EDUCON-NU Thailand 2026

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ

PROCEEDINGS

การประชุมวิชาการระดับชาติ และการประชุมสัมมนาวิชาการ

ศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13

การวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์ แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33

"พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์"

SCAN HERE

website

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)
การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13 และการประชุมสัมมนาวิชาการ การวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
หัวข้อ “พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”

ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์

กองบรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล บุญลือ
รองศาสตราจารย์ ดร.โชคชัย ยืนยง
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชิต คนึงสุขเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนสาร เพ็งพุ่ม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เรืองรอง
รองศาสตราจารย์ ดร.รุจโรจน์ แก้วอุไร
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ จันทะคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา จารุชาต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เอก สุขใส

ผู้ช่วยบรรณาธิการ นางสาวอังคณา แทนออมทอง

พิมพ์ครั้งแรก 4 มีนาคม 2569 (E-book)

ISBN (E-book) 978-616-8219-74-4

จัดทำโดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
เลขที่ 99 หมู่ 9 ถนนพิษณุโลก-นครสวรรค์ ตำบลท่าโพธิ์
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
โทรศัพท์ 0 5596 2405 E-mail: edunuconference@gmail.com
Website: www.educonnu2026.mr-technology.net

คำนำ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings) เล่มนี้ จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสการประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13 และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33 ภายใต้หัวข้อ “พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์” ในระหว่างวันที่ 16 – 17 มกราคม 2569 ในรูปแบบ Hybrid Conference ณ ศูนย์แสดงนิทรรศการและการจัดประชุมนานาชาติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมุ่งสะท้อนบทบาทของงานวิจัยทางการศึกษาในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในทุกระดับของสังคม

การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมฐานความรู้และเศรษฐกิจดิจิทัลทำให้การศึกษาไม่อาจดำเนินไปในรูปแบบเดิมได้อีกต่อไป งานวิจัยจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงอธิบายปรากฏการณ์ทางการศึกษา หากแต่ต้องมีบทบาทเชิงรุกในการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับบริบทใหม่ และสร้างกรอบสมรรถนะที่ตอบสนองต่อความท้าทายในศตวรรษที่ 21 การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษา และการประเมินผล จึงเป็นทั้งโอกาสและภารกิจสำคัญของนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานทางการศึกษา

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่รวบรวมไว้ในรายงานฉบับนี้ ผ่านกระบวนการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างเป็นระบบ สะท้อนองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งด้านการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแนวคิดและนวัตกรรมด้านการวัดผล ประเมินผล และการจัดการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ อันจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

คณะผู้จัดการประชุมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการฉบับนี้ จะเป็นเวทีทางวิชาการที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการวิจัย และจุดประกายแนวคิดใหม่ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต

หน่วยวิจัย คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569
ณ ศูนย์แสดงนิทรรศการและการจัดประชุมนานาชาติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
ในรูปแบบ Hybrid Conference

หลักการและเหตุผล

ในยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการปฏิวัติทางดิจิทัล ทำให้ระบบการศึกษาในยุคดิจิทัลยังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน (Disruptive Change) เกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ และรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่ยึดติดกับกรอบเดิมอีกต่อไป เทคโนโลยีการศึกษาเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และการประยุกต์ใช้ Generative AI ที่สามารถช่วยสร้างสื่อการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลการเรียน และพัฒนานวัตกรรมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อรองรับความท้าทาย ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย การประเมินผล และการบริหารจัดการศึกษา การวิจัยและการประเมินผลการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และส่งเสริมการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การประชุมวิชาการในลักษณะบูรณาการจึงเป็นเวทีสำคัญที่นักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจด้านการศึกษา จะได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวคิดเชิงวิชาการ และประสบการณ์การวิจัย ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาการศึกษา ส่งผลให้การศึกษาไทยจำเป็นต้องพลิกโฉมรูปแบบการจัดการใหม่ เพื่อสร้างความรู้ นวัตกรรม และคุณภาพผู้เรียนที่สอดคล้องกับโลกอนาคต

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงกำหนดจัดการประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13 ร่วมกับการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33 ภายใต้หัวข้อ “พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์” เพื่อเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ และการสร้างเครือข่ายวิจัยที่เข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติที่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิจัยและผลงานวิชาการของนักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงทางการวิจัยและนวัตกรรมอย่างผลิกผัน เพื่อการศึกษาที่ดีกว่าในยุคปกติใหม่ร่วมกัน
3. เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนา และการขยายเครือข่ายการทำผลงานวิจัย ตลอดจนสามารถสร้างงานวิจัยและความร่วมมือในระดับที่สูงขึ้นต่อไป
4. เพื่อสร้างเครือข่ายนักวิจัยและนักวิชาการภายในประเทศ

เป้าหมาย

นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้นำเสนอผลงานและเข้าร่วมประชุม

ระยะเวลา

วันที่ 16 - 17 มกราคม พ.ศ. 2569

แผนการดำเนินงาน

กิจกรรม	กำหนดเวลา
ลงทะเบียนและส่งบทความฉบับเต็ม	ตั้งแต่บัดนี้ – วันที่ 26 ธันวาคม 2568
ส่งบทความปรับแก้ไขฉบับสมบูรณ์ (Full-paper)	ภายในวันที่ 2 มกราคม 2569
ส่งหนังสือตอบรับเข้าร่วมนำเสนอบทความ	วันที่ 5 มกราคม 2569
วันประชุมวิชาการ ในรูปแบบ Hybrid	**วันที่ 16 – 17 มกราคม 2569**
แจ้งผลตอบรับการตีพิมพ์ Proceeding	ภายในวันที่ 30 มกราคม 2569
เผยแพร่รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ทางออนไลน์	ภายในวันที่ 4 มีนาคม 2569

ลักษณะของผลงานและการนำเสนอ

การนำเสนอแบบการบรรยาย (Oral Presentation) โดยผลงานวิชาการข้างต้นจะต้อง

1. เป็นผลงานใหม่ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ที่ใดมาก่อน

2. มีหัวข้อเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาต่างๆ ได้แก่ วัดและประเมินผล วิจัย สถิติ แนะแนว จิตวิทยา หลักสูตร การสอนทุกกลุ่มสาระ การบริหารการศึกษา พัฒนศึกษา พลศึกษาและวิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย เทคโนโลยีการศึกษา คอมพิวเตอร์ศึกษา งานวิจัย R2R และสาขาอื่นๆ ทางการศึกษา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป จากหน่วยงานต่างๆ

2. ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ ได้รับการถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถนำไปต่อยอดทั้งในเชิงวิชาการ และการนำไปใช้ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

3. เกิดเครือข่ายนักวิจัยในระดับชาติ

การลงทะเบียน

ผู้เข้าร่วม	อัตราค่าลงทะเบียน/คน	
	Onsite	Online
นักวิชาการ นักวิจัย บุคลากรทางการศึกษา และบุคคลทั่วไป	2,000 บาท	2,000 บาท
นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	1,000 บาท	1,000 บาท
ผู้เข้าร่วมงาน (Participant)	500 บาท	ฟรี

หมายเหตุ:

ผลงานที่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจะได้นำเสนอในที่ประชุมวิชาการและได้รับการตีพิมพ์ในวารสารสืบเนื่องการประชุมวิชาการ (Proceeding) สำหรับผลงานที่มีคุณภาพดีเด่นจะได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Education and Innovation ซึ่งได้รับการรับรองในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 2

สถาบันเครือข่ายร่วมในการจัดงาน

สถาบันเครือข่ายร่วมการจัดงานการประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13 และการประชุมสัมมนาวิชาการ การวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33 มีดังนี้

1. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
3. สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาแห่งประเทศไทย
4. สมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการแห่งประเทศไทย

กำหนดการ
การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569
ณ ศูนย์แสดงนิทรรศการและการจัดประชุมนานาชาติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
ในรูปแบบ Hybrid Conference

เวลา	รายการ
วันที่ 16 มกราคม 2569	ณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
เวลา 12.00 – 13.00 น.	ลงทะเบียน
เวลา 13.00 – 16.00 น.	ห้องที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “เสริมพลังครูด้วยเทคโนโลยี AI เพื่อพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพสำหรับการศึกษายุคดิจิทัล: การเตรียมห้องเรียนสู่ Personalized Learning” โดย ดร.ศุภธิดา พรหมพยัคฆ์ CEO – Chief Education Officer บริษัท ดิ เอสเคิร์ฟ จำกัด
	ห้องที่ 2 อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง How can teachers help in upraising the level of ethical values among students? โดย Mrs. Neeta Singh The principal of Eaon Public School, Allahabad, India
	ห้องที่ 3 อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย free ware” โดย ศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ ประจันบาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เวลา	รายการ
	ห้องที่ 4 อบรมเชิงปฏิบัติการ (PA’ Workshop) เรื่อง “การจัดทำผลงานทางวิชาการที่ตอบโจทย์วิทยฐานะเชี่ยวชาญ (คศ.4) ตามหลักเกณฑ์ วPA สำหรับผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์” โดย ดร.ศรัณย์ เปรมสุข รองผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ ดร.รัชนี เตชา ครู วิทยฐานครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอุตรดิตถ์ นายพัชรกฤษฎิ์ เนื้อไม้ ครู ชำนาญการ แผนกวิชาดิจิทัลกราฟิก วิทยาลัยเทคนิคตาก
วันที่ 17 มกราคม 2569	ณ ศูนย์แสดงนิทรรศการและการจัดประชุมนานาชาติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (KNECC) มหาวิทยาลัยนเรศวร
เวลา 08.30 น.	เปิดระบบถ่ายทอดสดผ่าน Facebook Live @edu.nu.ac.th
เวลา 08.30 – 09.00 น.	พิธีเปิดงาน “การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13 และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33 “พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์” กล่าวรายงาน : ศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ กล่าวเปิดงาน : รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์ทิพย์ แทนธานี รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร
เวลา 09.00 – 10.30 น.	ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง **AI Impact for the Future Education** โดย ศาสตราจารย์ ดร.มนต์ชัย เทียนทอง คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
เวลา 10.30 – 12.00 น.	การเสวนาวิชาการ หัวข้อ **“AI และอนาคตของการวัดและประเมินผลการศึกษา: โอกาสและความท้าทาย"** โดยมีประเด็นการเสวนาดังนี้ o AI-powered Assessment และ Automated Scoring o การตรวจจับการใช้ AI ในงานของนักเรียน (AI Detection) o จริยธรรมและความยุติธรรมในการใช้ AI

เวลา	รายการ
	o ทิศทางการวิจัยในอนาคต **ผู้ร่วมเสวนา** 1. ศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 2. รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ โฉมยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3. รองศาสตราจารย์ ดร.สังวรณ์ งัดกระโทก ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัฮดี แวดราแม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
เวลา 12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 – 16.30 น.	การนำเสนอผลงาน Oral Presentation และ Poster Presentation ในรูปแบบ Hybrid Conference
เวลา 17.00 – 22.00 น.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม งานเลี้ยงสังสรรค์ ณ ศูนย์แสดงนิทรรศการและการจัดประชุมนานาชาติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (KNECC) มหาวิทยาลัยนเรศวร

คำสั่งมหาวิทยาลัยนเรศวร
ที่ ๖๐๙๘/๒๕๖๘
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ ๑๓ และการประชุมสัมมนาวิชาการ การวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๓๓

.....

ด้วยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กำหนดจัดประชุมทางวิชาการระดับชาติ ศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ ๑๓ และการประชุมสัมมนาวิชาการ การวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๓๓ ภายใต้หัวข้อ "พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์" ในระหว่างวันที่ ๑๖ – ๑๗ มกราคม ๒๕๖๙ ในรูปแบบ Hybrid Conference ณ ศูนย์แสดงนิทรรศการและการจัดประชุมนานาชาติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มหาวิทยาลัยนเรศวรจังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้แก่ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในการนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ และการสร้างเครือข่ายวิจัยที่เข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติที่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อให้การจัดประชุมวิชาการระดับชาติฯ ดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. ๒๕๓๓ ประกอบกับคำสั่งสภามหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ ๑๔/๒๕๖๕ เรื่อง แต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๕ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ ๑๓ และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๓๓ ดังนี้

๑. คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑.๑ รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์ทิพย์ แทนธานี	รักษาการอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร
๑.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุ พุทธวงศ์	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
๑.๓ ศาสตราจารย์ ดร.กรกนก อิงคนินันท์	รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรม
๑.๔ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ตันรัตนวงศ์	รองอธิการบดีฝ่ายโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีสารสนเทศ
๑.๕ รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา พัดเกตุ	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
๑.๖ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรูญ สารินทร์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ
๑.๗ ดร.พิสุทธิ์ อภิชยกุล	รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และการถ่ายทอดเทคโนโลยี
๑.๘ ดร.จรัสดาว คงเมือง	รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานิสิต ศิษย์เก่า และศิลปะวัฒนธรรม
๑.๙ ดร.ยุทธพงษ์ ทองพบ	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรม
๑.๑๐ นางเจนจิต นาคปรีชา	ผู้อำนวยการกองการวิจัยและนวัตกรรม

มีหน้าที่ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆ

๒. คณะกรรมการอำนวยการ

๒.๑ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ประธานกรรมการ
๒.๒ คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	กรรมการ
๒.๓ นายกสมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา	กรรมการ
๒.๔ นายกสมาคมวิทยาศาสตร์ศึกษา (ประเทศไทย)	กรรมการ
๒.๕ นายกสมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๒.๖ รองคณบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง)	กรรมการ
๒.๗ รองคณบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์)	กรรมการ
๒.๘ รองคณบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ)	กรรมการ
๒.๙ รองคณบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เอก สุขใส)	กรรมการ
๒.๑๐ รองคณบดี (รองศาสตราจารย์ ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์)	กรรมการ
๒.๑๑ รองคณบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงภพ ขุนมธุรส)	กรรมการ
๒.๑๒ ผู้ช่วยคณบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ รุ่นประพันธ์)	กรรมการ
๒.๑๓ ผู้ช่วยคณบดี (Assistant Professor Dr.Henry Yuh Anchunda)	กรรมการ
๒.๑๔ ผู้ช่วยคณบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ ประจันบาน)	กรรมการ
๒.๑๕ หัวหน้าภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา	กรรมการ
๒.๑๖ หัวหน้าภาควิชาการศึกษา	กรรมการ
๒.๑๗ หัวหน้าภาควิชาบริหาร วิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา	กรรมการ
๒.๑๘ หัวหน้าภาควิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย	กรรมการ
๒.๑๙ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร	กรรมการ
๒.๒๐ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลและประถมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร	กรรมการ
๒.๒๑ หัวหน้าสำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ อำนวยการ วางแผน ดูแลสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆ เพื่อให้การจัดประชุมวิชาการฯ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย

๓. คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

๓.๑ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์	ประธานกรรมการ
๓.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์	รองประธานกรรมการ
๓.๓ รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาณี เส็งศรี	กรรมการ
๓.๑๗ นางสาวปทาธิป รุ่นประพันธ์	กรรมการ
๓.๑๘ นายจักรพันธ์ บุญแม่น	กรรมการ
๓.๑๙ นางสาวณัฐธภา วงศ์บา	กรรมการ
๓.๒๐ นางสาวสายสุดา คำหล้า	กรรมการ
๓.๒๑ นางสาวปิยฉัตร ป้อมสุข	กรรมการ
๓.๒๒ นางสาวเหมือนฝัน ผดุงประเสริฐกุล	กรรมการ
๓.๒๓ นางชนิกา การุญบริรักษ์	กรรมการ
๓.๒๔ นางสาวธันย์ชนก ปานทะโชติ	กรรมการ
๓.๒๕ นางสาวสุกัญญา สร้อยสุวรรณ์	กรรมการ

๓.๒๖ นางสาวรัตน์ทวี อ่อนดีกุล	กรรมการ
๓.๒๗ นางรัตนา ปานภู่ทอง	กรรมการ
๓.๒๘ นางณัฐธิดา แจ็ดล้อม	กรรมการและเลขานุการ
๓.๒๙ นางสาวอังคณา แทนออมทอง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) ประสานงาน รับบทความวิจัย พิจารณาผลงานวิจัยก่อนส่งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา

๒) จัดส่งผลงานวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา สรุปผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ แจ้งผลการพิจารณาให้นักวิจัยดำเนินการปรับแก้ไข

๓) จัดกลุ่มและลำดับการนำเสนอบทความ

๔) จัดทำหนังสือตอบรับการนำเสนอบทความ เกียรติบัตร รวมถึงการคัดเลือกผลงานวิจัยดีเด่น

๕) จัดทำเล่มรายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ (Proceedings)

๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๔. คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ

๔.๑ ศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน	ประธานกรรมการ
๔.๒ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิมา นาคาพงศ์ อัศวรักษ์	รองประธานกรรมการ
๔.๓ รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์	กรรมการ
๔.๔ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เรืองรอง	กรรมการ
๔.๕ รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาณี เส็งศรี	กรรมการ
๔.๖ รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์	กรรมการ
๔.๗ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อ้อมธจิต แป้นศรี	กรรมการ
๔.๘ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา ภูหงส์ทอง	กรรมการ
๔.๙ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบสุข คงมนัส	กรรมการ
๔.๑๐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวดี กำจัดภัย	กรรมการ
๔.๑๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญาภา ยวงสร้อย	กรรมการ
๔.๑๒ นางสาวธีรยา จันทร์พุฒ	กรรมการ
๔.๑๓ นางสาวจุรีย์พร ชุ่มวงศ์	กรรมการ
๔.๑๔ นางสาวชญานันท์ คุ้มฉาย	กรรมการ
๔.๑๕ นางสาวณวิร์ปภาภัชญ์ เพชรไทย	กรรมการ
๔.๑๖ นางสาวณัฏยา ฟองจางวาง	กรรมการ
๔.๑๗ นางสาวณัฐธิภา มากคล้าย	กรรมการ
๔.๑๘ นายถิรวุฒิ ถนอมศักดิ์	กรรมการ
๔.๑๙ นายธเณศร์ โสมา	กรรมการ
๔.๒๐ นายนฤสรณ์ ใคร่นุ่นกา	กรรมการ
๔.๒๑ นางสาวนันธิชา กงไกรลาศ	กรรมการ
๔.๒๒ นางสาวนิภาพร ฤทธิเกรียง	กรรมการ
๔.๒๓ นางสาวนิลาวัลย์ ฤทธิเกรียง	กรรมการ
๔.๒๔ นางสาวปาล์ม ฟองเอม	กรรมการ

๔.๒๕ นางสาวปิยนันท์ ทิพย์เพ็ชร์	กรรมการ
๔.๒๖ นางสาวภัณฑิรา แสนใหญ่	กรรมการ
๔.๒๗ นางสาวภาคินี อ่อนอิงนอน	กรรมการ
๔.๒๘ นางสาวภิญญาพัชร์ ปัญญานะ	กรรมการ
๔.๒๙ นายวชิรวิทย์ โพธิ์แป้น	กรรมการ
๔.๓๐ นางสาววชิราภรณ์ ชิวพร	กรรมการ
๔.๓๑ นางสาววรวรรณ พุ่มถาวร	กรรมการ
๔.๓๒ นางสาววรัชญ์ชญา วราพุฒ	กรรมการ
๔.๓๓ นางสาววรัญญา ครอนฟร์อด	กรรมการ
๔.๓๔ นางสาววานิช ทูลธรรม	กรรมการ
๔.๓๕ นางสาววิภาวรรณ โพธิ์พา	กรรมการ
๔.๓๖ นางสาวสสินี สมรูป	กรรมการ
๔.๓๗ นางสาวสิรปภา กมุธากรณ์	กรรมการ
๔.๓๘ นางสาวอมรรัตน์ บุญอยู่	กรรมการ
๔.๓๙ นางสาวกมลชนก เซ็นแก้ว	กรรมการ
๔.๔๐ นางกมลทิพย์ เหิมสารจอด	กรรมการ
๔.๔๑ นางสาวนุตประวีณ์ ทัศนสุวรรณ	กรรมการ
๔.๔๒ นางสาวปทุมพร กาญจนอัตถ์	กรรมการ
๔.๔๓ นางสาวพิมพ์ภัสร์ ฟองจันทร์	กรรมการ
๔.๔๔ นางสาวมะลิวัลย์ เทพมงค์	กรรมการ
๔.๔๕ นางมันทนา ปิดตาระโพธิ์	กรรมการ
๔.๔๖ นางสาววิภาดารัตน์ จุลกลับ	กรรมการ
๔.๔๗ นางสาวสุวนี เมฆพัฒน์	กรรมการ
๔.๔๘ นางสาวรสสุคนธ์ เกษามูล	กรรมการ
๔.๔๙ นางสาวหนึ่งฤทัย แก้วดวงเล็ก	กรรมการ
๔.๕๐ นางวรลักษณ์ ศรีทองคำ	กรรมการ
๔.๕๑ นางอมรวรรณ น้ำเงินสกุลมี	กรรมการ
๔.๕๒ นางสุธาวัลย์ พรมพลอย	กรรมการ
๔.๕๓ นางสาวปทาธิป รุ่นประพันธ์	กรรมการ
๔.๕๔ นายนนทวัช ศรีแสงฉาย	กรรมการ
๔.๕๕ นายจักรพันธ์ บุญเม่น	กรรมการ
๔.๕๖ นางสาวเหมือนฝัน ผดุงประเสริฐกุล	กรรมการ
๔.๕๗ นายจักรกฤษณ์ สนอ่อง	กรรมการ
๔.๕๘ นางสาววิชชุดา สมจิต	กรรมการ
๔.๕๙ นายณัฏฐเอก แก้ววรรณดี	กรรมการ
๔.๖๐ นางชนิกา การุญบริรักษ์	กรรมการ
๔.๖๑ นางรัตนา ปานภู่ทอง	กรรมการ
๔.๖๒ นางสาวอังคณา แทนออมทอง	กรรมการและเลขานุการ

๔.๖๓ นางสาวสุกัญญา สร้อยสุวรรณ์ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) ดำเนินงานพิธีกรและพิธีการในการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย
๒) ติดตาม กำกับ ดูแล ควบคุมให้การดำเนินงานตามกำหนดพิธีการ
๓) อำนวยการและดำเนินรายการประจำกลุ่มนำเสนอผลงาน
๔) อำนวยความสะดวกและประสานงานแก่ผู้นำเสนอผลงานและคณะผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการ
๕) ประสานงานและจัดทำหนังสือเชิญเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการประชุมวิชาการ ประธานในพิธีเปิด และผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการ ประสานงานและดำเนินการทำหนังสือเชิญวิทยากร
๖) จัดทำคำกล่าวรายงานและกล่าวเปิดโครงการ
๗) จัดทำรายชื่อและรับลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย
๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๕. คณะกรรมการฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ

๕.๑ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เรืองรอง	ประธานกรรมการ
๕.๒ รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์	รองประธานกรรมการ
๕.๓ รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ มีสุวรรณ์	กรรมการ
๕.๔ รองศาสตราจารย์ ดร.รุจโรจน์ แก้วอุไร	กรรมการ
๕.๕ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบสุข คงมนัส	กรรมการ
๕.๖ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ พุ่มพวง	กรรมการ
๕.๗ ดร.ภัทร์พงศ์ พงศ์ภัทรกานต์	กรรมการ
๕.๘ อาจารย์ราชการ สังขวดี	กรรมการ
๕.๙ นายนพศักดิ์ สว่างรุ่ง	กรรมการ
๕.๑๐ นายวรพงศ์ จาดยางโทน	กรรมการ
๕.๑๑ นายธนากร แสงกุดเลาะ	กรรมการ
๕.๑๒ นายสนาม เอกวิลัย	กรรมการ
๕.๑๓ นายปริยากร เทียนขาว	กรรมการ
๕.๑๔ นายระพีพัฒน์ ห่านวิไล	กรรมการ
๕.๑๕ นายศิรารุจ จาดแดง	กรรมการ
๕.๑๖ นายศุภพรชัย ฤทธิวงศ์	กรรมการ
๕.๑๗ นางสาวสุวนันท์ จิตรำพึง	กรรมการ
๕.๑๘ นางสาวกัญญาณัฐ คงทอง	กรรมการ
๕.๑๙ นางสาวชญานิษฐ์ บุญประดับ	กรรมการ
๕.๒๐ นางสาวชนิดา คำฟู	กรรมการ
๕.๒๑ นางสาวชุติกาญจน์ อ่ำหลุย	กรรมการ
๕.๒๒ นางสาวฐิติรัตน์ อินทร์ประสิทธิ	กรรมการ
๕.๒๓ นายชินวัตร สิงคำ	กรรมการ
๕.๒๔ นางสาวศุภนิดา สอนไว	กรรมการ
๕.๒๕ นายศุภกิจ ประจงกิจ	กรรมการ

๕.๒๖ นายธนกร คำมาตร์	กรรมการ
๕.๒๗ นายดิสพร กันทะ	กรรมการ
๕.๒๘ นายกีรติ เยี่ยงยงค์	กรรมการ
๕.๒๙ นางสาวสโรชา พรมวงศ์	กรรมการ
๕.๓๐ นายวิรากร ชินอมรเลิศ	กรรมการ
๕.๓๑ นายโสภณ เชียวพุ่มพวง	กรรมการและเลขานุการ
๔.๓๒ นายนิพนธ์ น้ำเงินสกุลมี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) ดำเนินการถ่ายทำและบันทึกภาพวิดีโอ ตัดต่อวิดีโอ และประมวลภาพกิจกรรมการจัดประชุมวิชาการ
๒) ดูแลระบบสารสนเทศการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยแบบ Hybrid Conference
๓) จัดเตรียมโสตทัศนูปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเชื่อมต่อและถ่ายทอดสดการจัดงาน
๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๖. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๖.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์	ประธานกรรมการ
๖.๒ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เรืองรอง	รองประธานกรรมการ
๖.๓ นางสาวจรรยศมณฑน์ พรมช่วย	กรรมการ
๖.๔ นางสาวชาลิสา ใจเอี่ยม	กรรมการ
๖.๕ นางสาวตรีรัตน์ ศรีไทย	กรรมการ
๖.๖ นางสาวฐิติวรดา ทองรัตนะ	กรรมการ
๖.๗ นางสาวปาริฉัตร ศรีสุวรรณ	กรรมการ
๖.๘ นางสาวอังคณา แทนออมทอง	กรรมการและเลขานุการ
๖.๙ นายนนทวัช ศรีแสงฉาย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) ดำเนินการและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยในรูปแบบต่างๆ
๒) จัดทำเว็บไซต์งานประชุมวิชาการเพื่อเปิดรับบทความ
๓) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๗. คณะกรรมการฝ่ายงบประมาณและอาหาร

๗.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง	ประธานกรรมการ
๗.๒ ผศ.ดร.สายฝน วิบูลรังสรรค์	กรรมการ
๗.๓ นางสาวปาริชาต ดอนเย็นไพร	กรรมการ
๗.๔ นางสาวทัศนีย์ ปาเบ้า	กรรมการ
๗.๕ นางสาวรุ้งดาว คงเพชรศักดิ์	กรรมการ
๗.๖ นายกันต์ธนภัทร จิราภรณ์พันธ์	กรรมการ
๗.๗ นางสาวนงนุช นุชรุ่งเรือง	กรรมการ
๗.๘ นางสาววรรณาภรณ์ เทียรท้าว	กรรมการ
๗.๙ นางสาวสมพร สาทอง	กรรมการ

๗.๑๐ นางสาวรสสุคนธ์ เกษามูล	กรรมการและเลขานุการ
๗.๑๑ นางสาวหนึ่งฤทัย แก้วดวงเล็ก	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) ประสานงานและจัดทำหนังสือขออนุมัติโครงการและเก็บค่าลงทะเบียนนำเสนอผลงานวิจัย

๒) ประสานงานและจัดทำขออนุมัติเบิกใบเสร็จค่าลงทะเบียนนำเสนอผลงานวิจัย

๓) รับเงินสมัครจากผู้สมัครเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานวิจัย พร้อมจัดเตรียมเอกสารเบิกจ่ายงบประมาณและรายงานผลการดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย

๔) จัดหาและจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในโครงการ รวมถึงดูแลอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๘. คณะกรรมการฝ่ายประเมินผล

๘.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ ประจันบาน	ประธานกรรมการ
๘.๒ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์	รองประธานกรรมการ
๘.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์	กรรมการ
๘.๔ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ	กรรมการ
๘.๕ นางสาวกมลชนก เซ็นแก้ว	กรรมการ
๘.๖ นางกมลทิพย์ เหิมสารจอด	กรรมการ
๘.๗ นางสาวนุตประวีณ์ ทัศนสุวรรณ	กรรมการ
๘.๘ นางสาวปทุมพร กาญจนอัตถ์	กรรมการ
๘.๙ นางสาวพิมพ์ภัสร์ ฟองจันทร์	กรรมการ
๘.๑๐ นางสาวมะลิวัลย์ เทพมงค์	กรรมการ
๘.๑๑ นางมันทนา ปิดตาระโพธิ์	กรรมการ
๘.๑๒ นางสาววิภาดารัตน์ จุลกลับ	กรรมการ
๘.๑๓ นางสาวสุวนี เมฆพัฒน์	กรรมการ
๘.๑๔ นางสาวธันย์ชนก ปานทะโชติ	กรรมการ
๘.๑๒ นายธนากร แสงกุดเลาะ	กรรมการ
๘.๑๓ นางสาวอังคณา แทนออมทอง	กรรมการและเลขานุการ
๘.๑๔ นางรัตนา ปานภู่ทอง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) จัดทำแบบประเมินผลการดำเนินโครงการประชุมนำเสนอผลงานวิจัย

๒) เก็บรวบรวม วิเคราะห์ สรุปผลการประเมินการประชุมนำเสนอผลงานวิจัย และจัดทำรายงานผลการประเมิน

๓) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๙. คณะกรรมการฝ่ายอาคารสถานที่และยานพาหนะ

๙.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ	ประธานกรรมการ
๙.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เอก สุขใส	รองประธานกรรมการ

๙.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ รุ่นประพันธ์	กรรมการ
๙.๔ นายณรงค์ อ่ำพูล	กรรมการ
๙.๕ นายพิเชฐ จุ้ยมี	กรรมการ
๙.๖ นายณัฐวุฒิ อ่อนบำรุง	กรรมการ
๙.๗ นายนิรันดร ทองมี	กรรมการ
๙.๘ นายวงศ์พันธุ์ ธรรมศุภโกศล	กรรมการ
๙.๙ นายดิเรก กันฟัก	กรรมการ
๙.๑๐ นายบุญเปรม บ่อแก้ว	กรรมการ
๙.๑๑ นายโสภณ เขียวพุ่มพวง	กรรมการและเลขานุการ
๙.๑๒ นายสนาม เอกวิลัย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) ประสานงานและจัดเตรียม ดูแลความเรียบร้อยของสถานที่ในการถ่ายทอดสดโครงการจัดประชุมนำเสนอผลงานวิจัย รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมของสถานที่จัดงาน

๒) อำนวยความสะดวกทางด้านยานพาหนะ

๓) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์ทิพย์ แทนธานี)
รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

คำสั่งมหาวิทยาลัยนเรศวร
ที่ ๖๐๗๗/๒๕๖๘
เรื่อง แต่งตั้งกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ เพื่อจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ ๑๓ และการประชุมสัมมนาวิชาการ การวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๓๓

.....

ด้วยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กำหนดจัดประชุมทางวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ ๑๓ และการประชุมสัมมนาวิชาการ การวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๓๓ ภายใต้หัวข้อ “พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์” ในระหว่างวันที่ ๑๖ – ๑๗ มกราคม ๒๕๖๙ ในรูปแบบ Hybrid Conference ณ ศูนย์แสดงนิทรรศการและการจัดประชุมนานาชาติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มหาวิทยาลัยนเรศวรจังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้แก่ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในการนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ และการสร้างเครือข่ายวิจัยที่เข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติที่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อให้การเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. ๒๕๓๓ ประกอบกับคำสั่งสภามหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ ๑๔/๒๕๖๕ เรื่อง แต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๕ จึงขอแต่งตั้งกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ เพื่อจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ ๑๓ และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๓๓ ดังนี้

๑. ศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ที่ปรึกษา
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	บรรณาธิการ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล บุญลือ สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาแห่งประเทศไทย	กองบรรณาธิการ
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.โชคชัย ยืนยง สมาคมวิทยาศาสตร์ศึกษา (ประเทศไทย)	กองบรรณาธิการ
๕. รองศาสตราจารย์ ดร.วิชิต คนึงสุขเกษม สมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการแห่งประเทศไทย	กองบรรณาธิการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนสาร เพิ่งพุ่ม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	กองบรรณาธิการ

๗. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เรืองรอง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	กองบรรณาธิการ
๘. รองศาสตราจารย์ ดร.รุจโรจน์ แก้วอุไร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	กองบรรณาธิการ
๙. รองศาสตราจารย์ ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	กองบรรณาธิการ
๑๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	กองบรรณาธิการ
๑๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ จันทะคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	กองบรรณาธิการ
๑๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	กองบรรณาธิการ
๑๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา จารุชาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	กองบรรณาธิการ
๑๔.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เอก สุขใส คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	กองบรรณาธิการ
๑๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด โชติวชิรา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๑๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิระ สมนาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๑๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำผึ้ง อินทะเนตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๑๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัฐจิรา บุศย์ดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๑๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชญา ผิวคำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิกัญจน์ ทิพยเกษร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ หาญวงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๒. ดร.ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนะ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชระ จตุพร วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ สัพโส วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

๒๖. ดร.กษิฎิฏฐ์ มีพรหม วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณากร พรประเสริฐ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๘. ดร.วิภาวี ศิริลักษณ์ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๒๙. ดร.อาภาพรรณ ประทุมไทย วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๐. ดร.นริศรา เสือคล้าย วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ สรรพสุข วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลภรณ์ วิชญาวัฒน์ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาวัลย์ สมยาโรน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรินธน์ นนทมาลย์ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลำไย สีหามาตย์ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๗. ดร.กัญจนี ศรีโสภา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๘. รองศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธ์ สติมั่น สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๓๙. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล บุญลือ สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๐. รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๑. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๒. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ สมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการแห่งประเทศไทย	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๓. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ อ่อนศิริ สมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการแห่งประเทศไทย	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ทวีพรปฐมกุล สมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการแห่งประเทศไทย	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

๔๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุนันท์ ขวัญแน่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาต เตชะ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไตรรงค์ เปลี่ยนแสง มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี เลิศแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๔๙. ดร.ภัทรวรรณ ไชยภักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๐. รองศาสตราจารย์ ดร.สุขแก้ว คำสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัณณวิชญ์ ใบกุหลาบ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชราวลัย มีทรัพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวนีย์ เสริมสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๔. ดร.บุญส่ง กวยเงิน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา รุจิเมธาภาส มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๖. รองศาสตราจารย์ ดร.จิติมา วรรณศรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๕๙. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงภพ ขุนมธุรส คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ ประจันบาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์พร สว่างเมฆ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

๖๔. รองศาสตราจารย์ ดร.ภูฟ้า เสวกพันธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกนธ์ชัย ชะนูนันท์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๖. รองศาสตราจารย์ ดร.วารีรัตน์ แก้วอุไร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ธำรงโสตถิสกุล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิรพร เชาวน์ชัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๖๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินภา กิจเกื้อกูล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายฝน วิบูลรังสรรค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อ้อมธจิต แป้นศรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาพัทธ์ เตียวตระกูล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๓. รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติยา บงกชเพชร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๕. Assistant Professor Dr.Henry Yuh Anchunda คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา ภูหงษ์ทอง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๗. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาณี เส็งศรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๘. รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา วิชญาปกรณ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๗๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา อ่อนธานี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกล เกิดผล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบสุข คงมนัส คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญาภา ยวงสร้อย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

๘๓. ดร.อาทร นกแก้ว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๔. ดร.สุริยา ชาปู่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๕. ดร.ชญาตี เงารังษี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๖. รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี จันทร์เพ็ง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๗. รองศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๘. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๘๙. รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ เรือนนะการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๙๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๙๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัฮดี แวดราแม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๙๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
๙๓. นางสาวอังคณา แทนออมทอง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ช่วยบรรณาธิการ

หน้าที่ พิจารณากลั่นกรองและประเมินคุณภาพผลงานวิชาการในแต่ละกลุ่มสาขา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์ทิพย์ แทนธานี)
รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

สารบัญ

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
1	GENERATION Z EFL LEARNERS’ EXPECTATIONS FOR ENGLISH LEARNING IN TECHNOLOGY-ENHANCED UNIVERSITY CONTEXT	Chonlavit Chainapong Bhornsawan Inpin	1-17
2	SELF-EXPRESSION IN SPEAKING ENGLISH SKILL OF 6TH GRADE STUDENTS THROUGH ART-BASED LEARNING: A QUALITATIVE STUDY	Nichanan Chotirat Chanadda Poohongthong	18-32
3	SCORE DEPENDABILITY IN ANALYTIC ASSESSMENT OF EFL ARGUMENTATIVE WRITING: A GENERALIZABILITY THEORY STUDY IN A THAI UNIVERSITY CONTEXT	Niwat Wuttisrisiriporn Pichamon Chittasirinuwat Woraprach Yadee Kamonwan Tangdhanakanond	33-51
4	DEVELOPING ENGLISH LISTENING AND SPEAKING SKILLS THROUGH FREELY ACCESSIBLE ARTIFICIAL INTELLIGENCE	Sirion Lada Pornpan Boonpattanaporn Parichat Wongsuwan Sirirat Poomprasart	52-64
5	องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่	กมลรัตน์ สุเทพ ภูเบศ พวงแก้ว ชูชีพ พุทธประเสริฐ ณัฐิยา ตันตรานนท์	65-77
6	ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง	กรรณิการ์ กังแฮ วราภรณ์ จาตนิล	78-89
7	องค์ประกอบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2	กษิญา ปราณธนินท์ ชูชีพ พุทธประเสริฐ ศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์ ภูเบศ พวงแก้ว	90-102

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
8	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	กาญจนา สุวรรณเดชา ณัฏฐณิชา ณ นคร	103-116
9	การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น	กิตติศักดิ์ อำมา ธนิษฐา เกษมุณี	117-130
10	ผลของการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรเพื่อปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	เกรียงศักดิ์ รัฐกุล นนทิชา จันทศรี	131-141
11	ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีผลต่อความฉลาดรู้ทางกาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	ขวัญชัย อินทะนาค อาพัทธ์ เตียวตระกูล ภูฟ้า เสวกพันธ์	142-151
12	ระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร	ขวัญเรือน พระนาค	152-163
13	ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16	ขวัญลักษณ์ เลิศหงิมภูกนก ธิติพงษ์ สุขดี	164-177
14	Generative AI ทำแบบสอบคณิตศาสตร์ได้ดีแค่ไหน?	จีรัญ จันทร์ไพร ชญานนท์ แก้วแสนเมือง อรพิมพ์ ภิรมย์หวาด	178-190
15	การศึกษารูปแบบการดูแลสุขภาพของแรงงานนอกระบบในหน่วยบริการปฐมภูมิ	จุไรรัตน์ ศรีมณี จุไรรัตน์ ช่วงไชยยะ ขวัญนภา อุทัยทอง	191-204
16	อิทธิพลของโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	เจียหยาน ฟู่ ณัฏฐณิชา ณ นคร	205-216
17	คลังนวัตกรรมรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อการออกแบบ (M4DIR): กรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสถาปัตยกรรม	เฉลิมศักดิ์ มาอยู่ สิรินาถ จงกลกลาง นาตยา ปิลันธนานนท์	217-230

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
18	แนวทางการพัฒนาชุดฝึกเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารในการป้องกันภัยทางสังคมของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึม	ชนิดาภา ลอยวงษ์ วาทินี อมรไพศาลเลิศ	231-243
19	ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในกรุงเทพมหานครฯ	ชวัลญา สุขเกษม ณัฏฐณิชา ณ นคร	244-254
20	การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ชิณณกานต์ เทพรักษ์ มณีนุช รองพล เพชร รองพล วันฉัตร จารุวรรณโน ธนัย ตันวานิช	255-265
21	การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	ฐิติมนส์ ชัยรัตน์ มณีนุช รองพล เพชร รองพล ชุติมา จันทรจิตร	266-277
22	การพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนงานสอนของครู: การวิเคราะห์คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้	ณฐาพัชร์ เป็นหนึ่งธีรโชติ พรหมพิริยะ ถ้อยคำ ภูมิพัฒน์ ทะลือ	278-293
23	การศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี	ณัชปภา ชำนิยันต์ ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์	294-310
24	การพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	ณัฐกุล พิมพา ภาสกร เรืองรอง อนุชา กอนพ่วง นรินทิพย์ กอนพ่วง	311-323
25	การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา	ณัฐวุฒิ บุดดางาม นิศากร บุญเสนา	324-337
26	ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิชาชีพครูโดยบูรณาการจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน: การวิจัยและพัฒนาเพื่อการผลิตครูปฐมวัย	ดวงใจ เนตรตระสูตร ศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์	338-345

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
27	การวิเคราะห์เครือข่ายของกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิตผ่านการตอบคำถามแบบอัตนัย:การวิเคราะห์เส้นทางการคิด จุดแยก และจุดคอขวด	ทัศม พรมพัตร สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร	346-360
28	การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	ธนพร อัมภรัตน์ พนายุทธ เชยบาล	361-375
29	การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร	ธนพัฒน์ อุไรรัตน์ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	376-387
30	การประเมินโครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี	ธัชทฤต เทียมธรรม ศุภวรรณ์ เล็กวิไล ชุลีกร เลิศประเสริฐ ทรงศักดิ์ สุริโยธิน	388-403
31	ความพึงพอใจที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดปทุมธานี	ธัญญาเรศ คำวงษ์ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	404-419
32	การวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน	ธันวา ลาสิงห์ กนิษฐ์ ศรีเคลือบ สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร	420-433
33	ผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวพื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย และความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา	นงนุช กุลรัศมีกวี ขจรศักดิ์ รุ่นประพันธ์ ภูฟ้า เสวกพันธ์	434-441
34	ลักษณะรูปแบบของการออกแบบร่วมของครูในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา	นพวิชญ์ สินเจิมศิริ วัชรศักดิ์ สุดหล้า	442-456
35	เสียงสะท้อนถึงการศึกษาไทยในสื่อสังคมออนไลน์: การฟังเสียงสังคมด้วยการทำเหมืองข้อความและการเรียนรู้ของเครื่อง	นรินทร์ บุญทา กนิษฐ์ ศรีเคลือบ ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	457-472

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
36	ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา	นฤภร ชูปล้อง มณีนุช รองพล รุ่งรังสิมา สัตยาไชย ภักดิ์ศานณัฏฐ์ หอยสกุล วิภาพรรณ วัฒนศักดิ์ภูบาล	473-483
37	การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive Function: EF) ของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น	นวรัตน์ สุทธิเจริญ สมพร หวานเสร็จ	484-495
38	ความรักในงานและความรับผิดชอบในงานที่พยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์	นัฐวุฒิ แจ้งอรุณ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว	496-511
39	การพัฒนาระบบข้อมูลเปิดเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยการเปลี่ยนผ่านจากระบบออฟไลน์สู่ดิจิทัล	นารีจุติ ศรีแสงฉาย ษมาภรณ์ อินชำนาญ วรวรรณ กาละภักดี	512-524
40	องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	ประกายดาว ใจคำปัน ภูเบศ พวงแก้ว ชูชีพ พุทธประเสริฐ ณัฐิยา ตันตรานนท์	525-536
41	ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ STEAM Education เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล โดยใช้สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนครพิษณุโลก	ประวิทย์ สุขสวัสดิ์ ภัทราวดี ธูปหอม กรรนิกา คนไว รงค์รบ น้อยสกุล	537-546

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
42	การจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและระบบพี่เลี้ยง สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ปริญญา สำราญบำรุง ศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์ ดวงใจ เนตรตระสูตร	547-558
43	การสนับสนุนงานธุรการโรงเรียนในการประมวลหนังสือราชการด้วยปัญญาประดิษฐ์: การศึกษาทดลองเกี่ยวกับโมเดลของปัญญาประดิษฐ์พรอมต์ และลักษณะเฉพาะของหนังสือราชการ	ปวีณา ศิริพันธ์ อภิรักษ์ บุญหนัก ณัฐกมล หิตะรัตน์ พีรกานต์ จันทกูล	559-571
44	การศึกษาความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี	เปรมพัชร นีระมนต์ ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์	572-584
45	การศึกษาอิทธิพลของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย	ผ้าง เหยียหยุน ณัฏฐณิชา ณ นคร	585-595
46	การพัฒนาแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู โดยใช้การวิเคราะห์เหมืองข้อความที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์	พงศธร ประจำแถว สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร กิตติทัศน์ หวานฉ่ำ	596-612
47	การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	กรรณิการ์ บุระพวง กษิดิ์เดช ตั้งบุญส่ง บุญพฤทธิ์ ทวนทัย พรนภา ไชยสงคราม ภาสกร เรืองรอง ราชการ สังขวดี พิชญาภา ยวงสร้อย กฤติกา สังขวดี	613-622
48	การพัฒนาโปรแกรมต้นแบบเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและการประเมินผลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผ่านนวัตกรรมและงานวิจัย	พระธีรวัฒน์ อั้นเต้ง ประกฤติยา ทักษิโณ จตุภูมิ เขตจัตุรัส	623-640

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
49	การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต	พัชดาพรรณ อุดมเพ็ชร ปุณยนุช พินชู อรชุมา กลิ่นจิตโต	641-654
50	การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร	พิทวัส เชื้อประสาท ณัฏฐณิชา ณ นคร	655-666
51	ผลของการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	พิรามน หนูสุวรรณ์ มณีนุช รองพล เพชร รองพล ณิชภัทร ชัยวรากรณ์	667-679
52	คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร	พีรเชษฐ์ ทรัพย์สุดาวงศ์ ณัฏฐณิชา ณ นคร	680-691
53	การวิเคราะห์กระบวนการให้คำปรึกษาของครูเกี่ยวกับสุขภาวะทางการเรียนของนักเรียน	พีรพล เข็มผง กนิษฐ์ ศรีเคลือบ สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร	692-704
54	การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี	เพ็ญศิริ สวัสดิชิตัง ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์	705-719
55	จากหลักฐานการสอนสะท้อนสู่ความเชื่อมโยงในมโนทัศน์ TPACK ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์	ฟาอิซ ดือราแม สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร กนิษฐ์ ศรีเคลือบ	720-732
56	การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชน ของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก	ภวัฐ คำภาพันธุ์ ภาสกร เรืองรอง อนุชา กอนพ่วง นรินทร์ทิพย์ กอนพ่วง	733-744
57	การพัฒนาเครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา	ภัทราพร แย้มยิ้ม ชุติมา สุรเศรษฐ	745-758
58	การศึกษาความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี	ภัสราภรณ์ คำหารพล ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์	759-771
59	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	มินทรตรา จุ้ยจู่เอี้ยม วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	772-786

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
60	การพัฒนาการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแนะแนว เรื่อง การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา	มูรณี เจะโด มณีนุช รองพล เพชร รองพล ชุติมา จันทรจิตร นิศารัตน์ บุญมี	787-796
61	อิทธิพลของการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย (Influencer Marketing) ต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย	เมธาวี จัตุรัส ณัฏฐณิชา ณ นคร	797-811
62	การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง	ยศกร ตั้งจิตต์ธรรม สิรภัทร จันทะมงคล	812-827
63	การศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน	เย่วตาน เซียว ณัฏฐณิชา ณ นคร	828-842
64	การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10	ระวี ดีแป้น จตุภูมิ เขตจัตุรัส	843-854
65	การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย	รัฐทนุ วงศ์พานิชย์ ณัฏฐณิชา ณ นคร	855-865
66	การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา	ราชันย์ ผดุงเวียง พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ พนายุทธ เชยบาล	866-878
67	การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนาของโรงเรียนวัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1	วนิดา ทักสิน ทักษ์ อุดมรัตน์ ภาสกร เรืองรอง อนุชา กอนพ่วง นรินทิพย์ กอนพ่วง	879-890
68	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี	วริศรา พงษ์เผือก ณัฏฐณิชา ณ นคร	891-901

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
69	ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	วาสนา ชูศรี มณีนุช รองพล นิพัทธา ชัยกิจ วสันต์ ยอดศรี	902-913
70	การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	วิลาศ พ้นเวร ทักษ์ อุดมรัตน์ ภาสกร เรืองรอง อนุชา กอนพ่วง นรินทิพย์ กอนพ่วง	914-924
71	การพัฒนาภาระงานและเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	ศศิธร งามอเนก รุจิรา ชนะชัย กมลวรรณ ตังธนกานนท์	925-940
72	ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมปัญญาประดิษฐ์	ศิรวิชญ์ งามพันธุ์ดิศร ศิริญญา ศิริ สวรรยา นามพรหม รตา มหัทธนศักดิ์ จิระ จิรานุภาพ เนาวนิตย์ สงคราม	941-952
73	แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร	ศิริพร เคียนยี่คิ้ว ทักษ์ อุดมรัตน์	953-965
74	การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร	ศิริพร ปัญญายิ่ง ภูเบศ พวงแก้ว ชูชีพ พุทธประเสริฐ ณัฐิยา ตันตรานนท์	966-976
75	แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2	ศุภิสญา แสงสว่าง กัญภร เอี่ยมพญา นิวัตต์ น้อยมณี	977-990
76	การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	สมาพร ฉิมนาค ระวีวรรณ พิไลยเกียรติ	991-1003

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
77	ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครูประถมศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร	สรศักดิ์ ตุ้ยเฝือ ลภัสพิชชา สุรวาทกุล กนิษฐ์ ศรีเคลือบ	1004-1017
78	กรอบแนวคิดสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่บูรณาการการจัดกลุ่มและการประเมินผลบนฐานของสมการ $a^2 = b - c$	สฤษดิ์ ผาอาจ	1018-1035
79	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	สัณหวัจน์ ภาคสวรรค์ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	1036-1047
80	การศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี	สุชาติ สีเคนา ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์	1048-1059
81	การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษาโรงเรียนบ้านนางาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2	สุทธิพงษ์ บัวสี สุรินทร์ ภูสิงห์	1060-1073
82	การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (LESSON STUDY) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)	เสกสรรค์ บัวระภา	1074-1090
83	การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาจีนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	หยานฮาง หยาง ณัฏฐณิชา ณ นคร	1091-1103
84	ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทย	หวงหมิง เซิ่น ณัฏฐณิชา ณ นคร	1104-1115
85	องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่	อนุสรา โพฤทธิ์ ชูชีพ พุทธประเสริฐ ศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์ ภูเบศ พวงแก้ว	1116-1128

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
86	การพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียนโรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม	อรวรรณ ประเกาทัน	1129-1147
87	การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ปี 6 เดือน	อรุโณทัย สิงห์ตาแก้ว	1148-1160
88	การศึกษาความสามารถการตรวจแก้หลังแปลของนักศึกษาบริหารธุรกิจในการแปลอีเมลไทย-อังกฤษด้วย ChatGPT และความสัมพันธ์กับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์	อัจฉริน จิตต์ปรารพ	1161-1177
89	การหาสัดส่วนคะแนนข้อสอบเลือกตอบแบบบูรณาการความรู้ โดยค่าแชปลีย์	อัศวิน วงศ์วิวัฒน์ ถิรนันท์ วงศ์วิวัฒน์	1178-1186
90	การพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน โดยใช้บัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	อาทิตยา อิสรโชติ มณีนุช รองพล วีระพันธ์ เจริญลิขิตกวิน นัยนา ยีหมะ	1187-1198
91	การพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร: ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	อำนาจ ไพนุชิต พัชดาพรรณ อุดมเพ็ชร อรวรรณ เพอโรดิน วีรพล เทพบรรหาร ศิวาวุฒิ รัตนะ วุฒิชัย วรชิน	1199-1212
92	ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี	อุบลวรรณ บุญแก้ว	1213-1227

ลำดับ	ชื่อบทความ	เจ้าของบทความ	หน้า
93	การจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู: หลักฐานเชิงประจักษ์จากการพัฒนาเครื่องมือวัดนำร่อง	เอกมงคล ชอบสะอาด วัชรศักดิ์ สุดหล้า	1228-1245
94	การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นประศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1	เพ็ญนภา สุกใส ภาสกร เรืองรอง อนุชา กอนพ่วง นรินทิพย์ กอนพ่วง	1246-1260

GENERATION Z EFL LEARNERS’ EXPECTATIONS FOR ENGLISH LEARNING IN TECHNOLOGY-ENHANCED UNIVERSITY CONTEXT

Chonlavit Chainapong[1*] and Bhornsawan Inpin[2]

[1,2]Mae Fah Luang University

*Corresponding author, E-mail: chonlavit.sean@outlook.com

Abstract

This study examined the expectations of Generation Z undergraduate English major students in six key domains: English instruction, materials and resources, testing and evaluation, assignments, lecturers, and the use of English in the future. It also investigated how these expectations affect student engagement in a technology-enhanced university context.

Data were collected in 2023 from 125 students at the School of Liberal Arts, Mae Fah Luang University, using a mixed-methods approach. A structured questionnaire with a 5-point Likert scale and semi-structured interviews with 13 selected participants provided the data. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative responses were examined through content analysis.

Findings revealed that the highest expectations centered on the future use of English (mean = 4.45), particularly for career advancement and global communication. Expectations for lecturers (mean = 4.32) emphasized flexibility, technological proficiency, and an understanding of generational differences. Students favored interactive, communication-based instruction, authentic digital materials, and personalized assessment methods. Despite the strong role of technology in their learning, in-person interaction remained a valued component.

Keywords: Generation Z, EFL Learning, Transformative Digital Learning, Technology-Enhanced University Context, Expectations

Introduction

The integration of technology in education has significantly transformed English language teaching and learning. In Thailand, the government’s Thailand 4.0 initiative emphasizes English proficiency as key to driving an innovation-based economy (Manme

& Suyaprom, 2018). The rise of "transformative digital learning" has reshaped English language instruction, providing more flexible learning opportunities and broader access to resources (Lubkina & Vindaca, 2020).

Technology's role in education is multifaceted, enabling vast content creation, reshaping course designs, and facilitating global connections (Camarda & Hietala, 2015; Balyer & Öz, 2018). Generation Z, known as “Digital Natives” (Csobanka, 2016), is particularly shaped by their deep engagement with technology, the internet, and social media (Bateh, 2018; Dolot, 2018). This generation’s affinity for digital tools, content creation, and online interaction defines their learning preferences (Fell & McCrindle, 2019).

Despite the advantages of digital tools, Generation Z students in Thailand still face challenges in reading comprehension and pronunciation (Kosashunhanan & Rungswang, 2021). Outdated curricula and ineffective teaching methods exacerbate these issues, highlighting a need for curriculum reform. While educational apps and mobile technology show promise, the current EFL system struggles to address students’ evolving needs (Klímová & Poláková, 2019). Preliminary interviews with Generation Z students at Mae Fah Luang University revealed gaps in prior knowledge, limited focus on communication skills, and difficulties with pronunciation. These findings underscore the need for empirical research to explore students’ expectations and guide the redesign of English instruction in a technology-enhanced context.

This study explores the expectations of Generation Z students regarding English language learning in a technology-enhanced university setting. By examining these expectations, the research aims to align English instruction with the needs of digitally adept learners, contributing to more effective educational strategies in the digital age. Drawing on studies from 2016 to 2022, the research identifies six key areas of Generation Z EFL students' expectations: instruction, materials and resources, testing and evaluation, assignments, lecturers, and the use of English in the future. The study builds on prior research by Demir and Sönmez (2021), Özer (2021), and Eriani et al. (2019), offering a comprehensive understanding of the expectations of Generation Z EFL learners.

Objectives

1. To investigate the expectations of undergraduate Generation Z EFL students in English language learning, in the area of: Instruction, materials and resources, testing and evaluation, assignments, lecturers and the use of English in the future

2. To explore the level of English language learning expectations that affect undergraduate Generation Z EFL students in English language learning

Conceptual Framework

1. Digital Transformation in EFL Instruction

Technology-enhanced universities are revolutionizing EFL instruction by integrating digital tools, addressing weaker skills, and creating more effective learning environments (Sarica & Cavus, 2009; Poláková & Klímová, 2019). As both learners and instructors increasingly rely on technology, EFL practices are evolving toward digital integration (Altinkalp et al., 2021; Becirovic et al., 2023).

2. EFL Teaching and Learning Challenges

Despite advancements in digital transformation, students continue to struggle with reading and speaking comprehension (Al-Esaifer & Alshareef, 2018; Rungswang & Kosashunhanan, 2021). Interviews with Generation Z undergraduates highlighted issues such as outdated curricula, lack of focus on communication, and pronunciation difficulties. These challenges lead to heightened expectations from students when technology fails to address their learning needs.

3. Related Theories

Generation Z, as digital natives, is highly proficient in using technology for learning (Bateh, 2018; Bhalla et al., 2021), and this proficiency drives digital transformation in EFL classrooms (Harmato, 2013; Rothman, 2016). Integrating digital tools into EFL instruction enhances learning outcomes (Deerajviset, 2014; Mofareh, 2019), broadening access to educational platforms and improving engagement (Balkin & Sonnevend, 2016). Despite these advancements, challenges persist in ensuring technology effectively meets all learners' needs.

Conceptual Framework Integration

This framework explores how Generation Z learners’ expectations for technology-integrated language learning influence their engagement, motivation, and language proficiency. It suggests that aligning instructional methods and resources with students’ digital fluency and expectations will improve EFL outcomes. Drawing on Hutchinson and Waters’ (1987) needs-based model, the study positions student

expectations as central to curriculum responsiveness. Effective teaching must consider these expectations, which include six key areas: EFL instruction, materials and resources, testing and evaluation, assignments, lecturers, and the use of English in the future. The study aims to inform the reform of English language teaching to better align with the needs of Generation Z learners in a technology-enhanced context.

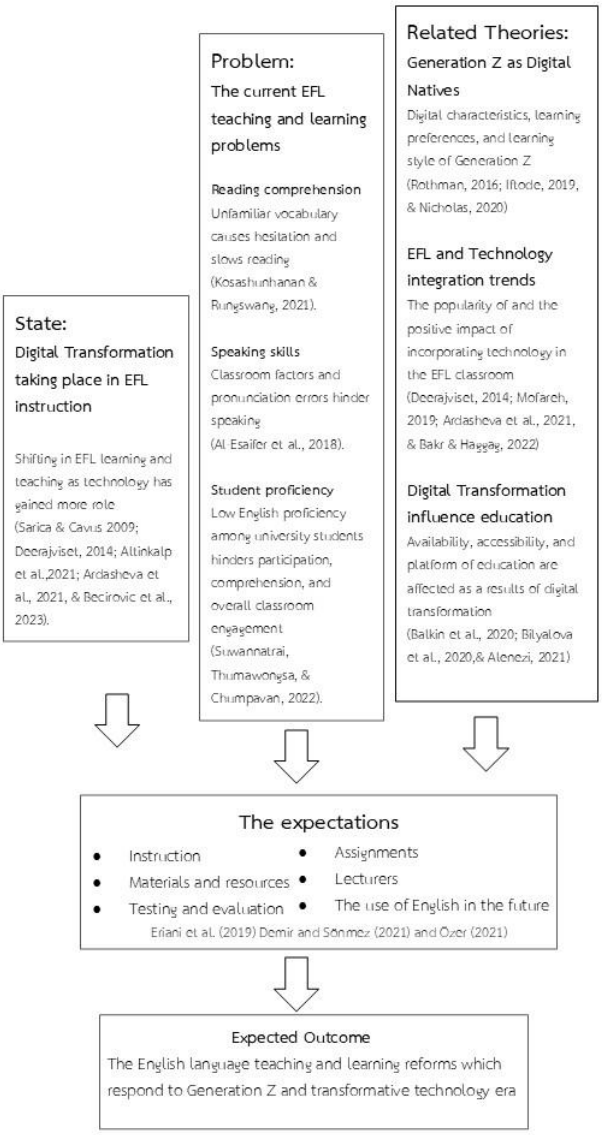

Figure 1 Conceptual Framework

Methodology

Research Design

A mixed-methods approach was used to explore Generation Z EFL students’ expectations in a technology-enhanced learning environment. Survey data identified key patterns, while semi-structured interviews provided deeper insights into students’ experiences and the role of technology. Combining both methods strengthened the findings by integrating numerical trends with contextual understanding.

Research Participants

The study targeted 724 undergraduate Generation Z EFL students enrolled in the English major at Mae Fah Luang University in the 2023 academic year. The sample, drawn from first- to fourth-year English majors, was selected to capture diverse learning experiences and academic maturity. Students from other departments were excluded due to their limited exposure to English-medium instruction.

For the quantitative phase, Yamane’s (1967) formula indicated a minimum sample size of 125 participants. These students were randomly selected to ensure equal chances of participation and minimize sampling bias. They completed a survey measuring their expectations in key areas of English language learning. The second group of participants will consist of 13 randomly selected Generation Z EFL students from the previous 125 survey respondents, making up 10% of the original sample. These students will be invited for semi-structured interviews to provide deeper insights into their perspectives.

Research Instruments

The study employed both a survey questionnaire and semi-structured interviews to gather data on Generation Z EFL students’ expectations for English language learning in a technology-enhanced context. The survey consisted of two sections: the first used a 5-point Likert scale to measure expectations across six dimensions; instruction, materials and resources, testing and evaluation, assignments, lecturers, and the use of English in the future. The second required students to rank these areas in terms of importance. Criteria were adapted from studies by Eriani et al. (2019), Demir & Sönmez (2021), and Özer (2021). Content validity was confirmed through expert review, with items scoring 0.50 or higher retained.

Semi-structured interviews complemented the survey, offering deeper insights into students’ perspectives. The interview followed the same six dimensions, ensuring alignment with the survey. Questions explored students’ general expectations, views on technology, and ranking of the six dimensions. Flexibility in the interview format allowed for follow-up questions, providing richer data. Expert review ensured validity and revisions for clarity and relevance to digital transformation.

Data Collection

The survey, administered via Google Forms, gathered responses from 125 English major students at Mae Fah Luang University. Participants were randomly selected from 724 undergraduates in the School of Liberal Arts. Permission for the study was obtained, and responses were collected over one month. Furthermore, 13 participants (10% of survey respondents) were randomly selected for follow-up interviews. These interviews aimed to complement the quantitative findings by providing detailed perspectives. Conducted via Google Meet over two weeks, the semi-structured format allowed for in-depth exploration of students' expectations, supporting triangulation with the survey data.

Data Analysis

The 5-point Likert scale was used to assess students’ expectations in six areas: instruction, materials, testing, assignments, lecturers, and the use of English in the future. Scores were converted to mean values and categorized using Todd’s classification (2018) to evaluate agreement levels, with descriptive statistics used to measure central tendency and variability. Additionally, semi-structured interview data were analyzed using thematic content analysis with an inductive coding approach. Transcripts were translated, coded, and grouped into six themes, with representative quotations illustrating each theme, providing deeper insight into students’ attitudes and expectations.

Results

1. Students’ Expectations toward English Language Learning

Table 1 The expectations of undergraduate Generation Z EFL students in English language learning

No.	Expectation	Mean Score ($\overline{X}$)	Standard Deviation	Description
1	English Instruction	3.6	1.06	High
2	Materials & Resources	3.77	1.09	High
3	Testing & Evaluation	3.36	1.08	Moderate
4	Assignments	3.45	1.04	Moderate
5	Lecturers	4.32	0.97	High
6	The Use of English in the Future	4.45	1.01	Highest

1.1 Instruction

Students showed strong preferences for instructional approaches that focus on engagement, interaction, and practical language use, shifting away from traditional, teacher-centered methods. They value real-world applications of language skills, reflecting trends in digital literacy (McCrindle & Fell, 2019) and a desire to prepare for professional environments. Interviews revealed students’ need for improved speaking skills, which they felt were neglected, especially after online learning during the pandemic. They suggested using language learning apps to support speaking practice and called for a more practical curriculum that emphasizes real-world communication over grammar and academic content. They favored interactive tools like Kahoot and Quizlet, and advocated for integrating technology and AI to enhance learning efficiency.

1.2 Materials and Resources

The findings show that students highly value the availability of diverse learning materials, especially those supported by digital and online resources, indicating a preference for technology-enhanced learning. This aligns with prior research, such as Dolot (2018), highlighting Generation Z’s inclination toward digital content. The

widespread use of the internet and educational apps has shaped this expectation, with students seeking access to the latest technological tools for learning. In interviews, students expressed a preference for modern, diverse content, moving away from outdated lecture slides and videos. They recommended incorporating multimedia sources like YouTube, music, manga, and infographics. Flexibility was also key, with students wanting materials in advance and the freedom to learn at their own pace using online platforms.

1.3 Testing and Evaluation

The results indicate that students value fair, transparent assessments that reflect actual language ability, aligning with current trends in educational assessment focusing on real-world skills. Generation Z, accustomed to instant feedback through digital platforms, expects similar transparency in assessments, which supports previous findings (Sarica & Cavus, 2009) emphasizing the alignment of assessments with practical learning outcomes. During interviews, students expressed a preference for written exams, as they felt more confident in their writing and critical thinking skills. However, some favored oral tests to assess real communication. Clear, fair evaluation criteria were frequently requested, particularly for subjective subjects, and there was a preference for individual evaluations and project-based assessments over traditional exams and group work.

1.4 Assignments

The findings show that students prefer assignments to be meaningful, applicable, and supported by technology, with a clear preference for tasks involving real-world scenarios, such as collaborative online tasks, digital presentations, and research using online databases. This aligns with Generation Z’s preference for interactive and collaborative learning (Becirovic et al., 2023) and reflects a shift towards preparing students for digital and global work environments. From the interviews, students expressed a preference for individual tasks, citing easier coordination, self-evaluation, and reduced stress. While some appreciated group work, unequal contributions were a major concern. Students also criticized the heavy workload and unclear instructions, preferring fewer, more practical assignments with clearer expectations.

1.5 Lecturers

The results show that students highly value lecturers as facilitators, guides, and supporters of learning, expecting them to be mentors rather than traditional knowledge transmitters. This aligns with Vindaca & Lubkina (2020), who found that Generation Z prefers instructors who are not only knowledgeable but also adaptable and supportive in a technology-enabled learning environment. According from the interview, students emphasized the need for shorter class times, interactive methods like games, and clear, detailed explanations. They valued adaptability to different knowledge levels, simple language, two-way communication, and a balance of lectures and activities. Students also sought effective guidance, relatable content, and openness to their perspectives and learning styles.

1.6 The Use of English in the Future

The results indicate that students place significant emphasis on the future use of English for academic, professional, and global communication, viewing it as a lifelong skill rather than just a tool for exams. This aligns with findings from Eriani et al. (2019), highlighting Generation Z's focus on practical, future-oriented skills. The strong focus on English for future use reflects students’ growing awareness of its importance in global work and academic settings. The interviewees perceived English as essential for career opportunities and cross-cultural communication, particularly in fields like marketing, business, translation, and service industries. Many aimed to use English to compete in the global job market and navigate a technology-driven world. They stressed the need to improve speaking and listening skills, which are less likely to be replaced by AI, while also raising concerns about over-reliance on AI tools like ChatGPT, which may hinder independent thinking and knowledge. Students emphasized the need to balance technology with critical thinking and personal skills.

2. The Level of English Language Learning Expectation of Generation Z EFL students

Table 2 The Level of English Language Learning Expectation of Generation Z EFL students

No.	The Level of the English language learning expectations of Generation Z EFL students	Mean ($\bar{X}$)	S.D.	Description
1	The expectations of English instruction	3.22	1.73	Moderate
2	The expectations of materials and resources	3.14	1.69	Moderate
3	The expectations of testing and evaluation	3.06	1.44	Moderate
4	The expectations of assignments	3.15	1.02	Moderate
5	The expectations of the lecturers	3.15	1.36	Moderate
6	The expectation of the use of English in the future	3.33	2.14	Moderate
	Average Mean	**3.18**	**1.90**	**Moderate**

The results reveal that expectations related to the future use of English were ranked as the highest priority, while other instructional components received comparatively lower rankings. This highlights students’ strong future-oriented orientation toward English learning.

Discussions

The findings reveal that Generation Z EFL students prioritize practical, interactive, and technology-enhanced instruction. They prefer active, communicative teaching methods over traditional teacher-centered approaches, aligning with McCrindle and Fell (2019) and Rothman (2016), who emphasize the importance of real-world communication skills. Students value opportunities for hands-on engagement, such as role-plays and simulations, and advocate for the integration of technology, like language learning apps, to support speaking practice. This shift reflects their desire to prepare for professional environments where communication and collaboration are key.

Students also place significant importance on diverse, digital learning materials, as evidenced by Seemiller (2017) and Nicholas (2020), who highlighted Generation Z’s high expectations for technology integration. They prefer multimedia resources, including videos, podcasts, and infographics, and expect easy access to these tools through online platforms. This demand for digital content aligns with the growing trend in education to support flexible, personalized, and self-directed learning through technology, reflecting the digital habits of this generation. In terms of assessment, students express a clear preference for fair, transparent, and authentic evaluations that measure real-world language use. This mirrors findings from Sarica & Cavus (2009) and Deerajviset (2014), who argue that Generation Z values assessments that focus on practical communication skills rather than rote memorization. Students seek assessments that reflect their ability to apply knowledge, such as performance-based tasks like presentations and digital portfolios, and emphasize the importance of clear evaluation criteria to ensure fairness.

Regarding assignments, Generation Z expects tasks that are meaningful, technology-enhanced, and linked to real-world scenarios. This aligns with the research by Dolot (2018) and Becirovic et al. (2023), who suggest that assignments should integrate digital tools and foster collaboration, creativity, and problem-solving. Students prefer individual tasks with clear expectations, as they find these more manageable and less stressful compared to group assignments. Lecturers are expected to be facilitators and mentors who guide learning through interactive, technology-integrated methods. This reflects the work of Balyer & Öz (2018) and Vindaca & Lubkina (2020), who emphasize the need for instructors to be adaptable and responsive to students’ diverse needs. Generation Z students value instructors who can engage them in meaningful, two-way communication and create learning environments that foster autonomy and critical thinking.

Finally, the most significant expectation is the use of English in the future, viewed as essential for academic success, career development, and global communication. This finding is consistent with Eriani et al. (2019) and McCrindle & Fell (2019), who highlighted that Generation Z sees English as a crucial skill for participating in a globalized world. While students recognize the role of AI in modern life, they express concerns about over-reliance on technology and emphasize the need to balance technological tools with critical thinking and independent learning skills. In conclusion, Generation Z students

expect English instruction to be interactive, technology-driven, and aligned with real-world communication needs. They seek learning environments that integrate digital tools, provide authentic assessments, and prioritize practical language use, while also emphasizing the development of critical thinking and independent learning skills.

The second objective of the study was to explore the level and priority of students’ expectations for English language learning. The findings reveal that while students have high expectations across all six dimensions, their priority lies with the future use of English. Ranking results show that students place the highest importance on the future use of English, followed by instruction, materials and resources, and assignments. This reflects the future-oriented mindset of Generation Z EFL learners, who emphasize long-term, practical applications of language skills over immediate academic concerns, aligning with Eriani et al. (2019), who found that Generation Z prioritizes employability and global engagement.

Additionally, the emphasis on digital tools and technology-enhanced assignments underscores the preference for modern, technology-integrated learning environments. This aligns with the digital native characteristics of Generation Z, who expect technology to be embedded in their educational experiences (Becirovic et al., 2023; Dolot, 2018). Generation Z learners are more likely to engage with content that integrates technology, as it aligns with their digital habits and expectations for interactive learning.

Conclusion

This study explored Generation Z EFL students’ expectations for English language learning in a technology-enhanced university context, focusing on instruction, materials, testing, assignments, lecturers, and the use of English in the future.

The findings show that students prioritize real-world communication and global engagement, viewing English as a key tool for professional growth, especially in speaking and listening. They prefer communicative, task-based instruction integrated with technology and AI, interactive materials, and practical, technology-supported assignments. Performance-based assessments and transparent evaluation methods were favored, along with lecturers who integrate digital tools and align with students’ learning preferences. The

use of English in the future was identified as the most significant expectation, reflecting its importance for academic and professional success in an AI-driven world.

To meet these expectations, the study suggests a complete overhaul of English language teaching, leveraging technology and AI to create learner-centered, interactive environments. By aligning teaching strategies with students’ preferences, universities can foster autonomy, engagement, and prepare students for a rapidly changing, technology-driven world.

Recommendations

1. Implications of the Study

1.1 Instructional Transformation for Real-World English Use

Instruction should focus on communicative skills with task-based methods, supported by AI tools like ELSA Speak. Universities should help design practical, communication-focused courses, while policy makers should update curricula to prioritize real-world skills.

1.2 Technology-Enhanced Learning and Assessment Reform

Instruction should incorporate blended learning with AI tools like Kahoot and Quizlet, ensuring that universities invest in technology and provide instructor training. Policymakers should ensure equitable access to digital resources. Additionally, performance-based assessments, such as presentations and portfolios, should replace traditional exams, with universities adopting flexible grading systems and policymakers focusing on competency-based, AI-supported evaluations to better assess students’ real-world skills.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Long-Term Effects of Technology

Future research should explore the lasting impact of digital tools and AI on language proficiency, communication skills, and career readiness for Generation Z students.

2.2 Comparative Research

Research comparing Generation Z's expectations across countries and educational levels can offer insights into the role of technology in diverse learning environments.

References

Al-Esaifer, F., & Alshareef, H. (2018). Speaking challenges encountered by 2nd and 3rd year EFL university students. *Premise: Journal of English Education*, 7, 49. https://doi.org/10.24127/pj.v7i1.1290

Alenezi, M. (2021). Deep dive into digital transformation in higher education institutions. *Education Sciences, 11*(12), 770.

Altinkalp, I., Sarica, G. N., & Selcuk, H. (2021). Digital transformation in EFL contexts: A review of challenges and opportunities. System, 103, 102622.

Arora, R., Sharma, P., & Singh, A. (2019). Digital technology integration and its influence on higher education students’ learning expectations. *International Journal of Emerging Technologies in Learning, 14*(23), 45–59.

Asratie, A., Desta, D., & Abate, T. (2023). Digital tools in higher education: Facilitating language learning through technology integration. *Education and Information Technologies, 28*, 5543–5561.

Balkin, J. M., & Sonnevend, J. (2016). The digital transformation of education. In *Education and social media: Toward a digital future* (pp. 9–24).

Balyer, A., & Öz, Ö. (2018). *Academicians’ views on digital transformation in education*. International Online Journal of Education and Teaching, 5(4), 809-830. Retrieved from https://eric.ed.gov/?id=EJ1250526 ERIC

Bhalla, P., Ahmed, M., & Kaur, S. (2021). Technology-enhanced learning and student expectations in digital classrooms. *Education and Information Technologies, 26*(4), 4321–4339.

Bilyalova, A. A., Salimova, D. A., & Zelenina, T. I. (2020). Digital transformation in education. In *Integrated Science in Digital Age: ICIS 2019* (pp. 265–276). Springer International Publishing.

Csobanka, Z. E. (2016). The Z generation. *Acta Technologica Dubnicae, 6*(2), 63–76. https://doi.org/10.1515/atd-2016-0012

Deerajviset, P. (2014). Technology in EFL teaching and learning in Thailand: An overview of research and issues. *Journal of Mekong Societies, 10*(1), 71–112. [in Thai]

Demir, B., & Sönmez, G. (2021). Generation Z students’ expectations from English language instruction. *Journal of Language and Linguistic Studies, 17*(1), 683–701.

Dimock, M. (2019). Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. Pew Research Center, 17(1), 1-7.

Eriani, E., Pratolo, B., Nailufer, Y., & Astuti, D. (2021). Students’ expectations in EFL classroom: A case study at the management department of a private university in Yogyakarta. In *UAD TEFL International Conference* (Vol. 2, p. 129). https://doi.org/10.12928/utic.v2.5747.2019

Fell, A., & McCrindle, M. (2019). *Understanding Generation Z learners: Characteristics, preferences, and implications for education*. McCrindle Research.

Farrell, M., & Phungsoonthorn, T. (2020). Workplace learning expectations among Generation Z: A cross-cultural perspective. *Journal of Applied Research in Higher Education, 12*(4), 628–645.

Harmanto, B. (2013). Teaching English to generation Z students (New concept of young learners). Retrieved from http://eprints.umpo.ac.id/id/eprint/1752

Hietala, J., & Camarda, C. (2015). Digital transformation of learning: Why we need another “Apollo Effect.” Retrieved from https://www.valamis.com/wp-content/uploads/2022/09/digital-transformation-learning-wp.pdf

Iftode, D. (2019). Generation Z and learning styles. *SEA–Practical Application of Science, 7*(21), 255–262.

Kizil, A. S. (2017). The influence of digital resources on EFL learners’ motivation and language performance. *Journal of Language and Education, 3*(4), 15–24.

Kosashunhanan, K., & Rungswang, A. (2021). Problems of using English reading strategies perceived by Thai EFL students: Implications for reading instruction. *International Journal of Research in Business and Social Science, 10*(4), 496–505. [in Thai]

Mellman, L. M. (2020). Getting online with Generation Z: Learning preferences. University of Northern Colorado.

Mofareh, A. (2019). The use of technology in English language teaching. *Frontiers in Education Technology, 2*(3). https://doi.org/10.22158/fet.v2n3p168

Makarova, E., & Pirozhkova, T. (2020). Technology-supported English learning: Student expectations and instructional implications. *Education Today, 70*(2), 112–125.

Mohamed Haggag, H., & Bakr, E. M. E. (2022). Digitizing English as a foreign language (EFL) curricula in the light of digital transformation and COVID-19 pandemic. *Journal of Research in Education and Psychology, 37*(1), 801–840.

Nicholas, A. J. (2020). Preferred learning methods of Generation Z. *Faculty and Staff – Articles & Papers, 74.* https://digitalcommons.salve.edu/fac_staff_pub/74

Özer, S. (2021). Comparing expectation and satisfaction levels of tourism undergraduate students in ESP: A longitudinal study. *International Journal of Curriculum and Instruction, 13*(3), 2585–2610. Retrieved from http://ijci.wcci-international.org

Poláková, P., & Klímová, B. (2019). Mobile technology and Generation Z in the English language classroom: A preliminary study. *Education Sciences, 9*(3), 203. http://dx.doi.org/10.3390/educsci9030203

Preis, R., Becirovic, S., & Geyer, B. (2023). EFL teaching in a digital environment: Methods, tools, and chances. *MAP Education and Humanities, 3*(1), 56–63.

Rothman, D. (2016). A tsunami of learners called Generation Z. Retrieved from https://ce.wvu.edu/media/15624/needs-different_learning_styles.pdf

Sarica, G. N., & Cavus, N. (2009). New trends in 21st century English learning. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 1*(1), 439–445. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2009.01.079

Seemiller, C. (2017). Motivation, learning, and communication preferences of Generation Z students. *eHearsay Electronic Journal of Ohio Speech-Language-Hearing Association, 7*, 4–9.

Student Registration Statistics. (2023). *Student registration statistics – Mae Fah Luang University.* Retrieved from https://stat.mfu.ac.th/th/new-student-stat [in Thai]

Suwannatrai, L., Thumawongsa, N., & Chumpavan, S. (2022). English instruction difficulties perceived by teachers in English as a foreign language classrooms at the university level in Thailand. *Rajapark Journal, 16*(47), 23–38. [in Thai]

Suyaprom, S., & Manmee, T. (2018). Education reform in Thailand 4.0: A true story or a soap opera. *Asian Political Science Review, 2*(2). https://doi.org/10.2139/ssrn [in Thai]

Vindaca, O., & Lubkina, V. (2020). Transformative digital learning in the context of higher education: Definition and basic concepts (pp. 177–184). https://doi.org/10.22616/REEP.2020.021

Vonkova, H., Jones, J., Moore, A., Altinkalp, I., & Selcuk, H. (2021). A review of recent research in EFL motivation: Research trends, emerging methodologies, and diversity of researched populations. *System, 103*, 102622.

Watson Todd, R. (2018). Analyzing and Interpreting Rating Scale Data from Questionnaires. *rEFLections*, *14*, 69–77. https://doi.org/10.61508/refl.v14i0.114230

SELF-EXPRESSION IN SPEAKING ENGLISH SKILL OF 6TH GRADE STUDENTS THROUGH ART-BASED LEARNING: A QUALITATIVE STUDY

Nichanan Chotirat[1*] and Chanadda Poohongthong [2]

[1,2]Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author, E-mail: nichananc65@nu.ac.th

Abstract

The purpose of this study was to explore sixth-grade students' experiences and challenges of self-expression in English speaking. The research methodology employed in this study is qualitative research. The participants consisted of ten Grade 6 students from a private school in Phichit Province. The research instruments included: (1) an observation checklist, (2) an interview guide, and (3) student artefacts or creative outputs. Data was analyzed using thematic analysis techniques. Findings revealed to the first objective revealed that themes emerging under students’ experiences included communication and relationships. Themes identified under challenges included limitation of time constraints and shyness. Regarding the second objective, the themes emerging from using art-based learning to develop their speaking skills were: (1) positive emotions, comprising the subthemes of enjoyment, calm, and relaxing; and (2) identity achievement, comprising the subthemes of commitment and individuality. This study recommends that educational practitioners interested in implementing arts-based learning in instructional practices consider students’ backgrounds, particularly their English-speaking proficiency. This is important, as the arts-based approach in the present study was implemented with students who demonstrated relatively high levels of English-speaking ability.

Keywords: Self-expression, Art-based learning, Art-based learning in self-expression, Art–based learning in English-speaking skills

Introduction

In the era of globalization, English communication skills have become essential for academic success, career advancement, and global engagement. Among the four core language skills, speaking is particularly challenging for Thai primary students due to limited confidence, anxiety, insufficient practice opportunities, and a curriculum focused on grammar and memorization. These factors often hinder students' ability to use English for authentic self-expression rather than rote reproduction. Art-based learning (ABL) has emerged as an innovative pedagogical approach that integrates visual arts, drama, music, storytelling, and movement into language instruction (Salim, 2025; Maley & Duff, 2005; Liu & Han, 2018). ABL promotes creative engagement, multisensory learning, and personal expression, offering students opportunities to convey their thoughts, emotions, and identities in supportive, low-stress environments (Eisner, 2002; Dewey, 1934). Research indicates that incorporating artistic activities into English lessons can enhance speaking skills, fluency, confidence, and communicative competence, while fostering collaboration, empathy, and motivation (Eisner, 2002; Dewey, 1934; Catterall, 2009). This qualitative study explores how ABL supports self-expression and oral communication among sixth-grade students in a Thai bilingual school.

Research Questions

1. What experiences and challenges do 6th grade students encounter with self-expression in speaking English skill through art-based learning activities?
2. How do 6th grade students use art-based learning to develop their speaking English skill through art-based learning activities?

Purpose of the Study

To explore self-expression in 6th grade students’ speaking English skill through art-based learning.

Conceptual Framework/ Literature Review

This study is grounded in a conceptual framework that explores the relationship between Art-Based Learning (ABL), self-expression, and the development of English-speaking skills in 6th grade students. The framework is informed by constructivist and communicative language teaching theories, emphasizing learner-centeredness, creativity, and authentic communication (Piaget, 1950; Vygotsky, 1978).

At the core of the framework is the belief that Art-Based Learning creates an engaging, emotionally safe, and creative environment that fosters student participation and openness (Catterall, 2009). Art-based activities-such as drawing, storytelling, and drama-serve as meaningful tools for encouraging students to express personal thoughts, emotions, and ideas in English (Eisner, 2002; Dewey, 1934). This self-expression is viewed not merely as language production but as a holistic act of communication, involving identity, emotion, and creativity.

As students engage in these expressive tasks, they are provided with opportunities to speak English naturally and purposefully. Rather than focusing on mechanical language drills or rote memorization, students use language to communicate real meanings that matter to them (Maley & Duff, 2005; Liu & Han, 2018; Nguyen, 2020). This process contributes to the development of key speaking skills, such as fluency, vocabulary use, confidence, and the ability to interact in a communicative context.

The framework assumes a non-linear and interactive relationship between variables. Art-based learning does not “cause” speaking skill improvement in a direct, measurable way. Instead, it creates conditions that support learner engagement, reduce anxiety, and promote authentic expression, all of which contribute to improved speaking performance over time (Liu & Han, 2018; Maley & Duff, 2005; Nguyen, 2020).

In summary, the conceptual framework proposes that:

- Art-Based Learning provides a creative and emotionally supportive environment.
- This environment facilitates self-expression in English.
- Through self-expression, students gain confidence, fluency, and vocabulary in speaking.
- These processes are observed and interpreted through qualitative methods such as classroom observations, student work, and interviews.

This framework informs both the design and the analysis of the study, helping to interpret how and why art-based learning can support the development of speaking skills through self-expression.

This conceptual framework proposes that Art-Based Learning creates a creative and supportive environment that fosters students’ self-expression in English (Dewey, 1934; Catterall, 2009). Through engaging in artistic activities such as storytelling, drawing, and drama, learners are encouraged to use spoken English in meaningful and personal ways (Nguyen, 2020; Suryanto & Kurniawan, 2021; Mardiningrum & Adriyanthi, 2023). This process supports the development of speaking skills, including fluency, vocabulary, and confidence. The framework also aligns with qualitative research, allowing for in-depth exploration of how ABL enhances communication through self-expression.

Operational Definitions

1. Self-Expression refers to the process of conveying Thai 6th grade students or ESL students’ inner thoughts, emotions, beliefs, and identity through various forms of artistic activities. It is a fundamental aspect of human communication that enables students to express their unique perspective, connect with others, and engage in personal reflection.

2. Art-based learning is a teaching and learning approach that incorporates the arts like drawing, painting, music, drama, dance, and storytelling into the classroom to help learners understand concepts, develop speaking skill, and express themselves creatively. It emphasizes learning through the process of creating and experiencing art, rather than just learning about art, as a subject making education more engaging, interactive, and meaningful. Art based tasks focus on combining art creation with speaking. The procedure has four sessions which are hobbies, holidays, favorite dishes, and environment.

3. Art-based learning (ABL) in speaking skill refers to the integration of artistic activities-such as drama, storytelling, drawing, and music-into language learning to support students’ oral communication. It creates a creative and emotionally safe environment that encourages self-expression, reduces stress in speaking, and helps improve fluency, vocabulary, and confidence in spoken English through meaningful and engaging

Methodology

This study employs a qualitative research design to explore how art-based learning enhances self-expression in speaking English among 6th grade students. The qualitative approach is suitable because it allows for in-depth understanding of students' experiences, perceptions, and challenges that these data cannot be fully captured by quantitative methods.

This study will be conducted at a private school in Phichit Province. There are 10 grade six Thai students, which is the whole number of the grade six Thai students. The information about the participants is on the school's website. Inclusive criteria for this study were as follows: participants had to be Grade 6 students enrolled at private school, demonstrate normal mental health status based on observation and preliminary mental health screening, and voluntarily participate with informed consent obtained from both parents and teachers. Exclusive criteria for this study were as follows: participants were informed of their right to withdraw from the study at any time without penalty, and students experiencing discomfort during participation were allowed to discontinue immediately.

Research instruments of this study include an observation checklist or field observation to systematically record students' actions and interactions during activities, a semi-structured interview guide to facilitate in-depth conversations with participants to elicit detailed insights into their perspectives and experiences, and students' artefacts and creative outputs to provide tangible evidence of their expressive processes and language use. These qualitative research instruments were selected to collect rich and varied data about students' experiences, perceptions, behaviors, and spoken output in art-based speaking tasks to explore how art-based learning supports self-expression in speaking English.

Procedure of this study, this section outlines the sequence of art-based learning activities that were implemented in the classrooms to encourage self-expression and improve English speaking among Grade 6 students. The procedure was designed to scaffold the learning process from lower to higher support, gradually giving students more autonomy and expressive freedom. In Phase 1 (Preparation and Orientation), the English teacher and researcher collaborated to design art-based speaking activities.

Students were then introduced to the approach, greeted to establish rapport, and orientated to the lesson to create a friendly and relaxed learning atmosphere and explain how art-based learning would be applied to the speaking tasks. Norms for participation and comfort were established, followed by ice-breaking activities, which included a sheet of prompts and warm-up speaking games to build rapport and confidence. In Phase 2 (Implementation of Art-Based Speaking Tasks), students engaged in structured sessions focused on hobbies. Phase 3 (Consolidation and Evaluation) involved a final speaking task, in which students chose their preferred art-based activity from previous sessions and designed a more polished version to present to the class, thereby enhancing speaking motivation. All student presentations, role-plays, and descriptions were recorded (audio and/or video) for analysis. Teachers and the researcher then provided feedback and reflected on student participation, instructional effectiveness, and any challenges encountered during the implementation.

This study involves human participants, specifically 6th-grade students who are minors. Therefore, ethical considerations must be carefully addressed to protect participants’ privacy, and all responses are collected under conditions of anonymity.

This study will use thematic analysis as the primary method for analyzing qualitative data. Thematic analysis is suitable because it allows the researcher to systematically identify, examine, and report patterns (themes) within data, making sense of students’ experiences with art-based learning and how self-expression in speaking English emerges from those experiences (Braun & Clarke, 2006).

Kuhn’s (2003) model for analyzing children’s drawings was initially developed in the field of kinesiology to evaluate children’s attitudes toward art-based learning activities in school settings and has been applied in research conducted in Germany. This method has been adapted to use the “draw and write” technique as a research approach (Horstman, Aldiss, Richardson, & Gibson, 2008; Reeve & Bell, 2009). According to Kuhn (2003), the main challenges in qualitatively analyzing and interpreting children’s drawings can be grouped into four key categories: (1) distinguish the level of drawing talent, (2) conditioning of drawings by social and environmental conditions, (3) difficulties in interpretation due to disuse of the psychological interpretation, and (4) the uncertainty of the meaning of drawing.

In this research on self-expression in speaking English skill of 6th grade students through art-based learning, the following strategies will be implemented to ensure credibility, with a special emphasis on triangulation. The study will use triangulation with multiple methods and data together with prolonged engagement, peer debriefing. This research aims to ensure that its findings are credible and trustworthy.

In this research on self-expression in English speaking skills of Grade 6 students through art-based learning, several strategies were implemented to ensure credibility, with a special emphasis on triangulation. The study employed triangulation by using multiple methods and data sources together with prolonged engagement and peer debriefing, aiming to enhance the trustworthiness and plausibility of the findings.

Table 1 Activity, tasks, materials, and objective

Session/ Theme	Activities (Art-based learning)	Tasks, Evidence and Activities	Materials	Objectives
Session 1 Hobbies (5 hours)	Visual Self-Portrait and Description	<u>Hobby Talk</u> 1. Teacher asks: “What do you like to do in your free time?” Students speak in short sentences, e.g., “I like painting because it makes me happy.” <u>Mind Map of Hobbies</u> 1. Students list their hobbies, people involved, frequency, and emotions related to the hobby. 2. Students share ideas in pairs or small groups to practice speaking. <u>Draw Yourself Doing Your Hobby</u> 1. Students create a visual self-portrait showing themselves engaging in a hobby. 2. Students draw a self-portrait or a symbolic picture that represents themselves.	- A symbolic picture - Students’ artwork - Paper, pencils, colored markers, drawing paper, colored pencils, markers, crayons	- To enhance students’ speaking and storytelling skills in English through visual art. - To encourage creative self-expression by connecting personal experiences with illustrations.

Session/ Theme	Activities (Art-based learning)	Tasks, Evidence and Activities	Materials	Objectives
		3. Encourage creativity: realistic, cartoon, or symbolic style. 4. Students talk to a partner during the drawing about their ideas in English. **Guided Speaking** 1. Students describe their self-portrait in English 2. Students prepare a short description in English of their artwork: colors, what it shows, why they chose certain elements. **Gallery Walk / Mini Presentations** 1. Students present their self-portrait and description to the class. **Reflection Discussion** 1. Teachers ask students about the activity, Prompts for speaking: • “How did drawing help you tell your story?” • “What challenges did you encounter while completing the task?” • “How does this activity help you express yourself in English?”		- To develop vocabulary and sentence structures related to holidays and experiences. -Students present their pictures and explore their self-expression or their speaking English skill abilities.

Research Findings

The researcher conducted a 5-hour instructional session on the topic of hobbies, focusing on individuality, self-expression, and English-speaking skills through art-based learning activities. The participants were ten grade 6 Thai students. Each participant created and presented a self-portrait along with a personal description to the class.

Subsequently, they explored the research questions, providing a detailed account of the identified themes and sub-themes corresponding to each question.

The first research question explored the experiences and challenges that grade 6 students encountered with self-expression in speaking English skills through art-based activities. Two main themes emerged: experiences and challenges.

Table 2 Themes and sub-themes of research question one

Theme	Sub-themes
Experiences	Communication
	Relationship
Challenges	Limitation of time
	Shy

Research Question 1: Experiences

Based on the findings from the first research question: What experiences and challenges do 6th grade students encounter with self-expression in speaking English skill through art-based learning activities? Two sub-themes were identified from the analysis and are summarized as follows: 1) Communication, and 2) Relationship

Communications theme was described by the researcher by using observations. The students practiced communicating in English with both the teacher and their classmates. They described their drawings and delivering personal presentations contributed to increased student confidence and engagement.

Relationship theme was described by the researcher by using observations. Relationship with peers and receiving feedback from the teacher contributed to the development of students’ vocabulary, sentence structure, and self-expression. Additionally, the exchange of ideas with classmates further supported their language learning process.

Research Question 1: Challenges

Based on the findings from the first research question: What experiences and challenges do 6th grade students encounter with self-expression in speaking English skill

through art-based learning activities? Two sub-themes were identified from the analysis and are summarized as follows: 1) Limitation of time, and 2) Shy

A limitation of time of this study was the short duration of the art-based learning activities, which may have affected the students’ experiences and challenges in self-expression and practicing English speaking skills.

Some students felt shy as it was their first time participating in this type of activity, which made them hesitant during communication or when presenting their work.

The second research question explored how grade 6 students used art-based learning activities to develop their English-speaking skills. Two main themes emerged: positive emotions and identity achievement.

Table 3 Themes and sub-themes of research question two

Themes	Sub-themes
Positive emotions	Enjoyment
	Clam
	Relaxing
Identity achievement	Commitment
	Individuality

Research Question 2: Positive emotions

Based on the findings from the second research question: How do 6th grade students use art-based learning to develop their speaking English skill through art-based learning activities? Three sub-themes were identified from the analysis and are summarized as follows: 1) Enjoyment, 2) Clam, and 3) Relaxing

Enjoyment of the students, the students' artefact indicated that the students experienced enjoyment in engaging with the activities, as well as enjoyment in presenting their English presentations. “Drawing makes me feel energized and happy like in the picture” (student 3) (Figure 1)

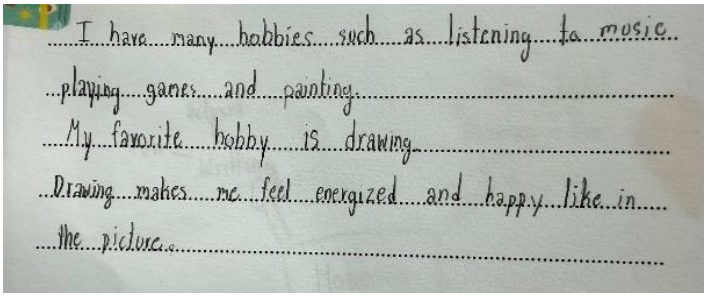
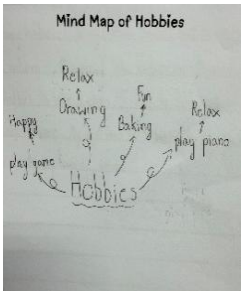

Figure 1 Description of students’ self portrait

The students felt calm while engaging in self-portrait drawing, which provided a supportive context for using spoken English meaningfully. This atmosphere helped reduce hesitation and encouraged more natural oral communication. (Figure 2)

The students felt relaxed while engaging in self-portrait drawing. This activity helped them focus, encouraged creative thinking, and provided a supportive context for using English in natural communication. (Figure 2-3)

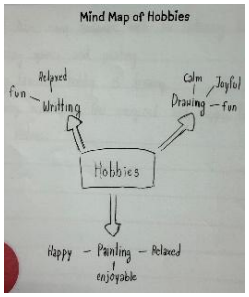

Figure 2 Mind map of students ’self-portrait

Figure 3 Drawing of students

Research Question 2: Identity achievement

Based on the findings from the second research question: How do 6th grade students use art-based learning to develop their speaking English skill through art-based learning activities? Two sub-themes were identified from the analysis and are summarized as follows: 1) Commitment, and 2) Individuality.

The students showed strong commitment to self-portrait drawing, focusing on creating detailed artworks and preparing personal English descriptions. This process helped them practice sentence structure, expand vocabulary, and express ideas more clearly, thereby developing their English-speaking skills in a meaningful context.

Individuality in self-portrait drawing, using art as a medium, students express personal thoughts and experiences in English, which enhances their confidence, vocabulary, and descriptive abilities. Promoting individuality in artwork also encourages students’ speaking English skill in the classroom.

Discussion

Art-based learning enhanced students’ English-speaking skills and promoted positive teacher–student interactions through self-portrait drawing. The activity encouraged idea-sharing and collaborative communication, increasing confidence and engagement (Liu & Han, 2018; Nguyen, 2020; Mardiningrum & Adriyanthi, 2023). Teacher facilitation fostered approachability and trust, suggesting that art-based learning supports a classroom climate conducive to both language development and positive interpersonal relationships (Brown, 2001; Cameron, 2001; Dewey, 1934; Eisner, 2002; Žemberová, 2014).

Art-based learning through self-portrait drawing enhanced students’ English-speaking skills and enjoyment. The activity encouraged idea-sharing and collaboration, fostering intrinsic motivation and making language practice more pleasurable (Liu & Han, 2018; Nguyen, 2020). Teacher facilitation promoted approachability and trust (Brown, 2001; Cameron, 2001). These findings align with research showing that enjoyment positively influences engagement and proficiency in language learning (Zhang, Gao, & Liu, 2024).

Art-based learning activities further enhanced students’ English-speaking skills and enjoyment, demonstrating that the activity aligned with the study’s objectives and addressed the first research question.

Students’ artefact demonstrated elements of identity achievement by exploring personal ideas and expressing themselves in English (Marcia, 1966). This process fostered commitment to developing their speaking skills, enhancing both confidence and motivation to participate actively in language tasks. (Suping & Chopra, 2024). Art-based learning thus

supports not only language development but also students' personal growth and identity formation through creative self-expression (Liu & Han, 2018; Nguyen, 2020).

Through self-portrait drawing, 6th grade students were able to express their individuality while practicing English speaking skills (Liu & Han, 2018; Nguyen, 2020). Art-based learning encouraged them to explore personal ideas, present unique perspectives, and communicate creatively, fostering both engagement and meaningful language development (Dewey, 1934; Eisner, 2002).

Recommendations

1. Implications

Students' socioeconomic background and existing language skills should be considered when implementing art-based learning (ABL) for self-expression. Activities should build on these foundational skills while encouraging creativity and meaningful communication.

2. Areas of Future Research

Researcher should examine which types of art-based activities such as drawing, drama, storytelling, or poster-making most effectively enhance language skills, including vocabulary acquisition, fluency, or emotional expression. This can guide educators in designing targeted, impactful learning experiences.

Acknowledgments

I would like to express my sincere gratitude to my research advisor for their guidance, support, and valuable feedback throughout this study. I also wish to thank the teachers and staff at Imperial Phichit Bilingual School for their cooperation and assistance during data collection. Special thanks go to the students who participated in this study for their enthusiasm and openness, which made this research possible. Finally, I am grateful to my family and friends for their encouragement and support throughout this journey

References

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77–101.

Brown, H. D. (2001). *Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy*. Longman.

Cameron, L. (2001). *Teaching languages to young learners*. Cambridge University.

Catterall, J. S. (2009). *Doing well and doing good by doing art: The effects of education in the visual and performing arts on the achievements and values of young adults*. I-Group Books.

Dewey, J. (1934). *Art as experience*. Minton, Balch & Company.

Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University.

Horstman, M., Aldiss, S., Richardson, A., & Gibson, F. (2008). *Methodological issues when using the draw and write technique with children aged 6 to 12 years*. Qualitative Health Research, 18(7), 1001–1011.

Liu, M., & Han, Y. (2018). The effect of drama on the development of English-speaking skills. *Journal of Language Teaching and Research, 9*(2), 370–376.

Maley, A., & Duff, A. (2005). *Drama techniques in language learning: A resource book of communication activities for language teachers*. Cambridge University.

Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology, 3*(5), 551–558.

Mardiningrum, A., & Adriyanthi, N. (2023). Poetry for EFL classroom: Students’ self-expression and the creative process behind its creation. *Journal on English as a Foreign Language, 13*(2), 610–627.

Nguyen, T. (2020). Using storytelling through art to enhance English speaking skills. *Asian EFL Journal, 24*(4), 51–68.

Piaget, J. (1950). *The psychology of intelligence*. Routledge.

Reeve, S., & Bell, P. (2009). *Children’s self-documentation and understanding of the concepts ‘healthy’ and ‘unhealthy’*. International Journal of Science Education, 31(14), 1953–1974.

Salim, A. A. (2025). An art-based pedagogical approach to teaching English conversation skills at the university level. *Lark Journal of Language and Literature, 7*(2), 15-29.

Suping, A., & Chopra, V. (2024). Improving Thai teenage students' confidence to speak English. *ELT Classroom Research Journal, 1*(1), 47–72.

Suryanto, P., & Kurniawan, A. (2021). Using art-based activities to improve EFL students' speaking skills. *Journal of English Language Teaching and Learning, 9*(2), 45-58.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University.

Wright, A. (2010). *Art and crafts with children*. Oxford University Press.

Žemberová, I. (2014). Art in foreign language education. *Journal of Language and Cultural Education, 2*(3), 240–253.

Zhang, Z., Gao, X., & Liu, T. (2024). Enjoyment in foreign language learning: A systematic review. Heliyon, 10(17), e37215.

SCORE DEPENDABILITY IN ANALYTIC ASSESSMENT OF EFL ARGUMENTATIVE WRITING: A GENERALIZABILITY THEORY STUDY IN A THAI UNIVERSITY CONTEXT

Niwat Wuttisrisiriporn[1] Pichamon Chittasirinuwat[2] Woraprach Yadee[3] and Kamonwan Tangdhanakanond[4*]

[1-4]Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

*Corresponding author, E-mail: tkamonwan@hotmail.com

Abstract

This study applied Generalizability Theory (G-theory) to examine score dependability in the analytic assessment of argumentative paragraph writing produced by 40 Thai university students. Using a validated analytic rubric with six criteria (Topic Sentence, Content-Pros, Content-Cons, Balance and Organization, Concluding Sentence, and Grammar and Vocabulary), two trained raters independently scored student writing samples. A generalizability study was conducted to identify and quantify sources of score variance, revealing that person variance accounted for the largest proportion of total variance (55.3%), indicating effective differentiation of writing ability. The person-by-criterion interaction (12.9%) reflected the diagnostic potential of analytic scoring, while rater variance (6.3%) was identified as the primary source of measurement error. Decision studies examined the impact of varying the number of raters on score dependability. The generalizability coefficients were .97 for relative decisions and .92 for absolute decisions with two raters. Results indicated that while two raters provide acceptable reliability (.92), three raters offer a more optimal balance between measurement precision and practical efficiency (.95). These findings provide empirical guidance for optimizing assessment design in EFL writing contexts and demonstrate the utility of G-theory for informing evidence-based decisions about rater deployment in classroom-based writing assessment.

Keywords: Generalizability theory, analytical rubric, EFL writing assessment, argumentative writing

Introduction

Writing proficiency is widely regarded as a core component of English language competence in contemporary higher education, particularly as universities place increasing emphasis on students’ ability to construct coherent arguments and participate in academic discourse (Cumming, 2016). In English as a Foreign Language (EFL) contexts such as Thailand, however, the assessment of writing presents persistent challenges, as educators are required to balance instructional goals with the need for psychometrically sound evaluation practices (Vattøy & Smith, 2019). Argumentative writing, in particular, places high cognitive and linguistic demands on learners, as it requires the integration of multiple viewpoints, logical organization of ideas, and accurate use of grammatical structures and vocabulary (Wang & Newell, 2025).

Concerns about writing assessment extend beyond the evaluation of student performance to more fundamental issues of scoring reliability and validity (Knoch & Chapelle, 2018). Conventional reliability indices, while useful, offer limited insight into the complex sources of measurement error inherent in performance-based assessments (Wind & Peterson, 2018). Recent research has increasingly acknowledged that writing assessment involves interactions among several facets, including test-takers, raters, tasks, and scoring criteria, each of which contributes distinct sources of variance to observed scores (In’nami & Koizumi, 2016).

Generalizability Theory (G-Theory) provides a robust framework for examining these complexities by allowing researchers to disentangle multiple sources of score variance and evaluate the dependability of assessment outcomes under different measurement conditions (Brennan, 2001). In contrast to Classical Test Theory, which treats reliability as a single coefficient reflecting score consistency, G-Theory enables the simultaneous estimation of multiple variance components and their interactions, offering a more detailed understanding of measurement error (Cardinet et al., 2010). This feature makes G-Theory particularly well suited to writing assessment, where identifying the relative contribution of different error sources can inform decisions about assessment design and implementation (Myford, 2022).

A growing body of research has demonstrated the applicability of G-Theory to language performance assessment across a range of contexts. Many studies (e.g. Khodi,

2021) have identified rater variability as a major source of measurement error in writing assessment, with rater-related effects accounting for between 6% and over 25% of total score variance, depending on the assessment context and the extent of rater training. Investigations into rater cognition further suggest that even trained raters may apply scoring standards inconsistently or attend to different textual features, which can lead to reduced score reliability. Such differences may appear as systematic severity or leniency effects or as varying emphasis on particular aspects of writing, such as content, organization, or linguistic accuracy (Khamboonruang, 2023; Myford, 2022).

The design of scoring rubrics-particularly the distinction between holistic and analytic approaches-also plays a critical role in shaping both measurement precision and the pedagogical usefulness of assessment feedback (Knoch et al., 2021). Holistic scoring assigns a single overall score to a writing sample and is often valued for its efficiency and its ability to capture writing quality as an integrated construct. Analytic scoring, by contrast, evaluates multiple dimensions separately, offering more detailed diagnostic information that can support learning and instruction. Analytic rubrics may also help reduce rater bias by guiding attention systematically across predefined criteria (Zhao & Huang, 2020). Despite these advantages, the relative merits of holistic and analytic scoring remain contested, particularly in terms of efficiency, reliability, and suitability for different assessment purposes.

Within Thai higher education, undergraduate English courses typically aim to develop academic language proficiency through integrated skill instruction, with particular emphasis on critical thinking and effective written communication. Writing tasks in these courses often require students to produce argumentative texts that present balanced perspectives on controversial issues, reflecting both academic literacy expectations and real-world communicative demands. Assessing such complex performances, however, requires evaluation instruments that are not only pedagogically meaningful but also psychometrically robust, capable of distinguishing among levels of student ability while minimizing construct-irrelevant variance (Révész et al., 2017).

Despite increased attention to writing assessment reliability in EFL research, several gaps remain. First, relatively few studies have applied contemporary measurement frameworks, such as G-Theory, to examine the psychometric properties of writing rubrics

in Southeast Asian educational contexts, as much of the existing literature focuses on high-stakes assessments in Western settings (In’nami & Koizumi, 2016). Second, although rater effects have been widely documented, fewer studies have explored interactions between raters and specific scoring criteria, particularly in analytic scoring contexts where such interactions may reveal criterion-specific sources of bias (Wind & Peterson, 2018). Third, questions concerning the optimal balance between measurement precision and practical constraints-such as the number of raters required in classroom-based assessment-remain underexplored, despite their importance for real-world assessment practice.

To address these gaps, the present study developed and validated an analytic rubric for assessing argumentative paragraph writing in a Thai university EFL context and examined its reliability using multiple contemporary approaches. Specifically, Generalizability Theory was employed to investigate score dependability and sources of variance across six analytic dimensions. The study aimed to identify assessment conditions that balance psychometric quality with practical feasibility, while providing empirical evidence to inform writing assessment practices in similar educational settings.

Purposes of the Study

1. To examine sources of score variance in analytic writing assessment using Generalizability Theory
2. To optimize assessment design by determining the number of raters required for dependable scoring

Methodology

Participants

The participants of the present study were 40 first-year undergraduate students enrolled in a general education English course at a public university in Thailand. This course, taken by students from all academic majors, focuses on developing academic English skills across listening, speaking, reading, and writing, with particular attention to critical thinking and academic discourse. The students were between 18 and 20 years of age (M = 18.6, SD = 0.5) and came from a range of academic disciplines, e.g. humanities and social sciences, science and technology, health sciences. All participants were native

speakers of Thai and were learning English as a foreign language, with most of their exposure to English occurring through formal classroom instruction beginning in primary school. Based on informal assessment and instructor observations, the students’ English proficiency levels ranged from high beginner to intermediate, corresponding approximately to CEFR A2–B1 levels. Participation in the study formed part of the regular course activities, and informed consent was obtained from all students for the use of their writing samples for research purposes.

Development of Analytical Rubric

An analytic rubric was systematically developed to assess students’ argumentative paragraph writing, guided by established principles of effective rubric design (Brookhart & Chen, 2015; Dawson, 2017). The development process began with a detailed review of the course learning objectives to ensure close alignment between instructional goals and assessment criteria. In particular, the course aims to develop students’ ability to (1) produce coherent argumentative texts with clear thesis statements, (2) present multiple perspectives on controversial issues supported by relevant evidence, (3) organize ideas logically using appropriate transitions, and (4) demonstrate grammatical accuracy and suitable academic vocabulary.

Drawing on these objectives and on existing frameworks for assessing argumentative writing (Qin & Karabacak, 2010; Wang & Newell, 2025), six criteria were identified as central to evaluating argumentative paragraph quality. These included: (1) Topic Sentence, which assessed the clarity and focus of the opening sentence and its indication of a balanced discussion; (2) Content-Pros, evaluating the presentation of advantages or positive aspects supported by relevant explanations and examples; (3) Content- Cons, assessing the presentation of disadvantages or opposing viewpoints with appropriate elaboration; (4) Balance and Organization, examining the logical sequencing of ideas, the proportional treatment of pros and cons, and the use of transitions to create coherence; (5) Concluding Sentence, evaluating how effectively the paragraph was brought to a close through synthesis or final perspective; and (6) Grammar and Vocabulary, focusing on linguistic accuracy, sentence structure variety, and the appropriateness of word choice.

Each criterion was rated on a four-point scale with clearly defined performance descriptors. A score of 4 (Excellent) represented a high level of competence, while 3 (Good) indicated generally strong performance with minor limitations. A score of 2

(Satisfactory) reflected developing ability with noticeable weaknesses, and 1 (Needs Improvement) described minimal or inadequate performance requiring substantial improvement. The decision to use a four-point scale was intentional, as this format offers sufficient differentiation among performance levels while avoiding a neutral midpoint that may encourage indecisive scoring (Panadero & Jonsson, 2020). The total possible score on the rubric ranged from 6 to 24 points.

The rubric was were then reviewed for content validity by three expert reviewers: two with doctoral degrees in applied linguistics and one in educational measurement and evaluation, all of whom had at least five years of teaching experience at the tertiary level. The experts evaluated each criterion and its associated performance descriptors using a 3-point scale (1 = inconsistent, 0 = uncertain, 1 = consistent). Index of Item–Objective Congruence (IOC) values ranged from .67 to 1.00, with all criteria exceeding the commonly accepted minimum threshold of .50. Based on the experts’ feedback, minor revisions were made to enhance clarity and ensure closer alignment with course objectives (see Appendix 1).

Writing Task

A pros-and-cons paragraph writing task was designed in alignment with the course objectives and the target CEFR English proficiency level. Participants were required to write a 120- 150 word argumentative paragraph on the topic *“Advantages and Disadvantages of Doing a Group Project.”* The task was completed within 60 minutes during a single class session under controlled conditions. Participants were not permitted to use any writing assistance tools while completing the task. The writing prompt and a sample response are provided in Appendix 2.

Raters, Rater Training, and Rater Reliability

Two experienced English language instructors with doctoral degrees in applied linguistics and English language teaching served as raters. Both had minimum five years of experience teaching academic writing at the university level. Raters participated in a training session involving: (1) review of the rubric and performance descriptors, (2) practice scoring of 20% sample paragraphs (12 samples) not included in the study, and (3) discussion of scoring standards and resolution of initial discrepancies. Raters then independently evaluated all 40 student paragraphs using the validated rubric, with no discussion between raters during the scoring process.

To ensure the rating reliability between raters, Pearson product–moment correlation analysis was conducted (Shrout & Fleiss, 1979) and its results revealed a very strong positive relationship between raters’ total scores ($r = .954$, $p < .001$), indicating that the two raters ranked students’ writing performance in a highly similar manner. While this finding demonstrates strong consistency in rank ordering, it should be noted that correlation coefficients do not reflect absolute agreement in score levels. To address this limitation, the Intraclass Correlation Coefficient for absolute agreement was calculated. As shown in Table 1, the ICC(3,1) value was .974, with a 95% confidence interval of [.952, .986], $F(39, 39) = 39.118$, $p < .001$. According to the interpretive guidelines proposed by Koo and Li (2016), this value indicates excellent inter-rater reliability. The narrow confidence interval further suggests a high level of precision in the reliability estimate. In addition, Cronbach’s alpha for the two raters was .974, providing convergent evidence of strong internal consistency in scoring.

Table 1 Inter-Rater Reliability of Writing Scores Using Intraclass Correlation Coefficients (ICC)

Measures	Intraclass Correlation	95% Confidence Interval		F Test with True Value 0			
		Lower Bound	Upper Bound	Value	*df1*	*df2*	*p*
Single Measures	.950	.908	.973	39.118	39	39	<.001
Average Measures	.974	.952	.986	39.118	39	39	<.001

Data Analysis

Data analysis was conducted using multiple complementary approaches in order to examine scoring reliability from both statistical and practical perspectives. First, descriptive statistics were calculated for each rater to summarize score distributions, including means, standard deviations, minimum and maximum scores, and score ranges at both the criterion level and the total score level. These preliminary analyses were used to identify general scoring patterns and to check for potential floor or ceiling effects that could restrict meaningful score variation. Then a Generalizability Theory analysis was conducted using EduG version 6e (Cardinet et al., 2010) with a fully crossed person × rater × criterion (P × R × C) design. In this design, person (P) and rater (R) were treated as

random, while criterion (C) was treated as fixed, allowing findings to be generalized to a broader universe of students, raters, and scoring criteria. The G-study decomposed total score variance into seven components: person (P), reflecting true differences in student writing ability; rater (R), representing systematic differences in rater severity or leniency; criterion (C), indicating variation in criterion difficulty; person-by-rater (PR), capturing inconsistency in how raters evaluated individual students; person-by-criterion (PC), reflecting variation in students’ relative performance across criteria; rater-by-criterion (RC), indicating rater bias toward specific criteria; and the three-way interaction plus residual error (PRC,e), representing unexplained variance and random measurement error. Variance components were reported both as estimated variances and as percentages of total variance.

Based on these variance estimates, generalizability coefficients were calculated for both relative decisions ($E\rho^2$) and absolute decisions (Φ). Relative decisions treated PR, PC, and PRC,e as sources of error, whereas absolute decisions treated all non-person variance as error. Following established guidelines, coefficients of .80 or higher were considered acceptable, and values of .90 or higher were interpreted as indicating excellent reliability (Brennan, 2001). In addition, decision studies (D-studies) were conducted to examine the impact of varying the number of raters from one to six while holding the number of students and criteria constant. These analyses explored changes in generalizability and dependability coefficients, relative and absolute error variances, and standard errors of measurement, thereby informing practical decisions regarding optimal rater allocation for classroom-based writing assessment.

Research Findings

Descriptive Statistics

Table 2 summarizes descriptive statistics for both raters across the six analytic criteria. For Rater 1, mean scores ranged from 2.38 (SD = 0.63) for the Concluding Sentence criterion to 3.15 (SD = 0.83) for Topic Sentence. For Rater 2, mean scores ranged from 2.15 (SD = 0.80) for Concluding Sentence to 2.95 (SD = 0.78) for Topic Sentence. Standard deviations across criteria ranged from 0.63 to 0.92 for Rater 1 and from 0.71 to 1.03 for Rater 2, reflecting a moderate degree of variability in student performance.

Overall, these distributions suggest that students demonstrated differing levels of competence across the various dimensions of argumentative writing, with no indication of pronounced floor or ceiling effects that would limit score variability.

Total scores further illustrate these patterns. Rater 1 assigned a mean total score of 15.55 (SD = 3.68, range = 8–23), while Rater 2’s mean was slightly lower at 14.60 (SD = 3.96, range = 7–22), out of a possible 24 points. The average difference of 0.95 points indicates modest differences in rater severity. Despite this difference in absolute scoring levels, both raters showed similar distributional patterns across criteria, with Topic Sentence consistently receiving the highest mean scores and Concluding Sentence the lowest. This parallel pattern suggests agreement regarding the relative difficulty of the criteria, even though raters differed slightly in overall severity. The observed standard deviations (approximately 3.7-4.0 points) indicate that scores covered roughly 60% of the possible score range, providing sufficient spread to meaningfully distinguish among levels of writing performance.

Table 2 Descriptive Statistics of Raters’ Evaluation Scores

	N	*M*	*SD*	Max	Min	Sk	Ku
Rater 1	40	16.20	3.82	23	9	.05	-.76
Rater 2	40	14.33	4.18	23	8	.29	-.57

Generalizability Theory Analysis

A generalizability study (G-study) was conducted to identify and quantify the sources of score variance in the analytic assessment of argumentative writing. The G-study decomposed total score variance into components attributable to persons (students), raters, criteria, and their interactions, allowing for the identification of primary sources of measurement error.

Variance components estimated in the G-study are presented in Table 3. The largest proportion of total variance was attributable to the person facet, which accounted for 55.3% of the variance. This finding indicates that the assessment

effectively differentiated among students based on their underlying writing ability, a desirable outcome for any performance-based assessment.

Rater variance accounted for 6.3% of total variance, reflecting systematic differences in rater severity. Although this proportion is relatively modest, it nonetheless identifies rater effects as a meaningful source of measurement error, underscoring the importance of rater training and ongoing monitoring. Criterion variance was negligible (0.1%), suggesting that the six analytic criteria were roughly comparable in difficulty.

The person-by-criterion interaction accounted for 12.9% of the total variance. This sizeable interaction indicates that students did not perform uniformly across criteria; rather, individual students tended to show relative strengths in some dimensions and weaknesses in others. This result supports the diagnostic value of analytic scoring, as it captures meaningful variation in performance across different aspects of argumentative writing.

By contrast, the person-by-rater interaction was relatively small (2.9%), suggesting that raters generally agreed on the relative standing of students. The rater-by-criterion interaction was minimal (0.6%), indicating little evidence of systematic rater bias toward particular criteria. The three-way interaction and residual component (PRC,e) accounted for 21.9% of the variance, representing unexplained variability and random error not captured by the main effects or two-way interactions.

Generalizability and Dependability Coefficients

For the current assessment design involving two raters and six criteria, the G-coefficient for relative decisions was .97, well above the commonly accepted threshold of .80. This high coefficient indicates that the assessment yields highly dependable information for norm-referenced interpretations, such as comparing students’ performance relative to one another

The dependability coefficient for absolute decisions was .92, also exceeding recommended standards. This result suggests that the assessment can be used reliably for criterion-referenced purposes, such as determining whether students have met predefined performance standards or making pass/fail decisions. The slightly lower value for absolute decisions reflects the influence of rater severity differences, which affect absolute score levels more than relative rankings.

Table 3 Results of Variance Component Analysis from the G-Study for the P × R × C Design

Source of variation	Sum of squares	df	Mean square	Estimated variance components	Percentage of total variance
P	203.33125	39	5.21362	0.42336	55.3
R	11.71875	1	11.71875	0.04827	6.3
C	3.06875	5	0.61375	0.00055	0.1
PR	5.19792	39	0.13328	0.02221	2.9
PC	71.18125	195	0.36503	0.09850	12.9
RC	1.81875	5	0.36375	0.00489	0.6
PRC	32.76458	195	0.16802	0.16802	21.9

Decision Studies: Optimization of Rater Numbers

Decision studies (D-studies) were conducted to determine the optimal number of raters needed to achieve acceptable score dependability in classroom-based writing assessment. Building on the variance components identified in the G-study, the D-studies projected generalizability coefficients under different assessment designs by systematically varying the number of raters from one to five. This analysis allows educators and researchers to make informed decisions about rater deployment by evaluating the trade-offs between measurement precision and practical efficiency.

Results of the decision studies examining different numbers of raters are presented in Table 4. When only one rater was used, the G-coefficient was .86 for relative decisions and .83 for absolute decisions. Although these values exceed minimum acceptability thresholds, they provide a relatively limited margin for error. Relative and absolute error variances under this condition were .02 and .07, respectively.

Increasing the number of raters to two resulted in substantial gains in reliability, with coefficients of .97 for relative decisions and .92 for absolute decisions. Correspondingly, error variances were reduced to .01 (relative) and .04 (absolute). This increase represents an improvement of .11 for relative decisions and .09 for absolute decisions compared to the single-rater condition, with error variance reduced by approximately half.

Table 4 Reliability Estimates from the D-Study for the P × R × C Design with Six Criteria and One to Six Raters

	n'_C	6	6	6	6	6	6
	n'_R	1	2	3	4	5	6
Error variance	σ^2_δ	0.02	0.01	0.01	0.01	0.00	0.00
	σ^2_Δ	0.07	0.04	0.02	0.02	0.01	0.01
G-coefficient	ρ^2_δ	0.95	0.97	0.98	0.99	0.99	0.99
	ρ^2_Δ	0.86	0.92	0.95	0.96	0.97	0.97

With three raters, reliability coefficients increased further to .98 for relative decisions and .95 for absolute decisions, with error variances of .01 and .02, respectively. Adding a fourth rater produced only marginal gains (.98 relative; .96 absolute), and additional raters yielded diminishing improvements. These results illustrate a typical pattern of diminishing returns in measurement optimization, suggesting that three raters provide an efficient balance between reliability gains and practical resource considerations.

Discussion

The findings of this study indicate that a carefully developed analytic rubric can produce highly reliable scores when used to assess EFL argumentative paragraph writing. Evidence from multiple reliability indices-including Pearson correlation (.954), ICC (.974), and Generalizability Theory coefficients (.97 for relative decisions and .92 for absolute decisions)- consistently supports the dependability of scores generated by the instrument. These values exceed commonly recommended standards for educational assessment reliability (Brennan, 2001; Koo & Li, 2016) and are comparable to, or stronger than, results reported in previous G-theory studies within language assessment research (In’nami & Koizumi, 2016; Khodi, 2021).

The large proportion of variance attributable to persons (55.3%) suggests that the rubric effectively captured meaningful differences in students’ writing ability, which is a central goal of performance assessment. This result aligns with prior research

indicating that well-constructed analytic rubrics can successfully discriminate among levels of writing proficiency (Knoch et al., 2021). In addition, the substantial person-by-criterion interaction (12.9%) highlights the diagnostic potential of analytic scoring. Rather than performing uniformly across dimensions, students displayed varied profiles of strengths and weaknesses, reinforcing the value of criterion-level feedback for instructional decision-making and targeted support.

Rater variance, which accounted for 6.3% of total score variance, emerged as the primary contributor to absolute measurement error. Although this proportion is relatively modest compared to findings from studies reporting rater effects exceeding 15% (Eckes, 2008; Khodi, 2021), it nonetheless indicates that differences in rater severity influenced absolute score levels. This finding emphasizes the continued importance of systematic rater training and calibration, even when raters are experienced and familiar with the scoring rubric. At the same time, the relatively small person-by-rater interaction (2.9%) suggests that raters were largely consistent in their rank-ordering of students, differing mainly in overall severity rather than in judgments of relative performance.

Results from the decision studies offer practical guidance for determining the number of raters needed to achieve acceptable reliability under different assessment conditions. With a single rater, generalizability coefficients ranged from .83 to .86-values that meet or approach the commonly cited threshold of .80 for acceptable reliability. While these coefficients are somewhat lower than those obtained with multiple raters, they remain within the range considered adequate for low-stakes, classroom-based assessment contexts where formative feedback and diagnostic information are prioritized over high-precision measurement. In such contexts, the practical advantages of single-rater scoring-including reduced time, cost, and logistical complexity-may outweigh the modest gains in reliability achieved through additional raters.

However, for higher-stakes assessment purposes-such as placement decisions, program evaluation, or summative grading with significant consequences-the inclusion of multiple raters is strongly recommended. The use of two raters substantially improved both relative and absolute dependability (.92-.97), with corresponding reductions in error variance. Adding a third rater yielded further gains (.95–.98), bringing reliability into the "excellent" range and providing greater confidence in score interpretations. While

improvements beyond three raters were relatively small, reflecting diminishing returns, the decision to use two or three raters for high-stakes contexts represents a defensible balance between measurement precision and practical feasibility.

Several limitations should be considered when interpreting these findings. First, the study employed a single writing task, which prevented examination of task-related variance. Future research incorporating multiple prompts or genres would allow for a more comprehensive evaluation of score generalizability. Second, the participant sample was drawn from a single institution, which limits the extent to which findings can be generalized to other Thai EFL contexts or to different educational settings. Third, raters received training specifically tailored to this rubric, and reliability outcomes may differ in operational settings involving untrained or less consistently calibrated scorers. Finally, the study examined reliability at a single point in time and did not address potential rater drift or score stability over extended periods.

Despite these limitations, the study contributes meaningful evidence to the literature on EFL writing assessment. It offers empirical support from an underrepresented context-Thai higher education-for the use of analytic rubrics grounded in contemporary measurement theory. Moreover, the successful application of Generalizability Theory in an authentic classroom setting illustrates how advanced psychometric frameworks can inform everyday assessment practice, helping to bridge the gap between measurement theory and instructional realities (Dawson, 2017). By combining traditional reliability indices with G-theory analysis, the study demonstrates how complementary analytical approaches can provide a more nuanced and actionable understanding of assessment quality.

Recommendations

1. Implications

1.1 The person-by-criterion interaction reveals that students demonstrate variable performance across the six analytic dimensions of argumentative writing. This finding indicates that learners may excel in certain aspects (e.g., generating pros and cons) while struggling with others (e.g., balance and organization, or concluding sentences). Teachers can leverage this diagnostic information to design differentiated

instruction that addresses specific weaknesses rather than providing generalized writing feedback, thereby supporting more effective and targeted writing development.

1.2 The dependable scores achieved with two trained raters demonstrate that analytic rubrics can provide consistent and meaningful feedback in classroom contexts. Teachers can implement peer assessment or collaborative scoring practices for formative purposes, using the six analytic criteria to structure feedback discussions and help students develop metacognitive awareness of argumentative writing components. This approach transforms the rubric from solely an evaluation tool into an instructional scaffold that supports learning.

2. Areas of Future Research

2.1 The current study employed a single writing task (pros-and-cons paragraph). Future research should incorporate multiple writing tasks to examine task-related variance and interactions between tasks and other facets (e.g., person-by-task, rater-by-task). This would enable investigation of whether students' performance generalizes across different argumentative topics and whether score dependability varies by task type.

2.2 Given that rater variance emerged as the primary source of measurement error, longitudinal studies should examine rater stability and potential drift over time in operational assessment settings. Research could investigate how rater severity and consistency change across multiple rating sessions and identify factors that contribute to maintaining or undermining calibration over extended periods.

References

Brennan, R. L. (2001). *Generalizability theory*. Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-3456-0

Brookhart, S. M., & Chen, F. (2015). The quality and effectiveness of descriptive rubrics. *Educational Review*, *67*(3), 343–368. https://doi.org/10.1080/00131911.2014.929565

Cardinet, J., Johnson, S., & Pini, G. (2010). *Applying generalizability theory using EduG*. Routledge.

Cumming, A. (2016). Theoretical orientations to L2 writing. In R. M. Manchón & P. K. Matsuda (Eds.), *Handbook of second and foreign language writing* (pp. 65-88). De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/9781614511335-006

Dawson, P. (2017). Assessment rubrics: Towards clearer and more replicable design, research and practice. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, *42*(3), 347–360. https://doi.org/10.1080/02602938.2015.1111294

Eckes, T. (2008). Rater types in writing performance assessments: A classification approach to rater variability. *Language Testing*, *25*(2), 155-185. https://doi.org/10.1177/0265532207086780

In'nami, Y., & Koizumi, R. (2016). Task and rater effects in L2 speaking and writing: A synthesis of generalizability studies. *Language Testing*, *33*(3), 341-366. https://doi.org/10.1177/0265532215587390

Khamboonruang, A. (2023). Detecting differential rater severity in a high-stakes EFL classroom writing assessment: A many-facets Rasch measurement approach. *PASAA Journal*, *66*(1), 5-36.

Khodi, A. (2021). The affectability of writing assessment scores: A G-theory analysis of rater, task, and scoring method contribution. *Language Testing in Asia*, *11*, https://doi.org/10.1186/s40468-021-00134-5

Knoch, U., & Chapelle, C. A. (2018). Validation of rating processes within an argument-based framework. *Language Testing*, *35*(4), 477-499. https://doi.org/10.1177/0265532217710049

Knoch, U., Deygers, B., & Khamboonruang, A. (2021). Revisiting rating scale development for rater-mediated language performance assessments: Modelling construct and contextual choices made by scale developers. Language Testing, 38(4), 602-626. https://doi.org/10.1177/0265532221994052

Koo, T. K., & Li, M. Y. (2016). A guideline of selecting and reporting intraclass correlation coefficients for reliability research. *Journal of Chiropractic Medicine*, *15*(2), 155–163. https://doi.org/10.1016/j.jcm.2016.02.012

Myford, C. M. (2022). Detecting rater performance changes over time using generalizability theory indices. *Language Testing*, *39*(2), 308-332. https://doi.org/10.1177/02655322211042267

Panadero, E., & Jonsson, A. (2020). A critical review of the arguments against the use of rubrics. *Educational Research Review*, *30*. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100329

Qin, J., & Karabacak, E. (2010). The analysis of Toulmin elements in Chinese EFL university argumentative writing. *System*, *38*(3), 444-456. https://doi.org/10.1016/j.system.2010.06.012

Révész, A., Kourtali, N.-E., & Mazgutova, D. (2017). Effects of task complexity on L2 writing behaviors and linguistic complexity. *Language Learning*, *67*(1), 208-241. https://doi.org/10.1111/lang.12205

Shrout, P. E., & Fleiss, J. L. (1979). Intraclass correlations: Uses in assessing rater reliability. *Psychological Bulletin*, *86*(2), 420-428. https://doi.org/10.1037/0033-2909.86.2.420

Vattøy, K.-D., & Smith, K. (2019). Students' perceptions of teachers' feedback practice in teaching English as a foreign language. *Teaching and Teacher Education*, *85*, 260-268. https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.06.024

Wang, Q., & Newell, G. E. (2025). Teaching and learning argumentative writing as critical thinking in an EFL composition classroom. Learning, Culture and Social Interaction, 51, 100891. https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2025.100891

Wind, S. A., & Peterson, M. E. (2018). A systematic review of methods for evaluating rating quality in language assessment. *Language Testing*, *35*(2), 161-192. https://doi.org/10.1177/0265532216686999

Zhao, C., & Huang, J. (2020). The impact of the scoring system of a large-scale standardized EFL writing assessment on its score variability and reliability: Implications for assessment policy makers. Studies in Educational Evaluation, 67, 100911. https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2020.100911

Appendix 1 Analytic Rubric for Pros-and-Cons Paragraph Writing

Criteria	Excellent (4)	Good (3)	Satisfactory (2)	Needs Improvement (1)
Topic Sentence	Clear, focused topic sentence that directly states the issue and indicates both pros and cons will be discussed	Topic sentence states the issue and mentions both sides but lacks clarity or focus	Topic sentence is present but vague or only mentions one side of the issue	Topic sentence is missing, unclear, or does not relate to the pros and cons discussion
Content - Pros	Presents at least 2 relevant, well-explained advantages with specific details or examples that clearly support the position	Presents at least 2 relevant advantages with adequate explanation and some supporting details	Presents 1-2 advantages but explanations are brief or somewhat unclear; limited supporting details	Advantages are missing, irrelevant, or presented without any explanation or support
Content - Cons	Presents at least 2 relevant, well-explained disadvantages with specific details or examples that clearly support the position	Presents at least 2 relevant disadvantages with adequate explanation and some supporting details	Presents 1-2 disadvantages but explanations are brief or somewhat unclear; limited supporting details	Disadvantages are missing, irrelevant, or presented without any explanation or support
Balance and Organization	Pros and cons are balanced and logically organized; smooth transitions between ideas create coherent flow throughout the paragraph	Pros and cons are reasonably balanced with adequate organization; transitions are present but may be somewhat mechanical	Some imbalance between pros and cons; organization is unclear in places; few or unrelated transitions	Significant imbalance or disorganized presentation; abrupt jumps between ideas with no transitions
Concluding Sentence	Strong concluding sentence that effectively summarizes the main points or provides a balanced final thought on the issue	Concluding sentence summarizes the topic adequately but may lack impact or insight	Weak concluding sentence that only partially relates to the discussion or is too brief	Concluding sentence is missing, irrelevant, or introduces completely new information
Grammar and Vocabulary	Minimal errors in grammar, spelling, and punctuation; demonstrates varied sentence structures and appropriate academic vocabulary	Some minor errors that do not interfere with meaning; generally appropriate vocabulary with some variety in sentence structure	Multiple errors that occasionally interfere with meaning; limited vocabulary and repetitive sentence patterns	Frequent errors that significantly interfere with comprehension; very limited vocabulary and poor sentence construction

Appendix 2 Writing Task and Sample Response

Directions:

1. Write **ONE** logical **pros and cons paragraph** on the given topic, consisting of 120-150 words.
2. Present **at least TWO pros and TWO cons** with well-explained supporting details.
3. Use **at least THREE transitions, words or phrases** from the list provided below in your writing.
4. Underline all the transitional words/phrases used.

first(ly)	advantage	for example	so	because	in addition	to conclude
second(ly)	disadvantage	for instance	thus	because of	since	therefore

Advantages and Disadvantages of Doing a Group Project

Doing a group assignment or project has both advantages and disadvantages. First of all, working in a group allows us to share different ideas and perspectives, which can lead to more creative and well-rounded outcomes. Moreover, group work helps us develop important teamwork and communication skills that are valueable in real life. In addition, we can divide tasks among ourselves, making the workload lighter and more manageable. On the other hand, group projects may sometimes cause conflicts, especially when members have different opinions or levels of responsibility. For instance, some of us may not contribute equally, which creates frustration among others. Furthermore, managing schedules to meet and work together can be difficult. In conclusion, while group assignments provide opportunities for collaboration and skill development, they also require patience, cooperation, and responsibility to be truly effective.

DEVELOPING ENGLISH LISTENING AND SPEAKING SKILLS THROUGH FREELY ACCESSIBLE ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Sirion Lada[1*] Pornpan Boonpattanaporn[2] Parichat Wongsuwan[3] and Sirirat Poomprasart[4]

[1]School of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce
[2-4]Independent Researcher

*Corresponding author, E-mail: sirion_lad@utcc.ac.th Tel. 094 4906444

Abstract

English is an important medium for communication in various fields. However, in Thailand, students face barriers in mastering listening and speaking skills because they have limited opportunities to use the language in their daily life. While AI can help develop these essential skills, paid versions are often not accessible to everyone. Therefore, available free AI tools for practicing listening and speaking can be used to solve the mentioned issues. The objectives of this paper are to provide features of these tools and pedagogical recommendations that can be adapted to each educational context.

Keywords: Artificial Intelligence, Speaking Skills, Listening Skills, English as a Foreign Language

Introduction

While English is recognized as an essential tool for global communication, education, and career advancement, Thailand consistently ranks in the ‘very low proficiency’ band. In 2025, its rank is 116th out of 123 countries surveyed. In South East Asia, Thailand ranks ahead only of Cambodia but significantly behind Malaysia, the Philippines, Vietnam, and Indonesia (ef.co.th). In fact, English proficiency, especially in listening and speaking skills, has long been concerned among Thai educators. Various measures were implemented to shift from teaching grammar and memorizing vocabulary to practicing listening and speaking skills. This shift aims not only to increase students’ listening and speaking proficiency during their study but also to prepare them for a global working world. Effective listening and speaking skills contribute to confidence, strong

social skills, and self-directed learning ability (Edward, 1999; Palmer, 2014). However, listening and speaking are difficult to master, especially in the foreign language (FL) context where the target language is not often used for everyday communication (Bailey, 2003). This limited environment leads to common problems that students encounter, such as psychological barriers, linguistic difficulties, and environmental constraints (Ur, 2013; Harmer, 2015).

Recent studies highlight the benefits of using Artificial Intelligence (AI) in developing listening and speaking skills (Afshar & Asakereh, 2016; Fathi et al., 2024; Loebis, 2025; Tai & Chen, 2024). AI makes EFL learners better at speaking and boosts their confidence as it offers not just instant feedback and a safe environment to practice but also allows practice outside class. AI apps also improve listening skills by keeping students engaged and helping them identify and correct listening errors.

Thailand has launched a national strategy to integrate AI into its education pedagogy system-from kindergarten to secondary school, focusing on its pedagogical value, especially in language learning. An AI-supported learning environment through extensive training for over two million educators and 60,000 students in partnership with global tech firms was thoughtfully arranged (Tadthiemrom, 2025). According to Post Reporters (2025), the opportunities to equip students with AI literacy language skills through technology are evident in Bangkok. The Bangkok Metropolitan Administration (BMA) has launched the Edsy AI Coach project to help 136 BMA schools improve their students’ English-speaking skills. The program can provide personalized speaking practice and instant feedback to students.

Although policy and national strategies are directed toward AI-integrated schools, the existing gap in support is noticeable. While it is demanding to customize learning and increase proficiency by using AI-particularly paid versions, which offer the most advanced range of usage options, this creates a barrier that leads to limited access for some students.

This article aims to provide an overview of free AI tools for any individuals to access language resources by describing their features for practicing English listening and speaking skills. In addition, pedagogical recommendations and issues to be aware of for teachers and students using AI are also provided.

Free AI Language Tools for Listening and Speaking Practice

AI language tools listed below are accessible for free with some conditions different from tool to tool. Consequently, the AI tools suggested can be used regardless of budget allocated. They can be divided into 3 main groups: fixed-content AI tools, custom content AI tools and mixed-mode AI tools.

Fixed-Content AI Tools

Fixed-content AI tools provide set materials in various real-life situations for language learners to practice language skills. Teachers can select topics and content units that meet the learning goals and skill levels of their students. In addition, fixed-content AI tools usually provide instant and specific feedback about listening and speaking performance. These tools can help reduce teacher's workload in creating teaching materials and evaluation. However, fixed-content AI tools may not be so flexible since teachers cannot adjust or customize the contents. Therefore, teachers need to study the AI tools that they plan to use carefully to make sure they suit teaching purposes and students’ levels since the features of these platforms and contents vary. Teachers need to prepare students with both AI literacy and language skills so that they can practice effectively.

Table 1 Examples of Fixed-Content AI Tools

Fixed-content AI tools			
AI Tools	Features	Skill Focus	
		Listening	Speaking
Duolingo	▪ Real-world scenarios ▪ Lessons for all levels ▪ Instant and specific feedback ▪ Progress tracking ▪ Gamification	Listening to sentences or conversations and then answering questions or transcribing what you hear.	Repeating and practicing speaking.
Parroto	▪ Real-world scenarios ▪ Lessons for all levels ▪ Instant and specific feedback ▪ Gamification	Listening and dictating	Repeating and practicing speaking

Fixed-content AI tools			
AI Tools	Features	Skill Focus	
		Listening	Speaking
Speak & Improve	▪ Real-world scenarios allow for free and open-ended responses ▪ Instant and specific feedback	-	▪ Reading aloud ▪ Answering the questions ▪ Giving presentation ▪ Giving advice
Speechling	▪ Real-world scenarios ▪ Real-time transcription ▪ Lessons for all levels ▪ Specific feedback from coaches ▪ Progress tracking	Listening, repeating, and comparing with the native audio.	Recording speaking and submitting the recording for feedback from coaches

Custom Content AI Tools

Custom content AI tools allow language learners to practice language skills based on the prompts given. These AI tools provide flexible practice opportunities. Teachers can customize the content for their students by creating specific prompts tailored to their needs and learning goals. This process allows students to practice language related to their curriculum and simulates various real-life situations.

Compared to fixed-content AI tools, custom content AI tools require teachers to prepare themselves more. They need to learn how to create prompts. They may fail to meet their language practice objectives if the prompts are not clear or detailed enough. This can result in inaccurate or off-topic responses from AI that may hinder student progress. Therefore, teachers need to be trained in creating prompts. The factors in creating prompts include situation, vocabulary and grammar, and student's language levels. Teachers must also pilot-test their prompts to ensure that they work well. In terms of feedback, AI tools can provide general, broad feedback about listening and speaking performance. If teachers need detailed feedback, they need to provide prompts to make these tools evaluate students’ performance.

Table 2 Examples of Custom Content AI Tools

Custom Content AI Tools			
AI Tools	Features	Skill Focus	
		Listening	Speaking
ChatGPT	▪ Adaptive conversation partners ▪ Real-time transcription ▪ Broad feedback	▪ Listening through conversation with AI ▪ Listening to narration based on prompts or topics	Conversing with AI
Gemini live	▪ Adaptive conversation partners ▪ Real-time transcription ▪ Screen-sharing feature ▪ Broad feedback	▪ Listening through conversation with AI ▪ Listening to narration based on prompts or topics	Conversing with AI
Talkpal	▪ Adaptive conversation partners ▪ Real-time transcription ▪ Broad feedback	▪ Listening through conversation with AI ▪ Listening to narration based on prompts or topics	Conversing with AI

Mixed-Mode AI Tools

Mixed-mode AI tools have two separate modes for language practice: fixed-content mode and custom mode. The benefits and limitations are similar to those mentioned above for each type.

Table 3 Examples of Mixed-Mode AI Tools

Mixed-Mode AI tools			
AI Tools	Features	Skill Focus	
		Listening	Speaking
Gliglish	▪ Adaptive conversation partners ▪ Real-word scenarios ▪ Real-time transcription ▪ providing suggested responses ▪ Lessons for all levels ▪ Instant and specific feedback	Listening through conversation with AI	Conversing with AI

AI Tools and Challenges on Teaching English Listening and Speaking Skills

The teaching of listening and speaking skills has long been emphasized to increase communicative competence of students and workforce. However, classroom environment could not contribute to the success as expected. Here are some challenges faced and recommendations involving free AI tools that can be adjusted to fit the context of each class.

Large Class Size

Due to large class size in public schools, the teacher-centered instructional model is still widely used in most classrooms, making it difficult to create opportunities for oral interactions (Khamkhien 2010). Curricular reforms aimed to integrate activities fostering active listening and speaking practice such as role-play, peer collaboration, discussion, or task-based learning. However, the priority of teaching language components in preparation for Entrance Exam is a pressure on teachers, and this is an obstacle for incorporating communication-focused activities into their lessons. (Kwon 2017, p.119)

Organizing listening - speaking activities in a large class is not an easy job; however, with the use of AI tools, teachers can manage to achieve the objectives set. Duolingo, for example, provides ready for use lessons for all levels in both listening and speaking skills in real world scenario topics. Students can practice both listening comprehension and speaking. The strong point is that students can get instant feedback. This can be done in class as students can practice at their own pace. The jobs of teachers are to select lessons appropriate to the topics to be taught, to monitor and track students’ progress so that the lessons can be selected to personalize students’ levels and interests. When students gain more skills, teachers can boost their confidence by switching to actual group role play or simulation. By using AI tools, students can practice individually and better their competence to converse with their peers naturally.

Here are some examples of activities that AI tools provide:

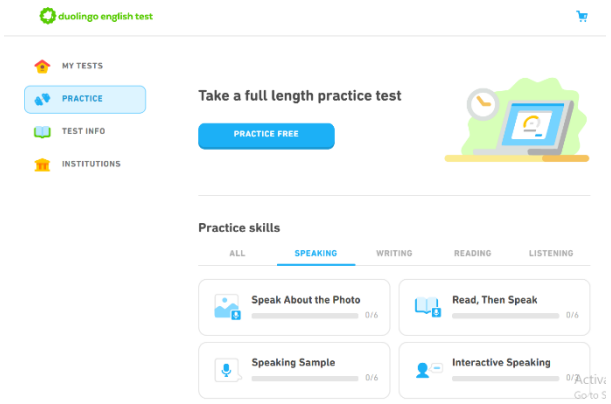

Figure 1 Duolingo English Test Practice Interface

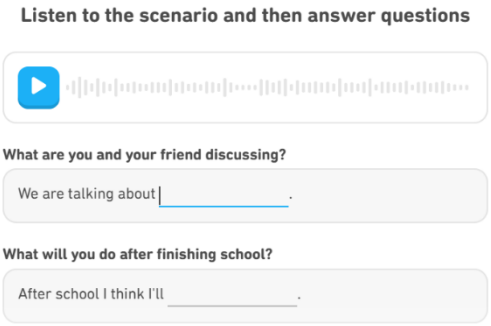

Figure 2 Example of Duolingo’s Listening Activities

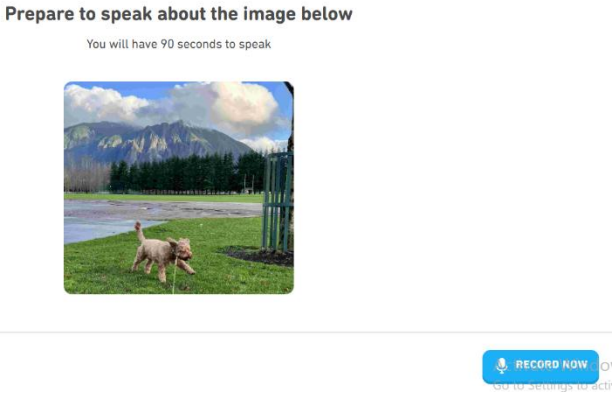

Figure 3 Example of Duolingo’s Speaking Activities

Teacher Role

Since the exam-oriented learning situation has not been changed, teachers still focus on memorization and reading – writing skills (Choephatruedi & Charubusp 2025, p. 5). The tension to lead students to pass the exam in every semester does not open for meaningful oral practice in class where teachers can immediately give feedbacks to students (Kwon 2017, p.119). The dynamics of language activities are not fully implemented and the teacher's roles have not been shifted from knowledge providers in a traditional teacher-centered model to facilitators, organizers of activities, or promoters of students' confidence in communicative language teaching.

Apart from preparing students to pass the exam, teachers can also turn themselves to facilitators by using AI tools as platforms for students to improve their listening-speaking skills. If the teaching situation in class is not available for oral practice, guidelines or set of activities for practicing with AI tools can be given to students as their term project. This can be done by assigning students topics to practice, or they can create their own up to their interest. Teachers can evaluate their progress and give them detailed and specific feedback to stimulate their attempt.

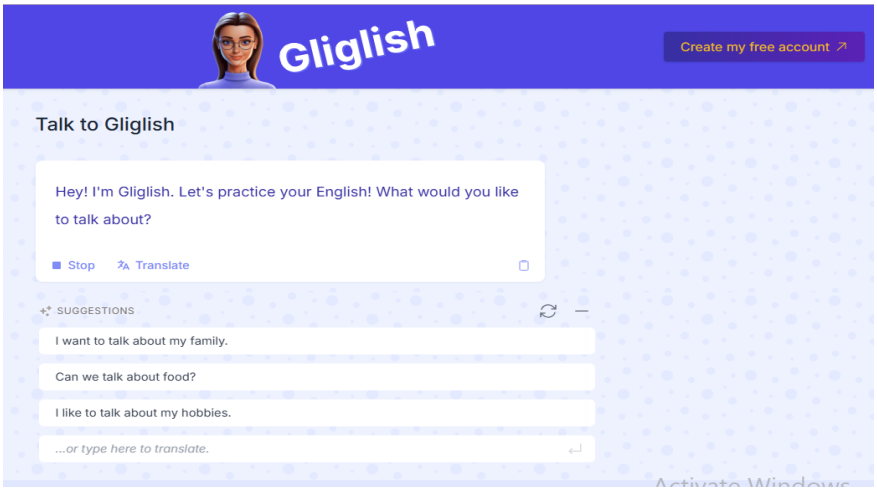

Figure 4 Example of Gliglish's Listening and Speaking Activities

Communicative Language Teaching (ELT) Textbooks and Resources

Lack of appropriate resources is another issue faced by teachers mostly in public schools (Kwon 2017). There are various international publishers offering commercial textbooks, but their prices are costly and the content may not fit Thai learning contexts. While handling a lot of students in class and other workload assigned, teachers still need to create their own worksheets or supplements suitable for learning goals and local context appropriateness.

To alleviate lack of resources problem, teachers can use AI tools to create varied learning materials by simplifying lessons to meet the needs and levels of students. Various examples and speaking scenarios can be generated by clear and specific prompts in Chat GPT, Gemini live, Talkpal, or Gliglish.

An Example of a Prompt from Gemini

I need you to generate a short, engaging, and simple story specifically for elementary school students (ages 6-10) to practice their listening comprehension.

1. Story Topic: The story must be about [TOPIC, e.g., 'a friendly robot who loves to paint'].
2. Target Vocabulary: The story must naturally and frequently include the following specific vocabulary words: [WORDS, e.g., 'shiny', 'whistle', 'climb', 'loud', 'behind']. Use each word at least twice.
3. Target Grammar: The story must clearly feature and include examples of the [GRAMMAR, e.g., 'Simple Past Tense - regular verbs' or 'Prepositions of Place (in, on, under)'].
4. Tone & Style: The story should be told in a fun, friendly, encouraging, and clear voice. The language must be appropriate for a young audience, using simple sentence structures where possible.
5. Length & Speed: The story should be approximately [LENGTH, e.g., '1-2 minutes long'] when read aloud at a slow, deliberate, and easy-to-follow pace.

Teachers can create their own prompts or provide details for the AI to generate a draft and adjust for accuracy afterward. In addition, teachers may create an active loop by using series prompts. It starts with AI creating listening or speaking practices (as in prompt 1), students performing a task to demonstrate their understanding, and AI evaluating their performance (as in prompt 2).

An Example of a Series of Prompts

Prompt 1: AI Narrated Listening Practice

Please narrate a short story about [chosen topic] tailored to my language proficiency level of [beginner/intermediate/advanced].

Speak clearly and at a pace suitable for my level.
The story should be about 2–3 minute long
Prompt 2: Listening Comprehension & Evaluation
Please listen to my spoken summary of the story.
Evaluate whether my summary is accurate and complete based on the main ideas.
Tell me which key points I included correctly, which points are missing or inaccurate, and give brief feedback appropriate to my language proficiency level of [beginner/intermediate/advanced].

Limited Opportunities for English Exposure

English is not an official language in Thailand, so opportunities to use English in everyday life are very limited. The country’s income depends mostly on hospitality industry and international transactions; consequently, English standardized test scores are required by most companies. However, the English proficiency among Thai people is still low. This limited exposure together with culture related issues cause problems in listening and speaking. These problems include language competence, namely limited vocabulary and the habit of translating internally, as well as psychological barriers such as anxiety due to loss of confidence, low motivation, and shyness through fear of being ridiculed or corrected (Cherdchoopong, 2020; Lemons & Tao-ngoen, 2024).

AI can create the listening – speaking environment where students can practice without any stress as they can do it individually at their own pace. Moreover, students will overcome their shyness and anxiety as they can get feedback privately and immediately, so they can learn from their mistakes. Confidence and motivation will increase over time after they get more practice.

Considerations of Using AI for Listening and Speaking Practice

Using AI for English listening and speaking practice offers significant benefits; however, there are some considerations worth to be taken into account.

For Institutions

Schools and universities should set up AI Sandboxes where students and teachers can test new language tools together before using them in the general classroom. These experiments can be a practical guide to help the administrators understand what resources students and teachers require to succeed in developing students’ listening and speaking efficiency. In addition, schools and universities can set up AI language labs for digital equity

for students who may lack access to devices or the internet so that these students can use the tools as their peers do. Furthermore, a stable internet connection should be secured for maximum consistency when simultaneously accessed by a number of students.

For Teachers

AI should be used as a supplement to what is planned and organized by teachers. Though AI tools can fulfil some activities, they cannot replace teachers as they do not offer human touch, teacher-student relationship, and cultural awareness. It is necessary to provide real interaction practice for students because they need to learn to communicate their thoughts and feelings verbally and nonverbally.

Assignments or sets of activities can be suggested to students so that they can practice on their own, increase their competence in preparation for interactions with peers or others in class and real-life scenarios. Teachers can allocate different activities to students according to their different levels of proficiency. Moreover, when students are advanced, activities concerning critical thinking should be organized. As features for free versions are limited and frequency of usage are limited, teachers need to be well-planned for AI activities so that students can learn the contents completely and effectively. Meanwhile, teachers should study and train themselves in AI to get the most of benefits of each tool for themselves and their students.

For Students

Students should be oriented on how to use AI effectively and ethically from the very start. They need to know both benefits and potential downsides of AI on them. Overdependence on AI can diminish their thinking capacity, especially critical thinking, and it can decrease human relationships, especially with teachers.

Conclusion

A few decades ago, the Internet disrupted all aspects of people’s life. Now, artificial intelligence is doing the same. Both have been embraced in educational field and have greatly influenced the way of teaching and learning English. The availability of free-version AI tools benefits both teachers and students without concern on budget or any other factors. These tools can promote learner autonomy in English listening and speaking skills. Thai teachers and students can get the utmost benefits to compensate

for what is needed, especially in English listening and speaking. We cannot resist changes, but instead ride the waves of using free AI tools to achieve our goals for our students’ sake.

References

EF Education First. (2025). *EF English Proficiency Index: The world’s largest ranking of countries and regions by English skills.* https://www.ef.co.th/epi/

Afshar, H. S., & Asakereh, A. (2016). Speaking Skills Problems Encountered by Iranian EFL Freshmen and Seniors from Their Own and Their English Instructors’ Perspectives. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 13(1), 112–130. https://e-flt.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2020/09/afshar.pdf

Bailey, M. K. (2003). Speaking. In D. Nunan (Ed.), *Practical English Language Teaching* (pp. 157–158). McGraw-Hill.

Choephatruedi, S & Charubusp, S (2025) Developing Communicative Language Teaching (CLT) Instructional Model for Teaching English in Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 21(1), 1-25. https://so03.tcithaijo.org/index.php/eJHUSO/article/view/276068

Edwards, S. (1999). *Speaking & listening for all*. The Scottish Council for Research in Education.

Fathi, J., Rahimi, M., & Derakhshan, A. (2024). Improving EFL Learners’ Speaking Skills and Willingness to Communicate via Artificial Intelligence-Mediated Interactions. *System*, 121, Article 103254.https://doi.org/10.1016/j.system.2024.103254

Harmer, J. (2015). *The practice of English language teaching* (5th ed.). Pearson Education.

Khamkhien, A. (2010) Teaching English Speaking and English-Speaking Tests in the Thai Context: A Reflection from Thai Perspective. *English Language Teaching*, 31, 184-190.https://doi.org/10.5539/elt.v3n1p184

Kwon, Y. (2017). A Study of Thai Teachers’ Perceptions toward the Implementation of Communicative Language Teaching of English. *HRD JOURNAL*, 8(1), 114–125. https://opac1.lib.buu.ac.th/medias3/hrd8n1p114-125.pdf

Lemons, R., & Tao-ngoen, S. (2024). Study of Phetchabun Rajabhat University Second and Third Year Students’ Listening and Speaking Difficulties in English Language. *Journal of Asian Language Teaching and Learning*, 5(2), 1-12. https://so10.tci-thaijo.org/index.php/jote/article/view/1401

Loebis, I. A. (2025). Effectiveness of AI-Based English Language Learning Apps in Improving Listening Skills. *Lingeduca: Journal of Language and Education Studies*, 4(1), 9–16. https://www.google.com/search?q=https://doi.org/10.70177/ijeep.v4i1.2123

Palmer, E. (2014). *Teaching the core skills of listening and speaking*. ASCD.

Post Reporters. (17 February 2025). AI to assist with English instruction. Bangkok Post. https://www.bangkokpost.com/thailand/general/3122205/ai-to-assist-with-english-

Tai, T.-Y., & Chen, H. H.-J. (2024). Improving Elementary EFL Speaking Skills with Generative AI Chatbots: Exploring Individual and Paired Interactions. ข *Computers & Education*, 220, 105112.https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S036013152400126X

Tadthiemrom, J. (2025, October 20). Classroom AI to reverse student decline. *Bangkok Post*. https://www.bangkokpost.com/thailand/special-reports/3123529/classroom-ai-to-reverse-student-decline

Ur, P. (2013). *A course in language teaching: Practice and theory* (2nd ed.). Cambridge University Press.

องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่

LEADER COMPETENCY COMPONENTS OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE BANI ERA

กมลรัตน์ สุเทพ[1*] ภูเบศ พวงแก้ว[2] ชูชีพ พุทธประเสริฐ[3] และณัฐิยา ตันตรานนท์[4]
Kamonrat Suthep[1*] Phubet Poungkaew[2] Choocheep Putthaprasert[3] and Nuttiya Tantranon[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[1-4]Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: kamonrat.suthep@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ 2) เพื่อตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ ซึ่งการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 15 แหล่งข้อมูล และการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำ แบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 แหล่งข้อมูล องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ มี 4 ตัวบ่งชี้ 2) สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย มี 4 ตัวบ่งชี้ 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์ มี 4 ตัวบ่งชี้ และ 4) สมรรถนะด้านนวัตกรรม การเรียนรู้ และคุณธรรม มี 5 ตัวบ่งชี้

ผลการตรวจสอบยืนยันและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำในยุคบานี่มี 4 องค์ประกอบและเพิ่มตัวบ่งชี้เป็น 26 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ มี 6 ตัวบ่งชี้ 2) สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย มี 6 ตัวบ่งชี้ 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์ มี 7 ตัวบ่งชี้ และ 4) สมรรถนะ

ด้านนวัตกรรม การเรียนรู้ และคุณธรรม มี 7 ตัวบ่งชี้ โดยฉันทามติในที่ประชุมมีความถูกต้องและเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: สมรรถนะผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษา ยุคบานี่ การสังเคราะห์องค์ประกอบ

Abstract

This research aimed to 1) synthesize the components of leader competencies of educational institution administrators in the BANI era, and 2) validate the components of leader competencies of educational institution administrators in the BANI era. The study was conducted in two phases: 1) synthesis of components based on documents and related research from both domestic and international sources, totaling 15 data sources; and 2) validation of the components through a focus group discussion with nine experts selected by purposive sampling. The research instruments included a leader competency component synthesis matrix, a leader competency component validation form, and a focus group discussion record form. Data were analyzed using content analysis and thematic analysis.

The research findings revealed that, based on the synthesis of 15 related documents and research sources, the leader competencies of educational institution administrators in the BANI era consisted of four components with 17 indicators: 1) visionary and strategic competency, comprising four indicators; 2) resource and networking management competency, comprising four indicators; 3) human resource development and relationship competency, comprising four indicators; and 4) innovation, learning, and ethical competency, comprising five indicators.

The results of the validation and recommendations from the experts indicated that the leader competencies in the BANI era consisted of four components, with the number of indicators increased to 26: 1) visionary and strategic competency, comprising six indicators; 2) resource and networking management competency, comprising six indicators; 3) human resource development and relationship competency, comprising seven indicators; and 4) innovation, learning, and ethical competency, comprising seven indicators. The consensus of the focus group confirmed that the components and indicators were accurate and appropriate, with a level of agreement of 100 percent.

Keywords: Leadership Competencies, School Administrators, BANI Era, Component Synthesis

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและพลิกผันในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม เทคโนโลยี และส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อโครงสร้างระบบการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cascio (2022) ที่อธิบายลักษณะของโลกยุคใหม่ภายใต้กรอบ “BANI World” อันประกอบด้วย ความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และความยากต่อการทำความเข้าใจ (Incomprehensible) ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้การบริหารจัดการองค์กรยุคใหม่ต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีความสามารถในการคาดการณ์ ปรับตัว และตัดสินใจเชิงระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในโลกยุค BANI ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และกรอบความคิดเชิงเติบโต เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนองค์กรอย่างยั่งยืน (ญาณิศา นวลแก้ว และชนมณี ศิลานุกิจ, 2567; จิรยุทธ พุทธรักษาพิทักษ์, 2564) ประกอบกับ นริศ มหาพรหมวัน (2561) ได้กล่าวถึง สมรรถนะว่าเป็นความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติ สมรรถนะถือเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและผลของการปฏิบัติงาน ทำให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับ เด่นตา ชัยเพชร และคณะ (2565) อธิบายว่า สมรรถนะในวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในระบบการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยประเมินความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา

อย่างไรก็ตาม ภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นโลกยุค “BANI World” การเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญความท้าทายใหม่ในการบริหารจัดการองค์กร จากวิกฤตการณ์นี้ ดร.พิเศรษฐ์ ไชยสุภา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 (สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2568) กล่าวว่า ในยุคบานี่ที่มีความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่เป็นเส้นตรง และความยากต่อการทำความเข้าใจ ผู้นำทางการศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงปรับตัว ที่เน้นความยืดหยุ่น การสื่อสารอย่างมีสติ ความเห็นอกเห็นใจ การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลและคุณธรรม รวมถึงการสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสในองค์กร แต่ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมากยังบริหารด้วยวิธีการเดิม และไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้เต็มศักยภาพ ทำให้การวางแผน การตัดสินใจ การจัดการ และการสั่งการภายในองค์กรขาดความคล่องตัว ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อคุณภาพการบริหารงานและการบรรลุจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาในโลกปัจจุบัน

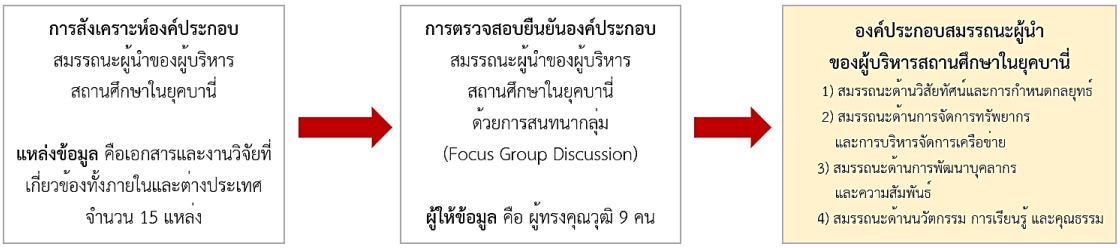
ด้วยสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทของยุคบานี่ เพื่อสามารถบริหารงานท่ามกลางความเปราะบาง ความไม่แน่นอน และความซับซ้อนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหาร

สถานศึกษาในยุคบานี่ โดยสังเคราะห์และตรวจสอบองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการรับมือกับพลวัตของสังคมโลกในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่
2. เพื่อตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบ หมายถึง กระบวนการรวบรวม วิเคราะห์และผสานข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อนำมาจัดหมวดหมู่และสรุปเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่มีความถูกต้อง ครอบคลุม และสอดคล้องกับสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่

2. องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ หมายถึง 1) สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ 2) สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์ 4) สมรรถนะด้านนวัตกรรม การเรียนรู้ และคุณธรรม

3. การหาฉันทามติ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจร่วมกันในการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาข้อสรุปขององค์ประกอบสมรรถนะผู้นำที่ผู้วิจัยสังเคราะห์มาในเบื้องต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่ององค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หมายเลขรับรอง: IRBCMRU 2025/476.09.09 ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธีพหุระยะ (Multi-Phase Mixed Method Research) โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ แหล่งข้อมูลในการศึกษา คือ แหล่งข้อมูลที่เป็น Document Study จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ จำนวน 15 แหล่งข้อมูล

1.2 การตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังต่อไปนี้ 1) ข้าราชการบำนาญที่เคยดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 กลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน 2) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำ จำนวน 2 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านภาวะผู้นำและดำรงตำแหน่งมาไม่น้อยกว่า 3 ปี วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 6 คน

ขอบเขตเนื้อหา

องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ จาก Document Study เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ 2) สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์ 4) สมรรถนะด้านนวัตกรรม การเรียนรู้ และคุณธรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ โดยใช้ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่

2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้แบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ วาระการสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ ผู้วิจัยสร้างตารางสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ โดยวิเคราะห์จากเอกสาร Document Study จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ที่อยู่ในระยะเวลา 10 ปี จำนวน 15 แหล่งข้อมูล ได้แก่ อัมภาพร จันทร์กระจ่าง (2567), รมิดา เศรษฐบดี (2566), สมเกียรติ อินทสิงห์ (2566) , สุธาสินี สุนทรชัย (2565), ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์ (2564), สุจิตรา พิพัฒนพงษ์ (2564), ศุภนาฎ พิมพ์เงิน (2562), ธิดา เมฆวะทัต (2562), นริศ มหาพรหมวัน (2561), จิรายุ ศรีสง่าชัย (2561), Bouchamma & Tchimou (2022), Duong et al. (2021), Saltsman & Shelton (2019), Suzana & Ahmad (2021), Dawsonet et al. (2020)

3.2 การตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ โดยการการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2568 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดแม่แก้ดน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 นัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 9 คน

3.2.2 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

3.2.3 จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อทำการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ในขั้นที่ 1

3.2.4 สรุปประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ โดยใช้การหาค่าร้อยละและความถี่ นำเสนอเป็นตารางสังเคราะห์สมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่

4.2 การวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ทำการตรวจสอบยืนยันและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ โดยการหาค่าร้อยละและฉันทามติจากการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

1. จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ จำนวน 15 แหล่งข้อมูล พบว่า สมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ สามารถจัดกลุ่มออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ 2) สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์ และ 4) สมรรถนะด้านนวัตกรรม การเรียนรู้ และคุณธรรม โดยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ 8 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55 เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ โดยวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะผู้นำ	ตัวบ่งชี้	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
ด้านที่ 1: สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์	1.1 การมีวิสัยทัศน์กว้างไกลและจิตใจเปิดกว้าง	11	73.33	1
	1.2 การพัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง(ปรับตัว/ยืดหยุ่น)	10	66.67	2
	1.3 การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์/กำหนดแนวทางที่ชัดเจน	9	60.00	3
	1.4 มีทักษะการวิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ	8	53.33	4
ด้านที่ 2: สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย	2.1 การมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม	10	66.67	1
	2.2 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติงานของทีมด้วยความเสมอภาค เท่าเทียม	8	53.33	3
	2.3 การจัดการพื้นที่ ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม	9	60.00	2
	2.4 การสร้างภาคีเครือข่ายทางการศึกษา /ข้อมูลข่าวสาร	9	60.00	2
ด้านที่ 3: สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์	3.1 การสื่อสารและการจูงใจที่มีประสิทธิภาพ	13	86.66	1
	3.2 การชี้แนะ, สนับสนุน, ช่วยเหลือเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากร	10	66.67	2
	3.3 การมีมนุษยสัมพันธ์ สร้างขวัญกำลังใจและแรงบันดาลใจ	9	60.00	3
	3.4 การกระตุ้นพัฒนาศักยภาพและความถนัดเฉพาะบุคคล	8	53.33	4
ด้านที่ 4: สมรรถนะด้านนวัตกรรม การเรียนรู้ และคุณธรรม	4.1 การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	9	60.00	1
	4.2 การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารมืออาชีพ (ความรู้/เชี่ยวชาญ)	8	53.33	2
	4.3 การเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม	8	53.33	2
	4.4 การเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีดิจิทัล	8	53.33	2
	4.5 การมีคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส และธรรมาภิบาล	9	60.00	1

จากตารางที่ 1 ผลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ มี 4 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้

2. ผลการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบยืนยันและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม

สมรรถนะผู้นำ	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
ด้านที่ 1: สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์	100	100	ปรับข้อความตัวบ่งชี้ 4 ด้าน, เพิ่มตัวบ่งชี้ 2 ด้าน
ด้านที่ 2: สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย	100	100	ปรับข้อความตัวบ่งชี้ 4 ด้าน, เพิ่มตัวบ่งชี้ 2 ด้าน
ด้านที่ 3: สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์	100	100	ปรับข้อความตัวบ่งชี้ 4 ด้าน, เพิ่มตัวบ่งชี้ 3 ด้าน
ด้านที่ 4: สมรรถนะด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ และคุณธรรม	100	100	ปรับข้อความตัวบ่งชี้ 5 ด้าน, เพิ่มตัวบ่งชี้ 2 ด้าน

จากตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบยืนยันและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำในยุคบานี่มี 4 องค์ประกอบและเพิ่มตัวบ่งชี้เป็น 26 ตัวบ่งชี้ โดยฉันทามติในที่ประชุมมีความถูกต้องและเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 3 สรุปองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ จากการสนทนากลุ่ม

องค์ประกอบหลัก	ตัวบ่งชี้
ด้านที่ 1: สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ (Visionary and Strategic Competency)	1.1 การมีวิสัยทัศน์กว้างไกลและการกำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบท 1.2 การพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม 1.3 การบริหารเชิงกลยุทธ์บนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐาน 1.4 การกำหนดแนวทางการบริหารอย่างเป็นระบบ 1.5 การมีทักษะการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ เชื่อมโยงข้อมูลเพื่อตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 1.6 การมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาองค์กรจากข้อผิดพลาด
ด้านที่ 2: สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย (Resource and Networking Management Competency)	2.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม 2.2 การเป็นผู้นำในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) 2.3 การสะท้อนผลการปฏิบัติงานของทีมด้วยความเสมอภาค เท่าเทียม 2.4 การบริหารจัดการพื้นที่ ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 2.5 การบริหารจัดการภาคีเครือข่ายทางการศึกษา อย่างเป็นระบบ 2.6 ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างมีคุณภาพด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

องค์ประกอบหลัก	ตัวบ่งชี้
ด้านที่ 3: สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์ (Human Resource Development and Relationship Competency)	3.1 การให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะหรือสนับสนุน (Coaching) เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากร 3.2 การวิเคราะห์บุคลากรและความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา 3.3 การกระตุ้นพัฒนาและใช้ศักยภาพเฉพาะบุคคลให้เกิดคุณค่า 3.4 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับบุคลากร 3.5 การมีมนุษยสัมพันธ์ สร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันในองค์กร 3.6 การสื่อสารและการสร้างแรงบันดาลใจที่มีประสิทธิภาพ 3.7 การมีความฉลาดทางอารมณ์และวุฒิภาวะทางอารมณ์ (EQ)
ด้านที่ 4: สมรรถนะด้านนวัตกรรมการเรียนรู้และคุณธรรม (Innovation, Learning, and Ethical Competency)	4.1 การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4.2 การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารมืออาชีพ 4.3 การเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการพัฒนานวัตกรรม 4.4 การเป็นผู้นำทางดิจิทัล 4.5 การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ 4.6 การประเมินเพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาร 4.7 การยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

จากตารางที่ 3 พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ จากการสนทนากลุ่ม มี 4 องค์ประกอบและเพิ่มตัวบ่งชี้จาก 17 ตัวบ่งชี้ เป็น 26 ตัวบ่งชี้

อภิปรายผล

ผลการสังเคราะห์และการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ พบว่ามี 4 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ ที่สำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ (Visionary and Strategic Competency) 2) สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย (Resource and Networking management Competency) 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์ (Human Resource Development and Relationship Competency) และ 4) สมรรถนะด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ และคุณธรรม (Innovation, Learning, and Ethical Competency)

องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นสมรรถนะที่ขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของ ศราวุธ สุขจินดา และคณะ (2561) ที่ได้สรุปองค์ประกอบสมรรถนะที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 7 คือ การมีวิสัยทัศน์ เป็นการกำหนดภาพหรือเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม โดยเชื่อมโยงภารกิจ ค่านิยม และความเชื่อเข้าด้วยกัน เพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการ ชัดเจน ท้าทาย มีพลังและมีความเป็นไปได้ รวมถึง ธิดา เมฆวะทัต

(2562) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์มีความสำคัญมากต่อองค์กร องค์กรที่ให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงกลยุทธ์จึงมักกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านการจัดการทรัพยากรและการบริหารจัดการเครือข่าย ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นสมรรถนะที่สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและเพิ่มศักยภาพการขับเคลื่อนและพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของ จิรายุ ศรีสง่าชัย (2561) ที่ได้สรุปว่า สมรรถนะด้านที่ 4 ด้านการส่งเสริมความร่วมมือมีความจำเป็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา รวมไปถึง ทวิช บุญธิรัศมี และคณะ (2564) อธิบายว่า “เครือข่าย” ก่อให้เกิดโครงสร้างของความสัมพันธ์ที่สอดประสานกันระหว่างหลายหน่วยงานหรือระบบย่อย เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนสู่เป้าหมายเดียวกันและสร้างรูปแบบการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิผล

องค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากรและความสัมพันธ์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นสมรรถนะที่ทำให้บุคลากรมีความผูกพันกับองค์กรและสามารถร่วมกันขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของ พิชาภัทร์ โหนา และปพนศร โพธิพิทักษ์ (2563) ที่ได้สรุปว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ด้านที่ 4 สมรรถนะด้านการสร้างทีมและด้านที่ 6 สมรรถนะด้านการบริหารบุคคล รวมไปถึง สิริวดี ชูเชิด (2565) อธิบายว่า องค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยนำวิธีการที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ จะช่วยให้บุคลากรภายในองค์กรสามารถทำงานได้ตามที่องค์กรกำหนดและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น จนนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายทั้งของบุคลากรและองค์กร

องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะด้านนวัตกรรม การเรียนรู้ และคุณธรรม ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นสมรรถนะที่ขับเคลื่อนพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ สามารถยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างรอบด้านและความเป็นเลิศทางการศึกษาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของ ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา และประทุมทอง ไตรรัตน์ (2566) ที่ได้สรุปสมรรถนะผู้นำทางการศึกษาเพื่อการอยู่รอดและเติบโตในยุค BANI World ด้านที่ 6 การเรียนรู้และการพัฒนา ด้านที่ 7 เทคโนโลยี และด้านที่ 8 นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ รวมไปถึง ปฏิภาณ สร้างคำ (2566) ที่อธิบายว่า ผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงจะส่งผลให้ครูและบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะของตนเองอย่างรอบด้าน เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สามารถนำองค์ประกอบสมรรถนะผู้นำทั้ง 4 ด้าน จากผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาแบบจำลองการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ และใช้เป็นกรอบในการออกแบบเครื่องมือประเมินสมรรถนะผู้นำในบริบทของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบหรือโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคบานี่ โดยใช้ 4 องค์ประกอบ และ 26 ตัวบ่งชี้ จากการวิจัยครั้งนี้เป็นฐานในการออกแบบและทดลองใช้

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ ศรีสง่า. (2561). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

จิรยุทธ พุทธรักษาพิทักษ์. (2564). จินตนาการใหม่การพัฒนาภาวะผู้นำในยุคโลกป่วน. *วารสารแสงอีสาน*, *18*(1), 22-33.

ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา, และประทุมทอง ไตรรัตน์. (2566). สมรรถนะของผู้นำทางการศึกษาเพื่อการอยู่รอดและเติบโตในยุค BANI World. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค*, *9*(1), 17-28.

ญาณิศา นวลแก้ว, และชนมณี ศิลานุกิจ. (2567). ภาวะผู้นำการศึกษาคาทอลิกในยุค BANI World. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, *6*(2), 435-450.

เด่นตา ชัยเพชร, จุติพร อัศวโสวรรณ, และสุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, *7*(2), 84-102.

ทวิช บุญธิรัศมี, อัญมณี ชูมณี, และอภิชาติ มหาราชเสนา. (2564). การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ: สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (Integrated Local Development: Learning Institute for Everyone*). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, *6*(1), 161-176.

ธิดา เมฆวะทัต. (2562). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 9* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

นริศ มหาพรหมวัน. (2561). *รูปแบบสมรรถนะผู้นำโรงเรียนเอกชนสู่มาตรฐานสากล* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ปฏิภาณ สร้างคำ. (2566). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน*, *1*(2), 37-50.

พิชาภัทร์ โหนา, และปพนศร โพธิพิทักษ์. (2563). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำยุค 4.0. *สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *26*(1), 111-119.

รมิดา เศรษฐบดี. (2566). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศราวุธ สุขจินดา, ดวงใจ ชนะสิทธิ์, และอรพรรณ ตู้จินดา. (2561). องค์ประกอบสมรรถนะที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, *11*(2), 1105-1120.

ศุภนาฎ พิมพ์เงิน. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงราย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สมเกียรติ อินทสิงห์. (2566). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สิริวดี ชูเชิด. (2565). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, *12*(1), 223-237.

สุจิตรา พิพัฒนพงษ์. (2564). *นวัตกรรมเส้นทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดสมรรถนะผู้นำในอนาคต* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธาสินี สุนทรชัย. (2565). *สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบกแห่งหนึ่ง* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อัมภาพร จันทร์กระจ่าง. (2567). *การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของสถานศึกษาเอกชนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Bouchamma, Y., & Tchimou, M. D. (2022). Professional development of school leaders: What is acquired and what needs to be developed. *International Studies in Educational Administration*, *50*(1), 106-123.

Cascio, J. (2020, April 29). *Facing the age of chaos.* Medium. https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d

Dawson, D., Hepworth, J., Bugaian, L., & Williams, S. (2020). *The drivers of higher education leadership competence: A study of Moldovan HEIs.* Studies in Higher Education. https://doi.org/10.1080/03075079.2018.1557135

Duong, T. H. Y., Nguyen, P. H., Nghiem, T. D., & Nguyen, H. H. (2021). The process of developing leadership competencies for high school principals: Insights from Vietnamese case. *Educational Sciences: Theory & Practice*, *21*(2), 27-43.

Saltsman, G., & Shelton, K. (2019). Leadership competencies for global education leaders: A Delphi study of UNESCO delegates and administrators. *ICPEL Education Leadership Review*, *20*(1), 150-166.

Suzana, A. L., & Ahmad, M. A. S. (2021). Learning agility among educational leaders: A VUCA-ready leadership competency? *Journal Kepimpinan dan Pengurusan Pendidikan, 33*(1), 105-116.

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง

THE EFFECTS OF COOPERATIVE LEARNING USING THE THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE TOWARD MATHEMATICS ACHIEVEMENT AND MATHEMATICAL REASONING ABILITY ON BASIC KNOWLEDGE ABOUT REAL NUMBERS

กรรณิการ์ กังแฮ[1*] และวราภรณ์ จาตนิล[2]
Kannika Kanghae[1*] and Waraporn Chatanin[2]

[1,2]คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
[1,2]Faculty of Science, King Mongkut’s University of Technology Thonburi

*Corresponding author, E-mail: kannika@pw.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.60 และมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.70 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.75 นอกจากนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสามารถพัฒนาการเรียนรู้ ของนักเรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถ

ในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคเพื่อนคู่คิด, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์, ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง

Abstract

The purpose of this research was to investigate the effects of cooperative learning using the Think–Pair–Share technique on mathematics achievement, mathematical reasoning ability, and student satisfaction of Grade 8 students in the topic of Basic Knowledge about Real Numbers. The sample consisted of 30 Grade 8 students selected through cluster random sampling using classroom as the sampling unit. The research employed a one-group posttest-only design. The research instruments included lesson plans based on cooperative learning using the Think–Pair–Share technique, a mathematics achievement and mathematical reasoning ability, and a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, and percentage. The results revealed that the students’ mathematics achievement after instruction was higher than the 70 percent criterion, with a mean score of 19.40, equivalent to 77.60 percent. In addition, the students’ mathematical reasoning ability was also higher than the 70 percent criterion, with a mean score of 28.70, equivalent to 71.75 percent. Moreover, the overall level of students’ satisfaction toward cooperative learning using the Think–Pair–Share technique was at a high level. These findings indicate that cooperative learning using the Think–Pair–Share technique effectively enhances students’ mathematics achievement, mathematical reasoning ability, and positive attitudes toward mathematics learning.

Keywords: Cooperative Learning, Think–Pair–Share Technique, Mathematics Achievement, Mathematical Reasoning Ability, Basic Knowledge About Real Numbers

บทนำ

ผลการประเมินสมรรถนะของนักเรียนจากโครงการประเมินผลนักเรียนระดับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ปี ค.ศ.2022 สะท้อนให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย มีแนวโน้มลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับการประเมินในปี ค.ศ. 2018 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยมุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์ และให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) และจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปทุมวิไล พบว่ามาตรฐานการเรียนรู้ที่คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้แก่ มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจความหลากหลายของการแสดงจำนวน ระบบจำนวน การดำเนินการของจำนวน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ สมบัติของการดำเนินการและนำไปใช้ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหา เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญและควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ ในการเรียนรู้เรื่องจำนวนจริงเป็นเนื้อหาที่นักเรียนมักเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ง่าย เนื่องจากต้องอาศัยการใช้นิยามและสมบัติของจำนวนตรรกยะและจำนวนอตรรกยะอย่างถูกต้อง การส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผล ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ อธิบายเหตุผล เพื่อยืนยันคำตอบจะช่วยให้นักเรียนให้ความสำคัญในการใช้นิยามและสมบัติที่เกี่ยวข้องกับจำนวนจริงให้ถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การลดและแก้ไขความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นในการเรียนรู้เรื่องจำนวนจริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา ภูมิพงษ์และวรนุช แหยมแสง (2565) ที่ได้มีการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องจำนวนจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งยังมีผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและการขาดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ความสามารถในการให้เหตุผลจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องจำนวนจริงเป็นอย่างมาก

ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เป็นสมรรถนะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถอธิบาย ตรวจสอบ และเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ที่เน้นการคิด การใช้ และการตีความคณิตศาสตร์ในบริบทที่หลากหลาย (OECD, 2023) งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย และอธิบายเหตุผลร่วมกัน สามารถส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ponte et al., 2020) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของผู้เรียนภายใต้โครงสร้างที่ชัดเจน โดยเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think–Pair–Share) เป็นรูปแบบหนึ่ง

ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และนำไปสู่การพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล (Johnson & Johnson, 1994; Slavin, 1995)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดมาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

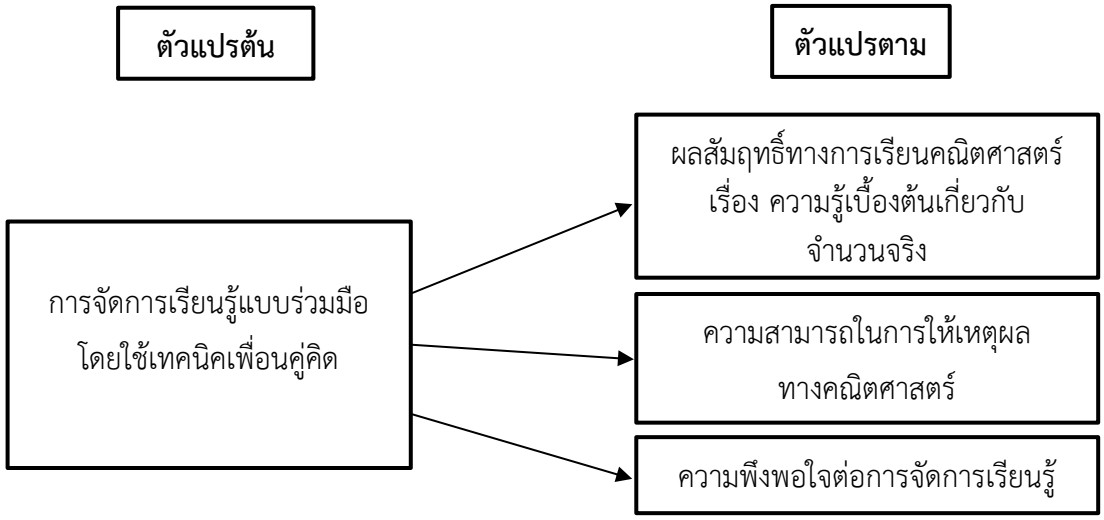
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
2. ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด อยู่ในระดับมากขึ้นไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปทุมวิไล จังหวัดปทุมธานี จำนวน 108 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/14 จำนวน 30 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนปทุมวิไล ที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบ cluster sampling โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัยดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 13 แผน ที่ผ่านการตรวจคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม ถูกต้อง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้จริง ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ซึ่งแต่ละแผนของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคิดหาคำตอบด้วยตนเอง (Think)

นักเรียนศึกษาใบความรู้และทำกิจกรรมส่วนแรก คิดหาคำตอบด้วยตนเอง และเขียนคำตอบของตนเองไว้ โดยกำหนดเวลาในการทำใบกิจกรรมในส่วนแรกอย่างชัดเจน ครูเดินให้คำแนะนำกับนักเรียนเมื่อนักเรียนร้องขอเป็นรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 2 การคิดหาคำตอบและการจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด (Pair)

นักเรียนจับคู่ตามความสมัครใจ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องจับคู่กับเพื่อนที่มีกิจกรรมส่วนแรกแตกต่างกันและทำกิจกรรมในส่วนที่สอง โดยแลกเปลี่ยนแนวคิดในการหาคำตอบและตรวจสอบคำตอบของตนเองกับคู่ร่วมกันหาความเชื่อมโยง (ความเหมือนความต่างของคำตอบ) อธิบายเหตุผลเพื่อสนับสนุนหรือยืนยันคำตอบ จากนั้นจึงสรุปเป็นคำตอบร่วมกัน ครูเดินสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างแลกเปลี่ยนความคิด ตั้งคำถามกระตุ้นชวนให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และให้คำแนะนำกับนักเรียนเมื่อนักเรียนร้องขอ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นนำเสนอคำตอบและสรุปแนวคิดวิธีการแก้ปัญหา (Share)

นักเรียนนำเสนอคำตอบของคู่ตนเองลงในกระดาน Padlet โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา และเพิ่มเติมประเด็นที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจหรือยังเข้าใจไม่ครอบคลุมในแต่ละคาบ จากนั้นผู้เรียนแต่ละคนเขียนสรุปกิจกรรมลงในใบกิจกรรม

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งจะทำการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดเสร็จสิ้นแล้ว โดยแบบทดสอบเป็นแบบอัตนัย พร้อมให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์การตรวจที่ต่างกัน จำนวน 6 ข้อ แบบทดสอบนี้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด ความเหมาะสมด้านภาษา และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน หลังจากปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 38 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนได้เรียนเนื้อหา เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง มาแล้วจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลและคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 6 ข้อโดยมีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.66 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.36 ถึง 0.72 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ทั้งนี้ ได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลเรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เกณฑ์การให้คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	คะแนน
- นักเรียนแสดงคำตอบได้ถูกต้อง	1
- นักเรียนแสดงคำตอบไม่ถูกต้อง หรือไม่แสดงคำตอบ สำหรับข้อ 1.1-1.5, 2.1-2.5, 4.1-4.5	0
- ตอบได้ถูกต้อง ครบถ้วน	2
- ตอบได้ถูกต้องเพียงบางส่วน	1
- ตอบไม่ถูกต้อง สำหรับข้อ 3.1-3.2, 5.1-5.2, 6	0

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการให้เหตุผล

เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการให้เหตุผล	คะแนน
- อธิบายคำตอบในลักษณะสรุปยืนยันว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องได้อย่างสมเหตุสมผล	2
- อธิบายคำตอบในลักษณะสรุปที่ยืนยันว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องได้บางส่วน	1
- ไม่สามารถอธิบายคำตอบในลักษณะสรุปที่ยืนยันว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องได้	0

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด โดยใช้ลักษณะของแบบสอบถามเป็น มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และประเมินผลตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งจะทำการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

วิธีการดำเนินงานวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากสร้างเครื่องมือวิจัยเสร็จสมบูรณ์และผ่านการประเมินจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 ปฐมนิเทศนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ ซึ่งใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ที่ผู้วิจัยเป็นผู้สร้าง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 13 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 1 คาบเรียน (ทั้งหมด 13 คาบเรียน) คาบเรียนละ 50 นาที โดยมีเนื้อหาดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเขียนเศษส่วนให้อยู่ในรูปของทศนิยม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การเขียนทศนิยมซ้ำให้อยู่ในรูปเศษส่วน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง จำนวนตรรกยะ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง จำนวนอตรรกยะ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง จำนวนตรรกยะ จำนวนอตรรกยะ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง รากที่สองและการหารากที่สองของจำนวนจริง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การหารากที่สองโดยการแยกตัวประกอบ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง การหารากที่สองโดยการประมาณค่า
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การเปรียบเทียบจำนวนในรูปกรณฑ์ที่สอง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง การหาคำตอบและการนำรากที่สองไปใช้
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 เรื่อง รากที่สามและการหารากที่สามโดยการแยกตัวประกอบ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 เรื่อง การเปรียบเทียบจำนวนที่อยู่ในรูปกรณฑ์ที่สาม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13 เรื่อง คำตอบของสมการและการนำรากที่สามไปใช้

3.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง จำนวน 6 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที

3.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด ใช้เวลา 10 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (t-test for one sample) ที่ระดับนัยสำคัญ .05

2. ในการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มาคำนวณค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปแปลความหมายระดับความพึงพอใจตามเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.40 คะแนน จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.73 และเมื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ t-test for one sample พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด กับเกณฑ์ร้อยละ 70

แบบทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p-value
หลังเรียน	30	25	19.40	3.73	2.79*	.01

** p < .05

2. ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.70 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.91 และเมื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ t-test for one sample พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนไม่แตกต่างจากเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด กับเกณฑ์ร้อยละ 70

แบบทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p-value
หลังเรียน	30	40	28.70	5.91	0.65	.52

** p > .05

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.60, S.D. = 0.62) รองลงมา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน และขั้นตอน “Share” ช่วยให้นักเรียนสามารถอธิบายเหตุผลในคำตอบได้อย่างชัดเจนและมั่นใจ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้รายการที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอน “Think” และ “Pair” พบว่า อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการคิดด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และการทำงานร่วมกัน ช่วยส่งเสริมความเข้าใจในบทเรียน เพิ่มความกระตือรือร้นในการเรียน และพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีและมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเอื้อต่อการเรียนรู้เชิงลึกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจเนื่องมาจากลักษณะของเทคนิคเพื่อนคู่คิดที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และสรุปแนวคิดร่วมกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเชิงมโนทัศน์มากกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson & Johnson (1994 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2553) ที่ระบุว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบในการเรียนรู้และการสร้างความรู้ร่วมกันของผู้เรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนากานต์ คชชะ และคณะ (2566) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิดสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่แตกต่างจากเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความแปรปรวนของคะแนนนักเรียนที่ค่อนข้างสูง (S.D. = 5.91) ประกอบกับขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จำกัด ทำให้ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยยังไม่มากพอที่จะส่งผลให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย พบว่า นักเรียนมีคะแนนการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 71.75 ของคะแนนเต็ม ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างดี สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มเชิงบวกของความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Ponte et al. (2020) ที่กล่าวว่าความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เกิดจากกระบวนการอธิบาย ตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องของคำตอบ ซึ่งสอดรับกับขั้นตอน “Think–Pair–Share” ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อธิบายเหตุผล แลกเปลี่ยน และตรวจสอบแนวคิดของตนเองร่วมกับผู้อื่น ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิณาภรณ์ แท่นศิลา (2558) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบสามารถพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะรายการที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจบทเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ลดความกังวลในการแสดงความคิดเห็น และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (1995) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะทางสังคมของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การจัดกิจกรรมตามขั้นตอน Think–Pair–Share ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงเหตุผล อธิบายแนวคิด และอภิปรายคำตอบอย่างเป็นระบบ ครูผู้สอนควรใช้คำถามกระตุ้นการคิดและจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกคน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ในหัวข้ออื่นๆ โดยเฉพาะเนื้อหาที่ผู้เรียนมักมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนหรือมีความซับซ้อน เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน

2.2 ควรขยายการวิจัยไปศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดที่มีต่อทักษะด้านอื่น เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ หรือความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชนากานต์ คชชะ, ธนกร ศรีสุวรรณ, และพัชรินทร์ วงศ์คำ. (2566). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิจัยทางการศึกษา, 18*(2), 45–58.

ณัฐธิดา ภูมิพงษ์, และวรนุช แหยมแสง. (2565). การวิเคราะห์มโนทัศน์คลาดเคลื่อนเรื่องจำนวนจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารการศึกษาคณิตศาสตร์, 27*(1), 67-82

สิณาภรณ์ แท่นศิลา. (2558). การพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด. *วารสารศึกษาศาสตร์, 43*(3), 121-135.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *รายงานผลการประเมิน PISA 2022 ด้านคณิตศาสตร์.* สสวท.

ทิศนา แขมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1994). *Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning* (4th ed.). Allyn & Bacon.

OECD. (2023). *PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education.* OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/53f23881-en

Ponte, J. P., Mata-Pereira, J., & Quaresma, M. (2020). Mathematical reasoning in the classroom: Teachers’ practices and students’ learning. *Journal of Mathematical Behavior, 59,* 100789. https://doi.org/10.1016/j.jmathb.2020.100789

Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Allyn & Bacon.

องค์ประกอบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและการนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

COMPONENTS OF COLLABORATIVE NETWORK MANAGEMENT AND EDUCATIONAL SUPERVISION IN LAMPHUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กษิญา ปราณธนินท์[1*] ชูชีพ พุทธประเสริฐ[2] และศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์[3] ภูเบศ พวงแก้ว[4]
Kasiya Pranthanin[1*] Choochip Phutthaprasert[2] and Sirimas Kosanpipat[3] Phubet Pongkhaw[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[1-4]Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 67886109@g.cmru.ac.th โทรศัพท์ 06 4596 5597

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและการนิเทศการศึกษา 2) ตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์เอกสาร และขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบ โดยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) แบบสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ และแบบสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา 2) แบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ และแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ (1) คุณลักษณะของผู้นำเครือข่าย (2) ขอบเขตและบทบาทการดำเนินงานของเครือข่าย (3) การปฏิบัติงานของเครือข่าย (4) การเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่าย และองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ (1) การวางแผนการนิเทศการศึกษา (2) การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา (3) การประเมินผลการนิเทศการศึกษา (4) การปรับปรุงการนิเทศการศึกษา 2) ผลการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ

และผลการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า ทุกองค์ประกอบหลักผ่านการตรวจสอบและยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ นิเทศการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

Abstract

This research aimed to: 1) synthesize the components of collaborative network management and educational supervision, and 2) validate the components of collaborative network management and educational supervision in Lamphun Primary Educational Service Area Office 2. A mixed-method qualitative research approach was employed through two phases: Phase 1 involved document synthesis, and Phase 2 conducted focus group discussions with nine educational experts. The research instruments consisted of: 1) synthesis forms for collaborative network management components and educational supervision process components, and 2) validation forms for both collaborative network management and educational supervision process components. Data analysis employed frequency, percentage, and descriptive analysis.

The findings revealed that: 1) The collaborative network management components comprised four main elements: (1) network leadership characteristics, (2) scope and roles of network operations, (3) network operational practices, and (4) network empowerment. The educational supervision process components comprised four main elements: (1) educational supervision planning, (2) educational supervision implementation, (3) educational supervision evaluation, and (4) educational supervision improvement. 2) The validation results of both collaborative network management components and educational supervision process components in Lamphun Primary Educational Service Area Office 2 showed that all main components were validated by experts at 100 percent.

Keywords: collaborative network management components; educational supervision process components; Lamphun Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การจัดการศึกษาในประเทศไทยได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) สอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2566 ที่กำหนดการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็น 10 กลุ่มงาน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนผ่านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546)

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นกระบวนการที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจร่วมกันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน การแบ่งงานกันทำ และการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน เมื่อเครือข่ายความร่วมมือเกิดขึ้นแล้ว บทบาทของความร่วมมือจะขยายตัวจากการให้ความร่วมมือทางด้านการศึกษาไปสู่การสร้างความเข้มแข็งในด้านอื่นๆ มีการจัดกลุ่มบุคคลหรือองค์กรหน่วยงานที่สมัครใจเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือ โดยดำเนินการภายใต้หลักการกระจายอำนาจและความเป็นนิติบุคคล มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางการศึกษาการให้เกิดความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (ภัทรวรรธน์ นิลแก้วบวรวิชญ์, 2559)

ในยุคศตวรรษที่ 21 การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเครือข่ายความร่วมมือการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการร่วมมือทางวิชาการระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศตามหลักประชาธิปไตย (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ที่มีเป้าหมายร่วมกันในการส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น และช่วยเหลือครูให้พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสามารถตอบสนองผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเต็มศักยภาพ (สถาพร สมอุทัย, 2565)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักของการนิเทศการศึกษาคือจำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอและไม่สมดุลกับความต้องการของสถานศึกษา ส่งผลให้การนิเทศไม่ทั่วถึงและไม่มีคุณภาพ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2558) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบปัญหาดังกล่าว โดยมีศึกษานิเทศก์เพียงร้อยละ 50 ของอัตราตำแหน่ง ความไม่สมดุลนี้ส่งผลให้ศึกษานิเทศก์ต้องรับผิดชอบโรงเรียนในอัตราส่วนจำนวนมาก มีภาระงานที่หลากหลาย ทำให้ไม่สามารถให้ความสำคัญกับงานนิเทศได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2563) นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยมีโรงเรียนในสังกัดที่เป็นโรงเรียนห่างไกลร้อยละ 48.72 โรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 62.82 และมีโรงเรียนที่ไม่มีผู้อำนวยการโรงเรียนถึงร้อยละ 24.36 ยิ่งเพิ่มความยากลำบากในการเดินทางไปนิเทศและสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาครู รวมทั้งเครือข่ายในการนิเทศการศึกษาขาดความชัดเจนในโครงสร้าง โดยเฉพาะบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกในเครือข่ายที่ไม่ได้ถูกกำหนดอย่างชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2, 2566) ดังที่ (ภัทรวรรธน์ นิลแก้วบวรวิชญ์, 2559) กล่าวว่าการประสานงานระหว่างศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนยังเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ ขาดการสื่อสารสองทาง และไม่มีช่องทาง

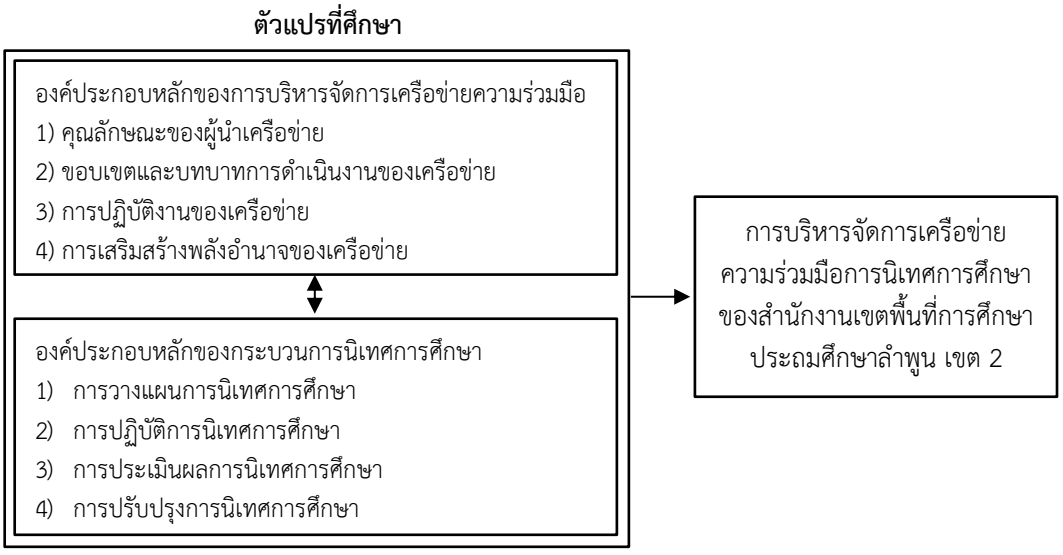
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำเครือข่ายซึ่งควรเป็นผู้บริหารยังขาดศักยภาพและความพร้อมในการขับเคลื่อนเครือข่าย โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนที่ไม่มีผู้อำนวยการ ทำให้การบริหารจัดการเครือข่ายขาดความเข้มแข็งและไม่สามารถสร้างความยั่งยืนได้ (วิจารณ์ พานิช, 2563) และข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ครูจำนวนมากไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะครูในโรงเรียนห่างไกลและโรงเรียนขนาดเล็กที่มักถูกละเลยจากการนิเทศ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2558) แม้จะมีการนิเทศแต่ขาดการติดตามผลและประเมินผลกระทบต่อการพัฒนาสมรรถนะครูและคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถวัดความสำเร็จของการนิเทศได้อย่างชัดเจน (สถาพร สมอุทัย, 2565) ครูยังคงขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบการนิเทศที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาครูให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความคาดหวังของสังคมได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาระบบการนิเทศให้มีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและการนิเทศการศึกษา
2. ตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อบริหารจัดการระบบความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยมีการกำหนดวิธีการ ขั้นตอน และแนวทางการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานร่วมกันบรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1.1 คุณลักษณะของผู้นำเครือข่าย หมายถึง คุณสมบัติและความสามารถที่จำเป็นของผู้นำในการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานอย่างเป็นประชาธิปไตย มีจริยธรรม ความโปร่งใส และความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างยั่งยืน

1.2 ขอบเขตและบทบาทการดำเนินงานของเครือข่าย หมายถึง ขอบข่ายการดำเนินงานและความรับผิดชอบของเครือข่ายความร่วมมือ โดยร่วมกันวางแผนอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกตามศักยภาพ และประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องกัน

1.3 การปฏิบัติงานของเครือข่าย หมายถึง กระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการวางแผนและกำหนดทิศทางร่วม การจัดการและดำเนินกิจกรรมตามแผน การสื่อสารและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผล และการสนองนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

1.4 การเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่าย หมายถึง เทคนิคการสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มศักยภาพให้สมาชิกเครือข่าย ผ่านการสร้างความตระหนักและความไว้วางใจ การมอบอำนาจและความรับผิดชอบ การพัฒนาศักยภาพด้วยการฝึกอบรม การสนับสนุนทรัพยากร การส่งเสริมการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างขวัญกำลังใจ เพื่อให้สมาชิกสามารถขับเคลื่อนเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในการส่งเสริม พัฒนา และให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีการกำหนดขั้นตอน วิธีการ และแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

2.1 การวางแผนการนิเทศการศึกษา หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินงานนิเทศโดยวิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการตามบริบทของสถานศึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน จัดทำเอกสาร/เครื่องมือสำคัญร่วมกัน ร่วมถึงการจัดสรรทรัพยากร

2.2 การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการนำแผนการนิเทศไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การชี้แนะและให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภายใต้บรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตรและการมีส่วนร่วม พร้อมติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูและคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2.3 การประเมินผลการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการตรวจสอบและประเมินผลสำเร็จของการนิเทศ โดยกำหนดเกณฑ์และสร้างเครื่องมือที่เหมาะสม เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างครบถ้วน จัดทำรายงานพร้อมข้อเสนอแนะ และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการนิเทศในอนาคตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 การปรับปรุงการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการนิเทศอย่างต่อเนื่องโดยใช้ผลการประเมินเป็นฐาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดพัฒนา การปรับปรุงแผนและกระบวนการปฏิบัติ การพัฒนานวัตกรรมการนิเทศ การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ จำนวน 23 แหล่งข้อมูล และแหล่งข้อมูลเอกสาร ตำรา และงานวิจัยด้านกระบวนการนิเทศการศึกษา จำนวน 14 แหล่งข้อมูล

2. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ทางกายภาพร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ และตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา

2. แบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ และแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามการดำเนินงานของการวิจัย โดยมีวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสารและงานวิจัย เกี่ยวกับแนวคิด หลักการและทฤษฎี องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ จำนวน 23 แหล่งข้อมูล และการสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสารและงานวิจัย เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และทฤษฎี องค์ประกอบ

ของกระบวนการนิเทศการศึกษา จำนวน 14 แหล่งข้อมูล นำมาสรุปเป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือการนิเทศการศึกษา

ระยะที่ 2 การตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 โดยดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ นักวิชาการ คือ มีตำแหน่งเป็นอาจารย์สอนในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 คน นักบริหารการศึกษา คือ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน เพื่อตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือการนิเทศการศึกษา

ผู้วิจัยใช้แบบสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และทฤษฎี การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ จำนวน 23 แหล่งข้อมูลแบบสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และทฤษฎีด้านกระบวนการนิเทศการศึกษา จำนวน 14 แหล่งข้อมูล และนำผลที่ได้นำมาคิดเป็นความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ และแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

ผู้วิจัยใช้แบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 นำผลที่ได้นำมาคิดเป็นความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) คุณลักษณะของผู้นำเครือข่าย 2) บทบาทและภาระหน้าที่ของเครือข่าย 3) การปฏิบัติงานของเครือข่าย 4) การเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่าย ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้ ไปดำเนินการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือต่อไป

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ

องค์ประกอบ	นักวิชาการ																									ความถี่	ร้อยละ	ผลการคัดเลือก
	ษณอนงค์ ชูรา (2556)	สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2562)	หวานใจ เวียงยิ่ง (2564)	กันนิกา นาขันตี (2565)	อนันต์ มีพจนา (2563)	วรรณดน สุขาทิพย์พันธุ์ (2566)	เมตตา แสวงลาภ (2565)	ยุทธนา คงแหลม (2559)	ศักรวรรธน์ นิลแก้วบวรวิชญ์ (2559)	เสมา บุ้งทอง (2563)	กริช ธีรางศุ (2564)	ชัชวาลย์ สิงหาทอง (2563)	วรัชย์ วิภูอุปรโคตร (2559)	อรอุมา ภูมิบุรณ์ (2565)	กันยารัตน์ แย้มศรีแก้ว (2558)	ทัศนีย์ ตริศายลักษณ์ (2564)	นฤมล คำอ่อน (2562)	พีรพัฒน์ รุ่งเรือง (2561)	วัศยา หวังพลายเจริญสุข (2565)	อนันต์ วัชรคำรงกุล (2564)	กันตกณ รอดทุกข์ (2561)	ชิษณุ เอี่ยมสะอาด (2565)	นุชนาถ สอนสง (2559)			
จำนวนข้อ/คน	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	23	100		
1. การบริหารจัดการเครือข่าย	✓									✓	✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓		✓	✓	11	47.82	ไม่คัดเลือก	
2. คุณลักษณะของผู้นำเครือข่าย		✓		✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓						✓	12	52.17	คัดเลือก	
3. บทบาทและภาระหน้าที่ของเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓	✓		✓			✓		15	65.22	คัดเลือก	
4. การปฏิบัติงานของเครือข่าย		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓			✓	✓	17	73.91	คัดเลือก	
5. การเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่าย			✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓		✓	17	73.91	คัดเลือก	

2. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การวางแผนการนิเทศการศึกษา 2) การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา 3) การประเมินผลการนิเทศการศึกษา 4) การปรับปรุงการนิเทศการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้ ไปดำเนินการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศต่อไป

ตารางที่ 2 สังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษา

องค์ประกอบกระบวนการการนิเทศการศึกษา	นักวิชาการและนักวิจัย																
	เพชรสุดา ชาอินทร์ (2563)	ภัณฑิรา สุปการ (2558)	เดชณภัรชัน์ เนียมสวรรค์ และคณะ (2558)	วัลลิภา สมเทพ์ และคณะ (2565)	Louis A.Allen (2530)	ทิปพเนตร ศรีนา (2561)	จุฬารักษ์ โคตรจักษ์ (2562)	ณัฐา พุทธอรุณ (2565)	ธวัชชัย นิลสนธิ (2566)	ศิริขวัญ โกญจนันท์ (2564)	กำชัย ยุกติชาติ (2564)	ภีชาวิชญ์ ยางงาม (2564)	อิสร อิสรนันท์ ศิโรรัตนพาณิชย์ (2559)	วัชรพัทธ์ เหล่างาม (2565)	ความถี่	ร้อยละ	ผลการคัดเลือก
จำนวนข้อ/คน	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	14	100	
1. การวางแผนการนิเทศการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14	100	คัดเลือก
2. การพัฒนาบุคลากรและความเป็นผู้นำ	✓														1	7.14	ไม่คัดเลือก
3. การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ				✓						✓			✓		3	21.42	ไม่คัดเลือก
4. การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		13	92.86	คัดเลือก
5. การประเมินผลการนิเทศการศึกษา	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13	92.86	คัดเลือก
6. การปรับปรุงการนิเทศการศึกษา	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓					✓	8	57.14	คัดเลือก
7. อำนวยการ					✓	✓									2	14.28	ไม่คัดเลือก
8. การจัดสรรทรัพยากร					✓				✓						2	14.28	ไม่คัดเลือก

3. ผลการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ผ่านการตรวจสอบยืนยันทุกองค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

องค์ประกอบ	ความคิดเห็น												ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5	ผู้ทรงคุณวุฒิ 6	ผู้ทรงคุณวุฒิ 7	ผู้ทรงคุณวุฒิ 8	ผู้ทรงคุณวุฒิ 9	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ	
1. คุณลักษณะของผู้นำเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00	เห็นด้วย	1. คุณลักษณะของผู้นำเครือข่าย
2. ขอบเขตและบทบาทการดำเนินงานของเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00	เห็นด้วย	2. เปลี่ยนเป็นขอบเขตและบทบาทการดำเนินงานของเครือข่าย
3. การปฏิบัติงานของเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00	เห็นด้วย	3. การปฏิบัติงานของเครือข่าย
4. การเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00	เห็นด้วย	4. การเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่าย

ตารางที่ 4 ตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศ

องค์ประกอบ	ความคิดเห็น												ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5	ผู้ทรงคุณวุฒิ 6	ผู้ทรงคุณวุฒิ 7	ผู้ทรงคุณวุฒิ 8	ผู้ทรงคุณวุฒิ 9	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ	
1. การวางแผนการนิเทศการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00	เห็นด้วย	1. การวางแผนการนิเทศการศึกษา
2. การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00	เห็นด้วย	2. การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา
3. การประเมินผลการนิเทศการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00	เห็นด้วย	3. การประเมินผลการนิเทศการศึกษา
4. การปรับปรุงการนิเทศการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00	เห็นด้วย	4. การปรับปรุงการนิเทศการศึกษา

ผลการตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบทั้ง 2 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก และ 2) องค์ประกอบของกระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่าน ให้การยืนยันความเหมาะสมครบทุกองค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำองค์ประกอบไปต่อยอดประยุกต์สร้างกลยุทธ์หรือรูปแบบการนิเทศภายใต้การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมต่อไปได้

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 รวมถึงการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบดังกล่าวโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยที่ได้สามารถอภิปรายได้ดังนี้ องค์ประกอบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ จากการตรวจสอบยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน พบว่า องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบมีความครอบคลุมและจำเป็น ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คุณลักษณะของผู้นำเครือข่าย สอดคล้องกับแนวคิดผู้นำเชิงสัมพันธ์ของ Uhl-Bien (2006) และงานวิจัยของ เทพินทร์ พัชรานุรักษ์ (2562) ที่เน้นว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ และทักษะการสื่อสารที่ดี เป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จของเครือข่าย องค์ประกอบที่ 2 ขอบเขตและบทบาทการดำเนินงานของเครือข่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Provan & Kenis (2008) และข้อค้นพบของเกษม ศิริสัมพันธ์ (2560) ว่าการกำหนดขอบเขตและบทบาทที่ชัดเจนช่วยลดความขัดแย้งและความซ้ำซ้อน องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติงานของเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Turrini, et al. (2010) ที่เน้นการประชุมอย่างเป็นทางการ ระบบสารสนเทศร่วม การตัดสินใจร่วมกัน และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบที่ 4 การเสริมพลังอำนาจของเครือข่ายสอดคล้องกับแนวทางของ ยุคล ลิ้มแหลมทอง (2558) ที่เน้นการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ การพัฒนาศักยภาพสมาชิก และการเรียนรู้ร่วมกัน องค์ประกอบทั้ง 4 นี้มีความเชื่อมโยงเป็นระบบ โดยคุณลักษณะผู้นำนำไปสู่การจัดโครงสร้างและกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งจะบรรลุเป้าหมายได้เมื่อสมาชิกได้รับการเสริมพลังอำนาจ

องค์ประกอบของกระบวนการนิเทศการศึกษาสอดคล้องกับวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA Cycle) ที่เป็นกรอบการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่ยอมรับในระดับสากล โดย องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการนิเทศการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ Glickman, Gordon & Ross-Gordon (2018) และงานวิจัยของ วรรณา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2560) ที่เน้นการวิเคราะห์ความต้องการของครู การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบท องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศสอดคล้องกับงานวิจัยของ Joyce & Showers (2002) ที่เน้นการใช้เทคนิคที่หลากหลาย การนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ องค์ประกอบที่ 3 การประเมินผลการนิเทศการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Danielson & McGreal (2000) และงานวิจัยของ สำนักทดสอบทางการศึกษา (2562) ที่เน้นการประเมินเพื่อพัฒนา การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจากหลายแหล่ง องค์ประกอบที่ 4 การปรับปรุงการนิเทศการศึกษาสอดคล้องกับหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์และข้อเสนอของ กัลยา วรพันธุ์ (2562) ที่เน้นการนำผลการประเมินมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การที่องค์ประกอบทั้งหมดผ่านการตรวจสอบยืนยัน แสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร โรงเรียนห่างไกล และโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญ คือ การขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับระดับความสำคัญ

ตัวชี้วัด และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งควรมีการศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนาเป็นคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ในพื้นที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ควรจัดทำคู่มือการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ที่ประกอบด้วยแนวทางการจัดตั้งเครือข่าย บทบาทหน้าที่ ขั้นตอนดำเนินงาน เครื่องมือประเมินผล พร้อมจัดทำกลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยคำนึงถึงความพร้อมของสถานศึกษา ศักยภาพบุคลากร และความต้องการของชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการเครือข่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาและพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือที่เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 โดยนำองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์ที่ชัดเจน ทดลองใช้ในโรงเรียนนำร่อง ติดตามประเมินผลและปรับปรุงให้เหมาะสม ก่อนขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นในเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กัลยา วรพันธุ์. (2562). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานนิเทศการศึกษา. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 22*(1), 45-60.

เทพินทร์ พัชราษรักษ์. (2562). บทบาทผู้นำในการขับเคลื่อนเครือข่ายสุขภาพชุมชน. *วารสารบริหารศาสตร์, 36*(2), 45-67.

ภัทรวรรธน์ นิลแก้วบวรวิชญ์, สุรัตน์ ไชยชมภู, และไพรัตน์ วงษ์นาม. (2559). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์, 27*(3), 18-32.

ยุคล ลิ้มแหลมทอง. (2558). การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน: *แนวคิดและการปฏิบัติ.* นนทบุรี: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

วรรณา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนิเทศภายในของโรงเรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 45(2), 112-130.

วิจารณ์ พานิช. (2563). *การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2558). *ปัญหาการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). *กฎหมายการศึกษาของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2566*. ลำพูน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2562). *แนวทางการประเมินกระบวนการนิเทศและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สถาพร สมอุทัย. (2565). *การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สพฐ. (2567). *คู่มือการนิเทศการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Danielson, C., & McGreal, T. L. (2000). *Teacher evaluation to enhance professional practice.* Association for Supervision and Curriculum Development.

Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. MIT Press.

Foster-Fishman, P. G., Berkowitz, S. L., Lounsbury, D. W., Jacobson, S., & Allen, N. A. (2001). Building collaborative capacity in community coalitions: A review and integrative framework. *American Journal of Community Psychology*, 29(2), 241-261.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). *Supervision and instructional leadership: A developmental approach* (10th ed.). Pearson.

Joyce, B., & Showers, B. (2002). *Student achievement through staff development* (3rd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.

Provan, K. G., & Kenis, P. (2008). Modes of network governance: Structure, management, and effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory, 18*(2), 229–252.

Turrini, A., Cristofoli, D., Frosini, F., & Nasi, G. (2010). Networking literature about determinants of network effectiveness. *Public Administration, 88*(2), 528-550.

Uhl-Bien, M. (2006). Relational leadership theory: Exploring the social processes of leadership and organizing. *The Leadership Quarterly, 17*(6), 654-676.

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

FACTORS INFLUENCING ACCEPTANCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGY BY GOVERNMENT OFFICIALS IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

กาญจนา สุวรรณเดชา[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2*]
Kanjana Suwandecha[1*] and Nathanicha Na Nakorn[2*]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: judy2211@gmail.com โทรศัพท์ 09 8585 9999

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งาน การรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน ศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรม ได้แก่ ด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ คุณลักษณะที่เข้ากันได้ คุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน คุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้ คุณลักษณะสามารถสังเกตได้ และศึกษาระดับการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่างจำนวน 405 คน ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐาน คือการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งาน ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรมด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบและ คุณลักษณะที่เข้ากันได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับปัจจัยเทคโนโลยีด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรมด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน คุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้ และคุณลักษณะสามารถสังเกตได้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลจากการทดสอบสมมติฐาน คือ ปัจจัยเทคโนโลยีด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งาน รับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน ปัจจัยคุณลักษณะของนวัตกรรมด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน คุณลักษณะสามารถสังเกตได้ คุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้มีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและ

ปริมณฑล อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001** และปัจจัยคุณลักษณะของนวัตกรรมคุณลักษณะที่เข้ากันได้มีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: การรับรู้ประโยชน์การใช้งาน การรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน คุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ คุณลักษณะที่เข้ากันได้ การยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)

Abstract

This research aimed to examine technological factors, including perceived usefulness and perceived ease of use; innovation characteristics, namely relative advantage, compatibility, complexity, trialability, and observability; and the level of acceptance of artificial intelligence (AI) technology among government officers in public sector organizations in Bangkok and its metropolitan areas. The sample consisted of 405 government officers.

Data were collected using a questionnaire. Descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, were employed for data analysis, while inferential statistics were used to test the hypotheses through multiple regression analysis, with the level of statistical significance set at 0.05.

The results reveal that technological factors in terms of perceived usefulness, and innovation characteristics of relative advantage and compatibility, were rated at the highest level. Meanwhile, perceived ease of use, complexity, trialability, and observability were rated at a high level. Hypothesis testing indicates that perceived usefulness, perceived ease of use, complexity, trialability, and observability significantly influenced AI technology acceptance among government officers at the 0.001 level. Additionally, compatibility was found to have a significant effect on AI acceptance at the 0.05 level.

Keywords: Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, Relative Advantage, Compatibility, Artificial Intelligence (AI) Acceptance

บทนำ

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นระบบที่เมื่อมีการป้อนข้อมูลเข้าไปจะสามารถเรียนรู้ วิเคราะห์และตัดสินใจ และในปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของระบบธุรกิจทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ต้องมีการปรับตัวให้สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นส่วนหนึ่งที่ได้มีการนำมาใช้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ภายในหน่วยงานรัฐ ที่มีข้อมูลเป็นจำนวนมาก มีความซับซ้อน และต้องการความปลอดภัยในการรักษาข้อมูลเพื่อเป็นความลับ จะทำให้ยกระดับความมีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยได้มีแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พ.ศ. 2565 - 2570 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 26 กรกฎาคม 2565 ซึ่งได้มีการดำเนินการด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาล เป็นการจัดทำคู่มือแนวทางประยุกต์ใช้ AI อย่างมีธรรมาภิบาลสำหรับองค์กร พร้อมเครื่องมือประเมินด้าน AI ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางบริการ AI ประเทศไทย (National AI Service platform) จึงเห็นได้ว่ารัฐบาลของประเทศไทยเล็งเห็นถึงการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้งานในหน่วยงานภาครัฐมีประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ประหยัดค่าใช้จ่าย ยกระดับการให้บริการประชาชนและพัฒนาบริการใหม่ แต่ทั้งนี้ในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้งานกับหน่วยงานภาครัฐก็ยังต้องเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านข้อมูล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และด้านความปลอดภัย เป็นต้น

ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ หากศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจะทำให้ทราบถึงปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขและเตรียมความพร้อมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่เจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการ และสามารถปฏิบัติงานผ่านระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยี ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งาน ด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล

3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรม ประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ด้านคุณลักษณะที่เข้ากันได้ ด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน ด้านคุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้ ด้านคุณลักษณะสามารถสังเกตได้ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยเทคโนโลยี มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล

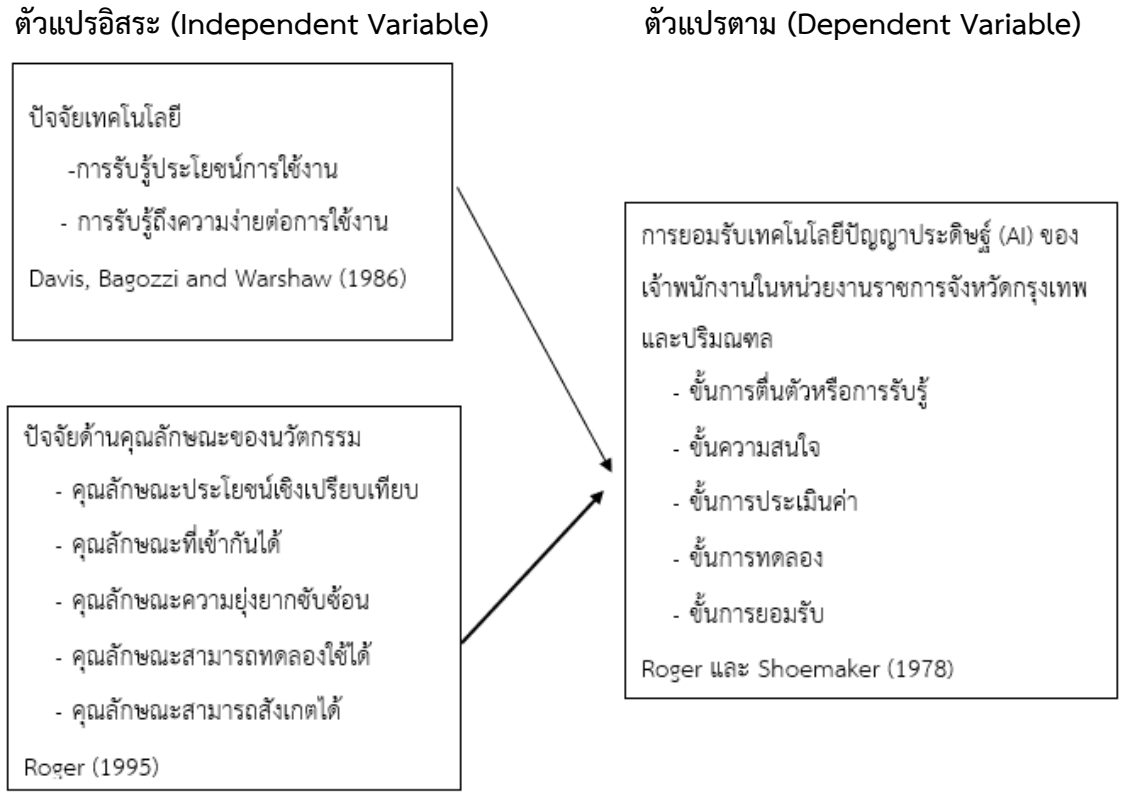
2. ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรม มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Adoption and Innovation Theory) อธิบายของ Roger and Shoemaker (1978) กระบวนการที่บุคคลยอมรับและนำสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือชีวิตประจำวัน กระบวนการนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ขั้นตื่นตัวหรือการรับรู้ ขั้นความสนใจ ขั้นประเมินค่า ขั้นการทดลอง และขั้นการยอมรับ

แนวคิดแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีหรือ Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis, Bagozzi and Warshaw (1986) เป็นทฤษฎีที่ถูกพัฒนาเพื่ออธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจและพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีของบุคคลในบริบทของระบบสารสนเทศ โดยมีสมมติฐานว่าบุคคลจะตัดสินใจใช้งานเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งานของระบบเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงบรรทัดฐานทางสังคมเป็นปัจจัยในการทำนายพฤติกรรมการใช้งานโดยตรง

ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory: DOI) เป็นทฤษฎีพื้นฐานทางสังคมวิทยาเพื่อใช้ในการศึกษากระบวนการเผยแพร่นวัตกรรม ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่นวัตกรรมถูกเผยแพร่และกระจายผ่านช่องทางการสื่อสารไปยังสังคม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ โดยการแพร่กระจายนวัตกรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ นวัตกรรม ช่องทางการสื่อสาร ช่วงเวลา และระบบสังคม ทั้งนี้ Roger Moore และ Benbasat ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลต่อการยอมรับของบุคคลและองค์กร โดยมี 5 คุณลักษณะประกอบด้วย คุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ คุณลักษณะความเข้ากันได้ คุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน คุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้ และคุณลักษณะสามารถสังเกตได้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดตามทฤษฎี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) (อภิสรา คชรัฐแก้วฟ้า, 2566) คือ ระบบหรือเครื่องจักรที่สามารถเรียนรู้ ทำความเข้าใจข้อมูล ให้เหตุผล และแก้ปัญหาได้ โดยระดับความฉลาดของ AI เปรียบเทียบกับมนุษย์แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ปัญญาประดิษฐ์เชิงแคบ (Narrow AI) มีความสามารถเฉพาะทางและสามารถทำงานบางอย่างได้ดีกว่ามนุษย์ ปัญญาประดิษฐ์ทั่วไป (General AI) มีศักยภาพเทียบเท่ามนุษย์และสามารถทำงานได้หลากหลาย และปัญญาประดิษฐ์แบบเข้ม (Strong AI) มีความฉลาดเหนือมนุษย์ในหลายด้าน ซึ่ง AI ถูกนำไปใช้ในหลายรูปแบบ เช่น ระบบค้นหาข้อมูล (ChatGPT, Microsoft Edge), ระบบตอบคำถามอัตโนมัติ (Chatbot), ระบบวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Dashboard, Power BI), เครื่องมือวางกลยุทธ์โฆษณา (Ads Manager), ระบบบัญชีอัตโนมัติ, เครื่องมือ Social Listening (Zocial Eye, Mandala) และระบบสั่งงานด้วยเสียง รวมถึง AI ประเภทต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการทำงาน

2. การยอมรับเทคโนโลยี (ชรินทร์ เขียวรัตนาม, 2563) (สุธาสินี ตุลานนท์, 2562) (ขวัญศิริ สุนทรธรรมกุล, 2564) (สิทธิชัย ภูษาแก้ว, 2560) (ณิชาดา นพรัตน์, 2565) ได้อธิบายว่า การยอมรับเทคโนโลยี เป็นการนำเทคโนโลยีใหม่ที่เชื่อว่าสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยทำให้สามารถทำงานได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น ดียิ่งขึ้น และช่วยให้เรียนรู้งานได้เร็วเพิ่มทักษะในการทำงานได้ง่ายและมากขึ้น ซึ่งระยะเวลาในการตัดสินใจยอมรับนั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลและลักษณะของเทคโนโลยี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ เจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 270,034 คน (สำนักงาน ก.พ., 2567) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้โดยใช้สูตรการคำนวณใช้หลักการคำนวณของ Yamane (1971) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% โดยคำนวณได้ขั้นต่ำ 400 ตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้เก็บตัวอย่างทั้งหมด 405 ตัวอย่าง เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล และเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการทำการวิจัยมีทั้งหมด 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ปัจจัยเทคโนโลยี ด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งาน ด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรม ด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ด้านคุณลักษณะที่เข้ากันได้ ด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน ด้านคุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้ ด้านคุณลักษณะสามารถสังเกตได้ ส่วนที่ 4 การยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล ส่วนที่ 5 เสนอแนะ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการให้ทำแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form

แบบสอบถามได้ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) มีค่า IOC รวมของแบบสอบถามเท่ากับ 0.99 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรง และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน มีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบัคอัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) 0.974

การเก็บข้อมูลการวิจัยเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถาม จำนวน 405 ตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้ Google Form ในการสร้างแบบสอบถาม เมื่อคณะผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน ได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม และได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แสดงค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พหุคูณ (Multiple Regression

Analysis)โดยวิธี Enter ในการทดสอบสมมุติฐานปัจจัยด้านเทคโนโลยี และปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรม ที่มีผลกระทบต่อการยอมรับและนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 41–50 ปี มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 30,001–50,000 บาท ลักษณะการจ้างงานส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ และมีระยะเวลาการทำงานอยู่ในช่วง 11–15 ปี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นปัจจัยเทคโนโลยี ทั้ง 2 ด้าน

ปัจจัยเทคโนโลยี สรุปรวม	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
ด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งาน	4.24	0.595	มากที่สุด
ด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน	3.73	0.724	มาก
รวม	**3.99**	**0.560**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.99, S.D. = 0.560) โดยระดับความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.595) และระดับความสำคัญมาก คือ ด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{x}$ = 3.73, S.D. = 7.24)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรม ทั้ง 5 ด้าน

ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรม สรุปรวม	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
ด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ	4.23	0.566	มากที่สุด
ด้านคุณลักษณะที่เข้ากันได้	4.35	0.555	มากที่สุด
ด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน	3.93	0.703	มาก
ด้านคุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้	4.19	0.618	มาก
ด้านคุณลักษณะสามารถสังเกตได้	4.19	0.638	มาก
รวม	**4.18**	**0.530**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.530) โดยระดับความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะที่เข้ากันได้ ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.555) และด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.566) ระดับความสำคัญมาก คือ ด้านคุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้ ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.618) ด้านคุณลักษณะสามารถสังเกตได้ ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.638) และด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.703) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)

การยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
ความคิดเห็นโดยรวม	**4.17**	**0.604**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.604) โดยระดับความสำคัญมากที่สุด คือ ท่านสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมในแง่ของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.692) ท่านให้การยอมรับและสนับสนุนเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.712) ท่านคาดการณ์ว่าจะใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อปฏิบัติงานต่อไปในอนาคต ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.744) ท่านทราบว่ามีเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเพิ่มสมรรถนะและความสามารถกับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานได้ ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.749) และท่านมีความสนใจที่นำเอาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.716) ระดับความสำคัญมาก คือ ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะมีความยุ่งยาก แต่ท่านก็จะยังยอมรับที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.716) ท่านจะติดตามข่าวสารการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) อยู่เสมอ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.785) ท่านศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความมั่นใจมากยิ่งขึ้นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.836) ท่านแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและแรงเสริม เพื่อสร้างความมั่นใจก่อนที่จะตัดสินใจใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.841) และท่านสามารถประเมินได้ว่าหน่วยงานของท่านจะได้ผลประโยชน์อย่างไรจากการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.774) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์(AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.175	0.169		6.970	<.001
ด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งาน	0.463	0.042	0.456	11.080	<.001**
ด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน	0.276	0.034	0.331	8.049	<.001**

R^2 = 0.449, F = 163.952, Sig of F = <.001

จากตารางที่ 4 การทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งานและด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งานมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 5 แสดงการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรมมีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.387	0.145		2.664	0.08
ด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ	0.095	0.052	0.089	1.841	0.66
ด้านคุณลักษณะที่เข้ากันได้	0.135	0.047	0.124	2.901	0.04*
ด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน	0.228	0.035	0.266	6.517	<0.001**
ด้านคุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้	0.219	0.058	0.224	3.792	<0.001**
ด้านคุณลักษณะสามารถสังเกตได้	0.233	0.053	0.246	4.389	<0.001**

R^2 = 0.676, F = 166.720, Sig of F = <.001

จากตารางที่ 5 การทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรมด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน ด้านคุณลักษณะสามารถสังเกตได้ ด้านคุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้ และด้านคุณลักษณะที่เข้ากันได้มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ในส่วนปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรมด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบไม่มีผลการยอมรับเทคโนโลยี

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องจากเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการไม่ได้เปรียบเทียบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับเทคโนโลยีเดิมอย่างชัดเจน อีกทั้ง การใช้เทคโนโลยีในหน่วยงานต้องขึ้นอยู่กับนโยบายและโครงสร้างการทำงานมากกว่าการเปรียบเทียบเทคโนโลยีแบบเดิม และเจ้าพนักงานให้ความสำคัญกับความง่ายในการใช้งานและการทดลองใช้มากกว่าประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและผลการศึกษาตัวแปรต้น ตัวแปรตามที่สัมพันธ์กับประเด็นการวิจัย และนำมาใช้เป็นกรอบในการอ้างอิงเพื่ออภิปรายผล ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ตามที่ได้ทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีด้านการรับรู้ประโยชน์การใช้งานและด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน มีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พีระพงษ์ แสวงศรี (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการยอมรับและใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้งาน ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และปัจจัยด้านอิทธิพลทางสังคม มีผลต่อความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมปลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวพัชร จิระเดชะ (2566) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ Generative AI มาใช้ในองค์กร: กรณีศึกษาพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อ การยอมรับการใช้งานเทคโนโลยี Generative AI ในองค์กร ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงความเสี่ยง ทั้งสามปัจจัยมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิชา พูลพาณิชย์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติการยอมรับเทคโนโลยี AI Chatbot โดยผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ในกลุ่มผู้ใช้ยุค Baby Boomer พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์ ความเข้ากันได้ของเทคโนโลยี ทัศนคติที่มีต่อการโฆษณา อิทธิพลจากสังคม รวมถึงทัศนคติในการยอมรับเทคโนโลยีล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อทัศนคติในการยอมรับการใช้ AI Chatbot โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ยังพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของนวัตกรรมด้านคุณลักษณะความยุ่งยากซับซ้อน ด้านคุณลักษณะสามารถสังเกตได้ ด้านคุณลักษณะสามารถทดลองใช้ได้ และด้านคุณลักษณะที่เข้ากันได้มีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของเจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญสม เดชขจร (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดชลบุรี พบว่า คุณลักษณะของนวัตกรรม เช่น ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ (Relative Advantage) และความสามารถในการสังเกตเห็นผลลัพธ์ได้จริง (Observability) มีผลต่อการตัดสินใจนำเทคโนโลยีหรือแนวคิดนวัตกรรมมาใช้ภายในองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎาภรณ์ สะหาย (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง การยอมรับและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกลุ่มผู้ประกอบการสตรี พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะประโยชน์เชิงเปรียบเทียบและคุณลักษณะที่เข้ากันได้ ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ประกอบการสตรีอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยจะเห็นถึงปัญหาและอุปสรรคหากนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในหน่วยงาน ทำให้สามารถนำทฤษฎีและผลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีภายในหน่วยงานเพื่อให้มีความทันสมัย รวดเร็วในการให้บริการกับประชาชน รวมทั้งปรับทัศนคติและเพิ่มศักยภาพให้กับเจ้าพนักงานในหน่วยงาน

1.2 การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในหน่วยงานราชการ ควรคำนึงถึงระบบงานที่สามารถเข้ากันได้กับหน่วยงาน เพื่อให้สามารถนำไปใช้งานได้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุด เช่น กรมสรรพากร ใช้ในการคัดกรองตรวจการทุจริตหรือความผิดปกติในการชำระภาษี กระทรวงยุติธรรม ใช้ในการวิเคราะห์คดีหรือศึกษารูปแบบของการกระทำผิด เป็นต้น นอกจากนี้ในแต่ละหน่วยงานจะมีตำแหน่งความรับผิดชอบต่างกัน จึงต้องมีการออกแบบระบบเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับลักษณะงานของผู้ใช้งานมากที่สุด เช่น เจ้าพนักงานระดับปฏิบัติงานจะต้องเป็นระบบที่สามารถงานไม่ซับซ้อน สะดวก รวดเร็ว ใช้งานได้ง่าย จึงจะทำให้เกิดการยอมรับในการใช้งานมากยิ่งขึ้น

1.3 ควรมีการสนับสนุนให้เริ่มนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการทำงาน ทั้งนี้ต้องมีการประชาสัมพันธ์ถึงข้อดีและประโยชน์จากการใช้งาน ซึ่งเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีให้เจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการ ได้รับรู้และยอมรับการนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น

1.4 ควรมีการจัดฝึกอบรมเรียนรู้เพิ่มทักษะเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน โดยมีการติดตามรายงานผลการพัฒนาศักยภาพในการทำงานของเจ้าพนักงานเป็นการเปรียบเทียบก่อนและหลังการอบรมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน เพื่อเจ้าพนักงาน

สามารถนำไปในำไปใช้งานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนการการทำงาน แก้ไขปัญหาและอุปสรรคจากการไม่มีศักยภาพในการใช้งานเทคโนโลยี เพิ่มความรวดเร็วในการบริการอย่างเห็นได้ชัด

1.5 จัดการทำคู่มือการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อให้สะดวกง่ายต่อการใช้งาน และในการใช้งานระบบควรมีผู้ทำหน้าที่ดูแลระบบหรือสามารถติดต่อสอบถามผู้ดูแลระบบได้ทันทีเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ โดยอาจมีการจัดทำเมนูคำถามที่พบบ่อยจากการใช้งานไว้ในระบบหรือคู่มือสำหรับผู้ใช้งาน จะทำให้ได้รับความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา และเพิ่มการยอมรับในการนำเทคโนโลยีไปใช้งานได้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาวิจัยเจ้าพนักงานตามตำแหน่งหรือระดับต่างๆ เช่น ระดับปฏิบัติงาน ระดับปฏิบัติการ ระดับชำนาญการ ระดับเชี่ยวชาญ เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลการยอมรับเทคโนโลยีในแต่ละระดับ จะทำให้ศึกษาได้ว่าในแต่ละระดับมีปัญหาและอุปสรรค หรือมีปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยี

2.2 ศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น นโยบายของผู้บริหาร ความร่วมมือของเจ้าพนักงานในองค์กร ด้านทรัพยากรในการลงทุนด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

2.3 ผู้วิจัยครั้งต่อไปอาจใช้การพิจารณาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มความแม่นยำของผลการวิจัยที่ได้รับว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยหรือทฤษฎีหรือไม่

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำวิจัยครั้งนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณา จากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร ผู้ให้คำแนะนำ ความรู้ ให้คำปรึกษา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำตลอดหลักสูตร และขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกๆ ท่านที่เสียสละเวลาในการประเมินแบบสอบถามที่ใช้สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกการสนับสนุนที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กิตติพร ไชยโรจน์. (2555). *ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี.* สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2568, https://www.gotoknow.org/posts/494628.

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2563). *innovation_001 ลักษณะสำคัญของนวัตกรรม (Innovation).* 6 กุมภาพันธ์ 2568, สืบค้นจาก https://www.iok2u.com/article/innovation/innovation-001-characteristics.

ขวัญศิริ สุนทรธรรมกุล. (2564). *ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีทัศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตั้งใจซื้อสินค้า (ผักและผลไม้) ผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จักรกฤษณ์ มะโหฬาร. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในวิชาชีพบัญชี.* คณะบัญชี วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี.

ชฎาภรณ์ สะหาย. (2564). *การศึกษาการยอมรับและการนำเทคโนโลยีไปใช้ในผู้ประกอบการสตรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชรินทร์ เขียวรัตนา. (2563). *ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ QR Code ผ่านสมาร์ทโฟน กรณีศึกษาลูกค้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ณิชาดา นพรัตน์. (2565). *การยอมรับนวัตกรรมการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ สาขาจังหวัดปทุมธานี ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นันทิชา พูลพาณิชย์. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติการยอมรับเทคโนโลยี AI Chatbot โดยผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่ม Baby Boomer.* คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี.

บทความ AI พลิกโฉมการบริการของหน่วยงานภาครัฐช่วยยกระดับชีวิตคนไทยอย่างไร. https://aigencorp.com/ai-use-cases-for-government/#ความท้าทายในการนำ_AI_มาใช้กับหน่วยงานภาครัฐ

บุญสม เดชขจร. (2565). *การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดชลบุรี.* คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ และปรัชญนันท์ นิลสุข. (2548). การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 18*(56), 25-30.

พีระพงษ์ แสวงศรี. (2566). *การศึกษาการยอมรับและใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

แพรพลอย เหมือนสวัสดิ์. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวติ้ง ในการทำงานของพนักงานบัญชีในสถานประกอบการ ช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

แพรวพัชร จิระเดชะ. (2566). *ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ Generative AI มาใช้ในองค์กร: กรณีศึกษาพนักงานที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดแห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภัทราวดี โศจิศรีสกล. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้งานของบุคลากรในส่วนงานการผลิต* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิภัทร เลิศภูรีวงศ์. (2564). *ปัจจัยในการยอมรับเทคโนโลยี ทัศนคติ และอิทธิพลทางสังคมทำนายความตั้งใจในการใช้งานแอปพลิเคชันโรงพยาบาลภาครัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2567). *กำลังคนภาครัฐปี 2567.* https://www.ocsc.go.th/?post_type=reports&p=111250

สิทธิชัย ภูษาแก้ว. (2560). *ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใช้บริการ Grab ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุธาสินี ตุลานนท์. (2562). *การยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุพัตรา วังเย็น. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี ที่ใช้สำหรับประมวลผลข้อมูลทางบัญชี กรณีศึกษา เจ้าหน้าที่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อภิสรา คชรัฐแก้วฟ้า. (2566). *การศึกษาผลกระทบจากการยอมรับใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานออฟฟิศในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

AI Thailand แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565 - 2570). https://www.ai.in.th/wp-content/uploads/2022/12/20220726-AI.pdf

Davis F.D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(31), 319-340.

Rogers, E., & Shoemaker, F. (1978). *Communication of innovations: A cross-cultural approach.* New York: Free Press.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

PROJECT-BASED LEARNING COMBINED WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO ENHANCE CREATIVITY AND INCORPORATE LOCAL WISDOM

กิตติศักดิ์ อำมา[1] และธนิษฐา เกษมุณี[2*]
Kittisak Umma[1] and Tanitta Gatemunee[2*]

[1,2]คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
[1,2]Faculty of Science and Agricultural Technology, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Mai

*Corresponding author, E-mail: tanitta_ying@rmutl.ac.th โทรศัพท์ 09 1787 9328

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ การดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชากระบวนการคิดและการแก้ปัญหา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.80–1.00 2) ผลการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ย 4.33 (SD = 0.73) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: โครงงานเป็นฐาน ปัญญาประดิษฐ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this study were to 1) create an activity for project-based learning that combines with artificial intelligence (AI) to enhance creativity and incorporate local wisdom, and 2) compare creativity comprehension abilities before and after learning using project-based learning that combines with AI to enhance creativity and incorporate local wisdom. 3) Study students' satisfaction toward learning using project-based learning combined with AI to enhance creativity and incorporate local wisdom. One hundred three students from Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai campus, were tested for creative thinking in the first semester of 2025. The collected data were evaluated using learning management plans for project-based learning combined with AI, the Test for Creative Thinking-Drawing Production, and satisfaction questionnaires. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and the t-test. The results were found as follows: 1) The evaluation of the project-based learning combined with AI to enhance creativity and incorporate local wisdom by experts was IOC in the range 0.80–1.00. 2) The analysis of pre-test and post-test scores of the subject showed a significant improvement of creativity at the .05 level. 3) The satisfaction of activity for project-based learning combined with AI was 4.33 (SD = 0.73) at the high level

Keywords: project-based learning, Artificial Intelligence, local wisdom, creativity

บทนำ

ในยุคการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่พลิกโฉมการศึกษาสมัยใหม่ โดยมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ผ่านการจัดประสบการณ์ที่เป็นส่วนตัว การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการส่งเสริมแนวทางการสอนที่เป็นนวัตกรรม (Çela et al., 2025) เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) และความสามารถในการแก้ปัญหาจึงถูกมองว่าเป็นหัวใจสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกที่ซับซ้อน (Habib et al., 2024) การเกิดขึ้นของปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI: GAI) ได้นำไปสู่ยุคใหม่ของ "การช่วยเหลือด้านความคิดสร้างสรรค์" (assisted creativity) ซึ่ง AI ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนในการสร้างแนวคิด (Vinchon et al., 2023) อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า การศึกษาจำเป็นต้องมีรากฐานที่มั่นคงเพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งรวมถึงค่านิยมทางสังคม ประเพณี และการปฏิบัติทางวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญเร่งด่วนในการบูรณาการเข้ากับการเรียนรู้ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ สร้างอุปนิสัย และเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน (Khusna & Adji, 2024)

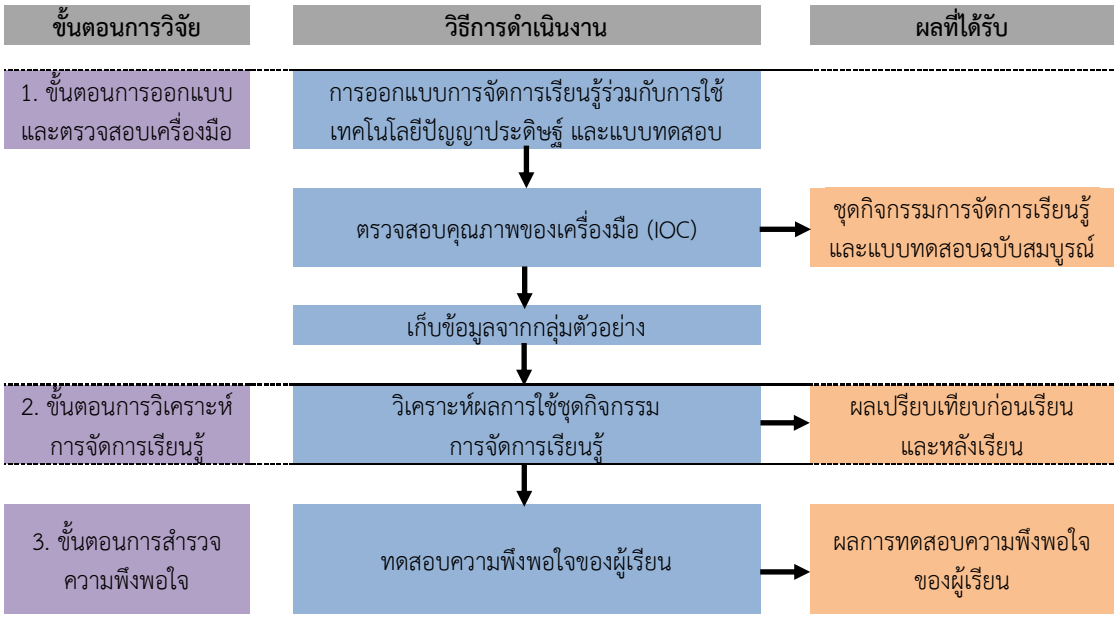
เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นและสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ อาทิ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาเป็น การทำงานร่วมกัน การรู้เท่าทันสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา การใช้เทคโนโลยี AI ได้เข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้มากขึ้น หากมีการบูรณาการเครื่องมือ AI เข้ากับ PBL นั้นสามารถส่งผลในเชิงบวกต่อการเพิ่มแรงจูงใจ ความร่วมมือ และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง AI สามารถเพิ่มความคล่องแคล่วในการสร้างแนวคิด (fluency) และความยืดหยุ่น (flexibility) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการคิดแบบกระจาย (divergent thinking) ในขั้นตอนการสร้างสรรค์ (Hoti Kolukaj & Orhani, 2025) นอกจากนี้การบูรณาการการเรียนรู้เพื่อรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการผสมผสานเครื่องมือทางเทคโนโลยีกับองค์ประกอบทางวัฒนธรรมช่วยเพิ่มขีดความสามารถด้านการคิดเชิงออกแบบในกลุ่มผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Ardi et al., 2024; Kwangmuang et al., 2026) งานวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดแนวทางเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมในการประยุกต์ใช้ในวงกว้าง การนำ AI มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิผล รวมถึงการใช้ระบบผู้ช่วยเสมือน การประเมินผลอัตโนมัติ และการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (อธิป เกตุสิริ และคณะ, 2568) อย่างไรก็ตาม การใช้ AI ในการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ยังนำมาซึ่งความท้าทายด้านจริยธรรมที่สำคัญ และความเสี่ยงจากการพึ่งพาเครื่องมือมากเกินไป ซึ่งประเด็นเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบเมื่อนำไปผสานรวมกับคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาแนวทางการสอนที่เป็นนวัตกรรมและมีความรับผิดชอบ โดยมุ่งวิเคราะห์และนำเสนอ แนวทางการบูรณาการแพลตฟอร์มปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์เข้ากับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐานที่อิงตามภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ความรู้เฉพาะทางที่สะท้อนอัตลักษณ์ของสังคมไทยและมีศักยภาพต่อการพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ประโยชน์จากศักยภาพของ AI ในการเพิ่มพูนความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์และดิจิทัล การสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถสืบค้น วิเคราะห์ และสร้างนวัตกรรมจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดปัญหาและการประเมินแนวคิดและการสร้างความตระหนักด้านจริยธรรมที่จำเป็นในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างโครงงานจริงจากปัญหาในบริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนการค้นคว้า วางแผน สร้างชิ้นงาน ทดลอง และนำเสนอผลงาน

2. ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หมายถึง เครื่องมือหรือแพลตฟอร์ม AI ที่ใช้ในการสร้างสรรค์งาน การวิเคราะห์ข้อมูล และการสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ChatGPT, Canva AI, Google Gemini เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง องค์ความรู้ วัฒนธรรม ทักษะ หรือวิถีชีวิตที่สืบทอดในท้องถิ่นล้านนา เช่น หัตถกรรม ผ้าพื้นเมือง อาหารพื้นถิ่น งานจักสาน หรือองค์ความรู้เชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

4. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างแตกต่าง สร้างแนวคิดใหม่ แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และผลิตชิ้นงานที่มีความแปลกใหม่ มีคุณค่า และสอดคล้องกับบริบท โดยวัดจากแบบประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแบบแผน กลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest–Posttest Design) เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, เลขที่โครงการ: RMUTL-IRB 111/2025, วันที่ได้รับอนุมัติ: 11 กันยายน2568 โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา กระบวนการคิดและการแก้ปัญหา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 41 กลุ่มเรียน รวมจำนวน 1,654 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชากระบวนการคิดและการแก้ปัญหา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 103 คน จาก 4 กลุ่มเรียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้กลุ่มเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดกลุ่มผู้เรียนในแต่ละห้องเป็นการคละความสามารถ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจริง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวแปรตามของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ซึ่งประเมินจากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ (TCT-DP) และความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งวัดจากแบบสอบถามความพึงพอใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชากระบวนการคิดและการแก้ปัญหา โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานและการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.80-1.00 และได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ (The Test for Creative Thinking–Drawing Production: TCT-DP) พัฒนาโดย Jellen และ Urban (1986) ใช้ประเมินความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์จากการต่อเติมภาพตามจินตนาการและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลคะแนนสามารถแปลผลเป็นระดับความคิดสร้างสรรค์ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำ ปานกลาง และสูง โดยแบบทดสอบดังกล่าวได้รับการยืนยันว่ามีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ และถูกนำไปใช้ในการวิจัยทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง (He & Chiang, 2024; Nogueira et al., 2017)

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและเทคโนโลยี และด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.60–1.00 ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยออกแบบและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้รวม 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ระหว่างการจัดกิจกรรมมีการติดตามและบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้การประเมินตามสภาพจริงจากการสังเกต การรายงานผลโครงงาน และการเสนอผลงาน

2. ในสัปดาห์แรก ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบ TCT-DP ใช้เวลาทดสอบประมาณ 15 นาที จากนั้นจึงดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนที่กำหนด เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน และตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้

3. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Dependent Samples t-test) และวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การจัดการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามแนวคิดของ Nilsook et al. (2021) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นนิยามหัวข้อ ขั้นสร้างและทดสอบ ขั้นนำเสนอ และขั้นประเมินผล ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการเรียนการสอนด้วยการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับ AI

จากภาพที่ 2 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้รับการออกแบบให้ผู้สอน ผู้เรียน และ AI ทำงานประสานกันอย่างเป็นระบบในทุกขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นเตรียมความพร้อม ซึ่งผู้สอนชี้แจงกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และแนวปฏิบัติในการใช้ AI ขณะที่ผู้เรียนทำความเข้าใจโจทย์การเรียนรู้และทดลองใช้เครื่องมือเบื้องต้น พร้อมได้รับการสนับสนุนจาก AI ในการสืบค้นข้อมูลพื้นฐาน ต่อมาในขั้นนิยามหัวข้อ ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์และคัดเลือกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเป็นหัวข้อโครงงาน โดยมีผู้สอนให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและ AI ช่วยรวบรวมข้อมูลและจัดระบบแนวคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ในขั้นสร้างและทดสอบ ผู้เรียนพัฒนาชิ้นงาน ทดลองและปรับปรุงตามผลการเรียนรู้ โดยได้รับคำแนะนำจากผู้สอนและใช้ AI เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้อง และจำลองแนวทางแก้ปัญหา จากนั้นเข้าสู่ขั้นนำเสนอผลงาน ผู้เรียนจัดทำสื่อและถ่ายทอดผลการดำเนินงาน โดยมีผู้สอนประเมินความถูกต้องของเนื้อหา และ AI สนับสนุนด้านโครงสร้างการนำเสนอและการจัดรูปแบบ สุดท้ายในขั้นประเมินผล ผู้สอนประเมินผลงานตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้เรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ และ AI ช่วยประมวลข้อมูลและสรุปข้อค้นพบเพื่อใช้ในการพัฒนา กระบวนการโดยรวมมุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ

2. ผลการศึกษาคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกผลการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ โดยผลการวิเคราะห์แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์จากแบบทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	
ความคิดริเริ่ม	12	2.74	2.77	6.08	2.71	-9.01**
ความคิดคล่องแคล่ว	6	1.65	1.61	2.80	1.89	-5.24**
ความคิดยืดหยุ่น	24	2.75	4.50	14.56	6.49	-16.85**
ความคิดละเอียดลออ	30	15.54	4.47	23.59	4.17	-13.88**
รวม	**72**	**22.68**	**8.34**	**47.03**	**9.72**	**-21.86****

** $p < .05$

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของผู้เรียนในทุกองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์รวมถึงคะแนนรวมทั้งหมดมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ความคิดริเริ่ม คะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.74 เป็น 6.08 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถสร้างแนวคิดหรือไอเดียใหม่ ๆ ได้มากขึ้น ความคิดคล่องแคล่ว คะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 1.65 เป็น 2.80 หมายถึงความสามารถในการคิดได้รวดเร็วและหลากหลายมากขึ้น ความคิดยืดหยุ่น มีการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนจาก 2.75 เป็น 14.56 และมีค่า t สูง แสดงว่าผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองและวิธีคิดได้ดีขึ้นอย่างเด่นชัด ความคิดละเอียดลออ คะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 15.54 เป็น 23.59 ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดให้มีรายละเอียด ชัดเจน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้นสำหรับคะแนนรวมความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มจาก 22.68 เป็น 47.03 และมีค่า t = -21.86 แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์โดยรวมของการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกองค์ประกอบ

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ครอบคลุมการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อและเทคโนโลยี และด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหากิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา	4.36	0.67	มาก
1.2 เนื้อหาครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎี เทคนิคและกระบวนการฝึกคิด	4.38	0.66	มาก
1.3 เนื้อหาเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	4.29	0.82	มาก
1.4 กิจกรรมช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลและแก้ปัญหา	4.38	0.72	มาก
1.5 บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรม เทคโนโลยีได้เหมาะสม	4.29	0.69	มาก
เฉลี่ยด้านเนื้อหา	**4.34**	**0.71**	**มาก**
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 วิธีการสอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกระตุ้นให้มีส่วนร่วม	4.27	0.84	มาก
2.2 กิจกรรมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานเป็นทีม	4.39	0.70	มาก

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	แปลผล
2.3 กิจกรรมมีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.27	0.79	มาก
2.4 เวลาในการทำกิจกรรมเหมาะสม	4.25	0.78	มาก
2.5 เชื่อมโยงเนื้อหากับกรณีศึกษาในชีวิตจริง	4.38	0.70	มาก
เฉลี่ยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	**4.31**	**0.76**	**มาก**
3. ด้านสื่อและเทคโนโลยี			
3.1 สื่อและเอกสารประกอบมีคุณภาพ ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.21	0.76	มาก
3.2 เทคโนโลยีช่วยให้เรียนรู้สะดวกขึ้น	4.40	0.73	มาก
3.3 เครื่องมือและสื่อสร้างแรงบันดาลใจ	4.27	0.73	มาก
3.4 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีเพิ่มความน่าสนใจ	4.29	0.77	มาก
เฉลี่ยด้านสื่อและเทคโนโลยี	**4.29**	**0.75**	**มาก**
4. ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้			
4.1 กิจกรรมช่วยให้เข้าใจแนวคิด ทฤษฎี เทคนิคการพัฒนาการคิด	4.37	0.73	มาก
4.2 กิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์	4.45	0.74	มาก
4.3 กิจกรรมช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ	4.34	0.71	มาก
4.4 กิจกรรมช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์และตรรกะ	4.34	0.72	มาก
4.5 พึงพอใจโดยรวมต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด	4.37	0.69	มาก
เฉลี่ยด้านผลลัพธ์การเรียนรู้	**4.37**	**0.72**	**มาก**
เฉลี่ยรวม	**4.33**	**0.73**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านเนื้อหามีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.34, SD = 0.71) โดยรายการที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูง ได้แก่ ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.37, SD = 0.72) สะท้อนให้เห็นว่าเนื้อหาการเรียนรู้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ในด้านสื่อและเทคโนโลยี พบว่า คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.29, SD = 0.75) ผลดังกล่าวสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับ AI ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีที่มีการปฏิบัติจริง สำหรับด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.31, SD = 0.76) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ และสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์และการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกองค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการออกแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุกในการสำรวจปัญหา วางแผน ดำเนินโครงงาน และสร้างสรรค์ผลงานบนฐานของบริบทจริง มีส่วนช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ

เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance ซึ่งมองว่าความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยมิติสำคัญ ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ โดยการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม ทดลอง และขยายแนวคิดจากประสบการณ์จริง จะเอื้อต่อการพัฒนามิติเหล่านี้อย่างชัดเจน (Torrance, 1974) นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานยังสอดคล้องกับแนวคิดเชิงระบบของ Amabile ซึ่งเน้นบทบาทของแรงจูงใจภายในและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการคิดอย่างอิสระต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Amabile, 1996) การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เข้ากับกระบวนการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน การสร้างแนวคิด การวิเคราะห์ข้อมูล และการพัฒนาผลงานของผู้เรียนในแต่ละขั้นของโครงงาน ปัญญาประดิษฐ์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางปัญญาที่ช่วยขยายขอบเขตการคิดและลดภาระด้านกระบวนการ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถมุ่งเน้นการคิดเชิงสร้างสรรค์ในระดับสูงมากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัยที่ชี้ว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ในบริบทการเรียนรู้สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผ่านการสนับสนุนการสำรวจแนวคิด การสะท้อนคิด และการปรับปรุงผลงานอย่างต่อเนื่อง (He & Chiang, 2024) รวมถึงการใช้ AI ที่เข้ามาร่วมมือกับมนุษย์ในฐานะผู้ช่วยสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบของจริยธรรมและความรับผิดชอบร่วมกัน

นอกจากนี้ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นฐานของโครงงานยังช่วยเพิ่มความหมายและคุณค่าของการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kwangmuang et al., (2026) การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบโดยการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนที่ขาดแคลนทรัพยากร เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ที่ใกล้ตัวผู้เรียนที่สุด ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการโครงงานเป็นฐานร่วมกับการใช้ AI และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน สามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ การนำ AI มาใช้เป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนจากผู้ถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิมไปเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และพี่เลี้ยง (Mentor) ที่ใช้เครื่องมือ AI มาเสริม

ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผลการวิจัยด้านความพึงพอใจของผู้เรียนสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ที่พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับ AI และการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เพียงส่งเสริมผลลัพธ์ด้านความคิดสร้างสรรค์เท่านั้น หากยังช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ระดับความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากในทุกด้านที่ประเมิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

1.2 ควรสนับสนุนให้มีการจัดหาเครื่องมือ AI ที่เหมาะสม เช่น เครื่องมือช่วยออกแบบโค้ด แปลภาษา วิเคราะห์ข้อมูล หรือสร้างสรรค์สื่อ เพื่อให้นักศึกษาสามารถใช้ในโครงงานได้ครบวงจร

1.3 ผู้สอนควรเตรียมสื่อประกอบ เช่น คู่มือใช้เครื่องมือ AI ตัวอย่างโครงงาน และชุดกิจกรรม เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้และลดความซับซ้อนสำหรับผู้เรียนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเรียนหรือทุกคณะในสถาบัน เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงในการสรุปผลและเปรียบเทียบประสิทธิผลของกิจกรรมในบริบทที่หลากหลาย

2.2 ควรศึกษาองค์ประกอบอื่นนอกเหนือจากความคิดสร้างสรรค์ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ หรือสมรรถนะด้านดิจิทัล เป็นต้น เพื่อให้ได้ภาพรวมของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมมากขึ้น

2.3 ควรศึกษาการใช้ AI แบบเฉพาะทางสำหรับงานออกแบบ การสร้างไอเดีย หรือการแก้ปัญหาเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการได้รับความช่วยเหลือจากผู้ร่วมวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำงานวิจัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่สนับสนุนสื่อและอุปกรณ์ในการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

อธิป เกตุสิริ, ณัฐยา เกตุสิริ, ศุภชัย เส้นเกษ และ วารุณี เรียนรู้. (2568). การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมการวิจัยเพื่อสังคม*, *1*(1), 44–51. สืบค้น จาก https://so13.tci-thaijo.org/index.php/JRI/article/view/1735

Amabile, T. M. (1996). *Creativity in context: Update to "The Social Psychology of Creativity."* Westview Press.

Ardi, R. F. P., Bilad, M. R., Mustofa, H. A., & Maulachela, A. B. (2024). Analysis of students’ design thinking in creating 3D creative works utilizing mobile technology within the framework of local wisdom. *International Journal of Education Technology in Education, 1*(1), 15-27. https://doi.org/10.33394/ijete.v1i1.10879

Çela, E., Fonkam, M. M., Vajjhala, N. R., & Vedishchev, A. (2025). Artificial Intelligence in Education:Foundations, Trends, and Implications. In E. Cela, N. R. Vajjhala, & M. M. Fonkam (Eds.), *Next-generation AI methodologies in education* (pp. 1–20). IGI Global. https://doi.org/10.4018/979-8-3693-7220-3.ch001

Habib, S., Vogel, T., Anli, X., & Thorne, E. (2024). How does generative artificial intelligence impact student creativity? *Journal of Creativity, 34*, 100072. https://doi.org/10.1016/j.yjoc.2023.100072

He, W.-J., & Chiang, T.-W. (2024). From growth and fixed creative mindsets to creative thinking: An investigation of the mediating role of creativity motivation. *Frontiers in Psychology, 15,* Article 1353271. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1353271

Hoti Kolukaj, M., & Orhani, S. (2025). Integrating artificial intelligence platforms into project-based learning. *International Journal of Human Research and Social Science Studies, 2*(11), 933–941. https://doi.org/10.55677/ijhrsss/20-2025-Vol02I11

Jellen, H. G., & Urban, K. K. (1986). The TCT-DP (Test for Creative Thinking-Drawing Production): An instrument that can be applied to most age and ability groups. *Creative Child & Adult Quarterly, 11*(3), 138–155.

Khusna, N., & Adji, T. P. (2024). Integrating local wisdom in independent learning: Urgency and innovative strategies. *Primary Edu: Journal of Elementary Education, 8*(2), 22–39.

Kwangmuang, P., Kosum, S., Sarakan, P., & Nguyen, L. T. (2026). Innovative learning approaches to develop students’ design thinking skills through digital technology and local wisdom in border patrol police schools. *Thinking Skills and Creativity, 60,* Article 102047. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2025.102047

Nash, W. R., & Torrance, E. P. (1974). Creative reading and the questioning abilities of young children. *The Journal of Creative Behavior, 8*(1), 15-19. https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.1974.tb01104.x

Nilsook, P., Chatwattana, P., & Seechaliao, T. (2021). The project-based learning management process for vocational and technical education. *Higher Education Studies, 11*(2), 20-29. https://doi.org/10.5539/hes.v11n2p20

Nogueira, S. I., Almeida, L. S., & Lima, T. S. (2017). Two tracks of thought: A structural model of the Test for Creative Thinking–Drawing Production (TCT-DP). *Creativity Research Journal, 29*(2), 206-211. https://doi.org/10.1080/10400419.2017.1303312

Vinchon, F., Lubart, T., Bartolotta, S., Gironnay, V., Botella, M., Bourgeois-Bougrine, S., Burkhardt, J.-M., Bonnardel, N., Corazza, G. E., Glăveanu, V., Hanson, M. H., Ivcevic, Z., Karwowski, M., Kaufman, J. C., Okada, T., Reiter-Palmon, R., & Gaggioli, A. (2023). Artificial intelligence & creativity: A manifesto for collaboration. *The Journal of Creative Behavior, 57*(4), 472-484. https://doi.org/10.1002/jocb.567

ผลของการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรเพื่อปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

THE EFFECTS OF POSITIVE REINFORCEMENT USING TOKEN ECONOMY TECHNIQUE ON CLASS ATTENDANCE BEHAVIOR MODIFICATION OF MATHAYOM 4 STUDENTS

เกรียงศักดิ์ รัฐกุล[1] และนนทิชา จันทศรี[2*]
Kriangsak Rattakul[1] and Nonticha Chantasri [2*]

[1,2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
[1,2]Faculty of Education, Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 654194021@parichat.skru.ac.th โทรศัพท์ 062 057 4915

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนหลังการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรกับเกณฑ์ร้อยละ 60 และ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 2 โรงเรียนควนเนียงวิทยา จังหวัดสงขลา จำนวน 32 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว 2) นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม (Point Card) ซึ่งประยุกต์ใช้หลักการเบี้ยอรรถกร (Token Economy) เพื่อการเสริมแรง และ 3) แบบบันทึกพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย พบว่า 1) หลังการทดลองใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยมีนักเรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 และ 2) ผลการเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลอง พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการเข้าเรียนดีขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 41.56, S.D. = 8.65) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 36.25, S.D. = 8.98) แสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกในรูปแบบเบี้ยอรรถกร สามารถกระตุ้นแรงจูงใจให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรับผิดชอบและเข้าชั้นเรียนตรงเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเข้าชั้นเรียนสาย การปรับพฤติกรรม การเสริมแรงทางบวก เบี้ยอรรถกร บัตรสะสมแต้ม

Abstract

This research aimed to 1) compare student attendance behavior scores against the 60% criterion after implementing a positive reinforcement technique using a token economy system, and 2) compare attendance behavior before and after the intervention. The sample group consisted of 32 Mathayom 4/2 students at Khuanniang Wittaya School, Songkhla Province, selected via cluster random sampling. The research instruments included 1) a guidance activity learning plan, 2) the point accumulation card innovation applied from token economy principles, and 3) a class attendance observation form. Data were analyzed using percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D.).

The results indicated that: 1) After using the point accumulation cards, the students' average attendance scores exceeded the 60% criterion, with 30 students (93.75%) passing the threshold. 2) A comparison of pre- and post-intervention data revealed a significant improvement in attendance behavior. The post-intervention mean score ($\bar{x}$ = 41.56, S.D. = 8.65) was higher than the pre-intervention score ($\bar{x}$ = 36.25, S.D. = 8.98). These findings demonstrate that utilizing positive reinforcement techniques through a token economy (point card) system effectively motivates students to enhance their punctuality and responsibility in class attendance.

Keywords: Late Class Attendance, Behavior Modification, Positive Reinforcement, Token Economy, Point Card

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ภูมิทัศน์ทางการศึกษาของโลกและประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาไทยจึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญในการดำรงชีวิต (Competencies) มากกว่าเพียงแค่การจดจำเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการจัดการตนเอง (Self-Management) และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยให้มีวินัย จิตสาธารณะ และทักษะชีวิตที่จำเป็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดรับกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระบุชัดเจนว่า ผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยและความรับผิดชอบ เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้จะมี

นโยบายที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาพฤติกรรมขาดระเบียบวินัยในสถานศึกษาอยู่เนืองๆ โดยจากการสังเกตบริบทการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนควนเนียงวิทยา พบปัญหาสำคัญ คือ "พฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนสาย" อย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงปัญหาด้านกฎระเบียบเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำให้ผู้เรียนพลาดเนื้อหาสำคัญในช่วงต้นคาบเรียน และยังสะท้อนถึงการขาดทักษะการกำกับดูแลตนเอง (Self-Regulation) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของทักษะสมอง EF (Executive Functions) อันเป็นทักษะขั้นสูงของสมองที่ทำหน้าที่ควบคุมความคิด อารมณ์ และการกระทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2560) หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน พฤติกรรมนี้อาจพัฒนาไปสู่การขาดความรับผิดชอบในระดับที่สูงขึ้นในอนาคต

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม "การเข้าชั้นเรียนสาย" จำเป็นต้องอาศัยหลักการทางจิตวิทยาที่เน้นการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก แทนการใช้วิธีการลงโทษ (Punishment) ซึ่งมักก่อให้เกิดเจตคติเชิงลบต่อวิชาเรียนและครูผู้สอน แนวคิดที่ได้รับการยอมรับและมีงานวิจัยรองรับอย่างกว้างขวางคือทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning) ของ B.F. Skinner โดยเฉพาะเทคนิค "การเสริมแรงทางบวก" (Positive Reinforcement) (Skinner, 1953 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) หลักการสำคัญของการเสริมแรงทางบวก คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจทันทีหลังแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีก ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นวัตกรรม "เบี้ยอรรถกร" (Token Economy) หรือระบบสะสมแต้ม ซึ่งเป็นวิธีการปรับพฤติกรรมที่ใช้ตัวเสริมแรงแบบแลกเปลี่ยน (Generalized Reinforcers) มาเป็นเครื่องมือ โดย ทิศนา แขมมณี (2563) ได้อธิบายว่า เบี้ยอรรถกรเป็นแรงจูงใจภายนอกที่สามารถพัฒนาไปสู่แรงจูงใจภายในได้ หากมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ

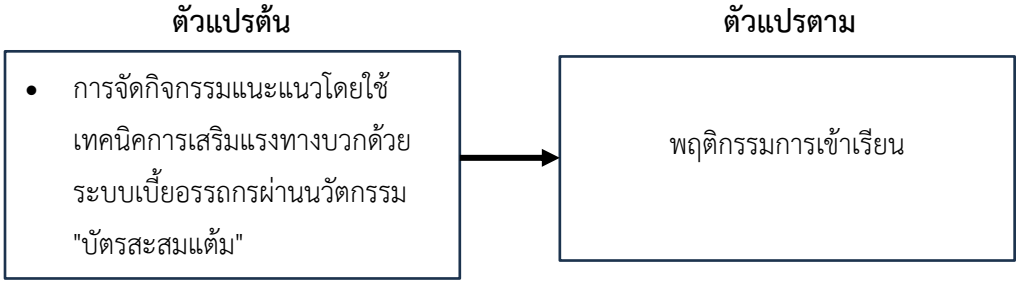
ทั้งนี้งานวิจัยร่วมสมัยหลายฉบับยืนยันตรงกันว่า การใช้ระบบการเสริมแรงทางบวกด้วยการให้คะแนน รางวัล หรือดาวสะสม สามารถพัฒนาความรับผิดชอบและลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังเช่นงานวิจัยของ อลิษา นาคเป้า (2565) ที่พบว่าการใช้เบี้ยอรรถกรสามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบในการส่งงานของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการสะสมแต้มเพื่อแลกรางวัลและรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับการยอมรับทางสังคม (Social Recognition) ในชั้นเรียน จากความสำคัญและหลักการข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยระบบบัตรสะสมแต้ม (Point Card) เพื่อปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนควนเนียงวิทยา โดยมีสมมติฐานว่า เมื่อผู้เรียนได้รับการเสริมแรงทันทีเมื่อเข้าเรียนตรงเวลา จะช่วยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นนิสัยและความรับผิดชอบที่ยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหวังให้เป็นต้นแบบ (Model) ในการสร้างเสริมวินัยเชิงรุกและยกระดับบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลการปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยระบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy) กับเกณฑ์ร้อยละ 60
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยระบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning) ของ B.F. Skinner โดยเน้นหลักการ การเสริมแรงทางบวก มาเป็นพื้นฐานในการออกแบบตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับนวัตกรรม 'บัตรสะสมแต้ม' ซึ่งทำหน้าที่เป็น เบี้ยอรรถกร

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เทคนิคเบี้ยอรรถกร หมายถึง การปรับพฤติกรรมโดยให้ แต้มสะสม ผ่านบัตรสะสมแต้มทันทีที่นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา เพื่อนำไปแลกรางวัลตามเงื่อนไข
2. พฤติกรรมการเข้าชั้นเรียน หมายถึง ความรับผิดชอบในการเข้าเรียนตรงเวลา (ไม่เกิน 15 นาที หลังเริ่มคาบ) วัดผลจากคะแนนสะสมในบัตรและแบบบันทึกการสังเกต
3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 2 โรงเรียนควนเนียงวิทยา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 32 คน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "ผลของการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรเพื่อปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4" ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning Theory) การวิจัยนี้อิงพื้นฐานจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมของ B.F. Skinner ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมมนุษย์ถูกกำหนดโดยผลกรรม (Consequences) หากพฤติกรรมใดได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) พฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นซ้ำ ในทางกลับกัน หากได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นจะลดลง (Skinner, 1953 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559)

ในการปรับพฤติกรรมการเข้าเรียน ผู้วิจัยเลือกใช้ การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ซึ่งเป็นการให้สิ่งเร้าที่พึงพอใจทันทีหลังเกิดพฤติกรรมเป้าหมาย โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ ความทันเวลา (Immediacy) ความสม่ำเสมอ (Consistency) และปริมาณที่เหมาะสมไม่ให้ผู้เรียนเกิดความอิ่มตัว (Satiation) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเชื่อมโยงพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2562)

2. แนวคิดและหลักการของระบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy) เบี้ยอรรถกรเป็นเทคนิคการปรับพฤติกรรมโดยใช้ตัวเสริมแรงแบบแลกเปลี่ยน (Generalized Reinforcers) ทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง (ทิศนา แขมมณี, 2563) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

2.1 พฤติกรรมเป้าหมาย (Target Behavior): การเข้าห้องเรียนภายใน 15 นาทีแรก

2.2 ตัวเบี้ย (Tokens): สิ่งที่ใช้แทนรางวัล เช่น แต้มหรือดาว

2.3 ตัวเสริมแรงหลัก (Back-up Reinforcers): สิ่งของหรือสิทธิพิเศษที่นำเบี้ยมาแลกได้

ระบบนี้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากผู้เรียนเริ่มมีทักษะการคิดเชิงนามธรรมและการรอคอย (Delay of Gratification) การสะสมแต้มจึงช่วยส่งเสริมทักษะสมอง EF (Executive Functions) ด้านการยับยั้งชั่งใจและการมุ่งเป้าหมาย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างวินัย (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2560)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การใช้การเสริมแรงทางบวกและเบี้ยอรรถกรมีประสิทธิผลในการปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลา ดังนี้

พระสุวรรณ สุมาตาปุญโญ และคณะ (2561) พบว่าระบบเบี้ยอรรถกรทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและรับผิดชอบต่อการเข้าเรียนสูงขึ้น ส่งผลดีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ภาโนมัย ณ น่าน (2561) ที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา พบว่ามาตรการเสริมแรงทางบวกช่วยลดอัตราการเข้าเรียนสายและเพิ่มจำนวนผู้เข้าเรียนตรงเวลาได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งยืนยันว่าการเสริมแรงทางบวกมีประสิทธิภาพเหนือกว่าการลงโทษ

Huliganga และ Ibañez (2021) ประยุกต์ทฤษฎีของ Skinner กับนักเรียนเกรด 9 พบว่าการให้รางวัลช่วยลดพฤติกรรมการมาสาย และนักเรียนเต็มใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อทราบผลตอบแทน เช่นเดียวกับ Tyre, Feuerborn และ Pierce (2011) ที่พบว่าการใช้จดหมายชมเชย (Praise Notes) เป็นเสมือนโทเคนทางสังคม สามารถลดการมาสายและช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนควนเนียงวิทยา อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนควนเนียงวิทยา จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว เรื่อง การวางแผนเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 แผน (ใช้เวลา 1 ชั่วโมง/สัปดาห์) ซึ่งบูรณาการการสร้างเสริมวินัยในการเข้าชั้นเรียน

2.2 นวัตกรรม "บัตรสะสมแต้ม" (Point Card) เป็นเครื่องมือที่ประยุกต์ใช้ เทคนิคเบี้ยอรรถกร (Token Economy) โดยกำหนดเงื่อนไขให้นักเรียนได้รับแต้มสะสมทันทีเมื่อเข้าเรียนตรงเวลา เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งเสริมแรงหรือคะแนนพิเศษ

2.3 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียน ใช้สำหรับบันทึกความถี่และคะแนนพฤติกรรม ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยประเมินพฤติกรรม 3 ด้าน (ด้านละ 2.5 คะแนน) รวมคะแนนเต็มสัปดาห์ละ 7.5 คะแนน คิดเป็นคะแนนรวมทั้งสิ้น 45 คะแนน ทั้งก่อนและหลังการทดลอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ระยะก่อนการทดลอง (Pre-test) ดำเนินการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของกลุ่มตัวอย่างในสภาวะปกติ (Baseline) โดยใช้แบบบันทึกการสังเกต เพื่อนำมาคำนวณเป็นคะแนนก่อนเรียน

3.2 ระยะดำเนินการทดลอง (Treatment): ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรม "บัตรสะสมแต้ม" เข้ามาแทรกแซง (Intervention) โดยชี้แจงเงื่อนไขการให้แต้ม (Token) แก่นักเรียน และดำเนินการบันทึกแต้มทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์

3.3 ระยะหลังการทดลอง (Post-test): เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยทำการประเมินพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนอีกครั้งด้วยแบบบันทึกชุดเดิม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน เพื่อบรรยายลักษณะของข้อมูลพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ของคะแนนพฤติกรรมทั้งในระยะก่อนและหลังการทดลอง

จากนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการศึกษาใน 2 มิติ ได้แก่ 1) การเปรียบเทียบเทียบเกณฑ์ โดยนำคะแนนพฤติกรรมหลังการทดลองมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ และนำเสนอผลในรูปแบบค่าร้อยละ (Percentage) ของจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ และ 2) การเปรียบเทียบพัฒนาการ โดยพิจารณาความก้าวหน้าของพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม จากความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ที่เพิ่มขึ้น เพื่อประเมินประสิทธิผลของการเสริมแรงทางบวกที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยระบบเบี้ยอรรถกร แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนหลังการใช้นวัตกรรมกับเกณฑ์ร้อยละ 60

จากการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน หลังจากการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยระบบบัตรสะสมแต้ม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 (คะแนนเต็ม 45 คะแนน เกณฑ์ผ่าน 27 คะแนน) ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนหลังการทดลองกับเกณฑ์ร้อยละ 60

รายการประเมิน	จำนวนนักเรียน (N=32)	ร้อยละ (Percentage)
ผ่านเกณฑ์ (คะแนน ≥ 60%)	30	93.75
ไม่ผ่านเกณฑ์ (คะแนน < 60%)	2	6.25
รวม	32	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยระบบเบี้ยอรรถกร (บัตรสะสมแต้ม) นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 และมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียน ระหว่างก่อนและหลังการใช้ระบบบัตรสะสมแต้ม เพื่อศึกษาพัฒนาการของนักเรียน ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนก่อนและหลังการทดลอง

ระยะการทดลอง	N	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด (Max)	คะแนนต่ำสุด (Min)	$\bar{x}$	S.D.
ก่อนการทดลอง	32	45	40	5	36.25	8.98
หลังการทดลอง	32	45	45	10	41.56	8.65
ความแตกต่าง (+/-)			+5	+5	+5.31	-0.33

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนการใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 36.25 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 8.98 แต่ภายหลังการใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้มตามหลักการเบี้ยอรรถกร นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 41.56 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงเหลือ 8.65

แสดงให้เห็นว่า หลังการทดลอง นักเรียนมีระดับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนและความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 5.31 คะแนน และการกระจายของข้อมูล (S.D.) ลดลง ซึ่งบ่งชี้ว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง "ผลของการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรเพื่อปรับพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4" ซึ่งพบว่าหลังการใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการเข้าเรียนสูงขึ้นและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยขออภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับหลักการทางจิตวิทยาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ประสิทธิผลของการเสริมแรงทางบวกต่อการปรับพฤติกรรมการเข้าเรียน การที่กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการด้านการเข้าเรียนตรงเวลาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำของ Skinner ที่ได้รับการยืนยันความถูกต้องในบริบทปัจจุบัน โดยหลักการ "การเสริมแรงทางบวก" (Positive Reinforcement) ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง "พฤติกรรม" (การเข้าเรียนทันเวลา) และ "ผลกรรม" (การได้รับแต้ม) ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ในบริบทของการวิจัยนี้ "บัตรสะสมแต้ม" ทำหน้าที่เป็นตัวเสริมแรงที่มอบให้ทันที (Immediate Reinforcement) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Huliganga & Ibañez (2021) ที่ศึกษาเรื่องการลดการมาสายของนักเรียนเกรด 9 และพบว่า การให้รางวัลหรือคำชมเชยทันทีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ช่วยกระตุ้นให้ระบบรางวัลในสมอง (Reward System) ทำงานและส่งผลให้นักเรียนจดจำพฤติกรรมนั้นเพื่อทำซ้ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศของ ธนพล ทองย้อย (2564) ที่พบว่า การใช้การเสริมแรงทางบวกช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนเปลี่ยนโฟกัสจากการกลัวการลงโทษ มาเป็นการมุ่งหวังความสำเร็จจากการทำดี

2. ระบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy) ในฐานะเครื่องมือสร้างรูปธรรมทางวินัย การที่นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.75) สามารถผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 สะท้อนให้เห็นว่า ระบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy) มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยน "นามธรรม" ของความรับผิดชอบ ให้กลายเป็น "รูปธรรม" ที่จับต้องได้ กระบวนการสะสมแต้มเปรียบเสมือนการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เรียนว่าพวกเขากำลังก้าวหน้าไปสู่เป้าหมาย

ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Peterson et al. (2023) ที่ระบุว่า การใช้ระบบโทเคนในโรงเรียนมัธยมไม่ได้เป็นเพียงการให้รางวัล แต่เป็นการฝึกทักษะการกำกับตนเอง (Self-Regulation) โดยผู้เรียนต้องวางแผนและควบคุมตนเองเพื่อสะสมแต้มให้ถึงเป้าหมาย ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของทักษะสมอง EF (Executive Functions) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กรวิกา โสรัจจะวงค์ และมนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2021) ที่พบว่า การใช้เบี้ยอรรถกรควบคู่กับแรงเสริมทางสังคมส่งผลให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ทำให้พฤติกรรมความมีวินัยคงทนถาวรมากกว่าการบังคับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์ แม้ผลสัมฤทธิ์โดยรวมจะอยู่ในระดับสูง แต่ยังพบบางส่วน (ร้อยละ 6.25) ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งอภิปรายได้ว่า "มูลค่าของตัวเสริมแรง" (Reward Value) อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล (Individual Differences) ตามหลักการจิตวิทยาความแตกต่างระหว่างบุคคล สิ่งจูงใจที่ผู้วิจัยกำหนดอาจยังไม่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนกลุ่มนี้เพียงพอ

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Freeman et al. (2016) ที่ศึกษาเรื่องการขาดเรียนเรื้อรัง (Chronic Absenteeism) ซึ่งระบุว่า สำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรมปัญหาซับซ้อน การใช้มาตรการจูงใจระดับห้องเรียน (Tier 1 Intervention) อาจไม่เพียงพอ และจำเป็นต้องใช้มาตรการช่วยเหลือเฉพาะบุคคล (Tier 2 or 3 Support) ที่เจาะลึกถึงสาเหตุที่แท้จริง เช่น ปัญหาครอบครัวหรือเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อให้การปรับพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลอย่างครอบคลุม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาและครูผู้สอนควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวก เช่น ระบบเบี้ยอรรถกรหรือบัตรสะสมแต้ม แทนการลงโทษ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเต็มใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและลดความวิตกกังวลในการมาโรงเรียน

1.2 การกำหนดเงื่อนไขการให้แต้มและของรางวัลควรมีความยืดหยุ่นและผ่านการสำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้สิ่งเสริมแรงมีความน่าสนใจและสามารถกระตุ้นแรงจูงใจนักเรียนได้อย่างแท้จริง รวมทั้งควรมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีการมอบแต้ม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมจากบัตรสะสมแต้มรูปแบบกระดาษไปสู่ระบบสะสมแต้มแบบดิจิทัล หรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียนในยุคปัจจุบัน และเพิ่มความสะดวกในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล

2.2 ควรศึกษาผลระยะยาว เกี่ยวกับความคงทนของพฤติกรรมหลังจากที่มีการลดหรือถอดถอนตัวเสริมแรงเพื่อหาแนวทางในการเปลี่ยนแรงจูงใจภายนอกให้เป็นวินัยในตนเองอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรวิกา โสรัจจะวงค์ และมนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2021). *ผลของโปรแกรมการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดธรรมาภิรตาราม กรุงเทพมหานคร.* วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, 37(102), 178-188.

ทิศนา แขมมณี. (2563). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพล ทองย้อย. (2564). *ผลของการใช้แรงเสริมทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)* (รายงานการวิจัย). กระบี่: วิทยาลัยการอาชีพอ่าวลึก.

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2560). *การประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร (EF) ในเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระสุวรรณ สุมาตาปุญโญ, พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฺฒโน, และพระมหาโยธิน มหาวีโร. (2561). การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนในวิชาประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาโรงเรียนวัดถอนสมอ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, *6*(2), 241-253.

ภาโนมัย ณ น่าน. (2561). *การศึกษาพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนสายของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2562). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2559). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

อลิษา นาคเป้า. (2565). *ผลของการเสริมแรงทางบวกโดยใช้วิธีการเพิ่มคะแนนในการแก้ปัญหานักเรียนที่ไม่ส่งงานหรือการบ้านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. สุพรรณบุรี: โรงเรียนสิงฟ้า.

Freeman, J., Simonsen, B., McCoach, D. B., Sugai, G., Lombardi, A., & Horner, R. (2016). Relationship between school-wide positive behavior interventions and supports and academic, attendance, and behavior outcomes in high schools. *Journal of Positive Behavior Interventions*, *18*(1), 41–51. https://doi.org/10.1177/1098300715580992

Huliganga, M. A., & Ibañez, J. (2021). The Use of Positive Reinforcement in Decreasing Student Tardiness among Grade 9 Students. *International Journal of Multidisciplinary Research and Analysis*, *4*(10), 1438-1443. https://doi.org/10.47191/ijmra/v4-i10-10

Peterson, J. C., & Huefner, J. C. (2023). Token Economies in Residential Care Systems: Are They Bad Practice? *Residential Treatment for Children & Youth*, *40*(2), 261–280. https://doi.org/10.1080/0886571X.2022.2066043

Tyre, A., Feuerborn, L., & Pierce, J. (2011). Schoolwide Intervention to Reduce Chronic Tardiness at the Middle and High School Levels. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, *55*(3), 132–139. https://doi.org/10.1080/10459880903472918

ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน ที่มีผลต่อความฉลาดรู้ทางกาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

EFFECTS OF BASKETBALL TRAINING PROGRAM BASE ON SPORT GAMES PHYSICAL LITERACY OF JUNIOR HIGH SCHOOL

ขวัญชัย อินทะนาค[1*] อาพัทธ์ เตียวตระกูล[2] และภูฟ้า เสวกพันธ์[3]
Khuanchai Intanak[1*] Arphat Tiaotrakul[2] and Pufa Savagpun[3]

[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1,2,3]Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author, E-mail: khuanchaii63@nu.ac.th โทรศัพท์ 09 9270 5807

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีผลต่อความฉลาดรู้ทางกาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางกาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางกายก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยนเรศวร เลือกมาโดยวิธี การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาเลือกบาสเกตบอล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีคำนวนด้วยโปรแกรม G*POWER Version 3.1.9.4 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน ดำเนินการทดลองจัดโปรแกรมการฝึกทักษะบาสเกตบอลโดยใช้เกม ตามโปรแกรมการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น ใช้เวลาดำเนินการเป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ ๆ ละ 1 วัน จะใช้เวลาในคาบเรียนรายวิชาเลือกเสรีบาสเกตบอล เวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที

ผลการวิจัย พบว่า ความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลังใช้แบบฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน โดยผลความฉลาดรู้ทางกาย ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านแรงจูงใจ ด้านความเชื่อมั่น และด้านสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว พบว่า ผลการเปรียบเทียบหลังการใช้โปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีผลต่อความฉลาดรู้ทางกาย หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 101.00 สูงกว่าก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 88.89 ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: โปรแกรมฝึกทักษะ กีฬาบาสเกตบอล ความฉลาดรู้ทางกาย

Abstract

This research for The Effects of a Game-Based Basketball Skills Training Program on Bodily Literacy of Junior High School Students aimed to: 1. Study the effect of a game-based basketball skills training program on developing bodily literacy in junior high school students; and 2. Compare bodily literacy before and after the implementation of the game-based basketball skills training program. The sample group consisted of 27 first-year junior high school students enrolled in the basketball elective course in the second semester of the 2023 academic year, selected using purposive sampling. The sample size was calculated using G*POWER Version 3.1.9.4, resulting in a sample size of 27 students. A game-based basketball skills training program, developed by the researcher, was implemented over 10 weeks, one day per week, during the 1 hour and 40-minute session of the basketball elective course.

The research findings revealed that the physical literacy of junior high school students after using a game-based basketball skills training program was higher than before using the program. The results showed that across all four aspects of physical literacy knowledge, motivation, confidence, and movement performance the mean score ($\overline{X}$) = 101.00 after the intervention was significantly higher than the mean score ($\overline{X}$) = 88.89 before the intervention, at the statistically significant level of .05.

Keywords: Skills Training Program, Basketball, Physical Intelligence

บทนำ

ด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีคุณูปการหาที่สุดมิได้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก และเยาวชนทั้งหลายอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 โดยกระทรวงสาธารณสุขได้เข้าร่วมปฏิบัติงานสนองตามพระราชดำริในมิติด้านสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2542-2557 กรมอนามัยได้มีการสำรวจพัฒนาการ เด็กพบว่ากลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการช้ากว่าเกณฑ์มีแนวโน้มสูงถึงร้อยละ 30 ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อพัฒนาการเรียนรู้ ในช่วงวัยต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราการประกอบกิจกรรมทางกายในวัยเด็ก (อายุ 6-14 ปี) มีค่าลดลงร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2555-2557 จากร้อยละ 68 เหลือเพียงร้อยละ 63 (ปิยวัฒน์ เกตุวงศา, ชุติมา อยู่สมบูรณ์ และเกรียงศักดิ์ เต็งอำนวย, 2557, น. 16) และจากการสำรวจของ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2560) พบว่า

เด็กไทยอายุ 10-15 ปี มีแนวโน้มสัดส่วนน้ำหนักตัวเกิน (Overweight) และอ้วน (Obesity) เพิ่มมากขึ้นเกือบเท่าตัวในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา อาจเป็นผลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการอำนวยความสะดวกให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้สะดวกสบายมากกว่าสมัยก่อน ทำให้มีเด็กไทยมีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยลงส่งผลให้มีกิจกรรมทางกายที่ไม่เพียงพอ จึงเป็นคำถามว่า จะมีวิธีการใดที่จะทำให้บุคคลในวัยเรียนตอนต้นสามารถเพิ่มกิจกรรมทางกายได้อย่างยั่งยืน ครูและผู้ปกครองต้องสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และวิธีการปฏิบัติทักษะกิจกรรมทางกายให้แก่เด็กเพื่อให้เกิดสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว ซึ่งจะต้องมีการสร้างแรงจูงใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความสามารถที่จะเข้าใจ สื่อสาร ประยุกต์ และวิเคราะห์รูปแบบการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย สามารถสาธิตการเคลื่อนไหวในกิจกรรมสุขภาพหลากหลายอย่างเชื่อมั่น เชี่ยวชาญสร้างสรรค์ และมีกลยุทธ์ เลือกทางที่มีสุขภาพ มีการเคลื่อนไหวที่มีผลประโยชน์และเป็นที่น่านับถือต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม การผสมผสานระหว่าง ร่างกาย จิตใจ ความรู้ และสังคม จะสามารถช่วยให้มีการเป็นอยู่ที่ดี สุขภาพดีและตอบสนองต่อวิถีชีวิต

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวซึ่งจากหลักและวิธีการสอนพลศึกษา จะเป็นการนำเอาหลักการ วิธีการ และกลวิธีต่างๆในวิชาพลศึกษาที่ครูนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการเชื่อมเนื้อหาวิชา กิจกรรม และประสบการณ์ ตลอดจนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในการกระตุ้นให้นักเรียนได้เล่นและร่วมปฏิบัติจริงด้วยตนเองในกิจกรรมพลศึกษาต่างๆ เพื่อให้มีพัฒนาการตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ได้วางไว้ (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2548) โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษามีการกำหนดจุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญประการหนึ่งในข้อที่ 3 คือ การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย ซึ่งรายวิชาพลศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวการออกกำลังกายการเล่นเกมและกีฬาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอยู่โดยรวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมทั้งสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพและกีฬา ดังนั้นการเคลื่อนไหวการออกกำลังกายการเล่นเกมกีฬาไทยและกีฬาสากล ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆการเข้ากิจกรรมทางกายและกีฬาทั้งประเภทบุคคลและประเภททีมอย่างหลากหลายทั้งไทยและสากลการปฏิบัติตามกฎกติการะเบียบและข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายและกีฬาและความมีน้ำใจนักกีฬา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 1-2)

ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนในด้านพลศึกษา จึงให้ความสนใจที่จะออกแบบกิจกรรมกีฬาบาสเกตบอลรูปแบบของการเล่นเกมในกีฬาบาสเกตบอล เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางกาย ดังนั้นผู้วิจัยได้เห็นถึงประโยชน์ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาในโรงเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จึงได้สร้างกิจกรรมทางกายโดยใช้กิจกรรมการฝึกทักษะบาสเกตบอลโดยใช้เกมและการประเมินความฉลาดรู้ทางกายขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความฉลาดรู้ทางกาย ออกกำลังกายและเล่นกีฬาด้วยความสนุกสนานและปลอดภัย อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีต่อไป

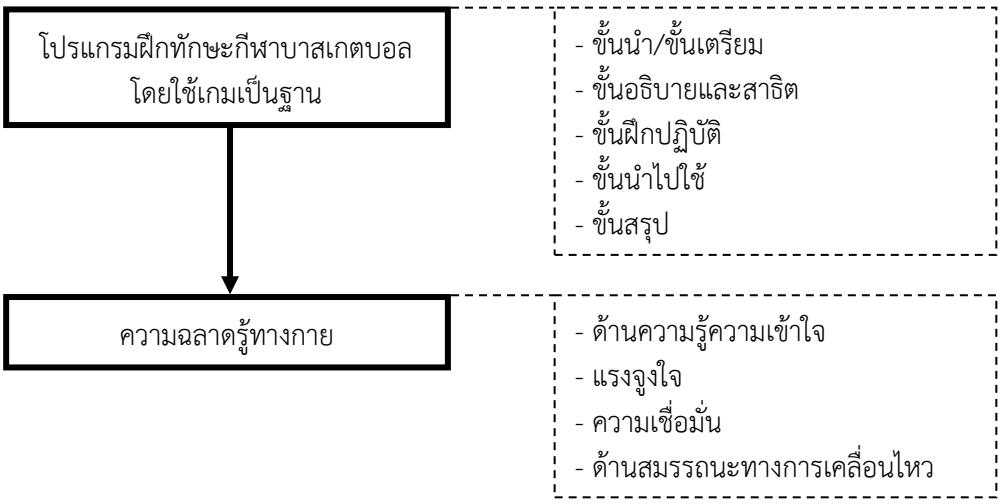
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางกาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางกายก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน

สมมติฐานของการวิจัย

ความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลังใช้แบบฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางกาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดรู้ทางกาย คือ สิ่งที่บ่งบอกถึงความรู้ความเข้าใจของคนเกี่ยวกับสมรรถนะทางการเคลื่อนไหวในด้านทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานและทักษะกีฬาพื้นฐานโดยใช้ร่างกายเป็นสื่อในการแสดงออกอย่างเชื่อมั่นและมีแรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพและความเป็นเลิศ รวมไปถึงความเข้าใจหลักการด้านสุขภาพโดยเฉพาะในเรื่องพื้นฐาน เช่น การออกกำลังกาย การนอน และโภชนาการ

2. ความรู้และความเข้าใจ (Knowledge and Understanding) เป็นความสามารถในการระบุและแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหว รวมถึงมีความเข้าใจในประโยชน์ของการมีสุขภาพดีในการใช้ชีวิต เห็นคุณค่า รู้ เข้าใจกฎกติกา กลวิธีนำไปสู่ความปลอดภัยในการเคลื่อนไหวและการออกกำลังกายสามารถวัดโดยการใช้แบบสอบสถานการณ์หลายตัวเลือก

3. แรงจูงใจ (Motivation) เป็นความกระตือรือร้นของแต่ละบุคคลเพื่อสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินสามารถวัดโดยการใช้แบบสอบสถานการณ์หลายตัวเลือก

4. ความเชื่อมั่น (Confidence) เป็นความเชื่อมั่นในตนเองในการนำการออกกำลังกายสามารถวัดโดยการใช้แบบสอบสถานการณ์หลายตัวเลือก

5. สมรรถนะทางการเคลื่อนไหว (Movement Competence) เป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการพัฒนารูปแบบและทักษะการเคลื่อนไหว รวมถึงความสามารถในการทำกิจกรรมที่มีความหลากหลายของความหนัก ความนาน และระยะเวลาในการเคลื่อนไหวอย่างสมดุล สามารถวัดโดยการใช้การทดสอบมาตรประมาณค่าแบบรูบริค (ด้านสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว)

6. โปรแกรมการฝึกทักษะบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน คือ การฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอล การครอบครองบอล การเลี้ยง การรับ การส่ง และการทำประตูในกีฬาบาสเกตบอลในรูปแบบของเกม

7. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงเรียนในรายวิชาเลือกเสรี บาสเกตบอล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีผลต่อความฉลาดรู้ทางกาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยนเรศวร เลือกมาโดยวิธี การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาเลือกบาสเกตบอล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีคำนวนด้วยโปรแกรม G*POWER Version 3.1.9.4 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน ดำเนินการทดลองจัดโปรแกรมการฝึกทักษะบาสเกตบอลโดยใช้เกม ตามโปรแกรมการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น ใช้เวลาดำเนินการเป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ๆ ละ 1 วัน จะใช้เวลาในคาบเรียนรายวิชาเลือกเสรีบาสเกตบอล เวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยคือ ตัวแปรต้น (Independent variable) คือ โปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน และตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ความฉลาดรู้ทางกาย ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบ One-Group Pretest Posttest Design (เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, 2559, น. 88) เป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอคำยินยอมจากอาสาสมัคร ทำการปฐมนิเทศก่อนเริ่มทดสอบและทำกิจกรรม ทำการทดสอบ

ก่อนทดลอง (Pre-test) โดยให้นักเรียนทำแบบวัดความฉลาดรู้ทางกายแบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ คือ ความรู้และความเข้าใจ แรงจูงใจ ความเชื่อมั่น และสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว หลังจากการปฐมนิเทศและทำการบันทึกคะแนนที่ได้ไว้เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการเปรียบเทียบคะแนนจากการวัดความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังใช้โปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์เพื่อคำนวณสถิติ คือ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นเปรียบเทียบด้วยวิธีการทดสอบค่าที (t-test) แบบการเปรียบเทียบคู่ที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test dependent)

ผลการวิจัย

ผลการทดลองการเข้าโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน ความฉลาดรู้ทางกาย ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านแรงจูงใจ ด้านความเชื่อมั่น และด้านสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว พบว่า ผลการเปรียบเทียบหลังการใช้โปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีผลต่อความฉลาดรู้ทางกาย ภาพรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 101.00 สูงกว่าก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 88.89 ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเปรียบเทียบผลการพิจารณาการเข้าโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐานผลของความฉลาดรู้ทางกาย รายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ คะแนนเต็ม 20 คะแนน หลังการทดลองคะแนนความฉลาดรู้ทางกายเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 17.30 คะแนน (ก่อนการทดลอง ($\overline{X}$) = 15.78) ด้านแรงจูงใจ คะแนนเต็ม 40 คะแนน หลังการทดลองคะแนนความฉลาดรู้ทางกายเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 34.52 คะแนน (ก่อนการทดลอง ($\overline{X}$) = 32.00) ด้านความเชื่อมั่น คะแนนเต็ม 20 คะแนน หลังการทดลองคะแนนความฉลาดรู้ทางกายเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 16.52 คะแนน (ก่อนการทดลอง ($\overline{X}$) = 14.74) และด้านสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว คะแนนเต็ม 36 คะแนน หลังการทดลองคะแนนความฉลาดรู้ทางกายเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 32.67 คะแนน (ก่อนการทดลอง ($\overline{X}$) = 26.37)

อภิปรายผล

ความฉลาดรู้ทางกายโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) ที่เปลี่ยนบรรยากาศการฝึกซ้อมแบบเดิมที่เน้นการทำซ้ำ (Drills) มาเป็นสถานการณ์จำลองที่มีความสนุกสนานและท้าทาย ซึ่งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำให้ผู้เรียนไม่ได้เพียงแค่ฝึกทักษะทางกาย แต่ยังต้องใช้กระบวนการคิดและจิตใจควบคู่กันไป ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ "ความฉลาดรู้ทางกาย" (Physical Literacy)

ผลการทดลองการเข้าโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน ความฉลาดรู้ทางกาย ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านแรงจูงใจ ด้านความเชื่อมั่น และด้านสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว อภิปรายรายด้าน ดังนี้

ด้านความรู้ความเข้าใจ (Knowledge and Understanding) ในรูปแบบเกม (Game-Based) ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจกติกา (Rules) และกลยุทธ์ (Tactics) เพื่อให้เล่นเกมได้ การเรียนรู้กติกาบาสเกตบอลผ่านการปฏิบัติจริงในเกม ช่วยให้นักเรียนจดจำและเข้าใจหลักการเคลื่อนไหวและกฎกติกาได้ดีกว่าการท่องจำ ส่งผลให้คะแนนด้านความรู้ความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้น

ด้านแรงจูงใจ (Motivation) นี่คือจุดเด่นที่สุดของการใช้เกม เกมมีองค์ประกอบของความท้าทาย ความสนุกสนาน และการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน (Social Interaction) สิ่งเหล่านี้สร้าง "แรงจูงใจภายใน" (Intrinsic Motivation) ทำให้นักเรียนอยากเข้าร่วมกิจกรรม อยากพัฒนาตนเอง และมีความสุขกับการออกกำลังกาย ลดความรู้สึกว่าการฝึกซ้อมเป็นเรื่องยากลำบาก

ด้านความเชื่อมั่น (Confidence) โปรแกรมการฝึกแบบเกมมักจะมีการแบ่งระดับความยากง่าย (Scaffolding) เมื่อนักเรียนสามารถเล่นเกมได้สำเร็จ หรือสามารถใช้ทักษะบาสเกตบอลในการเอาชนะอุปสรรคในเกมได้ จะเกิดความรู้สึกว่า "ตนเองทำได้" (Self-Efficacy) ความสำเร็จเล็ก ๆ น้อย ๆ ในระหว่างการเล่นเกมสะสมกลายเป็นความมั่นใจในตนเองและความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง

ด้านสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว (Physical Competence) การใช้เกมเป็นฐานในการฝึกบาสเกตบอล ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะพื้นฐาน (การเลี้ยง, การส่ง, การยิงประตู) ในบริบทที่มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ไม่น่าเบื่อหน่าย เมื่อนักเรียนสนุกกับเกม พวกเขาจะพยายามเคลื่อนไหวร่างกายให้ดีขึ้นโดยอัตโนมัติเพื่อให้เล่นเกมได้ชนะหรือบรรลุเป้าหมายของเกม ส่งผลให้ทักษะและการควบคุมร่างกายพัฒนาขึ้นตามธรรมชาติ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ก้องสยาม ลับไพรี (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาเครื่องมือวัดความฉลาดรู้ทางกายตามแนวคิดของไวท์เฮด สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า 1) ความฉลาดรู้ทางกายมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ (มี 4 ตัวบ่งชี้), แรงจูงใจ (มี 2 ตัวบ่งชี้), ความเชื่อมั่น (มี 1 ตัวบ่งชี้), และสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว (มี 8 ตัวบ่งชี้) และประกอบด้วย 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ, ความรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพทางกาย, ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางกาย, ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองระหว่างประกอบกิจกรรมทางกาย, ความชอบในกิจกรรมทางกาย, ความสนุกในกิจกรรมทางกาย, ความสามารถของตนเองและเมื่อเทียบกับผู้อื่น, การวิ่งไปข้างหน้า, การกระโดดอยู่กับที่, การรับลูกเทนนิส, การขว้างลูกเทนนิส, การก้าวสลับเท้า, การกระโดด เขย่ง, การเลี้ยงลูกฟุตบอล, และการเตะลูกฟุตบอล 2) เครื่องมือวัดความฉลาดรู้ทางกายมี 4 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบสถานการณ์หลายตัวเลือก (วัดความรู้และความเข้าใจ), แบบวัด

สถานการณ์ หลายตัวเลือก (วัดแรงจูงใจ), แบบวัดสถานการณ์หลายตัวเลือก (วัดความเชื่อมั่น) และมาตรประมาณค่าแบบรูบริค (วัดสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว) และเช่นเดียวกับ Law et al., (2018) ที่ได้วิจัยเรื่อง Associations Between Teacher Training and Measures of Physical Literacy among Canadian 8- to 12-Year-Old Students มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสัมพันธ์ของการฝึกในวิชาพลศึกษาและการประเมินความฉลาดรู้ทางกาย ใช้แบบสอบของ CAPL ในการทดสอบความรู้และความเข้าใจ ส่วนแรงจูงใจและความเชื่อมั่นใช้แบบสอบถามของ CSAPPA และสมรรถนะทางการเคลื่อนไหวใช้แบบสอบภาคปฏิบัติ พบว่า การฝึกในวิชาพลศึกษา อายุ และเพศของเด็กมีผลต่อความฉลาดรู้ทางกายน้อยมาก และไม่มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การส่งเสริมแรงจูงใจและความเชื่อมั่น ครูพลศึกษาและผู้ฝึกสอนควรนำรูปแบบการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Approach) ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากผลการวิจัยยืนยันว่าวิธีนี้ช่วยพัฒนา ด้านแรงจูงใจและด้านความเชื่อมั่นได้ดี การสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและท้าทายผ่านเกม จะช่วยลดความกังวลและความเบื่อหน่ายในการฝึกซ้อมแบบเดิม (Drills) ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกและมั่นใจในความสามารถของตนเองมากขึ้น

1.2 การบูรณาการความรู้ผ่านเกม ในการออกแบบเกมเพื่อฝึกทักษะ ผู้สอนควรสอดแทรกกฎ กติกา และมารยาท (ด้านความรู้ความเข้าใจ) เข้าไปในเงื่อนไขของเกมด้วย เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนจดจำและเข้าใจกติกาบาสเกตบอลได้ดีกว่าการท่องจำ ส่งผลให้ ด้านความรู้ความเข้าใจ พัฒนาควบคู่ไปกับทักษะทางกาย

1.3 การปรับความยากง่ายให้เหมาะสม ควรมีการจัดลำดับความยากง่ายของเกม (Scaffolding) ให้เหมาะสมกับพัฒนาการและสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อไม่ให้เกมยากจนเกินไปจนเกิดความท้อถอย หรือระบุให้ชัดเจนว่าเกมช่วงแรกเน้นความสนุก เพื่อสร้างพื้นฐานด้านสมรรถนะทางการเคลื่อนไหว ก่อนจะเข้าสู่เกมที่ซับซ้อนขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ควรมีการศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาบาสเกตบอลโดยใช้เกมเป็นฐาน กับกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นอื่น ๆ (เช่น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประถมศึกษา) หรือเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพื่อดูว่าผลที่ได้ต่อความฉลาดรู้ทางกายมีความแตกต่างกันหรือไม่

2.2 การศึกษาความคงทน (Follow-up Study) ควรมีการศึกษาผลระยะยาว (Longitudinal Study) หรือมีการติดตามผลหลังการทดลอง (Follow-up) ผ่านไปแล้ว 2-4 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบว่าความฉลาดรู้ทางกายทั้ง 4 ด้าน ยังคงอยู่หรือไม่หลังจากจบโปรแกรมการฝึกแล้ว

2.3 การเปรียบเทียบกับวิธีสอนอื่น ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลระหว่าง "การฝึกโดยใช้เกมเป็นฐาน" กับ "การฝึกแบบดั้งเดิม (Traditional Approach)" หรือเทคนิคการสอนรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เห็นข้อดีและข้อแตกต่างที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในเชิงสถิติ

2.4 การศึกษาเชิงคุณภาพ ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ทราบถึงความรู้สึก ทัศนคติ และเหตุผลเชิงลึกที่ทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นและแรงจูงใจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยอธิบายผลการวิจัยในเชิงปริมาณได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาพัทธ์ เตียวตระกูล ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขด้วยความเอาใจใส่ และจิตเมตตายิ่ง ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูฟ้า เสวกพันธ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณโรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร หน่วยงานต้นสังกัดในการให้โอกาสได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และให้โอกาสอนุเคราะห์นักเรียนในการร่วมทดลองการวิจัยในครั้งนี้

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบของพระคุณ ครอบครัวที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนมาโดยตลอด ผู้มีพระคุณ เพื่อนร่วมงานและกัลยาณมิตรทุก ๆ ท่าน ที่ให้คำปรึกษาและกำลังใจที่ดีตลอดเวลาเป็นอย่างดี จนผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิตในวันนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บุพการี ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีโอกาสทางการศึกษาด้วยความเคารพและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านพลศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ก้องสยาม ลับไพรี. (2562). *การพัฒนาเครื่องมือวัดความฉลาดรู้ทางกายตามแนวคิดของไวท์เฮดสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2557). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.* พิษณุโลก.

ปิยวัฒน์ เกตุวงศา, ชุติมา อยู่สมบูรณ์ และเกรียงศักดิ์ เต็งอำนวย. (2557). *โครงการพัฒนาระบบเฝ้าติดตามพฤติกรรมด้านกิจกรรมทางกายของประชากรไทย พ.ศ.2557*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2548). *หลักและวิธีการสอนวิชาพลศึกษา.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

Law, B. et al. (2018). Associations between teacher training and measures of physical literacy among Canadian 8- to 12-year-old students. *BMC Public Health, 18*(2), 75-85.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

ระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร
ACTIVITY ATTENDANCE CERTIFICATION SYSTEM FOR STUDENT OF THE FACULTY OF SCIENCE, NARESUAN UNIVERSITY

ขวัญเรือน พระนาค[1*]
Khuwnruane Phranark[1*]

[1]คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1]Faculty of Science, Naresuan University

*Corresponding author email: khuwnruanep@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจผู้ใช้งานระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (T-Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า การประเมินประสิทธิภาพของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม และการประเมินความพึงพอใจต่อระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยเมื่อเปรียบเทียบคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย พบว่า ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อจำแนกตามชั้นปี และภาควิชา พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 3-4 มีคะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (4.74) ภาควิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความพึงพอใจในระดับมาก (4.47)

คำสำคัญ: ระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรม การพัฒนาระบบ ความพึงพอใจผู้ใช้งาน ประสิทธิภาพระบบ

Abstract

This research aimed to evaluate the performance of the student activity certification system for the Faculty of Science and to assess user satisfaction with the student activity certification system for the Faculty of Science. Research Instruments: The tools used in this study include a system efficiency evaluation form for experts and a user satisfaction survey. Statistical Analysis: The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way Analysis of Variance (One-way ANOVA). The research revealed that: The efficiency of the Activity Certification System for students of the Faculty of Science, Naresuan University, as evaluated by experts, was at an excellent level. Regarding user satisfaction, students reported a high level of satisfaction overall. Comparative analysis showed no significant difference in average satisfaction scores (at a 0.05 significance level) when classified by year level, and department. However, it was observed that 3rd and 4th-year students reported the highest level of satisfaction. Department of Computer Science and Information Technology Students reported the high level of satisfaction.

Keywords: Database system, The activity certification system, Data base management system

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่มหาวิทยาลัยได้สนับสนุนให้นิสิตในคณะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านวิชาการ ด้านศิลปะวัฒนธรรม ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านกีฬาและนันทนาการ รวมถึงกิจกรรมส่วนกลางของคณะและมหาวิทยาลัย ซึ่งในแต่ละปีการศึกษามีนิสิตให้ความสำคัญและสนใจเข้าร่วมทุกกิจกรรมที่คณะและมหาวิทยาลัยได้จัดขึ้น การมีส่วนร่วมของนิสิต ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม เมื่อมีการเข้าร่วมจะมีการลงทะเบียนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นฐานข้อมูลบรรจุเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของทรานสคริปกิจกรรมของมหาวิทยาลัย หรือเพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานในการเบิกจ่ายหรือไปแนบเรื่องราวนั้น ๆ เมื่อสิ้นสุดกิจกรรม และมีการสำเนาไว้เป็นหลักฐาน ทำให้สิ้นเปลืองพื้นที่ในการจัดเก็บ และสิ้นเปลืองเวลาในการค้นหา (ขวัญเรือน พระนาค และคณะ, 2568; ศุภชัย ชัยประเสริฐ และคณะ, 2561) ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีความก้าวหน้าและสามารถนำมาใช้พัฒนาระบบจัดการฐานข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่สิริมา วงษ์พล และพัชรียา อัมพุธ (2565) ได้กล่าวถึงการใช้ซอฟต์แวร์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ

ในการจัดการข้อมูลของหน่วยงาน คือ ระบบที่นำไปใช้ในการพัฒนางาน สามารถใช้งานได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน ลดข้อผิดพลาด ลดการใช้กระดาษจัดเก็บข้อมูลได้ง่ายและตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังได้เช่นเดียวกับรายการศึกษาของ ปภาอร เขียวสีมา และคณะ (2565) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบคิวอาร์โค้ด (QR Code) และยูทูป (YouTube) สำหรับการบริหารจัดการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ พบว่า ระบบคิวอาร์โค้ดร่วมกับยูทูปสามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาระบบได้เป็นอย่างดี ระบบใช้งานง่าย สะดวก รวดเร็ว ลดการใช้ทรัพยากรกระดาษ จัดเก็บข้อมูลได้ง่ายและตรวจสอบย้อนหลังได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยจัดเก็บข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตอย่างเป็นระบบและรายบุคคล ซึ่งระบบดังกล่าวจะช่วยให้ผู้จัดกิจกรรมสามารถสร้างและโพสต์รายละเอียดกิจกรรมผ่านเว็บไซต์ได้ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นิสิตยืนยันการเข้าร่วมกิจกรรม ตรวจสอบรายชื่อของตนเอง และพิมพ์รายชื่อเพื่อใช้ในการตรวจสอบได้อย่างสะดวก

นอกจากนี้ระบบยังช่วยเก็บข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อบรรจุเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของทรานสคริปกิจกรรมของมหาวิทยาลัยตลอด 4 ปีการศึกษา อย่างเป็นระบบ มีความสะดวกลดขั้นตอนในการตรวจสอบ ค้นหา แก้ไข หรือเรียกใช้ข้อมูลเมื่อจำเป็น ไม่สิ้นเปลืองพื้นที่ในการจัดเก็บส่งผลให้บุคลากรนำข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตบันทึกเข้าระบบทรานสคริปกิจกรรมของมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

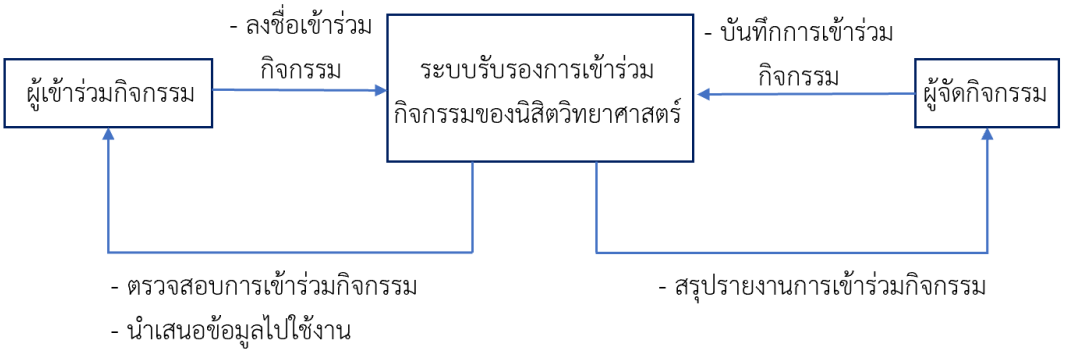
ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ เพื่อจัดเก็บข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิต ให้เป็นระบบ เพื่อการนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองรับความต้องการและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูลกิจกรรมของนิสิตในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจผู้ใช้งานระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

นำระบบงาน (System Development Life Cycle หรือ SDLC) ซึ่งพัฒนาจากการวิเคราะห์ระบบการทำงานเดิม ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบ และให้นิสิตคณะวิทยาศาสตร์ชั้นปีที่ 1-4 ประจำปีการศึกษา 2568 ทดลองใช้ระบบและตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินระบบ โดยระบบแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และส่วนของผู้จัดกิจกรรม มีกระบวนการทำงาน ดังนี้ 1) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ลงชื่อเข้าร่วมกิจกรรม 2) ระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรม 3) นำข้อมูลไปแสดงผลกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และสรุปรายงานการเข้าร่วมกิจกรรมไปยังผู้จัดกิจกิจกรรม และ 4) ผู้จัดกิจกรรมบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรม ดังแสดงในภาพที่ 1 ค้นหา (ขวัญเรือน พระนาค และคณะ, 2568)

ภาพที่ 1 แผนภาพคอนเท็กซ์ของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

ประชากร หมายถึง กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใช้ระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปี 2568 จำนวน 2,109 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบอย่างง่าย โดยคำนวณหาขนาดตัวอย่างจากสูตรการประมาณค่าสัดส่วนประชากร ดังนี้

$$n = \frac{N Z^2_{\frac{\alpha}{2}} p(1-p)}{Ne^2 + Z^2_{\frac{\alpha}{2}} p(1-p)}$$

$$= \frac{2109(1.96^2)0.5(1-0.5)}{2109(0.05^2)+(1.96^2)0.5(1-0.5)}$$

$$= 324.97 \approx 325$$

ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างนิสิต จำนวน 428 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

2.1.1 เพศ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ เพศชายและเพศหญิง

2.1.2 ชั้นปี จำแนกเป็น 4 ชั้นปี ดังนี้ ชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4

2.1.3 สาขาวิชา จำแนกเป็น 11 สาขาวิชา ดังนี้ ชีววิทยา วิทยาการคอมพิวเตอร์ เคมี เทคโนโลยีสารสนเทศ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ สถิติ ฟิสิกส์ประยุกต์ วิทยาการข้อมูลและการวิเคราะห์ เทคโนโลยีการวัดและระบบอัจฉริยะ เทคโนโลยีนวัตกรรมพลังงานและสิ่งแวดล้อม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ประสิทธิภาพของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยผู้เชี่ยวชาญผู้ใช้งาน โดยให้คะแนนแบบประเมินประสิทธิภาพเป็นรายข้อ

2.2.2 ความพึงพอใจของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยผู้ใช้งาน โดยให้คะแนนแบบประเมินความพึงพอใจเป็นรายข้อ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

3.1 แบบประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จากผู้เชี่ยวชาญ

3.2 แบบประเมินความพึงพอใจและแบบประเมินผลการใช้ระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

4.1 วิเคราะห์ความพึงพอใจและผลการใช้ระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร บนเว็บไซต์

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้สถิติในการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน (Standard Deviation) การทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสองกลุ่มที่อิสระต่อกัน โดยใช้การทดสอบที (T-Test) และการทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมากกว่าสองกลุ่มที่อิสระต่อกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จากผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
1. Unit Test: การทดลอบโปรแกรมที่เขียนไว้โดยการทดสอบเป็นงาน ๆ ทีละหน้าจอว่าโปรแกรมมีความเหมาะสม สามารถทำงานได้ถูกต้องหรือไม่			
1.1 การลงทะเบียน			
1.1.1 ความเหมาะสมแบบฟอร์ม	4.33	1.16	มาก
1.1.2 การตรวจสอบความถูกต้อง	4.00	1.00	มาก
1.1.3 ความสะดวกต่อการใช้งาน	4.67	0.58	มากที่สุด
1.2 การแก้ไขข้อมูล			
1.2.1 ความรวดเร็วในการแก้ไข	3.33	0.58	ปานกลาง
1.2.2 ความสะดวกในการแก้ไข	3.67	1.16	ปานกลาง
1.2.3 ความถูกต้องในการแก้ไข	4.67	0.58	มากที่สุด
1.2.4 ความง่ายในการแก้ไข	4.00	1.73	มาก
1.3 การค้นหาข้อมูล			
1.3.1 ความถูกต้องของการสืบค้น	4.67	0.58	มากที่สุด
1.3.2 ความสะดวกในการสืบค้น	4.67	0.58	มากที่สุด
1.3.3 ความเหมาะสมในการสืบค้น	4.67	0.58	มากที่สุด
2. Integration Test: การทดสอบโดยรวมทั้งหมด			
2.1 ความเหมาะสมของการออกแบบหน้าจอ	5.00	0	มากที่สุด
2.2 ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร	3.67	1.53	ปานกลาง
2.3 ความเหมาะสมของสีตัวอักษร	4.33	1.16	มาก
2.4 ความเหมาะสมของสีพื้นหลัง	4.33	0.58	มาก
2.5 ความเหมาะสมของภาพและกราฟิก	4.67	0.58	มากที่สุด
2.6 ความสะดวกในการใช้งาน	4.00	0	มาก
2.7 ความต่อเนื่องระหว่างการทำงานแต่ละหน้าจอ	4.33	1.16	มาก
2.8 ความแม่นยำ รวดเร็วในการประมวลผล	3.67	0.58	ปานกลาง
2.9 ความสามารถในการประมวลผลมีความถูกต้อง	4.00	0	มาก

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
3. Usability Test: การทดอบว่าโปรแกรมสามารถที่จะทำงานได้อย่างง่ายหรือไม่ โดยทดสอบจากผู้ใช้ระบบ			
3.1 ความง่ายในการใช้งาน	3.33	0.58	ปานกลาง
3.2 การโต้ตอบระหว่างผู้ใช้งานกับโปรแกรมมีความชัดเจน	3.67	0.58	ปานกลาง
3.3 คำสั่งของโปรแกรมเป็นคำศัพท์ที่คุ้นเคยและสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย	4.33	0.58	มาก
3.4 ข้อความที่ใช้อธิบายเกี่ยวกับโปรแกรมชัดเจนเข้าใจง่าย	4.00	1.73	มาก
4. Performance Test: เป็นการทดสอบเพื่อวัดประสิทธิภาพการทำงานของระบบ เช่น เวลาในการตอบกลับ (Response Time) เป็นต้น			
4.1 ความรวดเร็วในการตอบสนองการใช้งาน	4.67	0.58	มากที่สุด
4.2 ความสามารถในการตอบโต้กับผู้ใช้โปรแกรมให้เข้าใจและใช้งานได้ง่าย	4.00	1.00	มาก
4.3 ความสามารถในการทำงานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้	4.67	0.58	มากที่สุด
4.4 ความสามารถของการจัดระบบการใช้คำสั่งได้อย่างเด่นชัด	4.67	0.58	มากที่สุด
5. Security Test: เป็นการทดสอบระบบรักษาความปลอดภัยของระบบ เช่น Authentication เป็นต้น			
5.1 ความถูกต้องในการตรวจสอบผู้ใช้ระบบ	4.67	0.58	มากที่สุด
5.2 ความแม่นยำในการตรวจสอบผู้ใช้ระบบ	4.00	1.00	มาก
เฉลี่ย	**4.23**	**0.45**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพแบบสำรวจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมิน พบว่า แบบสำรวจความคิดเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มีข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมมาก เนื่องจากได้คะแนนรวมผลการประเมินเฉลี่ย 4.23 ± 0.45 คะแนน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุกิตติ์ สายสิงห์ (2566) วิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพระบบจัดเก็บฐานข้อมูลนิสิตทางการศึกษา ซึ่งมีผลการประเมินประสิทธิภาพระบบจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.56 ± 0.50 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พิชญ์ ตั้งสมบัติวิจิตร (2566) รายงานว่าระบบสร้างใบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถตรวจสอบได้ เป็นเอกสารที่สำคัญของนักศึกษายุคปัจจุบัน คือ ใบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งอาจถูกใช้ในกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ เนื่องจากกิจกรรมที่นักศึกษานิยมใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคุณสมบัติของนักศึกษาในการสมัครเข้าศึกษาต่อหรือเข้าทำงาน ซึ่งระบบผ่านการประเมินประสิทธิภาพระบบจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ระดับ 4.75 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม

2. ผลการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้งานระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และร้อยละของเพศ ชั้นปี และภาควิชา

ตัวแปร		ความถี่	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	260	60.70
	หญิง	168	39.30
	รวม	**428**	**100.00**
ชั้นปี			
	1	226	52.80
	2	137	32.00
	3	55	12.90
	4	10	2.30
	รวม	**428**	**100.00**
ภาควิชา			
	คณิตศาสตร์	100	23.40
	เคมี	72	16.80
	ชีววิทยา	71	16.60
	ฟิสิกส์	87	20.30
	วิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ	98	22.90
	รวม	**428**	**100.00**

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นนิสิตเพศชาย จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 60.70 เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 52.80 รองลงมาเป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 และเป็นนิสิตจากภาควิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 23.40 รองลงมา คือ นิสิตจากภาควิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 22.90

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนความพึงพอใจต่อระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรจำแนกตามรายข้อและภาพรวม

รายการ	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ระบบรับรองการเข้ากิจกรรมสามารถใช้งานได้ง่าย	239 (55.80)	155 (36.20)	30 (7.00)	2 (0.50)	2 (0.50)	4.46 (0.689)	มาก
2. ความเหมาะสมของการจัดวางรูปแบบ	220 (51.40)	166 (38.80)	37 (8.60)	3 (0.70)	2 (0.50)	4.40 (0.716)	มาก
3. ความเหมาะสมของการใช้สีและกราฟิก	227 (53.00)	156 (36.40)	39 (9.10)	4 (0.90)	2 (0.50)	4.41 (0.733)	มาก
4. ความต่อเนื่องการใช้งานของระบบ	232 (54.20)	161 (37.60)	29 (6.80)	5 (1.20)	1 (0.20)	4.44 (0.694)	มาก
5. ความสามารถของระบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้	226 (52.80)	169 (39.50)	28 (6.50)	3 (0.70)	2 (0.50)	4.43 (0.690)	มาก
6. ความรวดเร็วในการเข้าใช้ระบบ	229 (53.50)	163 (38.10)	31 (7.20)	2 (0.50)	2 (0.50)	4.44 (0.690)	มาก
7. ความรวดเร็วในการประมวลผล	230 (53.70)	159 (37.10)	35 (8.20)	2 (0.50)	2 (0.50)	4.43 (0.703)	มาก
8. ความน่าเชื่อถือของระบบ	235 (54.90)	158 (36.90)	31 (7.20)	2 (0.50)	2 (0.50)	4.45 (0.691)	มาก
9. ความเหมาะสมของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้	237 (55.40)	159 (37.10)	28 (6.50)	2 (0.50)	2 (0.50)	4.46 (0.682)	มาก
10. ระบบรักษาความปลอดภัยของระบบ	236 (55.10)	154 (36.00)	33 (7.70)	3 (0.70)	2 (0.50)	4.45 (0.708)	มาก
ภาพรวม						**4.44 (0.648)**	**มาก**

จากตารางที่ 3 นิสิตโดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจากคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยของแต่ละรายการจะได้คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยใกล้เคียงกันความพึงพอใจต่อระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร อยู่ในระดับมาก

ในทุกรายการ และภาพรวมในทุกรายการได้คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.648 นั่นคือความพึงพอใจต่อระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร อยู่ในระดับมาก โดยมีรายการที่คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยสูงที่สุดสองรายการ คือ ระบบรับรองการเข้ากิจกรรมสามารถใช้งานได้ง่ายและความเหมาะสมของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความพึงพอใจต่อระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำแนกตามชั้นปี และภาควิชา

	ตัวแปรจำแนก	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	สถิติทดสอบ	(p-value)
ชั้นปี						
	1	4.44	0.674	มาก	1.333	0.263
	2	4.38	0.653	มาก		
	3	4.51	0.557	มากที่สุด		
	4	4.74	0.280	มากที่สุด		
ภาควิชา						
	คณิตศาสตร์	4.41	0.675	มาก	0.116	0.977
	เคมี	4.42	0.584	มาก		
	ชีววิทยา	4.44	0.654	มาก		
	ฟิสิกส์	4.45	0.657	มาก		
	วิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.47	0.664	มาก		

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนความพึงพอใจต่อระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อจำแนกตาม ชั้นปี และภาควิชา แต่จะพบว่า เมื่อจำแนกตามชั้นปี นิสิตชั้นปีที่ 3 และ 4 จะมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยค่อนข้างสูง และอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะชั้นปีที่ 4 ที่มีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด เท่ากับ 4.74 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าน้อยที่สุด เท่ากับ 0.280 ภาควิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความพึงพอใจสูงสุดในกลุ่มประชากรทั้งหมดในระดับมาก (4.47)

สรุปผลการวิจัย

จากการประเมินประสิทธิภาพของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม

จากการประเมินความพึงพอใจต่อระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สามารถสรุปได้ว่า นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยเมื่อเปรียบเทียบคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อจำแนกตาม ชั้นปี และภาควิชา พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 3-4 จะมีคะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจากนิสิตเล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญในการรวบรวมข้อมูลกิจกรรม และการเข้าถึงได้ง่ายของระบบลดความยุ่งยากป้องกันการสูญหายของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้อย่างดีด้วยความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์วัลย์ กันทอง อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางรวมถึงการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในงานวิจัยฉบับนี้ จนสามารถจัดทำได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและให้คำแนะนำ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือประเมินคุณภาพทางด้านคุณภาพของระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ และด้านการประเมินคุณภาพของแบบสอบถามต่อการทำวิจัยฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

ขวัญเรือน พระนาค, ศิรินุช จินดารักษ์ และสัญญา เครือหงษ์. (2568). ระบบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. *หนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์ ครั้งที่ 16, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.* p.797-805.

จารุกิตต์ สายสิงห์. (2566). การพัฒนาระบบสารสนเทศกิจกรรมนักศึกษาผ่านเว็บแอพพลิเคชั่น: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Journal of Modern Learning Development, 8*(4), 160-173.

ปภาอร เขียวสีมา, สุวัฒน์ คำลือ, สุรเชษฐ์ กันทะคำ, ณฐกร คำแก้ว, เจษฎา เปาจีน และรุจโรจน์ แก้วอุไร. (2565). การประยุกต์ใช้ระบบคิวอาร์โค้ด (QR Code) และยูทูป (YouTube) สำหรับการบริหารจัดการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ. *Mahidol R2R e-Journal, 9*(1), 43-57.

พิชญ์ ตั้งสมบัติวิจิตร. (2566). ระบบสร้างใบรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถตรวจสอบได้. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 11*(2), 33-49.

ศุภชัย ชัยประเสริฐ, เพ็ญศรี อมรศิลปชัย และปฐมาภรณ์ เถาว์พัน. (2561). การพัฒนาระบบสารสนเทศงานกิจกรรมนักศึกษาผ่านเว็บแอพพลิเคชัน กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์. *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตแห่งชาติ ครั้งที่ 47,* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สิริมา วงษ์พล และพัชรียา อัมพุธ. (2565). การพัฒนาระบบการขอใช้เครื่องมือปฏิบัติการด้วยระบบสแกนคิวอาร์โค้ดของนิสิตแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยพะเยา. *Mahidol R2R e-Journal, 9*(2), 46-58.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์ส ชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16

MOTIVATIONAL FACTORS INFLUENCING PARTICIPATION IN THE 16TH THAILAND NATIONAL LAWN BOWLS CHAMPIONSHIP

ขวัญลักษณ์ เลิศหงิมภูกนก[1*] และธิติพงษ์ สุขดี[2]
Kwanluck Leshngimphokanok[1*] and Thitipong Sukdee[2]

[1,2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตชลบุรี
[1,2]Faculty of Education, Thailand National Sports University, Chonburi Campus

*Corresponding author, E-mail: Kwanluck.les@kn.ac.th โทรศัพท์ 08 6124 2984

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน จำนวน 100 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามรุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นทั่วไปและรุ่นเยาวชนอายุไม่เกิน 20 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยทั้ง5 ด้าน ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์สความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม นโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย และสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันของนักกีฬาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน นอกจากนี้ ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และสถานที่และสิ่งอานวยความสะดวก เป็นปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 75.70

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขัน กีฬาลอนโบวล์ส นักกีฬา การแข่งขันกีฬา

Abstract

This study aimed to investigate the factors influencing motivation to participate in the 16th Thailand National Lawn Bowls Championship. The sample comprised 100 athletes who participated in the competition, selected through stratified random sampling based on age categories, including the open division and the youth division aged 20 years and under. A questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, namely Pearson’s correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis. The findings indicated that all five factors knowledge of lawn bowls, expectations of benefits, social support, management policies of the Lawn Bowls Association of Thailand, and facilities were rated at the highest level. Overall motivation to participate in the competition was also found to be at the highest level. Correlation analysis revealed that all five factors were positively and significantly related to motivation to participate in the competition at the .01 level. Furthermore, stepwise multiple regression analysis demonstrated that expectations of benefits, social support, and facilities were significant predictors of participation motivation at the .01 level, jointly accounting for 75.70% of the variance.

Keywords: motivation to participate, lawn bowls, athletes, sports competition

บทนำ

กีฬาลอนโบวล์ส (Lawn Bowls) เป็นกีฬาทางเลือกที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกีฬาที่ไม่ต้องปะทะ อาศัยทักษะ ความแม่นยำ และกลยุทธ์ในการเล่นมากกว่าพละกำลัง มีรูปแบบการเล่นไม่ซับซ้อน สามารถเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น และสามารถเล่นได้ในหลากหลายสภาพสนาม ทั้งสนามหญ้าจริง สนามหญ้าเทียม หรือพื้นพรม ทั้งในร่มและกลางแจ้ง ลักษณะของกีฬาลอนโบวล์สมีความคล้ายคลึงกับกีฬาโบว์ลิ่งผสมผสานกับกีฬาเปตอง จึงเป็นกีฬาที่เข้าถึงได้ง่ายและได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Venkat, 2022)

ปัจจุบัน กีฬาลอนโบวล์สได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย ทั้งในระดับเยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยได้รับการสนับสนุนจากสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย การกีฬาแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การแข่งขันมีมาตรฐานและได้รับการยอมรับ

ในระดับประเทศ รวมถึงถูกบรรจุอยู่ในการแข่งขันกีฬาสำคัญ เช่น กีฬาแห่งชาติ กีฬาเยาวชนแห่งชาติ และกีฬามหาวิทยาลัย เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาศักยภาพนักกีฬาและเตรียมความพร้อมสู่การแข่งขันระดับนานาชาติ (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2566)

การแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย เป็นการแข่งขันระดับประเทศที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมนักกีฬาจากหลากหลายจังหวัดและสโมสร เพื่อคัดเลือกนักกีฬาที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะการแข่งขันครั้งที่ 16 ซึ่งแบ่งการแข่งขันออกเป็น 2 รุ่น ได้แก่ รุ่นทั่วไป ซึ่งจัดการแข่งขันในประเภทบุคคล และรุ่นเยาวชนอายุไม่เกิน 20 ปีซึ่งจัดการแข่งขันในประเภทคู่ผสม ผู้ชนะการแข่งขันในรุ่นทั่วไปประเภทบุคคลจะได้รับสิทธิเป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติรายการ Champion of Champion ณ ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งนับเป็นแรงจูงใจสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาอย่างจริงจัง (สมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย, 2566)

อย่างไรก็ตาม การฝึกซ้อมและการเข้าร่วมการแข่งขันอย่างต่อเนื่องของนักกีฬา จำเป็นต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญ แรงจูงใจทำหน้าที่เป็นพลังขับเคลื่อนพฤติกรรมให้มุ่งสู่เป้าหมาย โดยเฉพาะในบริบทของการกีฬา ซึ่งต้องอาศัยความอดทนและความพยายามในระยะยาว สุปราณี ขวัญบุญจันทร์ (2544) ระบุว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่ความสำเร็จของกิจกรรม ขณะที่ Schermerhorn et al. (2011) ชี้ให้เห็นว่า การเข้าใจแรงจูงใจช่วยกำหนดทิศทางพฤติกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และกรณีของการกีฬา แรงจูงใจทางการกีฬาถือเป็นรากฐานสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะแรงจูงใจภายในควบคู่กับแรงจูงใจภายนอก (กรณ์ทิพย์ ลิ่มนรรัตน์, 2565)

จากข้อมูลการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 พบว่า มีนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันจากทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก สะท้อนถึงการเติบโตของกีฬาลอนโบวล์สในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่อธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สโดยเฉพาะ (สมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย, 2568)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการเล่นกีฬาลอนโบวล์สด้านความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ด้านนโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย และด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้แก่นักกีฬา อันจะนำไปสู่การพัฒนากีฬาลอนโบวล์สของประเทศไทยอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16

2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการเล่นกีฬาลอนโบวล์ส ปัจจัยด้านความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ด้านนโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก กับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16

3. เพื่อทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16

สมมุติฐานงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานไว้ ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการเล่นกีฬาลอนโบวล์ส ปัจจัยด้านความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ด้านนโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างน้อยหนึ่งปัจจัยสามารถทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16

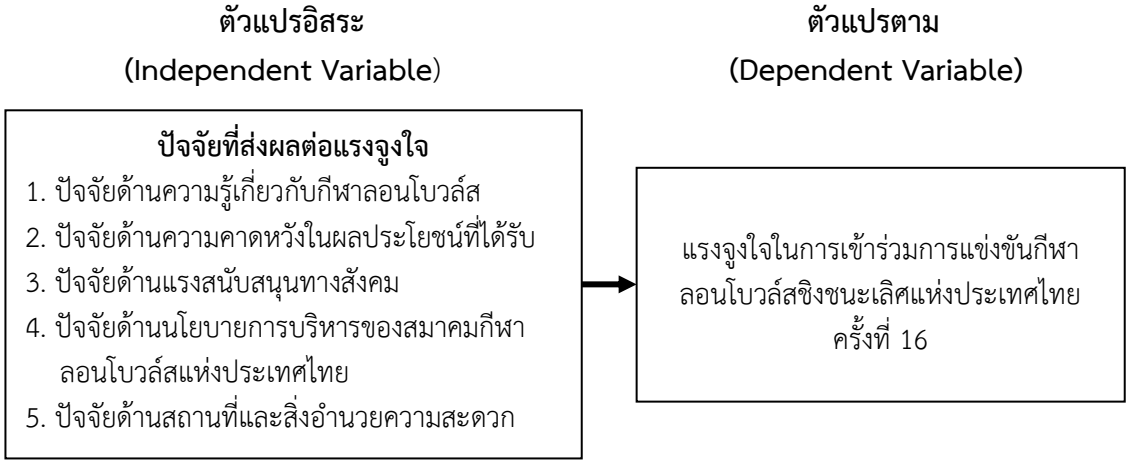
กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สควรพิจารณาทั้งบริบทของกีฬาและปัจจัยเชิงพฤติกรรมของนักกีฬา งานวิจัยนี้จึงทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในสองประเด็นหลัก ได้แก่ บริบทของกีฬาลอนโบวล์สและแนวคิดด้านแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา กีฬาลอนโบวล์สเป็นกีฬาที่มีต้นกำเนิดจากประเทศอังกฤษและได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบจนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ มีการจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับโลกและระดับประเทศรวมถึงประเทศไทย ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของกีฬาดังกล่าวในฐานะกิจกรรมการแข่งขันที่มีมาตรฐานและความเป็นสากล (กองกีฬาและนันทนาการ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557)

แรงจูงใจเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วม รักษาพฤติกรรม และพัฒนาศักยภาพในบริบททางการกีฬา นักวิชาการด้านพฤติกรรมและจิตวิทยาการกีฬาระบุว่าแรงจูงใจที่เหมาะสมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และผลการปฏิบัติงานในระยะยาว (Schermerhorn et al., 2011; Schunk, Meece, & Pintrich, 2014) กรอบแนวคิดการวิจัยนี้จึงบูรณาการทฤษฎีด้านแรงจูงใจสำคัญ ได้แก่ ทฤษฎี Expectancy–Value ทฤษฎี Self-Efficacy ทฤษฎี Goal Orientation และทฤษฎี Attribution เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์ส

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์ส ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ แรงสนับสนุนทางสังคม นโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย และสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสะท้อนทั้งปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยเชิงโครงสร้างทางการกีฬา โดยปัจจัยดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับการรับรู้ความสามารถ ความคาดหวังต่อความสำเร็จ การตั้งเป้าหมาย และการคงอยู่ของพฤติกรรมการเข้าร่วมการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง อันสอดคล้องกับฐานทฤษฎีด้านแรงจูงใจสากล (Bandura, 1997; Eccles & Wigfield, 2002; Elliot & McGregor, 2001; Weiner, 2010) แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กีฬาลอนโบวล์ส หมายถึง กีฬาเชิงทักษะที่เล่นบนสนามหญ้าหรือสนามหญ้าเทียม โดยผู้เล่นกลิ้งลูกโบวล์สซึ่งมีลักษณะโค้งให้เข้าใกล้ลูกเป้าหมายที่เรียกว่า “ลูกแจ็ค” มากที่สุด ผู้ที่สามารถกลิ้งลูกได้ใกล้ลูกแจ็คมากกว่าจะเป็นฝ่ายได้คะแนน ซึ่งเป็นบริบทของการแข่งขันในการศึกษาครั้งนี้

2. แรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขัน หมายถึง ระดับความตั้งใจและพลังผลักดันทั้งภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและความมุ่งมั่นของนักกีฬาลอนโบวล์สในการเข้าร่วมการแข่งขัน

3. การแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศ ครั้งที่ 16 หมายถึง การแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สระดับประเทศที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ 14-20 สิงหาคม พ.ศ. 2568 ณ สนามพาราไดซ์ จังหวัดชลบุรี เพื่อคัดเลือกนักกีฬาที่มีผลการแข่งขันเป็นเลิศเป็นตัวแทนประเทศเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นบริบทของการศึกษาครั้งนี้

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 หมายถึง ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อแรงจูงใจของนักกีฬาในการเข้าร่วมการแข่งขัน โดยประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์ส ความคาดหวัง

ในผลประโยชน์ที่ได้รับ แรงสนับสนุนทางสังคม นโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย และสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

5. ความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์ส หมายถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎกติกา เทคนิค กลยุทธ์ และการฝึกซ้อมที่เกี่ยวข้องกับการเล่นกีฬาลอนโบวล์ส

6. ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ หมายถึง การรับรู้หรือความเชื่อว่าการเข้าร่วมการแข่งขันก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น ด้านสุขภาพ ความสำเร็จ เกียรติยศ โอกาส และความสัมพันธ์ทางสังคม

7. แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การให้กำลังใจ ความช่วยเหลือ และการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน ผู้ฝึกสอน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเอื้อต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขัน

8. นโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย หมายถึง แนวทางกฎระเบียบ และการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักกีฬาและการจัดการแข่งขัน ซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมของนักกีฬา

9. สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง ความพร้อมและคุณภาพของสนามแข่งขัน สนามฝึกซ้อม อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการฝึกซ้อมและการแข่งขัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 จำนวนทั้งสิ้น 144 คน แบ่งเป็นนักกีฬารุ่นทั่วไปจำนวน 72 คน ประกอบด้วยเพศชาย 40 คน และเพศหญิง 32 คน และนักกีฬารุ่นเยาวชนอายุไม่เกิน 20 ปี จำนวน 72 คน ประกอบด้วยเพศชาย 36 คน และเพศหญิง 36 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 100 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลัก Rule of Thumb ของ Hair et al. (2010) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน เริ่มจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามรุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นทั่วไปและรุ่นเยาวชนอายุไม่เกิน 20 ปี รุ่นละ 50 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มอย่างง่ายภายในแต่ละชั้น

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์ส ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม นโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย และสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนตัวแปรตามคือ แรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขัน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ และแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขัน ใช้มาตราส่วนประเมินค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.60–1.00) และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการภายในพื้นที่จัดการแข่งขัน โดยผู้ตอบเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบจำนวน 100 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยครั้งที่ 16

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับการเล่นกีฬาลอนโบวล์ส	4.66	0.42	มากที่สุด
2. ด้านความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ	4.54	0.55	มากที่สุด
3. ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม	4.58	0.50	มากที่สุด
4. ด้านนโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย	4.52	0.60	มากที่สุด
5. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	4.55	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับการเล่นกีฬาลอนโบวล์สมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.42) รองลงมา คือ ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.50) และด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.58) ขณะที่ด้านความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ และด้านนโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ต้องการพัฒนาทักษะในกีฬาลอนโบวล์สของตนเอง	4.68	0.60	มากที่สุด
2. อยากแข่งขันเพื่อทดสอบศักยภาพของตนเอง	4.69	0.65	มากที่สุด
3. ต้องการเป็นตัวแทนของสถาบัน/จังหวัด/ชมรม	4.57	0.73	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4. อยากได้รับรางวัลหรือเกียรติบัตรจากการแข่งขัน	4.66	0.70	มากที่สุด
5. ได้แรงจูงใจจากเพื่อนหรือทีมที่ชวนเข้าร่วมแข่งขัน	4.52	0.76	มากที่สุด
6. ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้แข่งขัน	4.59	0.73	มากที่สุด
7. เชื่อว่าการแข่งขันนี้เป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า	4.78	0.60	มากที่สุด
8. ต้องการเข้าร่วมเพื่อพัฒนาสุขภาพร่างกาย	4.50	0.81	มาก
9. สนใจในกีฬาลอนโบวล์สเป็นพิเศษ	4.63	0.68	มากที่สุด
10. การแข่งขันครั้งนี้มีบรรยากาศที่ดีและน่าสนใจ	4.65	0.63	มากที่สุด
11. ได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักกีฬาท่านอื่น	4.73	0.65	มากที่สุด
12. ต้องการท้าทายตนเองกับการแข่งขันระดับประเทศ	4.60	0.75	มากที่สุด
13. มั่นใจในทักษะของตนเอง และพร้อมแสดงศักยภาพ	4.46	0.88	มาก
14. มีโค้ชหรือผู้ฝึกสอนที่สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง	4.65	0.69	มากที่สุด
15. ได้รับข้อมูลข่าวสารการแข่งขันจากสมาคมฯ อย่างชัดเจน	4.62	0.75	มากที่สุด
16. สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อการเข้าร่วมแข่งขัน	4.55	0.66	มากที่สุด
17. เห็นว่าการแข่งขันนี้ช่วยต่อยอดการเล่นในระดับสูงขึ้น	4.63	0.72	มากที่สุด
18. มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองในสายกีฬาลอนโบวล์ส	4.70	0.66	มากที่สุด
19. ความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันระดับชาติ	4.69	0.65	มากที่สุด
รวม	**4.63**	**0.49**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเชื่อว่าการแข่งขันนี้เป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.60) รองลงมาได้แก่ การได้มีโอกาสพบปะและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักกีฬาท่านอื่น ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.65) และการมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองในสายกีฬาลอนโบวล์ส ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.66) นอกจากนี้ รายการที่สะท้อนถึงแรงจูงใจด้านการพัฒนาศักยภาพและความท้าทาย เช่น การอยากแข่งขันเพื่อทดสอบศักยภาพของตนเอง และการมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันระดับชาติ ล้วนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นในเรื่องความต้องการเข้าร่วมเพื่อพัฒนาสุขภาพร่างกาย รวมทั้งความมั่นใจในทักษะของตนเอง และพร้อมแสดงศักยภาพ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านักกีฬาให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเอง ประสบการณ์จากการแข่งขัน และคุณค่าทางจิตใจที่ได้รับจากการเข้าร่วมการแข่งขันระดับประเทศ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษาและแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16

ปัจจัย	r	p
1. ความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์ส	0.51	< .01**
2. ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ	0.76	< .01**
3. แรงสนับสนุนทางสังคม	0.79	< .01**
4. นโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย	0.77	< .01**
5. สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	0.69	< .01**

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่ศึกษาทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่สุด (r = 0.79) รองลงมา คือ นโยบายการบริหารของสมาคม (r = 0.77) และความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ (r = 0.76) ขณะที่ด้านความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์สมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (r = 0.51)

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 (การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน)

ตัวพยากรณ์	b	Std. Error	β	t	p
ค่าคงที่	0.39	0.24	–	1.63	.10
ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ	0.35	0.06	0.39	5.63	< .01**
แรงสนับสนุนทางสังคม	0.32	0.08	0.32	4.00	< .01**
สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	0.25	0.05	0.29	4.57	< .01**
สถิติของแบบจำลอง: R^2 = 0.764, Adjusted R^2 = 0.757, F = 103.80, p < .01					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ($F = 103.80$, $p < .01$) พบว่า มีปัจจัย จำนวน 3 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 3 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความคาดหวังในผลประโยชน์ ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ สามารถร่วมกันทำนายแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 ได้ร้อยละ 75.70 และได้นำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนสมการในได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 0.39 + 0.35\ (X_2) + 0.32\ (X_3) + 0.25\ (X_5)$$

จากสมการถดถอยแสดงว่าค่าคงที่ของแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 มีค่าเท่ากับ 0.39 โดยหากด้านความคาดหวังในผลประโยชน์เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คาดว่าแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันจะเพิ่มขึ้น 0.35 คะแนน โดยหากด้านแรงสนับสนุนทางสังคม เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คาดว่าแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันจะเพิ่มขึ้น 0.32 คะแนน โดยหากด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คาดว่าแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันจะเพิ่มขึ้น 0.25 คะแนน

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_{Y=}\ 0.39\ (ZX_2) + 0.32\ (ZX_3) + 0.29\ (ZX_5)$$

จากสมการถดถอยมาตรฐานแสดงว่า โดยหากด้านความคาดหวังในผลประโยชน์ เพิ่มขึ้น 1 คะแนนมาตรฐาน คาดว่าแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันจะเพิ่มขึ้น 0.39 คะแนนมาตรฐาน โดยหากด้านแรงสนับสนุนทางสังคม เพิ่มขึ้น 1 คะแนนมาตรฐาน คาดว่าแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันจะเพิ่มขึ้น 0.32 คะแนนมาตราฐาน โดยหากด้านสถานที่ลสิ่งอำนวยความสะดวก เพิ่มขึ้น 1 คะแนนมาตรฐาน คาดว่าแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันจะเพิ่มขึ้น 0.29 คะแนนมาตรฐาน

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นแม้ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาจะพบว่าปัจจัยที่ศึกษาทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันแต่เมื่อพิจารณาเชิงการพยากรณ์ พบว่า มีเพียง 3 ปัจจัย ที่เป็นตัวทำนายแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายแรงจูงใจของนักกีฬาได้ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนว่าแรงจูงใจของนักกีฬาในการเข้าร่วมการแข่งขันระดับประเทศไม่ได้เกิดจากการรับรู้ปัจจัยทั่วไปเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากปัจจัยที่นักกีฬาสามารถรับรู้ผลลัพธ์ได้โดยตรง ได้รับแรงเสริมจากระบบทางสังคมรอบตัวและ

มีประสบการณ์เชิงบวกจากสภาพแวดล้อมในการแข่งขันขณะที่ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับกีฬาและนโยบายการบริหารของสมาคม แม้จะไม่ปรากฏเป็นตัวทำนาย แต่ยังทำหน้าที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนความพร้อมและความต่อเนื่องของระบบการแข่งขันจึงเป็นกรอบสำคัญในการอภิปรายผลการวิจัยในลำดับถัดไป เพื่ออธิบายบทบาทของปัจจัยที่เป็นตัวทำนายแรงจูงใจ และเชื่อมโยงไปสู่แนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการพัฒนาการจัดการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สในระดับประเทศอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16 ของนักกีฬาอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์ส ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม นโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย และสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก สะท้อนให้เห็นว่าแรงจูงใจของนักกีฬาเป็นผลจากการรับรู้ปัจจัยหลายมิติที่ครอบคลุมทั้งระดับบุคคล ระบบการจัดการแข่งขันและสภาพแวดล้อมโดยรอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจทางการกีฬาและงานวิจัยของ สมชาย แก้วนวล และเพิ่มพร บุพพวงษ์ (2567) รวมถึง อนันต์ เสมรสุวรรณ (2567) ที่ชี้ว่า แรงจูงใจของนักกีฬาเกิดจากการผสมผสานระหว่างการพัฒนาตนเอง ความคาดหวังในผลลัพธ์และการสนับสนุนจากบริบททางสังคมและองค์กร

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นตัวทำนายแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันในลำดับแรก แสดงให้เห็นว่า นักกีฬาให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการเข้าร่วมการแข่งขันไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะ ประสบการณ์การแข่งขันระดับประเทศ โอกาสความก้าวหน้าในเส้นทางนักกีฬาและการได้รับการยอมรับในวงการกีฬา ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจเชิงความคาดหวังและงานวิจัยของ ณฐภัทร ชาตรูประมัย (2564) ยงยุทธ ลาดนอก (2562) รวมถึง Liu & Xiang (2023) และ Sahin & Yalcin (2024) ที่พบว่า การรับรู้ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาเป็นแรงขับสำคัญต่อการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนว่าการจัดการแข่งขันระดับประเทศ ควรออกแบบระบบการแข่งขันให้เชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่นักกีฬารับรู้ได้อย่างชัดเจน เช่น เส้นทางการพัฒนานักกีฬา ระบบการยกย่องเชิดชูผลงาน หรือโอกาสต่อยอดสู่การแข่งขันในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเสริมแรงจูงใจในระยะยาว

แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวทำนายแรงจูงใจในลำดับที่สอง สะท้อนว่าแรงจูงใจของนักกีฬาไม่ได้เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับครอบครัวผู้ฝึกสอน ชมรมกีฬาและเครือข่ายนักกีฬา ซึ่งทำหน้าที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นความผูกพันและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของระบบการแข่งขัน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang et al. (2022) ที่ชี้ว่า แรงสนับสนุน

ทางสังคมมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อม และในเชิงการจัดการ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมการสื่อสารเชิงบวก และการยอมรับคุณค่าของนักกีฬาในระดับชมรมและสมาคม เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยคงอยู่แรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในระบบการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นตัวทำนายแรงจูงใจในลำดับที่สาม แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีบทบาทต่อประสบการณ์ของนักกีฬาโดยสนามแข่งขันอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน มีความเหมาะสมและปลอดภัยช่วยเอื้อต่อสมาธิความพร้อมและความมั่นใจในการแข่งขัน ซึ่งนำไปสู่การรับรู้ประสบการณ์เชิงบวกและแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันอย่างต่อเนื่องผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับTrongjitpituk (2020) และ Zhang et al. (2022) ที่ชี้ว่า สภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพสามารถลดอุปสรรค เพิ่มคุณภาพประสบการณ์และเสริมแรงจูงใจของนักกีฬา ดังนั้น การจัดการแขง่ขันในระดับประเทศควรให้ความสำคัญกับมาตรฐานสนามและอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเป็นทางการ ความยุติธรรม และความเชื่อมั่นต่อระบบการแข่งขัน แม้ว่าผลการวิเคราะห์การถดถอย จะพบว่า ความรู้เกี่ยวกับกีฬาลอนโบวล์สและนโยบายการบริหารของสมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย ไม่ปรากฏเป็นตัวทำนายแรงจูงใจโดยตรง แต่ทั้งสองปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสะท้อนว่า ปัจจัยดังกล่าวยังมีบทบาทสำคัญในเชิงสนับสนุนระบบการแข่งขัน ประเด็นนี้อาจอธิบายได้ว่า นักกีฬาส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับกีฬาและการรับรู้นโยบายของสมาคมในระดับใกล้เคียงกันอยู่แล้ว จึงไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างของแรงจูงใจในเชิงพยากรณ์ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทั้งสองทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยสร้างความเข้าใจในกติกาทิศทางการแข่งขันและความน่าเชื่อถือของระบบการแข่งขันระดับประเทศ ซึ่งเอื้อต่อการเสริมแรงจูงใจในภาพรวมและความยั่งยืนของกีฬาลอนโบวล์สในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการจัดการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สในระดับประเทศ โดยหน่วยงานผู้จัดการแข่งขันควรมุ่งเน้นปัจจัยด้านแรงจูงใจที่ส่งผลโดยตรงต่อนักกีฬา ได้แก่ ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้ การนาผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในเชิงกลยุทธ์จะช่วยเพิ่มอัตราการเข้าร่วมการแข่งขันเสริมสร้างประสบการณ์เชิงบวกของนักกีฬาและยกระดับคุณภาพการแข่งขันกีฬาล อนโบวล์สในระดับประเทศอย่างยั่งยืน

สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรขยายกรอบการศึกษาไปยังตัวแปรด้านจิตวิทยาและลักษณะส่วนบุคคลของนักกีฬา รวมถึงการใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายและการศึกษาในบริบทการแข่งขันที่แตกต่างกันเพื่อเพิ่มความลึกซึ้งในการอธิบายแรงจูงใจของนักกีฬา และเสริมสร้างความสามารถในการอ้างอิงทั่วไปของผลการวิจัยในบริบทกีฬาการแข่งขันระดับประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ผศ.ดร.ธิติพงษ์ สุขดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการสอบทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ ทีมผู้ฝึกสอน นักกีฬา และครอบครัว ที่ให้ความร่วมมือและการสนับสนุนตลอดการดำเนินการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรณ์ทิพย์ ลิ่มนรรัตน์. (2565). จิตวิทยาการกีฬา. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 4*(3), 1-16.

กองกีฬาและนันทนาการ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2557). ลอนโบวล์ส. http://sports.buu.ac.th/index.php/knowledge/

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2566). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566–2570)*. การกีฬาแห่งประเทศไทย.

ณฐภัทร ชาตรูประมัย. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการว่ายน้ำของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี.

ยงยุทธ ลาดนอก. (2562). *แรงจูงใจในการเล่นกีฬามวยสากลสมัครเล่นของนักเรียนโรงเรียนกีฬาสังกัดสถาบันการพลศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สุพรรณบุรี: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรี.

สมชาย แก้วนวล, และเพิ่มพร บุพพวงษ์. (2567). ปัจจัยต่อแรงจูงใจในการเล่นกีฬาว่ายน้ำของนักกีฬาว่ายน้ำ ภาคกลาง 2. *Thai Journal of Health, Physical Education and Recreation*, 50(2), 189–198.

สมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย. (2566). *ประกาศจัดการแข่งขันกีฬาลอนโบวล์สชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16*. สมาคมกีฬาลอนโบวล์สแห่งประเทศไทย.

อนันต์ เสมรสุวรรณ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬากับความสำเร็จของนักกีฬาในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ “พลศึกษาเกมส์”. *Journal of Buddhist Education and Research*, 10(4), 364–376.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Freeman.

Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 109–132. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135153

Elliot, A. J., & McGregor, H. A. (2001). A 2 × 2 achievement goal framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(3), 501–512. https://doi.org/10.1037/0022-3514.80.3.501

Liu, J., & Xiang, P. (2023). Expectancy-value motivation and physical activity- and health-related outcomes among at-risk children and adolescents. International *Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(13), 6273. https://doi.org/10.3390/ijerph20136273

Sahin, E., & Yalcin, I. (2024). Examining the relationship between perceived benefit and life engagement of individuals participating in sportive recreational activities. *Journal of Physical Education and Sport*, 24(12), 2179–2186.

Schermerhorn, J. R., Osborn, R. N., Uhl-Bien, M., & Hunt, J. G. (2011). Organizational behavior. john Wiley & sons.

Schunk, D. H., Meece, J. R., & Pintrich, P. R. (2014*). Motivation in education: Theory, research, and applications* (4th ed.). Pearson.

Trongjitpituk, T. (2020). *The influence of sports facilities’ accessibility, motivation, and satisfaction on word-of-mouth and re-participation intentions of athletes with physical disabilities* [Unpublished master’s thesis]. Chulalongkorn University.

Venkat, R. (2022). Lawn bowls rules, scoring system and all you need to know. Olympics. (2025, August 17). https://www.olympics.com/en/news/lawn-bowls-rules-regulations-how-to-play

Weiner, B. (1985). An attributional theory of achievement motivation and emotion. *Psychological Review*, 92(4), 548–559. https://doi.org/10.1037/0033-295X.92.4.548

Zhang, Y., Hasibagen, & Zhang, C. (2022). The influence of social support on the physical exercise behavior of college students: The mediating role of self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 13(1), 1037518-1037529. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1037518

Generative AI ทำแบบสอบคณิตศาสตร์ได้ดีแค่ไหน?
CAN GENERATIVE AIS PASS THAILAND’S MATHEMATICS EXAMS?

จีรัญ จันทร์ไพร[1] ชญานนท์ แก้วแสนเมือง[2*] และอรพิมพ์ ภิรมย์หวาด[3]
Jeerun Janpai[1] Chayanon Kaewsanmuang[2*] and Orapim Piromvard[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: 6880036327@student.chula.ac.th โทรศัพท์ 08 3679 1838

บทคัดย่อ

การใช้ Generative AI ในการทำแบบสอบคณิตศาสตร์เป็นประเด็นท้าทายใหม่ในบริบทการศึกษา งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำและความสามารถในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติระหว่าง Generative AI และศึกษาวิธีการใช้พรอมต์ที่เหมาะสม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้พรอมต์ 3 ประเภท ได้แก่ Zero-shot, Single-shot และ Chain-of-Thought กับแบบสอบมาตรฐานระดับชาติ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 9 ชุด บน Generative AI 5 ระบบ คือ ChatGPT, Gemini, Perplexity, Claude และ Copilot ผลลัพธ์ถูกพิจารณาในด้านความสามารถในการหาและอธิบายคำตอบ ความแม่นยำของคำตอบ และความสอดคล้องกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และ The Revised Bloom’s Taxonomy วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า Gemini มีความแม่นยำสูงที่สุด รองลงมาคือ Copilot, Claude, ChatGPT และ Perplexity โดย Zero-shot Prompt ให้ความแม่นยำสูงสุดในโจทย์พื้นฐาน ขณะที่ Single-shot Prompt เหมาะกับการวิเคราะห์ข้อสอบเป็นชุด และ Chain-of-Thought Prompt เหมาะสำหรับการประเมินกระบวนการคิดเชิงลึก

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ แบบสอบคณิตศาสตร์ พรอมต์ ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

Abstract

The increasing ability of Generative AI to solve examination items presents challenges for educational assessment. This study aimed to compare the accuracy and solution explanation performance of different Generative AI systems on national mathematics examinations and to examine effective prompting strategies. 3 Prompting strategies: Zero-shot, Single-shot, and Chain-of-Thought (CoT) were applied to 9 sets of national mathematics examinations from the 2024 academic year across 5 Generative AI systems: ChatGPT, Gemini, Perplexity, Claude, and Copilot. Outputs were evaluated in terms of solution explanation, accuracy, and alignment with mathematical skills and the revised Bloom’s taxonomy, using descriptive statistics. The results showed that Gemini achieved the highest overall performance, followed by Copilot, Claude, ChatGPT, and Perplexity. Regarding prompting strategies, Zero-shot prompts yielded the highest accuracy for basic items, Single-shot prompts supported test-set analysis, while CoT prompts were most suitable for assessing deeper reasoning processes.

Keywords: Generative AI, Mathematics Test, Prompt, The Revised Bloom’s Taxonomy, Mathematics Skills

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) โดยเฉพาะโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Models: LLMs) ได้พัฒนาขีดความสามารถ (Capability) ขึ้นอย่างก้าวกระโดด ในการประมวลผลภาษา ความสำเร็จของโมเดลอย่าง GPT-4, Gemini และ Claude ไม่เพียงแต่แสดงศักยภาพในการสังเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน แต่ยังแสดงทักษะการให้เหตุผล (Reasoning) และการแก้ปัญหาที่ใกล้เคียงกับมนุษย์มากขึ้น (Min et al., 2023; Minaee et al., 2024) สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของโมเดลรุ่นใหม่ ส่งผลโดยตรงต่อศักยภาพในการแก้ปัญหาเชิงวิชาการที่ยากและซับซ้อนขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความเข้าถึงง่ายและศักยภาพที่สูงเกินคาดได้นำไปสู่ประเด็นท้าทายใหม่ในมิติของการศึกษา โดยเฉพาะการนำ Generative AI ไปใช้งานในลักษณะที่ไม่เหมาะสม (Improper Use) เช่น การใช้เป็นเครื่องมือในการทำข้อสอบหรือการบ้าน โดยขาดการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง เหตุการณ์นี้สร้างความกังวลต่อระบบการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างมาก (Tai & Kovarik, 2025) ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งข้อสงสัยที่สำคัญว่า ในความเป็นจริงแล้วปัญญาประดิษฐ์ มีขีดความสามารถ

ในการทำข้อสอบได้อย่างมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการมากน้อยแค่ไหน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิด The Revised Bloom’s Taxonomy ที่ต้องอาศัยการคิดขั้นสูงมากกว่าแค่การท่องจำ

งานวิจัยที่ผ่านมามีการเปรียบเทียบ Generative AI หลากหลายโมเดล หรือเปรียบเทียบประเภทของพรอมต์ (Prompts) แยกจากกัน คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเปรียบเทียบ AI และพรอมต์ร่วมกัน เพื่อให้เห็นอิทธิพลร่วมในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติของประเทศไทย แต่ละ AI เมื่อใช้พรอมต์ที่แตกต่างกัน และเพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ตลอดจนการประเมินความสามารถของ AI อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยไม่เพียงแต่จะเปิดเผยให้เห็นถึงระดับความสามารถที่แท้จริงของ AI แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญสำหรับบุคลากรทางการศึกษา ในการออกแบบกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการส่งเสริมการใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเหมาะสมและมีจริยธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ ระหว่าง Generative AI แต่ละระบบ
2. เพื่อนำเสนอวิธีการใช้พรอมต์ที่เหมาะสมในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ระบบ Generative AI ที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติแตกต่างกัน
2. ประเภทของพรอมต์ที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติแตกต่างกัน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์และแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่

ปัจจุบันปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) โดยเฉพาะ Generative AI และแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Models: LLMs) มีบทบาทสำคัญในการประมวลผลภาษา การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างคำตอบเชิงเหตุผล งานวิจัยระบุว่า LLMs สามารถเรียนรู้รูปแบบจากข้อมูลขนาดใหญ่ และแสดงศักยภาพในการตอบคำถามเชิงวิชาการ หรือแก้ปัญหาที่มีโครงสร้างได้ในระดับหนึ่ง (Brown et al., 2020; Russell & Norvig, 2021) ส่งผลให้ AI ถูกนำมาใช้ในบริบททางการศึกษาอย่างแพร่หลาย รวมถึงการช่วยทำแบบฝึกหัดและการทำข้อสอบมาตรฐาน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากยังมุ่งประเมินผลลัพธ์ที่ได้ เช่น คะแนนหรืออัตราความถูกต้อง มากกว่าการพิจารณาคุณภาพของคำอธิบายและกระบวนการคิดที่ AI แสดงออก โดยเฉพาะในบริบทข้อสอบมาตรฐานที่มีเป้าหมายวัดสมรรถนะทางพุทธิพิสัยของผู้เรียน ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นในการประเมินคุณภาพคำตอบของ AI อย่างเป็นระบบควบคู่กับความถูกต้องของคำตอบ

2. แนวคิดเกี่ยวกับ Prompt Engineering และประเภทของพรอมต์

Prompt Engineering เป็นกระบวนการออกแบบและปรับโครงสร้างคำสั่งที่ใช้กับแบบจำลองภาษา เพื่อกำกับทิศทางการตอบและเพิ่มคุณภาพของผลลัพธ์ (Liu et al., 2023) งานวิจัยด้าน AI ระบุว่าประเภทของพรอมต์มีผลต่อทั้งความแม่นยำ ลักษณะคำตอบ และกระบวนการให้เหตุผลของ AI

Zero-shot Prompt เป็นการป้อนคำสั่งโดยไม่ให้ตัวอย่างล่วงหน้า ใช้ประเมินความสามารถพื้นฐานของโมเดล แต่มีข้อจำกัดในการกระตุ้นการแสดงกระบวนการคิด โดยเฉพาะโจทย์ที่ต้องใช้การคำนวณหรือเหตุผลหลายขั้นตอน (Revalde et al., 2025)

Single-shot Prompt เป็นการให้ตัวอย่างหรือกรอบคำสั่งที่ชัดเจน ช่วยเพิ่มความครบถ้วนและความสอดคล้องของคำตอบ เหมาะสำหรับการทำข้อสอบเป็นชุดหรือการวิเคราะห์ภาพรวม แต่คำอธิบายมักสรุปผลมากกว่าการแจกแจงขั้นตอน (Brown et al., 2020)

Chain-of-Thought Prompt (CoT) จะกำหนดให้ AI แสดงขั้นตอนการคิดอย่างเป็นลำดับ ช่วยยกระดับคุณภาพการอธิบายเหตุผล โดยเฉพาะโจทย์คณิตศาสตร์ที่ซับซ้อน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความถูกต้องเชิงตัวเลขในบางบริบท (Wei et al., 2022; Kasneci et al., 2023)

งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้พรอมต์ทั้ง 3 ประเภทเพื่อครอบคลุมระดับการกำกับการคิดของ Generative AI และเปรียบเทียบความแม่นยำและคุณภาพของคำอธิบายคำตอบในแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติของประเทศไทย

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความแม่นยำของปัญญาประดิษฐ์

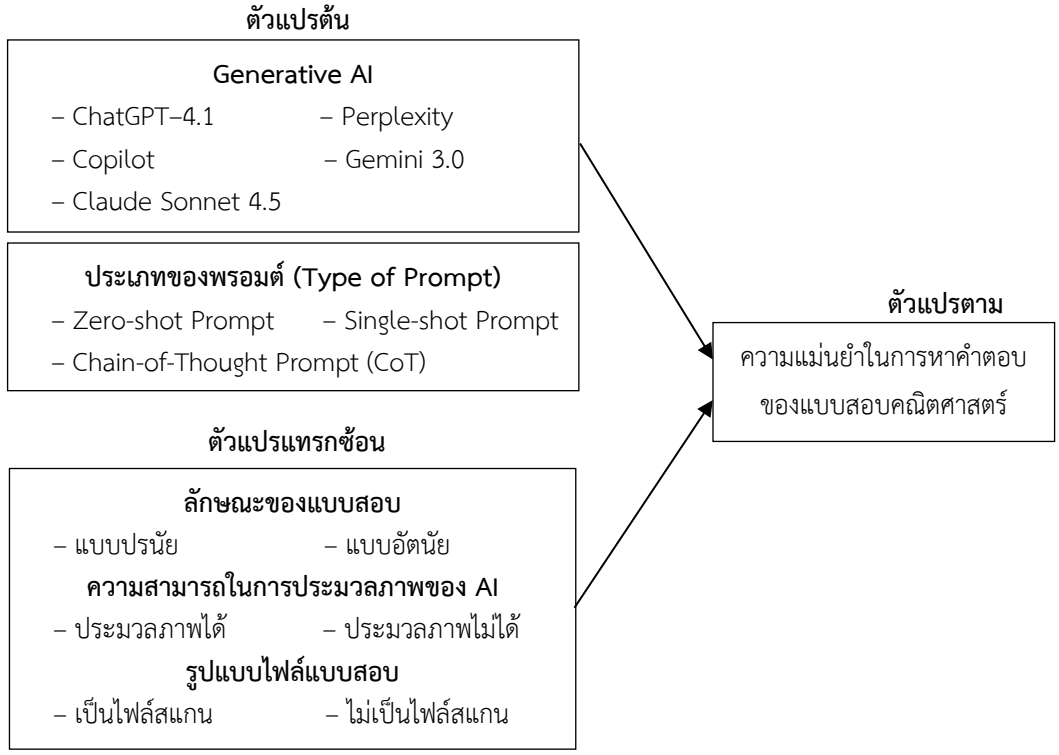
ความแม่นยำของปัญญาประดิษฐ์อาศัยกรอบการวัดและประเมินผลทางการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบจำลองภาษา ประเด็นสำคัญจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก มิติของ The Revised Bloom’s Taxonomy ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ระดับความคิดของข้อสอบ โดยพบว่า AI มีความแม่นยำสูงในข้อสอบระดับความจำและความเข้าใจ แต่มีประสิทธิภาพลดลงในข้อสอบที่ต้องใช้การคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์และการประเมินค่า

ประการที่สอง ความแม่นยำของ AI มีความสัมพันธ์กับระดับความยากของข้อสอบ โดย AI มีแนวโน้มตอบถูกมากกว่าในข้อสอบที่มีความยากต่ำ และมีความแม่นยำลดลงเมื่อความยากเพิ่มขึ้น

ประการสุดท้าย รูปแบบข้อมูลมีผลต่อประสิทธิภาพของ AI โดยข้อสอบที่เป็นข้อความล้วนให้ผลดีกว่าข้อสอบที่มีองค์ประกอบเชิงภาพหรือไฟล์แนบ และ AI ทำผลงานได้ดีกว่าในข้อสอบภาษาอังกฤษเมื่อเทียบกับภาษาที่มีทรัพยากรจำกัด

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์

1. ความแม่นยำในการหาคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ (Accuracy in Mathematics Examination) หมายถึง ค่าร้อยละของจำนวนข้อคำถามที่ Generative AI สามารถให้คำตอบถูกต้องตรงตามเฉลยหรือแนวคำตอบ เมื่อเทียบกับจำนวนข้อทั้งหมดในแต่ละชุดแบบสอบ โดยพิจารณาทั้งความถูกต้องของคำตอบสุดท้าย และความสอดคล้องของคำอธิบายกับแนวคิดที่ใช้แก้โจทย์

2. Prompt Engineering หมายถึง กระบวนการออกแบบและปรับปรุงพรอมต์บนแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความสอดคล้องของคำตอบ ผ่านการจัดโครงสร้างพรอมต์ การให้บริบท และการกำหนดบทบาทที่ชัดเจน โดยประสิทธิผลของกระบวนการนี้ประเมินจากการเปรียบเทียบคุณภาพของผลลัพธ์ระหว่างพรอมต์เดิมและพรอมต์ที่ได้รับการปรับปรุง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research)

ประชากร แบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ ที่จัดสอบในปีการศึกษา 2567 ซึ่งเผยแพร่ในรูปแบบเอกสาร/ไฟล์ดิจิทัลอย่างเป็นทางการ และสามารถตรวจสอบเฉลยหรือแนวคำตอบได้

ตัวอย่างวิจัย แบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ ที่จัดสอบในปีการศึกษา 2567 ทั้งหมด 9 ชุด ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มประเภทของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติจากประเภทของแบบสอบทั้งหมดมาได้ 5 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสอบ NT ป.3 2) แบบสอบ O-NET ป.6 และ ม.3 3) แบบสอบ A-LEVEL 1 และ A-LEVEL 2 ม.6 4) แบบสอบสอวน.คณิตศาสตร์ค่าย 1 และ 5) แบบสอบสมาคมคณิตศาสตร์ ฯ ระดับประถมศึกษา ม.ต้น และ ม.ปลาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการประเมินคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จาก Generative AI ซึ่งคณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้บันทึกและประเมินความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติภายใต้เงื่อนไขการทดลองที่แตกต่างกัน และความสอดคล้องของข้อคำถามกับมิติของ The Revised Bloom’s Taxonomy และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้ 1) ประเภทของแบบสอบ 2) เฉลย/แนวคำตอบของข้อคำถามแต่ละข้อ 3) คำตอบของข้อคำถามที่ได้จาก Generative AI 4) คำอธิบายของคำตอบที่ได้/แนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการแก้โจทย์ 5) มิติของข้อคำถามตามแนวคิดของ The Revised Bloom’s Taxonomy และ 6) ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของข้อคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการพรอมต์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) Zero-shot Prompt 2) Single-shot Prompt และ 3) Chain-of-Thought Prompt (CoT) และป้อนไฟล์แบบสอบคณิตศาสตร์มาตรฐานระดับชาติทั้งหมด 9 ชุด ได้แก่ แบบสอบ NT, แบบสอบ O-NET, แบบสอบ A-LEVEL 1 และ A-LEVEL 2, แบบสอบ สอวน.คณิตศาสตร์ และแบบสอบสมาคมคณิตศาสตร์ ฯ ประจำปีการศึกษา 2567 บน Generative AI ที่ลงทะเบียนเข้าใช้งานครั้งแรก ไม่ได้สมัครสมาชิก และตั้งค่าระบบไม่ให้เก็บข้อมูลประวัติการใช้งานทั้งหมด 5 ระบบ ได้แก่ ChatGPT, Gemini, Perplexity, Claude และ Copilot แล้วพิจารณาคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ ได้แก่ 1) ความสามารถในการหาและอธิบายคำตอบ 2) ความแม่นยำในการหาคำตอบ 3) ความสอดคล้องของข้อคำถามกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และ 4) ความสอดคล้องของข้อคำถามกับมิติของ The Revised Bloom’s Taxonomy

เกณฑ์การประเมินคุณภาพ (Scoring Rubric)

เกณฑ์การประเมินเชิงคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จาก Generative AI พิจารณาในประเด็นความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ ดังนี้

ให้ +1 เมื่อคำตอบที่ได้จาก AI มีความถูกต้อง และคำอธิบายสอดคล้องกับคำตอบที่ได้

ให้ 0 เมื่อคำตอบที่ได้จาก AI มีความถูกต้อง แต่คำอธิบายไม่สอดคล้องกับคำตอบที่ได้ หรือคำตอบที่ได้ไม่มีความถูกต้อง แต่คำอธิบายสอดคล้องกับแนวคำตอบ

ให้ –1 เมื่อคำตอบที่ได้จาก AI ไม่มีความถูกต้อง และคำอธิบายไม่สอดคล้องกับคำตอบที่ได้

จากนั้น หาค่าร้อยละของสัดส่วนจำนวนข้อคำถามที่ได้คำตอบถูกต้องและคำอธิบายมีความสอดคล้องกับคำตอบ ต่อจำนวนข้อคำถามทั้งหมดในแบบสอบ (ตัวอย่าง แบบสอบ NT มีจำนวน 30 ข้อ เมื่อใช้พรอมต์ประเภท CoT บน Gemini พบว่า ตอบถูก 28 ข้อ คิดเป็นความแม่นยำร้อยละ 93.33) แล้วนำค่าที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าร้อยละ	ระดับความแม่นยำ
80.01 - 100.00	มีความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบอยู่ในระดับมากที่สุด
60.01 - 80.00	มีความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบอยู่ในระดับมาก
40.01 - 60.00	มีความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบอยู่ในระดับปานกลาง
20.01 - 40.00	มีความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบอยู่ในระดับน้อย
0.00 - 20.00	มีความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงบรรยายในการอธิบายความแม่นยำในการหาคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และร้อยละ (%) สำหรับการวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามกับมิติของ The Revised Bloom’s Taxonomy และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ คณะผู้วิจัยใช้กรอบดังกล่าวเป็น กรอบการจำแนก (Classification Framework) เพื่อวิเคราะห์การกระจายของข้อคำถามและคำตอบที่ได้จาก Generative AI ในแต่ละมิติ/ทักษะ มิได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินความถูกต้องหรือคุณภาพของคำตอบ การจำแนกดังกล่าวดำเนินการโดยคณะผู้วิจัยเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการอภิปรายแนวโน้มของผลลัพธ์

ตัวอย่างพรอมต์ที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการแต่ละพรอมต์ครั้งละพรอมต์ หาก Generative AI ให้ผลลัพธ์ที่ไม่ครบถ้วน หรือไม่สามารถให้ผลลัพธ์ได้ จะดำเนินการซ้ำจนกว่าจะได้ผลลัพธ์ หรือ AI ระบุว่าไม่สามารถให้ผลลัพธ์ได้แล้ว

Zero-shot Prompt

1. ช่วยทำข้อสอบทุกข้อจากไฟล์ที่ส่งไปให้
2. อธิบายคำตอบแต่ละข้อ
3. ระบุว่าโจทย์ปัญหาแต่ละข้อสอดคล้องกับมิติด้านกระบวนการทางปัญญาตามแนวคิด The Revised Bloom’s Taxonomy มิติใด (3.1 จำ 3.2 เข้าใจ 3.3 นำไปใช้ 3.4 วิเคราะห์ 3.5 ประเมินค่า 3.6 สร้างสรรค์)
4. ระบุว่าโจทย์ปัญหาแต่ละข้อวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านใด (4.1 ทักษะการแก้ปัญหา 4.2 ทักษะการให้เหตุผล 4.3 ทักษะการเชื่อมโยง 4.4 ทักษะการสื่อสารและสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ 4.5 ทักษะการคิดสร้างสรรค์)

Single-shot Prompt

ฉันมีข้อสอบ NT จำนวน 30 ข้อ ช่วยทำข้อสอบทั้งหมดและอธิบายคำตอบอย่างละเอียด รวมทั้งระบุว่าข้อสอบแต่ละข้อวัดสอดคล้องกับมิติด้านกระบวนการทางปัญญาตามแนวคิด The Revised Bloom’s Taxonomy มิติใด (1. จำ 2. เข้าใจ 3. นำไปใช้ 4. วิเคราะห์ 5. ประเมินค่า 6. สร้างสรรค์) และวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ใด (1. ทักษะการแก้ปัญหา 2. ทักษะการให้เหตุผล 3. ทักษะการเชื่อมโยง 4. ทักษะการสื่อสารและสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ 5. ทักษะการคิดสร้างสรรค์)

Chain-of-Thought Prompt (CoT)

ช่วยทำข้อสอบ NT ระดับชั้น ป.3 จากไฟล์ที่แนบไป โดยอธิบายตามขั้นตอนอย่างละเอียด ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 หาคำตอบของโจทย์
ขั้นตอนที่ 2 อธิบายคำตอบของโจทย์
ขั้นตอนที่ 3 ระบุว่าโจทย์ปัญหาสอดคล้องกับมิติด้านกระบวนการทางปัญญาตามแนวคิด The Revised Bloom’s Taxonomy มิติใด (1. จำ 2. เข้าใจ 3. นำไปใช้ 4. วิเคราะห์ 5. ประเมินค่า 6. สร้างสรรค์)
ขั้นตอนที่ 4 ระบุว่าโจทย์ปัญหาวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านใด (1. ทักษะการแก้ปัญหา 2. ทักษะการให้เหตุผล 3. ทักษะการเชื่อมโยง 4. ทักษะการสื่อสารและสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ 5. ทักษะการคิดสร้างสรรค์)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ ระหว่าง Generative AI แต่ละระบบ

จากการพรอมต์ที่แตกต่างกัน 3 ประเภท บน Generative AI ทั้งหมด 5 ระบบ เพื่อประเมินความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ 9 ชุด ได้ผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละความแม่นยำในการหาคำตอบของแบบสอบ โดยใช้ Generative AI

แบบสอบ คณิตศาสตร์	ประเภท ของพรอมต์	Generative AI				
		ChatGPT	Gemini	Perplexity	Claude	Copilot
NT ป.3	Zero-shot Prompt	80.00	86.67	70.00	23.33	80.00
	Single-shot Prompt	60.00	90.00	40.00	66.67	76.67
	CoT Prompt	56.67	93.33	70.00	83.33	90.00
O-NET ป.6	Zero-shot Prompt	–*	100.00	–**	–*	66.67
	Single-shot Prompt	–*	93.33	–*	–*	60.00
	CoT Prompt	–*	86.67	0.00	–*	60.00
O-NET ม.3	Zero-shot Prompt	–*	75.00	10.00	–*	65.00
	Single-shot Prompt	–*	85.00	–*	–*	70.00
	CoT Prompt	–*	60.00	5.00	–*	70.00
A-Level 1 ม.6	Zero-shot Prompt	20.00	76.67	0.00	86.67	10.00
	Single-shot Prompt	50.00	60.00	0.00	96.67	30.00
	CoT Prompt	56.67	50.00	0.00	90.00	30.00
A-Level 2 ม.6	Zero-shot Prompt	100.00	96.67	6.67	86.67	96.67
	Single-shot Prompt	50.00	70.00	0.00	40.00	50.00
	CoT Prompt	40.00	76.67	0.00	46.67	50.00
สอวน. ค่าย 1	Zero-shot Prompt	33.33	60.00	0.00	6.67	23.33
	Single-shot Prompt	10.00	63.33	0.00	20.00	33.33
	CoT Prompt	30.00	36.67	0.00	16.67	43.33
สมาคม ฯ ประถม	Zero-shot Prompt	16.67	40.00	20.00	40.00	43.33
	Single-shot Prompt	10.00	40.00	6.67	26.67	30.00
	CoT Prompt	30.00	30.00	0.00	33.33	40.00
สมาคม ฯ ม.ต้น	Zero-shot Prompt	8.57	54.29	0.00	28.57	5.71
	Single-shot Prompt	22.86	48.57	5.71	65.71	37.14
	CoT Prompt	25.71	45.71	0.00	48.57	17.14
สมาคม ฯ ม.ปลาย	Zero-shot Prompt	20.00	72.00	0.00	20.00	12.00
	Single-shot Prompt	12.00	68.00	–**	24.00	32.00
	CoT Prompt	16.00	44.00	0.00	20.00	32.00
	ค่าเฉลี่ย	**27.47**	**66.76**	**8.67**	**35.93**	**46.46**

* Generative AI ไม่สามารถอ่านไฟล์ของแบบสอบได้

** Generative AI ระบุว่าไม่สามารถหาคำตอบได้ เนื่องจากติดลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ร้อยละความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ ทั้งหมด 9 ชุด จำนวน 245 ข้อ เป็นข้อสอบชนิดปรนัย 103 ข้อ และข้อสอบชนิดอัตนัย 142 ข้อ โดยใช้ Generative AI เมื่อพิจารณาค่าสถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าเฉลี่ย ทั้งในภาพรวมและจำแนกรายด้าน ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวม พบว่า Gemini มีความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 66.76) รองลงมา คือ Copilot ($\bar{X}$ = 46.46) Claude ($\bar{X}$ = 35.93) ChatGPT ($\bar{X}$ = 24.47) และ Perplexity ($\bar{X}$ = 66.76) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายพรอมต์ พบว่า Zero-shot Prompt ให้ความแม่นยำในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 38.69) รองลงมา คือ Single-shot Prompt ($\bar{X}$ = 36.54) และ Chain-of-Thought Prompt ($\bar{X}$ = 35.94) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ร้อยละความแม่นยำในการหาคำตอบของแบบสอบ โดยใช้ Generative AI เมื่อพิจารณาตามมิติของ The Revised Bloom’s Taxonomy

มิติของ The Revised Bloom’s Taxonomy	Generative AI					ค่าเฉลี่ย
	ChatGPT	Gemini	Perplexity	Claude	Copilot	
ความจำ	0.00	0.21	0.00	0.00	0.62	0.16
ความเข้าใจ	1.87	10.33	4.23	2.80	4.92	4.83
การนำไปใช้	44.48	53.03	79.53	59.18	57.18	58.68
การวิเคราะห์	50.59	33.95	16.24	34.62	35.11	34.10
การประเมินค่า	3.05	2.05	0.00	3.39	1.23	1.94
การสร้างสรรค์	0.00	0.45	0.00	0.00	0.94	0.28
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ร้อยละความแม่นยำในการหาคำตอบของแบบสอบ โดยใช้ Generative AI เมื่อพิจารณาตามมิติของ The Revised Bloom’s Taxonomy พบว่า Generative AI ทั้ง 5 ระบบ สามารถหาคำตอบของข้อคำถามมิติการนำไปใช้ได้มากที่สุด ($\bar{X}$ = 58.68) รองลงมา คือ มิติการวิเคราะห์ ($\bar{X}$ = 34.10) มิติความเข้าใจ ($\bar{X}$ = 4.83) มิติการประเมินค่า ($\bar{X}$ = 1.94) มิติการสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 0.28) และมิติความจำ ($\bar{X}$ = 0.16) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาราย Generative AI พบว่า Gemini, Perplexity, Claude และ Copilot สามารถหาคำตอบของข้อคำถามมิติการนำไปใช้ได้มากที่สุด แต่ ChatGPT สามารถหาคำตอบของข้อคำถามมิติการวิเคราะห์ได้มากที่สุด

ตารางที่ 3 ร้อยละความแม่นยำในการหาคำตอบของแบบสอบ โดยใช้ Generative AI เมื่อพิจารณาตามทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์	Generative AI					ค่าเฉลี่ย
	ChatGPT	Gemini	Perplexity	Claude	Copilot	
การแก้ปัญหา	55.76	60.64	56.54	66.26	56.30	59.10
การให้เหตุผล	23.12	18.81	33.03	20.63	35.11	26.14
การเชื่อมโยง	17.65	14.21	10.42	4.74	3.97	10.20
การสื่อสารและสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์	2.52	5.39	0.00	2.37	3.03	2.66
การคิดสร้างสรรค์	0.96	0.95	0.00	0.32	1.59	0.76
รวม	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ร้อยละความแม่นยำในการหาคำตอบของแบบสอบ โดยใช้ Generative AI เมื่อพิจารณาตามทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ พบว่า Generative AI ทั้ง 5 ระบบ สามารถหาคำตอบของข้อคำถามที่เป็นทักษะการแก้ปัญหาได้มากที่สุด ($\bar{X}$ = 59.10) รองลงมา คือ ทักษะการให้เหตุผล ($\bar{X}$ = 26.14) ทักษะการเชื่อมโยง ($\bar{X}$ = 10.20) ทักษะการสื่อสารและสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ ($\bar{X}$ = 2.66) และทักษะการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 0.76)

2. วิธีการใช้พรอมต์ที่เหมาะสมในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติ

ผลการวิจัย พบว่า ประเภทของพรอมต์ส่งผลต่อความสามารถในการหาและอธิบายคำตอบ รวมถึงความแม่นยำในการหาคำตอบของ Generative AI ในระดับที่แตกต่างกัน โดยภาพรวม Zero-shot Prompt ให้ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งด้านความสามารถในการหาและอธิบายคำตอบ และความแม่นยำ รองลงมา คือ Single-shot Prompt และ Chain-of-Thought Prompt ตามลำดับ Zero-shot Prompt ให้คำตอบที่ถูกต้องเชิงตัวเลขสูงกว่า แม้คำอธิบายจะสั้นและไม่แสดงขั้นตอนอย่างละเอียด ในขณะที่ Single-shot Prompt และ Chain-of-Thought Prompt ช่วยเพิ่มความชัดเจนและความเป็นลำดับขั้นตอนของคำอธิบาย แต่ไม่ส่งผลให้ความแม่นยำเชิงตัวเลขเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยสรุป ประเภทของพรอมต์มีอิทธิพลต่อคุณภาพของคำอธิบายคำตอบมากกว่าความแม่นยำในการหาคำตอบในบริบทของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติของประเทศไทย

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำและความสามารถในการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติระหว่าง Generative AI แต่ละระบบ รวมถึงศึกษาผลของการใช้พรอมต์ประเภทต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า AI แต่ละระบบมีความสามารถในการหาคำตอบแตกต่างกัน โดยระบบที่ได้รับการพัฒนาในช่วงหลังมีแนวโน้มให้ความแม่นยำสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่าโครงสร้างและกลไกของแบบจำลองภาษา มีผลต่อประสิทธิภาพในการแก้โจทย์เชิงคำนวณและการให้เหตุผลหลายขั้นตอน อย่างไรก็ตามยังพบข้อจำกัดด้านการอ่านไฟล์และการคำนวณที่ซับซ้อนใน AI บางระบบ โดยเฉพาะโจทย์ที่ต้องอาศัยการให้เหตุผลต่อเนื่องหรือการตีความข้อมูลเชิงภาพ

เมื่อพิจารณาประเภทของพรอมต์ ผลการวิจัยพบว่า Zero-shot Prompt ให้ความแม่นยำเชิงตัวเลขโดยรวมสูงที่สุด ในขณะที่ Single-shot Prompt และ Chain-of-Thought Prompt ให้ค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน โดย CoT Prompt ช่วยยกระดับความเป็นระบบและความชัดเจนของคำอธิบาย แม้จะไม่ทำให้ความแม่นยำในการหาคำตอบเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ผลดังกล่าวสะท้อนข้อจำกัดของ Generative AI ในการประมวลผลเชิงสัญลักษณ์ โดยเฉพาะเมื่อมีการเพิ่มการอธิบายขั้นตอนการคิด

เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบ The Revised Bloom’s Taxonomy พบว่า Generative AI ทำผลงานได้ดีกว่าในข้อสอบระดับการนำไปใช้และการวิเคราะห์ แต่ยังมีข้อจำกัดในระดับการประเมินค่าและการสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยการคิดเชิงลึก จากผลการวิจัยเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า การนำ AI มาใช้ในบริบทการเรียนรู้และการประเมินผล ควรพิจารณาความเหมาะสมระหว่างระบบและรูปแบบพรอมต์ร่วมกัน โดย Zero-shot Prompt เหมาะกับการประเมินความถูกต้องเชิงตัวเลข ขณะที่ CoT Prompt เหมาะสำหรับการประเมินกระบวนการคิดเชิงลึก อย่างไรก็ตาม Generative AI ยังไม่สามารถทดแทนการคิดวิเคราะห์และการตัดสินเชิงวิชาการของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ การใช้งาน AI จึงควรดำเนินควบคู่กับการกำกับตรวจสอบโดยมนุษย์ เพื่อคงความตรงและความเที่ยงของการประเมินผลทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการเลือกใช้ระบบ Generative AI และประเภทของพรอมต์ที่เหมาะสมสำหรับการหาและอธิบายคำตอบของแบบสอบคณิตศาสตร์ระดับชาติและแบบสอบอื่นเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เช่น การฝึกทำข้อสอบ การทบทวนเนื้อหา เป็นต้น รวมถึงเป็นฐานในการพัฒนาเครื่องมือประเมินความแม่นยำและคุณภาพคำตอบของ AI เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาตัวแปรแทรกซ้อนเพิ่มเติม เช่น ลักษณะของแบบสอบความสามารถในการประมวลภาพของ AI เพื่อควบคุมความแปรปรวนของตัวแปรตามให้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับมิติของ The Revised Bloom’s Taxonomy และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ก่อนการทดลอง เพื่อเพิ่มความตรงของผลการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเล่มนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้ หากปราศจากการชี้แนะ การถ่ายทอดความรู้ และความทุ่มเทที่มีต่อนิสิตของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย อีกทั้งยังได้ให้กำลังใจและกระตุ้นให้คณะวิจัยมุ่งมั่นดำเนินงานวิจัยด้วยความตั้งใจ เพื่อให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาและความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.

Brown, T. B., et al. (2020). Language models are few-shot learners. *Advances in Neural Information Processing Systems, 33.*

Kasneci, E., et al. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences, 103*, 102274.

Kaewboonlert, N., Poontananggul, J., Pongsuwan, N., & Bhakdisongkhram, G. (2025). Factors associated with the accuracy of large language models in basic medical science examinations: Cross-sectional study. *JMIR Medical Education*, *11*(1), e58898. https://doi.org/10.2196/58898.

Kung, T. H., et al. (2023). Performance of ChatGPT on USMLE. *PLOS Digital Health, 2*(2), e0000198. https://doi.org/10.1371/journal.pdig.0000198

Revalde, G., et al. (2025). Can ChatGPT pass a physics test? *Technology, Knowledge and Learning*. https://doi.org/10.1007/s10758-025-09814-0

การศึกษารูปแบบการดูแลสุขภาพของแรงงานนอกระบบในหน่วยบริการปฐมภูมิ
MODEL OF HEALTH CARE PROVIDER IN PRIMARY HEALTH CARE UNITS AMONG INFORMAL WORKERS

จุไรรัตน์ ศรีมณี[1*] จุไรรัตน์ ช่วงไชยยะ[2] และขวัญนภา อุทัยทอง[3]
Churairat Srimanee[1*] Khwannapa Uthaithong[2] and Jurairat Chuangchaiya [3]

[1-3]กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค
[1-3]Division of Occupational and Environmental Diseases, Department of Disease Control

*Corresponding author, E-mail: s.churairat@gmail.com โทรศัพท์ 08 6908 0611

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive study) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่ออธิบายรูปแบบการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคจากการทำงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของแรงงานนอกระบบในจังหวัดลำปาง อุดรธานี ขอนแก่น กาฬสินธุ์ นครราชสีมา สงขลา และพัทลุง 2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับแรงงานนอกระบบ เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยเฉพาะและแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อประเมินบริบท กระบวนการ และผลลัพธ์การจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับแรงงานนอกระบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบอาชีพแรงงานนอกระบบ 5 กลุ่มอาชีพ

ผลการวิจัย พบว่า อาชีพเกษตรกรมีจำนวนมากที่สุด 163 คน (ร้อยละ 38) แกะสลักหิน 126 คน (ร้อยละ 30) คัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ 45 คน (ร้อยละ 10) ขับรถรับจ้าง 38 คน (ร้อยละ 9) ตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า 54 คน (ร้อยละ13) ผลการวิเคราะห์สิ่งคุกคามสุขภาพจากลักษณะงาน ได้แก่ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เชื้อก่อโรค ฝุ่นใยผ้า ฝุ่นซิลิกา อุบัติเหตุจากยานพาหนะ และท่าทางการทำงานไม่เหมาะสม ซึ่งหน่วยงานเครือข่ายในระดับชุมชนเป็นกลไกสำคัญในพื้นที่ที่ช่วยในการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคจากการทำงานให้แรงงานนอกระบบ

คำสำคัญ: รูปแบบ การดูแลสุขภาพ แรงงานนอกระบบ หน่วยบริการปฐมภูมิ

Abstract

This descriptive research aimed 1) to describe models of health care prevention of work-related diseases provided by primary health care units for informal workers in Lampang, Udon Thani, Khon Kaen, Kalasin, Nakhon Ratchasima, Songkhla, and Phatthalung provinces, and 2) to study the implementation outcomes of occupational health services for informal workers.The research tools included a specifically developed questionnaire and an in-depth interview guide designed to assess the context, process, and outcomes of occupational health service for informal workers. The study population comprised 5 informal workers.

The findings revealed that farmers constituted the largest proportion of participants 128 people (38%), stone carving 126 people (30%), garment workers 54 people (13%), electronic waste sorting workers 45 people (10%), and hired vehicle drivers 38 people (9%). The analysis of occupational health hazards revealed exposure to pesticides, infectious agents, textile fiber dust, silica dust, traffic-related accidents, and ergonomic. Community-based networks were a key mechanism in supporting health care delivery and preventing work-related diseases among informal workers.

Keywords: model, health care provider, informal workers, primary health care units

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้มีงานทำทั้งสิ้น 39.6 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบจำนวน 20.2 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) จัดเป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งแรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้ที่มีงานทำที่อยู่ในระบบการจ้างงานที่ไม่เป็นทางการ เป็นแรงงานชั่วคราว แรงงานอิสระ แรงงานตามฤดูกาล ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายแรงงาน ไม่มีหลักประกันสังคมจากการทำงาน และเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลาย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566; Internal Labour Organization, 2004; สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่, 2661) ทำให้แรงงานนอกระบบต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ ได้แก่ ความไม่มั่นคงในการจ้างงาน ไม่มีสัญญาจ้างงานอย่างเป็นทางการ ขาดสวัสดิการพื้นฐาน ขาดสิทธิประโยชน์เมื่อเจ็บป่วย และไม่ได้รับบริการสุขภาพที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการทำงานของแรงงาน ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพและโรคจากการทำงาน เนื่องจากลักษณะการทำงาน และ

สภาพแวดล้อมการทำงานของแรงงานนอกระบบมีความเสี่ยงอันตราย จากสถานที่ทำงานมีขนาดเล็กและมักใช้สถานที่บางส่วนของบ้านพักอาศัยเป็นสถานที่ทำงาน ทำให้แรงงานเหล่านี้ต้องสัมผัสกับสิ่งคุกคามสุขภาพตลอดเวลา ทั้งด้านกายภาพ เคมี ชีวภาพ และการยศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานนอกระบบใน 5 กลุ่มอาชีพเสี่ยงสูง ได้แก่ เกษตรกร ขับรถรับจ้าง แกะสลักหิน คัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า ซึ่งเสี่ยงต่อการสัมผัสสารเคมี เสียงดัง ความร้อน และท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสม นำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุและเจ็บป่วยจากการทำงาน

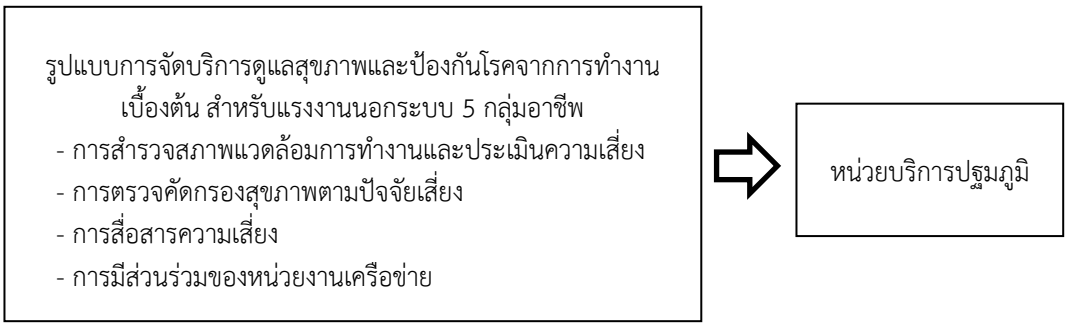
สำหรับการจัดบริการอาชีวอนามัยในหน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานโดยบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านอาชีวอนามัย เพื่อป้องกัน เฝ้าระวัง และควบคุมโรคให้กับผู้ประกอบอาชีพ โดยมีกิจกรรมสำคัญได้แก่ การประเมินความเสี่ยงในการทำงาน การปรับปรุงสภาพแวดล้อม การทำงาน การตรวจคัดกรองสุขภาพ การวินิจฉัยโรคเบื้องต้น การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การสื่อสารความเสี่ยง การให้อาชีวสุขศึกษา และการมีส่วนร่วมด้านการป้องกันโรคของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพได้รับบริการที่มีคุณภาพและมีสุขภาพอนามัยที่ดี (เพ็ญศรี อนันตกุลนธี และคณะ, 2558) จากสถานการณ์โรคจากการประกอบอาชีพจากระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2564 อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน พบว่า การบาดเจ็บจากการทำงานเท่ากับ 197.54 โรคกระดูกและกล้ามเนื้อเท่ากับ 175 โรคประสาทหูเสื่อมจากเสียงดังเท่ากับ 0.71 โรคจากสารทำละลายอินทรีย์เท่ากับ 0.68 โรคปอดจากฝุ่นหินเท่ากับ 0.28 โรคปอดจากแร่ใยหิน เท่ากับ 0.08 (รุ้งประกาย, 2564) ซึ่งโรคดังกล่าวนี้มีปัจจัยสาเหตุจากการสัมผัสสิ่งคุกคามสุขภาพ ทำให้ผู้ประกอบอาชีพ ได้รับอันตรายจากสภาพแวดล้อมการทำงาน ได้แก่ เกษตรกรที่มีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชปริมาณมากและไม่สวมใส่อุปกรณ์ป้องกันที่เหมาะสม อาชีพขับรถรับจ้างที่ทำงานกลางแจ้งสัมผัสกับความร้อนและฝุ่น อาชีพแกะสลักหินที่มีการตัดและสกัดหิน อาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่สัมผัสสารโลหะหนัก และอาชีพตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้าป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อและกระดูกเนื่องจากนั่งทำงานนาน ๆ

หน่วยบริการปฐมภูมิเป็นสถานบริการสุขภาพที่ดูแลสุขภาพประชาชนทุกเรื่องแบบพื้นฐานและทั่วถึง ประชาชนสามารถได้รับบริการที่ครบถ้วนทุกด้าน แต่ในระยะที่ผ่านมาการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันโรคและลดความเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพจากการทำงาน ได้แก่ การสำรวจและประเมินความเสี่ยง สภาพแวดล้อมการทำงาน และการตรวจคัดกรองสุขภาพตามปัจจัยเสี่ยง และการสื่อสารความเสี่ยง ยังมีน้อย อาจเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยบริการสุขภาพยังขาดความรู้พื้นฐานด้านอาชีวอนามัย และกลไกการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ยังไม่ชัดเจน ทำให้การจัดบริการยังไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แรงงานนอกระบบแต่ละกลุ่มอาชีพมีลักษณะการทำงานและปัญหาการสัมผัสปัจจัยเสี่ยงที่แตกต่างกัน จากสถานการณ์ดังกล่าว พบว่ารูปแบบการดำเนินงานด้านนี้ยังมีน้อย จึงควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับแรงงานนอกระบบกลุ่มอาชีพเสี่ยง เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของหน่วยบริการสุขภาพในการจัดบริการที่ชัดเจน และปฏิบัติได้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายรูปแบบการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคจากการทำงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของแรงงานนอกระบบในจังหวัดลำปาง อุดรธานี ขอนแก่น กาฬสินธุ์ นครราชสีมา สงขลา และพัทลุง
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับแรงงงานนอกระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย Methodology)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive study) ประกอบด้วย

1. **การสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง**

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยการประมาณค่าตามอัตราป่วยด้วยโรคพิษจากสารกำจัดศัตรูพืช เท่ากับ 13 ต่อประชากรแสนราย โดยใช้สูตรของ Lwanga & Lameshow (1991) ดังนี้

$$n = \frac{z^2_{1-\frac{\propto}{2}}\, p(1-p)}{d^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง P = proportion เท่ากับ 0.013 d = ค่าความคลาดเคลื่อน = 0.02 Alpha = 0.05 Z = (0.975) = 1.96

แทนค่า

$$n = \frac{1.96^2_{1-\frac{0.05}{2}}\, 0.013(1-0.013)}{0.02^2}$$

n = 124

ดังนั้น จำนวนตัวอย่างในกลุ่มอาชีพเกษตรกร เท่ากับ 124 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างอาชีพแกะสลักหิน กลุ่มอาชีพตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า กลุ่มอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และกลุ่มอาชีพขับรถรับจ้าง คิดสัดส่วนขนาดตัวอย่าง ประมาณร้อยละ 65 ของจำนวนตัวอย่างอาชีพเกษตรกร ดังนั้น ขนาดตัวอย่างของอาชีพแกะสลักหิน 80 ตัวอย่าง คัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ 80 ตัวอย่าง ขับรถรับจ้าง 80 ตัวอย่าง ตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า 80 ตัวอย่าง รวม 444 ตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ แรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพเกษตรกร แกะสลักหิน ตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า คัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และขับรถรับจ้าง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นำร่อง 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง จำนวน 426 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสร้างขึ้นโดยเฉพาะประกอบด้วยคำถามข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการทำงาน ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงสภาพแวดล้อมการทำงาน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีวอนามัย จำนวน 3 ท่าน ค่า IOC เท่ากับ 0.76

เกณฑ์การคัดเข้า คือ แรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพเกษตรกร อาชีพแกะสลักหิน อาชีพตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า อาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และอาชีพขับรถรับจ้าง อาศัยอยู่ในจังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และยินดีเข้าร่วมโครงการ

เกณฑ์การคัดออก คือ ไม่สามารถให้ข้อมูลได้เนื่องจากปัญหาสุขภาพขณะร่วมกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดพื้นที่ศึกษา เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ

2. **การตรวจคัดกรองสุขภาพตามปัจจัยเสี่ยง** ได้แก่ การตรวจคัดกรองสุขภาพจากการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชด้วยกระดาษทดสอบโคลีนเอสเตอเรส ให้กับเกษตรกร จำนวน 124 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสร้างขึ้นโดยเฉพาะประกอบด้วยคำถามข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการปฏิบัติตัวในขณะทำงาน ข้อมูลสภาวะสุขภาพและอาการผิดปกติภายหลังการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช จำนวน 14 ข้อ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีวอนามัย จำนวน 3 ท่าน ค่า IOC เท่ากับ 0.76

เกณฑ์การคัดเข้า คือ แรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในจังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง และยินดีเข้าร่วมโครงการ

เกณฑ์การคัดออก คือ ไม่ยินดีร่วมกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดพื้นที่ศึกษา เพื่อดำเนินการตรวจคัดกรองสุขภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ

3. **การสื่อสารความเสี่ยง** โดยการสังเกตเจ้าหน้าที่สาธารณสุขดำเนินการคืนข้อมูลสุขภาพให้กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับให้อาชีวสุขศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดพื้นที่ศึกษา เพื่อดำเนินร่วมการคืนข้อมูลสุขภาพภายหลังการตรวจคัดกรองสุขภาพให้กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับให้อาชีวสุขศึกษาให้กับแรงงานนอกระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปสาระและประเด็นสำคัญการให้อาชีวสุขศึกษา

4. **สัมภาษณ์เชิงลึกทบทวนและสังเคราะห์กระบวนการดำเนินงาน** ในประเด็นบริบทกระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ในการดำเนินงานจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับแรงงานนอกระบบในหน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานการณ์การดำเนินการจัดบริการอาชีวอนามัยให้กับแรงงานนอกระบบ กระบวนการในขับเคลื่อนการดำเนินงาน จุดแข็งที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ผลลัพธ์ของการดำเนินงาน

ประชากรผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย นักวิชาการสาธารณสุข ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และแรงงานนอกระบบ จำนวน 21 คน สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านอาชีวอนามัยและโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

เกณฑ์การคัดเข้า คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในชุมชนและหน่วยงานสำคัญในพื้นที่

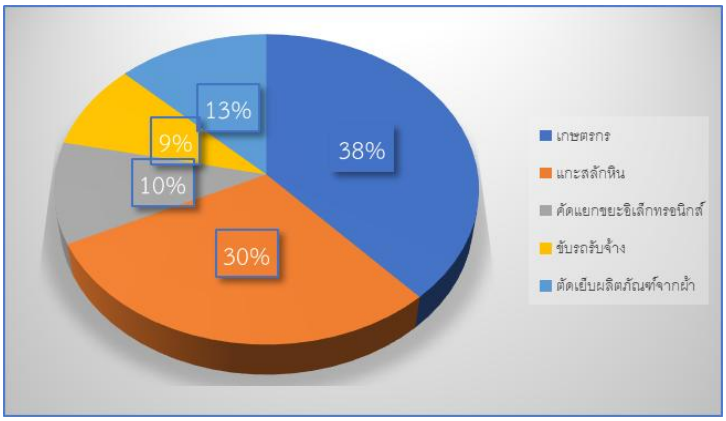
เกณฑ์การคัดออก คือ ไม่สามารถให้ข้อมูลได้เนื่องจากปัญหาสุขภาพขณะร่วมกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์เก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเรียบเรียงข้อความ สรุปความ และจับประเด็นสำคัญ จากนั้นวิเคราะห์สรุปประเด็นที่น่าสนใจ

ผลการวิจัย

1. การสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง

ภาพที่ 2 จำนวนและร้อยละของแรงงานนอกระบบจำแนกรายกลุ่มอาชีพ

จากการศึกษา พบว่า อาชีพเกษตรกรมีจำนวนมากที่สุด 163 คน (ร้อยละ 38) รองลงมา แกะสลักหิน 126 คน (ร้อยละ 30) คัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ 45 คน (ร้อยละ 10) ขับรถรับจ้าง 38 คน (ร้อยละ 9) และตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า 54 คน (ร้อยละ13)

คุณลักษณะทางประชากร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 302 คน (ร้อยละ 70.90) เพศชาย จำนวน 124 คน (ร้อยละ 29.10) อาชีพขับรถรับจ้างมีเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 51 - 60 ปี จำนวน 155 คน (ร้อยละ 36.4) รองลงมาคือช่วงอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 150 คน (ร้อยละ 35.4) ส่วนใหญ่จบระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 244 คน (ร้อยละ 49.5) รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 104 คน (ร้อยละ 24.2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 226 คน (ร้อยละ 53.1) มีการทำงานน้อยกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน และอาชีพขับรถรับจ้างมีสัดส่วนการทำงานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวันมากกว่าอาชีพอื่น ๆ การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล พบว่า อุปกรณ์ที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ ผ้าปิดจมูก จำนวน 344 คน (ร้อยละ 80.8) ถ้าพิจารณารายอาชีพพบว่า อาชีพเกษตรกรใช้รองเท้าบู๊ทมากที่สุด ร้อยละ 85.9 อาชีพแกะสลักหินใช้ผ้าปิดจมูกมากที่สุด รองลงมา คือ แว่นตา อาชีพตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้ามีการใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลน้อยที่สุด อาชีพขับรถรับจ้างใช้ผ้าปิดจมูกมากที่สุด รองลงมา คือ แว่นตา อาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ มีการใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลได้แก่ ผ้าปิดจมูก รองเท้าบู๊ท หมวก และถุงมือยาง

การวิเคราะห์ขั้นตอนการปฏิบัติงานแต่ละอาชีพ ดังนี้

อาชีพเกษตรกร ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ การเพาะปลูก ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยวผลผลิต

อาชีพแกะสลักหิน ได้แก่ การตีหน้าหิน การตัดหิน เจียรหิน แกะสลักลวดลาย ขัดตกแต่งผิวงาน และทาสี

อาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ คัดแยกเบื้องต้น ถอดแยกชิ้นส่วน และจัดเก็บและบรรจุ

อาชีพขับรถรับจ้าง ได้แก่ การเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงาน การขับขี่บริการผู้โดยสารและสิ้นสุดการทำงาน

อาชีพตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า ได้แก่ การออกแบบ ตัดผ้า เย็บประกอบ และตรวจสอบคุณภาพ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สิ่งคุกคามสุขภาพจากลักษณะงานจำแนกรายอาชีพ

อาชีพ	สิ่งคุกคามสุขภาพ
1. เกษตรกร	1) สารกำจัดศัตรูพืช 2) เชื้อก่อโรค 3) ท่าทางการทำงานไม่หมาะสม
2. แกะสลักหิน	1) ฝุ่นซิลิกา 2) ท่าทางการทำงานไม่เหมาะสม 3) เสียงดัง
3. ตัดเย็บผลิตภัณฑ์จากผ้า	1) ฝุ่นใยผ้า 2) ท่าทางการทำงานไม่เหมาะสม 3) อุบัติเหตุจากไฟฟ้า
4. ขับรถรับจ้าง	1) อุบัติเหตุจากยานพาหนะ 2) ท่าทางการทำงานไม่เหมาะสม 3) ฝุ่น PM2.5
5. คัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์	1) ฝุ่นทั่วไป 2) ท่าทางการทำงานไม่เหมาะสม 3) สารโลหะหนัก

2. ผลการตรวจคัดกรองสุขภาพตามปัจจัยเสี่ยง

การตรวจคัดกรองสุขภาพจากการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตและคาร์บาเมตด้วยกระดาษทดสอบโคลีนเอสเตอเรส ให้กับเกษตรกร ด้วยวิธีการเจาะเลือดปลายนิ้วตรวจปริมาณเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสด้วยกระดาษทดสอบ และแปลผลเทียบกับแผ่นสีมาตรฐาน แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ สีเหลืองแสดงระดับปกติ สีเหลืองอมเขียวแสดงระดับปลอดภัย สีเขียวแสดงระดับมีความเสี่ยง และสีเขียวเข้มแสดงระดับไม่ปลอดภัย ซึ่งดำเนินการตรวจให้กับเกษตรกรจำนวน 163 คน พบว่า ผู้ที่มีผลปกติ จำนวน 130 คน (ร้อยละ 79.75) ผู้ที่มีผลปลอดภัย จำนวน 20 คน (ร้อยละ 12.27) และผู้ที่มีผลมีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัย จำนวน 13 คน (ร้อยละ 7.98)

3. ผลการสื่อสารความเสี่ยง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ให้อาชีวสุขศึกษาแนะนำวิธีการทำงานที่ปลอดภัย และแนะนำการสวมใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับลักษณะงาน เช่น ควรสวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวที่คลุมทุกส่วนของร่างกาย เมื่อต้องทำงาน

สัมผัสความร้อนหรือสัมผัสสารเคมี สวมถุงมือผ้าสำหรับการตัดหรือเจียรหิน สวมถุงมือที่ทำจากยางธรรมชาติ พลาสติกผสมยางหรือถุงมือชนิดไนไตรท์ สำหรับการสัมผัสสารเคมี ควรสวมหน้ากากเพื่อป้องกันสารเคมีที่ผลิตจากวัสดุซิลิโคนหรือพลาสติกที่มีความยืดหยุ่นสูง ควรสวมแว่นตาเพื่อปิดบริเวณดวงตาและผิวหนังโดยรอบสำหรับกันฝุ่นและสารเคมี และการแจกสื่อประชาสัมพันธ์โปสเตอร์และแผ่นพับความรู้ด้านอาชีวอนามัย

4. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.1 ด้านบริบท

การดำเนินงานดูแลสุขภาพ เฝ้าระวัง และป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพให้กับแรงงาน นอกระบบในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายและให้ความสำคัญกับปัญหาด้านนี้ เพราะแรงงานอกระบบเป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ แต่การจัดทำฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบยังไม่ครอบคลุม เนื่องจากแรงงานนอกระบบมีความหลากหลายของอาชีพ ลักษณะการประกอบอาชีพไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงบ่อย รวมถึงลักษณะงานที่มีความซับซ้อน ประกอบกับเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลยังไม่เหมาะสม ส่งผลให้การสำรวจข้อมูลสามารถระบุได้เพียงชื่ออาชีพ แต่ไม่สามารถสะท้อนความเสี่ยงจากการทำงานได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ดีรูปแบบการดำเนินงานนี้สอดคล้องกับโครงการสถานประกอบการปลอดโรค ปลอดภัย กายใจเป็นสุข (รุ้งประกายและคณะ, 2654) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการดูแลสุขภาพ ป้องกันและควบคุมโรคให้ประชาชนกลุ่มวัยทำงาน เพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรง สามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ โดยมีหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิจัดกิจกรรมเชิงรุก และอาชีวสุขศึกษาคำแนะนำด้านความปลอดภัยในการทำงาน และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน เพื่อลดความเสี่ยงและการเจ็บป่วยจากโรคจากการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาบุคคลากรในหน่วยบริการปฐมภูมิขาดองค์ความรู้ด้านอาชีวอนามัยพื้นฐาน ซึ่งต้องมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อให้ปฏิบัติงานสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง และการคัดกรองสุขภาพให้กับแรงงานนอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 กระบวนการ

รูปแบบการดำเนินงานจัดบริการอาชีวอนามัยให้กับแรงงานนอกระบบในหน่วยบริการปฐมภูมิในการเป็นการบริการที่มุ่งเน้นให้ผู้ประกอบชีพแรงงานนอกระบบในวัยทำงานที่ความเสี่ยงอันตรายจากสภาพแวดล้อมการทำงาน ให้สามารถดูแลและป้องกันตนเองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งกิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง การตรวจคัดกรองสุขภาพตามปัจจัยเสี่ยง การสื่อสารความเสี่ยง และให้คำปรึกษาด้านอาชีวอนามัย เพื่อเฝ้าระวังและป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งมีกิจกรรมทั้งแบบเชิงรับและเชิงรุก

พร้อมทั้งคำแนะนำการลดความเสี่ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามความเหมาะสม สำหรับองค์ความรู้ด้านโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม สามารถเข้าถึงได้หลายช่องทางทั้งเว็บไซด์ และการเรียนรู้แบบออนไลน์ E- learning และมีระบบการรายงานข้อมูลสุขภาพโรคจากการประกอบอาชีพที่สามารถรายงานมายังหน่วยงานส่วนกลางได้ และมีช่องทางการเข้าถึงสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านอาชีวอนามัยผ่านทางเว็บไซด์ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

จุดแข็ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีการจัดทำแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีกลไกในการดำเนินงานในพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม มีการกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน มีการคัดกรองสุขภาพตามปัจจัยเสี่ยงสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย สามารถวิเคราะห์และแปลผลได้อย่างถูกต้อง

4.3 ผลลัพธ์

การสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง การตรวจคัดกรองสุขภาพ และการสื่อสารความเสี่ยง นำไปสู่ความรู้ ความตระหนัก และทักษะในการป้องกันอันตรายจากการทำงานด้วยตัวเองของแรงงานนอกระบบ 5 กลุ่มอาชีพ แรงงานเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจถึงความเสี่ยงอันตรายจากการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดบริการอาชีวอนามัยในพื้นที่ โดยหน่วยงานเครือข่ายในระดับพื้นที่ได้แก่ ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้ร่วมดูแลสุขภาพแรงงานนอกระบบโดยได้ทำหน้าที่ประสานงานและช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง การตรวจคัดกรองสุขภาพ และการสื่อสารความเสี่ยง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านอาชีวอนามัยพื้นฐานสามารถบ่งชี้อันตรายและการประเมินความเสี่ยงจากการทำงานเบื้องต้น ทำให้แรงงานนอกระบบสามารถเข้าบริการได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

แรงงานนอกระบบ 5 กลุ่มอาชีพ มีลักษณะงานและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่ปลอดภัย ขั้นตอนการปฏิบัติงานมีความเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพ นำไปสู่อุบัติเหตุและการเจ็บป่วยจากการทำงาน

1. การสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง พบว่าอาชีพเกษตรกรมากที่สุด 163 คน อาชีพเกษตรกรขั้นตอนการปฏิบัติงานได้แก่ การเตรียมพื้นที่ การเพาะปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต พบความเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพจากการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช เชื้อก่อโรค และท่าทางการทำงานไม่เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงในการใช้สารกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่า ความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพของ

กลุ่มเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารกำจัดวัชพืชในปริมาณมาก การสวมใส่ชุดและอุปกรณ์ป้องกันตนเองไม่เหมาะสม และมีการสัมผัสสารเคมีนาน (ดวงใจ และคณะ, 2561) นอกจากนี้ ท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสมยังส่งผลกระทบต่อการเจ็บป่วยโรคกล้ามเนื้อและกระดูก สอดคล้องกับการศึกษาภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงในส่วนของความเจ็บป่วยที่อาจเกี่ยวเนื่องจากการสัมผัสปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานที่สำคัญในกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกหอมแดง คือ อาการปวดระบบโครงร่างกล้ามเนื้อ ได้แก่ ปวดไหล่/แขน/ มือ (ร้อยละ 87.50) ปวดหลัง (ร้อยละ 84.03) และปวดขา/เท้า (ร้อยละ 77.43) อาการระคายเคือง ตาแสบตา (ร้อยละ81.60) และอาการปวดชานิ้วมือหรือมือ (ร้อยละ71.18) (จิว และคณะ, 2557)

2. ผลการตรวจคัดกรองสุขภาพตามปัจจัยเสี่ยง เนื่องจากแรงงานนอกระบบมีการสัมผัสปัจจัยคุกคามสุขภาพจากสภาพแวดล้อมการทำงานที่ต่อเนื่อง การตรวจคัดกรองความเสี่ยงทางสุขภาพจะช่วยให้ตรวจพบโรคและความผิดปกติตั้งแต่ระยะเริ่มต้น นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันผลกระทบในระยะยาวจากการศึกษาผลการตรวจคัดกรองระดับเอ็นไซม์โคลีสเอสเตอเรสในเกษตรกรที่ใช้สารกำจัดศัตรูพืช พบว่ายังพบผู้ที่มีผลมีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัย จำนวน 13 คน (ร้อยละ 7.98) สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสของเกษตรกร พบว่าพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารกำจัดศัตรูพืชไม่ดี มีระดับความเสี่ยงจากการทำงานในระดับต่ำ มีระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสในระดับความเสี่ยงและไม่ปลอดภัยมากที่สุด (สุนันท์และสุวพิทย์, 2558)

3. การสื่อสารความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ให้อาชีวสุขศึกษา แนะนำวิธีการทำงานที่ปลอดภัย และแนะนำการสวมใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่เหมาะสม เพื่อให้แรงงานตระหนักรู้ด้านความเสี่ยงอันตรายจากการทำงาน และสนับสนุนการป้องกันและลดความเสี่ยงและอันตรายจากการทำงาน นำไปสู่การลดผลกระทบต่อสุขภาพการเจ็บป่วยด้วยโรคจากการประกอบอาชีพในระยะยาว สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลของพนักงานเก็บขยะพบว่า พนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีพฤติกรรมการใช้ถุงมือยางสูงสุด และใส่แว่นตาเพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอมกระเด็นเข้าตาน้อยที่สุด (นงเยาว์, 2556)

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการสาธารณสุข ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แรงงานนอกระบบ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดบริการอาชีวนามัย การดูแลสุขภาพ และป้องกันโรคให้กับแรงงาน พบว่าการดำเนินงานสำเร็จเนื่องจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญและแรงงงานให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม นอกจากนี้เครือข่ายในระดับชุมชนซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพประชาชนในชุมชน โดยเป็นกลไกสำคัญในพื้นที่ที่ช่วยสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ การสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง การแจ้งเตือนความเสี่ยง

ด้านสุขภาพ การเข้าร่วมกิจกรรม และเป็นผู้นำความรู้ด้านการชี้บ่งสิ่งคุกคามสุขภาพ ร่วมปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน และถ่ายทอดให้กับแรงงานนอกระบบทราบ ซึ่งจากการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ร่วมดำเนินงานในการดูแลสุขภาพของแรงงานนอกระบบนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดบริการอาชีวอนามัยที่เป็นมิตรสำหรับการดูแลสุขภาพแรงงานต่างด้าว ที่ได้พัฒนาหลักสูตรอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัย (อสต.อช.) มีระยะเวลาในการอบรม 4 ชั่วโมง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจต่อการดูแลสุขภาพด้านอาชีวอนามัย และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่แรงงานในสถานประกอบการของตนเองได้ และให้ความสนใจต่อเนื้อหาการอบรม ตลอดจนมีความพึงพอใจต่อการอบรม ทั้งนี้ เมื่อมีการติดตามหลังการอบรม 3 เดือน พบว่า ลูกจ้างต่างด้าวที่เข้ารับการอบรม นำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนแรงงานต่างด้าวได้ โดยผ่านการพูดคุยให้คำแนะนำกันเอง และหากแรงงานพบปัญหาที่ซับซ้อนจะปรึกษากับล่าม และหัวหน้างานในลำดับถัดไป สำหรับหลักสูตรนี้ ได้มีการนำกระบวนการมีส่วนร่วมของแรงงานในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการดูแลสุขภาพจากการทำงานในสถานประกอบการ (อรพันธ์, 2563) นอกจากนี้ สอดคล้องกับการศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมและศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพอาชีวอนามัยในชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษา พบว่า หลักสูตรนี้ทำให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุข ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและเฝ้าระวังโรคจากการประกอบและสิ่งแวดล้อมได้ (วีรินท์ พรหมวงศ์ และคณะ, 2557)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การนำข้อมูลและรูปแบบจากการศึกษาไปต่อยอดและขยายพื้นที่การจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับหน่วยบริการปฐมในพื้นที่อื่น เพื่อการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคจากการทำงานให้แรงงานนอกระบบที่ครอบคลุม

1.2 ประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้ด้านการสำรวจสภาพแวดล้อมการทำงานและประเมินความเสี่ยง และการชี้บ่งอันตรายต่อสุขภาพจากการทำงานให้กับแรงงานนอกระบบเพื่อนำไปใช้สำหรับการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องลดความเสี่ยงอันตรายจากการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกันจัดทำทะเบียนจำนวนแรงงานนอกระบบกลุ่มอาชีพเสี่ยงในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดูแลสุขภาพของแรงงานนอกระบบ

2.2 การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพแรงงานนอกระบบอาชีพอื่น ๆ เช่น กลุ่มอาชีพขับรถรับจ้างส่งอาหาร กลุ่มรับงานมาทำที่บ้าน

2.3 พัฒนาการคัดกรองทางสุขภาพให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ให้กับแรงงาน นอกระบบ เช่น การตรวจสารโลหะหนัก

เอกสารอ้างอิง

จิว เชาว์ถาวร และคณะ. (2557). *ภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงจากการทำงานของเกษตรกรปลูกหอมแดง ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*. *พยาบาลสาร*, *41*(20), 35-47.

ดวงใจ วิชัย และคณะ. (2561). พฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ในพื้นที่ต้นน้ำเขื่อนลำปะทาว จังหวัดชัยภูมิ. *สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*, *25*(2), 22-34.

เพ็ญศรี อนันตกุลนธี, ศิริภาพร ภู่โยฤทธิ์ และธวัชชัย รักษานนท์. (2568). *คู่มือการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข: คลินิกสุขภาพเกษตรกร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุนันท์ ศรีวิรัตน์ และสุวพิทย์ แก้วสนิท. (2558). การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสงขลา. *วารสารควบคุมโรค*, *41*(2), 130-141.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566). *การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565*. กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่. (2561, 14 พฤศจิกายน*). แรงงานนอกระบบ.* https://chiangmai.labour.go.th/index.php/2018-10-31-08-11-28/408-2018-10-31-06-38-13

นงเยาว์ พิทักษ์ศุริยะราช. (2556). *การศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลของพนักงานเก็บขยะในเขตเทศบาล จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

รุ้งประกาย วิฤทธิ์ชัย, ชไมพร ชารี และเยาวลักษณ์ แก้วแกมจันทร์. (2563). *เกณฑ์การพัฒนาและแนวทางการดำเนินงานสถานประกอบการปลอดโรค ปลอดภัย กายใจเป็นสุข ฉบับการยกระดับการพัฒนา พ.ศ. 2563.* อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.

รุ้งประกาย วิฤทธิ์ชัย. (2564, 12 ธันวาคม). *รายงานสถานการณ์การดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพสำหรับแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ 2564*. https://ddc.moph.go.th/doed/journal_detail.php? publish=11395

วีรินทร์ พรหมวงศ์, ยุพิน อินทะยะ และศิริพร ขีปนวัฒนา. (2557). การใช้หลักสูตรฝึกอบรม: การพัฒนาศักยภาพอาชีวอนามัยในชุมชนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 4(7), 53-64.

อรพันธ์ อันติมานนท์. (2565, มกราคม). *การพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อสต.อช) ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ.* ศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดสมุทรปราการ กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม.http://klb.ddc.moph.go.th/dataentry/handbook/form/99

Internal Labour Organization, International Conferences of Labour Statisticians (ICLS). (2004, January 02). *General report: Seventeenth International Conference of Labour Statisticians 24 November – 3 December 2003*. https://ilostat.ilo.org/about/ standards/icls/icls-documents/

Lwanga S.K. & Lemeshow S. (1991). *Determination in health studies: a practical manual*. World Health Organization, England.

อิทธิพลของโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

THE INFLUENCE OF ADVERTISING ON SOCIAL MEDIA ON CONSUMERS' PURCHASE INTENTIONS IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

เจียหยาน ฟู่[1*] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2]
Jiayan Fu[1*] and Nathanicha Na Nakorn[2]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: jiayan.fu@bumail.net โทรศัพท์ 06 3790 4276

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) เพื่อศึกษาการรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ 3) เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับตัวอย่างทั้งชายและหญิงที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 400 คน สถิติเชิงอนุมานที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งการรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ด้านเนื้อหาของโฆษณา การออบแบบของโฆษณาและด้านความถี่ของโฆษณา มีอิทธิพลต่อ ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

Abstract

The study aimed to 1) examine the influence of communication through social media advertising on consumers’ purchase intention in Bangkok and its metropolitan area, (2) examine the influence of consumers’ perception of social media advertising on purchase intention, and 3) study the level of purchase intention among consumers in the area. This quantitative research used questionnaires with 400 male and female respondents selected through purposive and convenience sampling. Multiple Regression Analysis was used to test the hypotheses.

The results show that overall social media advertising communication is at a high level. Overall perception of social media advertising is also at a high level, and consumers’ purchase intention in Bangkok and the metropolitan area is at a high level.

The hypothesis testing results indicate that: 1) communication through social media advertising, including advertising content, advertising design, and advertising frequency, has a significant influence on consumers’ purchase intention in Bangkok and its metropolitan area at the 0.05 level of significance; and 2) consumers’ perception of social media advertising, particularly advertising credibility, has a significant influence on consumers’ purchase intention in Bangkok and its metropolitan area at the 0.05 level of significance.

Keywords: social media advertising, communication through social media advertising, perception of social media advertising, consumers’ purchase intention

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาอย่างรวดเร็วของสื่อสังคมออนไลน์ได้ส่งผลให้รูปแบบการสื่อสารและพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีอัตราการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในระดับสูง สื่อสังคมออนไลน์จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต และมีบทบาทต่อกระบวนการค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจก่อนซื้อสินค้าของผู้บริโภค

จากมุมมองทางการตลาด สื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงช่องทางการสื่อสารทั่วไป แต่เป็นช่องทางโฆษณาที่มีความได้เปรียบเมื่อเทียบกับโฆษณาแบบดั้งเดิม ทั้งในด้านความรวดเร็วในการเผยแพร่ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก และความสามารถในการโต้ตอบกับผู้บริโภคโดยตรง งานวิจัยของ นายสานศิลป์ นาคเกษม (2562) ระบุว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถสร้างประสิทธิผลทางการตลาดได้สูงกว่าสื่อการตลาดรูปแบบอื่น และมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ณัฐพล ใยไพโรจน์ และอาราดา ประทินอักษร (2566) ระบุว่า ประเทศไทยมีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงร้อยละ 85.3 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก และร้อยละ 66.8 ของคนไทยมีพฤติกรรมการช้อปปิ้งออนไลน์เป็นประจำทุกสัปดาห์ แสดงให้เห็นว่าโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สำคัญในยุคดิจิทัล

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิผลของโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของโฆษณาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้บริโภคต่อโฆษณา โดยเฉพาะด้านความน่าเชื่อถือของโฆษณา และความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาโฆษณากับความสนใจของผู้บริโภค ซึ่งอาจส่งผลต่อความตั้งใจซื้อโดยตรง ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เนื้อหา การออกแบบ และความถี่ของโฆษณา ร่วมกับการรับรู้โฆษณาของผู้บริโภค เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

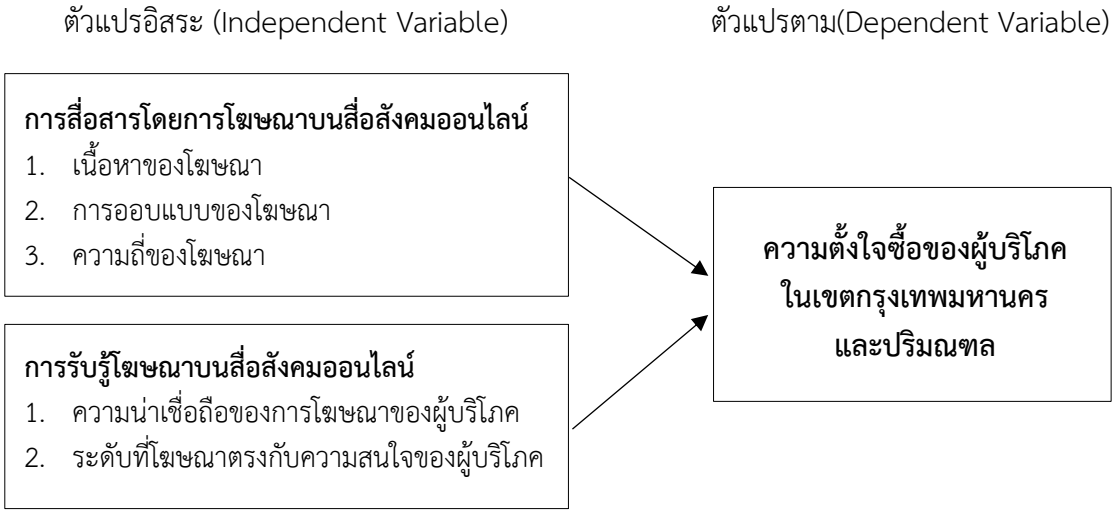
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาการรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สมมติฐานของการวิจัย

1. การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์

การโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารการตลาดที่มีบทบาทต่อการรับรู้และพฤติกรรมของผู้บริโภค เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เอื้อต่อการสื่อสารแบบโต้ตอบ และเปิดโอกาสให้องค์กรสามารถถ่ายทอดข้อมูลและรับข้อมูลตอบกลับจากผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ การโฆษณาออนไลน์มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทั้งในด้านรูปแบบและการออกแบบ โดยการผสานองค์ประกอบด้านข้อความ ภาพ เสียง และการจัดวางอย่างเหมาะสม สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการจดจำแบรนด์ (เบญจวรรณ แจ่มจำรูญ, 2557; นายไตรสิทธิ์ อารีย์วงศ์, 2552; ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, 2548)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตที่บุคคลใช้ในการคัดเลือกและตีความสิ่งเร้าจากภายนอก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแรงจูงใจ ความคาดหวัง และประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้ผู้บริโภคที่เผชิญกับสิ่งเร้าเดียวกันอาจเกิดการรับรู้ที่แตกต่างกัน การรับรู้มีบทบาทสำคัญต่อการประเมินข้อมูลทางการตลาด และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Schiffman & Kanuk, 2000; Assael, 1998)

3. แนวคิดเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อ

ความตั้งใจซื้อเป็นแนวโน้มทางพฤติกรรมและสภาวะทางจิตของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นก่อนการตัดสินใจซื้อสินค้า ซึ่งสะท้อนการพิจารณาทางเลือกและทัศนคติเชิงบวกที่มีต่อสินค้าและแบรนด์ แม้ว่าความตั้งใจซื้ออาจไม่ก่อให้เกิดการซื้อจริงเสมอไป แต่ถือเป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและใช้เป็นตัวชี้วัดผลของการสื่อสารทางการตลาด (Kotler, 2004; Lu, Chang & Chang 2014)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึงการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เพื่อโปรโมตสินค้า บริการ หรือแบรนด์ โดยมุ่งเพิ่มการรับรู้แบรนด์ การมีส่วนร่วมของผู้บริโภค และส่งเสริมยอดขาย ผ่านการสร้างเนื้อหา การออกแบบโฆษณา การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และการโต้ตอบกับผู้ใช้
2. การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึงการที่ผู้บริโภครับรู้และเข้าใจโฆษณาที่ปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์ ครอบคลุมการจดจำแบรนด์ การรับรู้คุณค่าและความน่าเชื่อถือของโฆษณา รวมถึงความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค
3. ความตั้งใจซื้อ หมายถึงแนวโน้มและความเต็มใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้า หรือบริการ ภายหลังการรับรู้คุณค่าและการยอมรับในแบรนด์ ซึ่งสะท้อนถึงทัศนคติ ความเชื่อมั่น และโอกาสในการเกิดพฤติกรรมการซื้อจริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Bangkok Metropolitan Region) ซึ่งมีจำนวนประชากรประมาณ 15,624,700 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทั้งเพศชายและหญิงในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อประมาณค่าอัตราส่วนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($Z = 1.96$) ค่า $p = 0.5$ และค่าความคลาดเคลื่อน (e) = 0.05 ได้ขนาดตัวอย่าง 385 คน และเพิ่มเป็น 400 คนเพื่อรองรับแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ การวิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแพลตฟอร์ม Wenjuanxing และ Google Form แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ตอนที่ 3 การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ ตอนที่ 4 การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ และตอนที่ 5 ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค โดยข้อคำถามในตอนที่ 3–5 ใช้มาตรประเมินรวมค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ด้วยการประเมินดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Consistency: IOC) ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 0.96 และผ่านการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) จากการทดลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหลัก จำนวน 40 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.954

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการเผยแพร่แบบสอบถามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Instagram, TikTok และ Xiaohongshu หลังจากรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาลงรหัสและวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมาน โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของการสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ และการรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด มีอายุ 21-30 ปี มีสถานภาพสมรสคือโสด ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่คือนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้ต่อเดือนเท่ากับอยู่ 25,001-30,000 บาท

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 3 ด้าน

การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านเนื้อหาของโฆษณา	4.00	0.598	มาก
2. ด้านการออบแบบของโฆษณา	4.00	0.604	มาก
3. ด้านความถี่ของโฆษณา	4.02	0.571	มาก
รวม	**4.01**	**0.504**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01) แต่หากพิจารณารายด้าน พบว่า “ด้านความถี่ของโฆษณา” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02) ลำดับที่ 2 ได้แก่ “ด้านเนื้อหาของโฆษณา” และ “ด้านการออบแบบของโฆษณา” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ ทั้ง 2 ด้าน

การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค	3.96	0.588	มาก
2. ด้านระดับที่โฆษณาตรงกับความสนใจของผู้บริโภค	4.02	0.662	มาก
รวม	**3.99**	**0.566**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.99) แต่หากพิจารณารายด้าน พบว่า “ด้านระดับที่โฆษณาตรงกับความสนใจของผู้บริโภค” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02) ลำดับที่ 2 ได้แก่ “ด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ภาพรวมความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	3.92	0.576	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นของความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปร	r	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
ด้านเนื้อหาของโฆษณา	.661	.000	ปานกลางถึงสูง
ด้านการออบแบบของโฆษณา	.501	.000	ปานกลาง
ด้านความถี่ของโฆษณา	.541	.000	ปานกลาง
ด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค	.687	.000	ค่อนข้างสูง
ด้านระดับที่โฆษณาตรงกับความสนใจของผู้บริโภค	.520	.000	ปานกลาง

$P < 0.01$

จากตารางที่ 4 พบว่า ด้านเนื้อหาของโฆษณา ด้านการออบแบบของโฆษณา ด้านความถี่ของโฆษณา ด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค และด้านระดับที่โฆษณาตรงกับความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง ดังนั้น จึงเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์การถดถอยต่อไป

ตารางที่ 5 แสดงการทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
(Constant)	.505	.155		3.251**	.001
ด้านเนื้อหาของโฆษณา	.319	.047	.332	6.766**	.000
ด้านการออบแบบของโฆษณา	-.286	.132	-.300	-2.165*	.031
ด้านความถี่ของโฆษณา	.187	.042	.186	4.485**	.000
ด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค	.423	.044	.432	9.709**	.000
ด้านระดับที่โฆษณาตรงกับความสนใจของผู้บริโภค	.213	.131	.228	1.624	.105

R^2= 0.584, Adjusted R^2= 0.579, F= 110.684, Sig of F= .000

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย พบว่า ด้านเนื้อหาของโฆษณา ด้านการออบแบบของโฆษณา ด้านความถี่ของโฆษณาและด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค มีอิทธิพลต่อ ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จึงยอมรับสมมติฐานของงานวิจัย

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง“อิทธิพลของโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์มาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ด้านเนื้อหาของโฆษณา ด้านการออบแบบของโฆษณา และด้านความถี่ของโฆษณา มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะเมื่อผู้บริโภคเห็นโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ สิ่งแรกที่มักให้ความสนใจคือ “เนื้อหาของโฆษณา” ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ หรือองค์ประกอบอื่น ๆ รวมถึงการทำความเข้าใจสารที่โฆษณาต้องการสื่อ

หากเนื้อหาของโฆษณาสามารถอธิบายคุณลักษณะ จุดเด่น หรือประโยชน์ของสินค้าได้อย่างชัดเจน ก็จะช่วยเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าได้มากขึ้น นอกจากนี้ เมื่อโฆษณาเดียวกันปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์หลายครั้ง ยิ่งช่วยเสริมสร้างการจดจำ และเพิ่มระดับความคุ้นเคยของผู้บริโภคต่อสินค้า ซึ่งอาจส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายสานศิลป์ นาคเกษม (2562) ที่พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภค เช่น แพลตฟอร์มที่ใช้ ช่วงเวลาในการใช้งาน ความถี่ในการใช้ ประสบการณ์การใช้งาน ล้วนมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า อีกทั้งการรับรู้ต่อเนื้อหาโฆษณาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น โฆษณาจากแบรนด์โดยตรง ภาพหรือโพสต์จากเพื่อน หรือเนื้อหาจากกลุ่มและเพจ ก็มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อและความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งชี้ให้เห็นว่า “เนื้อหาโฆษณา” และ “ความถี่ถี่ของโฆษณา” เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อนอกจากนี้ ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานของ สโรบล เตือนจิตต (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าหรือบริการผ่านสื่อโฆษณากลางแจ้งแบบดิจิทัลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยพบว่าผู้บริโภคมักให้ความสำคัญกับเนื้อหาของโฆษณา เช่น การออกแบบหน้าจอ ความเข้าใจง่าย ความถูกต้องของข้อมูล ตลอดจนองค์ประกอบที่ช่วยดึงดูดความสนใจ ทั้งยังพบว่าความถี่ในการพบเห็นโฆษณามีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อ ($p < 0.05$) สอดคล้องกับ

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่า ในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ โฆษณามีทั้งที่เป็นจริงและไม่จริง ทำให้ผู้บริโภคมักต้องคัดกรองแหล่งที่มาของข้อมูลอยู่เสมอ ผู้บริโภคจึงมีแนวโน้มที่จะเชื่อโฆษณาที่มีการรีวิวจากผู้ใช้งานจริง มีการแสดงข้อมูลสินค้าที่ชัดเจน หรือมาจากแบรนด์ที่ตนคุ้นเคย เมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าแหล่งที่มาของโฆษณามีความน่าเชื่อถือ และเนื้อหามีความถูกต้องเป็นจริง ระดับความไว้วางใจต่อโฆษณาก็จะเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาญาณิศา เล็กคง (2564) ซึ่งวิเคราะห์พฤติกรรมการตลาดผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าบนสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า “การรับรู้ถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลสินค้า” เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ขณะเดียวกัน การตลาดเชิงปฏิสัมพันธ์และการบอกต่อแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-WOM) ก็ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่า ในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของข้อมูล และความสามารถของโฆษณาในการเชื่อมโยงกับความต้องการ นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จิดาภา ทัดหอม (2558) ที่ระบุว่า ในบริบทของการซื้อสินค้าผ่าน Facebook Live ปัจจัยด้านความบันเทิงของเนื้อหา ความไว้วางใจของผู้บริโภคต่อผู้ขาย รวมถึงคุณภาพของระบบและการบริการ ล้วนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นต่อผู้ขาย

และข้อมูลที่ได้รับ ก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยที่ชี้ว่า “ความน่าเชื่อถือของโฆษณา” มีผลต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ชี้ว่า “ความน่าเชื่อถือของโฆษณา”เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดความตั้งใจซื้อในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ ด้านเนื้อหาของโฆษณา มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Beta = 0.504) คิดเป็นร้อยละ 50.40 ดังนั้น เมื่อธุรกิจวางแผนกลยุทธ์การโฆษณาควรให้ความสำคัญกับประเด็นต่อไปนี้ ธุรกิจควรกำหนดสารสำคัญของผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน ผสานคุณค่าของแบรนด์และองค์ประกอบทางวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งใช้การเล่าเรื่องผ่านเรื่องราวจริงเพื่อให้โฆษณามีความรู้สึกและมีความเป็นเรื่องราวมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มความรู้สึกที่ดีและการจดจำของผู้บริโภค

1.2 การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ ด้านการออบแบบของโฆษณา มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Beta = -.300) คิดเป็นร้อยละ -30 การออกแบบโฆษณาที่ซับซ้อนหรือเน้นรูปแบบมากเกินไป อาจลดความชัดเจนของสาร และส่งผลให้ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคลดลง ดังนั้น ธุรกิจควรออกแบบโฆษณาให้เรียบง่าย ชัดเจน และเน้นสาระสำคัญของสินค้า รวมถึงเลือกใช้องค์ประกอบภาพและข้อความอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและลดผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

1.3 การสื่อสารโดยการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ ด้านความถี่ของโฆษณา มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล(Beta=0.244) คิดเป็นร้อยละ 24.40 ดังนั้น ธุรกิจควรให้ความสำคัญกับประเด็นต่อไปนี้ การลงโฆษณาควรผสานระหว่างจำนวนการมองเห็น (impressions) และการเฝ้าระวัง “ระดับความรำคาญของผู้ใช้” โดยใช้ความถี่ที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างภาพจำแบรนด์โดยไม่รบกวนผู้ใช้ เมื่อมีการเปิดตัวสินค้าใหม่สามารถเพิ่มความถี่ของการมองเห็นได้ ส่วนสินค้าที่สำคัญสามารถใช้การปล่อยโฆษณาเป็นช่วง ๆ เพื่อคงการจดจำของผู้บริโภคไว้

1.4 การรับรู้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ ด้านความน่าเชื่อถือของการโฆษณาของผู้บริโภค มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Beta = 0.434) คิดเป็นร้อยละ 43.40 ดังนั้น ธุรกิจควรเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ โดยผสานเนื้อหาที่เป็นหลักฐานอ้างอิงข้อมูลพื้นหลังของแบรนด์ และผลงานที่ผ่านมา พร้อมทั้งร่วมมือกับอินฟลูเอนเซอร์ที่เหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือ รวมถึงนำรีวิวจากลูกค้าจริงมาใช้ เพื่อเพิ่มความไว้วางใจของผู้บริโภค

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่ม ขอบเขตเชิงพื้นที่ โดยครอบคลุมพื้นที่อื่นนอกเหนือจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อสำรวจอิทธิพลของโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อความตั้งใจซื้อในบริบทที่หลากหลายขึ้น

2.2 ควรพิจารณาใช้ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมด้วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับแรงจูงใจและกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

2.3 งานวิจัยในอนาคตอาจมุ่งศึกษา ปัจจัยเสริมอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ อาทิ รูปแบบโฆษณา (Advertising Format) และจังหวะเวลาในการนำเสนอ (Timing of Exposure) เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร ซึ่งให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันมีคุณค่าในด้านการเลือกหัวข้อ วิธีการวิจัย และการเขียนรายงาน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามและผู้มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกการสนับสนุนที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จิตาภา ทัดหอม. (2558). *การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ความไว้วางใจและคุณภาพของระบบสารสนเทศที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางการถ่ายทอดสดเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของผู้บริโภคออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ญาณิศา เล็กคง. (2564). *อิทธิพลของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้า* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐพล ใยไพโรจน์ และอาราดา ประทินอักษร. (2566). *How to succeed in social media marketing: ทำการตลาดให้บรรลุผลบน social media*. อินโฟเพรส.

ไตรสิทธิ์ อารีย์วงศ์. (2552). *พฤติกรรมผู้บริโภคกับบทบาทของเครื่องมือสื่อสารการตลาดสมัยใหม่*. ซีเอ็ดยูเคชัน.

เบญจวรรณ แจ่มจำรุญ. (2557). *ปัจจัยบรรยากาศในการสื่อสารภายในองค์กร กระบวนการในการสื่อสาร และสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารภายในองค์กรของบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2548). *การโฆษณาและส่งเสริมการตลาด*. ท้อป.

สโรบล เตือนจิตต์. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าหรือบริการผ่านสื่อโฆษณากลางแจ้งแบบดิจิทัลของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สานศิลป์ นาคเกษม. (2562). *อิทธิพลของสื่อโฆษณาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ประเภท smart watch* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Assael, H. (1998). *Consumer behavior and marketing action*. Thomson Learning.

Kotler, P. (2004). *Marketing management*. Prentice Hall.

Lu, L. C., Chang, W. P., & Chang, H. H. (2014). Consumer attitudes toward blogger’s sponsored recommendations and purchase intention: The effect of sponsorship type and brand awareness. *Computers in Human Behavior, 34*, 258–266. https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.02.007

Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2000). *Consumer behavior* (7th ed.). Prentice Hall.

คลังนวัตกรรมรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อการออกแบบ (M4DIR): กรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสถาปัตยกรรม

MATHEMATICS-FOR-DESIGN INNOVATION REPOSITORY (M4DIR): A COMPETENCY-BASED FRAMEWORK INTEGRATING GEOMETRY, PARAMETRIC THINKING, AND SPATIAL ANALYTICS FOR PRE-UNIVERSITY ARCHITECTURE EDUCATION

เฉลิมศักดิ์ มาอยู่[1*] สิรินาถ จงกลกลาง[2] และนาตยา ปิลันธนานนท์[3]
Chalermsak Mayoo[1*] Sirinat Jongkonklang[2] and Nataya Pilanthananond[3]

[1,2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
[3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
[1,2]Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajaphat University
[3]Faculty of Education, Kasetsart University

*Corresponding author, E-mail: sab_chula@hotmail.com โทรศัพท์ 08 1337 1565

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอ “คลังนวัตกรรมรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อการออกแบบ” หรือ Mathematics-for-Design Innovation Repository (M4DIR) ซึ่งเป็นนวัตกรรมหลักสูตรฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นเพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบในยุคดิจิทัล งานวิจัยนี้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการออกแบบหลักสูตรเชิงนวัตกรรม (Design-Based Curriculum Development) โดยสังเคราะห์องค์ความรู้จากหลักสูตรโรงเรียนเฉพาะทาง (Magnet Schools) ด้าน STEM ในต่างประเทศ และกรอบสมรรถนะการเรียนรู้ระดับนานาชาติ คลังรายวิชา M4DIR ถูกออกแบบบนแนวคิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) แบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 กลุ่มรายวิชาหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาการคิดเชิงพื้นที่และเรขาคณิต (Spatial & Geometric Intelligence) 2) การออกแบบเชิงคำนวณและอัลกอริทึม (Computational & Algorithmic Design) และ 3) การใช้แบบจำลองเชิงคณิตศาสตร์เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ถูกสร้าง (Modeling for the Built Environment) โดยแต่ละรายวิชามุ่งเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การสร้างชิ้นงาน และการพัฒนาสมรรถนะที่สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม การประเมินความเหมาะสมของคลังรายวิชาใช้วิธีการ

ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจากสาขาคณิตศาสตร์ประยุกต์ การพัฒนาหลักสูตร และการออกแบบ ผลการประเมิน พบว่า คลังรายวิชา M4DIR มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาและสมรรถนะผู้เรียนอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับ “เหมาะสมมาก” ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า M4DIR เป็นนวัตกรรมหลักสูตรที่สามารถสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเชิงสมรรถนะ และการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเฉพาะทางและ Magnet Program ในบริบทของประเทศไทย

คำสำคัญ: คณิตศาสตร์ประยุกต์ นวัตกรรมหลักสูตร หลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงออกแบบ Magnet Program

Abstract

This paper presents the Mathematics-for-Design Innovation Repository (M4 DIR), a competency-based curriculum innovation developed to enhance applied mathematics learning for upper secondary students preparing for architecture, design, and related creative disciplines. The study adopts a documentary research approach combined with design-based curriculum development to synthesize international best practices from STEM Magnet Schools and global competency-based education frameworks relevant to contemporary design-oriented learning. The M4DIR curriculum repository is structured around three integrated course clusters: 1) Spatial and Geometric Intelligence, 2) Computational and Algorithmic Design, and 3） Modeling for the Built Environment. Each cluster is designed to connect mathematical concepts with experiential learning, design-based tasks, and authentic learning activities that support measurable competency development. The curriculum emphasizes the alignment between mathematical reasoning, digital tools, and real-world design processes, enabling learners to develop transferable skills applicable to higher education and future professional contexts. The appropriateness of the M4 DIR repository was evaluated through expert validation involving specialists in applied mathematics, curriculum development, and design education. The evaluation employed the Index of Item-Objective Congruence (IOC) and descriptive statistical analysis to assess content validity, competency alignment, and

practical feasibility. The results indicate that the M4 DIR curriculum demonstrates a high level of consistency with educational objectives and learner competencies, with overall evaluation outcomes rated at a “high” to “very high” level. The findings suggest that the M4 DIR framework represents a viable educational innovation for supporting competency-based learning, performance-oriented assessment, and readiness for higher education in design-related fields. Furthermore, the repository provides a scalable model for curriculum innovation that can inform the development of specialized education programs and Magnet Programs within the Thai educational context.

Keywords: Applied Mathematics, Curriculum Innovation, Competency-based education, Design-based learning, Magnet Program

บทนำ

การปฏิวัติด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาได้เปลี่ยนภูมิทัศน์ของงานสถาปัตยกรรมไปอย่างลึกซึ้ง จากยุคที่การออกแบบพึ่งพาทักษะการวาด การคำนวณพื้นฐาน และสัญชาตญาณทางศิลปะ สู่ยุคของ การออกแบบเชิงคำนวณ, การสร้างรูปทรงด้วยอัลกอริทึม, การจำลองประสิทธิภาพ และ การออกแบบด้วยข้อมูล ซึ่งทั้งหมดล้วนตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดและวิธีคิดทางคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนขึ้นอย่างมาก (Oxman, 2017; Terzidis, 2006; Kolarevic, 2005) รูปทรงสถาปัตยกรรมร่วมสมัย เช่น อาคารผิวโค้งแบบ free-form, โครงสร้าง double-curvature, พื้นผิว NURBS, หรือ façade ที่ตอบสนองต่อแสงและอุณหภูมิ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่า “คณิตศาสตร์” ได้ก้าวขึ้นมาเป็น หัวใจของการออกแบบในศตวรรษที่ 21 มิใช่เพียงองค์ความรู้พื้นฐานที่แยกขาดจากสตูดิโอออกแบบอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทย ความก้าวหน้าด้านสถาปัตยกรรมเชิงคำนวณกลับไม่ได้สอดคล้องกับความพร้อมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังได้รับการสอนคณิตศาสตร์ในลักษณะเชิงทฤษฎีที่แยกส่วนออกจากการนำไปใช้จริง โดยมีการเน้นการคำนวณเชิงกลไกมากกว่าการคิดเชิงพื้นที่, การสร้างความเข้าใจโครงสร้างสามมิติ, หรือการใช้คณิตศาสตร์เพื่อสร้างสรรค์รูปทรงใหม่ (ซึ่งเป็นความสามารถสำคัญของสถาปนิกยุคใหม่ (Lawson, 2005; Goldschmidt, 2014). ผลลัพธ์คือผู้เรียนไทยจำนวนมากเข้าสู่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์โดยขาดฐานคิดทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้แบบออกแบบเชิงคำนวณ ส่งผลให้ต้องใช้เวลาในปี 1-2 เพื่อซ่อมเสริมทักษะพื้นฐานที่ควรได้รับตั้งแต่ระดับมัธยมปลาย เช่น การวิเคราะห์รูปทรง การใช้พิกัดหลายมิติ การอ่านแบบทางคณิตศาสตร์ หรือการเข้าใจตรรกะการสร้างรูปทรงด้วยพารามิเตอร์

ในต่างประเทศ แนวโน้มการบูรณาการคณิตศาสตร์เข้ากับงานออกแบบได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในโรงเรียนเฉพาะทางด้าน STEM และ Magnet Schools ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งพัฒนารายวิชาคณิตศาสตร์เชิงประยุกต์สำหรับสถาปัตย์ เช่น Architectural Geometry, Parametric Structures, Design Analytics และ Algorithmic Design สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา (U.S. Department of Education, 2022) งานวิจัยของ Oxman (2017) ชี้ชัดว่า “การคิดเชิงพาราเมตริก (Parametric Thinking)” ไม่ใช่ทักษะโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่เป็น ภาษาใหม่ของนักออกแบบ ที่ผสานคณิตศาสตร์ ตรรกะ และความคิดสร้างสรรค์เข้าด้วยกันอย่างแยกไม่ออก การสร้างพื้นฐานทักษะเหล่านี้ตั้งแต่ระดับมัธยมปลายจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จทางวิชาการเมื่อเข้าสู่ระดับมหาวิทยาลัย

ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยระดับโลก เช่น MIT, ETH Zürich, TU Delft, Bartlett UCL และ Harvard GSD ต่างให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับฐานคิดทางคณิตศาสตร์ในหลักสูตรสถาปัตยกรรม โดยมีรายวิชาเกี่ยวกับ Computational geometry, Environmental Mathematics, Structural analytics และ Generative algorithms เป็นรายวิชาพื้นฐานสำหรับนักศึกษาปีแรก (MIT Design Lab, 2022; ETH Zürich Architecture Program, 2021). แนวโน้มนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเป็น “สถาปนิกยุคใหม่” ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทักษะศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัย ความเข้าใจเชิงลึกทางคณิตศาสตร์ในฐานะเครื่องมือการออกแบบ (Mathematics-as-Design-Logic) เมื่อเทียบกับแนวโน้มดังกล่าว ประเทศไทยยังไม่มี หลักสูตรหรือคลังรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เฉพาะสำหรับสถาปัตยกรรม ที่ออกแบบอย่างเป็นระบบสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งที่ความสามารถเชิงพื้นที่ การคิดเชิงรูปทรง และการใช้แบบจำลองเชิงคณิตศาสตร์ เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายความสำเร็จในการเรียนสถาปัตย์ได้อย่างแม่นยำ (Smith, 2019). สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างเชิงนโยบาย, ช่องว่างเชิงหลักสูตร และช่องว่างเชิงสมรรถนะซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขผ่านนวัตกรรมหลักสูตรที่มีความทันสมัยและอิงหลักฐานเชิงวิชาการ

ในบริบทดังกล่าว บทความนี้นำเสนอ Mathematics-for-Design Innovation Repository (M4DIR) ซึ่งเป็นกรอบหลักสูตรเชิงนวัตกรรมที่มุ่งเชื่อม “คณิตศาสตร์” และ “การออกแบบสถาปัตยกรรม” เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ M4DIR ทำหน้าที่เป็น “คลังรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์สำหรับผู้เรียนก่อนเข้ามหาวิทยาลัยสายสถาปัตยกรรม” โดยมีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) พัฒนาโครงสร้างการคิดเชิงพื้นที่ 2) ส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ผ่านการออกแบบจริง และ 3) เตรียมผู้เรียนสำหรับงานสถาปัตยกรรมเชิงคำนวณและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง

จุดเด่นของ M4DIR คือ การพัฒนา “รายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เฉพาะทาง” ให้สอดคล้องกับลำดับขั้นของการทำงานออกแบบ ได้แก่ การสร้างแนวคิด, การสร้างรูปทรง, การวิเคราะห์โครงสร้าง, และการจำลองประสิทธิภาพของงานออกแบบ รายวิชาทั้งหมดได้รับการออกแบบบนหลักการของ Competency-Based Education (CBE) ซึ่งสอดคล้องกับ กรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะของไทย

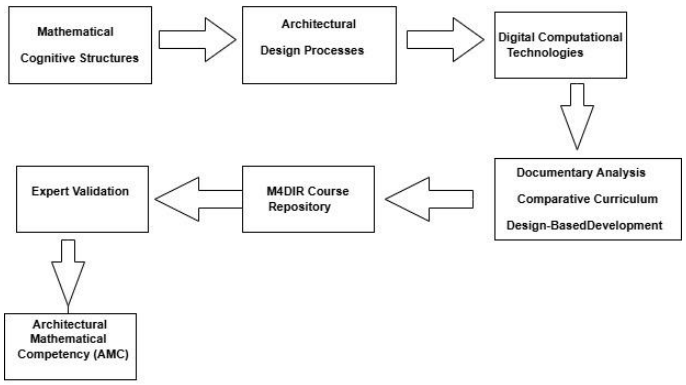
(หลักสูตร 2567) และ OECD Learning Compass 2030 ที่เน้นการสร้างทักษะเพื่ออนาคตมากกว่าการท่องจำเนื้อหา ดังนั้น บทนำขยายนี้ไม่เพียงนำเสนอเหตุผลความจำเป็นของการพัฒนา M4DIR เท่านั้น แต่ยังสร้าง “เหตุผลเชิงวิชาการ” ที่ชัดเจนว่าความสำเร็จของสถาปนิกยุคใหม่เริ่มต้นจาก “ภาษาแห่งคณิตศาสตร์” และการปูพื้นฐานที่ถูกต้องตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา หากประเทศไทยต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมให้สามารถแข่งขันในระดับสากล การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร เช่น M4DIR จึงเป็นหนึ่งในคำตอบสำคัญของยุคใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์และวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านคณิตศาสตร์และหลักสูตรนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบสถาปัตยกรรม
2. เพื่อพัฒนาและประเมินคลังรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อการออกแบบ (M4DIR) พร้อมกรอบนวัตกรรมหลักสูตรที่สอดคล้องกับสมรรถนะผู้เรียน โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดว่าการพัฒนาคลังรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อการออกแบบ (M4DIR) จำเป็นต้องบูรณาการองค์ความรู้จากสามระบบใหญ่ ได้แก่ 1) องค์ความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรม 2) องค์ความรู้และกระบวนการออกแบบทางสถาปัตยกรรม และ 3) เทคโนโลยีการออกแบบเชิงคำนวณและการจำลอง จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการสังเคราะห์เชิงเอกสาร (Documentary Synthesis) และกระบวนการออกแบบหลักสูตรเชิงนวัตกรรม (Design-Based Curriculum Development) เพื่อจัดทำ “คลังรายวิชา M4DIR” พร้อมทดสอบความเหมาะสมผ่านผู้เชี่ยวชาญ (Expert Validation) จนเกิดผลลัพธ์คือ สมรรถนะคณิตศาสตร์เพื่อการออกแบบ (Architectural Mathematical Competency: AMC) สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. Mathematics-for-Design Innovation Repository (M4DIR) หมายถึง คลังรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์สำหรับการออกแบบที่พัฒนาขึ้นโดยบูรณาการความรู้คณิตศาสตร์ กระบวนการออกแบบทางสถาปัตยกรรม และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางการออกแบบของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. Spatial–Geometric Intelligence หมายถึง ความสามารถในการมองเห็น เข้าใจ และตีความรูปทรง พื้นผิว ระนาบ และความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญของงานสถาปัตยกรรมและการสร้างแบบจำลองสามมิติ

3. Computational & Algorithmic Design หมายถึง กระบวนการออกแบบที่ใช้คณิตศาสตร์ อัลกอริทึม และพารามิเตอร์ในการสร้าง ควบคุม และปรับเปลี่ยนรูปทรงสถาปัตยกรรม ผู้เรียนต้องใช้ตรรกะเชิงลำดับขั้นและกฎทางคณิตศาสตร์เพื่อสร้างผลงานออกแบบ

4. Modeling for the Built Environment หมายถึง การใช้คณิตศาสตร์และแบบจำลองเชิงคำนวณเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของอาคาร เช่น แสง ลม ความร้อน ประสิทธิภาพพลังงาน และข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการออกแบบที่ตอบโจทย์บริบทจริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินขึ้นในลักษณะของการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผสานกับแนวคิดการออกแบบหลักสูตรเชิงนวัตกรรม (Design-Based Curriculum Development) เพื่อพัฒนาคลังรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์สำหรับการออกแบบ (M4DIR) ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งต้องการศึกษาต่อด้านสถาปัตยกรรมและสาขาที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเอกสารหลากหลายประเภท ทั้งวรรณกรรมวิชาการ งานวิจัยสากล หลักสูตรต่างประเทศ และนโยบายด้านการศึกษา เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นต่อการออกแบบยุคดิจิทัล เช่น Applied mathematics สำหรับสถาปัตยกรรม Computational design, Parametric design, Spatial cognition และ Mathematical modeling ตลอดจนทบทวนบทบาทของคณิตศาสตร์ในกระบวนการออกแบบร่วมสมัย

ควบคู่กันนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรและรายวิชาของโรงเรียนเฉพาะทางด้าน STEM และ Magnet Schools ของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนโปรแกรมเตรียมสถาปัตยกรรม (Pre-Architecture Track) และหลักสูตร computational architecture จากมหาวิทยาลัยระดับโลก เช่น MIT, ETH Zürich และ TU Delft เพื่อมองภาพรวมของแนวโน้มการจัดหลักสูตรสำหรับผู้เรียนสายสถาปัตยกรรมในระดับนานาชาติ การศึกษานี้ช่วยให้สามารถวิเคราะห์สมรรถนะที่มหาวิทยาลัยคาดหวังจากผู้เรียนและระบุช่องว่างสำคัญระหว่างหลักสูตรมัธยมศึกษาไทยกับความต้องการของสถาปัตยกรรมยุคใหม่

หลังการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์เอกสารดำเนินไปตามหลัก Content analysis เพื่อจำแนกองค์ประกอบความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงสร้างเรขาคณิต ตรรกะเชิงอัลกอริทึม การสร้างแบบจำลองและการจำลองผล ตลอดจนแนวคิดด้านการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ จากนั้นนำผลดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับหลักสูตรทั้งไทยและต่างประเทศเพื่อค้นหาช่องว่างของเนื้อหาและสมรรถนะ (Competency gaps) ที่จำเป็นต้องปรับปรุง และสังเคราะห์เป็นประเด็นหลักหรือแกนความรู้ที่ใช้เป็นรากฐานของคลังรายวิชา M4DIR

เมื่อได้เนื้อหาพื้นฐานครบถ้วน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่กระบวนการออกแบบหลักสูตรเชิงนวัตกรรม โดยยึดหลัก Competency-Based Curriculum (CBC) กำหนดสมรรถนะหลักที่ผู้เรียนควรได้รับ เช่น Spatial & geometric intelligence, Computational and Algorithmic design literacy, Architectural mathematical modeling และ Digital simulation readiness จากนั้นจึงออกแบบคลังรายวิชาให้ประกอบด้วยสามกลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มทักษะเรขาคณิต-เชิงพื้นที่ กลุ่มการออกแบบเชิงอัลกอริทึม และกลุ่มการวิเคราะห์-จำลองสภาพแวดล้อมของอาคาร รายวิชาแต่ละรายวิชาถูกพัฒนาให้เชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับบริบทการออกแบบจริงอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งกำหนดการบูรณาการกับเครื่องมือดิจิทัลร่วมสมัย

เพื่อให้คลังรายวิชาและกรอบนวัตกรรมมีความถูกต้อง เที่ยงตรง และสามารถนำไปใช้จริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Validation) จากสามสาขา ได้แก่ คณิตศาสตร์ประยุกต์ สถาปัตยกรรม และการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของสมรรถนะ ความเป็นไปได้ของการนำไปใช้ในโรงเรียน และความครบถ้วนของโครงสร้างรายวิชา ผ่านทั้งการให้คะแนนดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการวิพากษ์เชิงคุณภาพ ผลการประเมินถูกรวบรวมและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา พร้อมใช้เป็นข้อมูลปรับปรุงคลังรายวิชา M4DIR ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แม้การวิจัยนี้อาศัยข้อมูลจากหลักสูตรต่างประเทศซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านความแตกต่างของบริบทระหว่างประเทศ แต่คลังรายวิชา M4DIR ได้รับการออกแบบให้มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับหลักสูตรไทยภายใต้กรอบ CBC และแนวคิดของ Magnet Program ได้อย่างสอดคล้อง งานวิจัยนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะทางด้านคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อการออกแบบในระดับมัธยมศึกษาของไทยต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เอกสารด้านคณิตศาสตร์ประยุกต์สำหรับสถาปัตยกรรม หลักสูตร Magnet Schools ต่างประเทศ และกรอบสมรรถนะระดับนานาชาติ พบว่าการเตรียมผู้เรียนสู่สถาปัตยกรรมยุคดิจิทัลจำเป็นต้องพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ในสามมิติหลัก ได้แก่ 1) ความคิดเชิงพื้นที่-เรขาคณิต

(Spatial-Geometric Thinking) 2) การคิดเชิงอัลกอริทึมและการออกแบบเชิงคำนวณ (Computational & Algorithmic Design Thinking) และ 3) ความสามารถในการใช้แบบจำลองเชิงคณิตศาสตร์เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ถูกสร้าง (Modeling for the Built Environment)

การสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนา Mathematics-for-Design Innovation Repository (M4DIR) ซึ่งประกอบด้วย รายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ที่ออกแบบให้เชื่อมโยงกับกระบวนการออกแบบทางสถาปัตยกรรมอย่างเป็นระบบ รายวิชาทั้งหมดถูกจัดกลุ่มตามธรรมชาติของงานออกแบบและตามเส้นพัฒนาสมรรถนะ (Competency Progression) ดังแสดงต่อไปนี้

คลังรายวิชา M4DIR แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก (Clusters) ได้แก่

Cluster 1: Spatial & Geometric Intelligence มุ่งสร้างทักษะพื้นฐานในการมองโลกผ่านมุมมองทางเรขาคณิตและพื้นที่ คลัสเตอร์นี้เป็นฐานสำคัญที่สุดของการคิดด้านสถาปัตยกรรม เพราะสถาปนิกทุกคนต้องเข้าใจ “ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่” ก่อนที่จะสามารถออกแบบรูปทรงใด ๆ ได้ รายวิชาในกลุ่มนี้จึงเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นรูปทรง เส้น ระนาบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ผ่านกฎของเรขาคณิต โดยใช้ทั้งการวาด การแปลงพิกัด การหมุน-สะท้อน-ย่อ-ขยาย และการอ่าน-ตีความโมเดลสามมิติ ทักษะที่พัฒนาจากคลัสเตอร์นี้ช่วยให้ผู้เรียน ได้แก่ เข้าใจพื้นฐานการเขียนแบบ (orthographic, isometric, perspective), แปลแบบจำลอง 3D ⟶ 2D และกลับกันได้, วิเคราะห์เส้นโค้งและพื้นผิวที่พบในสถาปัตยกรรมร่วมสมัย, เห็นความสัมพันธ์เชิงพื้นที่อย่างแม่นยำ และสร้างพื้นฐานสู่ computational geometry ในคลัสเตอร์ถัดไป กล่าวได้ว่า Cluster 1 คือ “ภาษาเรขาคณิตของสถาปนิก” ซึ่งเป็นรากฐานที่ต้องมีเพื่อก้าวสู่การออกแบบเชิงคำนวณ ตัวอย่างเช่น Mathematics of Architectural Drawing, Analytic Geometry for Structure and Form และ 3D Geometry & Solid Modeling เป็นต้น

Cluster 2: Computational & Algorithmic Design มุ่งสร้างสมรรถนะในการใช้คณิตศาสตร์สร้างรูปทรงและระบบการออกแบบ คลัสเตอร์นี้สะท้อนสถาปัตยกรรมยุคดิจิทัลโดยตรง ซึ่งการออกแบบไม่อาศัยเพียงการวาด หรือการคำนวณพื้นฐาน แต่ใช้ อัลกอริทึม และ พารามิเตอร์ ในการสร้างและควบคุมรูปทรง รายวิชาในกลุ่มนี้ทำให้ผู้เรียนมองคณิตศาสตร์เป็น “เครื่องยนต์สร้างสรรค์” ที่ใช้กำเนิดรูปทรงใหม่ ๆ แบบที่ไม่สามารถทำได้ด้วยวิธีดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนจะเข้าใจว่า รูปทรงทุกชนิดสามารถอธิบายได้ด้วยสมการหรือพารามิเตอร์, การเปลี่ยนแปลงค่าตัวแปรทำให้เกิด variation ของรูปทรง, อัลกอริทึม เช่น Voronoi, L-systems, subdivision, minimal surfaces สามารถใช้สร้างสถาปัตยกรรมที่ซับซ้อนได้ และเครื่องมืออย่าง Grasshopper ทำหน้าที่เชื่อมคณิตศาสตร์กับ design logic ในคลัสเตอร์นี้ ผู้เรียนจึงไม่ได้เรียนคณิตศาสตร์เพื่อคำนวณ แต่เรียนเพื่อนำไป “สร้าง” โดยตรง นี่คือก้าวสำคัญสู่ generative design, digital fabrication และสถาปัตยกรรมเชิงข้อมูล ตัวอย่างเช่น Introduction to Parametric Design, Mathematical Algorithms for Form-Finding และ Generative Design & Optimization เป็นต้น

Cluster 3: Modeling for the Built Environment มุ่งใช้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การทำงานของอาคาร และระบบสเปซ คลัสเตอร์นี้เปลี่ยนบทบาทคณิตศาสตร์จาก "การสร้าง" (form-generation) ไปสู่ "การวิเคราะห์" (performance analysis) ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการออกแบบอาคารในปัจจุบัน เนื่องจากสถาปัตยกรรมยุคใหม่ไม่ได้เน้นเพียงความงามของรูปทรง แต่ต้องตอบโจทย์ฟังก์ชัน ประสิทธิภาพ โครงสร้าง และสภาพแวดล้อมอย่างครบถ้วน คลัสเตอร์นี้ทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์แสง ลม ความร้อน และสภาพภูมิอากาศผ่านสมการจำลอง, ประเมินความแข็งแรง และเสถียรภาพของโครงสร้างโดยใช้หลักสถิตยศาสตร์, อ่านและใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ (GIS) เพื่อวางผังอาคารและวิเคราะห์บริบทเมือง, เข้าใจว่าคณิตศาสตร์ช่วยให้ “ออกแบบที่ดีขึ้น” ไม่ใช่เพียง “เขียนแบบได้สวย” รายวิชาในกลุ่มนี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นว่าอาคารคือ ระบบที่มีข้อมูล-พฤติกรรม-เงื่อนไข ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ตัวอย่างเช่น Environmental Simulation Mathematics, Structural Intuition & Applied Mechanics และ Data-Driven Architecture (GIS & Spatial Analytics) เป็นต้น

ทั้งสามคลัสเตอร์หลอมรวมกันกลายเป็นชุดสมรรถนะที่เรียกว่า Architectural Mathematical Competency (AMC) ซึ่งเป็นผลลัพธ์หลักของงานวิจัย M4DIR และเป็นเป้าหมายในการเตรียมผู้เรียนสู่การศึกษาด้านสถาปัตยกรรมยุคดิจิทัล โดยมี ตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปตัวอย่างคลังรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อการออกแบบ

Cluster	Course Title	Course Description	Core Competencies Developed
Cluster 1: Spatial & Geometric Intelligence	Mathematics of Architectural Drawing	ศึกษาเรขาคณิตสำหรับการเขียนแบบสถาปัตยกรรม ได้แก่ projection, isometric, perspective ใช้คณิตศาสตร์ในการมองและแปลงรูปทรง 3 มิติเป็นแบบ 2 มิติ	Spatial reasoning; Geometric literacy; Coordinate interpretation
Cluster 2: Computational & Algorithmic Design	Introduction to Parametric Design	เรียนรู้การออกแบบเชิงพาราเมตริก การใช้ตัวแปรควบคุมรูปทรง และการใช้เครื่องมือ computational เช่น Grasshopper	Parametric thinking; Algorithmic representation; Digital modeling
Cluster 3: Modeling for the Built Environment	Environmental Simulation Mathematics	ใช้คณิตศาสตร์วิเคราะห์แสง ลม ความร้อน และสภาพแวดล้อมผ่าน geometric sun-path, airflow models, thermal equations	Environmental modeling; Simulation literacy; Analytical interpretation

ตัวอย่างการเขียนคำอธิบายรายวิชาไม่กำหนดหน่วยกิตเพื่อให้ผู้ใช้สามารถปรับรายวิชาให้เข้ากับบริบทของหลักสูตรสถานศึกษา

Mathematics of Architectural Drawing

มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการเรขาคณิตที่ใช้ในการเขียนแบบสถาปัตยกรรม ทั้งการฉายภาพแบบ orthographic isometric และ perspective ผู้เรียนฝึกแปลรูปทรงสามมิติเป็นแบบสองมิติด้วยการใช้ค่าพิกัดและความสัมพันธ์เชิงเรขาคณิต พร้อมทดลองสร้างงานออกแบบด้วยซอฟต์แวร์ AutoCAD, SketchUp, GeoGebra และ Illustrator ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเห็นบทบาทของคณิตศาสตร์ในงานเขียนแบบอย่างเป็นรูปธรรมการเรียนรู้รายวิชานี้พัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การมองภาพเชิงพื้นที่ การอ่าน-เขียนแบบ การจัดวางพิกัด และการแปลงรูปทรง 3D-2D และเพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนรายวิชานี้ใช้การประเมินจากแฟ้มสะสมงานเขียนแบบ งานแปลแบบเชิงเรขาคณิต โครงงานย่อย และแบบทดสอบวัดความเข้าใจด้านการฉายภาพ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการศึกษารายวิชาด้านการออกแบบเชิงคำนวณในระดับสูงต่อไปผลลัพธ์หลักของคลังรายวิชาจากการพัฒนาคลังรายวิชา M4DIR พบว่า ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะต่อไปนี้: ความเข้าใจรูปทรง-พื้นที่แบบคณิตศาสตร์, ความสามารถสร้าง-ควบคุมรูปทรงด้วยพารามิเตอร์, ใช้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือการออกแบบจริง, วิเคราะห์ประสิทธิภาพของอาคารด้วยข้อมูลและแบบจำลอง และมีความพร้อมเชิงวิชาการระดับปี 1 สถาปัตยกรรมศาสตร์

ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเหมาะสมของคลังรายวิชา M4DIR ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์ประยุกต์ 2 ท่าน, ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบ 2 ท่าน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและ CBC 2 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจบการศึกษาระดับปริญญาเอกและ/หรือมีประสบการณ์ในสาขาดังกล่าวอย่างน้อย 10 ปี สำหรับผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่า โครงสร้างและเนื้อหาของ M4DIR มีความถูกต้องและเหมาะสมในระดับสูง, รายวิชาทั้งสามคลัสเตอร์สามารถเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับการออกแบบสถาปัตยกรรมได้อย่างเป็นระบบ, มีความเป็นไปได้สูงในการนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะโปรแกรมลักษณะ Magnet Program และรูปแบบสมรรถนะ (AMC) เหมาะสมสำหรับเตรียมผู้เรียนก่อนเข้าสู่การศึกษาสถาปัตยกรรมศาสตร์

อภิปรายผล

ผลการพัฒนาคลังรายวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์สำหรับการออกแบบ (M4DIR) สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของคณิตศาสตร์ในฐานะ “ภาษาการออกแบบ” (Mathematics-as-Design-Language) มากกว่าจะเป็นเพียงวิชาคำนวณเชิงทฤษฎีตามแนวคิดดั้งเดิมของโรงเรียนไทย การบูรณาการคณิตศาสตร์เข้ากับกระบวนการออกแบบสถาปัตยกรรมในระดับมัธยมศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนสามารถพัฒนา

ความสามารถเชิงพื้นที่ (spatial reasoning) และความคิดเชิงพาราเมตริก (parametric thinking) ได้ตั้งแต่ก่อนเข้าสู่มหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Oxman (2017), Goldschmidt (2014) และ Terzidis (2006) ที่ชี้ว่า ความสำเร็จของสถาปนิกยุคดิจิทัลเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจรูปทรงและระบบต่าง ๆ ผ่านตรรกะคณิตศาสตร์และโมเดลเชิงคำนวณ

ประเด็นสำคัญที่พบคือ การจัดกลุ่มรายวิชา M4DIR เป็น สามคลัสเตอร์หลัก ช่วยให้การพัฒนาสมรรถนะเป็นไปอย่างเป็นลำดับขั้นตามพัฒนาการของการคิดออกแบบ กล่าวคือ Cluster 1 วางรากฐานด้านเรขาคณิตและการมองโลกแบบ 3 มิติ ซึ่งเป็น “ทุนการคิด” ที่จำเป็นสำหรับสถาปนิกทุกสาขา Cluster 2 ทำหน้าที่สร้างสะพานระหว่างคณิตศาสตร์และรูปทรง โดยใช้ algorithmic thinking เป็นกลไกในการสร้าง generative forms และระบบการควบคุมรูปทรงด้วยพารามิเตอร์ ขณะที่ Cluster 3 แสดงให้เห็นว่าคณิตศาสตร์ไม่ได้ใช้เพื่อ “วาด” หรือ “สร้างรูปทรง” เท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือสำคัญของการวิเคราะห์อาคารในเชิง performance-based design

ผลการสังเคราะห์รายวิชาทั้งสามคลัสเตอร์ยังชี้ให้เห็นว่า M4DIR สามารถลดช่องว่างระหว่าง “คณิตศาสตร์ในโรงเรียน” กับ “ทักษะที่จำเป็นในมหาวิทยาลัยสถาปัตย์” ได้อย่างมีนัยสำคัญ ผู้เรียนที่เรียนรายวิชาเหล่านี้จะมีความพร้อมด้านการอ่านแบบ การสร้างโมเดล 3 มิติ การใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ และการเข้าใจตรรกะการสร้างรูปทรงเชิงคอมพิวเตอร์ ทักษะทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยชั้นนำ เช่น MIT, ETH Zürich, TU Delft หรือ Harvard GSD ให้ความสำคัญอย่างมากในหลักสูตรปีแรกของสถาปัตยกรรม (MIT Design Lab, 2022; ETH Architecture Program, 2021)

อีกประเด็นหนึ่งที่โดดเด่นคือ M4DIR ทำงานสอดคล้องกับกรอบ Competency-Based Curriculum (CBC) ของประเทศไทย และสอดคล้องกับแนวคิด OECD Learning Compass 2030 ที่เน้นทักษะเพื่ออนาคต เช่น systems thinking, data literacy และ innovation skillset รายวิชาที่ออกแบบจึงไม่ใช่เพียง “เนื้อหาใหม่” แต่เป็น “ระบบพัฒนาสมรรถนะ” (Competency Development System) ที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้คณิตศาสตร์แก้ปัญหาจริงในงานออกแบบ ทั้งในระดับ object scale (อาคารเดี่ยว) และ urban scale (บริบทเมือง)

การอภิปรายยังสะท้อนอีกว่า การนำ computational tools เช่น Grasshopper, GIS, FEM tools หรือ algorithmic platforms มาเชื่อมกับคณิตศาสตร์ในระดับมัธยม ช่วยสร้างทักษะดิจิทัลที่สำคัญ และยังเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ให้ผู้เรียนเห็น “ความงามเชิงคณิตศาสตร์” ผ่านผลงานออกแบบของตนเอง งานวิจัยด้านการเรียนรู้เชิงออกแบบ ระบุว่าการเห็นผลลัพธ์เชิงรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดความหมายส่วนตัว ต่อคณิตศาสตร์มากขึ้น ซึ่งกระตุ้นความสนใจและการเรียนรู้แบบลึกซึ้ง ในภาพรวม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า M4DIR เป็นนวัตกรรมหลักสูตรที่สามารถยกระดับสมรรถนะด้านคณิตศาสตร์ประยุกต์ของนักเรียนไทยให้เทียบเท่านานาชาติ, ลดช่องว่างระหว่างมัธยมศึกษากับมหาวิทยาลัยด้านสถาปัตยกรรม, สร้างระบบการเรียนรู้ที่ผสานคณิตศาสตร์ การออกแบบ เทคโนโลยี

ดิจิทัลเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนเฉพาะทาง (Magnet Program) และโมเดลโรงเรียนแห่งนวัตกรรมของไทย

การวิจัยนี้จึงมีความหมายเชิงกลยุทธ์ต่อการพัฒนาการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมในประเทศไทย เพราะแสดงให้เห็นว่าคณิตศาสตร์ไม่จำเป็นต้องรอให้ผู้เรียนเข้าเรียนปีหนึ่ง แต่สามารถสอดแทรกในรูปแบบที่สร้างแรงบันดาลใจ สนุก และมีความหมายต่อการสร้างสรรค์ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรเริ่มนำ M4DIR ไปใช้ในรูปแบบ รายวิชานำร่อง (Pilot Courses) เช่น รายวิชาด้าน Parametric Design หรือ Architectural Geometry ก่อนขยายผลสู่รายวิชาอื่น

1.2 ควรพัฒนาศักยภาพครูคณิตศาสตร์และครูออกแบบผ่าน การอบรมด้านเครื่องมือเชิงคำนวณ เช่น Grasshopper, Blender, หรือ GIS เพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ

1.3 ควรส่งเสริม ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ในการร่วมออกแบบรายวิชา ประเมินสมรรถนะ และพัฒนาเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะทาง

1.4 ควรปรับรูปแบบการประเมินผลผู้เรียนจากการสอบแบบเดิมไปสู่ การประเมินฐานสมรรถนะ โดยใช้ชิ้นงาน กระบวนการออกแบบ และการสะท้อนคิดของผู้เรียนเป็นหลัก

1.5 ควรบูรณาการรายวิชาในคลัง M4DIR เข้ากับ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และสตูดิโอออกแบบระดับมัธยมศึกษา เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง

1.6 ควรใช้ M4DIR เป็นกรอบต้นแบบในการพัฒนา โปรแกรมหรือโรงเรียนเฉพาะทาง (Magnet Program) ด้านคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อการออกแบบในบริบทของประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาประสิทธิผลของ M4DIR ในชั้นเรียนจริง

2.2 วิจัยเชิงทดลองว่ารายวิชาใดพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้ดีที่สุด

2.3 พัฒนาระบบ AI–Augmented Learning สำหรับ Computational design

2.4 ทำ Comparative study ระหว่างผู้เรียนที่ผ่าน M4DIR กับผู้เรียนสายปกติเมื่อต้องศึกษาต่อในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

Axelsson, P., & Andersson, R. (2019). Parametric design in architecture education: Integrating computational thinking and spatial reasoning. *International Journal of Architectural Computing, 17*(3), 224–240.

Burry, M. (2011). *Scripting cultures: Architectural design and programming.* Wiley.

Carranza, J., & Kalay, Y. (2019). Teaching computational design through geometric thinking. *Design Studies, 65,* 72-89.

Davis, D. (2013). Modelled on software engineering: Teaching computational design thinking. *International Journal of Architectural Computing, 11*(4), 423-440.

ETH Zürich Department of Architecture. (2021). *Architecture bachelor curriculum overview.* ETH Zürich. https://ethz.ch

Freeman, J., & Jones, S. (2020). Mathematical modelling in the built environment: A foundation for pre-architecture education. *Journal of Mathematics and the Arts, 14*(2), 95-113.

Goldschmidt, G. (2014). *Linkography: Unfolding the design process.* MIT Press.

Kolarevic, B. (2005). *Architecture in the digital age: Design and manufacturing.* Routledge.

Kolarevic, B., & Malkawi, A. (Eds.). (2010). *Performative architecture: Beyond instrumentality.* Spon Press.

Lawson, B. (2005). *How designers think: The design process demystified* (4th ed.). Architectural Press.

MIT Design Laboratory. (2022). *Annual report. Massachusetts Institute of Technology.* https://design.mit.edu

Oxman, R. (2006). Theory and design in the first digital age. *Design Studies, 27*(3), 229-265.

Oxman, R. (2017). Thinking difference: Theories and models of parametric design thinking. *Design Studies, 52,* 4-39.

Pottmann, H., Asperl, A., Hofer, M., & Kilian, A. (2007). *Architectural geometry.* Bentley Institute Press.

Sánchez, B., & Duarte, J. (2021). Algorithmic form development in architectural design education. *Automation in Construction, 128,* 103-127.

Smith, T. (2019). Spatial reasoning as a predictor of success in architecture programs. *Journal of Architectural and Planning Research, 36*(1), 45-63.

Terzidis, K. (2006). *Algorithmic architecture.* Routledge.

U.S. Department of Education. (2022). *STEM and magnet school curriculum models for advanced learners.* https://www.ed.gov

Woolf, M., & Haymaker, J. (2020). Integrating performance-based design into mathematics education for pre-architecture students. *Journal of Architectural Education, 74*(2), 250-264.

Yang, M., & Yoon, S. (2020). Competency-based approaches in design learning: A framework for future-ready architecture education. *International Journal of Technology and Design Education, 30*(4), 889

แนวทางการพัฒนาชุดฝึกเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารในการป้องกันภัยทางสังคมของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึม

GUIDELINES FOR DEVELOPING A TRAINING PACKAGE TO ENHANCE COMMUNICATION SKILLS FOR SOCIAL SAFETY AMONG ADOLESCENT FEMALE STUDENTS WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

ชนิดาภา ลอยวงษ์[1*] และวาทินี อมรไพศาลเลิศ[2]
Chanidapa Loiwong[1*] and Watinee Amornpaisarnloet [2]

[1,2]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2]Faculty of Education, Chulalongkorn University

* Corresponding author, E-mail: 6780033327@student.chula.ac.th โทรศัพท์ 08 4721 3324

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ประสบการณ์ของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึม และ 2) นำเสนอแนวทางในการออกแบบชุดฝึกเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารในการป้องกันภัยทางสังคมของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึม การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมจำนวน 3 คน และครูประจำชั้นจำนวน 3 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมยังไม่เคยเผชิญกับภัยทางสังคมโดยตรง แต่มีการรับรู้ผ่านประสบการณ์ทางอ้อมจากสื่อ เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์เสี่ยง นักเรียนตอบสนองด้วยอารมณ์เป็นหลัก โดยเฉพาะความหวาดกลัวต่อคนแปลกหน้า แต่ยังไม่สามารถประเมินสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงหรือแสดงพฤติกรรมตอบสนองที่ช่วยให้ตนเองปลอดภัยได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ปัจจัยแวดล้อมด้านพื้นที่ และช่วงเวลาที่นักเรียนไม่ได้อยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ยังเป็นปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเผชิญภัยทางสังคม โดยแนวทางในการออกแบบชุดฝึกทักษะได้มุ่งเน้นการจัดสถานการณ์จำลองที่สอดคล้องกับชีวิตจริง การฝึกปฏิบัติซ้ำในสถานการณ์จริง และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการให้ผลย้อนกลับทุกครั้งเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อการป้องกันภัยทางสังคมสำหรับนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ทักษะการสื่อสารในการป้องกันภัยทางสังคม นักเรียนที่มีภาวะออทิซึม ชุดฝึกทักษะ ภัยทางสังคม

Abstract

The purpose of this study was to 1) analyze the experiences of adolescent female students with autism spectrum disorder (ASD) and 2) propose guidelines for designing a skills training package to enhance communication skills for social safety among adolescent female students with ASD. This study employed a qualitative research approach. Data were collected through semi-structured interviews with three adolescent female students with ASD and three classroom teachers. The data were analyzed using thematic analysis.

The finding revealed that the adolescent female students with ASD had not directly encountered social threats. However, they perceived social dangers through indirect experiences from media. When facing risky situations, the students primarily responded emotionally, particularly with fear toward strangers, but were unable to assess risky situations or demonstrate appropriate behavioral responses that could ensure their own safety. Furthermore, environmental factors related to physical settings and periods when students were not under adult supervision were identified as factors that increased the risk of exposure to social threats. By integrating the interview findings with the literature review, this study proposes guidelines for designing a skills training package that emphasizes realistic simulated scenarios, repeated practice in real-life situations, the use of diverse learning media, and the provision of feedback after each practice session to systematically support the development of communication skills for social safety among adolescent female students with ASD.

Keywords: Communication skills for social safety, Student with Autism Spectrum Disorder, Skills training package, Social threats

บทนำ

ทักษะการสื่อสารเพื่อการป้องกันภัยทางสังคมเป็นทักษะที่สำคัญเนื่องจากทักษะนี้ช่วยให้นักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีความต้องการพิเศษสามารถลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากภัยทางสังคมได้ ทักษะนี้เน้นไปที่การประเมินสถานการณ์ที่เป็นภัยทางสังคม การปฏิเสธ การหนีออกจากสถานการณ์ และการรายงานต่อผู้ใหญ่ที่น่าเชื่อถือได้ (Farid et al., 2024) งานวิจัยในต่างประเทศหลากหลายฉบับได้นำเทคนิคต่าง ๆ มาประยุกต์เพื่อสอนทักษะเหล่านี้ให้กับนักเรียน เช่น การใช้ชุดฝึกทักษะ IMPACT:Ability

ของ Dryden et al. (2014) เพื่อฝึกทักษะการป้องกันภัยของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงแนวคิดสำคัญอย่าง ‘Say No, Get Away, Report Adult’ ที่ช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถป้องกันตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม (Spivey และ Mechling, 2016) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบริบทของประเทศไทย ยังพบว่างานวิจัยที่พัฒนาทักษะการป้องกันภัยทางสังคมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยงานที่พบส่วนใหญ่มักเป็นการศึกษาสภาพหรือให้ความรู้องค์รวมมากกว่าการพัฒนาชุดฝึกทักษะที่สามารถนำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (เอกลักษณ์ พิมพ์รอด และคณะ, 2564) ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาสื่อหรือชุดฝึกทักษะที่มีโครงสร้างที่ชัดเจน และเน้นการฝึกที่ใกล้เคียงกับบริบทในสถานการณ์จริงมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ได้มากที่สุด (Bandura, 1978) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาแนวทางการสร้างชุดฝึกที่ช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารในการป้องกันภัยทางสังคมสำหรับนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมเพื่อเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้และเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้นักเรียนกลุ่มนี้ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์ของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมที่เกี่ยวข้องกับภัยทางสังคม

2 เพื่อนำเสนอแนวทางในการออกแบบชุดฝึกเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารในการป้องกันภัยทางสังคมของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึม

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์ของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมและนำเสนอแนวทางในการออกแบบชุดฝึกทักษะ ในด้านทฤษฎี การวิจัยนี้ยึดหลักการฝึกทักษะเชิงพฤติกรรม (behavioral skills training: BST) ซึ่งมีขั้นตอนการฝึกประกอบไปด้วยการอธิบาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการให้ผลย้อนกลับ โดยเน้นการฝึกปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ ซึ่งเป็นวิธีการฝึกฝนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (Ledbetter-Cho et al., 2016) ควบคู่กับการใช้วิดีทัศน์ตัวอย่าง (video modeling: VM) ในขั้นตอนการสาธิต ซึ่งเป็นเทคนิคที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning Theory) ของ Bandura ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมเป้าหมายจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น โดยไม่ต้องอาศัยการเสริมแรงโดยตรง (Spivey & Mechling, 2016) และยังเป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความการพิเศษ เพราะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้พฤติกรรมเป้าหมายได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม และเสริมความมั่นใจให้กับนักเรียนได้ นอกจากนี้ในขั้นตอนของการฝึกปฏิบัติ ยังใช้การฝึก

ในสถานการณ์จริง (in-situ training: IST) เพื่อเพิ่มโอกาสในการถ่ายโอนทักษะไปยังสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ เพราะการมีโอกาสได้ฝึกฝนในสถานการณ์จริงช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้มากที่สุด (Egemo-Helm et al., 2007)

อย่างไรก็ดี ในการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีภาวะออทิซึม ควรมีการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่นักเรียนคุ้นเคย (Spivey and Mechling, 2016) ร่วมกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียนหญิงที่มีภาวะออทิซึมและครูประจำชั้น เพื่อนำข้อมูลมาเป็นสารสนเทศร่วมกับหลักการและทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรมการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมเข้ากับผลการสัมภาษณ์ประสบการณ์ของนักเรียน จึงนำไปสู่แนวทางในการออกแบบชุดฝึกทักษะที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน และสอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะการสื่อสารเพื่อการป้องกันภัยทางสังคม หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมในการแสดงออกมาผ่านวัจนะ และอวัจนะภาษาเพื่อป้องกันตนเองจากภัยทางสังคม

2. ภัยทางสังคม หมายถึง สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยของบุคคลทั้งทางร่างกาย และจิตใจ อาจเกิดจากการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคล จากรายงานและงานวิจัยต่าง ๆ มีการแบ่งหมวดหมู่ไว้ ได้แก่ 2.1) การถูกล่อลวง 2.2) การถูกขอข้อมูลส่วนตัว 2.3) การถูกคุกคาม และ 2.4) การถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3. วัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึม หมายถึง กลุ่มเด็กและเยาวชนช่วงอายุประมาน 12-18 ปี ซึ่งมีข้อจำกัดในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้ประสบปัญหาในด้านการตีความจากอวัจนะภาษา รวมถึงมีความสนใจเฉพาะเรื่อง ทำให้การเรียนรู้มักจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับสิ่งที่นักเรียนสนใจโดยตรง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นหนึ่งในกระบวนการรวบรวมสารสนเทศโดยการสัมภาษณ์นักเรียนและครูประจำชั้น และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนและครูประจำชั้นที่เป็นสภาพที่แท้จริง มาเป็นแนวทางในการจัดทำร่างชุดฝึกทักษะการเรียนรู้

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการวิเคราะห์ประสบการณ์ของนักเรียน ร่วมกับการนำเสนอแนวทางในการออกแบบชุดฝึกทักษะ ผู้วิจัยจึงมุ่งไปที่การสำรวจประสบการณ์เสี่ยงผ่านมุมมอง

ของนักเรียนและครูประจำชั้น รวมถึงความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะของสื่อการเรียนรู้ โดยมีผู้มีส่วนร่วมเป็นนักเรียนที่มีภาวะออทิซึม และครูประจำชั้นซึ่งเป็นครูการศึกษาพิเศษ ดังนี้

นักเรียน

1. นักเรียนรุ้ง (นามสมมติ) อายุ 14 ปี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว แต่บทสนทนามักจะเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจเท่านั้น เช่นการ์ตูน โซเชียลมีเดีย นักเรียนเดินทางกลับบ้านและมาโรงเรียนโดยมีผู้ปกครองรับ-ส่งที่ทางม้าลายหน้าโรงเรียน มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว

2. นักเรียนส้ม (นามสมมติ) อายุ 15 ปี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ตอบคำถามได้ตรงประเด็น แต่มักเป็นคำตอบที่นักเรียนสนใจเพียงเท่านั้น เช่น การ์ตูนเกี่ยวกับสายลับ นักเรียนมักพูดด้วยน้ำเสียงเบาเมื่อต้องตอบคำถามครู และกระตุ้นตัวเองด้วยการพูดคำเดิมซ้ำ ๆ ประมาณ 3-4 คำต่อนาที นักเรียนกลับบ้านโดยมีผู้ปกครองรับ-ส่งที่ประตูโรงเรียนทุกวัน

3. นักเรียนฟ้า (นามสมมติ) อายุ 16 ปี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี สามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็น พูดคุยบทสนทนาทั่วไปกับครูและเพื่อน ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเรื่องที่เป็นประเด็นใน Tiktok นักเรียนกลับบ้านด้วยตนเองด้วยรถไฟฟ้าสาธารณะ

ครูประจำชั้น

4. ครูต่าย (นามสมมติ) ครูประจำชั้นของนักเรียนรุ้ง เพศหญิง อายุ 30 ปี
5. ครูนก (นามสมมติ) ครูประจำชั้นของนักเรียนส้ม เพศหญิง อายุ 41 ปี
6. ครูแมว (นามสมมติ) ครูประจำชั้นของนักเรียนฟ้า เพศหญิง อายุ 31 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ปัญหาและสถานการณ์เสี่ยง ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) โดยออกแบบข้อคำถามเพื่อหาปัญหาและสถานการณ์เสี่ยง และความต้องการของนักเรียน ข้อคำถามของครูประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ และข้อคำถามของนักเรียน ประกอบด้วยคำถาม 8 ข้อ แบบสัมภาษณ์นี้ ได้รับการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (index of item-objective congruence: IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1 ทั้งนี้ ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปใช้ ผู้วิจัยได้ปรับข้อคำถามตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ข้อคำถามมีความเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์พร้อมกับจดบันทึกสีหน้า และอารมณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ในระหว่างการสัมภาษณ์นักเรียน ผู้วิจัยใช้คำถามที่ตรงไปตรงมา ให้เวลานักเรียนได้คิด รวมถึงการทวนคำตอบของนักเรียน ในบางคำถามอาจเปลี่ยนข้อความให้มีคำตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ ก่อน จากนั้นจึงถามคำถามสืบเนื่อง เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงกับประสบการณ์และความต้องการของนักเรียนโดยแท้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้สัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาทำความคุ้นเคยแล้วนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ประสบการณ์ของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมที่เกี่ยวข้องกับภัยทางสังคม

จากการสัมภาษณ์ทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ 4 หัวข้อ ประกอบไปด้วย 1) ประสบการณ์เสี่ยงที่นักเรียนเคยเผชิญ 2) การตอบสนองต่อสถานการณ์เสี่ยงที่เกิดขึ้น 3) ปัจจัยแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงภัย และ 4) ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งการวิเคราะห์ในหัวข้อต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประสบการณ์เสี่ยงที่นักเรียนเคยเผชิญ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าประสบการณ์ของนักเรียนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การเผชิญกับภัยทางสังคมทางตรง และการเผชิญกับภัยทางสังคมทางอ้อม

1.1 ประสบการณ์เผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงที่เป็นภัยทางสังคมทางตรง

จากการสัมภาษณ์นักเรียนทั้ง 3 คนระบุว่ายังไม่เคยเผชิญสถานการณ์เสี่ยงโดยตรงในชีวิตจริง เช่น การถูกล่อลวง หรือจากการคุกคามจากคนแปลกหน้า และในมุมมองของครูกล่าวว่านักเรียนอาจยังไม่เคยเผชิญกับภัยทางสังคมที่มีคนไม่หวังดีเข้ามาทำร้ายโดยตรง ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากนักเรียน 2 ใน 3 คน กลับบ้านโดยมีผู้ปกครองรับส่งที่โรงเรียน

1.2 ประสบการณ์เผชิญกับภัยทางสังคมทางอ้อม

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า แม้นักเรียนจะไม่เคยเผชิญเหตุการณ์ที่เป็นภัยทางสังคมด้วยตนเอง แต่รู้ว่าสถานการณ์ที่เป็นอันตรายคืออะไร เช่น มีคนมาทำร้าย โดนปล้น หรือโดนหลอก รวมถึงมีความรู้เบื้องต้นว่าไม่ควรพูดคุยกับคนแปลกหน้า เพราะเคยดูจากการ์ตูน อินเทอร์เน็ต หรือเห็นตัวอย่างจากผู้ปกครอง

เมื่อถามถึงความรู้สึกหากมีคนแปลกหน้ามาพูดคุยด้วย

“กลัวค่ะ แต่หนูไม่เคยเจอจริง ๆ นะคะ หนูเคยเห็นแต่ในการ์ตูน ในเน็ตที่ดูกับเพื่อนค่ะ”

นักเรียนรุ้ง, 4 ธันวาคม 2568

2. การตอบสนองต่อสถานการณ์เสี่ยงที่เกิดขึ้น

ครูและนักเรียนมีมุมมองเกี่ยวกับการเผชิญสถานการณ์เสี่ยง 4 ประเด็น คือ 1) การรับรู้เชิงอารมณ์ 2) ลักษณะของการตอบสนองเมื่อเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยง 3) ความสามารถในการประเมินสถานการณ์ และ 4) การขาดทักษะการเจรจาต่อรอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การรับรู้เชิงอารมณ์เมื่อเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยง

ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียนพบว่า นักเรียนทุกคนมีความกลัวและหวาดระแวงกับคนแปลกหน้า ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อสถานการณ์เสี่ยงด้วยอารมณ์เป็นหลัก

2.2 ลักษณะการตอบสนองเมื่อเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยง

เมื่อยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เป็นภัย หรือสถานการณ์เสี่ยงขึ้น นักเรียนทั้ง 3 คน สามารถแสดงคำพูดตอบโต้ได้ แต่ยังไม่เด็ดขาด ขาดความหนักแน่น และเป็นการเรียนรู้จากการจำคำพูดของผู้ปกครอง เช่น “ไม่ให้ค่ะ” หรือผู้ปกครองเคยบอกไว้ว่าห้ามตามคนแปลกหน้าไป แต่จากมุมมองของครูพบว่า แม้นักเรียนจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิเสธ แต่ยังไม่เด็ดขาด หรือไม่ชัดเจน จึงต้องฝึกทักษะการปฏิเสธ ให้นักเรียนสามารถพาตนเองออกจากสถานการณ์ที่เป็นภัยได้ หรือหากเป็นสถานการณ์ที่ถูกกดดันโดยคนที่นักเรียนรู้จัก นักเรียนอาจยังไม่สามารถปฏิเสธได้

2.3 ความสามารถในการประเมินสถานการณ์เสี่ยง

ครูได้ให้มุมมองว่านักเรียนยังไม่สามารถประเมินได้ว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นควรทำอย่างไรต่อ หรืออาจไม่รู้ว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสถานการณ์ที่ปลอดภัยหรือไม่ ทำให้นักเรียนไม่ทันระมัดระวังตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ เท่าที่ควร โดยเฉพาะสถานการณ์ภัยทางสังคมในรูปแบบออนไลน์ นักเรียนอาจเข้าใจบริบทในสังคมออนไลน์ที่ผิด เช่น การเล่นมุก การหลอกขายสินค้าต่าง ๆ หรือการพูดคุยในบริบทที่นักเรียนอาจไม่เข้าใจ

“บางทีเขาพูดเหมือนเป็นมีม เป็นเรื่องล้อเล่น...ลูกเราอาจจะแปลความหมายไม่ได้ หรืออาจจะเจอแบบว่าแชร์ไปเพื่อ make fun”

ครูแมว, 11 ธันวาคม 2568

3. ปัจจัยแวดล้อมที่เพิ่มความเสี่ยงต่อภัยทางสังคม

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ได้วิเคราะห์มุมมองของครูว่าปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อความเสี่ยงมี 2 ด้าน คือ 1 ด้านลักษณะความปลอดภัยของพื้นที่ และปัจจัยด้านที่ 2 คือ ช่วงเวลาที่นักเรียนไม่ได้อยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ลักษณะความปลอดภัยของพื้นที่

ครูมองว่าถึงแม้ว่านักเรียนจะกลับบ้านโดยการที่มีผู้ปกครองมารับ แต่ก็อาจเกิดภัยอันตรายระหว่างที่กำลังรอผู้ปกครองที่หน้าโรงเรียน หรือภัยที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เช่น นักเรียนคนอื่นในโรงเรียนหาผลประโยชน์จากนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้วยการล่อลวงให้ทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดภัย

นอกจากนี้ครูให้ข้อมูลว่านักเรียนที่กลับบ้านด้วยตนเอง ก็อาจเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงในระหว่างทางกลับบ้านได้ เพราะเส้นทางที่นักเรียนใช้เดินทาง เช่น ห้างสรรสินค้า อาจมีบุคคลที่ไม่หวังดีหาประโยชน์จากนักเรียนด้วยการล่อลวง หรือทำอันตรายในรูปแบบอื่น ๆ ได้

3.2 ช่วงเวลาที่นักเรียนไม่ได้อยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่

ครูมองว่าช่วงเวลาที่สามารถเกิดความเสี่ยงภัยทางสังคมได้คือ ทุกช่วงเวลาที่นักเรียนไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของครู ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาพักกลางวัน ช่วงเย็นหลังเลิกเรียนระหว่างรอผู้ปกครองมารับ หรือช่วงเวลาที่นักเรียนเดินทางกลับบ้านด้วยตนเอง ถึงแม้ว่านักเรียนอาจไม่มีโอกาสได้เผชิญสถานการณ์เสี่ยงในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง แต่นักเรียนอาจกำลังเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงที่ไม่รู้ตัว โดยเฉพาะการใช้ social media เพราะปัจจุบันมีภัยออนไลน์อยู่มากมาย และผู้ปกครองหรือครูไม่สามารถดูแลนักเรียนได้ตลอดเวลาที่ใช้ social media แต่ไม่ว่าความเสี่ยงจะมาในรูปแบบใด หากนักเรียนไม่ได้อยู่ในความดูแลของครู ก็อาจก่อให้เกิดความเสี่ยง หรือเกิดภัยสังคมได้

4. ลักษณะสื่อการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ของนักเรียนและครู พบ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความต้องการด้านสื่อการเรียนรู้ที่สนุกสนาน จับต้องได้ และมีรูปแบบที่ชัดเจน 2) กิจกรรมจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง และ 3) สื่อวิดีโอและแอนิเมชัน

4.1 ความต้องการสื่อที่สนุกสนาน จับต้องได้ และมีรูปแบบที่ชัดเจน

นักเรียนต้องการสื่อที่มีความสนุกสนาน อยากให้มีลักษณะเป็นการ์ตูน สถานการณ์จำลอง และนักเรียนไม่ต้องการทำใบงาน รวมถึงยังมีการระบุระยะเวลาของการ์ตูนว่าต้องการความยาวตอนละไม่เกิน 2 นาที

“ก็เล่นควิซค่ะ การ์ตูนก็ดูได้ แล้วก็ชอบละครค่ะ”
นักเรียนฟ้า, 4 ธันวาคม 2568

4.2 กิจกรรมที่จำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง

ครูให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่นักเรียนจะสามารถฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ควรมีการยกตัวอย่างสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง และมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน

“คือถ้าเป็นเรื่องแบบนี้ อยากให้มีสถานการณ์จำลองจริง ๆ เลย ว่าแบบ ถ้ามีคนมาทำอะไร พวกเราควรจะทำแบบนี้”
ครูแมว, 11 ธันวาคม 2568

4.3 สื่อวิดีโอและแอนิเมชัน

ครูทุกคนกล่าวว่า มีความต้องการให้มีตัวอย่างสถานการณ์ และตัวอย่างการปฏิบัติหรือการสอนในรูปแบบของการ์ตูน หรือแอนิเมชัน

ตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางในการออกแบบชุดฝึกเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารในการป้องกันภัยทางสังคมของนักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึม

จากผลการวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านประสบการณ์ การรับรู้สถานการณ์เสี่ยง ทักษะการสื่อสาร และปัจจัยแวดล้อมที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภัยทางสังคม แนวทางในการออกแบบชุดฝึกจึงควรมุ่งเน้นไปที่การลดช่องว่างระหว่างการรับรู้และการปฏิบัติจริงของนักเรียน โดยลักษณะการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้และบริบทในชีวิตจริงของวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถนำเสนอแนวทางในการออกแบบชุดฝึกฯ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางการออกแบบชุดฝึกทักษะที่เชื่อมโยงกับข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์

ข้อค้นพบจากสัมภาษณ์	หลักการที่เกี่ยวข้อง	แนวทางในการออกแบบชุดฝึกทักษะฯ
1. นักเรียนไม่สามารถประเมินสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง หรือสถานการณ์ที่มีความกดดันทางสังคมได้	เรียนรู้จากสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริง	ออกแบบสถานการณ์จำลองหลายรูปแบบและหลายระดับความซับซ้อนเพื่อฝึกการประเมินสถานการณ์
2. เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงหรือไม่ปลอดภัย นักเรียนไม่สามารถตอบสนองด้วยการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้ตนเองปลอดภัยได้	ฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ตามแนวคิดการฝึกทักษะเชิงพฤติกรรม (behavioral skills training: BST)	- จัดกิจกรรมฝึกพูดปฏิเสธซ้ำในสถานการณ์ที่หลากหลาย - ฝึกให้นักเรียนหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์เสี่ยง - ฝึกให้นักเรียนขอความช่วยเหลือเพื่อออกจากสถานการณ์เสี่ยงได้ - ฝึกการรายงานผู้ใหญ่ที่น่าเชื่อถือหลังจากที่นักเรียนได้เจอกับสถานการณ์เสี่ยงได้
3. นักเรียนต้องการสื่อการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เข้าใจง่ายและไม่เป็นภาระ	เรียนรู้ผ่านตัวแบบด้วยสื่อและกิจกรรมที่หลากหลาย	พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น แอนิเมชัน เกม สถานการณ์
4. นักเรียนควรได้รับผลย้อนกลับหลังการฝึก	การให้ผลย้อนกลับหลังการฝึกทุกครั้ง	ออกแบบกิจกรรมให้ครูสามารถให้ผลย้อนกลับทันทีหลังการฝึก

จากตาราง 1 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์นักเรียนและครูประจำชั้น ร่วมกับหลักการที่เกี่ยวข้อง และการเสนอแนวทางในการออกแบบชุดฝึกทักษะ

ข้อค้นพบประเด็นแรก พบว่า นักเรียนไม่สามารถประเมินสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงหรือสถานการณ์ที่มีแรงกดดันทางสังคมได้ แนวทางในการออกแบบชุดกิจกรรมจึงยึดหลักการเรียนรู้

จากสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยออกแบบสถานการณ์จำลองหลากหลายรูปแบบ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจและการประเมินสถานการณ์ที่มีความแตกต่างกัน

ข้อค้นพบประเด็นที่สอง พบว่า เมื่อนักเรียนอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงหรือไม่ปลอดภัย นักเรียนไม่สามารถตอบสนองด้วยพฤติกรรมที่ช่วยทำให้ตนเองปลอดภัยได้ ดังนั้นการออกแบบชุดกิจกรรมจึงเน้นหลักการฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญตามเทคนิคการฝึกทักษะเชิงพฤติกรรม (behavioral skills training: BST) เพื่อเสริมสร้างการสื่อสารอย่างมั่นใจ

ข้อค้นพบประเด็นที่สาม นักเรียนต้องการสื่อการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เข้าใจง่าย และไม่เป็นภาระ แนวทางการออกแบบชุดฝึกทักษะจึงยึดหลักการเรียนรู้ผ่านตัวแบบด้วยสื่อและกิจกรรมที่หลากหลาย โดยใช้สื่อแอนิชันและกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน

ข้อค้นพบประเด็นสุดท้าย พบว่า นักเรียนควรได้รับผลย้อนกลับหลังจากการฝึกในแต่ละสถานการณ์ แนวทางการออกแบบชุดฝึกทักษะจึงกำหนดให้ครูสามารถให้ผลย้อนกลับทันทีหลังการฝึก เพื่อเสริมแรงพฤติกรรมที่เหมาะสม และแก้ไขพฤติกรรมที่ยังต้องได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ประการแรก งานวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมยังไม่เคยเผชิญกับภัยทางสังคมโดยตรงในชีวิตประจำวัน ทั้งในบริบทภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mitra et al. (2011) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการได้รับความคุ้มครองจากครอบครัว เป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ช่วยลดโอกาสในการเกิดภัยทางสังคมที่มีต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยพบว่าเมื่อนักเรียนต้องจินตนาการถึงสถานการณ์เสี่ยง นักเรียนมีการตอบสนองผ่านอารมณ์เป็นหลัก โดยเฉพาะความกลัวต่อคนแปลกหน้า แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าจะต้องทำอย่างไรต่อไป ผลดังกล่าวอาจเพราะลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่มักมีพัฒนาการด้านอามณ์ที่ไม่สมดุลกับช่วงวัย อาจส่งผลให้วิตกกังวลได้มากกว่าวัยรุ่นทั่วไป และส่งผลถึงการแสดงออกของพฤติกรรมที่เป็นทักษะชีวิต เช่น การวางแผน การแก้ปัญหา รวมถึงการขอความช่วยเหลือเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยง (Lievore et al., 2025; Stoutjesdijk et al., 2012)

ประการต่อมา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงปัจจัยแวดล้อมด้านพื้นที่และช่วงเวลา ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มความเสี่ยงภัยทางสังคม ช่วงเวลาที่นักเรียนไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่ หรือโดยเฉพาะช่วงเวลาที่ใช้สื่อออนไลน์ เป็นช่วงที่มีความเสี่ยงสูง สอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักข่าวอิศรา (2565) ที่ระบุว่า วัยรุ่นไทยอายุ 12–17 ปี ราว 9% เคยถูกคุกคามทางเพศผ่านช่องทางออนไลน์ เมื่อผู้ใหญ่ เช่น ครู หรือผู้ปกครอง ไม่สามารถกำกับดูแลวัยรุ่นที่มีภาวะออทิซึมได้ตลอดเวลา นักเรียนเหล่านี้จึงเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงที่จะตกเป็นเหยื่อของภัยทางสังคม นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะ

สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ควรมีความเหมาะสม สนุกสนาน จับต้องได้ และมีรูปแบบที่ชัดเจน สอดคล้องกับ Spivey & Mechling (2016) ที่ใช้วิดีทัศน์ตัวอย่าง (VM) ในการสอนทักษะการป้องกันภัยทางสังคมให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เนื่องจากนักเรียนในกลุ่มนี้ต้องการการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม และสามารถเลียนแบบพฤติกรรมจากการสังเกตได้ ในขณะที่ครูให้ความสำคัญกับการฝึกด้วยการจำลองสถานการณ์จริง เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ และตัดสินใจเมื่ออยู่ในเหตุการณ์ที่เป็นภัยทางสังคมจริง ๆ สอดคล้องกับที่ Egemo-Helm et al. (2007) ใช้การฝึกในสถานการณ์จริง (IST) ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกฝนพฤติกรรมเป้าหมายในบริบทที่ใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมจริง โดยที่มีผู้ให้ผลย้อนกลับทันที เพื่อช่วยฝึกให้นักเรียนได้แสดงทักษะการป้องกันภัยทางสังคมอย่างถูกต้อง

ประการสุดท้าย แนวทางการออกแบบชุดฝึกทักษะที่เน้นการฝึกปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญสอดคล้องกับแนวคิดการฝึกทักษะเชิงพฤติกรรม (behavioral skills training: BST) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการสอน การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการให้ผลย้อนกลับ งานวิจัยของ Gunby et al. (2010) สนับสนุนว่า BST เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกพฤติกรรมเป้าหมายซ้ำอย่างเป็นระบบ พร้อมรับผลย้อนกลับทันที นอกจากนี้ควรออกแบบให้สื่อการเรียนรู้มีความสนุกสนานเข้าใจง่าย จึงใช้เทคนิคการเรียนรู้ผ่านวิดีทัศน์ตัวอย่าง (VM) ที่มุ่งเน้นการเสนอตัวอย่างของพฤติกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และเป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพราะจะช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจพฤติกรรมที่เหมาะสม และเห็นพฤติกรรมตัวอย่างได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Spivey & Mechling, 2016)

ข้อเสนอแนะ

1. **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้**

ครูประจำชั้นสามารถนำแนวทางการฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อการป้องกันภัยทางสังคมไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนในความดูแลของตนเอง

2. **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป**

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาในกรณีศึกษาที่เป็นวงแคบ ในการวิจัยครั้งถัดไปจึงควรขยายกลุ่มตัวอย่างและบริบทการวิจัยให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในกลุ่มอื่น หรือการศึกษาในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความครอบคลุมและความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

สำนักข่าวอิศรา. (25 กุมภาพันธ์ 2565). *9% ของเด็กไทย 12-17 ปี ถูกคุกคามทางเพศออนไลน์ ส่วนใหญ่เป็นคนที่รู้จัก.* https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/106857-isranews-Thailand-a.html

เอกลักษณ์ พิมพ์รอด, วจี ปัญญาใส, และบุญมั่น ธนาศุภวัฒน์. (2564). แนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันนักเรียน จากภัยคุกคามของโรงเรียนในเขตพื้นที่บริการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. *Journal of Roi KaensarnAcademi*, *6*(9), 409-424. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/249619

Bandura, A. (1978). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Advances in Behaviour Research and Therapy*, *1*(4), 139-161. https://doi.org/10.1016/0146-6402(78)90002-4

Dryden, E. M., Desmarais, J., & Arsenault, L. (2014). Effectiveness of the IMPACT: Ability program to improve safety and self-advocacy skills in high school students with disabilities. *J Sch Health*, *84*(12), 793-801. https://doi.org/10.1111/josh.12211

Egemo-Helm, K. R., Miltenberger, R. G., Knudson, P., Finstrom, N., Jostad, C., & Johnson, B. (2007). An evaluation of in situ training to teach sexual abuse prevention skills to women with mental retardation. *Behavioral Interventions*, *22*(2), 99-119. https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/bin.234

Farid, I., Anwar, T., & Anwar, M. R. (2024). Teaching social safety skills to Autistic children via digital learning. *International Journal of Early Childhood Special Education*, *16*, 97-105. https://doi.org/10.48047/INTJECSE/V16I2.11

Ledbetter-Cho, K., Lang, R., Davenport, K., Moore, M., Lee, A., O'Reilly, M., Watkins, L., & Falcomata, T. (2016). Behavioral skills training to improve the abduction-prevention skills of children with Autism. *Behav Anal Pract*, *9*(3), 266-270. https://doi.org/10.1007/s40617-016-0128-x

Lievore, R., Cardillo, R., & Mammarella, I. C. (2025). Anxiety in youth with and without specific learning disorders: exploring the relationships with inhibitory control, perfectionism, and self-conscious emotions [Original Research]. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, *19.* https://doi.org/10.3389/fnbeh.2025.1536192

Mitra, M., Mouradian, V. E., & Diamond, M. (2011). Sexual violence victimization gainst men with disabilities. *Am J Prev Med*, *41*(5), 494-497. https://doi.org/10.1016/j.amepre.22011.07.014

Spivey, C. E., & Mechling, L. C. (2016). Video modeling to teach social safety skills to young adults with intellectual disability. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, *51*(1), 79-92. https://doi.org/10.1177/215416471605100108

Stoutjesdijk, R., Scholte, E. M., & Swaab, H. (2012). Special needs characteristics of children with emotional and behavioral disorders that affect inclusion in regular education. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, *20*(2), 92-104. https://doi.org/10.1177/106342661142115

ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในกรุงเทพมหานครฯ

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE VOLUNTARY MOTOR INSURANCE PURCHASE DECISION IN THE BANGKOK METROPOLITAN AREA

ชวัลญา สุขเกษม[1*] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2]
Chawalya Sukhasem[1*] and Nathanicha Na nakorn[2]

[1,2]มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: Teammm191@gmail.com โทรศัพท์ 0896706588

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีอิทธิพลต่อการเลือกพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ในเขตกรุงเทพมหานครฯ 2) เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในกรุงเทพมหานครฯ

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ประชากรที่เคยซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ซึ่งไม่ทราบจำนวนแน่นอน จึงใช้วิธีการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรสำหรับกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน และกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่น 95%)ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดตัวอย่าง 385 คน และเพิ่มจำนวนตัวอย่าง 4% ได้เท่ากับ 15 คน รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 400 คน สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 6 ด้าน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการพิจารณาซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ โดยสามารถเรียงลำดับอิทธิพลจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านราคา (Price) มีอิทธิพลสูงสุด ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) มีอิทธิพลรองลงมา ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้าน การให้บริการของพนักงาน (People)ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคในปัจจุบันตัดสินใจซื้อโดยอิงจากข้อมูลเชิงวัตถุ และความสะดวกเป็นหลัก

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด การพิจารณาเลือกซื้อ ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ

Abstract

Research Objectives 1) To study the marketing mix factors (7Ps) that influence the voluntary motor insurance purchase decision in the Bangkok Metropolitan Area. 2) To study the voluntary motor insurance purchase decision in the Bangkok Metropolitan Area.

Methodology: This study employed a quantitative research methodology, collecting data via questionnaires from a sample group of 400 individuals who had previously purchased voluntary motor insurance in the Bangkok Metropolitan Area. descriptive statistics, percentages, means, and standard deviations, and inferential statistics was used for hypothesis testing.

Findings: The analysis revealed that six marketing mix factors had a statistically significant influence on the voluntary motor insurance purchase decision. The factors, ranked by influence from most to least, are: 1. Price had the highest influence 2. Process had the second highest influence 3. Physical Evidence Key Finding: The People factor (service personnel) did not have a statistically significant influence on the purchase decision, which reflects that current consumers base their purchase decisions primarily on objective information and convenience.

Keywords: Marketing Mix, Purchase Decision, Voluntary Insurance

บทนำ

จากผลสำรวจที่ปรากฏคือกรุงเทพมหานครฯเป็นเมืองที่มีรถยนต์ส่วนบุคคลจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย ข้อมูลสถิติของจำนวนรถยนต์ในกรุงเทพมหานครที่มีการจดทะเบียนสะสม ณ วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2568 จำนวน 12,403,844 ล้านคัน (กรมการขนส่งทางบก, 2568) ซึ่งเป็นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ภายในกรุงเทพมหานครที่มีจำนวน 5,433,391 ล้านคน (กรมการปกครอง, 2568)โดยตัวเลขดังกล่าวชี้ให้เห็นจำนวนรถยนต์ที่มีมากกว่าจำนวนประชากรถึง 2 เท่า จึงสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจราจรที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางด้านจราจรได้

อุบัติเหตุทางการจราจรเป็นเหตุร้ายที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นในทุกประเทศ โดยในแต่ละปีปรากฏประชาชนที่ประสบภัยจนถึงแก่ชีวิตจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีผู้ทุพพลภาพอีกมากมายซึ่งปรากฏว่าทรัพย์สินและการใช้ชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปในเชิงลบ โดยผลเหล่านี้ไม่เพียงแต่เกิดกับตัวผู้ประสบภัยและครอบครัว แต่รวมไปถึงการสูญเสียทรัพยากรของประเทศ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณะสุข และ

กฎหมาย ประกอบกับผลกระทบที่ไม่สามารถประมวลเป็นตัวเงินได้ เช่น การสูญเสียโอกาส การอุปถัมภ์ และผลข้างเคียงทางด้านจิตใจต่อครอบครัวผู้สูญเสีย ดังนั้น อุบัติเหตุจากทางจราจรจึงนับเป็นหนึ่งในอุบัติเหตุที่ส่งผลต่อมูลค่าความเสียหายในหลากหลายมิติของสังคม

ด้านสถิติการโจรกรรมรถยนต์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีมาจากสัดส่วนของรถที่ถูกโจรกรรมนั้นสามารถยึดคืนกลับมากได้น้อย จึงส่งผลให้กลุ่มมิจฉาชีพไม่รู้สึกถึงความเกรงกลัวในการกระทำผิด และมีแนวโน้มที่จะกระทำการโจรกรรมรถยนต์มากขึ้น ดังนั้นเจ้าของรถยนต์หลายรายจึงพยายามหาวิธีป้องกัน เช่น การติดตั้งอุปกรณ์กันขโมยที่ล็อคล้อรถหรือที่ล็อคพวงมาลัย การพิจารณาประกันในลักษณะต่าง ๆ เป็นวิธีหนึ่งซึ่งครอบคลุมถึงการโจรกรรม ไฟไหม้ และอุบัติเหตุ สถานการณ์ทั้งหลายเหล่านี้ผลักดันให้ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ นิยมในกลุ่มเจ้าของรถยนต์

ประกันภัยรถยนต์ คือประกันภัยประเภทที่มีลักษณะของความคุ้มครองหลายหลายถึง 5 ประเภท ซึ่งแตกต่างกันที่ความคุ้มครอง จากทางเลือกที่หลากหลายนี้ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกประกอบสำหรับพิจารณาประกันภัยรถยนต์ให้ตรงกับสิ่งที่ต้องการของตนเอง นอกจากนี้ ในปัจจุบันกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ มีชื่อของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละบริษัท และมีแนวทางการตลาดที่หลากหลายออกไปใน เพื่อสร้างตัวเลือกที่หลากหลายให้แก่ผู้บริโภค

จากสถิติอุบัติเหตุ จำนวนรถใหม่ที่จดทะเบียนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี รวมทั้งแนวโน้มธุรกิจประกันภัยรถยนต์ ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลสำหรับพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ในกรุงเทพมหานคร โดยผลลัพธ์จากการศึกษามีส่วนสำคัญสำหรับภาคธุรกิจด้านประกันภัยยานยนต์ในการกำหนดนโยบายการวางแผนและกำหนดรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงสำหรับผู้ใช้ยานยนต์ชนิดต่าง ๆ กับผลิตภัณฑ์ด้านประกันภัยให้สามารถนำเสนอได้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการของผู้ใช้ยานยนต์ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ประกอบไปด้วย ปัจจัยผลิตภัณฑ์, ปัจจัยราคา, ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่าย, ปัจจัยการส่งเสริมการตลาด, ปัจจัยการให้บริการของบุคลากร, ปัจจัยอันดับขั้นตอนการให้บริการ และปัจจัยลักษณะทางกายภาพ ที่มีอิทธิพลต่อการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ จากกรุงเทพมหานครฯ
2. เพื่อศึกษาการพิจารณาในการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ในกรุงเทพมหานครฯ

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีอิทธิพลต่อการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจจากกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้ใช้รถยนต์ หมายถึง บุคคลผู้ครอบครองหรือใช้งานยานยนต์ในกลุ่มยานพาหนะสี่ล้อขึ้นไป อาทิเช่น เจ้าของรถเก๋ง เจ้าของรถบรรทุกเล็ก เป็นต้น

2. ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์ประกันคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์) และใช้การบริการจากบริษัทประกันภัย

3. รถยนต์ส่วนบุคคล หมายถึง ยานพาหนะประเภทสี่ล้อขึ้นไปที่ปรากฏการครอบครองส่วนบุคคลที่มิใช้สำหรับการใช้งานสาธารณะ

4. การประกันภัย หมายถึง การทำข้อสัญญาระหว่างบริษัทผู้ให้ดำเนินการคุ้มครอง ไกล่เกลี่ยดูแลตามสัญญากับผู้ทำสัญญา โดยในการศึกษาครั้งนี้คือสัญญาประกันในลักษณะประกันภัยรถยนต์

5. ผลิตภัณฑ์ หมายถึง กรมธรรม์ที่ให้การคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์) ประกอบกับรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ เช่น รูปเล่มกรมธรรม์ เป็นต้น

6. ประกันภัยรถยนต์ หมายถึง ประกันภัยประเภทมอบความคุ้มครองแก่ทรัพย์ (รถยนต์)

7. ผลิตภัณฑ์ หมายถึง ประกันภัยคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์) ประเภทต่าง ๆ ที่ออกแบบเพื่อให้ผู้บริโภคเลือกซื้อ

8. ราคา หมายถึง ค่าเบี้ยประกันที่ผู้ซื้อกรมธรรม์ ต้องชำระให้แก่บริษัทประกันภัย

9. ช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง สื่อปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าที่ต้องการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ประกันภัยคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์) ประกอบด้วย ช่องทางการขายผ่านธนาคาร ผ่านตัวแทน ผ่านออนไลน์

10. การส่งเสริมการตลาด หมายถึง แนวทางประชาสัมพันธ์ และโฆษณา เพื่อผลักดันยอดขาย หรือสร้างความรู้สึกที่ดีแก่ผลิตภัณฑ์ของบริษัทประกันคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์)

11. บุคคล หมายถึง บุคคลในบริษัทประกันภัยคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์) ที่เชื่อมโยงกับการซื้อผลิตภัณฑ์

12. ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง การต่อยอดคุณภาพโดยรวมที่ทางบริษัทประกันภัยคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์)สร้างขึ้น ประกอบด้วย การแต่งกาย การพูดจา การวางตัว ที่พัฒนาเป็นความรู้สึกในเชิงบวกแก่ผู้ใช้บริการ

13. อันดับขั้นตอน หมายถึง ขั้นตอนที่ทางบริษัทประกันภัยคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์) นำมาใช้เพื่อทำให้ผู้ใช้บริการได้รับตามสัญญาหรือข้อตกลง

14. การรับรู้ถึงความต้องการ หมายถึง ผู้บริโภครับรู้ว่าสิ่งใดคือสิ่งที่เหมาะสมสำหรับผู้บริโภคเอง

15. การค้นหาข้อมูล หมายถึง การค้นหารายละเอียดเสริมเพื่อช่วยในการพิจารณาเลือกประกันภัยคุ้มครองทรัพย (รถยนต์)

16. การประเมินตัวเลือก หมายถึง การนำรายละเอียดมาประเมิน เปรียบเทียบ เพื่อประกอบการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์)

17. พฤติกรรมภายหลังการซื้อ หมายถึง ผลตอบรับในลักษณะต่าง ๆ โดยการศึกษาครั้งนี้ คือ พฤติกรรมหลังจากการใช้ประกันภัยคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์)

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ ที่เคยทำประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เคยซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในกรุงเทพมหานครฯ ทั้งชาย หญิง และเพศอื่น ๆ เนื่องจากไม่ปรากฏจำนวนประชากรที่ชัดเจน จึงใช้วิธีหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สมการสำหรับกรณีที่ไม่ปรากฏจำนวนประชากรที่ชัดเจน และกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่น 95% (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำอยู่ที่ 385 คน และสำรองไว้ 15 คน จึงรวมกันทั้งสินเป็น 400 ตัวอย่าง

วิธีการเก็บตัวอย่าง

ขั้นตอนแรก ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยเลือกเขตที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในกรุงเทพมหานครฯ 10 อันดับแรก ได้แก่ เขตคลองสามวา เขตสายไหม เขตบางแค เขตหนองจอก เขตบางขุนเทียน เขตประเวศ เขตบางเขน เขตลาดกระบัง เขตดอนเมือง เขตหนองแขม (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2567)

ขั้นตอนที่สอง ใช้วิธีการสุ่มแบบกำหนดจำนวนตัวอย่าง โดยกำหนด จำนวนตัวอย่างในแต่ละเขตจำนวนเท่า ๆ กัน

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเฉพาะที่ซื้อประกันภัยคุ้มครองทรัพย์ (รถยนต์) ภาคสมัครใจ ในกรุงเทพมหานครฯ

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเก็บรายละเอียดผ่าน ซึ่งแบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ในกรุงเทพมหานครฯ ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 24 ข้อ มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ในกรุงเทพมหานครฯ ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้คำถามแบบที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สถิติดังนี้

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อคัดกรองกลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยนำมาคิดค่าร้อยละ

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ในกรุงเทพมหานครฯ ในแต่ละด้าน โดยนำค่าที่ได้มาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตราฐาน (S.D.)

แบบสอบถามส่วนที่ 3 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ในกรุงเทพมหานครฯ โดยนำค่าที่ได้มาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตราฐาน (S.D.)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติอุปมาน (Inferential Statistics) โดยทดสอบสมมุติฐาน (Hypothesis Tasting) ที่ตั้งไว้ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหูคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการดำเนินการนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ดังนี้ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด ประกอบด้วย ปัจจัยผลิตภัณฑ์ ปัจจัยราคา ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ปัจจัยลักษณะทางกายภาพ ด้านอันดับขั้นตอน มีผลต่อการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์

ภาคสมัครใจ ในกรุงเทพมหานครฯ ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจะปฏิเสธสมมุติฐานหลัก และยอมรับสมมุติฐานรอง เมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05

ผลการวิจัย

อธิบายผลได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างให้คุณค่ากับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยภาคสมัครใจในกรุงเทพมหานครฯ ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ค่าเฉลี่ย = 4.48

เมื่อพิจารณาด้านส่วนประสมทางการตลาดรายด้านปรากฏ อันดับแรก คือ ปัจจัยลักษณะทางกายภาพ อันดับที่สองปัจจัยราคา อันดับที่สามปัจจัยการส่งเสริมการตลาด อันดับที่สี่ปัจจัยการให้บริการของบุคลากร อันดับที่ห้าปัจจัยผลิตภัณฑ์ และอันดับสุดท้ายปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่าย ตามอันดับ

อธิบายผลการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย = 4.48

พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับที่หนึ่ง ด้านการค้นหาข้อมูล รองลงมาคือ การตัดสินใจซื้อ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านปฏิกิริยาภายหลังการซื้อ และ อันดับสุดท้าย ด้านการประเมินผลทางเลือก

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในเขตกรุงเทพมหานครฯ

H_0 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในเขตกรุงเทพมหานครฯ

H_1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในเขตกรุงเทพมหานครฯ

การวิเคราะห์ครั้งนี้ Enter ในการเลือกตัวแปรเข้าสู่โมเดลถดถอยพหุคูณ ค่าVIF ปรากฏ Tolerance อยู่ระหว่าง 0.416 - 0.626 และค่า Durbin-Watson อยู่ระหว่าง 1.791 - 2.405 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ไม่มีปัญหา Multicollinearity ซึ่งสามารถนำไปทดสอบสมมุติฐานด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่า โมเดลสามารถอธิบายอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในเขตกรุงเทพมหานครฯ ได้ 72.10 เปอร์เซ็นต์ (R = 0.721) ซึ่งถือเป็นโมเดลที่มีความสามารถในการพยากรณ์อยู่ในระดับสูง และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัย 7Ps โดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อตรวจสอบรายด้าน พบว่า 6 ด้านมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยมีระดับอิทธิพลแตกต่างกัน ดังนี้

1. ด้านราคา (β = 0.215) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด สะท้อนว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับราคา ความคุ้มค่า ส่วนลด และความเหมาะสมของค่าเบี้ยประกันเป็นอันดับแรกในการตัดสินใจ
2. ด้านกระบวนการให้บริการ (β = 0.149) กระบวนการที่รวดเร็ว ชัดเจน ไม่ยุ่งยาก ส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกซื้อ แสดงว่าลูกค้าให้ความสำคัญกับความสะดวกของขั้นตอนบริการ
3. ด้านลักษณะทางกายภาพ (β = 0.145) ภาพลักษณ์ของบริษัท ความเป็นมืออาชีพ ความทันสมัย และความน่าเชื่อถือเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความไว้วางใจ
4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (β = 0.141) ความหลากหลายของช่องทาง เช่น ออนไลน์ ตัวแทน หรือศูนย์บริการ มีผลต่อความง่ายและความพร้อมในการเข้าถึงบริการ
5. ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด (β = 0.125) ความคุ้มครองของผลิตภัณฑ์ ความหลากหลายของแผนประกัน รวมถึงโปรโมชั่น การสื่อสารการตลาด มีอิทธิพลระดับปานกลางต่อการตัดสินใจ

ในทางกลับกัน ด้านการให้บริการของพนักงาน (β = 0.069) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งอาจสะท้อนว่าในบริบทของการซื้อประกันภัยยุคปัจจุบัน ลูกค้าตัดสินใจจากข้อมูลออนไลน์ ราคา ความคุ้มครอง และขั้นตอนบริการมากกว่าคุณภาพการบริการของพนักงาน โดยตรงหรืออาจเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับพนักงานน้อยกว่าช่องทางอื่น

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) จำนวน 6 ด้าน ยกเว้นด้านการบริการของพนักงาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของงานวิจัยสมัยใหม่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยงานของ Saichana (2025) และ Sattapong (2022) รายงานว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยเฉพาะด้านราคา ผลิตภัณฑ์ ช่องทางจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ เป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อประกันภัยได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับผลวิจัยของผู้ศึกษา โดยเฉพาะด้านราคา ซึ่งปรากฏว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานของ Wai Yan Ko (2024) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีความสำคัญต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในหลายอุตสาหกรรมบริการไม่จำกัดเฉพาะธุรกิจประกันภัย สะท้อนว่าโมเดล 7Ps มีความยืดหยุ่น และสามารถอธิบายเจตนาซื้อ (purchase intention) ได้ในบริบทที่หลากหลาย เช่นเดียวกับที่งานวิจัยนี้พบว่า ลูกค้ามีแนวโน้มเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจจากองค์ประกอบสำคัญหลายด้านใน 7Ps ผลวิจัยยังสอดคล้องกับงาน

หลังช่วง COVID-19 โดย Saichana (2025) ซึ่งระบุว่าพฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ลูกค้าให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า ความสะดวก และความน่าเชื่อถือของแบรนด์ มากกว่าการบริการของพนักงานโดยตรง การที่ตัวแปรด้านการบริการของพนักงาน (People) ไม่มีนัยสำคัญและมีค่า β ต่ำในงานนี้จึงเป็นไปตามแนวโน้มดังกล่าวอย่างชัดเจนจากเหตุผลทั้งหมดนี้ผลการศึกษาจึงสะท้อนภาพรวมของงานวิจัยระดับสากลและงานวิจัยร่วมสมัยอย่างสอดคล้องส่งผลให้ข้อค้นพบมีความน่าเชื่อถือและสอดรับกับพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบันอย่างแท้จริง

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) จำนวน 6 ด้าน (ยกเว้นด้านการให้บริการของพนักงาน) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในเขตกรุงเทพมหานครฯ โดยมีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจดังนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ ด้านราคา (β = 0.215) ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า ส่วนลด และความเหมาะสมของค่าเบี้ยประกันเป็นอันดับแรกในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเงินการบริการ (สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลฎาภา นีระมนต์, 2564 และ วีรวัฒน์ สายสีนวล, 2563)

ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (β = 0.149) และลักษณะทางกายภาพ (β = 0.145) มีอิทธิพลในลำดับรองลงมา ซึ่งสะท้อนว่าลูกค้าในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับ ความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องในขั้นตอนการบริการ และ ความน่าเชื่อถือ ภาพลักษณ์ และชื่อเสียงของบริษัทเป็นอย่างสูง

ปัจจัยด้านการให้บริการของพนักงาน (People) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ (β = 0.069) ซึ่งแตกต่างจากบริบทงานวิจัยดั้งเดิม แต่สอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัยหลังช่วง COVID-19 (Saichana, 2025) ที่ผู้บริโภคมีการตัดสินใจผ่าน ข้อมูลออนไลน์ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคา ความคุ้มครอง และขั้นตอนบริการที่รวดเร็ว มากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับพนักงาน การตัดสินใจจึงถูกขับเคลื่อนด้วยข้อมูลเชิงวัตถุและความสะดวกในการเข้าถึงบริการเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในเขตกรุงเทพมหานครควรนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การตลาด ดังนี้

1.1 ด้านราคา (Price)

ควรกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาที่เน้น ความคุ้มค่า และการมอบ ส่วนลด ค่าเบี้ยประกัน สำหรับลูกค้าประวัติดีในระยะยาว เพื่อจูงใจ และเป็นการรักษาลูกค้าไว้

ควรจัดให้มีช่องทางการชำระเบี้ยประกันที่หลากหลาย และ มีความสะดวกสบายมากขึ้น เช่น การผ่อนชำระแบบไม่มีดอกเบี้ย, บัตรเครดิต, พร้อมเพย์

1.2 ด้านกระบวนการให้บริการ (Process)

ควรปรับปรุงขั้นตอนการซื้อ และการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้มี ความรวดเร็ว ถูกต้อง และสะดวกสบายมากที่สุด โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการลดความซับซ้อนของขั้นตอน

ควรเพิ่มบริการหลังการขายที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบแจ้งเตือน ต่ออายุประกัน เพื่ออำนวยความสะดวก และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า

1.3 ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)

ควรให้ความสำคัญกับการสร้าง ชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือของบริษัท ผ่านการสื่อสารการตลาด และการปฏิบัติงานที่โปร่งใสและเป็นมืออาชีพ เพื่อสร้างความไว้วางใจให้กับลูกค้า

ควรเน้นย้ำถึง ความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหา และการให้บริการที่สร้างความมั่นใจในภาพลักษณ์องค์กร

1.4 ด้านการให้บริการของพนักงาน (People)แม้จะยังมีอิทธิพลต่ำ แต่ยังควรมีการพัฒนาคุณภาพและความโปร่งใสในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ เพื่อให้พนักงานสามารถสนับสนุนการตัดสินใจซื้อในกรณีที่ลูกค้าต้องการข้อมูลเชิงลึก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อต่อยอดและขยายผลการวิจัยในอนาคต ควรดำเนินการดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อค้นหาเหตุผลเบื้องหลัง ที่ทำให้ปัจจัยด้านการให้บริการของพนักงาน (People) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อต่ำ เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อในบริบทปัจจุบันให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ขยายขอบเขตการศึกษา ควรขยายการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากเขตกรุงเทพมหานคร เช่น ปริมณฑลหรือภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ

2.3 ศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่มีแนวโน้มเป็นปัจจัยสำคัญในยุคปัจจุบัน เช่น บทบาทของเทคโนโลยี (เช่น แอปพลิเคชัน, AI Chatbot) ในกระบวนการซื้อประกันภัย หรืออิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ และคำวิจารณ์ (Online Reviews) ต่อการตัดสินใจซื้อ

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่งทางบก. (2568). *จำนวนรถที่จดทะเบียนสะสมในกรุงเทพมหานคร.* https://web.dlt.go.th/statistics/plugins/UploadiFive/uploads/211ee380d2eaefb59a6adfd8247af1d065dee2f59c7ee060287cb7e45ea084ad.xls

กรมการปกครอง. (2568). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎรงกรุงเทพมหานคร.* https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). *หลักสถิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลฎาภา นีระมนต์. (2564). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจของผู้ใช้รถยนต์ไม่เกิน 7 คนของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). อุบลราชธานี; มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วีรวัฒน์ สายสีนวล. (2563). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อประกันภัยภาคสมัครใจประเภท 1 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด.* ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

Kotler, P. (2000). *Marketing Management* (9th ed.). Prentice-Hall.

Kotler, P., & Keller, K. (2006). *Marketing Management* (12th ed.). Prentice-Hall.

Nattanicha Sattapong. (2022). *The Influence of 7P’S of Marketing on Consumer Purchases Decisions on Online food Delivery Service: An Empirical study in Bangkok Its Metropolitan Areas* (Independent Study). Thammasat University.

Suchanya Saichana. (2025). Virtual reality and experiential marketing in Thai tourism: A generation Y perspective. *Asian Administration and Management Review, 8*(1), Article16.10.14456/aamr.202

Wai Yan Ko. (2024). *The Analysis of 7Ps Service Marketing Mix Affecting Customer Intention in Thailand’s Cosmetic Industry* (Independent Study). Siam University.

การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

THE USE OF GUIDANCE ACTIVITIES WITH DISCOVERY LEARNING TECHNIQUE TO SOLVE GOAL-SETTING PROBLEMS IN FURTHER EDUCATION AND CAREER OF GRADE 9 STUDENTS

ชิณณกานต์ เทพรักษ์[1] มณีนุช รองพล[2*] เพชร รองพล[3] วันฉัตร จารุวรรณโน[4] และธนัย ตันวานิช[5]
Chinnakarn Tapparak[1] Maneenuch Rongpol[2*] Petch Rongpol[3]
Wanchatt Jaruwanno[4] and Thanai Tanwanich[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
[1-5]Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: maneenuch.ro@skru.ac.th โทรศัพท์ 09 8899 9853

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวในการแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 จำนวน 40 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินการแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่เหมาะสม และ 2) ชุดกิจกรรมแนะแนวที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจำนวน 4 กิจกรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และค้นพบแนวทางการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของตนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการก่อนและหลังการทดลอง แล้วนำผลไปวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กัน (Dependent t-test)

ผลการวิจัย พบว่า หลังการเข้าร่วมชุดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนมีคะแนนการแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองมีประสิทธิผล

ในการช่วยให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ เข้าใจศักยภาพของตนเอง และสามารถกำหนดเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กิจกรรมแนะแนว, การวางเป้าหมายการศึกษาต่อและอาชีพ, การเรียนรู้แบบค้นพบตนเอง

Abstract

The objectives of this research were to examine the effects of using a set of guidance activities to address problems in setting goals for further education and careers, employing the discovery learning technique among Grade 9 students at Hatyaiwittayalaisomboonkul kanya School, Songkhla Province. The sample group consisted of 40 students from Class 3/8, selected through purposive sampling.

The research instruments were: 1) a goal-setting problem-solving assessment form for further education and career, which was validated by experts and demonstrated an acceptable level of reliability, and 2) a set of four guidance activities designed by the researcher, focusing on student participation in thinking, analyzing, and discovering pathways that align with their abilities and interests. Data were collected both before and after the intervention and analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation) and a dependent t-test.

The results revealed that after participating in the guidance activities, students showed significantly higher scores in solving problems related to goal setting for further education and careers compared to before the intervention, at the .05 level of statistical significance. This indicates that the set of guidance activities using the discovery learning technique effectively enhanced students’ self-awareness, understanding of their potential, and ability to set appropriate educational and career goals.

Keywords: Guidance activities, Goal setting for further education and career, Discovery learning

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ดังที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ได้กำหนดให้การพัฒนาคนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,

2545) ทั้งนี้ การศึกษาถือเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ที่ทรงเน้นว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ ความคิด คุณธรรม และความประพฤติของบุคคล ซึ่งเป็นรากฐานของความมั่นคงและความก้าวหน้าของประเทศ (อ้างใน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543)

จากบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โครงสร้างอาชีพ ขนบธรรมเนียม ค่านิยม และวิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป บางอาชีพลดบทบาทหรือหายไป ขณะที่บางอาชีพเกิดขึ้นใหม่ตามวัฏจักรของการพัฒนาเทคโนโลยี (นันทา สู้รักษา, 2548) สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการวางแผนอนาคตด้านการศึกษาและอาชีพอย่างเหมาะสมกับตนเองและบริบทสังคม

การตั้งเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้เรียน ทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตในอนาคต นักเรียนที่มีเป้าหมายชัดเจนจะสามารถวางแผนการเรียน มีความมุ่งมั่น พยายาม และมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (Goal-Setting Theory) ที่ชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายที่ชัดเจนและมีความหมายต่อบุคคลจะช่วยเพิ่มความพยายาม ความมุ่งมั่น และการกำกับตนเองในการปฏิบัติ (Locke & Latham, 2002)

อย่างไรก็ตาม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสายการเรียนต่าง ๆ มักประสบปัญหาการขาดความชัดเจนในเป้าหมายชีวิต ขาดการรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านความสนใจ ความถนัด และศักยภาพของตน ส่งผลให้การตัดสินใจด้านการศึกษาต่อและอาชีพไม่สอดคล้องกับตนเอง ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการเรียนและการประกอบอาชีพในอนาคต ดังนั้นการจัดกิจกรรมแนะแนวที่มุ่งส่งเสริมการรู้จักตนเอง การสำรวจความสนใจ และการวางแผนชีวิตอย่างเป็นระบบ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (อาภรณ์ ภูวิทยพันธุ์, 2549)

การจัดชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเอง (Discovery Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการสำรวจ วิเคราะห์ และสะท้อนประสบการณ์ของตนเอง อันนำไปสู่การตระหนักรู้ในเป้าหมายชีวิตอย่างมีความหมาย แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีของ Bruner ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองจากกระบวนการค้นพบ ซึ่งช่วยพัฒนาการคิด การตัดสินใจ และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองเพื่อพัฒนาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมุ่งเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการรู้จักตนเอง ความสนใจ ความถนัด การวางแผนการเรียน และการเชื่อมโยงเป้าหมายด้านการศึกษาไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคตอย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จังหวัดสงขลา

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา มีการวางแผนไปสู่เป้าหมายในการศึกษาต่อและอาชีพหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อการแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมแนะแนวเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ
ตัวแปรตาม ได้แก่ นักเรียนมีการวางแผนไปสู่เป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพสูงขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา ปีการศึกษา 2568 ห้องม. 3/18 จำนวน 40 คน

ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนโดยจัดเนื้อหาและประสบการณ์ที่แก้ปัญหาการวางเป้าหมายการศึกษาต่อและอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่

1. บุคลิกภาพกับการเลือกอาชีพ
2. บอกใบ้ทายอาชีพ
3. การศึกษาสู่อาชีพ
4. บุคลิกภาพกับการเลือกอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงทดลอง ผู้ศึกษาได้วางแผนกำหนดวิธีดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้น ต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 584 คน

กลุ่มตัวอย่างประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คนได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดกิจกรรมแนะแนว โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และค้นพบแนวทางการกหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 4 กิจกรรม

2.2 แบบประเมินการแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ

2.3 แบบวัดการตั้งเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ จำนวน 10 ข้อ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 วิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดกรอบกิจกรรมผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และมาตรฐานการเรียนรู้ แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบการจัดกิจกรรมแนะแนวให้สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ จากนั้นกำหนดขอบเขตเนื้อหากิจกรรมด้านการศึกษาต่อและอาชีพให้เหมาะสมกับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2 ออกแบบชุดกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์หลักสูตรมาพัฒนาโครงสร้างชุดกิจกรรมแนะแนว โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบค้นพบตนเอง (Self-Discovery Learning) และแนวคิดการแนะแนวอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเอง วิเคราะห์ความสนใจ ความถนัด และบุคลิกภาพ พร้อมเชื่อมโยงกับการวางแผนการศึกษาต่อและอาชีพในอนาคต โดยออกแบบกิจกรรมให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจด้วยตนเอง

1.3 จัดทำแผนกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยจัดทำแผนกิจกรรมแนะแนว พร้อมกำหนดขั้นตอนกิจกรรม เวลา วิธีการจัดกิจกรรม สื่อ และการประเมินผล เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับธรรมชาติ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งบริบทของสถานศึกษา

1.4 ตรวจสอบคุณภาพกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมแนะแนวเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านแนะแนวและการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

2. แบบทดสอบเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 คัดเลือกแบบทดสอบที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกแบบทดสอบบุคลิกภาพและความถนัดที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อใช้ในการประเมินลักษณะบุคลิกภาพ ความสนใจ และแนวโน้มด้านอาชีพของนักเรียน ซึ่งสามารถนำผลไปใช้ในการแนะแนวและวางแผนการศึกษาและอาชีพในอนาคต

2.2 วิเคราะห์โครงสร้างและเนื้อหาของแบบทดสอบ ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบทดสอบ เช่น จำนวนข้อ รูปแบบการตอบ คะแนน และการแปลผล เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้านการวางเป้าหมายการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียน

2.3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านแนะแนวและการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถามและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

2.4 นำข้อเสนอแนะเพิ่มจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแบบทดสอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน ด้วยชุดคำถาม จำนวน 10 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ ที่ผู้รายงานสร้างขึ้น เพื่อตรวจวัดความเข้าใจการตั้งเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพก่อนเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนะแนว โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ และค้นพบแนวทางการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 4 กิจกรรม

3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากทำกิจกรรมเสร็จสิ้น ทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยคำถามชุดเดิม การตั้งเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ จำนวน 10 ข้อ เพื่อตรวจสอบเป้าหมายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ในครั้งนี้

ผู้ศึกษาได้ใช้การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพโดยเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพก่อนและหลังการใช้กิจกรรมแนะแนว 4 กิจกรรม

จากนั้น นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ โดยการเปรียบเทียบคะแนนระดับความมีแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะได้นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อน - หลังเรียน ของการแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.
ก่อนเรียน	40	10	3.80	0.59
หลังเรียน	40	10	7.42	0.78

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการวางเป้าหมายอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 7.42 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการพัฒนาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านความเข้าใจตนเอง การกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนอนาคต โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยสะท้อนถึงความแตกต่างของพัฒนาการรายบุคคลหลังการเรียนรู้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลคะแนนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวก่อนเรียน - หลังเรียน การแก้ปัญหาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพ

นักเรียน เลขที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่างของคะแนน ก่อนเรียน - หลังเรียน
1	4	8	4
2	3	7	4
3	4	9	5
4	4	7	3
5	5	7	2
6	3	6	3

นักเรียน เลขที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่างของคะแนน ก่อนเรียน - หลังเรียน
7	2	8	6
8	3	7	4
9	3	7	4
10	6	8	2
11	4	7	3
12	5	7	2
13	2	7	5
14	3	5	2
15	4	6	2
16	2	7	5
17	3	7	4
18	4	8	4
19	2	6	4
20	4	7	3
21	4	8	4
22	5	9	4
23	4	8	4
24	4	10	6
25	3	7	4
26	4	8	4
27	4	8	4
28	2	7	5
29	4	7	3
30	5	8	3
31	4	8	4
32	4	6	2
33	3	7	4
34	6	10	4
35	4	7	3
36	5	9	4
37	5	9	4

นักเรียน เลขที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่างของคะแนน ก่อนเรียน - หลังเรียน
38	4	8	4
39	5	7	2
40	3	5	2
รวม	**152**	**297**	**145**

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนนการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนรวมก่อนเรียนเท่ากับ 152 คะแนน และคะแนนรวมหลังเรียนเท่ากับ 297 คะแนน คิดเป็นผลต่างรวม 145 คะแนน แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองสามารถส่งเสริมการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยภาพรวม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบตนเอง วิเคราะห์ความสนใจ ความถนัด และเชื่อมโยงไปสู่การวางแผนด้านการศึกษาและอาชีพมีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายชีวิตได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองของ Bruner และทฤษฎีการตั้งเป้าหมายของ Locke และ Latham ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการตระหนักรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองสามารถพัฒนาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างชัดเจน โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญเชิงพรรณนา แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมแนะแนวที่ออกแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการค้นพบตนเอง สามารถช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ในเป้าหมายชีวิตและการวางแผนอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบค้นพบตนเอง (Discovery Learning) ของ Bruner ซึ่งอธิบายว่าการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจ วิเคราะห์ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและคงทน ผู้เรียนไม่เพียงได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและอาชีพเท่านั้น แต่ยังได้เรียนรู้ผ่านการสะท้อนประสบการณ์ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทำให้การกำหนดเป้าหมายมีความหมายและเชื่อมโยงกับตัวตนของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (Goal-Setting Theory) ของ Locke & Latham ที่ระบุว่า การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและมีความท้าทายอย่างเหมาะสม จะช่วย

เพิ่มแรงจูงใจ ความพยายาม และการกำกับตนเองของบุคคล จากผลการศึกษาพบว่านักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพได้ชัดเจนมากขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและเห็นเส้นทางสู่เป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรมมีส่วนช่วยเสริมแรงจูงใจในการเรียนและการพัฒนาตนเอง

เมื่อพิจารณาในมิติของพัฒนาการทางอาชีพ ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super ซึ่งระบุว่าวัยมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นช่วงของการสำรวจตนเอง (Exploration Stage) นักเรียนจำเป็นต้องได้รับประสบการณ์ที่ช่วยให้เข้าใจความสนใจ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคล การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นการค้นพบตนเองจึงเหมาะสมกับช่วงวัยและช่วยสนับสนุนการตัดสินใจด้านการศึกษาต่อและอาชีพได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิเคราะห์คะแนนรายบุคคลที่พบว่านักเรียนทุกคนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนสะท้อนให้เห็นว่าชุดกิจกรรมแนะแนวสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ในระดับหนึ่ง โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังเรียนที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อย อาจบ่งชี้ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีระดับการพัฒนาในการวางเป้าหมายแตกต่างกัน ซึ่งเป็นลักษณะปกติของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาตามศักยภาพของตนเอง

โดยสรุป การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเอง เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง รู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพเข้ากับเป้าหมายชีวิตของตนเองได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรนำชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น เพื่อส่งเสริมการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพอย่างเหมาะสม

1.2 ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาควรประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองในการจัดกิจกรรมแนะแนว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำกิจกรรมแนะแนวเพื่อวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพนำไปใช้กับห้องอื่น ๆ ด้วย

2.2 ควรมีการพัฒนาแบบทดสอบให้มากกว่านี้ เพื่อคลอบคลุมทุก ๆ กิจกรรม

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบค้นพบตนเองเพื่อพัฒนาการวางเป้าหมายด้านการศึกษาต่อและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จังหวัดสงขลา ได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นางสาววรัญรดา สวาหลัง และดร.มณีนุช รองพล เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยและการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดียิ่ง ส่งผลให้การวิจัยครั้งนี้สามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องแสดงความขอบคุณแก่ทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมและสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: กิจกรรมแนะแนว*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *คิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อไทยพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ซัคเซสมีเดีย.

นันทา สู้รักษา. (2548). *แนวคิดการแนะแนวและการพัฒนาอาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อาภรณ์ ภูวิทยพันธุ์. (2549). *การแนะแนวเพื่อการพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bruner, J. S. (1961). The act of discovery. *Harvard Educational Review, 31*(1), 21-32.

Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation. *American Psychologist, 57*(9), 705-717. https://doi.org/10.1037/0003-066X.57.9.705

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed., pp. 197-261). Jossey-Bass.

การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

A STUDY ON IMPROVING STUDENT INTEREST IN CLASSROOM LEARNING USING BOARD GAMES FOR FIFTH-GRADE STUDENTS AT MUNICIPAL SCHOOL 4 (WAT KHLONG RIAN), HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

ฐิติมนส์ ชัยรัตน์[1*] มณีนุช รองพล[2] เพชร รองพล[3] และชุติมา จันทรจิตร[4]
Thitimon Chairat[1*] Maneenuch Rongpol[2] Petch Rongpol[3] and Chutima Chantarajit[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
[1-4] Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 654194018@parichat.skru.ac.th โทรศัพท์ 093 690 7750

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมกับเกณฑ์ร้อยละ 60 และเพื่อเปรียบเทียบผลการปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง โตขึ้นอยากเป็นอะไร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 บอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมความสนใจในการเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมความสนใจในการเรียนรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมความสนใจในการเรียนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยนักเรียนทุกคนมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ดังกล่าว และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า หลังเรียนด้วยบอร์ดเกม นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรม ความสนใจในการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน โดยก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.90 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.51 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย

เท่ากับ 43.80 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.46 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมสามารถ ช่วยปรับพฤติกรรมและส่งเสริมความสนใจ ต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: บอร์ดเกม, นักเรียน, การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียน

Abstract

This study aimed to compare the effects of improving students’ interest in classroom learning after implementing board game–based learning activities with a criterion of 60 percent, and to compare students’ interest in classroom learning before and after the implementation of boardgame–based learning activities. The sample consisted of 30 Grade 5/1 students from Municipal School 4 (Wat Khlong Rian), Hat Yai District, Songkhla Province, during the first semester of the 2025 academic year. The participants were selected using cluster random sampling.

The research instruments included lesson plans for learner development activities entitled *“What Do You Want to Be When You Grow Up?”* for Grade 5 students, board games designed to promote learning interest, and an individual behavioral observation form measuring students’ interest in classroom learning. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. The results indicated that after the implementation of board game–based learning activities, the students’ average scores for interest in classroom learning exceeded the 60 percent criterion, with all students achieving scores above the specified criterion. Furthermore, a comparison of pretest and posttest scores revealed that students’ interest in classroom learning after participating in board game–based learning activities was significantly higher than before the intervention. The pre-intervention mean score was 38.90 with a standard deviation of 3.51, while the post-intervention mean score increased to 43.80 with a standard deviation of 2.46. These findings demonstrate that board game–based learning activities are effective in improving behavioral engagement and enhancing students’ interest in classroom learning.

Keywords: board games, student, behavioral modification of classroom learning interest

บทนำ

การจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา อาชีพ และชีวิตส่วนตัว ตลอดจนมีทักษะในการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และกำหนดเป้าหมายชีวิตได้อย่างเหมาะสม กระบวนการแนะแนวจึงถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ช่วยป้องกันปัญหา แก้ไขปัญหา และส่งเสริมสมรรถนะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมอย่างมีความสุข และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

รายวิชาแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกสาธารณะ และมีทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม อันนำไปสู่การดำรงชีวิต อย่างพอเพียงและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ (OECD, 2018; UNESCO, 2015)

อย่างไรก็ตาม กระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมแนะแนวจำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทและความสนใจของผู้เรียน หากการจัดการเรียนรู้ยังคงเน้นรูปแบบเดิมที่ขาดความหลากหลาย อาจส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวม งานวิจัยด้านจิตวิทยาการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า “ความสนใจในการเรียน” เป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และความสำเร็จในการเรียนรู้ (Fredricks, Blumenfeld, & Paris, 2004)

จากการลงฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา ณ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนอยู่ในระดับต่ำ ขณะครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความสนใจในบทเรียน ขาดการมีส่วนร่วม และไม่สามารถติดตามเนื้อหาการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้ได้ไม่เต็มศักยภาพ และการจัดการเรียนการสอนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบอร์ดเกมซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด การตัดสินใจ การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Gee, 2007; Plass, Homer, & Kinzer, 2015)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ มีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น และสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลการปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมกับเกณฑ์ร้อยละ 60
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อน และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม

สมมติฐานของการวิจัย

1. คะแนนพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60
2. คะแนนพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม เป็นสื่อการเรียนรู้สามารถส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนโดยบอร์ดเกมทำหน้าที่เป็นเครื่องมือกระตุ้นแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้เชิงรุก ผ่านกติกา การแข่งขันอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใส่ใจ และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งพิจารณาจากพฤติกรรม เช่น การตั้งใจฟัง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตอบคำถาม การปฏิบัติตามกติกา และการจดจ่ออยู่กับกิจกรรมการเรียนรู้

ตัวแปรควบคุม คือ ระยะเวลาเรียน เนื้อหาการเรียน ผู้สอน และกลุ่มตัวอย่าง กรอบแนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) แนวคิดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) และทฤษฎีการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Student Engagement Theory)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและความสำคัญของกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง เข้าใจศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของตน สามารถวางแผนการเรียน การดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กิจกรรมแนะแนวมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียน

ความสนใจต่อการเรียน (Learning Interest) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน Fredricks, Blumenfeld และ Paris (2004) อธิบายว่า ความสนใจเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรม (Behavioral Engagement) ที่สะท้อนผ่านการตั้งใจเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม และการปฏิบัติตามกติกาในชั้นเรียน หากผู้เรียน ขาดความสนใจ จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและการเรียนรู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดการปรับพฤติกรรมทางการเรียน

การปรับพฤติกรรมทางการเรียนเป็นกระบวนการที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ โดยอาศัยหลักการเสริมแรง การสร้างแรงจูงใจ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ของ Skinner การเสริมแรงทางบวกสามารถช่วยให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นซ้ำและคงอยู่ (Skinner, 1953)

4. แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning)

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่นำองค์ประกอบของเกม เช่น กติกา เป้าหมาย คะแนน และการมีปฏิสัมพันธ์ มาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ Gee (2007) ระบุว่า เกมช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ ความสนใจ และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ขณะที่ Plass, Homer & Kinzer (2015) พบว่า เกมสามารถส่งเสริมการคิด การแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. บอร์ดเกมกับการจัดการเรียนรู้

บอร์ดเกมเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา เนื่องจากช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการคิดอย่างเป็นระบบ บอร์ดเกมยังช่วยสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ที่สนุกสนาน ลดความตึงเครียด และเพิ่มความสนใจในการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสมและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บอร์ดเกม หมายถึง เกมประเภทหนึ่ง โดยต้องเล่นกันบนพื้น ผิวเรียบ เช่น โต๊ะ หรือพื้น โดยเกมจะมีกติกาในการเล่นเกม ซึ่งอุปกรณ์เกมนั้นประกอบไปด้วย อุปกรณ์การเล่น กติกา และวิธีการเล่น อันเป็นลำดับขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน

2. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3. การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียน หมายถึง การปรับพฤติกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมโดยเน้นที่พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้หรือวัดได้เป็นสำคัญ โดยสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ หรือปรับปรุงพฤติกรรมเดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้น ป.5/1 ประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้น ป.5/1 ประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากวิธีสุ่มแบบกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง โตขึ้นอยากเป็นอะไร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 1 แผน

2. นวัตกรรมที่เลือกใช้ จำนวน 1 ชุด/กิจกรรม ได้แก่ บอร์ดเกม

3. แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลที่ใช้วัดพฤติกรรมทางการเรียน เรื่อง โตขึ้นอยากเป็นอะไร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 ซึ่งใช้สำหรับสังเกต และประเมินพฤติกรรมรายบุคคลชนิดเลือกตอบ มี 3 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง โตขึ้นอยากเป็นอะไร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง พัฒนาสมรรถนะอันพึงประสงค์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1

1.2 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.3 กำหนดหัวเรื่อง หน่วยการเรียนรู้ย่อย เวลาเรียน

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ให้ครูพี่เลี้ยงพิจารณาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะ

1.5 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของครูพี่เลี้ยง และได้แผนการจัดการเรียนรู้ ที่สมบูรณ์ จำนวน 1 แผน

2. การสร้างบอร์ดเกม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นบอร์ดเกม

2.2 สร้างบอร์เกม จำนวน 1 ชุด

2.3 นำเสนอครูพี่เลี้ยง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำมาแก้ไข

2.4 นำบอร์ดเกม ที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง โตขึ้นอยากเป็นอะไร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาเนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง พัฒนาสมรรถนะอันพึงประสงค์ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

3.2 ศึกษาวิเคราะห์จุดประสงค์ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.3 กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.4 สร้างแบบทดสอบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งเป็นแบบสังเกต มีการประเมิน 3 ระดับ 1 ฉบับ จำนวน 15 ข้อ

3.5 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์ โดยการหาค่า IOC

3.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ได้จำนวนข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 15 ข้อ เพื่อนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการทดสอบก่อนใช้บอร์ดเกมกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้บอร์ดเกม จำนวน 1 ชุด ชุดละ 1 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง จำนวน 1 แผนต่อสัปดาห์

3. หลังใช้บอร์ดเกมครบตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ทดสอบด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) กับกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ขอมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 ผลการปรับพฤติกรรมทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) หลังการใช้บอร์ดเกมกับเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยใช้ค่าร้อยละ

1.2 เปรียบเทียบผลการปรับพฤติกรรมทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง การปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) ก่อนและหลังใช้บอร์ดเกม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อาจจะเลือกใช้ค่า t-test แบบ Dependent Sample Test

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมทางการเรียน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC)

สูตร $IOC = \frac{\sum R}{N}$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์แทน

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแทน

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าร้อยละ (Percentage) จากสูตรต่อไปนี้

สูตร $p = \frac{F}{N} \times 100$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2.3 หาค่าเฉลี่ยของคะแนน (Mean)

สูตร $\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$

เมื่อ $\bar{x}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคนทั้งหมด

2.4 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สูตร $S.D. = \sqrt{\frac{N\sum fx^2 - (\sum fx^2)}{N(N-1)}}$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน	คะแนนสอบ
	f	แทน	ความถี่
	$\sum fx$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของความถี่คูณคะแนนสอบ
	N	แทน	จำนวนคนทั้งหมด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนโดยใช้บอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมกับเกณฑ์ร้อยละ 60 พบว่า นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียน เฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยเมื่อนำคะแนนมาพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่านักเรียนจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และไม่พบว่านักเรียนมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมสามารถส่งเสริมพฤติกรรมความสนใจ ต่อการเรียนในชั้นเรียน ของนักเรียนได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนสูงสุดเท่ากับ 43 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 23 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.90 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.51 ขณะที่หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนสูงสุดเท่ากับ 45 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 36 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 43.80 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.46

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม มีส่วนช่วยในการปรับพฤติกรรม ความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรม และแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 และนักเรียนทุกคนมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่าการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการเรียนรู้สามารถส่งเสริม

พฤติกรรมความสนใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) ซึ่งอธิบายว่าองค์ประกอบของเกม เช่น กติกา เป้าหมาย ความท้าทาย และการป้อนกลับทันที มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (Gee, 2007; Plass, Homer, & Kinzer, 2015)

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม พบว่า หลังการจัดกิจกรรม นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมความสนใจของนักเรียนมีความสม่ำเสมอ และอยู่ในทิศทางที่ดีขึ้น ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Student Engagement Theory) ที่ระบุว่าความสนใจและการมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียน โดยผู้เรียนที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Fredricks, Blumenfeld, & Paris, 2004)

ในมุมมองของการปรับพฤติกรรม ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมนิยมของสกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งอธิบายว่าการเสริมแรงทางบวก เช่น การให้รางวัล คะแนน หรือความสำเร็จจากการเล่นเกม สามารถกระตุ้นให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นซ้ำและคงอยู่ได้ บอร์ดเกมจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเสริมแรง ที่ช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน และเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียน การปฏิบัติตามกติกา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Skinner, 1953)

ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรภาพ แซ่เซี่ย (2560) ที่ศึกษาการใช้บอร์ดเกมประเภทวางแผนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยพบว่า การเรียนรู้ผ่านเกมสามารถส่งเสริมกระบวนการคิด การวางแผน และการตัดสินใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ธีรภาพ แซ่เซี่ย (2560) ยังชี้ให้เห็นว่าการเสริมขั้นตอนการถอดบทเรียนและการสะท้อนคิดหลังการเล่นเกม มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตกตะกอนทางความคิดและพัฒนาการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Duron, Limbach & Waugh (2006) ที่เสนอว่าการสะท้อนกลับและการประเมินตนเองเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาทักษะทางความคิดของผู้เรียน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล (2562) ที่พบว่าการใช้บอร์ดเกมการศึกษาเป็นสื่อการเรียนรู้สามารถช่วยกระตุ้นความสนใจและความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ เนื่องจากเป็นสื่อที่สอดคล้องกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การใช้บอร์ดเกมให้เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการวางแผน ออกแบบ และพัฒนาสื่อ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเนื้อหาการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ledford & Sleeman (2002) รวมถึง จินตวีร์ คล้ายสังข์ (2560) ที่เน้นว่าการเลือกและออกแบบสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยและการอภิปรายดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการปรับพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความตั้งใจเรียน และบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและใช้รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียว ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาต่อยอดในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและใช้รูปแบบการวิจัยที่มีกลุ่มควบคุม เพื่อยืนยันผลการวิจัยให้มีความชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้สอนต้องศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบอร์ดเกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอย่างรอบคอบ และเข้าใจกติกาผู้สอนต้องทราบถึง จุดประสงค์ของการใช้บอร์ดเกม เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 ผู้สอนจะต้องมีความพร้อมอย่างรอบด้านในการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา และวิธีการเล่นของบอร์ดเกมแต่ละประเภทเท่านั้น สามารถประยุกต์ใช้บอร์ดเกมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ทางการเรียนรู้ของบทเรียน รวมถึงต้องวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การใช้บอร์ดเกมในห้องเรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และควรมีการเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเล่นบอร์ดเกมให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจของผู้เรียนในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ในห้องเรียน ความมั่นใจ ของผู้เรียน ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความสนใจต่อการเรียนในชั้นเรียน

2.2 ควรใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล. (2562). *การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยและความสุขในการเรียนรู้ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2560). *นวัตกรรมการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรภาพ แซ่เซี่ย. (2560). *การใช้บอร์ดเกมประเภทวางแผนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวตามยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. ASHE-ERIC Higher Education Report.

Duron, R., Limbach, B., & Waugh, W. (2006). Critical thinking framework for any discipline. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education, 17*(2), 160-166.

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research, 74*(1), 59-109.

Gee, J. P. (2007). *What video games have to teach us about learning and literacy*. Palgrave Macmillan.

Ledford, B. R., & Sleeman, P. J. (2002). *Instructional media and learning*. Educational Media Press.

OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.

Plass, J. L., Homer, B. D., & Kinzer, C. K. (2015). Foundations of game-based learning. *Educational Psychologist, 50*(4), 258–283.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.

UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon declaration and framework for action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. UNESCO.

การพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนงานสอนของครู: การวิเคราะห์คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

DEVELOPING GUIDELINES FOR APPLYING GENERATIVE AI IN TEACHING SUPPORT: A FACTORIAL EXPERIMENTAL ANALYSIS OF LESSON PLAN QUALITY

ณฐาพัชร์ เป็นหนึ่งธีรโชติ[1*] พรหมพิริยะ ถ้อยคำ[2] และภูมิพัฒน์ ทะลือ[3]
Nathaphat Penneungtheerachote[1*] Phromphiriya Thoikham[2] and Pumipat Talue[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: nathaphatpatch@gmail.com โทรศัพท์ 09 8289 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) ภายใต้แพลตฟอร์มและรูปแบบพรอมต์ที่แตกต่างกัน และเพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเหมาะสม หน่วยทดลองในการวิจัยคือแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 แผน ซึ่งอยู่ภายใต้มาตรฐานการเรียนรู้เดียวกัน โดยดำเนินการประเมินซ้ำภายใต้เงื่อนไขการทดลองเดียวกัน ประกอบด้วย Generative AI 3 แพลตฟอร์ม ได้แก่ Chat-GPT-5.1, Gemini 3 และ Claude Sonnet 4.5 และรูปแบบพรอมต์ 3 รูปแบบ ได้แก่ พรอมต์พื้นฐาน (Baseline Prompting) พรอมต์แบบโครงร่างการคิด (Skeleton-of-Thought Prompting) และพรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เกณฑ์การประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ (Rubric for Assessment) ซึ่งกำหนดมิติการประเมิน 6 มิติ และระดับคะแนน 4 ระดับ ผลจากการทดลองจะถูกจัดเก็บในรูปแบบข้อมูลเชิงโครงสร้าง (JSON) และนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากคำอธิบายเหตุผลที่ปัญญาประดิษฐ์สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับแพลตฟอร์มปัญญาประดิษฐ์เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับรูปแบบพรอมต์ที่ชี้นำกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะพรอมต์แบบโครงร่างการคิดและพรอมต์เชิงอภิปัญญาที่ช่วยให้การวิเคราะห์มีความเป็นระบบและสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินมากขึ้น ผลการวิจัยสามารถ

นำไปใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, พรอมต์ (Prompt), แผนการจัดการเรียนรู้

Abstract

This experimental study aimed to compare the quality of lesson plan analysis produced by Generative Artificial Intelligence (GenAI) across different platforms and prompting approaches, and to propose practical guidelines for the appropriate use of GenAI in evaluating lesson plan quality. The experimental units consisted of 20 Grade 2 mathematics lesson plans, all aligned with the same learning standard, which were repeatedly evaluated under identical experimental conditions. The study employed three GenAI platforms-ChatGPT-5.1, Gemini 3, and Claude Sonnet 4.5 and three prompting approaches: Baseline Prompting, Skeleton-of-Thought Prompting, and Meta Prompting. The research instrument was a Lesson Plan Quality Assessment Rubric, comprising six evaluation dimensions and four performance levels, which served as the sole criterion for assessment. All evaluation outputs generated by the GenAI were recorded in a structured data format (JSON) and analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, to examine overall trends in evaluation scores. Additionally, content analysis was conducted on the justification texts produced by the GenAI to examine the consistency, clarity and alignment of reasoning with the rubric criteria. The findings indicate that the quality of lesson plan analysis was influenced not only by the GenAI platform but also more importantly by the design of the prompting approach. Skeleton of Thought Prompting and Meta Prompting consistently resulted in more systematic, coherent, and rubric aligned analyses than Baseline Prompting. These results suggest that structured and reflective prompting strategies play a crucial role in guiding GenAI’s analytical processes. The study concluded that GenAI should be applied as a supportive analytical tool rather than a replacement for teacher judgment, and that carefully designed prompting strategies can enhance its effectiveness in evaluating lesson plan quality. The findings provide practical implications for educators and researchers seeking to integrate GenAI into instructional design and quality assurance processes in education.

Keywords: Generative AI, Prompt, Lesson Plan

บทนำ

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครูต้องบูรณาการความรู้ด้านเนื้อหา วิธีการสอน การวัดและประเมินผล และความเข้าใจบริบทของผู้เรียนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพไม่เพียงกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นภาระงานที่ใช้เวลาและทรัพยากรทางปัญญาสูง โดยเฉพาะในบริบทของครูและนิสิต นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งยังอยู่ระหว่างการพัฒนาความรู้เชิงวิชาชีพและความเข้าใจเชิงลึกด้านการจัดการเรียนรู้ ภาระงานดังกล่าว เมื่อผนวกรวมเข้ากับหน้าที่อื่น ๆ ของครู อาจส่งผลให้คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีข้อจำกัด และเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะความเครียดและความเหนื่อยล้าในการทำงาน (Okulu & Muslu, 2024)

ในบริบทของระบบโรงเรียน การประเมินและสะท้อนคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้และบริบทของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนิสิต นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งจำเป็นต้องได้รับข้อเสนอแนะที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการออกแบบแผนการสอนอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม กระบวนการตรวจประเมินและให้ข้อเสนอแนะดังกล่าวมักใช้เวลานาน และต้องอาศัยผู้ประเมินที่มีประสบการณ์สูง (Okulu & Muslu, 2024)

ในช่วงที่ผ่านมา เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Generative Artificial Intelligence) เช่น ChatGPT และโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Models: LLMs) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในแวดวงการศึกษา เนื่องจากมีศักยภาพในการสร้างข้อความที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์ และสามารถสนับสนุนภาระงานด้านการวางแผนและออกแบบการสอน การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และการให้ข้อเสนอแนะเบื้องต้น (Moundridou et al., 2024; Okulu & Muslu, 2024) ซึ่ง Okulu & Muslu (2024) เสนอว่า เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยประหยัดเวลา และสามารถใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในบริบทของครูและครูฝึกหัด ดังงานของ Hashem et al. (2024) ที่สะท้อนให้เห็นว่าการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการเป็นผู้ช่วยครู ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้งานและความสามารถของผู้ใช้ในการออกแบบคำสั่ง ซึ่งหากขาดทักษะดังกล่าว ปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้อาจสร้างผลลัพธ์ที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้หรือบริบทของห้องเรียน

ทั้งนี้ ยังมีข้อจำกัดของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการออกกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ผลลัพธ์ที่สร้างโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์อาจมีความคลาดเคลื่อนทางเนื้อหา ขาดความลึกซึ้งเชิงวิชาการ หรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และบริบทเฉพาะของผู้เรียนอย่างแท้จริง (Moundridou et al., 2024; Okulu & Muslu, 2024) ความรับผิดชอบในการตรวจสอบความถูกต้อง

และความเหมาะสมของเนื้อหายังขึ้นอยู่กับครูผู้สอน บทบาทของครูจึงยังเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถทดแทนได้ด้วยปัญญาประดิษฐ์

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพของผลลัพธ์จากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ คือ การออกแบบคำสั่งหรือพรอมต์ (prompt) ที่ผู้ใช้งานป้อนให้กับระบบปัญญาประดิษฐ์ ผู้ใช้งานที่ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนพรอมต์ (Prompt) อย่างมีโครงสร้างมักได้ผลลัพธ์ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือวัตถุประสงค์ทางการสอน ในขณะที่การออกแบบพรอมต์ (Prompt) อย่างเป็นระบบสามารถช่วยเพิ่มความถูกต้อง และประโยชน์ของผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Okulu & Muslu, 2024)

จากบริบทดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งเปรียบเทียบผลจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่ครูสามารถเข้าถึงได้ทั่วไป และการเปรียบเทียบประเภทของพรอมต์ (Prompt) ที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาแนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของการศึกษา ซึ่งจะช่วยในการสนับสนุนครูและนิสิต นักศึกษาครูในการประเมินและสะท้อนคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น รวมถึงช่วยลดระยะเวลาในการตรวจประเมินของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา

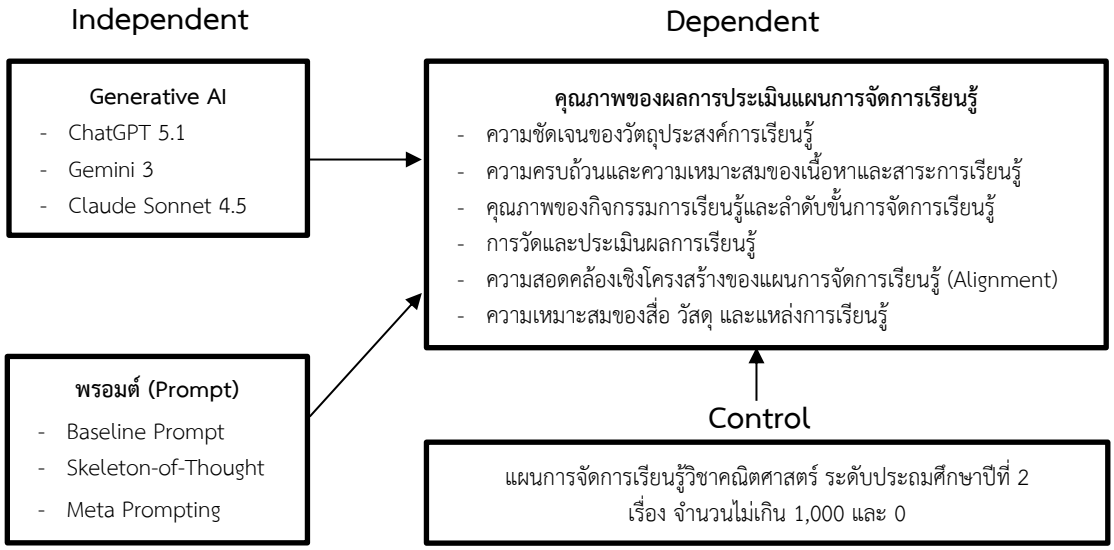
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำและความสามารถในการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์และพรอมต์ (Prompt)
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์และพรอมต์ (Prompt) ที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ปัญญาประดิษฐ์ ChatGPT ให้ผลการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่ละเอียดกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ Gemini และ Claude
2. พรอมต์เชิงอภิปัญญาให้ผลการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่ละเอียดกว่าเมื่อเทียบกับพรอมต์แบบโครงร่างการคิด และพรอมต์พื้นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์

1. ปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) หมายถึง ระบบปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถประมวลผลภาษาและสร้างผลลัพธ์เชิงข้อความในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการให้เหตุผลของมนุษย์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้แพลตฟอร์ม Generative AI จำนวน 3 แพลตฟอร์ม ได้แก่ ChatGPT-5.1, Gemini 3 และ Clude Sonnet 4.5 เนื่องจากเป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย

2. พรอมต์ (Prompt) หมายถึง คำสั่งหรือข้อความที่ใช้สื่อสารกับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งกำหนดรูปแบบคำสั่งในการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ พรอมต์พื้นฐาน (Baseline Prompting) พรอมต์แบบโครงร่างการคิด (Skeleton-of-Thought Prompting) และพรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting) โดยเลือกใช้พรอมต์ทั้งสามรูปแบบเพื่อสะท้อนระดับการกำกับกระบวนการให้เหตุผลของ Generative AI ที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การสั่งงานทั่วไป การกำหนดลำดับการพิจารณา ไปจนถึงการกำหนดบทบาทและกติกาการตัดสินอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อเปรียบเทียบว่ารูปแบบการกำกับคำสั่งที่แตกต่างกันส่งผลต่อคุณภาพและความละเอียดของผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะใด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มุ่งศึกษาความแม่นยำและความสามารถในการการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) โดยเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จาก Generative AI 3 แพลตฟอร์ม ได้แก่ ChatGPT-5.1, Gemini 3 และ Clude Sonnet 4.5 ภายใต้รูปแบบ

พรอมต์ (Prompt) 3 ประเภท ได้แก่ พรอมต์พื้นฐาน (Baseline Prompting) พรอมต์แบบโครงร่างการคิด (Skeleton-of-Thought Prompting) และพรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting)

หน่วยทดลองและหน่วยวิเคราะห์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นหน่วยทดลอง (Experimental Unit) โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 แผน เพื่อทำหน้าที่เป็นการทำซ้ำ (Replication) ภายใต้เงื่อนไขการประเมินเดียวกัน ทั้งในส่วนของแพลตฟอร์มปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) และรูปแบบพรอมต์ (Prompt) ที่กำหนด การใช้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวนมากกว่าหนึ่งแผน มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสม่ำเสมอของผลลัพธ์ที่ Generative AI สร้างขึ้น และลดอิทธิพลของลักษณะเฉพาะของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน ที่อาจส่งผลต่อการประเมิน ทั้งนี้ จำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 แผน ถือว่ามีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเพียงพอในการสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทั่วไปและความสม่ำเสมอของข้อมูล (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559)

หน่วยวิเคราะห์ของการวิจัย คือ ผลลัพธ์การประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่ Generative AI สร้างขึ้น ภายใต้แต่ละเงื่อนไขการทดลอง ซึ่งประกอบด้วยคะแนนการประเมินในแต่ละมิติและข้อความคำอธิบายเชิงเหตุผล (Justification) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน Rubric for Assessment ผลลัพธ์ดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ Generative AI สามารถประมวลผล และให้ผลการประเมินได้ภายใต้รูปแบบพรอมต์ที่แตกต่างกัน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยคัดเลือกแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเผยแพร่ในรูปแบบไฟล์ PDF จำนวน 20 แผน โดยทุกแผนอยู่ภายใต้มาตรฐานการเรียนรู้เดียวกัน คือ มาตรฐาน ค 1.1 เรื่อง จำนวนนับไม่เกิน 1,000 และ 0 และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อควบคุมความแตกต่างด้านเนื้อหาและบริบทของการเรียนรู้ให้มีความสม่ำเสมอ แผนการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการวิจัยต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนตามกรอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) เนื้อหาและสาระการเรียนรู้ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) โครงสร้างและลำดับขั้นของแผนการจัดการเรียนรู้ และ 6) สื่อ วัสดุ และแหล่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ (Rubric for Assessment) เป็นกรอบมาตรฐานในการกำหนดมิติการประเมินและการตัดสินคุณภาพของผลลัพธ์ที่ AI สร้างขึ้นในแต่ละเงื่อนไขการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. พรอมต์ (Prompt) สำหรับควบคุมการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วย Generative AI โดยผู้วิจัยพัฒนาพรอมต์จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ พรอมต์พื้นฐาน (Baseline Prompting) พรอมต์แบบโครงร่างการคิด (Skeleton-of-Thought Prompting) และพรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting) ซึ่งออกแบบตามแนวคิดของ Fagbohun et al, (2023) เพื่อใช้เปรียบเทียบผลลัพธ์การประเมินภายใต้ระดับการกำกับการคิดที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 พรอมต์ (Prompt)

ประเภทพรอมต์ (Prompt)	ลักษณะของพรอมต์	ไฟล์ที่ใช้ร่วมในการประเมิน
พรอมต์พื้นฐาน (Baseline Prompting)	พรอมต์ที่ระบุงาน (task) การประเมินและเกณฑ์ตัดสินตาม Rubric โดยไม่กำกับขั้นตอนการคิด	1) แผนการจัดการเรียนรู้ (PDF) 2) Rubric for Assessment.pdf
พรอมต์แบบโครงร่างการคิด (Skeleton-of-Thought Prompting)	พรอมต์ที่กำหนดลำดับขั้นการพิจารณา (เช่น การระบุหลักฐาน เชื่อมโยงกับ Rubric จากนั้นให้คะแนน)	1) แผนการจัดการเรียนรู้ (PDF) 2) Rubric for Assessment.pdf
พรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting)	พรอมต์ที่กำหนดบทบาทและกติกาการคิดเชิงกำกับตนเอง โดยจำกัดการใช้เหตุผลให้อยู่ภายใต้ Rubric	1) แผนการจัดการเรียนรู้ (PDF) 2) Rubric for Assessment.pdf

2. เกณฑ์การประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ (Rubric for Assessment) ใช้เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยคัดเลือกและปรับใช้จากกรอบแนวคิดและเกณฑ์การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการนำเสนอและใช้อย่างแพร่หลายในเอกสารทางวิชาการและงานของนักวิชาการด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นที่ยอมรับ Rubric ดังกล่าวกำหนดมิติการประเมิน จำนวน 6 มิติ ได้แก่ 1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) ความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหาและสาระการเรียนรู้ 3) คุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้และลำดับขั้นการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้ (Alignment) และ 6) ความเหมาะสมของสื่อ วัสดุ และแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละมิติกำหนดระดับคะแนน 4 ระดับ เพื่อใช้เป็นกรอบมาตรฐานในการตัดสินและเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ Generative AI สร้างขึ้นในแต่ละเงื่อนไขการทดลองที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 สรุประดับคะแนนและมิติการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

ระดับคะแนน	คำอธิบายระดับคุณภาพ	ลักษณะการประเมินโดยสรุป
4	ดีมาก	องค์ประกอบชัดเจน ครบถ้วน สอดคล้องกับเกณฑ์ใน Rubric และสามารถตรวจสอบได้จากเนื้อหาในแผน
3	ดี	องค์ประกอบโดยรวมเหมาะสม แต่ยังมีบางประเด็นขาดความชัดเจนหรือยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด
2	พอใช้	องค์ประกอบปรากฏเพียงบางส่วน หรือระบุในลักษณะกว้าง ทำให้การประเมินทำได้จำกัด
1	ควรปรับปรุง	ข้อมูลไม่ชัดเจน ไม่ครบถ้วน หรือไม่สามารถระบุหลักฐานจากแผนได้

ตารางที่ 3 มิติการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

มิติการประเมิน	องค์ประกอบที่ประเมิน
มิติที่ 1 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การเรียนรู้	• ความชัดเจนของพฤติกรรมที่คาดหวัง • ความสามารถในการประเมินได้ • ความครอบคลุมด้าน K-P-A • ความสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนดใน prompt
มิติที่ 2 ความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหาและสาระการเรียนรู้	• ความถูกต้องของสาระ • ความครบถ้วนตามตัวชี้วัด • ความเหมาะสมกับระดับและบริบทผู้เรียน • การจัดลำดับสาระจากง่ายไปยาก
มิติที่ 3 คุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้และลำดับขั้นการจัดการเรียนรู้	• การมีส่วนร่วมของผู้เรียน • การส่งเสริมการคิดและการลงมือทำ • ลำดับขั้นกิจกรรม (ขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป)
มิติที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	• ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรม • ความหลากหลายของวิธีการประเมิน • ความสามารถในการสะท้อนผลการเรียนรู้
มิติที่ 5 ความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้ (Alignment)	• ความเชื่อมโยงระหว่าง วัตถุประสงค์-เนื้อหา-กิจกรรม-การประเมิน
มิติที่ 6 ความเหมาะสมของสื่อ วัสดุ และแหล่งการเรียนรู้	• ความสอดคล้องกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์ • ความเหมาะสมกับบริบทและผู้เรียน • ความหลากหลายของสื่อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการป้อนแผนการจัดการเรียนรู้ให้กับ Generative AI แต่ละแพลตฟอร์ม ภายใต้พรอมต์ทั้ง 3 รูปแบบ โดยกำหนดเงื่อนไขในการประเมินให้ Generative AI ทุกแพลตฟอร์มปฏิบัติตามดังนี้

1. ใช้ข้อมูลจากไฟล์แผนการจัดการเรียนรู้ (PDF) เท่านั้น
2. ใช้เกณฑ์ตัดสินจาก Rubric for Assessment.pdf เท่านั้น
3. การพิจารณาความสอดคล้องกับ “ตัวชี้วัด”ให้ยึดตัวชี้วัดที่ระบุใน prompt นี้เป็นหลัก
4. ห้ามใช้ความรู้ ประสบการณ์ หรือเกณฑ์อื่นนอกเหนือจาก Rubric
5. หากข้อมูลในแผนไม่เพียงพอ ให้ระบุว่า “ข้อมูลไม่เพียงพอ” ใน justification และให้คะแนนเป็น 1 ตาม Rubric

ผลลัพธ์จากการประเมินของ Generative AI ในแต่ละครั้งถูกบันทึกในรูปแบบข้อมูลเชิงโครงสร้าง (Structured Data) โดยแสดงผลในรูปแบบ JSON ซึ่งประกอบด้วยคะแนนและคำอธิบายเหตุผล (Justification) ในแต่ละมิติการประเมิน ได้แก่

1. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การเรียนรู้
2. ความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหาและสาระการเรียนรู้
3. คุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้และลำดับขั้นการจัดการเรียนรู้
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
5. ความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้ (Alignment)
6. ความเหมาะสมของสื่อ วัสดุ และแหล่งการเรียนรู้

ข้อมูลผลการประเมินดังกล่าวถูกนำมาจัดเก็บในตารางข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเงื่อนไขในการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์และพรอมต์ รวมทั้งสิ้น 9 เงื่อนไขต่อแผนการจัดการเรียนรู้ 1 แผน ซึ่งเกิดจากการผสมระหว่างปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) จำนวน 3 แพลตฟอร์ม และรูปแบบพรอมต์ (Prompt) จำนวน 3 รูปแบบ ภายใต้กรอบการประเมินเดียวกัน เมื่อใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 20 แผน และดำเนินการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ภายใต้เงื่อนไข ทั้ง 9 เงื่อนไข ดังกล่าว ส่งผลให้การวิจัยครั้งนี้ได้ผลลัพธ์การประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 180 ชุดผลการประเมิน (20 แผน x 9 เงื่อนไข) ซึ่งถูกนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการเปรียบเทียบแนวโน้มผลลัพธ์จากปัญญาประดิษฐ์และรูปแบบพรอมต์ที่แตกต่างกันต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผู้วิจัยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนการประเมินในแต่ละมิติ เพื่อเปรียบเทียบแนวโน้มระดับคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จาก Generative AI แต่ละแพลตฟอร์มและแต่ละพรอมต์ นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์จำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ Generative AI สามารถประมวลผลและให้ผลลัพธ์ได้สำเร็จ ภายใต้แต่ละพรอมต์ เพื่อสะท้อนความสามารถในการรองรับการประมวลผลตามเงื่อนไขการทดลอง ในการใช้งานจริง

2. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากข้อความคำอธิบายเหตุผล (Justification) ที่ Generative AI สร้างขึ้น โดยพิจารณา

2.1 ความสอดคล้องของเหตุผลกับเกณฑ์ใน Rubric

2.2 ความชัดเจนของการอ้างอิงหลักฐานจากแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 ความสม่ำเสมอของรูปแบบการให้เหตุผลเมื่อใช้พรอมต์รูปแบบเดียวกันภายใต้เงื่อนไขเดิม

การวิเคราะห์ในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมการตีความผลเชิงปริมาณ และช่วยพิจารณาความสอดคล้องของเหตุผลที่ Generative AI ใช้ในการอธิบายผลการประเมิน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความแม่นยำและความสามารถในการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) จำนวน 3 แพลตฟอร์ม ได้แก่ ChatGPT-5.1, Gemini 3 และ Clude Sonnet 4.5 ร่วมกับรูปแบบพรอมต์ (Prompt) 3 ประเภท ได้แก่ พรอมต์พื้นฐาน (Baseline Prompting) พรอมต์แบบโครงร่างการคิด (Skeleton-of-Thought Prompting) และพรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting) ผู้วิจัยกำหนดให้ทุกแพลตฟอร์มได้รับแผนการจัดการเรียนรู้จำนวนเท่ากัน คือ 20 แผน เพื่อควบคุมเงื่อนไขการประเมินให้มีความสม่ำเสมอ

ผลการศึกษา พบว่า แม้จะใช้จำนวนแผนและกรอบการประเมินเดียวกัน แต่ปัญญาประดิษฐ์บางแพลตฟอร์มไม่สามารถประมวลผลและให้ผลการประเมินได้ครบทุกแผนในบางเงื่อนไข โดย ChatGPT-5.1 สามารถให้ผลการประเมินได้ครบถ้วนในทุกรูปแบบพรอมต์ ขณะที่ Claude Sonnet 4.5 ไม่สามารถให้ผลการประเมินได้ครบในทุกพรอมต์ และ Gemini 3 พบความผิดปกติในการให้ผลการประเมินเฉพาะเมื่อใช้พรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting)

ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถในการประมวลผลและให้ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของปัญญาประดิษฐ์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับแพลตฟอร์มเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพรอมต์ที่ใช้ร่วมด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่พรอมต์มีความซับซ้อนสูง แม้จะอยู่ภายใต้กรอบการประเมินเดียวกันก็ตาม ทั้งนี้ ตัวชี้วัดดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนความสามารถในการเข้าถึงและประมวลผลข้อมูลจากไฟล์แผนการจัดการเรียนรู้ของปัญญาประดิษฐ์ ไม่ใช่เพื่อสะท้อนคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยตรง

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคะแนนการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 20 แผน ในแต่ละมิติการประเมินภายใต้เงื่อนไขการใช้ปัญญาประดิษฐ์และรูปแบบพรอมต์ที่แตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (M) ใช้สะท้อนแนวโน้มระดับคะแนนที่ปัญญาประดิษฐ์ให้ในแต่ละมิติ ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ใช้สะท้อนความสม่ำเสมอของการให้คะแนนระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้ภายในเงื่อนไขเดียวกัน โดยค่า SD ที่ต่ำหรือเป็นศูนย์แสดงถึงการให้คะแนนที่มีความคงที่สูงในมิตินั้น

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของผลการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามปัญญาประดิษฐ์และรูปแบบพรอมต์ (n = 20)

ปัญญาประดิษฐ์และพรอมต์	องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้											
	1		2		3		4		5		6	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
ChatGPT-5.1												
Baseline Prompting	4	0	3.95	0.22	3.85	0.37	3.15	0.37	4	0	4	0
SoT Prompting	4	0	4	0	4	0	4	0	4	0	3.90	0.31
Meta Prompting	3.95	0.22	4	0	4	0	3.75	0.44	4	0	4	0
Gemini 3												
Baseline Prompting	4	0	4	0	3.90	0.31	3.60	0.50	4	0	4	0
SoT Prompting	4	0	4	0	4	0	4	0	4	0	4	0
Meta Prompting	17	0	17	0	10	0	3.59	0.51	3.71	0.47	3.82	0.39
Clude Sonnet 4.5												
Baseline Prompting	3.40	1.10	3.40	1.10	3.30	1.17	3.15	1.14	3.30	1.17	3.15	1.14
SoT Prompting	3.15	1.04	3.25	1.21	3.20	1.06	3.15	1.04	3.30	1.17	3.16	1.12
Meta Prompting	3.40	1.10	3.40	1.10	3.40	1.10	3.30	1.17	3.30	1.17	3.20	1.06

หมายเหตุ: คะแนนเต็มตามเกณฑ์การประเมินเท่ากับ 4 ระดับ; n หมายถึงจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำมาคำนวณค่าเฉลี่ย

จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในตารางนี้คำนวณจากคะแนนที่ปัญญาประดิษฐ์แต่ละแพลตฟอร์มให้ต่อแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 20 แผน ภายใต้เงื่อนไขการประเมินเดียวกัน โดยคะแนนในแต่ละมิติอยู่ในช่วง 1-4 ตามเกณฑ์ Rubric for Assessment พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการวิเคราะห์คุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะ ChatGPT-5.1 และ Gemini 3 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยแต่ละองค์ประกอบส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงและมีค่าใกล้เคียงกัน ขณะที่ Claude Sonnet 4.5 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงกว่า สะท้อนความแปรปรวนของคะแนนที่มากกว่าในแต่ละมิติการประเมิน

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างแพลตฟอร์ม พบว่า ChatGPT-5.1 ให้คะแนนเฉลี่ยในระดับสูงอย่างสม่ำเสมอในทุกรูปแบบพรอมต์ โดยพรอมต์แบบโครงร่างการคิด (Skeleton-of-Thought Prompting) และพรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting) ให้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าพรอมต์พื้นฐาน (Baseline Prompting) ขณะที่ Gemini 3 ให้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมากและคงที่ภายใต้พรอมต์พื้นฐานและพรอมต์แบบโครงร่างการคิด แต่พบความผิดปกติของคะแนนบางองค์ประกอบเมื่อใช้พรอมต์เชิงอภิปัญญา ส่วน Claude Sonnet 4.5 ให้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง และมีแนวโน้มคะแนนเพิ่มขึ้นเมื่อใช้พรอมต์ที่มีโครงสร้างการคิดชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพการวิเคราะห์ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบพรอมต์ที่ใช้ร่วมกับแพลตฟอร์ม

นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากข้อความคำอธิบายเหตุผล (Justification) พบว่า 1) ความสอดคล้องของเหตุผลกับเกณฑ์การประเมินแตกต่างกันตามรูปแบบพรอมต์ โดยพรอมต์แบบโครงร่างการคิดและพรอมต์เชิงอภิปัญญาช่วยให้ปัญญาประดิษฐ์สามารถเชื่อมโยงเหตุผลกับระดับคะแนนใน Rubric ได้อย่างชัดเจน ขณะที่พรอมต์พื้นฐานมักให้เหตุผลในลักษณะสรุปภาพรวม 2) ความชัดเจนของการอ้างอิงหลักฐานจากแผนการจัดการเรียนรู้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อใช้พรอมต์ที่ชี้นำกระบวนการคิดเชิงโครงสร้าง และ (3) ความสม่ำเสมอของรูปแบบการให้เหตุผลพบสูงสุดในพรอมต์แบบโครงร่างการคิด รองลงมาคือพรอมต์เชิงอภิปัญญา ส่วนพรอมต์พื้นฐานมีความแปรปรวนของรูปแบบการให้เหตุผลมากที่สุด

จึงกล่าวได้ว่า ผลการวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์และพรอมต์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ภายใต้พรอมต์ที่แตกต่าง ซึ่งสะท้อนแนวโน้มคะแนนเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ และเหตุผลประกอบการวิเคราะห์คุณภาพที่ปัญญาประดิษฐ์ให้ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับความซับซ้อนของพรอมต์ที่ใช้ ดังนั้น การออกแบบพรอมต์จึงมีความสำคัญต่อความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการอธิบายการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินที่แตกต่างกัน พรอมต์ที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ช่วยให้ปัญญาประดิษฐ์สามารถเชื่อมโยงการประเมินกับเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจนมากขึ้น และความสม่ำเสมอของเหตุผลไม่ได้ขึ้นอยู่กับแพลตฟอร์มเพียงอย่างเดียวแต่สัมพันธ์กับโครงสร้างที่ปรากฏในพรอมต์

อภิปรายผล

1. จากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ลำดับที่ 14-16 พบว่า Claude Sonnet 4.5 ให้เหตุผลประกอบการประเมินว่า “ข้อมูลไม่เพียงพอ” และให้คะแนนระดับต่ำสุดในทุกมิติภายใต้พรอมต์ทั้ง 3 รูปแบบ เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงเนื้อหาจากไฟล์ PDF ซึ่งได้จากการแปลงแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ E-book จากแพลตฟอร์ม PubHTML5 โดยเนื้อหาหลักถูกฝังในลักษณะภาพหน้าจอและโครงสร้างหน้าเว็บ ทำให้ไม่สามารถสกัดข้อความได้อย่างสมบูรณ์

ภายใต้เงื่อนไขการทดลองที่กำหนดให้ปัญญาประดิษฐ์ใช้เฉพาะข้อมูลที่ปรากฏในไฟล์และห้ามตีความนอกเหนือจาก Rubric การระบุว่า “ข้อมูลไม่เพียงพอ” ของ Claude จึงสะท้อนการปฏิบัติตามกติกาการประเมินอย่างเคร่งครัด มากกว่าการเป็นข้อบกพร่องของตัวแบบปัญญาประดิษฐ์เอง ขณะที่ Gemini 3 ในบางเงื่อนไขเลือกแสดงผลเป็น “ข้อมูลไม่เพียงพอ” โดยไม่ให้คะแนนตามมิติการประเมิน

ความแตกต่างดังกล่าวไม่ได้สะท้อนคุณภาพการประเมินที่แตกต่างกัน แต่สะท้อนถึงแนวทางการจัดการกรณีข้อมูลไม่สมบูรณ์และการปฏิบัติตามข้อกำหนดของพรอมต์ที่แตกต่างกัน โดยผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าผลลัพธ์ของการประเมินขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าถึงและประมวลผลข้อมูลจากโครงสร้างไฟล์แผนการจัดการเรียนรู้ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน

2. การเปรียบเทียบความแม่นยำและตรรกะการวิเคราะห์ระหว่างโมเดล ประสิทธิภาพในการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้มีความแตกต่างกันตามขีดความสามารถของโมเดลและระดับความซับซ้อนของพรอมต์ (Prompt) อย่างชัดเจน โดยมีรายละเอียดดังนี้ **ChatGPT-5.1** แสดงความแม่นยำและตรรกะความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผลได้สม่ำเสมอที่สุดในทุกรูปแบบพรอมต์ สอดคล้องกับ Liu (2025) ที่ระบุว่าโมเดลรุ่นใหม่มีข้อได้เปรียบสูงในการประมวลผลโครงสร้างทางการสอนและลดความแปรปรวนของผลลัพธ์ **Gemini 3** มีความแม่นยำสูงในระดับพรอมต์พื้นฐานและพรอมต์แบบโครงร่างการคิด แต่พบความคลาดเคลื่อนเมื่อใช้พรอมต์เชิงอภิปัญญา (Meta Prompting) โดยเฉพาะด้านการบูรณาการมิตินามธรรม เช่น การเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กับการวัดผล ซึ่งสอดคล้องกับ Großmann et al. (2025) ที่พบว่า AI มักสับสนระหว่างเนื้อหากับกระบวนการเมื่อได้รับคำสั่งที่ซับซ้อนเกินไป **Claude Sonnet 4.5** คุณภาพผลลัพธ์ขึ้นอยู่กับการจัดโครงสร้างคำสั่งอย่างมาก โดยคะแนนจะเพิ่มขึ้นชัดเจนเมื่อใช้พรอมต์แบบโครงร่างการคิดและพรอมต์เชิงอภิปัญญา เพื่อช่วยชี้นำกระบวนการคิดของ AI ตามแนวคิดของ Hashem et al. (2024) ที่ว่าคำสั่งที่เฉพาะเจาะจง จะช่วยยกระดับคุณภาพผลงานทางการสอน

ประสิทธิภาพของรูปแบบพรอมต์ มีรายละเอียดดังนี้ **Skeleton-of-Thought Prompting** เป็นรูปแบบที่ให้ความแม่นยำและความสม่ำเสมอสูงสุด เนื่องจากช่วยจำกัดขอบเขตการคิดของ AI ให้อยู่ภายใต้โครงสร้างการประเมินที่กำหนด ลดความคลาดเคลื่อนและเพิ่มความสอดคล้องเชิงการสอนได้ ตามงานศึกษาของ Peikos & Stavrou (2025) **Baseline Prompting** แม้ให้ผลลัพธ์เฉลี่ยในระดับสูง

แต่มีจุดอ่อนชัดเจนในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่ง Hoang et al. (2025) และ Liu (2025) พบตรงกันว่า พรอมต์พื้นฐานมักขาดความลึกในการเชื่อมโยงวัตถุประสงค์กับบริบทผู้เรียนและมาตรฐานสมรรถนะ เนื่องจากส่วนนี้ต้องการความเข้าใจเชิงบริบทที่ลึกซึ้งกว่าที่คำสั่งทั่วไปจะเข้าถึงได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ใช้ AI เป็นผู้ช่วย ไม่ใช่ผู้ตัดสินแทนครู การออกแบบพรอมต์ที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่น Skeleton-of-thought ช่วยให้ AI วิเคราะห์องค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนและสม่ำเสมอ ครูสามารถใช้ผลลัพธ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแผนการสอน ไม่ใช่ใช้แทนการตัดสินใจทางวิชาชีพ

1.2 เลือกรูปแบบพรอมต์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ Baseline Prompt เหมาะสำหรับการประเมินภาพรวมเบื้องต้น ขณะที่ Skeleton-of-Thought และ Meta Prompting เหมาะสำหรับการวิเคราะห์เชิงลึกและการตรวจสอบความสมเหตุสมผล จึงไม่จำเป็นต้องใช้พรอมต์ที่ซับซ้อนที่สุดในทุกกรณี

1.3 ส่งเสริมการคิดเชิงอภิปัญญาของครูผ่านการใช้ AI Meta Prompting ช่วยเพิ่มความรอบคอบของการวิเคราะห์ ครูควรตั้งคำถามสะท้อนผลลัพธ์ของ AI เพื่อค้นหาจุดอ่อนและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

1.4 ใช้ AI อย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส ผลการวิจัยชี้ว่า AI ให้ผลลัพธ์แตกต่างตามพรอมต์และกระบวนการทำงาน จึงควรใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนภายใต้การกำกับของครู ไม่ใช่ข้อสรุปสุดท้าย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายขอบเขตของแผนการจัดการเรียนรู้ ควรศึกษารายวิชาและระดับชั้นที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อประเมินศักยภาพของ AI ในบริบทการเรียนรู้ที่แตกต่าง

2.2 ควบคุมรูปแบบไฟล์แผนการสอน ควรใช้ไฟล์ที่สามารถสกัดข้อความได้โดยตรง เพื่อลดข้อจำกัดทางเทคนิคที่อาจกระทบผลการประเมินของ AI

2.3 พัฒนารูปแบบพรอมต์เพิ่มเติม ควรทดลองพรอมต์รูปแบบอื่น เช่น Chain-of-Thought หรือ Generated Knowledge Prompting เพื่อเปรียบเทียบผลของการชี้นำกระบวนการคิดที่แตกต่างกัน

2.4 เปรียบเทียบกับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมนุษย์ ควรนำผลการประเมินของ AI ไปเปรียบเทียบกับครูหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อศึกษาความสอดคล้องและความเหมาะสมในการใช้งานจริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ ซึ่งได้ให้แนวคิด คำแนะนำ และข้อเสนอแนะทางวิชาการอย่างดียิ่ง และอาจารย์ ดร.วัชรศักดิ์ สุดหล้า ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่สละเวลาในการพิจารณาบทความ ตลอดจนขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (2561). กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.

ชไมพร อินทร์แก้ว และเธียรดนัย เสริมบุญไพศาล. (2559*). การออกแบบการเรียนการสอนและการเขียนแผนการสอน.* http://www.etvthai.tv/download/Schedule_Document/20012563_1119534871.pdf

ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29*(2), 31-48. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/69461

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2559). *เสริมสมรรถนะออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังอย่าง Easy: New Normal*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Fagbohun, O., Harrison, R. M., & Dereventsov, A. (2024). *An empirical categorization of prompting techniques for large language models: A practitioner’s guide*. arXiv. https://doi.org/10.48550/arXiv.2402.14837

Großmann, L., Keller, S., & Richter, T. (2025). Metacognitive prompting and conceptual confusion in large language models: Implications for educational evaluation. *Computers & Education, 201,* 104812. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2024.104812

Hashem, F., Ahmed, A., & Youssef, M. (2024). Teachers’ perceptions of generative artificial intelligence as instructional assistants: Opportunities and challenges. *Computers & Education: Artificial Intelligence, 5*, 100162. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100162

Hoang, T. N., Pham, L. H., & Nguyen, Q. M. (2025). Limitations of ChatGPT in assessing learning outcomes and educational measurement. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 32*(1), 89107. https://doi.org/10.1080/0969594X.2024.2387412

Liu, Y. (2025). Stability and variability of instructional analysis using advanced large language models. *Journal of Educational Data Science, 7*(1), 1-19. https://doi.org/10.1007/s43545-024-00912-6

Moundridou, M., Karagianni, A., & Panagiotakopoulos, C. (2024). Generative artificial intelligence in lesson planning: Benefits, risks, and pedagogical implications. *Educational Technology Research and Development, 72*(2), 987-1006. https://doi.org/10.1007/s11423-023-10289-4

Okulu, H. Z., & Muslu, G. K. (2024). The role of generative artificial intelligence in supporting teachers’ instructional planning and reducing workload. *Teaching and Teacher Education, 136*, 104349. https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104349

Peikos, G., & Stavrou, D. (2025). Prompt structure and instructional reasoning: Enhancing consistency in AI-supported lesson plan evaluation. *Educational Technology Research and Development, 73*(1), 215-234. https://doi.org/10.1007/s11423-024-1034

การศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

A STUDY OF NEEDS OF THE AGILE LEADERSHIP DEVELOPMENT FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER UDONTHANI SECONDARY

ณัชปภา ชำนิยันต์[1*] ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์[2] และพงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[3]
Natpapha Chamniyun[1*] Praporntip Kunagornpitak[2] and Phongsak Srichan[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1,2,3]Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 67120605114@udru.ac.th โทรศัพท์ 08 2115 6373

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 331 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.98 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประเมินความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาค่า ความต้องการจำเป็นโดยรวม ($PNI_{modified}$) มีค่าเท่ากับ 0.369 โดยด้านการปรับตัว มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม, การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว, การมีวิสัยทัศน์ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to examine the current conditions, desired conditions, and priority needs of agile leadership development for school administrators under udonthani secondary. This research is a quantitative study. The sample consisted of 331 teachers working under udonthani secondary. in the 2025 academic year, stratified random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The reliability coefficients of the entire questionnaire were 0.98 for the current conditions and 0.99 for the desired conditions. Statistical methods used for data analysis included mean, standard deviation, and modified priority needs index (PNI_modified).

The research findings revealed that the overall current conditions of agile leadership among school administrators were at a moderate level, while the overall desired conditions were at the highest level. The overall priority needs index (PNI_modified) was 0.369. When considering each dimension, adaptability showed the highest level of priority need, followed by participation and teamwork, rapid decision-making, vision, and continuous learning, respectively.

Keywords: needs, Agile Leadership, School Administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงระบบการศึกษาอย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง สถานศึกษาในฐานะองค์กรทางวิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนจึงต้องปรับตัวให้ทันกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ชาร์เมอร์ (Scharmer, 2018, pp. 2-3) โดยเฉพาะบทบาทของ “ผู้บริหารสถานศึกษา” ซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดขององค์กร มีความจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำที่ตอบสนองต่อความซับซ้อนความไม่แน่นอน และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (Northouse, 2022, p. 185)

ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว กำลังเป็นที่นิยมในโลกแห่งการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการเชื่อมต่อทางดิจิทัลมากขึ้นในปัจจุบัน แต่ผู้นำจำนวนไม่น้อยก็ยังประสบปัญหาในการปรับทักษะความเป็นผู้นำของตนให้สอดคล้องกัน ด้วยการใช้ข้อมูลเชิงลึกที่ดึงมาจากทฤษฎีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำมีทักษะการจัดการในอนาคต เพื่อสร้างองค์กรที่ยั่งยืนเพื่อโลกที่ดีกว่า มีบทบาท

สำคัญในการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการเพิ่มพลังอำนาจ ความไว้วางใจ การเปิดกว้าง และการฝึกสอนในการเป็นผู้นำแบบคล่องตัวที่ประสบความสำเร็จ มีปัจจัยทางอารมณ์ และความเห็นอกเห็นใจ ถือเป็นความสามารถในการเป็นผู้นำที่สำคัญในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมการทำงานแบบดิจิทัล ผู้นำยังจำเป็นต้องมีทักษะด้านอารมณ์ประกอบกับความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยี ตลอดจนความรู้เชิงปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการแบบคล่องตัว รวมถึงความสามารถในการดำเนินการในโครงสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญสำหรับผู้นำ และตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์อย่างต่อเนื่องจากแบบรวมศูนย์ไปสู่ความเป็นผู้นำแบบแบ่งปัน และจากมุมมองของ บุคคลไปสู่ทีมงาน (Eilers, Simmert & Peters, 2020, pp. 13-16) โดยพื้นฐานแล้วภาวะผู้นำแบบคล่องตัวเกิดขึ้นจากการตอบสนองและได้รับอิทธิพล จากการตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิทัศน์ธุรกิจสมัยใหม่ โดยแท้จริงแล้วแสดงถึงการสังเคราะห์ปรัชญา และแนวปฏิบัติด้านการจัดการที่หลากหลาย ซึ่งทั้งหมดนี้มุ่งสู่การสร้างองค์กรที่มีการปรับตัวตอบสนอง และให้ความสำคัญกับคนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น เฮย์เวิร์ด (Hayward, 2021, p. 44; Koning, 2020, p. 67)

การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาไทยยังคงเน้นในรูปแบบภาวะผู้นำแบบเน้นภารกิจ หรือเน้นความสัมพันธ์ในองค์กร แต่ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่การบริหารในลักษณะคล่องแคล่วที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังต้องการแนวทางการพัฒนาและฝึกฝนทักษะภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับแนวโน้มโลกยุคใหม่ และการอบรมภาวะผู้นำในหลักสูตรต่าง ๆ ก็ยังไม่มุ่งเน้นการพัฒนาในมิติของความคล่องตัวทางความคิด การบริหารจัดการเชิงระบบ และการสื่อสารแบบสร้างสรรค์อย่างเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565, น. 114) จากรายงานการกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 รอบ 6 เดือน (ตุลาคม 2567 - มีนาคม 2568) พบว่า ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยการพัฒนาบุคลากรภาครัฐทุกประเภทให้มีความรู้ความสามารถสูง มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี, 2568, น. 188)

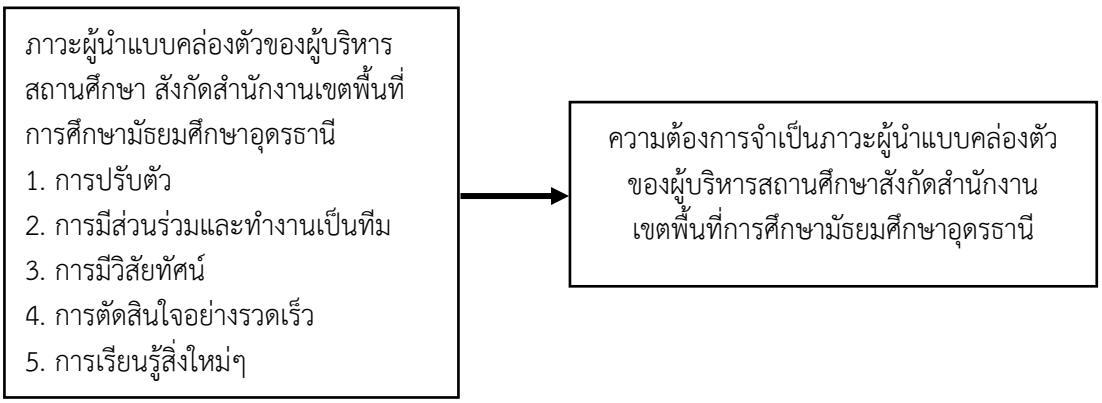
จากปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย / วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวจากนักวิชาการ ได้แก่ ศิริยุพา รุ่งเริงสุข (2562; กชกร หาญวิเศษ, 2564; ศิรินทรา สระบัวบาล, 2566; สุกัญญา อดิษะ, 2567; Murray & Greenes, 2006; Hanebery, 2011; Flaum & Winkler, 2015; Emily & Kyla, 2016; Nold & Michl, 2016; Neubauer, R., Tarling, A., Wade, M., 2017; Krieg, 2019; Walter, 2021; Mollor, C., 2021; Francino Y., 2021) ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวออกเป็น 5 องค์ประกอบ และนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกถึงความสามารถในการชักจูง หรือจูงใจเพื่อให้ผู้อื่นปฏิบัติงานตามเป้าหมาย วัตุประสงค์ ที่วางไว้ ให้ประสบผลสำเร็จด้วยความเต็มใจ

2. ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาแสดงออกถึงการปรับตัว ความยืดหยุ่น รวดเร็ว และเปิดกว้างในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ช่วยให้ทีมสามารถปรับตัวและทำงานได้เต็มที่ โดยไม่ต้องยึดติดกับกระบวนการเดิม ๆ องค์ประกอบที่นำมาเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบคล่องตัว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ

2.1 การปรับตัว หมายถึง การปรับตัว พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ความสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการศึกษา เทคโนโลยี หรือการบริหารงานที่จำเป็นต้องปรับตามสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ปรับรูปแบบการบริหารจัดการตามสถานการณ์ บริหารจัดการด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน

2.2 การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึง การมีความรู้สามารถทำให้บุคลากรเข้าใจกระบวนการทำงาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กำหนดบทบาทหน้าที่ วางแผนการทำงาน มอบหมายงานให้แต่ละบุคคลได้นำศักยภาพออกมาใช้ได้อย่างเหมาะสม การสนับสนุนให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างสร้างสรรค์

2.3 การมีวิสัยทัศน์ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึง การมีความคล่องตัวในการกำหนด ทิศทาง เป้าหมาย มองเห็นวิสัยทัศน์ภาพรวมขององค์กรได้อย่างชัดเจน พร้อมนำสถานศึกษาสู่อนาคต เพิ่มศักยภาพให้ผู้คนบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร มีความมั่นใจในตนเอง มีการกำหนดทิศทางในการพัฒนาตนเอง สามารถในการนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามได้อย่างเต็มใจด้วยวิสัยทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ระบุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์อย่างฉับไวทันต่อเหตุการณ์และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึง การตัดสินใจเมื่อมีสถานการณ์เข้ามาได้อย่างคล่องตัว ทันต่อสถานการณ์อย่างเร่งด่วน วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาในภาพรวมได้อย่างชัดเจน ตัดสินใจอย่างมีข้อมูลโดยเพียงพอ มีวิธีการตัดสินใจที่หลากหลายและเชื่อมโยงเพื่อตอบสนองความต้องการของสถานศึกษา เข้าใจผลที่ตามมาของการตัดสินใจและการกระทำในวงกว้าง

2.5 การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออกถึง ความสามารถในการสร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พัฒนาตนเองให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิดพร้อมที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ มีความรู้และความเข้าใจ สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สร้างสรรค์นวัตกรรมส่งเสริมให้บุคลากรนำเทคโนโลยีขั้นสูงในการปฏิบัติงาน

3. สภาพปัจจุบัน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบคล่องตัว ปัญหา หรือข้อบกพร่อง ที่อาจะทำให้ภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา ไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือบรรลุผล เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และใช้เป็นองค์ประกอบในการหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาต่อไป

4. สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง สถานการณ์หรือสภาวะที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือคาดหวังว่าจะเป็นในอนาคต เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

5. ความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในวางแผนการพัฒนาภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

6. สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง สถานการณ์หรือสภาวะที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือคาดหวังว่าจะเป็นในอนาคต เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

7. ความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในวางแผนการพัฒนาภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

8. ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษา ตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

9. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

10. นักวิชาการ หมายถึง ครูผู้สอนที่รับราชการครูมีหน้าที่ในการสอนนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ศึกษานิเทศก์ที่ทำน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี และอาจารย์สอนทุกระดับการศึกษาที่อยู่ในความควบคุมของทางสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

11. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี หมายถึง หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ภารกิจสำคัญคือเป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจสำคัญในการจัดและส่งเสริมการศึกษา ขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อสิทธิโอกาสในการได้รับการ จัดการศึกษาที่มีคุณภาพของผู้เรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามนโยบายและได้มาตรฐาน การศึกษาเป็นหน่วยอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 ประกอบด้วย 63 โรงเรียน รวมครูผู้สอน จำนวน 2,353 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 331 คน โดยได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษา จากประชากรทั้งหมด 2,353 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีแบบชั้นภูมิ ใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดชั้น กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบสัดส่วนจากจำนวนประชากรในแต่ละชั้น

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในสถานศึกษาตามที่ผู้วิจัยกำหนด จำแนกตามขนาดโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา

ที่	ขนาดของโรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	โรงเรียนขนาดเล็ก (1 - 119 คน)	84	12
2	โรงเรียนขนาดกลาง (120 - 719 คน)	599	84
3	โรงเรียนขนาดใหญ่ (720 - 1,679 คน)	302	43
4	โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (1,680 คน ขึ้นไป)	1,368	192
	รวมทั้งหมด	**2,353**	**331**

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2568, https://edustatistics.moe.go.th/teacher41

2. ตัวแปรที่ศึกษา องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ได้แก่ 1) การปรับตัว 2) การมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม 3) การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว 4) การมีวิสัยทัศน์ 5) การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ในรูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบ (Checklist) เป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ใช้ถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ในความเป็นภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นมามีเกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของ Likert Five's Rating Scale (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 121) ซึ่งกำหนดระดับภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดังนี้

5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

2. ผู้วิจัยศึกษาหลักเกณฑ์วิธีการสร้างแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ (Dual-Response Questionnaire) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล เพื่อนำมาเขียนแบบสอบถามฉบับร่าง และนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจความถูกต้องของเนื้อหา

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขด้วยการหาดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Index of Item Objective Congruence: IOC)

4. ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยคัดเลือกข้อ คำถามที่มี IOC ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 นำมาใช้ แต่หากได้ IOC ต่ำกว่า 0.60 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง (วรรณี แกมเกตุ, 2555, น. 221) และนำแบบสอบถามที่แก้ไขเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 29 ข้อ พบว่ามี IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 11 ข้อ เท่ากับ 0.80 จำนวน 16 ข้อ และเท่ากับ 0.60 จำนวน 2 ข้อ

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เมื่อผ่านการพิจารณาอนุมัติแล้วจึงขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

6. ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และกำหนดความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2562, น. 215) แบบสอบถามตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.99

7. ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยประสานกับเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ออกหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยถึงครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่สร้างผ่าน Google Form และจัดทำเป็นคิวอาร์โค้ด แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน แล้วนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามรายละเอียด ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม โดยนำมาประเมินความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2562, น. 215) ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

5.2 จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เรียงลำดับจากความต้องการจำเป็นมากที่สุดไปหาความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด โดยคำนวณดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น PNI modified index เกณฑ์ PNI ≥ 0.30 ขึ้นไป นับว่ามีความจำเป็นในการพัฒนาเร่งด่วน PNI > 0.20 ควรพัฒนาความจำเป็น (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562, น. 92)

ผลการวิจัย

จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผล ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับที่ของความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

ภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์ (I)		แปลผล	ความต้องการจำเป็น (PNI) = (I-D)/D	
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			ลำดับที่
1. ด้านการปรับตัว	3.30	0.36	ปานกลาง	4.83	0.26	มากที่สุด	0.464	1
2. ด้านการมีส่วนร่วม และทำงานเป็นทีม	3.35	0.44	ปานกลาง	4.65	0.49	มากที่สุด	0.388	2
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.54	0.54	มาก	4.63	0.55	มากที่สุด	0.308	4
4. ด้านการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว	3.35	0.44	ปานกลาง	4.63	0.55	มากที่สุด	0.382	3
5. ด้านการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	3.65	0.68	มาก	4.72	0.43	มากที่สุด	0.293	5
โดยรวม	**3.44**	**0.42**	**ปานกลาง**	**4.71**	**0.39**	**มากที่สุด**	**0.369**	**-**

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ($\bar{X}$ = 3.65) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 3.54) ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 3.35) และด้านการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ($\bar{X}$ = 3.35) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการปรับตัว ($\bar{X}$ = 3.30)

สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการปรับตัว ($\bar{X}$ = 4.83) รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้สิ่งใหม่ ($\bar{X}$ = 4.72) ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.65) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.63) และ ด้านการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ($\bar{X}$ = 4.63)

ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.369 พบว่า ลำดับแรก คือ การปรับตัว ($PNI_{modified}$ = 0.464) ลำดับที่สอง คือ การมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified}$ = 3.888) ลำดับที่สาม คือ การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ($PNI_{modified}$ = 0.382) ลำดับที่สี่ คือ การมีวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.308) และลำดับสุดท้าย คือ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ($PNI_{modified}$ = 0.293)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มีดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงออกถึงภาวะผู้นำแบบคล่องตัวในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในบริบทการจัดการศึกษาปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Joiner & Josephs (2007, p. 35) ที่ระบุว่า ผู้นำในระดับปานกลาง มักจะมุ่งเน้นการทำงานให้บรรลุเป้าหมายตามแผนงานที่กำหนดไว้ แต่ยังขาดความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ผันผวนอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ Horney et al. (2010, p. 32) ที่ชี้ให้เห็นว่าหากผู้นำขาดความกล้าที่จะตัดสินใจในสภาวะที่มีความคลุมเครือ และขาดความยืดหยุ่น จะส่งผลให้การพัฒนาสถานศึกษาสู่เป้าหมายในอนาคตเป็นไปได้ช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพร ศรีสุข (2564, น. 92) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดในการนำแนวคิดการบริหารแบบคล่องตัวไปใช้ในสถานศึกษาอย่างเต็มรูปแบบ

2. ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการปรับตัวมีค่ามากต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารในระดับสูง สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษายุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัว เรียนรู้ และบริหารจัดการอย่างยืดหยุ่น เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ McKnight (2013, p. 21) ที่อธิบายว่า ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว คือ ความสามารถในการปรับตัวและเรียนรู้ โดยผู้นำต้องมีความยืดหยุ่นทางความคิด ไม่ยึดติดกับวิธีการเดิม ๆ พร้อมที่จะทดลองวิธีการใหม่ ๆ และกล้าตัดสินใจในภาวะที่มีความไม่แน่นอน สอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่าผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างยืดหยุ่น เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพร ศรีสุข (2564, น. 92) ที่ศึกษาภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันถูกคาดหวังให้มีบทบาทเชิงรุก สามารถนำพาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม

3. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวม พบว่า มีค่าดัชนีลำดับ ความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.369 ปัจจัยสำคัญในการยกระดับภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารต้องสามารถปรับตัว แนวคิด วิธีการทำงาน และรูปแบบการบริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านนโยบายการศึกษา เทคโนโลยี และบริบททางสังคม ทำงานร่วมกัน เพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน เสริมสร้างพลังในการขับเคลื่อนองค์กร ผู้นำต้องสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สื่อสารเป้าหมายให้บุคลากรเข้าใจตรงกัน เชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างความมุ่งมั่นและความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงขององค์กร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตัดสินใจที่รวดเร็วภายใต้ข้อมูลที่จำกัด แต่ยังคงมีความรอบคอบและยึดหลักเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้ทันท่วงทีเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ เปิดรับองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ และส่งเสริมวัฒนธรรม การเรียนรู้ภายในองค์กร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการปรับตัว มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.464 ซึ่งมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากการปรับตัวเป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยให้องค์การสามารถเผชิญกับความท้าทายเชิงปรับตัวผ่านการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับภาวะผู้นำความคล่องตัวที่เน้นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบปรับตัวสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำความคล่องตัว โดยทั้งสองแนวคิดมุ่งเน้นการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรม กระจายอำนาจการตัดสินใจ ทำงานร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน (VUCA) ตรงกับทฤษฎีภาวะผู้นำแบบปรับตัว พัฒนาโดย Ronald A. Heifetz โดยมีแนวคิดหลักว่าภาวะผู้นำมิได้จำกัดอยู่ที่ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ แต่เป็นกระบวนการในการช่วยให้องค์การและบุคคลสามารถรับมือกับปัญหาที่ซับซ้อน การเปลี่ยนแปลง และความไม่แน่นอน (Heifetz, 1994, pp. 73-76) การปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน การปรับตัวที่ยืดหยุ่นในบทบาทของผู้นำเพื่อนำพาองค์กรไปในทิศทางที่เหมาะสมผู้บริหารจะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่แตกต่างกัน มีความยืดหยุ่นสามารถเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย มีการรับมือกับความไม่แน่นอนและสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดให้ความสำคัญไปที่แรงจูงใจของคนในองค์กรมีการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Murray & Greenes (2006, p. 16) การปรับรูปแบบการบริหารจัดการ ผู้นำเชี่ยวชาญในการปรับรูปแบบความเป็นผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการของทีมที่แตกต่างกัน เพื่อชี้แจงให้กระจ่างตระหนักว่าสถานการณ์ที่แตกต่างกันอาจต้องใช้แนวทางที่แตกต่างกันและมีความยืดหยุ่นในรูปแบบการจัดการ ผู้นำยอมรับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว สบายใจกับความไม่แน่นอนและมีทักษะในการนำทางผ่าน

สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำนำด้วยการเป็นตัวอย่างในแง่ของความยืดหยุ่นและการตอบสนอง และแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษายังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อยกระดับภาวะผู้นำให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพร ศรีสุข (2564, น. 92) ที่พบว่าความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการปรับตัวมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด เนื่องจากสภาพปัจจุบันของผู้บริหารยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์มีความคาดหวังในระดับสูง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี พงษ์พัฒน์ (2563, น. 385) ที่ระบุว่าความสามารถในการปรับตัวเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำแบบคล่องตัว โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย เทคโนโลยี และรูปแบบการจัดการเรียนรู้

อันดับที่สอง คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.388 ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริหารควรพัฒนาทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างแท้จริง สร้างเป้าหมายร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมมากกว่าผู้ควบคุม คือ หัวใจของการสร้างโรงเรียนที่มีความคล่องตัว สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการร่วมมือมากกว่าการเน้นแค่ตัวบุคคล การสร้างบรรยากาศที่ทุกคนพร้อมจะขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไปพร้อมกัน สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของ Stephen Denning (2018, p. 17) ที่กล่าวถึงกฎของทีมขนาดเล็ก ซึ่งระบุว่าในองค์กรที่ต้องการความคล่องตัว ผู้บริหารต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้จัดการที่คอยควบคุมมาเป็น ผู้อำนวยความสะดวก เพื่อขจัดอุปสรรคและส่งเสริมให้ทีมงาน ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการส่งเสริมมากกว่าการกำกับควบคุมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ แก้วคำ (2562, น. 123) ที่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรในระยะยาว

อันดับที่สาม คือ ด้านการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.382 เนื่องจากผู้บริหารต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วนและมีผลกระทบต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ McKnight (2013, น. 34) ที่ชี้ให้เห็นว่าในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ผู้นำที่ขาดความรวดเร็วในการตัดสินใจจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อการดำเนินงานขององค์กร โดยเฉพาะการตอบสนองต่อนโยบายเร่งด่วน และสถานการณ์เฉพาะหน้าซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่นของบุคลากรและสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Joiner, B. J., & Josephs, S. A., 2007, p. 35) ซึ่งระบุว่าผู้นำต้องมีความสามารถในการสแกนสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนและตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุดได้อย่างทันท่วงที เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดชะงัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ อินทร์แก้ว (2565, น. 80) ที่ชี้ให้เห็นว่า

ผู้บริหารที่มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องจะช่วยลดปัญหาและเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่บุคลากรในองค์กร

อันดับที่สี่ คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.308 การมีวิสัยทัศน์เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์การ วิสัยทัศน์ช่วยสร้างความชัดเจนในการวางแผน กลยุทธ์ และสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในทีมทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Joiner & Josephs (2007, pp. 35-42) ผู้บุกเบิกแนวคิดภาวะผู้นำแบบคล่องตัว นี่คือแหล่งอ้างอิงหลักที่ทั่วโลกใช้สำหรับเรื่องภาวะผู้นำแบบคล่องตัว ที่ระบุว่าผู้นำแบบคล่องตัวต้องมีวิสัยทัศน์ที่ คือความสามารถในการมองภาพกว้างและเชื่อมโยงเป้าหมายของทีมเข้ากับทิศทางขององค์กรท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง วิจัยของ สุกัญญา อดิษะ (2567, น. 6) พบว่า มี 4 องค์ประกอบ 1) การกำหนดทิศทาง 2) การเข้าใจและให้ความสำคัญกับบุคคล 3) การมีความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม 4) การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม

ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.293 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองแสวงหาความรู้ใหม่ ติดตามการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พัฒนาตนเองให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิด มีความรู้และความเข้าใจสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งเสริมให้บุคลากรนำเทคโนโลยีขั้นสูงในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Lombardo & Eichinger (2000, p. 321) ที่ระบุว่าความคล่องตัวในการเรียนรู้ เป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่สามารถดึงประสบการณ์มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมได้ โดยเฉพาะในประเด็นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ De Meuse (2017, p. 267) ที่ยืนยันว่าผู้นำที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่จะสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมภายในองค์กร และนำพาบุคลากรให้ก้าวข้ามขีดจำกัดเดิม ๆ ผ่านการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป ผลการวิจัยความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบคล่องตัวสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะด้านการปรับตัว การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม และการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของบริบทการจัดการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการปรับตัว มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด จึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเป็นอันดับแรก เนื่องจากการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษาคือกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนบุคลากร หากตัวผู้นำไม่ปรับตัว กระบวนการพัฒนาทั้งสถานศึกษาจะหยุดชะงัก การปรับตัวของผู้บริหารส่งผลต่อการบริหารจัดการในองค์กร ขวัญและกำลังใจของครู หากผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความยืดหยุ่นและการเปิดรับสิ่งใหม่ จะช่วยลดความขัดแย้งในการนำนโยบายใหม่ ๆ มาปฏิบัติ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่พร้อมเรียนรู้

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นอันดับสอง ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาด้านนี้ ช่วยให้สถานศึกษามีความ "คล่องตัว" และ "อยู่รอด" ได้ในสภาวะวิกฤต ผู้บริหารและครูทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดและพร้อมปรับตัว พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูจะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้สถานศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

1.3 ด้านการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นอันดับสาม การตัดสินใจอย่างรวดเร็วย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดต้นทุนค่าเสียโอกาสทำให้การจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และเวลา เป็นไปอย่างคุ้มค่า ไม่เสียไปกับกระบวนการที่ล่าช้าหรือซ้ำซ้อน ช่วยให้สถานศึกษาเท่าทันต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ รวมถึงสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้อย่างทันท่วงที ลดความเสียหายที่อาจลุกลาม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำความคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีต่อไปได้

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ อินทร์แก้ว. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กชกร หาญวิเศษ. (2564). *แนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราชตามแนวคิดภาวะผู้นำแบบคล่องแคล่ว.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568, 24 มิถุนายน). *สารสนเทศด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2568: ครู/บุคลากรทางการศึกษา-จังหวัดอุดรธานี.* จาก https://edustatistics.moe.go.th/teacher41.

ญาณี ศรีประเสริฐ. (2560). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 7*(1), 148-155.

ณัฐวุฒิ แก้วคำ. (2562). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ธนพร ศรีสุข. (2564). *ภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พิชญา วงศ์สกุล. (2564). *การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริยุพา รุ่งเริงสุข. (2562). *ผู้นำแบบ Agile.* https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/646524

ศิรินทรา สระบัวบาล. (2566). *โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุกัญญา อดิษะ. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะหลักของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุภาวดี พงษ์พัฒน์. (2563). *ภาวะผู้นำแบบคล่องตัวของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2554). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. (2568). *รายงานการกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 รอบ 6 เดือน.*

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *รายงานผลการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ปีงบประมาณ 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

De Meuse, K. P. (2017). Learning agility: Its evolution as a psychological construct and its role in identifying and developing high-potential talent. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, *69*(4), 267-295.

Eilers, K., Simmert, B., & Peters, C. (2020). *Doing Agile vs. Being Agile Understanding heir Effects to Improve Agile Work.* In Proceedings of the International Conference on Information Systems (ICIS), Hyderabad, India, 13-16 December 2020.

Flaum, J., & Winkler, B. (2015). *Improve your ability to learn.* https://hbr.org/2015/06/improve-your-ability-to-learn [accessed 11 September 2025].

Haneberg, L. (2011). Training for agility: building the skills employees need to zig and zag. *Human Resource Management International Digest, 20*(2), 50-58.

Hayward, J. (2021). The psychology of calmness in leadership**.** *Journal of Organizational Behavior, 42*(2), 40-50.

Heifetz, R. A. (1994). *Leadership without easy answers.* Harvard University Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607-610.

Nold, H., & Michel, L. (2016). The performance triangle: A model for corporate agility leadership. Organization. *Development, 37*(1), 341-356.

Northouse, P. G. (2022). *Leadership: Theory and practice* (7th ed.). Thousand Oaks: Sage Publication.

Scharmer, O. (2018). The essentials of Theory U: Core principles and applications. *Berrett-Koehler Publishers, 4*(1), 2-3.

การพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

DEVELOPMENT OF A COLLECTIVE LEADERSHIP TRAINING PROGRAM BY APPLYING JITTA SUEKSA TO ENHANCE LEADERSHIP SKILLS AND SOCIAL INFLUENCE IN UPPER SECONDARY STUDENT COUNCIL

ณัฐกุล พิมพา[1*] ภาสกร เรืองรอง[2] อนุชา กอนพ่วง[3] และนรินทิพย์ กอนพ่วง[4]
Nuttakul Phimpha[1*] Passakorn Rueangrong[2] Anucha Kornpuang[3] and Narintip Kornpuang[3]

[1-4]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทาลัยนเรศวร
[1-4]Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author, E-mail: nuttakulp67@nu.ac.th โทรศัพท์ 0846211168

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วมโดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา และ 2) ศึกษาผลของโปรแกรมดังกล่าวต่อทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำร่วมของ Kellogg ร่วมกับการประยุกต์ใช้จิตศึกษาตามกระบวนทัศน์ของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ สภานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 8 คน ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของภาวะผู้นำร่วมครบทั้ง 4 องค์ประกอบ และบูรณาการกระบวนทัศน์จิตศึกษาได้ครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นชุมชน จิตวิทยาเชิงบวก และกิจกรรมจิตศึกษา ส่วนการพัฒนาทักษะผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมนั้น พบว่า ด้านการทำงานร่วมกันและการเป็นต้นแบบในการทำงานมีความเด่นชัดมากที่สุด โดยนักเรียนสามารถทำงานเป็นทีม แบ่งบทบาท รับฟังความคิดเห็น และแสดงความรับผิดชอบผ่านการลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ทักษะด้านการโน้มน้าวใจและการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังอยู่ในระยะพัฒนา โดยต้องเสริมความสม่ำเสมอ การสื่อสารเชิงเหตุผล และความกล้าในการตัดสินใจเชิงรุก นอกจากนี้ผลการสะท้อนคิดสะท้อนการเรียนรู้เชิงลึกทั้งด้านความรู้สึก ด้านการเรียนรู้ และด้านการนำไปใช้ สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการทำงานแสดงให้เห็นการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไปและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำร่วม (W.K. Kellogg Foundation, 2007) และทักษะที่จำเป็น

ในศตวรรษที่ 21 ตามรายงาน The Future of Jobs Report 2025 ของ World Economic Forum (2025)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำร่วม จิตศึกษา ทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม

Abstract

This action research aimed to 1) develop a collective leadership training program by applying Jitta Sueksa and 2) examine the effects of the program on leadership skills and Social Influence in upper secondary student council members. The study was grounded in the Collective Leadership Framework of the W.K. Kellogg Foundation, integrated with the Jitta Sueksa paradigm developed by Lamplaimat Pattana School. The participants consisted of eight upper secondary student council members selected through purposive sampling. The research was conducted using the PAOR (Plan-Action-Observation-Reflection) action research cycle over a six-week period.

The findings indicated that the developed program incorporated all four elements of collective leadership and fully integrated the three dimensions of Jitta Sueksa: community building, positive psychology, and contemplative learning activities. In terms of leadership and social change skills development, teamwork and role modeling emerged as the most prominent strengths. Students demonstrated concrete leadership behaviors through effective collaboration, role distribution, active listening, and accountability in real-life practice. In contrast, persuasive communication and change leadership skills were still in a developmental stage, requiring further enhancement in consistency, rational communication, and proactive decision-making.

Moreover, reflective findings revealed deep learning across emotional, cognitive, and practical dimensions, leading to positive changes in attitudes and work-related behaviors. These results indicate a gradual and sustainable development of leadership skills and social influence, aligning with the principles of collective leadership (W.K. Kellogg Foundation, 2007) and essential 21st-century skills highlighted in The Future of Jobs Report 2025 by the World Economic Forum (2025).

Keywords: “Collaborative Leadership Training Program” “Jitta Sueksa” “Leadership Skills and Social Influence”

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพลวัตของตลาดแรงงานโลกในศตวรรษที่ 21 ได้มีการปรับเปลี่ยนความต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่จะเข้ามาในตลาดแรงงาน จากเดิมที่เน้นทักษะทางความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันมีความต้องการของตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลงไป โดยมีรายงาน Future of Jobs Report 2025 ของ World Economic Forum ระบุอย่างชัดเจนว่า 61% ของนายจ้างทั่วโลกต้องการแรงงานที่มีทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงทางสังคม (Leadership and Social Influence) ซึ่งเป็นทักษะหลักที่จำเป็นที่ต้องมีเพื่อรับมือกับการทำงานในปี 2025–2030 สภานักเรียนเองเป็นผู้นำของนักเรียนในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยทั่วไปในปัจจุบันสภานักเรียนมักมุ่งพิจารณาไปที่การพัฒนาทักษะผู้นำแค่รายบุคคล ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้ที่เป็นประธานนักเรียน หรือรองประธานนักเรียนเพียงฝ่ายเดียว โดยมองคณะกรรมการในทีมงานเป็นผู้ตามเท่านั้น ทำให้การทำงานในองค์กรกลุ่มขาดปฏิสัมพันธ์ของการสร้างทีมงานที่มีความเป็นผู้นำ และส่วนใหญ่ในการทำงานนั้นมุ่งไปที่การทำงานให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ของงานที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น แต่สภานักเรียนยังขาดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้ไม่เกิดทักษะผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมได้อย่างแท้จริง

การนำแนวคิดภาวะผู้นำร่วมของ Kellogg Leadership for Community Change (KLCC) ที่มองภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผ่านการแบ่งปันวิสัยทัศน์ การร่วมตัดสินใจ และการสร้างอิทธิพลร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตามที่เป็นชุดของกิจกรรมและกระบวนการที่กลุ่มผู้นำร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางแผน และลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน โดยมุ่งพัฒนาทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม มีรูปแบบกระบวนการซึ่งมีองค์ประกอบ คือ การรู้จักองค์กร รู้จักตนเอง ยกระดับขีดความสามารถ และสร้างการเปลี่ยนแปลง สามารถพัฒนาความเป็นผู้นำร่วมกันในองค์กรได้ตามแนวคิดภาวะผู้นำร่วม (W.K. Kellogg Poundation, 2007) ร่วมกับการประยุกต์ใช้จิตศึกษา ตามแนวคิดของ วิเชียร ไชยบัง (2566) ที่ใช้กระบวนทัศน์จิตศึกษาในการขับเคลื่อนผู้เรียนในโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ซึ่งมีกระบวนทัศน์ 3 ส่วน คือ 1) ความเป็นชุมชน 2) จิตวิทยาเชิงบวก 3) กิจกรรมจิตศึกษา เป็นหนึ่งในกรอบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนามิติภายในของผู้เรียนผ่านการสร้างชุมชน และการเรียนรู้จากประสบการณ์ร่วมกัน

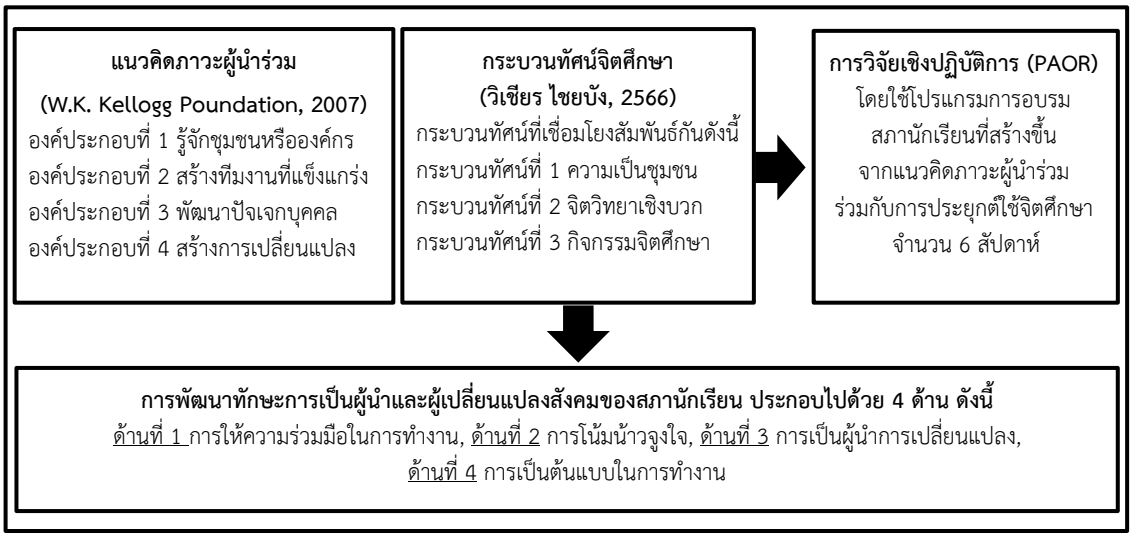
ในปัจจุบันนี้งานวิจัยที่บูรณาการระหว่างแนวคิดภาวะผู้นำร่วมและการประยุกต์ใช้จิตศึกษาที่เป็นกระบวนการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงทางสังคมในกลุ่มเยาวชนที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) ยังมีจำนวนจำกัด งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาและศึกษาผลของโปรแกรมภาวะผู้นำร่วมโดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงเป็นเรื่องจำเป็นและสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อันเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ และสนับสนุนการพัฒนาผู้นำเยาวชนในฐานะพลังสำคัญของสังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสภานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสภานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้โปรแกรมภาวะผู้นำร่วมกับการประยุกต์ใช้จิตศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาพแสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) 4 ขั้นตอน โดยมีแนวคิด ดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จิตศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการขับเคลื่อนการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของนักเรียน ตามแนวคิดของครูใหญ่วิเชียร ไชยบัง โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา โดยมีกระบวนทัศน์ของจิตศึกษาที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ซึ่งมีกระบวนทัศน์ 3 ส่วนคือ 1) ความเป็นชุมชน 2) จิตวิทยาเชิงบวก 3) กิจกรรมจิตศึกษา
2. ภาวะผู้นำร่วม (Collective Leadership) หมายถึง การทำงานร่วมกันของกลุ่มผู้นำสภานักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคเหนือ โดยการแบ่งปันวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ และร่วมกันกำหนดเป้าหมายของชุมชน มีการสอดประสานความคิดเห็นและลงมือทำงาน องค์ความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตามแนวคิดของ (Kellogg Leadership for Community Change: KLCC) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ รู้จักชุมชนหรือองค์กร, สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง, พัฒนาปัจเจกบุคคล และสร้างการเปลี่ยนแปลง

3. ทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม(Leadership and Social Influence) หมายถึง ความสามารถในการทำให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงานของสภานักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคเหนือ การนำและโน้มน้าวบุคคลอื่นให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือทัศนคติในทางที่ดีเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ดีขึ้น มีความกล้าหาญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำในการแสดงความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน, การโน้มน้าวจูงใจ, การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการเป็นต้นแบบในการทำงาน ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการใช้การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในองค์กรในตามกรอบแนวคิด ขั้นตอน PAOR

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบ่งขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ตามกรอบ PAOR โดยมีขั้นตอนการวางแผน (Plan), ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action), ขั้นตอนการสังเกต (Observation) และขั้นตอนการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ซึ่งผู้วิจัยมีบทบาทในการดำเนินการเป็นกระบวนการ (facilitator) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม

2. การสร้างโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร่วมกันระหว่างครูผู้วิจัยครูที่ปรึกษาสภานักเรียน

3. นำร่างโปรแกรมการอบรม และแบบประเมินตนเองจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติกิจกรรม (AAR) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. ปรับปรุงร่างโปรแกรมการพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และแบบประเมินตนเองจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติกิจกรรม(AAR) ให้มีความเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action)

ทดลองใช้โปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสภานักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคเหนือ ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 คน จากการเลือก

แบบเฉพาะเจาะจง มีการจัดกิจกรรมเป็นเวลา 6 สัปดาห์ รวม 26 ชั่วโมง ซึ่งมีกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนตามกรอบแนวคิด 4 ขั้นตอน (Four Stages) และ 4 องค์ประกอบ (Four Elements) ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 รู้จักชุมชนหรือองค์กร (Know Community) จำนวน 1 สัปดาห์
องค์ประกอบที่ 2 สร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง (Build a strong team) จำนวน 1 สัปดาห์
องค์ประกอบที่ 3 พัฒนาปัจเจกบุคคล (Develop the individual) จำนวน 1 สัปดาห์
องค์ประกอบที่ 4 สร้างการเปลี่ยนแปลง (Make the change) จำนวน 3 สัปดาห์

โดยในองค์ประกอบที่ 1-3 เป็นการจัดกิจกรรมในโรงเรียน และองค์ประกอบที่ 4 เป็นการปฏิบัติภารกิจโครงการเพื่อสังคมของสภานักเรียน ในที่นี้คือโครงการ “จิตอาสาแบ่งปันน้ำใจพี่ช่วยน้อง” ณ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ตามโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation)

ใช้วิธีการสังเกตุจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นสังเกตุพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ประเมินทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม และการประเมินสะท้อนคิดหลังจากการทำกิจกรรมของสภานักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และการประเมินกลุ่มตัวอย่างโดยครูที่ปรึกษาสภานักเรียน 2 คน รวมทั้งการสังเกตุและประเมินกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยเอง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แบบประเมินการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสำนักวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การให้ความร่วมมือในการทำงาน ด้านที่ 2 การโน้มน้าวจูงใจ ด้านที่ 3 การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านที่ 4 การเป็นต้นแบบในการทำงาน

2. แบบประเมินตนเองจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติกิจกรรม (AAR)

ขั้นที่ 4 สะท้อนผล (Reflection)

สะท้อนผลเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเรียนรู้หลังจากผ่านการอบรมไปแล้ว จำนวน 6 สัปดาห์ โดยนำผลการดำเนินงานที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนผลทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของกลุ่มตัวอย่าง แบบ 3 มิติ ดังนี้ 1) สะท้อนผลจากนักเรียนประเมินตนเอง 2) สะท้อนผลจากครูที่ปรึกษาสภานักเรียน และ 3) สะท้อนผลจากผู้วิจัยประเมินนักเรียนโดยพิจารณาจากแบบประเมินการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมเป็นแบบ Single-Point Rubric ในลักษณะมาตรประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) และแบบประเมินตนเองจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติกิจกรรม (AAR) ในประเด็นความรู้สึก การเรียนรู้ใหม่ การนำไปประยุกต์ใช้ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในแต่ละด้าน รวมทั้งหมด 4 ด้าน และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมในอนาคต

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสภานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ผลทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสภานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้โปรแกรมภาวะผู้นำร่วมกับการประยุกต์ใช้จิตศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการประเมินการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียน แยกตามรายด้านในประเด็นเพื่อการปรับปรุง และประเด็นที่สำเร็จและต่อยอด

2.2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสะท้อนคิดของนักเรียนสภานักเรียนหลังปฏิบัติกิจกรรม (AAR) ในประเด็นความรู้สึก การเรียนรู้ใหม่ การนำไปประยุกต์ใช้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสภานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำร่วม โดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสภานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

องค์ประกอบแนวคิดภาวะผู้นำร่วม	ชื่อกิจกรรม	กระบวนทัศน์จิตศึกษา			วัสดุอุปกรณ์	จำนวนจำนวนชั่วโมง
		ความเป็นชุมชน	จิตวิทยาเชิงบวก	กิจกรรมจิตศึกษา		
องค์ประกอบที่ 1 รู้จักชุมชนหรือองค์กร	กิจกรรม “เรื่องเล่าของชาวสภา”	✓	✓	✓	โพสต์อิท การทำงานของทีม	2
องค์ประกอบที่ 2 สร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง	1. กิจกรรม “ใยแมงมุม”	✓	✓	✓	แบบผังใยแมงมุม ความเป็นทีม	1
	2. กิจกรรม “ฉันเห็นเธอเธอเห็นฉัน”	✓	✓	✓	ภาพวาดอนาคต	1
องค์ประกอบที่ 3 พัฒนาปัจเจกบุคคล	1. กิจกรรมสุนทรียสนทนา “เรื่องของฉัน”	✓	✓	✓	โพสต์อิท สะท้อนตัวฉัน	1
	2. กิจกรรม “สัตว์สี่ทิศ”	✓	✓	✓	ใบกิจกรรม “สัตว์สี่ทิศ”	1
องค์ประกอบที่ 4 สร้างการเปลี่ยนแปลง	1. กิจกรรม “จิตอาสาแบ่งปันน้ำใจพี่ช่วยน้อง”	✓	✓	✓	โครงการ“จิตอาสาพี่ช่วยน้อง”	18
	2. กิจกรรม “จดหมายถึงฉัน...ในอนาคต”	✓	✓	✓	จดหมายถึงฉันในอนาคต	1
	3. กิจกรรม “ส่งตุ๊กตาหมี”	✓	✓	✓	ตุ๊กตาหมี	1
					รวม	**26**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาภาวะผู้นำร่วมโดยประยุกต์ใช้จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสภานักเรียน โดยทั้ง 4 องค์ประกอบของแนวคิดภาวะผู้นำร่วมนั้น มีการประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์จิตศึกษาครบทั้ง 3 ข้อ คือ ความเป็นชุมชน จิตวิทยาเชิงบวก และกิจกรรมจิตศึกษา ที่มีชุดกิจกรรมย่อยในแต่ละชั่วโมงอบรมประจำแต่ละสัปดาห์ ซึ่งองค์ประกอบที่ 4 สร้างการเปลี่ยนแปลง มีการใช้เวลามากที่สุด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สภานักเรียนต้องปฏิบัติโครงการจริงในภาคสนาม พร้อมทั้งกลับมาสรุปกิจกรรม ประเมินตนเองและถอดบทเรียนต่อไปในอนาคต

ตอนที่ 2 ผลทักษะการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ของสภานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้โปรแกรมภาวะผู้นำร่วมกับการประยุกต์ใช้จิตศึกษา ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการประเมินการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียน แยกตามรายด้านในประเด็นเพื่อการปรับปรุง และประเด็นที่สำเร็จและต่อยอด ได้ผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการประเมินการเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงสังคมของสภานักเรียน แยกตามรายด้านในประเด็นเพื่อการปรับปรุง และประเด็นที่สำเร็จและต่อยอด

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นเพื่อการปรับปรุง	ประเด็นที่สำเร็จและการต่อยอด
ด้านที่ 1 การให้ความร่วมมือในการทำงาน	ควรพัฒนาความชัดเจนในการสื่อสารและการประสานงานระหว่างฝ่าย รวมถึง การบริหารเวลาเพื่อลดความกดดันในช่วงท้ายของการทำงาน	นักเรียนมีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แบ่งหน้าที่ตามความถนัด และช่วยเติมเต็มกันเมื่อเกิดปัญหา ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพ และบรรยากาศเชิงบวก
ด้านที่ 2 การโน้มน้าวจูงใจ	ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารให้เหมาะสมกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล และอธิบายคุณค่าและเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น	นักเรียนใช้การสื่อสารด้วยเหตุผล ความหวังดี และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เพื่อนร่วมทีมเข้าใจเป้าหมายร่วมและให้ความร่วมมือโดยไม่ใช้การบังคับ
ด้านที่ 3 การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ควรเสริมทักษะการจัดการกับสมาชิกที่ยังไม่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างสมดุลระหว่างการนำกับการรับฟังความคิดเห็น	นักเรียนสามารถจัดระบบงานให้ชัดเจนขึ้น ใช้ระเบียบวินัยและความตรงต่อเวลาเป็นเครื่องมือสร้างความเชื่อมั่น และเปิดโอกาสให้ทดลองแนวทางใหม่ร่วมกัน
ด้านที่ 4 การเป็นต้นแบบในการทำงาน	ควรรักษาความสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่ และเพิ่มความกล้าในการตัดสินใจและแจ้งปัญหาอย่างทันท่วงที	นักเรียนแสดงความรับผิดชอบ ลงมือปฏิบัติจริง มีความตรงต่อเวลา และให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากทีม

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านการทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน เป็นด้านที่มีความเด่นชัดสูงที่สุด นักเรียนสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการทำงานเป็นทีม การรับฟังความคิดเห็น การแบ่งบทบาทตามความถนัด และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนงานสำเร็จ แม้จะยังพบประเด็นที่ควรพัฒนาในเรื่องการจัดการเวลาและการประสานงานในสถานการณ์กดดัน แต่โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่าการทำงานร่วมกันได้กลายเป็นฐานสำคัญของการขับเคลื่อนงานสภานักเรียน และเป็นจุดแข็งที่สามารถต่อยอดได้ในระยะยาว รองลงมาคือ ด้านการเป็นต้นแบบในการทำงาน ซึ่งนักเรียนสะท้อนบทบาทของการแสดงออกผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ความรับผิดชอบ และความตรงต่อเวลา ส่งผลให้ได้รับความเชื่อมั่นและการยอมรับจากเพื่อนสมาชิกอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ยังพบประเด็นที่ควรพัฒนาในด้านความสม่ำเสมอและความกล้าในการตัดสินใจเชิงรุก ซึ่งหากได้รับการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่อง จะช่วยยกระดับบทบาทผู้นำของนักเรียนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในขณะที่ด้านการโน้มน้าวใจ และด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความเด่นชัดน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสองด้านแรก นักเรียนยังอยู่ในระยะของการเรียนรู้และปรับตัว โดยเฉพาะการเลือกใช้วิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคคลที่มีความแตกต่าง การอธิบายคุณค่าและเหตุผลของการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการจัดการกับแรงต้านจากสมาชิกที่ยังไม่พร้อม อย่างไรก็ตาม ผลยังแสดงให้เห็นพัฒนาการเชิงบวก เช่น การใช้เหตุผลแทนการบังคับ และการพยายามเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็น ซึ่งเป็นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาในระยะต่อไป

ตอนที่ 2.2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสะท้อนคิดของนักเรียนสภานักเรียนหลังปฏิบัติกิจกรรม (AAR) ในประเด็นความรู้สึก การเรียนรู้ใหม่ การนำไปประยุกต์ใช้

ในภาพรวมพบว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีลักษณะเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน การโน้มน้าวใจ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการเป็นต้นแบบในการทำงาน โดยสามารถสังเคราะห์ภาพรวมออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. มิติด้านความรู้สึก นักเรียนสะท้อนความรู้สึกในภาพรวมว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เกิดทั้งความท้าทาย ความกดดัน และความไม่มั่นใจในระยะแรก โดยเฉพาะเมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความคิดเห็นและบุคลิกแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อกิจกรรมดำเนินไป นักเรียนเริ่มรู้สึกถึงความไว้วางใจ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเกิดความภาคภูมิใจในบทบาทของตนเองมากขึ้น

2. มิติด้านการเรียนรู้ จากการสะท้อนคิด นักเรียนได้เรียนรู้ว่าภาวะผู้นำไม่ได้หมายถึงการใช้อำนาจหรือการสั่งการเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นกระบวนการร่วมที่ต้องอาศัยความร่วมมือ การสื่อสารเชิงเหตุผล และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การทำงานให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน การเคารพความแตกต่าง และการทำงานบนเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้นักเรียนยังเรียนรู้ว่าการโน้มน้าวใจที่มีประสิทธิภาพเกิดจากความจริงใจ การอธิบายด้วยเหตุผล และการเข้าใจบริบทของผู้อื่น ขณะเดียวกัน การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องอาศัยวินัย ความสม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน ส่วนการเป็นต้นแบบในการทำงานเริ่มต้นจากการกระทำของตนเอง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่ม

3. มิติด้านการนำไปใช้ นักเรียนสะท้อนในการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ทั้งในการดำเนินงานของสภานักเรียนและในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการทำงานเป็นทีม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การใช้เหตุผลแทนการบังคับ การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง และการแสดงบทบาทผู้นำผ่านการปฏิบัติจริง นักเรียนตั้งใจจะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่สามารถร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม เป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี และรักษามาตรฐานการทำงานของตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างแก่เพื่อน ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุป การสะท้อนคิดของสภานักเรียนในทั้ง 4 ด้าน สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำที่ครอบคลุมทั้งด้านอารมณ์ ความคิด และการปฏิบัติ โดยนักเรียนไม่เพียงเกิดการเรียนรู้เชิงแนวคิด แต่ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในการทำงานจริง ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโปรแกรมที่บูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำร่วมตามกรอบของ W.K. Kellogg Foundation (2007) ร่วมกับแนวคิดจิตศึกษาของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา สามารถส่งเสริมทักษะความเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงทางสังคมของผู้เข้าร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านของปัจเจกบุคคล ทีมงาน และการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับองค์กรและชุมชน ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอดความรู้หรือบทบาทผู้นำแบบลำดับชั้นเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย การพัฒนาทักษะด้านการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การตัดสินใจร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ปรากฏในผลการวิจัย มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด Collective Leadership Framework ซึ่งเน้นการกระจายบทบาทผู้นำ การใช้พลังของกลุ่ม และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Center for Ethical Leadership, 2005; Center for Ethical Leadership, 2006; W.K. Kellogg Foundation, 2007) โดยแนวคิดดังกล่าวมองว่าภาวะผู้นำเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทีมงาน และบริบทของปัญหา มากกว่าการพึ่งพาผู้นำเพียงคนเดียว ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Friedrich et al. (2016) ที่ชี้ว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำร่วมมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพของทีมและการจัดการกับปัญหาที่มีความซับซ้อน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมมีความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิดความไว้วางใจและการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ภายในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ West et al. (2014) ที่ระบุว่าการพัฒนาภาวะผู้นำร่วมช่วยเสริมสร้างคุณภาพการทำงานร่วมกันและนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในองค์กร โดยเฉพาะองค์กรที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย

ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับบทความของ กิตติทัศน์ เขียวฉอ้อน (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่าการทำงานเป็นทีมเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิผลของการทำงานและการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ในขณะเดียวกันการนำแนวคิดจิตศึกษาของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา มาใช้ร่วมกับกรอบภาวะผู้นำร่วม มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงจากภายในทั้งในด้านการรู้เท่าทันตนเอง การกำกับอารมณ์ และการตระหนักรู้ต่อผู้อื่น ของผู้เข้าร่วม ผ่านกระบวนทัศน์จิตศึกษา ซึ่งมีความเป็นชุมชน จิตวิทยาเชิงบวก และกิจกรรมจิตศึกษา ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน (วิเชียร ไชยบัง, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดหนองเลา และคณะ (2565) ที่พบว่าจิตศึกษาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก ความสุขในการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงบวก อันเป็นรากฐานของการพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างรอบด้าน เมื่อพิจารณาในบริบทการบริหารและพัฒนาการศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐณิชา เทศบุตร (2566) ซึ่งพบว่าการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาช่วยยกระดับสมรรถนะด้านภาวะผู้นำการทำงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำร่วมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทสถานศึกษา สะท้อนพัฒนาการทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชน โดยการใช้ความร่วมมือเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านการรู้เท่าทันตนเอง ความรับผิดชอบ และการเป็นต้นแบบในการทำงาน สอดคล้องกับองค์ประกอบระดับบุคคลตามแบบเป็นแบบแผนการพัฒนา (social change model) ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างยั่งยืน (สมาน อัศวภูมิ, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตามรายงาน The Future of Jobs Report 2025 ของ World Economic Forum (2025) ซึ่งระบุว่าทักษะด้านภาวะผู้นำ การทำงานร่วมกัน และอิทธิพลทางสังคมเป็นทักษะสำคัญที่ตลาดแรงงานและองค์กรในอนาคตต้องการอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป การบูรณาการกรอบภาวะผู้นำร่วมของ Kellogg กับแนวคิดจิตศึกษาของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ช่วยส่งเสริมทั้งทักษะความเป็นผู้นำและผู้เปลี่ยนแปลงทางสังคมของผู้เข้าร่วมอย่างรอบด้าน สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำร่วมควบคู่กับการพัฒนามิติภายในของผู้นำนักเรียนเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกการทำงานในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อโรงเรียนและสภานักเรียน ควรนำโปรแกรมภาวะผู้นำร่วมโดยประยุกต์ใช้จิตศึกษาไปใช้เป็นหลักสูตรพัฒนาผู้นำนักเรียน ประจำปีของสภานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และควรบูรณาการกิจกรรมจิตศึกษาเข้าในกิจกรรมประจำของสภานักเรียน เช่น การประชุมประจำสัปดาห์หรือการวางแผนโครงการจิตอาสา เพื่อให้การเสริมสร้างภาวะผู้นำร่วมและอิทธิพลทางสังคมเป็น

กระบวนการต่อเนื่อง ไม่ใช่เฉพาะช่วงอบรมอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 6 สัปดาห์ เพื่อให้เกิดการฝึกฝนซ้ำและพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำในชีวิตจริง

1.2 ข้อเสนอแนะต่อครูที่ปรึกษาและผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาสภานักเรียนควรพัฒนาบทบาทเป็นกระบวนกร ร่วมในกระบวนการจิตศึกษา เช่น ตั้งคำถามสะท้อนคิด การฟังอย่างลึก การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก เพื่อช่วยประคับประคองการเรียนรู้ด้านอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนทรัพยากร เวลา และงบประมาณสำหรับโครงการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน (เช่น โครงการจิตอาสาเพื่อสังคม) เพราะเป็นช่วงที่ช่วยหลอมรวมภาวะผู้นำร่วม การทำงานเป็นทีม และการสร้างการเปลี่ยนแปลงได้เด่นชัดที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ด้านการพัฒนาโปรแกรม ควรพัฒนาโมดูลกิจกรรมเฉพาะเพื่อเสริมด้าน “การโน้มน้าวใจ” และ “การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง” เช่น เวิร์คชอปการสื่อสารเชิงโน้มน้าว การจัดการแรงต้าน การออกแบบแคมเปญสังคม เนื่องจากเป็นด้านที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยและความเด่นชัดน้อยกว่าด้านอื่น พร้อมกับคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนว่ามีการแบ่งโครงสร้าง หน้าที่การทำงานของสภานักเรียนในรูปแบบใด แล้วปรับบางกิจกรรมให้สอดคล้องกับหน้าที่ของสภานักเรียนในการนำไปใช้

2.2 ควรทดลองขยายการใช้โปรแกรมไปยังกลุ่มผู้นำนักเรียนประเภทอื่น เช่น แกนนำนักเรียนห้องเรียนคุณธรรม ชุมนุมจิตอาสา หรือผู้นำนักเรียนระดับห้องเรียน เพื่อศึกษาว่ากระบวนการจิตศึกษาผสานภาวะผู้นำร่วมช่วยต่อยอดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในโรงเรียนได้มากน้อยเพียงใด

2.3 ควรมีการติดตามผลหลังจบโปรแกรมในระยะ 6 เดือน ถึง 1 ปี เพื่อศึกษาความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง เช่น ความต่อเนื่องของการทำงานเป็นทีม การริเริ่มโครงการใหม่ และการคงอยู่ของบทบาทผู้นำในชีวิตประจำวันและมีการศึกษาผลกระทบเชิงระบบ เช่น ผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียน ความสัมพันธ์ครูกับนักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำของสภานักเรียนเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กิตติทัศน์ เขียวฉอ้อน. (2560). การทำงานเป็นทีมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11*(1), 335-370.

ณัฐณิชา เทศบุตร. (2566). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วัชรินทร์ อุดหนองเลา, ณัฐวุฒิ บุราโส, ลัดดา วงค์กระจ่าง, วิมลรัตน์ ศรีวะรมย์ และธีรังกูร วรบำรุงกุล. (2565). จิตศึกษากับการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติใหม่: กรณีศึกษาโรงเรียนแหลมสิงห์วิทยาคม “อาทรสังขะวัฒนะ ๔ อุปถัมภ์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 5*(1), 1-15.

วิเชียร ไชยบัง. (2566). *จิตศึกษากับการพัฒนาผู้เรียนสู่การเปลี่ยนแปลงจากภายใน* (พิมพ์ครั้งที่ 11). โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา.

สมาน อัศวภูมิ. (2567, 21 มกราคม). *Social change leadership vs the social change model of leadership development.* เรียบเรียงจากหนังสือ *Leadership for a better world: Understanding the social change model of leadership development (Komives & Wagner).*

Center for Ethical Leadership. (2005). *The framework: A tool to develop collective leadership for community change.*

Center for Ethical Leadership. (2006). *Kellogg Leadership for Community Change (KLCC): Building leadership capacity for community change.*

Friedrich, T. L., Griffith, J. A., & Mumford, M. D. (2016). Collective leadership behaviors: Evaluating the leader, team network, and problem situation characteristics. *The Leadership Quarterly, 27(2), 312-333.*

West, M. A., Eckert, R., Collins, B., & Chowla, R. (2014). *Developing collective leadership for health care. The King’s Fund.*

W.K. Kellogg Foundation. (2007). *Leadership for community change: Core principles and practices*. W.K. Kellogg Foundation.

World Economic Forum. (2025). *The future of jobs report 2025*. World Economic Forum.

การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา
STUDENTS’ COMMUNICATION OF IDEAS IN PROBLEM SOLVING MATHEMATICS CLASSROOM

ณัฐวุฒิ บุดดางาม[1] และนิศากร บุญเสนา[2*]
Natthawut Booddangam[1] and Nisakorn Boonsena[2*]

[1,2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
[1,2]Faculty of Education, Khon Kaen University

*Corresponding author, E-mail: nisabo@kku.ac.th โทรศัพท์ 08 5751 0506

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในการเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 14 คน ภายใต้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิดตามแนวคิดของ Inprasitha (2010) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ 9 แผน เรื่อง เศษส่วน แบบบันทึกการสังเกต และโพรโทคอลถอดความข้อมูล แบบบันทึกแนวคิดของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้กรอบแนวคิดการสื่อสารของ Emori (2004 อ้างถึงใน ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2565) ได้แก่ 1) วิธีการตีความสาร 2) วิธีการตีความการกระทำของผู้อื่น

ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนเกิดขึ้นต่อเนื่องไปตามลำดับกิจกรรม ในขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหา นักเรียนเพียงตีความคำสั่งและแสดงความเข้าใจเบื้องต้น ยังไม่เกิดการอธิบายเหตุผล ต่อมาในขั้นเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลักภายในกลุ่ม มีการตีความข้อมูล การสังเกต การสร้างเศษส่วนสมมูล และการตรวจสอบแนวคิดร่วมกัน ขั้นการอภิปรายและการเปรียบเทียบทั้งชั้นเรียน นักเรียนอธิบายขั้นตอน เชื่อมโยงภาพ ปริมาณ และคำถามครู พร้อมนำการตีความพฤติกรรมของเพื่อนมาปรับแนวคิดของตนเอง และในขั้นการสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นักเรียนเป็นผู้หลอมรวมแนวคิดร่วมของชั้นเรียน ครูทำหน้าที่จัดระบบความคิดโดยใช้คำถามและการทวนซ้ำ

คำสำคัญ: การสื่อสารแนวคิด วิธีการแบบเปิด

Abstract

This study employed a qualitative research approach with the objective of investigating students’ communication of mathematical ideas in problem solving mathematics classroom. The participants were 14 sixth-grade students from an opportunity expansion school in Surin Province during the 2025 academic year. The learning activities were organized using the Open Approach based on the framework proposed by Inprasitha (2010). The research instruments included 9 lesson plans for the Fractions unit, observation record forms, transcription protocols, and students’ written records of ideas. Data were analyzed using Emori’s (2004, cited in Inprasitha, 2022) framework of mathematical communication, which consists of: 1) methods of interpreting messages and 2) methods of interpreting others’ actions.

The findings revealed that students’ communication of ideas developed continuously across the sequence of learning activities. In problem-posing phase, students primarily interpreted the task instructions and demonstrated initial understanding, with little explanation of reasoning. In the self-learning phase, students acted as the main communicators within their groups, engaging in data interpretation, observation, construction of equivalent fractions, and collaborative verification of ideas. During the whole-class discussion and comparison phase, students explained solution procedures, connected visual representations, quantities, and the teacher’s questions, and refined their own ideas by interpreting their peers’ actions and reasoning. In the Summarization through connecting students mathematical ideas emerged in the classroom phase, which focused on connecting students’ ideas emerging from classroom discussions, students synthesized shared classroom understanding, while the teacher played a role in organizing students’ thinking through questioning and repetition.

Keywords: Communication of Ideas, Open Approach

บทนำ

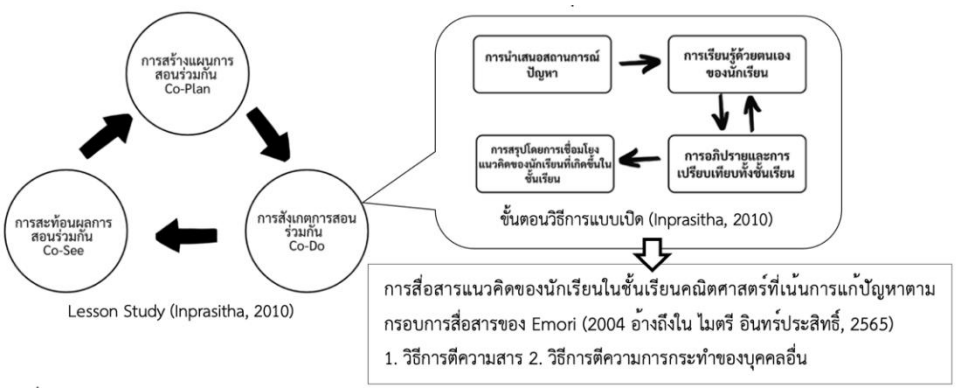
การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ในบริบทการศึกษา ไม่เพียงเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ ความสัมพันธ์เชิงบวก และบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หากการสื่อสารไม่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ย่อมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ (DeVito, 2013) สำหรับการเรียนรู้คณิตศาสตร์ Emori (2004 อ้างถึงใน ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2565) ชี้ว่าการสื่อสารทางคณิตศาสตร์มีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากสารหรือข้อมูลที่ถ่ายทอดต้องสะท้อนโครงสร้างเชิงคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ การสื่อสารต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความคุ้มค่า และความเป็นอิสระของผู้สื่อสาร และได้เสนอ “โมเดลการสื่อสาร” ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ กระบวนการสื่อสาร กระบวนการตระหนักรู้ วิธีการตีความสาร และวิธีการตีความการกระทำของผู้อื่น โดยโมเดลนี้สะท้อนว่าความหมายของสารไม่เกิดขึ้นจากถ้อยคำโดยตรง แต่เกิดขึ้นผ่านการตีความตามประสบการณ์และบริบทของผู้รับสารแต่ละคน การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการแสดงความเข้าใจและวิธีคิดของผู้เรียน

ในบริบทของการศึกษาชั้นเรียนการสื่อสารแนวคิดมีความสำคัญ โดยเป็นกระบวนการที่ครูและทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันวางแผน สังเกตการสอน และสะท้อนผลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (Lewis, Perry, & Hurd, 2009) ลักษณะของชั้นเรียนที่ใช้นวัตกรรมนี้เน้นให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ผ่านการตั้งคำถาม อธิบายเหตุผล และอภิปรายร่วมกัน (Murata, 2011) โดยการสอนใช้ “วิธีการแบบเปิด” (Open Approach) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการนำเสนอปัญหา 2) ขั้นการเรียนรู้ด้วยตัวเองของนักเรียน 3) ขั้นการอภิปรายและการเปรียบเทียบทั้งชั้นเรียน และ 4) ขั้นการสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (Inprasitha, 2010) การเรียนรู้ในรูปแบบนี้จึงไม่เพียงเป็นการแก้ปัญหา แต่เป็นกระบวนการตีความสารและการตีความการกระทำของผู้อื่นเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันภายในชั้นเรียน จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาการสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา เพื่อทำความเข้าใจการเรียนรู้ตามมุมมองการตีความสารและการสร้างความหมายร่วมกันในชั้นเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการสื่อสารแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาตามกรอบแนวคิดการสื่อสารของ Emori (2004 อ้างถึงใน ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2565) โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิดตามกรอบแนวคิดของ Inprasitha (2010)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสื่อสารแนวคิดของนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่นักเรียนถ่ายทอดความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ด้วยการอธิบายเหตุผล วิธีคิด การตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา และการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลหรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ผ่านการพูด การเขียน การวาดภาพ การใช้สัญลักษณ์ หรือการปฏิบัติ โดยการศึกษานี้จะพิจารณาในมุมมองของวิธีการตีความสาร และวิธีการตีความการกระทำของบุคคลอื่นของนักเรียน

1. วิธีการตีความสารของนักเรียน คือ กระบวนการที่นักเรียนนำข้อมูล ข้อความ หรือสัญญาณที่ได้รับจากผู้ส่งสารไปแปลความหมาย ทำความเข้าใจ และเชื่อมโยงกับความรู้ ประสบการณ์เดิม และมุมมองส่วนบุคคลของตนเอง การตีความสารครอบคลุมบริบทของสถานการณ์ น้ำเสียง ภาษากาย สื่อที่ใช้ และความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร โดยผลของการตีความจะสะท้อนให้เห็นผ่านการตอบสนอง เช่น การแสดงความคิด ความรู้สึก การตัดสินใจ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งบ่งบอกว่าผู้รับสารได้เข้าใจและให้ความหมายต่อข้อมูลนั้นอย่างไร

2. วิธีการตีความการกระทำของบุคคลอื่น คือ กระบวนการทำความเข้าใจความหมายเจตนาและความรู้สึกที่แฝงอยู่ในพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่น การตีความความคิดและเจตนารมณ์ของผู้กระทำในฐานะปัจเจกบุคคล ซึ่งในการศึกษานี้เป็นการตีความการกระทำของนักเรียนต่อนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งหมายถึงตีความการกระทำของเพื่อนในชั้นเรียน

วิธีการแบบเปิด (Open Approach) หมายถึง แนวทางการสอนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา หมายถึง ขั้นตอนที่ครูผู้สอนจะนำเสนอสถานการณ์ปัญหาตามที่ออกแบบไว้ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน หมายถึง ขั้นตอนการให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง เมื่อนักเรียนมีปัญหาเป็นของตนเองแล้ว นักเรียนจะร่วมกันแก้ปัญหากับเพื่อน โดยการแสดงแนวคิด วิธีการ รวมถึงการพูดคุยปรึกษากันเพื่อให้ได้ผลลัพธ์

ขั้นที่ 3 การอภิปรายและการเปรียบเทียบทั้งชั้นเรียน หมายถึง ขั้นตอนที่นักเรียนออกมานำเสนอแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มของนักเรียน มาอภิปรายทั้งชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแนวคิดของเพื่อน ครูผู้สอนจะทำหน้าที่บันทึกแนวคิดที่นำเสนอลงบนกระดาน และเปิดโอกาสให้นักเรียนในชั้นเรียนได้ตั้งประเด็นต่าง ๆ เพื่ออภิปรายร่วมกัน

ขั้นที่ 4 การสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน หมายถึง การขยายแนวคิดโดยการเชื่อมโยงจากแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนโดยครูและนักเรียนทั้งชั้นเรียน สะท้อนความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 14 คน ปีการศึกษา 2568

1.2 สถานที่ทำการวิจัย โรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ ชั้นเรียนที่ใช้ในการวิจัย คือ ชั้นเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นชั้นเรียนที่ได้มีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิดมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2566 - 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง เศษส่วน ในหนังสือคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เล่มที่ 1 จำนวน 9 แผน จากหนังสือเรียนฉบับญี่ปุ่น ของสำนักพิมพ์ GAKKOH TOSHO, JAPAN ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ (2553)

2.2 แบบบันทึกแนวคิดของนักเรียน ใช้บันทึกแนวคิด วิธีการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาในแต่ละคาบ

2.3 แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียน ใช้เพื่อจดบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้และการตอบสนองของนักเรียนที่มาจากสถานการณ์ปัญหา คำสั่ง และครูผู้สอน ทั้งคำพูด สีหน้า ท่าทาง และแนวคิดของนักเรียน ในระหว่างการจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด

2.4 เครื่องบันทึกวิดีทัศน์ ใช้บันทึกตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรมจนสิ้นสุดการทำกิจกรรม เพื่อนำไปถอดโพรโทคอลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2.5 เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกเสียงของนักเรียนขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมในกลุ่มย่อยและนำเสนอหน้าชั้นเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากค้นหาปรากฏการณ์ทางการศึกษาในชั้นเรียน ศึกษา ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยต่าง ๆ ศึกษากรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนั้น จึงดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ออกแบบสถานการณ์ปัญหาในแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง เศษส่วน ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เล่มที่ 1 ของสำนักพิมพ์ GAKKOH TOSHO, JAPAN ซึ่งแปลและเรียบเรียง ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ (2553)

3.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ออกแบบไว้ โดยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้และการตอบสนองของนักเรียนที่มาจากสถานการณ์ปัญหา คำสั่ง และครูผู้สอน ทั้งคำพูด สีหน้า ท่าทาง และแนวคิดของนักเรียน โดยบันทึกภาพนิ่ง บันทึกเสียง บันทึกวิดีทัศน์ตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนของวิธีการแบบเปิดทั้ง 4 ขั้นตอน และบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารแนวคิดของนักเรียน

3.3 เก็บรวบรวมแบบบันทึกแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้

3.4 ร่วมกันสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การสนทนา และการสื่อสารของนักเรียนในระหว่างการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละคาบเรียนมาพิจารณาอย่างละเอียด เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การพูดโต้ตอบ การซักถาม การอธิบายวิธีคิด การใช้ภาพหรือสัญลักษณ์ประกอบการอธิบาย และปฏิกิริยาตอบสนองต่อคำถามหรือสถานการณ์ปัญหาที่ครูนำเสนอ

4.2 นำแบบบันทึกแนวคิดของนักเรียนที่ได้จากกิจกรรมการแก้ปัญหามาวิเคราะห์ โดยผลงานเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของงานเขียน ภาพวาด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจ กระบวนการคิด การเชื่อมโยงแนวคิด และการนำเสนอคำอธิบายของนักเรียนในแต่ละสถานการณ์ปัญหา

4.3 ถอดความข้อมูลจากการบันทึกวิดีทัศน์และการบันทึกเสียงออกมาเป็นข้อความลายลักษณ์อักษรหรือที่เรียกว่าโพรโทคอล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์บทสนทนา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสื่อสารแนวคิดของนักเรียนอย่างละเอียด

4.4 ดำเนินการวิเคราะห์มูลตามกรอบการสื่อสารของ Emori (2004 อ้างถึงใน ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2565) โดยวิเคราะห์ตามการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด 4 ขั้นตอน ตามกรอบแนวคิดของ Inprasitha (2010)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอลำดับผลการวิจัยตามการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด 4 ขั้นตอน ตามกรอบแนวคิดของ Inprasitha (2010) โดยนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

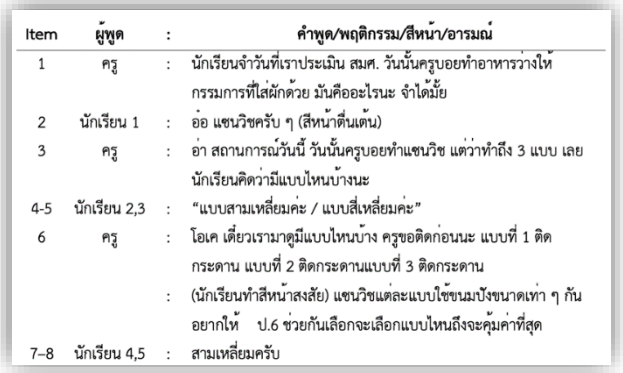
ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหา

ในขั้นที่ 1 พบว่า ผู้ส่งสารหลัก คือ ครู ซึ่งทำหน้าที่นำเสนอสถานการณ์ปัญหา และกำหนดทิศทางของกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านคำถาม การอธิบาย และการให้คำสั่งอย่างต่อเนื่อง ครูสร้างบริบทของปัญหา เชื่อมโยงสถานการณ์จริงกับแนวคิดทางคณิตศาสตร์ พร้อมกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ

1. การตีความสารของนักเรียนยังไม่ปรากฏชัด นักเรียนส่วนใหญ่ทำหน้าที่รับสารและพยายามทำความเข้าใจคำสั่ง เช่น การอ่านทวนคำสั่ง การระบุปริมาณขนมปัง และการตอบคำถามยืนยันความเข้าใจ พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนว่านักเรียนยังอยู่ในขั้นของการรับรู้และการเตรียมความพร้อมทางความคิด แต่ยังไม่มีการอธิบายเหตุผลหรือขยายความแนวคิดด้วยตนเอง

2. การตีความการกระทำของเพื่อน นักเรียนยังไม่ปรากฏพฤติกรรมในการสังเกต เปรียบเทียบวิธีการของเพื่อน การสื่อสารจึงเป็นจากครูไปยังนักเรียน และจากนักเรียนกลับไปยังครูในรูปแบบการตอบคำถามสั้น ๆ ทำให้นักเรียนยังไม่ได้อ้างอิงแนวคิดของเพื่อนเพื่อขยายความเข้าใจของตนเอง

ดังนั้น การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในขั้นนี้ เป็นเพียงรับสารและปฏิบัติตามคำสั่งของครูเท่านั้น แต่ขั้นตอนนี้ทำหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิด ที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและเตรียมพร้อมสำหรับการอภิปราย วิเคราะห์ และสื่อสารแนวคิดด้วยตนเองในขั้นเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไป ดังโพรโทคอลต่อไปนี้

Item	ผู้พูด	:	คำพูด/พฤติกรรม/สีหน้า/อารมณ์
1	ครู	:	นักเรียนจำวันที่เราประเมิน สมศ. วันนั้นครูบอยทำอาหารว่างให้ กรรมการที่ใส่ผักด้วย มันคืออะไรนะ จำได้มั้ย
2	นักเรียน 1	:	อ่อ แซนวิชครับ ๆ (สีหน้าตื่นเต้น)
3	ครู	:	อ่า สถานการณ์วันนี้ วันนั้นครูบอยทำแซนวิช แต่ว่าทำถึง 3 แบบ เลย นักเรียนคิดว่ามีแบบไหนบ้างนะ
4-5	นักเรียน 2,3	:	“แบบสามเหลี่ยมค่ะ / แบบสี่เหลี่ยมค่ะ”
6	ครู	:	โอเค เดี๋ยวเรามาดูมีแบบไหนบ้าง ครูขอติดก่อนนะ แบบที่ 1 ติดกระดาน แบบที่ 2 ติดกระดานแบบที่ 3 ติดกระดาน
		:	(นักเรียนทำสีหน้าสงสัย) แซนวิชแต่ละแบบใช้ขนมปังขนาดเท่า ๆ กัน อยากให้ ป.6 ช่วยกันเลือกจะเลือกแบบไหนถึงจะคุ้มค่าที่สุด
7–8	นักเรียน 4,5	:	สามเหลี่ยมครับ

ภาพที่ 2 ตัวอย่างโพรโทคอลขั้นที่ 1

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

ในขั้นที่ 2 พบว่า นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลักและผู้ร่วมสร้างความเข้าใจภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

1. นักเรียนตีความสถานการณ์ปัญหาและคำสั่ง รวมถึงข้อมูลจากภาพในแบบบันทึกแนวคิด โดยมุ่งเน้นการทำให้เศษส่วนมีตัวส่วนเท่ากันก่อน จึงสามารถดำเนินการบวกหรือลบได้อย่างถูกต้อง

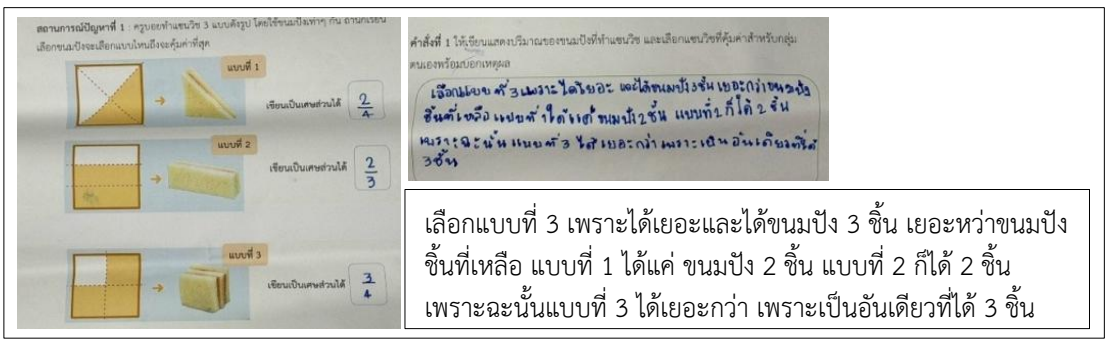
นักเรียนเลือกวิธีการที่เหมาะสม เช่น การหาเศษส่วนสมมูล การคำนวณพหุคูณ และการใช้ตัวคูณร่วม ทำให้สามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์ปริมาณเศษส่วนอย่างเป็นลำดับขั้น การตีความสารเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การทดลองปฏิบัติ การแจกแจงค่าตัวเลข การคูณเพื่อสร้างเศษส่วนสมมูล ไปจนถึงการเลือกค่าที่เหมาะสมและยืนยันความถูกต้องร่วมกัน

2. นักเรียนตีความการกระทำของเพื่อนผ่านการสังเกต การติดตาม และการประเมินผล เช่น การตรวจสอบค่าตัวคูณ การตั้งคำถามเพื่อยืนยันความถูกต้อง การปรับวิธีการเมื่อพบข้อคลาดเคลื่อน และการยืนยันความสอดคล้องก่อนดำเนินการต่อ การตีความการกระทำของเพื่อนนี้ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มปรับแนวคิดของตนเอง ตรวจสอบผลลัพธ์ และสร้างความเข้าใจร่วม ทำให้กระบวนการคิดและการตัดสินใจของกลุ่มเป็นระบบและสอดคล้องกับเป้าหมายร่วม

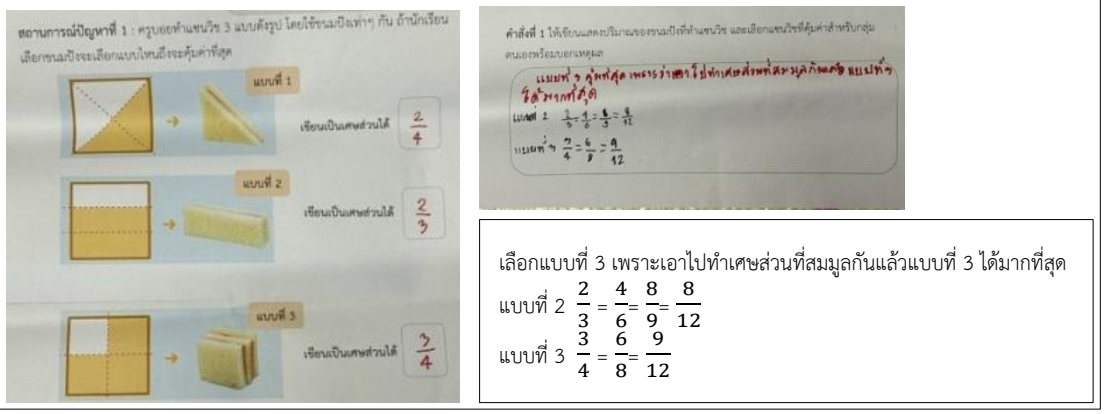
ดังนั้น การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนปรากฏผ่านทั้งด้วยคำพูด การอธิบายขั้นตอน และการลงมือปฏิบัติ เช่น การแจกแจงตัวเลข การวงกลมค่าที่ตรงกัน การชี้ตำแหน่ง และการสรุปผลลัพธ์ร่วม การสื่อสารเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือควบคุมทิศทางความคิดของกลุ่ม ทำให้แนวคิดที่กระจัดกระจายค่อย ๆ หลอมรวมเป็นแนวทางร่วมของกลุ่ม และนำไปสู่การตัดสินใจ ดังโพรโทคอลต่อไปนี้

Item	ผู้พูด	:	คำพูด/พฤติกรรม/สีหน้า/อารมณ์
33	นักเรียน 5	:	อันนี้ สองส่วนสี่ สองสวนสาม แล้วก็สามสวนสี่ (เขียนเศษส่วนและชี้ตามภาพ)
34	นักเรียน 8	:	อันนี้กับอันนี้ (ชี้ไปที่ แบบที่ 1 และแบบที่ 3) รู้เลยอะไรมากกว่า
35	นักเรียน 9	:	อันไหน ๆ
36	นักเรียน 5	:	เราหาอันที่ 2 กับ 3 ทำเศษส่วนที่สมมูลลงในนี้เลยได้มั้ย
37	นักเรียน 8	:	โอเค แปบ (นึกสมุด) ทำใส่นี้ก่อนดีกว่า
38	นักเรียน 5	:	ได้อะไรบ้างนะ
39	นักเรียน 8	:	เขาได้ สองส่วนสาม สี่ส่วนหก หกส่วนเก้า แปดส่วนสิบสอง สามส่วนสี่ ก็ได้ หกส่วนแปด เก้าส่วนสิบสอง
40	นักเรียน 9	:	นี่ไงๆ ส่วนเท่ากันแล้ว เอาอันนี้ ๆ (ชี้ไปที่ เก้าส่วนสิบสอง)
41	นักเรียน 5	:	โอเค งั้นเลือก เก้าส่วนสิบสองละกัน เยอะกว่า
42	นักเรียน 9	:	เขียนลง ๆ แบบที่ 3
43	นักเรียน 5	:	แบบที่ 3 คุ้มที่สุด เพราะว่าเอาไปทำเศษส่วนที่สมมูลกันแล้วแบบที่ 3 ได้มากสุด โอเค เสร็จละ

ภาพที่ 3 ตัวอย่างโพรโทคอลขั้นที่ 2

ภาพที่ 4 ตัวอย่างแนวคิดของนักเรียนจากการตีความสาร แนวคิดที่ 1

ภาพที่ 5 ตัวอย่างแนวคิดของนักเรียนจากการตีความสาร แนวคิดที่ 2

ขั้นที่ 3 การอภิปรายและเปรียบเทียบทั้งชั้นเรียน

ในขั้นที่ 3 พบว่า นักเรียนทำหน้าที่เป็น ผู้ส่งสารหลัก ในการสื่อสารแนวคิดของกลุ่ม โดยไม่เพียงนำเสนอผลลัพธ์ แต่สามารถอธิบายเหตุผล สนับสนุนการตัดสินใจ และสรุปผลการเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ ขณะที่ครูทำหน้าที่ กระตุ้นและสนับสนุนการสื่อสารแนวคิด ผ่านการตั้งคำถามเชื่อมโยงกระบวนการคิด และเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมชั้นตรวจสอบความเข้าใจร่วมกัน

1. นักเรียนสามารถตีความสถานการณ์ปัญหาและคำสั่งของครูได้อย่างละเอียดและเป็นระบบ ทั้งการเชื่อมโยงคำถามของครูกับขั้นตอนการคิด การแปลงข้อมูลจากภาพหรือปัญหาที่ครูกำหนดเป็นสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ เช่น การแปลงปริมาณขนมปังเป็นเศษส่วน และต่อยอดไปสู่การสร้างเศษส่วนสมมูลเพื่อเปรียบเทียบ การตีความสารนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถอธิบายเหตุผลของแต่ละขั้นตอน เช่น การเลือกตัวคูณร่วม การคูณหรือหารตัวเศษและตัวส่วนเพื่อหาเศษส่วนสมมูล และการสรุปผลการเปรียบเทียบ

2. นักเรียนตีความการกระทำของเพื่อน โดยสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน เช่น การชี้ตำแหน่ง การเขียน การอธิบาย หรือการตั้งคำถามภายในกลุ่มและต่อหน้าชั้นเรียน พฤติกรรมเหล่านี้ถูกนำมาใช้เป็นฐานในการตรวจสอบความถูกต้อง ปรับแนวคิดของตนเอง และสนับสนุนข้อสรุปของกลุ่ม การตีความการกระทำของเพื่อนช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจร่วม ไม่เพียงแค่ในระดับบุคคล แต่ในระดับกลุ่มและทั้งชั้นเรียน ส่งผลให้การสื่อสารมีความร่วมมือ มีการตรวจสอบความถูกต้อง และสามารถต่อยอดความคิดเชิงคณิตศาสตร์ได้

ดังนั้น การสื่อสารแนวคิดของนักเรียน เป็นการถ่ายทอดแนวคิดและขั้นตอนการแก้ปัญหาตั้งแต่การแจกแจงพหุคูณ การเลือกตัวคูณร่วม การสร้างเศษส่วนสมมูล ไปจนถึงการเปรียบเทียบและสรุปผลลัพธ์พร้อมเหตุผลรองรับ การสื่อสารไม่ได้จำกัดอยู่เพียงคำตอบสุดท้าย แต่ครอบคลุมถึง

การอธิบายขั้นตอน การใช้เหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ การตรวจสอบความถูกต้อง และการตอบคำถามของครูและเพื่อนร่วมชั้นอย่างต่อเนื่อง ดังโพรโทคอลต่อไปนี้

Item	ผู้พูด	:	คำพูด/พฤติกรรม/สีหน้า/อารมณ์
68	ครู	:	ตรงไหนที่หนูบอกว่าได้มากที่สุดชี้ให้ดูหน่อยครับ
69	นักเรียน 4	:	ตรงนี้ครับ (ชี้ไปที่รูปที่ 1 และรูปที่ 3)
71	นักเรียน 4	:	เพื่อน ๆ มีอะไร สงสัยมั้ยครับ
72	นักเรียน 8	:	ทำไมแบบที่ 1 ถึงเป็นหนึ่งส่วนสอง เป็นสองส่วนสี่ไม่ใช่หรอ
74	นักเรียน 4	:	เพราะว่าผมเอามารวมกันครับ เอา 2 อันมารวมกันเลยได้หนึ่งส่วนสองเป็นครึ่ง ๆ
75	ครู	:	โอเคเพื่อนบอกว่า อันนี้มองเป็นครึ่ง ๆ เลยได้เป็น หนึ่งส่วนสอง โอเคปรบมือให้เพื่อนหน่อยครับ
80	นักเรียน 10	:	แบบแรกได้ สองส่วนสี่ แบบที่ 2 ได้ สองส่วนสาม แบบที่ 3 ได้ สามส่วนสี่ พวกเราเลือกแบบที่ 1 ค่ะ เพราะว่าจะใส่ไส้ได้เยอะเลยเลือกอันนี้
102	นักเรียน 5	:	เอาแบบที่ 2 กับ แบบที่ 3 ครับ
104	นักเรียน 5	:	เพราะว่าแบบที่ 1 มันน้อยกว่าแบบที่ 3 อยู่แล้ว มันน้อยสุดครับ
106	นักเรียน 5	:	เอาแปดส่วนสิบสอง ไปหากับเก้าส่วนสิบสอง แล้วเห็นว่าเก้าส่วนสิบสองมากกว่าครับ

ภาพที่ 6 ตัวอย่างโพรโทคอลขั้นที่ 3

ขั้นที่ 4 การสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

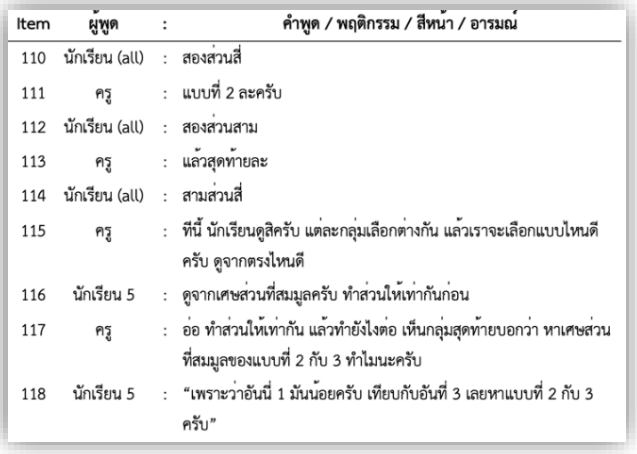
ในขั้นที่ 4 พบว่า นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารแนวคิดหลักของชั้นเรียน โดยร่วมกันเสนอและอธิบายแนวคิดจากการทำกิจกรรม แสดงวิธีการที่ใช้ และอธิบายเหตุผลประกอบการตัดสินใจผ่านการตอบคำถามของครูทั้งในลักษณะรายบุคคลและการตอบพร้อมกันทั้งชั้น ขณะที่ครูทำหน้าที่เป็นผู้จัดระเบียบ เชื่อมโยงแนวคิดที่กระจายอยู่จากการทำงานกลุ่มและการอภิปรายให้กลับมาเป็นกรอบความคิดร่วมของชั้นเรียน

1. นักเรียนตีความสารผ่านการอธิบายขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น การเปลี่ยนเศษส่วนให้มีตัวส่วนเท่ากัน การหาเศษส่วนสมมูล การหาตัวคูณร่วมน้อย การคูณทั้งเศษและส่วน การบวกหรือลบเศษส่วน และการลดรูปจนได้ผลลัพธ์สุดท้าย ซึ่งสะท้อนว่านักเรียนสามารถตีความคำถามและแนวคิดเชิงกระบวนการ และถ่ายทอดออกมาเป็นการอธิบายที่สามารถใช้เป็นองค์ความรู้ร่วมของชั้นเรียนได้

2. นักเรียนตีความการกระทำของเพื่อน ผ่านการรับฟังแนวคิดที่เพื่อนเสนอ และต่อยอดหรือปรับใช้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การทวนซ้ำแนวคิดของเพื่อน การตอบพร้อมกันทั้งชั้น ทำให้นักเรียนสามารถสร้างวิธีการแก้ปัญหาที่สมบูรณ์และเป็นระบบร่วมกัน

ดังนั้น การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในขั้นนี้มีลักษณะเป็นการหลอมรวมแนวคิดจากหลายกลุ่มและหลายบุคคลให้กลายเป็นกรอบความคิดร่วมของทั้งชั้นเรียน นักเรียนสามารถใช้แนวคิด

เกี่ยวกับเศษส่วนสมมูล ตัวคูณร่วมน้อย และการเปรียบเทียบปริมาณเป็นฐานในการตัดสินใจและสรุปผลลัพธ์ร่วม ขณะที่ครูทำหน้าที่กระตุ้น ตรวจสอบความครบถ้วน และเชื่อมโยงแนวคิดที่เกิดขึ้น ดังโพรโทคอล ต่อไปนี้

Item	ผู้พูด	:	คำพูด / พฤติกรรม / สีหน้า / อารมณ์
110	นักเรียน (all)	:	สองส่วนสี่
111	ครู	:	แบบที่ 2 ละครับ
112	นักเรียน (all)	:	สองส่วนสาม
113	ครู	:	แล้วสุดท้ายละ
114	นักเรียน (all)	:	สามส่วนสี่
115	ครู	:	ทีนี้ นักเรียนดูสิครับ แต่ละกลุ่มเลือกต่างกัน แล้วเราจะเลือกแบบไหนดีครับ ดูจากตรงไหนดี
116	นักเรียน 5	:	ดูจากเศษส่วนที่สมมูลครับ ทำส่วนให้เท่ากันก่อน
117	ครู	:	อ่อ ทำส่วนให้เท่ากัน แล้วทำยังไงต่อ เห็นกลุ่มสุดท้ายบอกว่า หาเศษส่วนที่สมมูลของแบบที่ 2 กับ 3 ทำไมนะครับ
118	นักเรียน 5	:	“เพราะว่าอันนี้ 1 มันน้อยครับ เทียบกับอันที่ 3 เลยหาแบบที่ 2 กับ 3 ครับ”

ภาพที่ 7 ตัวอย่างโพรโทคอลขั้นที่ 4

ตารางที่ 1 แสดงการสรุปผลการวิเคราะห์การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา

แผนการจัดการเรียนรู้	ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด	ผู้ส่งสาร	การตีความสารของนักเรียน	การตีความการกระทำของบุคคลอื่น (เพื่อน)	การสื่อสารแนวคิด
1-9	1	ครู	-	-	-
	2	นักเรียน	✓	✓	✓
	3	นักเรียน	✓	✓	✓
	4	นักเรียน	✓	✓	✓

หมายเหตุ เครื่องหมาย ✓ หมายถึง ปรากฏ
เครื่องหมาย - หมายถึง ยังไม่ปรากฏชัดเจน

จากตารางที่ 1 พบว่า การสื่อสารแนวคิดของนักเรียนมีความแตกต่างกันตามแต่ละขั้นของการจัดการเรียนรู้ ในขั้นที่ 1 ผู้ส่งสารหลักคือครู โดยยังไม่ปรากฏการตีความสาร การตีความการกระทำของเพื่อน และการสื่อสารแนวคิดของนักเรียนอย่างชัดเจน สะท้อนว่าการสื่อสารยังเป็นทิศทางเดียวจากครูไปสู่นักเรียน ในขณะที่ขั้นที่ 2–4 ผู้ส่งสารหลักเปลี่ยนเป็นนักเรียน โดยปรากฏการณ์ตีความสาร การตีความการกระทำของเพื่อน และการสื่อสารแนวคิดในทุกขั้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีบทบาทในการสื่อสาร อธิบาย และแลกเปลี่ยนแนวคิด การสื่อสารแนวคิดจึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วม ทั้งในระดับกลุ่มย่อยและระดับชั้นเรียนภายใต้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา พบว่า การสื่อสารของนักเรียนมีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัญหา คำสั่ง และการออกแบบกิจกรรมของครูในแต่ละขั้นของการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่การรับสารในขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหา ซึ่งช่วยเตรียมความพร้อมและสร้างความสนใจของผู้เรียน โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์ปัญหาและคำสั่งเชื่อมโยงกับบริบทและประสบการณ์ของนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงความหมายของ Ausubel (1968) ว่านักเรียนจะเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้นหากเนื้อหามีความหมายต่อตนเอง ในขั้นเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลัก ผ่านการตีความข้อมูล การทดลอง การเลือกวิธีแก้ปัญหา และการอ้างอิงต่อแนวคิดของเพื่อนร่วมกลุ่ม ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความรู้ทางคณิตศาสตร์ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สอดคล้องกับทฤษฎี Social Constructivism ของ Vygotsky (1978) ที่เน้นบทบาทของการสื่อสาร การสังเกต และการอภิปรายร่วมกับผู้อื่นในการสร้างความเข้าใจเชิงเหตุผล ในขั้นอภิปรายและเปรียบเทียบทั้งชั้นเรียน การแลกเปลี่ยนแนวคิด การอธิบายเหตุผล และการตรวจสอบความถูกต้องของวิธีแก้ปัญหา ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมและทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดของตนเองต่อยอดไปได้ จนไปสู่ขั้นสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิด ซึ่งเป็นกระบวนการหลอมรวมแนวคิดของกลุ่มให้กลายเป็นองค์ความรู้ร่วม โดยมีครูทำหน้าที่เชื่อมโยง ตรวจสอบ และทำให้แนวคิดมีความถูกต้องและเป็นระบบโดยภาพรวม พบว่าสถานการณ์ปัญหาที่ออกแบบอย่างมีความหมายส่งผลสำคัญต่อการตีความสาร การตั้งคำถาม การเปรียบเทียบแนวคิด และพัฒนาการสื่อสารเชิงเหตุผลของผู้เรียน สอดคล้องกับงานของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557, 2564) ที่ระบุว่าสถานการณ์ปัญหาที่มีความหมายต่อนักเรียนจะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนสร้างปัญหาเป็นของตนเอง และก่อให้เกิดการพัฒนาแนวคิดผ่านการแก้ปัญหาทั้งรายบุคคลและร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาทักษะการสื่อสารแนวคิดของนักเรียนในการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สามารถออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่มีบริบทเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักเรียนและเหตุการณ์ในชีวิตจริง เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการสื่อสารแนวคิด

1.2 ผู้ที่สนใจในการวิจัยเรื่องการสื่อสารแนวคิดของนักเรียนสามารถดำเนินการวิจัยในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือรายวิชาต่าง ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการบันทึกข้อมูลจากการสะท้อนผลหลังการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบของทีมการศึกษาชั้นเรียน

2.2 ควรขยายกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา เพื่อศึกษาลักษณะการตีความสารและการตีความการกระทำของบุคคลอื่นในระดับชั้นที่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์วิจัยคณิตศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์ความเป็นเลิศด้านคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยขอแสดงความขอบพระคุณต่อ รองศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ที่ได้มอบความรู้ แนวทางการทำงาน รวมถึงสนับสนุนทุนการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้อยู่ในบริบทพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.นิศากร บุญเสนา ที่ได้ให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะ แนวทางการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงเป็นกำลังใจและแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ และขอขอบคุณคณะครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). *กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน*. ศูนย์วิจัยคณิตศาสตรศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2564). *กิจกรรมเปิดชั้นเรียนระดับชาติ (National Open Class) ครั้งที่ 14* (เอกสารประกอบการบรรยาย ระหว่างวันที่ 27-28 มีนาคม 2564). ขอนแก่น.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2565). *กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์วิจัยคณิตศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Cai, J., & Nie, B. (2007). Problem solving in Chinese mathematics education: Research and practice. *ZDM–The International Journal on Mathematics Education, 39*(5-6), 459-473. https://doi.org/10.1007/s11858-007-0041-y

DeVito, J. A. (2013). *Human communication: The basic course* (12th ed.). Pearson.

Inprasitha, M. (2010). Adapting lesson study in APEC member economies. In *Proceedings of the APEC Conference on Replicating Exemplary Practices in Mathematics Education* (p. 127). Surat Thani, Thailand.

Lewis, C., Perry, R., & Hurd, J. (2009). Improving mathematics instruction through lesson study: A theoretical model and North American case. *Journal of Mathematics Teacher Education, 12*, 285–304. https://doi.org/10.1007/s10857-008-9107-9

Murata, A. (2011). Lesson study in Japan: A professional development practice for elementary mathematics teachers. *International Journal for Lesson and Learning Studies, 1*(1), 35–44. https://doi.org/10.1108/20468251211179743

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds. & Trans.). Harvard University Press.

ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิชาชีพครูโดยบูรณาการจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน: การวิจัยและพัฒนาเพื่อการผลิตครูปฐมวัย

THE OUTCOMES OF TEACHING PROFESSIONAL DEVELOPMENT COURSES BY INTEGRATING CONTEMPLATIVE EDUCATION, THE MENTORING SYSTEM, AND RESEARCH-BASED LEARNING: RESEARCH AND DEVELOPMENT FOR EARLY CHILDHOOD TEACHER PRODUCTION

ดวงใจ เนตรตระสูตร[1*] และศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์[2]
Duangjai Netrasooth[1*] and Sirimas Kosanpipat [2]

[1,2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[1,2]Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: duangjai_net@g.cmru.ac.th โทรศัพท์ 06 5362 4163

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สองประการ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัยที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และ 2) เพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้และศึกษาอุปสรรคจากการนำแผนดังกล่าวไปใช้ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาครูปฐมวัยชั้นปีที่ 4 จำนวน 50 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินแผนการเรียนรู้ (มคอ.3) โดยผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา แบบสะท้อนคิดบันทึกการเรียนรู้ และบันทึกการสอนของผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น (มคอ.3) มีคุณภาพในระดับสูงหลังการปรับปรุง โดยเฉพาะในด้านการออกแบบกิจกรรมเชิงรุกและการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ผลจากการนำไปใช้ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับสูงต่อกระบวนการเรียนการสอนเกิดการพัฒนาด้านการยอมรับตนเองและผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นผ่านการสะท้อนคิดและการทำงานวิจัยเล็ก ๆ อุปสรรคหลักที่พบคือข้อจำกัดด้านสภาพกายภาพของห้องเรียน แต่ไม่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการบูรณาการแนวคิด CCR มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาคุณภาพการผลิตครูปฐมวัย

คำสำคัญ: การผลิตครูปฐมวัย จิตตปัญญาศึกษา การให้คำปรึกษาและการเป็นพี่เลี้ยง การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน การวิจัยและพัฒนา

Abstract

This research and development study had two main objectives: 1) to develop a learning management plan for the Early Childhood Teaching Methods course integrating contemplative education, a coaching & mentoring system, and research-based learning; and 2) to evaluate the learning outcomes and identify obstacles from its implementation. The target group consisted of 50 fourth-year early childhood education student teachers. Research instruments included an expert evaluation form for the TOR 3 learning plan, a student opinion questionnaire, student reflective learning logs, and the researcher’s teaching logs. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The findings revealed that the developed learning plan (TOR 3) achieved high quality after refinement, particularly in its design of active learning activities and participatory assessment. Implementation results indicated that students had a high level of satisfaction with the instructional process. They demonstrated development in self-acceptance and acceptance of others, and actively participated in learning through reflection and small-scale research activities. The main obstacle identified was the physical limitations of the classroom, but this did not severely hinder the overall learning process. The study suggests that the integrated CCR model is effective for enhancing the quality of early childhood teacher preparation.

Keywords: early childhood teacher preparation, contemplative education, coaching and mentoring, research-based learning, research and development

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมีพันธกิจหลักในการผลิตและพัฒนาครูตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) ในบริบทนี้ โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการผลิตครูโดยใช้โครงงานฐานวิจัยได้ถูกนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญ เพื่อยกระดับคุณภาพบัณฑิตครูให้มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และจริยธรรม (สภาคณบดีคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ฯ, 2558) แนวคิดหลักที่โครงการนี้นำมาบูรณาการประกอบด้วย จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เพื่อพัฒนาภายในด้านความฉุกคิดและความเห็นคุณค่าในตนเอง ระบบพี่เลี้ยงและการโค้ช (Coaching &

Mentoring System) เพื่อสร้างการสนับสนุนแบบกัลยาณมิตร และการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบและการแสวงหาความรู้

รายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัยเป็นวิชาชีพครูหัวใจสำคัญที่ต้องพัฒนาทั้งทักษะการปฏิบัติและจิตวิญญาณความเป็นครู อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนแบบเดิมอาจไม่เพียงพอต่อการเตรียมนักศึกษาให้เผชิญกับความซับซ้อนในห้องเรียนยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คุโรดะ อ., 2566) ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้ที่ผสานแนวคิด CCR (Contemplative, Coaching, Research-based) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากมุ่งสร้างประสบการณ์เรียนรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงระหว่าง “หัวใจ” “การปฏิบัติ” และ “ปัญญา”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิชาชีพครูโดยบูรณาการจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาและประเมินคุณภาพกระบวนการการผลิตครูปฐมวัยที่บูรณาการแนวคิด CCR ให้มีคุณภาพและสามารถพัฒนางานวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนาและประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัยที่บูรณาการแนวคิด CCR
2. ประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคจากการนำแผนดังกล่าวไปใช้กับนักศึกษาครูปฐมวัยชั้นปีที่ 4

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยมีกระบวนการสองระยะหลัก ได้แก่ ระยะการพัฒนานวัตกรรม (รูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้) และระยะการทดลองใช้เพื่อประเมินผล (Borg & Gall, 1989) แนวคิดหลักที่นำมาบูรณาการมี 3 ประการ ดังนี้

1. จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ความเงียบ การใคร่ครวญ และการสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง ความเอื้ออาทร และการเข้าใจผู้อื่น (คุโรดะ อ., 2566)
2. ระบบพี่เลี้ยงและการโค้ช (Coaching & Mentoring System) สร้างความสัมพันธ์แบบสนับสนุนระหว่างผู้สอน-ผู้เรียน และเพื่อน-เพื่อน โดยผู้สอนทำบทบาทโค้ชที่ใช้การตั้งคำถามและการสะท้อนกลับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา (Robbins, 2021)
3. การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) ให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ แก้ปัญหา หรือศึกษาปรากฏการณ์ทาง educative อย่างเป็นระบบ เสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2549)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการในการเรียนรู้ของบุคคลที่เน้นการเรียนรู้จากภายในคิดและใคร่ครวญจนเกิดความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดปัญญาทำให้จิตใจได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง

2. การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ สู่การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ความรู้และสามารถสื่อสารองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านงานเขียนและการนำเสนอด้วยวาจาและนิทรรศการจากการทำโครงงานด้วยกระบวนการวิจัย

3. ระบบพี่เลี้ยง หมายถึง กระบวนการชี้แนะ (coaching) และการชี้แนะในฐานะพี่เลี้ยง (Mentoring) โดยให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือให้กับนักศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานและอื่น ๆ ที่จะทำให้ศักยภาพของนักศึกษาให้สูงขึ้น มุ่งเป้าหมายที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Design)

กลุ่มเป้าหมาย นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 50 คน

ระยะเวลาและขั้นตอนการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ (CCR Model)

ขั้นตอน ร่วมกับคณาจารย์จากเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ จำนวน 5 ท่าน พัฒนารูปแบบการสอน CCR และร่างแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา (มคอ.3) จากนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพแผนโดยใช้แบบประเมินมาตรฐาน

เครื่องมือเก็บข้อมูล

1. แบบประเมินคุณภาพรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3)
2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของคณะผู้พัฒนารูปแบบ

ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผล

ขั้นตอน นำแผนการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปใช้จัดการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษา

เครื่องมือเก็บข้อมูล

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา (แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด) ต่อการจัดการเรียนรู้ใน 4 ด้าน ได้แก่ จุดประสงค์ การออกแบบการสอน การวัดประเมินผล และการใช้ทรัพยากร

2. บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา (Learning Log) แบบบันทึกสะท้อนคิดประจำสัปดาห์

3. บันทึกการสอนของผู้วิจัย (Teaching Log) เพื่อบันทึกพฤติกรรมนักศึกษาและอุปสรรคระหว่างการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากบันทึกการเรียนรู้ บันทึกการสอน และข้อเสนอแนะปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) ที่บูรณาการแนวคิด CCR และผลการประเมินคุณภาพแผนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แผนฉบับร่างมีจุดแข็งด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้คำถามกระตุ้นคิด และการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ดี มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุง 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สะท้อนการบูรณาการแนวคิด CCR ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นใน ทั้งสามด้าน (ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ) และ 2) การเพิ่มแนวทางการประเมินกระบวนการทำงานของนักศึกษา (Process Assessment) ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแผนตามข้อเสนอแนะทั้งหมดก่อนเริ่มการทดลองใช้

2. ผลการทดลองใช้แผนจัดการเรียนรู้และอุปสรรค

2.1 ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้จากแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมนักศึกษามีความคิดเห็นในระดับที่ดีมาก (ค่าเฉลี่ย > 4.50) ต่อการจัดการเรียนรู้ในทุกด้าน ดังตารางที่ 1 แสดงร้อยละของนักศึกษาที่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งในแต่ละมิติระหว่างภาคเรียนและสิ้นภาคเรียน

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของนักศึกษาที่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งในแต่ละมิติระหว่างภาคเรียนและสิ้นภาคเรียน (N=50)

มิติการประเมิน	ระหว่างภาคเรียน (%)	สิ้นภาคเรียน (%)
1. ด้านจุดประสงค์และการสื่อสาร	100	100
2. ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	96.60	100
3. ด้านการวัดและประเมินผล	100	100
4. ด้านการใช้ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้	93.10	100

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาที่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ระหว่างภาคเรียนในมิติการประเมินด้านการใช้ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้มีค่าร้อยละน้อยที่สุด คือ

ร้อยละ 93.10 ส่วนด้านจุดประสงค์และการสื่อสารและด้านการวัดและประเมินผลมีค่าร้อยละสูงที่สุด คือ ร้อยละ 100 และเมื่อสิ้นภาคเรียนนักศึกษาที่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ในทุกมิติร้อยละ 100

2.2 ผลลัพธ์การเรียนรู้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาและบันทึกการสอน พบประเด็นสำคัญดังนี้

การพัฒนาด้านจิตตปัญญา: นักศึกษาสะท้อนว่ากิริยาปฏิบัติด้านสมาธิและคำถามเชิงใคร่ครวญช่วยให้พวกเขา “ได้หยุดและฟังเสียงภายในตัวเอง” “เข้าใจเพื่อนมากขึ้น” และ “รู้สึกมีกำลังใจ”

การพัฒนาทักษะการเป็นครูผ่านระบบพี่เลี้ยง: บทบาทของผู้สอนในฐานะ “โค้ช” และการทำงานกลุ่มแบบกัลยาณมิตรทำให้นักศึกษาเรียนรู้การให้และรับคำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ รู้สึกมั่นใจมากขึ้นในการแสดงออก

การพัฒนาทักษะการคิดผ่านการวิจัย: กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเล็ก ๆ ทำให้ผู้เรียน “คิดเป็นระบบมากขึ้น” “รู้จักตั้งคำถามกับปัญหา” และ “หาข้อมูลมาสนับสนุนความคิดของตนเอง”

อุปสรรคและปัญหา: อุปสรรคหลักที่บันทึกได้ คือ สภาพกายภาพของห้องเรียนที่คับแคบ และไม่เหมาะสำหรับกิจกรรมการเคลื่อนไหวบ้างประการ ซึ่งผู้สอนต้องปรับรูปแบบกิจกรรมและบริหารเวลาให้เหมาะสมมากขึ้น อุปสรรคนี้ไม่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจโดยรวมของนักศึกษา เนื่องจากมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น การส่งงานออนไลน์ การใช้วิดีโอ) มาเป็นตัวช่วยชดเชยได้บางส่วน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เน้นการพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนผ่านการสะท้อนคิดและการแลกเปลี่ยน ผลที่พบว่า

1. การพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูรายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัย โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานทำให้เกิดรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้สอนสามารถระบุรายละเอียดในแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) ได้อย่างละเอียดและชัดเจน มีการประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยมีการประเมินที่หลากหลาย มีการสะท้อนการทำงานเชิงบวกและมีการอภิปรายเพื่อประเมินการเรียนรู้ในขั้นสรุป สอดคล้องกับ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์ (2554) ที่ได้กล่าวถึง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยนักศึกษายอมรับตนเองและผู้อื่นมากขึ้น สนับสนุนโดยงานวิจัยของ คุโรดะ อ.

(2566) ที่ชี้ว่าจิตตปัญญาศึกษาส่งเสริมความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ การที่นักศึกษาเกิดทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมวิจัยเป็นฐาน ยืนยันแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2549) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างสรรค์และผลิตภาพ

2. จากการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัยโดยบูรณาการแนวคิด CCR ของอาจารย์ ในภาพรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด สำหรับปัญหาและอุปสรรคจากการนำแผนดังกล่าวไปใช้กับนักศึกษาครูปฐมวัยชั้นปีที่ 4 นั้น พบว่า นักศึกษาให้ความช่วยเหลือเพื่อน ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เพื่อนอย่างจริงใจทุกคนมีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น อาจจะมีอุปสรรคในเรื่องของห้องเรียนที่ไม่มีห้องฝึกปฏิบัติการสอนที่เหมาะสม ห้องเรียนที่ใช้สอนจริงมีขนาดเล็ก ประกอบกับกระดานเลื่อนกับจอโปรเจคเตอร์อยู่ซ้อนกันทำให้ลำบากในการจัดกิจกรรมและส่งผลต่อการบริหารเวลา แต่ภาพรวมในการดำเนินการสอนนั้นใช้เทคโนโลยีช่วยในการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการใช้มือถือในการถ่ายวิดีโอแล้วอัพโหลดลงใน class start ได้ทันที การส่งงาน learning log ในระบบและ peer response ก็สามารถทำได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เพื่อนในชั้นเรียนสามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ด้วยตนเอง ซึ่งผลที่ออกมาก็เป็นที่น่าพึงพอใจอย่างมาก ความสำเร็จของการบูรณาการแนวคิดทั้งสามส่วนนี้อาจอธิบายได้ว่า การโค้ชและระบบพี่เลี้ยงสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทางจิตใจ (Psychological Safety) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเปิดรับประสบการณ์จิตตปัญญาและการเรียนรู้ผ่านการทดลองทำวิจัยอย่างมั่นใจ (Edmondson, 2018) ข้อค้นพบเกี่ยวกับบทบาท ของเทคโนโลยีดิจิทัลในการบรรเทาข้อจำกัดด้านกายภาพของห้องเรียนก็สอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษายุคใหม่ที่เน้นการผสมผสานระหว่างประสบการณ์จริงและประสบการณ์ดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน (CCR Model) สามารถสร้างแผนการสอนที่มีคุณภาพและนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของนักศึกษาครูปฐมวัยได้ ทั้งในด้านความรู้สึกพึงพอใจ การพัฒนาด้านใน (self-awareness & acceptance) และทักษะการคิดและการวิจัย แม้จะมีข้อจำกัดด้านสภาพห้องเรียน แต่สามารถบริหารจัดการได้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อกิจกรรมแบบเคลื่อนไหวและปฏิสัมพันธ์

1.2 ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด (Smart Integration) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อจำกัดด้านกายภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Learning Outcomes) ในระยะยาว โดยติดตามนักศึกษาเมื่อออกไปฝึกสอนหรือปฏิบัติงานจริง

2.2 ควรขยายการทดลองใช้รูปแบบ CCR ไปยังรายวิชาชีพครูอื่น ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายของข้อมูลและความเข้มแข็งของรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

คุโรดะ อ. (2566). แนวทางของจิตตศิลปศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างใคร่ครวญเชิงวิพากษ์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา, 14*(2), 107-125.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2549). *การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: ตถาตาพลับลิเคชั่น.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์ (แปล). (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Open Worlds.

สภาคณบดีคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2558). *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนาระบบการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนท้องถิ่น.*

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2547). *พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547.* http://www.mua.go.th.

Borg, W. R., & Gall, M. D. (1989). *Educational research: An introduction.* (5th ed.). Longman.

Edmondson, A. C. (2018). *The fearless organization: Creating psychological safety in the workplace for learning, innovation, and growth.* John Wiley & Sons.

Moore, C., & Teather, S. (2013). Engaging students in peer review: Feedback as learning. *Issues in Educational Research, 23*(2), 196–211.

Robbins, P. (2021). *Peer coaching: To enrich professional practice, school culture, and student learning.* ASCD.

การวิเคราะห์เครือข่ายของกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิตผ่านการตอบคำถามแบบอัตนัย:การวิเคราะห์เส้นทางการคิด จุดแยก และจุดคอขวด

NETWORK ANALYSIS OF STUDENTS’ STATISTICAL REASONING PROCESSES VIA OPEN-ENDED RESPONSES: MAPPING REASONING PATHS, DIVERGENCE POINTS, AND BOTTLENECKS

ทัศม พรมพัตร[1*] และสิวะโชติ ศรีสุทธิยากร[2]
Tatsama Prompat[1*] and Siwachoat Srisuttiyakorn[2]

[1,2]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: 6780063127@student.chula.ac.th โทรศัพท์ 06 5354 1491

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างเครือข่ายของกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต 2) วิเคราะห์เส้นทางการคิด จุดแยก และจุดคอขวดในกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติ และ 3) เปรียบเทียบโครงสร้างเครือข่ายการให้เหตุผลระหว่างกลุ่มนิสิตที่ให้เหตุผลถูกต้องและคลาดเคลื่อน กลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 2758501 สถิติและสารสนเทศทางการศึกษา (Statistics and information in education) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 193 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบทดสอบอัตนัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เครือข่าย (Network Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า เครือข่ายกระบวนการให้เหตุผลมีลักษณะเป็นเครือข่ายระบุทิศทางแบบลำดับชั้น ประกอบด้วย 23 โหนด และ 81 เส้นเชื่อม โดยเส้นทางการคิดที่นำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด คือ การตั้งปัญหาความเสี่ยงรายบุคคล ⟶ เลือกวิเคราะห์ด้วยแผนที่ความร้อน (Heat Map) ⟶ มีพฤติกรรมการเลือกเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชื่อมโยงหลายมิติพร้อมทั้งมีการให้เหตุผลประกอบ ⟶ การตีความโดยเลือกวิธีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล ⟶ นำไปสู่ผลสรุปที่ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 22.28 ซึ่งมีพฤติกรรมการเลือกเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชื่อมโยงหลายมิติเป็นจุดเชื่อมต่อหลักที่มีอิทธิพลสูงสุด (Betweenness = 48.0) และส่งผลต่อการตีความโดยเลือกวิธีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่มีความน่าจะเป็นในการนำไปสู่ผลสรุปที่ถูกต้องสูงถึงร้อยละ 92.94 เมื่อเปรียบเทียบช่องว่างในการให้เหตุผล พบว่า กลุ่มที่ให้เหตุผลถูกต้องมีเครือข่ายการคิดที่หนาแน่นและเป็นระบบมากกว่ากลุ่มที่คลาดเคลื่อน ค่าความหนาแน่นเท่ากับ 0.19 และ 0.17 ตามลำดับ โดยพบจุดแยกสำคัญอยู่ที่โหนด

การใช้ Pareto Chart เพื่อลำดับความสำคัญของปัญหา ซึ่งปรากฏเฉพาะในกลุ่มที่ให้เหตุผลถูกต้องเท่านั้น ในขณะที่กลุ่มคลาดเคลื่อนมีจุดคอขวดที่โหนดการเลือกแบบเชื่อมโยงหลายมิติ (Betweenness = 34.0) โดยไม่สามารถส่งผ่านข้อมูลไปสู่ระดับการวิเคราะห์ที่ถูกต้องได้ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต ควรเน้นการฝึกทักษะการเลือกเครื่องมือหลายมิติมากกว่าการใช้เครื่องมือเพียงมิติเดียว เพื่อพัฒนาทักษะการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต

คำสำคัญ: ทักษะการให้เหตุผลทางสถิติ การวิเคราะห์เครือข่าย เส้นทางการคิด

Abstract

The purposes of this research were to 1) construct a network of students’ statistical reasoning processes, 2) analyze thinking paths, divergence points, and bottlenecks within those processes, and 3) compare the network structures of reasoning between students with correct and incorrect reasoning. The target group consisted of 193 undergraduate students enrolled in the course 2758501: Statistics and Information in Education at the Faculty of Education, Chulalongkorn University. Data were collected using subjective assessment tasks and analyzed through Network Analysis techniques.

The findings revealed that the reasoning network is a layered directed network comprising 23 nodes and 81 edges. The most successful thinking path (22.28%) followed the sequence: Individual Risk Identification ⟶ Heat Map Analysis ⟶ Multi-dimensional Selection Behavior with reasoned justification ⟶ Analytical and Comparative Interpretation ⟶ Correct Conclusion. Within this path, multi-dimensional tool selection served as the primary strategic bridge with the highest influence (Betweenness = 48.0), facilitating analytical interpretations that achieved a 92.94% probability of reaching a correct conclusion. In comparing reasoning gaps, the group with correct reasoning exhibited a denser and more systematic thinking network than the incorrect reasoning group, with density values of 0.19 and 0.17, respectively. A critical Divergence Point was identified at the use of the Pareto Chart for prioritizing problems, which appeared exclusively in the correct reasoning group. Conversely, the incorrect reasoning group encountered a Bottleneck at the multi-dimensional selection node (Betweenness = 34.0), where information failed to transition effectively into the correct analytical stage. The research suggests that developing students' statistical reasoning should focus on

training in multi-dimensional tool selection rather than single-dimension usage to bridge cognitive gaps and enhance reasoning proficiency.

Keywords: Statistical Reasoning Skills, Network Analysis, Thinking Paths

บทนำ

ในยุคที่ห้องเรียนขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (data-driven classroom) การจัดการเรียนรู้ไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดเนื้อหา แต่จำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการให้เหตุผลทางสถิติ (Statistical Reasoning) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้วิชาสถิติในศตวรรษที่ 21 ทักษะนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตีความข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ เลือกใช้วิธีวิเคราะห์ที่เหมาะสม และสื่อสารข้อสรุปอย่างมีหลักฐานรองรับ (Garfield & Gal, 1999) หากผู้เรียนขาดทักษะนี้ อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดในการวิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจผิดพลาด และขาดความพร้อมในการเผชิญกับโลกที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (data-literate society)

GAISE College Report (2016) ได้เน้นย้ำว่าวิชาสถิติระดับอุดมศึกษาควรเสริมสร้างการคิดเชิงสถิติทั้งกระบวนการสืบสวน เพื่อการตัดสินใจ ไม่ใช่การสอนขั้นตอนคำนวณเพียงอย่างเดียว พร้อมเสนอแนวทางหลักที่สำคัญ คือ การเน้นการทำความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ และการใช้การประเมินเพื่อส่งเสริมและประเมินการเรียนรู้ จากแนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หัวใจของรายวิชานี้ไม่ใช่การคำนวณ แต่เป็นการเชื่อมโยงข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงไปยังข้อสรุปอย่างมีเหตุมีผล

ทักษะการให้เหตุผลทางสถิติ (Statistical Reasoning) จึงเป็นสมรรถนะสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทของนิสิตคณะครุศาสตร์ ที่ต้องใช้ข้อมูลจริงในการกำหนดแผนการสอน การกำกับติดตาม และการประเมินผล โดยปัญหาสำคัญมิได้อยู่ที่การทำให้คำตอบถูกต้อง แต่เป็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ทำให้ทักษะการให้เหตุผลทางสถิติปรากฏเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ ตรวจสอบได้ และนำไปสู่การตัดสินใจเชิงการสอนที่ส่งผลต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ดี ระบบการประเมินผลในปัจจุบันยังคงเผชิญความท้าทายสำคัญที่กลายเป็นช่องว่างทางความรู้และแนวปฏิบัติ โดยเครื่องมือประเมินส่วนใหญ่ยังคงเน้นการใช้แบบทดสอบปรนัย เช่น Statistical Reasoning Assessment (SRA) ซึ่งแม้จะวัดความเข้าใจมโนทัศน์ได้ แต่กลับเน้นเพียงผลลัพธ์ปลายทางมากกว่าการแสดงกระบวนการคิด ข้อจำกัดนี้ส่งผลให้ไม่สามารถสะท้อนเส้นทางการให้เหตุผลของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทำให้ผู้สอนไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้เรียนเชื่อมโยงข้อมูลแต่ละขั้นตอนอย่างไร หรือมีจุดบกพร่องในขั้นตอนใดก่อนจะถึงบทสรุป (Garfield & Konold, 2003; delMas et al., 2007) แม้การประเมินผ่านคำถามแบบอัตนัยจะแสดงกระบวนการคิดได้ลึกซึ้งกว่า แต่การวิเคราะห์ดั้งเดิมเป็นการให้คะแนนตามมาตรวัดคุณภาพ ซึ่งไม่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

ของแนวคิด และผู้สอนมักไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้เรียนมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนออกจากเส้นทางที่ควรจะเป็นที่ส่วนใด ซึ่งยากต่อการระบุจุดแยก (Divergence Points) ทางแนวคิด หรืออุปสรรคทางปัญญาที่ซ่อนอยู่ ซึ่งทำหน้าที่เสมือนกำแพงกั้นไม่ให้ผู้เรียนก้าวข้ามจากการพัฒนาความรู้พื้นฐานไปสู่การสังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลระดับสูงได้ จึงเกิดเป็นจุดคอขวด (Bottlenecks) ทางปัญญาของผู้เรียน

จากข้อจำกัดดังกล่าว การวิจัยทางการศึกษายุคใหม่จึงเริ่มนำการวิเคราะห์เครือข่าย (Network Analysis) มาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาโครงสร้างความคิดจากคำตอบเชิงคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นรูปแบบกราฟ (Speirs et al., 2024) วิธีการนี้ช่วยเปลี่ยนข้อความคำตอบที่เป็นนามธรรมให้กลายเป็นโครงสร้างเครือข่ายและวิเคราะห์เชิงปริมาณได้ โดยมองแนวคิดหลักเป็นโหนด (Nodes) และการเชื่อมโยงทางตรรกะเป็นเส้นเชื่อม (Edges) ซึ่งมีศักยภาพสูงกว่าวิธีการประเมินแบบเดิมในการแสดงถึงเส้นทางการคิดหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จ และระบุความผิดพลาดเชิงโครงสร้างในจุดที่การตรวจให้คะแนนแบบเดิมไม่สามารถวิเคราะห์ได้

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เครือข่าย (Network Analysis) เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต เพื่อระบุเส้นทางการคิด จุดแยก (Divergence Points) และจุดคอขวด (Bottlenecks) ที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการให้เหตุผลของผู้เรียน พร้อมทั้งเปรียบเทียบความแตกต่างของโครงสร้างเครือข่ายของนิสิต เพื่อระบุช่องว่างในการให้เหตุผลได้อย่างละเอียดครอบคลุมทั้งในมิติเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนการ งานวิจัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 ให้มีสมรรถนะการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมเหตุสมผลทางสถิติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างเครือข่ายของกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต
2. เพื่อวิเคราะห์เส้นทางการคิด จุดแยก จุดคอขวด ในกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติ
3. เพื่อเปรียบเทียบโครงสร้างเครือข่ายการให้เหตุผลระหว่างกลุ่มนิสิตที่ให้เหตุผลถูกต้องและคลาดเคลื่อน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทักษะการให้เหตุผลทางสถิติ หมายถึง สมรรถนะที่ผู้เรียนใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติ โดยเน้นความสามารถในการเชื่อมโยงแนวคิดทางสถิติที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกตลอดกระบวนการ 4 ด้านของ GAISE ได้แก่ 1) การสร้างกรอบแนวคิดของปัญหาทางสถิติ 2) การจัดกระทำข้อมูล 3) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 4) การตีความผลลัพธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีกลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 2758501 สถิติและสารสนเทศทางการศึกษา (Statistics and information in education) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้อมูลที่ใช้ประกอบด้วยแบบทดสอบอัตนัย และผลการตอบของนิสิต โดยตัวแปรที่ศึกษา คือ ทักษะการให้เหตุผลทางสถิติ มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์กระบวนการคิดและความเชื่อมโยงของแนวคิดมากกว่าการวัดผลลัพธ์หรือการประเมินความรู้ทางเนื้อหาสถิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการใช้เครื่องมือเชิงเครือข่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การแปลงเอกสาร ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กระดาษคำตอบแบบทดสอบอัตนัยของนิสิตจำนวน 4 ข้อ ซึ่งถูกจัดเก็บในรูปแบบไฟล์ PDF ผู้วิจัยดำเนินการแปลงไฟล์ภาพเอกสารทั้งหมดให้เป็นข้อความดิจิทัล ในรูปแบบ markdown โดยใช้เครื่องมือประมวลผลเอกสารที่เชื่อมต่อผ่าน API (LlamaLndex) ร่วมกับเทคนิคการรู้จำตัวอักษรจากภาพ (OCR) (สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร และคณะ, 2568) เพื่อรักษาบริบทความหมายเดิมให้ครบถ้วน ข้อความในภาพถูกแปลงเป็นข้อความธรรมดา (plain text) ด้วย OCR ที่ทำงานร่วมกับโมเดลภาษา หลังจากการแปลงเอกสาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพข้อมูล โดยการสุ่มตัวอย่างเอกสารจำนวนร้อยละ 20 ของข้อมูลทั้งหมด พร้อมทั้งทำความสะอาดข้อมูล โดยตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก เช่น รอยขีดเขียนที่ไม่ใช่คำตอบ เพื่อให้ข้อมูลมีความพร้อมสูงสุดสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

2. การสกัดสารสนเทศและรูปแบบการให้เหตุผล การวิเคราะห์คำตอบของนิสิตดำเนินการด้วยโมเดลภาษาขนาดใหญ่ GPT-4.1-mini ผ่าน OpenAI API โดยผู้วิจัยได้กำหนดชุดคำสั่ง (prompt template) ที่มีความเฉพาะเจาะจง แยกตามวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ในแต่ละข้อคำถาม ผู้วิจัยได้กำหนดชุดคำสั่งที่มีโครงสร้างชัดเจน ประกอบด้วยการกำหนดบทบาทให้โมเดลทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา มีการระบุนิยามเชิงปฏิบัติการของพฤติกรรมแต่ละด้านเพื่อเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัย และการกำหนดรูปแบบผลลัพธ์ให้อยู่ในโครงสร้าง JSON เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความเป็นระเบียบและง่ายต่อการตรวจสอบ

การเตรียมข้อมูล

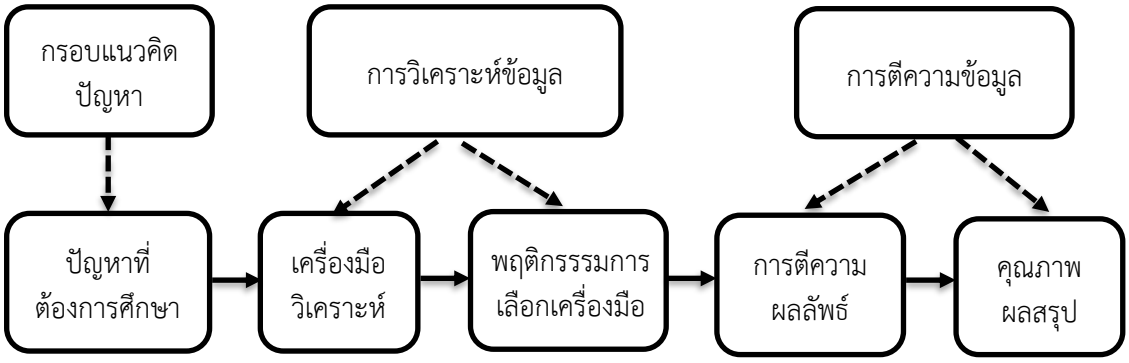
ผู้วิจัยนำชุดข้อมูลสารสนเทศที่สกัดได้ในรูปแบบ JSON มาแปลงสภาพให้เป็นข้อมูลตารางที่จัดระเบียบแล้ว (Tidy Data) โดยใช้โปรแกรม R เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการวิเคราะห์เครือข่าย ข้อมูลดิบจะผ่านกระบวนการ จัดปรับข้อความให้เป็นมาตรฐาน จากนั้นจึงดำเนินการจำแนกข้อมูลออกเป็น 5 องค์ประกอบหลัก (Nodes)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยฉบับนี้ถูกออกแบบขึ้นโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เครือข่าย เพื่อสำรวจและอธิบายกระบวนการคิดในการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต ระเบียบวิธีวิจัยเริ่มจากการสกัดข้อมูลคำตอบอัตนัยสู่เครือข่ายรูปแบบกราฟระบุทิศทาง เพื่อให้เห็นกระบวนการคิดของการตัดสินใจแก้ปัญหาในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งระดับการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ระดับโหนด 2) การวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ 3) การวิเคราะห์ระดับเส้นทาง และ 4) การวิเคราะห์เปรียบเทียบเครือข่ายของนิสิต

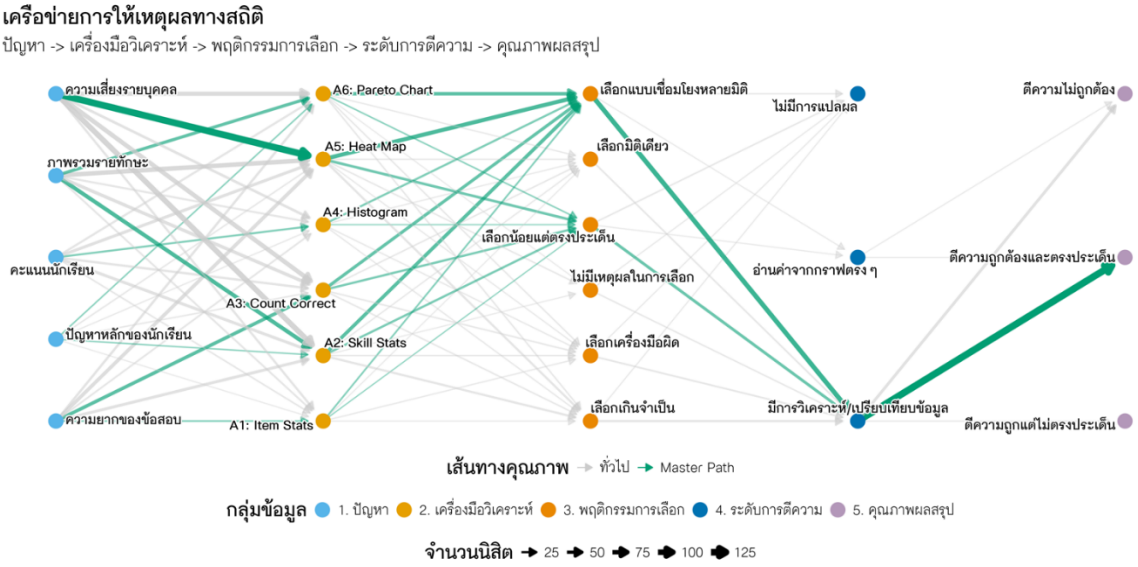

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพที่ 2 การสกัดสารสนเทศและรูปแบบการให้เหตุผล

ผลการวิจัย

ภาพที่ 3 เครือข่ายการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต

1. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและองค์ประกอบของเครือข่ายกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต

1.1 ภาพรวมและคุณลักษณะพื้นฐานของเครือข่าย จากภาพที่ 3 พบว่า เครือข่ายกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติมีโครงสร้างที่เป็นระบบ ประกอบด้วยโหนด ทั้งสิ้น 23 โหนด และมีเส้นเชื่อมความสัมพันธ์ รวม 81 เส้น โครงสร้างโดยรวมมีลักษณะเป็นเครือข่ายระบุทิศทางแบบลำดับชั้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ชั้น ข้อมูลหลักที่สะท้อนตั้งแต่จุดเริ่มต้นในการระบุปัญหา การเลือกเครื่องมือสารสนเทศ การแสดงพฤติกรรมการตัดสินใจ การตีความ จนถึงผลลัพธ์สุดท้าย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 โหนดการสร้างกรอบแนวคิดของปัญหา จำแนกออกเป็น 5 รูปแบบหลัก ตามลักษณะโครงสร้างการคิดและการประยุกต์ใช้สารสนเทศ ดังนี้

1) ปัญหาภาพรวมรายทักษะ มุ่งเน้นการทำความเข้าใจนักเรียนรายทักษะ โดยให้ความสำคัญกับการระบุจุดแข็งและจุดอ่อนเชิงทักษะ เช่น ทักษะด้านคำศัพท์ การอ่านกราฟ หรือการให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์

2) ปัญหาความยากของข้อสอบ มุ่งเน้นไปยังคุณภาพของเครื่องมือวัดผล โดยนิสิตต้องการทราบสารสนเทศรายข้อว่าข้อสอบข้อใดมีระดับความยากที่ผิดปกติ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการทดสอบและการวิเคราะห์สาเหตุของการตอบผิดรายข้อ

3) ปัญหาคะแนนนักเรียน เน้นการพิจารณาสถิติในภาพรวมเชิงปริมาณของชั้นเรียน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคะแนนสอบ

4) ปัญหาความเสี่ยงรายบุคคล มุ่งเน้นระบุนักเรียนที่มีปัญหาเพื่อช่วยเหลือได้อย่างตรงจุด โดยเฉพาะการจำแนกกลุ่มเด็กอ่อนหรือกลุ่มเสี่ยงที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษเพื่อไม่ให้หลุดพ้นจากระบบการเรียนรู้

5) ปัญหาหลักของนักเรียน นิสิตในกลุ่มนี้แสดงทักษะการคิดขั้นสูง โดยมุ่งไปที่การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อระบุประเด็นวิกฤตที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุด เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร

1.1.2 โหนดการเลือกเครื่องมือทางสถิติ ได้แก่ A1: สถิติบรรยายผลการตอบรายข้อสอบ A2: สถิติบรรยายผลการตอบรายทักษะ A3: จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกจำแนกรายข้อสอบ A4: ฮิสโทแกรมของคะแนนรวมจากแบบสอบก่อนเรียน A5: แผนที่ความร้อนของผลการตอบข้อสอบก่อนเรียน และ A6: Pareto Chart ของ Profile ปัญหาด้านความรู้พื้นฐาน

1.1.3 โหนดพฤติกรรมในการเลือก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบของการเลือกเครื่องมือเพื่อจำแนกพฤติกรรมการตัดสินใจของนิสิต โดยพิจารณาจากจำนวนเครื่องมือที่เลือก, ระดับของข้อมูล (ภาพรวม และเชิงลึก) และความสมเหตุสมผลในการเลือก โดยจำแนกพฤติกรรมออกเป็น 6 รูปแบบหลักตามลำดับขั้นการตัดสินใจ ดังนี้

1) เลือกแบบเชื่อมโยงหลายมิติ เป็นพฤติกรรมการเลือกเครื่องมือ โดยนิสิตเลือกเครื่องมือในจำนวนที่เหมาะสม (3-4 ชนิด) และมีลักษณะของการคละระดับข้อมูลระหว่างภาพรวมและเชิงลึก พร้อมทั้งมีการระบุเหตุผลสนับสนุนมากกว่า 1 ชนิด

2) เลือกน้อยแต่ตรงประเด็น เป็นพฤติกรรมการเลือกที่เน้นความกระชับและมีประสิทธิภาพ โดยนิสิตเลือกเครื่องมือจำนวนน้อย (1-2 ชนิด) ที่มีความสอดคล้องกับปัญหาที่ตั้งต้นไว้โดยตรง และสามารถระบุเหตุผลในการเลือกได้อย่างชัดเจน สะท้อนถึงความมั่นใจในการระบุหลักฐานที่สำคัญที่สุด

3) เลือกมิติเดียว เป็นพฤติกรรมการเลือกเครื่องมือในจำนวนปานกลาง (3-4 ชนิด) แต่ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลที่ต่างระดับกัน หรือมีการระบุเหตุผลเพียงจุดเดียว ทำให้กระบวนการรวบรวมหลักฐานมีลักษณะเป็นการสนับสนุนข้อมูลในมิติเดิมซ้ำ ๆ

4) เลือกเกินจำเป็น เป็นพฤติกรรมการเลือกในลักษณะหว่านแห โดยนิสิตเลือกเครื่องมือจำนวนมาก (ตั้งแต่ 5 ชนิดขึ้นไป) โดยไม่จำแนกความสำคัญของหลักฐาน

5) เลือกเครื่องมือผิด เป็นพฤติกรรมที่นิสิตเลือกเครื่องมือวิเคราะห์ที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการศึกษาเลย สะท้อนถึงความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเครื่องมือสารสนเทศแต่ละชนิด

6) ไม่มีเหตุผลในการเลือก เป็นพฤติกรรมที่นิสิตเลือกเครื่องมือได้ถูกต้องตามโจทย์ปัญหา แต่ไม่สามารถระบุเหตุผลหรือคำอธิบายประกอบการตัดสินใจเลือกเครื่องมือนั้น ๆ ได้

1.1.4 โหนดรูปแบบการตีความ ผู้วิจัยพิจารณาจากกระบวนการทางปัญญาที่นิสิตแสดงออกผ่านคำอธิบายประกอบการใช้เครื่องมือ โดยจำแนกออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) มีการวิเคราะห์/เปรียบเทียบข้อมูล เป็นการตีความในระดับสูงที่นิสิตไม่ได้เพียงแค่บอกค่าสถิติ แต่มีการนำข้อมูลจากหลายส่วนมาเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ การจัดกลุ่ม หรือการระบุแนวโน้มเชิงลึกที่เชื่อมโยงกับปัญหาตั้งต้น

2) อ่านค่าจากกราฟตรง ๆ เป็นการตีความในระดับพื้นฐานที่นิสิตอธิบายข้อมูลตามที่ปรากฏในเครื่องมือโดยตรง เช่น ระบุค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยไม่ได้วิเคราะห์เหตุผลเชิงลึกหรือเปรียบเทียบมิติอื่นเพิ่มเติม

3) ไม่มีการแปลผล เป็นระดับที่นิสิตเลือกเครื่องมือมาแต่ไม่ได้ระบุคำอธิบายใด ๆ ในส่วนของการตีความ หรือเขียนข้อความที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแปลผลข้อมูลสารสนเทศที่เลือกมา

1.1.5 โหนดคุณภาพการตีความ ผู้วิจัยพิจารณาจากการตีความผลลัพธ์ของกระบวนการให้เหตุผล โดยวัดความสอดคล้องระหว่างปัญหาที่ตั้งต้น เครื่องมือที่ใช้ และบทสรุปที่ได้ ดังนี้

1) ตีความถูกต้องและตรงประเด็น เป็นระดับคุณภาพสูงสุดที่นิสิตสามารถสรุปผลการแก้ปัญหาได้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงของข้อมูล และบทสรุปนั้นสามารถตอบโจทย์ปัญหาที่ตั้งต้นไว้ได้อย่างสมบูรณ์ มีความสมเหตุสมผลเชิงสถิติและสอดคล้องกับบริบทชั้นเรียน

2) ตีความถูกแต่ไม่ตรงประเด็น เป็นระดับที่นิสิตสามารถอ่านค่าหรือสรุปผลข้อมูลได้ถูกต้องตามสถิติ แต่ผลสรุปนั้นไม่ได้ตอบโจทย์ปัญหาหลักที่ตนเองตั้งไว้ในตอนต้น หรือเป็นการสรุปผลที่นอกเหนือจากความจำเป็นของสถานการณ์ที่กำหนด

3) ตีความไม่ถูกต้อง เป็นระดับที่นิสิตสรุปผลการแก้ปัญหาคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงของข้อมูล หรือมีการอ้างอิงหลักฐานที่ผิดพลาด ทำให้บทสรุปปลายทางไม่สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้จริง

1.2 ความสำคัญขององค์ประกอบในแต่ละระดับ จากภาพที่ 3 พบว่า ในระดับการตั้งปัญหา นิสิตให้ความสำคัญกับการระบุความเสี่ยงรายบุคคลสูงสุด มีค่า Out-degree เท่ากับ 411 ซึ่งเป็นโหนดต้นทางที่มีอิทธิพลในการขับเคลื่อนกระบวนการคิดมากที่สุด เมื่อเข้าสู่ชั้นเครื่องมือวิเคราะห์พบว่าแผนที่ความร้อน (Heat Map) เป็นเครื่องมือที่โดดเด่นที่สุดในทุกมิติ ทั้งในด้านความนิยม และบทบาทในการเป็นจุดเชื่อมโยงข้อมูล โดยมีค่า In-degree และ Betweenness เท่ากับ 297 และ 43.5 ตามลำดับ สำหรับในระดับพฤติกรรมการตัดสินใจ การเลือกแบบเชื่อมโยงหลายมิติ กลายเป็นจุดผ่านที่มีค่าความสำคัญสูงสุด เนื่องจากมีค่า Betweenness สูงที่สุด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 57.0 โหนดนี้จึงทำหน้าที่

เป็นสะพานส่งต่อข้อมูลไปสู่การตีความระดับสูง โดยในชั้นการตีความนั้น นิสิตส่วนใหญ่มีการตีความโดยวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล ซึ่งมีค่า In-degree เท่ากับ 173 โหนดนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญเพื่อให้ได้บทสรุปที่ถูกต้องและตรงประเด็น ที่มีค่า In-degree เท่ากับ 130 ซึ่งเป็นผลลัพธ์คาดหวังในการวิจัยครั้งนี้

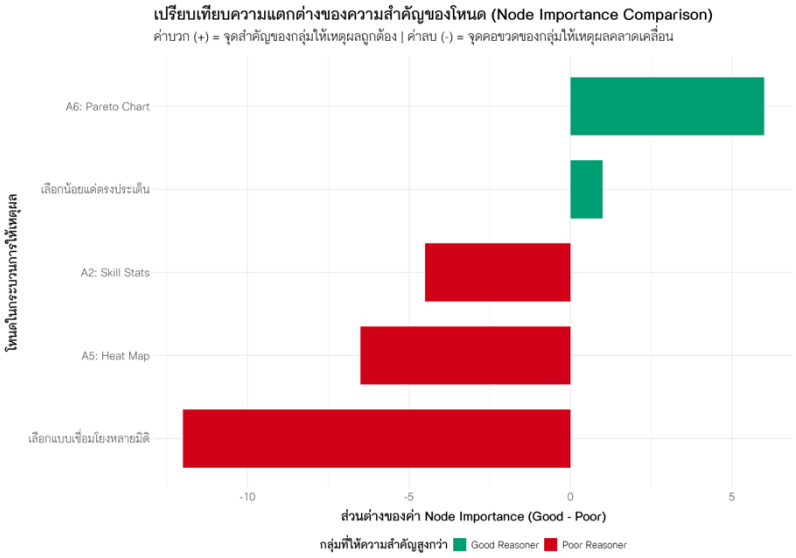
1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ จากภาพที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ที่หนาแน่นที่สุดในเครือข่าย คือ การเชื่อมโยงระหว่างปัญหาความเสี่ยงรายบุคคลไปยังแผนที่ความร้อน อย่างไรก็ตามจุดเชื่อมต่อสำคัญที่ตัดสินคุณภาพการให้เหตุผลกลับอยู่ที่เส้นเชื่อมจากพฤติกรรมการเชื่อมโยงหลายมิติไปสู่ระดับการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล ซึ่งมีค่าความน่าจะเป็นในการเปลี่ยนสถานะสูงถึง 0.93 และมีค่าอิทธิพลต่อโครงข่ายสูงที่สุด มีค่าเท่ากับ 48.0 ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการเลือกเครื่องหลายมิติเป็นจุดสำคัญที่นำไปสู่การตีความอย่างถูกต้องและตรงประเด็น

2. ผลการวิเคราะห์เส้นทางการคิด จุดแยก จุดคอขวด ในกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติ

2.1 เส้นทางการคิดที่นำไปสู่ความสำเร็จ จากภาพที่ 3 พบว่า กระบวนการให้เหตุผลที่มีคุณภาพมีลักษณะโครงสร้างการคิดที่คงเส้นคงวา โดยเส้นทางที่พบบ่อยที่สุด คือ เส้นทางการคิดแบบ “ความเสี่ยง ⟶ Heat Map ⟶ เชื่อมโยงหลายมิติ ⟶ วิเคราะห์เปรียบเทียบ ⟶ สรุปผลถูกต้อง” คิดเป็นร้อยละ 22.28 ลักษณะร่วมของเส้นทางที่ดี คือ การไม่ยึดติดกับเครื่องมือเพียงมิติเดียว แต่ใช้พฤติกรรมการเชื่อมโยงเครื่องมือเพื่อสกัดสารสนเทศที่ซับซ้อนออกมาเป็นข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จุดที่แยกเส้นทางความคิดและความสำคัญของโหนด

Importance	**กลุ่มที่ให้เหตุผลถูกต้อง**	**กลุ่มที่ให้เหตุผลคลาดเคลื่อน**	Difference
การเลือกแบบเชื่อมโยงหลายมิติ	22.0	34.0	-12.0
เครื่องมือแผนที่ความร้อน	31.0	37.5	-6.5
เครื่องมือ Pareto chart	6.0	0.0	6.0
เครื่องมือสถิติบรรยายผลการตอบรายทักษะ	4.0	8.5	-4.5

ภาพที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความสำคัญของโหนด

2.2 จุดแยกของเส้นทางการคิด (Divergence Points) จากตารางที่ 1 พบว่าจุดแยกที่สำคัญที่สุดที่ทำให้กระบวนการให้เหตุผลของนิสิตเริ่มแตกต่างกันเกิดขึ้นในชั้นเครื่องมือวิเคราะห์โดยเฉพาะโหนด Pareto Chart ซึ่งในกลุ่มนิสิตที่ให้เหตุผลถูกต้องสามารถใช้เครื่องมือนี้เพื่อลำดับความสำคัญของปัญหาได้เป็นอย่างดี โดยมีค่าความสำคัญ เท่ากับ 6.0 ในขณะที่กลุ่มนิสิตที่คลาดเคลื่อนไม่สามารถนำสารสนเทศจากเครื่องมือนี้ไปเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หรือสรุปผลได้เลย สะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการลำดับความสำคัญเป็นปัจจัยชี้ขาดระหว่างกลุ่มการให้เหตุผลที่ถูกต้องและกลุ่มการให้เหตุผลที่คลาดเคลื่อน

2.3 จุดคอขวดของเส้นทางการคิด (Bottlenecks) จากตารางที่ 1 พบว่าการเลือกแบบเชื่อมโยงหลายมิติ ในกลุ่มนิสิตที่ให้เหตุผลคลาดเคลื่อนเป็นจุดคอขวดของกระบวนการคิด นิสิตในกลุ่มนี้มักตีความแค่ผิวเผิน บรรยายเพียงหน้าที่ของเครื่องมือโดยไม่สามารถดึงสาระสำคัญจากเครื่องมือนั้นมาเชื่อมโยงกับปัญหาที่ตั้งไว้ได้ จึงให้เหตุผลเชิงอุดมคติหรือความรู้สึกส่วนตัวแทน ซึ่งเป็นการให้เหตุผลที่นอกประเด็นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่ ด้วยเหตุนี้ โหนดการเชื่อมโยงหลายมิติในกลุ่มนี้ จึงมีค่าความสำคัญ (Betweenness) สูงผิดปกติ แต่กลับเชื่อมไปยังการสรุปผลที่ถูกต้องต่ำมาก เนื่องจากกระบวนการคิดถูกตัดตอนและติดอยู่ที่จุดคอขวดนี้ ส่งผลให้บทสรุปปลายทางคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง

3. ผลเปรียบเทียบโครงสร้างเครือข่ายการให้เหตุผลระหว่างกลุ่มนิสิตที่ให้เหตุผลถูกต้องและคลาดเคลื่อน

3.1 การเปรียบเทียบความหนาแน่นของเครือข่าย (Network Density) เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างเครือข่ายพบว่า กลุ่มที่ให้เหตุผลถูกต้องมีความหนาแน่นของเครือข่าย เท่ากับ 0.19 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มคลาดเคลื่อน ที่มีค่าเท่ากับ 0.17 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตที่ให้เหตุผลได้ดีจะมีรูปแบบการคิดที่เป็นระบบมากกว่า ในขณะที่กลุ่มที่ให้เหตุผลคลาดเคลื่อนจะมีเครือข่ายที่กระจัดกระจาย สะท้อนถึงการเลือกเครื่องมืออย่างไร้ทิศทาง

3.2 ความแตกต่างของโหนดในแต่ละกลุ่ม (Node Importance Comparison) จากการเปรียบเทียบค่าความสำคัญของโหนดในตารางที่ 1 พบว่า ในกลุ่มที่ให้เหตุผลคลาดเคลื่อน โหนดแผนที่ความร้อนและการเชื่อมโยงข้อมูลหลายมิติมีค่าความสำคัญที่สูงผิดปกติ แต่ไม่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง ชี้ให้เห็นถึงการพึ่งพาเครื่องมือพื้นฐานเพียงไม่กี่แบบ ในทางตรงกันข้าม กลุ่มที่ให้เหตุผลถูกต้องจะมีการกระจายความสำคัญไปยังเครื่องมืออย่าง Pareto Chart เพื่อช่วยสะพานเชื่อมความคิดก่อนนำไปสู่บทสรุป

3.3 ช่องว่างในการให้เหตุผล (Reasoning Gap) ผู้วิจัยสรุปช่องว่างสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

3.3.1 ช่องว่างเชิงโครงสร้าง นิสิตกลุ่มที่ให้เหตุผลถูกต้องจะมีเส้นทางการคิดที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกันมากกว่า ตั้งแต่การระบุปัญหาไปจนถึงการสรุปผล ในขณะที่กลุ่มที่คลาดเคลื่อนจะมีความคิดที่กระจัดกระจาย ขาดทิศทาง ทำให้กระบวนการให้เหตุผลดูไม่ต่อเนื่องและไม่สมเหตุสมผล

3.3.2 ช่องว่างเชิงเครื่องมือ โดยกลุ่มให้เหตุผลคลาดเคลื่อนไม่สามารถใช้เครื่องมือ Pareto Chart ในการให้เหตุผลได้เลย โดยพวกเขาขาดทักษะในการใช้เครื่องมือช่วยตัดสินใจเพื่อคัดกรองว่าปัญหาใดมีปัญหามากที่สุด การเลือกเครื่องมือสารสนเทศจึงเป็นไปแบบหว่านแหหรือเลือกเกินจำเป็น ไม่สามารถระบุจุดที่ควรแก้ไขได้อย่างแม่นยำเหมือนกลุ่มที่ให้เหตุผลถูกต้อง

3.3.3 ช่องว่างเชิงกระบวนการ ในขณะที่กลุ่มให้เหตุผลถูกต้องสามารถนำข้อมูลหลายส่วนมาสังเคราะห์ร่วมกันได้ แต่กลุ่มที่คลาดเคลื่อนมักจะเจอทางตันตรงขั้นตอนการเชื่อมโยงข้อมูลหลายมิติ ส่งผลให้พวกเขาทำได้เพียงแค่อ่านตัวเลขตามที่เห็นในกราฟตรง ๆ เท่านั้น โดยไม่สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบหรือมองเห็นความหมายที่ซ่อนอยู่หลังข้อมูลเพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ปัญหาที่ลึกซึ้งได้

จากการเปรียบเทียบโครงสร้างเครือข่าย พบว่า การเชื่อมโยงแนวคิดอย่างเป็นระบบ และทักษะการสังเคราะห์ข้อมูลจากการเลือกเครื่องมือหลายมิติ ส่งผลต่อทักษะการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิต

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์เครือข่ายกระบวนการให้เหตุผลทางสถิติที่มีโครงสร้างเป็นลำดับ 5 ชั้นข้อมูล สะท้อนให้เห็นว่าการให้เหตุผลของนิสิตเป็นกระบวนการทางปัญญาที่มีระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดหลักของ Garfield (2002) ที่ระบุว่าการให้เหตุผลทางสถิติเกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงมโนทัศน์เข้าด้วยกัน โดยนิสิตสนใจศึกษาปัญหาความเสี่ยงรายบุคคลสูงที่สุด สะท้อนถึงมุมมองที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคล

จุดเปลี่ยนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการคิด คือ พฤติกรรมการเลือกเครื่องมือ ผลการวิจัยพบว่า การเลือกแบบเชื่อมโยงหลายมิติ ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการให้เหตุผลอย่างชัดเจน สอดคล้องกับการให้เหตุผลระดับสูงที่ต้องอาศัยการนำหลักฐานหลายส่วนมาตรวจสอบซึ่งกันและกัน (delMas, 2004) อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ จุดคอขวด แสดงถึงพฤติกรรมของนิสิตที่พยายามเลือกเครื่องมือวิเคราะห์ที่หลากหลาย ทำให้ได้สารสนเทศที่เยอะเกินไปจนไม่สามารถประมวลผลหรือสกัดออกมาเป็นสาระสำคัญได้ และไม่สามารถสรุปหรือนำไปออกแบบการแก้ปัญหาให้อย่างตรงประเด็น ผลสรุปนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Speirs et al. (2024) ที่ระบุว่าเส้นทางการให้เหตุผลจะคลาดเคลื่อนหากขาดความชัดเจนเชิงตรรกะในระหว่างขั้นตอนการคิด

นอกจากนี้ การวิเคราะห์จุดแยก ยังแสดงให้เห็นว่าการใช้ Pareto Chart เป็นเครื่องมือที่ชี้ขาดคุณภาพในการให้เหตุผล กลุ่มนิสิตที่เลือกใช้ Pareto Chart สามารถมองเห็นถึงข้อมูลเชิงลึกที่นำไปสู่การออกแบบการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงประเด็นในสถานการณ์จำลองนั้น ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญของการให้เหตุผลเชิงสถิติ ในขณะแผนที่ความร้อน (Heat Map) ให้สารสนเทศในลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลรายบุคคลหรือรายทักษะ ซึ่งเป็นเพียงการแสดงสภาพของปัญหาเท่านั้น แต่ Pareto Chart กลับให้สารสนเทศที่เหนือกว่าด้วยการใช้หลักการ 80/20 ซึ่งสามารถระบุได้ว่าปัญหาใดมีผลกระทบสูงสุดและควรได้รับการแก้ไขก่อนภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรในชั้นเรียน และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นิสิตเปลี่ยนจากกระบวนการคิดแบบหว่านแหไปสู่การแก้ปัญหาอย่างตรงจุด (Garfield, 2003) ในทางกลับกัน การที่กลุ่มที่คลาดเคลื่อนพึ่งพาเพียงกราฟพื้นฐานและตีความโดยอ่านกราฟตรง ๆ ที่ชี้ว่าช่องว่างระหว่างการรู้สถิติ และการให้เหตุผลอยู่ที่ความสามารถในการมองหาความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ภายใต้ข้อมูล (Sabbag et al., 2025)

โดยสรุป การอภิปรายผลครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าทักษะการให้เหตุผลทางสถิติของนิสิตไม่ได้อยู่ที่แนวคิดการเลือกเครื่องมือที่ไม่สอดคล้องกับปัญหา แต่เป็นพฤติกรรมการเลือกเครื่องมือมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องแสดงถึงกระบวนการคิดเชิงลึกที่เชื่อมโยง และเกิดการสังเคราะห์ข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาสถิติสำหรับนิสิต โดยเน้นการสอนการใช้เครื่องมือ Pareto Chart ในบริบทการแก้ปัญหาชั้นเรียน เนื่องจากจากการวิเคราะห์จุดแยกทางปัญญา เครื่องมือนี้เป็นสะท้อนถึงแนวคิดเชิงลึก มากกว่าเพียงแค่การอ่านค่ากราฟพื้นฐานเพียงอย่างเดียว

1.2 ควรพัฒนาทักษะการสังเคราะห์ข้อมูลของนิสิต เพื่อแก้ปัญหาจุดคอขวดที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการเลือกเครื่องมือหลายมิติ ผู้สอนควรให้โครงสร้างคำถามที่มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการแก้ปัญหาชั้นเรียน เพื่อช่วยให้นิสิตฝึกเชื่อมโยงข้อมูลในมิติต่าง ๆ เข้าด้วยกันที่จะนำไปสู่การสรุปผลได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรสร้างตัวชี้วัดจากเครือข่ายสำหรับทำนายการตัดสินใจแก้ปัญหาในชั้นเรียน โดยใช้ดัชนีชี้วัดจากเครือข่ายที่ได้จากงานวิจัยนี้พัฒนาแบบจำลองการทำนายคะแนนของผู้เรียน

2.2 ควรวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้เหตุผล เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบเครือข่ายการให้เหตุผลที่แตกต่างกัน และควรมีการศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมของผู้เรียน

2.3 ควรเสนอแนวทางพัฒนาการให้เหตุผลของนิสิต โดยสร้างระบบ AI ที่สามารถให้ Feedback แก่ผู้เรียนได้แบบทันที เมื่อผู้เรียนเริ่มมีกระบวนการคิดที่คลาดเคลื่อน

เอกสารอ้างอิง

สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร, ยศวีร์ สายฟ้า และกนิษฐ์ ศรีเคลือบ. (2568). การออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: การวิจัยหลักสูตรด้วยการทำเหมืองข้อความและการเรียนรู้ของเครื่อง. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 38*(2), 91-128.

Ben-Zvi, D., & Garfield, J. (Eds.). (2004). *The challenge of developing statistical literacy, reasoning and thinking*. Kluwer Academic Publishers. https://doi.org/10.1007/1-4020-2278-6

delMas, R. C. (2002). Statistical literacy, reasoning, and learning: A commentary. *Journal of Statistics Education, 10*(3). https://doi.org/10.1080/10691898.2002.11910679

delMas, R. C. (2004). A comparison of mathematical and statistical reasoning. In D. Ben-Zvi & J. Garfield (Eds.), *The challenge of developing statistical literacy, reasoning and thinking* (pp. 79-95). Springer. https://doi.org/10.1007/1-4020-2278-6_4

Garfield, J. (2002). The challenge of developing statistical reasoning. *Journal of Statistics Education, 10*, 58-69.

Garfield, J. B. (2003). Assessing statistical reasoning. *Statistics Education Research Journal, 2*(1), 22-38. https://doi.org/10.52041/serj.v2i1.557

Garfield, J., & Gal, I. (1999). Teaching and assessing statistical reasoning. In *Developing statistical literacy and reasoning* (pp. 45-70). Springer.

Sabbag, A., Garfield, J., & Zieffler, A. (2018). Assessing statistical literacy and statistical reasoning: The REALI instrument. *Statistics Education Research Journal, 17*(2), 141-160.

Sabbag, A., Zieffler, A., & Ng, C. (2025). Can we distinguish statistical literacy and statistical reasoning? *Statistics Education Research Journal, 24*(1). https://doi.org/10.52041/serj.v24i1.587

Speirs, J. C., Stetzer, M. R., & Lindsey, B. A. (2024). Utilizing network analysis to explore student qualitative inferential reasoning chains. *Physical Review Physics Education Research, 20*(1), 10147. https://doi.org/10.1103/PhysRevPhysEducRes.20.010147

Zieffler, A., Garfield, J., Alt, S., Dupuis, D., Holleque, K., & Chang, B. (2008). What does research suggest about the teaching and learning of introductory statistics at the college level? A review of the literature. *Journal of Statistics Education, 16*(2). https://doi.org/10.1080/10691898.2008.11889566

การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

A COMPONENT STUDY OF COMMUNICATION AND MOTIVATION COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE IN BUEN GKAN PROVINCE

ธนพร อัมภรัตน์[1*] และพนายุทธ เชยบาล [2]
Thanaphorn Amparat[1*] and Panayuth Choeynal[2]

[1,2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1,2]Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 67120605101@udru.ac.th โทรศัพท์ 08 7857 8533

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ และ 2) ยืนยันองค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา ตามกรอบที่ได้สังเคราะห์จากเอกสาร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบยืนยันองค์ประกอบของความเป็นเพื่อนร่วมงาน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยการจัดกลุ่ม และวิเคราะห์การยืนยันโดยใช้ความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสื่อสาร 2) การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยี 3) การโน้มน้าวและการจูงใจ 4) การแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจ และ 5) การนำเสนอและพัฒนาการทำงาน

คำสำคัญ: การศึกษาองค์ประกอบ สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This study aimed to examine the components of communication and motivation competency of school administrators in Educational Opportunity Expansion Schools under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office. The research employed a documentary research design and was conducted in two phases 1) reviewing documents, concepts, theories, and related research on collegiality to synthesize its key components, and 2) verifying the synthesized components through expert evaluation by five specialists. The research instrument was a component verification form for collegiality. Content analysis was performed using appropriate categorization and frequency and percentage were used for verification.

The findings revealed five components of communication and motivation competency; 1) communication, 2) selection of media and technology, 3) persuasion and motivation, 4) conflict resolution and mutual understanding, and 5) presentation and work development.

Keywords: Component Analysis, Communication and Motivation Competency, Opportunity Expansion Schools

บทนำ

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม คือการมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยให้มีความพร้อมสมบูรณ์ในทุกมิติ ทั้งทางกายภาพ จิตใจ ปัญญา และจริยธรรม เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นประโยชน์และมีความสุข นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการถ่ายโอนอำนาจบริหารจัดการสู่ระดับสถานศึกษา เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานให้สอดรับกับความต้องการของท้องถิ่น และสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกหลักในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 293-323) แนวทางดังกล่าวสอดรับกับทิศทางของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่ตั้งเป้าหมายให้พลเมืองไทยทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ สามารถดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและก้าวทันต่อพลวัตของโลกยุคใหม่ โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ซึ่งความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้นั้น จำเป็นต้องมีรากฐานจากการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพภายใต้การนำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพสูง

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 27) สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า “สมรรถนะ” (Competency) อันเป็นคุณลักษณะที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลและเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ก้าวหน้าอย่างมืออาชีพ (เทื้อน ทองแก้ว, 2556, น. 49-51) สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะหากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีศักยภาพเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์และมีแนวทางการพัฒนา เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถเป็นผู้นำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนได้เติบโตเต็มตามศักยภาพ สามารถบริหารความเสี่ยงและความขัดแย้ง มีปฏิสัมพันธ์และพัฒนาเพื่อนร่วมงาน สามารถกำหนด นโยบาย แผน กลยุทธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน อดุลศักดิ์ ทองคำ, 2566, น. 2)

จากการศึกษา พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ (จิรวรรณ เอกวรรณัง, 2567, น. 130) สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกับบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อขับเคลื่อนนโยบายและพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติได้เน้นย้ำว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจและมีส่วนร่วม สมรรถนะด้านการสื่อสารและการจูงใจจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษา เป็นพลังขับเคลื่อนที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และการยอมรับในแนวทางการบริหารของผู้บริหาร ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดนโยบายและเป้าหมายของสถานศึกษาไปยังครู นักเรียน และผู้ปกครองได้อย่างชัดเจน ในขณะเดียวกันการจูงใจเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกระตุ้นให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจนี้ มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและส่งเสริมความร่วมมือภายในสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 92) อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่เจาะลึกในบริบทเฉพาะของโรงเรียนขยายโอกาสยังมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้การกำหนดนโยบายและการฝึกอบรมผู้บริหารอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการจริงของพื้นที่ ในฐานะผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยการศึกษานี้จะไม่เพียงแต่สร้างองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าเชิงนโยบายและปฏิบัติ กล่าวคือ จะช่วยให้หน่วยงานต้นสังกัดได้ข้อมูลที่แม่นยำสำหรับใช้กำหนดเกณฑ์การพัฒนาและการประเมินสมรรถนะผู้บริหารในพื้นที่อย่างตรงจุด ลดความสูญเปล่าของทรัพยากรฝึกอบรม และสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสอย่างยั่งยืน (พงษ์พิชญ์ นิรุตตินานนท์, 2565, น. 139-140)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบโรงเรียนขยายโอกาสมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากสถานศึกษาทั่วไป โดยมีจุดเด่นในการจัดการศึกษาต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึงโดยไม่ต้องเดินทางไกลเข้าไปยังเขตเมือง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558, น. 15) บทบาทสำคัญของสถานศึกษาเหล่านี้จึงไม่ใช่เพียงการให้ความรู้ในห้องเรียน แต่คือการวางรากฐานเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในพื้นที่ให้สอดรับกับนโยบายรัฐบาลที่ต้องการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับแนวทางในแผนการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งเน้นการขยายขอบเขตการเรียนรู้ให้เข้าถึงผู้เรียนทุกกลุ่มในทุกพื้นที่ เพื่อทลายกำแพงความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเท่าเทียมในระบบการศึกษาไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 45) สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬนั้น มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการจัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือเด็กและเยาวชนในเขตชนบทหรือพื้นที่ทุรกันดาร ซึ่งการบริหารจัดการสถานศึกษาในลักษณะนี้ต้องเผชิญกับอุปสรรคสำคัญ ทั้งในเรื่องงบประมาณที่จำกัด ทรัพยากรทางการศึกษา รวมถึงความท้าทายในการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง เมื่อเทียบกับโรงเรียนในเขตเมือง ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จึงจำเป็นต้องแสดงศักยภาพด้านการสื่อสารและการจูงใจที่เป็นเลิศ เพื่อระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งคณะครู ผู้ปกครองและคนในท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างพลังขับเคลื่อนในการยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนให้ตอบโจทย์บริบทและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 9-11)

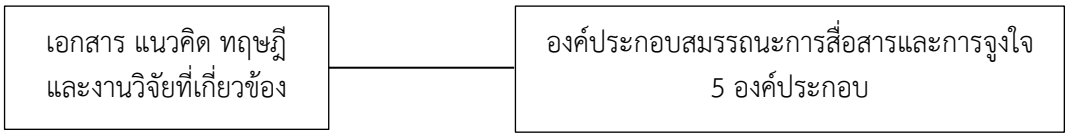
จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการนำการพัฒนาโรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาในสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาจากนักวิชาการ ได้แก่ ปาริฉัตร ช่อชิต (2559; ประเสริฐ กำเลิศทอง, 2560; พิชามญชุ์ ลาวชัย, 2562; นิธิ เรืองสุขอุดม, 2563; อัญชุลีภรณ์ คำภิระ, 2564; อัญชุลีภรณ์ คำภิระ, 2564; ธวัชชัย แสนดวง, 2565; กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566; อดุลศักดิ์ ทองคำ, 2566; อภิชยา จรรยาศร, 2566; นานาพร นวลตา, 2567; จิรวรรณ เอกวรรณัง, 2567; จิรวรรณ เอกวรรณัง, 2567; เจนณรงค์ วุฒิสาร, 2567; Hellriegel, Jackson & Slocum, 2005) ได้องค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ และนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบตามเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาตัวชี้วัดและยืนยันองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ถือเป็นหลักสำคัญ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

1.2 สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

1.3 ร่างแบบยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

1.4 นำแบบยืนยันที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบให้คำแนะนำและนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จำนวน 5 คน มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1.4.1 เป็นผู้มีวุฒิทางการศึกษาสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก หรือ

1.4.2 เป็นผู้มีผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

1.4.3 เป็นผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล

1.5 ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

1.6 ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะเพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ พิจารณาเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3.2 ผู้วิจัยจัดส่งแบบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดความเป็นเพื่อนร่วมงานให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ และติดต่อรับแบบยืนยันคืนด้วยตนเอง

3.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบยืนยันมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบยืนยันที่ได้รับคืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์องค์ประกอบโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาด้วยการจัดกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้ความถี่และร้อยละ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิที่เห็นด้วยร้อยละ 60.00 ขึ้นไป ถือว่าเป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความสอดคล้องของโครงสร้างองค์ประกอบโดยได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจแสดงผล ดังตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตารางที่ 1 สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

ที่	สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา	ก.ค.ศ. (2558)	ปาริฉัตร ช่อชิต (2559)	ประเสริฐ กำเลิศทอง (2560)	พิชามญชุ์ ดาวชัย (2562)	นิธิ เรืองสุขอุดม (2563)	อัญชุลีภรณ์ คำภิระ (2564)	วัชชัย แสนดวง (2565)	กระทรวงอว (2566)	นานาพร นาสตา (2566)	อภิชยา จรรยาศร (2566)	จิรวรรณ เอกวรรณ์ง (2567)	อดุลศักดิ์ ทองคำ (2567)	Hellriegel, Jackson & Slocum (2005)
1	ความสามารถในการพูดและการเขียนในโอกาสต่าง ๆ	√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√
2	ความสามารถในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี	√				√	√					√	√	
3	ความสามารถในการจูงใจ และโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วย ยอมรับและคล้อยตาม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	
4	เป็นผู้นำการอภิปราย และสรุปประเด็นในการประชุม นำเสนอแนวคิด แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมและในโอกาสต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี					√	√					√	√	
5	เลือกใช้เทคโนโลยี และเครื่องมือในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม			√	√		√	√	√		√	√	√	
6	ใช้สื่อที่หลากหลายในการสื่อสาร					√				√				
7	ใช้เทคโนโลยีจัดระบบการนำเสนอสารสนเทศของหน่วยงานได้เป็นอย่างดี												√	
8	สามารถโน้มน้าว ใจผู้ฟังทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยเทคนิคต่าง ๆ												√	
9	สั่งการดำเนินงานได้ตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้							√						

ที่	สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา	ก.ค.ศ. (2558)	ปาริฉัตร ช่อชิต (2559)	ประเสริฐ กำเลิศทอง (2560)	พิชามญชุ์ ลาวชัย (2562)	นิธิ เรืองสุขอุดม (2563)	อัญชุลีภรณ์ คำกิระ (2564)	วุฒิชัย แสนดาง (2565)	กระทรวงอว. (2566)	นานาพร นาลตา (2566)	อภิชยา จรรยาศร (2566)	จิรวรรณ เอกวรรณัง (2567)	อดุลศักดิ์ ทองคำ (2567)	Hellriegel, Jackson & Slocum (2005)
10	มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media)												√	
11	ใช้ภาษาท่าทางเพื่อการสื่อสารและจูงใจได้อย่างเหมาะสม เช่น การยิ้มทักทาย การแสดงออกด้วยท่าทีที่เป็นมิตร		√		√		√							
12	มีความสามารถในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมเมื่อเกิดข้อพิพาทหรือเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน		√		√		√					√		
13	เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากร นักเรียน โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน		√											
14	นำแนวคิดหรือข้อสรุปจากการประชุมมาพัฒนาคุณภาพงานด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง				√		√							
15	สามารถสื่อสารและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ					√		√						
16	ถ่ายทอดนโยบายกลยุทธ์ประเด็นสำคัญให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างถูกต้องชัดเจน											√		
17	พัฒนาบุคลิกภาพตนเองให้เกิดความน่าเชื่อถือจนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นได้											√		

จากตารางที่ 1 สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้สังเคราะห์ของนักวิชาการ จำนวน 13 แหล่ง เมื่อนำองค์ประกอบจากการวิเคราะห์ของนักวิชาการทั้ง 13 แหล่งมารวมกัน พบว่า มีองค์ประกอบทั้งสิ้น 17 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีความเหมือนและแตกต่างกัน โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์เลือกองค์ประกอบทุกตัวมาเพื่อดูความเหมือนและความต่าง โดยเลือกองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกันหรือสามารถจัดเป็นกลุ่มเดียวกันได้ แล้วกำหนดชื่อใหม่ให้ครอบคลุมคำอธิบาย เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เรียงลำดับตามความถี่และความเหมาะสม ซึ่งได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารเป็นการสังเคราะห์ข้อที่ 1, 11 และ 16 เข้าด้วยกัน 2) ด้านการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นการสังเคราะห์ข้อที่ 2, 5, 6, 7 และ 10 3) ด้านการโน้มน้าวและการจูงใจ เป็นการสังเคราะห์ข้อที่ 3, 8 และ 15 4) ด้านการแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจ เป็นการสังเคราะห์ข้อที่ 12 และ 13 เข้าด้วยกัน และ 5) ด้านการนำเสนอและพัฒนาการทำงาน เป็นการสังเคราะห์ข้อที่ 4, 9, 14 และ 17 เข้าด้วยกัน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ

สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ	องค์ประกอบ
1. การสื่อสาร	ข้อ 1. ความสามารถในการพูดและการเขียนในโอกาสต่าง ๆ ข้อ 11. ใช้ภาษาท่าทางเพื่อการสื่อสาร และจูงใจได้อย่างเหมาะสม เช่น การยิ้มทักทาย การแสดงออกด้วยท่าทีที่เป็นมิตร ข้อ 16. ถ่ายทอดนโยบายกลยุทธ์ประเด็นสำคัญให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างถูกต้องชัดเจน
2. การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยี	ข้อ 2. ความสามารถในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี ข้อ 5. เลือกใช้เทคโนโลยี และเครื่องมือในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ข้อ 6. ใช้สื่อที่หลากหลายในการสื่อสาร ข้อ 7. ใช้เทคโนโลยีจัดระบบการนำเสนอสารสนเทศของหน่วยงานได้เป็นอย่างดี ข้อ 10. มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media)
3. การโน้มน้าวและการจูงใจ	ข้อ 3. ความสามารถในการจูงใจ และโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วย ยอมรับและคล้อยตาม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ข้อ 8. สามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยเทคนิคต่าง ๆ ข้อ 15. สามารถสื่อสารและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ	องค์ประกอบ
4. การแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจ	ข้อ 12. มีความสามารถในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมเมื่อเกิดข้อพิพาทหรือเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ข้อ 13. เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากร นักเรียน โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน
5. การนำเสนอและพัฒนาการทำงาน	ข้อ 4. เป็นผู้นำการอภิปรายและสรุปประเด็นในการประชุม นำเสนอแนวคิด แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมและในโอกาสต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ข้อ 9. สั่งการดำเนินงานได้ตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ข้อ 14. นำแนวคิดหรือข้อสรุปจากการประชุมมาพัฒนาคุณภาพงานด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ข้อ 17. พัฒนาบุคลิกภาพตนเองให้เกิดความน่าเชื่อถือจนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นได้

จากผลการสังเคราะห์และจัดกลุ่มองค์ประกอบ จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจไว้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสื่อสาร 2) การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยี 3) การโน้มน้าวและการจูงใจ 4) การแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจ และ 5) การนำเสนอและพัฒนาการทำงาน

จากการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้ความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าโครงสร้างองค์ประกอบมีความเหมาะสมและสามารถอธิบายสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจได้อย่างครอบคลุม ผลการวิเคราะห์สรุปแสดงไว้ในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

องค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ	การยืนยัน		
	เห็นด้วย	ร้อยละ	แปลผล
1. การสื่อสาร	5	100.00	ใช้ได้
2. การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยี	5	100.00	ใช้ได้
3. การโน้มน้าวและการจูงใจ	5	100.00	ใช้ได้
4. การแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจ	5	100.00	ใช้ได้
5. การนำเสนอและพัฒนาการทำงาน	5	100.00	ใช้ได้

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของนักวิชาการ จำนวน 13 แหล่ง ผลการวิจัยปรากฏองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ มี 5 องค์ประกอบ ทุกองค์ประกอบได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสื่อสาร เนื่องจากเป็นกระบวนการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนความรู้สึกและความต้องการระหว่างผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ผ่านช่องทางหรือสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ., 2558, น. 18-25) ที่ระบุว่าเป็นความสามารถในการพูด การเขียน และการโต้ตอบในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ปาริฉัตร ช่อชิต (2559: 75) ยังกล่าวเสริมว่าการสื่อสารครอบคลุมถึงการใช้ภาษาท่าทาง อาทิ การยิ้มทักทายและการแสดงออกที่เป็นมิตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชามญชุ์ ลาวชัย (2562, น. 51; จิรวรรณ เอกวรรณัง, 2567, น. 93) ที่เน้นย้ำถึงความสามารถของผู้บริหารในการถ่ายทอดนโยบาย กลยุทธ์ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลสำคัญ โดยใช้ทักษะการพูด การเขียน การฟัง และการแสดงออกทางท่าทางเพื่อให้สื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 2 การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยี องค์ประกอบนี้สะท้อนประสิทธิภาพของผู้บริหารในการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีในการสื่อสาร จัดระบบการนำเสนอสารสนเทศของหน่วยงานได้เป็นอย่างดี มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการใช้สื่อโซเชียลมีเดียสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ก.ค.ศ. (2558, น. 18-25; ประเสริฐ กำเลิศทอง, 2560, น. 70) ที่กล่าวว่าความสามารถในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบนึงที่ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกันกับ นิธิ เรืองสุขอุดม (2563, น. 80-96) ที่กล่าวถึงการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมทำให้เกิดสื่อสารและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 3 การโน้มน้าวและการจูงใจ ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าการจูงใจและโน้มน้าว ให้ผู้อื่นเห็นด้วย ยอมรับและคล้อยตาม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ก่อให้เกิดการดึงดูดบุคลากรให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายขององค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ก.ค.ศ. (2558, น. 18-25) การจูงใจและโน้มน้าวทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกันกับ นิธิ เรืองสุขอุดม (2563, น. 80-96; อัญชุลีภรณ์

คำภิระ, 2564, น. 35) กล่าวว่า การสร้างแรงจูงใจโดยการโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นด้วย ยอมรับและปฏิบัติตามก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยเทคนิคต่าง ๆ มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย ดังที่ อดุลศักดิ์ ทองคำ (2566, น. 147-149) ได้กล่าวไว้เช่นกัน

องค์ประกอบที่ 4 การแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจ ซึ่งสามารถใช้ในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมเมื่อเกิดข้อพิพาทหรือเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากร นักเรียน โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ พิชามญชุ์ ลาวชัย (2562, น. 51) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง มีการจัดการประชุมและการนำเสนอข้อมูลโดยเลือกใช้สื่อและเทคนิควิธีการที่เหมาะสม รวมถึงการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญญาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น เช่นเดียวกันกับ Hellriegel, Jackson & Slocum (2005, pp. 6-26) กล่าวว่าการสื่อสารและการจูงใจรวมถึงการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ปาริฉัตร ช่อชิต (2559, น. 75) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมเมื่อเกิดข้อพิพาทหรือเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ตลอดจนสามารถเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากร นักเรียน โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

องค์ประกอบที่ 5 การนำเสนอและพัฒนาการทำงาน มีความสำคัญยิ่งในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายและสรุปประเด็นในการประชุม ตลอดจนการนำเสนอแนวคิดและแสดงความคิดเห็นในโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารต้องสามารถสั่งการให้ดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยนำแนวคิดหรือข้อสรุปที่ได้จากการประชุมมาพัฒนาคุณภาพงานอย่างมีหลักการและเหตุผล ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลิกภาพให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชามญชุ์ ลาวชัย (2562, น. 51) ที่ระบุว่าสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจครอบคลุมถึงการแสดงออกท่าทางที่สื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักเหตุผล และการเลือกใช้สื่อหรือเทคนิคการนำเสนอที่เหมาะสมในการประชุม เช่นเดียวกับ อัญชุลีภรณ์ คำภิระ (2564, น. 35) ที่เน้นย้ำว่าการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ขับเคลื่อนองค์กรและช่วยประสานงานในสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยเฉพาะในมิติของพฤติกรรมการสื่อสาร เช่น การเขียนคู่มือ การร่างจดหมาย การทำสัญญา และการสื่อสารในกลุ่มงานเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือโต้แย้งอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ อดุลศักดิ์ ทองคำ (2566, น. 147-149) ยังได้อธิบายเสริมว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารเป็นทักษะในการพูด เขียนและโต้ตอบในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจที่รวดเร็วและชัดเจน ตลอดจนบทบาทการเป็นผู้นำในการอภิปรายและแสดงทัศนะในที่ประชุมได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผล

จากการสังเคราะห์และเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎี พบว่าองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจทั้ง 5 ด้าน มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับกรอบแนวคิดด้านสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ ซึ่งองค์ประกอบที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นฐานในการพัฒนาและยกระดับสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหาร ร่วมกับการให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและยืนยันองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารอีกครั้ง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้การประเมินตามที่ได้สังเคราะห์องค์ประกอบมาในทิศทางที่ตรงกัน ดังนั้น ผลการวิจัยจึงทำให้ได้องค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นไปตามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยขอเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารนำองค์ประกอบที่ค้นพบนี้ มาสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาให้อยู่ในระดับดีมากขึ้นกว่าเดิม

1.2 ผู้บริหารนำองค์ประกอบที่ค้นพบนี้ ไปใช้หาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหาร เพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงและประสบความสำเร็จให้ดีขึ้นกว่าเดิม

1.3 ผู้บริหารนำองค์ประกอบที่ได้รับการยืนยันนี้พัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่สม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาสูงขึ้นกว่าเดิม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2.2 ควรขยายการศึกษาครอบคลุมโรงเรียนอื่น ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบสมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). *คู่มือการกำหนดความรู้ความสามารถทักษะและสมรรถนะสำหรับข้าราชการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงและสำนักนายกรัฐมนตรี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย ปี 2558*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

เจนณรงค์ วุฒิสาร. (2567). การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดบึงกาฬ. *วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 9*(1), 1187-1198.

จิรวรรณ เอกวรรณัง. (2567). *สมรรถนะผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานีชุมพร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เทื้อน ทองแก้ว. (2556). *สมรรถนะ (Competency): หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ธวัชชัย แสนดวง. (2565). *สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นานาพร นวลตา. (2566). การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 5*(1), 1-11.

นิธิ เรืองสุขอุดม. (2563). *สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประเสริฐ กำเลิศทอง. (2560). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปาริฉัตร ช่อชิต. (2559). *สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิชามญชุ์ ลาวชัย. (2562). *สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พงษ์พิชญ์ นิรุตตินานนท์. (2565). สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8*(2), 139-154.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการดำเนินงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการขยายชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อดุลศักดิ์ ทองคำ. (2566). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อัญชุลีภรณ์ คำภิระ. (2564). *สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิชยา จรรยาศรี. (2566). *สมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Hellriegel, D., Jackson, S. E., & Slocum, J. W., Jr. (2005). *Management: A competency-based approach* (10th ed.). Thomson South-Western.

การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
PERCEPTION OF CYBER THREATS AMONG CITIZENS IN CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK

ธนพัฒน์ อุไรรัตน์[1*] และวัลลภ รัฐฉัตรานนท์[2]
Thanapat Ou-rairat[1*] and Wanlop Ratchattranon[2]

[1,2]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
[1,2]Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand

*Corresponding author, E-mail: thanapat.ou@ku.th โทรศัพท์ 08 7359 7480

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่องทางรับข่าวสารกับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 308 คน คำนวณด้วยโปรแกรม G*Power ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.925 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ ระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.02) 2) การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน รับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่องทางรับข่าวสารกับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า ช่องทางการรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.359) ระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะ คือ ภาครัฐควรเร่งสร้างมาตรการสื่อสารเน้นกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง และสร้างภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล

คำสำคัญ: ภัยคุกคามทางไซเบอร์ การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ การหลอกลวงออนไลน์ มัลแวร์ กฎหมายความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine the level of perception regarding cyber threats among citizens in Chatuchak District, 2) compare the perception classified by personal factors, and 3) investigate the relationship between media exposure channels and cyber threat perception. This study employed a quantitative research approach. Data were collected from a sample of 308 citizens, determined by G*Power software and selected using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.925. Statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Pearson’s Product-Moment Correlation Coefficient.The findings revealed that 1) Overall perception of cyber threats was at a high level ($\overline{X}$ = 4.02) 2) Regarding the perception classified by personal factors, the overall was at a high level ($\overline{X}$ = 3.83) Hypothesis testing indicated that citizens with different ages, education levels, occupations, and monthly incomes had statistically significant differences in cyber threat perception at the 0.05 level. 3) Media exposure channels were positively correlated with cyber threat perception at a statistical significance level of 0.01 (r = 0.359), indicating a moderate correlation. Recommendations suggest that the government should prioritize communication strategies targeting vulnerable groups and build sustainable digital immunity.

Keywords: Cyber Threats, Perception of Cyber Threats, Phishing, Malware, Cybersecurity Laws

บทนำ

ในยุคโลกไร้พรมแดน (Borderless World) การติดต่อสื่อสาร และเทคโนโลยีที่เชื่อมถึงกันอย่างไร้ขีดจำกัดทางภูมิศาสตร์ ทำให้เกิดลักษณะการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างรวดเร็ว ดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนด้านการเมือง (Politic) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสังคม (Social) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) และด้านกฎหมาย (Legal) ในยุคดิจิทัล (Digital Era) ได้ส่งผลให้กระแสโลก (Global Trend) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีเดิมสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ผ่านปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เป็นการเชื่อมต่อถึงด้วยความเร็ว และความสามารถในการประมวลผลที่พบ

ข้อผิดพลาดน้อย ทำให้ประชาชนสามารถทำธุรกรรม และเข้าถึงบริการต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นสังคมที่เพิ่มการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ทโฟนในการดำเนินชีวิตมากขึ้น เพื่อเข้าสู่สังคมดิจิทัล (Digital Society) อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าดังกล่าวนำมาซึ่งภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ทวีความรุนแรง และซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threats) อาทิ การโจมตีด้วยมัลแวร์ การหลอกลวงแบบฟิชชิง (Phishing) และแก๊งคอลเซ็นเตอร์ (สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ, 2565) ภัยเหล่านี้ไม่เพียงสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน แต่ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของข้อมูลส่วนบุคคล และความน่าเชื่อถือของโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศของประเทศ การรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างยั่งยืนไม่สามารถพึ่งพาเพียงมาตรการทางกฎหมาย หรือเทคโนโลยีป้องกันภัยเพียงอย่างเดียว นอกเหนือจากความฉลาดรู้เรื่องดิจิทัล (Digital Literacy) จำเป็นต้องอาศัยภูมิคุ้มกันทางดิจิทัลของประชาชน ตามทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค (Protection Motivation Theory) ของ Rogers (1975) อธิบายว่าบุคคลจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อป้องกันตนเองก็ต่อเมื่อมีการรับรู้ถึงความรุนแรงของภัยคุกคาม (Threat Appraisal) และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการรับมือ (Coping Appraisal) นอกจากนี้แนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของ Nonaka & Takeuchi (1995) ยังชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ให้เป็นความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ในระดับบุคคล เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ และระมัดระวังตนเองโดยอัตโนมัติเมื่อเผชิญกับความเสี่ยง

แม้ประเทศไทยจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 เพื่อเป็นกลไกในการกำกับดูแลแต่สถิติอาชญากรรมทางเทคโนโลยีกลับยังคงมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่าง (Gap) สำคัญ คือ กฎหมาย และมาตรการภาครัฐ อาจยังไม่เพียงพอหากประชาชนยังขาดการรับรู้ และความตระหนักที่ถูกต้อง ประชาชนจำนวนมากยังขาดความเข้าใจในรูปแบบกลโกงใหม่ ๆ หรือรับรู้ข้อมูลแต่ไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อป้องกันตนเอง (Knowledge-Action Gap) โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองที่มีการใช้งานอินเทอร์เน็ตหนาแน่น ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของอาชญากรไซเบอร์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จึงสนใจศึกษาการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจ และการคมนาคมที่มีความหนาแน่นของประชากร และการใช้งานดิจิทัลสูง การวิจัยนี้มุ่งวัดระดับการรับรู้ในเชิงลึกทั้งด้านความรู้ (Knowledge) และการนำไปปฏิบัติ (Practice) ผ่านตัวแปรตามที่ประยุกต์มาจากแนวคิด Tacit Knowledge และ Explicit Knowledge เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ และนำผล

การศึกษาไปสู่การออกแบบแนวทางการสื่อสาร และการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้อย่างตรงจุด และมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป งานวิจัยนี้มีความสำคัญในเชิงวิชาการ เชิงสังคม และเชิงการประยุกต์และนโยบาย เป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนปัญหา ที่ทำให้ได้ข้อเท็จจริงใหม่เชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับการรับรู้ภัยคุกคามทางไซเบอร์ รวมถึงการสร้างความตระหนักรู้ถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ใกล้ตัวรูปแบบใหม่ ๆ ของประชาชนในบริบทพื้นที่เขตเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำ และคุ้มค่ากับงบประมาณ นอกจากนี้ ยังสามารถนำข้อค้นพบที่เป็นจุดอ่อนไปปรับปรุง แก้ไข พัฒนา เพื่อยกระดับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของภาครัฐ เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่องทางรับข่าวสารกับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ Goldstein & Brockmole (2017) อธิบายว่า การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่บุคคลตีความข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้าใจ และตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยชุดความรู้ในการประมวลผล โดย Nonaka & Takeuchi (1995) ได้จำแนกประเภทของความรู้ (Types of Knowledge) ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ สัญชาตญาณ หรือทักษะเฉพาะตัว และ 2) ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวม และถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการเปิดรับข่าวสาร McQuail (2020) อธิบายว่า การเปิดรับข่าวสาร (Media Exposure) คือ กระบวนการที่บุคคลเปิดรับเนื้อหาจากสื่อต่าง ๆ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านระยะเวลา (Duration) ความถี่ (Frequency) และความใส่ใจ (Attention) นอกจากนี้ กมลรัตน์ สนิทพ่วง (2560) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลเลือกเปิดรับสารจากแหล่งข้อมูล

ต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าจนเกิดความรู้ความเข้าใจ ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามหมายถึง การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภัยคุกคาม (Threat Information) และความรู้ในการป้องกัน (Preventative Knowledge) ผ่าน 3 ช่องทางหลัก ได้แก่ 1) สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) 2) สื่อมวลชน (Mass Media) และ 3) สื่อบุคคล (Personal Sources)

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 มีสาระสำคัญมุ่งเน้นการกำหนดมาตรฐาน และแนวทางปฏิบัติสำหรับโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ และหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงวางระบบเฝ้าระวัง และแผนรับมือภัยคุกคาม เพื่อให้สามารถกู้คืนระบบได้ทันท่วงที ตลอดจนสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเมื่อเกิดภัยร้ายแรง โดยมีสำนักงานคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวัง และประสานงาน ร่วมกับหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะด้าน ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศ (ธปท.) ดูแลความมั่นคงปลอดภัยในภาคการเงิน และ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ดูแลในภาคโทรคมนาคม และการสื่อสาร

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มีสาระสำคัญที่ปรับปรุง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้ 1) การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว และควบคุมข้อมูลเท็จ โดยกำหนดมาตรการจัดการอีเมลสแปม (Spam) ให้ผู้รับปฏิเสธได้ง่าย พร้อมบทลงโทษปรับสูงสุด 2 แสนบาท โดยกฎหมายฉบับนี้เน้นเอาผิดเฉพาะการฉ้อโกง หรือการนำเข้าข้อมูลเท็จ ไม่ครอบคลุมคดีหมิ่นประมาท 2) การคุ้มครองภาพตัดต่อ ขยายขอบเขตคุ้มครองถึงผู้เสียชีวิต หากทำให้บิดามารดา หรือคู่สมรสได้รับความเสียหาย โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ยึด หรือทำลายภาพดังกล่าว และกำหนดให้ผู้กระทำไม่ว่าเป็นคนชาติใดต้องรับโทษในราชอาณาจักรไทย และ 3) การแยกความผิดฐานหมิ่นประมาท ได้ยกเลิกความผิดฐานหมิ่นประมาทออกจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยให้บังคับใช้ตามประมวลกฎหมายอาญาแทน เพื่อเปิดโอกาสให้คู่ความสามารถเจรจายอมความได้ ซึ่งช่วยลดปัญหาปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล และเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย

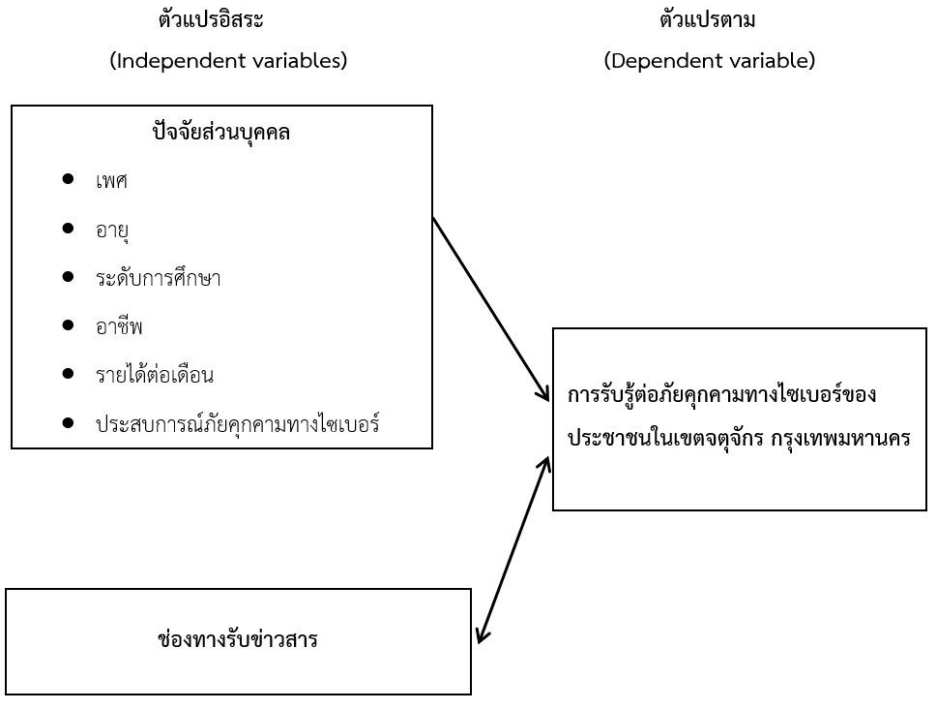
นวรัตน์ พัฒโนทัย (2555) ได้ศึกษาวิจัย “ความรู้ ความเข้าใจในความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลทางระบบคอมพิวเตอร์: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์การทำงาน มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลทางระบบคอมพิวเตอร์แตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ที่ไม่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลทางระบบคอมพิวเตอร์

สุธาเทพ รุณเรศ (2561) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร” จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะประชากรด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ส่วนตัวต่อเดือน มีผลต่อความตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์

ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต แต่ปัจจัยด้านเพศ ไม่มีผลต่อความตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ปัจจัยทางด้านประสบการณ์เกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ไม่มีผลต่อความตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต และปัจจัยทางด้านความรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์มีผลต่อความตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร บทความวิชาการ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบกระบวนการวิธีการวิจัย โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Perception of Cyber Threats) หมายถึง กระบวนการตีความ และทำความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อความเสี่ยงภัยในโลกออนไลน์ ในงานวิจัยนี้วัดผลรวมของคะแนน 2 มิติ คือ มิติความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) และมิติความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ตามกรอบแนวคิด SECI Model

2. ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) หมายถึง ความตระหนักรู้ ทักษะ และสัญชาตญาณในการระวังภัยส่วนบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์ และการปฏิบัติจริง วัดจากระดับพฤติกรรมการป้องกันตนเอง

3. ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) หมายถึง องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่สามารถถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษรได้ วัดจากระดับความเข้าใจในพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ บทบาทของหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ และข้อกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางไซเบอร์

4. ภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threats) หมายถึง การกระทำที่มีเจตนาร้ายเพื่อเข้าถึง ทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ และเครือข่ายโดยมิชอบ ครอบคลุมรูปแบบภัยคุกคามหลักที่ศึกษา

5. การหลอกลวงออนไลน์ (Phishing) หมายถึง เทคนิคการหลอกลวงผ่านช่องทางสื่อสารเพื่อให้เหยื่อเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือข้อมูลทางการเงิน วัดจากการรับรู้พฤติกรรมเสี่ยง และการปฏิบัติตัวเมื่อได้รับข้อความที่น่าสงสัย

6. มัลแวร์ (Malware) หมายถึง โปรแกรมประสงค์ร้ายที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสร้างความเสียหายแก่ระบบคอมพิวเตอร์ วัดจากความเข้าใจในศัพท์เทคนิค และการปฏิบัติตนในการติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัส (Antivirus)

7. การยืนยันตัวตนแบบสองปัจจัย (Two-Factor Authentication - 2FA) หมายถึง มาตรการความปลอดภัยที่ต้องใช้ข้อมูลยืนยันตัวตนสองขั้นตอน วัดจากพฤติกรรมการเปิดใช้งานระบบ 2FA ในบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ และธุรกรรมทางการเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม

8. ช่องทางรับข่าวสาร (Media Channels) หมายถึง สื่อกลางที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ไปยังประชาชน แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อดั้งเดิม 2) สื่อสังคมออนไลน์ 3) เว็บไซต์ข่าว 4) แอปพลิเคชันสนทนา และ 5) บริการรับ - ส่งข้อความสั้นผ่านเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ (Short Message Service – SMS) วัดจากความถี่ในการได้รับข้อมูลจากแต่ละช่องทาง

9. กฎหมายความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity Laws) หมายถึง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล และป้องกันภัยไซเบอร์ในประเทศไทย วัดจากความรู้ความเข้าใจในข้อห้าม และบทลงโทษทางกฎหมายเนื้อหา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาจากประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 154,003 คน ข้อมูลโดยสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2567) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้

โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ซึ่งคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติทั้ง t-test, ANOVA และ Correlation ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 308 คน แต่เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยจำแนกสัดส่วนตามแขวงในเขตจตุจักร และทำการเลือกตัวอย่างในแต่ละแขวงด้วยวิธีการเลือกแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) จนครบตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร 3) การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ แบ่งเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ให้เป็นความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชาชนในเขตดอนเมืองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เครื่องมือผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.925 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป และระดับตัวแปร และใช้สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ประกอบด้วย การทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) สำหรับเปรียบเทียบตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม พร้อมทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่องทางรับข่าวสารกับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอชี้แจงโครงสร้างของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์) และ ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร จำนวน 5 ช่องทาง

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ โดยจำแนกออกเป็น 2 ด้าน

2.1 ด้านความตระหนักและพฤติกรรม (Tacit Knowledge) จำนวน 10 ข้อ มุ่งเน้นวัดความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล สัญชาตญาณ และการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันภัย

2.2 ด้านองค์ความรู้และกฎหมาย (Explicit Knowledge) จำนวน 10 ข้อ มุ่งเน้นวัดความรู้ที่ชัดแจ้ง ความเข้าใจในข้อเท็จจริง คำนิยาม และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จากการวิเคราะห์ และประมวลผลทางสถิติ สามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.0 รองลงมาคือเพศชาย ร้อยละ 33.4 และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ร้อยละ 2.6 ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบเป็นปริญญาตรี (ร้อยละ 69.2) ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 39.9) มีรายได้ 15,000 - 30,000 บาท (ร้อยละ 49.7) และส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ถูกคุกคามทางไซเบอร์ (ร้อยละ 57.5)

2. ระดับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีระดับการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03) โดยสามารถจำแนกรายด้าน ได้ดังนี้

2.1 ด้านความตระหนัก และพฤติกรรม (Tacit Knowledge) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.09, ระดับมาก) โดยข้อที่มีคะแนนสูงสุด คือ การหลีกเลี่ยงการเปิดไฟล์แนบจากอีเมล์ที่ไม่รู้จัก

2.2 ด้านองค์ความรู้และกฎหมาย (Explicit Knowledge) มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\overline{X}$ = 3.96, ระดับมาก) ทั้งนี้ พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ ความเข้าใจต่อบทบาทของหน่วยงาน สกมช. (NCSA) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแบบสอบถาม ($\overline{X}$ = 3.24, ระดับปานกลาง)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน จากการทดสอบความสัมพันธ์ และความแตกต่างของตัวแปร พบประเด็นสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนี้

3.1 ระดับการศึกษา ผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้ต่ำกว่าผู้จบปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = .000)

3.2 อาชีพ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ (Freelance) มีการรับรู้ต่ำกว่ากลุ่มข้าราชการและพนักงานเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = .001)

3.3 รายได้ ผู้มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท มีการรับรู้ (โดยเฉพาะด้านองค์ความรู้) ต่ำกว่ากลุ่มรายได้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = .000)

3.4 อายุ ผู้สูงอายุ (61 ปีขึ้นไป) มีการรับรู้ต่ำกว่ากลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = .002)

ปัจจัยที่ไม่ส่งผล: เพศ และประสบการณ์การถูกคุกคาม ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของการรับรู้

อภิปรายผล

ความไม่สมดุลระหว่างสัญชาตญาณกับองค์ความรู้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในเขตจตุจักรมีระดับการรับรู้ในมิติความตระหนักและพฤติกรรม (Tacit Knowledge) สูงกว่ามิติองค์ความรู้เชิงวิชาการ และกฎหมาย (Explicit Knowledge) อย่างเห็นได้อย่าง โดยเฉพาะความเข้าใจต่อบทบาท

ของ สกมช. ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนเรียนรู้การป้องกันตัวจากประสบการณ์ และข่าวสารรายวันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการความรู้ของ Nonaka & Takeuchi (1995) ที่ความรู้ฝังลึกเกิดจากประสบการณ์ได้ง่ายกว่าความรู้ชัดแจ้งที่ซับซ้อน แต่ยังขาดความเข้าใจในกลไกเชิงระบบ และข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของภาครัฐในการสื่อสาร นัยสำคัญนี้ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation Gap) ที่ตัวบทกฎหมายยังไม่สามารถแปรสภาพเป็นความรู้ที่จับต้องได้สำหรับประชาชนทั่วไป

ปัจจัยทางเศรษฐานะกับการเข้าถึงภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านรายได้ และอาชีพส่งผลต่อการรับรู้ภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มอาชีพอิสระและผู้มีรายได้น้อยมีความเสี่ยงที่จะมีการรับรู้ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ข้อค้นพบนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยของ นวรัตน์ พัฒโนทัย (2555) ที่เคยศึกษาในบริบทกรุงเทพมหานครเมื่อทศวรรษก่อน พบว่า รายได้ไม่มีผล ความเปลี่ยนแปลงนี้อาจอธิบายได้ว่า ในปัจจุบันเทคโนโลยี และภัยคุกคามมีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้โอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ กลายเป็นปัจจัยชี้ขาด กลุ่มข้าราชการหรือพนักงานเอกชนมักมีระบบการฝึกอบรมรองรับ ในขณะที่กลุ่มอาชีพอิสระต้องขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเอง จึงกลายเป็นกลุ่มเปราะบางใหม่ในสังคมดิจิทัล ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย และผู้มีการศึกษาน้อย ซึ่งมีระดับการรับรู้ต่ำที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) และงานวิจัยของ พรนภา พุทธรักษา (2567) ที่พบว่าผู้สูงอายุมีความเสี่ยงสูงเนื่องจากการรู้เท่าทันสื่อต่ำ

กับดักของประสบการณ์ (The Paradox of Experience) ประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ ประสบการณ์การเคยถูกคุกคามทางไซเบอร์ ไม่ส่งผลต่อระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุธาเทพ รุณเรศ (2561) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การตกเป็นเหยื่อไม่ได้นำไปสู่การเรียนรู้ (Learning Process) ที่มีประสิทธิภาพเสมอไป อาจเนื่องมาจากรูปแบบภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หรือขาดกระบวนการถอดบทเรียนที่ถูกต้อง มาสร้างเป็นองค์ความรู้เพื่อป้องกันตัวในอนาคต ทำให้ผู้ที่เคยตกเป็นเหยื่อยังคงมีความเสี่ยงซ้ำซ้อน (Revictimization Risk) หากไม่มีการเสริมสร้างความรู้ที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ กรุงเทพมหานคร สำนักงานรัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ตลอดจนหน่วยงานความมั่นคง นำมาจัดทำนโยบายเพื่อติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน ระงับยับยั้ง และป้องกัน การเกิดอาชญากรรมทางไซเบอร์ นอกจากนี้ ควรปรับรูปแบบการสื่อสารองค์ความรู้ (Explicit Knowledge) ซึ่งอาจเป็นคำศัพท์ทางกฎหมาย หรือศัพท์ทางเทคนิคให้เป็นภาษาที่บุคคลทั่วไปเข้าใจง่าย (Simplification) และเน้นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง (Targeted Communication)

โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ และอาชีพอิสระ ผ่านกิจกรรมในชุมชน หรือสื่อบุคคล แทนการใช้สื่อดิจิทัลเพียงอย่างเดียว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเจาะลึกว่าเหตุใดกลุ่มอาชีพอิสระจึงมีการรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์น้อยที่สุด และศึกษากระบวนการเปลี่ยนผ่านประสบการณ์ในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมไซเบอร์ให้กลายเป็นความรู้เท่าทันต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ เพื่อป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ในอนาคตต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง "การรับรู้ต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร" สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่ง ตลอดจนให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่และทรัพยากรสำหรับการศึกษา และขอขอบคุณประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 308 ท่าน ที่สละเวลาในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์

คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อเป็นวิทยาทานแก่ผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้า และเพื่อประโยชน์ต่อสังคมสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566). *รายงานสถานการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประเทศไทย ประจำปี 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

กมลรัตน์ สนิทพ่วง. (2560). *พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร.*

นวรัตน์ พัฒโนทัย. (2555). *ความรู้ ความเข้าใจในความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลทางระบบคอมพิวเตอร์: กรณีศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต).* ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พรนภา พุทธรักษา, และ วาทิตา เอื้อเจริญ. (2567). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารร้อยแก่นสาร*, *9*(12), 1541-1556.

สุธาเทพ รุณเรศ. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ. (2565). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA). (2566). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน): จำนวนประชากร พื้นที่ กรุงเทพมหานคร เขตจตุจักร เดือน ธันวาคม 2566*. https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/

Goldstein, E. B., & Brockmole, J. R. (2017). *Sensation and perception* (10th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.

McQuail, D., Deuze, M. (2020). *McQuail’s Media and Mass Communication Theory* (7th ed.). London: SAGE Publications.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University.

Rogers, R. W. (1975). A protection motivation theory of fear appeals and attitude change. *The Journal of Psychology*, *91*(1), 93-114.

การประเมินโครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี

ASSESSMENT OF THE PROJECT TO DEVELOP ACTIVE LEARNING MANAGEMENT SKILLS FOR PRIMARY LEVEL TEACHERS IN SMALL SCHOOLS NETWORK, NONTHABURI PROVINCE

ธัชทฤต เทียมธรรม[1*] ศุภวรรณ์ เล็กวิไล[2] ชุลีกร เลิศประเสริฐ[3] ทรงศักดิ์ สุริโยธิน[4]
ธวชินี โรจนาวี[5] ภัทรานิษฐ์ พรหมสุรินทร[6] อัษฎายุธ สมพมิตร[7] รุ่งนภา วันเพ็ง[8]

[1-6]วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
[7,8]โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

*Corresponding author, E-mail: thattharit@pnru.ac.th โทรศัพท์ 08 1685 6687

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี โดยใช้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการของเคิร์กแพทริค กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 12 โรงเรียน รวม 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ และแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านปฏิกิริยาและด้านการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.61) โดยมีความเห็นพ้องต้องกันในระดับสูง (CV = 11.49%) ด้านการเรียนรู้พบว่า ครูมีระดับความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยความแปรผันของความเข้าใจลดลงจากก่อนการอบรม (CV > 23%) เหลือเพียง 8.08% และ 13.43% ตามลำดับ 2) ด้านพฤติกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.34) ครูสามารถนำความรู้ไปใช้ในชั้นเรียนจริง 3) ด้านผลลัพธ์ ครูร้อยละ 63.16 มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับดีเลิศ โดยโครงการส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57) และสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการนิเทศติดตาม (CV = 4.10%)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research aimed to evaluate a project for developing Active Learning management skills among primary school teachers within a network of small schools in Nonthaburi Province. The evaluation utilized Kirkpatrick’s Model. The target group consisted of 38 primary school teachers from 12 small schools and school administrators within the network. Research instruments included three sets of questionnaires and a lesson plan and teaching skill assessment form. Data were analyzed using percentage, mean ($\bar{x}$), standard deviation (SD), and the coefficient of variation (CV). The research findings revealed that: 1) Reaction and Learning: Participants expressed the highest level of satisfaction with the project overall ($\bar{x}$ = 4.61) with a high level of consensus (CV = 11.06%). Regarding learning, teachers demonstrated a clear increase in knowledge and skills, as the variation in their understanding decreased from before the training (CV > 23%) to 8.08% and 13.43%, respectively. 2) Behavior: The overall implementation was at a high level ($\bar{x}$ = 4.30), and teachers were able to apply the knowledge in actual classroom settings. 3) Results: 63.16% of the teachers achieved an "Excellent" level in Active Learning instructional skills. Furthermore, the project enhanced school operational efficiency at the highest level ($\bar{x}$ = 4.57) and successfully strengthened the educational supervision and monitoring network (CV = 4.10%).

Keywords: Project Evaluation, Active Learning Management Skills, Small Schools, Nonthaburi Province

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีพันธกิจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและวิชาชีพครูตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2570) โดยเฉพาะการน้อมนำ “ศาสตร์พระราชา” มาเป็นหลักชัยในการดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากฐานรากตามบริบทของแต่ละพื้นที่ การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 (Quality Education) ที่มุ่งสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม

รวมถึงส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (United Nations, 2020) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครจึงให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผ่านการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่รับผิดชอบให้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

จากการสำรวจความต้องการของครูและผู้บริหารในโรงเรียนเครือข่ายขนาดเล็ก พบว่า ปัญหาสำคัญ คือ ข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากรทางการศึกษา ส่งผลให้มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการผลิตสื่อการสอนที่สามารถนำมาใช้ได้จริงในสถานการณ์จริง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกถือเป็นกระบวนการสำคัญที่เปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับความรู้ (Receivers) ไปสู่การเป็นผู้ร่วมสร้างความรู้ (Co-creators) ผ่านการลงมือปฏิบัติและกระบวนการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2562)

ในการดำเนินโครงการครั้งนี้ ได้มีการวางโครงสร้างกิจกรรมอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการพัฒนา 3 ระยะ เริ่มต้นจาก กระบวนการต้นทาง ซึ่งเป็นการลงพื้นที่เพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน ทั้ง 23 แห่งในจังหวัดนนทบุรี ถัดมา คือ กระบวนการกลางทาง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง ทั้งในด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการผลิตสื่อการสอน และนำไปสู่กระบวนการปลายทาง คือการนิเทศ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือครูในห้องเรียนจริง เพื่อร่วมกันสะท้อนผลและประเมินประสิทธิภาพในเชิงพื้นที่

จากการสังเคราะห์กระบวนการดำเนินงาน พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จคือการใช้ "ระบบการติดตามและให้ความช่วยเหลือ (Coaching and Mentoring)" เป็นตัวเสริมศักยภาพครู การมีที่ปรึกษาคอยกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องช่วยสร้างความมั่นใจให้ครูในการนำนวัตกรรมไปใช้ในห้องเรียน ท่ามกลางข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2560) ที่ระบุว่าการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพต้องมีการฝึกปฏิบัติจริงและมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน

เพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จและประสิทธิภาพของโครงการในเชิงประจักษ์ คณะผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการประเมินโครงการของ เคิร์กแพทริก (Kirkpatrick’s Evaluation Model) มาใช้เป็นกรอบในการประเมิน (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2016) โดยครอบคลุมทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ 1) ด้านปฏิกิริยา (Reaction) เพื่อวัดความพึงพอใจต่อการพัฒนา 2) ด้านการเรียนรู้ (Learning) เพื่อวัดระดับความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้น 3) ด้านพฤติกรรม (Behavior) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนการสอนจริง และ 4) ด้านผลลัพธ์ (Results) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนและสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นไปตามเป้าหมาย SDGs และยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินโครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี ตามแนวคิดของเคิร์กแพทริก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินของเคิร์กแพทริก โดยมุ่งเน้นการประเมินที่ครอบคลุมทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ความพึงพอใจเบื้องต้นไปจนถึงผลลัพธ์เชิงรูปธรรมที่เกิดขึ้นกับองค์กร (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2016) โดยดำเนินการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิกิริยาด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านผลลัพธ์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การประเมินโครงการครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มหาวิทยาลัยราชภัฏมีพันธกิจหลักในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาและวิชาชีพครูตามยุทธศาสตร์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2570) การดำเนินงานดังกล่าวมีการน้อมนำ “ศาสตร์พระราชา” มาเป็นหลักการสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) เป้าหมายที่ 4 (Quality Education) ที่มุ่งสร้างหลักประกันด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ครอบคลุม และเท่าเทียม โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากร

2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการที่สามารถเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับความรู้ (Receivers) ไปสู่การเป็นผู้ร่วมสร้างความรู้ (Co-creators) ผ่านการลงมือปฏิบัติและกระบวนการคิดขั้นสูง ทิศนา แขมมณี (2560) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ระบุว่า ครูต้องปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) และผู้ชี้แนะ (Coach) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การใช้สื่อการสอนที่สร้างสรรค์และสอดคล้องกับบริบทจริงยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยกระตุ้นความกระตือรือร้นของผู้เรียน

3. การประเมินโครงการตามแนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick’s Evaluation Model)

เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิภาพของโครงการพัฒนาครู ผู้วิจัยได้ใช้กรอบการประเมินของ Kirkpatrick (2016) ซึ่งครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านปฏิกิริยา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบการตอบสนองของผู้เข้ารับการอบรมต่อกระบวนการพัฒนา โดยมุ่งเน้นที่ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการอบรม เนื้อหาสาระที่ได้รับว่าตรงกับ

ความต้องการและบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กหรือไม่ รวมถึงความคิดเห็นต่อคุณภาพของวิทยากร เอกสารประกอบการอบรม สถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ และความเหมาะสมของระยะเวลา

3.2 ด้านการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบระดับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรมใน 3 มิติ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitude) โดยเป็นการวัดผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการโดยตรง ความเข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความสามารถในการผลิตสื่อการสอน และทัศนคติต่อการปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่การเป็นผู้ชี้แนะ

3.3 ด้านพฤติกรรม เป็นการประเมินความสามารถในการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปปรับใช้ในสถานการณ์จริง โดยมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครูผู้สอน การประเมินในระดับนี้มีลักษณะเป็นการติดตามผลในสถานที่จริงหลังจากเสร็จสิ้นการอบรม เพื่อดูว่าพฤติกรรมการสอนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่

3.4 ด้านผลลัพธ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความสำเร็จในภาพรวมและประโยชน์ที่โรงเรียนขนาดเล็กได้รับจากการพัฒนาครูผู้สอน เป็นการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครู ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงเรียน การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายของโครงการ และการสร้างเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความเข้มแข็งในการพัฒนาท้องถิ่น

4. กระบวนการกำกับ ติดตาม และการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวเสริมสู่ความสำเร็จของโครงการพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กคือการใช้ "ระบบการติดตามและให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้ก้าวข้ามขีดจำกัดของการอบรมแบบเดิมที่มักเป็นการสื่อสารทางเดียวแล้วจบไป แต่เน้นการลงพื้นที่ปฏิบัติงานในสถานที่จริงเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครูผู้สอน การกำกับติดตามภายใต้บรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจริง กระบวนการกำกับติดตามที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2560) ระบุว่าการพัฒนาครูให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต้องมีการฝึกปฏิบัติจริงควบคู่กับการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนในทิศทางที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษานิเทศก์ในระหว่างการลงพื้นที่ ยังช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุข กล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเด็นรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

1. การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินตามรูปแบบการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยใช้กรอบการประเมิน 4 ด้าน ตามแนวคิดของเคิร์กแพทริค รายละเอียดโครงการเริ่มต้นจากการประชาสัมพันธ์

และสร้างความเข้าใจแก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเครือข่ายจำนวน 23 แห่ง ระหว่างวันที่ 3-4 มีนาคม 2568 มีครูผู้สอนสมัครเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 100 คน จาก 12 โรงเรียน

กระบวนการพัฒนาแบ่งเป็น 3 ครั้ง สองครั้งแรกจัดอบรมที่โรงเรียนวัดไทรใหญ่ (นนททิวากรราษฎร์บำรุง) โดยครั้งที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสื่อการจัดการเรียนรู้ ในวันที่ 1 - 2 พฤษภาคม 2568 ครั้งที่ 2 อบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อการนำเสนอแผนและสื่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในวันที่ 15 มิถุนายน 2568 และครั้งที่ 3 กิจกรรมกำกับ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือและประเมินผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในวันที่ 14 - 18 และ 21 - 23 กรกฎาคม 2568 ณ โรงเรียนเป้าหมาย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน จำนวน 23 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กในเขตจังหวัดนนทบุรี ได้มาโดยความสมัครใจสมัครเข้าร่วมการอบรม จำนวน 100 คน จาก 12 โรงเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ผลการประเมินโครงการ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านปฏิกิริยาด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านผลลัพธ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการประเมินโครงการของเคิร์กแพทริค เพื่อประเมินผลโครงการให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

4.1 แบบสอบถามประเมินผลการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (ด้านปฏิกิริยาและด้านการเรียนรู้) จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 ใช้ประเมินผลการอบรมครั้งที่ 1 และฉบับที่ 2 ใช้ประเมินผลการอบรมครั้งที่ 2 โดยแบบสอบถามแต่ละฉบับแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) และส่วนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.2 แบบสอบถามพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ (ด้านพฤติกรรม) เป็นแบบสอบถามที่ใช้ติดตามผลภายหลังจากครูผู้สอนเข้ารับการอบรมครั้งที่ 1 และ 2 เพื่อประเมินการนำความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4.3 แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้ (ด้านผลลัพธ์) เป็นเครื่องมือสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษานิเทศก์ใช้ในการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนของครูผู้สอน เพื่อประเมินความสำเร็จเชิงคุณภาพที่เกิดขึ้นจากโครงการ

4.4 แบบสอบถามผลลัพธ์จากการเข้าร่วมการอบรม (ด้านผลลัพธ์) เป็นแบบสอบถามสำหรับครูและผู้บริหารเพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดต่อผู้เรียนและสถานศึกษาในภาพรวม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

คณะผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยทุกฉบับ ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง ความครอบคลุม และความเหมาะสม จากนั้น วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ข้อคำถามและประเด็นการประเมินทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามบางส่วนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ ชัดเจน และสื่อความหมายได้ถูกต้องก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 ประเมินด้านปฏิกิริยาและด้านการเรียนรู้ภายหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 และ 2 โดยใช้แบบสอบถามประเมินผลการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการกับครูผู้สอนที่เข้าร่วมการอบรมแต่ละครั้ง

5.2 ประเมินด้านพฤติกรรมในกิจกรรมกำกับ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือ โดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้กับครูผู้สอนที่เข้าร่วมกิจกรรม

5.3 ประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมกำกับติดตาม ให้ความช่วยเหลือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วยคณะวิทยากรและศึกษานิเทศก์ โดยใช้แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้

5.4 เก็บข้อมูลด้านผลลัพธ์จากการเข้าร่วมการอบรมโดยใช้แบบสอบถามผลลัพธ์จากการเข้าร่วมการอบรม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติและวิธีการดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม (ด้านปฏิกิริยาการเรียนรู้ พฤติกรรม และผลลัพธ์) ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน (Coefficient of Variation: CV) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องหรือความเป็นเอกฉันท์ของความคิดเห็น โดยแปลผลจากเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ดังนี้ 4.51–5.00 (มากที่สุด), 3.51–4.50 (มาก), 2.51–3.50 (ปานกลาง), 1.51–2.50 (น้อย) และ 1.00–1.50 (น้อยที่สุด) และเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน คือ CV ≤ 20% หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นพ้องต้องกันสูง (ข้อมูลมีความสอดคล้องกัน) และ CV > 20% หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นแตกต่างกัน (ข้อมูลมีความแปรผันสูง)

6.2 การวิเคราะห์ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ด้านผลลัพธ์) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลตามเกณฑ์คะแนนดังนี้ 90.00-100.00 (ยอดเยี่ยม), 80.00–89.99 (ดีเลิศ), 70.00–79.99 (ดีเด่น), 60.00–69.99 (ดี), 50.00– 59.99 (พอใช้) และต่ำกว่า 50.00 (ควรปรับปรุง)

6.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญและสังเคราะห์แนวทางพัฒนา

ผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินด้านปฏิกิริยา และด้านการเรียนรู้ จากการเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 และ 2

ในการจัดการอบรมกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 และ 2 ตอบแบบประเมินผลการจัดอบรม แล้วนำผลการตอบมาวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินด้านปฏิกิริยาจากการเข้าร่วมการอบรมครั้งที่ 1 และ 2

ข้อความ	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	SD	CV(%)	แปลผล
การอบรมครั้งที่ 1 (n=91)				
1. ความเหมาะสมของเนื้อหา "การจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่อบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก	4.63	0.61	13.17	มากที่สุด
2. ความเชี่ยวชาญและการถ่ายทอดของวิทยากร	4.57	0.41	8.97	มากที่สุด
3. คุณภาพของเอกสารประกอบการอบรม	4.61	0.59	12.79	มากที่สุด
4. ความเหมาะสมของสื่อ โสตทัศนูปกรณ์	4.63	0.60	12.95	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรม	4.74	0.40	8.43	มากที่สุด
6. ความเหมาะสมของสถานที่ (โรงเรียนวัดไทรใหญ่)	4.53	0.48	10.59	มากที่สุด
7. ความเหมาะสมและเพียงพอของอาหารและเครื่องดื่ม	4.82	0.32	6.63	มากที่สุด
8. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม	4.56	0.42	9.21	มากที่สุด
9. ความคาดหวังในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	4.71	0.38	8.06	มากที่สุด
รวม	**4.64**	**0.46**	**9.91**	**มากที่สุด**

ข้อความ	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	SD	CV(%)	แปลผล
การอบรมครั้งที่ 2 (n=51)				
1. คุณภาพของข้อเสนอแนะจากวิทยากรและเพื่อนร่วมเครือข่าย	4.53	0.64	14.12	มากที่สุด
2. ประโยชน์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอแผนและสื่อการจัดการเรียนรู้	4.53	0.71	15.67	มากที่สุด
3. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม	4.53	0.72	15.89	มากที่สุด
4. ความคาดหวังในการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้	4.75	0.33	6.94	มากที่สุด
รวม	**4.58**	**0.60**	**13.10**	**มากที่สุด**
รวม 2 ครั้ง	**4.61**	**0.53**	**11.49**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการจัดการอบรมในภาพรวมทั้ง 2 ครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, SD = 0.53) โดยการอบรมครั้งที่ 1 ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64) ประเด็นที่ได้รับคะแนนสูงสุด คือ ความเหมาะสมและเพียงพอของอาหารและเครื่องดื่ม ($\bar{X}$ = 4.82) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.74) การอบรมครั้งที่ 2 ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59) โดยผู้เข้าร่วมมีความคาดหวังในการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้สูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผันของทุกรายการมีค่าไม่เกิน 20% โดยมีค่าอยู่ในช่วง 6.94% - 15.89% แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นพ้องต้องกันสูงมากต่อการจัดการอบรม

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินด้านการเรียนรู้ จากการเข้าร่วมการอบรมครั้งที่ 1 และ 2

ข้อความ	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	SD.	CV(%)	แปลผล
การอบรมครั้งที่ 1				
1. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนการอบรม	3.76	0.89	23.67	มาก
2. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการอบรม	4.54	0.61	13.43	มากที่สุด
3. ความรู้ และทักษะในการสร้างสื่อการจัดการเรียนรู้ก่อนการอบรม	3.88	0.92	23.71	มาก
4. ความรู้ และทักษะในการสร้างสื่อการจัดการเรียนรู้หลังการอบรม	4.70	0.38	8.08	มากที่สุด

ข้อความ	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	SD.	CV(%)	แปลผล
5. ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.34	0.93	21.42	มากที่สุด
6. ทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของท่าน	4.56	0.53	11.62	มากที่สุด
รวม (ยกเว้นข้อ 1 และ 3)	**4.53**	**0.61**	**13.46**	**มากที่สุด**
การอบรมครั้งที่ 2				
1. ความสามารถในการวิเคราะห์ตัวชี้วัด การกำหนดสาระการเรียนรู้ และการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้	4.46	0.77	17.26	มาก
2. ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.35	0.82	18.85	มาก
3. ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้สู่การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์ความรู้	4.32	0.84	19.44	มาก
4. ความสามารถในการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมเชิงรุก และสามารถนำไปใช้ได้จริงในห้องเรียน	4.37	0.79	18.07	มาก
5. ความสามารถในการออกแบบวิธีการวัดและประเมินการเรียนรู้	4.26	0.93	21.83	มาก
6. ทัศนคติของท่านต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	4.54	0.45	9.91	มากที่สุด
รวม	**4.38**	**0.76**	**17.35**	**มาก**
รวม 2 ครั้ง	**4.45**	**0.68**	**15.39**	**มาก**

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และทักษะของผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งในภาพรวมทั้ง 2 ครั้งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.45, SD = 0.68) โดยการอบรมครั้งที่ 1 พบว่า คะแนนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างเห็นได้ชัด โดยความรู้และทักษะในการสร้างสื่อการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.88) เป็นระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.70) การอบรมครั้งที่ 2 ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.38) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทัศนคติต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.54) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผันภาพรวมมีค่าเท่ากับ 15.39% แสดงถึงความเห็นที่สอดคล้องกันในระดับสูง การเปรียบเทียบก่อน-หลังอบรม ข้อมูลแสดงให้เห็นความแปรผันที่ลดลงอย่างชัดเจน โดยความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการสร้างสื่อการจัดการเรียนรู้ก่อนการอบรมมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผันสูงถึง 23.6% และ 23.71% แต่หลังการอบรมค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผันลดลง

เหลือเพียง 13.43% และ 8.08% ตามลำดับ สะท้อนว่าโครงการช่วยปรับฐานความรู้ของครูให้มีความเข้าใจที่ตรงกันและชัดเจนมากขึ้น

ในการจัดกิจกรรมครั้งที่ 3 คณะผู้วิจัยประสานงานให้ครูจัดทำและส่งแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ทีมวิทยากรและศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแผนและประเมินการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน กระบวนการเน้นการสะท้อนผลการปฏิบัติ ทั้งด้านการออกแบบแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากนั้น ครูผู้สอนได้ตอบแบบสอบถามติดตามผลการอบรมเพื่อรวบรวมข้อมูลในการประเมินผลโครงการ โดยนำเสนอรายละเอียดในตอนที่ 2 และ 3 ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 2 ผลการประเมินด้านพฤติกรรมหลังได้รับการพัฒนาจากการอบรมครั้งที่ 1 และ 2 ในการจัดกิจกรรม กำกับ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือ และประเมินผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนในเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมการอบรม

ข้อความ	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	SD.	CV(%)	แปลผล
ภายหลังจากเข้าร่วมการอบรมครั้งที่ 1 และ 2 (N=38)				
1. ท่านนำหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.34	0.72	16.58	มาก
2. ท่านกำหนดบทบาทของตนเองในแผนการจัดการเรียนรู้เป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" มากกว่าผู้บรรยายเพียงอย่างเดียว	4.25	0.70	16.47	มาก
3. ท่านออกแบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะทำกิจกรรม	4.07	0.98	24.07	มาก
4. ท่านนำสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นจากการอบรมมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจริง	4.39	0.56	12.75	มาก
5. ท่านใช้คำถามกระตุ้นความคิด (เช่น คำถามปลายเปิด) เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และแก้ปัญหามากกว่าการเฉลยคำตอบทันที	4.54	0.56	12.33	มากที่สุด
6. ท่านให้คำปรึกษาและคำแนะนำ แก่ผู้เรียนรายบุคคลหรือรายกลุ่มในขณะที่ผู้เรียนกำลังปฏิบัติกิจกรรม	4.46	0.60	13.45	มาก
7. ท่านเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงาน หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในชั้นเรียน	4.41	0.67	15.19	มาก

ข้อความ	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	SD.	CV(%)	แปลผล
8. ท่านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับเพื่อนครูในเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก	4.29	0.87	20.27	มาก
รวม	**4.34**	**0.70**	**16.12**	**มาก**

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าผลการประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนหลังเข้าร่วมกิจกรรมกำกับติดตาม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, SD = 0.70) โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การใช้คำถามกระตุ้นความคิด (เช่น คำถามปลายเปิด) เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.54) รองลงมา คือ การให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้เรียนรายบุคคลหรือรายกลุ่มขณะปฏิบัติกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.46) และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ($\bar{X}$ = 4.41) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผันภาพรวมมีค่าเท่ากับ 16.12% อยู่ในเกณฑ์ความเห็นพ้องต้องกันสูง

ตอนที่ 3 ผลการประเมินด้านผลลัพธ์จากการเข้าร่วมการอบรมโครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนนทบุรี

จากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ผลการประเมินพบว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมของครูอยู่ในระดับดีเลิศ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 81.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.38 รายละเอียดปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน

ผลการประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดเยี่ยม	5	13.16
ดีเลิศ	24	63.16
ดีเด่น	5	13.16
ดี	4	10.52
รวม	**38**	**100.00**

จากตารางที่ 4 จะเห็นว่าครูผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับดีเลิศ มีจำนวนทั้งสิ้น 24 คน คิดเป็นร้อยละ 63.16 รองลงมาคือระดับยอดเยี่ยม และระดับดีเด่น ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือจำนวนอย่างละ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13.16 และอยู่ในระดับดี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.52 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงผลลัพธ์จากการเข้าร่วมการอบรม

ข้อความ	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	SD.	CV(%)	แปลผล
1. ผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน				
1.1 นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด	4.38	0.68	15.52	มาก
1.2 นักเรียนมีความสุขและกล้าแสดงออกในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	4.40	0.54	12.27	มาก
1.3 นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้หรือชิ้นงานได้ด้วยตนเองจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.55	0.49	10.76	มากที่สุด
1.4 คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในวิชาที่เน้น Active Learning มีแนวโน้มพัฒนาขึ้นในทิศทางที่ดี	4.24	1.02	24.05	มาก
รวม	**4.39**	**0.68**	**15.48**	**มาก**
2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
2.1 การจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนมีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น	4.57	0.60	13.12	มากที่สุด
2.2 โรงเรียนมีการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็ก	4.64	0.75	16.16	มากที่สุด
2.3 เกิดการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในห้องเรียนสู่การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม	4.57	0.60	13.12	มากที่สุด
2.4 โครงการนี้ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่น	4.52	0.64	14.15	มากที่สุด
รวม	**4.57**	**0.64**	**14.00**	**มากที่สุด**
3. ความเข้มแข็งของเครือข่ายและการพัฒนาที่ยั่งยืน				
3.1 เกิดการประสานงานและช่วยเหลือกันระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กในเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง	4.06	1.12	27.58	มาก
3.2 กระบวนการนิเทศและติดตามผลช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครู	4.87	0.20	4.10	มากที่สุด
3.3 โรงเรียนมีแนวโน้มที่จะนำโมเดลการเรียนรู้เชิงรุกนี้ไปขยายผลหรือใช้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง	4.54	0.56	12.33	มากที่สุด
รวม	**4.49**	**0.62**	**13.80**	**มาก**
รวมทุกด้าน	**4.48**	**0.65**	**14.50**	**มาก**

ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นผลกระทบของโครงการใน 3 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.48, SD = 0.65) โดยด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.57) โดยเฉพาะเรื่องการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก ($\bar{x}$ = 4.64) รองลงมา คือ ด้านความเข้มแข็งของเครือข่ายและการพัฒนาที่ยั่งยืน ($\bar{x}$ = 4.49) โดยประเด็นที่โดดเด่นที่สุด คือ กระบวนการนิเทศและติดตามผลช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดี ($\bar{x}$ = 4.87) และสุดท้าย คือ ด้านผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.39) โดยนักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้หรือชิ้นงานได้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{x}$ = 4.55) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผันภาพรวมมีค่าเท่ากับ 14.50% แสดงถึงความสอดคล้องของความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน ด้านที่มีความเข้มแข็งที่สุด "กระบวนการนิเทศและติดตามผล" มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผันต่ำที่สุดเพียง 4.10% สะท้อนว่าครูและผู้บริหารเกือบทั้งหมดเห็นพ้องต้องกันว่าการนิเทศเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา ด้านที่มีความผันแปร "การประสานงานระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย" มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผันสูงสุดที่ 27.58% แสดงให้เห็นว่าระดับความเข้มแข็งของเครือข่ายในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดและการประสานงานรายกรณี

อภิปรายผล

จากการประเมินโครงการตามกรอบแนวคิดของเคิร์กแพทริค สามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาต่อการปรับฐานความรู้และทักษะของครู ผลการวิจัยในด้านปฏิกิริยาและด้านการเรียนรู้สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบทั้ง 3 ระยะ (ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง) มีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน ในด้านการเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการสร้างสื่อการสอนที่ลดลงอย่างชัดเจนจากก่อนการอบรมซึ่งมีความแปรผันสูงกว่าร้อยละ 23 เหลือเพียงร้อยละ 8.08 และ 13.43 ภายหลังการอบรม ข้อมูลนี้บ่งชี้ว่าโครงการสามารถลดความแตกต่างของฐานความรู้เดิมและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2570) ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพวิชาชีพครูเพื่อสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2566)

2. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบการนิเทศติดตามความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30) โดยมีพฤติกรรมที่โดดเด่นที่สุดคือการใช้คำถามกระตุ้นความคิด ($\bar{x}$ = 4.54) เป็นผลโดยตรงจากการใช้ "ระบบการติดตามและให้ความช่วยเหลือ" อย่างต่อเนื่อง การที่ผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษานิเทศก์ลงพื้นที่นิเทศในห้องเรียนจริงช่วยสร้างความมั่นใจให้ครูในการนำสื่อที่ผลิตขึ้นมาใช้ปฏิบัติจริงท่ามกลางข้อจำกัดของโรงเรียน

ขนาดเล็ก สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2560) ที่ระบุว่าการพัฒนาครูให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต้องมีการฝึกปฏิบัติจริงควบคู่กับการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน และเป็นไปตามแนวทางการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่เน้นการปรับบทบาทครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

3. การบรรลุเป้าหมายเชิงคุณภาพและผลกระทบต่อเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านผลลัพธ์เชิงรูปธรรม พบว่าครูส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 63.16 มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับ "ดีเลิศ" ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะการที่นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้หรือชิ้นงานได้ด้วยตนเองในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55) การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงการบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับความรู้ไปสู่การเป็นผู้ร่วมสร้างความรู้ตามแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2562) นอกจากนี้ กระบวนการนิเทศติดตามผลยังเป็นปัจจัยที่ได้รับความเห็นพ้องต้องกันสูงที่สุด (CV = 4.10%) ว่าช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ความสำเร็จในภาพรวมนี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 4 (Quality Education) ของสหประชาชาติ (United Nations, 2020) ในการสร้างหลักประกันการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียมสำหรับทุกคน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดหรือมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้เกิดระบบ "พี่เลี้ยงทางวิชาการ" ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกันได้แม้โครงการจะสิ้นสุดลงแล้ว

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี สามารถนำรูปแบบการพัฒนาครูไปขยายผลกับโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ในสังกัด เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลกระทบที่เกิดกับตัวผู้เรียนในระยะยาว เช่น การศึกษาเชิงเปรียบเทียบสมรรถนะผู้เรียน หรือก่อนและหลังที่ครูนำแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้จริงในชั้นเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มกับครูที่มีผลการประเมินทักษะในระดับ "ยอดเยี่ยม" เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและเทคนิคเฉพาะตัวในการปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ท่ามกลางข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัชทฤต เทียมธรรม. (2565). *รายงานการประเมินโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (ศาสตร์พระราชา) ประจำปีงบประมาณ 2565*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2566). *ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 20 ปี (พ.ศ. 2560-2570)*. http://www.pnru.ac.th

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2562). *การศึกษาไทย 4.0 เป็นมากกว่าการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

Kirkpatrick, J. D., & Kirkpatrick, W. K. (2016). *Kirkpatrick's four levels of training evaluation*. Association for Talent Development.

United Nations. (2020). *The Sustainable Development Goals Report 2020*. https://sdgs.un.org/goals/goal4

ความพึงพอใจที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดปทุมธานี

SATISFACTION WITH THE STATE WELFARE CARD POLICY OF CARDHOLDERS IN PATHUM THANI PROVINCE

ธัญญาเรศ คำวงษ์[1*] และวัลลภ รัฐฉัตรานนท์[2]
Thanyaret Kamwong[1*] and Wanlop Ratchatranon[2]

[1,2]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
[1,2]Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

*Corresponding author, E-mail: thanyaret.ka@ku.th โทรศัพท์ 089 926 9263

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในการบริการกับความพึงพอใจผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 305 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการที่ก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77) โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาสิทธิ์ให้ใช้ผ่านบัตรประชาชนแทนบัตรสวัสดิการรุ่นเก่า ส่วนด้านที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ($\overline{X}$ = 4.53) โดยเฉพาะประเด็นความครอบคลุมของจุดบริการยืนยันตัวตน 2) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ระดับการศึกษา (Sig. = 0.001) และรายได้เฉลี่ยต่อปี (Sig. = 0.034) ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาและผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาท มีความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มอื่น สำหรับปัจจัยด้านเพศ อายุ และ

อาชีพ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ 3) ความคาดหวังไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (r = -0.097, p = 0.092)

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นโยบายสาธารณะ จังหวัดปทุมธานี

Abstract

This research article aimed to 1) study the satisfaction levels toward the State Welfare Card policy among cardholders in Pathum Thani Province; 2) compare the satisfaction levels toward the State Welfare Card policy based on personal factors; and 3) examine the relationship between service expectations and the satisfaction of cardholders toward the State Welfare Card policy in Pathum Thani Province. This study employed a quantitative research methodology, collecting data from a sample of 305 State Welfare Cardholders in Pathum Thani Province using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, One-way ANOVA, and Pearson Product-Moment Correlation Coefficient.

The research findings revealed that 1) The overall satisfaction level toward the State Welfare Card policy was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.64). When considering each aspect, progressive service received the highest satisfaction score ($\overline{X}$ = 4.77), particularly regarding the policy development allowing the use of national ID cards instead of the former welfare cards. Conversely, ample service received the lowest satisfaction score ($\overline{X}$ = 4.53), especially concerning the coverage of identity verification service points. 2) The comparative analysis of personal factors showed that differences in educational levels (Sig. = 0.001) and average annual income (Sig. = 0.034) significantly influenced satisfaction at a 0.05 level. Specifically, respondents with primary education and those with an annual income below 50,000 THB exhibited higher satisfaction than other groups. No significant differences were found regarding gender, age, and occupation. 3) Expectations had no statistically significant relationship with satisfaction toward the State Welfare Card policy at the 0.05 level (r = -0.097, p = 0.092).

Keywords: Satisfaction, State Welfare Card, Public Policy, Pathum Thani Province

บทนำ

ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจที่มีความผันผวนและค่าครองชีพที่ปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลให้ประชาชนกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและแรงงานนอกระบบเผชิญกับความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต รัฐบาลไทยในทุกยุคสมัยจึงให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะนโยบายด้านสวัสดิการสังคมซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) สำหรับประชาชนผู้ด้อยโอกาส (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

แนวคิดเรื่องระบบสวัสดิการสังคมได้รับความสนใจในระดับนานาชาติจากองค์กรสำคัญ เช่น ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารพัฒนาเอเชีย ซึ่งมองว่าสวัสดิการเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความยากจนและเสริมสร้างความมั่นคงขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา สำหรับประเทศไทย โครงสร้างความยากจนมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างแรงงาน โดยกลุ่มประชากรที่ยากจนจำนวนมากอยู่ในภาคเกษตรกรรมและแรงงานรับจ้าง เมื่อภาคเกษตรเผชิญกับภาวะรายได้ไม่เพียงพอ จึงเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความเปราะบางทางเศรษฐกิจในเขตเมืองเพิ่มขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ภายใต้บริบทดังกล่าว รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในฐานะนโยบายช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้โครงการประชารัฐสวัสดิการ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 มีเป้าหมายเพื่อลดภาระค่าครองชีพและเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานผ่านการสนับสนุนวงเงินสำหรับการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ค่าเดินทาง และสวัสดิการด้านสาธารณูปโภค (กระทรวงการคลัง, 2565) มีผู้ได้รับสิทธิบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทั่วประเทศมากกว่า 12 ล้านคน และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ สะท้อนให้เห็นว่านโยบายดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อประชาชนในวงกว้าง และเป็นหนึ่งในนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างชัดเจน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2567)

นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐยังมีความสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยเฉพาะในมิติด้านความมั่นคงของประชาชนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) อย่างไรก็ตาม การประเมินความสำเร็จของนโยบายดังกล่าว ไม่ควรพิจารณาเพียงด้านการจัดสรรงบประมาณหรือจำนวนผู้ได้รับสิทธิเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับมุมมองของประชาชนในฐานะผู้รับบริการ ว่านโยบายสามารถตอบสนองต่อความต้องการ มีความเหมาะสม เป็นธรรม เพียงพอ ต่อเนื่อง และมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงหรือไม่

การศึกษาความพึงพอใจของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสะท้อนประสิทธิภาพของนโยบายสาธารณะ งานวิจัยนี้นำแนวคิดการประเมินคุณภาพการบริการสาธารณะของ Millet (1954) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยพิจารณาความพึงพอใจใน 5 ด้าน ได้แก่ การให้บริการอย่างเท่าเทียม การให้บริการที่รวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการที่ก้าวหน้า ควบคู่กับการประยุกต์ใช้ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1943) และทฤษฎีความคาดหวังของ Oliver (1980) เพื่ออธิบายกระบวนการรับรู้และการประเมินผลของประชาชนที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

นอกจากนี้ งานวิจัยยังให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความพึงพอใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้สะท้อนบริบทการดำรงชีวิต ความเปราะบางทางเศรษฐกิจ และระดับการเข้าถึงบริการของรัฐที่แตกต่างกัน การศึกษาความพึงพอใจของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทและมีผู้ได้รับสิทธิจำนวนมาก จึงมีความสำคัญต่อการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงและพัฒนานโยบายให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในการบริการกับความพึงพอใจผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ต่างกัน
2. ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ต่างกัน
3. ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ต่างกัน

4. ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ต่างกัน

5. ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่างกัน มีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ต่างกัน

6. ความคาดหวังในการบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการบริการสาธารณะ

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการวัดคุณภาพการบริการสาธารณะของ Millet (1954) ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ด้าน คือ 1) การให้บริการที่เหมาะสม (Appropriate Service) 2) การให้บริการอย่างเป็นธรรม (Equitable Service) 3) การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) 4) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) และ 5) การให้บริการที่ก้าวหน้า (Progressive Service) ซึ่งแนวคิดนี้ถูกนำมาใช้เป็นมาตรวัดหลักในการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินประสิทธิภาพของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวัง

ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดทางจิตวิทยาสังคมเพื่ออธิบายพฤติกรรมและการตอบสนองของประชาชน ดังนี้

2.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1943) นำมาใช้อธิบายมูลเหตุจูงใจพื้นฐาน โดยมองว่านโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทำหน้าที่ตอบสนอง ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย (Physiological Needs) ซึ่งเป็นลำดับขั้นแรกที่มนุษย์ต้องได้รับการเติมเต็มเพื่อการอยู่รอด เช่น ปัจจัยสี่และสินค้าอุปโภคบริโภค หากรัฐสามารถตอบสนองความต้องการขั้นนี้ได้ ประชาชนย่อมมีแนวโน้มที่จะเกิดความพึงพอใจในระดับสูง

2.2 ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ความพึงพอใจของประชาชนเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังก่อนได้รับบริการกับผลลัพธ์ที่ได้รับจริงตามแนวคิดของ Oliver (1980) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวังที่อธิบายว่า มนุษย์จะเลือกกระทำในสิ่งที่คาดว่าจะได้รับผลตอบแทนตามที่ต้องการ (Vroom, 1964) นำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สิทธิประโยชน์ล่วงหน้ากับความพึงพอใจจริง โดยพิจารณาว่าหากประชาชนมีการรับรู้ (Awareness) และความคาดหวังต่อผลประโยชน์ที่จะได้รับในระดับหนึ่ง เมื่อผลลัพธ์จากการใช้งานจริง (Actual Outcome) สอดคล้องหรือสูงกว่าความคาดหวังนั้น จะส่งผลให้ระดับความพึงพอใจเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการประเมินความสำเร็จของนโยบายในมุมมองของผู้รับบริการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความพึงพอใจและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อนโยบายสวัสดิการของรัฐมักนำปัจจัยส่วนบุคคลมาใช้เป็นตัวแปรอธิบายความแตกต่างของการรับรู้และการประเมินผลนโยบาย เนื่องจากลักษณะทางประชากรศาสตร์สะท้อนบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และรูปแบบการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน

กาญจนา พรหมศรี (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการสวัสดิการสังคมของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านรายได้และระดับการศึกษามีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีแนวโน้มประเมินนโยบายสวัสดิการของรัฐในเชิงบวกมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูง เนื่องจากสวัสดิการที่ได้รับสามารถช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้โดยตรง ขณะเดียวกัน ระดับการศึกษามีผลต่อความเข้าใจในเงื่อนไขและสิทธิประโยชน์ของนโยบาย ส่งผลต่อการรับรู้ความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบาย งานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านรายได้และการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดทัศนคติและความพึงพอใจของประชาชนต่อสวัสดิการของรัฐ

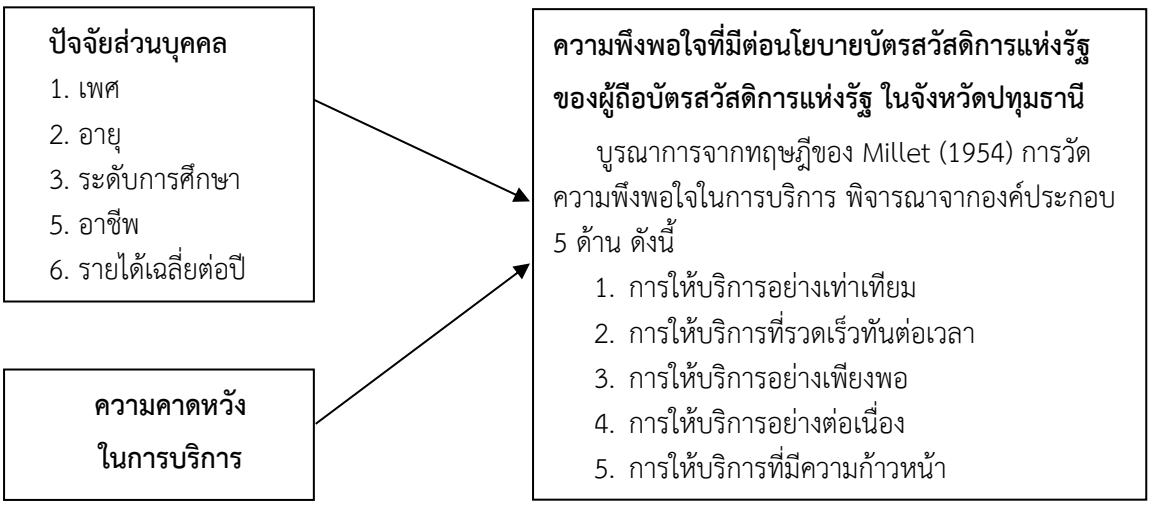
นอกจากนี้ สมชาย วิริยะชัย (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการภาครัฐและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการสังคม ผลการศึกษาพบว่า เพศและอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสวัสดิการสังคม โดยกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มแรงงานนอกระบบมีระดับการพึ่งพาสวัสดิการของรัฐสูงกว่ากลุ่มอื่น ส่งผลให้มีระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินนโยบายในภาพรวมสูงกว่า ขณะเดียวกัน กลุ่มวัยทำงานตอนต้นมีแนวโน้มคาดหวังต่อประสิทธิภาพและความรวดเร็วของการให้บริการมากกว่า งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าอายุและเพศสะท้อนบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการประเมินคุณค่าและความพึงพอใจต่อการให้บริการสวัสดิการของรัฐ

อีกทั้ง ธนภรณ์ ศรีสุวรรณ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจต่อการดำเนินนโยบายสวัสดิการของรัฐ ผลการศึกษา พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความคุ้มค่าและประโยชน์ของนโยบายสวัสดิการอย่างชัดเจน โดยกลุ่มผู้มีรายได้น้อยรับรู้ว่านโยบายสวัสดิการมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตมากกว่ากลุ่มรายได้สูง นอกจากนี้ ระดับการศึกษาและอายุยังมีผลต่อความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการใช้สิทธิประโยชน์จากรัฐ ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินนโยบายแตกต่างกัน งานวิจัยชิ้นนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าความแตกต่างด้านลักษณะประชากรศาสตร์เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ควรนำมาพิจารณาในการประเมินผลนโยบายสวัสดิการสังคม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ เป็นตัวแปรที่เหมาะสมในการใช้วิเคราะห์ความแตกต่างของความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เนื่องจากสามารถอธิบายความหลากหลายของประสบการณ์ การรับรู้

และความคาดหวังของประชาชนต่อการบริการสาธารณะได้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับแนวทางการศึกษานโยบายสวัสดิการในเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (State Welfare Card Policy): หมายถึง โครงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยของรัฐบาลไทยภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อลดภาระค่าครองชีพผ่านบัตรสวัสดิการ โดยครอบคลุมการสนับสนุนวงเงินค่าซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ค่าเดินทาง และส่วนลดค่าสาธารณูปโภค ในงานวิจัยนี้วัดจากการรับรู้และประสบการณ์การใช้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ผ่านบัตรสวัสดิการของผู้ถือบัตรในปัจจุบัน

2. ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (State Welfare Cardholders): หมายถึง ประชาชนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของกระทรวงการคลัง (สัญชาติไทย อายุ 18 ปีขึ้นไป รายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี ฯลฯ) และเป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านหรือพักอาศัยจริงในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในงานวิจัยนี้

3. ความคาดหวังในการบริการ (Service Expectation): หมายถึง ทัศนคติและความต้องการล่วงหน้าของผู้ถือบัตรเกี่ยวกับการบริการที่ตนควรจะได้รับจากเจ้าหน้าที่และระบบบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ วัดระดับคะแนนความคาดหวัง 5 ระดับ (จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด) ใน 5 ด้านตามแนวคิดของ Millet ก่อนที่จะได้รับบริการจริง

4. ความพึงพอใจ (Satisfaction): หมายถึง ความรู้สึกเชิงบวกหรือการประเมินค่าของผู้ถือบัตรที่เกิดขึ้นหลังจากได้ใช้บริการจริง โดยเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่มีอยู่เดิม วัดจากระดับคะแนนเฉลี่ยใน 5 ด้าน ได้แก่ ความเท่าเทียม ความรวดเร็ว ความเพียงพอ ความต่อเนื่อง และความก้าวหน้า

5. การให้บริการอย่างเท่าเทียม (Equitable Service): หมายถึง การที่ผู้ถือบัตรได้รับการปฏิบัติด้วยมาตรฐานเดียวกัน ยุติธรรม และโปร่งใส โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือแบ่งแยก วัดจากคะแนนความพึงพอใจในเรื่องความสุภาพของเจ้าหน้าที่ ความโปร่งใสในการตรวจสอบสิทธิ์ และการจัดลำดับคิวการให้บริการ

6. การให้บริการที่รวดเร็วทันเวลา (Timely Service): หมายถึง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเวลาของการให้บริการ วัดจากความรวดเร็วของระบบยืนยันตัวตน (EDC/แอปพลิเคชัน) ความตรงต่อเวลาของการโอนเงินเข้าบัตร และระยะเวลาในการรอคิว ณ จุดให้บริการที่ไม่นานเกินสมควร

7. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service): หมายถึง ปริมาณและสถานที่ให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ถือบัตร วัดจากความครอบคลุมของจำนวนร้านค้าธงฟ้าประชารัฐในพื้นที่ จุดบริการยืนยันตัวตน (ATM/ธนาคาร) และความเพียงพอของวงเงินที่ได้รับจัดสรรต่อค่าครองชีพจริง

8. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service): หมายถึง ความสม่ำเสมอและความพร้อมใช้งานของระบบบริการ วัดจากการที่ระบบไม่ขัดข้องบ่อยครั้ง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่ต่อเนื่อง และการมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำปรึกษาตลอดเวลาทำการ

9. การให้บริการที่ก้าวหน้า (Progressive Service): หมายถึง การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการให้ทันสมัยอยู่เสมอ วัดจากการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ (เช่น แอปพลิเคชันทางรัฐ/เป๋าตัง) การยกระดับความปลอดภัยของข้อมูล และการมีช่องทางรับฟังความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา

10. จังหวัดปทุมธานี (Pathum Thani Province): หมายถึง พื้นที่ขอบเขตการปกครองที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้แก่ เมืองปทุมธานี สามโคก ลาดหลุมแก้ว ธัญบุรี คลองหลวง ลำลูกกา และหนองเสือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีบริบทกึ่งเมืองกึ่งชนบทและมีผู้ถือบัตรสวัสดิการจำนวนมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาจากผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดปทุมธานี 103,559 คน (กรมบัญชีกลาง, 2567) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ซึ่งคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติทั้ง ANOVA และ Correlation ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 305 คน การสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสัดส่วนของอำเภอเป็นชั้นภูมิ ซึ่งจังหวัดปทุมธานี มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอได้แก่ เมืองปทุมธานี สามโคก ลาดหลุมแก้ว ธัญบุรี คลองหลวง ลำลูกกา และหนองเสือ โดยทำการเลือกตัวอย่างในแต่ละอำเภอด้วยวิธีการเลือกแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) จนครบตามจำนวนที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลลักษณะทั่วไป 2) ความคาดหวังของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 3) ความพึงพอใจที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (มาตรประมาณค่า 5 ระดับ) และ 4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 สำรวจเอกสาร ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยจากหนังสือตำรา เอกสาร ผลงานการวิจัย ซึ่งสามารถค้นคว้าได้จากแหล่งต่างเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม ก่อนที่จะทำการสำรวจภาคสนามต่อไป

3.2 การสำรวจภาคสนาม นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ไปสอบถาม ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 305 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ผลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ลงหมายเลขประจำแบบสอบถาม โดยเริ่มจากฉบับแรกถึงฉบับสุดท้ายตามลำดับ เพื่อความสะดวกในการดำเนินการขั้นตอนต่อไป และเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบภายหลัง

4.2 นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำข้อมูลไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายระดับความคาดหวังของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และระดับความพึงพอใจที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการ ในจังหวัดปทุมธานี

5.3 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher’s Least Significance Difference (LSD)

5.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมกับความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม

Cohen and Uphoff (1977) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไว้ดังนี้ สหสัมพันธ์ที่มีขนาดเล็ก หรือมีความสัมพันธ์กันน้อย ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -0.29 ถึง -0.10 หรือ 0.10 ถึง 0.29 ส่วนสหสัมพันธ์ที่มีขนาดปานกลาง หรือมีความสัมพันธ์กันปานกลาง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -0.49 ถึง -0.30 หรือ 0.30 ถึง 0.49 และสหสัมพันธ์ที่มีขนาดใหญ่ หรือมีความสัมพันธ์กันสูงค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง -0.50 หรือ 0.50 ถึง 1.00

5.5 ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผลทางสถิติเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยสามารถสรุปผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ร้อยละ 72.1 รองลงมา คือ เพศชาย ร้อยละ 23.6 และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ร้อยละ 4.3 ในด้านอายุกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 18-30 ปี (ร้อยละ 47.2) รองลงมาคืออายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 27.2) ในด้านการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 38.7) รองลงมา คือ จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 26.2) ในด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 55.7) รองลงมา คือ อาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 22.0) และอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 16.4) สำหรับข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อปีของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่รายได้ 50,001-75,000 บาท (ร้อยละ 46.6) รองลงมา คือ รายได้ 75,001-100,000 บาท (ร้อยละ 36.7)

2. ความคาดหวังของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการที่รวดเร็วทันเวลา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.74) ในข้อระบบการยืนยันตัวตนที่ร้านค้ามีความรวดเร็ว ไม่ขัดข้องบ่อย ($\overline{X}$ = 4.82) และข้อท่านได้รับเงินโอนเข้าบัตร/

วงเงินสิทธิ์ ตรงตามวันที่กำหนดในปฏิทินทุกเดือน ($\overline{X}$ = 4.82) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ($\overline{X}$ = 4.71) จุดให้บริการยืนยันตัวตน มีครอบคลุมและเข้าถึงง่าย ($\overline{X}$ = 4.81) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ($\overline{X}$ = 4.69) ในข้อขั้นตอนการตรวจสอบสิทธิ์มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ($\overline{X}$ = 4.79)

3. ความพึงพอใจที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64) โดยสามารถจำแนกผลการประเมินรายด้านทั้งหมด 5 ด้าน ได้ดังนี้

3.1 ด้านการให้บริการที่ก้าวหน้า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77) โดยเฉพาะเรื่องรูปแบบการใช้สิทธิ์มีการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้น (เช่น ใช้บัตรประชาชนแทนบัตรคนจนรุ่นเก่า) ($\overline{X}$ = 4.84)

3.2 ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.75) โดยเฉพาะเรื่องเจ้าหน้าที่/ร้านค้าให้บริการด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม โดยไม่เลือกปฏิบัติ ($\overline{X}$ = 4.85)

3.3 ด้านการให้บริการที่รวดเร็วทันเวลา มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) โดยเฉพาะเรื่องระยะเวลาในการรอคิวเพื่อชำระค่าสินค้า/บริการ ไม่นานจนเกินไป ($\overline{X}$ = 4.83) ในขณะที่เรื่องระบบการยืนยันตัวตนที่ร้านค้ามีความรวดเร็ว และไม่ขัดข้องบ่อย ($\overline{X}$ = 4.36) และเรื่องเมื่อเกิดปัญหาการใช้สิทธิบัตรสวัสดิการ เจ้าหน้าที่สามารถแก้ไขให้ได้อย่างรวดเร็ว ($\overline{X}$ = 4.36) มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.4 ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58) โดยเฉพาะเรื่องโครงการมีความต่อเนื่อง ชัดเจน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขบ่อยจนสับสน ($\overline{X}$ = 4.80) ในขณะที่เรื่องสามารถใช้สิทธิบัตรสวัสดิการได้ตลอดเวลาทำการ โดยระบบไม่ล่มหรือปิดปรับปรุงบ่อย ($\overline{X}$ = 4.29) มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.5 ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) โดยเฉพาะเรื่องประเภทสินค้าที่เข้าร่วมรายการมีความหลากหลายและเพียงพอต่อการดำรงชีพ ($\overline{X}$ = 4.78) ในขณะที่เรื่องจุดให้บริการยืนยันตัวตน (เช่นธนาคารกรุงไทย, ตู้ATM) มีครอบคลุมและเข้าถึงง่าย ($\overline{X}$ = 4.32) มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบความสัมพันธ์และความแตกต่างของตัวแปร พบประเด็นสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่า ระดับการศึกษา (Sig. = 0.001) และรายได้เฉลี่ยต่อปี (Sig. = 0.034) ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มตัวอย่าง

ที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 50,000 บาท มีระดับความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในขณะที่ปัจจัยด้านเพศ อายุ และอาชีพ ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจ

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันพบว่า ความคาดหวังในการบริการไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) เท่ากับ -0.097 ระดับนัยสำคัญ (Sig.) มีค่าเท่ากับ 0.092

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 ในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการที่ก้าวหน้า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.77 ในขณะที่ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.53

การทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ 6 สมมติฐาน ผลปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2 สมมติฐาน ได้แก่ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อปี และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4 สมมติฐาน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และความคาดหวังในการบริการ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดปทุมธานีมีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้โดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1943) ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นฐานในการอธิบายพฤติกรรมและทัศนคติของประชาชน โดยนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกาย (Physiological Needs) เช่น การเข้าถึงอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภค และการลดภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นความต้องการขั้นแรกที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เมื่อรัฐสามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ย่อมส่งผลให้ประชาชนเกิดความรู้สึกมั่นคงและมีความพึงพอใจต่อนโยบายในระดับสูง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา พรหมศรี (2562) ที่พบว่านโยบายสวัสดิการของรัฐที่สามารถช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายพื้นฐานได้โดยตรงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความพึงพอใจและการยอมรับนโยบายของประชาชนกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านตามกรอบแนวคิดการวัดความพึงพอใจในการบริการของ Millet (1954) พบว่า ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้าได้รับระดับความพึงพอใจสูงที่สุด โดยเฉพาะการพัฒนารูปแบบการใช้สิทธิ์ให้มีความทันสมัย เช่น การใช้บัตรประจำตัวประชาชนแทนบัตรสวัสดิการ

แห่งรัฐแบบเดิม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนากระบวนการให้บริการของรัฐให้มีความสอดคล้องกับบริบททางเทคโนโลยีและลดความซับซ้อนในการเข้าถึงสิทธิ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพการบริการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Millet ที่มองว่าความก้าวหน้าของการบริการเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความพึงพอใจของผู้รับบริการ นอกจากนี้ สมชาย วิริยะชัย (2563) ยังได้ชี้ให้เห็นว่าการปรับปรุงระบบการให้บริการของรัฐให้มีความทันสมัยและคล่องตัว ช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงสวัสดิการ และส่งผลให้ประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกต่อนโยบายในภาพรวมมากยิ่งขึ้น

ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมซึ่งมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน สามารถอธิบายได้ว่าการที่เจ้าหน้าที่และหน่วยบริการมีการให้บริการโดยไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความเคารพและให้เกียรติแก่ผู้รับบริการ ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกถึงความเป็นธรรมและศักดิ์ศรีของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Millet (1954) ที่เน้นว่าการให้บริการสาธารณะของรัฐต้องดำเนินไปอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม จึงจะนำไปสู่ความพึงพอใจและความไว้วางใจของประชาชน ทั้งนี้ ธนภรณ์ ศรีสุวรรณ (2564) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการภาครัฐ และพบว่า การรับรู้ถึงความเป็นธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติในการให้บริการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจและการยอมรับนโยบายของรัฐในระยะยาว

ในส่วนของด้านการให้บริการที่รวดเร็วทันเวลา แม้ผลการวิจัยจะพบว่ามีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ยังมีบางประเด็น เช่น ระบบการยืนยันตัวตนและการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดข้อง ที่ได้รับคะแนนความพึงพอใจต่ำกว่าประเด็นอื่น ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความรวดเร็วในการให้บริการไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการรอรับบริการเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของระบบและความสามารถของหน่วยงานในการจัดการปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Millet ที่ชี้ว่าความต่อเนื่องและความเพียงพอของการบริการเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ ทั้งนี้ งานวิจัยของธนภรณ์ ศรีสุวรรณ (2564) ระบุว่าหากระบบการให้บริการของรัฐยังมีข้อจำกัดด้านเทคนิคหรือการแก้ไขปัญหาที่ล่าช้า ย่อมส่งผลให้ระดับความพึงพอใจของประชาชนลดลงในบางมิติ แม้ว่าภาพรวมของนโยบายจะยังได้รับการประเมินในเชิงบวกก็ตาม

ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อปีส่งผลต่อระดับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำและมีระดับการศึกษาต่ำมีแนวโน้มที่จะมีความพึงพอใจสูงกว่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา พรหมศรี (2562) และสมชาย วิริยะชัย (2563) ที่พบว่า ปัจจัยด้านรายได้และระดับการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดทัศนคติของประชาชนต่อนโยบายสวัสดิการของรัฐ เนื่องจากสวัสดิการที่ได้รับสามารถช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้โดยตรง ส่งผลให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวรับรู้ถึงคุณค่าและประโยชน์ของนโยบายอย่างชัดเจน และมีการประเมินนโยบายในเชิงบวกมากกว่ากลุ่มอื่น

ในขณะที่ปัจจัยด้านเพศ อายุ และอาชีพไม่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่านโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นนโยบายที่กำหนดกลุ่มเป้าหมายบนพื้นฐานของสถานะทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มากกว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์อื่น ส่งผลให้ผู้ถือบัตรซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจเดียวกันมีการรับรู้และประเมินนโยบายในทิศทางที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า ความคาดหวังในการบริการไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งขัดกับสมมติฐานทั่วไปตามทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Oliver (1980) อภิปรายได้ว่าในบริบทนโยบายรัฐแบบสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย ประชาชนอาจมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์จากการได้รับสิทธิประโยชน์จริง (Actual Benefit) มากกว่าการนำมาเปรียบเทียบกับความคาดหวังเดิม สอดคล้องกับหลักการประเมินสวัสดิการที่ประชาชนมักพึงพอใจเมื่อได้รับความช่วยเหลือที่ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้ทันที

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสามารถสะท้อนถึงประสิทธิผลของนโยบายสาธารณะในการลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบการให้บริการให้มีความต่อเนื่อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับความพึงพอใจของประชาชนและเสริมสร้างความยั่งยืนของนโยบายในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนานโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการลดภาระค่าครองชีพในชีวิตประจำวัน

1.2 การปรับปรุงระบบและกระบวนการให้บริการให้มีความสะดวก รวดเร็ว และทันสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาระบบยืนยันตัวตนและการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงสิทธิของประชาชน

1.3 หน่วยงานที่ให้บริการควรให้ความสำคัญกับการให้บริการอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกถึงความเป็นธรรม ความไว้วางใจ และความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นหรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและสะท้อนภาพรวมของการดำเนินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในระดับประเทศ

2.2 การศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นผลกระทบของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐต่อคุณภาพชีวิตในมิติอื่น ๆ เช่น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ หรือความมั่นคงทางสังคมของผู้ถือบัตร

2.3 ควรนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม มาใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์และมุมมองของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา พรหมศรี. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการสวัสดิการสังคมของรัฐ. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 11*(2), 89-110.

กระทรวงการคลัง. (2565). *โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2565*. https://www.mof.go.th

กรมบัญชีกลาง. (2567). *สถิติจำนวนผู้มีสิทธิสวัสดิการแห่งรัฐโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ.* https://govwelfare.cgd.go.th/welfare/reportSubprov

ธนภรณ์ ศรีสุวรรณ. (2564). ปัจจัยประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจต่อการดำเนินนโยบายสวัสดิการของรัฐ. *วารสารการบริหารรัฐกิจ, 14*(3), 56-78.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2567). *รายงานสถิติจำนวนผู้ได้รับสิทธิบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)*. https://www.nesdc.go.th

สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2561). *นวัตกรรมเพื่อประชาชน: บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สมชาย วิริยะชัย. (2563). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการภาครัฐและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการสังคม. *วารสารสังคมศาสตร์และนโยบายสาธารณะ, 13*(1), 23-45.

Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). New jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370-396.

Milllet, J. D. (1954). *Management in the Public Service: The Quest for Effective Performance.* New York: McGraw-Hill Book.

Oliver, R. L. (1980). A Cognitive Model of the Antecedents and Consequences Of Satisfaction Decisions. *Journal of Marketing Research*, *17*(4), 460-469. https://doi.org/10.2307/3150499

Vroom, V. H. (1964). *Work and Motivation*. New York: Wiley.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
"พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์"
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน
AN ANALYSIS OF STUDENTS' MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY IN DAILY LIFE

ธันวา ลาสิงห์[1*] กนิษฐ์ ศรีเคลือบ [2] และสิวะโชติ ศรีสุทธิยากร[3]
Tanwa Lasing[1*] Kanit Sriklaub[2] and Siwachoat Srisuttiyakorn[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: 6780073427@student.chula.ac.th โทรศัพท์ 09 1391 0864

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยประยุกต์ใช้การเรียนรู้ของเครื่องแบบไม่มีผู้สอน (unsupervised learning) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 500 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งพัฒนาตามตารางกำหนดลักษณะข้อสอบและประเมินความสามารถ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน 2) การแปลงสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ 3) การวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 4) การสะท้อนผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยายและการจัดกลุ่มด้วยวิธี k-means clustering โดยพิจารณาจำนวนกลุ่มที่เหมาะสมจาก Elbow Method, Silhouette Coefficient และ Gap Statistic

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนสามารถ จำแนกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มความสามารถระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง โดยแต่ละกลุ่มมีรูปแบบความสามารถรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างชัดเจน กลุ่มความสามารถระดับสูงมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงในทุกองค์ประกอบ ขณะที่กลุ่มความสามารถระดับต่ำมีข้อจำกัดเด่นชัดในด้านการแปลงสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ และการสะท้อนผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, ชีวิตประจำวัน, มัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

This study aimed to analyze students’ mathematical problem-solving ability in daily life by applying unsupervised machine learning in conjunction with descriptive data analysis. The sample consisted of 500 upper secondary school students, selected through stratified random sampling. The research instrument was an assessment of mathematical problem-solving ability in daily life, developed based on a test blueprint and designed to evaluate four components: 1) understanding daily-life problem situations, 2) translating daily-life situations into mathematical language, 3) analyzing and solving mathematical problems, and 4) reflecting on the outcomes of daily-life problem situations. Data were analyzed using descriptive statistics and k-means clustering, with the optimal number of clusters determined by the Elbow Method, Silhouette Coefficient, and Gap Statistic.

The results revealed that students’ mathematical problem-solving ability in daily life could be classified into three groups: low, moderate, and high ability levels. Each group exhibited distinctly different patterns across the four components. The high-ability group demonstrated high mean scores in all components, whereas the low-ability group showed pronounced limitations, particularly in translating daily-life situations into mathematical language and reflecting on the outcomes of daily-life problem situations.

Keywords: Mathematical Problem Solving, Daily Life, Upper Secondary Students

บทนำ

การดำเนินชีวิตในปัจจุบันมีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยข้อมูลที่หลากหลาย ผู้คนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลา แต่จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการคิดที่เป็นระบบจึงจะสามารถตัดสินใจได้อย่างสมเหตุสมผล และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาได้เหมาะสมนั้นจำเป็นต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงด้านความรู้เท่านั้นแต่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตร่วมด้วย หนึ่งในรายวิชาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว คือ วิชาคณิตศาสตร์ซึ่งรายวิชานี้ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักเรียนคำนวณหรือแก้ปัญหาตามโจทย์ปัญหาในแบบฝึกหัดเท่านั้น แต่เป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นให้นักเรียนนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่มุ่งไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพและสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในชีวิตประจำวันล้วนมีคณิตศาสตร์แทรกอยู่ในบริบทต่าง ๆ เช่น การวางแผนงบประมาณรายเดือน การเปรียบเทียบราคาสินค้า การคำนวณเวลาหรือเส้นทางในการเดินทาง รวมไปถึงการพิจารณาข่าวสารที่มีการนำเสนอข้อมูลในลักษณะแผนภูมิต่าง ๆ ดังนั้นควรส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างมีความหมายในชีวิตประจำวัน และคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันจะเป็นพื้นฐานของการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Schoenfeld, 1992; Mullis et al., 2020)

จากรายงานผลการประเมินจากโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programmed for International Student Assessment : PISA) และข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยในระดับชาติ รวมไปถึงผลของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนไทยจำนวนมากยังไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ แม้นักเรียนจะสามารถเรียนรู้เนื้อหาและทำแบบฝึกหัดในชั้นเรียนได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อเผชิญกับปัญหาที่สอดรับกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันหรือสถานการณ์บริบทใหม่ ๆ นักเรียนกลับไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ซึ่งปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นช่องว่างสำคัญระหว่างการเรียนรู้เชิงเนื้อหากับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่ไม่สามารถนำมาเชื่อมโยงกันได้ โดยอาศัยการคิดวิเคราะห์ การวางแผน และการให้เหตุผล ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการนำมาเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่อยู่รอบตัว เช่น นักเรียนสามารถคำนวณสูตรร้อยละได้อย่างถูกต้องในแบบฝึกหัดแต่ไม่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์หรือเปรียบเทียบโปรโมชั่นของสินค้าในห้างสรรพสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงนักเรียนสามารถแปลความหมายของกราฟจากโจทย์ที่มีคำถามชัดเจนได้ แต่กลับไม่สามารถตีความข้อมูลจากกราฟในข่าวสารหรือสื่อออนไลน์ได้อย่างถูกต้อง สถานการณ์ดังกล่าวชี้เห็นการเรียนรู้ในห้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่เน้นการท่องจำและการทำแบบฝึกหัดที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกันแบบซ้ำไปซ้ำมาที่ปราศจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่มีบริบทที่แตกต่างกันเข้ามา ซึ่งขัดแย้งกับเป้าหมายของการศึกษาในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการสร้างสมรรถนะ (competency-based learning) ให้แก่ผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมทั้งในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน (Anderson & Shattuck, 2012; Hattie & Timperley, 2007; Shute, 2008; Luckin et al., 2016; Zawacki-Richter et al., 2019)

ในบริบทของห้องเรียนโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาที่มีนักเรียนจำนวนมาก ครูผู้สอนมักประสบกับข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และภาระงานอื่น ๆ ส่งผลให้ไม่สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับรายบุคคลได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง

ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลต่อโอกาสการพัฒนาความสามารถเชิงลึกของตัวนักเรียน โดยเฉพาะความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันที่ต้องอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลแบบเดิมที่มุ่งเน้นเพียงคะแนนหรือผลสัมฤทธิ์ไม่สามารถสะท้อนระดับความสามารถของนักเรียนได้อย่างแท้จริง (Luckin et al., 2016) ด้วยปัจจุบันนี้มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อัตโนมัติ (Autonomous Artificial Intelligence System) โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning: ML) นำมาใช้ในการออกแบบระบบที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียน จำแนกระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนพร้อมกับแสดงผลการประเมินในลักษณะของข้อมูลสะท้อนผลเชิงวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาครูผู้สอนในการให้ข้อมูลแก่นักเรียนตลอดเวลา และสามารถเป็นข้อมูลในการยกระดับประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในระดับห้องเรียนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามแม้มีการการประยุกต์ใช้การเรียนรู้ของเครื่องในการศึกษามากขึ้นในระดับสากล งานวิจัยในบริบทของประเทศไทยยังพบว่าขาดการพัฒนาระบบที่นำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยเฉพาะข้อมูลที่สามารถจำแนกระดับความสามารถของนักเรียนและให้ข้อมูลสะท้อนผลเชิงวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับระดับความสามารถรายบุคคลได้อัตโนมัติ นอกจากนี้สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทห้องเรียน จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้ของเครื่องเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นในการดำเนินการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยมุ่งพัฒนาระบบต้นแบบที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน จำแนกระดับความสามารถและแสดงข้อมูลสะท้อนผลเชิงวิเคราะห์ในระดับรายบุคคล เพื่อให้ได้ระบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทการจัดการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือทางการศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอต่อไปนี้ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ตอนที่ 2 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมินความสามารถและการให้ข้อมูลสะท้อนผล และตอนที่ 3 มโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของเครื่อง

ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เป็นความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ แนวคิด และกระบวนการทางคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในบริบทของชีวิตประจำวันอย่างสมเหตุสมผลและเป็นระบบ โดยนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมทางคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานในการเลือกปรับใช้ และเชื่อมโยงแนวคิดหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสม เพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่มีลักษณะหลากหลายและซับซ้อน (Bransford, Brown, & Cocking, 2000; Schoenfeld, 1985)

ความสามารถดังกล่าวสามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบของความสามารถการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วย การเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน การแปลงสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ตลอดจนการสะท้อนผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันจึงสะท้อนถึงศักยภาพของผู้เรียนในการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เพื่อวางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่มีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยข้อมูล และเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่การจัดการศึกษาในปัจจุบันควรให้ความสำคัญในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ (OECD, 2019; Eviyanti et al., 2017)

ตอนที่ 2 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมินความสามารถและการให้ข้อมูลสะท้อนผล

การประเมินความสามารถเป็นกระบวนการสำคัญในการตรวจสอบและทำความเข้าใจระดับความสามารถของนักเรียน โดยมุ่งเน้นการประเมินกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการนำความรู้ไปใช้มากกว่าการพิจารณาความถูกต้องของคำตอบสุดท้ายเพียงอย่างเดียว แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการประเมินเชิงสมรรถนะ (competency-based assessment) ซึ่งให้ความสำคัญกับความสามารถของนักเรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาในบริบทจริงอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ (Pellegrino, Chudowsky, & Glaser, 2001)

สำหรับการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน การใช้การประเมินตามสภาพจริงที่อาศัยสถานการณ์ใกล้เคียงกับชีวิตของนักเรียน ซึ่งช่วยสะท้อนระดับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้ดีกว่าการประเมินที่มุ่งเน้นเพียงการท่องจำหรือการคำนวณตามแบบฝึกหัดทั่วไป (Wiggins, 1990; OECD, 2019) การประเมินในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงกระบวนการคิด การเลือกใช้แนวทางแก้ปัญหา และการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้การให้ข้อมูลสะท้อนผลจากการประเมินถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับกระบวนการประเมิน โดยข้อมูลสะท้อนผลที่มีคุณภาพควรให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และระดับความสามารถของนักเรียนในแต่ละด้าน มากกว่าการรายงานผลในรูปของ

คะแนนเพียงอย่างเดียว (Hattie & Timperley, 2007) ข้อมูลสะท้อนผลที่เชื่อมโยงกับกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวทางในการพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างชัดเจนและส่งเสริมการเรียนรู้ในระยะยาว (Shute, 2008)

ตอนที่ 3 มโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของเครื่อง

การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning: ML) เป็นสาขาย่อยของปัญญาประดิษฐ์ที่มุ่งพัฒนาแบบจำลองโดยสามารถเรียนรู้จากข้อมูลและปรับปรุงประสิทธิภาพได้โดยอัตโนมัติจากประสบการณ์ที่ผ่านมา โดยไม่ต้องกำหนดกฎหรือเงื่อนไขไว้ล่วงหน้าเสมอ (Alpaydin, 2020) การเรียนรู้ของเครื่องสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบการตอบของนักเรียน การจำแนกระดับความสามารถและการจัดกลุ่มนักเรียนตามลักษณะหรือพฤติกรรมการแก้ปัญหาที่ปรากฏจากข้อมูลจริง (Kotsiantis et al., 2007)

สำหรับการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน การประยุกต์ใช้การเรียนรู้ของเครื่องช่วยยกระดับกระบวนการประเมินจากการพิจารณาผลลัพธ์เพียงอย่างเดียว ไปสู่การวิเคราะห์กระบวนการคิดและรูปแบบการแก้ปัญหาของนักเรียนในแต่ละองค์ประกอบได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเอื้อต่อการจำแนกระดับความสามารถของนักเรียนในลักษณะรายบุคคล และช่วยให้การประเมินมีความเป็นระบบ โปร่งใส และสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม (Holmes et al., 2019; Luckin et al., 2016)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแก้ปัญหาในบริบทชีวิตประจำวันที่อาศัยหลักการทางคณิตศาสตร์มาแก้ปัญหาได้อย่างประสิทธิภาพผ่านองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน การแปลงสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และการสะท้อนผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยการออกแบบการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยประยุกต์ใช้

การเรียนรู้ของเครื่องแบบไม่มีผู้สอนร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย การวิจัยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เพื่อศึกษาลักษณะการกระจายของคะแนนและรูปแบบความสามารถของผู้เรียน รวมถึงการจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถในเชิงโครงสร้าง โดยไม่มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาความสามารถของนักเรียนภายหลังการใช้ระบบ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเนินมะปรางศึกษาวิทยา จำนวน 720 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 500 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ที่แบ่งชั้นตามชั้นเรียน ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และแผนการเรียน ได้แก่ แผนการเรียนวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ แผนการเรียนศิลป์ภาษา และแผนการเรียนทวิศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสะท้อนความหลากหลายของบริบทการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างครอบคลุม

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งสะท้อนผ่านผลลัพธ์ที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และผลลัพธ์จากการวิเคราะห์จะแสดงออกในรูปของระดับความสามารถของนักเรียน รวมไปถึงผลการประเมินรายองค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

4. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งออกแบบในลักษณะแบบทดสอบสถานการณ์ปัญหา โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน 2) การแปลงสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ 3) การวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 4) การสะท้อนผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยแบบวัดนี้มีจำนวน 5 สถานการณ์แต่ละสถานการณ์มีจำนวน 4 ข้อ ที่สะท้อนองค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

การพัฒนาแบบวัดอาศัยตารางกำหนดลักษณะข้อสอบ (Table of Specification : TOS) เพื่อกำหนดความสอดคล้องระหว่างสถานการณ์ปัญหา องค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และลักษณะข้อคำถาม โดยแบบวัดประกอบด้วยทั้งข้อคำถามแบบปิดและแบบเปิด โดยมีรูปแบบคำถามแบบปิด 3 สถานการณ์ และคำถามแบบเปิด 2 สถานการณ์ โดยแต่ละสถานการณ์มีจำนวน 4 ข้อ ที่สะท้อนองค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาทาง

คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน รวมทั้งหมด 5 สถานการณ์ จำนวน 20 ข้อ สามารถวัดออกมาเป็นคะแนนรวมทั้งสิ้น 61 คะแนน การให้คะแนนใช้เกณฑ์แบบแยกประเด็นโดยประยุกต์แนวทางการให้คะแนนตาม Pearson Edexcel (GCSE Mathematics Mark Scheme) ซึ่งเน้นการพิจารณากระบวนการคิด เหตุผล และความสมเหตุสมผลของคำตอบ

ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง แบบวัดได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ความชัดเจนของข้อคำถาม และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับการใช้งานจริง

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเนินมะปรางศึกษาวิทยา จำนวน 500 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามระดับชั้นเรียนและแผนการเรียน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และเงื่อนไขในการทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันที่มีการจัดสอบในชั้นเรียน จากนั้นให้นักเรียนทำแบบวัดภายใต้เวลาและเงื่อนไขเดียวกัน เมื่อสิ้นสุดการทำแบบวัด ผู้วิจัยรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และจัดทำฐานข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล โดยบันทึกข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนควบคู่กับคะแนนรวมและคะแนนรายองค์ประกอบ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการโดยการใช้แนวคิดของการเรียนรู้ของเครื่องแบบไม่มีผู้สอน (unsupervised learning) ร่วมกับสถิติเชิงบรรยาย เพื่อจำแนกและอธิบายระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งได้จากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน 2) การแปลงสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ 3) การวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 4) การสะท้อนผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูลคะแนนในแต่ละองค์ประกอบถูกปรับให้อยู่ในรูปแบบมาตรฐาน (standardized scores) เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบระหว่างองค์ประกอบได้อย่างเหมาะสมและลดอิทธิพลของความแตกต่างด้านช่วงคะแนน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม R ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ทางภาษาโปรแกรมทางสถิติที่ใช้สำหรับการจัดการข้อมูล การวิเคราะห์เชิงสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจัดกลุ่มแบบ k-means clustering เพื่อจำแนกนักเรียนตามรูปแบบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน โดยการกำหนดจำนวนกลุ่มที่เหมาะสมพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ร่วมกันของวิธี Elbow Method, Silhouette Coefficient และ Gap Statistic โดย Elbow Method ใช้เพื่อพิจารณาจุดที่การเพิ่ม

จำนวนกลุ่มให้ประโยชน์ลดลงอย่างชัดเจน และSilhouette Coefficient ใช้ประเมินคุณภาพการจัดกลุ่มว่าข้อมูลภายในกลุ่มมีความคล้ายกันและแตกต่างจากกลุ่มอื่นมากน้อยเพียงใด รวมไปถึง Gap Statistic ใช้เปรียบเทียบความเหมาะสมของการจัดกลุ่มกับข้อมูลอ้างอิงแบบสุ่ม เพื่อให้การเลือกจำนวนกลุ่มสะท้อนโครงสร้างภายในของข้อมูลอย่างเป็นระบบและมีความน่าเชื่อถือ และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละองค์ประกอบภายในแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างโปรไฟล์ความสามารถของนักเรียนในแต่ละระดับ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปของตารางและแผนภาพเรดาร์ (Radar Chart) เพื่อแสดงลักษณะความแตกต่างของความสามารถรายองค์ประกอบระหว่างกลุ่มอย่างชัดเจน และเปรียบเทียบโปรไฟล์ความสามารถของแต่ละกลุ่มกับค่าเฉลี่ยของนักเรียนทั้งโรงเรียน เพื่ออธิบายตำแหน่งเชิงสัมพัทธ์ของแต่ละกลุ่มในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การเรียนรู้ของเครื่องแบบไม่มีผู้สอนร่วมกับสถิติเชิงบรรยาย ผลการวิจัยนำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

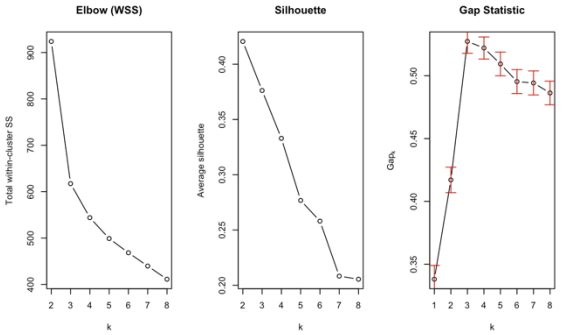
ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ปรับคะแนนดิบของนักเรียนให้อยู่ในมาตราส่วนเดียวกันภายใต้ 100 คะแนน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบคะแนนระหว่างองค์ประกอบที่มีคะแนนเต็มแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม จากนั้นจึงคำนวณสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันโดยรวมของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และมีการกระจายตัวค่อนข้างสูง สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของระดับความสามารถระหว่างนักเรียนภายในกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

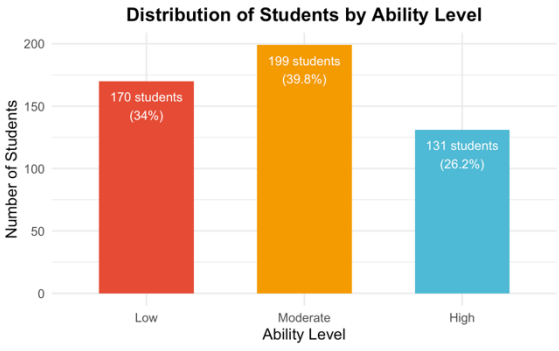
ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	$\bar{x}$	SD	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
การเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน	48.60	25.80	0.00	100.00
การแปลงสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาทางคณิตศาสตร์	47.20	28.32	0.00	100.00
การวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	39.79	17.33	6.25	96.88
การสะท้อนผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน	47.64	25.31	0.00	100.00
รวม	**43.62**	**18.92**	**3.28**	**88.52**

จากตารางพบว่า องค์ประกอบด้านการวิเคราะห์และแก้ปัญหามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่น แสดงให้เห็นว่าเป็นจุดที่นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง

ผู้วิจัยนำคะแนนความสามารถรายองค์ประกอบที่ผ่านการปรับให้อยู่ในรูปแบบมาตรฐาน (standardized scores) มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการจัดกลุ่มแบบ k-means clustering โดยกำหนดจำนวนกลุ่มที่เหมาะสมจากผลการวิเคราะห์ร่วมกันของ Elbow Method, Silhouette Coefficient และ Gap Statistic ดังแสดงในภาพที่ 1 การพิจารณาจำนวนกลุ่มที่เหมาะสม ด้วยเกณฑ์ 3 วิธี สามารถสรุปได้อย่างสอดคล้องกันโดย Elbow Method (WSS) แสดงให้เห็นว่าค่า within-cluster sum of squares เมื่อ k เท่ากับ 3 บ่งชี้ว่าเมื่อเพิ่มจำนวนกลุ่มมากกว่านี้ประโยชน์ในการลดความแปรปรวนภายในกลุ่มลดลงอย่างชัดเจน ขณะที่ Silhouette Coefficient มีค่าสูงสุดที่ k เท่ากับ 2 สะท้อนว่าการแบ่งเป็น 2 กลุ่มให้ความชัดเจนของการแยกกลุ่มสูงสุดในเชิงดัชนี แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับวัตถุประสงค์ที่จำแนกระดับความสามารถหลายระดับและผลจาก Gap Statistic ซึ่งให้ค่าสูงสุดเมื่อ k เท่ากับ 3 จึงสรุปได้ว่า k เท่ากับ 3 เป็นจำนวนกลุ่มที่เหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือสำหรับการจัดกลุ่มด้วย k-means เพื่อจำแนกนักเรียนเป็นกลุ่มความสามารถระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง ดังแสดงในภาพที่ 2 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการกระจายของระดับความสามารถของนักเรียนภายในกลุ่มตัวอย่างอย่างชัดเจน

ภาพที่ 1 ผลการกำหนดจำนวนกลุ่มที่เหมาะสมด้วย Elbow Method, Silhouette Coefficient และ Gap Statistic

ภาพที่ 2 สัดส่วนจำนวนนักเรียนในแต่ละกลุ่มความสามารถจากการจัดกลุ่มแบบ k-means

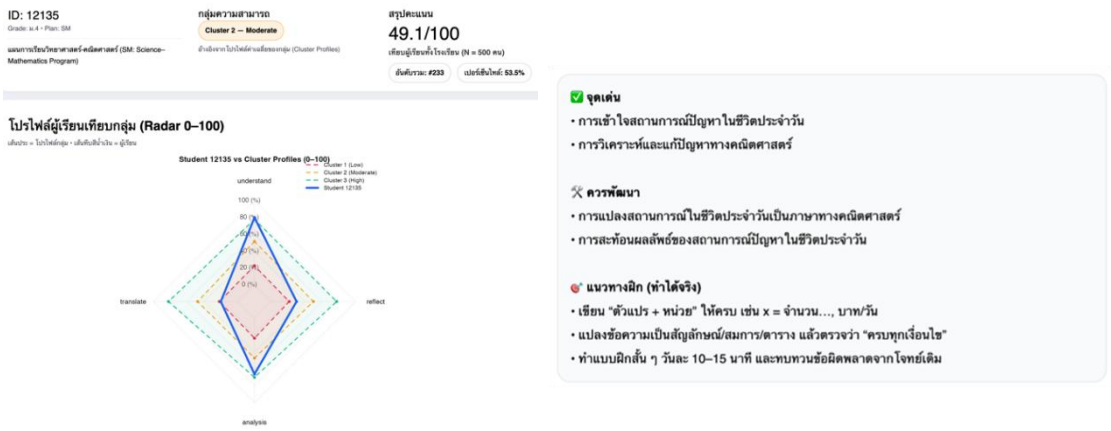
ภายหลังการจัดกลุ่ม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนรายองค์ประกอบของนักเรียนในแต่ละกลุ่มเพื่ออธิบายลักษณะโปรไฟล์ความสามารถของนักเรียนในแต่ละระดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถรายองค์ประกอบของนักเรียน จำแนกตามกลุ่มความสามารถจากการจัดกลุ่มแบบ k-means

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	กลุ่มระดับต่ำ (170 คน)	กลุ่มระดับปานกลาง (199 คน)	กลุ่มระดับสูง (131 คน)
การเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน	0.23	0.52	0.78
การแปลงสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาทางคณิตศาสตร์	0.22	0.48	0.82
การวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	0.24	0.47	0.70
การสะท้อนผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน	0.21	0.50	0.78
รวม	**0.22**	**0.49**	**0.77**

หมายเหตุ: คะแนนเป็นคะแนนที่ปรับให้อยู่ในช่วง 0–1 โดยค่าที่ใกล้ 1 แสดงถึงระดับความสามารถที่สูงกว่า

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนในแต่ละกลุ่มมีรูปแบบความสามารถรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างชัดเจน กลุ่มความสามารถระดับสูงมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงในทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านการเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวันและการแปลงสถานการณ์เป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ ขณะที่กลุ่มความสามารถระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับปานกลางอย่างสม่ำเสมอในทุกองค์ประกอบ ส่วนกลุ่มความสามารถระดับต่ำมีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำในทุกองค์ประกอบ โดยมีข้อจำกัดเด่นชัดในด้านการแปลงสถานการณ์เป็นภาษาทางคณิตศาสตร์และการสะท้อนผลลัพธ์ของการแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจัดกลุ่มด้วยวิธี k-means clustering ไม่ได้จำแนกนักเรียนจากคะแนนรวมเพียงอย่างเดียว แต่สามารถแยกนักเรียนออกเป็นกลุ่มที่มีโครงสร้างความสามารถรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งบ่งชี้ว่าการจัดกลุ่มที่ได้มีความหมายเชิงการศึกษา และสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับความสามารถได้

ภาพที่ 3 โปรไฟล์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน
ของนักเรียนจำแนกตามกลุ่มความสามารถ

จากภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนรายองค์ประกอบของนักเรียนในแต่ละกลุ่มที่ได้จากการจัดกลุ่มด้วยวิธี k-means clustering พบว่า นักเรียนแต่ละกลุ่มมีลักษณะโปรไฟล์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันอย่างชัดเจน นักเรียนกลุ่มความสามารถระดับสูงมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงในทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านการเข้าใจสถานการณ์ปัญหาและการแปลงสถานการณ์เป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ ขณะที่กลุ่มความสามารถระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับปานกลางในทุกองค์ประกอบ และยังมีข้อจำกัดด้านการวิเคราะห์และการสะท้อนผลลัพธ์ ส่วนกลุ่มความสามารถระดับต่ำมีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำในทุกองค์ประกอบ โดยพบข้อจำกัดเด่นชัดในด้านการแปลงสถานการณ์เป็นภาษาทางคณิตศาสตร์และการสะท้อนผลลัพธ์ของการแก้ปัญหา

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความแตกต่างของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนไม่ได้แตกต่างกันเฉพาะระดับคะแนนรวม แต่แตกต่างกันในเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบความสามารถ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละระดับความสามารถต่อไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้การเรียนรู้ของเครื่องแบบไม่มีผู้สอน (unsupervised learning) ด้วยวิธี k-means clustering สามารถจำแนกระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างด้านความสามารถในลักษณะกลุ่ม (cluster) จากการวิเคราะห์

ข้อมูลเชิงบรรยายในภาพรวม พบว่า คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนและรายองค์ประกอบมีการกระจายของข้อมูลที่สูง สะท้อนถึงความหลากหลายของระดับความสามารถภายในแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นสมรรถนะเชิงซับซ้อนที่พัฒนาแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

เมื่อพิจารณาโปรไฟล์ความสามารถรายองค์ประกอบ พบว่านักเรียนกลุ่มความสามารถระดับสูงมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงในทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านการเข้าใจสถานการณ์ปัญหาและการแปลงสถานการณ์เป็นภาษาทางคณิตศาสตร์ ขณะที่นักเรียนกลุ่มความสามารถระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับปานกลางอย่างสม่ำเสมอในทุกองค์ประกอบ ส่วนกลุ่มความสามารถระดับต่ำมีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำในทุกองค์ประกอบ โดยมีข้อจำกัดเด่นชัดในด้านการแปลงสถานการณ์เป็นภาษาทางคณิตศาสตร์และการสะท้อนผลลัพธ์ของการแก้ปัญหา

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความแตกต่างของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนไม่ได้ปรากฏเพียงในระดับคะแนนรวมเท่านั้น หากแต่ปรากฏในลักษณะของรูปแบบความสามารถรายองค์ประกอบ ซึ่งการวิเคราะห์เชิงกลุ่มด้วยการเรียนรู้ของเครื่องช่วยให้เข้าใจผู้เรียนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นกว่าการประเมินเพียงผลลัพธ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการจำแนกระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โดยครูผู้สอนสามารถใช้โปรไฟล์ความสามารถรายองค์ประกอบเป็นแนวทางในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้หรือการเสริมทักษะที่สอดคล้องกับจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของนักเรียนในแต่ละกลุ่มความสามารถ อีกทั้งสามารถนำไปใช้สนับสนุนการพัฒนาระบบให้ข้อมูลป้อนกลับรายบุคคล เพื่อสะท้อนระดับความสามารถของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ควรนำกรอบการวิจัยการออกแบบ (Design Research : DR) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และประเมินระบบอย่างเป็นวงจร โดยพัฒนาร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่สามารถโต้ตอบกับผู้เรียนในรูปแบบแชตบอต และให้ข้อมูลป้อนกลับที่สอดคล้องกับระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนแต่ละคน แนวทางดังกล่าวจะเอื้อต่อการปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของข้อมูลการใช้งานจริง และช่วยให้การออกแบบข้อมูลป้อนกลับมีความสอดคล้องกับกระบวนการคิด

และความต้องการของผู้เรียนในบริบทและนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความหมายและยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

Alpaydin, E. (2020). *Introduction to machine learning* (4th ed.). MIT Press.

Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school.* National Academy Press.

Eviyanti, C. Y., Surya, E., Syahputra, E., & Simbolon, M. (2017). Improving the students’ mathematical problem-solving ability by applying problem-based learning model in grade VII. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research, 36*(3), 151-161.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research, 77*(1), 81-112. https://doi.org/10.3102/003465430298487

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning.* Center for Curriculum Redesign.

Kotsiantis, S. B., Zaharakis, I. D., & Pintelas, P. E. (2007). Supervised machine learning: A review of classification techniques. *Informatica, 31*(3), 249-268.

Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education.* Pearson Education.

OECD. (2019). *PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do.* OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/5f07c754-en

Pellegrino, J. W., Chudowsky, N., & Glaser, R. (2001). Knowing what students know: *The science and design of educational assessment.* National Academy Press.

Schoenfeld, A. H. (1985). *Mathematical problem solving.* Academic Press.

Shute, V. J. (2008). Focus on formative feedback. *Review of Educational Research, 78*(1), 153-189. https://doi.org/10.3102/0034654307313795

Wiggins, G. (1990). The case for authentic assessment. *Practical Assessment, Research & Evaluation, 2*(2), 1-3.

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวพื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย และความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา

THE EFFECTS OF THE BASIC MOVEMENT ACTIVITY GAMES TO ENHANCE THE THAI PRONUNCIATION SKILLS AND SELF-CONFIDENT FOR STUDENTS AT THAI- MYANMAR BORDER

นงนุช กุลรัศมีกวี[1*] ขจรศักดิ์ รุ่นประพันธ์[2] และภูฟ้า เสวกพันธ์[3]
Nongnut Kunratsamikawee[1*] Kajornsak Runprapunta[2] and Pufa Savagpun[3]

[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1,2,3]Faculty of Education, Naresaun University

*Corresponding author, E-mail: nongnutk65@nu.ac.th โทรศัพท์ 09 8813 7182

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบแผนการทดลองขั้นต้น (One Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ที่กำลังศึกษาเรียนอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ชูแมคี ห้องที่มีปัญหาการอ่านออกเสียงภาษาไทย 1 ห้อง จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างง่ายจากนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ห้องที่มีปัญหาด้านการอ่านออกเสียงภาษาไทยมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดระดับความรู้เกี่ยวกับการอ่านออกเสียงภาษาไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ยและสถิติการทดสอบค่า t (t-test) ผลวิจัย พบว่า ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยสำหรับนักเรียน หลังเรียน มีคะแนนภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.63 จากคะแนนเต็ม 5) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา โดยภาพรวมความมั่นใจในตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด (4.54 จากคะแนนเต็ม 5)

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย นักเรียนไร้สัญชาติ

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare the Thai reading and pronunciation skills of students in the Thai-Myanmar border area before and after using the movement game activity set and 2) to compare the students' self-confidence in the Thai-Myanmar border area before and after using the movement game activity. This research is a preliminary experimental research design (One Group Pretest-Posttest Design) The sample group used in this research is Students in the Thai-Myanmar border area who are studying in the Thoo Mweh Khee Learning Center One room with Thai pronunciation problems, 1 room with 30 people. The researcher used a simple from students in the Thai-Myanmar border area. Rooms that had problems reading and pronouncing Thai were used as a sample group. The tools used to collect data include: Test to measure knowledge level in Thai pronunciation Statistics used to analyze data Including finding the average and t-test statistics. (t-test) The results of the research found that Thai pronunciation skills of students after the intervention showed an overall score at a high level (3.63 out of 5), significantly higher than before the intervention at the .05 statistical significance level. Furthermore, the self-confidence of students in the Thai-Myanmar border area was at the highest level overall (4.54 out of 5).

Keywords: The movement activity games, Thai pronunciation skills, migrant students

บทนำ

การอ่านออกเสียงภาษาไทยเป็นพื้นฐานสำหรับทักษะการใช้ภาษา การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นที่ต้องฝึกฝนให้นักเรียนอ่านได้อย่างถูกต้อง ตั้งแต่ขั้นการฝึกทักษะการอ่านเบื้องต้นทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในการอ่านอออกเสียงภาษาไทยมากขึ้นดังนั้นครูจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาวิธีการสอนทักษะการอ่านออกเสียงเพื่อการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพช่วยให้นักเรียนอ่านออกเสียงได้อย่างคล่องแคล่วชัดเจน ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อการเสาะแสวงหาความรู้อย่างหลากหลายในอนาคต ทักษะการอ่านช่วยพัฒนาให้นักเรียนได้รับความรู้มากขึ้น เป็นกระบวนการที่ต้องให้ความสำคัญกับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ การศึกษาอ่านออกเสียงคำศัพท์ กลุ่มคำ ประโยค ตลอดจนถึงข้อความ เพื่อลดสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ครูจึงควรปรับปรุงและพัฒนาวิธีการสอนทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยให้สอดคล้องกับลักษณะความต้องการของนักเรียน (สุธีรา บุนนาค, 2559)

การสอนทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย ครูอาจเข้าใจว่าเป็นเรื่องง่าย (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) ในขณะที่นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐาน เอกลักษณ์ และความต้องการที่แตกต่างกัน ครูจึงจำเป็นต้องเตรียมการสอนให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ตามเนื้อหาในบทเรียน โดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์กระตุ้นนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น สอดรับกับความสามารถที่ไม่เท่ากันของนักเรียน การรับรู้ การแสดงทักษะ การเคลื่อนไหว การใช้ภาพประกอบ สื่อ หรือเกมสามารถยกระดับการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มากขึ้น ศูนย์การเรียนรู้ในเขตพื้นที่จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานกับกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติ กลุ่มผู้อพยพจากภัยสงคราม จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเฉพาะทาง โดยมีวิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับร่วม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2) นักเรียนไร้สัญชาติในศูนย์การเรียนรู้ชูแมคี (Thoo Mweh Khee) มีจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2564 ทั้งสิ้น 1,200 คน ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีนักเรียนเพียงร้อยละ 6 ที่เข้าศึกษาอย่างต่อเนื่องเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นิยมออกไปเป็นผู้ใช้แรงงาน และรับนักเรียนใหม่ร้อยละ 90 เข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังนั้นนักเรียนจึงขาดทักษะในการใช้ภาษาไทยขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านการอ่านซึ่งส่งผลต่อความมั่นใจการสื่อสารกับคนไทยในชุมชนและสังคมนักเรียนส่วนมากใช้ภาษาถิ่น ในการพูดเป็นส่วนใหญ่ส่งผลให้เป็นปัญหาการอ่านออกเสียงภาษาไทย ปัญหาการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนไร้สัญชาติที่พบมากที่สุด ได้แก่ การออกเสียงพยัญชนะต้น สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนรู้ภาษาที่สองของนักเรียนคือปัญหาการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนซึ่งมีสาเหตุจากการแทรกแซงของภาษาที่หนึ่ง (ภาษากะเหรี่ยง) ด้านการอ่านออกเสียง ไวยากรณ์ คำศัพท์ และการสะกดคำ ไม่รู้จักพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ การอ่านแจกลูกสะกดคำ การอ่านออกเสียงคำที่สะกดในมาตราต่าง ๆ นักเรียนมักอ่านแบบท่องจำ ไม่ทราบความหมายของคำที่อ่าน ขาดความมั่นใจในการอ่านออกเสียง (ฉัตรชนก จันทร์แย้ม, 2560)

การพัฒนาวิธีการสอนโดยการใช้เกมช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ เพราะสื่อการสอนประเภทเกมเพื่อการเรียนรู้จัดว่าเป็นสื่อการสอนประเภทหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น (จุฑามาศ มีสุข, 2558) ช่วยพัฒนาความรู้ กระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ รู้สึกผ่อนคลายและพึงพอใจในการเล่น นอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ด้วยเกม คือ การสร้างความสนใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนให้มีความสนุกไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ เกมจะช่วยเพิ่มทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียนได้โดยที่ครูสามารถเป็นผู้สร้างเกมขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ได้ฝึกฝนเทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการ โดยให้นักเรียนเล่นตามกติกาและนำเนื้อหา ข้อมูลของเกมวิธีการเล่น และผลการเล่นเกมของนักเรียนมาใช้เพื่อสรุปการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์โดยใช้เกมเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริม

กระบวนการเล่น ฝึกการสังเกต สรุปความรู้ที่ได้รับอย่างสนุกสนาน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อให้นักเรียนสนใจ ดึงดูดนักเรียนให้สนใจกิจกรรมและเนื้อหาวิชา เป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ

กิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบทำให้สุนกสนาน เพลิดเพลิน และช่วยให้มีสุขภาพดี กิจกรรมทางกาย เป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายที่ทำให้ร่างกายใช้พลังงานมากขึ้น เกม เป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายตามธรรมชาติ มีกฎ กติกา ข้อตกลงในการเล่นที่ง่าย ไม่ซับซ้อน เพื่อให้เกิดความปลอดภัย เน้นทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายและทักษะการเล่นกีฬาเบื้องต้น ช่วยให้ประสาทและกล้ามเนื้อต่าง ๆ ทำงานสัมพันธ์กันดีขึ้น รู้จังหวะในการเคลื่อนไหว มีความสนุกสนาน และเป็นพื้นฐานการเคลื่อนไหวการเรียนรู้ด้านเกมเป็นฐาน Game Based learning หมายถึง การเรียนรู้ผ่านการเล่นที่กติกาไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีความสนุกสนาน มีประสงค์การเรียนรู้โดยผู้สอนใช้คำถามนำสู่การอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการเล่น กติกาการเล่น และผลของการเล่น เพื่อเชื่อมโยงถึงสาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้จากการเล่นเกม การนำเกมไปใช้ในการเรียนการสอนนั้นสามารถในไปใช้ขั้นตอนของการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความสนุกสนานและกระตือรือร้นที่จะเรียนในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจจะนำไปใช้ในระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งการนำเกมไปใช้ในการสอนนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ (ทิศนา แขมมณี, 2557)

ประโยชน์ที่ได้จากการเรียนการสอนด้วยเกม ประโยชน์ของการเรียนรู้ผ่านเกมมีจุดเด่น คือ สามารถสร้างการมีส่วนร่วม นักเรียนสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน สามารถให้ความคิดเห็นของคนที่หลากหลาย รวมกันเป็นเป้าหมายเดียวกันได้ เปิดโอกาสในการรับรู้เนื้อหา สามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับสภาพแวดล้อมจริงได้ ลดความแตกต่างระหว่างนักเรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่า เกมเพื่อการเรียนรู้เป็นสื่อการสอนที่สามารถทำให้นักเรียนสนใจและเปิดกว้างในการรับรู้ อีกทั้งยังได้ในเรื่องการแลกเปลี่ยนระหว่างนักเรียน การมีส่วนร่วม เป็นสื่อที่น่าสนใจในการนำเอามาพัฒนาการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน สามารถนำความรู้และ ทักษะที่ได้ไปแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง (ฐปนนท์ สุวรรณกนิษฐ์, 2560) นอกจากนี้ เกมมีประโยชน์ต่อนักเรียน คือ ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ผ่อนคลายความตึงเครียด มีความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น ได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ส่งเสริมความสามัคคี การทำงานร่วมกัน ฝึกให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง และทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการเรียน การบูรณาการกับการจัดเรียนการสอนทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน ไม่เครียด ส่งผลให้การ รับรู้ในเนื้อหาวิชามากขึ้น เข้าใจเนื้อหาบทเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของ ผู้เรียนไปในทิศทางที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

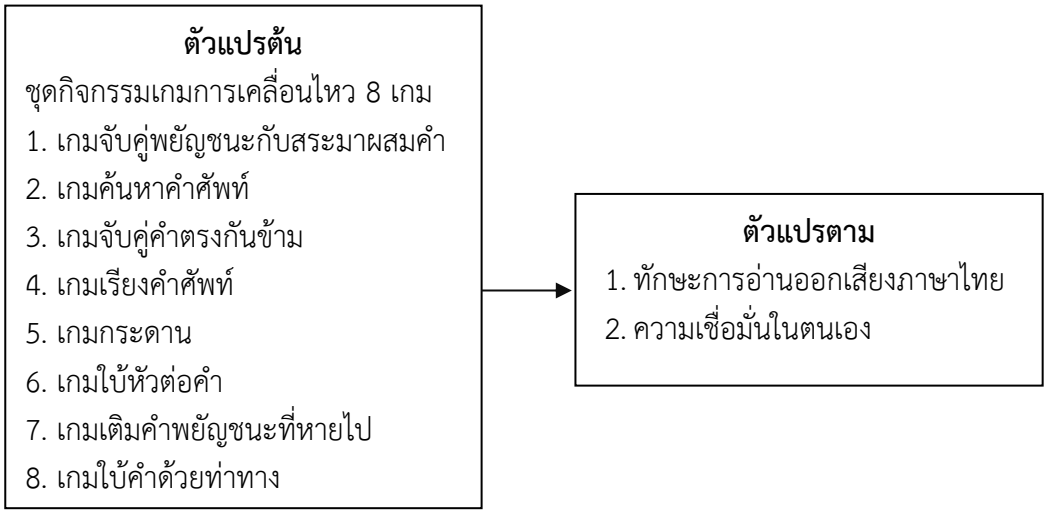
1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว
2. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงในภาษาไทยและความเชื่อมั่นในตนเองได้ดีขึ้นหลังจากใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวพื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา มีกรอบแนวคิดวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวพื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวพื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา เป็นงานวิจัยเชิงทดลองตามแบบแผนวิจัย One Group Pretest-Posttest Design ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ศูนย์การเรียนรู้ซูแมคี จำนวน 226 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ที่กำลังศึกษาเรียนอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ซูแมคี ห้องที่มีปัญหาการอ่านออกเสียงภาษาไทย 1 ห้อง จำนวน 30 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ เป็นนักเรียนของห้องที่มีปัญหาด้านการอ่านออกเสียงภาษาไทย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวพื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย 2) แบบประเมินทักษะการอ่านออกภาษาไทย และ3) แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเอง

โดยพัฒนาชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย เกมการเคลื่อนไหวพื้นฐาน 8 เกม คือ 1) เกมจับคู่พยัญชนะกับสระมาผสมคำ 2) เกมปริศนาหาคำศัพท์ 3) เกมจับคู่คำตรงข้าม 4) เกมล้อมวงแตะคำศัพท์ผลไม้ 5) เกมกระดาน 6) เกมใบ้หัวต่อคำ 7) เกมวงล้อมหรรษา และ 8) เกมใบ้คำด้วยท่าทาง ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากอาจารย์ที่ปรึกษา ปรับปรุงแก้ไขและผ่านการแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดเรียนรู้เรื่อง “การอ่านออกเสียงคำในภาษาไทย” ผ่านชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนรู้จักพื้นฐานการอ่านออกเสียง พยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ นั้น ๆ (ตามแต่ละคาบเรียน) ให้นักเรียนอ่านออกเสียงคำตามเนื้อหาที่เรียนในคาบเรียนนั้น ๆ และเก็บรวบรวมข้อมูลทักษะการอ่านออกเสียงของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบประเมินผลทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ และเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการสถิติการทดสอบค่าt (t-test) ในการวิเคราะห์ข้อมูล และเปรียบเทียบผลของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวพื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา พบว่า ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ก่อนการทดลองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้องชัดเจน 2) สามารถอ่านออกเสียงสะกดคำศัพท์ได้ถูกต้อง 3) เข้าใจความหมายของคำศัพท์ และ 4) อ่านสะกดคำได้คล่องแคล่วและหลังการใช้

ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว มีคะแนนภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 และหลังการทดลองคะแนนภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 และผลการเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหว พบว่า ความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 2) แสดงความกระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม 3) ทำให้ได้พัฒนาตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น 4) ทำให้มีมนุษย์สัมพันธ์ดีขึ้น และ 5) ทำให้กล้าคิดกล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้น มีคะแนนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 และหลังการทดลองคะแนนภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31

อภิปรายผล

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านออกเสียงภาษาไทยและความเชื่อมั่น ช่วยพัฒนาทักษะในการอ่านออกเสียงภาษาไทยและความเชื่อมั่นได้ดี เนื่องมาจากนักเรียนได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากครูในขณะทำกิจกรรม และการฝึกทักษะการอ่านออกเสียงอย่างสม่ำเสมอจึงจะเกิดผลดี ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรจะฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การเลือกเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเพศ วัย และระดับความสามารถในการเรียนของนักเรียนด้วย หากเนื้อหาใด ที่นักเรียนสนใจ นักเรียนจะเกิดความกระตือรือร้นการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

1.2 ในระหว่างการดำเนินการจัดกิจกรรม ครูควรสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ อาจจะไม่เข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้ช้า หรือต้องการความช่วยเหลือ ครูควรใช้เทคนิคเสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ หรืออธิบายให้เข้าใจชัดเจนอีกครั้ง

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ผลของการใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านออกเสียงภาษาไทยและความเชื่อมั่น ช่วยพัฒนาทักษะในการอ่านออกเสียงภาษาไทยและความเชื่อมั่นได้ดี เนื่องมาจากนักเรียนได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากครูในขณะทำกิจกรรม และการฝึกทักษะการอ่านออกเสียงอย่างสม่ำเสมอจึงจะเกิดผลดี ดังนั้นในการจัดกรรมการเรียนรู้ครูควรจะฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การใช้ชุดกิจกรรมเกมการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านออกเสียงภาษาไทย สามารถใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทย กับห้องอื่น ๆ และในระดับชั้นอื่น ๆ ที่เรียนวิชาภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาศ มีสุข. (2558). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนโดยใช้ เทคนิคเกมฟิเคชัน สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุกูลนารี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ฉัตรชนก จันทร์แย้ม และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างระบบความหมายของกลุ่มคำกริยา “ตัด” กับระบบปริชานของผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษากะเหรี่ยงสะกอเหนือ: การทดสอบสมมติฐานภาษาสัมพัทธ์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, *12*(2), 25-34.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, *7*(20).

ฐปนนท์ สุวรรณกนิษฐ์. (2560). การออกแบบเกมการ์ด เพื่อสร้างความเข้าใจในการเรียนหลักสูตรกับการพัฒนาประเทศ. *การประชุมวิชาการระดับชาติ นเรศวรวิจัย ครั้งที่ 13 วิจัยและนวัตกรรม* (21-22 กรกฎาคม 2566).

ทิศนา แขมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธีรา บุนนาค. (2560). ผลของการสอนภาษาไทยแบบโฟนิกส์โดยใช้สื่อการสอนประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนไทยในหลักสูตรนานาชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *OJED (An Online Journal of Education), 12*(1).

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
"พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์"
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

ลักษณะรูปแบบของการออกแบบร่วมของครูในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

CHARACTERISTICS AND PATTERNS OF TEACHERS' CO-DESIGN PRACTICES FOR PROMOTING EMOTIONAL ENGAGEMENT AMONG SECONDARY STUDENTS

นพวิชญ์ สินเจิมศิริ[1*] และวัชรศักดิ์ สุดหล้า[2]
Noppawit Sinchermsiri [1*] and Watcharasak Sudla[2]

[1,2]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail6680067627@student.chula.ac.th โทรศัพท์ 091-384-1093

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและรูปแบบของการออกแบบร่วมของครูในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยมุ่งวิเคราะห์ทั้งระดับพฤติกรรมการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครูและโครงสร้างความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการดังกล่าว ตัวอย่างคือครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 92 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อสำรวจระดับการปฏิบัติของกระบวนการออกแบบร่วมตาม 4 ขั้นตอน และแบบสำรวจเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบร่วม ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยายและการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสามทาง (three-way MANOVA) ส่วนข้อมูลเครือข่ายวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (social network analysis) ผลการวิจัยพบว่า ครูมีระดับการใช้กระบวนการออกแบบร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในขั้นร่วมสำรวจ และต่ำสุดในขั้นร่วมพัฒนา นอกจากนี้ ระดับการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครูแตกต่างกันตามกลุ่มวิชาสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูในกลุ่มวิชามนุษย์ สังคมและกิจกรรมมีระดับการใช้สูงกว่าครูกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม พบว่า การออกแบบร่วมมีโครงสร้างเครือข่ายที่ขับเคลื่อน โดยครูและเพื่อนครูในกลุ่มวิชาเดียวกันเป็นแกนหลัก โดยมีนักเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญรองลงมา ขณะที่ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ และผู้ปกครองมีบทบาทที่ไม่มากนัก ผลการวิจัยสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการออกแบบร่วมที่เปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่มเข้ามามีบทบาท เพื่อยกระดับความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของผู้เรียนให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การออกแบบร่วม ความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม

Abstract

This study aimed to examine the characteristics and patterns of teachers’ co-design practices in promoting emotional engagement in learning among secondary students. The study focused on analyzing both the level of teachers’ behavioral engagement in the co-design process and the relational structures among stakeholders involved in this process. The participants were 92 secondary school teachers in Bangkok, recruited through a two-stage sampling procedure. The research instrument was an online questionnaire used to assess teachers’ levels of practice across four stages of the co-design process, along with a network survey identifying stakeholders involved in collaborative design. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and three-way multivariate analysis of variance (MANOVA), while relational data were analyzed using social network analysis (SNA). The results indicated that teachers’ use of the co-design process was at a moderate to relatively high level overall, with the highest mean scores found in the co-exploration stage and the lowest in the co-development stage. In addition, significant differences were found across teaching subject groups, with teachers in humanities and activity-based subjects demonstrating higher levels of co-design practices than those in science-related subjects. SNA revealed that co-design practices were primarily driven by teachers and colleagues within the same subject groups, with students playing a secondary but important role, whereas administrators, educational supervisors, and parents showed limited involvement. These findings highlight the need to develop approaches that broaden stakeholder participation in co-design processes to further enhance students’ emotional engagement in learning.

Keywords: Emotional Engagement, Co-design, Social Network Analysis

บทนำ

ความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ (emotional engagement) นับเป็นหัวใจสำคัญที่กำหนดความสำเร็จในการเรียนรู้ ผ่านความรู้สึกเชิงบวก ความสนใจ และความสุขของผู้เรียน (Wang & Holcombe, 2010; Wang et al., 2021) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้เรียนระดับมัธยมศึกษากำลังเผชิญสภาวะขาดความผูกพันทางอารมณ์ เนื่องจากถูกจำกัดบทบาทเป็นเพียงผู้รับความรู้ (passive receiver)

และขาดพื้นที่แสดงความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่น แรงจูงใจ และพัฒนาการแบบองค์รวม (Wang & Eccles, 2013)

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีความพยายามแก้ปัญหาด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น การสร้างบรรยากาศเชิงบวกหรือการใช้เกมมิฟิเคชัน (Wang et al., 2017) แต่แนวทางส่วนใหญ่ยังเป็นการกำหนดจากครูเพียงฝ่ายเดียว ทำให้กิจกรรมอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการจริง แนวคิดการออกแบบร่วม (co-design) จึงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่มุ่งเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับมาเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับครู ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of ownership) และส่งเสริมความผูกพันทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Penuel et al., 2007; Sanders & Stappers, 2008)

อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทการศึกษาไทย ยังขาดองค์ความรู้เชิงประจักษ์ว่าครูมีการประยุกต์ใช้แนวคิดการออกแบบร่วมมากน้อยเพียงใด และยังไม่มีข้อมูลแน่ชัดว่าใครคือบุคคลหลักที่มีบทบาทร่วมกับครู ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียน เพื่อนครู หรือผู้เชี่ยวชาญภายนอก การขาดข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมปฏิบัติและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) เหล่านี้ ส่งผลให้การพัฒนาแนวทางหรือนวัตกรรมทางการศึกษาที่ผ่านมาอาจไม่ตรงตามสภาพบริบทจริง

ประเด็นของการวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครูผู้สอน และระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้ได้สารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนเพื่อดึงศักยภาพของเครือข่ายผู้ร่วมออกแบบมาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพของการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครูในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและลักษณะของกระบวนการออกแบบร่วมระหว่างครูและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์

ความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ ความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์เป็นสภาวะจิตใจที่สะท้อนผ่านความสนใจและความสุขในการเรียนรู้ (Marks, 2000) ซึ่งสัมพันธ์กับแรงจูงใจภายในและเป็นปัจจัยทำนายความสำเร็จทางการเรียน (Ryan & Deci, 2000; Wang & Holcombe, 2010) โดยครอบคลุมทั้งการแสดงอารมณ์เชิงบวกและการลดลงของอารมณ์เชิงลบ เช่น ความเบื่อหน่ายหรือความเครียด

(Connell & Wellborn, 1991) สภาวะนี้มิได้เกิดจากปัจเจกบุคคลเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ในบริบทสังคมโรงเรียน โดยเฉพาะความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูและผู้เรียน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความกระตือรือร้นและความภาคภูมิใจในการเรียนรู้ (Finn, 1989; Ulmanen et al., 2016)

กระบวนการออกแบบร่วม (Co-design Process)

การสังเคราะห์แนวคิดเพื่อส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ สามารถสรุปเป็นวงจรการทำงาน 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) ขั้นร่วมสำรวจ (exploration) ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระบุปัญหาและสำรวจประสบการณ์ทางอารมณ์ร่วมกัน 2) ขั้นร่วมคิด (ideation) เป็นการระดมความคิดเพื่อสร้างสรรค์แนวทางจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริง 3) ขั้นร่วมพัฒนา (development) คือการแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานร่วมกัน และ 4) ขั้นร่วมประเมิน (evaluation) ซึ่งเน้นการสะท้อนคิด ทดลองใช้ และประเมินผลเพื่อปรับปรุงให้บรรลุเป้าหมาย (Voogt et al., 2011; Sanders & Stappers, 2008) กระบวนการหมุนเวียนนี้ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กระบวนการออกแบบร่วมและการพัฒนาวิชาชีพครู

การออกแบบร่วมช่วยยกระดับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสู่การเป็นหุ้นส่วนนวัตกรรม (Sanders & Stappers, 2008) โดยในบริบทการศึกษา แนวคิดนี้เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุกในการแก้ปัญหาร่วมกับครู (Reeve & Tseng, 2011) กระบวนการนี้ทำหน้าที่เป็นกลไกพัฒนาวิชาชีพที่กระตุ้นการสะท้อนคิดและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อนวัตกรรม นำไปสู่ความมั่นใจในการปฏิบัติจริงมากกว่าการรับนโยบายจากส่วนกลาง (Penuel et al., 2007) นอกจากนี้ การหลอมรวมประสบการณ์จากผู้ร่วมออกแบบยังช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ทำให้กิจกรรมสอดคล้องกับบริบทจริงอย่างมีประสิทธิภาพ (Cviko et al., 2014; Voogt et al., 2015)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ (emotional engagement) หมายถึง ระดับการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงความสนใจ ความกระตือรือร้น ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียน และการเห็นคุณค่าของสิ่งที่กำลังเรียนรู้

การออกแบบร่วม (co-design) หมายถึง กระบวนการทำงานที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะครูและนักเรียน เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันสำรวจปัญหา สร้างสรรค์แนวคิด และพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างวิจัย

ประชากร คือ ครู ในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตัวอย่างวิจัย คือ ครูที่สอนในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมโดยอาศัยหลักการคำนวณขนาดตัวอย่างล่วงหน้า (a priori power analysis) ตามแนวคิดของ Cohen (1988) โดยใช้โปรแกรม G*Power เวอร์ชัน 3.1 สำหรับการวิเคราะห์ด้วยสถิติ F-test ในกรอบของการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม (MANOVA) ในการคำนวณ ผู้วิจัยกำหนดค่าขนาดอิทธิพล (effect size) ในรูปของเท่ากับ 0.09 โดยกำหนดจากงานวิจัยสากลที่ศึกษาผลของการทำงานร่วมกันของครู (teacher collaboration or co-design) ต่อคุณภาพการสอนและผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ โดยงานวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่รายงานค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในช่วง ขนาดเล็กถึงปานกลาง (Voogt et al., 2016; Wullschleger et al., 2025; Xie et al., 2023) ทั้งนี้ การคำนวณกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) เท่ากับ .05 และกำหนดอำนาจการทดสอบ (power) เท่ากับ .80 โดยกำหนดจำนวนกลุ่มเท่ากับ 8 กลุ่ม (2x2x2) จำนวนตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัวแปร และจำนวนตัวแปรตามจำนวน 4 ตัวแปร ผลการคำนวณพบว่าขนาดตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 69 คน

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน โดยในขั้นแรกสุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 เพื่อเป็นแหล่งเก็บข้อมูล ในขั้นที่สอง ผู้วิจัยสุ่มคัดเลือกครูผู้สอนจากโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มในขั้นแรก โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ เป็นครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีความสมัครใจยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการวิจัย และสามารถตอบแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ครูที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ดังกล่าวและตอบแบบสอบถามครบถ้วนจึงถือเป็นตัวอย่างวิจัยของการศึกษาครั้งนี้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งสิ้น 92 คน ซึ่งเกินจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้

ตัวแปรวิจัยและเครื่องมือวิจัย

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของกระบวนการออกแบบร่วมของครู ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ประสบการณ์สอน ภาระงานสอน และกลุ่มวิชาสอน โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกตัวแปรดังนี้ ด้านประสบการณ์สอน จำแนกครูออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ครูใหม่ ซึ่งหมายถึงครูที่มีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 0 ถึง 3 ปี และครูผู้มีประสบการณ์ ซึ่งหมายถึงครูที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า 3 ปี ด้านภาระงานสอน จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ครูที่มีภาระงานสอนตามเกณฑ์ คือ มีภาระงานสอนไม่เกิน 20 คาบต่อสัปดาห์ และครูที่มีภาระงานสอนมาก คือมีภาระงานสอนมากกว่า 20 คาบต่อสัปดาห์ สำหรับด้านกลุ่มวิชาสอน จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย วิชาวิทยาศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา และคณิตศาสตร์ และกลุ่มวิชามนุษย์ สังคมและกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย วิชาภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ แนะแนว การงานอาชีพ นาฏศิลป์ และดนตรี

ตัวแปรตาม คือ **กระบวนการออกแบบร่วม** หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น นักเรียน ครูผู้สอน นักการศึกษาเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสำรวจข้อมูล การสร้างสรรค์ร่วมกัน การร่วมพัฒนา และร่วมประเมินและขยายผล โดยทุกฝ่ายมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเสนอแนะและตัดสินใจ

ลักษณะเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นในรูปแบบออนไลน์ผ่านระบบ LimeSurvey โดยโครงสร้างของเครื่องมือแบ่งออกเป็น มีดังนี้ **1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม** ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบผสมระหว่างข้อตรวจสอบรายการและคำถามหลายตัวเลือก รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 ข้อ ครอบคลุมข้อมูลด้านสถานภาพส่วนบุคคลและบริบทการทำงานของครู ได้แก่ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ในการสอน ภาระงานสอน ความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนประสบการณ์ในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น **2) ข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง** ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยโครงสร้างข้อคำถามจัดแบ่งตามขั้นตอนของกระบวนการออกแบบร่วมจำนวน 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นร่วมสำรวจ ขั้นร่วมคิด ขั้นร่วมพัฒนา และขั้นร่วมประเมิน รวมจำนวนทั้งสิ้น 16 ข้อ โดยแต่ละขั้นประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยพัฒนาแบบสำรวจพฤติกรรมในการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครูเพื่อส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของนักเรียน โดยนำนิยามและองค์ประกอบที่กำหนดขึ้นมาจัดทำตารางผังการสร้างแบบวัดตามหลักการ เพื่อกำหนดขอบข่ายการจัดสร้างแบบวัดฉบับร่างรวมจำนวนข้อคำถามทั้งฉบับ 20 ข้อ ประกอบด้วย แบบสำรวจระดับสภาพปัจจุบันของระดับพฤติกรรมในการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครู จำนวน 16 ข้อ และแบบสำรวจบุคคลที่เกี่ยวข้องในการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครู จำนวน 4 ข้อ จากนั้น จึงสร้างข้อคำถามตามตารางโครงสร้างเนื้อหาที่ต้องการวัดตามนิยามของแต่ละองค์ประกอบ และนำข้อคำถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า S-CVI/Ave .97 และ I-CVI มีค่าตั้งแต่ .67 - 1.00 จากนั้น ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเองโดยการนำแบบสอบถามให้ครูที่เป็นตัวอย่างวิจัย มีการติดต่อและประสานกับทางโรงเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากแบบสอบถามทั้งสิ้น 100 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่ออธิบายระดับพฤติกรรมการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครู โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้น เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนกระบวนการออกแบบร่วมกันตามบริบทของผู้สอน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสามทางพร้อมปฏิสัมพันธ์ (three-way MANOVA with interactions)

2. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (social network analysis: SNA) เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและลักษณะของการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้เกี่ยวข้อง โดยการนำเสนอทัศนภาพของเครือข่ายการทำงานร่วมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดดำเนินการโดยใช้โปรแกรม R โดยครอบคลุมการวิเคราะห์สถิติที่ระบุเอาไว้และการแสดงทัศนภาพข้อมูล ได้แก่ tidyverse dplyr และ ggplot2 สำหรับการจัดการข้อมูลและสถิติเชิงบรรยาย stats สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่ heplots สำหรับการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Box’s M Test) showtext สำหรับการจัดการแสดงผลตัวอักษรในแผนภาพ และ igraph ร่วมกับ ggraph สำหรับการวิเคราะห์และนำเสนอแผนภาพเครือข่ายทางสังคม (social network analysis)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะของการออกแบบร่วมของครูในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอเป็น 3 ส่วน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ตัวอย่างวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 92 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 69.57) และมีประสบการณ์สอนอยู่ในช่วงเวลาไม่เกิน 6 ปี กระจายตัวอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 22.83) รองลงมา คือ ภาษาต่างประเทศ (ร้อยละ 20.65) ในด้านบริบทชั้นเรียน พบว่า ครูส่วนใหญ่รับผิดชอบห้องเรียนขนาดใหญ่ที่มีนักเรียน 36-40 คน (ร้อยละ 71.74) แต่สถานศึกษามีความพร้อมด้านทรัพยากรสนับสนุนในระดับสูง โดยเฉพาะการเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 92.39)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพของการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครูในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของนักเรียน

ส่วนนี้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 โดยขั้นแรกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพของการใช้กระบวนการออกแบบร่วมของครูในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของ

นักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการออกแบบร่วมทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นร่วมสำรวจ ขั้นร่วมคิด ขั้นร่วมพัฒนา และขั้นร่วมประเมิน จำแนกตามกลุ่มวิชาสอน ประสบการณ์สอน และภาระงานสอน พบผลการวิเคราะห์พบว่า ภาพรวมครูมีคะแนนเฉลี่ยการใช้กระบวนการออกแบบร่วมสูงที่สุดในขั้นร่วมสำรวจ (M = 3.48, SD = 1.04) รองลงมา คือ ขั้นร่วมคิดและขั้นร่วมประเมิน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (M = 3.44, SD = 1.03 และ 1.10 ตามลำดับ) ขณะที่ขั้นร่วมพัฒนามีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด (M = 3.40, SD = 1.10) แสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนระดับปฏิบัติการของครูผู้สอนในแต่ละขั้นของการออกแบบร่วม

ปัจจัยภูมิหลัง	ร่วมสำรวจ		ร่วมคิด		ร่วมพัฒนา		ร่วมประเมิน	
	M	*SD*	*M*	*SD*	*M*	*SD*	*M*	*SD*
กลุ่มวิชาสอน								
วิทยาศาสตร์	3.10	1.07	3.06	1.04	2.99	1.13	3.16	1.17
มนุษย์ สังคมและกิจกรรม	3.78	0.92	3.74	0.93	3.72	0.98	3.65	1.01
ประสบการณ์สอน								
ครูมีประสบการณ์	3.47	0.93	3.41	1.03	3.40	1.07	3.38	1.05
ครูใหม่	3.51	1.20	3.49	1.04	3.40	1.17	3.53	1.17
ภาระงานสอน								
มากกว่าเกณฑ์	3.23	1.05	3.24	1.06	3.18	1.13	3.20	1.21
ตามเกณฑ์	3.80	0.94	3.70	0.94	3.68	1.01	3.73	0.87
ภาพรวม	**3.48**	**1.03**	**3.44**	**1.03**	**3.40**	**1.10**	**3.44**	**1.10**

ส่วนต่อมา เป็นผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบระดับการใช้กระบวนการออกแบบร่วมทั้ง 4 ขั้นตอน ตามปัจจัยภูมิหลังด้านกลุ่มวิชาสอน ประสบการณ์สอน และภาระงานสอน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสามทาง (three-way MANOVA with interactions) ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติ Box’s Test พบว่า ค่าสถิติ Chi-Square เท่ากับ 85.68 (df = 60, p = .016) ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่าเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรตามในแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ในการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติ Pillai’s Trace เนื่องจากมีความทนทานต่อการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลปฏิสัมพันธ์แบบสามทางและสองทาง (interaction effects) โดยใช้สถิติ Pillai’s Trace พบว่า ไม่พบอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ทั้งสามทางและสองทางระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ กลุ่มวิชาสอน ประสบการณ์สอน และภาระงานสอน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (p > .05)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลหลัก (main Effects) โดยใช้สถิติ Pillai’s Trace เพื่อตรวจสอบว่าระดับการใช้กระบวนการออกแบบร่วมโดยรวมแตกต่างกันตามกลุ่มวิชาสอน ประสบการณ์สอน และภาระงานสอนหรือไม่ ผลการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มวิชาสอน เป็นปัจจัยเดียวที่ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของกระบวนการออกแบบร่วมแตกต่างกันโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Pillai’s Trace = .158, $F(4, 81) = 3.81$, $p = .007$) ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการทดสอบความแปรปรวนพหุคูณ (three-way MANOVA) เพื่อเปรียบเทียบระดับการใช้กระบวนการออกแบบร่วมจำแนกตามภูมิหลังของครู

แหล่งความแปรปรวน	Pillai’s Trace	F	*df*1	*df*2	*p*
อิทธิพลหลัก (Main effects)					
กลุ่มวิชาสอน	0.158	3.81	4	81	.007**
ประสบการณ์สอน	0.028	0.59	4	81	0.671
ภาระงานสอน	0.064	1.38	4	81	0.249
อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ (Interactions)					
กลุ่มวิชาสอน × ประสบการณ์สอน	0.103	2.33	4	81	0.063
กลุ่มวิชาสอน × ภาระงานสอน	0.018	0.38	4	81	0.821
ประสบการณ์สอน × ภาระงานสอน	0.055	1.18	4	81	0.326
กลุ่มวิชาสอน × ประสบการณ์สอน × ภาระงานสอน	0.010	0.21	4	81	0.934

หมายเหตุ. * p < .05, ** p < .01 Box’s M Test Chi-Square = 85.68 (df = 60, p = .016)

เนื่องจากไม่พบนัยสำคัญของอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ และพบว่ามีเฉพาะกลุ่มวิชาสอนที่แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของการใช้กระบวนการออกแบบร่วมแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ต่อด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแยกทีละตัวแปร (univariate ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนกระบวนการออกแบบร่วมในแต่ละขั้นตอน จำแนกตามกลุ่มวิชาสอน พบว่า กลุ่มวิชาสอนส่งผลให้คะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกขั้นตอนของกระบวนการออกแบบร่วม แสดงผลดังตาราง 3

จากตาราง 3 พบว่า ในขั้นร่วมสำรวจ (co-explore) ครูในกลุ่มวิชามนุษย์ สังคมและกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ($M = 3.78$, $SD = 0.92$ และ $M = 3.10$, $SD = 1.07$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(1, 84) = 11.33$, $p = .001$) ในขั้นร่วมคิด (co-ideate) พบรูปแบบผลลัพธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยครูในกลุ่มวิชามนุษย์ สังคมและกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ($M = 3.74$, $SD = 0.93$ และ $M = 3.06$, $SD = 1.04$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(1, 84) =$

10.88, p = .001) สำหรับขั้นร่วมพัฒนา (co-develop) พบว่า ครูในกลุ่มวิชามนุษย์ สังคมและกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (M = 3.72, SD = 0.98 และ M = 2.99, SD = 1.13; F(1, 84) =10.64, p = .002) และในขั้นร่วมประเมิน (co-evaluate) แม้ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะมีขนาดน้อยลงเมื่อเทียบกับขั้นอื่น แต่ยังพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูในกลุ่มวิชามนุษย์ สังคมและกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ (M = 3.65, SD = 1.01 และ M = 3.16, SD = 1.17; F(1, 84) = 4.97, p = .028)

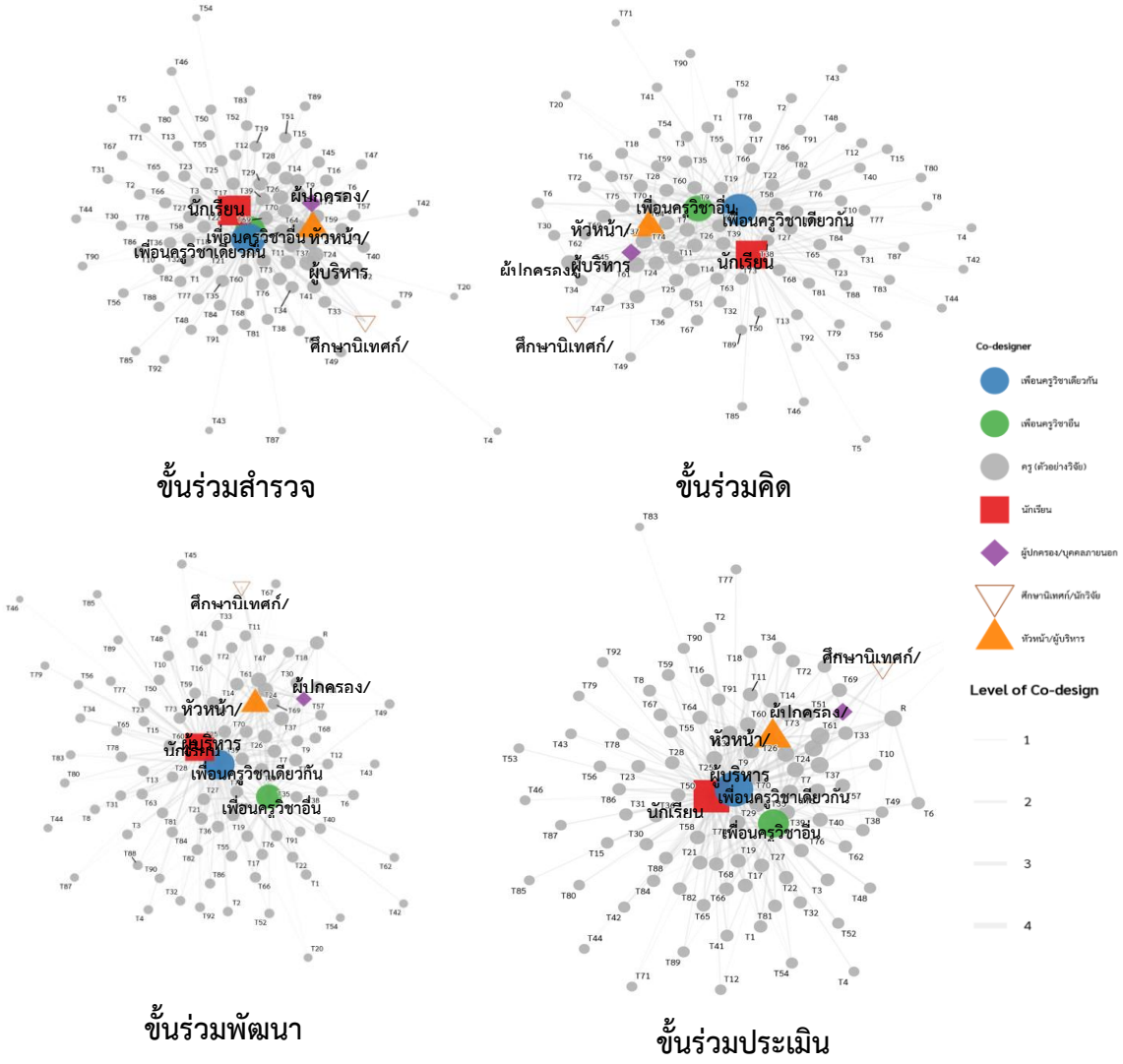
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Univariate ANOVA) ของคะแนนกระบวนการออกแบบร่วมจำแนกตามขั้นตอนตามกลุ่มวิชาสอน

ตัวแปรตาม (ขั้นตอน)	กลุ่มวิชาสอน	*M*	*SD*	*F*	*df1*	*df2*	*p*
ร่วมสำรวจ (co-explore)	วิทยาศาสตร์	3.10	1.07	11.33	1	84	.001**
	มนุษย์ สังคมและกิจกรรม	3.78	0.92				
ร่วมคิด (co-ideate)	วิทยาศาสตร์	3.06	1.04	10.88	1	84	.001**
	มนุษย์ สังคมและกิจกรรม	3.74	0.93				
ร่วมพัฒนา (co-develop)	วิทยาศาสตร์	2.99	1.13	10.64	1	84	.002**
	มนุษย์ สังคมและกิจกรรม	3.72	0.98				
ร่วมประเมิน (co-evaluate)	วิทยาศาสตร์	3.16	1.17	4.97	1	84	.028*
	มนุษย์ สังคมและกิจกรรม	3.65	1.01				

หมายเหตุ. * p < .05, ** p < .01

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและลักษณะของกระบวนการออกแบบร่วมระหว่างครูและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของนักเรียน

ส่วนนี้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่ออธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์และบทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการออกแบบ ทั้ง 7 กลุ่มบทบาท ด้วยการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (SNA) ผ่านตัวชี้วัดความเป็นศูนย์กลางด้วยรายละเอียดผลการวิเคราะห์แบบแผนภาพเครือข่าย (network diagram) ผลการวิจัยอธิบายได้ดังนี้

ภาพ 1 เครือข่ายสังคมระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้กระบวนการออกแบบร่วม
เพื่อส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ของนักเรียน

จากภาพผู้วิจัยได้นำเสนอแผนภาพเครือข่ายสังคม (social network visualization) โดยจำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการออกแบบร่วมทั้ง 4 ขั้นตอน โดยพบว่าในทุกขั้นตอนจะสังเกตเห็นว่ากลุ่มเพื่อนครูวิชาเดียวกันปรากฏเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายอย่างเด่นชัด แสดงบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของครู ขณะที่ กลุ่มนักเรียนมีบทบาทสำคัญรองลงมา โดยมีการเชื่อมโยงกับครูอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในขั้นที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการประเมินร่วมกัน

นอกจากนี้ กลุ่มเพื่อนครูวิชาอื่นและกลุ่มหัวหน้า/ผู้บริหาร ปรากฏบทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับรองลงมา

ในทางตรงกันข้าม กลุ่มศึกษานิเทศก์/นักวิจัย และผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอก ปรากฏเป็นโหนดรอบนอกของเครือข่ายในทุกขั้นตอน สะท้อนว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มดังกล่าวในกระบวนการออกแบบร่วมเกิดขึ้นในวงจำกัดเมื่อเทียบกับผู้มีส่วนร่วมกลุ่มอื่น ภาพรวมจากแผนภาพจึงสะท้อนว่าการออกแบบร่วมในบริบทนี้เป็นกระบวนการที่ขับเคลื่อนโดยครูและเครือข่ายครูในกลุ่มวิชาเดียวกันเป็นแกนหลัก โดยมีนักเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญร่วม และมีโครงสร้างเครือข่ายที่ค่อนข้างคงที่ตลอดทั้ง 4 ขั้นตอน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิจัย 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปและสภาพบริบทของผู้สอน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นครูรุ่นใหม่ (ประสบการณ์ไม่เกิน 6 ปี) ในชั้นเรียนขนาดใหญ่และมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสูง การทำงานร่วมกันเน้นปรึกษาเพื่อนครูกลุ่มสาระเดียวกัน โดยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมและความสนใจของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหา สะท้อนความตระหนักในปัญหาความผูกพันทางการเรียน (Fredricks et al., 2004; Wang & Eccles, 2013) ทั้งนี้ การจัดห้องพักครูตามกลุ่มสาระและการมีพื้นที่ทำงานร่วมกัน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเพิ่มปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนข้อมูลป้อนกลับระหว่างเพื่อนร่วมงาน (Indergard & Hansen, 2024; Pallais, 2024)

2. ระดับการใช้กระบวนการออกแบบร่วมจำแนกตามภูมิหลัง พบว่า ขั้นร่วมสำรวจ (co-exploration) สูงที่สุด ส่วน ขั้นร่วมพัฒนา (co-develop) ต่ำที่สุด เนื่องจากการสร้างต้นแบบ (prototyping) ตามแนวคิดการออกแบบร่วมต้องใช้ทรัพยากรและเวลาสูง จึงเป็นข้อจำกัดสอดคล้องกับ Hargreaves (2019) ที่ระบุว่าภาระงานและเวลาเป็นอุปสรรคทำให้ความร่วมมือมักหยุดเพียงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม

3. โครงสร้างเครือข่ายสังคมของการออกแบบร่วม (SNA) พบโครงสร้างเกาะกลุ่มหนาแน่น โดยมีเพื่อนครูวิชาเดียวกันและนักเรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับลักษณะโรงเรียนที่มีความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เข้มแข็ง (Admiraal et al., 2021) และสะท้อนแนวโน้มการศึกษาปัจจุบันที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

อย่างไรก็ตาม กลุ่มบุคคลภายนอก (ผู้ปกครอง นักวิจัย ศึกษานิเทศก์) อยู่ในวงรอบนอก สะท้อนปัญหา Silo Effect ที่ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลใหม่ (Rajkumar et al., 2022) สาเหตุส่วนหนึ่งจากวัฒนธรรมองค์กรที่มองศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารเป็นผู้ประเมินมากกว่าผู้ร่วมพัฒนา ทำให้ครูเกรงที่จะ

นำเสนอปัญหา ส่งผลให้เครือข่ายขาดการเชื่อมโยงกับบุคคลภายนอก และเป็นสาเหตุที่ระดับการปฏิบัติในขั้นร่วมพัฒนามีคะแนนน้อยที่สุดเนื่องจากขาดการนำเข้าแนวคิดใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าครูมีระดับการใช้กระบวนการออกแบบร่วมสูงที่สุดในขั้นร่วมสำรวจ และน้อยที่สุดในขั้นร่วมพัฒนา สถานศึกษาควรมุ่งสนับสนุนกลไกที่ช่วยเชื่อมต่อจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไปสู่การลงมือพัฒนากิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดเวลาหรือโครงสร้างการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนากิจกรรมร่วมในระดับทีม

1.2 จากผลที่พบว่าการออกแบบร่วมขับเคลื่อนโดยครูและเพื่อนครูในกลุ่มวิชาเดียวกันเป็นหลัก สถานศึกษาควรส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างครูต่างกลุ่มวิชาอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มความหลากหลายของมุมมองและลดการกระจุกตัวของการทำงานร่วมกันอยู่ภายในกลุ่มเดิม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้มีตัวอย่างจำนวนจำกัด การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขนาดตัวอย่างวิจัยให้ครอบคลุมโรงเรียนในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มาอธิบายรูปแบบการออกแบบร่วมของครูในระดับที่กว้างขึ้น

2.2 ควรนำสารสนเทศที่ได้จากการสำรวจรูปแบบและลักษณะของการออกแบบร่วมมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาแนวทางหรือกลไกที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันของครู เพื่อส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ด้านการเรียนของผู้เรียน โดยมุ่งออกแบบวิธีการที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานจริงของครูและรูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏในเครือข่ายการออกแบบร่วมที่ศึกษาพบ

เอกสารอ้างอิง

Admiraal, W., Schenke, W., De Jong, L., Emmelot, Y., & Sligte, H. (2021). Schools as professional learning communities: What can schools do to support professional learning of teachers? *Professional Development in Education, 47*(4), 684-698. https://doi.org/10.1080/19415257.2019.1665573

Cviko, A., McKenney, S., & Voogt, J. (2014). Teacher roles in designing technology-rich learning activities for early literacy: A cross-case analysis. *Journal of Computer Assisted Learning, 30*(1), 68-87. https://doi.org/10.1111/jcal.12022

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research, 74*(1), 59-109. https://doi.org/10.3102/00346543074001059

Handelzalts, A. (2009). *Collaborative curriculum development in teacher design teams* (Doctoral dissertation). University of Twente.

Hargreaves, A. (2019). Teacher collaboration: 30 years of research on its nature, forms, limitations and effects. *Teachers and Teaching, 25*(6), 603-621. https://doi.org/10.1080/13540602.2019.1639499

Indergård, K., & Hansen, G. K. (2024). *The impact of workplace design on academic staff: A systematic literature review. Building Research & Information.* Advance online publication. https://doi.org/10.1080/09613218.2024.2419868

Kirman, L., & Pallais, A. (2024). *Inefficient social disconnection (NBER Working Paper No. 31557).* National Bureau of Economic Research. https://doi.org/10.3386/w31557

Milutinović, J., Lungulov, B., & Anđelković, A. (2023). Disciplinary differences and university teachers’ perspectives: Possibilities of applying the teaching perspectives inventory. *Center for Educational Policy Studies Journal, 13*(4), 79-103. https://doi.org/10.26529/cepsj.1470

Penuel, W. R., Roschelle, J., & Shechtman, N. (2007). Designing and learning with network-enhanced curricular materials. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning, 2*(1), 21-52. https://doi.org/10.1142/S1793206807000287

Rajkumar, K., Saint-Jacques, G., Bojinov, I., Brynjolfsson, E., & Aral, S. (2022). A causal test of the strength of weak ties. *Science, 377*(6612), 1304-1310. https://doi.org/10.1126/science.abl4476

Reeve, J., & Tseng, C.-M. (2011). Agency as a fourth aspect of students’ engagement during learning activities. *Contemporary Educational Psychology, 36*(4), 257-267. https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2011.05.002

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68-78. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68

Sanders, E. B.-N., & Stappers, P. J. (2008). Co-creation and the new landscapes of design. *CoDesign, 4*(1), 5-18. https://doi.org/10.1080/15710880701875068

Skinner, E. A., Furrer, C., Marchand, G., & Kindermann, T. (2008). Engagement and disaffection in the classroom: Part of a larger motivational dynamic. *Journal of Educational Psychology, 100*(4), 765-781. https://doi.org/10.1037/a0012840

Skinner, E. A., Kindermann, T. A., & Furrer, C. J. (2009). A motivational perspective on engagement and disaffection: Conceptualization and assessment of children’s behavioral and emotional participation in academic activities in the classroom. *Educational and Psychological Measurement, 69*(3), 493-525. https://doi.org/10.1177/0013164408323233

Vangrieken, K., Dochy, F., Raes, E., & Kyndt, E. (2015). Teacher collaboration: A systematic review. *Educational Research Review, 15,* 17-40. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.04.002

Voogt, J. M., Laferrière, T., Breuleux, A., Itow, R., Hickey, D. T., & McKenney, S. (2015). Collaborative design as a form of professional development. *Instructional Science, 43,* 259-282. https://doi.org/10.1007/s11251-014-9340-7

Wang, J., Liu, R. D., Ding, Y., Xu, L., Liu, Y., & Zhen, R. (2017). Teacher’s autonomy support and engagement in math: Multiple mediating roles of self-efficacy, intrinsic value, and boredom. *Frontiers in Psychology, 8,* 1006. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01006

Wang, M.-T., & Eccles, J. S. (2013). School context, achievement motivation, and academic engagement: A longitudinal study of school-to-work transition. *American Educational Research Journal, 50*(4), 679-712. https://doi.org/10.3102/0002831213480663

Wang, M.-T., & Holcombe, R. (2010). Adolescents’ perceptions of school environment, engagement, and academic achievement in middle school. *American Educational Research Journal, 47*(3), 633-662. https://doi.org/10.3102/0002831209361209

เสียงสะท้อนถึงการศึกษาไทยในสื่อสังคมออนไลน์: การฟังเสียงสังคมด้วยการทำเหมืองข้อความและการเรียนรู้ของเครื่อง

PERSPECTIVES ON THAI EDUCATION IN SOCIAL MEDIA: A SOCIAL LISTENING USING TEXT MINING AND MACHINE LEARNING

นรินทร์ บุญทา[1*] กนิษฐ์ ศรีเคลือบ[2] และดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ[3]
Narin Boonta[1*] Kanit Sriklaub[2] and Duangkamol Traiwichitkhun[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: 6780079227@student.chula.ac.th โทรศัพท์ 08 7230 1396

บทคัดย่อ

สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหนึ่งในการติดตามความคิดเห็นหรือประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคม สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการติดตามฟังเสียงสังคมเกี่ยวกับประเด็นทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ประเด็นหรือปัญหาเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษาผ่านการฟังเสียงสังคม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ X (Twitter) ผ่านเทคนิค web scraping เพื่อนำข้อความที่ได้มาสกัดสารสนเทศและแปลงเป็นเวกเตอร์ฝังความหมาย (embedding) โดยใช้โมเดลภาษาขนาดใหญ่ และจัดหมวดหมู่ประเด็นด้วยการเรียนรู้ของเครื่อง พบว่า สามารถจัดหมวดหมู่หรือกลุ่ม (cluster) ได้ 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) การยกระดับคุณภาพชีวิตครู และ (2) มาตรฐานความปลอดภัยและสวัสดิภาพของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา เป็นกลุ่มที่สะท้อนปัญหาสภาพชีวิตและความปลอดภัยของนักเรียนและครู กลุ่มที่ (3) วิกฤตความยั่งยืนในวิชาชีพครู และ (4) การขับเคลื่อนสิทธิทางการศึกษาและความเท่าเทียม เป็นกลุ่มที่สะท้อนปัญหาเชิงระบบของการศึกษาไทย กลุ่มที่ (5) นโยบายของรัฐและการสื่อสารของหน่วยงานรัฐ เป็นกลุ่มที่สะท้อนการดำเนินงานทางนโยบายของหน่วยงานรัฐ และสุดท้ายคือ (6) การบริหารจัดการของหน่วยงาน เป็นกลุ่มที่สะท้อนถึงการวิพากษ์วิจารณ์ถึงปัญหาการศึกษาและการดำเนินงานของภาครัฐในการจัดการศึกษาจากประชาชน

คำสำคัญ: การศึกษาไทย การฟังเสียงสังคม การทำเหมืองข้อความ การเรียนรู้ของเครื่อง

Abstract

Social media is one channel for monitoring public opinions and emerging issues in society. For this study, social listening is applied to educational issues with the objective of analyzing and categorizing key issues and problems related to education policy. Data are collected from the platform X (Twitter) using web scraping techniques, then the extracted text is transformed into semantic embedding vectors using a large language model and the issues are grouped using machine learning methods. The analysis identifies six clusters: (1) improving teachers’ quality of life and (2) safety and well-being standards for students and educational personnel, which reflect concerns about the living conditions and safety of students and teachers; (3) the sustainability crisis in the teaching profession and (4) the advancement of educational rights and equity, which reflect systemic problems in Thai education; (5) government policies and the communication of state agencies, which reflect the policy implementation of government bodies; and (6) the management and administration of educational organizations, which reflect public criticism of educational problems and the government’s performance in providing education.

Keywords: Thai education, Social listening, Text mining, Machine learning

บทนำ

ปัญหาทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานที่พึงประสงค์ โดยหนึ่งในสาเหตุสำคัญ คือ การกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง ซึ่งสุวิมล ว่องวาณิช และคณะ (2556) ได้ระบุว่า การกำหนดนโยบายที่ถูกกำหนดโดยส่วนกลางและถ่ายทอดแบบบนลงล่างก่อให้เกิดผลกระทบสำคัญต่อครูและโรงเรียน ทั้งในด้านภาระงานที่เพิ่มขึ้น ความไม่ต่อเนื่องของการดำเนินการ และภาวะความเครียดหรือภาวะหมดไฟจากการต้องรองรับนโยบายใหม่อยู่เสมอจากการเปลี่ยนรัฐมนตรี โดยการกำหนดนโยบายที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้นโยบายมีความครอบคลุม เป็นธรรม และได้รับการยอมรับจากผู้ปฏิบัติมากกว่าการสั่งการจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว (ปรรณิกา มีครุฑ, 2563; ชาติชาย โคกเขา และเอกรินทร์ สังข์ทอง, 2567)

ผลกระทบดังกล่าวทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกว่าภาระงานเพิ่มขึ้นโดยไม่เห็นประโยชน์หรือตอบสนองต่อเสียงสะท้อนของตนเอง และภายใต้ระบบราชการที่แข็งตัวและวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเชื่อฟังคำสั่ง (สิริกุล พรหมกันธา, 2567) ทำให้ครูไม่กล้าใช้ช่องทางทางการในการสะท้อนปัญหา เนื่องจากกังวลต่อผลกระทบในหน้าที่การงานและระบบการประเมิน ทำให้สื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook, X, Instagram กลายเป็นพื้นที่สำคัญในการระบายความรู้สึกและเรียกร้องสิทธิอย่างไม่เปิดเผยตัวตน ผ่านแฮชแท็กต่าง ๆ ที่ดึงดูดความสนใจของสาธารณะและสร้างแรงกดดันต่อหน่วยงานรัฐ เช่น กรณีข้อถกเถียงเรื่องภาระงานครูหรือความปลอดภัยของนักเรียน บางกรณีได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย เช่น นโยบายการยกเลิกครูเวรที่สะท้อนว่าความเคลื่อนไหวในสื่อสังคมออนไลน์สามารถผลักดันให้รัฐตอบสนองต่อปัญหาที่สะสมมานานได้

จากประเด็นดังกล่าว สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางหนึ่งในการติดตามสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงประเด็นปัญหาหรือเหตุการณ์ที่ผู้คนให้ความสนใจ ซึ่งการฟังเสียงสังคม (social listening) เป็นกระบวนการติดตาม รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากโพสต์ คอมเมนต์ และแฮชแท็ก บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทำให้สามารถเข้าถึงเสียงที่แท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ติดตามประเด็นปัญหา ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยไม่ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลแบบทางการ (Kaplan & Haenlein, 2010; Stewart & Arnold, 2018) อย่างไรก็ตาม ข้อความบนสื่อสังคมออนไลน์มักเป็นข้อความสั้น ไม่มีโครงสร้าง และเต็มไปด้วยคำสแลง คำย่อ ทำให้การนำข้อมูลไปวิเคราะห์มีความท้าทายสูง (Ahmed et al., 2023) ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นข้อมูลประเภทไม่มีโครงสร้าง (Luque et al., 2019) และมีจำนวนมากและมีขนาดใหญ่ วิธีการจัดกลุ่มข้อความ (text clustering) จึงมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์ครั้งนี้ (Petukhova et al., 2025) ซึ่งการจัดกลุ่มข้อความเป็นส่วนหนึ่งของการทำเหมืองข้อความ (text mining) ที่ช่วยให้สามารถสกัดข้อมูลหรือประเด็นที่น่าสนใจ

ฉะนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงใช้กระบวนการทำเหมืองข้อความร่วมกับเทคนิคการจัดกลุ่มข้อความ ซึ่งเป็นกระบวนการแบ่งข้อความออกเป็นกลุ่มย่อยตามความคล้ายคลึงของเนื้อหาด้วยวิธีการเรียนรู้แบบไม่มีผู้สอน (unsupervised learning) เพื่อค้นหาโครงสร้างและรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูล (Aggarwal & Zhai, 2012; Allahyari et al., 2017) โดยขั้นตอนที่สำคัญ คือ การแทนข้อความให้อยู่ในรูปเชิงตัวเลขที่สามารถทำได้หลายวิธี โดยวิธีดั้งเดิม เช่น bag-of-words หรือ TF-IDF แม้จะใช้งานได้ง่าย แต่ไม่สามารถจับบริบทและความหมายเชิงลึกของถ้อยคำได้เพียงพอ (Salton & Buckley, 1988; Patil et al., 2023; สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร และคณะ, 2568) งานวิจัยครั้งนี้จึงใช้การแทนข้อความด้วยเวกเตอร์ฝังความหมาย (embedding) จากโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Model: LLM) ที่ช่วยสะท้อนทั้งเนื้อหาและบริบทของข้อความได้ดีกว่า เหมาะกับการค้นหาประเด็น ที่ซับซ้อนและหลากหลายบนสื่อสังคมออนไลน์

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับประเด็นหรือปัญหาเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษาที่ได้จากการสะท้อนข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้เห็นมุมมองของปัญหาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการปฏิรูปและปรับปรุงนโยบายการศึกษาให้ตอบสนองต่อสภาพจริงมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ประเด็นหรือปัญหาเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษาที่สะท้อนผ่านการฟังเสียงสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การกวาดข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ประเด็น โดยใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อความ การเรียนรู้ของเครื่อง และโมเดลภาษาขนาดใหญ่ โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากชุดข้อมูลที่ให้เข้าถึงสาธารณะจาก X (https://x.com/home) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ผู้ใช้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสาธารณะแบบเรียลไทม์ มีระบบแฮชแท็กช่วยให้ติดตาม เปิดให้เข้าถึงข้อมูลสาธารณะจำนวนมาก และยังถูกใช้ในการศึกษานโยบายและการเมืองอยู่แล้ว จึงมีฐานวิชาการรองรับว่าข้อมูลจากแพลตฟอร์มนี้สะท้อนทั้งทิศทางกระแสสังคมและท่าทีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเด็นเชิงนโยบายได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยใช้เทคนิค web scraping ผ่าน TwiBot v1.5.7 ด้วยคำสำคัญและแฮชแท็ก (#) ด้านการศึกษา จำนวน 29 คำ เช่น #การศึกษาไทย #ปัญหาการศึกษาไทย #กระทรวงศึกษาธิการ #ครูไทย โดยเลือกจากคำที่สะท้อนถึงนโยบายและปัญหาการศึกษาไทย โดยผสมทั้งคำกว้างอย่างการศึกษาไทย กระทรวงศึกษาธิการ ครูไทย เพื่อมองภาพรวม และคำที่เป็นกระแส เช่น ครูมัท อุบัติเหตุรถบัส ยกเลิกครูเวร เพื่อให้ทันวาระที่เป็นกระแสบนสื่อออนไลน์ ซึ่งการระบุคำที่เจาะจงบริบทการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังช่วยลดสัญญาณรบกวนจากข้อความที่ไม่เกี่ยวข้อง ทำให้ข้อมูลมีความเกี่ยวเนื่องกับประเด็นนโยบายสูง และเอื้อต่อการจัดกลุ่มและวิเคราะห์ประเด็นย่อยเชิงโครงสร้างได้อย่างละเอียด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลที่อยู่ในช่วงเวลา พ.ศ. 2566-สิ้นเดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลบนแพลตฟอร์มออนไลน์ และปี พ.ศ. 2566 เป็นปีที่สถานการณ์โควิด-19 ได้คลี่คลาย ทำให้การเรียนการสอนกลับมาอยู่ในสภาวะปรกติ โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ไม่ใช่ประเด็นที่เกิดในช่วงโควิด-19 ในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งหมด 5,380 รายการ จากนั้นได้คัดกรองเฉพาะโพสต์ประเภทข้อความเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเตรียมข้อมูล

ผู้วิจัยทำความสะอาดข้อมูลโดยลบโพสต์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา เช่น โพสต์ขาย ของ การประชาสัมพันธ์ทั่วไป หรือข้อความที่ซ้ำกัน จากนั้นประมวลผลด้วยโปรแกรม R ในกลุ่มแพ็กเกจ tidyverse และ tidytext ได้แก่ tidyr, dplyr, stringr และ tidytext เพื่อกรองและปรับรูปแบบข้อความ รวมถึงการลบช่องว่างส่วนเกิน เครื่องหมายวรรคตอน สัญลักษณ์พิเศษต่าง ๆ คำหยุด (stopwords) และ special characters เช่น # URI และ https ออกจากข้อความ

การสกัดสารสนเทศออกจากข้อความ ผู้วิจัยใช้โมเดล GPT-4o-mini ซึ่งเป็นโมเดลภาษาขนาดใหญ่ ผ่าน OpenAI API เพื่อช่วยคัดกรองโพสต์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงนโยบายและปัญหาการศึกษา เนื่องจาก ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและโมเดลนี้สามารถปรับค่าพารามิเตอร์สำหรับการควบคุมความผันผวน ของผลลัพธ์ได้ โดยมีการปรับแต่งโมเดลภาษาโดยการกำหนดชุดคำสั่ง (prompt template) ที่ถูกออกแบบ ให้สม่ำเสมอ โดยมีหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) กำหนดบทบาทของโมเดล ให้ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน นโยบายการศึกษา เพื่อให้การตีความของโมเดลสอดคล้องกับมุมมองทางการศึกษา 2) ระบุขอบเขต ประเด็นข้อความที่สอดคล้องกับประเด็นหรือปัญหาทางการศึกษา เพื่อให้เป็นกรอบแนวคิดให้โมเดลใช้ ในการคัดเลือกข้อความ 3) กำหนดขอบเขตและตัวอย่างประเภทคำที่ต้องการสกัด ได้แก่ ประเด็น เชิงนโยบายและปัญหาการศึกษา และ 4) กำหนดรูปแบบผลลัพธ์ ในรูปแบบ JSON ที่มีโครงสร้างชัดเจน ได้แก่ ข้อความที่ทำความสะอาด คำสำคัญที่สกัด เพื่อรองรับการตรวจสอบความถูกต้อง และการวิเคราะห์ ข้อมูลในภายหลัง โดยกำหนดค่าพารามิเตอร์ให้ความผันผวนของผลลัพธ์ต่ำ (temperature = 0.2) เพื่อลดความสุ่มและคงรูปแบบผลลัพธ์ในโครงสร้าง JSON ให้สม่ำเสมอ ทำให้ได้ข้อมูลที่ผ่านการสกัดแล้ว จำนวน 3,234 ข้อความ ตัวอย่างการสกัดสารสนเทศออกจากข้อความ

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการสกัดสารสนเทศออกจากข้อความ

ข้อความ	ประเด็นเชิงนโยบาย	อารมณ์ความรู้สึก
ไม่เน้นหลักสูตรการสอน เน้นตัดผมและเข้มเรื่อง uniform ปฏิรูปการศึกษา	ปฏิรูปการศึกษา; ไม่เน้นหลักสูตรการสอน; เข้มเรื่อง uniform	วิจารณ์เชิงไม่พอใจ
โรงเรียนแบบนี้เด็กน่าจะยิ้ละในอนาคตใครอยากจะเข้าไปเรียนถ้ายังมีผู้ใหญ่ดักดานแบบนี้อยู่ ปฏิรูปการศึกษา	ปฏิรูปการศึกษา; ผู้ใหญ่ดักดานในระบบการศึกษา; อนาคตของเด็กในโรงเรียน	วิจารณ์เชิงไม่พอใจ
ก.ศึกษาธิการ ปฏิรูปการศึกษา กี่ครั้งก็ยังไปไม่ถึง เด็ก-ครู ปฏิรูปการศึกษา ครู นักเรียน ก.ศึกษาธิการ คมชัดลึก	ปฏิรูปการศึกษา; เด็ก-ครู; การบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ	สิ้นหวัง

การจัดหมวดหมู่และประเด็นข้อความ

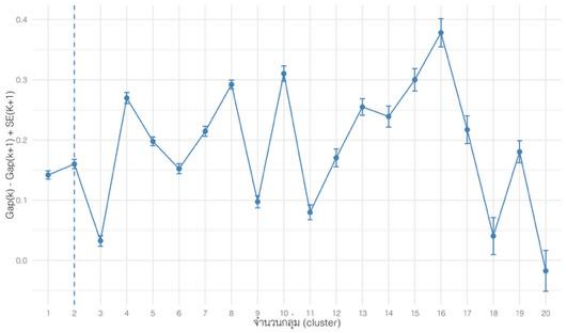
การจัดหมวดหมู่ประเด็นข้อความจากโซเชียลมีเดียใช้เทคนิค embedding-based clustering โดยนำผลการสกัดประเด็นเชิงนโยบายและอารมณ์มารวมกัน เพื่อใช้เป็นตัวแทนข้อความในระดับโพสต์แทนการใช้คำเดี่ยว เพื่อลดปัญหาการตัดคำที่ทำให้โครงสร้างและความหมายของประโยคเปลี่ยนไป และการใช้เวกเตอร์ฝังความหมายช่วยรักษาบริบทและจัดกลุ่มข้อความที่มีนัยใกล้เคียงกันได้ มีประสิทธิภาพ แล้วจึงแปลงข้อความเป็นเวกเตอร์ตัวเลขหลายมิติด้วยโมเดล text-embedding-3-small ซึ่งเป็น foundation model เพื่อถอดความหมายเชิงลึกของข้อความให้อยู่ในเวกเตอร์ขนาดคงที่ 1,536 มิติต่อหนึ่งข้อความ ทำให้สามารถจัดกลุ่มและมองความสัมพันธ์เชิงบริบทของข้อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากนั้นจึงเลือกใช้การจัดกลุ่มแบบ k-means clustering เนื่องจากเมื่อสำรวจโครงสร้างเวกเตอร์ฝังความหมายด้วยการฉายภาพ UMAP ในมิติสองมิติ พบว่าข้อความมีการกระจายตัวเป็นกลุ่มก้อนชัดเจน สอดคล้องกับสมมติฐานของการจัดกลุ่มแบบ k-means และใช้สถิติ Gap Statistic ช่วยประเมินจำนวนกลุ่มเพื่อลดอคติจากการใช้ดุลยพินิจในการตัดกิ่งแบบ hierarchical clustering ทั้งยังอาศัยจุดศูนย์กลางของแต่ละกลุ่ม (centroids) เป็นตัวแทนเชิงความหมายของกลุ่ม ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายและเปรียบเทียบลักษณะของกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ (สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร และคณะ, 2568) และแบบ fuzzy c-means clustering เนื่องจากพิจารณาว่าข้อความหนึ่งข้อความอาจมีความสัมพันธ์เชิงความหมายกับหลายประเด็นพร้อมกัน การให้ค่าความเป็นสมาชิกแบบต่อเนื่อง จะช่วยสะท้อนความซ้อนทับของประเด็นและอารมณ์ในข้อความได้ละเอียดและสอดคล้องกับธรรมชาติของข้อมูลเชิงสังคมมากกว่าการบังคับให้แต่ละข้อความอยู่ได้เพียงคลัสเตอร์หรือกลุ่มเดียว

ผลการวิจัย

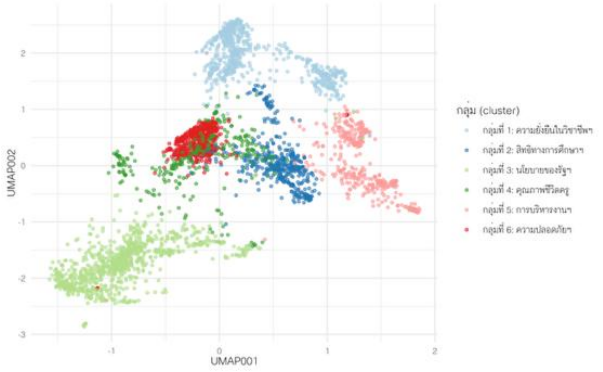
ผลของการจัดหมวดหมู่เชิงความหมายของข้อมูลที่ได้จากการกวาดข้อมูลในโซเชียลมีเดียด้วยเทคนิค embedding-based clustering เพื่อจัดหมวดหมู่เชิงความหมายของข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ประเด็นหรือปัญหา ผู้วิจัยได้ใช้การจัดกลุ่มด้วยอัลกอริทึม k-means clustering กับอัลกอริทึม fuzzy c-means clustering กับเวกเตอร์ฝังความหมายที่ผ่านการปรับให้เป็นคะแนนมาตรฐานแล้ว และพิจารณาการเลือกกลุ่มจากการใช้ Gap Statistic ซึ่งเป็นสถิติที่ช่วยกำหนดจำนวนกลุ่มที่เหมาะสม โดยคำนวณจากชุดตัวอย่างข้อมูล แบบ bootstrap จำนวน 50 ชุด

ภาพที่ 1 แสดงแนวโน้มค่าสถิติ Gap(k) - Gap(k+1) + SE(k+1) ของผลการจัดหมวดหมู่ข้อความ (k) จำนวนตั้งแต่ 1-20 กลุ่ม ผู้วิเคราะห์ได้เลือกวิเคราะห์จำนวนกลุ่มในช่วง 4-10 กลุ่ม เพื่อตีความทางด้านความหมาย เนื่องจากจำนวนกลุ่ม k = 10 เป็นต้นไป ค่าสถิติลดลงและการเพิ่มจำนวนกลุ่มมากกว่านี้ไม่อาจช่วยให้เกิดความชัดเจนเพิ่มเติม

ภาพที่ 1 แสดงแนวโน้มค่าสถิติ Gap(k) – Gap(k+1) + SE(k+1)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการจัดกลุ่มด้วยอัลกอริทึม k-means clustering กับการจัดกลุ่มแบบ fuzzy c-means พบว่า กลุ่มที่ได้จาก k-means ยังไม่สามารถสะท้อนความหมายของประเด็นได้ชัด เพราะบางประเด็นที่มีจำนวนโพสต์มากถูกกระจายไปอยู่หลายกลุ่มและมีความทับซ้อนสูง จึงเลือก ใช้วิธี fuzzy c-means ซึ่งเป็น soft clustering ที่เปิดโอกาสให้ข้อความหนึ่งข้อความอยู่ได้มากกว่า 1 กลุ่ม สอดคล้องกับลักษณะโพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์ที่มักกล่าวถึงหลายประเด็นพร้อมกัน ทำให้การจัดหมวดหมู่เชิงความหมายมีความเหมาะสมและสมจริงมากขึ้น ซึ่งได้จำนวน 6 กลุ่ม ดังภาพที่ 2

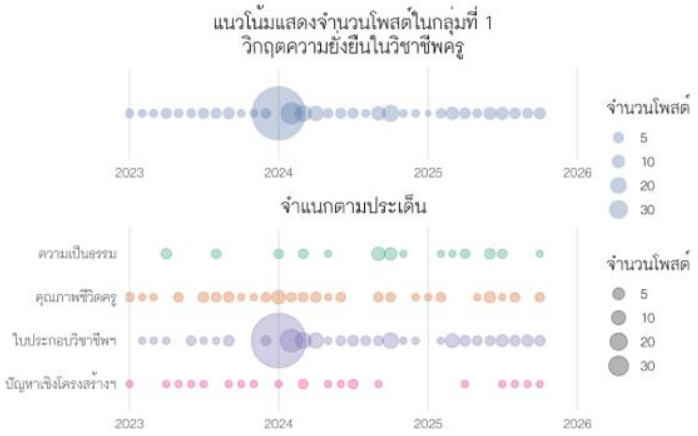

ภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างการกระจายแต่ละกลุ่มด้วยการฉายภาพด้วย UMAP ในมิติสองมิติ จะเห็นว่ากลุ่มข้อความมีการกระจายตัวแยกออกจากกันอย่างเหมาะสม สนับสนุนความถูกต้องของผลการจัดกลุ่ม

ผลการจัดกลุ่ม (cluster) พบว่า ข้อความในสื่อสังคมออนไลน์ถูกแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มหลัก ซึ่งแต่ละกลุ่มสะท้อนประเด็นปัญหาและมิติของนโยบายการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน จากกลุ่มหลักทั้ง 6 กลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าในแต่ละกลุ่มยังสามารถแยกย่อยเป็นประเด็นย่อยได้อีก จึงนำเวกเตอร์ฝังความหมายที่ผ่านการลดมิติด้วยวิธี UMAP ไปวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วยแบบจำลอง Gaussian mixture เพื่อระบุโครงสร้าง

ของประเด็นย่อยภายในแต่ละกลุ่มอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถอธิบายลักษณะและทิศทางการสนทนาในสื่อสังคมออนไลน์ได้ละเอียดและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังนี้

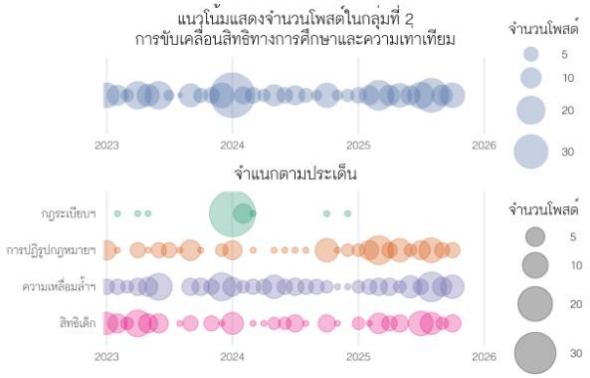
กลุ่มที่ 1 วิกฤตความยั่งยืนในวิชาชีพครู ประกอบด้วยข้อความที่สะท้อนปัญหาคุณภาพชีวิตและเส้นทางวิชาชีพที่ได้รับผลกระทบจากภาระงานแฝงและระบบบริหารบุคคลที่ขาดเสถียรภาพ มากกว่าภาระจากงานสอนโดยตรง ทำให้เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง เหนื่อยล้า และกระแสการลาออก เชิงสัญลักษณ์ที่บั่นทอนภาพลักษณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อจำแนกเป็นประเด็นย่อยพบ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัญหาคุณภาพชีวิตและสวัสดิภาพครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ภาระงานล้นมือ และสุขภาพจิตถดถอย 2) ปัญหาระบบใบอนุญาตวิชาชีพและการสรรหาบุคลากรที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบเชิงเทคนิค 3) ปัญหาเชิงโครงสร้างและภาระงานแฝงในสถานศึกษาที่ผลักให้ครูต้องทำงานธุรการแทนงานสอน และ 4) ปัญหาความเป็นธรรมในระบบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสในการสอบบรรจุ งบประมาณ และการทวงคืนความเป็นธรรมให้บุคลากร

ภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่าประเด็นระบบใบอนุญาตวิชาชีพและการสรรหาบุคลากรมีจำนวนโพสต์พุ่งสูงเด่นชัดในช่วงเดือนธันวาคม 2023-กุมภาพันธ์ 2024 ขณะที่ประเด็นคุณภาพชีวิตครู ภาระงานแฝง และความเป็นธรรมในการบริหารมีจำนวนโพสต์กระจายต่อเนื่องแต่ในระดับต่ำกว่า สะท้อนว่าปัญหาเชิงโครงสร้างเหล่านี้ยังคงอยู่ ส่วนระบบใบประกอบวิชาชีพครูกลายเป็นจุดวิกฤตระยะสั้นที่ถูกยกระดับขึ้นมาเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือนโยบายสำคัญ

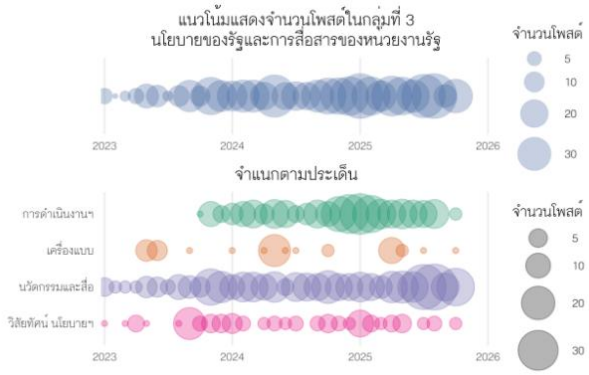
กลุ่มที่ 2 การขับเคลื่อนสิทธิทางการศึกษาและความเท่าเทียม ประกอบด้วยข้อความที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากมุมมองว่าการศึกษาเป็นการสงเคราะห์จากรัฐ ไปสู่การมองว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียม โดยเน้นการรื้อถอนกฎระเบียบล้าหลังและการปฏิรูปกฎหมายเพื่อคืนอิสระให้สถานศึกษา ประเด็นย่อยสำคัญประกอบด้วย 1) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและข้อเรียกร้องให้รัฐเดินหน้าสู่ระบบรัฐสวัสดิการถ้วนหน้า 2) ปัญหาจากการปฏิรูปกฎหมายแม่บทที่ยัง

ไม่ตอบโจทย์โลกสมัยใหม่และสร้างภาระต้นทุนการศึกษา 3) สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กตามมาตรฐานสากล และ 4) กฎระเบียบและภาระงานส่วนเกินที่ต้องการการปลดล็อกเพื่อคืนครูสู่ห้องเรียน

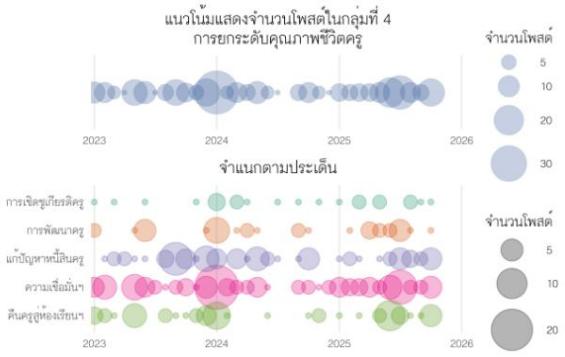
ภาพที่ 4 แสดงให้เห็นว่าประเด็นกฎระเบียบและภาระงานส่วนเกินมีจำนวนโพสต์สูงต่อเนื่องตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2023 ถึงกุมภาพันธ์ 2024 ก่อนจะลดลงอย่างมากและแทบไม่ปรากฏในปี 2025 สะท้อนว่าการปลดล็อกกฎระเบียบโรงเรียนและการลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครูเป็นวาระร้อนชั่วคราวที่ถูกขับเคลื่อนอย่างเข้มข้นในช่วงมีนโยบายและการเคลื่อนไหวทางสังคม ขณะที่ประเด็นความเหลื่อมล้ำ กฎหมายแม่บท และสิทธิเด็กมียอดโพสต์กระจายต่อเนื่องในระดับต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม และยังดำรงอยู่เป็นแผลเรื้อรังในระบบการศึกษาไทย

กลุ่มที่ 3 นโยบายของรัฐและการสื่อสารของหน่วยงานรัฐ ประกอบด้วยข้อความที่กล่าวถึงการสื่อสารนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในมิติที่ประชาชนสัมผัสได้ เช่น นโยบายเรียนดีมีความสุข มาตรการลดภาระผู้ปกครองด้านเครื่องแบบนักเรียน และการปรับปรุงสื่อการสอน ส่งผลให้อารมณ์โดยรวมของกลุ่มนี้มีลักษณะชื่นชมค่อนข้างสูง ประเด็นย่อยสำคัญ ได้แก่ 1) การดำเนินนโยบายด้านนวัตกรรมการเรียนรู้และการปรับปรุงตำราเรียน 2) วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการศึกษา 3) นโยบายลดภาระค่าใช้จ่ายและระเบียบเครื่องแต่งกาย และ 4) การบริหารจัดการและกิจกรรมของสถานศึกษา

จากภาพที่ 5 การพูดถึงแต่ละประเด็นมีช่วงเวลาที่ต่างกัน โดยประเด็นวิสัยทัศน์นโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษามียอดโพสต์สูงในปี 2023 สอดคล้องกับช่วงหาเสียงของพรรคการเมือง ประเด็นลดภาระค่าใช้จ่ายและระเบียบเครื่องแต่งกายจะพุ่งก่อนเปิดภาคเรียน เมื่อมีการผ่อนปรนเรื่องชุดนักเรียนและเครื่องแบบลูกเสือ ส่วนประเด็นการบริหารจัดการและกิจกรรมสถานศึกษาปรากฏสม่ำเสมอแทบทุกเดือน สะท้อนว่าการทำงานประจำของหน่วยงานรัฐยังเป็นเรื่องที่สังคมติดตามต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ประเด็นนวัตกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอนมีจุดพีกช่วงกลางปีจากกระแสวิพากษ์กรณีเนื้อหาหลวงพ่ออลงกตก่อนนำไปสู่การปรับปรุงเนื้อหาตำราเรียน

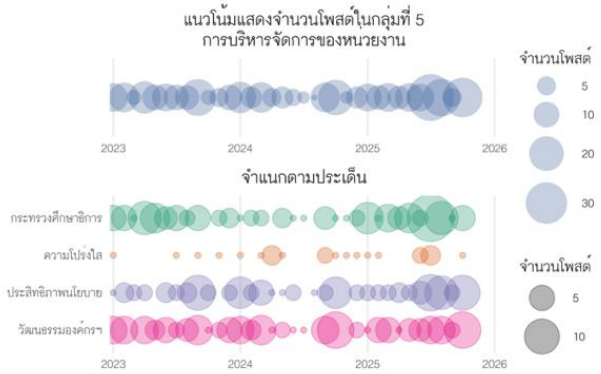
กลุ่มที่ 4 การยกระดับคุณภาพชีวิตครู ประกอบด้วยข้อความที่สะท้อนความพยายามของรัฐในการตอบสนองต่อปัญหาที่พบในกลุ่มวิกฤตความยั่งยืนของวิชาชีพครู โดยเน้นมาตรการแก้หนี้สิน ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายคืนครูสู่ห้องเรียนเพื่อคลายภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน และเสริมภาพลักษณ์ความเป็นวิชาชีพของครู ประเด็นย่อยสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างความเชื่อมั่นในวิชาชีพผ่านนโยบายลดภาระงานและการศึกษาพิเศษ 2) การพัฒนาครูยุคใหม่และจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) การคืนครูสู่ห้องเรียนควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิผู้เรียน 4) การแก้ปัญหาหนี้สินและสวัสดิการบุคลากร และ 5) การเชิดชูเกียรติครูผ่านกิจกรรมและการสร้างแรงบันดาลใจ

ภาพที่ 6 แสดงว่ากระแสการพูดถึงประเด็นในกลุ่มการยกระดับคุณภาพชีวิตครูไม่ต่อเนื่อง แต่จะพุ่งสูงเป็นช่วง ๆ โดยเฉพาะปลายปี 2023–ต้นปี 2024 และกลางปี 2025 ที่โพสต์เรื่องการแก้หนี้สินและสวัสดิการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ขณะที่ประเด็นการสร้างความเชื่อมั่นและเชิดชูเกียรติครูถูกพูดถึงกระจายต่อเนื่องแต่ในระดับไม่สูงมาก สะท้อนว่ากระแสเรื่องคุณภาพชีวิตครูมักปะทุขึ้นตามเหตุการณ์หรือนโยบายเฉพาะหน้า มากกว่าจะเป็นการถกเถียงยาวนาน

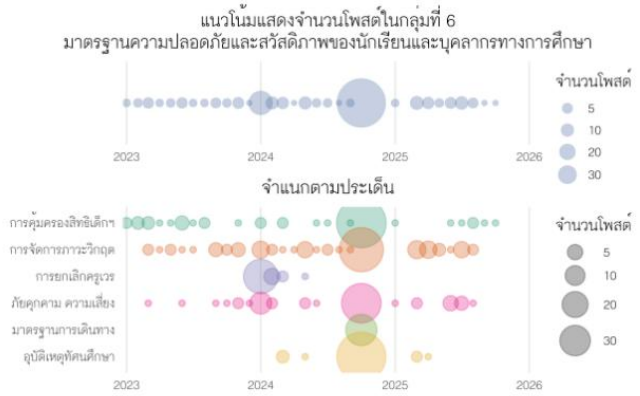
กลุ่มที่ 5 การบริหารจัดการของหน่วยงาน ประกอบด้วยข้อความที่สะท้อนบทบาทของสังคมในฐานะสุนัขเฝ้าบ้าน (watch dog) ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะประเด็นความโปร่งใสของงบประมาณและความล้าหลังของโครงสร้างราชการ ประเด็นย่อย

สำคัญ ได้แก่ 1) การดำเนินงานและความโปร่งใสระดับโรงเรียน 2) ปัญหาความสับสนและความย้อนแย้งของนโยบายจากส่วนกลาง 3) การวิพากษ์วิจารณ์ตัวบุคคลและวิสัยทัศน์ของผู้นำกระทรวงศึกษาธิการ และ 4) วัฒนธรรมองค์กรที่กดทับสิทธิผู้เรียนผ่านกฎระเบียบเรื่องทรงผม เครื่องแบบ ภาระการบ้าน และการละเมิดความเป็นส่วนตัวของเด็ก

ภาพที่ 7 แสดงว่ากระแสวิพากษ์วิจารณ์การบริหารจัดการของหน่วยงานรัฐมีความผันผวนสูง โดยยอดโพสต์จะพุ่งขึ้นเป็นช่วง ๆ เมื่อเกิดกรณีทุจริตและวิสัยทัศน์ผู้นำ สะท้อนบรรยากาศความไม่ไว้วางใจต่อระบบราชการที่ถูกมองว่าเชื่องช้า ล้าหลัง ขณะที่ประเด็นประสิทธิภาพของนโยบายและวัฒนธรรมองค์กรที่ละเมิดศักดิ์ศรีผู้เรียนปรากฏต่อเนื่องในระดับปานกลาง บ่งชี้ว่าความกังวลต่อคำสั่งที่เน้นตัวเลขมากกว่าคุณภาพ และกฎระเบียบที่กระทบสิทธิเด็กยังเป็นแผลเรื้อรังที่สังคมออนไลน์ติดตามและใช้เป็นเหตุผลในการตรวจสอบบทบาทของหน่วยงานรัฐอย่างสม่ำเสมอ

กลุ่มที่ 6 มาตรฐานความปลอดภัยและสวัสดิภาพของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วยข้อความที่พูดถึงความปลอดภัย ในมิติที่กระทบต่อความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษาอย่างชัดเจน ตั้งแต่ประเด็นการคุ้มครองสิทธิเด็ก การจัดการภัยพิบัติ ไปจนถึงมาตรฐานยานพาหนะและบทบาทเชิงนโยบายของรัฐ ประเด็นย่อยที่สำคัญ ได้แก่ 1) การคุ้มครองสิทธิเด็กและความปลอดภัยทางสังคมจากการบูลลี่ ความรุนแรง และประเด็นโภชนาการ 2) การบริหารจัดการความปลอดภัยในภาวะวิกฤต เช่น การเลื่อนสอบหลังเหตุแผ่นดินไหว การเฝ้าระวังภัยคุกคามจากบุคคลภายนอกและสภาพแวดล้อมเสี่ยง 3) การยกเลิกครูเวรเพื่อคุ้มครองชีวิตครู 4) อุบัติเหตุจากการทัศนศึกษาที่สร้างความโศกเศร้า และ 5) ข้อเสนอด้านมาตรฐานยานพาหนะและการกำกับดูแลการเดินทางของนักเรียน

ภาพที่ 8 แสดงว่ากระแสการพูดถึงเรื่องความปลอดภัยไม่ได้กระจายสม่ำเสมอ แต่จะปะทุขึ้นรุนแรงในบางช่วง โดยเฉพาะกลางปี 2024 ที่จำนวนโพสต์ทุกประเด็นย่อยพุ่งสูงพร้อมกัน สะท้อนเหตุการณ์ใหญ่ด้านความปลอดภัยที่ทำให้สังคมหันมาตั้งคำถามต่อมาตรฐานการดูแลนักเรียนและครูในหลายมิติ ในบรรดาประเด็นทั้งหมด การยกเลิกครูเวรและอุบัติเหตุจากการทัศนศึกษามีความโดดเด่นเป็นพิเศษ โดยการยกเลิกครูเวรถูกยกย่องว่าเป็นความสำเร็จเชิงนโยบายที่ยืนยันว่าชีวิตและสวัสดิภาพของครูสำคัญกว่าทรัพย์สินราชการ ส่วนเหตุทัศนศึกษาและอุบัติเหตุร้ายแรงสร้างทั้งความโศกเศร้าและกระแสวิจารณ์มาตรการเดิม นำไปสู่ข้อเสนอให้ยกระดับมาตรฐานยานพาหนะ การตรวจสภาพรถ และการกำกับผู้ขับขี่อย่างเข้มงวด ภาพรวมจึงชี้ว่าความเชื่อมั่นของสังคมต่อระบบการศึกษาสั่นคลอนง่ายเมื่อเกิดเหตุด้านความปลอดภัย และทำให้ชีวิตและสวัสดิภาพของเด็กและครู กลายเป็นหัวใจของข้อเรียกร้องเชิงนโยบายบนสื่อสังคมออนไลน์

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อความบนสื่อสังคมออนไลน์พบว่า เสียงสะท้อนเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาไทยกระจายอยู่ใน 6 กลุ่มหลัก ครอบคลุมวิกฤตความยั่งยืนในวิชาชีพครู สิทธิและความเท่าเทียมทางการศึกษา นโยบายของรัฐและการสื่อสาร การยกระดับคุณภาพชีวิตครู การบริหารจัดการและความโปร่งใสของหน่วยงาน และมาตรฐานความปลอดภัยของนักเรียนและครู โดยประเด็นที่ถูกพูดถึงต่อเนื่องและมีผลกระทบเชิงระบบสูง คือ ปัญหาคุณภาพชีวิตครู ภาระงานแฝง หนี้สิน และความไม่มั่นคงของเส้นทางวิชาชีพ ตลอดจนความเหลื่อมล้ำและสิทธิทางการศึกษา และมาตรฐานความปลอดภัยของผู้เรียน ซึ่งล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขเชิงโครงสร้างอย่างเร่งด่วน ควบคู่ไปกับการยกระดับความโปร่งใสและประสิทธิภาพนโยบายของหน่วยงานรัฐ

อภิปรายผล

การอภิปรายแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ การอภิปรายในส่วนของวิธีการดำเนินการวิจัย และการอภิปรายในส่วนของผลการวิจัย ดังนี้

การอภิปรายในส่วนของวิธีการดำเนินการวิจัย สำหรับการเลือกใช้อัลกอริทึม fuzzy c-means clustering แทน k-means clustering เนื่องจากมีความเหมาะสมกับการจัดกลุ่มข้อมูลความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่า เพราะอัลกอริทึม k-means เป็น hard clustering ที่บังคับให้ข้อความหนึ่งอยู่ได้เพียงกลุ่มเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ว่าโพสต์หนึ่งมักพูดหลายประเด็น และเมื่อใช้ร่วมกับเวกเตอร์ฝังความหมายยังทำให้เกิดปัญหาการทับซ้อนสูงและตีความความหมายเชิงลึกได้จำกัด โดยอัลกอริทึม fuzzy c-means เป็น soft clustering ที่เปิดโอกาสให้ข้อความหนึ่งมีสถานะเป็นสมาชิกของหลายกลุ่มพร้อมกันในระดับที่ต่างกัน จึงมองเห็นโพสต์ที่ผสมหลายประเด็นและเพิ่มความยืดหยุ่นในการกำหนดเกณฑ์การจัดกลุ่มให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Wiharto & Suryani (2020) ที่ระบุว่า fuzzy c-means ให้ข้อมูลเชิงตีความได้ละเอียดกว่าการใช้ k-means

การอภิปรายในส่วนของผลการวิจัย โดยผลการจัดกลุ่มทั้ง 6 กลุ่มช่วยเปิดมุมมองเชิงระบบต่อสภาวะนโยบายการศึกษาไทยโดยกลุ่มที่ 1 และ 4 ซึ่งสะท้อนวิกฤตความยั่งยืนและคุณภาพชีวิตครู แสดงให้เห็นถึงภาระงานแฝง ความเครียด และภาวะหมดไฟ สอดคล้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ที่ชี้ว่าภาวะหมดไฟของครู (teacher burnout) เป็นปัจจัยสำคัญของการลาออกจากอาชีพครู ชี้ให้เห็นว่าภาระงานและความมั่นคงในวิชาชีพ รวมถึงระบบใบประกอบวิชาชีพที่กระทบทั้งครูปัจจุบันและนิสิตนักศึกษาครูเป็นโจทย์เร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข แนวคิดเสียงของครู (teacher voice) ยังสะท้อนว่าครูไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ปลอดภัยในการส่งเสียง แทนช่องทางราชการที่ยังไม่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น ขณะที่กลุ่มประเด็นด้านการบริหารจัดการของหน่วยงานมีรูปแบบสอดคล้องกับงานของ Setthasuravich et al. (2024) ที่ชี้ว่าประชาชนใช้สื่อสังคมจับตาความโปร่งใส งบประมาณ และคุณภาพบริการทางการศึกษา ทำให้สังคมพลเมืองมีบทบาทเป็นผู้ตรวจสอบภาครัฐอย่างไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ กลุ่มประเด็นด้านความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้เรียนและบุคลากรสะท้อนความกลัวและความวิตกกังวลของผู้ปกครองต่อความเสี่ยงในสถานศึกษา สอดคล้องกับรายงานด้านนโยบายสาธารณะเรื่องสุขภาพจิตและความปลอดภัยของเยาวชน และชี้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ทำหน้าที่เสมือนระบบแจ้งเตือนเบื้องต้นต่อเหตุการณ์ เช่น อุบัติเหตุทัศนศึกษาได้รวดเร็วกว่ารายงานทางการ ทำให้หน่วยงานรัฐไม่อาจเพิกเฉยต่อเสียงสังคมออนไลน์ในการกำหนดและปรับปรุงนโยบายการศึกษาได้อีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ปรับปรุงกระบวนการกำหนดนโยบายให้เปิดพื้นที่รับฟังเสียงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อให้นโยบายมีความครอบคลุม และเป็นที่ยอมรับจากผู้ปฏิบัติอย่างแท้จริง

1.2 ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เห็นว่าเป็นประเด็นตลอดในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา แสดงว่าประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข

1.3 จัดตั้งหรือพัฒนาหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และรับฟังประเด็นร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะด้านการศึกษา โดยใช้ข้อมูลเหล่านี้เป็นฐานในการปรับปรุงคุณภาพนโยบาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายการวิจัยไปยังแพลตฟอร์มอื่น ๆ เช่น Facebook, TikTok, Instagram และ YouTube เนื่องจากเป็นช่องทางที่ผู้ปกครองและเยาวชนใช้อย่างแพร่หลาย จะทำให้สามารถฟังเสียงของกลุ่มที่ต้องการได้กว้างขึ้น อีกทั้งหากนำข้อมูลส่วนอื่น ๆ มาวิเคราะห์ร่วมด้วย เช่น รูปภาพ คลิปวิดีโอ จะทำให้เข้าใจมีความหมายเชิงความลึกได้มากยิ่งขึ้น

2.2 ใช้การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (social network analysis) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่าง 6 กลุ่ม ว่ากลุ่มใดทำหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางในการสร้างอิทธิพล ตลอดจนวิเคราะห์เครือข่ายของผู้ที่โพสต์เพื่อค้นหาสารสนเทศเชิงโครงสร้างและบทบาทที่สำคัญในพื้นที่สังคมออนไลน์

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง รวมถึงคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการนำเสนองานครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ชาติชาย โคกเขา, & เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2563). การวิเคราะห์นโยบายทางการศึกษาเชิงวิพากษ์: แนวคิด และกระบวนการ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 35*(1), 37-51.

ปรรณิกา มีครุฑ. (2563). นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยยุค 4.0. *บทความวิชาการ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 6*(2), 1-13.

สิริกุล พรหมกันธา. (2567). *การกระจายการศึกษาผ่านนโยบายการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: กรณีศึกษาชุมชน ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร, ยศวีร์ สายฟ้า และกนิษฐ์ ศรีเคลือบ. (2568). การออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: การวิจัยหลักสูตรด้วยการทำเหมืองข้อความและการเรียนรู้ของเครื่อง. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, *38*(2), 91-128.

สุวิมล ว่องวาณิช, ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ, ปิยพงษ์ คล้ายคลึง และกนิษฐ์ ศรีเคลือบ. (2556). *กลยุทธ์การขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษา: การวิจัยและพัฒนาแบบก่อรูป: รายงานวิจัย* (No. 54924). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.

Aggarwal, C. C., & Zhai, C. (2012). A survey of text clustering algorithms. *Mining text data,* 77-128. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3223-4_4

Ahmed, M. H., Tiun, S., Omar, N., & Sani, N. S. (2023). Short Text Clustering Algorithms, Application and Challenges: A Survey. *Applied Sciences, 13*(1), 342. https://doi.org/10.3390/app13010342

Allahyari, M., Pouriyeh, S., Assefi, M., Safaei, S., Trippe, E. D., Gutierrez, J. B., & Kochut, K. (2017). *A brief survey of text mining: Classification, clustering, and extraction techniques.* https://doi.org/10.48550/arXiv.1707.02919

Bora, D. J. & Gupta, A. M., (2014). A comparative study between fuzzy clustering algorithm and hard clustering algorithm. *International Journal of Computer Trends and Technology (IJCTT)*, *10*(1), pp. 108-118. https://doi.org/10.14445/22312803/IJCTT-V10P119

Carroll, A., Forrest, K., Sanders-O’Connor, E., Flynn, L., Bower, J. M., Fynes-Clinton, S., York, A. & Ziaei, M. (2022). Teacher stress and burnout in Australia: examining the role of intrapersonal and environmental factors. *Social Psychology of Education*, *25*(2), 441-469. https://doi.org/10.1007/s11218-022-09686-7

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons, 53*(1), 59-68.

Luque, C., Luna, J. M., Luque, M., & Ventura, S. (2019). An advanced review on text mining in medicine. *WIREs Data Mining and Knowledge Discovery*, *9*(3), e1302.

Patil, R., Boit, S., Gudivada, V., & Nandigam, J. (2023). A survey of text representation and embedding techniques in NLP. *IEEE Access, 11,* 36120-36146. https://doi.org/10.1109/ACCESS.2023.3266377

Petukhova, A., Matos-Carvalho, J. P., & Fachada, N. (2025). Text clustering with large language model embeddings. *International Journal of Cognitive Computing in Engineering, 6,* 100-108. https://doi.org/10.1016/j.ijcce.2024.11.004

Wiharto, W., & Suryani, E. (2020). The comparison of clustering algorithms K-Means and Fuzzy C-Means for retinal blood vessel segmentation. *Symmetry, 12*(1), 52. https://doi.org/10.3390/sym12010052

Salton, G., & Buckley, C. (1988). Term-weighting approaches in automatic text retrieval. *Information processing & management, 24*(5), 513-523. https://doi.org/10.1016/0306-4573(88)90021-0

Setthasuravich, P., Lowatcharin, G., Phonsungnoen, P., Thonmanee, K., Mangma, P., Prachumrasee, K., & Ronghanam, P. (2024). I can see your voice! Analyzing public opinions on urban issues in Thailand’s Khon Kaen Municipality through social media. *IIAI Letters on Informatics and Interdisciplinary Research*, *5*.

Stewart, M. C., & Arnold, C. L. (2018). Defining social listening: Recognizing an emerging dimension of listening. *International Journal of Listening, 32*(2), 85-100. https://doi.org/10.1080/10904018.2017.1330656

Zhang, Q., Li, X., & Gamble, J. H. (2022). Teacher burnout and turnover intention in higher education: The mediating role of job satisfaction and the moderating role of proactive personality. *Frontiers in Psychology*, *13*, 1076277. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1076277

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา

EFFECTS OF GUIDANCE ACTIVITY PACKAGES ON ENHANCING LEARNING MOTIVATION AMONG GRADE 12 STUDENTS AT WORANAREE CHALERM SCHOOL, SONGKHLA PROVINCE

นฤภร ชูปล้อง[1] มณีนุช รองพล[2*] รุ่งรังสิมา สัตยาไชย[3]
ภักดิ์ศานณัฏฐ์ หอยสกุล[4] และวิภาพรรณ วัฒนศักดิ์ภูบาล[5]
Naruporn Chooplong[1] Maneenuch Rongpol[2*] Rungrangsimar Suttayachai[3]
Puksannat Hoysakul[4] and Wipapan Wathanasakphubal[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
[1-5]Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 654194004@parichat.skru.ac.th โทรศัพท์ 096-902-0357

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/12 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ โดยบูรณาการชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E 2) แบบประเมินแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบ 5E นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างเรียนอยู่ในระดับดีมากเพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 90 ขณะที่พฤติกรรมในระดับดีมีแนวโน้มลดลง แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมแนะแนวที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจและยกระดับคุณภาพพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ การเสริมแรง, พฤติกรรมระหว่างเรียน, ชุดกิจกรรมแนะแนว

Abstract

The purpose of this study was to develop and examine the effects of guidance activity packages on enhancing learning motivation among Grade 12 students at Woranaree Chalerm School, Songkhla Province. The participants consisted of 30 students from Grade 12/12, selected through purposive sampling. This study employed a quasi-experimental research design. The research instruments included: 1) guidance activity plans consisting of three learning units integrating guidance activity packages with the 5E inquiry-based learning process, 2) a learning motivation assessment form, and 3) a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean scores and percentages, as well as comparisons of learning motivation before and after the implementation of the activities.

The results revealed that after participating in the guidance activities integrated with the 5E learning process, students’ learning motivation significantly increased. In particular, students’ in-class learning behaviors at the “very good” level increased to nearly 90 percent, while behaviors at the “good” level decreased accordingly. These findings indicate that the developed guidance activity packages effectively enhanced students’ learning motivation and improved the quality of their learning behaviors.

Keywords: reinforcement, in-class learning behavior, guidance activity packages

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่กับทักษะด้านการคิด การกำกับตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “แรงจูงใจในการเรียน” ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน หากผู้เรียนขาดแรงจูงใจ อาจนำไปสู่พฤติกรรมการเรียนที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การไม่ตั้งใจเรียน ขาดความรับผิดชอบ และไม่เห็นคุณค่าในการเรียนรู้ (Deci & Ryan, 2000)

ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการวางแผนชีวิตการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ ส่งผลให้เกิดความกดดัน ความสับสน และความไม่แน่ใจในตนเอง ซึ่งอาจกระทบต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมระหว่างเรียนได้โดยตรง ดังนั้น การจัดกิจกรรมแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง เห็นคุณค่าในความสามารถของตน และพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แนวคิดการแนะแนวเชิงพัฒนา (Developmental Guidance) เน้นการส่งเสริมและป้องกันปัญหา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทของผู้เรียน ซึ่งสามารถบูรณาการร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ (Gysbers & Henderson, 2012)

นอกจากนี้ แนวคิดทางพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) โดยเฉพาะหลักการเสริมแรงของสกินเนอร์ (Skinner) ชี้ให้เห็นว่า การเสริมแรงทางบวกสามารถส่งผลให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นบ่อยครั้งและคงอยู่ได้ในระยะยาว การนำหลักการเสริมแรงมาประยุกต์ใช้ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนวจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาพฤติกรรมระหว่างเรียนและแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม (Skinner, 1953)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถส่งเสริมแรงจูงใจ พฤติกรรมการมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบในการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Gagné et al., 2005; Bybee et al., 2006) อย่างไรก็ตาม บริบทของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในพื้นที่จังหวัดสงขลายังขาดงานวิจัยที่มุ่งเน้นการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาพฤติกรรมระหว่างเรียนและแรงจูงใจในการเรียนอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา
3. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว

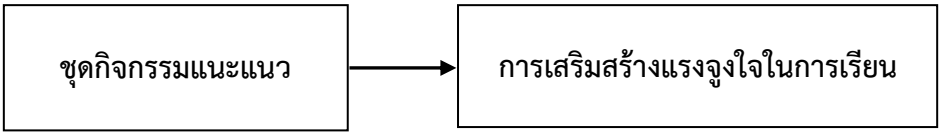
สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมีแรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวส่งผลให้แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับสูงขึ้นหลังการจัดกิจกรรมแนะแนว

3. พฤติกรรมระหว่างเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดกิจกรรมแนะแนว โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว อยู่ในระดับดีกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีพื้นฐานแนวคิดจากศาสตร์ด้านการแนะแนว จิตวิทยาการเรียนรู้ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการออกแบบชุดกิจกรรมแนะแนวและอธิบายผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียน

แรงจูงใจในการเรียนเป็นพลังภายในที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ความพยายาม และความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ Deci & Ryan (2000) อธิบายตามทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ว่า แรงจูงใจในการเรียนสามารถแบ่งเป็นแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก โดยแรงจูงใจภายในเกิดจากความสนใจ ความพึงพอใจ และคุณค่าในกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนแรงจูงใจภายนอกเกิดจากการเสริมแรง รางวัล หรือการยอมรับจากผู้อื่น

2. แนวคิดการเสริมแรงและพฤติกรรมระหว่างเรียน

แนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) โดย Skinner (1953) ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมของมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยนได้ผ่านการเสริมแรง โดยการเสริมแรงทางบวกจะช่วยให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นบ่อยครั้งและคงอยู่ได้นาน ในบริบทของห้องเรียน การเสริมแรงสามารถใช้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมระหว่างเรียน เช่น ความตั้งใจเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบในการเรียน พฤติกรรมระหว่างเรียนจึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของแรงจูงใจในการเรียน หากผู้เรียนมีแรงจูงใจสูงจะสะท้อนออกมาในรูปของพฤติกรรมเชิงบวกที่สังเกตได้อย่างชัดเจน

3. แนวคิดการแนะแนวและชุดกิจกรรมแนะแนว

การแนะแนวเชิงพัฒนา (Developmental Guidance) เป็นกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านการรู้จักตนเอง การตัดสินใจ การวางแผนชีวิต และการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทของผู้เรียน (Gysbers & Henderson, 2012) ชุดกิจกรรมแนะแนวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การมีส่วนร่วม และการสะท้อนคิด ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาแรงจูงใจและพฤติกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภาภรณ์ อิทธิโชติ (2548) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่มต่อแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการกลุ่มมีแรงจูงใจภายในหลังการทดลองและในระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม และสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมกลุ่มในการส่งเสริมแรงจูงใจภายใน

อุมาภรณ์ สุขารมณ์ (2550) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาด้วยโปรแกรมดังกล่าวมีแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

หทัยกาญจน์ สุขประเสริฐ (2552) ศึกษาการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญเลิศ คำปัน ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลการเรียนต่ำในโรงเรียน 7 แห่ง พบว่า กลุ่มทดลองมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในบางโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมแนะแนวมีศักยภาพในการพัฒนาแรงจูงใจของผู้เรียนอย่างชัดเจน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 12 ประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากวิธีสุ่มเฉพาะเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมแนะแนวที่ส่งเสริมการค้นหา Passion ในการเรียน ตัวแปรตาม คือ แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง การสร้าง Passion ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 12 จำนวน 1 แผน
2. นวัตกรรมที่เลือกใช้ ได้แก่ ชุดกิจกรรมแนะแนว
3. แบบบันทึกสังเกตและประเมินพฤติกรรมรายบุคคลทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง การสร้างแรงจูงใจในการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 12 ประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน

กระบวนการดำเนินการวิจัย

1. Pretest - เริ่มต้นด้วยการทดสอบแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ทราบถึงแรงจูงใจในการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง การทดสอบนี้มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบระดับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนที่จะเข้าร่วมผ่านกิจกรรมแนะแนว
2. การจัดกิจกรรมแนะแนวแบบใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน โดยชุดกิจกรรมแนะแนวที่พัฒนาขึ้นชี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
3. Posttest - หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม มีการทดสอบแรงจูงใจในการเรียนอีกครั้งเพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ขั้นตอนนี้ช่วยให้สามารถประเมินได้ว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนหรือไม่

การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ ใช้สถิติ t-test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังการเรียน เพื่อวิเคราะห์ว่าสิ่งที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรมแนะแนวส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนหรือไม่ ส่วนการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ใช้แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นและมุมมองของนักเรียนต่อกิจกรรมที่จัดขึ้น ข้อมูลนี้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนา แนวทางการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้รูปแบบ one group Pretest-Posttest Design โดยเริ่มต้นจากการวัดระดับแรงจูงใจในการเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest) จากนั้น นักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามชุดกิจกรรมแนะแนวที่พัฒนาขึ้น ซึ่งใช้ระยะเวลาการดำเนินการ รวม 2 สัปดาห์ เมื่อสิ้นสุดกิจกรรม จะมีการทดสอบระดับแรงจูงใจในการเรียนอีกครั้ง (Posttest) โดยใช้แบบวัดเดียวกัน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงพฤติกรรมระหว่างเรียนของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการเสริมแรง โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวสัปดาห์ที่ 1

ก่อนการเสริมแรง	ดีมาก(คน)	ดี(คน)	พอใช้(คน)	ปรับปรุง(คน)
สัปดาห์ที่ 1	16	14	-	-
คิดเป็นร้อยละ	53.3	46.6	-	-

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมระหว่างเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดกิจกรรมเสริมแรงโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว (สัปดาห์ที่ 1) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมระหว่างเรียนอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมา คือ ระดับดี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 และไม่พบผู้เรียนที่มีพฤติกรรมระหว่างเรียนอยู่ในระดับพอใช้และระดับปรับปรุง

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนมีพฤติกรรมระหว่างเรียนอยู่ในระดับดีถึงดีมากทั้งหมด แสดงถึงพื้นฐานพฤติกรรมการเรียนรู้ที่อยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตาม ข้อมูลนี้ยังทำหน้าที่เป็นข้อมูลพื้นฐาน (baseline data) เพื่อใช้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระหว่างเรียนของผู้เรียนภายหลังการจัดกิจกรรมเสริมแรงทางบวกโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวในสัปดาห์ถัดไป

ตารางที่ 2 แสดงพฤติกรรมระหว่างเรียนของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการเสริมแรง โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว

หลังการเสริมแรง	ดีมาก(คน)	ดี(คน)	พอใช้(คน)	ปรับปรุง(คน)
สัปดาห์ที่ 2	25	5	-	-
คิดเป็นร้อยละ	83.3	16.6	-	-

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมระหว่างเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมเสริมแรงทางบวกโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว (สัปดาห์ที่ 2) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมระหว่างเรียนอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 รองลงมา คือ ระดับดี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และไม่พบผู้เรียนที่มีพฤติกรรมระหว่างเรียนอยู่ในระดับพอใช้และระดับปรับปรุง

เมื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนการเสริมแรง (สัปดาห์ที่ 1) พบว่า จำนวนผู้เรียนที่มีพฤติกรรมระหว่างเรียนอยู่ในระดับดีมากเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จากร้อยละ 53.33 เป็นร้อยละ 83.33 ขณะที่ผู้เรียนในระดับดีมีจำนวนลดลง แสดงให้เห็นว่าการใช้การเสริมแรงทางบวกผ่านชุดกิจกรรมแนะแนวส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพพฤติกรรมระหว่างเรียนของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเสริมแรงทางบวกตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมของ Skinner ซึ่งระบุว่าการเสริมแรงที่เหมาะสมสามารถส่งเสริมให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถพัฒนาพฤติกรรมระหว่างเรียนจนอยู่ในระดับดีมากหลังการจัดกิจกรรมแนะแนว

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาอัตราพฤติกรรมระหว่างเรียน ก่อนและหลังการเสริมแรง โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

เกณฑ์การประเมิน	ก่อนการเสริมแรง (เฉลี่ย 1 สัปดาห์แรก)	หลังการเสริมแรง (เฉลี่ย 1 สัปดาห์หลัง)
ดีมาก (คน)	16	25
ดี (คน)	14	5
พอใช้ (คน)	-	-
ปรับปรุง (คน)	-	-

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า หลังการจัดกิจกรรมเสริมแรงทางบวกโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพฤติกรรมระหว่างเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยจำนวนผู้เรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมากเพิ่มขึ้นจาก 16 คน เป็น 25 คน ขณะที่จำนวนผู้เรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีลดลงจาก 14 คน เหลือ 5 คน และไม่พบผู้เรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับพอใช้และระดับปรับปรุงทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถพัฒนาพฤติกรรมระหว่างเรียนจากระดับดีไปสู่ระดับดีมากภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการเสริมแรงทางบวกในการยกระดับคุณภาพพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ระบุว่าการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวสามารถส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมระหว่างเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับการเสริมแรงทางบวก พฤติกรรมระหว่างเรียนของนักเรียนมีคุณภาพสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยจำนวนผู้เรียนที่มีพฤติกรรมระหว่างเรียนอยู่ในระดับ “ดีมาก” เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสัปดาห์ที่ 2 ซึ่งเพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมด ขณะที่จำนวนผู้เรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับ “ดี” มีแนวโน้มลดลง และไม่พบผู้เรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับ “พอใช้” หรือ “ปรับปรุง” ทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถพัฒนาพฤติกรรมระหว่างเรียนจากระดับดีไปสู่ระดับดีมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ระบุว่า การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวสามารถส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมระหว่างเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดกิจกรรมแนะแนวที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและได้รับการเสริมแรงทางบวกอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยมของ Skinner ที่กล่าวว่าการเสริมแรงทางบวกสามารถกระตุ้นให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นบ่อยครั้งและคงอยู่ได้ในระยะยาว

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของ Deci และ Ryan ซึ่งอธิบายว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนด้านความสามารถ ความเป็นอิสระ และความสัมพันธ์ จะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจภายใน และสะท้อนออกมาในรูปของพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงบวกที่สังเกตได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยกาญจน์ สุขประเสริฐ (2552) ซึ่งศึกษาการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วม และสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์สามารถส่งเสริมแรงจูงใจและพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวร่วมกับการเสริมแรงทางบวกสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนและยกระดับพฤติกรรมระหว่างเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างชัดเจน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของการจัดกิจกรรมแนะแนวเชิงพัฒนาในการส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการปรับตัวที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีจุดประสงค์สำหรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หากต้องการนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ควรมีการปรับปรุงและประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มนั้น ๆ รวมทั้งควรมีการทดลองใช้ก่อนนำไปปฏิบัติจริง

2. ควรนำชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการปรับตัวไปบูรณาการหรือสอดแทรกในการเรียนการสอนของรายวิชาต่าง ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

3. ผู้ที่จะนำชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการปรับตัวไปใช้ ควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการปรับตัว ตลอดจนเทคนิคการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อให้การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการปรับตัวบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแต่ละชุดกิจกรรมและดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการปรับตัวมีส่วนช่วยให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการทดลองใช้กับนักเรียนที่เพิ่งเข้ามาเรียนในระดับชั้นใหม่ด้วย ดังนั้นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ได้แก่

1. ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นอื่น ๆ และเปรียบเทียบผล เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อช่วยปรับพฤติกรรมและส่งเสริมการปรับตัวของนักเรียนเมื่อก้าวเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. จากการสังเกตและศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังมีเทคนิคอีกหลายประการที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ประยุกต์ใช้ ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณาเลือกเทคนิคหรือวิธีการเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย เพื่อนำมาศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปรับตัวอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุภาภรณ์ อิทธิโชติ. (2548). *ผลของกระบวนการกลุ่มที่มีต่อแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อุมาภรณ์ สุขารมณ์. (2550). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

หทัยกาญจน์ สุขประเสริฐ. (2552). *การพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญเลิศ คำปัน. (ม.ป.ป.). *ผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Bybee, R. W., Taylor, J. A., Gardner, A., Van Scotter, P., Powell, J. C., Westbrook, A., & Landes, N. (2006). *The BSCS 5E instructional model: Origins and effectiveness.* Colorado Springs, CO: BSCS.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology, 25*(1), 54-67.

Gagné, M., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior, 26*(4), 331-362.

Gysbers, N. C., & Henderson, P. (2012). *Developing and managing your school guidance and counseling program* (5th ed.). Alexandria, VA: American Counseling Association.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior.* New York: Macmillan.

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive Function: EF) ของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น

DEVELOPMENT OF A LEARNING MODEL BASED ON HIGH SCOPE CONCEPT AND POSITIVE REINFORCEMENT TO ENHANCEMENT EXECUTIVE FUNCTION SKILLS OF EARLY CHILDHOOD WITH RISK ATTENTION DEFICIT HYPERACTIVITY DISORDER

นวรัตน์ สุทธิเจริญ[1*] และสมพร หวานเสร็จ[2]
Nawarat Sutthicharoen[1*] and Dr.Somporn wansert[2]

[1,2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
[1,2]Factory of Education, Khon Kaen University

*Corresponding author, E-mail: nawarat.s@kkumail.com โทรศัพท์ 08 3730 3388

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น และ 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบดังกล่าว กลุ่มเป้าหมายคือเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น ประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์ แบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหาร (EF) กลุ่มทักษะพื้นฐาน แบบประเมินพฤติกรรมสมาธิสั้น SNAP-IV (Short Form) แบบประเมินพฤติกรรมตามจุดประสงค์ แบบประเมินผลงาน และแบบบันทึกการวางแผนกิจกรรม ดำเนินการวิจัยด้วยการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ Wilcoxon Signed-Ranks Test

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมตามแนวคิดไฮสโคป การใช้สื่อและอุปกรณ์ตามวงจร “ค้นหา-ใช้-เก็บคืน” บทบาทของครูในฐานะผู้สนับสนุน บทบาทของเด็กในฐานะผู้เรียนอย่างกระตือรือร้น การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย โดยใช้กระบวนการวางแผน-ปฏิบัติ-ทบทวน (Plan-Do-Review) และการประเมินพัฒนาการด้วยแบบประเมินและบันทึกประจำวัน ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบ่งเป็นขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป

พร้อมการเสริมแรงทางบวก เช่น คำชม รางวัล หรือตัวเสริมแรงกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร ได้แก่ ความจำเพื่อใช้งาน การยับยั้งชั่งใจ และความยืดหยุ่นทางความคิด ผลการใช้รูปแบบ พบว่า เด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้นมีทักษะการคิดเชิงบริหารเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ไฮสโคป การเสริมแรงทางบวก ทักษะการคิดเชิงบริหาร เด็กปฐมวัย เสี่ยงสมาธิสั้น

Abstract

This study aimed 1) to develop a learning model based on the High Scope approach combined with positive reinforcement to enhance executive function skills among early childhood at risk of attention deficit, and 2) to examine the effects of implementing the developed model. The target group consisted of five early childhood at risk of attention deficit, selected through purposive sampling. The instruments used were the High Scope learning model combined with positive reinforcement, comprising lesson plans, an Executive Function (EF) assessment for basic skills, the SNAP-IV (Short Form) ADHD assessment, a purpose-based behavior assessment, a performance assessment, and an activity planning record. The study employed a One Group Pretest–Posttest Design. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and the Wilcoxon Signed-Ranks Test.

The findings revealed that the developed learning model comprised six key components: organizing the learning environment according to the High Scope approach; utilizing materials and equipment through the “find-use-return” cycle; the teacher’s role as a supporter and facilitator; the child’s role as an active learner; implementing small-group activities using the Plan-Do-Review process; and developmental assessment through behavior rating and daily records. The learning experience was structured into the introduction, implementation, and conclusion phases, integrated with positive reinforcement such as praise, rewards, and preferred activities to enhance EF skills including working memory, inhibitory control, and cognitive flexibility. The results indicated that the executive function skills of early childhood at risk of attention deficit significantly improved at the .05 level after participating in the program.

Keywords: high Scope, positive reinforcement, executive function, early childhood, attention deficit risk

บทนำ

ทักษะการคิดเชิงบริหารเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการด้านการเรียนรู้ อารมณ์ และสังคมของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะความจำขณะทำงาน การยับยั้งควบคุมพฤติกรรม และความยืดหยุ่นทางความคิด ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกำกับความคิดและการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมาย (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2560) การพัฒนา EF ตั้งแต่วัย 3-5 ปีจึงมีความจำเป็น เนื่องจากเป็นช่วงที่สมองมีการเติบโตของระบบประสาทที่เกี่ยวข้องสูงสุด และส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการปรับตัวในสังคม (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมเสี่ยงสมาธิสั้นในเด็กวัยต้น เช่น อาการขาดสมาธิ อยู่ไม่นิ่ง และหุนหันพลันแล่น ซึ่งมักมีความบกพร่องในด้าน EF โดยเฉพาะการยับยั้งชั่งใจ ความจำขณะทำงาน และความยืดหยุ่นทางความคิด ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการควบคุมอารมณ์ (สุดาวรรณ จุลเกตุ และคณะ, 2562) การเสริมสร้าง EF ในเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้นตั้งแต่ระยะแรกสามารถลดความรุนแรงของปัญหาในอนาคต และช่วยให้เด็กจัดการพฤติกรรมและอารมณ์ได้ดีขึ้น (ดารณี อุทัยรัตนกิจ, 2559)

การพัฒนา EF จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ผ่านการวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการทบทวนอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือทำของเพียเจต์ และแนวทางการจัดประสบการณ์แบบไฮสโคป (HighScope) ที่เน้นกระบวนการ Plan-Do-Review ส่งเสริมการควบคุมตนเอง การคิดวางแผน และการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (ณัฐธิชา เกษร, 2564)

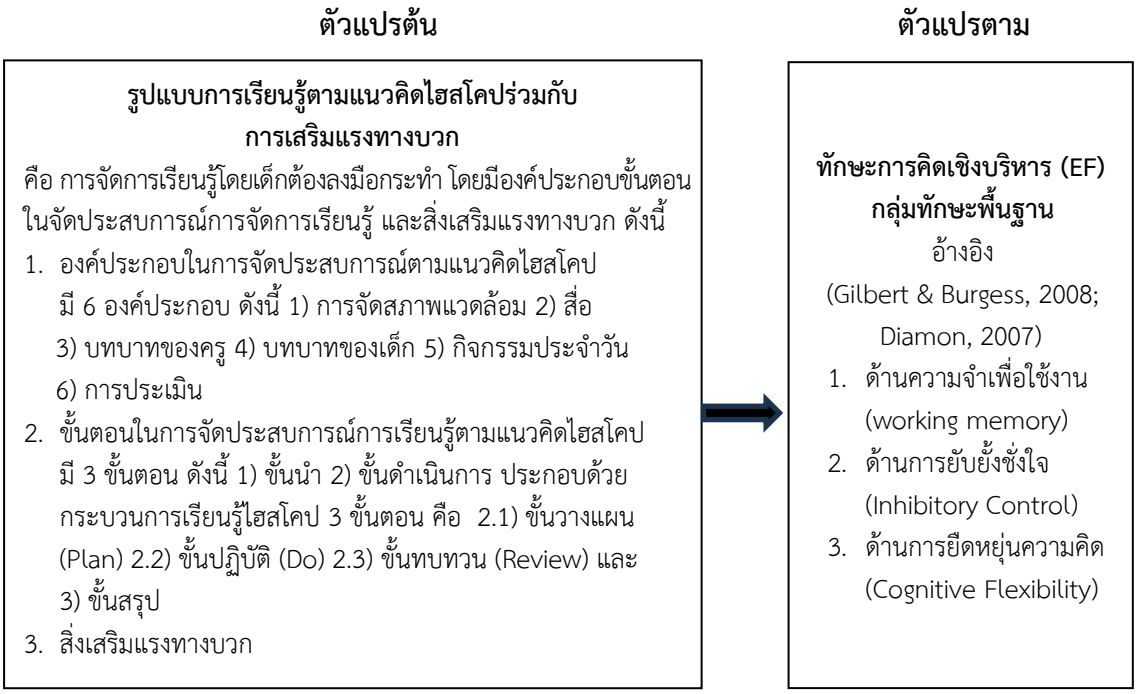
นอกจากนี้ การใช้การเสริมแรงทางบวกตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมของสกินเนอร์ช่วยเพิ่มแรงจูงใจและส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ช่วยให้เด็กจดจ่อได้นานขึ้น มีสมาธิต่อภารกิจ และควบคุมพฤติกรรมได้ดีขึ้น (สุรารักษ์ เกวชะมอญ, 2564) ประสบการณ์ดังกล่าวมีส่วนสนับสนุนการพัฒนา EF ทั้งด้านการยับยั้งชั่งใจ การจดจ่อ และการวางแผนจัดการตนเอง

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความจำเพื่อใช้งาน 2) การยับยั้งชั่งใจ และ 3) ความยืดหยุ่นทางความคิด ในเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป คือ การจัดการเรียนรู้โดยเด็กต้องลงมือกระทำ โดยมีองค์ประกอบและขั้นตอน ดังนี้

1.1 องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนตามแนวคิดไฮสโคป มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1.1 การจัดสภาพแวดล้อมตามแนวคิดไฮสโคป โดยการจัดพื้นที่ภายในห้องเรียน พื้นที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็ก พื้นที่ทำกิจกรรมกลุ่ม พื้นที่สำหรับมุมเล่น

1.1.2 สื่อ อุปกรณ์ และการจัดเก็บสื่อโดยมีวงจร “ค้นหา-ใช้-เก็บคืน” เพื่อให้เด็กสามารถเข้าถึงสื่อและคืนสื่อได้อย่างถูกต้อง

1.1.3 บทบาทของครู มีดังนี้

1) การศึกษาก่อนจัดกิจกรรม ทำความเข้าใจแผนการสอนและแบบสังเกตพฤติกรรม พร้อมจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่เพียงพอ

2) การสนับสนุนให้เด็กสื่อสารกับเพื่อนและการใช้อุปกรณ์ร่วมกัน

3) การจัดพื้นที่และอุปกรณ์ สำหรับทำกิจกรรม

4) การเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของเด็ก

5) การสนับสนุนการเรียนรู้ ให้เด็กทำกิจกรรม โดยไม่เข้าไปควบคุม

6) การส่งเสริมการสะท้อนความคิดของเด็ก

7) การสร้างความสัมพันธ์และบรรยากาศที่ดี

8) การบันทึกการวางแผนและการทำกิจกรรมอย่างละเอียด

1.1.4 บทบาทของเด็ก

1) การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคมและการสื่อสาร

2) การปฏิบัติตามคำชี้แจง และกติกาในการทำกิจกรรม

3) การใช้สื่อและอุปกรณ์ด้วยความเป็นอิสระ การรักษาเวลาในการทำกิจกรรมตามที่กำหนด

4) การวางแผนและดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้

5) การสะท้อนผลหลังการทำงาน นำเสนอผลงานที่ตนเองประทับใจ

6) การทำงานร่วมกันพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม

1.1.5 กิจกรรมประจำวัน แบ่งออกเป็นกิจกรรมกลุ่มย่อย โดยใช้กระบวนการวางแผน ได้แก่ วางแผน (Plan) ลงมือปฏิบัติ (Do) ทบทวน (Review)

1.1.6 การประเมินพัฒนาการ โดยแบบประเมินพฤติกรรม การจดบันทึกการวางแผนประจำวัน

1.2 ขั้นตอนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ขั้นตอนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป มีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

1.2.1 ขั้นนำ คือ ขั้นตอนเริ่มต้นที่ครูจัดเตรียมเพื่อสร้างความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็ก และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.2.2 ขั้นดำเนินการ คือ ครูดำเนินการสอนตามแผนที่ได้วางไว้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเด็กในกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ไฮสโคป 3 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นวางแผน (Plan) เด็กคิดและกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับสิ่งที่ตนต้องการทำ พร้อมสื่อสารให้ครูทราบว่าจะทำอะไร เมื่อไหร่ และอย่างไร

2) ขั้นปฏิบัติ (Do) เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมตามแผนที่วางไว้

3) ขั้นทบทวน (Review) เด็กได้สะท้อนผลงานผ่านการพูดคุย อภิปราย ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ปัญหาระหว่างการทำกิจกรรม

1.2.3 ขั้นสรุป คือ เด็กได้ทบทวนและประมวลผลสิ่งที่ได้เรียนรู้

2. สิ่งเสริมแรงทางบวก คือ การเสริมแรงทางบวกเป็นกระบวนการที่เพิ่มความถี่ของพฤติกรรมเป้าหมาย หลังจากให้สิ่งเร้าที่นำมาซึ่งความชอบพึงพอใจ เช่น คำชมเชย รางวัล กิจกรรมที่ชอบ ส่งผล

ให้เกิดความกระตือรือร้นในการที่จะกระทำพฤติกรรมให้เกิดขึ้นอีกหรือเพิ่มความถี่มากขึ้น ตัวเสริมแรงทางบวก ได้แก่ ตัวเสริมแรงทางสังคมและตัวเสริมแรงกิจกรรม

3. ทักษะการคิดเชิงบริหาร (EF) กลุ่มพื้นฐาน คือ ความสามารถของเด็กที่แสดงออกโดยการควบคุมและจัดการความคิด ความรู้สึก รวมทั้งพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตและการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ทักษะการคิดเชิงบริหาร (EF) กลุ่มทักษะพื้นฐาน มี 3 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านความจำเพื่อใช้งาน (working memory) คือ ความสามารถการคิดของเด็กที่ใช้ในการจดจำข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายมาใช้งานระหว่างกิจกรรม ได้แก่ จำสิ่งที่เคยเรียนมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรม ไม่ทำผิดเรื่องเดิมซ้ำ ๆ แม้ว่าครูเคยบอกแล้ว จำขั้นตอนวิธีการทำงานได้ดี เช่น บอกหรือทำกิจกรรมตามขั้นตอน และจดจำในสิ่งที่เคยเรียนมาแล้วได้

3.2 ด้านการยับยั้งชั่งใจ (Inhibitory Control) คือ ความสามารถที่ใช้ในการควบคุมกลั่นกรองความคิด การคิดก่อนลงมือทำ มีความจดจ่อ ยับยั้งความต้องการของตนเองและกำกับการทำงานเป็นการควบคุมตนเอง จนกว่าจะทำงานต่าง ๆ ได้บรรลุเป้าหมาย รู้จักอดทนและรอได้ ได้แก่ ไม่พูดแทรกผู้อื่น ขณะทำกิจกรรม ไม่พูดหรือพฤติกรรมเสียงดังรบกวนผู้อื่น จดจ่อจนงานสำเร็จ ไม่วอกแวก รู้จักคิดก่อนลงมือทำและคำนึงผลดีและผลเสียที่ตามได้ และนั่งทำกิจกรรมได้ตามที่กำหนดวางแผนภายใต้เวลาที่กำหนด

3.3 ด้านการยืดหยุ่นความคิด (Cognitive Flexibility) คือ ความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้คิดนอกกรอบและสร้างสรรค์ และการปรับตัวในสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามคาดหวัง ได้แก่ ตรวจสอบตนเอง ในการทำงานเป็นไปตามวางแผนหรือไม่เล่าการทำงานของตนเองได้ ปรับตัวให้การทำกิจกรรมใหม่ได้โดยไม่แสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เมื่อเกิดความปัญหาขณะปฏิบัติกิจกรรมรู้วิธีการแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น และตรวจสอบตนเอง ข้อดีและข้อปรับปรุงในการทำงาน

4. เด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น คือ เด็กปฐมวัยอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่มีพฤติกรรมที่บ่งชี้ หรือพฤติกรรมที่เป็นอาการของโรคสมาธิสั้น ได้แก่ อาการขาดสมาธิ อาการไม่อยู่นิ่ง ซน อาการหุนหันพลันแล่น ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ซึ่งประเมินจากแบบประเมินพฤติกรรม SNAP IV (Short Form) โดยครูเป็นผู้ประเมิน จุดตัดคะแนนแต่ละด้านตามเกณฑ์มาตรฐาน คะแนนรวมข้อ 1-9 ได้ 23 คะแนนขึ้นไป ถือว่ามีความเสี่ยงของอาการขาดสมาธิ คะแนนรวมข้อ 10-18 ได้ 16 คะแนนขึ้นไป ถือว่ามีความเสี่ยงของอาการซน อยู่ไม่นิ่ง หุนหันพลันแล่น คะแนนรวมข้อ 19-26 ได้ 11 คะแนนขึ้นไป ถือว่ามีความเสี่ยงของอาการดื้อต่อต้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การออกแบบการวิจัย เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental and Development) การทดลองแบบ one group pretest-posttest design

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น จำนวน 5 คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออก ดังนี้

2.1 เกณฑ์การคัดเข้า คือ

2.1.1 เด็กปฐมวัย อายุ 6 ปี ขึ้นไป

2.1.2 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

2.1.3 คัดกรองโรคสมาธิสั้น โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรม SNAP-IV (Short Form)

2.1.4 ผู้ปกครองของเด็กให้ความร่วมมือและขอความยินยอมก่อนให้เข้าร่วมการวิจัย

2.2 เกณฑ์การคัดออก คือ

2.2.1 ผู้ปกครองของเด็กไม่ให้ความยินยอม/ขอยุติการเข้าร่วมวิจัย

2.2.2 เด็กไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาการวิจัย

2.2.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการมีปัญหาด้านสุขภาพรุนแรง หรือมีโรคประจำตัวส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวก

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงบริหาร ทักษะกลุ่มพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความจำเพื่อใช้งาน (working memory) ด้านการยับยั้งชั่งใจ (Inhibitory Control) และด้านการยืดหยุ่นความคิด (Shift/cognitive Flexibility)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น ประกอบด้วย

4.1.1 แผนการจัดประสบการณ์

4.1.2 แบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหาร (EF)

4.1.3 แบบประเมินพฤติกรรมสมาธิสั้น SNAP-IV (Short Form)

4.1.4 แบบประเมินพฤติกรรมตามจุดประสงค์

4.1.5 แบบประเมินผลงาน

4.1.6 แบบบันทึกการวางแผนกิจกรรม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยผู้วิจัยได้ทำการทดลองและเก็บรวบรวมกับเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น รายละเอียด มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ยื่นเสนอคณะกรรมการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ให้ผ่านก่อนเริ่มดำเนินการ

ขั้นที่ 2 ติดต่อประสานงานโรงเรียนเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลวิจัย

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยปฐมนิเทศเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวก เพื่อสร้างข้อตกลงกับเด็กและการลงนามผู้ปกครองให้ความยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมด้วยการเสริมแรงทางบวกโดยใช้แบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหาร (EF) ของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น

ขั้นที่ 5 ดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวกกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 6 ประเมินหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร (EF) ของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการประเมิน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 วิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวก โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.2 วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้นก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวก โดยหาค่า Wilcoxon Signed - Ranks Test

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ 1) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป 2) การใช้สื่อ อุปกรณ์ และการจัดเก็บโดยมีวงจร “ค้นหา–ใช้–เก็บคืน” 3) บทบาทของครูในฐานะผู้สนับสนุนและผู้ชี้แนะ 4) บทบาทของเด็กในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น 5) การจัดกิจกรรมประจำวันในลักษณะกลุ่มย่อย โดยใช้กระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ทบทวน (Review) และ 6) การประเมินพัฒนาการ โดยใช้แบบประเมิน

พฤติกรรมและการบันทึกการวางแผนประจำวัน ส่วนขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบ่งออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการ ขั้นดำเนินการ คือ การเรียนรู้ตามกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และขั้นสรุป คือ การทบทวนและประมวลผลสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งดำเนินการควบคู่กับการใช้สิ่งเสริมแรงทางบวก เช่น คำชมเชย รางวัล หรือกิจกรรมที่เด็กชื่นชอบ โดยใช้ตัวเสริมแรงทางสังคมและตัวเสริมแรงกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร (EF) กลุ่มทักษะพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความจำเพื่อใช้งาน 2) การยับยั้งชั่งใจ และ 3) ความยืดหยุ่นทางความคิด พบว่า แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปมีค่าดัชนีความสอดคล้องความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ของแผนการเรียนรู้ที่ 1-12 รายฉบับมีค่าเท่ากับ 1.00 และแบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหาร มีค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) รายข้อและรายฉบับ เท่ากับ 1.00 มีค่าความเชื่อมั่น 0.82

สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ได้

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น สรุปได้ดังนี้

2.1 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปมีการประเมินตามจุดประสงค์และการประเมินผลตามชิ้นงาน ดังนี้

2.1.1 ผลการประเมินตามจุดประสงค์จากการใช้แผนการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวก จุดประสงค์ข้อที่ 1 เด็กบอกเล่าเรื่องราวจากผลงานได้ และจุดประสงค์ข้อที่ 2 เด็กบอกเล่าปัญหาและวิธีแก้ปัญหาในการทำงานของตนเองได้ อยู่ในเกณฑ์ระดับคุณภาพดีมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์ได้ระดับดีมากขึ้นไปทั้งสองจุดประสงค์

2.1.2 ผลการประเมินตามชิ้นงานจากการใช้แผนการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวก รายการประเมินตามผลงานแบ่งออก 3 ข้อ ข้อที่ 1 ความเรียบร้อยของชิ้นงาน ข้อที่ 2 ความสอดคล้องกับเนื้อหา และข้อที่ 3 ทำงานเสร็จตรงเวลา รวมคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ข้อ คือ 12.47 คิดเป็นร้อยละ 83.11 ผ่านเกณฑ์การประเมินระดับดีมากกว่าร้อยละ 70 ขึ้นไป

2.2 แบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหาร ประเมินก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวก พบว่าทักษะการคิดเชิงบริหารก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.20 แปลผลระดับคุณภาพ ระดับปานกลาง และผลหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป ร่วมการเสริมแรงทางบวก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 60.40 แปลผลระดับคุณภาพ ระดับดีมาก

จากผลสรุปที่กล่าวมา การใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น เด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้นมีทักษะการคิดเชิงบริหารสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น มีดังนี้

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมตามแนวคิดไฮสโคป การใช้สื่อและการจัดเก็บแบบ “ค้นหา-ใช้-เก็บคืน” บทบาทครูในฐานะผู้สนับสนุน บทบาทเด็กในฐานะผู้มีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยตามกระบวนการ Plan–Do–Review และการประเมินพัฒนาการเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hohmann & Weikart (2002) และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1962 อ้างถึงใน ณัฐธิชา เกสร, 2564) ที่เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจริง

การจัดกิจกรรมตามกระบวนการ Plan–Do–Review ช่วยส่งเสริมการควบคุมตนเองและสมาธิของเด็ก (ณัฐธิชา เกสร, 2564) สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพัตรา สาริพันธ์ (2564) ที่พบว่าเด็กอนุบาลมีทักษะการคิดเชิงบริหารสูงขึ้นหลังการจัดกิจกรรมตามแนวคิดไฮสโคป ควบคู่กับการใช้แรงเสริมทางบวก เช่น คำชมเชย รางวัล หรือกิจกรรมที่เด็กชื่นชอบ ซึ่งช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและความพยายามในการทำกิจกรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรงของ Skinner (1950 อ้างถึงใน สุรารักษ์ เกวชะมอญ, 2564) ที่ระบุว่าพฤติกรรมที่ได้รับแรงเสริมทางบวกมีแนวโน้มเกิดซ้ำและคงอยู่ต่อเนื่องและแนวคิดการพัฒนาพฤติกรรมเด็กปฐมวัยให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ (ไหมไทย ไชยพันธุ์ และฆอซานะห์ อาแว, 2567)

นอกจากนี้ รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวยังส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ ความจำเพื่อใช้งาน การยับยั้งชั่งใจ และความยืดหยุ่นทางความคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Diamond & Lee (2011) และแนวคิดของ Vygotsky (1978 อ้างถึงใน สุพัตรา สาริพันธ์, 2564) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมภายใต้การดูแลของครู ส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมการเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น อภิปรายดังนี้

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกสามารถส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กสามารถอธิบายผลงาน ปัญหา และแนวทางแก้ไขได้ในระดับคุณภาพดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hohmann & Weikart (2002) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กในกระบวนการเรียนรู้แบบ Plan-Do-Review การเสริมแรงทางบวกช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและความพยายามของเด็กให้ทำกิจกรรมจนสำเร็จ สอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรงของ Skinner (1950 อ้างถึงใน สุรารักษ์ เกวชะมอญ, 2564) ขณะเดียวกัน การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยยังสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวคิดของ Vygotsky (1978 อ้างถึงใน สุพัตรา สาริพันธ์, 2564) ส่งผลให้ทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการอภิปรายสรุปได้ว่าการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับการเสริมแรงทางบวกส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การใช้การเสริมแรงทางบวกควรทำอย่างสม่ำเสมอ เช่น คำชมเชย รางวัลเล็ก ๆ หรือสัญลักษณ์แทนคำชม เพื่อสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของเด็กที่มีความเสี่ยงสมาธิสั้น

1.2 ผู้ปกครองสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการดูแลบุตรหลาน โดยจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดไฮสโคป เช่น การให้เด็กได้มีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมในชีวิตประจำวันและการสะท้อนผลการกระทำ เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร อย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยที่มีความเสี่ยงสมาธิสั้น เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถสรุปอ้างอิงได้กว้างขึ้น

2.2 การจัดกิจกรรมตามแนวคิดไฮสโคปขั้นสะท้อนผล สามารถมีวิธีการสะท้อนที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เช่น ให้เพื่อนสะท้อนผลงาน ครูร่วมสะท้อนผลงาน ตัวเด็กสะท้อนเองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนภาพ แผนภูมิ เขียนบันทึกข้อความเป็นต้น

2.3 การจัดสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันในการแก้ปัญหาเพื่อสังเกตการเกิดทักษะการคิดเชิงบริหารเป็นประจักษ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐธิชา เกสร. (2566). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร (EF) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของนักเรียนชั้นอนุบาล 1 โดยการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคปร่วมกับเทคนิค 5T สร้างวินัยเชิงบวก. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(6), 144-159.

ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2559). *การศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2560). *Executive Functions: ทักษะสำคัญเพื่อความสำเร็จของเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สำนักงานเลขาธิการสภาศึกษา. (2565). *แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามบริบทไทย:แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป (High/Scope Approach)*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.

สุดาวรรณ จุลเกตุ และคณะ. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการคิดขั้นสูงระหว่างเด็กสมาธิสั้นและเด็กปกติ. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, *64*(2), 187-196.

สุพัตรา สาริพันธ์. (2564). *ผลการเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กอนุบาลโดยใช้กระบวนการวางแผนปฏิบัติและทบทวนตามแนวคิดไฮสโคป* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุรารักษ์ แก้วชะมอญ. (2563). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยเทคนิคการเสริมแรงบวกผ่านการเล่านิทานเพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กระดับชั้นปฐมวัย. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 6*(2), 136-149.

ไหมไทย ไชยพันธุ์ และ ฆอซานะห์ อาแว. (2567). การนำทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและปรับพฤติกรรมผู้เรียน. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 10*(1), 15-28.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

ความรักในงานและความรับผิดชอบในงานที่พยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์

WORK PASSION AND WORK RESPONSIBILITY PREDICTING WORK PARTICIPATION OF EMPLOYEE IN AUTOMOTIVE INDUSTRY

นัฐวุฒิ แจ้งอรุณ[1*] และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว[2]
Nattawut Changaroon[1*] and Pinkanok Wongpinpech Piboontaew[2]

[1,2]คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
[1,2]Faculty of Applied Arts, King Mongkut’s University of Technology North Bangkok

*Corresponding author, E-mail: nw12780@gmail.com โทรศัพท์ 09 2693 4666

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการทำงาน ความรักในงาน และความรับผิดชอบในงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรักในงานกับการมีส่วนร่วมในการทำงาน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในงานกับการมีส่วนร่วมในการทำงาน และ 4) พยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานจากความรักในงานและความรับผิดชอบในงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ จำนวน 440 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามสัดส่วนของหน่วยงานภายในองค์กร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) พนักงานมีระดับการมีส่วนร่วมในการทำงาน ความรักในงาน และความรับผิดชอบในงานอยู่ในระดับสูง 2) ความรักในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความรับผิดชอบในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ความรักในงานและความรับผิดชอบในงานสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ได้ร้อยละ 61 (R^2 = 0.61)

คำสำคัญ: ความรักในงาน ความรับผิดชอบในงาน การมีส่วนร่วมในการทำงาน

Abstract

This research aimed to: 1) study the levels of work participation, work passion, and work responsibility among employees in the automotive industry; 2) examine the relationship between work passion and work participation; 3) examine the relationship between work responsibility and work participation; and 4) predict work participation based on work passion and work responsibility. The sample consisted of 440 employees in the automotive industry, selected through stratified random sampling proportional to the departments within the organization. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson’s correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The results revealed that: 1) employees exhibited high levels of work participation, work passion, and work responsibility; 2) work passion had a statistically significant positive relationship with work participation at the .01 level; 3) work responsibility had a statistically significant positive relationship with work participation at the .01 level; and 4) work passion and work responsibility together could predict work participation among employees in the automotive industry, accounting for 61 percent of the variance (R^2 = 0.61).

Keywords: Work Passion, Work Responsibility, work Participation

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยเป็นอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจทั้งในด้านการผลิต การส่งออก และการจ้างงาน โดยประเทศไทยได้รับการยอมรับว่าเป็น "Detroit of Asia" จากศักยภาพในการผลิตยานยนต์เพื่อป้อนตลาดโลกอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2565) ระบุว่า อุตสาหกรรมนี้มีสัดส่วนร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สร้างรายได้จากการส่งออกกว่า 1 ล้านล้านบาทต่อปี และก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 800,000 คน ซึ่งเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะยาว การเติบโตของอุตสาหกรรมในปัจจุบันไม่ได้พึ่งพาเพียงเทคโนโลยีหรือเครื่องจักร แต่ต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะสูง โดยเฉพาะในยุคการเปลี่ยนผ่านสู่ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) และระบบการผลิตอัตโนมัติ (Automation) ซึ่งบุคลากรต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ ปรับตัว และปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน (2561) จึงเน้นย้ำว่าคุณภาพของบุคลากรเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดขีดความสามารถการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย

การมีส่วนร่วมในการทำงาน จึงเป็นปัจจัยหลักในการผลักดันความสำเร็จขององค์กร พนักงานที่มีการมีส่วนร่วมสูงมักมีความผูกพัน กระตือรือร้น และมีแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะเพื่อตอบสนองเป้าหมายขององค์กร โดยนักวิชาการจำกัดความว่า การมีส่วนร่วมคือระดับความมุ่งมั่นและความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง (สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, 2562)

นอกจากนี้ ความรักในงาน ยังเป็นทัศนคติที่สะท้อนถึงความผูกพันและภาคภูมิใจในเนื้องาน ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ที่ช่วยให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ภายใต้สภาวะกดดัน (Zigarmi et al., 2009; Inamori, 1995) สอดคล้องกับแนวคิดของ Antonacopoulou (2000) ที่ระบุว่าความรักในงานส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาตนเอง โดยพนักงานจะแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อยกระดับคุณภาพงาน

ขณะเดียวกัน ความรับผิดชอบในงาน ถือเป็นความตระหนักในบทบาทหน้าที่และความละเอียดรอบคอบในการควบคุมผลลัพธ์ของงาน อนันต์ชัย (2557) อธิบายว่าพนักงานที่มีความรับผิดชอบสูงจะสามารถรับแรงกดดันและเผชิญความท้าทายได้ดี ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่ต้องการความแม่นยำสูง

เมื่อพิจารณาบทบาทของตัวแปรสำคัญทั้งสาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำงาน ความรักในงาน และความรับผิดชอบในงาน จะพบว่าความรักในงานและความรับผิดชอบในงานเป็นปัจจัยพื้นฐานเชิงจิตวิทยาที่สำคัญ ซึ่งเอื้อต่อการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานในระดับลึก พนักงานที่มีความรักในงานจะมีแรงจูงใจภายใน ความภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่ และความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ขณะที่ความรับผิดชอบในงานสะท้อนถึงความตระหนักรู้ในหน้าที่ ความตั้งใจในการควบคุมผลลัพธ์ของงาน และความพยายามในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งสองปัจจัยดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Zigarmi et al., 2009; Kanungo, 1982; Albanese, 1981)

ดังนั้น การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงาน รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ของความรักในงานและความรับผิดชอบในงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถช่วยให้องค์การในอุตสาหกรรมยานยนต์พัฒนานโยบายและกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิผล ทำให้สามารถดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการทำงานความรักในงาน และความรับผิดชอบในงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรักในงานและการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในงานและการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

4. เพื่อพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานด้วยความรักในงาน และความรับผิดชอบในงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความรักในงานมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

สมมติฐานที่ 2 ความรับผิดชอบในงานมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

สมมติฐานที่ 3 ความรักในงานและความรับผิดชอบในงานอย่างน้อยหนึ่งตัวแปรสามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรักในงาน (Work Passion)

แนวคิดเรื่องความรักในงาน (Work Passion) ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากการศึกษาด้านจิตวิทยาในบริบทที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น กีฬา ความรัก และความผูกพัน ก่อนที่จะขยายเข้าสู่บริบทของการทำงานในองค์การ โดยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญว่า บุคคลย่อมสามารถปฏิบัติงานได้ดีในสิ่งที่ตนรัก (ณภัทธิรา, 2558) ความรักในงานจึงถูกมองว่าเป็นแรงผลักดันภายในที่นำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวกและการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์การ

แนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย คือ The Dualistic Model of Passion ของ Vallerand et al. (2003 อ้างถึงใน ณภัทธิรา, 2558) ซึ่งพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ที่อธิบายว่ามนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ (Autonomy) ความสามารถและความเชี่ยวชาญ (Competence) และความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relatedness) เมื่อความต้องการเหล่านี้ได้รับการตอบสนอง บุคคลจะมีแรงจูงใจภายในและเกิดความรักในกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วม

Vallerand et al. (2003) ให้นิยามความรักในงานว่าเป็นความชื่นชอบอย่างแรงกล้าต่อกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อตนเอง และบุคคลพร้อมทุ่มเทเวลาและพลังงานในการทำกิจกรรมนั้น โดยสามารถจำแนกรูปแบบของความรักในงานออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. Harmonious Passion ซึ่งเกิดจากแรงจูงใจภายในที่เป็นอิสระ บุคคลทำงานด้วยความสมัครใจ เห็นคุณค่าในงาน และสามารถบริหารสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวได้ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางจิตวิทยาในเชิงบวก

2. Obsessive Passion ซึ่งเกิดจากแรงกดดันภายในหรือภายนอก บุคคลทำงานเพื่อรักษาคุณค่าในตนเองหรือสถานะทางสังคม ส่งผลให้เกิดความตึงเครียด ความวิตกกังวล และผลลัพธ์ทางจิตวิทยาในเชิงลบ

แม้ว่าความรักในงานทั้งสองรูปแบบจะช่วยเพิ่มความทุ่มเทในการทำงาน แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน โดย Harmonious Passion มีความสัมพันธ์กับอารมณ์และความคิดเชิงบวก ขณะที่ Obsessive Passion เชื่อมโยงกับผลกระทบทางลบหลายประการ (Ho et al., 2011)

ต่อมา Zigarmi et al. (2009) ได้พัฒนาแนวคิดความรักในงานในมุมมองเชิงบวก โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดความผูกพันของพนักงาน (Employee Engagement) และนิยามความรักในงานว่าเป็นสภาวะทางอารมณ์และความคิดเชิงบวกที่เกิดจากการประเมินสถานการณ์การทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่ความตั้งใจในการทำงานและพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยเสนอโมเดลที่ประกอบด้วย ปัจจัยเชิงสาเหตุ 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์การ ปัจจัยด้านงาน และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของพนักงาน 5 ประการ คือ ความตั้งใจอยู่กับองค์การ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ความพยายามโดยสมัครใจ และการสนับสนุนองค์การ

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าความรักในงานเป็นพลังทางจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการทำงานเชิงบวก และเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมความผูกพันและประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในองค์การ

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในงาน (Work Responsibility)

ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนคุณภาพของบุคลากรและเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ นักวิชาการได้ให้ความหมายและจำแนกประเภทของความรับผิดชอบไว้ในหลายมิติ โดยครอบคลุมทั้งด้านภาระหน้าที่ ผลลัพธ์ของการกระทำ และความสัมพันธ์ในสังคมการทำงาน

พรรณิภา จรินทรศิริกุล (2564) ได้อธิบายความรับผิดชอบในบริบทการทำงานยุคใหม่ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ และความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ส่วนรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความรับผิดชอบไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติงานตามหน้าที่เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการยอมรับผลลัพธ์และการคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นในองค์การและสังคม

ในทำนองเดียวกัน อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์ (2565) ได้จำแนกความรับผิดชอบตามแนวคิดจิตวิทยาพฤติกรรมองค์การออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบในบทบาท ซึ่งเป็นความรับผิดชอบพื้นฐานตามที่องค์การกำหนดไว้ และความรับผิดชอบที่เกินกว่าบทบาท ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การหรือพฤติกรรมเพื่อส่วนรวมโดยสมัครใจ แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความรับผิดชอบเป็นทั้งหน้าที่ตามบทบาทและพฤติกรรมเชิงจิตสำนึกที่เกิดจากแรงจูงใจภายในของบุคคล

สมยศ นาวีการ (2563) และวิโรจน์ สารรัตนะ (2561) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า พฤติกรรมบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานหมายถึงการที่บุคคลปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่รอบคอบ มีความเพียรพยายาม อดทน ตรงต่อเวลา ยอมรับผลของการกระทำ และยึดมั่นในระเบียบข้อบังคับขององค์การ รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสุจริต

Albanese (1981) เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานโดยชี้ว่าพฤติกรรมความรับผิดชอบเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ความสามารถ การรับรู้บทบาทหน้าที่ และสภาพจิตของบุคคล กับปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมการทำงานในระดับใกล้ ระดับกลาง และระดับไกล ซึ่งปัจจัยทั้งสองด้านมีอิทธิพลร่วมกันต่อการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเป็นพฤติกรรมเชิงบูรณาการที่เกิดจากคุณลักษณะภายในบุคคลและบริบทแวดล้อมในการทำงาน โดยเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การอย่างยั่งยืน

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Work Participation)

การมีส่วนร่วมในการทำงานถือเป็นกลไกสำคัญของกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมขององค์การให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด การมีส่วนร่วมมิได้จำกัดเพียงการปฏิบัติงานตามคำสั่งเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ วางแผน ตัดสินใจ ปฏิบัติ และประเมินผล ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความภาคภูมิใจ และความผูกพันต่อองค์การ (Sense of Belonging) อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานและความยั่งยืนขององค์การ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในมุมมองที่สอดคล้องกัน โดย กรกนก เจริญสุข (2560) มองว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ขณะที่ ณฐพรรณ ชาญธัญกรรม (2560) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่บุคคลสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันโดยปราศจากการครอบงำจากภายนอก

พัชรินทร์ คีรีเมฆ (2560) และจุรีพร (2560) ให้ความสำคัญกับมิติของการเห็นพ้องต้องกันและการร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน ในขณะที่ พงษ์เสถียร (2562) และวิรัช (2563) เน้นว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานมีอำนาจในการตัดสินใจและแสดงความคิดริเริ่ม เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความกระตือรือร้นในการพัฒนาองค์การ

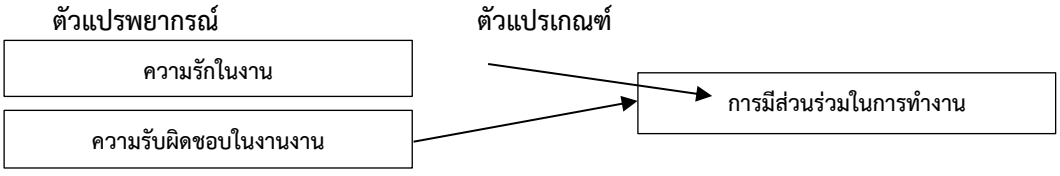
ในมุมมองสากล Keomany (2019) และ Manpayak & Manpayak (2020) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา โดยผู้นำต้องยอมรับศักยภาพของมนุษย์และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงออกของบุคลากร ขณะที่ Maller (1992) และ Pateman (1970) มองว่าการมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ตั้งอยู่บนหลักของความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจระหว่างฝ่ายบริหารและพนักงาน

O’Reilly (2008) เสริมว่าการมีส่วนร่วมของพนักงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงองค์การ โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารทั้งด้านเวลาและทรัพยากร

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการทำงาน หมายถึง กระบวนการที่พนักงานเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แบ่งตัวแปรออกเป็น 2 ส่วน คือ ตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรเกณฑ์ โดยตัวแปรพยากรณ์ที่ 1 คือ ความรักในงาน นอกจากนี้ตัวแปรพยากรณ์ที่ 2 คือ ความรับผิดชอนในงาน ในขณะที่ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งสามารถเขียนกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรักในงานและความรับผิดชอบในงานที่พยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Population and Sample)

1.1 ประชากร (Population)

พนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์จาก 2 บริษัท รวมจำนวน 850 คน (ข้อมูล ณ เมษายน 2568) แบ่งเป็นบริษัทที่หนึ่ง 600 คน และบริษัทที่สอง 250 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 440 คน * วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามสัดส่วนของจำนวนพนักงานในแต่ละบริษัท เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ครอบคลุมประชากรอย่างเหมาะสม

2. ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

2.1 ตัวแปรพยากรณ์ ความรักในงาน และ ความรับผิดชอบในงาน

2.2 ตัวแปรเกณฑ์ การมีส่วนร่วมในการทำงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยประยุกต์ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Checklist) จำนวน 5 ข้อ

3.2 ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรักในงาน (Work Passion) จำนวน 25 ข้อ

3.3 ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความรับผิดชอบในงาน (Work Responsibility) จำนวน 12 ข้อ

3.4 ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Work Participation) จำนวน 29 ข้อ

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.5.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทุกข้อมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3.5.2 การวิเคราะห์รายข้อ (Try-out) ทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย 40 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Corrected Item-Total Correlation) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า ≥ 0.2

3.5.3 ความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยมีผลดังนี้

1) ความรักในงาน ค่าอำนาจจำแนก .234-.675, ค่าความเชื่อมั่น .920
2) ความรับผิดชอบในงาน ค่าอำนาจจำแนก .548-.840, ค่าความเชื่อมั่น .930
3) การมีส่วนร่วมในการทำงาน ค่าอำนาจจำแนก .385-.826, ค่าความเชื่อมั่น .948

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยประสานงานขอความอนุเคราะห์จากสถานประกอบการทั้ง 2 แห่ง เพื่อจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google Forms) ผ่านผู้ประสานงานของแต่ละส่วนงาน โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์รวมทั้งสิ้น 440 ชุด เพื่อนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean = $\overline{X}$), และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับของตัวแปรและข้อมูลส่วนบุคคล

5.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

5.2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.2.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอำนาจการพยากรณ์ของความรักในงานและความรับผิดชอบในงานที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการทำงาน

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1 พบว่า พนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์มีระดับความคิดเห็นต่อตัวแปรต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ความรักในงานโดยรวม ($\overline{X}$ = 4.270, SD = .460) ความรับผิดชอบในงานโดยรวม ($\overline{X}$ = 4.390, SD = .350) และการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ($\overline{X}$ = 4.320, SD = .410) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความรักในงาน ความรับผิดชอบในงาน และการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

ตัวแปรที่ศึกษา	$\overline{X}$	SD	ระดับ
1. ความรักในงาน	4.270	0.460	มากที่สุด
2. ความรับผิดชอบในงาน	4.390	0.350	มากที่สุด
3. การมีส่วนร่วมในการทำงาน	4.320	0.410	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความรักในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ในระดับสูง (r = .770**) คิดเป็นร้อยละ 59.290 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความรักในงานกับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

ตัวแปรความรักในงาน	การมีส่วนร่วมในการทำงาน			
	r	r^2 x 100	*P*	ระดับความสัมพันธ์
ความรักในงาน โดยรวม	.770**	59.290	.00	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ ความรับผิดชอบในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ในระดับสูง (r = .730**) คิดเป็นร้อยละ 53.290 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบในงานกับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

ตัวแปรความรับผิดชอบในงาน	การมีส่วนร่วมในการทำงาน			
	r	r^2 x 100	*P*	ระดับความสัมพันธ์
ความรับผิดชอบในงาน โดยรวม	.730**	53.290	.01	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์นี้มุ่งพยากรณ์ การมีส่วนร่วมในการทำงาน ของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ โดยใช้ตัวแปรพยากรณ์ 2 ตัว ได้แก่ ความรักในงาน และ ความรับผิดชอบในงาน ผ่านวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อระบุตัวแปรที่มีนัยสำคัญต่อการพยากรณ์

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อคัดเลือกความรักในงานและความรับผิดชอบในงานที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์

ขั้นที่	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	Adj R^2	SE_{est}	F	P
1	- ความรักในงาน	.770	.593	.592	.215	638.642	.000
2	- ความรักในงาน - ความรับผิดชอบในงาน	.783	.614	.612	.210	347.176	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (ตารางที่ 4) พบว่ามี 2 ตัวแปรที่เข้าสู่สมการตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ตัวแปรความรักในงาน มีค่าสหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ .770 สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานได้ร้อยละ 59.3 (R^2 = .593) โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .215

ขั้นที่ 2 เมื่อตัวแปรเพิ่มความรับผิดชอบในงาน ค่าสหสัมพันธ์เพิ่มขึ้นเป็น .783 โดยร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมฯ ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 61.4 (R^2 = .614) และความคลาดเคลื่อนลดลงเหลือ .210 (ทั้งสองขั้นตอนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหารูปแบบพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

ขั้นที่	ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.b	B	t	P
1	ค่าคงที่	.898	.136		6.600	.000
	- ความรักในงาน	.797	.032	.770	25.271	.000
2	ค่าคงที่	.709	.138		5.127	.000
	- ความรักในงาน	.636	.045	.615	14.028	.000
	- ความรับผิดชอบในงาน	.200	.042	.211	4.823	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหารูปแบบสมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ = 0.709 + 0.636 (ความรักในงาน) + 0.200 (ความรับผิดชอบในงาน)

จากสมการดังกล่าวข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่าหากความรักในงานเพิ่มขึ้น 1 คะแนน โดยควบคุมตัวแปรอื่นไว้จะทำให้การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เพิ่มขึ้น 0.636 คะแนน หากความรับผิดชอบในงานเพิ่มขึ้น 1 คะแนน ควบคุมตัวแปรอื่นไว้จะทำให้การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยายนต์ เพิ่มขึ้น 0.200 คะแนน

เมื่อแปลงคะแนนดิบให้คะแนนมาตรฐาน (Z-Score) จะได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ = 0.615 (ความรักในงาน) + 0.211 (ความรับผิดชอบในงาน)

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความรักในงานมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

ผลการวิจัย พบว่า ความรักในงานมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน ตีความได้ว่า เมื่อความรักในงานของพนักงานเพิ่มสูงขึ้น ระดับการมีส่วนร่วมในการทำงานก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ว่า ความรักในงานสะท้อนถึงแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และทัศนคติเชิงบวกต่อองค์การ ทั้งในด้านความตั้งใจปฏิบัติงานและความพยายามโดยสมัครใจ เมื่อพนักงานมีความสุขและประเมินว่างานที่ทำมีคุณค่า จะนำไปสู่พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์และความผูกพันที่ต้องการให้องค์กรบรรลุประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ ณฐพรรณ ชาญธัญกรรม (2560) ที่ว่าการมีส่วนร่วมเกิดจากความสมัครใจเพื่อเป้าหมายร่วมกัน

สมมติฐานที่ 2 ความรับผิดชอบในงานมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐาน ตีความได้ว่า ชี้ให้เห็นว่าความตระหนักในบทบาทหน้าที่และความมุ่งมั่นในการควบคุมผลลัพธ์ของงาน เป็นปัจจัยหนุนที่ทำให้พนักงานกล้า

เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ มธุรดา (2554) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมครอบคลุมถึงการร่วมรับผิดชอบในผลลัพธ์ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 3 ความรักในงานและความรับผิดชอบในงานอย่างน้อยหนึ่งตัวแปรสามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ตัวแปรที่มีอำนาจในการพยากรณ์ตัวแปรการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ มีทั้งหมด 2 ตัวแปร คือ ความรักในงานและความรับผิดชอบในงาน สามารถพยากรณ์ตัวแปรการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ได้ร้อยละ 61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 3 สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อพนักงานมีความรักในงานควบคู่กับความรับผิดชอบ จะเกิดพลังทวีคูณในการอุทิศตนและใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อองค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรพรรณ (2550) ที่มองว่าการมีส่วนร่วมในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความผูกพันทั้งทางอารมณ์และสังคมต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 องค์การควรสร้างความมั่นใจในอาชีพ (Career Security) และทบทวนระบบสวัสดิการให้เป็นธรรม เพื่อรักษาแรงจูงใจภายในและส่งเสริมให้พนักงานอุทิศตนเพื่อองค์การในระยะยาว

1.2 องค์การควรสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) เพื่อให้พนักงานกล้ารับผิดชอบและเรียนรู้จากความผิดพลาดโดยไม่หวาดระแวง ซึ่งจะช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมให้สูงขึ้น

1.3 ควรมีการมอบอำนาจการตัดสินใจ (Empowerment) และลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน เพื่อเปิดโอกาสให้พนักงานได้ใช้ทั้งความรักและความรับผิดชอบในการสร้างนวัตกรรมให้กับกระบวนการผลิต

2. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น เช่น อิเล็กทรอนิกส์หรือบริการ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบริบทการทำงาน

2.2 เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก งานวิจัยในอนาคตควรใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์เชิงลึก) เพิ่มเติม เพื่อค้นหาแรงจูงใจเชิงลึกที่แบบสอบถามอาจไม่ครอบคลุม

2.3 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นที่อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการทำงาน นอกเหนือจากความรักในงานและความรับผิดชอบในงาน ควรเพิ่มตัวแปรด้านภาวะผู้นำ (Leadership) หรือวัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture) เพื่อเพิ่มอำนาจในการพยากรณ์โมเดลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำ และให้การช่วยเหลือในการดำเนินการทำวิจัย ตลอดจนให้คำปรึกษาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดีนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับการช่วยเหลือในหลาย ๆ ด้านจากผู้มีพระคุณหลาย ๆ ท่าน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้สั่งสอนประสิทธิ์ประสาทความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาในการศึกษารวมทั้งเจ้าหน้าที่คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือติดต่อประสานงานในเรื่องต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2561). *แผนพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.

กรกนก เจริญสุข. (2560). *การมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์การ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

จุรีพร รัตนมณี. (2560). *การมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรในองค์การ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ณฐพรรณ ชาญธัญกรรม. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนารีย์ ศรีสวัสดิ์. (2565). *การสร้างความผูกพันของบุคลากรในองค์การ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พงษ์เสถียร สุวรรณศรี. (2562). *การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณิภา จรินทรศิริกุล. (2564). *ความรับผิดชอบในงานกับจริยธรรมการทำงานของบุคลากร*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พัชรินทร์ คีรีเมฆ. (2560). *การมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อการพัฒนาองค์การ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิรัช วิรัชวิทย์. (2563). *พฤติกรรมองค์การและการมีส่วนร่วมในการทำงาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2561). *สมรรถนะและความรับผิดชอบในการทำงานของบุคลากร*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมยศ นาวีการ. (2563). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม. (2562). *แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในภาคอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2565). *รายงานสถานการณ์อุตสาหกรรมยานยนต์ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.

อนันต์ชัย สุภาวดี. (2557). *พฤติกรรมองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2565). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

Albanese, R. (1981). *Managing: Toward accountability for performance*. Irwin

Antonacopoulou, E. P. (2000). Employee development through self-development in hree retail banks. *Personnel Review*, *29*(4), 491-508

Dose, J. J., & Klimoski, R. J. (1995). Doing the right thing in the workplace: Responsibility in the face of accountability. *Employee Responsibilities and Rights Journal, 8*(3), 181-196. https://doi.org/10.1007/BF02621292

Ho, V. T., Wong, S. S., & Lee, C. H. (2011). A tale of passion: Linking job passion and cognitive engagement to employee work performance. *Journal of Management Studies, 48*(1), 26-47. https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2009.00878.x

Inamori, K. (1995). *A passion for success*. Kodansha International. Integro Leadership. (2010). *Work passion and organizational success*. IntegroLeadership Press.

Kanungo, R. N. (1982). Measurement of job and work involvement. *Journal of Applied Psychology, 67*(3), 341-349. https://doi.org/10.1037/0021-9010.67.3.341

Lucas, P. (1999). *Passion for work: The power of purpose*. McGraw-Hill.

Maller, J. (1992). Worker participation and organizational effectiveness. *Human Resource Management Review, 2*(4), 289-305.

Manpayak, S., & Manpayak, P. (2020). Employee participation and organizational development. *International Journal of Organizational Studies, 15*(1), 1-15.

O’Reilly, C. A. (2008). Leadership, culture, and organizational change. *California Management Review, 50*(2), 5-23.

Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

Robbins, S. P. (2001). *Organizational behavior* (9th ed.). Prentice Hall.

The Ken Blanchard Companies. (2009). *Employee work passion: Connecting the dots*. The Ken Blanchard Companies.

Vallerand, R. J., Blanchard, C., Mageau, G. A., Koestner, R., Ratelle, C., Léonard, M., Gagné, M., & Marsolais, J. (2003). Les passions de l'âme: On obsessive and harmonious passion. *Journal of Personality and Social Psychology, 85*(4), 756-767.

Zigarmi, D., Nimon, K., Houson, D., Witt, D., & Diehl, J. (2009). Beyond engagement: Toward a framework and operational definition for employee work passion. *Human Resource Development Review, 8*(3), 300-326.

Zigarmi, D., Nimon, K., Houson, D., Witt, D., Diehl, J., & Ford, K. (2011). A conceptual model of employee work passion. *Human Resource Development Review, 10*(2), 117-140.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การพัฒนาระบบข้อมูลเปิดเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยการเปลี่ยนผ่านจากระบบออฟไลน์สู่ดิจิทัล

DEVELOPMENT OF AN OPEN DATA SYSTEM TO ENHANCE GOOD GOVERNANCE AT THE FACULTY OF LAW, NARESUAN UNIVERSITY THROUGH OFFLINE-TO-DIGITAL TRANSITION

นารีจุติ ศรีแสงฉาย[1*] ษมาภรณ์ อินชำนาญ[2] และวรวรรณ กาละภักดี[3]
Nareejuti Srisangchay[1*] Samaporn Inchamman[2] and Worrawan Kalapukdee[3]

[1,2,3]คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1,2,3]Faculty of Law, Naresuan University

*Corresponding author, E-mail: nareejutis@nu.ac.th โทรศัพท์ 0 5596 1700

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการแสดงผลข้อมูลเปิด (Open Data) ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เปรียบเทียบผลการดำเนินงาน และประเมินประสิทธิภาพระบบตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลระบบ เจ้าหน้าที่ และผู้รับบริการ จำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย ระบบข้อมูลเปิดที่พัฒนาด้วย Google Looker Studio แบบบันทึกทางเทคนิค และแบบประเมินประสิทธิภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระบบที่พัฒนาขึ้นมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลอัตโนมัติและจัดหมวดหมู่ตามเกณฑ์ความโปร่งใส (ITA) ในรูปแบบรายงาน (Dashboard) 2) ผลการเปรียบเทียบเชิงเทคนิคหลังปรับปรุง พบว่าความครบถ้วนของข้อมูลเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 100 ความถูกต้องและเป็นปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 98 ระยะเวลาสืบค้นลดลงจาก 150 วินาที เหลือ 25 วินาที (ลดลงร้อยละ 83.33) และเข้าถึงข้อมูลได้ภายใน 1-2 คลิก 3) ผลการประเมินประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40) โดยด้านที่โดดเด่นที่สุด คือ การแสดงผลรายงาน (Dashboard) ที่เข้าใจง่าย สรุปได้ว่าระบบที่พัฒนาขึ้นช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ข้อมูลเปิด รูปแบบการแสดงผลข้อมูล ความโปร่งใส ประสิทธิภาพการให้บริการ

Abstract

This research and development study aimed to develop an Open Data visualization system for the Faculty of Law, Naresuan University, compare its performance, and evaluate system efficiency based on good governance principles. The purposive sample included 30 participants, comprising system administrators, staff, and users. Research instruments included an Open Data system developed using Google Looker Studio, technical logs, and efficiency evaluation forms. Data were analyzed using percentage, mean ($\bar{X}$, and standard deviation (S.D.).

The results revealed that: 1) The developed system features automated database integration and categorization according to Integrity and Transparency Assessment (ITA) criteria via interactive dashboards. 2) Technical comparison showed that after implementation, data completeness reached 100%, and accuracy/recency increased to 98%. Average search time significantly dropped from 150 to 25 seconds (an 83.33% reduction), requiring only 1-2 clicks for access. 3) Overall efficiency was rated at a high level ($\bar{X}$ = 4.40), with the most prominent feature being the user-friendly dashboard visualization. In conclusion, the developed model effectively enhances good governance by improving transparency and information accessibility.

Keywords: Open Data, Data Display Model, Transparency, Service Efficiency

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้กลายเป็นเสาหลักสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร โดยหัวใจสำคัญของการสร้างธรรมาภิบาลคือการเปลี่ยนข้อมูลให้เป็นสิ่งที่เข้าถึงและตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาการดำเนินงานของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมา คณะผู้ศึกษาพบว่ารูปแบบการนำเสนอข้อมูลเดิมมีข้อจำกัดสำคัญ คือ ผู้เข้าถึงข้อมูลส่วนใหญ่จำกัดเฉพาะบุคลากรภายในหน่วยงานเท่านั้น อีกทั้งข้อมูลยังมีลักษณะกระจัดกระจาย ยากต่อการสืบค้น และมุ่งเน้นการจัดเก็บในรูปแบบเอกสารมากกว่าการนำเสนอเพื่อการใช้งานจริง ด้วยเหตุนี้ คณะผู้ศึกษาจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนาระบบข้อมูลเปิด (Open Data) ของคณะนิติศาสตร์ ผ่านกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563) เพื่อยกระดับรูปแบบการแสดงผลให้มีความทันสมัย ใช้งานง่าย การพัฒนานี้ไม่ใช่เพียงการปรับปรุงทางเทคโนโลยี แต่เป็นการวางรากฐานทาง

ธรรมาภิบาลดิจิทัล ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการ เสริมสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรที่มีความโปร่งใส และแสดงถึงความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการข้อมูลที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

นอกจากนี้ การพัฒนาดังกล่าวยังเป็นการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มุ่งเน้นการปฏิรูปองค์กรสู่ระบบดิจิทัล และสอดรับกับนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการต่อยอดความรู้ในมิติต่าง ๆ โดยในการดำเนินการนี้ คณะผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการบริหารจัดการข้อมูลภายใต้ หลักนิติธรรม (Rule of Law) โดยเฉพาะการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยทางกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อให้มั่นใจว่าการเปิดเผยข้อมูลเพื่อความโปร่งใสนั้น จะดำเนินไปพร้อมกับการคุ้มครองสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและสูงสุด อันเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบและความเป็นธรรมในการบริหารจัดการข้อมูลอย่างมีธรรมาภิบาล (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, 2562)

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการแสดงผลข้อมูลเปิด (Open Data)
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารจัดการข้อมูลก่อนและหลังการปรับปรุง
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบข้อมูลเปิดของผู้ใช้งาน

กรอบแนวคิดการศึกษา

การพัฒนาระบบข้อมูลเปิดเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยการเปลี่ยนผ่านจากระบบออฟไลน์สู่ดิจิทัล คณะผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบระบบและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลและวัฒนธรรมข้อมูลเปิด หลักธรรมาภิบาลถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยเฉพาะหลักความโปร่งใส ซึ่งมิใช่เพียงการเปิดเผยข้อมูลตามระเบียบปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างวัฒนธรรมข้อมูลเปิดที่เปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากการตั้งรับเป็นเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการได้โดยสะดวก รวดเร็ว และตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ที่กำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Innovation and Transparency: OIT) ผ่านเว็บไซต์หลักของหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546; สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563)

2. แนวทางการออกแบบระบบข้อมูลเปิดเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาล จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเปิดเผยข้อมูล พบว่า ระบบที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลดิจิทัล ควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ระบบ

ต้องรองรับการนำเสนอข้อมูลที่ครอบคลุมภารกิจหลัก และมีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (Real-time) เพื่อประโยชน์ในการติดตามและตรวจสอบ 2) การเข้าถึงและใช้งานง่าย การออกแบบต้องคำนึงถึงประสบการณ์ผู้ใช้งาน โดยเปลี่ยนจากการนำเสนอไฟล์เอกสารแบบดั้งเดิมมาสู่การใช้รูปแบบการแสดงผลรายงาน (Dashboard) ซึ่งช่วยลดความซับซ้อนของข้อมูลและช่วยให้ผู้ใช้งานเข้าใจภาพรวมได้ดียิ่งขึ้น 3) มาตรฐานทางเทคนิคและการเชื่อมโยงข้อมูล (Interoperability): การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีความยืดหยุ่น เช่น การประยุกต์ใช้ระบบบริหารจัดการเนื้อหา (CMS) ร่วมกับ Google Looker Studio ซึ่งเป็นเครื่องมือแบบ Low-Code ที่ช่วยให้หน่วยงานสามารถบริหารจัดการข้อมูลได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดงบประมาณ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2565)

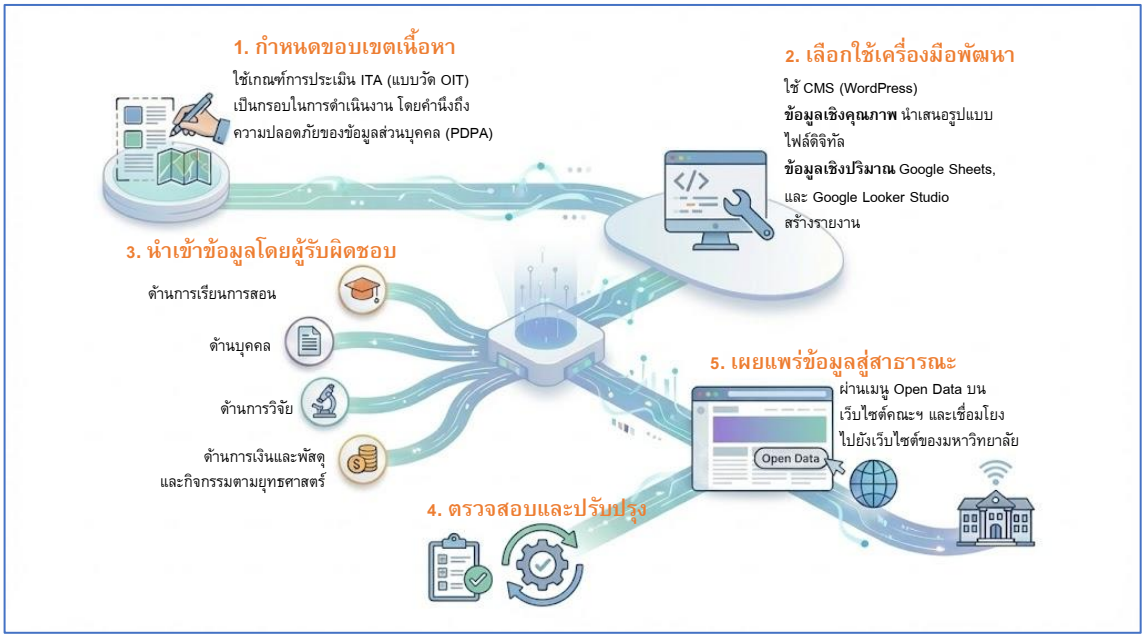
3. กรอบแนวคิดการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการแสดงผลข้อมูล Open Data คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กรอบแนวคิดในประยุกต์ใช้ทฤษฎีระบบ (System Theory) ร่วมกับวงจรบริหารงานคุณภาพ (Deming, 1993) เพื่อยกระดับกระบวนการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, 2540) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความกระจัดกระจายของข้อมูลเดิม โดยยึดเกณฑ์การประเมิน ITA (แบบวัด OIT) เป็นหลักในการกำหนดขอบเขตเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ตัวชี้วัดหลัก และ 5 ตัวชี้วัดย่อย รวมทั้งหมด 35 ข้อ (O1 - O35) (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2568) ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 9 การเปิดเผยข้อมูล (Open Data) เน้นการเปิดเผยข้อมูลพื้นฐาน การบริหารงาน และงบประมาณ ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.1 ข้อมูลพื้นฐาน (Basic Information) เพื่อให้ประชาชนรู้จักองค์กรและติดต่อได้ง่าย ได้แก่ O1 โครงสร้างหน่วยงาน O2 ข้อมูลผู้บริหาร O3 อำนาจหน้าที่ O4 ข้อมูลการติดต่อ O5 ข่าวประชาสัมพันธ์ O6 Q&A ช่องทางถาม-ตอบ ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.2 การบริหารงาน (Administration) เพื่อแสดงแผนงานและมาตรฐานการให้บริการ ได้แก่ O7 แผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาหน่วยงาน O8 แผนดำเนินงานประจำปี O9 รายงานผลการดำเนินงานประจำปี O10 คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ O11 คู่มือการให้บริการ O12 ข้อมูลสถิติการให้บริการ O13 E-Service ช่องทางการให้บริการผ่านระบบออนไลน์ ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.3 การจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement) เพื่อความโปร่งใสในการใช้งบประมาณ ได้แก่ O14 แผนการจัดซื้อจัดจ้าง O15 ประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง O16 ความก้าวหน้าการจัดซื้อจัดจ้าง O17 รายงานสรุปผลการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.4 การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล (HR) เพื่อความโปร่งใสในการดูแลบุคลากร O18 แผนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล O19 รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลประจำปี O20 ประมวลจริยธรรม มาตรฐานทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ O21 การขับเคลื่อนจริยธรรม กิจกรรมเสริมสร้างจริยธรรมในองค์กร ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.5 การส่งเสริมความโปร่งใส (Transparency Promotion) เพื่อเป็นช่องทางการร้องเรียนและการมีส่วนร่วม ได้แก่ O22 แนวปฏิบัติการจัดการเรื่องร้องเรียนการทุจริต O23 ช่องทางแจ้งเรื่องร้องเรียนการทุจริต O24 ข้อมูลสถิติเรื่องร้องเรียนการทุจริต O25 การเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม กิจกรรมที่ให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น ตัวชี้วัดที่ 10 การป้องกัน

การทุจริต (Corruption Prevention) เน้นนโยบายและการดำเนินการเพื่อป้องกันความเสี่ยง ตัวชี้วัดย่อยที่ 10.1 การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต ได้แก่ O26 นโยบาย No Gift Policy O27 การสร้างวัฒนธรรม No Gift Policy กิจกรรมปลุกจิตสำนึก O28 รายงานผลตามนโยบาย No Gift Policy O29 รายงานการรับทรัพย์สินโดยธรรมจรรยา O30 การประเมินความเสี่ยงการทุจริต วิเคราะห์ความเสี่ยงประจำปี O31 รายงานการจัดการความเสี่ยงการทุจริต รายงานผลการจัดการความเสี่ยง ตัวชี้วัดย่อยที่ 10.2 มาตรการภายในเพื่อป้องกันการทุจริต ได้แก่ O32 แผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต O33 รายงานผลการดำเนินการป้องกันการทุจริตประจำปี O34 มาตรการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใส O35 รายงานผลการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใส

3.2 กระบวนการ (Process) ใช้กระบวนการออกแบบสารสนเทศใหม่ (Re-architecting Information) โดยจำแนกกลุ่มข้อมูลที่ซับซ้อน ออกเป็น 5 หมวดหมู่ตามภารกิจหลัก ได้แก่ การเรียนการสอน การเงินและพัสดุ บุคคล วิจัย และยุทธศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับมุมมองของผู้ใช้งาน (User-Centric) และดำเนินการพัฒนาผ่านวงจร PDCA

3.3 ผลลัพธ์ (Output/Outcome) มุ่งให้เกิดระบบสารสนเทศที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ (Completeness) ตามเกณฑ์มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพในการเข้าถึง (Accessibility) ที่รวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบ Open Data ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

หมายเหตุ: ไอคอนประกอบจาก Freepik และ Pixel perfect ทาง www.flaticon.com

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การพัฒนาระบบข้อมูลเปิดเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยการเปลี่ยนผ่านจากระบบออฟไลน์สู่ดิจิทัล เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับมาตรฐาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยนำวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการนำเสนอข้อมูลบนเว็บไซต์ เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อนและหลังการปรับปรุง โดยเทียบเคียงกับเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA)

2. ขอบเขตการศึกษา เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารสาธารณะ (Public Data) ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

2.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานองค์กร 2) ข้อมูลหลักสูตรปรัชญาของหลักสูตร และที่เกี่ยวข้อง 3) แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการคณะและแผนปฏิบัติการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 4) ข้อมูลบุคลากร

2.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ด้านการเรียนการสอน 2) ด้านการเงินและพัสดุ 3) ด้านบุคคล 4) ด้านการวิจัย 5) กิจกรรมตามยุทธศาสตร์

3. พื้นที่ศึกษา หน้าเว็บไซต์หลัก (Official Website) และเมนู Open Data ของคณะนิติศาสตร์ และเชื่อมโยงไปยัง Open Data ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คณะผู้ศึกษา สามารถแบ่งเครื่องมือ 2 ประเภท ดังนี้

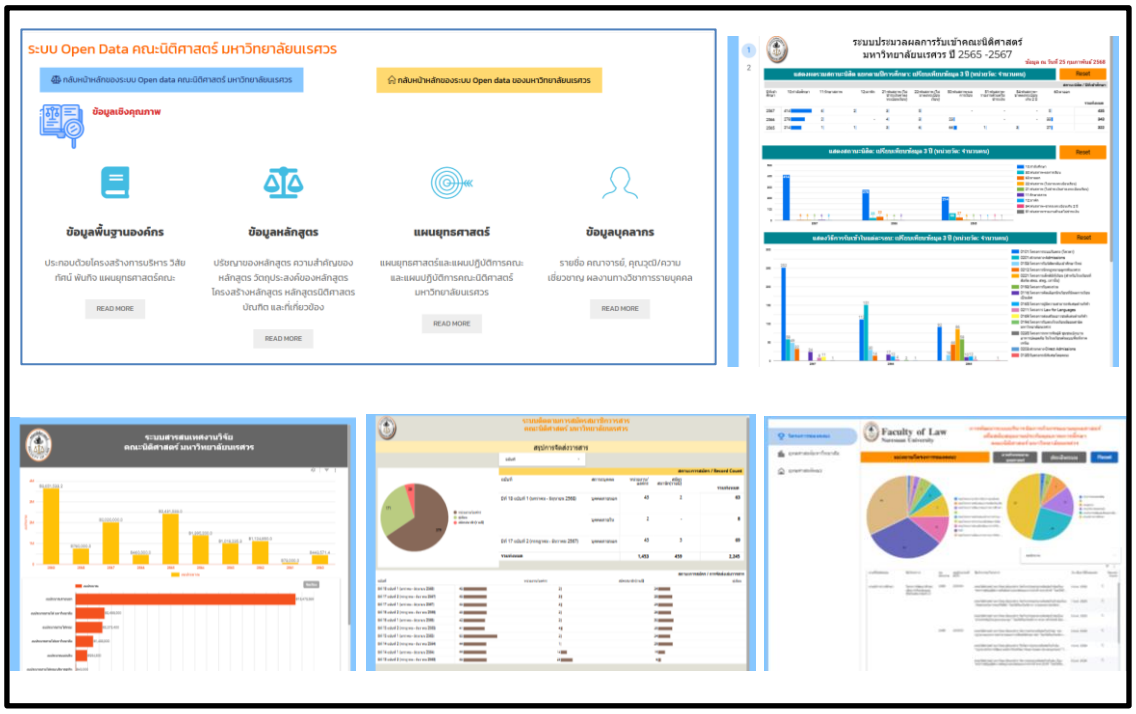
4.1 เครื่องมือในการพัฒนา (Development Tool) ได้แก่ 1) ระบบบริหารจัดการเว็บไซต์ (Content Management System: CMS) 2) แอปพลิเคชันจาก Google Workspace ที่มหาวิทยาลัยสนับสนุน โดยใช้ Google Sheets ในการบริหารจัดการข้อมูลเบื้องหลัง Google Looker Studio สำหรับสร้างรายงานแบบโต้ตอบ (Interactive Chart) (Google Cloud, 2024)

4.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection Tool) แบบบันทึกผลการทดสอบประสิทธิภาพระบบ สำหรับคณะผู้ศึกษา และแบบประเมินประสิทธิภาพระบบ สำหรับกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา

คณะผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) เพื่อยกระดับหน้าเว็บไซต์ Open Data (https://www.law.nu.ac.th/opendata/) จากระบบออฟไลน์ที่กระจัดกระจายสู่ศูนย์กลางข้อมูลดิจิทัล" ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ ITA โดยเน้นการออกแบบส่วนต่อประสาน (UI) ที่ทันสมัยและใช้งานง่าย แบ่งหมวดหมู่การนำเสนอข้อมูลเป็น 2 รูปแบบหลัก ดังนี้

1. การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานองค์กร โครงสร้างการบริหาร วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ เพื่อแสดงความชัดเจนและโปร่งใสในการดำเนินงาน และข้อมูลเชิงปริมาณ นำเสนอผ่านรายงาน (Dashboard) ที่เชื่อมโยงข้อมูล 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน, การเงินและพัสดุ, ด้านบุคคล, ด้านการวิจัย และกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ เพื่อแสดงเจตนารมณ์ด้านธรรมาภิบาลและการขับเคลื่อนองค์กรที่ตรวจสอบได้

ภาพที่ 2 แสดงการพัฒนาระบบในส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ

2. การเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลเปิดระดับมหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ได้บูรณาการข้อมูลเข้ากับระบบ NU Open Data (CKAN) ของมหาวิทยาลัยนเรศวร (https://opendata.nu.ac.th/) ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ระดับสากลสำหรับจัดการ Data Catalog เพื่อให้ชุดข้อมูลของคณะฯ เป็นข้อมูลสาธารณะที่เข้าถึง ค้นหา และนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมคณะกรรมการประจำคณะ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2568 การพัฒนานี้จึงถือเป็นการสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ทางกฎหมายและข้อมูลการบริหารงานที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย และโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลดิจิทัลอย่างยั่งยืน

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการแสดงผลข้อมูล

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและเครื่องมือ คณะผู้ศึกษา ทดสอบประสิทธิภาพเชิงเปรียบเทียบด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐาน และผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 ท่าน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านที่เกี่ยวข้อง โดยกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ของรอสโค (Roscoe, 1975) ประกอบด้วย 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้ดูแลระบบ (2 คน) เจ้าหน้าที่เจ้าของข้อมูล (5 คน) และผู้บริหาร/หัวหน้างาน (3 คน) 2) กลุ่มผู้รับบริการ จำนวน 20 คน ได้แก่ นิสิต (15 คน) และบุคคลภายนอก (5 คน) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามรายข้อมีค่าระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกข้อ (ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป) และมีค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.83

2. คณะผู้ศึกษาได้กำหนดโจทย์สถานการณ์จำลองในการสืบค้นข้อมูลสำคัญ ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ OIT จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนการสอน 2) ด้านการเงินและพัสดุ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการวิจัย และ 5) กิจกรรมตามยุทธศาสตร์

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะก่อนพัฒนา คณะผู้ศึกษา ดำเนินการสืบค้นข้อมูลตามโจทย์ผ่าน เว็บไซต์เดิม โดยทำการจับเวลาเป็นรายวินาที นับจำนวนการคลิก (Click Stream) และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลเทียบกับเกณฑ์ ITA และระยะหลังพัฒนา (Post-test) คณะผู้ศึกษา ดำเนินการสืบค้นข้อมูลตามโจทย์ชุดเดิม แต่เปลี่ยนมาสืบค้นผ่าน ระบบข้อมูลเปิด (Open Data) ที่พัฒนาขึ้นใหม่ และทำการบันทึกผลเช่นเดียวกัน จากนั้นจึงนำระบบที่พัฒนาแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ทดลองใช้งานจริงและตอบแบบประเมินประสิทธิภาพระบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบโดยคณะผู้ศึกษา อาทิ เวลาเฉลี่ย จำนวนคลิก และความถูกต้อง มาเปรียบเทียบและคำนวณหาค่าร้อยละของการเปลี่ยนแปลง (Percentage Change) เพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นของระบบใหม่

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบโครงสร้างข้อมูลใหม่กับเกณฑ์มาตรฐาน ITA (OIT Matrix)

หมวดหมู่ข้อมูลใหม่	รายการข้อมูลที่นำเสนอ	สอดคล้องกับตัวชี้วัด ITA (OIT Code)	รูปแบบการแสดงผล
1. ด้านการเรียนการสอน	- คู่มือการให้บริการสำหรับนิสิต - ข้อมูลหลักสูตรการศึกษา - สถิติการให้บริการ (จำนวนนิสิต/ผู้สำเร็จการศึกษา ฯลฯ)	O11, O12, O13	- Digital File - Dashboard (แสดงกราฟสถิตินิสิต)

หมวดหมู่ข้อมูลใหม่	รายการข้อมูลที่นำเสนอ	สอดคล้องกับตัวชี้วัด ITA (OIT Code)	รูปแบบการแสดงผล
2. ด้านการเงินและพัสดุ	- แผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี	O8, O9	- Looker Studio (กราฟสรุปการใช้งบ)
	- แผนการจัดซื้อจัดจ้าง	O14, O15, O16, O17	
	- ประกาศจัดซื้อจัดจ้าง		
	- รายงานสรุปผลการจัดซื้อจัดจ้าง		
3. ด้านบุคคล	- โครงสร้างองค์กร / ข้อมูลผู้บริหาร	O1, O2, O3, O4	- Interactive Org Chart
	- อำนาจหน้าที่ / ช่องทางติดต่อ	O18, O19, O20, O21	- Infographic
	- หลักเกณฑ์การบริหารงานบุคคล		
	- รายงานผลการพัฒนาบุคลากร		
4. ด้านการวิจัย	- รายงานผลการดำเนินงาน	O5, O6, O9	- Website Searchable
	- ฐานข้อมูลงานวิจัยและบริการวิชาการ	ส่วนเสริมเพื่อความเป็นเลิศ	- Online Database
	- ข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรมวิจัย		
5. กิจกรรมตามยุทธศาสตร์	- แผนยุทธศาสตร์คณะ	O7, O10	- Digital File
	- นโยบาย No Gift Policy	O22, O23, O24, O25	- Google Forms
	- การประเมินความเสี่ยงการทุจริต	O26 - O35	
	- การจัดการเรื่องร้องเรียน		

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการข้อมูลเปิด (Open Data) ก่อนและหลังการพัฒนา

รายการตัวชี้วัด	ก่อนพัฒนา	หลังพัฒนา	การเปลี่ยนแปลง
ความครบถ้วนของข้อมูลตามเกณฑ์ ITA	ร้อยละ 62	ร้อยละ 100	เพิ่มขึ้น 38 จุด
ความถูกต้องและความเป็นปัจจุบันของข้อมูล	ร้อยละ 55	ร้อยละ 98	เพิ่มขึ้น 43 จุด
เวลาเฉลี่ยในการค้นหาข้อมูล	150 วินาที	25 วินาที	ลดลงเฉลี่ย 83.33%
จำนวนคลิกในการเข้าถึงข้อมูลสำคัญ	5-7 คลิก	1-2 คลิก	ลดลง 70%
การแสดงผลเชิงภาพ	ไม่มี (0 ชิ้น)	11 ชิ้น	จัดทำใหม่
ปริมาณการเข้าชมหน้าเว็บ*	ไม่มีการเก็บข้อมูล	421 ครั้ง	สร้างการเข้าถึง 421 ครั้ง

หมายเหตุ: * เดิมยังไม่มีหน้าเมนู Open Data โดยเฉพาะ

ตารางที่ 3 แสดงสรุปผลการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบข้อมูลเปิด

กลุ่มผู้ประเมิน / รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการประเมิน
1. ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ (n=3)	**4.73**	**0.23**	**มากที่สุด**
1.1 ด้านการวิเคราะห์และออกแบบระบบ	4.83	0.29	มากที่สุด
1.2 ด้านประสิทธิภาพการทำงาน	4.50	0.50	มาก
1.3 ด้านความมั่นคงปลอดภัย	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ผลการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้ใช้งาน (n=30)	**4.35**	**0.57**	**มาก**
2.1 ด้านการใช้งาน (Usability)	4.40	0.60	มาก
2.2 ด้านเนื้อหาและสารสนเทศ (Content)	4.36	0.59	มาก
2.3 ด้านการทำงานของระบบ (Functionality)	4.29	0.62	มาก
ภาพรวมความสำเร็จของระบบ	**4.54**	**0.40**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการพัฒนาระบบข้อมูลเปิดเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลของคณะนิติศาสตร์ ประสบความสำเร็จในเกณฑ์มากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาในส่วนของ คุณภาพระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.23) โดยประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญและได้คะแนนสูงสุด คือ ด้านความมั่นคงปลอดภัยในการจัดการสิทธิ์ผู้ใช้งาน ซึ่งได้คะแนนเต็ม ($\bar{X}$= 5.00) แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในระบบการคุ้มครองข้อมูลตามหลักนิติธรรม รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์และออกแบบระบบที่มีการเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัล (CMS/Looker) ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร ในส่วนของประสิทธิภาพระบบของผู้ใช้งาน จำนวน 30 คน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.40) โดยประเด็นที่โดดเด่นที่สุด คือ การแสดงผลรายงาน (Dashboard) ในรูปแบบกราฟและสถิติที่อ่านเข้าใจง่าย ซึ่งได้รับคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาและสารสนเทศ ซึ่งผู้ใช้งานเห็นว่าข้อมูลมีความครบถ้วนตามเกณฑ์ความโปร่งใส ($\bar{X}$ = 4.43) และมีความเป็นปัจจุบันสม่ำเสมอ สำหรับด้านการทำงานของระบบมีความรวดเร็วและสามารถแสดงผลได้ดีในทุกอุปกรณ์ (Responsive Design)

อภิปรายผล

จากการพัฒนาระบบข้อมูลเปิด (Open Data) ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะผู้ศึกษาพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการพัฒนาระบบตามวงจรคุณภาพ (PDCA) และการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล ความสำเร็จของระบบเกิดจากการนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนออกแบบโครงสร้างสารสนเทศตามเกณฑ์ ITA ไปจนถึงการทดสอบใช้งานจริง สอดคล้องกับ

แนวคิดของ กุลพัทธ์ กุลชาติดิลก (2567) ที่ระบุว่าการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพงาน การเลือกใช้เทคโนโลยี Low-Code (Google Workspace และ Looker Studio) ไม่เพียงแต่สร้างความคุ้มค่าตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs เป้าหมายที่ 12) แต่ยังช่วยลดขั้นตอนการทำงานและประหยัดทรัพยากร ตามงานวิจัยของ วงศวัฒน์ เทพาศักดิ์ และสมหมาย ขันทอง (2567) ส่งผลให้ประสิทธิภาพการเข้าถึงข้อมูลเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยลดเวลาการสืบค้นลงถึงร้อยละ 83.33 และเพิ่มความถูกต้องของข้อมูลเป็นร้อยละ 98

2. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในองค์กรระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบโจทย์ธรรมาภิบาลดิจิทัล ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้านความโปร่งใส (Transparency) และภาระรับผิดชอบ (Accountability) การจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ง่ายผ่านรายงาน (Dashboard) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และเกณฑ์ OIT ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2568) ผลการประเมินจากผู้ใช้งานที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40) โดยเฉพาะในด้านการแสดงผลรายงาน (Dashboard) ที่อ่านเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ = 4.50) ยืนยันว่าการใช้ Data Visualization ช่วยยกระดับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ช่วยให้ข้อมูลที่ซับซ้อนกลายเป็นสิ่งที่สาธารณชนเข้าถึงและทำความเข้าใจได้รวดเร็ว สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามผลการศึกษาของ ธีรเสฏฐ์ ศิรธนานนท์ (2566)

3. ความสมดุลระหว่างความโปร่งใสและการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวประเด็นสำคัญที่ค้นพบ คือ การยกระดับธรรมาภิบาลข้อมูล ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับความรับผิดชอบตามหลักนิติธรรม คณะผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและคัดกรองข้อมูลตาม (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, 2562) เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิการรับรู้ และสิทธิความเป็นส่วนตัว การเปิดเผยข้อมูลเชิงรุกโดยไม่ต้องรอการร้องขอ เช่น ผลการจัดซื้อจัดจ้างหรืองบประมาณ สะท้อนถึงความเป็นเลิศในการบริหารจัดการข้อมูลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ (SDGs เป้าหมายที่ 16) อันเป็นภาพลักษณ์สำคัญของคณะนิติศาสตร์ในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการปฏิบัติงาน การจัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคนอื่น ๆ หรือผู้ที่มารับงานต่อสามารถปฏิบัติงานได้ในมาตรฐานเดียวกัน

2. ด้านนโยบายและการบริหาร การยกระดับผลการประเมิน ITA ผู้บริหารสามารถนำรูปแบบการแสดงผลนี้ ไปใช้เป็นเครื่องมือหลักในการกำกับดูแลงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใส (Integrity and Transparency Assessment: ITA) แบบวัดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (OIT) และการสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ปรับปรุงใหม่นี้ เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อแสดงถึงความโปร่งใสและความพร้อมในการเข้าสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก

3. ด้านการต่อยอดงาน สามารถนำไปขยายผลสู่หน่วยงานย่อย สามารถนำโครงสร้าง (Structure) และรูปแบบการจัดวางที่พัฒนาสำเร็จแล้ว ไปปรับใช้กับหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงานภายในอื่น ๆ ของคณะฯ

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จในการพัฒนาระบบครั้งนี้ ได้รับความอนุเคราะห์และการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากคณะผู้บริหาร ตลอดจนความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุกท่านในการปรับปรุงข้อมูลให้มีความถูกต้อง เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้มีการดำเนินงานที่โปร่งใส คณะผู้จัดทำขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ นายนรรัตน์ โพธิ์เอม (นิติกรชำนาญการ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกองกฎหมาย มหาวิทยาลัยนเรศวร), นายภาสวีร์ อ่องรัก (นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร) และนางสาววรรณาภรณ์ เทียรท้าว (บรรณารักษ์ปฏิบัติการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร) ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของระบบ อีกทั้ง ขอขอบคุณผู้เข้าร่วมประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบทุกท่าน ที่สละเวลาในการทดสอบและให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงและพัฒนางานตามวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

กุลพัทธ์ กุลชาติดิลก. (2567). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐด้วยวงจรคุณภาพ PDCA. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6*(3), 567-578.

เดือนเพ็ญ อนันต์พัฒนกุล. (2564). การจัดระบบสารสนเทศการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการบูรณาการการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์, 8*(1), 19-30.

ธีรเสฏฐ์ ศิรธนานนท์. (2566). การวัดผลการมีธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรม มสธ. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 3*(2), 20-36.

พระราชบัญญัติข่อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. (2540, 10 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 114 ตอนที่ 46 ก. หนา 1-22.

พระราชบัญญัติคุมครองขอมูลสวนบุคคล พ.ศ. 2562. (2562, 27 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก, หนา 52-95.

มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2566). *ประกาศมหาวิทยาลัยนเรศวร เรื่อง นโยบายขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)*. https://www.sdgs.nu.ac.th/wp-content/uploads/2024/04/Policy-SDGs.NU_.pdf

มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ม.ป.ป.). *เกี่ยวกับ*. https://opendata.nu.ac.th/about

วงศวัฒน์ เทพาศักดิ์ และสมหมาย ขันทอง. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย. *วารสารวิทยสารสนเทศและเทคโนโลยี, 5*(2), 69-82.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2568). *ปฏิทินและกรอบหลักเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. https://itas.nacc.go.th/file/detail/442042

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). *คู่มือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2565). *มาตรฐานรัฐบาลดิจิทัล ว่าด้วยกรอบแนวทางการพัฒนามาตรฐานการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ (มรด. 2-1: 2565)*. สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน).

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2563). *มาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Data Standard)*. https://data.go.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)*. https://sdgs.nesdc.go.th

Deming, W. E. (1993). *The new economics for industry, government, education*. Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.

Google Cloud. (2024). *Looker studio help: About looker studio*. https://support.google.com/looker-studio/answer/6283323

Roscoe, J. T. (1975). *Fundamental research statistics for the behavioral sciences* (2nd ed.). Holt, Rinehart and Winston.

องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

THE COMPONENTS OF INTERGRATED ACADEMIC ENTERPRISE RISK MANAGEMENT OF SMALL SCHOOL EDUCATION SANDBOX

ประกายดาว ใจคำปัน[1*] ภูเบศ พวงแก้ว[2] ชูชีพ พุทธประเสริฐ[3] และณัฐิยา ตันตรานนท์[4]
Prakaidao Jaikampun[1*] Phubet Poungkaew[2] Choocheep Putthaprasert[3] and Nuttiya Tantranon[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[1-4]Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: prakaidao017@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ โดยเริ่มต้นจากการสังเคราะห์องค์ประกอบเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 20 แหล่งข้อมูล และการตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ผลการสังเคราะห์ พบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านผู้เรียน 4) ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา 5) ด้านการบริหารจัดการ

ผลจากการตรวจสอบ ยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่าถูกต้อง เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100 ทุกองค์ประกอบ และมีมติเพิ่มเติมองค์ประกอบที่ 6 ด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม และปรับชื่อในองค์ประกอบที่ 4 จาก ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เป็น ด้านระบบนิเวศทางการเรียนรู้

คำสำคัญ: องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยง ความเสี่ยงเชิงบูรณาการ ความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

This research aimed to synthesize and validate the components of Integrated Academic Risk Management (IARM) for Small Schools in Educational Sandbox Areas. The researcher employed a multi-phase mixed-methods approach. Initially, the preliminary components were synthesized from 20 related documents and research studies. These components were then validated through a Focus Group Discussion with nine qualified experts.

The synthesis results revealed that the IARM components for small schools in educational sandbox areas initially comprised five dimensions: 1) Teaching and Learning Management, 2) Educational Personnel, 3) Learners, 4) Educational Environment, and 5) Administration and Management.

The validation results from the experts indicated that all preliminary components were correct and appropriate (100%). Furthermore, the experts unanimously resolved to add a sixth component, namely Research and Innovation Development, and to adjust the name of the fourth component from "Educational Environment" to "Learning Ecosystem."

Keywords: “ Risk Management Framework Components, Enterprise Risk Management, Integrated Academic Enterprise Risk Management, Education Sandbox”

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาและการบริหารภาครัฐถือเป็นหัวใจสำคัญภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ซึ่งกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศโดยเน้นหลักการสร้าง นวัตกรรม ความโปร่งใส และการประเมินความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของพลวัตทางเศรษฐกิจโลกและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงส่งผลให้องค์กรทุกภาคส่วนต้องปรับตัวและพัฒนากลไกการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงรุก เพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง (จิรพร สุเมธีประสิทธิ์ และคณะ, 2556; พงศา บุญชัยวัฒนโชติ, 2562) แนวคิดการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการ (Enterprise Risk Management: ERM) จึงได้รับการยอมรับในฐานะกรอบการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ช่วยสร้างความมั่นคงและยั่งยืนแก่องค์กร เพื่อตอบสนองต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ รัฐบาลได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 โดยมีเจตนารมณ์ในการมอบอิสระและกระจายอำนาจการบริหารจัดการ

สู่สถานศึกษานำร่อง ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้เกิดการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

อย่างไรก็ตาม การได้รับอิสระและความคล่องตัวดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน โรงเรียนขนาดเล็ก (Small Schools) ที่ต้องรับผิดชอบในการจัดทำและประเมินผลหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ด้วยตนเอง ย่อมนำมาซึ่งความเสี่ยงเชิงวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านประสบการณ์และการขาดแนวปฏิบัติกลางในการจัดการความเสี่ยงด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (2559) ได้อธิบายว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งหรือเป็น “ผู้บริหารมือใหม่” มักขาดประสบการณ์ในการจัดการหรือการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นภายในองค์กร โดยเฉพาะโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีการบริหารจัดการตนเองอย่างอิสระและคล่องตัวในด้านงานวิชาการ ในกระบวนการจัดทำหลักสูตรและการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ยังไม่มีระเบียบหรือแนวปฏิบัติกลางจากส่วนกลาง ทำให้สถานศึกษาต้องกำหนดรูปแบบและเครื่องมือการวัดประเมินด้วยตนเอง ส่งผลให้แต่ละโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะที่แตกต่างกันตามบริบทเชิงพื้นที่ของตน เช่น บางโรงเรียนนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปบูรณาการร่วมกับ 8 กลุ่มสาระวิชา บางโรงเรียนจัดทำเป็นหลักสูตรเพิ่มเติม ความแตกต่างดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายและความยุ่งยากในการวัดและประเมินผลผู้เรียน อีกทั้งตามแนวทางปฏิบัติ การประเมินผลฐานสมรรถนะจะดำเนินการทุก ๆ 3 ปี ทำให้ในปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งยังไม่ได้ดำเนินการวัดและประเมินผลดังกล่าว การบริหารงานด้านวิชาการจึงถือเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยทั้งความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้บริหารอย่างมาก

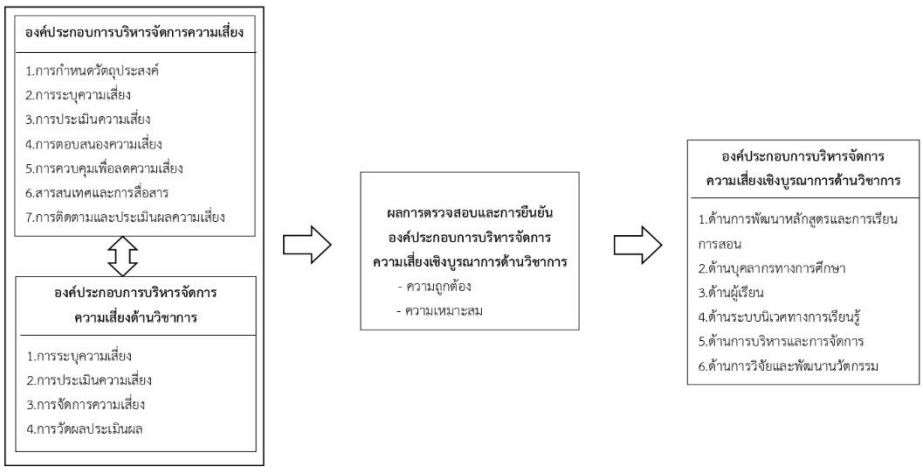
และ ดร.อนุกูล ศรีสมบัติ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 1 (สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2568) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไว้ว่า ลักษณะพื้นที่ตั้งของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมนั้นมีความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงมีบริบทเฉพาะของการเป็นพื้นที่นำร่องด้านนวัตกรรมการศึกษา อาทิเช่น การขาดความเข้าใจเชิงลึกด้านวิชาการ ไม่ใช่แค่เรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างเดียว แต่รวมถึง ความเสี่ยงจากหลักสูตร, การจัดการเรียนการสอน, บุคลากรครู, สื่อการเรียนรู้, การประเมินผล, หรือแม้กระทั่งสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน อีกทั้งนโยบาย ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในเรื่อง การยุบ ควบรวมเป็นเรื่องที่ท้าทายในการบริหาร โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่ต้องหากลยุทธ์หรือรูปแบบในการบริหารและการจัดการความเสี่ยงที่เป็นรูปธรรม และดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้สถานศึกษาของโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีรากฐานที่แข็งแกร่งในการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านวิชาการและนำไปสู่คุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสังเคราะห์ตรวจสอบ และยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ผลการวิจัยนี้ เป็นผลจากการสังเคราะห์แนวคิดร่วมกับการตรวจสอบและยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง นำมาซึ่งความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่และถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาและออกแบบ กลยุทธ์ ในการบริหารจัดการความเสี่ยงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่มีความยืดหยุ่นและเป็นระบบสำหรับสถานศึกษา โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
2. เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (เพิ่มคำว่า ผลการตรวจสอบ)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการ หมายถึง กระบวนการที่องค์กรใช้ เพื่อระบุ ประเมิน และจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในทุกระดับขององค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบไปด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การตอบสนองความเสี่ยง การควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง สารสนเทศและการสื่อสาร การติดตามและประเมินความเสี่ยง

2. องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมหมายถึง ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่รวมกันเป็นกรอบการทำงาน เพื่อช่วยให้องค์กรสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งประกอบ 6 ด้าน คือ 1) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน 2) ความเสี่ยงด้านบุคลากรทางการศึกษา 3) ความเสี่ยงด้านผู้เรียน 4) ความเสี่ยงด้านระบบนิเวศทางการเรียนรู้ 5) ความเสี่ยงด้านการบริหารและการจัดการ และ6) ความเสี่ยงด้านวิจัยและนวัตกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หมายเลขรับรอง IRBCMRU 2025/475.09.09 ทั้งนี้คณะกรรมการมีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย แบบผสมผสานวิธีพหุระยะ (Multi - Phase Mixed Method Research) โดยดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำราบทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา อย่างน้อย 3 ปีขึ้นไปโดยเลือกจากทุกเขตในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีตำแหน่ง วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมงานวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นการศึกษาจากแนวคิดและผลงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศ

2. แบบตรวจสอบการยืนยันการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นการศึกษาจากแนวคิดและผลงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศเบื้องต้น จำนวน 20 แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย ศิริลักษณ์ ไชยมงค์ (2565) กานดา ปานอ่อน (2562) พรพรรณ์ งามโรจน์ (2560) ประนอม ศรีดี (2562) ณัฐวดี ศรีขวัญแก้ว (2557) สุภาวดี ดวงจันทร์(2559) อานนท์ พลไชย(2563) พอรุ้ง แสงนวล (2563) วันชัย คำหน่อ (2564) วราภรณ์ วงศ์ตาขี่ (2563) ดวงใจ ช่วยตระกูล (2551) ฤทธิชัย สุริยัน (2565) อินถา ศิริวรรณ (2561) ปิยะดา สุภารส (2566) เชาวนี แก้วมะโน (2565) ธัญญาลักษณ์ สายใหม่ (2560) อดิศักดิ์ เจริญจิต (2566) Bamber, C (2024) Paul Kwadwo Addo (2021) Tze Yin Khow (2022) โดยใช้เกณฑ์การแจกแจงความถี่ (Frequency) จากแหล่งข้อมูลที่นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบ โดยที่ผู้วิจัยใช้ความถี่ ร้อยละ 60 ขึ้นไป

2. การตรวจสอบยืนยันในการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยได้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแหล่งข้อมูลที่เป็นแนวคิดและผลงานวิจัยของ นักการศึกษาและนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ และการจัดลำดับตามความถี่ของข้อมูล เสนอเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการยืนยันองค์ประกอบ การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Thematic Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการ ด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จากแนวคิดและผลงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศเบื้องต้น จำนวน 20 แหล่งข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ลำดับที่	องค์ประกอบความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการ	ความถี่ (20 เรื่อง)	ร้อยละ
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน	20	100
2	ด้านบุคลากรทางการศึกษา	20	100
3	ด้านผู้เรียน	20	100
4	ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา	20	100
5	ด้านการบริหารจัดการ	20	100

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า องค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงที่สุดประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน 2)ด้านบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านผู้เรียน 4) ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา และ 5) ด้านการบริหารจัดการ โดยผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 เรื่อง พบว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านนี้มีความถี่ร้อยละ 100 ในทุกรายการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพวิชาการและเป็นจุดวิกฤตที่โรงเรียนขนาดเล็กต้องให้ความสำคัญในการวางแผนบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 2 ตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ลำดับที่	องค์ประกอบความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการ	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		มติข้อเสนอแนะ
		ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน	100	-	100	-	
2	ด้านบุคลากรทางการศึกษา	100	-	100	-	
3	ด้านผู้เรียน	100	-	100	-	
4	ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา	100	-	100	-	ปรับชื่อเป็นระบบนิเวศทางการเรียนรู้
5	ด้านการบริหารจัดการ	100	-	100	-	
6	ด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม	100	-	100	-	ให้เพิ่มองค์ประกอบความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

จากการตรวจสอบและยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบทั้งหมดมีความถูกต้องและความเหมาะสมในระดับร้อยละ 100 ทั้งนี้มีการปรับปรุงเชิงคุณภาพใน 2 ประเด็นสำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนชื่อองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษาเป็น “ด้านระบบนิเวศทางการเรียนรู้” เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทนวัตกรรม และผู้ทรงคุณวุฒิมติให้เพิ่มองค์ประกอบ “ด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม” เป็นด้านที่ 6 เพื่อให้ครอบคลุมภารกิจหลักของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างครบถ้วน

อภิปรายผล

1. จากการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่า องค์ประกอบความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการ มีทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน 2) ด้านบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านผู้เรียน 4) ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา 5) ด้านการบริหารจัดการ อีกทั้งยังพบประเด็นสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตและแนวทางการยกระดับคุณภาพการศึกษาภายใต้สภาวะการณ์ที่มีความจำกัดของทรัพยากร ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลเชิงวิชาการได้ดังนี้

ประการแรก ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน และด้านผู้เรียน มีความสัมพันธ์เชิงสมดุลที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในมิติสมรรถนะ โดยความเสี่ยงเชิงวิชาการที่สำคัญของโรงเรียนขนาดเล็กคือภาวะการเรียนรู้ที่ยึดเยื้อและไม่ตอบสนองต่อบริบทพื้นที่ ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่น (Curriculum Flexibility) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ที่ให้อิสระแก่สถานศึกษาในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อลดความเสี่ยงจากการที่ผู้เรียนขาดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตจริง

ประการต่อมา ด้านบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าความเสี่ยงด้านกำลังคนเป็นปัจจัยวิกฤตของโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการมิได้จำกัดอยู่เพียงการจัดหาบุคลากร แต่เป็นการสร้าง "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" (Professional Learning Community: PLC) และการยกระดับสมรรถนะครูสู่การเป็น "ครูนักนวัตกร" ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2561) ที่เสนอว่าในสภาวะที่มีความจำกัดทางการบริหาร ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยลดผลกระทบจากความขาดแคลนครูเฉพาะทางได้ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามศาสตร์และข้ามสถานศึกษาเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้

ในส่วนของ ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา และด้านการบริหารจัดการ พบว่าเป็นองค์ประกอบที่ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการ (Enterprise Risk Management: ERM) ช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่นวัตกรรมสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดด้านงบประมาณผ่านการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่ดึงเอาภาคี

เครือข่ายชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ประเด็นนี้สอดคล้องกับหลักการ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของภาคสังคม เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการความเสี่ยงด้านวิชาการอย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านที่ค้นพบนั้น มิได้มีลักษณะที่แยกส่วนจากกัน แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงระบบที่หนุนเสริมซึ่งกันและกัน (Integrated Synergy) การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการจึงเปรียบเสมือนกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้สามารถปรับตัวและพัฒนาคุณภาพวิชาการได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมยุคใหม่

2. ผลจากการตรวจสอบ ยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่า ความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน 2) ด้านบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านผู้เรียน 4) ด้านระบบนิเวศทางการเรียนรู้ 5)ด้านการบริหารจัดการ และ 6) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิมีมติเห็นชอบ คิดเป็นร้อยละ 100 และให้เปลี่ยนชื่อ ด้านสภาพแวดล้อมทาง การเรียนรู้ เป็น ระบบนิเวศทางการเรียนรู้ อีกทั้งให้เพิ่มองค์ประกอบในด้านที่ 6) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมขึ้น จะเห็นได้ว่า

ด้านที่ 1 ความเสี่ยงด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ในโรงเรียนขนาดเล็กภายใต้บริบทพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เผชิญกับความท้าทายสำคัญจากการปรับเปลี่ยนสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะและการปลดล็อกข้อจำกัดทางวิชาการ ซึ่งมักพบปัญหาความไม่พร้อมด้านองค์ความรู้และทักษะของบุคลากร ตลอดจนข้อจำกัดด้านทรัพยากรในการออกแบบการเรียนรู้นวัตกรรม ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับ ดังนั้น การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพจริงจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดความเสี่ยงจากการใช้หลักสูตรแกนกลางที่ไม่สอดรับกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประสาธน์ เนื่องเฉลิม (2561) ที่เน้นย้ำว่าหัวใจสำคัญของการลดความเสี่ยงเชิงวิชาการคือการพัฒนาสมรรถนะครู ทั้งในด้านการนิเทศ การประเมินผล และการปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปิดช่องว่างระหว่างความคาดหวังของนโยบายกับศักยภาพการปฏิบัติจริง และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืนในพื้นที่นวัตกรรม

ด้านที่ 2 ความเสี่ยงด้านบุคลากรทางการศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จได้ต้องอาศัยกระบวนการวางแผนที่เป็นระบบควบคู่กับการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ทีมงาน อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงที่สำคัญ คือ การขาดแคลนครูทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอกและการรับผิดชอบภาระงานที่หลากหลายเกินขีดความสามารถ จนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและทำให้บุคลากรขาดเวลาในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สราวุธ แย้มสงวน และคณะ (2562) ที่ระบุว่าความเสี่ยงในการจัดการผลการปฏิบัติงาน

ของบุคลากรเป็นประเด็นลำดับแรกที่ต้องเร่งบริหารจัดการ โดยการพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นกลไกสำคัญในการลดความเสี่ยงด้านวิชาการ นอกจากนี้ รัชฎาพร ทับสี (2563) ยังได้เน้นย้ำถึงความเสี่ยงด้านการธำรงรักษาบุคลากร โดยเสนอให้สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างความก้าวหน้าในสายอาชีพ การจัดสวัสดิการ และสิ่งจูงใจที่เหมาะสม เพื่อรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพและลดผลกระทบจากการโยกย้ายที่บั่นทอนความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ด้านที่ 3 ความเสี่ยงด้านผู้เรียน โรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมมุ่งเน้นการยกระดับสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ แต่ในทางปฏิบัติกลับเผชิญความเสี่ยงสำคัญจากการที่ระบบการวัดและประเมินผลสมรรถนะยังขาดความชัดเจน โดยเฉพาะในชั้นเรียนขนาดเล็กที่ครูต้องรับผิดชอบการสอนควบหลายระดับชั้น อีกทั้งความหลากหลายของภูมิหลังครอบครัวในพื้นที่ห่างไกลยังก่อให้เกิดช่องว่างทางการเรียนรู้และข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยนุช ม้ากลาง และคณะ (2563) ที่ระบุว่าความเสี่ยงด้านการวัดและประเมินผลที่ไม่สอดคล้องกับสภาพจริงถือเป็นความเสี่ยงทางวิชาการที่วิกฤตที่สุด เนื่องจากทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ไม่สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียนและยากต่อการนำไปพัฒนาต่อยอด เพื่อแก้ไขปัญหาความเสี่ยงนี้ พรพิมล ยมหา และคณะ (2564) ได้เสนอแนวทางสำคัญในการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงพัฒนา (Informative Feedback) แก่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งถือเป็นมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงจุดควรพัฒนาและสามารถยกระดับศักยภาพของตนเองได้อย่างตรงจุด

ด้านที่ 4 ด้านระบบนิเวศทางการเรียนรู้ ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มักเผชิญกับภาวะความโดดเดี่ยวในการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ใหม่ โดยขาดความเชื่อมโยงที่เข้มแข็งกับกลไกสนับสนุนระดับจังหวัด อีกทั้งการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนและชุมชนมักเป็นไปเพียงในเชิงรูปแบบ แต่ขาดการมีส่วนร่วมเชิงลึกในการร่วมออกแบบและขับเคลื่อนการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังไม่เอื้อต่อการทดลองสร้างสรรค์นวัตกรรมเท่าที่ควร ดังนั้น การจัดการความเสี่ยงในมิตินี้จึงต้องมุ่งเน้นการแปรสภาพข้อจำกัดด้านทรัพยากรสู่การใช้ประโยชน์สูงสุดเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพฑูรย์ ยวนทอง และคณะ (2563) ที่เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงรุกกับชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้ทรัพยากรทางสังคมเป็นแหล่งเรียนรู้ทดแทนข้อจำกัดของสถานศึกษา และใช้เป็นมาตรการควบคุมความเสี่ยงสำคัญในกรณีที่หลักสูตรสถานศึกษาไม่ตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ด้านที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ ในโรงเรียนขนาดเล็กถือเป็นกลไกกลางที่มีบทบาทสำคัญในการกระจายโอกาสทางการศึกษา แต่กลับเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างอย่างรุนแรง ทั้งด้านทรัพยากร งบประมาณ และกำลังคน โดยเฉพาะปัญหาการวางแผนอัตรากำลังที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการจริง ซึ่ง สราวุธ แย้มสงวน และคณะ (2562) ระบุว่าเป็นความเสี่ยงวิกฤตที่ทำให้โรงเรียนมีครูไม่ครบตามกลุ่ม

สาระวิชา ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในภาพรวม ด้วยเหตุนี้ โชติกา วงษ์สม (2565) จึงเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงโดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงภาวะผู้นำในการทบทวนระบบการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างโปร่งใส เพื่อสนับสนุนงานวิชาการและป้องกันความผิดพลาดจากการบริหารจัดการที่บกพร่อง นอกจากนี้ ปิยะนันท์ มั่นสืบ (2565) ยังได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นมาตรการควบคุมความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยลดความล่าช้า เพิ่มความแม่นยำในการจัดการข้อมูล และสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

ด้านที่ 6 ด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ถือเป็นมิติใหม่ที่เปลี่ยนผ่านจากการบริหารจัดการเชิงควบคุมไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยนุช ม้ากลาง และคณะ (2563) ที่ระบุว่าการบริหารความเสี่ยงด้านวิชาการต้องครอบคลุมถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการพัฒนานวัตกรรมการสอนถือเป็นมาตรการสำคัญที่ต้องผ่านการทดลองและการติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงจากการที่ผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ นอกจากนี้ โชติกา วงษ์สม (2565) ยังได้ให้ข้อเสนอแนะในการสร้างวัฒนธรรมการวิจัยภายในสถานศึกษาควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ด้านการวิจัยและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนองค์ความรู้และการพัฒนาที่ไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการทั้ง 6 ด้าน เป็นกลไกเชิงระบบที่เชื่อมโยงการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และผู้เรียน เข้ากับระบบนิเวศการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ทันสมัย โดยอาศัยการวิจัยและนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ เพื่อลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็กและยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

นำองค์ประกอบการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำเป็นแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงบูรณาการด้านวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

เอกสารอ้างอิง

จิรพร สุเมธีประสิทธิ์, มัทธนา พิพิธเนาวรัตน์ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2556). *การบริหารความเสี่ยงอย่างมืออาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). แมคกรอ-ฮิล.

โชติกา วงษ์สม. (2565). การบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, *10*(2), 427-440.

ประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2561). *หลักการศึกษาเบื้องต้น*. คลังนานาวิทยา.

ปิยนุช ม้ากลาง, เสนอ ภิรมจิตร, และศิริชัย กาญจนวาสี. (2563). การบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, *26*(2), 21-38.

ปิยะนันท์ มั่นสืบ. (2565). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารความเสี่ยงด้านวิชาการในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, *8*(2), 286-296.

พงศา บุญชัยวัฒนโชติ. (2562). *การบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการ (Enterprise Risk Management)*. https://www.thaitrainingzone.com/training/current/

พรพิมล ยมหา, บุญเชิด ภิรมย์รื่น และกุลกัญญา โพธิ์มณี. (2564). การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงด้านบุคลากรของสถาบันอาชีวศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, *15*(2), 217-228.

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562, 30 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก. หน้า 102-120.

ไพฑูรย์ ยวนทอง, ธานี แสงประทีป และกิตติศักดิ์ ศรีใหม่. (2563). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของโรงเรียน. *วารสารวิชาการและวิจัย ม.ราชภัฏพระนคร*, *12*(2), 22-32.

รัชฎาพร ทับสี. (2563). *รูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สราวุธ แย้มสงวน, สุทิน พลสวัสดิ์ และสุนทร สุขประยูร. (2562). การจัดการความเสี่ยงด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น (FEU Academic Review)*, *13*(3), 282-291.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาตามกรอบนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.

สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2559). *ผู้บริหารมือใหม่. https://www.supatta.haysamy.com/newmgr.html*

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ STEAM Education เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล โดยใช้สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนครพิษณุโลก

THE EFFECTS OF STEAM EDUCATION–BASED LEARNING ACTIVITIES ON THE TOPIC OF THE SOLAR SYSTEM USING 3D JIGSAW MEDIA ON ACADEMIC ACHIEVEMENT, ANALYTICAL THINKING SKILLS, AND ATTITUDES TOWARD SCIENCE OF GRADE 4 STUDENTS AT ANUBAN MUNICIPAL SCHOOL, PHITSANULOK MUNICIPALITY

ประวิทย์ สุขสวัสดิ์[1] ภัทราวดี ธูปหอม[2] กรรนิกา คนไว[3]* และรงค์รบ น้อยสกุล[4]
Prawit Suksawat[1] Phatthrawadi Thuphom[2] Kannika Khonwai[3]* and Rongrop Noysakun[4]

[1-4]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
[1-4]Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: kannika.kho@psru.ac.th โทรศัพท์ 09 4737 1275

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ STEAM Education เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล โดยใช้สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ STEAM Education, สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ, แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ และแบบประเมินเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบ STEAM Education ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุปัญหา, การรวบรวมข้อมูล, การออกแบบ, การวางแผนและดำเนินการ, การทดสอบ และประเมินผล และการนำเสนอผลลัพธ์ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียน ($\bar{X}$= 32.97)

สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 22.61) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) ทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\bar{X}$= 38.30) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 27.23) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ 4) เจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.20) และสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ: STEAM Education, ระบบสุริยะจักรวาล, สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ, การคิดวิเคราะห์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop STEAM Education learning activities on the Solar System using 3D Jigsaw media for Grade 4 students, and 2) to compare academic achievement, analytical thinking skills, and attitudes toward science before and after learning. The sample group consisted of 30 Grade 4 students in the first semester of the academic year 2025, selected via Cluster Random Sampling. The research instruments included STEAM Education lesson plans, 3D Jigsaw media, an achievement test, an analytical thinking test, and an attitude assessment form. Data were analyzed using Mean ($\bar{X}$), Standard Deviation (S.D.), and t-test for Dependent Samples.

The findings indicated that: 1) The STEAM Education activities comprised 6 steps: Problem Identification, Information Gathering, Solution Design, Planning and Development, Testing and Evaluation, and Presentation. 2) Post-learning science achievement ($\bar{X}$ = 32.97) was significantly higher than pre-learning $\bar{X}$ = 22.61) at the .05 level. 3) Post-learning analytical thinking skills ($\bar{X}$ = 38.30) were significantly higher than pre-learning ($\bar{X}$ = 27.23) at the.05 level. 4) Post-learning attitudes toward science were at the highest level ($\bar{X}$ = 3.20) and significantly higher than pre-learning at the.05 level.

Keywords: STEAM Education, Solar System, 3D Jigsaw Media, Analytical Thinking, Academic Achievement

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต และการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์จึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ (Ministry of Education, 2008) อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษา คือเนื้อหาบางเรื่องมีความเป็นนามธรรมสูง โดยเฉพาะเรื่อง "ระบบสุริยะจักรวาล" ซึ่งเกี่ยวข้องกับมิติสัมพันธ์ ขนาด และระยะทาง ในอวกาศที่ผู้เรียนไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน (Misconception) และขาดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ แบบ STEAM Education ซึ่งบูรณาการวิทยาศาสตร์ (Science), เทคโนโลยี (Technology), วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering), ศิลปะ (Arts), และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เข้าด้วยกัน ได้รับการยอมรับว่าเป็นนวัตกรรมที่ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ โดย Yakman (2008) เสนอว่าการผนวกศิลปะ (Arts) เข้าสู่กระบวนการ STEM ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และทำให้การเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นและน่าสนใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การใช้สื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Media) เช่น สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ (3D Jigsaw) ยังสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1964) ที่ระบุว่าเด็กในวัยประถมศึกษาเรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านการลงมือกระทำกับวัตถุที่จับต้องได้ ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม กล่าวโดย CMU School of Lifelong Education (2563) และพัฒนาโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) ของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ STEAM Education เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล โดยใช้สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ เพื่อศึกษาผลที่มีต่อตัวแปรตามสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (พุทธิพิสัย) ทักษะการคิดวิเคราะห์ (ทักษะพิสัย) และเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ (จิตพิสัย) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาวิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ STEAM Education เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล โดยใช้สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. เจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. STEAM Education

STEAM เป็นกรอบแนวคิดการศึกษาแบบบูรณาการที่เพิ่ม "ศิลปะ" (Arts) เข้าไปใน STEM เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ ทั้งด้านตรรกะและความคิดสร้างสรรค์ Yakman (2008) อธิบายว่า STEAM ใช้ศิลปะเป็นตัวเชื่อมโยงเพื่อนำเสนอข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ให้น่าสนใจ และเข้าใจง่ายขึ้น ผ่านกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม

2. ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

2.1 Cognitive Constructivism: Piaget (1964) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการปรับโครงสร้างทางปัญญาผ่านกระบวนการดูดซึม (Assimilation) และการปรับความแตกต่าง (Accommodation) การให้ผู้เรียนได้ต่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการนี้

2.2 Social Constructivism: Vygotsky (1978) เน้นความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้ในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (ZPD) กิจกรรมกลุ่มใน STEAM เอื้อให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน

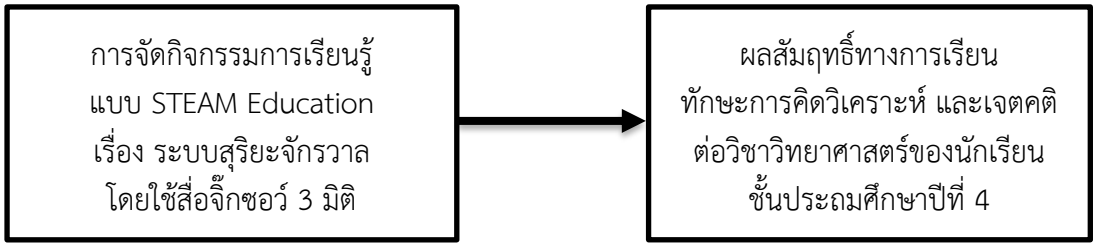
3. ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking)

Bloom (1956) จัดลำดับขั้นการคิดวิเคราะห์ไว้ในพุทธิพิสัยขั้นสูง ซึ่งหมายถึงความสามารถในการแยกแยะส่วนประกอบ หาความสัมพันธ์ และหลักการที่เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การวิจัยนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์โครงสร้างของระบบสุริยะผ่านการประกอบส่วนย่อยของจิ๊กซอว์ให้เป็นภาพรวมที่ถูกต้อง

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement)

หมายถึง ระดับความรู้ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่ง Bloom (1976) ระบุว่าเป็นผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน (พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย) ที่สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. STEAM Education หมายถึง รูปแบบการศึกษาแบบบูรณาการที่ประกอบด้วยวิทยาศาสตร์ (Science), เทคโนโลยี (Technology), วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering), ศิลปะ (Arts), และคณิตศาสตร์ (Mathematics) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความสามารถทางการเรียนในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยใช้สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างลึกซึ้ง ใช้เหตุผลแยกแยะจัดลำดับ หาความสัมพันธ์ ระบุข้อผิดพลาด และประยุกต์ใช้ความรู้ (Marzano & Kendall, 2007) เป็นทักษะพื้นฐานของการคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

4. เจตคติต่อวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีทัศนคติการเรียนที่มีต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และการจัดการชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ในเชิงบวก และเชิงลบ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ

5. Problem-based Learning หมายถึง วิธีการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา

6. สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ สื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นชิ้นส่วนประกอบเป็นรูปทรง 3 มิติของ ดาวเคราะห์และดวงอาทิตย์ในระบบสุริยะ

7. โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนครพิษณุโลก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

8. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เด็กมีความพร้อมในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่จำเป็น ในการเรียนรู้ เพื่อเติบโตทางความคิด และพฤติกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design (T1 / X / T2)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนครพิษณุโลก จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการ “สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)” โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) เนื่องจากทางโรงเรียนมีการจัดนักเรียน เข้าชั้นเรียนแบบคละความสามารถ (Mixed Ability) ซึ่งแต่ละห้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกัน จึงถือว่าห้องเรียนที่สุ่มมาเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบ STEAM Education: เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล จำนวน 1 แผน รวม 4 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุปัญหา (Problem Identification) 2) รวบรวมข้อมูล (Related Information Search) 3) ออกแบบวิธีการ (Solution Design) 4) วางแผนและดำเนินการ (Planning and Development) 5) ทดสอบและประเมินผล (Testing and Evaluation) และ 6) นำเสนอผลลัพธ์ (Presentation) ซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม

2. สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ (3D Jigsaw): สื่อประกอบการเรียนรู้รูปทรงดาวเคราะห์ที่ผู้เรียนสามารถถอดประกอบได้ บอร์ดเกม Exploding Solar System ถูกพัฒนาขึ้น โดยมีแรงบันดาลใจ จากการดัดแปลงเกมยอดนิยมอย่างเกมเหมียวระเบิด (Exploding Kittens) และเกมเศรษฐี (Monopoly) โดยมีเป้าหมายในการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และคณิตศาสตร์ (STEAM Education) ผ่านกิจกรรมที่เน้นการเล่นอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ แบบบูรณาการเนื้อหาในเกมเกี่ยวข้องกับระบบสุริยะ (Solar System) ซึ่งเป็นหัวข้อสำคัญในวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เกมนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับดาวเคราะห์ การโคจรพลังงานจากดวงอาทิตย์ รวมถึงเหตุการณ์สำคัญในระบบสุริยะผ่านการจำลองสถานการณ์ในเกมนอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้ฝึกทักษะด้านคณิตศาสตร์ในการแก้โจทย์ปัญหา ทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับระบบสุริยะ ฝึกการคิดเชิงวิศวกรรมในการวางแผนต่อจิ๊กซอร์ 3 มิติ และการประกอบโครงสร้างดาวเคราะห์จำลอง ศิลปะในการออกแบบฐานในการเล่นเกมด้วยตนเอง และเทคโนโลยีในการประยุกต์ความรู้ เพื่อพัฒนาเกมให้มีความน่าสนใจมากขึ้น บอร์ดเกมนี้เน้นการสร้างจากวัสดุเหลือใช้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมถึงคำนึงถึงการหาวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลได้เรียนรู้ โดยวัสดุหลักที่ใช้ในการสร้างบอร์ดเกม Exploding Solar System คือ กระดาษลังที่เหลือใช้จากชุมชนหรือสหกรณ์โรงเรียน

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: ปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ (ความเชื่อมั่น KR-20 = 0.85)

4. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์: ปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ (ความเชื่อมั่น KR-20 = 0.82)

5. แบบประเมินเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์: แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Cronbach's Alpha = 0.88)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ STEAM ร่วมกับสื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ จนครบตามกำหนด และทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนด้วยสถิติ t-test for Dependent Samples

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลด้านความรู้วิชาวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	40	22.61	5.64	8.45*	.000
หลังเรียน	30	40	32.97	3.64		

*p <.05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนด้านความรู้วิชาวิทยาศาสตร์เฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$= 32.97) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 22.61) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	50	27.23	6.50	2.19*	.036
หลังเรียน	30	50	38.30	6.50		

*p <.05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 38.30) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 27.23) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน

ระยะเวลา	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	4.00	2.50	0.77	ดี	5.84*	.000
หลังเรียน	30	4.00	3.20	0.53	ดีมาก/มากที่สุด		

*p <.05

จากตารางที่ 3 พบว่า เจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียน ($\bar{X}$= 3.20) อยู่ในระดับดีมาก/มากที่สุด และสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 2.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

อภิปรายผล

1. ด้านความรู้ การที่ผลด้านความรู้หลังเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Yakman (2008) ที่ระบุว่าการเรียนรู้แบบ STEAM ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม การใช้สื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ ทำหน้าที่เป็น "Scaffolding" ตามทฤษฎีของ Vygotsky (1978) ที่ช่วยหนุนเสริมความเข้าใจในเนื้อหานามธรรมให้เป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาระบบสุริยะได้ดียิ่งขึ้น

2. ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ คะแนนที่เพิ่มขึ้นสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการ STEAM ที่เน้นการแก้ปัญหา (Problem-based Learning) กระตุ้นให้ผู้เรียนต้องจำแนกองค์ประกอบ และหาความสัมพันธ์ของชิ้นส่วนจิ๊กซอว์เพื่อประกอบให้สมบูรณ์ ซึ่งตรงกับทฤษฎีพัฒนาการ ทางสติปัญญาของ Piaget (1964) ในขั้น Concrete Operational ที่เด็กวัยนี้พัฒนาตรรกะผ่าน การกระทำกับวัตถุ

3. ด้านเจตคติ เจตคติที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เป็นผลจากการผนวก "ศิลปะ" (Arts) เข้ามาในกิจกรรม ทำให้การเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีความสนุกสนาน ไม่เครียด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ในการเรียนรู้ (Bloom, 1976)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรจัดเตรียมสื่อจิ๊กซอว์ 3 มิติ หรือสื่อที่จับต้องได้ให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Hands-on) อย่างแท้จริง

1.2 การจัดกิจกรรม STEAM ควรยืดหยุ่นเรื่องเวลา เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาเพียงพอในขั้นตอนการออกแบบ (Design) และการปรับปรุงแก้ไขชิ้นงาน (Redesign) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ของการเรียนรู้แบบวิศวกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรม STEAM ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลอื่น ๆ เช่น AR (Augmented Reality) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้เรื่องดาราศาสตร์

2.2 ควรมีการติดตามผลความคงทนในการเรียนรู้ (Retention) หลังจากจบกิจกรรมไปแล้วระยะหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จุฑามาศ ชัยทอง และดุษฎี เทิดบารมี. (2560). *การพัฒนาเกมจิ๊กซอว์เพื่อฝึกสมาธิสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

ชนาธิป พรกุล. (2557). *การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทองเพียร กมลชัยรัตนา. (2540). *การสอนวิทยาศาสตร์ตามแนว constructive. ใน เอกสารประกอบการอบรมครู กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและครูประจำห้องประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์.* กรุงเทพฯ: การศาสนา.

บุษรา กล่อมเย็น. (2564). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ภาวิณี เทียมดี, ปิยวรรณ พันสี และยุทธนา ชัยเจริญ. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการ STEAM Education ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงานและการเปลี่ยนรูปพลังงาน และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20*(2), 293-306.

วราภรณ์ ไทยมิตร. (2560). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วรรณทิพา รอดแรงค้า. (2541). ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism). *สอวท., 26*(101), 7-12.

วัลลี สัตยาศัย. (2547). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก รูปแบบการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.* กรุงเทพฯ: บุ๊คเน็ท.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์.* ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

หทัยกาญจน์ โยธิกุล และนันทน์ธร บรรจงปรุ. (2566). *การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุภัค โอฬาพิริยกุล. (2562). *STEAM EDUCATION: นวัตกรรมการศึกษาบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้.* วารสาร วิจัย และพัฒนาหลักสูตร.

สุภาวดี กุลาเลิศ, อภิชาติ พยัคมิน และศุภวรรณ์ เล็กวิไล. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะตีมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *Journal of Modern Learning Development, 9*(2), 193-208.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ฮารีส มามะ, โซฟีลาน มะดาแฮ และปิยศิริ สุนทรนนท์ สินไชย. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ตามแนวสะตีมศึกษา (STEAM Education) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง ธรณีพิบัติภัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรียะลา. *วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ,* 101-118.

CMU School of Lifelong Education. (2563). *คุณค่าของการเรียนรู้เรื่องระบบสุริยะ.* สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2565.

Marzano, R. J. & Kendall, J. S. (2007). *The new taxonomy of educational objectives* (2nd ed.). Corwin Press. https://www.ifeet.org/files/The-New-taxonomy-of-Educational Objectives.pdf

Yakman, G. (2008). *STEAM education: An overview of creating a model of integrative.*

Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals.* Handbook I: Cognitive domain.

Longman. Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning.* McGraw-Hill.

Marzano, R. J., & Kendall, J. S. (2007). *The new taxonomy of educational objectives* (2nd ed.). Corwin Press.

Ministry of Education. (2008). *The basic education core curriculum B.E. 2551* (A.D. 2008). Author.

Piaget, J. (1964). *Cognitive development in children.* Journal of Research in Science Teaching.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

การจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและระบบพี่เลี้ยง สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

LEARNING MANAGEMENT TEACHING METHODS THROUGH CONTEMPLATIVE EDUCATION RESEARCH-BASED LEARNING AND COACHING & MENTORING SYSTEM FOR STUDENTS IN THE BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM, CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

ปริญญา สำราญบำรุง[1] ศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์[2*] และดวงใจ เนตรตระสูตร[3]
Parinya Samranbamrung[1], Sirimas Kosanpipat[2*] and Duangjai Netrasoot[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[1,2,3]Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: sirimas_kos@g.cmru.ac.th โทรศัพท์ 08 1924 5363

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) และศึกษาปัญหาอุปสรรคของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและระบบพี่เลี้ยง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 250 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) การประเมินคุณภาพรายละเอียดของรายวิชาวิธีสอน (มคอ.3) โดยบูรณาการแนวคิด CCR 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิด CCR และ 3) แบบสะท้อนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีต่อผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิด CCR มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด 4) บันทึกการเรียนรู้ และ 5) บันทึกการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ได้ผลการจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และ 2) ไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคที่กระทบต่อการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ วิธีสอน จิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง

Abstract

The purpose of this research was to study The Research and Development of Teacher Production and Training System through Contemplative Education Research-based Learning and Coaching & Mentoring System. The subjects were 250 fourth year students who were enrolled the course methods of teaching. Research tools were 1) the quality assessment of the lesson plan. 2) Questionnaires of students 'opinions on learning management. 3) students' learning behaviour reflection 4) Learning Log and 5) Teaching Log. Data was analysed using frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The research findings showed that 1) The teaching methods implemented integrated concepts of contemplative education, research-based learning, and mentoring for Students in the Bachelor of Education Program, Chiang Mai Rajabhat University to serve as a guideline for teaching methods used by faculty members of the Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University and 2) No problems or obstacles were found that affected the management of learning that integrated the concepts of contemplative education, mentoring systems, and research-based learning.

Keywords: Learning Management, Teaching Methods, Contemplative Education, Research-based Learning, Coaching & Mentoring System

บทนำ

พันธกิจสำคัญประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง คือการผลิตและพัฒนาครู ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ในหมวด 1 มาตรา 7 ดังนั้น ในการประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ประชุมได้ตระหนักถึงปัญหาและเห็นความสำคัญของเรื่องนี้จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนาระบบการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนท้องถิ่น ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2558 เพื่อดำเนินงานสนับสนุนการพัฒนาระบบการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนา วัตถุประสงค์หนึ่งตามบันทึกข้อตกลงนี้คือการสร้างงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่นเชิงประเด็น อาทิ ปฏิรูปการศึกษาเพื่อท้องถิ่น วิทยาศาสตร์ท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างอาชีพในท้องถิ่น ซึ่งที่ประชุมสภาอธิการบดีมีมติเห็นชอบให้สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์/วิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยใช้โครงงานฐานวิจัยมีการใช้

แนวคิดจาก ผลของโครงการวิจัย Teacher Coaching และโครงการวิจัยเพาะพันธุ์ปัญญาเป็นฐาน แล้วนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการผลิตและพัฒนาครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีแนวคิดหลักที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครู ดำเนินการพัฒนากลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดและกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา แนวคิดและกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงงานฐานวิจัย (RBL) จากงานวิจัยโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา แนวคิดการโค้ชจากงานวิจัย Teacher Coaching

ระยะที่ 2 พัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูในคณะครุศาสตร์/คณะศึกษาศาสตร์/วิทยาลัยการฝึกหัดครู ถอดองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM) เพื่อให้ได้ชุดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการผลิตและพัฒนาครูดำเนินการโดยพัฒนาครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูกลุ่มเป้าหมาย และให้นักศึกษาครูกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการในระยะที่ 1 นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงในโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และสร้างชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC) โดยอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครูและอาจารย์นิเทศทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาบัณฑิตครูพร้อมทั้งเป็น “โค้ช” ให้กับนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฝึกใช้นวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนามากับนักเรียนของตนเอง โดยมีครูพี่เลี้ยงเป็น “โค้ช” ที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะมีการถอดองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM) เพื่อให้ได้ชุดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการผลิตและพัฒนาครูในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมทั้งนำชุดความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงในโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และนำเสนอชุดความรู้แก่เขตพื้นที่การศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ขณะเดียวกันดำเนินการวิจัยและพัฒนาครูของครู นักศึกษาชั้นปีที่ 4 และครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาชุดต่อไปเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในคณะครุศาสตร์

คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นสถาบันหนึ่งที่เข้าร่วมโครงการวิจัยดังกล่าว และได้ดำเนินการคัดเลือกคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาต่าง ๆ เข้าร่วมโครงการเพื่อจะได้พัฒนาให้เป็นอาจารย์ต้นแบบ ในการผลิตบัณฑิตครุศาสตร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ในลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Active Learning) มาทดลองใช้ในในรายวิชาวิธีสอน จำนวน 6 รายวิชา ได้แก่ วิธีสอนการศึกษาปฐมวัย วิธีสอนพลศึกษา วิธีสอนภาษาอังกฤษ วิธีสอนคณิตศาสตร์ วิธีสอนชีววิทยา และวิธีสอนคอมพิวเตอร์ ปีการศึกษา 2561 มีนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนเป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ทั้งหมด 250 คน ข้อมูลนักศึกษาในภาพรวมนั้น นักศึกษาที่ลงเรียนวิชานี้จะเป็นนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมในระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย 3.00 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นนักศึกษาที่เรียนดี ในวันแรกของการเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ได้มีการปฐมนิเทศนักศึกษา ซึ่งทุกคนได้เล่าถึงเหตุผลที่ตนเองเลือกเรียนครู พบว่านักศึกษามีความตั้งใจที่จะเรียนครู อย่างไรก็ตาม มีนักศึกษา ส่วนหนึ่งเป็นชาติพันธุ์ มุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จแล้วกลับไปช่วยพัฒนาบ้านเกิดของตนเองเพราะจากประสบการณ์ของตนที่ได้รับโอกาสดี ๆ ที่ได้เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

จากข้อมูลเบื้องต้นของนักศึกษานั้น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยหัวใจที่ใคร่ครวญ การใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถสร้างระบบคิดและทักษะการเรียนรู้ใหม่พร้อมไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นเป็นกระบวนการวิจัยที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติค้นหาคำตอบจริงได้ด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็น “โค้ช” ที่สร้างแรงบัลดาลใจ สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการร่วมคิด ร่วมอภิปราย ร่วมแบ่งปันความรู้จากการลงมือปฏิบัติการ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนลักษณะนี้น่าจะสร้างสายสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมที่เข้มแข็งสำหรับนักศึกษาที่จะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาในปีการศึกษาถัดไปอีกด้วย

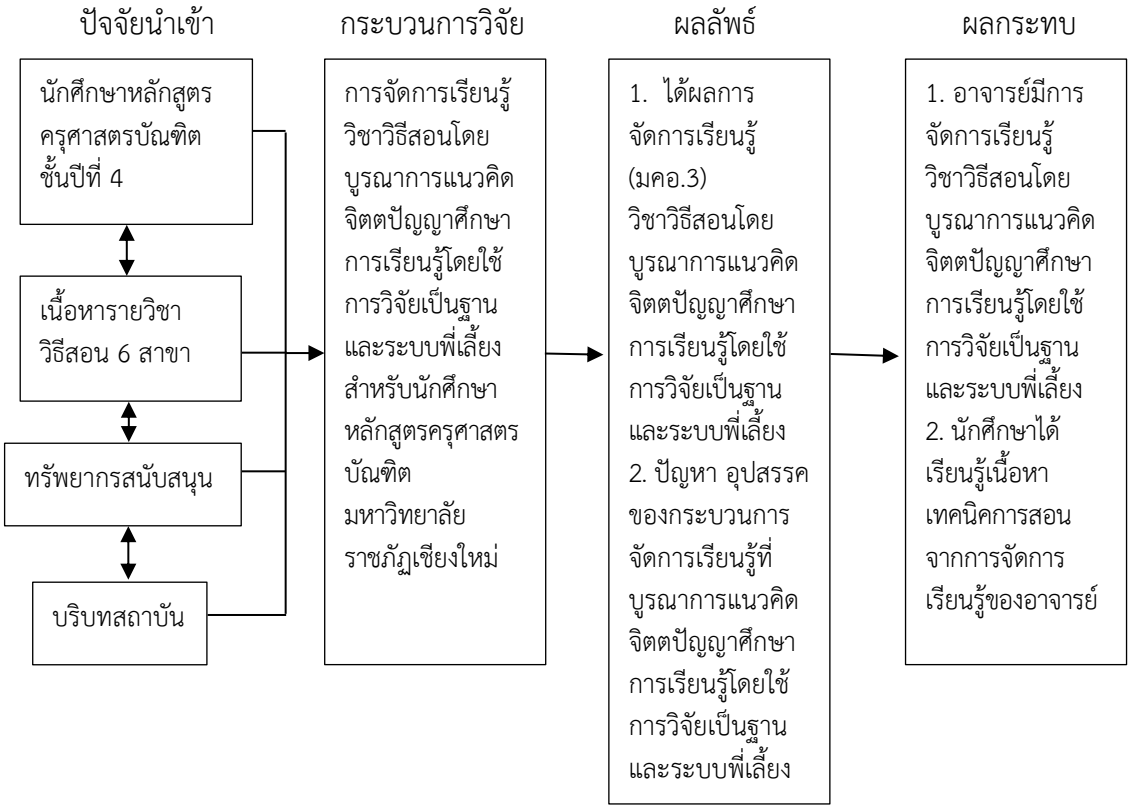
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และศึกษาปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดการรัยนรู้ของอาจารย์ คณะครุศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ และสามารถพัฒนางานวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของการจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) คือ กระบวนการในการเรียนรู้ของบุคคลที่เน้นการเรียนรู้จากภายในคิดและใคร่ครวญจนเกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดปัญญาทำให้จิตใจได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง

2. การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นการนำกระบวนการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้โดยใช้การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล และเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่

3. ระบบพี่เลี้ยง ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ การชี้แนะ (coaching) คือ การเป็นผู้สอนให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องของงานที่รับผิดชอบ โดยผู้รับการสอนจะเป็นผู้ที่มีผลงานอยู่ในระดับมาตรฐาน และการชี้แนะ

ในฐานะพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นการให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือให้กับพนักงานใหม่หรือพนักงานที่มีอยู่เดิมที่มีผลงานอยู่ในระดับสูงกว่ามาตรฐาน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานและอื่น ๆ ที่จะทำให้ศักยภาพของพนักงานสูงขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามทั้งการชี้แนะ (coaching) และการชี้แนะในฐานะพี่เลี้ยง (Mentoring) ต่างก็เป็นเทคนิคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้ทั้งผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ และองค์กรมีความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลง มีผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอน หมายถึง กระบวนการออกแบบและดำเนินการเรียนการสอนอย่างมีระบบ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้ทฤษฎีและวิธีการสอนที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการเป็นครูที่มีประสิทธิภาพในอนาคต
2. จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการในการเรียนรู้ของบุคคลที่เน้นการเรียนรู้จากภายในคิดและใคร่ครวญจนเกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดปัญญาทำให้จิตใจได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง
3. การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่สร้างกระบวนเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งเกิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่ผู้เรียนสนใจเรียนรู้สู่การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ความรู้และสามารถสื่อสารองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านงานเขียนและการนำเสนอด้วยวาจาและนิทรรศการจากการทำโครงงานด้วยกระบวนการวิจัย
4. ระบบพี่เลี้ยง หมายถึง กระบวนการชี้แนะ (coaching) และการชี้แนะในฐานะพี่เลี้ยง (Mentoring) โดยให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือให้กับนักศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานและอื่น ๆ ที่จะทำให้ศักยภาพของนักศึกษาให้สูงขึ้น มุ่งเป้าหมายที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัย (Research Design)

งานวิจัยนี้เชิงผสมผสาน (Mixed Method) มีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2561 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิธีสอน จำนวน 6 รายวิชา ได้แก่ รายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัย วิธีสอนพลศึกษา วิธีสอนภาษาอังกฤษ วิธีสอนคณิตศาสตร์ วิธีสอนชีววิทยา และวิธีสอนคอมพิวเตอร์ จำนวน 250 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง และปัญหา อุปสรรคของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและระบบพี่เลี้ยง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments) ได้แก่

1. การประเมินคุณภาพรายละเอียดของรายวิชาวิธีสอน (มคอ.3) โดยบูรณาการแนวคิด CCR
2. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิด CCR
3. แบบสะท้อนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีต่อผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดCCR มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด
4. บันทึกการเรียนรู้ และ
5. บันทึกการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานกระบวนการจิตตปัญญา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาระบบพี่เลี้ยงและการวิจัยเป็นฐานมหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏภาคเหนือและเข้าอบรมกับผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ดังกล่าว
2. ประชุมวิชาการเชิงปฏิบัติการร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือทั้ง 8 แห่ง โดยอาจารย์ตัวแทนแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีการประชุมกลุ่มสาขาวิชาเดียวกันเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของแต่ละสาขาวิชาและผู้วิจัยถูกจัดอยู่ในกลุ่มสาขาวิชาการสอนภาษาเมื่อได้รูปแบบของกลุ่มสาขาแล้ว จึงนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่เข้าร่วมประชุมวิพากษ์รูปแบบและให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขจนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังนี้
3. นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) โดยมีการสร้างกรอบกำหนดเนื้อหารายวิชาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR

ก่อนนำไปสร้างรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) เพื่อใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอนในภาคการศึกษาที่ 1 จำนวน 6 รายวิชา คือ รายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัย วิธีสอนพลศึกษา วิธีสอนภาษาอังกฤษ วิธีสอนคณิตศาสตร์ วิธีสอนชีววิทยา และวิธีสอนคอมพิวเตอร์

4. นำแบบประเมินในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการประชุมเครือข่ายการเรียนรู้ของ 8 ราชภัฏภาคเหนือ ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาระบบพี่เลี้ยงและการวิจัยเป็นฐานทั้งนี้คณะกรรมการฝ่ายวิชาการของโครงการดังกล่าวได้ออกแบบประเมินเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณทั้งหมด 2 ชุด คือ 1) แบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา มคอ.3 2) แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์และผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพคือบันทึกการเรียนรู้และบันทึกการสอนของผู้สอน

5. นำแบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ให้อาจารย์ที่อยู่โครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาระบบพี่เลี้ยงและการวิจัยเป็นฐานมหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏภาคเหนือ จำนวน 6 คนเป็นผู้ทำแบบประเมินโดยประเมินจากการพิจารณารายละเอียดรายวิชาที่ผู้วิจัยสอน (มคอ.3)

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

1. ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละโดยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บจากแบบสอบถาม 2 ชุดคือ 1) แบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา มคอ.3 2) แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเด็นการสะท้อนคิดออกเป็นหมวดหมู่ และนำมาตีความ สังเคราะห์ วิเคราะห์ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction Analysis)

ระยะที่ 2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR ตามแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ. 3) ไปใช้ทดลองใช้กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิธีสอน จำนวน 6 รายวิชา ได้แก่ รายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัย วิธีสอนพลศึกษา วิธีสอนภาษาอังกฤษ วิธีสอนคณิตศาสตร์ วิธีสอนชีววิทยา และวิธีสอนคอมพิวเตอร์ โดยทำการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในใน มคอ.3 ของรายวิชา ระหว่างเรียนในแต่ละบทเรียนนักศึกษาจะต้องสะท้อนคิดผ่านการเขียนบันทึกการเรียนรู้และผู้สอน จะบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านแบบบันทึกการจัดการเรียนรู้ และเมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละรายวิชาจะต้องทำแบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์และสรุปผล

นำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อนำไปสรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ได้ผลการจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2. ไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคที่กระทบต่อการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย

1. ได้ผลการจัดการเรียนรู้วิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยผู้สอนสามารถระบุรายละเอียดในแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) ได้อย่างละเอียดและชัดเจน เนื่องจากมีการประเมินโดยเพื่อนทีมนักวิจัยฯ และการประเมินโดยนักศึกษาทั้ง 3 ระยะด้วยกัน ทำให้ผู้สอนสามารถนำคำแนะนำจากการประเมินของเพื่อนนักวิจัยมาปรับปรุงรูปแบบการสอนได้โดยปรับ มคอ.3 ก่อนเปิดภาคการศึกษา และได้นำความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลังจากนักศึกษาที่ได้ประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนให้กับผู้สอน ซึ่งถือว่าเป็นการประเมินรอบด้านที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง เนื่องจากมีการประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยมีการประเมินที่หลากหลาย เช่น ผู้เรียนประเมินตนเอง ประเมินเพื่อน และ ผู้สอนเป็นผู้ประเมิน มีการสะท้อนการทำงานเชิงบวก โดยประเมินจากการสังเกต การประเมินตามสภาพจริง ประเมินจากผลงาน และมีการอภิปรายเพื่อประเมินการเรียนรู้ในขั้นสรุปและผู้เรียนได้มีโอกาสเสนอแนวทางในการปรับปรุงตนเองผ่านกิจกรรมการสะท้อนคิด ทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาความเป็นครูของตัวผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ลักษณะนี้สอดคล้องกับการสร้างชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ Professional Learning Community (PLC) เข้ามามีส่วนสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถนำไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีความสุข ทั้งนักเรียน ครูผู้สอน นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน ดังที่วิจารณ์ พานิช (2555) ได้อธิบายชุมชนการเรียนรู้เพื่ออาชีพไว้ดังนี้ ชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ Professional Learning Community (PLC) คือ กระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักการศึกษาทำงานร่วมกันในวงจรของการร่วมกันตั้งคำถาม และการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียน โดยมีความเชื่อว่า หัวใจของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น อยู่ที่การเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในการทำงานของครูและนักการศึกษา สอดคล้องกับ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์ (2554) ที่ได้กล่าวถึง

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ว่าเป็น ยุทธศาสตร์สำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะการศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่นั้น ไม่เหมือนการศึกษาเมื่อสิบหรือยี่สิบปีที่แล้ว การศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์ไปอย่างสิ้นเชิง และบทบาทของครูอาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ครูที่รักศิษย์ เอาใจใส่ศิษย์ แต่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือ ครูที่มีใจแก่ศิษย์ยังไม่พอ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอน ไปเป็นเน้นที่การเรียน (ทั้งของศิษย์ และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูสอน” (teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (coach) หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (learning facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าที่นี้ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่เรียกว่า PLC (Professional Learning community) PLC ย่อมาจาก Professional Learning Community ซึ่งหมายถึง Community of Practice (CoP) ในการทำหน้าที่ครูหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการรวมตัวกันทำงานไปพัฒนาทักษะและการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ครูเพื่อศิษย์ไป โดยรวมตัวกัน แลกเปลี่ยนจากประสบการณ์ตรง ทำให้การทำหน้าที่ครูเพื่อศิษย์เป็นการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม ซึ่งอาจเป็นทีมในโรงเรียนเดียวกันก็ได้ ต่างโรงเรียนกันก็ได้ หรืออาจจะอยู่ห่างไกลกันก็ได้ PLC เป็นเครื่องมือให้ครูเป็น actor ผู้ลงมือกระทำเป็น “ประธาน” เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่วงการศึกษาไม่ใช่ปล่อยให้ครูเป็น “กรรม” (ผู้ถูกกระทำ) อยู่เรื่อยไปหรือเป็นเครื่องมือปลดปล่อยครู ออกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจสู่ความสัมพันธ์แนวราบเพื่อร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่การศึกษารวมทั้งสร้างการรวมตัวกันของครู เพื่อทำงานสร้างสรรค์ ได้แก่ การเอาประสบการณ์การจัดการเรียนรู้แบบ PBL และนวัตกรรมอื่น ๆ ที่ตนเองทดลอง เอามาแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน เกิดการสร้างความรู้หรือยกระดับความรู้ในการทำหน้าที่ครูจากประสบการณ์ตรง และจากการเทียบเคียงกับทฤษฎีที่มีคนศึกษาและเผยแพร่ไว้ หัวใจสำคัญที่สุดของ PLC คือ มันเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตที่ดีของครูในยุคศตวรรษที่ 21 ที่การเรียนรู้ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ต้องเปลี่ยนไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง โดยครูต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ครูสอน” (teacher) มาเป็น “ครูฝึก” (coach) หรือครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (learning facilitator) ห้องเรียนต้องเปลี่ยนจากห้องสอน (class room) มาเป็นห้องทำงาน (studio) เพราะในเวลาเรียนส่วนใหญ่นักเรียนจะเรียนเป็นกลุ่ม โดยการทำงานร่วมกัน ที่เรียกว่าการเรียนแบบโครงงาน (Project-Based Learning) การศึกษาต้องเปลี่ยนจากเน้นการสอนของครู มาเป็นเน้นการเรียนของนักเรียน การเรียนเปลี่ยนจากเน้นการเรียนของปัจเจก (Individual Learning) มาเป็นเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม (Team Learning) เปลี่ยนจากการเรียนแบบเน้นการแข่งขัน เป็นเน้นความร่วมมือหรือช่วยเหลือแบ่งปันกัน

2. ไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคที่กระทบต่อการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยนักศึกษาสะท้อนว่า “ข้อความหรือบทกลอนที่เป็นแรงบัลดาลใจที่อาจารย์เอามานำเสนอในห้องทุกครั้งค่ะ หนูชอบมากเลย อ่านแล้วมีกำลังใจ ” การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและระบบพี่เลี้ยง ในกิจกรรมเป็นการใช้คำถามให้ผู้เรียนชวนคิด

ตั้งประเด็น วิเคราะห์สถานการณ์ หาคำตอบด้วยตัวเอง มีการแนะนำทางออกประกอบด้วย ซึ่งกระบวนการนี้ทำให้นักศึกษารู้จักฉุกคิด พิจารณาปัจจัยต่าง ๆ มากขึ้น คิดหาเหตุผลประกอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2549) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยการหาคำตอบ การแก้ปัญหา แสวงหาความรู้ และคิดค้นสิ่งใหม่ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนได้ทำหน้าที่ใช้คำถามเพื่อให้ข้อมูลสะท้อนกลับไปยังนักศึกษา โดยให้นักศึกษาได้ฝึกวิเคราะห์ความคิดของตนว่าตั้งอยู่บนหลักเหตุและผลหรือไม่ กิจกรรมส่วนนี้ยังพบว่านักศึกษาให้ความช่วยเหลือเพื่อน ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เพื่อนอย่างจริงใจทุกคน มีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น การใช้ระบบงานวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง ในกิจกรรมเป็นการใช้คำถามให้ผู้เรียนชวนคิด ตั้งประเด็น วิเคราะห์สถานการณ์ หาคำตอบด้วยตัวเอง มีการแนะนำทางออกประกอบด้วย ซึ่งกระบวนการนี้ทำให้นักศึกษารู้จักฉุกคิด พิจารณาปัจจัยต่าง ๆ มากขึ้น คิดหาเหตุผลประกอบ กิจกรรมส่วนนี้ยังพบว่านักศึกษาให้ความช่วยเหลือเพื่อน ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เพื่อนอย่างจริงใจทุกคนมีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น อาจจะมีอุปสรรคในเรื่องของห้องเรียนที่ไม่มีห้องฝึกปฏิบัติการสอนที่เหมาะสม ห้องเรียนที่ใช้สอนจริงมีขนาดเล็กประกอบกับกระดานเลื่อนกับจอโปรเจคเตอร์อยู่ซ้อนกัน ทำให้ลำบากในการจัดกิจกรรมและส่งผลต่อการบริหารเวลา แต่ภาพรวมในการดำเนินการสอนนั้นใช้เทคโนโลยีช่วยในการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการใช้มือถือในการถ่ายวิดีโอแล้วอัพโหลดลงใน google classroom ได้ทันที การส่งงาน learning log และ peer response ก็สามารถทำได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เพื่อนในชั้นเรียนสามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ด้วยตนเอง ซึ่งผลที่ออกมาก็เป็นที่น่าพึงพอใจอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริยพร คุโรดะ (2556) ที่ได้ศึกษาการใช้จิตตปัญญาศึกษาในการสอนนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์ ผลการวิจัย พบว่า การเรียนการสอนโดยใช้จิตตปัญญาศึกษาสามารถสนับสนุนการพัฒนาความสนใจ, ความเข้าใจ, การควบคุมอารมณ์ตนเอง, การเอาใจใส่, ความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่นและพฤติกรรมที่ส่งเสริมและเปลี่ยนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เสริมสร้างการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและการสร้างจุดแข็งและทักษะภายในตนเองที่ดีขึ้น และจากงานวิจัยของ แคทเทอรีน มัวร์และซูซาน ทีเธอร์ (Catherine Moore & Susan Teather, 2013) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกระบวนการพิชญพิจารณ์: ข้อมูลย้อนกลับเป็นการเรียนรู้ การสำรวจพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิชญพิจารณ์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ความสามารถในการกำกับการเรียนรู้ของตัวนักเรียน และการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านงานวิชาการและในโลกแห่งความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษา นำการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและระบบพี่เลี้ยงของแต่ละรายวิชา ไปใช้ในการสอนนักเรียนจริงในสถานศึกษา

1.2 อาจารย์ผู้สอน ควรจัดสภาพและบรรยากาศการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษามากที่สุด ส่งเสริมให้นักศึกษาทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในขณะเดียวกัน ควรกระตุ้นให้นักศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนในหัวข้อที่นักศึกษาสนใจโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสนับสนุนให้นักศึกษา ได้แสดงออกอย่างอิสระในชั้นเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง

2.2 ควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงที่ส่งเสริมสมรรถนะวิชาชีพครูให้กับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงได้ เนื่องด้วยทุนสนับสนุนงานวิจัยจากกองทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

เอกสารอ้างอิง

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตถตาพลับลิเคชั่น.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: Open Worlds.

ไพฑูรย์ สินลา. (2549). *การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อริยพร คุโรดะ. (2556). แนวทางของจิตตศิลปศึกษา เพื่อพัฒนาการคิดอย่างใคร่ครวญเชิงวิพากษ์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา*, 14(2), 107-125.

Moore, C., & Teather, S. (2013). Engaging students in peer review: Feedback as learning. Issues in *Educational Research*, 23(2), 196-211.

การสนับสนุนงานธุรการโรงเรียนในการประมวลหนังสือราชการด้วยปัญญาประดิษฐ์: การศึกษาทดลองเกี่ยวกับโมเดลของปัญญาประดิษฐ์ พรอมต์ และลักษณะเฉพาะของ หนังสือราชการ

SUPPORTING SCHOOL ADMINISTRATIVE WORK IN OFFICIAL LETTER PROCESSING WITH GENERATIVE AI: AN EXPERIMENTAL STUDY OF MODELS, PROMPTS, AND LETTER CHARACTERISTICS

ปวีณา ศิริพันธ์[1*] อภิรักษ์ บุญหนัก[2] ณัฐกมล หิตะรัตน์[3] และพีรกานต์ จันทกูล[4]
Paveena Siripun[1*] Aphirak Boonnak[2] Natthakamon Hitarat[3] and Peerakan Chantakul[4]

[1-4]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1-4]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: 6880100827@student.chula.ac.th โทรศัพท์ 06 5526 3839

บทคัดย่อ

จากสภาพปัญหาในอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาระงานของครูนอกจากการจัดการเรียนการสอน ครูยังต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ อีกมากมาย หนึ่งในนั้นคือ งานสารบรรณ ซึ่งคณะผู้วิจัยมองเห็นว่าสามารถนำปัญญาประดิษฐ์ (Generative Artificial Intelligence: GAI) เข้ามาช่วยในการสรุปหนังสือราชการซึ่งเป็นงานหลักของสารบรรณได้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อเปรียบเทียบผลการสรุปหนังสือราชการด้วยโมเดลของ GAI และพรอมต์ที่แตกต่างกัน โดยการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้โมเดล GAI จำนวน 4 โมเดล ได้แก่ ChatGPT-5.1, ChatGPT-5.2, Gemini3-Pro และ Gemini3-Thinking ร่วมกับการใช้พรอมต์ 2 ประเภท คือ Zero-Shot Prompting และ Chain-of-Thought (CoT) Prompting กับหนังสือราชการที่มีเอกสารแนบและไม่มีเอกสารแนบ รวมทั้งสิ้น 20 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของหนังสือราชการ ส่งผลต่อความถูกต้องของการสรุปคุณภาพหนังสือราชการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่โมเดลของ GAI และประเภทของพรอมต์ ส่งผลต่อความถูกต้องของการสรุปคุณภาพหนังสือราชการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบรายคู่ (post-hoc tests) ผลการวิเคราะห์พบว่า ChatGPT-5.2 เป็นโมเดลที่สามารถสรุปหนังสือราชการได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับโมเดลอื่น และการใช้ Chain-of-Thought (CoT) Prompting สามารถสรุปหนังสือราชการได้ถูกต้องมากกว่าการใช้ Zero-shot Prompting

คำสำคัญ: ChatGPT Gemini โมเดลของปัญญาประดิษฐ์ หนังสือราชการ พรอมต์

Abstract

This research aims to study compare the results of official letter summarization using different models and different prompts. This research employed a quasi-experimental research design, utilizing four GAI models: ChatGPT-5.1, ChatGPT-5.2, Gemini3-Pro, and Gemini3-Thinking, in combination with two types of prompts, namely Zero-Shot Prompting and Chain-of-Thought (CoT) Prompting, applied to official letters with attachments and without attachments, totaling 20 letters. The research results found that the characteristics of official letters affected the accuracy of summarizing the quality of official letters differently, with no statistically significant difference. Meanwhile, the GAI models and the types of prompts affected the accuracy of summarizing the quality of official letters differently, with statistical significance at the .05 level. When considering the comparison of the analysis results using post-hoc tests, the analysis found that ChatGPT-5.2 was the model that could summarize official letters most completely and accurately compared with the other models, and the use of Chain-of-Thought (CoT) Prompting could summarize official letters more accurately than the use of Zero-Shot Prompting.

Keywords: ChatGPT, Gemini, GAI Models, Official Letters, Prompt

บทนำ

ปัจจุบันครูไทยมีภาระงานตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดไว้หลายภาระงาน หนึ่งในภาระงานของครู คือ การสรุปหนังสือราชการที่เข้ามาจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งหนังสือราชการเป็นเอกสารที่ใช้สื่อสารข้อราชการอย่างเป็นทางการระหว่างหน่วยงานรัฐ โรงเรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง (กรมสารบรรณ, 2564) เอกสารเหล่านี้มักประกอบด้วยข้อสั่งการ รายงานผล ปฏิทินงาน นโยบาย หรือคำขอความร่วมมือต่าง ๆ ซึ่งต้องได้รับการอ่าน วิเคราะห์ แยกประเด็น และสรุปอย่างเป็นระบบ ทำให้ครูต้องใช้เวลาในการตรวจสอบและตอบกลับหนังสือหลายฉบับในแต่ละวัน งานวิจัยด้านภาระงานครูสะท้อนว่า กระบวนการจัดทำหนังสือราชการมีหลายขั้นตอน ทั้งการรับหนังสือ พิจารณาเนื้อหาย่อสาระสำคัญ จัดทำคำตอบ และส่งเอกสารเข้าสู่ระบบธุรการ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดและใช้เวลาเป็นอย่างมาก (Grammens et al., 2022; OECD, 2020) ครูจำนวนมากสะท้อนว่า งานเอกสารเป็นภาระที่เพิ่มความกดดัน และเบียดบังเวลาที่ควรใช้กับการสอนและดูแลผู้เรียน (Huang et al., 2024) โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีหนังสือราชการหมุนเวียนจำนวนมาก งานวิจัยด้านเทคโนโลยีการศึกษาเสนอว่า

การใช้เครื่องมือดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยลดภาระงานที่เป็นกิจวัตร ช่วยดึงประเด็นสำคัญและจัดโครงสร้างข้อมูลได้แม่นยำขึ้น (Chen et al., 2025; Li & Wang, 2023) ทำให้ครูสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าเดิม และมีเวลาไปทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนมากขึ้น

และในปัจจุบันปัญญาประดิษฐ์ (Generative Artificial Intelligence: GAI) ในบริบทการทำงานนั้นกว้างขวางและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการทำงานอัตโนมัติ (automation) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจต่าง ๆ หรือแม้แต่การสร้างสรรค์เนื้อหาและการโต้ตอบกับมนุษย์ในแบบที่เป็นส่วนตัวมากขึ้น (Baker & Inventado, 2016) และสามารถนำมาเป็นผู้ช่วยในการสรุปเอกสารต่าง ๆ ได้ แต่โมเดลของ GAI ที่ต่างกัน แม้ว่าจะใช้คำถามเดียวกัน แต่ละโมเดลก็ให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ GAI ในการเป็นผู้ช่วยสรุปหนังสือราชการที่รับเข้าสถานศึกษา เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการสรุปหนังสือราชการ ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยลดระยะเวลาในการสรุปหนังสือราชการของครูที่ปฏิบัติงานสารบรรณ ทำให้ครูสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าเดิม มีเวลาในการทำหน้าที่หลักด้านการจัดการเรียนการสอน และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน รวมไปถึงการให้คำปรึกษาทางการเรียนแก่ผู้เรียนได้มากขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลการสรุปหนังสือราชการด้วยโมเดลของ GAI และพรอมต์ที่แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พรอมต์ คือ ชุดข้อความ คำสั่ง หรือสัญลักษณ์ใด ๆ ที่มนุษย์ป้อนเข้าสู่ปัญญาประดิษฐ์เพื่อกำหนดทิศทาง ขอบเขต และรูปแบบการประมวลผล โดยทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้โมเดลสร้างผลลัพธ์ไม่ว่าจะเป็นข้อความ รูปภาพ เสียง หรือรหัสคอมพิวเตอร์ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้งาน (OpenAI, 2023)

1.1 Zero-shot prompting คือ พรอมต์ที่ไม่มีการให้ตัวอย่างใด ๆ ประกอบ แต่ให้ปัญญาประดิษฐ์ทำความเข้าใจจากบริบทที่ผ่านมา

1.2 Chain-of-Thought (CoT) Prompting คือ พรอมต์ที่กระตุ้นให้ปัญญาประดิษฐ์มีกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประมวลผลตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดให้

2. โมเดล GAI คือ แบบจำลองปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถสร้างเนื้อหาใหม่จากข้อมูลที่ได้รับโดยอาศัยการเรียนรู้จากข้อมูลจำนวนมากและการทำความเข้าใจบริบทของข้อมูล

3. คุณภาพการสรุปหนังสือราชการ คือ ความถูกต้อง ครบถ้วน และความชัดเจนของสาระสำคัญที่ถูกถ่ายทอดจากหนังสือราชการต้นฉบับไปสู่ข้อความสรุป

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนี้เลือกใช้โมเดล GAI จำนวน 4 โมเดล โดยการคัดเลือกโมเดลของ GAI พิจารณาจากจุดเด่นเฉพาะด้าน ความสามารถในการประมวลผลภาษา และความเหมาะสมกับงานเอกสารที่มีโครงสร้างเป็นทางการ ดังนี้

ChatGPT-5.1 เป็นโมเดลที่มีความสามารถพื้นฐานด้านการประมวลผลภาษาและตอบสนองคำสั่งได้รวดเร็ว เหมาะสำหรับงานที่ไม่ซับซ้อนมาก

ChatGPT-5.2 เป็นโมเดลที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการข้อความยาว เข้าใจบริบทเชิงลึก และรองรับงานที่มีหลายขั้นตอน จึงเหมาะอย่างยิ่งกับการสรุปหนังสือราชการที่มีรายละเอียดจำนวนมาก และมีเอกสารแนบ

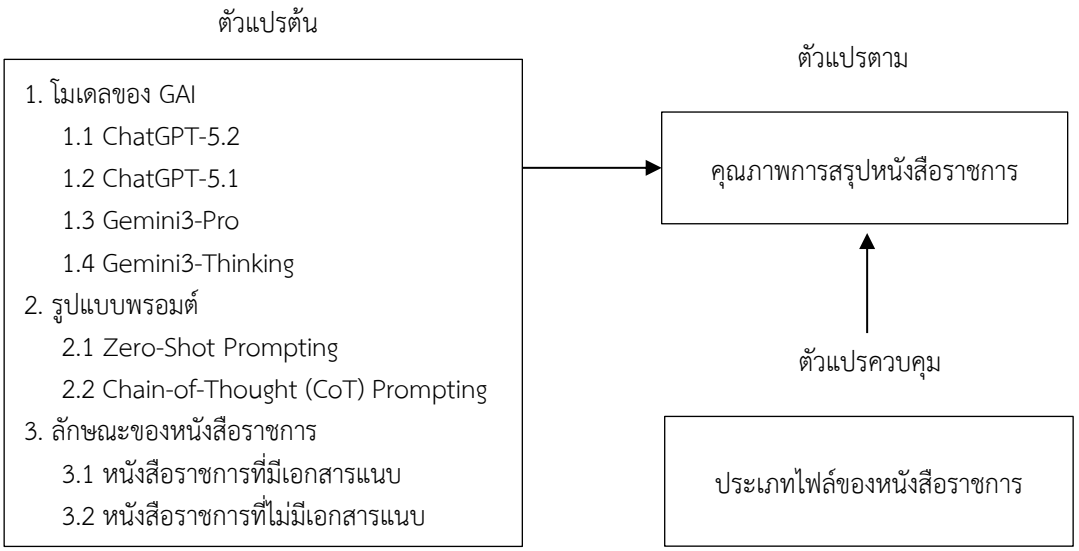
Gemini3-Pro เป็นโมเดลที่โดดเด่นด้านการประมวลผลข้อมูลเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์เนื้อหาทางการ เหมาะกับงานเอกสารที่มีรูปแบบชัดเจน

Gemini3-Thinking ถูกออกแบบมาเพื่อเน้นกระบวนการให้เหตุผลและการคิดเชิงตรรกะ

การเลือกใช้โมเดลทั้ง 4 รุ่นในงานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อสะท้อนให้เห็นว่า โมเดลของ GAI แต่ละโมเดลมีความเหมาะสมกับลักษณะงานแตกต่างกัน (OpenAI, 2025; Artificial Analysis, 2025)

โดยงานวิจัยนี้เลือกใช้พรอมต์ 2 ประเภท ได้แก่ Zero-Shot Prompting และ Chain-of-Thought (CoT) Prompting เนื่องจาก Zero-Shot Prompting เป็นการให้คำสั่งโดยไม่มีการยกตัวอย่าง และไม่ซับซ้อน สามารถทำให้ GAI ทำความเข้าใจพรอมต์ได้ง่าย ในขณะที่การใช้ Chain-of-Thought (CoT) Prompting จะกระตุ้นให้โมเดลประมวลผลข้อมูลเป็นลำดับขั้น และ มีความซับซ้อนมากกว่า Zero-Shot Prompting ซึ่งเหมาะสมกับการแยกองค์ประกอบสำคัญของข้อมูลที่มีความยาวและซับซ้อน

รวมถึงเมื่อพิจารณาหนังสือราชการ พบว่า หนังสือราชการสามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ หนังสือราชการที่มีเอกสารแนบ และหนังสือราชการที่ไม่มีเอกสารแนบ จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงสามารถเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพรอมต์เพื่อช่วยในการสรุปหนังสือราชการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและตัวอย่างวิจัย

ประชากร คือ หนังสือราชการทั้งหมดที่อยู่ในระบบสารบรรณของหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในช่วงเวลา ม.ค. 2567 – ธ.ค. 2568 และเข้าเกณฑ์เป็นหนังสือภายนอก ฉบับภาษาไทย และเป็นไฟล์ PDF ซึ่งได้มาจากการแสกนหนังสือราชการในรูปแบบกระดาษมีความชัดเจน สามารถอ่านได้

ตัวอย่าง คือ หนังสือราชการที่มีคุณสมบัติตามกรอบประชากรที่นิยาม ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น 2 ชั้นตามการมีเอกสารแนบ ได้แก่ หนังสือราชการที่มีเอกสารแนบ และหนังสือราชการที่ไม่มีเอกสารแนบ จากนั้นสุ่มอย่างง่ายจากแต่ละชั้น จำนวนชั้นละ 10 ฉบับ รวมเป็นตัวอย่างเอกสารจำนวน 20 ฉบับ

นิยามเชิงปฏิบัติการ

คุณภาพของการสรุปหนังสือราชการ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ความถูกต้องเชิงข้อเท็จจริงของคำสรุป ซึ่งประเมินจากการเปรียบเทียบคำสรุปกับต้นฉบับเอกสารราชการจริง โดยพิจารณาองค์ประกอบต่อไปนี้ เช่น วันลงนาม ผู้ส่ง ผู้รับ เลขที่หนังสือ ชื่อเรื่อง ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่ต้องดำเนินการ ระดับความเร่งด่วน กำหนดตอบกลับ ลิงก์/QR code เอกสารแนบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกการตรวจสอบรายการความถูกต้องของการสรุปหนังสือราชการจำนวน 11 รายการ ซึ่งได้มาจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของหนังสือราชการ จำนวน 30 ฉบับ องค์ประกอบของหนังสือราชการ ประกอบด้วย วันลงนาม ผู้ส่ง ผู้รับ เลขที่หนังสือ ชื่อเรื่อง สิ่งที่ต้องดำเนินการ ระดับความเร่งด่วน กำหนดการตอบกลับ ลิงก์/QR code เอกสารแนบ และการมอบหมายหนังสือราชการไปยังฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีแบบบันทึกการตรวจสอบรายการความถูกต้องของการสรุปหนังสือราชการดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบบันทึกการตรวจสอบรายการความถูกต้องของการสรุปหนังสือราชการ

รายการตรวจสอบ	คะแนน	
	1	0
1. การระบุฝ่ายที่เกี่ยวข้องถูกต้อง (วิชาการ / งบประมาณ / ทั่วไป / บุคคล)		
2. การระบุเลขที่หนังสือ		
3. การระบุวันที่หนังสือ		
4. การระบุชื่อเรื่อง		
5. การระบุผู้ส่ง		
6. การระบุผู้รับ		
7. การระบุความเร่งด่วน (ปกติหรือไม่มีความเร่งด่วน/ด่วน/ด่วนมาก/ด่วนที่สุด)		
8. การระบุกำหนดการตอบกลับ (Deadline)		
9. การระบุสิ่งที่ต้องทำ		
10. การระบุลิงก์ (Link) หรือ QR-code		
11. การระบุเอกสารแนบเพิ่มเติม		

ขั้นตอนการดำเนินการ

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการออกแบบพรอมต์ 2 ประเภท ที่ใช้ในการสรุปหนังสือราชการ โดยได้พรอมต์ ดังนี้

ช่วยสรุปหนังสือราชการฉบับนี้เพื่อเสนอผู้บริหารขอแบบกระชับ เน้นสาระสำคัญ สิ่งที่ต้องดำเนินการและกำหนดเวลา

ภาพที่ 2 Zero-shot Prompting

Role: คุณคือผู้เชี่ยวชาญด้านงานสารบรรณ มีหน้าที่ "สรุปรายละเอียดหนังสือราชการ"
Task: วิเคราะห์ไฟล์ที่ได้รับ แล้วสรุปข้อมูลโดยเน้นความครบถ้วน ไม่ตกหล่นประเด็นสำคัญ ทั้งที่เป็นลายมือและตัวพิมพ์ ตามกระบวนการนี้:
Analyze: ระบุฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน (วิชาการ / บริหารงบประมาณ / บริหารทั่วไป / บริหารงานบุคคล)
Deep Extract (เจาะลึก): ดึงข้อมูลพื้นฐาน
Action: ระบุสิ่งที่ต้องทำเป็นข้อ ๆ (1, 2, 3...)
Output: นำเสนอข้อมูลตาม Format ด้านล่าง (ห้ามตัดทอนรายละเอียดสำคัญ):
เรื่อง: [ชื่อเรื่องเต็ม]
ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง: [ระบุฝ่าย]
เลขที่หนังสือ: [ระบุเลขที่] (ลงวันที่ [ระบุวันที่])
จาก: [หน่วยงานต้นเรื่อง] ถึง: [ผู้รับ]
ความเร่งด่วน: [ปกติหรือไม่มีความเร่งด่วน/ด่วน/ด่วนมาก/ด่วนที่สุด]
สิ่งที่ต้องดำเนินการ (Action Plan):
กำหนดส่ง/เส้นตาย (Deadline)]
เอกสารแนบ/ลิงก์/QR-code: [ระบุ]

ภาพที่ 3 Chain-of-Thought (CoT) Prompting

2. กำหนดเงื่อนไขในการทดลองโดยใช้โมเดลของ GAI จำนวน 4 โมเดล ร่วมกับการใช้พรอมต์ 2 ประเภท และลักษณะของหนังสือราชการ 2 รูปแบบ ได้เป็น 16 เงื่อนไข

3. นำหนังสือราชการเข้าทดลองทีละเงื่อนไข โดยเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งละ 1 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมผลการทดลองจากโมเดลของ GAI จำนวน 4 โมเดล ได้แก่ ChatGPT-5.1, ChatGPT-5.2, Gemini3-Thinking และ Gemini3-Pro และใช้พรอมต์ 2 ประเภท ได้แก่ Zero-Shot Prompting และ Chain-of-Thought (CoT) Prompting จากหนังสือราชการที่มีเอกสารแนบ จำนวน 10 ฉบับ และหนังสือราชการที่ไม่มีเอกสารแนบ จำนวน 10 ฉบับ โดยนำหนังสือราชการเข้าทดลองทีละเงื่อนไข และเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งละ 1 ฉบับต่อเนื่องกันจนครบทุกฉบับ รวมผลการทดลองได้ผลการสรุปหนังสือราชการ จำนวน 160 รายการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ความถูกต้องของการสรุปหนังสือราชการด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean: M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) รวมถึงใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย คือ 3-way ANOVA with interactions

โดยในการวิเคราะห์ หน่วยที่ถูกวัด คือ คุณภาพของการสรุปหนังสือราชการ รวมทั้งผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นว่า GAI แต่ละโมเดลมีศักยภาพต่างกัน ผลการสรุปหนังสือราชการจึงไม่จำเป็นต้องไปในทิศเดียวกัน แต่ผู้ประเมินใช้เกณฑ์ตรวจเดียวกัน ดังนี้

ให้ 1 ในกรณีการสรุปหนังสือราชการมีองค์ประกอบตามที่กำหนด และข้อมูลถูกต้องเท่านั้น

ให้ 0 ในกรณีการสรุปหนังสือราชการไม่มีองค์ประกอบที่กำหนด หรือมีองค์ประกอบแต่ข้อมูลไม่ถูกต้อง

และในการตรวจผู้ประเมินจะไม่ทราบว่าผลของการสรุปหนังสือราชการเป็นของโมเดล และพรอมต์ใด

ผลการวิจัย

จากการนำโมเดลของ GAI จำนวน 4 โมเดล ได้แก่ ChatGPT-5.1, ChatGPT-5.2, Gemini3-Thinking และ Gemini3-Pro มาทดลองใช้ในการสรุปหนังสือราชการร่วมกับการใช้พรอมต์ 2 ประเภท ได้แก่ Zero-Shot Prompting และ Chain-of-Thought (CoT) Prompting ได้ผลการวิจัยดังนี้

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพของการสรุปหนังสือราชการ จำแนกตามลักษณะของหนังสือราชการที่ต่างกัน 2 รูปแบบ ได้แก่ หนังสือราชการที่มีเอกสารแนบ และหนังสือราชการที่ไม่มีเอกสารแนบ พบว่า ลักษณะของหนังสือราชการ ส่งผลต่อคุณภาพของการสรุปหนังสือราชการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(2,144) = 0.04$, $p = 0.845$)

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพของการสรุปหนังสือราชการ จำแนกตามโมเดลของ GAI ที่ต่างกัน 4 โมเดล ได้แก่ ChatGPT-5.1, ChatGPT-5.2, Gemini3-Thinking และ Gemini3-Pro พบว่า โมเดลของ GAI ส่งผลต่อคุณภาพของการสรุปหนังสือราชการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F(3,144) = 19.09$, $p < .001$)

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพของการสรุปหนังสือราชการ จำแนกตามพรอมต์ที่ต่างกัน 2 ประเภท ได้แก่ Zero-Shot Prompting และ Chain-of-Thought (CoT) Prompting พบว่า ประเภทของพรอมต์ ส่งผลต่อคุณภาพของการสรุปหนังสือราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F(1,144) = 427.61$, $p < .001$) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความถูกต้องของการสรุปหนังสือราชการ จำแนกตามลักษณะของหนังสือราชการ โมเดลของ GAI และประเภทพรอมต์ ด้วย 3-Way ANOVA with interactions

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
ลักษณะของหนังสือราชการ	0.06	1	0.06	0.04	0.845
Model	84.12	3	28.04	19.09	<.001
Prompt	628.06	1	628.06	427.61	<.001
เอกสารแนบ * Model	7.37	3	2.46	1.67	0.176
เอกสารแนบ * Prompt	3.31	1	3.31	2.25	0.136
Model * Prompt	18.37	3	6.12	4.17	0.007
เอกสารแนบ * Model * Prompt	5.42	3	1.81	1.23	0.301

หมายเหตุ: Levene's Test of Homogeneity of Variance $F(15,144) = 1.58$, $p = 0.085$
Shapiro-Wilk Normality Test $W = 0.989$, $p = 0.252$

ภายใต้การใช้ Chain-of-Thought (CoT) Prompting พบว่า คะแนนคุณภาพการสรุปหนังสือราชการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อใช้ ChatGPT-5.2 (M = 8.55, SD = 1.32) รองลงมาเป็น Gemini3-Pro (M = 8.05, SD = 1.39) Gemini3-Thinking (M = 7.35, SD = 1.50) และ ChatGPT-5.1 (M = 7.15, SD = 0.99) ตามลำดับ และภายใต้การใช้ Zero-Shot Prompting พบว่า คะแนนลดลงอย่างเห็นได้ชัดในทุกโมเดล เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ Chain-of-Thought (CoT) Prompting โดยคะแนนคุณภาพการสรุปหนังสือราชการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อใช้ ChatGPT-5.2 (M = 5.05, SD = 1.05) รองลงมาเป็น Gemini3-Pro (M = 4.04, SD = 1.32) ChatGPT-5.1 (M = 3.85, SD = 1.09) และ Gemini3-Thinking (M = 2.30, SD = 1.03) ตามลำดับ

รวมถึงเมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบพรอมต์ เมื่อใช้โมเดล GAI เดียวกัน ภายใต้การใช้ ChatGPT-5.2 พบว่า คะแนนคุณภาพการสรุปหนังสือราชการจากการใช้ Chain-of-Thought (CoT) Prompting (M = 8.55, SD = 1.32) สูงกว่าการใช้ Zero-Shot Prompting (M = 5.05, SD = 1.05) และหากพิจารณาภายใต้ Gemini3-Thinking พบว่า คะแนนคุณภาพการสรุปหนังสือราชการจากการใช้ Chain-of-Thought (CoT) Prompting (M = 7.35, SD = 1.50) สูงกว่าการใช้ Zero-Shot Prompting (M = 2.30, SD = 1.03) อย่างเห็นได้ชัด

อภิปรายผล

การวิจัยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับการใช้พรอมต์แต่ละประเภทในการสรุปหนังสือราชการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบคุณภาพการสรุปหนังสือราชการระหว่าง ChatGPT-5.1, ChatGPT-5.2, Gemini3-Thinking และ Gemini3-Pro โมเดลที่สรุปหนังสือราชการได้มีคุณภาพมากที่สุด คือ ChatGPT-5.2 ซึ่งสอดคล้องกับ Artificial Analysis. (2025) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพของ GAI กล่าวว่า ในการจัดการข้อมูลที่มีจำนวนมาก ChatGPT-5.2 สามารถให้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพของงานสูงกว่าโมเดล GAI อื่น ๆ เนื่องจากเป็น GAI โมเดลใหม่ล่าสุดเมื่อเทียบกับโมเดลอื่น ๆ ที่นำมาทำการทดลองในการวิจัยนี้ ซึ่ง ChatGPT-5.2 พัฒนามาโดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการทำงานนำเสนอ เขียนโค้ด วิเคราะห์ภาพ เข้าใจเนื้อหาที่ยาว และสามารถจัดการงานหลายขั้นตอนที่ซับซ้อนได้ดีกว่าเดิม (OpenAI, 2025)

รวมถึงเมื่อพิจารณาการใช้พรอมต์ในการสั่ง GAI ให้สรุปหนังสือราชการ Chain-of-Thought (CoT) Prompting ให้ผลการสรุปที่มีคุณภาพสูงกว่า Zero-Shot Prompting ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kim et al. (2023) and Jin et al. (2025) ที่กล่าวว่าผลลัพธ์ของการใช้ Chain-of-Thought (CoT) Prompting มีประสิทธิภาพสูงกว่า Zero-Shot Prompting จากการที่ให้คิดเป็นขั้นตอนตามที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้โมเดลของ GAI ดึงความรู้และตรรกะในการแก้ปัญหาออกมาได้ดีกว่าการใช้ Zero-Shot Prompting

และจากการใช้โมเดล ChatGPT-5.2 และ Chain-of-Thought (CoT) Prompting ร่วมกัน ซึ่งทั้งโมเดล ChatGPT-5.2 และ Chain-of-Thought (CoT) Prompting ต่างให้คุณภาพของการสรุปหนังสือราชการสูง จึงส่งผลให้คุณภาพของการสรุปหนังสือราชการสูงกว่าการใช้โมเดลและพรอมต์อื่นร่วมกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า GAI สามารถสรุปสาระสำคัญของหนังสือราชการได้อย่างเป็นระบบได้ ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dwivedi et al. (2023) ที่กล่าวว่า GAI มีศักยภาพในการลดภาระงานด้านเอกสารและภาระงานที่เกี่ยวข้องของบุคลากรทางการศึกษา โดยช่วยร่างเอกสารและสรุปข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรใช้ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางในการนำ GAI มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนในการสรุปหนังสือราชการ เพื่อลดภาระงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และเพิ่มเวลาสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน

1.2 ครูและสถานศึกษาควรนำ GAI มาประยุกต์ใช้กับงานเอกสารที่มีความซับซ้อนและข้อมูลจำนวนมาก เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า GAI โดยเฉพาะโมเดลที่มีความสามารถในการวิเคราะห์

ข้อมูลหลายรูปแบบ สามารถจัดการเอกสารที่มีทั้งข้อความจำนวนมาก ภาพ และโครงสร้างซับซ้อนได้ดี จึงเหมาะสมกับงานเอกสารทางการศึกษาที่มีลักษณะดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสรุปหนังสือราชการทีละ 1 ฉบับ การวิจัยครั้งควรศึกษาผลการวิจัยในกรณีที่ให้ GAI สรุปเอกสารครั้งละหลาย ๆ ฉบับ เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบคุณภาพระหว่างการเก็บข้อมูลแบบหลายฉบับพร้อมกัน และแบบทีละ 1 ฉบับ

2.2 การวิจัยนี้ยังไม่ได้ศึกษาการสรุปหนังสือราชการจากโมเดลของ GAI ครบทุกโมเดล ในการวิจัยครั้งถัดไป ควรศึกษาการสรุปหนังสือราชการจากโมเดลของ GAI อื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการสรุปหนังสือราชการที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตาและแรงสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้มอบโอกาส คำชี้แนะ และกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ และอาจารย์ ดร.วัชรศักดิ์ สุดหล้า ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาชี้แนะแนวคิดที่สำคัญ และเสนอแนะแนวทางแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ขอกราบขอบพระคุณการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและระเบียบวิธีวิจัยอย่างละเอียดรอบคอบ คำแนะนำจากอาจารย์ช่วยให้กับงานวิจัยฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา และก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมสารบรรณ. (2564). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ (ฉบับปรับปรุง).* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. (2566). *งานธุรการ ส่วนงานบริหารทั่วไป สำนักงานคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.* พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

งานธุรการ กองกลาง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (ม.ป.ป.). *คู่มือการเขียนหนังสือราชการ.* กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ประสิทธิ์ ใจกล้า. (ม.ป.ป.). การเขียนหนังสือราชการ (Official Letter). *วารสารโรงพยาบาลนครพนม, 7*(2), 115-120.

วรภร ขัติวงศ์. (2566). *คู่มือการปฏิบัติงาน การรับส่งหนังสือราชการอิเล็กทรอนิกส์.* คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. งานธุรการ ส่วนงานบริหารทั่วไป สำนักงานคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา. https://updc.up.ac.th/items/366fbe16-1ed2-4efe-8c07-dd15b694854f

Alawi, O. A., Kamar, H. M., & Yaseen, Z. M. (2024). Optimizing building energy performance predictions: A comparative study of artificial intelligence models. *Journal of Building Engineering*, *88*, 109247.

Chen, L.-C., Weng, H.-T., Mayuresh Sunil Pardeshi, Chen, C.-M., Sheu, R.-K., & Pai, K.-C. (2025). Evaluation of Prompt Engineering on the Performance of a Large Language Model in Document Information Extraction. *Electronics*, *14*(11), 2145-2145.

Chen, W., Huang, Z., Peng, B., Li, L., & Chen, J. (2025). Teacher competency and work engagement among secondary school physical education teachers: The multiple mediating roles of occupational stress, emotional exhaustion, and professional achievement. *Frontiers in Psychiatry*, *16*.

Dwivedi, Y. K. (2023). “So What If ChatGPT Wrote it?” Multidisciplinary Perspectives on opportunities, Challenges and Implications of Generative Conversational AI for research, Practice and Policy. *International Journal of Information Management*, *71*(0268-4012), 102642.

Giannakos, M., Azevedo, R., Brusilovsky, P., Cukurova, M., Dimitriadis, Y., Hernandez-Leo, D., Järvelä, S., Mavrikis, M., & Rienties, B. (2024). The promise and challenges of generative AI in education. *Behaviour and Information Technology*, *44*(11), 1-27.

Grammens, M., Voet, M., Vanderlinde, R., Declercq, L., & De Wever, B. (2022). A systematic review of teacher roles and competences for teaching synchronously online through videoconferencing technology. *Educational Research Review*, *37*, 100461.

Huang, Z., Li, Y., & Wang, Q. (2024). Administrative workload and emotional strain among teachers: A comparative study across schooling levels. *Teaching and Teacher Education*, *139,* 104501. https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104501

Jin, F., Liu, Y., & Tan, Y. (2025). Zero-Shot Chain-of-Thought Reasoning Guided by Evolutionary Algorithms in Large Language Models. *Lecture Notes in Computer Science*, 52-64. https://doi.org/10.1007/978-981-95-3352-7_5

Kim, S., Joo, S., Kim, D., Jang, J., Ye, S., Shin, J., & Seo, M. (2023). *The CoT Collection: Improving Zero-shot and Few-shot Learning of Language Models via Chain-of-Thought Fine-Tuning*. https://doi.org/10.18653/v1/2023.emnlp-main.782

Meskó, B. (2023). Prompt Engineering as an Important Emerging Skill for Medical Professionals: Tutorial. *Journal of Medical Internet Research*, *25*(1), e50638.

Mittal, U., Sai, S., Chamola, V., & Sangwan, D. (2024). A comprehensive review on generative AI for education. *IEEE Access, 12,* 142733-142759.

Ng, D. T. K., Chan, E. K. C., & Lo, C. K. (2025). Opportunities, challenges and school strategies for integrating Generative AI in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, *8*, 100373. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2025.100373

OECD. (2020). TALIS 2018 Results (Volume II). In *TALIS*. OECD.

OpenAI. (2023). *Prompt engineering*. https://platform.openai.com/docs/guides/prompt-engineering

OpenAI. (2025). *ChatGPT (Large language model).* https://chat.openai.com/

Polat, F., Tiddi, I., & Groth, P. (2024). Testing prompt engineering methods for knowledge extraction from text. *Semantic Web*, 1-34.

Resnick, M. (2024). *Generative AI and Creative Learning: Concerns, Opportunities, and Choices.* An MIT Exploration of Generative AI.

Sahoo, P., Singh, A. K., Saha, S., Jain, V., Mondal, S., & Chadha, A. (2024). *A Systematic Survey of Prompt Engineering in Large Language Models: Techniques and Applications.* ArXiv (Cornell University).

Ye, Q., Ahmed, M., Pryzant, R., & Khani, F. (2024). Prompt Engineering a Prompt Engineer. *Findings of the Association for Computational Linguistics: ACL 2022*, 355-385. https://doi.org/10.18653/v1/2024.findings-acl.21

Zhang, H., Shen, Y., Wang, L., Shi, C., Du, S., Tao, Y., & Shen, Y. (2025). *Comparative Analysis of Large Language Models for Context-Aware Code Completion using SAFIM Framework*. 572-576. https://doi.org/10.1145/3730436.3730529

การศึกษาความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

A STUDY OF NEEDS OF DEVELOPING INNOVATIVE ORGANIZATION FOR SCHOOLS UNDER UDONTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เปรมพัชร นีระมนต์[1*] ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์[2] พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[3]
Premphatchara Neeramon[1*] Praporntip Kunagornpitak[2] Phongsak Srichan[3]

[1]นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1]Master Student of Department of Educational Administration, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

[2,3]อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[2,3]Lecturer in Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 67120605141@udru.ac.th โทรศัพท์ 08 0429 9365

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 367 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.97 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินการของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยรวม ($PNI_{modified}$) มีค่าเท่ากับ 0.141 โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก วิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม

รองลงมา คือ โครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม, การสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม, การสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรมและการพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม ตามลำดับ

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์, ความต้องการจำเป็น, องค์กรแห่งนวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

Abstract

The purpose of this research was to study the current and desired conditions and needs of developing innovative organization for schools under Udon Thani Primary Educational Service Area Office. The sampling group comprises 367 teachers under Udon Thani Primary Educational Service Area Office academic year 2025 with quantitative study. The research instrument was a questionnaire with a 5-level rating scale. In the current condition, the confidence equals value at 0.97. The desired condition had the confidence equal value at 0.96. The data was analyzed by finding mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index.

The finding reveals that the current conditions of developing innovative organization for schools under Udon Thani Primary Educational Service Area Office show that, overall the current conditions are at a high level, while the desired conditions of innovative organization of educational institutions were overall in the highest level. The overall priority needs modified ($PNI_{modified}$) is 0.141. as follows: Vision and Goals of an Innovative Organization, Organizational Structure of an Innovative Organization, Communication that Enhances an Innovative Organization Creating an Innovative Organizational Climate and Development of Personnel Skills.

Keywords: current conditions, desired conditions, needs, Innovative Organization Udon Thani Primary Educational Service Area Office

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรต่าง ๆ และพลเมืองโลกหลายด้าน การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องของประเทศได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชากรในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ตลอดจนพฤติกรรม

ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมโลก แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 รัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมกันกำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมาย พัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่สามารถสร้างเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 รองรับพลวัตของโลกและการแข่งขัน ในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560, น. 100-101) การปฏิรูปการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยต้องดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างมีศักยภาพและมีคุณธรรม (พ.ศ. 2560 – 2579) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 8–10)

การบริหารการศึกษานั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนผลลัพธ์ด้วยกระบวนการจัดการความรู้ก็จะทำให้สถานศึกษาเป็น "องค์กรแห่งนวัตกรรม" (Innovative Organization) โดยผลลัพธ์ดังกล่าวคือ คุณภาพผู้เรียน ซึ่งนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมที่เกิดจาการบริหารเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ (สุกัญญา แช่มช้อย, 2560, น. 52-54) ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนกลยุทธ์ของแต่ละส่วนงาน ซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนนวัตกรรมภายในสถานศึกษาดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรโดยรวม ใน การจัดการความรู้และระบบข้อมูลภายในองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ผ่านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาระบบการสื่อสาร และการดำเนินงานอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ นอกจากนี้ การบูรณาการแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร ยังช่วยส่งเสริมความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563, น. 78-80)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี พบว่าสภาพการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรและนโยบายอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กระบวนการดำเนินงานภายในขาดความเป็นระบบ เกิดความซับซ้อน การดำเนินการตามกลยุทธ์และจุดเน้นของสถานศึกษายังขาดความต่อเนื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดกลไกในการสื่อสาร การมีส่วนร่วม และการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบ ส่งผลให้การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาขาดความยั่งยืนและขาดประสิทธิผลตามเป้าหมายขององค์กรโดยรวม (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี, 2568) ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญและมุ่งพัฒนาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมโดยมุ่งการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลสภาพปัจจุบันที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีแนวทางที่เป็นระบบและชัดเจน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นของ

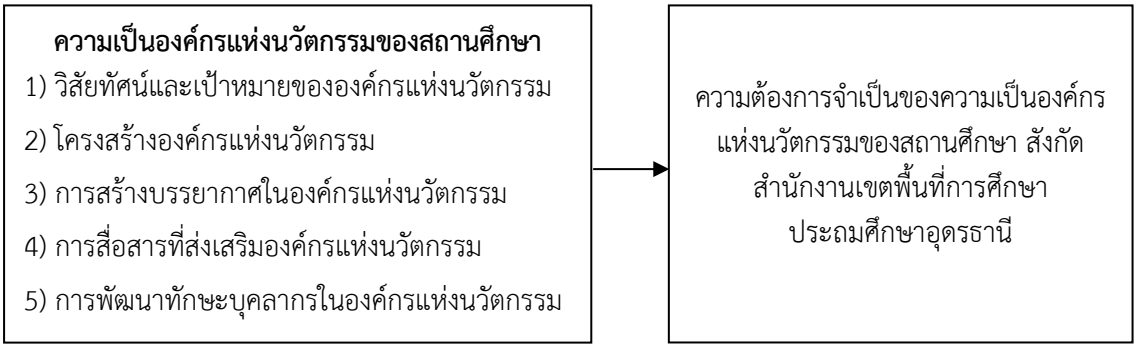
ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ว่าเป็นอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดและพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยมีนักวิชาการดังนี้ Quinn (1991; Higgins, 1995; Adair, 1996; Christiansen, 2000; Tidd, Bessant & Pavitt, 2001, 2009; Holder Bob J.& Matter Gary, 2008; พสุ เดชะรินทร์, 2547; กีรติ ยศยิ่งยง, 2552; ปานชนก ด้วงอุดม, 2562; พยัต วุฒิรงค์, 2562; ขวัญชนก แสงท่านั่ง, 2563; สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2564) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม 2) โครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรม 4) การสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม 5) การพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์กรแห่งนวัตกรรม หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่มีระบบการบริหารจัดการและวัฒนธรรมภายในที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาแนวทางใหม่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการนำองค์ความรู้มาสังเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยองค์ประกอบหลักขององค์กรแห่งนวัตกรรมประกอบด้วยการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การสนับสนุนผู้นำ

และบุคลากรในการคิดและทดลองสิ่งใหม่ การบริหารจัดการทรัพยากรที่เอื้อต่อการริเริ่มนวัตกรรม ตลอดจนการสร้างระบบติดตามและประเมินผลที่ช่วยยกระดับคุณภาพการดำเนินงานในทุกมิติขององค์กรในสถานศึกษานั้น องค์ประกอบที่นำมาเป็นแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ

1.1 วิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษา ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม ร่วมจัดทำแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน กำหนดขั้นตอน แผนงาน กิจกรรม จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอย่างรอบด้าน ถ่ายทอดเป้าหมายด้านนวัตกรรมอย่างชัดเจนให้แก่บุคลากรทุกระดับ

1.2 โครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่มีการกำหนดโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่น กับสภาพแวดล้อมของการเปลี่ยนแปลง มีโครงสร้างการทำงานแบบทีมงาน เน้นการระดมความคิดเพื่อไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม มีการจัดตั้งฝ่ายงานที่ทำหน้าที่ในการรับผิดชอบด้านนวัตกรรมของสถานศึกษา มีโครงสร้างการทำงานแบบกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

1.3 การสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรม หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีบรรยากาศสร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการทำงาน ส่งเสริมการทำงานของบุคลากรให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

1.4 การสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน มีการจัดระบบการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงได้และรวบรวมข้อมูลข่าวสารทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีช่องทางการสื่อสารที่เพียงพอและเหมาะสมต่อความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา

1.5 การพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ได้เรียนรู้วิธีกระบวนการทางด้านนวัตกรรม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และทักษะบุคลากรในด้านเทคโนโลยีเพื่อสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนานวัตกรรมได้

2. สภาพปัจจุบัน หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่หรือเกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งเป็นไปตามความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

3. สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง สิ่งที่คาดหวังหรือพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

4. ความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการวางความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

5. ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่มีหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

6. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี หมายถึง หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการจัดการและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อสิทธิโอกาสในการได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 4 เขตพื้นที่การศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 ประกอบด้วย 774 โรงเรียน รวมครูผู้สอนทั้งสิ้น จำนวน 7,214 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 367 คน โดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ทำการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีแบบชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ที่	ขนาดของโรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	โรงเรียนขนาดเล็ก (0 - 119 คน)	2,547	130
2	โรงเรียนขนาดกลาง (120 - 719 คน)	3,856	196
3	โรงเรียนขนาดใหญ่ (720 – 1,679 คน)	533	27
4	โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (1,680 คนขึ้นไป)	278	14
	รวมทั้งหมด	**7,214**	**367**

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2568, https://edustatistics.moe.go.th/teacher41

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ในรูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบ (Checklist) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษา และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การดำเนินการของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี นำมาวิเคราะห์สร้างแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยศึกษาหลักเกณฑ์วิธีการสร้างแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ (Dual-Response Questionnaire) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล เพื่อนำมาเขียนแบบสอบถามฉบับร่างและนำแบบสอบถามถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจความถูกต้องของเนื้อหา

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจความเที่ยงตรงของเนื้อหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขด้วยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Index of consistency: IOC) โดยในการวิจัยครั้งนี้ต้องมีค่า IOC

3.4 ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มี IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 นำมาใช้ แต่หากได้ IOC ต่ำกว่า 0.60 ควรพิจารณาปรับปรุง หรือตัดทิ้ง (วรรณี แกมเกตุ, 2555, น. 221) และนำแบบสอบถามที่แก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เมื่อผ่านการพิจารณาอนุมัติแล้วจึงขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการำวิทยานิพนธ์

3.6 ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากร จำนวน 4 ขนาดโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และกำหนดความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2562, น. 215) แบบสอบถามตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97 และการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

3.7 ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1ผู้วิจัยประสานกับเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ออกหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยถึงครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่สร้างผ่าน Google Form และจัดทำเป็น QR Code แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน แล้วนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Sciences: SPSS)

5.1 ในการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2562, น. 215) ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

5.2 จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เรียงลำดับจากความ ต้องการจำเป็นมากที่สุดไปหาความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด โดยคำนวณดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผล ดัชนีจัดลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับที่ของความต้องการจำเป็นของการดำเนินการของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

การดำเนินการของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์ (I)		แปลผล	ความต้องการจำเป็น	
	$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.		(I-D)/D	ลำดับที่
1. ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม	4.17	0.60	มาก	4.74	0.81	มากที่สุด	0.136	3
2. ด้านโครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม	4.05	0.58	มาก	4.68	0.47	มากที่สุด	0.154	2
3. ด้านการสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรม	4.14	0.51	มาก	4.65	0.47	มากที่สุด	0.124	5
4. ด้านการสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม	4.08	0.60	มาก	4.66	0.47	มากที่สุด	0.162	1
5. ด้านการพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม	4.02	0.56	มาก	4.67	0.46	มากที่สุด	0.128	4
โดยรวม	**4.09**	**0.56**	**มาก**	**4.56**	**0.53**	**มากที่สุด**	**0.141**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการจัดเรียงค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวม ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09) และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.17) รองลงมา คือ ด้านการสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.14) และการสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.08) และโครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.05) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.02) ตามลำดับ

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.74) มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านโครงสร้าง

องค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.68) ด้านการพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.67) ด้านการสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.66) และการสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.65) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น (PNI $_{modified}$) ของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี พบว่า ลำดับแรก คือ ด้านการสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม (PNI $_{modified}$ = 0.162) ลำดับที่สอง คือ ด้านโครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม (PNI $_{modified}$ = 0.154) ลำดับที่สาม ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม (PNI $_{modified}$ = 0.136) ลำดับที่สี่ คือ ด้านการพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม (PNI $_{modified}$ = 0.128) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรม (PNI $_{modified}$ = 0.124)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี มีดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันโดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม ด้านการสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรมและการสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม สอดคล้องกับ อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี (2561) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันขององค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

1.2 สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม ด้านโครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมและด้านการพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม ตามลำดับ สอดคล้องกับ ธิดารัตน์ กุลพันธ์ (2568) ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม

1.3 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวม พบว่า มีค่าเป็น 0.141 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ต้องการพัฒนาสูงอังดับที่หนึ่ง คือ ด้านการสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ 0.162 ซึ่งมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญรดี หิรัญกิตติกร (2564) ได้สรุปว่า เปิดพื้นที่สำหรับการแสดงศักยภาพของบุคลากรทุกระดับการพัฒนา

วิสัยทัศน์ร่วมในองค์กร ผ่านกระบวนการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารและครู การส่งเสริมและพัฒนาทักษะบุคลากร โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยี การคิดเชิงนวัตกรรม และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวางระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ลำดับที่สอง คือ ด้านโครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.154 สอดคล้องกับ Chang, Hsu, Chuang & Wu (2007) การส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การรับผิดชอบงานอย่างเต็มที่ และเป็นรากฐานของโครงสร้าง ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นนวัตกรรมและการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ลำดับที่สาม คือ ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.142 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพิมล พลสมบัติ (2566) กล่าวว่า สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ที่จะนำไปสู่องค์การแห่งนวัตกรรม ปรับปรุงนวัตกรรมให้ทันสมัยอยู่เสมอเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และพัฒนานวัตกรรม มุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน สื่อสารและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ และ กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม

ลำดับที่สี่ คือ ด้านการพัฒนาทักษะบุคลากรในองค์กรแห่งนวัตกรรม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.128 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญชนก แสงท่านั่ง (2563) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนา สถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบองค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ เป้าหมาย องค์กรนวัตกรรม 2) โครงสร้างองค์กร 3) วัฒนธรรม ค่านิยม องค์กร 4) บรรยากาศองค์กร 5) ผู้นำองค์กรนวัตกรรม 6) ทักษะบุคลากร 7) การบริหารจัดการ ทรัพยากรมนุษย์ 8) การสนับสนุนทรัพยากร 9) การให้รางวัลความสำเร็จ 10) การจัดการความรู้และ ข้อมูลข่าวสาร

ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการสร้างบรรยากาศในองค์กรแห่งนวัตกรรม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.124 สอดคล้องกับ Carlos & Tomàs (2020) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนนวัตกรรม:บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) การตัดสินใจร่วมกัน 2) การมีความรับผิดชอบและสามารถรับความเสี่ยงได้ 3) การสร้างบรรยากาศและให้ขวัญกำลังใจ 4) การทำงานเป็นทีมและ 5) การยอมรับฟังความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการสื่อสารที่ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรม ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน มีการจัดระบบการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงได้และรวบรวมข้อมูลข่าวสารทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านโครงสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ควรเน้นการกำหนดโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นกับสภาพแวดล้อมของการเปลี่ยนแปลง มีโครงสร้างการทำงานแบบทีมงาน เน้นการระดมความคิดเพื่อไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม

1.3 ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม ควรสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายด้านนวัตกรรมให้แก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาผ่านการประชุม การอบรม หรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยควรใช้ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นนี้ เป็นประเด็นหลักในการออกแบบความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568, 24 มิถุนายน). *สารสนเทศด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2568: ครู/บุคลากรทางการศึกษา-จังหวัดอุดรธานี.* จาก https://edustatistics.moe.go.th/teacher41

กีรติ ยศยิ่งยง. (2552). *องค์การแห่งนวัตกรรม แนวคิด และกระบวนการ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขวัญชนก แสงท่านั่ง. (2563). *รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กำแพงเพช: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2562). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปานชนก ด้วงอุดม. (2562). *การศึกษาสภาพการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พยัต วุฒิรงค์. (2562). *การจัดการนวัตกรรม: ทรัพยากร องค์การแห่งการเรียนรู้ และนวัตกรรม.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญพิมล พลสมบัติ. (2566). *แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธัญรดี หิรัญกิตติกร (2564) *ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร สถานศึกษายุคไทยแลนด 4.0.* วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2560*). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* พิษณุโลก: พิษณุโลกดอทคอม.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). *การบริหารสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา.* มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 4).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2561). *การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Adair, John E. (1996). *Effective innovation: How to stay ahead of the competition. London*: Pan Books.

Chang, D. F., Hsu, H. Y., Chuang, Y. H., & Wu, J. C. (2007). Developing an Innovative Organization through Learning Organization Concepts. *Journal of Organizational Change Management, 20*(3), 380-400.

Carlos, J. R., & Tomàs, M. F. (2020). The organizational culture of innovative schools: The role of the principal. *Journal of Educational Sciences, 42*(2), 21-34.

Christiansen, J. A. (2000). *Building the innovative organization: Management systems that encourage innovation*. Hampshire: Macmillan.

Higgins, J. M. (1995). *Innovate or evaporate: Test & improve your organizations IQ-its innovation Quotient.* New York: New Management

Holder, B. J., & Matter, G. (2008). *The innovative organization.* Retrieved from http://www. geocities.com. College Park/Library/1048/innova.html.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Quinn, J. B. (1991). *Managing innovation. controlled chaos. Harvard Business Review 17-28*. 42 Sherwood, D., Smart Things to Know About Innovation & Creativity, (Oxford: Capstone Publishing Limited, 2001)

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การศึกษาอิทธิพลของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

THE STUDY OF THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA MARKETING ON BRAND AWARENESS OF SMALL BUSINESSES IN THAILAND

ผ้าง เหยียหยุน[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2*]
PANG YAYUN[1] and Nathanicha Na Nakorn[2*]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: judy2211@gmail.com โทรศัพท์ 09 8585 9999

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ความนิยม และการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามโดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบสะดวก (Convenience Sampling)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 26-30 ปี อยู่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท และใช้สื่อสังคมออนไลน์เฉลี่ย 1-3 ชั่วโมงต่อวัน โดยภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ ความนิยม และการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ ความนิยม และการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05 แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์การตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความน่าสนใจและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี สามารถเพิ่มระดับการรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ ความนิยม การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การรับรู้แบรนด์

Abstract

This study aims to examine whether entertainment, interaction, popularity, and electronic word-of-mouth have a positive influence on brand awareness of small and medium-sized enterprises in Thailand. The sample consisted of 400 respondents. This research employed a quantitative research approach using a questionnaire as the data collection instrument. The sampling methods used were purposive sampling and convenience sampling.

The results indicated that the majority of respondents were male, aged 26–30 years, had an education level below a bachelor’s degree, earned an average monthly income of 10,000 baht or less, and used social media for an average of 1–3 hours per day. Overall, opinions toward social media marketing factors namely entertainment, interaction, popularity, and electronic word-of-mouth were rated at a high level.

The hypothesis testing results revealed that social media marketing factors, including entertainment, interaction, popularity, and electronic word-of-mouth, had a positive influence on brand awareness of SMEs in Thailand, with statistical significance at the 0.05 level. This finding demonstrates that engaging social media marketing strategies that foster effective interaction can significantly enhance consumers’ brand awareness.

Keywords: Social Media Marketing, Entertainment, Interaction, Popularity, Electronic Word-of-Mouth, Brand Awareness

บทนำ

ในยุคดิจิทัลปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์ มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้บริโภค และได้กลายเป็นหนึ่งในช่องทางการสื่อสารที่สำคัญ ผู้ใช้งานสามารถใช้สื่อดังกล่าวในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร รูปภาพ รวมถึงการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ทั้งในระดับบุคคลและระหว่างองค์กรธุรกิจกับลูกค้า ส่งผลให้ธุรกิจในทุกระดับ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดย่อม เริ่มตระหนักถึงศักยภาพของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะอุปกรณ์ทางการตลาดที่ใช้ต้นทุนไม่สูง แต่สามารถสร้างประสิทธิผลและผลตอบแทนทางธุรกิจได้อย่างคุ้มค่า นอกจากนี้ การแข่งขันทางธุรกิจในยุคดิจิทัลมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจขนาดย่อมที่เริ่มตระหนักถึงศักยภาพมหาศาลของช่องทางนี้ในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2564) รายงานว่า ธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทยที่นำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการทำการตลาดและการสื่อสารกับลูกค้ามีแนวโน้มเพิ่มโอกาสทางธุรกิจและลดต้นทุนด้านการประชาสัมพันธ์ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น

จากรายงานของ Meltwater (2025) แสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 54.7 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยใช้เครื่องมือค้นหา และแอปพลิเคชันบนมือถือ (48.3%) เป็นแหล่งข้อมูลหลักในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแบรนด์ รองลงมาคือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ ร้อยละ 44.4 การค้นหาข้อมูล ถือเป็นเครื่องมือการตลาดดิจิทัลที่ทรงอิทธิพลที่สุดในประเทศไทย ทั้งในด้านการค้นพบแบรนด์ (ร้อยละ 37.1) และการค้นคว้าข้อมูลแบรนด์ (ร้อยละ 54.7)

นอกจากนี้ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ยังช่วยให้ธุรกิจขนาดย่อมข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และสามารถวัดผลได้ทันที โดยแพลตฟอร์มยอดนิยมในปัจจุบัน เช่น Facebook Instagram TikTok และLine Official ช่วยให้เจ้าของธุรกิจสามารถโชว์สินค้าและบริการ อีกทั้งสร้างการสื่อสารและปฏิสัมพันธโดยตรงกับลูกค้า ซึ่งเป็นปัจจัยสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มการรับรู้แบรนด์และจดจำแบรนด์ของธุรกิจ

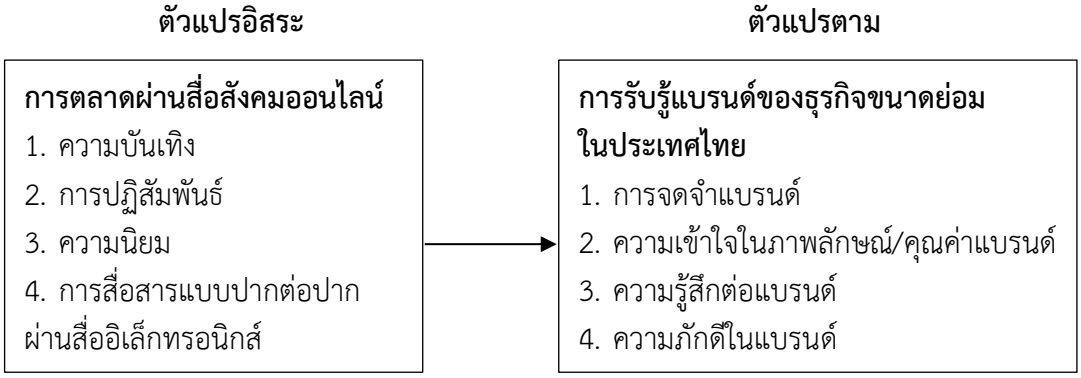
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคต่อธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เรื่องความบันเทิงที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย
2. การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เรื่องความปฏิสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย
3. การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เรื่องความนิยมที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย
4. การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เรื่องการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การทำตลาดที่มีการใช้ผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ คือ กลยุทธ์ทางการตลาดในการมีผู้สื่อสารส่งสารสำคัญของตราสินค้าไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่มากขึ้น (Keller & Berry, 2003) การทำการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์มีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอิทธิพลกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้มีอิทธิพลจะทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ หรือขยายสารที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้า รวมถึงการแนะนำสินค้าไปยังกลุ่มผู้ติดตามของตน ซึ่งช่วยให้สารทางการตลาดสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Brown & Fiorella, 2013) จุดเด่นของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์คือความสามารถในการสื่อสารแบบสองทาง ช่วยให้ธุรกิจสามารถรับฟังความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเสนอแนะจากผู้บริโภคได้โดยตรง ส่งผลให้การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและความคาดหวังของผู้บริโภค หรือเป็นผู้นำทางความคิดเพื่อเผยแพร่ข้อความที่เจ้าของตราสินค้าต้องการที่จะสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น (Markethub, 2016)

2. สื่อสารการตลาดออนไลน์

วิทวัส รุ่งเรืองผล (2564) กล่าวว่า การสื่อสารการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารการตลาด ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในธุรกิจเกือบทุกประเภท ตั้งแต่บริษัทขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณด้านการสื่อสารการตลาดจำนวนมาก ไปจนถึงธุรกิจขนาดเล็กที่มีงบประมาณจำกัด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากรูปแบบและวิธีการใช้เครื่องมือในการตลาดออนไลน์มีความหลากหลาย ธุรกิจจำนวนมากจึงยังคงทำการตลาดออนไลน์โดยลองผิดลองถูก

3. การรับรู้แบรนด์

De Vries, Gensler & Leeflang (2012) กล่าวว่า เนื้อหาที่มีความสร้างสรรค์และตรงกับความสนใจของผู้บริโภคบนโซเชียลมีเดียสามารถเพิ่มอัตราการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมเหล่านี้ไม่เพียงเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในมิติออนไลน์ แต่ยังมีส่วนช่วยส่งเสริมการจดจำและความรู้สึกเชิงบวกต่อแบรนด์ได้อีกด้วย ดังนั้น พัฒนาคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ และสร้างประสบการณ์แบรนด์ที่สม่ำเสมอในทุกจุดที่ผู้บริโภคพบเจอกับผลิตภัณฑ์ การรับรู้แบรนด์ หรือความทรงจำเกี่ยวกับแบรนด์ อาจเข้าใจได้ว่าเป็นความคุ้นเคยของผู้บริโภคกับชื่อของผลิตภัณฑ์หรือบริการเป็นจุดเริ่มต้นของความสนใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง แพลตฟอร์มหรือช่องทางการสื่อสารบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างเนื้อหา แบ่งปัน แสดงความคิดเห็น รวมถึงแบ่งปันข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ต่าง ๆ และ ความรู้ ได้ เช่น Facebook Instagram X TikTok และYouTube

2. ความบันเทิง (Entertainment) หมายถึง ความสนุก เพลิดเพลิน หรือความรู้สึกผ่อนคลายที่ผู้ใช้ได้รับจากเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น วิดีโอสนุก ๆ มีม ภาพสวย ๆ หรือโพสต์ที่ทำให้รู้สึกดี ช่วยดึงดูดความสนใจและทำให้ผู้ใช้ติดตามแบรนด์มากขึ้น

3. การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับแบรนด์ เช่น การกดไลก์ คอมเมนต์แชร์ ส่งข้อความ หรือร่วมกิจกรรมที่แบรนด์จัดบนสื่อสังคมออนไลน์ยิ่งมีปฏิสัมพันธ์มากเท่าไร ความผูกพัน กับแบรนด์ก็ยิ่งเพิ่มขึ้น

4. ความนิยม (Popularity) หมายถึง ระดับของการได้ยอมรับหรือมีความพึงพอใจจากคนจำนวนมาก อาจเกิดจากคุณภาพของสินค้า บริการ บุคคล หรือแนวคิดที่ได้รับความสนใจในช่วงเวลาหนึ่ง

5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) หมายถึง สื่อที่ใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ในการส่งข้อมูล ข่าวสาร หรือความบันเทิง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เว็บไซต์ และสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

6. การจดจำแบรนด์ (Brand Recognition) หมายถึง ความสามารถของผู้บริโภคในการจำแนกหรือระบุแบรนด์ได้ทันที เมื่อเห็นสัญลักษณ์ โลโก้ สี บรรจุภัณฑ์ ชื่อสินค้า หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแบรนด์ โดยไม่ต้องเห็นชื่อแบรนด์แบบชัดเจนก็สามารถรู้ได้ว่าเป็นแบรนด์ใด

7. ความเข้าใจในภาพลักษณ์/คุณค่าแบรนด์ (Brand Image / Brand Value Understanding) หมายถึง ความรับรู้หรือการตีความของผู้บริโภคต่อ ความหมาย คุณค่า บุคลิกภาพ จุดเด่น และภาพลักษณ์ที่แบรนด์ต้องการสื่อสารออกมา ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรง การรับข้อมูลข่าวสาร และความรู้สึกที่ผู้บริโภคมีต่อแบรนด์

8. ความรู้สึกต่อแบรนด์ (Brand Feeling / Brand Sentiment) หมายถึง ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ผู้บริโภคมีต่อแบรนด์ ไม่ว่าจะเป็นความชอบ ความไว้ใจ ความตื่นเต้น ความประทับใจ หรือความไม่พอใจ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ การสื่อสาร การใช้งานสินค้า/บริการ และภาพลักษณ์ของแบรนด์

9. ความภักดีในแบรนด์ (Brand Loyalty) หมายถึง ระดับที่ผู้บริโภคยังคงเลือกซื้อหรือสนับสนุนแบรนด์เดิมอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีทางเลือกอื่นในตลาด หรือแม้จะมีราคาและโปรโมชั่นที่แตกต่างกันก็ตาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ที่ใช้งานแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Instagram TikTok LINE YouTube และมีประสบการณ์ซื้อสินค้าจากธุรกิจขนาดย่อมผ่านออนไลน์ในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนมากและไม่ทราบจำนวนของประชากรทั้งหมดได้แน่ชัด จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของคอคราน (Cochran, 2520) เพื่อคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับประชากรจำนวนมาก โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ($Z = 1.96$) ค่า $p = 0.5$ และค่าความคลาดเคลื่อน 5% ($e = 0.05$) จากสูตรคำนวณได้ขนาดของตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 385 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน เพื่อเพิ่มความน่าชื่อถือและรองรับในกรณีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และใช้การลุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามแบบปิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการเผยแพร่แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม Wenjuanxing และ Google Form

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ทำการเก็บรวบรวมด้วยตัวเอง โดยจัดทำฉบับสมบูรณ์ในรูปแบบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม Wenjuanxing และ Google Froms โดยผู้วิจัยได้เผยแพร่แบบสอบถามบนสื่อสังคมออนไลน์หลายช่องทาง เช่น Facebook Instagram TikTok Line Goup และ Wechat Goup หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาทำวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ วิเคราะหด์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 3 การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยายได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 การรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคต่อธุรกิจขานดย่อม วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยายได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานทั้ง 1 ข้อ

สมมติฐาน พบว่า การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ (ด้านความบันเทิง ด้านการปฏิสัมพันธ์ ด้านความนิยม และด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์) ส่งผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ในการวิเคราะห์โดยใช้สถิติแบบการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 26-30 ปี อยู่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท และใช้สื่อสังคมออนไลน์เฉลี่ย 1-3 ชั่วโมงต่อวัน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้ง 4 ด้าน

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความบันเทิง	3.86	1.025	มาก
2. ด้านการปฏิสัมพันธ์	3.82	1.080	มาก
3. ด้านความนิยม	3.82	1.105	มาก
4. ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.86	1.124	มาก
รวม	**3.84**	**1.039**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.84) แต่หากพิจารณารายด้าน พบว่า “ด้านความบันเทิง” และ “การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.86) ลำดับที่ 2 ได้แก่ “ด้านการปฏิสัมพันธ์” และ “ด้านความนิยม” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.82)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคต่อธุรกิจขนาดย่อม ทั้ง 4 ด้าน

การรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคต่อธุรกิจขนาดย่อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการจดจำแบรนด์	3.91	1.108	มาก
2. ด้านความเข้าใจในภาพลักษณ์/คุณค่าแบรนด์	3.84	1.111	มาก
3. ด้านความรู้สึกต่อแบรนด์	3.83	1.078	มาก
4. ด้านความภักดีในแบรนด์	3.86	1.123	มาก
รวม	**3.86**	**1.043**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคต่อธุรกิจขนาดย่อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.86) แต่หากพิจารณารายด้าน พบว่า “ด้านการจดจำแบรนด์” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.91) ลำดับที่ 2 ได้แก่ “ด้านความภักดีในแบรนด์” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.86) ลำดับที่ 3 ได้แก่ “ด้านความเข้าใจในภาพลักษณ์/คุณค่าแบรนด์” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.84) ลำดับที่ 4 ได้แก่ “ด้านความรู้สึกต่อแบรนด์” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.83)

ตารางที่ 3 แสดงการทดสอบการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์	B	Std.	Bete	t	Sig.
(Constant)	0.187	0.052		3.586	0.000
ด้านความบันเทิง	0.105	0.034	0.103	3.114	0.002
ด้านการปฏิสัมพันธ์	0.267	0.033	0.277	8.064	0.000
ด้านความนิยม	0.272	0.031	0.288	8.677	0.000
ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปาก	0.314	0.033	0.339	9.522	0.000

R^2=0.936, Adjusted R^2=0.935, F= 1434.522, Sig of F=0.000

จากตารางที่ 3 พบว่า การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความบันเทิง ด้านการปฏิสัมพันธ์ ด้านความนิยม และด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง“การศึกษาอิทธิพลของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์มาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สมมติฐาน พบว่า การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้านความบันเทิง ด้านการปฏิสัมพันธ์ ด้านความนิยม และด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานของ วิภาดา พิทยาวิรุฬห์ (2557) ที่ ศึกษาสื่อดิจิตอลที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองของผู้บริโภคในการเข้าถึงข้อมูลทางการตลาด พบว่าสื่อดิจิทัลที่ผสมความบันเทิงเข้าด้วยกันจะช่วยให้ผู้ใช้ งานเกิดความสนใจและมีแนวโน้มบริโภคข้อมูลมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า ความบันเทิงเป็นเครื่องมือสำคัญของการตลาดยุคดิจิทัลที่สามารถสร้างความผูกพันระหว่างผู้บริโภคและแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพผลนี้ สอดคล้องกับงานของ จิตติมา จารุวรรณ์ (2557) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียช่วยเสริมทัศนคติและการรับรู้ต่อข้อมูลของแบรนด์ และทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกแบรนด์นั้นมากขึ้น การปฏิสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การตอบกลับความคิดเห็น การส่งข้อความ การไลก์ แชร์ หรือการสร้างคอนเทนต์ร่วมกับผู้ติดตามมีอิทธิพลต่อการรับรู้แบรนด์อย่างมีนัยสำคัญ ชี้ให้เห็นว่า “แบรนด์ที่สื่อสารสองทางกับลูกค้า” จะทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าแบรนด์เข้าถึงง่ายและใส่ใจ ซึ่งนำไปสู่การจดจำแบรนด์ได้ดีขึ้นและความนิยมจึงเป็น “สัญญาณทางสังคม” ที่ช่วยให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มจดจำและยอมรับแบรนด์ได้มากขึ้น ผลนี้สอดคล้องกับงานของ เสาวณีย์ ใจมูล (2554) ที่พบว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มเชื่อรีวิวจากผู้ใช้งานจริงมากกว่าโฆษณาเชิงพาณิชย์ เพราะมองว่ามีความจริงใจและไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง รวมถึงงานของ นุชจรินทร์ ชอบดำรงธรรม (2553) ที่กล่าวว่า e-WOM เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความไว้วางใจ และการรับรู้คุณค่าของสินค้าในโลกออนไลน์ เมื่อผู้บริโภคแชร์ข้อมูลจากประสบการณ์จริงจะเพิ่มการรับรู้แบรนด์แบบต่อเนื่อง และช่วยให้แบรนด์เป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาอิทธิพลของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ผู้วิจัยมีความเห็นแนะนำโดยอ้างอิงจากผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย เพื่อเป็นข้อเสนอแนะให้กับธุรกิจในการดำเนินการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในอนาคต ดังนี้

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านความบันเทิง มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ดังนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าธุรกิจสร้างเนื้อหาที่ มีความสร้างสรรค์ สนุก และดึงดูด เช่น คลิปสั้น ตลก แกะสินค้า รีวิวแบบสนุก หรือคอนเทนต์ที่มีเรื่องเล่า ช่วยเพิ่มความสนใจและการจดจำแบรนด์ และช่วยเพิ่มโอกาสการมองเห็นและช่วยให้แบรนด์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเร็วขึ้น

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านการปฏิสัมพันธ์ มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ดังนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าธุรกิจควรตอบกลับความคิดเห็นหรือข้อความของผู้ติดตามอย่างสม่ำเสมอและรวดเร็ว เพื่อสร้างความรู้สึกใกล้ชิดและความไว้วางใจ และสามารถจัดกิจกรรมออนไลน์ เช่น Q&A, ไลฟ์สด, โพล โหวต หรือกิจกรรมแจกของรางวัล เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม สร้างบรรยากาศการสื่อสารที่ดีให้ผู้บริโภครู้สึกว่าแบรนด์เข้าถึงง่ายและใส่ใจลูกค้า

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านความนิยม มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ดังนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ธุรกิจควรเพิ่มจำนวนผู้ติดตามและการมองเห็นผ่านการทำโฆษณาออนไลน์ การร่วมงานกับอินฟลูเอนเซอร์ หรือการปรากฏในเพจ/กลุ่มที่เกี่ยวข้อง สร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ให้มีความเป็นมืออาชีพ เช่น การออกแบบเพจ โลโก้ และรูปภาพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และรักษาการมองเห็นสร้างความรู้จักต่อเนื่อง

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีผลต่อการรับรู้แบรนด์ของธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทย ดังนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าธุรกิจควรเผยแพร่รีวิวหรือคอนเทนต์จากลูกค้าจริง (User-Generated Content) ซึ่งมีผลต่อการรับรู้แบรนด์และให้ลูกค้าจริงเขียนรีวิว เช่น ให้ส่วนลด/คูปองเล็กน้อย เพื่อตอบแทนลูกค้าที่แชร์ประสบการณ์ ตอบกลับรีวิวทั้งบวกและลบด้วยมารยาทที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อถือและแสดงถึงความเป็นมืออาชีพของแบรนด์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายขึ้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มผู้บริโภคเฉพาะทาง เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนพฤติกรรมจริงของตลาดเฉพาะกลุ่มได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อค้นหาว่าแพลตฟอร์มใดส่งผลต่อการรับรู้แบรนด์มากที่สุด จะช่วยให้ธุรกิจเลือกใช้ช่องทางอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการรับรู้แบรนด์ เช่น ความเป็นมืออาชีพของภาพลักษณ์แบรนด์ เพื่อทำให้โมเดลการวิเคราะห์ครอบคลุมมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร ซึ่งให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันมีคุณค่าในด้านการเลือกหัวข้อ วิธีการวิจัย และการเขียนรายงาน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกการสนับสนุนที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จิตติมา จารุวรรณ์. (2557). *การมีส่วนร่วมของผู้บริโภคในสื่อสังคมออนไลน์และผลต่อการตัดสินใจซื้อ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

นุชจรินทร์ ชอบดำรงธรรม. (2553). *อิทธิพลของการบอกต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทวัส รุ่งเรืองผล. (2564).*กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลและพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

วิภาดา พิทยาวิรุฬห์. (2557). *สื่อดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองของผู้บริโภคในการเข้าถึงข้อมูลทางการตลาด*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

เสาวณีย์ ใจมูล. (2554). *อิทธิพลของการสื่อสารแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Brown, D., & Fiorella, S. (2013). *Influencer Marketing*. New York: McGraw-Hill.

De Vries, L., Gensler, S., & Leeflang, P. S. H. (2012). Popularity of brand posts on brand fan pages: An investigation of the effects of social media marketing. *Journal of Interactive Marketing, 26*(2), 83–91.

Keller, E., & Berry, J. (2003). *The Influentials*. New York: Free Press.

Markethub. (2016). *Social Media Influencer Marketing Report*. Retrieved from https://www.markethub.com

Meltwater. (2025). *2025 Social Media Statistics for Thailandt*. Retrieved from https://www.meltwater.com/en/blog/social-media-statistics-thailand

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การพัฒนาแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู โดยใช้การวิเคราะห์เหมืองข้อความที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

DEVELOPMENT OF A DATA LITERACY CONCEPT MAP FOR STUDENT TEACHERS USING AI-DRIVEN TEXT MINING ANALYSIS

พงศธร ประจำแถว[1*] สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร[2] และกิตติทัศน์ หวานฉ่ำ[3]
Phongsathorn Prajumtawe[1*] Siwachoat Srisuttiyakorn[2] and Kittitas Wancham[3]

[1]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: prajumtaew@gmail.com โทรศัพท์ 09 8689 2373

บทคัดย่อ

การติดตามร่องรอยความรู้ผู้เรียน ช่วยให้ครูทราบสถานะความรู้ของผู้เรียนได้ในช่วงเวลาหนึ่ง โดยเฉพาะการใช้แผนผังมโนทัศน์ในโมเดลการติดตามร่องรอยความรู้ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของโมเดลได้ดียิ่งขึ้น การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู สำหรับใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ร่องรอยความรู้เท่าทันข้อมูล การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เหมืองข้อความที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ จากแหล่งข้อมูลประเภทบทความวิจัยและเอกสารวิชาการ จำนวน 15 ฉบับ จากทั้ง 3 หมวดหมู่ ได้แก่ 1) นิยามและกรอบแนวคิดทฤษฎี 2) สมรรถนะและทักษะปฏิบัติสำหรับครู และ 3) จริยธรรมและธรรมาภิบาลข้อมูล และจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน การเตรียมข้อมูลผู้วิจัยสกัดคำสำคัญจากเอกสารด้วยโมเดลภาษาขนาดใหญ่ จากนั้นนำมาปรับรูปแบบคำให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกันได้จำนวนทั้งหมด 893 คำ และใช้เวกเตอร์ฝังความหมายของคำเพื่อสังเคราะห์สมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อยของการรู้เท่าทันข้อมูลด้วยการวิเคราะห์จัดกลุ่มเชิงลำดับชั้น ท้ายสุดเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมของแผนผังมโนทัศน์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยโมเดลวินิจฉัยองค์ประกอบทางปัญญา

ผลการวิจัย พบว่า แผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครูประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การประเมินแบบมีเป้าหมาย เกี่ยวข้องกับการตั้งคำถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล และการประเมินการเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูล การตีความและอธิบายผลลัพธ์ การสื่อสารและนำเสนอข้อมูล และ 3) ธรรมาภิบาลข้อมูล

เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักจริยธรรม และการจัดการความเสี่ยงด้านการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งสามารถนำไปใช้สำหรับการวิเคราะห์ร่องรอยความรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครูต่อไป

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันข้อมูล แผนผังมโนทัศน์ การทำเหมืองข้อความ โมเดลภาษาขนาดใหญ่

Abstract

Knowledge tracing enables teachers to identify learners' knowledge states at a specific point in time. Incorporating a concept map into knowledge tracing models significantly enhances their efficiency. Consequently, this research aims to develop a data literacy concept map for student teachers to serve as a framework for analyzing data literacy knowledge traces. The study employed AI-driven text mining on 15 research articles and academic documents across three categories: 1) definitions and theoretical frameworks, 2) competencies and practical skills for teachers, and 3) ethics and data governance, alongside input from three experts. In the data preparation phase, keywords were extracted from the documents using a Large Language Model (LLM) and standardized, resulting in 893 unique terms. Word embedding vectors were then utilized to synthesize the core and sub-competencies of data literacy through hierarchical clustering analysis. Finally, the concept map underwent validation for appropriateness by experts and structural validity verification using Cognitive Diagnostic Models (CDM).

The results indicated that the data literacy concept map for student teachers consists of three core competencies: 1) Intentional Assessment, involving questioning, data collection, and learning assessment; 2) Data Analysis and Interpretation, involving data analysis, interpreting and explaining results, and data communication and presentation; and 3) Data Governance, involving the application of ethical principles and data storage risk management. This framework can be subsequently applied to analyze the data literacy knowledge traces of student teachers.

keywords: Data literacy, Concept map, Text mining, Large language models

บทนำ

ในปัจจุบันการรู้เท่าทันข้อมูล (data literacy) ถือเป็นสมรรถนะที่สำคัญ เนื่องจากในชีวิตประจำวันบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับข้อมูลมากขึ้น (Wolff et al., 2016) การขาดทักษะนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อการหางาน แต่ยังส่งผลต่อความเข้าใจและการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจด้านต่าง ๆ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ การรู้เท่าทันข้อมูลเป็นสมรรถนะสำคัญที่ควรมี เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี นิสิตส่วนใหญ่มักได้รับการประเมินแบบสรุป ซึ่งทำให้ได้รับผลการประเมินที่ล่าช้าเกินกว่าจะปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้นิสิตไม่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างตรงจุด

เพื่อแก้ไขปัญหานี้ การติดตามร่องรอยความรู้ จึงถูกนำมาใช้เพื่ออนุมานสถานะความรู้ของผู้เรียนในช่วงเวลาหนึ่ง (Shen et al., 2021) แม้ปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าในการใช้ deep learning เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการทำนายเส้นทางการเรียนรู้ แต่โมเดลส่วนใหญ่ยังคงมีข้อจำกัดที่พึ่งพาเพียงคำตอบถูกผิด และละเลยข้อมูลสำคัญจากตัวเลือกที่ผู้เรียนไม่ได้เลือก Park et al. (2024) จึงได้เสนอโมเดล CRKT ที่ประยุกต์ใช้แผนผังมโนทัศน์ เพื่อช่วยให้โมเดลสามารถจับความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด

การสร้างแผนผังมโนทัศน์โดยผู้เชี่ยวชาญเพียงอย่างเดียวนั้นเป็นเรื่องที่ยากและต้องใช้เวลามาก โดยโมเดลจะไม่สามารถนำไปใช้กับชุดข้อมูลใหม่ได้ทันที หากไม่มีผู้เชี่ยวชาญสร้างแผนผังมโนทัศน์ไว้ให้ก่อน (Tseng et al., 2007) ดังนั้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู โดยใช้การวิเคราะห์เหมืองข้อความที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อนำแผนผังมโนทัศน์ที่ได้ไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับติดตามร่องรอยความรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครูด้วยการวิเคราะห์เหมืองข้อความที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การรู้เท่าทันข้อมูล (data literacy) หมายถึง ความสามารถเชิงสมรรถนะของบุคคลในการแปลงข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศที่มีความหมาย เพื่อนำไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แผนผังมโนทัศน์ (concept map) หมายถึง โครงสร้างกราฟที่แสดงความสัมพันธ์เชิงลำดับขั้นและเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ย่อยต่าง ๆ ของการรู้เท่าทันข้อมูล

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ 3 ประการในการคัดเลือกเอกสารจำนวน 15 ฉบับ ได้แก่ 1) เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับนิยาม ทฤษฎี หรือกรอบแนวคิดการรู้เท่าทันข้อมูล 2) เป็นเอกสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วง 10 ปีย้อนหลัง และ 3) เป็นเอกสารที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและได้รับการยอมรับในวงวิชาการ ทั้งนี้สามารถจัดหมวดหมู่ของเอกสารได้เป็น 3 กลุ่มดังตาราง

ตารางที่ 1 รายงานเอกสารและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ จำแนกตามหมวดหมู่

ชื่อหมวดหมู่	รายการเอกสาร
1 นิยามและกรอบแนวคิดทฤษฎี	■ Getting started with data literacy and information as a second language: a Gartner trend insight report ■ Building a conceptual framework for data literacy
	■ A systematic literature review of data literacy education ■ Perceptions of data literacy and data literacy education ■ Data literacy from theory to reality: how does it look?
2 สมรรถนะและทักษะปฏิบัติสำหรับครู	■ Roadmap for data literacy and data-driven business transformation: a Gartner trend insight report ■ Constructionist approaches to critical data literacy: a review ■ Creating an understanding of data literacy for a data-driven society ■ Data literacy
	■ Data literacy assessment-measuring data literacy competencies to leverage data-driven organizations ■ Developing a theoretically founded data literacy competency model
3 จริยธรรมและธรรมาภิบาลข้อมูล	■ Data literacy assessments: a systematic literature review ■ Data literacy: what it is and how to measure it in the public service
	■ Data literacy-what is it and how can we make it happen? ■ Proposed data literacy competency framework through literature analysis

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ในการร่วมกันพิจารณาความถูกต้องความเหมาะสมของโครงสร้างแผนผังมโนทัศน์ และความเหมาะสมของเนื้อหาต่อระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เหมืองข้อความที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ รายละเอียดมีดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา (variables)

ตัวแปรในงานวิจัย ได้แก่ การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู ในงานวิจัยนี้จะประเมินจากพฤติกรรมบ่งชี้ใน 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม เครื่องมือ การปฏิบัติ และบทบาทหน้าที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

เครื่องมือที่ในการพัฒนาแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. โปรแกรม R ประกอบด้วย TidyChunking (Datakruroo, 2025) ซึ่งเป็นชุดคำสั่งสำหรับแบ่งส่วนข้อมูลเอกสาร Tidyverse และ Tidytext ใช้สำหรับทำความสะอาดข้อมูล และคำนวณค่า TF-IDF และชุดคำสั่ง GDINA เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแผนผังมโนทัศน์ที่พัฒนาขึ้น

2. โมเดลภาษาขนาดใหญ่ ได้แก่ 1) โมเดลภาษาขนาดใหญ่ gpt-4.1-mini ผ่าน OpenAI API ในการสกัดคำและวลีสำคัญ และ 2) โมเดลภาษาขนาดใหญ่ text-embedding-3-small (OpenAI, 2024) ในการสร้างตัวแทนใหม่ของคำและวลีคำสำคัญให้อยู่ในรูปของเวกเตอร์ฝังความหมาย

3. แบบประเมินความเหมาะสมของแผนผังมโนทัศน์ เป็นเครื่องมือสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมของแผนผังมโนทัศน์ที่พัฒนาขึ้น

4. แบบทดสอบวัดการรู้เท่าทันข้อมูลสำหรับนิสิตครู เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นตามแผนผังมโนทัศน์ที่พัฒนาขึ้น โดยครอบคลุมสมรรถนะหลัก 3 องค์ประกอบ

การเตรียมข้อมูล (data preprocessing)

กระบวนการพัฒนาแผนผังมโนทัศน์ในส่วนของการเตรียมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. การแปลงเอกสาร (document parsing)

ผู้วิจัยแปลงไฟล์ pdf ทั้งหมดให้เป็นเอกสารดิจิทัลในรูปแบบ markdown โดยใช้เครื่องมือประมวลผลเอกสารที่เชื่อมต่อผ่าน API (llama index) ร่วมกับเทคนิคการรู้จำตัวอักษรจากภาพ (OCR)

2. การแบ่งหน่วยเอกสาร (document chunking)

ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสาร markdown ออกเป็นหน่วยย่อย โดยใช้ library-TidyChunking การแบ่งส่วนนี้ใช้หลักการของโครงสร้างหัวข้อแบบลำดับชั้นของ markdown

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของหน่วยย่อยไว้ที่ 800-1,200 tokens โดยมีการซ้อนทับ ประมาณ 80 - 100 tokens เพื่อให้มั่นใจว่าแต่ละหน่วยย่อยมีความยาวเพียงพอที่จะครอบคลุมแนวคิดอย่างสมบูรณ์

3. การสกัดคำและวลีสำคัญ (keyword and phrase extraction)

การสกัดคำและวลีสำคัญดำเนินการผ่านโมเดล gpt-4.1-mini โดยใช้บริการของ OpenAI API และมีการปรับแต่งโมเดลภาษาโดยการกำหนดชุดคำสั่งที่ถูกออกแบบให้สม่ำเสมอ (Google, n.d.)

4. การทำให้ข้อความเป็นมาตรฐานเดียวกัน (text normalization)

จากการสกัดคำและวลีด้วยโมเดลภาษาขนาดใหญ่ ได้ข้อมูลดิบ จำนวน 2,160 คำ ผู้วิจัยจึงนำมาปรับรูปแบบคำให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน พบว่า สามารถจำแนกคำและวลีสำคัญได้ทั้งหมด 893 คำ

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

กระบวนการพัฒนาแผนผังมโนทัศน์ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์สมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อย

เป็นการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการฝังคำ เพื่อแปลงข้อความให้เป็นเวกเตอร์ฝังความหมาย แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยการจัดกลุ่มแบบลำดับชั้น โดยใช้วิธีของ Ward และการคำนวณระยะห่างแบบยูคลิด โดยใช้ผลการวิเคราะห์ด้วย Elbow method และ Silhouette method ในการเลือกจำนวนกลุ่ม

2. การสกัดคำสำคัญด้วยเทคนิค Bigram TF-IDF

เป็นการคำนวณหาน้ำหนักความสำคัญของคำศัพท์ที่ปรากฏคู่กัน เพื่อคัดเลือกคำสำคัญที่มีความโดดเด่นและเฉพาะเจาะจงที่สุดมาใช้เป็นชื่อเรียกและใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

3. การสังเคราะห์และปรับปรุงแผนผังมโนทัศน์

เป็นการสังเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยทำการคัดกรองมโนทัศน์ที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของนิสิตหรือรายวิชาออก และปรับปรุงภาษาให้เป็นภาษาวิชาการที่สื่อความหมายชัดเจน

4. การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแผนผังมโนทัศน์ด้วยโมเดลวินิจฉัยองค์ประกอบทางปัญญา

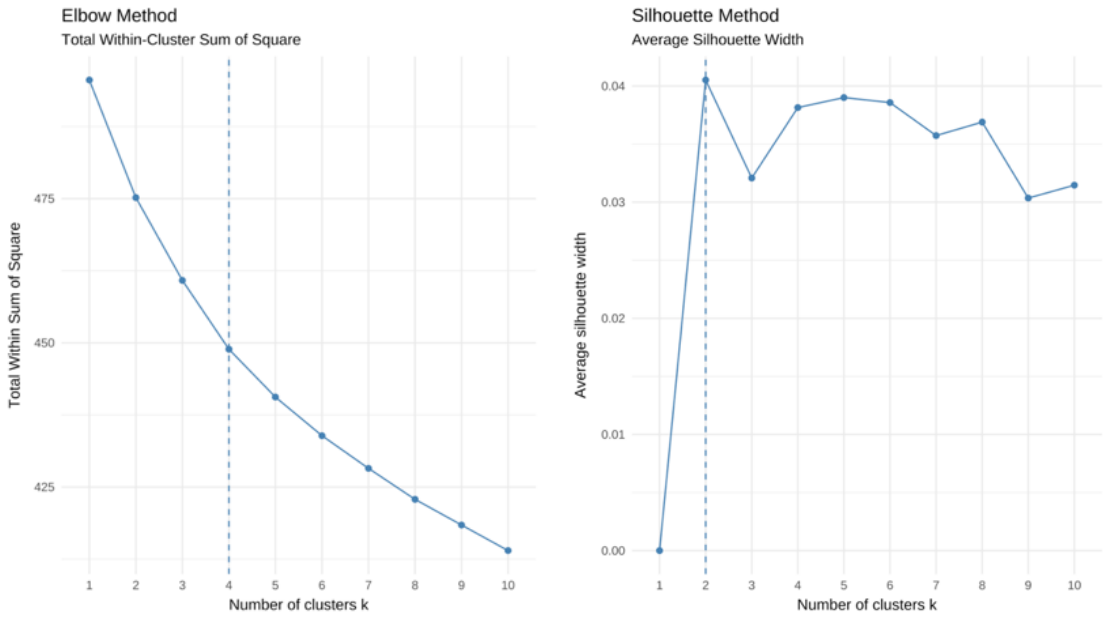
ใช้การดำเนินการผ่านโปรแกรม R ผ่านแพ็คเกจ GDINA โดยพิจารณาค่าดัชนี ร่วมกับการเปรียบเทียบกับโมเดลลดรูป และการประเมินค่าความแม่นยำในการจำแนกผู้เรียน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู มีรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดจำนวนกลุ่มสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อยที่เหมาะสม

ผลการวิเคราะห์ในการกำหนดจำนวนกลุ่มสมรรถนะหลักที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังภาพ

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์การจัดกลุ่มเชิงลำดับชั้นด้วย Elbow method และ Silhouette method

จากการวิเคราะห์ด้วย Elbow method และ Silhouette method พบว่า การกำหนดจำนวนกลุ่มเท่ากับสี่กลุ่มมีความเหมาะสม เนื่องจากสะท้อนสมดุลระหว่างความซับซ้อนของโมเดลและคุณภาพการจัดกลุ่ม แม้ว่าการแบ่งเป็นสองกลุ่มจะให้ค่า Silhouette สูงกว่าเล็กน้อยก็ตาม

สำหรับการวิเคราะห์และจัดกลุ่มสมรรถนะย่อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเดียวกันกับการจัดกลุ่มสมรรถนะหลัก โดยดำเนินการวิเคราะห์ซ้ำ ภายในแต่ละองค์ประกอบหลักที่จำแนกได้

แม้ว่าผลการวิเคราะห์จะจำแนกองค์ประกอบที่ 2 ด้านการพัฒนาและประเมินสมรรถนะด้าน data literacy ออกมา แต่ผู้วิจัยพิจารณาตัดองค์ประกอบนี้ออก เนื่องจากพบว่าเป็นภาระงานที่มุ่งเน้นบทบาทของนักวิชาการศึกษา หรือผู้บริหาร มากกว่าที่จะเป็นบทบาทหน้าที่ของนิสิตครู

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้นำแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครูที่สังเคราะห์ได้ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมระหว่างชื่อสมรรถนะหลัก สมรรถนะย่อย และนิยามปฏิบัติการ รวมถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 3 ระดับ ได้แก่ คะแนน +1 หมายถึง สอดคล้อง คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ และคะแนน -1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบแผนผังมโนทัศน์และข้อเสนอแนะปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบแผนผังมโนทัศน์และข้อเสนอแนะ

รายการประเมิน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ข้อเสนอแนะ
สมรรถนะหลัก การวิเคราะห์ข้อมูล	1.00	เพิ่มเติมการตีความหมายหรือแปรผลข้อมูลในนิยามหลัก
1.1 การตั้งคำถามโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน	0.67	ควรย้ายไปอยู่ในสมรรถนะการประเมินแบบมีเป้าหมาย
1.2 การรวบรวมและจัดเตรียมข้อมูลผู้เรียน	1.00	ระบุให้ชัดว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ
1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ	0.67	เพิ่มเติมการแปรผลและสรุปผลในนิยาม
1.4 การสื่อสารสารสนเทศเชิงลึกจากข้อมูล	1.00	-
สมรรถนะหลัก การประเมินแบบมีเป้าหมายฯ	1.00	ปรับชื่อเป็นการประเมินแบบมีเป้าหมาย
2.1 การประเมินผลแบบมีเป้าหมาย	0.67	ปรับนิยามให้มากกว่าการสร้างเครื่องมือประเมิน
2.2 การตัดสินใจในชั้นเรียนโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน	1.06	-
สมรรถนะหลัก ธรรมาภิบาลข้อมูลในชั้นเรียน	1.00	เพิ่มเติมการตระหนักรู้และการระบุความเป็นส่วนตัว
3.1 การประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล	0.67	ควรรวมอยู่ในสมรรถนะการเก็บรวบรวมข้อมูล
3.2 การเก็บรวบรวมและการจัดการข้อมูล	1.00	ปรับชื่อเป็นการจัดการความเสี่ยงด้านการจัดเก็บข้อมูล
3.3 จริยธรรมข้อมูล ความปลอดภัย และความรับผิดชอบ	1.00	-

จากตารางพบว่า สมรรถนะที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องและเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกรายการ

3. โครงสร้างของแผนผังมโนทัศน์ฉบับสมบูรณ์

โครงสร้างของแผนผังมโนทัศน์ฉบับสมบูรณ์ หลังปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังภาพ

ภาพที่ 2 แผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู

โดยคำสำคัญที่ปรากฏในขวาสุดของแผนภาพ สะท้อนถึงตัวบ่งชี้หรือพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายขยายความและกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 3 โครงสร้างแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครูที่ได้จากการสังเคราะห์

หัวข้อ	วัตถุประสงค์
สมรรถนะหลักด้านที่ 1 การประเมินแบบมีเป้าหมาย (intentional assessment)	
สมรรถนะย่อย 1.1 การตั้งคำถามและเก็บรวมรวมข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจผู้เรียน : นิสิตสามารถ	
1. การตั้งคำถามเพื่อทำความเข้าใจผู้เรียน	นำประเด็นที่กำหนดให้มาตั้งเป็นคำถาม และกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์การเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจผู้เรียน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้เรียน	เลือกวิธีการ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม และประเมินคุณภาพ/ความน่าเชื่อถือของข้อมูล
3. การประมวลผลเบื้องต้นและการจัดการข้อมูลผู้เรียน	ประมวลผลข้อมูลดิบ จัดระเบียบ และจัดกระทำข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมสำหรับการนำไปวิเคราะห์
สมรรถนะย่อย 1.2 การประเมินการเรียนรู้แบบมีเป้าหมาย : นิสิตสามารถ	
1. การประเมินเชิงทำนาย	ใช้ข้อมูลผู้เรียน เพื่อคาดการณ์แนวโน้มความสำเร็จหรือความเสี่ยงในการเรียนรู้ของผู้เรียน

หัวข้อ	วัตถุประสงค์
2. การประเมินแบบตอบสนอง	ใช้ข้อมูลผู้เรียนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนหรือปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสอนได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที
3. การประเมินสรุปรวม/การประเมินเชิงลึก	วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลังสิ้นสุดบทเรียนหรือสิ้นสุดการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้และสรุปผลสัมฤทธิ์ที่ผ่านมาของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
สมรรถนะหลักด้านที่ 2 การวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล (data analysis and interpretation)	
สมรรถนะย่อย 2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ : นิสิตสามารถ	
1. การวิเคราะห์เชิงบรรยาย	เลือกและประยุกต์ใช้สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะพื้นฐานของข้อมูล เช่น การวัดการกระจาย และสรุปให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย
2. การวิเคราะห์เชิงวินิจฉัย	เลือกและประยุกต์ใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุ หรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และอธิบายได้ว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น
3. การวิเคราะห์เชิงทำนาย	เลือกและประยุกต์ใช้แบบจำลองทางสถิติอย่างง่าย เพื่อคาดการณ์แนวโน้ม หรือผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
สมรรถนะย่อย 2.2 การสื่อสารสารสนเทศเชิงลึกจากข้อมูล : นิสิตสามารถ	
1. การตีความและอธิบายผลลัพธ์	แปลความหมายของค่าสถิติ หรือผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ และอธิบายเป็นภาษาที่เข้าใจได้ง่าย
2. การเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือการนำเสนอ	เลือกรูปแบบการนำเสนอ และใช้เครื่องมือในการสร้างการนำเสนอได้อย่างเหมาะสม
3. การสื่อสารและนำเสนอข้อมูล	นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน และตรงตามวัตถุประสงค์
4. การประเมินและวิจารณ์การนำเสนอข้อมูล	ประเมินความเหมาะสมของการนำเสนอข้อมูล และชี้จุดที่อาจนำไปสู่การตีความที่คลาดเคลื่อนได้
สมรรถนะหลักด้านที่ 3 ธรรมาภิบาลข้อมูลในชั้นเรียน (classroom data governance)	
สมรรถนะย่อย 3.1 จริยธรรมข้อมูล : นิสิตสามารถ	
1. การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมข้อมูล	ใช้และแบ่งปันข้อมูลโดยคำนึงถึงหลักความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัย จริยธรรมการใช้ข้อมูล และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. การจัดการความเสี่ยงด้านการจัดเก็บข้อมูล	ระบุ ประเมินความเสี่ยง และจัดการข้อมูลที่มีความอ่อนไหวได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงหลักความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัย จริยธรรมการใช้ข้อมูล และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เมื่อนำโครงสร้างแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีการรู้เท่าทันข้อมูลของนักวิชาการและองค์กรชั้นนำอื่น ๆ มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4 การตรวจสอบความสอดคล้องของสมรรถนะการรู้เท่าทันข้อมูล

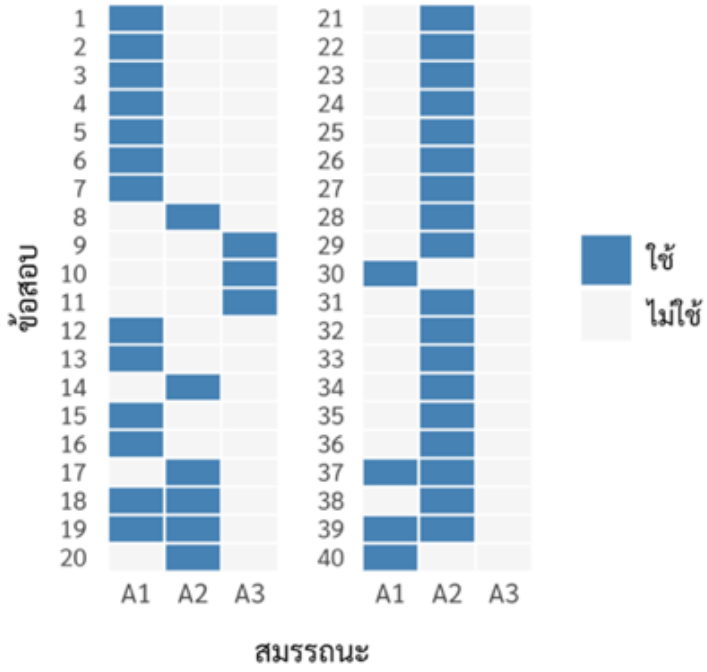
องค์ประกอบในแผนผังมโนทัศน์	Gummer & Mandinach (2015)	Stephen Downes (2023)	Ridsdale et al. (2015)	Ghodoosi et al. (2024)
1. การตั้งคำถามและเก็บรวมรวมข้อมูล	✓	✓	✓	✓
2. การประมวลผลและจัดการข้อมูล	✓	✓	✓	✓
3. การประเมินแบบมีเป้าหมาย	✓	×	×	×
4. การวิเคราะห์เชิงบรรยายและเชิงทำนาย	✓	✓	✓	✓
5. การวิเคราะห์เชิงวินิจฉัย	✓	×	×	×
6. การสื่อสารและนำเสนอข้อมูล	×	✓	✓	✓
7. การวิจารณ์การนำเสนอ	×	×	✓	×
8. จริยธรรมและธรรมาภิบาล	✓	✓	✓	✓

4. ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแผนผังมโนทัศน์ด้วยโมเดลวินิจฉัยองค์ประกอบทางปัญญา

การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแผนผังมโนทัศน์ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การกำหนดเมทริกซ์ Q จากแผนผังมโนทัศน์

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดข้อสอบให้เข้ากับสมรรถนะทั้งสามด้าน โดยระบุว่าข้อสอบแต่ละข้อจำเป็นต้องใช้สมรรถนะด้านใดบ้างในการตอบให้ถูกต้อง โดยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากอาจารย์ประจำรายวิชา เมทริกซ์ Q จึงมีลักษณะเป็นตารางที่แถวแทนข้อสอบ และคอลัมน์แทนสมรรถนะทั้งสามด้าน ได้แก่ การประเมินแบบมีเป้าหมาย (A1) การวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล (A2) และธรรมาภิบาลข้อมูลในชั้นเรียน (A3) แต่ละช่องกำหนดค่าเป็น 1 หากข้อสอบข้อนั้นต้องใช้สมรรถนะด้านนั้น และเป็น 0 หากไม่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 Heatmap แสดง Q–matrix ของแบบทดสอบวัดการรู้เท่าทันข้อมูลสำหรับนิสิตครู

4.2 การประมาณและการเปรียบเทียบโมเดลวินิจฉัยองค์ประกอบทางปัญญา

งานวิจัยนี้ได้นำข้อมูลการตอบแบบทดสอบของนิสิตจำนวน 194 คน เข้าสู่การวิเคราะห์ด้วยโมเดลวินิจฉัยองค์ประกอบทางปัญญาแบบ G-DINA โดยกำหนด Q–matrix ตามที่กล่าวไปข้างต้น

เพื่อประเมินความเหมาะสมของโมเดล พบว่า โมเดล G-DINA มีความสมดุลระหว่างความซับซ้อนของโมเดลกับความสามารถในการอธิบายข้อมูลดีกว่าโมเดลลดรูป มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างโมเดล G-DINA กับโมเดลลดรูป

โมเดล	จำนวนพารามิเตอร์	Log-Likelihood	AIC	BIC	χ^2	df	p-value	M2	RMSEA	SRMSR
G-DINA	95	-3957.57	8105.14	8415.59				780.36	0.02	0.07
DINA	87	-3967.15	8108.29	8392.59	19.15	8	0.01*			
DINO	87	-3973.13	8120.26	8404.56	31.12	8	<0.001*			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ดัชนีความสอดคล้องของโมเดล G-DINA และความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลัก

เมื่อพิจารณารายละเอียดดัชนีความสอดคล้องของโมเดล G-DINA ในตารางที่ 4 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ แสดงว่าสมรรถนะหลักสามารถอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะทั้งสามด้าน อยู่ในช่วงประมาณ 0.39-0.61 สะท้อนว่าสมรรถนะแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกระดับปานกลาง แต่ยังคงความเป็นองค์ประกอบที่จำแนกจากกันได้ ไม่ซ้ำซ้อนกันจนกลายเป็นมิติเดียว

4.4 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะหลักและรูปแบบการมีสมรรถนะ

แบบทดสอบนี้มีความแม่นยำในการจำแนกสถานะนิสิตในภาพรวมเท่ากับ 0.73 สะท้อนว่าแบบทดสอบสามารถวินิจฉัยการครอบครองสมรรถนะของนิสิตได้อย่างเหมาะสม และมีความแม่นยำในการจำแนกและโอกาสในการตอบถูกของนิสิตในสมรรถนะแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 6 ความแม่นยำในการจำแนกและโอกาสในการตอบถูกของนิสิตในสมรรถนะแต่ละด้าน

สมรรถนะหลัก	โอกาสในการตอบถูกของนิสิต (p)	accuracy
การประเมินแบบมีเป้าหมาย	0.26	0.94
การวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล	0.29	0.93
ธรรมาภิบาลข้อมูลในชั้นเรียน	0.69	0.81

โดยรวมแล้ว ความแม่นยำในการจำแนกระดับสมรรถนะรายด้านของทุกด้านอยู่ในระดับที่สูงเพียงพอสำหรับการใช้ผลเพื่อการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงวินิจฉัยและการจัดกลุ่มผู้เรียน

เมื่อพิจารณาการกระจายของรูปแบบการมีสมรรถนะของนิสิต ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 รูปแบบการมีสมรรถนะของนิสิต

รูปแบบที่	A1	A2	A3	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	0	0	1	69	35.57
2	0	0	0	57	29.38
3	1	1	1	38	19.59
4	0	1	1	17	8.76
5	1	0	1	13	6.70

อภิปรายผล

การวิจัยนี้มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ 3 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1. **ผลการตรวจสอบความตรงของแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครู**

ผลการวิจัยสะท้อนว่า แผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครูที่พัฒนาขึ้นมีความตรงทั้งเชิงเนื้อหาและเชิงโครงสร้าง โดยเริ่มจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพบว่าสมรรถนะหลักมีความเหมาะสมในภาพรวม อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้ปรับปรุงรายละเอียดของคำอธิบายสมรรถนะบางด้าน การปรับปรุงดังกล่าวช่วยเพิ่มความชัดเจนเชิงแนวคิดและความสอดคล้องของสมรรถนะในเชิงการปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดการรู้เท่าทันข้อมูลในระดับสากล พบว่า แผนผังมโนทัศน์ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานด้านกระบวนการใช้ข้อมูล อย่างไรก็ตาม แผนผังมโนทัศน์ดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนบริบทวิชาชีพครูไทย โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจและพัฒนาผู้เรียนรายบุคคลมากกว่าการตัดสินใจเชิงบริหาร อีกทั้งให้ความสำคัญกับบทบาทของครูในฐานะผู้ตีความข้อมูลเชิงวินิจฉัยและผู้ดูแลความปลอดภัยของข้อมูลผู้เรียน ซึ่งเป็นมิติที่ไม่ปรากฏเด่นชัดในกรอบแนวคิดที่พัฒนาจากบริบทองค์กรทั่วไป

ในด้านความตรงเชิงโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์ด้วยโมเดลวินิจฉัยองค์ประกอบทางปัญญา พบว่า โครงสร้างสมรรถนะตามแผนผังมโนทัศน์สามารถอธิบายรูปแบบการตอบข้อสอบของนิสิตได้ดี โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ผลดังกล่าวสนับสนุนว่าโครงสร้างสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับโครงสร้างความรู้เชิงประจักษ์ของนิสิตครู

2. **รูปแบบการมีสมรรถนะการรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตที่ปรากฏเพียงบางรูปแบบ**

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการมีสมรรถนะการรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิต พบว่า ไม่ปรากฏรูปแบบบางลักษณะ ได้แก่ 100, 010 และ 110 ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีค่า accuracy เท่ากับ 0 ทั้งนี้ ผลดังกล่าวมิได้สะท้อนถึงข้อจำกัดหรือประสิทธิภาพที่ไม่เพียงพอของโมเดลที่ใช้ในการวิเคราะห์ หากแต่เป็นผลมาจากลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การประเมินแบบมีเป้าหมายจำเป็นต้องอาศัยทักษะการวิเคราะห์และการตีความข้อมูลเป็นพื้นฐาน ในทำนองเดียวกัน สมรรถนะด้านการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูลมักถูกพัฒนาและประเมินควบคู่กับการใช้ข้อมูลในบริบทการเรียนการสอนจริง ส่งผลให้ไม่ปรากฏรูปแบบ 100 และ 010

สำหรับรูปแบบ 110 ผลที่ไม่พบรูปแบบดังกล่าว อาจสะท้อนแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นบูรณาการประเด็นด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบในการใช้ข้อมูลควบคู่กับการคิดวิเคราะห์อยู่แล้ว

3. ประสิทธิภาพของระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์

การวิจัยนี้ใช้โมเดลภาษาขนาดใหญ่ ในการแปลงข้อความและจัดกลุ่ม ซึ่งช่วยลดอคติของผู้วิจัย และทำให้สามารถประมวลผลเอกสารจำนวนมากได้อย่างครอบคลุม จากนั้นจึงใช้การสังเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญ และใช้การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง วิธีการนี้ช่วยแก้ปัญหาข้อจำกัดของการสร้างแบบดั้งเดิมที่มักพึ่งพาประสบการณ์ส่วนบุคคลเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากแนวโน้มการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจทางการศึกษา ตลอดจนแนวทางการผลิตและพัฒนาครูของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันข้อมูล แผนผังมโนทัศน์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตร การออกแบบการวัดและประเมินผล และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้นิสิตครูสามารถมองเห็นภาพรวมและความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ได้อย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะการใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์และตัดสินใจทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในอนาคตสามารถต่อยอดผลการวิจัยครั้งนี้โดยนำแผนผังมโนทัศน์การรู้เท่าทันข้อมูลของนิสิตครูไปใช้ร่วมกับโมเดลการเรียนรู้เชิงลึก เช่น โมเดล CRKT เพื่อพัฒนาระบบติดตามร่องรอยความรู้เท่าทันข้อมูล ซึ่งสามารถวิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียน ระบบดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แบบใช้ข้อมูลเป็นฐาน และเสริมสร้างการกำกับตนเองในการเรียนรู้ของนิสิตครู

เอกสารอ้างอิง

สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร, ยศวีร์ สายฟ้า, และกนิษฐ์ ศรีเคลือบ. (2568). การออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : การวิจัยหลักสูตรด้วยการทำเหมืองข้อความและการเรียนรู้ของเครื่อง. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, *38*(2), 91-128.

Bhargava, R. (2019). Data literacy. *The international encyclopedia of media literacy*, 1-5.

Bonikowska, A., Sanmartin, C., & Frenette, M. (2019). *Data literacy: what it is and how to measure it in the public service*.

Cui, Y., Chen, F., Lutsyk, A., Leighton, J. P., & Cutumisu, M. (2023). Data literacy assessments: a systematic literature review. *Assessment in education: principles, policy & practice*, *30*(1), 76-96.

Dangol, A., & Dasgupta, S. (2023). Constructionist approaches to critical data literacy: A review. In *proceedings of the 22nd annual ACM interaction design and children conference* (pp. 112-123).

Datakruroo. (2025). *TidyChunking: Smart markdown chunking for text analysis [R package].* GitHub. https://github.com/datakruroo/TidyChunking

Downes, S. (2023). *Three Frameworks for Data Literacy.* International Association for Development of the Information Society.

Duncan, A. D. (2020). Roadmap for data literacy and data-driven business transformation: A Gartner trend insight report. *Gartner research.*

Frank, M., Walker, J., Attard, J., & Tygel, A. (2016). Data literacy-what is it and how can we make it happen?. *The journal of community informatics*, *12*(3).

Ghodoosi, B., Torrisi-Steele, G., West, T., & Heidari, M. (2025). Perceptions of data literacy and data literacy education. *Journal of librarianship and information science*, *57*(3), 822-832.

Ghodoosi, B., West, T., Li, Q., Torrisi-Steele, G., & Dey, S. (2023). A systematic literature review of data literacy education. *Journal of business & finance librarianship*, *28*(2), 112-127.

Google. (n.d.). *Gemini for Google Workspace prompting guide 101: A quick-start handbook for effective prompts.* https://services.google.com/fh/files/misc/gemini-for-google-workspace-prompting-guide-101.pdf

Grillenberger, A., & Romeike, R. (2018). Developing a theoretically founded data literacy competency model. In *proceedings of the 13th workshop in primary and secondary computing education* (pp. 1-10).

Guler, G. (2019). *Data literacy from theory to reality: how does it look?.* Vrije Universiteit Brussel, Brüssel.

Gummer, E. S., & Mandinach, E. B. (2015). Building a conceptual framework for data literacy. *Teachers’ college record*, *117*(4), 1-22.

Kim, S., & Kang, H. (2024). Proposed data literacy competency framework through literature analysis. *International journal of knowledge content development & technology*, *14*(3), 115-140.

Logan, V., & Duncan, A. D. (2018). Getting started with data literacy and information as a second language: a Gartner trend insight report. *Gartner research.*

OpenAI. (2024, January 25). New embedding models and API updates. OpenAI. https://openai.com/index/new-embedding-models-and-api-updates/

Park, S., Lee, D., & Park, H. (2024). Enhancing knowledge tracing with concept map and response disentanglement. *Knowledge-based systems*, *302*, 112346.

Pörtner, L., Riel, A., Klaassen, V., Sezgin, D., & Kievits, Y. (2024). Data literacy assessment-measuring data literacy competencies to leverage data-driven organizations. *Procedia cirp*, *128*, 78-83.

Ridsdale, C., Rothwell, J., Smit, M., Ali-Hassan, H., Bliemel, M., Irvine, D., ... & Wuetherick, B. (2015). Strategies and best practices for data literacy education. *Knowledge synthesis report*.

Shen, S., Liu, Q., Chen, E., Huang, Z., Huang, W., Yin, Y., ... & Wang, S. (2021). Learning process-consistent knowledge tracing. In *proceedings of the 27th ACM Sigkdd conference on knowledge discovery & data mining* (pp. 1452-1460).

Tseng, S. S., Sue, P. C., Su, J. M., Weng, J. F., & Tsai, W. N. (2007). A new approach for constructing the concept map. *Computers & Education*, *49*(3), 691-707.

Wolff, A., Gooch, D., Montaner, J. J. C., Rashid, U., & Kortuem, G. (2016). Creating an understanding of data literacy for a data-driven society. *The journal of community informatics*, *12*(3).

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

A STUDY OF SATISFACTION WITH THE WORKSHOP PROGRAM FOR DEVELOPING DIGITAL MEDIA DESIGN SKILLS USING CANVA AMONG GRADE 6 STUDENTS

กรรณิการ์ บุระพวง[1*] กษิดิ์เดช ตั้งบุญส่ง[2] บุญพฤทธิ์ ทวนทัย[3] พรนภา ไชยสงคราม[4]
ภาสกร เรืองรอง[5] ราชการ สังขวดี[6] พิชญาภา ยวงสร้อย[7] และกฤติกา สังขวดี[8]
Kannika Burapuang[1*] Kasideth Tangboonsong[2] Boonparit Thuanthai[3] Pornnapa Chaisongkarm[4]
Passkorn Roungroung[5] Ratchakarn Sangkhawadee[6] Pitchayapha Yuangsroi[7]
and Krittika angkhawadee[8]

[1-8]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1-8]Faculty of Education Naresuan University

*Corresponding author, E-mail: kannikabur65@nu.ac.th โทรศัพท์ 09 9493 6025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 49 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการที่มีต่อโครงการพัฒนาและส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ด้านทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.43) โดยความพึงพอใจพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการนำความรู้ไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, SD = 0.44) ด้านวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, SD = 0.41) ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.42) ด้านสถานที่และระยะเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, SD = 0.46)

คำสำคัญ: ทักษะการออกแบบ สื่อดิจิทัล โปรแกรม Canva

Abstract

This study aims to examine satisfaction with the organization of a workshop training program to develop digital media design skills using the Canva program for Grade 6 students. The sample group consisted of 49 Grade 6 students obtained through simple random sampling. The research instrument was a satisfaction assessment form with a reliability coefficient of 0.95. The statistics used for data analysis were the mean ($\bar{X}$) and the standard deviation (SD).

The results of the study found that the satisfaction of the participants toward the project on developing and promoting learning skills in digital media design using the Canva program was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.43). When considering satisfaction by item in descending order, it was found that the application of knowledge was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.79, SD = 0.44), the instructor was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.76, SD = 0.41), knowledge and understanding were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.42), and the venue and duration were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.73, SD = 0.46).

Keywords: Design skills, Digital media, Canva program

บทนำ

ในบริบทของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียนถือเป็นประเด็นสำคัญที่สถานศึกษาทุกระดับให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านการสื่อสารและการสร้างสรรค์สื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การนำเสนอข้อมูล และการใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา การปลูกฝังทักษะดังกล่าวตั้งแต่ช่วงต้นของการศึกษา จะช่วยเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

โปรแกรม Canva เป็นเครื่องมือออกแบบสื่อดิจิทัลที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในวงการศึกษา เนื่องจากมีลักษณะการใช้งานที่ง่าย ไม่ซับซ้อน มีรูปแบบแม่แบบสำเร็จรูปที่หลากหลาย และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับการสร้างสื่อหลายประเภท เช่น ใบงาน งานนำเสนอ โปสเตอร์ และสื่อประชาสัมพันธ์ งานวิจัยในประเทศไทยหลายฉบับ พบว่า การนำโปรแกรม Canva มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้

ของผู้เรียน รวมถึงช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการสื่อสารเชิงภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เรืองศักดิ์ ศรีรักษา และคณะ (2565)

การจัดกิจกรรมในรูปแบบโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ทันที งานวิจัยและรายงานการประเมินโครงการฝึกอบรมในบริบทไทยพบว่า การจัดอบรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการฝึกปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ (2567)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนงานวิจัยและบทความทางวิชาการในประเทศไทย พบว่า งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้โปรแกรม Canva และการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการส่วนใหญ่มุ่งเน้นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู บุคลากรทางการศึกษา หรือผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาเป็นหลัก ขณะที่งานวิจัยที่มุ่งศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม ยังมีจำนวนจำกัด ส่งผลให้ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนมุมมอง ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้เรียนในระดับดังกล่าวต่อการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva อัจฉริยะ สมสกีสิทธิ์ และพัชรินทร์ ปัญจบุรี (2568)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยสะท้อนมุมมอง ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการ อันเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัย ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนระดับประถมศึกษา อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการอบรมด้านทักษะดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อบริบทการจัดการศึกษาในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม

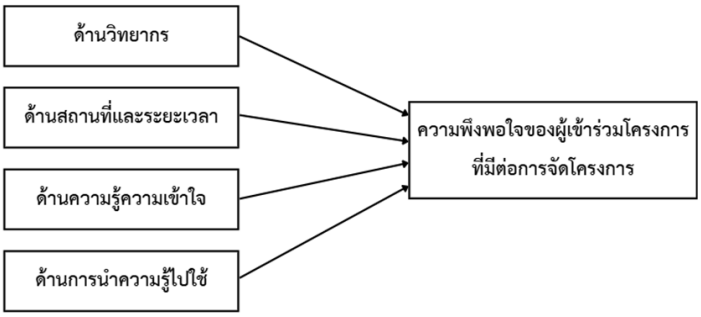
วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากขึ้นไป

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะการออกแบบ หมายถึง ความสามารถในการบูรณาการความรู้และทฤษฎี (Theory) เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ ทั้งด้านความงาม (Aesthetic) และประโยชน์ใช้สอย (Function) โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการผลิตจริง พรทิพย์ เรืองธรรม (2560)

2. สื่อดิจิทัล เป็นการเอาองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างของข้อความภาพ เสียง ใช้เทคโนโลยีและระบบ อินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วยเผยแพร่ออกไปในรูปแบบต่าง ๆ และเราเป็นทั้งผู้ใช้และผู้สร้างสื่อดิจิทัล ในหลาย รูปแบบ เช่น YouTuber Blogger Content Creator รวมถึง พิธีกร ผู้ประกาศข่าว ผู้ผลิตข่าว โปรดิวเซอร์ ช่างภาพ ทอแสงรัศมี ถีถะแก้ว (2568)

3. Canva เป็นเครื่องมือออกแบบที่มีรูปแบบไม่เหมือนโปรแกรมทั่วไปโดยการใช้งานจะเป็นแบบออนไลน์ โดยสามารถใช้งานผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเท่านั้น และผู้ใช้งานสสามารถสร้างเนื้อหากราฟิกที่น่าสนใจและมีคุณภาพสูง เพื่อใช้งานสำหรับการสื่อสาร หรืองานอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพประกอบ เอกสาร ภาพกราฟิก โปสเตอร์ และอื่น ๆ อีกมากมาย Canva ถือเป็นเครื่องมือที่มีการใช้งานง่าย และมีฟังก์ชันการใช้งานที่ง่ายเพียงแค่ใช้การลาก วางองค์ประกอบและแก้ไขให้ตรงตาม Concept ที่ผู้ใช้งานได้วางไว้ ส่งผลให้ผู้ใช้งานไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านออกแบบ หรือเป็นเพียงผู้เริ่มต้นในการสร้างงานด้านการออกแบบ ก็สามารถสร้างเนื้อหาออกแบบได้อย่างมีความสวยงามและมีคุณภาพ บรรเจิด หงษ์จักร (2566)

4. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะมีความคาดหมายกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดีจะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวัง วิรุฬ พรรณเทวี (2542)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ในภาคเรียน 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 6 ห้อง รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 263 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ในภาคเรียน 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้อง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.3 หรือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 3 จำนวน 49 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

แบบประเมินความพึงพอใจมีทั้งหมด 4 ตอน

ตอนที่ 1 ด้านวิทยากร จำนวน 5 ข้อ สอบถามความเหมาะสมของเนื้อหา เวลา และบุคลิกของวิทยากร

ตอนที่ 2 ด้านสถานที่และระยะเวลา จำนวน 3 ข้อ สอบถามความเหมาะสมของสถานที่และเวลาการจัดโครงการ

ตอนที่ 3 ด้านความรู้ความเข้าใจ จำนวน 2 ข้อ สอบถามว่าได้รับความรู้เพียงใด

ตอนที่ 4 ด้านการนำความรู้ไปใช้ จำนวน 2 ข้อ สอบถามเกี่ยวกับการนำความรู้ไปเผยแพร่หรือนำไปใช้

มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของความพึงพอใจ แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางในการวัดความพึงพอใจของนักเรียน
2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน
3. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับสอบถามนักเรียนรายบุคคล โดยใช้ มาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 12 ข้อ

เกณฑ์การประเมิน

4.51 – 5.00	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. นำเครื่องมือวิจัยไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินแต่ละข้อคำถามตามเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องตามจุดประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องตามจุดประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบสอบถามไม่มีความสอดคล้องตามจุดประสงค์

โดยผลการคำนวณค่า IOC ของแบบสอบถามความพึงพอใจ พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพที่ ประทิน หงส์แก้ว (2546, น. 31) ได้กล่าวไว้ว่า ควรมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

5. นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่ความเชื่อมั่น 0.95

6. จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อนำไปประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก เพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ทางด้านเนื้อหา ทักษะ และความต้องการเฉพาะ

2. เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจัดโครงการ โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจด้านการจัดอบรม ทั้ง 4 ด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาความพึงพอใจจากโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนน การตอบความพึงพอใจ ดังนี้

ระดับน้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน
ระดับน้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน
ระดับปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
ระดับมาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
ระดับมากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน

2. นำข้อมูลจากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	แปลความได้ว่า	มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	แปลความได้ว่า	มีความพึงพอใจระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	แปลความได้ว่า	มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	แปลความได้ว่า	มีความพึงพอใจระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	แปลความได้ว่า	มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัย ดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านวิทยากร			
1.1 การถ่ายทอดความรู้และการอธิบายเนื้อหาของวิทยากรมีความชัดเจน	4.73	0.45	มากที่สุด
1.2 การเชื่อมโยงเนื้อหาการฝึกอบรม	4.76	0.43	มากที่สุด
1.3 การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้	4.71	0.49	มากที่สุด
1.4 การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม	4.78	0.46	มากที่สุด
1.5 การยกตัวอย่างประกอบการบรรยาย	4.81	0.39	มากที่สุด
รวม	**4.76**	**0.41**	**มากที่สุด**
2. ด้านสถานที่และระยะเวลา			
2.1 ความพึงพอใจต่อสถานที่และสภาพแวดล้อมในการจัดอบรม	4.76	0.47	มากที่สุด
2.2 ความเหมาะสมของอุปกรณ์ในการจัดอบรม	4.69	0.53	มากที่สุด
2.3 ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.75	0.51	มากที่สุด
รวม	**4.73**	**0.46**	**มากที่สุด**
3. ด้านความรู้ความเข้าใจ			
3.1 หลังจากได้รับการอบรม ท่านมีความรู้เพิ่มมากขึ้นเพียงใด	4.71	0.49	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
3.2 ท่านได้รับประโยชน์จากการอบรม	4.80	0.41	มากที่สุด
รวม	**4.75**	**0.42**	**มากที่สุด**
4. ด้านการนำความรู้ไปใช้			
4.1 สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.78	0.46	มากที่สุด
4.2 สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดได้	4.80	0.49	มากที่สุด
รวม	**4.79**	**0.44**	**มากที่สุด**
รวมเฉลี่ย	**4.75**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตาราง 1 พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.43) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏผล ดังนี้

ด้านวิทยากร พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.41) โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความพึงพอใจต่อการยกตัวอย่างประกอบการบรรยาย ($\bar{X}$ = 4.81, SD = 0.39) และรองลงมา คือ การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.46)

ด้านสถานที่และระยะเวลา พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, SD = 0.46) โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความพึงพอใจต่อสถานที่และสภาพแวดล้อมในการจัดอบรม ($\bar{X}$ = 4.76, SD = 0.47) และรองลงมา คือ ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.51)

ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.42) โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม ($\bar{X}$ = 4.80, SD = 0.41) และรองลงมา คือ หลังจากได้รับการอบรมท่านมีความรู้เพิ่มมากขึ้นเพียงใด ($\bar{X}$ = 4.71, SD = 0.49)

ด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, SD = 0.44) โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ

ดังนี้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.49) และรองลงมา คือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ ($\bar{X}$ = 4.78, SD = 0.46)

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.43) ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิทยากร ด้านสถานที่และระยะเวลา ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านการนำความรู้ไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่คาดไว้ว่านักเรียนจะมีความพึงพอใจในระดับสูง โดยนักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดอันดับที่ 1 คือ ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.79 แสดงให้เห็นว่านักเรียนได้รับทักษะใหม่ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง อันดับที่ 2 คือ ด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดความรู้และการยกตัวอย่างของวิทยากรมีความชัดเจนและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย อันดับที่ 3 คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.75 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน และอันดับที่ 4 คือ ด้านสถานที่และระยะเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 สะท้อนถึงความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการจัดเวลาอบรม

สรุปได้ว่า โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดอบรมมีคุณภาพ เหมาะสมกับผู้เรียน และสามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ทั้งด้านวิทยากร เนื้อหา กระบวนการจัดกิจกรรม และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของการจัดโครงการดังกล่าวในการส่งเสริมทักษะด้านการออกแบบสื่อดิจิทัลของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรที่จะสามารถนำไปเป็นสื่อในการเรียนรู้สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาเพิ่มเติม หรือต่อยอดในการทำวิจัยอื่น ๆ ได้ หรือสามารถนำประยุกต์ใช้กับรายวิชาต่าง ๆ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชาได้

1.2 ควรมีการนิเทศ ติดตามรูปแบบการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบสื่อดิจิทัลด้วยโปรแกรม Canva สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่งเสริม สนับสนุนในการให้คำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการจัดโครงการโดยบูรณาการความร่วมมือกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมความหลากหลายของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ อันจะช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรกำหนดโครงสร้างและขอบเขตของเนื้อหาให้มีการแบ่งออกเป็นบทเรียนอย่างชัดเจน มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงความรู้จากพื้นฐานสู่การประยุกต์ใช้ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์. (2567). การออกแบบและพัฒนาระบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสื่อการสอนโดยใช้ Canva เพื่อการศึกษาสำหรับครูกลุ่มโรงเรียนราชบุรี สระบุรี และนครปฐม. *วารสารทัศนมิติทางการศึกษา*, *2*(1), 38-52. https://so10.tci-thaijo.org/index.php/JPE/article/view/866

ทอแสงรัศมี ถีถะแก้ว. (2567). *Digital Media Production: การผลิตสื่อดิจิทัล (Introduction).* สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. https://klix.kmitl.ac.th/course/1805/

บรรเจิด หงษ์จักร. (2566). *Canva คืออะไร ทำอะไรได้บ้าง: กองกลางมหาวิทยาลัยพะเยา.* https://doga.up.ac.th/up_doga/up/NewsRead.aspx?itemID=24097

พรทิพย์ เรืองธรรม. (2560). *ทฤษฎีการออกแบบ (Design Theory).* มหาสารคาม: อินทนิล.

เรืองศักดิ์ ศรีรักษา, นิตยารัตน์ คงนาลึก, เศณวี ฤกษ์มงคล และอนุวัฒน์ จันทสะ. (2565). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Canva เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดิจิทัล รายวิชา วิทยาการคำนวณ. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 1*(1), 51-58. https://so16.tci-thaijo.org/index.php/EJ-NSTRU/article/view/476

วิรุฬ พรรณเทวี. (2542). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของหน่วยงานกระทรวงมหาดไทยในอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัจฉริยะ สมสกีสิทธิ์ และพัชรินทร์ ปัญจบุรี. (2568). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้โปรแกรม Canva ของนักเรียนผ่านการใช้ Facebook. *Journal of Digital Education and Learning Engineering, 1*(3), 81-93. https://so18.tci-thaijo.org/index.php/delethailand/article/view/1540

การพัฒนาโปรแกรมต้นแบบเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและการประเมินผลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผ่านนวัตกรรมและงานวิจัย

DEVELOPMENT OF A PROTOTYPE PROGRAM TO ENHANCE ASSESSMENT AND EVALUATION COMPETENCIES FOR DOCTORAL STUDENTS IN THAI HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS THROUGH INNOVATION AND RESEARCH

พระธีรวัฒน์ อั้นเต้ง[1*] ประกฤติยา ทักษิโณ[2] และจตุภูมิ เขตจัตุรัส[3]
Phra Teerawat Oanteng[1*] Prakittiya Tuksino[2] and Jatuphum Khetchatturat[3]

[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
[1,2,3]Faculty of Education, Khon Kaen University

*Corresponding author, E-mail: mcu60.teerawat@gmail.com โทรศัพท์ 06 2986 3735

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระบบการวัดและประเมินสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุน โดยมุ่งเน้นการประเมินแบบ Competency-Based Education (CBE) 2) วิเคราะห์ปัจจัยและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว และ 3) ออกแบบโปรแกรมต้นแบบเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมิน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักศึกษาปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์เอกสารผลงานของผู้เรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธี วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเด็นและเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีความรู้ด้านทฤษฎีการวัดและการประเมินในระดับพื้นฐานถึงปานกลาง แต่ขาดทักษะเชิงปฏิบัติและประสบการณ์ในการออกแบบเครื่องมือประเมิน เช่น เกณฑ์การประเมิน และงานจริงที่เหมาะสมกับบริบทจริง 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะ ได้แก่ โอกาสฝึกปฏิบัติจริง การเข้าถึงเทคโนโลยีสนับสนุน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้เชี่ยวชาญ และ 3) โปรแกรมต้นแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกิจกรรม AI-assisted assessment, authentic tasks, reflection journals และ peer review สามารถเสริมสร้างทักษะการออกแบบและตีความเครื่องมือประเมิน ทำให้นักศึกษามั่นใจและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในงานวิจัยและการเรียนการสอนได้ ผลการวิจัยชี้ว่าโปรแกรมต้นแบบดังกล่าว เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและการประเมิน

ของนักศึกษาปริญญาเอก และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาไทย

คำสำคัญ: สมรรถนะการวัดและการประเมิน โปรแกรมต้นแบบ นักศึกษาปริญญาเอก การประเมินที่ปัญญาประดิษฐ์ช่วย

Abstract

This qualitative study aimed to: 1) To study a system for assessing and evaluating the core competencies of support personnel, with a focus on Competency-Based Education (CBE) assessment, 2) analyze the factors and needs for developing these competencies, and 3) design a prototype program to enhance assessment competencies. The study involved 20 doctoral students from Thai higher education institutions. Data were collected using semi-structured interviews, behavioral observations, and analysis of student work. Data were analyzed through content analysis by categorizing themes and comparing information across participants. The findings revealed that: 1) the students possessed basic to moderate knowledge of assessment and evaluation theory but lacked practical skills and experience in designing assessment tools, such as rubrics and authentic tasks; 2) factors influencing competency development included opportunities for hands-on practice, access to supportive technologies, and exchange of ideas with peers and experts; and 3) the developed prototype program, which included AI-assisted assessment, authentic tasks, reflection journals, and peer review, enhanced students’ skills in designing and interpreting assessment tools, increasing their confidence and ability to apply knowledge in research and teaching. The results suggest that the prototype program is a suitable tool for developing doctoral students’ assessment competencies and can be applied to improve the quality of teaching and research in Thai higher education institutions.

Keywords: Assessment Competency, Prototype Program, Doctoral Students, AI-assisted Assessment

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา วงการอุดมศึกษาโลกมีการเปลี่ยนแปลงด้านการสอนการประเมินอย่างรวดเร็ว ทั้งจากการผลักดันแนวคิด Competency-Based Education (CBE) การขยับสู่การประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) และการบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อสนับสนุนการวัดผลและการติดตามพัฒนาการผู้เรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ท้าทายกรอบความรู้และทักษะด้านการวัดและการประเมิน (assessment literacy) ของคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม (ระบบการประเมินที่เน้นงานจริงช่วยพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 และความพร้อมในการทำงานของบัณฑิต) (Vlachopoulos, 2024) การวิจัยเชิงคุณภาพล่าสุดชี้ว่า การนำ authentic assessment มาปรับใช้ในบริบทระดับอุดมศึกษาช่วยส่งเสริมการประเมินที่สัมพันธ์กับงานวิชาชีพจริง แต่ต้องอาศัยโครงสร้างการออกแบบข้อสอบ/ภารกิจที่ชัดเจน การอบรมการใช้รูบริก และการสร้างวัฒนธรรมการให้–รับข้อเสนอแนะ (feedback) ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์เพื่อให้การประเมินมีความเที่ยงตรงและเป็นธรรม (validity & fairness) (Vlachopoulos, 2024)

งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับ CBE ระบุว่า การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนต้องอาศัยการประเมินที่หลากหลายและมีคุณภาพ เช่น rubrics, authentic tasks, performance assessment, portfolio assessment (Carless, & Winstone, 2024; Smith, 2024; Pardo, 2024) นอกจากนี้ การใช้ feedback literacy และ data-informed instruction เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยของ Vlachopoulos (2024) พบว่า การนำ authentic assessment มาปรับใช้ช่วยให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาแสดงสมรรถนะในสถานการณ์ใกล้เคียงกับบริบทวิชาชีพจริง

ในขณะที่เทคโนโลยีใหม่ โดยเฉพาะ AI กำลังเปลี่ยนบทบาทของการวัดผล ตั้งแต่ช่วยประมวลผลข้อมูลเชิงประเมิน วิเคราะห์รูปแบบการทำงานของนักศึกษา ไปจนถึงการสร้างข้อสอบเชิงปรับตัว (adaptive testing) และแดชบอร์ดติดตามความก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม นักวิจัยเตือนให้ระวังปัญหาเรื่องความเป็นธรรม (bias), ความโปร่งใสของอัลกอริทึม และผลกระทบเชิงจริยธรรมต่อการตัดสินใจทางการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องอยู่บนกรอบความถูกต้องเชิงวัด (validity-centered frameworks) และหลักการใช้ AI อย่างรับผิดชอบ (van Haastrecht, 2025)

แม้จะมีงานวิจัยระหว่างประเทศจำนวนมากเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินสมัยใหม่และการพัฒนา assessment literacy สำหรับอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย แต่งานที่มุ่งพัฒนา “โปรแกรมต้นแบบ” เพื่อเสริมสมรรถนะด้านการวัดและการประเมินสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยเฉพาะยังมีน้อย โดยเฉพาะในบริบทประเทศกำลังพัฒนา เช่น ไทย ซึ่งมีลักษณะทางสถาบันและวัฒนธรรมการประเมินเฉพาะตัว (institutional culture) ที่ส่งผลต่อการนำแนวทางใหม่ไปใช้จริงได้ (gap ระหว่างทฤษฎี-ปฏิบัติ) (Smith, 2024)

นอกจากนี้ งานวิจัยระบบ atic และรีวิวเชิงงานวิชาการชี้ว่า “การพัฒนาความสามารถเชิงการประเมิน (assessment competence)” ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายมิติ ได้แก่ ความรู้ด้านทฤษฎีการวัด ความสามารถออกแบบเครื่องมือประเมิน (rubrics, tasks) ทักษะให้-รับข้อเสนอแนะ และความสามารถใช้ข้อมูลประเมินเชิงวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (data-informed instruction) ซึ่งล้วนเป็นเป้าหมายที่โปรแกรมฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาปริญญาเอกควรตอบสนองได้ (Beatrice et al., 2025)

จากบริบทและปัญหาดังกล่าวความสำคัญของงานวิจัยนี้อยู่ที่การเชื่อมโยงทฤษฎีการวัดสมัยใหม่กับการออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมที่ปรับได้ตามบริบทไทย ทั้งยังบูรณาการข้อค้นพบจากการศึกษาระดับนานาชาติและแนวปฏิบัติด้าน AI-aware assessment เพื่อเสนอแบบแผนที่เป็นไปได้สำหรับการยกระดับมาตรฐานการประเมินและคุณภาพบัณฑิตวิจัยของไทยในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการวัดและประเมินสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุน โดยมุ่งเน้นการประเมินแบบ Competency-Based Education (CBE)
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมต้นแบบที่บูรณาการนวัตกรรมการประเมินสมัยใหม่เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและการประเมินของนักศึกษาระดับปริญญาเอก
3. เพื่อประเมินความเหมาะสม คุณภาพ และผลลัพธ์เบื้องต้นของโปรแกรมต้นแบบที่พัฒนาขึ้นผ่านวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดสมรรถนะการวัดและการประเมินผล (Assessment Competence)

งานวิจัยระดับนานาชาติได้ระบุว่า “สมรรถนะด้านการประเมิน (assessment competence)” ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1.1 ความรู้ด้านทฤษฎีการวัดผล (measurement literacy) ผู้เรียนควรมีความเข้าใจทฤษฎีการวัดผล การเลือกประเภทเครื่องมือประเมิน และการตีความค่าทางสถิติและเชิงคุณภาพให้ถูกต้อง การมีความรู้ด้าน measurement literacy ช่วยให้สามารถประเมินผลได้อย่างแม่นยำและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดย Smith (2024) ได้เสนอกรอบ Four-Dimensional Assessment Literacy ซึ่งครอบคลุมทั้งทฤษฎี–ปฏิบัติ–จริยธรรม–บริบทการใช้งานจริง

1.2 ความสามารถในการออกแบบเครื่องมือประเมิน (Assessment Design Skills) ประกอบด้วย ความสามารถในการสร้าง rubrics, authentic tasks, performance assessment และ formative assessment ที่สะท้อนสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน งานของ Pardo (2024) ระบุว่า

การฝึกภาคปฏิบัติ (practicum experiences) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความซับซ้อนของการออกแบบเครื่องมือประเมินและสามารถปรับใช้ตามบริบทสถาบัน

1.3 ทักษะการให้และใช้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback Literacy) ผู้เรียนต้องสามารถให้ feedback ที่มีคุณภาพและสร้างแรงจูงใจ พร้อมทั้งตีความและใช้ feedback จากผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การมี feedback literacy ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาต่อเนื่อง (continuous improvement)

1.4 ความสามารถใช้ข้อมูลประเมินเพื่อปรับบทเรียน (Data-Informed Instruction) ผู้เรียนควรมีความสามารถในการ วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปปรับปรุงการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมินให้เหมาะสมกับผู้เรียน

Smith (2024) เสนอกรอบ Four-Dimensional Assessment Literacy ซึ่งเหมาะสมสำหรับผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา เพราะเน้นทั้งทฤษฎี–ปฏิบัติ–จริยธรรม–บริบทการใช้งานจริง

งานของ Pardo (2024) กล่าวเพิ่มเติมว่า การฝึกภาคปฏิบัติ (practicum experiences) และการสะท้อนการเรียนรู้ (reflective practice) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา assessment literacy ของผู้เรียนครูและนักศึกษาระดับสูง

เสาวณีย์ ภูมิโคกรักษ์ (2567) ชี้ว่า สมรรถนะด้านการประเมินไม่ใช่เฉพาะความรู้เชิงเทคนิค แต่รวมถึงความสามารถในการใช้ผลประเมินเพื่อพัฒนาการสอน (data-informed pedagogy) และการให้ feedback ที่กระตุ้นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องอย่างมากกับแนวคิด feedback literacy ของ Carless, & Winstone (2024) อีกทั้ง สถาบันคลังสมองของชาติ (Thailand Research Office, 2567) ยังระบุว่าการพัฒนานักศึกษาระดับปริญญาเอกต้องสร้างสมรรถนะด้านการประเมินในลักษณะ research-informed assessment คือ สามารถออกแบบการประเมินทั้งเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อสนับสนุนผลงานวิจัยได้พร้อมกัน

2. แนวคิดการประเมินฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment)

Competency-Based Education (CBE) กำลังกลายเป็นมาตรฐานใหม่ของอุดมศึกษาในระดับโลก เน้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน (learning outcomes) และการประเมินที่วัดความสามารถและทักษะจริงของผู้เรียน ไม่เพียงแต่ความรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น (Vargas, 2025; Ponomarioviene et al., 2025) การประเมินในกรอบ CBE จึงต้องใช้ เครื่องมือที่มีมาตรฐานและชัดเจน เช่น Performance Tasks, Rubric-Based Assessment, Portfolio Assessment, และ Authentic Assessment เพื่อให้การวัดผลมีความแม่นยำ ครอบคลุมทุกมิติของสมรรถนะ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทักษะยุคใหม่

การออกแบบและการใช้ rubrics เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและวัดผลได้เป็นมาตรฐาน (Vargas, 2025) นอกจากนี้ performance tasks และ

authentic tasks ช่วยให้ผู้เรียนแสดงสมรรถนะจริงในบริบทการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ทำให้สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน งานของ Carless, & Winstone (2024) ยังระบุว่าการใช้เครื่องมือประเมินฐานสมรรถนะต้องมี feedback ที่มีคุณภาพและต่อเนื่อง เพื่อสร้างการเรียนรู้แบบ iterative และสนับสนุนการปรับปรุงทักษะของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ การประเมินฐานสมรรถนะยังรวมถึง การสะท้อนผลและการใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการสอน (reflection and data-informed instruction) ผู้สอนต้องสามารถตีความข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากการประเมินและใช้ข้อมูลดังกล่าวในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสมรรถนะของผู้เรียน (Vlachopoulos, 2024) การฝึกฝนผ่าน simulation, peer review, และ practicum experiences จะช่วยให้ผู้เรียนและนักศึกษาระดับสูงเข้าใจการประเมินในสภาพแวดล้อมจริงและพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจเชิงวิชาชีพ

รุ่งอรุณ บุญยงค์ (2566) ให้ความเห็นว่า CBE ในบริบทไทยจำเป็นต้องมี “ตัวบ่งชี้สมรรถนะ (Competency Indicators)” ที่ชัดเจนและเกณฑ์การประเมินตามระดับความเชี่ยวชาญ (Proficiency Levels) คล้ายกับแนวทางของ Western Governors University และมาตรฐาน AAC&U ของต่างประเทศ ซึ่งช่วยให้การประเมินเป็นระบบและเทียบเคียงได้อย่างมีมาตรฐาน ส่วน พิสมัย (2567) เสนอว่า เครื่องมือที่เหมาะสมในการประเมินฐานสมรรถนะของนักศึกษาระดับสูง ได้แก่ งานปฏิบัติจริง (Performance Tasks), แฟ้มสะสมงาน (Portfolio), การประเมินตาม rubrics, และการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก (External Evaluation) เพื่อสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน

นอกจากนี้ งานของ จินตนา เพิ่มทรัพย์ (2568) ชี้ว่า การประเมินสมรรถนะจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้สอนมีทักษะด้าน Outcome–Assessment Alignment คือ ความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ วิธีสอน และวิธีวัดผล ทำให้การประเมินสามารถบ่งชี้การพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้จริง งานวิจัยร่วมสมัยยังพบว่าการใช้ ข้อมูลประเมินเพื่อปรับการสอน (Assessment for Learning) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะลึกของนักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยเฉพาะทักษะการทำวิจัยและการสื่อสารเชิงวิชาการ

3. แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

authentic assessment เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะที่ซับซ้อนของผู้เรียนระดับสูง เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ความสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และความพร้อมสำหรับการทำงานในบริบทวิชาชีพจริง (Vlachopoulos, 2024) การประเมินตามสภาพจริงเน้นให้ผู้เรียน สาธิตสมรรถนะในสถานการณ์ใกล้เคียงกับการทำงานจริง ไม่ใช่เพียงแค่การทำข้อสอบหรือทดสอบทางทฤษฎี ซึ่งช่วยให้สามารถวัดความสามารถในการประยุกต์ความรู้และทักษะอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การใช้ authentic assessment ยังส่งเสริมการเรียนรู้แบบ active learning และ collaborative learning ทำให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้และปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง

ในบริบทงานวิชาชีพ งานวิจัยยังชี้ว่าการนำ authentic assessment มาประยุกต์ใช้ในการประเมินผลงานวิจัยของนักศึกษาปริญญาเอกช่วยเพิ่ม คุณภาพของงานวิจัยและความสามารถในการนำเสนอผลลัพธ์เชิงวิชาการ ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและพร้อมใช้ทักษะที่ได้ในการทำงานจริงหลังสำเร็จการศึกษา

นักวิชาการไทยได้ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริงให้เหมาะกับระบบอุดมศึกษาไทย โดย พรรณี อุทัยผล (2566) ชี้ว่า การประเมินตามสภาพจริงมีประสิทธิภาพสูง เมื่อผสานกิจกรรมที่เน้นปัญหาในชุมชนหรือองค์กรจริง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้เข้ากับบริบทไทยได้อย่างมีความหมาย ขณะที่ มนัสวี ศรีประเสริฐ (2567) ระบุว่า สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา การใช้วิธีประเมินผ่านโครงงานวิจัย (research-based tasks), การนำเสนอผลงานทางวิชาการ (academic presentations), และการสร้างนวัตกรรม (innovation prototypes) ถือเป็นรูปแบบของ authentic assessment ที่ตอบโจทย์การผลิตบัณฑิตนักวิจัยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ สมโภชน์ กาญจนไพศาล (2566) ยังเสนอว่า การประเมินตามสภาพจริงในไทยควรเชื่อมโยงกับปัญหาเชิงสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาชาติ เพื่อสร้างผู้เรียนที่มองเห็นภาพรวมและสามารถคิดแก้ปัญหาเชิงระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดเหล่านี้สะท้อนว่าการประเมินตามสภาพจริงไม่เพียงเป็นการวัดผล แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างผู้เรียนให้มีความสามารถในการวิจัย การคิดเชิงวิพากษ์ และการประยุกต์องค์ความรู้สู่โลกจริงอย่างแท้จริง

4. แนวคิดการประเมินที่ใช้ AI และดิจิทัล (AI-Assisted Assessment)

ในบริบทของการศึกษาที่เน้นสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) การประเมินผลการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการวัด สมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งรวมถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเชิงปฏิบัติ การประเมินแบบดั้งเดิมอาจไม่สามารถสะท้อนสมรรถนะเหล่านี้ได้ครบถ้วน ดังนั้น การประเมินโดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) จึงได้รับความสนใจมากขึ้น (Pardo, 2024; Vlachopoulos, 2024)

AI และดิจิทัลช่วยให้การประเมินสมรรถนะมี ความแม่นยำสูงขึ้น และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบเรียลไทม์ ตัวอย่างเช่น ระบบ AI-assisted assessment สามารถประมวลผลคำตอบเชิงเปิด (open-ended responses) ให้คะแนนตามเกณฑ์มาตรฐาน และให้ feedback เฉพาะบุคคล (personalized feedback) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงทักษะได้อย่างต่อเนื่อง (van Haastrecht, 2025)

งานวิจัยพบว่า การนำ AI และแพลตฟอร์มดิจิทัลมาประยุกต์ใน CBE ช่วยให้ครูและผู้สอนสามารถ

1. ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ผ่าน dashboards และ learning analytics

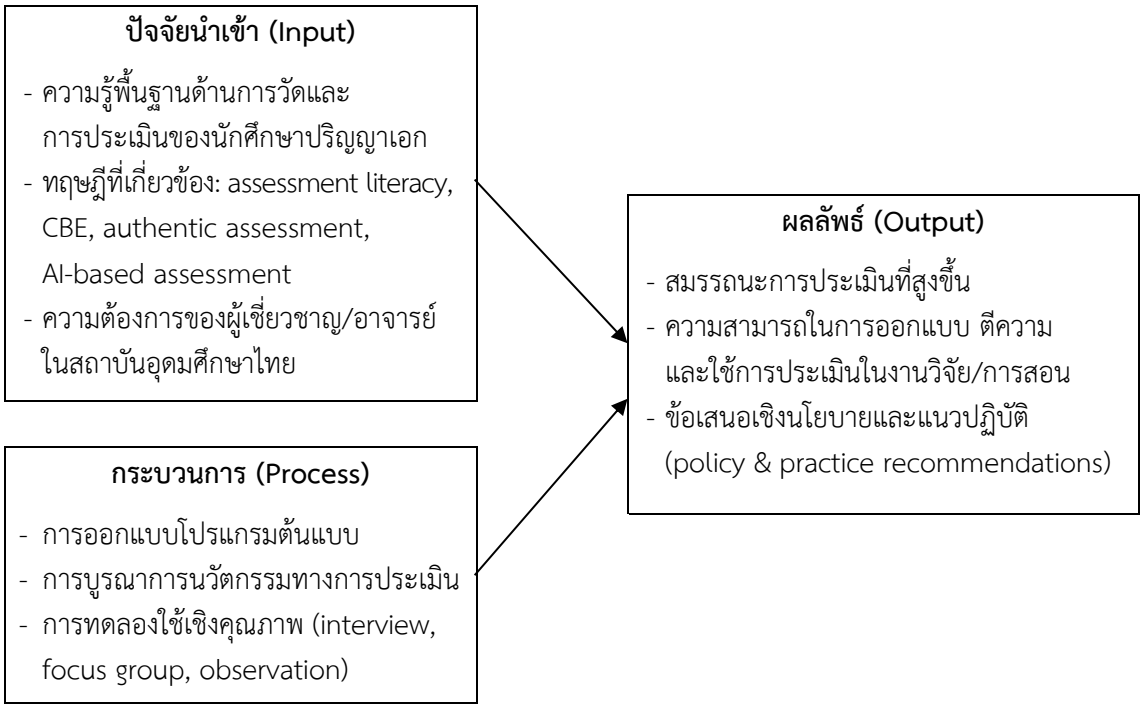
2. ออกแบบการประเมินที่หลากหลายและยืดหยุ่น เช่น การประเมินภารกิจจริง (authentic assessment) แบบออนไลน์

3. ปรับปรุงการสอนตามข้อมูลเชิงลึก จาก AI เพื่อเน้นสมรรถนะที่ยังไม่แข็งแรง

ในประเทศไทย งานวิจัยของ ณัฐพงศ์ อาจหาญ (2567) และฐิตารีย์ ชยางกูร (2567) พบว่า แม้ AI-assisted assessment จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ แต่ยังต้องพัฒนาความเข้าใจของผู้สอนในการใช้เครื่องมือเหล่านี้ รวมถึงการออกแบบ rubrics และตัวชี้วัดสมรรถนะให้เหมาะสม

ดังนั้น แนวคิดการประเมินที่ใช้ AI และดิจิทัล จึงไม่ใช่แค่เรื่องเทคโนโลยี แต่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการวัดสมรรถนะใน CBE ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับ feedback อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สมรรถนะการวัดและการประเมินผล (Assessment Competence) หมายถึง ความสามารถเชิงบูรณาการของผู้เรียนในการออกแบบ ดำเนินการ วิเคราะห์ และตีความการประเมินผลการเรียนรู้ โดยครอบคลุมความรู้ด้านทฤษฎีการวัด (measurement knowledge) ทักษะเชิงปฏิบัติ เช่น การออกแบบ rubrics และภารกิจประเมิน และความสามารถใช้ข้อมูลประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ รวมถึงความตระหนักด้านจริยธรรมการประเมิน

2. ความรอบรู้ด้านการประเมิน (Assessment Literacy) หมายถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ กระบวนการ เครื่องมือ และข้อจำกัดของการประเมิน รวมถึงการใช้ข้อมูลประเมินอย่างถูกต้อง โปร่งใส และยุติธรรม โดยครอบคลุมมิติ cognitive, practical และ ethical (Quansah, 2024) และเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อใช้ในการสอนและทำวิจัย

3. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หมายถึง รูปแบบการประเมินที่ให้ผู้เรียนแสดงสมรรถนะผ่านภารกิจหรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง หรือความเป็นมืออาชีพ เช่น โครงการวิจัย การวิเคราะห์ปัญหาจริง การผลิตผลงานวิชาชีพ ซึ่งช่วยสะท้อนการใช้ความรู้และทักษะแบบองค์รวม

4. การประเมินฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment) หมายถึง ระบบการประเมินที่กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcomes) ที่ชัดเจน และใช้เครื่องมือวัดเพื่อประเมินว่านักศึกษาแสดงความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ โดยเน้น “การทำได้จริง” มากกว่า “คะแนนสอบ”

5. นวัตกรรมการประเมิน (Assessment Innovation) หมายถึง การใช้วิธีการหรือเครื่องมือใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการประเมิน เช่น AI-assisted assessment, digital rubrics, e-portfolio, adaptive testing รวมถึงกระบวนการที่ช่วยให้การประเมินแม่นยำ เที่ยงตรง และสะท้อนศักยภาพผู้เรียนได้ดีขึ้น

6. ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการประเมิน (AI-Assisted Assessment) หมายถึง การนำเทคนิค AI เช่น machine learning, NLP, automated feedback มาใช้สนับสนุนการประเมิน เช่น การสรุปผลการเรียนรู้ การทำนายความก้าวหน้า การให้คำแนะนำเฉพาะบุคคล และการช่วยตรวจงานบางประเภท แต่ต้องอยู่บนหลักความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบ (ethical AI)

7. โปรแกรมต้นแบบ (Prototype Program) หมายถึง ชุดกิจกรรม การฝึกอบรม เนื้อหา และเครื่องมือที่ถูกออกแบบขั้นต้นเพื่อทดสอบแนวคิดในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินของนักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยยังสามารถปรับปรุงตามข้อมูลป้อนกลับจากการใช้งานจริง

8. นักศึกษาระดับปริญญาเอก (Doctoral Students) หมายถึง ผู้เรียนระดับสูงในสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องผลิตงานวิจัยขั้นสูง มีความสามารถในการวิเคราะห์เชิงลึก มีความรับผิดชอบต่อ

ความถูกต้องของข้อมูล และต้องใช้การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยและการสอน (ตามมาตรฐานสากลของบัณฑิตศึกษา)

9. การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) หมายถึง การประเมินระหว่างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและผู้สอน เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นบทบาทของ feedback และ self-assessment

10. การประเมินเพื่อสรุปผล (Summative Assessment) หมายถึง การประเมินที่ใช้สำหรับตัดสินผลการเรียนรู้ เช่น สอบปลายภาค การประเมินผลโครงการ การตัดสินผ่าน - ไม่ผ่าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบรับรองทางวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Population and Sample)

1.1 ประชากร (Population)

นักศึกษาระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาไทย ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การวัดและการประเมินผล หรือมีการผลิตงานวิจัยในสาขาศึกษาศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้องในปีการศึกษา 2567–2568

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการวัดและประเมินผลได้อย่างลึกซึ้ง โดยนักศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 20 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)

เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงกำหนดประเด็นหลักที่ศึกษาดังนี้

2.1 สมรรถนะการวัดและการประเมินผลของนักศึกษาปริญญาเอก (knowledge, skills, professional attributes)

2.2 ความต้องการ (Needs) ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมิน

2.3 องค์ประกอบและรูปแบบของโปรแกรมต้นแบบนวัตกรรมการประเมิน

2.4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการใช้โปรแกรมต้นแบบ ได้แก่ ความเข้าใจ การออกแบบเครื่องมือ ความสามารถตีความผลประเมิน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

งานวิจัยนี้ใช้ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลัก เนื่องจากต้องการข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการด้านการวัดและการประเมินของนักศึกษาปริญญาเอก รวมถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบโปรแกรมต้นแบบ

นวัตกรรมการประเมิน โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนี้ออกแบบให้ครอบคลุม ประเด็นหลัก 4 ด้าน ที่สอดคล้องกับตัวแปร/ประเด็นศึกษา ดังนี้

ประเด็นที่ 1: สมรรถนะการวัดและการประเมินของนักศึกษาปริญญาเอก

ประเด็นที่ 2: ความต้องการและความท้าทายในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมิน

ประเด็นที่ 3: ความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมต้นแบบนวัตกรรมการประเมิน

ประเด็นที่ 4: ผลลัพธ์และการเปลี่ยนแปลงหลังใช้โปรแกรมต้นแบบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

หลังจากผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษากรอบแนวคิดในการศึกษาโดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาครั้งนี้อย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีเกณฑ์ในการเลือกตามคุณลักษณะที่สำคัญตามข้างต้น

4.2 จัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์จนครบตามจำนวนผู้ที่ให้สัมภาษณ์

4.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของหัวข้อในการสัมภาษณ์ว่าครบตามหัวข้อหรือไม่

4.4 นำข้อมูลที่ได้รับไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เป็นหลักและทำเพียงรอบเดียวเท่านั้น ใช้การสัมภาษณ์แบบเปิด โดยไม่มีคำถามนำคำตอบว่าจะต้องเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด (Non Directive Interview) เพื่อป้องกันไม่ให้แนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ถูกครอบงำหรือชักจูงโดยใจความ หรือแนวความคิดที่แฝงอยู่ แต่ทั้งนี้จะอาศัยกรอบหรือแนวทางแบบคำถามกว้างๆ เพื่อให้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ครอบคลุมทั้งหัวข้อและเนื้อหา เพื่อจะได้วิเคราะห์และเสนอผลในลักษณะที่ สามารถสร้างข้อสรุปเป็นการทั่วไปได้ตามหัวข้อนั้นๆ นำผลการสัมภาษณ์ที่จดบันทึก หรืออัดเทปที่ได้รับอนุญาตมาเรียบเรียง แล้วส่งกลับให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตรวจสอบความถูกต้องและทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป แล้วนำข้อสรุปที่ได้มาเขียนเป็นผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหามีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 ถอดบทการสัมภาษณ์ออกมาเป็นเนื้อหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์และทบทวนข้อมูลทั้งหมดทำความเข้าใจในข้อมูล

5.2 รวบรวมเนื้อหาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งหมดมาวิเคราะห์เข้าด้วยกันโดยจัดกลุ่มความหมาย

แยกออกเป็นประเด็น (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะร่วมหรือที่มีความหมายเหมือนกันไว้ด้วยกัน

5.3 นำข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจากแต่ละแหล่ง ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ เพื่อหาข้อสรุปโดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใน 2 ลักษณะประกอบด้วย

5.3.1 การวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) เป็นการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูลและจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภทโดยใช้เกณฑ์ตามลักษณะที่ข้อมูลนั้นมีอยู่ร่วมกันเป็นตัวจำแนก

5.3.2 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างที่มีอยู่ในคุณลักษณะ (Qualities) หรือ คุณสมบัติ (Attributes) ของข้อมูลตั้งแต่สองชุดขึ้นไป

5.4 นำกลุ่มข้อความหรือประโยคที่ได้มาตีความหรือให้ความหมาย หากข้อมูลยังไม่มีความชัดเจนจะบันทึกแยกเป็นข้อสังเกตไว้ต่างหาก เพื่อสะสมข้อมูลนั้นไว้แล้วนำกลับมาร่วมวิเคราะห์เมื่อได้ข้อมูลมากพอ

5.5 เขียนคำบรรยายความหมายตามลักษณะข้อความที่ปรากฏและนำเสนอ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบเพื่อสะท้อนให้เห็นสาระสำคัญของกลุ่มข้อมูลแต่ละกลุ่ม

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะการวัดและการประเมินของนักศึกษาปริญญาเอก

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาปริญญาเอกส่วนใหญ่ มีองค์ประกอบของสมรรถนะหลักสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยเน้นการวัดและประเมินสมรรถนะตามแนวคิด Competency-Based Education (CBE) ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะหลักของบุคลากรสามารถจำแนกออกเป็นสามด้านหลัก ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

ในส่วนของความรู้ พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานและความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของตน รวมถึงแนวคิด CBE และการประเมินผลอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบ AI และเครื่องมือออนไลน์สำหรับการวัดและประเมินผล ตลอดจนทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับทีม และการจัดทำรายงานผลการประเมินอย่างชัดเจน สำหรับคุณลักษณะหรือทัศนคติ บุคลากรต้องมีความรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของบริบทการทำงานได้

2. ความต้องการและความท้าทายในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมิน

ผลการวิจัยชี้ว่า นักศึกษาปริญญาเอกมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและการประเมินอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการออกแบบเครื่องมือประเมินและการตีความผลลัพธ์เชิงปฏิบัติหลายคนรายงานว่าขาดโอกาสฝึกปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนและงานวิจัย ทำให้ไม่มั่นใจในการสร้าง rubrics หรือ authentic tasks ที่ครอบคลุมสมรรถนะทั้งหมด นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมหลายคนระบุว่าขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการประเมิน เช่น AI-assisted assessment และ digital assessment tools ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มความแม่นยำและประสิทธิภาพของการประเมิน ความท้าทายอีกด้านคือความซับซ้อนของเนื้อหาที่ต้องประเมินและเวลาที่จำกัดในการทำงานวิจัย ทำให้นักศึกษาบางคนเลือกวิธีการประเมินที่ง่ายและไม่ครบถ้วนตามมาตรฐาน มีความต้องการให้มีโปรแกรมฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติจริง พร้อมตัวอย่างงานและกรณีศึกษาเพื่อให้เข้าใจแนวคิดและสามารถปรับใช้ได้จริง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่าผู้เข้าร่วมต้องการแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาเครื่องมือประเมินและการตีความข้อมูล รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้เชี่ยวชาญเพื่อสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมยังเห็นความสำคัญของการฝึก reflection และ peer feedback เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับปรุงเครื่องมือประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยสรุป ความต้องการและความท้าทายของนักศึกษาสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างความรู้ทางทฤษฎีและทักษะการปฏิบัติจริง ซึ่งโปรแกรมต้นแบบนวัตกรรมการประเมินสามารถช่วยเติมเต็มช่องว่างเหล่านี้ได้

3. การออกแบบและพัฒนาโปรแกรมต้นแบบนวัตกรรมการประเมิน

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาปริญญาเอกและผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นเชิงบวกต่อโปรแกรมต้นแบบที่พัฒนาขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรม AI-assisted assessment, authentic tasks, peer review และ reflection journals ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมเห็นความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เห็นว่าโปรแกรมต้นแบบช่วยพัฒนาทักษะการออกแบบเครื่องมือประเมินและการตีความผลอย่างมีระบบ ทำให้สามารถปรับปรุงงานวิจัยและการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมเน้นให้โปรแกรมมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตามบริบทและความต้องการของผู้เรียน รวมถึงเพิ่มตัวอย่างกรณีศึกษาและกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อรองรับรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตพบว่าการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน เช่น AI ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจุดแข็ง-จุดอ่อนของงานประเมินและปรับปรุง rubrics ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมยังเห็นคุณค่าในการสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ความคิดเห็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าโปรแกรมต้นแบบสามารถเติมเต็มความต้องการด้านการประเมินและสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติจริงของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน

การพัฒนาโปรแกรมต้นแบบสำหรับการวัดและประเมินสมรรถนะหลัก พบว่ากระบวนการออกแบบเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักศึกษา อาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาวิเคราะห์ความต้องการและกำหนดฟังก์ชันการประเมินที่สอดคล้องกับสมรรถนะหลักทั้งสามด้าน จากนั้นจึงดำเนินการออกแบบโปรแกรมต้นแบบ โดยระบบสามารถรองรับการวัดและประเมินสมรรถนะในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะได้อย่างครบถ้วน หลังจากการทดสอบความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้ใช้เห็นว่าระบบมีความสะดวกและเหมาะสมในการประเมินสมรรถนะ พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงระบบเพิ่มเติม เช่น การเพิ่มฟังก์ชันสำหรับการประเมินทักษะการปฏิบัติจริง

4. ผลลัพธ์และการเปลี่ยนแปลงหลังใช้โปรแกรมต้นแบบ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษาปริญญาเอกมีการเปลี่ยนแปลงด้านสมรรถนะการวัดและการประเมินอย่างชัดเจนหลังใช้โปรแกรมต้นแบบ โดยผู้เข้าร่วมสามารถออกแบบและปรับใช้เครื่องมือประเมินได้อย่างมีระบบและสอดคล้องกับมาตรฐาน competency-based assessment มากขึ้น นักศึกษารายงานว่ามีความมั่นใจในการตีความผลประเมินและใช้ข้อมูลเชิงปฏิบัติในการปรับปรุงงานวิจัยหรือการสอน ข้อมูลจากการสังเกตและเอกสารผลงานแสดงให้เห็นการนำ feedback และ reflection journals มาใช้ในการวิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือประเมินอย่างต่อเนื่อง ผู้เข้าร่วมยังสะท้อนว่าการใช้ AI-assisted assessment และ peer review ทำให้เห็นข้อบกพร่องและความแข็งแรงของงานได้รวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกในกระบวนการประเมินและความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ การสะท้อนผลและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมสามารถนำความรู้และทักษะไปปรับใช้ในงานวิจัยจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้โปรแกรมต้นแบบสะท้อนผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติได้ครบถ้วนและตอบสนองความต้องการของนักศึกษาปริญญาเอก

อภิปรายผล

1. ความหมายและองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการวัดและการประเมินของนักศึกษาปริญญาเอก

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาปริญญาเอกมีความรู้ด้านทฤษฎีการวัดและการประเมิน (measurement and assessment theory) ในระดับพื้นฐานถึงปานกลาง แต่ยังขาดทักษะเชิงปฏิบัติในการออกแบบและใช้เครื่องมือประเมิน เช่น Rubrics, Authentic Tasks และ AI-assisted assessment ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith (2024) และ Vargas (2025) ที่ชี้ว่านักศึกษาและอาจารย์ในระดับอุดมศึกษามักมีความเข้าใจทฤษฎี แต่ไม่มั่นใจเมื่อต้องปฏิบัติจริง การสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่านักศึกษาสามารถตีความผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ในระดับหนึ่ง แต่การปรับปรุงเครื่องมือ

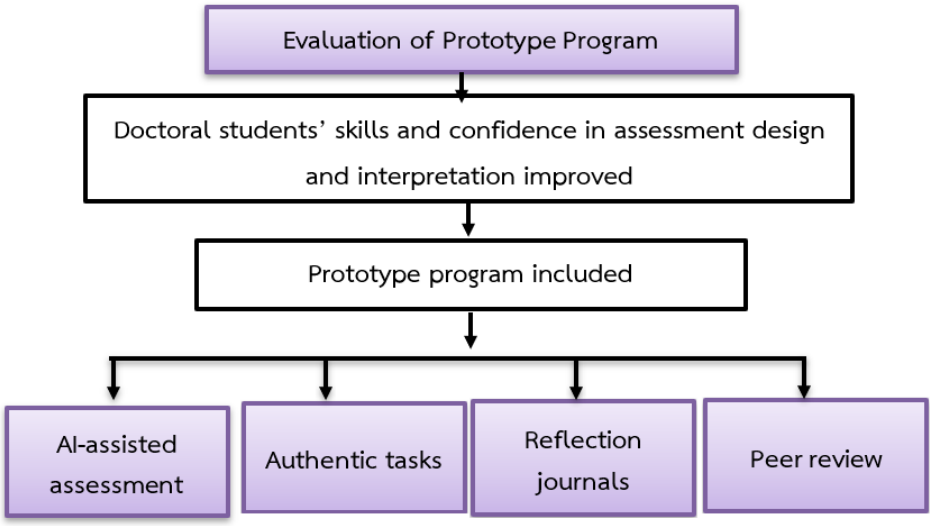
ประเมินให้สอดคล้องกับมาตรฐาน competency-based assessment ยังเป็นเรื่องท้าทาย นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมมีความตระหนักถึงความสำคัญของการสะท้อนผล (reflection) และ feedback literacy แต่ต้องการแนวทางและเครื่องมือสนับสนุนในการฝึกฝน ทำให้เห็นว่าสมรรถนะด้านการวัดและการประเมินประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง ความรู้เชิงทฤษฎี, ทักษะเชิงปฏิบัติ, และคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ (Professional Attributes) สอดคล้องกับแนวคิดของ Carless, & Winstone (2024) ที่ชี้ว่าการประเมินที่เน้นสมรรถนะ ช่วยเพิ่ม engagement และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ปัจจัยและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและการประเมิน

การเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมเผยว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการวัดและการประเมิน ได้แก่ โอกาสฝึกปฏิบัติจริง (Practical Experience), การเข้าถึงเทคโนโลยีสนับสนุน และการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนและผู้เชี่ยวชาญ นักศึกษาส่วนใหญ่ระบุว่าขาดโอกาสปฏิบัติจริง ทำให้ไม่มั่นใจในการออกแบบ rubrics หรือ authentic tasks และพบว่าการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี เช่น AI-assisted assessment ยังเป็นเรื่องใหม่และไม่คุ้นเคย ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าการสะท้อนผลและ peer feedback เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ งานวิจัยของ van Haastrecht (2025) และ Vlachopoulos (2024) สนับสนุนผลลัพธ์นี้ โดยระบุว่า การฝึกปฏิบัติจริงและการใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความสามารถด้าน assessment literacy ของนักศึกษาและอาจารย์

3. ออกแบบโปรแกรมต้นแบบเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและการประเมิน

ผลการประเมินโปรแกรมต้นแบบพบว่านักศึกษาปริญญาเอกสามารถพัฒนาทักษะและความมั่นใจในการออกแบบเครื่องมือประเมินและตีความผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจน โปรแกรมต้นแบบประกอบด้วย กิจกรรม AI-assisted assessment, authentic tasks, reflection journals และ peer review ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามารถด้านการวัดและการประเมินอย่างเป็นระบบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตชี้ให้เห็นว่านักศึกษาสามารถนำความรู้และทักษะไปปรับใช้ในงานวิจัยและการสอนได้จริง ความเห็นจากผู้เข้าร่วมระบุว่าโปรแกรมช่วยให้เห็นจุดแข็ง-จุดอ่อนของงานประเมินและปรับปรุงเครื่องมือได้ทันที ทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและความเข้าใจเชิงลึกตามแนวคิด competency-based assessment งานวิจัยของ Smith (2024) และ Vargas (2025) สนับสนุนว่าการฝึกปฏิบัติจริงควบคู่กับการสะท้อนผลและ feedback จากผู้เชี่ยวชาญจะช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับ รุ่งอรุณ บุญยงค์ (2566) และพิสมัย (2567) ที่ระบุว่านักศึกษายังขาดทักษะเชิงปฏิบัติในการออกแบบเครื่องมือประเมิน การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะช่วยเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

ภาพที่ 2 โปรแกรมต้นแบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การนำโปรแกรมต้นแบบไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาควรนำโปรแกรมต้นแบบที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้ในการฝึกอบรมหรือพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและการประเมินของนักศึกษาปริญญาเอกอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะกิจกรรม AI-assisted assessment, authentic tasks, reflection journals และ peer review เพื่อเสริมสร้างทักษะเชิงปฏิบัติและความมั่นใจในการออกแบบและตีความเครื่องมือประเมิน ผลลัพธ์คาดว่าจะช่วยเพิ่มคุณภาพงานวิจัยและการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา

1.2 การบูรณาการเทคโนโลยีในการประเมิน ผู้สอนและนักศึกษาควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ AI ในกระบวนการประเมิน เช่น การใช้โปรแกรม AI ช่วยวิเคราะห์งานและสร้าง feedback อัตโนมัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของการประเมิน และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวคิด competency-based assessment และ assessment literacy

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายกลุ่มตัวอย่างและบริบทการศึกษา งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษานักศึกษาในสาขาวิชาและสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ รวมถึงเปรียบเทียบระหว่างสาขาวิชาและรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้สามารถสรุปผลได้กว้างและชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรพิจารณาการศึกษาผลระยะยาวหลังใช้โปรแกรมต้นแบบ (Longitudinal Study) เพื่อดูผลลัพธ์ต่อสมรรถนะการประเมินในระยะยาว

2.2 การพัฒนาและประเมินเครื่องมือเสริมอื่น ๆ ควรพัฒนาเครื่องมือหรือกิจกรรมเสริมอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและการประเมิน เช่น โมดูลออนไลน์ การฝึกปฏิบัติแบบ simulation และการใช้เกมหรือสื่อดิจิทัล จากนั้นศึกษาประสิทธิผลของเครื่องมือเหล่านี้ เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความเหมาะสมในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการทำวิจัยฉบับนี้เป็นอย่างสูง เริ่มจาก คณาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ตลอดจนการให้ความรู้ด้านทฤษฎีการวัดและการประเมิน รวมถึงแนวทางการออกแบบโปรแกรมต้นแบบที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ขอขอบพระคุณ นักศึกษาปริญญาเอกที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์และทดลองใช้โปรแกรมต้นแบบที่เสียสละเวลาและแบ่งปันประสบการณ์ ความคิดเห็น และข้อมูลเชิงลึก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงโปรแกรมให้เหมาะสม

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่อนุมัติการดำเนินการวิจัยและสนับสนุนด้านเอกสาร ข้อมูล และเทคโนโลยี ตลอดจนให้คำแนะนำด้านจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด

สุดท้าย ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ครอบครัวและผู้ที่ให้กำลังใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่คอยสนับสนุนและเป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าสามารถทำวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จินตนา เพิ่มทรัพย์. (2568). การออกแบบการประเมินสมรรถนะในอุดมศึกษาไทย. *วารสารนวัตกรรมการศึกษา, 12*(1), 55-72.

ฐิตารีย์ ชยางกูร. (2567). ปัญญาประดิษฐ์กับการประเมินสมรรถนะเชิงวิชาการของผู้เรียนระดับสูง. *วารสารอุดมศึกษาไทย, 27*(1), 59-74.

ณัฐพงศ์ อาจหาญ. (2567). ปัญญาประดิษฐ์กับการประเมินผลการเรียนรู้ในอุดมศึกษา: โอกาสและความท้าทาย. *วารสารนวัตกรรมการวัดผลการศึกษา, 10*(1), 45-62.

พรรณี อุทัยผล. (2566). การประเมินฐานสมรรถนะในบริบทอุดมศึกษาไทย. *วารสารการประเมินและวิจัยการศึกษา, 30*(1), 77-95.

มนัสวี ศรีประเสริฐ. (2567). แนวโน้มการประเมินตามสภาพจริงในหลักสูตรบัณฑิตศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ไทย, 18*(2), 88-104.

รุ่งอรุณ บุญยงค์. (2566). *ตัวบ่งชี้สมรรถนะและการพัฒนาแบบประเมินเพื่อใช้ในอุดมศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.

สมโภชน์ กาญจนไพศาล. (2566). การประเมินตามสภาพจริงเพื่อเสริมสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาปริทัศน์, 12*(1), 101-120.

เสาวณีย์ ภูมิโคกรักษ์. (2567). การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา. *วารสารการศึกษาไทย, 17*(1), 45-60.

Beatrice, D., Valentina, G., Federica, P., & Lan, L. (2025). Faculty assessment development in higher education: The CRAFT framework emerging from a systematic literature review. *Assessment & Evaluation in Higher Education.* https://doi.org/10.1080/02602938.2025.2584121

Carless, D., & Winstone, N. (2024). *Data-informed instruction: Bridging assessment and learning.* Springer.

Pardo, R. (2024). How practicum experiences develop assessment literacy in pre-service teachers. *Teaching and Teacher Education.* https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104743

Ponomarioviene, J., Jakavonyte-Staskuviene, D., & Torterat, F. (2025). Implementing competency-based education through the personalized monitoring of primary students’ progress and assessment. *Education Sciences, 15*(2), 252. https://doi.org/10.3390/educsci15020252

Smith, C. (2024). Student and teacher assessment literacy: A four-dimensional framework. In *Assessment literacy in higher education* (Ed.). Edward Elgar Publishing. https://doi.org/10.4337/9781800881600.00012

Van Haastrecht, M. (2025). Artificial intelligence for educational measurement. *Frontiers in Education.* https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1677255

Vargas, H. (2025). Standardizing course assessment in competency-based education. *Frontiers in Education.* DOI: 10.3389/feduc.2025.1579124

Vlachopoulos, D. (2024). A systematic literature review on authentic assessment in higher education. *Studies in Educational Evaluation, 83,* 1-13.

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต
SURVEY OF MEDICAL STUDENTS’ OPINIONS ON THE DOCTOR OF MEDICINE PROGRAM

พัชดาพรรณ อุดมเพ็ชร[1*] ปุณยนุช พินชู[2] และอรชุมา กลิ่นจิตโต[3]
Phachadapan Odompet[1*] Punyanut Phinchoo[2] and Onchuma Klinjitto[3]

[1-3]คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
[1-3]Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University

*Corresponding author, E-mail: phachadapan.odo@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต เพื่อสำรวจความคาดหวัง จุดแข็ง โอกาสพัฒนา และข้อเสนอแนะที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากการโครงการที่ฝ่ายการศึกษาก่อนปริญญาดำเนินการจัดทำชื่อโครงการการรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล โดยเป็นนักศึกษาแพทย์ระดับปรีคลินิก จำนวน 200 คน และนักศึกษาแพทย์ระดับคลินิก 214 คน

ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาแพทย์ระดับปรีคลินิกและนักศึกษาแพทย์ระดับคลินิก เห็นว่าเนื้อหาในหลักสูตรภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่คิดว่ามีมากเกิน คือ รายวิชาปรีคลินิก (Basic clinical science)

นักศึกษาแพทย์ปรีคลินิก เห็นว่าเนื้อหาภาคปฏิบัติที่มีน้อยเกินไป และเห็นควรเพิ่มเติม คือ รายวิชาปรีคลินิก (Basic clinical science) ในขณะที่นักศึกษาแพทย์คลินิก เห็นว่าเนื้อหาภาคปฏิบัติที่มีน้อยเกินไป และเห็นควรเพิ่มเติม คือ คือ รายวิชาทางคลินิก (clinical science)

ความคิดเห็นส่วนใหญ่ของนักศึกษาแพทย์ระดับปรีคลินิกและนักศึกษาแพทย์ระดับคลินิก เห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ต้องมีสมรรถนะที่โดดเด่นและจุดแข็งหรือจุดเด่นของหลักสูตร คือ มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ และมองว่าจุดอ่อนหรือข้อควรปรับปรุง คือ ทักษะการสื่อสาร

ความคิดเห็นส่วนใหญ่ของนักศึกษาแพทย์ระดับปรีคลินิกและนักศึกษาแพทย์ระดับคลินิก อยากให้บัณฑิตแพทย์ศิริราชมีคุณลักษณะเด่นที่แตกต่างจากบัณฑิตแพทย์สถาบันอื่น คือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ หลักสูตร โอกาสพัฒนา

Abstract

The purpose of this study is to explore the expectations, strengths, opportunities for development, and suggestions for the Doctor of Medicine curriculum based on the opinions of medical students. The researcher used secondary data from the project “Feedback from All Stakeholders on the Doctor of Medicine Curriculum at the Faculty of Medicine Siriraj Hospital” conducted by the Education department. Participants included 200 preclinical medical students and 214 clinical medical students.

The survey revealed that both preclinical and clinical medical students believed that there was too much content in both the theoretical and practical parts of the curriculum, especially in the subject of basic clinical sciences.

Preclinical medical students felt that the practical content was too limited and suggested that more topics in basic clinical science be included. Clinical students, similarly, felt that the practical content was inadequate and recommended increasing the number of clinical science topics.

The majority of both preclinical and clinical students agreed that graduates of the program should have outstanding competencies, with the key strength of the curriculum being its focus on knowledge that meets professional standards. However, they identified communication skills as a weakness or area for improvement. They also expressed a desire for Siriraj graduates to have distinctive qualities compared to graduates from other institutions, particularly the ability to engage in lifelong learning.

Keyword: Medical students' opinions, Curriculum, Opportunities for development

บทนำ

หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยมีลักษณะเป็นหลักสูตรที่สร้างบัณฑิตแพทย์ระดับเดียวกันทั้งประเทศ โดยผ่านการตรวจประเมินจากแพทยสภา บัณฑิตของทุกสถาบันจะมีความเท่าเทียมกัน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต (พ.บ.) มีศักดิ์และสิทธิเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ภายใต้เงื่อนไขของแพทยสภา ณ ช่วงเวลานั้น ๆ โครงสร้างและลักษณะของหลักสูตรคล้ายคลึงกัน เกิดจากรูปแบบของกระบวนการประกันคุณภาพหลักสูตรที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมุ่งเน้นกำกับให้มีการดำเนินการภายใต้เกณฑ์เดียวกัน ร่วมกับการปรึกษาหารือระหว่างสถาบัน

ในลักษณะพันธมิตร ช่วยเหลือกัน ทั้งนี้ แต่ละสถาบันมีการพัฒนาอัตลักษณ์และนวัตกรรมของแต่ละสถาบันให้เกิดความโดดเด่นแตกต่างจากสถาบันอื่น ย่อมส่งเสริมให้แต่ละสถาบันสามารถพัฒนาหลักสูตรตนให้เกิดความโดดเด่นแตกต่างอย่างมีอิสระ ภายใต้หลักการที่ถูกต้องทางการศึกษา และส่งผลให้เกิดการพัฒนาของภาพรวมของการศึกษาเพื่อปริญญาแพทยศาสตร์ของประเทศไทย

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะทางด้านการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนของประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และข้อบังคับแพทยสภา นโยบายของมหาวิทยาลัยมหิดล และคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ฝ่ายการศึกษา จึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยการวางแผนการปรับหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีเป้าหมายจัดการศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตที่เน้นคุณค่า (value-based curriculum) ต่อผู้เรียนและผู้ป่วย มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และมีความเชี่ยวชาญตามเป้าหมายการเรียนรู้ของหลักสูตร (outcome- and mastery- based learning) สร้างอัตลักษณ์บัณฑิตตามคุณค่าหลักของศิริราช (Siriraj core value) และสร้างบัณฑิตแพทย์ที่ทำเวชปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย (patient safety) โดยกระบวนการปรับปรุงหลักสูตร มีกระบวนการที่เกี่ยวข้องหลายขั้นตอน หนึ่งในกระบวนการที่สำคัญ คือ การรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ซึ่งเป็นสิ่งที่หลักสูตรพึงมีโดยรับฟังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาให้ความเห็น ในการนี้ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อหลักสูตร แพทยศาสตรบัณฑิต เพื่อรับฟังความคิดเห็นที่นำมาประกอบการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

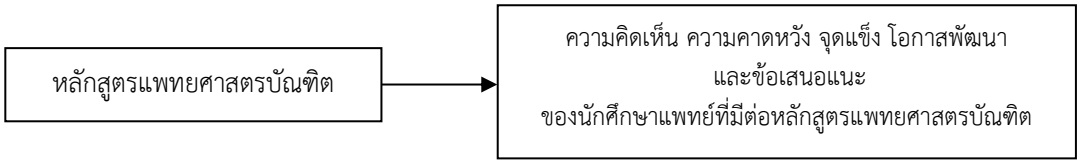
1. เพื่อรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ ที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
2. เพื่อสำรวจความคาดหวัง จุดแข็ง โอกาสพัฒนา และข้อเสนอแนะ ที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลของนักศึกษาแพทย์

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษาแพทย์มีความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล แตกต่างกัน
2. นักศึกษาแพทย์มีความคาดหวัง จุดแข็ง โอกาสพัฒนา และข้อเสนอแนะ ที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ของนักศึกษาแพทย์ แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เพื่อสำรวจความคาดหวัง จุดแข็ง โอกาสพัฒนา และข้อเสนอแนะ ที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ผ่านมุมมองของคณาจารย์ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากโครงการที่ฝ่ายการศึกษาก่อนปริญญา ดำเนินการจัดทำการรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ เป็นโครงการที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ภาพที่ 1 ประกอบ กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะ ทักษะ หรือความสามารถของบุคคล

แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป หมายถึง แพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากการโครงการที่ฝ่ายการศึกษาก่อนปริญญา ดำเนินการจัดทำชื่อโครงการการรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล การดำเนินการจัดทำโครงการ ในช่วงเดือน ตุลาคม-ธันวาคม 2566 นักศึกษาสามารถตอบกลับแบบสอบถาม คือ นักศึกษาแพทย์ระดับชั้นปีที่ 3 จำนวน 200 คน นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 214 คน และรับรองโครงการคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล รหัสโครงการวิจัย 254/2567(IRB2)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Population and Sample)

ประชากร

นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1-6 คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จำนวนทั้งสิ้น 1,703 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากการโครงการที่ฝ่ายการศึกษาก่อนปริญญา ดำเนินการจัดทำชื่อโครงการการรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล การดำเนินการจัดทำโครงการที่ผ่านมาแล้ว ในช่วงเดือน ตุลาคม-

ธันวาคม 2566 โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (Research Participants) คือ นักศึกษาสามารถตอบกลับแบบสอบถาม จากโครงการการรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลนักศึกษาแพทย์ระดับชั้นปรีคลินิก จำนวน 200 คน นักศึกษาแพทย์คลินิก จำนวน 214 คน

ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)

ตัวแปรต้น (Independent variable) หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ตัวแปรตาม (Dependent variable) ความคิดเห็น ความคาดหวัง จุดแข็ง โอกาสพัฒนา และข้อเสนอแนะ ของนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ของนักศึกษาแพทย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

เครื่องมือการวิจัย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีข้อคำถามมีดังนี้

1. เนื้อหาใดในหลักสูตรที่ท่านคิดว่ามีมากเกินกว่าสมรรถนะของแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปและเห็นว่าควรลดหรือตัดเนื้อหาดังกล่าวออกจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต
2. เนื้อหาใดในหลักสูตรที่ท่านคิดว่ามีน้อยหรืออ่อนกว่าสมรรถนะของแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปและเห็นว่าควรเพิ่มเนื้อหาดังกล่าวในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต
3. ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ต้องมีสมรรถนะที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง
4. จุดแข็งหรือจุดเด่นของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลมีประเด็นใดและอย่างไรบ้าง
5. จุดอ่อน/ข้อควรปรับปรุงของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลมีประเด็นใดและอย่างไรบ้าง
6. บัณฑิตแพทย์ศิริราชมีคุณลักษณะเด่นที่แตกต่างจากบัณฑิตแพทย์สถาบันอื่นในด้านใดบ้าง
7. ท่านคิดเห็นอย่างไร ที่ในปัจจุบัน หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีเป้าหมายผลิตบัณฑิตแพทย์ศิริราชที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ 1) การทำเวชปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) 2) ความยึดมั่นในความถูกต้องและมาตรฐานวิชาชีพ (Integrity) 3) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม (Responsibility)
8. ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มีหากศิริราชจะเปิดหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตนานาชาติ
9. ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร ในการกำหนดเกณฑ์ตัดสินผลในรูปแบบผ่านหรือไม่ผ่าน (SU) ในวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานในชั้นปีที่ 1-3

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์จากสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

1. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ จากประสบการณ์ของท่าน เนื้อหาใดในหลักสูตรที่ท่านคิดว่ามีมากเกินกว่าสมรรถนะของแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป และเห็นว่าควรลดหรือตัดเนื้อหาดังกล่าว ออกจากหลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต ภาคทฤษฎี-เนื้อหาความรู้ใดที่มีมากเกินไป และเห็นควรลดหรือตัดออก

ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ มีนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 137 คน (68.5%) และนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 129 คน (60.3%) ที่เห็นว่า เนื้อหาเหมาะสมดีอยู่แล้ว โดยนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 37 คน (18.5%) และนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 71 คน (33.2%) ที่เห็นว่าเนื้อหาภาคทฤษฎี-เนื้อหาความรู้ใดที่มีมากเกินไป

2. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ จากประสบการณ์ของท่าน เนื้อหาใดในหลักสูตรที่ท่านคิดว่ามีมากเกินกว่าสมรรถนะของแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปและเห็นว่าควรลดหรือตัดเนื้อหาดังกล่าวออกจากหลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต (ภาคปฏิบัติ-สมรรถนะด้าน psychomotor ที่มีมากเกินไป และเห็นควรลดหรือตัดออก)

ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ นักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 166 คน (83.0%) และนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 167 คน (78.0%) ที่เห็นว่า เนื้อหาเหมาะสมดีอยู่แล้ว โดยนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 35 คน (17.5%) และนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 11 คน (5.1%) ที่เห็นว่ารายวิชาปรีคลินิก (Basic clinical science) ในภาคปฏิบัติ-สมรรถนะด้าน psychomotor ที่มีมากเกินไป

3. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ จากประสบการณ์ของท่าน เนื้อหาใดในหลักสูตรที่ท่านคิดว่ามีน้อยหรืออ่อนกว่าสมรรถนะของแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปและเห็นว่าควรเพิ่มเนื้อหาดังกล่าวในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต (ภาคทฤษฎี-เนื้อหาความรู้ใดที่มีน้อยเกินไป และเห็นควรเพิ่มเติม)

ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ มีนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 135 คน (67.5%) และนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 112 คน (52.3%) ที่เห็นว่า เนื้อหาเหมาะสมดีอยู่แล้ว โดยนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 24 คน (12.0%) ที่เห็นว่า รายวิชาปรีคลินิก (Basic clinical science) ควรเพิ่มเนื้อหาดังกล่าวในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตภาคทฤษฎี ส่วนนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 54 คน (25.2%) เห็นว่า รายวิชาทางคลินิก (clinical science) นักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 46 คน (21.5%) เห็นว่า รายวิชาศาสตร์ระบบสุขภาพ (health system science) นักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 42 คน (19.6%) เห็นว่า รายวิชาเลือกเสรีและรายวิชาเลือก (selective & elective modules) ควรเพิ่มเนื้อหาดังกล่าวในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตภาคทฤษฎี

4. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ เนื้อหาใดในหลักสูตรที่ท่านคิดว่ามีน้อยหรืออ่อนกว่าสมรรถนะของแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปและเห็นว่าควรเพิ่มเนื้อหาดังกล่าวในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต (ภาคปฏิบัติ-สมรรถนะด้าน psychomotor ที่มีน้อยเกินไป และเห็นควรเพิ่มเติมในหลักสูตร)

ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ นักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 148 คน (74.0%) และนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 128 คน (59.8%) ที่เห็นว่า เนื้อหาเหมาะสมดีอยู่แล้ว โดยนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 81 คน (37.9%) ที่เห็นว่า รายวิชาทางคลินิก (clinical science) โดยนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 และนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 16 คน (7.5%) ที่เห็นว่ารายวิชาปรีคลินิก (Basic clinical science)

5. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ มุมมองของท่าน ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ต้องมีสมรรถนะที่โดดเด่นอย่างไร

ตารางที่ 1 มุมมองความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ ที่มีต่อเรื่องผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ต้องมีสมรรถนะที่โดดเด่นอย่างไร

รายละเอียด	ชั้นปี 3	(N=200)	ชั้นปี 6	(N=214)
มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ	199	(99.5%)	208	(97.2%)
มีทักษะการทำหัตถการตามมาตรฐานวิชาชีพ	188	(94.0%)	198	(92.5%)
ทักษะด้านกฎหมาย	196	(98.0%)	85	(39.7%)
ทักษะการสื่อสาร	171	(85.5%)	185	(86.4%)
ความรับผิดชอบ	177	(88.5%)	183	(85.5%)
ทักษะการทำงานเป็นทีม	166	(83.0%)	173	(80.8%)
ทักษะด้านจริยธรรม	140	(70.0%)	139	(65.0%)
ยึดมั่นความถูกต้อง	140	(70.0%)	56	(26.2%)
ทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม	121	(60.5%)	82	(38.3%)
ทักษะด้านการให้คำปรึกษา	106	(53.0%)	136	(63.6%)
ทักษะความเป็นผู้นำ	92	(46.0%)	85	(39.7%)
ทักษะด้านเทคโนโลยี	89	(44.5%)	74	(34.6%)
ทักษะด้านทำงานวิจัย	51	(25.5%)	36	(16.8%)
อื่น ๆ	0	(0.0%)	2	(0.9%)

จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ เห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ต้องมีสมรรถนะที่โดดเด่นคือ มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ โดยมีจำนวนนักศึกษาแพทย์แสดงความคิดเห็น คือ นักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 199 คน (99.5%) เหมือนกับนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 208 คน (97.2%)

6. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ จากประสบการณ์ของท่านจุดแข็งหรือจุดเด่นของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีประเด็นใดและอย่างไรบ้าง

ตารางที่ 2 จากประสบการณ์และความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ จุดแข็งหรือจุดเด่นของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีประเด็นใดและอย่างไรบ้าง

รายละเอียด	ชั้นปี 3	(N=200)	ชั้นปี 6	(N=214)
ความครอบคลุมความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ	191	(95.5%)	194	(90.6%)
ความครอบคลุมทักษะการทำหัตถการตามมาตรฐานวิชาชีพ	166	(83.0%)	113	(52.8%)
มีทักษะการทำงานเป็นทีม	117	(58.5%)	107	(50.0%)
มีความรับผิดชอบ	124	(62.0%)	141	(65.9%)
ทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม	84	(42.0%)	86	(40.2%)
ยึดมั่นความถูกต้อง	96	(48.0%)	93	(43.5%)
มีภาวะผู้นำ	60	(30.0%)	60	(28.1%)
สื่อสารดี	67	(33.5%)	78	(36.2%)

จากตารางที่ 2 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ เห็นว่า จุดแข็งหรือจุดเด่นของหลักสูตร คือ มีความครอบคลุมความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ โดยมีจำนวนนักศึกษาแพทย์แสดงความคิดเห็น คือ นักศึกษาแพทย์ชั้นปี 3 จำนวน 191 คน (95.5%) และนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 6 จำนวน 194 คน (90.6%)

7. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ จากประสบการณ์ของท่าน จุดอ่อน/ข้อควรปรับปรุงของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีประเด็นใด

ตารางที่ 3 ประสบการณ์และความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ จุดอ่อน/ข้อควรปรับปรุงของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีประเด็นใดบ้าง

รายละเอียด	ชั้นปี 3	(N=200)	ชั้นปี 6	(N=214)
ความครอบคลุมความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ	23	(11.5%)	16	(7.4%)
ความครอบคลุมทักษะการทำหัตถการตามมาตรฐานวิชาชีพ	20	(10%)	100	(46.7%)
ทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม	36	(18%)	26	(12.1%)
ยึดมั่นความถูกต้อง	25	(12.5%)	23	(10.7%)

รายละเอียด	ชั้นปี 3	(N=200)	ชั้นปี 6	(N=214)
มีความรับผิดชอบ	22	(11%)	25	(11.6%)
มีภาวะผู้นำ	85	(42.5%)	69	(32.2%)
สื่อสารดี	115	(57.5%)	99	(46.2%)
มีทักษะการทำงานเป็นทีม	54	(27%)	71	(33.1%)

จากตารางที่ 3 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ เห็นว่า จุดอ่อน/ข้อควรปรับปรุงของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต โดยความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 115 คน (57.5%) เห็นว่า การสื่อสารที่ดี เป็นจุดอ่อนหรือข้อควรปรับปรุงของหลักสูตร ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 100 คน (46.7%) เห็นว่า ความครอบคลุมทักษะการทำหัตถการตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นจุดอ่อนหรือข้อควรปรับปรุงของหลักสูตร

8. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ ท่านอยากให้บัณฑิตแพทย์ศิริราชมีคุณลักษณะเด่นที่แตกต่างจากบัณฑิตแพทย์สถาบันอื่นในด้านใด

ตารางที่ 4 นักศึกษาแพทย์ความคิดเห็นอยากให้บัณฑิตแพทย์ศิริราชมีคุณลักษณะเด่นที่แตกต่างจากบัณฑิตแพทย์สถาบันอื่นในด้านใด

รายละเอียด	ชั้นปี 3	(N=200)	ชั้นปี 6	(N=214)
ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต	142	(71%)	139	(64.9%)
ทักษะการวิจัยและสร้างนวัตกรรม	68	(34%)	60	(28.0%)
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	55	(27.5%)	45	(21.0%)
ทักษะการบริหารโรงพยาบาล	59	(29.5%)	46	(21.4%)
ทักษะการพัฒนา/ประกันคุณภาพโรงพยาบาล	55	(27.5%)	36	(16.8%)
ทักษะการจัดการระบบสุขภาพ	72	(36%)	54	(25.2%)
ทักษะการทำงานเป็นทีม	96	(48%)	94	(43.9%)
ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์	93	(46.5%)	95	(44.3%)
ทักษะด้านความปลอดภัยของผู้ป่วย	90	(45%)	84	(39.2%)
ทักษะการเข้าสังคม	80	(40%)	72	(33.6%)
ทักษะการเป็นผู้นำและผู้ตามในสถานการณ์ต่าง ๆ	91	(45.5%)	93	(43.4%)
มีความรู้ข้ามศาสตร์	83	(41.5%)	46	(21.4%)

จากตารางที่ 4 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ เห็นว่า อยากให้บัณฑิตแพทย์ศิริราช มีคุณลักษณะเด่นที่แตกต่างจากบัณฑิตแพทย์สถาบันอื่น ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 142 คน (71%) เหมือนกับ ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 139 คน (64.9%) คือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

9. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ ท่านคิดเห็นอย่างไร ที่ในปัจจุบัน หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตรศิริราชพยาบาล มีเป้าหมายผลิตบัณฑิตแพทย์ศิริราช ที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การทำเวชปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) ความยึดมั่นในความถูกต้องและมาตรฐานวิชาชีพ (Integrity) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม (Responsibility)

ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ แสดงความคิดเห็น เรื่องปัจจุบันหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตรศิริราชพยาบาล มีเป้าหมายผลิตบัณฑิตแพทย์ศิริราช ที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ การทำเวชปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) ความยึดมั่นในความถูกต้องและมาตรฐานวิชาชีพ (Integrity) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม (Responsibility) ส่วนใหญ่ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 105 คน (52.5%) เห็นด้วยอย่างยิ่ง และความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 105 คน (49.0%) เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง

10. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร หากศิริราชจะเปิดหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตนานาชาติ

ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร หากศิริราชจะเปิดหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตนานาชาติ ส่วนใหญ่ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 144คน (72%) เห็นด้วย และ ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 128 คน (59.8%) เห็นด้วย

11. ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร ที่ปัจจุบันหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มุ่งเน้นการประเมินผู้เรียนแยกตามสมรรถนะ ได้แก่ ความรู้ ทักษะวิชาชีพ และเจตคติความเป็นแพทย์ และกำหนดเกณฑ์ตัดสินผลในรูปแบบผ่านหรือไม่ผ่าน (SU) ในวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานในชั้นปีที่ 1-3

ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ การกำหนดเกณฑ์ตัดสินผลในรูปแบบผ่านหรือไม่ผ่าน (SU) ในวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานในชั้นปีที่ 1-3 โดยความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 128 คน (64%) เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 6 จำนวน 87 คน (40.6%) เห็นด้วย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 200 คน และนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 6 จำนวน 214 คน

ประเด็นที่ 1 เนื้อหาในหลักสูตร ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตามความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 6 คิดเห็นเหมือนกันคือ เนื้อหาในหลักสูตร ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติส่วนใหญ่เนื้อหาเหมาะสมดี

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ ตามความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 6 คิดเห็นเหมือนกันคือ ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ต้องมีสมรรถนะที่โดดเด่นคือ มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ

ประเด็นที่ 3 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ ตามความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 6 คิดเห็นเหมือนกันคือ จุดแข็งหรือจุดเด่นของหลักสูตร คือ มีความครอบคลุมความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ

ประเด็นที่ 4 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ คือ จุดอ่อนหรือข้อควรปรับปรุงของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 คือ เรื่องการสื่อสารที่ดี ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 เห็นว่า เรื่อง ความครอบคลุมทักษะการทำหัตถการตามมาตรฐานวิชาชีพ

ประเด็นที่ 5 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ เห็นว่า อยากให้บัณฑิตแพทย์ศิริราชมีคุณลักษณะเด่นที่แตกต่างจากบัณฑิตแพทย์สถาบันอื่น ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 คือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเด็นที่ 6 ความคิดเห็นจากนักศึกษาแพทย์ แสดงความคิดเห็น เรื่องปัจจุบันหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตรศิริราชพยาบาล มีเป้าหมายผลิตบัณฑิตแพทย์ศิริราชที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ การทำเวชปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) ความยึดมั่นในความถูกต้องและมาตรฐานวิชาชีพ (Integrity) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม (Responsibility) ส่วนใหญ่ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 105 คน เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 105 คน เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นที่ 7 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 มีความคิดเห็น เห็นด้วย หากศิริราชจะเปิดหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตนานาชาติ

ประเด็นที่ 8 ความคิดเห็นส่วนใหญ่จากนักศึกษาแพทย์ นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 มีความคิดเห็น เห็นด้วยกับการกำหนดเกณฑ์ตัดสินผลในรูปแบบผ่านหรือไม่ผ่าน (SU) ในวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานในชั้นปีที่ 1-3

อภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 6 ต่อหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตรศิริราชพยาบาล โดยใช้กรอบแนวคิด CIPP Model ของ Stufflebeam ซึ่งเป็นกรอบครอบคลุมบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของหลักสูตร (Stufflebeam, 2003)

ประเด็นที่ 1 เนื้อหาในหลักสูตรภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาแพทย์ทั้งชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 6 มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาในหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว ผลการวิจัยในประเด็นนี้สะท้อนถึงคุณภาพของ ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ของหลักสูตร โดยเฉพาะในด้านการออกแบบเนื้อหาและโครงสร้างรายวิชาให้ครอบคลุมองค์ความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam ที่ระบุว่า ปัจจัยนำเข้าที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินหลักสูตรโดยรวม

ประเด็นที่ 2 สมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา นักศึกษาแพทย์ทั้งสองชั้นปีมีความคิดเห็นตรงกันว่า ผู้สำเร็จการศึกษาควรมีสมรรถนะเด่นด้านความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนถึง บริบทของหลักสูตร (Context Evaluation) ที่มีความชัดเจนในเป้าหมายการผลิตบัณฑิต และสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของระบบสาธารณสุขและสังคม (Stufflebeam & Shinkfield, 2007)

ประเด็นที่ 3 จุดแข็งหรือจุดเด่นของหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาแพทย์ทั้งชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 6 เห็นว่าจุดแข็งของหลักสูตร คือความครอบคลุมความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ผลการวิจัยในประเด็นนี้สนับสนุนผลในประเด็นที่ 1 และสะท้อนถึงความเข้มแข็งของ Input Evaluation โดยแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีการออกแบบเนื้อหาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพแพทย์

ประเด็นที่ 4 จุดอ่อนหรือข้อควรปรับปรุงของหลักสูตร ผลการวิจัยพบความแตกต่างของความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 6 โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 6 เห็นว่าควรปรับปรุงความครอบคลุมของทักษะการทำหัตถการตามมาตรฐานวิชาชีพ ผลการวิจัยในประเด็นนี้สะท้อนถึง การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ที่แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์การเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นมีความแตกต่างกัน และควรมีการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและบทบาทของนักศึกษาในแต่ละระดับ

ประเด็นที่ 5 คุณลักษณะเด่นของบัณฑิตแพทย์ศิริราช นักศึกษาแพทย์ทั้งสองชั้นปีมีความคิดเห็นตรงกันว่าบัณฑิตแพทย์ศิริราชควรมีคุณลักษณะเด่นด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยในประเด็นนี้สะท้อนถึง Context Evaluation ที่แสดงให้เห็นถึงความตระหนักของผู้เรียนต่อการเปลี่ยนแปลง

ขององค์ความรู้ทางการแพทย์ และความจำเป็นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

ประเด็นที่ 6 เป้าหมายการผลิตบัณฑิตตามคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการผลการวิจัยพบว่านักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับเป้าหมาย ของหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะด้าน Altruism, Integrity และ Responsibility ผลการวิจัยในประเด็นนี้สะท้อนถึง Product Evaluation ที่แสดงให้เห็นว่าผลลัพธ์ที่คาดหวังของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นและการยอมรับของผู้เรียน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้สำคัญ ของความสำเร็จของหลักสูตรตามกรอบ CIPP

ประเด็นที่ 7 ความคิดเห็นต่อการเปิดหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตนานาชาตินักศึกษาแพทย์ทั้งชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 6 ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเห็นด้วยกับการเปิดหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตนานาชาติ ผลการวิจัยในประเด็นนี้สะท้อนถึง Context และ Product Evaluation โดยแสดงให้เห็นถึงความพร้อมและทัศนคติเชิงบวกของผู้เรียนต่อการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและการแข่งขันในระดับนานาชาติ

ประเด็นที่ 8 การกำหนดเกณฑ์ตัดสินผลแบบผ่านหรือไม่ผ่าน (SU) ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาแพทย์ทั้งสองชั้นปีเห็นด้วยกับการกำหนดเกณฑ์ตัดสินผลการเรียนแบบผ่านหรือไม่ผ่านในรายวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน ผลการวิจัยในประเด็นนี้สะท้อนถึง Process Evaluation ในด้านการประเมินผลการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้พื้นฐานและลดแรงกดดันด้านการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินเพื่อพัฒนา (assessment for learning) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตมีความเข้มแข็งทั้งในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากความคิดเห็นของนักศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาและวิชาชีพแพทย์ได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. สถาบันควรกำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และเปิดโอกาสให้นักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายและอัตลักษณ์ของบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและทบทวนบริบทของหลักสูตรให้มีความชัดเจนและทันสมัย

2. ควรกำหนดนโยบายการทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาสาระอย่างเป็นระบบ โดยยึดมาตรฐานวิชาชีพแพทย์เป็นหลัก และให้ความสำคัญกับการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อรักษาจุดแข็งของหลักสูตรด้านความครอบคลุมของเนื้อหา ควรจัดให้มีการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละรายวิชาเป็นระยะ รวมทั้งพัฒนาแหล่งเรียนรู้

สื่อการเรียนการสอน และทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีความทันสมัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาแพทย์ในทุกระดับชั้น

3. กำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการและบทบาทของนักศึกษาแพทย์ ตั้งแต่ช่วงก่อนคลินิกจนถึงช่วงคลินิก เพิ่มโอกาสในการฝึกทักษะการทำหัตถการตามมาตรฐานวิชาชีพในช่วงปลายของการศึกษา พัฒนารูปแบบการประเมินผลระบบผ่านหรือไม่ผ่าน (SU) ควบคู่กับการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ลดความกดดันของผู้เรียน

4. ควรกำหนดนโยบายติดตามและประเมินผลลัพธ์ของบัณฑิตแพทย์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านสมรรถนะทางวิชาชีพ คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิผลและยั่งยืน จัดให้มีระบบการประเมินผลบัณฑิตจากหลายแหล่งข้อมูล เช่น การประเมินจากผู้ใช้บัณฑิต ศิษย์เก่า และหน่วยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตนานาชาติ เพื่อยกระดับคุณภาพบัณฑิต

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

Stufflebeam, D. L. (2003). *The CIPP model for evaluation.* Kluwer Academic Publishers.

Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models, and applications.* Jossey-Bass.

Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice.* Harcourt, Brace & World

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร

AN INVESTIGATION OF THE FACTORS INFLUENCING CONSUMERS’ DECISIONS TO USE SUSTAINABLE PARCEL DELIVERY SERVICE PROVIDERS IN BANGKOK

พิทวัส เชื้อประสาท[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2*]
Phitawat Chuaprasat[1] and Nathanicha Na Nakorn[2*]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: judy2211@gmail.com โทรศัพท์ 09 8585 9999

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านราคา การร่วมมือกับลูกค้า คุณภาพการบริการ การรับรู้ด้านการขนส่งแบบยั่งยืน ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมของบริษัทส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการใน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบสะดวก (Convenience Sampling)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี ระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001-45,000 บาท ส่วนใหญ่ความถี่ในการใช้บริการอยู่ที่ 1-2 ครั้งต่อเดือน ส่งพัสดุครั้งละ 1-5 ชิ้น ใช้ผู้ให้บริการแฟลช เอ็กซ์เพรส และมีค่าใช้จ่ายในใช้บริการแต่ละครั้งอยู่ที่ 31-100 บาท ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านราคา การร่วมมือกับลูกค้า คุณภาพการบริการ การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืนและความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการร่วมมือกับลูกค้า

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยการร่วมมือกับลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร จึงยอมรับสมมติฐาน 2) ปัจจัยราคา คุณภาพการบริการ การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน และความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

คำสำคัญ: ราคา การร่วมมือกับลูกค้า คุณภาพของอาหาร การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม การตัดสินใจ

Abstract

This research aims to examine how price, customer cooperation, service quality, sustainable delivery perception, and corporate environmental concern influence consumers’ decisions to use sustainable parcel delivery service providers in Bangkok. The sample consisted of 400 respondents, selected through purposive sampling and convenience sampling. This quantitative research employed a questionnaire as the primary data collection tool.

The findings reveal that most respondents were female, aged 21-30 years, held a bachelor's degree, worked as private company employees, and had an average monthly income of 30,001-45,000 THB. The majority used parcel delivery services 1–2 times per month, sending 1-5 parcels per transaction, primarily through Flash Express, with typical service expenses ranging from 31-100 THB per use. Respondents’ overall opinions on price, customer cooperation, service quality, Green logistics perception, and corporate environmental concern were at a moderate level, with customer cooperation receiving the highest importance.

The hypothesis testing showed that 1) customer cooperation has a significant effect on the decision to choose sustainable parcel delivery service providers among consumers in Bangkok; therefore, this hypothesis is accepted. In contrast, 2) Price, Service quality, Green logistics perception, and Environmental concern of company do not have a significant effect on the decision to choose sustainable parcel delivery service providers; therefore, these hypotheses are rejected.

Keywords: Price, Customer cooperation, Service quality, Green logistics perception, Environmental concern of company, Decision

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับผลกระทบจากภาวะโลกร้อนทำให้กระทบทั้งการดำเนินชีวิตประจำวันและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในหลายมิติ ทั้งการสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ภัยพิบัติรุนแรง รวมถึงความผันผวนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคขนส่งสินค้า ซึ่งสำคัญต่อการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว เนื่องจากกระบวนการดำเนินงานในภาคส่วนนี้

มีการใช้พลังงานและเชื้อเพลิงฟอสซิลในปริมาณสูง ส่งผลให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจำนวนมาก ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการจัดส่งที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น การจัดส่งสินค้าและการดำเนินงานด้านการขนส่งของประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเลือกใช้บริการและระดับความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ความสามารถในการขนส่งสินค้าจึงถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดสำคัญของศักยภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยการประเมินจะพิจารณาจากภาพรวมของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้า การจัดส่ง และการประสานงานในแต่ละขั้นตอนตลอดทั้งระบบ (Rashidi & Cullinance, 2019) การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งและการจัดการสินค้าเข้ามาจึงสำคัญการเติบโตของประเทศ ในขณะเดียวกันเมื่อมีการขยายตัวก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าจะเพิ่มภาระต่อทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในหลายด้าน (Magzzino et al., 2021) โดยมลพิษที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายสินค้าอาจปรากฏในหลายลักษณะ โดยเฉพาะการปล่อยก๊าซที่เป็นมลพิษ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อสุขภาพ ปัญหาดังกล่าวพบได้ชัดในระบบสัญจรทางถนนที่มีความหนาแน่นสูง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมรวมถึงการขยายตัวของพื้นที่เมืองอย่างต่อเนื่อง และขาดการวางแผนที่ชัดเจน ทำให้ประชาชนจำเป็นต้องพึ่งพาการเดินทางบนถนนมากขึ้น จนนำไปสู่ภาวะการจราจรติดขัดในหลายพื้นที่ (วรัญญู อุทธา และคณะ, 2563) อีกทั้ง มลพิษจากการขนส่งทางทะเลเป็นสิ่งรณรงค์กันมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานมาโดยตลอดเนื่องจากการขนส่งทางทะเลที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลซึ่งเกิดมาจากรั่วไหลของน้ำมันของเรือขนส่งสินค้าหรือการรั่วไหลจากการขนส่งน้ำมันทางท่อ การขนส่งทางอากาศที่ทั้งด้านขนส่งมวลชนหรือขนส่งสินค้าก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะเรือนกระจกอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

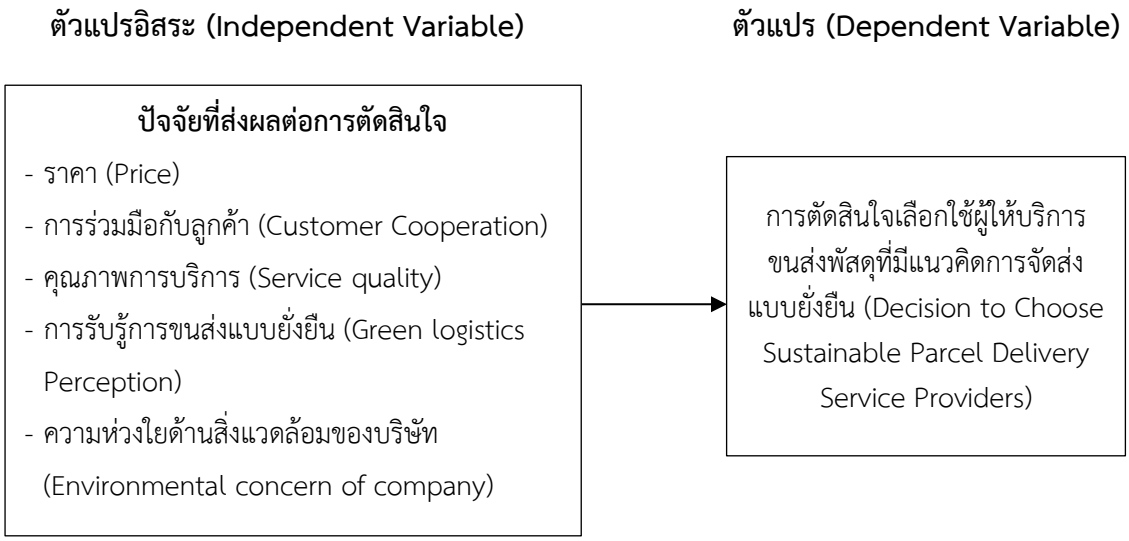
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการร่วมมือกับลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาปัจจัยการรับรู้ด้านการขนส่งแบบยั่งยืนส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร
5. เพื่อศึกษาปัจจัยความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมของบริษัทส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยราคาส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร
2. ปัจจัยการร่วมมือกับลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร
3. ปัจจัยคุณภาพการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร
4. ปัจจัยการรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืนส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร
5. ปัจจัยความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมมือกับลูกค้า

Kozioł et al. (2015) กล่าวว่า การร่วมมือกับลูกค้า (Customer Cooperation) เป็นหนึ่งในแนวคิดสำคัญของกระบวนการสร้างนวัตกรรมสมัยใหม่ โดยเชื่อว่าองค์ความรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะภายในองค์กร แต่เกิดจากการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์ความรู้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกโดยเฉพาะกับลูกค้า ซึ่งเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการจริง ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกหรือแนวคิดใหม่ที่องค์กรนำไปต่อยอดเป็นนวัตกรรมอย่างเหมาะสม

Assumpção et al. (2022) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานสีเขียวและนวัตกรรมทางธุรกิจ โดยจากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อนวัตกรรมทางธุรกิจ มีทั้งหมด 4 ปัจจัย จากทั้งหมด 8 ปัจจัย คือ การร่วมมือกับลูกค้า การออกแบบสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมร่วมกับผู้ใช้ การตลาดแบบยั่งยืน และโลจิสติกส์ย้อนกลับ และอีก 4 ปัจจัย คือ การทำตามกฎหมายและกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร การขายของที่ไม่ได้ใช้เพื่อลดของเสีย การจัดซื้อแบบยั่งยืน ไม่มีผลต่อนวัตกรรมทางธุรกิจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุ หมายถึง บริษัทเกี่ยวกับการจัดส่ง ขนส่งพัสดุ จดหมายหรือสิ่งพิมพ์
2. ราคา หมายถึง สิ่งอื่นหรือจำนวนของเงิน ซึ่งจำเป็นต้องจ่ายเพื่อที่จะได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์หรือการบริการ (อัปษรศรี ม่วงคง, 2552)
3. การร่วมมือกับลูกค้า (Customer Cooperation) หมายถึง กระบวนการที่องค์กรดึงลูกค้าเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมด้านนวัตกรรมขององค์กร ตั้งแต่การให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับทั้งความต้องการ การใช้งานจริง ไปจนถึงการร่วมกันออกแบบและพัฒนาสินค้าใหม่ (Sánchez-González & Herrera, 2014)
4. คุณภาพการบริการ หมายถึง เป็นการให้ประสบการณ์แก่ผู้มาใช้ที่สามารถตอบโจทย์หรือทำได้ดีกว่าสิ่งที่คาดหวังไว้ (Parasuraman et al, 1985)
5. การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน (Green logistics) หมายถึง การออกแบบกิจกรรมโลจิสติกส์ให้ลดสิ่งที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมลงอย่างเป็นระบบ เช่น มลภาวะทางอากาศ ปริมาณเชื้อเพลิงที่ใช้ หรือของเสียที่เกิดจากกิจกรรมขนส่ง (McKinnon et al, 2015)
6. ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท (Environmental concern) หมายถึง ระดับที่ผู้คนเกิดความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมและมุ่งที่จะแก้ปัญหาหรือการแสดงถึงความเต็มใจที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นการส่วนตัวเพื่อแก้ปัญหา (Dunlap, Riley & Jones, Robert., 2002)

7. การตัดสินใจ หมายถึง เป็นสิ่งที่กระทำโดยรอบคอบไม่ได้เกิดขึ้นในทันทีทันใด แต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบมีขั้นมีตอนโดยพิจารณาผ่านสิ่งที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ (วุฒิ สุขเจริญ, 2555)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการบริการขนส่งสินค้าในเขตกรุงเทพมหานครในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งมีจำนวนมาก โดยไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่ชัดได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บริการบริการขนส่งสินค้าที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้การคำนวณของกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Yamane (1967) ได้ขนาดกลุ่มขนาดตัวอย่างอยู่ที่ 385 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บตัวอย่างเป็นจำนวน 400 ตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล และผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เป็นหลักโดยเป็นการเก็บจากกลุ่ม Line Facebook ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากผู้เข้าใช้บริการขนส่ง ณ สถานที่จริงคือ บริษัทขนส่งรัฐวิสาหกิจและบริษัทขนส่งเอกชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตนเอง (Self-administered Questionnaire)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากผู้เคยใช้บริการขนส่งพัสดุในเขตกรุงเทพมหานครและเพื่อสามารถเข้าถึงได้ง่ายผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Form

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีการนำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการรวบรวมและประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยอธิบายตัวแปรของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 ปัจจัยราคา การร่วมมือกับลูกค้า คุณภาพการบริการ การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทและการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยราคาส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการร่วมมือกับลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยคุณภาพการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยการรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืนส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านราคา	3.06	0.84	ปานกลาง
ด้านการร่วมมือกับลูกค้า	3.09	0.84	ปานกลาง
ด้านคุณภาพการบริการ	3.08	0.83	ปานกลาง
ด้านการรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน	3.08	0.81	ปานกลาง
ด้านความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท	3.08	0.80	ปานกลาง
รวม	**3.08**	**0.39**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.08, S.D. = 0.39) โดยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการร่วมมือกับลูกค้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 3.09 รองลงมา คือ ด้านคุณภาพการบริการ ด้านการรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน และด้านความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท มีค่าเฉลี่ย = 3.08 และสุดท้ายคือ ด้านราคา มีค่าเฉลี่ย = 3.06

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืน

การตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รวม	3.09	0.66	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่าการตัดเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.09, S.D. = 0.66)

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยและค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	การตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืน				
	B	Std.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.365	.259		9.117	4.001
ราคา	.074	.039	.094	1.888	.060
การร่วมมือกับลูกค้า	.081	.039	.104	2.076	.039*
คุณภาพการบริการ	.060	.040	.075	1.490	.137
การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน	-.017	.041	-.021	-0.417	.677
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท	.038	.041	.047	0.938	.349
R = .176, R^2 = .031, Adjusted R Square = .019, SEE = .65478, F = 2.532, Sig. of F = .028					

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ปัจจัยการร่วมมือกับลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และปัจจัยราคา คุณภาพการบริการ การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน และความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมแวดล้อมของบริษัท ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานครที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร สามารถนำผลสรุปมาอภิปรายได้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ปัจจัยด้านการร่วมกับลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานครจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Assumpção et al. (2022) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานสีเขียวและนวัตกรรมทางธุรกิจ (Green Supply chain Management and Business Innovation) พบว่า การร่วมมือกับลูกค้ามีผลต่อนวัตกรรมทางธุรกิจที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Kozioł et al. (2015) กล่าวว่า การร่วมมือกับลูกค้า (Customer Cooperation) เป็นหนึ่งในแนวคิดสำคัญของกระบวนการสร้างนวัตกรรมสมัยใหม่ โดยเชื่อว่าองค์ความรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะภายในองค์กร แต่เกิดจากการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์ความรู้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกโดยเฉพาะกับลูกค้า ซึ่งเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการจริง ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกหรือแนวคิดใหม่ที่องค์กรนำไปต่อยอดเป็นนวัตกรรมอย่างเหมาะสม ลูกค้าจึงถูกมองว่าเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล ผู้ทดสอบ และผู้ร่วมออกแบบนวัตกรรมใหม่ขององค์กรอย่างสำคัญ

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจด้านราคา คุณภาพการบริการ การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน และความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมแวดล้อมของบริษัท ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานครที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิเคราะห์ ปัจจัยด้านราคา บริษัทขนส่งพัสดุจึงควรมีการปรับกลยุทธ์ทางด้านราคาให้เห็นถึงความคุ้มค่า อาจมีการทำในส่วนของโปรโมชั่นเฉพาะกลุ่มหรือราคาใหม่ให้ชวนรู้สึกคุ้มค่าและกระตุ้นการกลับมาใช้ซ้ำ

1.2 จากการวิเคราะห์ ปัจจัยด้านด้านการร่วมมือกับลูกค้าบริษัทขนส่งพัสดุจึงควรตระหนักถึงการให้ลูกค้าเข้ามาร่วมพัฒนาระบบนวัตกรรมใหม่ ๆ ขององค์กรให้ตรงกับความต้องการอีกทั้งผู้ให้บริการจะไม่เสียต้นทุนการทดลองพัฒนานวัตกรรมใหม่มากเกินไป และยังกระตุ้นทำให้ลูกค้าเกิดความภักดี

1.3 จากการวิเคราะห์ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ บริษัทขนส่งจึงควรเสริมทักษะด้านการสื่อสารกับพนักงานเพื่อให้สื่อสารกับลูกค้าเกี่ยวกับความยั่งยืนได้ง่ายมากขึ้นและผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีการแก้ปัญหาจากรวดเร็ว พร้อมทั้งมีประสิทธิภาพมากกว่านี้

1.4 จากการวิเคราะห์ ปัจจัยด้านการรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืน บริษัทขนส่งพัสดุอาจต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของการขนส่งแบบยั่งยืนในรูปแบบที่เข้าใจง่ายขึ้น พร้อมทั้งออกกิจกรรมที่ทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกใกล้ชิดกับการขนส่งรูปแบบนี้มากยิ่งขึ้นจนเกิดการรับรู้ว่าการขนส่งแบบยั่งยืนนั้นมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ใช้บริการ

1.5 จากการวิเคราะห์ ปัจจัยความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท บริษัทขนส่งพัสดุควรมีการแสดงถึงความมุ่งมั่นในด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจนและจับต้องได้มากยิ่งขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ที่เห็นได้จริง การใช้พลังงานทดแทนในองค์กร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพจำด้านความยั่งยืนแก่องค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องงานวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจไม่ได้สะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในพื้นที่หรือภูมิภาคอื่น ๆ จึงควรเก็บข้อมูลจากหลากหลายจังหวัดหรือภูมิภาคเพื่อให้คลอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ในงานวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืนของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร ตัวแปรอิสระบางตัว เช่น การรับรู้การขนส่งแบบยั่งยืนหรือความใยสิ่งแวดของบริษัท อาจยังไม่สามารถอธิบายการตัดสินใจของผู้ใช้บริการได้ครบถ้วน งานวิจัยในอนาคตอาจเปลี่ยนตัวแปรที่เข้าถึงผู้ใช้บริการได้ง่ายกว่านี้ เช่น ความไว้วางใจ การยอมรับเทคโนโลยี ส่วนประสมทางด้านการตลาด เป็นต้น

2.3 เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้วิธีการเชิงปริมาณ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลในเชิงภาพรวมที่ชัดเจน แต่ยังไม่สามารถอธิบายถึงพฤติกรรม แรงจูงใจ หรือเหตุผลจริงของผู้ใช้บริการขนส่งพัสดุ ซึ่งหากมีการผสมผสานกับวิธีการเชิงคุณภาพอาจทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นเชิงลึกและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยความสมบูรณ์ได้รับความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ด้วยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในด้านวิชาการ ด้านการดำเนินงานวิจัย รวมถึงการปรับปรุงเนื้อหาต่าง ๆ และแก้ไขเนื้อหาต่าง ๆ ด้วยความใส่ใจเป็นอย่างยิ่ง และยินดีเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษาแกผู้วิจัยตลอดช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัยมาโดยตลอด ผู้ทำวิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษารองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร มา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยยังต้องขอขอบพระคุณอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพทุก ๆ ท่าน ที่ได้ส่งต่อข้อคิดและแนะแนวทาง ทั้งในทางทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาชีพ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการนำไปต่อยอดในอนาคต อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์และขยายของเขตการเรียนรู้ในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จตามเป้าหมาย

สุดท้ายนี้ก็ต้องขอบคุณเพื่อน ๆ ในกลุ่มปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และให้ความช่วยเหลือในการแนะนำข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ช่วยเหลือในการตัดสินใจและขอขอบพระคุณผู้ที่ตอบแบบสอบถาม 400 ท่าน ที่ได้ดำเนินการตอบแบบสอบถามส่งต่อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำมาวิเคราะห์ในวิจัยฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

วรัญญู อุทธา, พนกฤษณ คลังบุญครอง, พนมชัย วีระยุทธศิลป์, วินัย ศรีอำพร และสุรัตน์ ประมวลศักดิกุล. (2563). การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการจราจรและขนส่งแบบหลายปัจจัยในโครงข่ายถนนในเมือง: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการ วิศวกรรมศาสตร์ ม.อบ.,* 14(1), 90-98.

วุฒิ สุขเจริญ. (2555). *พฤติกรรมผู้บริโภค.* กรุงเทพฯ: จี.พี.ไซเบอร์พรินท์

อัปษรศรี ม่วงคง. (2552). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการ และความพึงพอใจโดยรวมของลูกค้าที่มาใช้บริการภัตตาคารลอยน้ำเรือริเวอร์ไซด์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Assumpção, J. J., Campos, L. M. S., Plaza-Úbeda, J. A., Sehnem, S., & Vazquez-Brust, D. A. (2022). Green supply chain management and business innovation. *Journal of Cleaner Production,* 367, 132877.

Dunlap, R., & Jones, R. E. (2002). *Environmental concern: Conceptual and measurement issues.* pp. 484–524.

Kozioł, L., Kozioł, W., Wojtowicz, A., & Pyrek, R. (2015). Cooperation with customers as a determinant of capacity of innovative company. *Procedia - Social and Behavioral Sciences,* 175, 236-243.

Magazzino, C., Alola, A. A., & Schneider, N. (2021). The trilemma of innovation, logistics performance, and environmental quality in 25 topmost logistics countries: A quantile regression evidence. *Journal of Cleaner Production,* 322, 129050.

McKinnon, A., Browne, M., Whiteing, A. E., & Piecyk, M. (2015). *Green logistics: Improving the Environmental Sustainability of Logistics, 3rd edition,* Kogan Page, London, Philadelphia, 2015.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L., *A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research.* 1985.

Rashidi, K., & Cullinane, K. (2019). Evaluating the sustainability of national logistics performance using Data Envelopment Analysis. *Transport Policy,* 74, 35-46.

Sánchez-González, G., & Herrera, L. (2014). Effects of customer cooperation on knowledge generation activities and innovation results of firms. *BRQ Business Research Quarterly,* 17(4), 292-302.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

ผลของการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

THE EFFECTS OF USING THE HABITSCAN TEST WITH GUIDANCE ACTIVITIES TO PROMOTE CAREER PLANNING BASED ON PERSONALITY AMONG GRADE 7 STUDENTS

พิรามน หนูสุวรรณ์[1] มณีนุช รองพล[2*] เพชร รองพล[3] และณิชภัทร ชัยวรากรณ์[4]
Piramon Noosuwan[1] Maneenuch Rongpol[2*] Petch Rongpol[3] and Nitchaphat Chaiwarakorn[4]

[1-4] มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
[1-4]Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: maneenuch.ro@skru.ac.th โทรศัพท์ 09 8899 9853

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว และ 2) เปรียบเทียบผลการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนก่อนและหลังการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 36 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบ Habitscan ชุดกิจกรรมแนะแนว จำนวน 4 กิจกรรม และแบบประเมินการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนหลังการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.11 สูงกว่าก่อนเรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 อย่างชัดเจน นอกจากนี้ นักเรียนทุกคนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่าการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนวสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: กิจกรรมแนะแนว, การวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะกับบุคลิกภาพ, แบบทดสอบ Habitscan

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop career planning aligned with students’ personality using the Habitscan test combined with guidance activities and 2) to compare students’ career planning before and after the intervention. The sample consisted of 36 Matthayom 1 students at Hatyai Wittayalai Somboonkulkanya School, Hat Yai District, Songkhla Province, in the first semester of the 2025 academic year, selected by purposive sampling. The research instruments included the Habitscan test, four guidance activity sets, and a career planning assessment form. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

The results revealed that the post-test mean score of students’ career planning aligned with personality ($\bar{x}$ = 8.11) was significantly higher than the pre-test mean score ($\bar{x}$ = 3.58). In addition, all students showed higher post-test scores than pre-test scores. These findings indicate that the Habitscan test combined with guidance activities effectively enhanced students’ knowledge, understanding, and skills in career planning aligned with their personality, supporting the research hypotheses.

Keywords: Guidance activities, Career planning based on personality, Habitscan test

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 22 ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และต้องถือว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการจัดการศึกษา โดยการจัดการศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพและเป็นไปตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) จากหลักการดังกล่าว การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูสามารถเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการช่วยเหลือ แก้ไข ส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านการเรียนรู้ การปรับตัว และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 มิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ พัฒนาตนเอง คิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจที่มีความหมายต่อผู้เรียน (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการพัฒนาศักยภาพรายบุคคลอย่างแท้จริง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้ให้ความสำคัญกับ กิจกรรมแนะแนว โดยยกระดับสถานะจากกิจกรรมเสริมเป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับกิจกรรมลูกเสือ–เนตรนารี และกิจกรรมชุมนุม ทั้งนี้ กิจกรรมแนะแนวมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และการดำรงชีวิต โดยหัวใจสำคัญของการแนะแนวคือการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางฯ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การรู้จักและเข้าใจตนเอง ซึ่งมุ่งให้นักเรียนสามารถสำรวจตนเองในหลายมิติ อาทิ ความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ และค่านิยม อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการเลือกเส้นทางชีวิตในอนาคต 2) การรู้จักโลกของอาชีพและโลกแห่งความเป็นจริง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจประเภทของอาชีพ แนวโน้มตลาดแรงงาน ทักษะที่จำเป็น และความต้องการของสังคม ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพตั้งอยู่บนข้อมูลที่รอบด้าน และ 3) การวางแผนและตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยมุ่งพัฒนาทักษะการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการวางแผนการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพและบุคลิกภาพของตนเองอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

ในช่วงวัยมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนอยู่ในระยะของการสำรวจตนเองและโลกอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super ที่ระบุว่าวัยนี้เป็นช่วง Exploration Stage ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดการรู้จักตนเองและการวางแผนอาชีพอย่างเหมาะสม (Super, 1990) ดังนั้น การใช้เครื่องมือประเมินบุคลิกภาพร่วมกับกิจกรรมแนะแนวอย่างเป็นระบบ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง เชื่อมโยงบุคลิกภาพกับความเหมาะสมของอาชีพ และพัฒนาทักษะการวางแผนอนาคตได้อย่างมีทิศทาง

จากเหตุผลดังกล่าว การนำแบบทดสอบ Habitscan ซึ่งเป็นเครื่องมือประเมินลักษณะบุคลิกภาพ มาบูรณาการร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว จึงมีศักยภาพในการส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของตนเองได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับศักยภาพ และตอบสนองต่อเป้าหมายของการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว

สมมติฐานของการวิจัย

1. คะแนนการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคนมีคะแนนการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดด้านการแนะแนวอาชีพและทฤษฎีบุคลิกภาพกับการเลือกอาชีพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการวางแผนเลือกอาชีพของนักเรียนให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนเอง ผ่านการใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการรู้จักตนเอง วิเคราะห์ตนเอง และเชื่อมโยงบุคลิกภาพกับทางเลือกด้านอาชีพ

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ การใช้แบบทดสอบ Habitscan, ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียน

ความสัมพันธ์ของตัวแปร คือ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและหลักการแนะแนวการศึกษา

การแนะแนวการศึกษาเป็นกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนให้เข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม และสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) กิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ การรู้จักตนเอง การรู้จักโลกอาชีพ และการวางแผนตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21

2. แนวคิดเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง (Self-awareness)

การรู้จักตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลตระหนักรู้ถึงลักษณะนิสัย ความถนัด ความสนใจ และคุณค่าของตน ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพและการดำเนินชีวิต (Goleman, 1998) การใช้เครื่องมือประเมินบุคลิกภาพร่วมกับกิจกรรมสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

3. ทฤษฎีบุคลิกภาพกับการเลือกอาชีพของ Holland

Holland (1997) เสนอว่าบุคลิกภาพของบุคคลมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมการทำงานและอาชีพ การเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพจะนำไปสู่ความพึงพอใจ ความมั่นคง และความสำเร็จในอาชีพ แนวคิดนี้สนับสนุนการใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ เช่น Habitscan เพื่อช่วยผู้เรียนสำรวจตนเองและเชื่อมโยงกับกลุ่มอาชีพที่เหมาะสม

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super

Super (1990) อธิบายว่าการพัฒนาอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต โดยวัยมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในช่วง Exploration Stage ซึ่งเป็นระยะที่บุคคลเริ่มสำรวจความสนใจ ความสามารถ และบุคลิกภาพของตนเอง การจัดกิจกรรมแนะแนวที่เหมาะสมในช่วงวัยนี้จะช่วยวางรากฐานการวางแผนอาชีพในระยะยาว

5. การใช้เครื่องมือประเมินบุคลิกภาพในงานแนะแนว

งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า การใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพร่วมกับกิจกรรมแนะแนวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการรู้จักตนเอง การตัดสินใจ และการวางแผนอาชีพของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ต้องการการชี้แนะแนวทางอย่างเป็นระบบ (Super, 1990; Holland, 1997)

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา ปีการศึกษา 2568 ห้องม. 1/1 จำนวน 36 คน

ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ หมายถึง กระบวนการหรือชุดของกิจกรรมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้สำรวจ ค้นพบ และทำความเข้าใจในตนเอง (บุคลิกภาพ, ความสนใจ, ความถนัด) ควบคู่ไปกับการเรียนรู้โลกของอาชีพ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกและวางแผนเส้นทางอาชีพที่สอดคล้องกับตัวตนของพวกเขาได้อย่างมีเหตุผลและมั่นใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่

1. อาชีพที่ฉันฝัน
2. บุคลิกภาพกับอาชีพของฉัน
3. คนต้นแบบ My Idol
4. การตัดสินใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาผลของการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง ผู้ศึกษาได้วางแผนกำหนดวิธีดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 612 คน

กลุ่มตัวอย่างประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 36 คนได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบทดสอบ Habitscan เพื่อประเมินลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียน แบบทดสอบ Habitscan เป็นเครื่องมือประเมินบุคลิกภาพและนิสัยส่วนบุคคล (Personality Type Test) ที่พัฒนาขึ้นเพื่อสะท้อนลักษณะนิสัย ความถนัด ความสนใจ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวโน้มพฤติกรรมของบุคคล โดยมุ่งเน้นการค้นหามิติด้านนิสัย (Habits) เพื่อช่วยให้บุคคลเกิดความเข้าใจตนเองและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเหมาะสม ถูกออกแบบให้ใช้ได้กับเด็กและวัยรุ่น โดยมีชุดคำถามที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถสำรวจตนเองในด้านบุคลิกภาพ ความสามารถและความสนใจ ซึ่งสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการแนะแนวการศึกษาและการเลือกอาชีพในอนาคตได้ Habitscan มีพื้นฐานแนวคิดทางจิตวิทยาที่มุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลในหลายมิติ เช่น ความถนัดทางการคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแสดงออกทางอารมณ์ และแรงจูงใจภายใน โดยผลการประเมินจะถูกนำเสนอในรูปแบบโปรไฟล์บุคลิกภาพ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาตนเองและการตัดสินใจด้านอาชีพได้อย่างเป็นระบบ

2.2 ชุดกิจกรรมแนะแนว เพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 4 กิจกรรม

2.3 แบบวัดการตั้งเป้าหมายด้านการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ จำนวน 10 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบ Habitscan ชุดกิจกรรมแนะแนว และแบบประเมินการวางแผนเลือกอาชีพ โดยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

3.1 การสร้างเครื่องมือวิจัย

3.1.1 แบบทดสอบ Habitscan

ผู้วิจัยเลือกใช้แบบทดสอบ Habitscan เพื่อประเมินลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแนะแนวอาชีพและการพัฒนาตนเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ให้นักเรียนลงชื่อเข้าใช้ผ่านเว็บไซต์ https://www.habitscode.com

ให้นักเรียนกรอกข้อมูลส่วนบุคคล เช่น จังหวัด โรงเรียน และข้อมูลประจำตัวเพื่อใช้ในการแสดงผลการทดสอบย้อนหลัง

ให้นักเรียนตอบแบบทดสอบตามความรู้สึกและพฤติกรรมที่เป็นจริงของตนเอง โดยเลือกคำตอบแรกที่เข้ามาในความคิด

แบบทดสอบประกอบด้วยคำถามจำนวน 60 ข้อ แต่ละข้อมีตัวเลือก 3 ตัวเลือก เพื่อวัดลักษณะบุคลิกภาพและแนวโน้มพฤติกรรม

ระบบประมวลผลและแสดงผลการวิเคราะห์บุคลิกภาพ ซึ่งผู้วิจัยนำผลการประเมินไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมแนะแนว

3.1.2 ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพ

ผู้วิจัยพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบค้นพบตนเอง (Self-Discovery Learning) และแนวคิดการแนะแนวอาชีพตามทฤษฎีของ Holland และ Super โดยดำเนินการ ดังนี้

ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ศึกษาเอกสารแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อกำหนดโครงสร้างกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร

วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน

ออกแบบชุดกิจกรรมแนะแนว จำนวนกิจกรรม ครอบคลุมเนื้อหาการรู้จักตนเอง การสำรวจความสนใจและความถนัด การเชื่อมโยงบุคลิกภาพกับอาชีพ และการวางแผนการศึกษาและอาชีพ

3.1.3 แบบประเมินการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ

ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินการวางแผนเลือกอาชีพในรูปแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อใช้วัดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการวางแผนเลือกอาชีพของนักเรียน

3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

3.2.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมแนะแนวและแบบประเมินการวางแผนเลือกอาชีพเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านแนะแนวและการวิจัยทางการศึกษาจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

3.2.2 การทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out)

3.2.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบประเมินการวางแผนเลือกอาชีพไปคำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) เพื่อยืนยันความสม่ำเสมอของเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน ด้วยคำถาม จำนวน 10 ข้อ ในการตรวจสอบความรู้เป้าหมายด้านการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ที่ผู้รายงานสร้างขึ้น เพื่อตรวจวัดความรู้เป้าหมายด้านอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในอนาคต

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนะแนว โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ และค้นพบความถนัดและความสนใจของตนเอง เกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 4 กิจกรรม

3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากทำกิจกรรมHabitscanเสร็จสิ้น ทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยคำถามชุดเดิม การตั้งเป้าหมายด้านการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ จำนวน 10 ข้อ เพื่อตรวจวัดความรู้เป้าหมายด้านอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวจำนวน 4 กิจกรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมแนะแนว แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.
ก่อนเรียน	36	10	3.58	0.53
หลังเรียน	36	10	8.11	0.72

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลคะแนน เรื่อง การส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 3.58 จากคะแนนเต็ม 10 ซึ่งสะท้อนว่าความรู้หรือทักษะในเรื่องการวางแผนอาชีพยังอยู่ในระดับต่ำ ส่วนหลังเรียนคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 8.11 แสดงถึงการพัฒนาความเข้าใจและทักษะอย่างชัดเจนหลังจากได้รับการเรียนรู้ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงเล็กน้อยจาก 0.53 เป็น 0.72 ซึ่งอาจบ่งบอกว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีความใกล้เคียงกันมากขึ้นหลังเรียน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลคะแนนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวก่อนเรียน-หลังเรียน การส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ

นักเรียน เลขที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่างของคะแนน ก่อนเรียน - หลังเรียน
1	4	8	4
2	3	8	5
3	4	9	5
4	4	9	5
5	4	7	3
6	3	7	4
7	5	10	5
8	5	9	4
9	2	7	5
10	2	8	6
11	3	8	5
12	3	7	4
13	5	10	5

นักเรียน เลขที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่างของคะแนน ก่อนเรียน - หลังเรียน
14	3	9	6
15	5	9	4
16	5	8	3
17	2	6	4
18	6	10	4
19	2	8	6
20	6	9	3
21	5	9	4
22	4	9	5
23	3	7	4
24	4	7	3
25	4	10	6
26	1	8	7
27	2	6	4
28	3	6	3
29	4	9	5
30	4	9	5
31	5	10	5
32	4	8	4
33	3	6	3
34	3	7	4
35	2	7	5
36	2	8	6
รวม	129	292	163

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนนการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนรวมก่อนเรียนเท่ากับ 129 คะแนน และคะแนนรวมหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 292 คะแนน คิดเป็นผลต่างรวม 163 คะแนน แสดงให้เห็นว่านักเรียนทุกคนมีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้นหลังการเข้าร่วมชุดกิจกรรมแนะแนว

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ สามารถช่วยพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการวางแผนเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนถึงความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นการรู้จักตนเองและการเชื่อมโยงบุคลิกภาพกับการตัดสินใจด้านอาชีพ

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา พบว่า หลังการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนมีคะแนนการวางแผนเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอย่างชัดเจน โดยคะแนนรวมเพิ่มขึ้น 163 คะแนน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนวมีประสิทธิผลในการส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพของนักเรียน

ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า แบบทดสอบ Habitscan ช่วยให้นักเรียนเกิดการรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านลักษณะบุคลิกภาพ ความถนัด และแนวโน้มพฤติกรรมของตนอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อผลการประเมินถูกนำไปบูรณาการกับกิจกรรมแนะแนวที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์สะท้อนคิด และเชื่อมโยงบุคลิกภาพของตนกับอาชีพต่าง ๆ จึงช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) และพัฒนาทักษะการตัดสินใจด้านอาชีพได้อย่างมีทิศทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการแนะแนวที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีบุคลิกภาพกับการเลือกอาชีพของ Holland ซึ่งอธิบายว่าบุคลิกภาพของบุคคลมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการทำงานและลักษณะของอาชีพ หากบุคคลสามารถเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน จะนำไปสู่ความพึงพอใจ ความมั่นคง และความสำเร็จในอาชีพ (Holland, 1997) การใช้แบบทดสอบ Habitscan จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงลักษณะบุคลิกภาพกับแนวทางอาชีพที่เหมาะสมได้อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super ซึ่งระบุว่าวัยมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในช่วง Exploration Stage เป็นช่วงที่บุคคลเริ่มสำรวจตนเอง ความสนใจ ความสามารถ และบุคลิกภาพ เพื่อใช้เป็นฐานในการวางแผนการศึกษาต่อและอาชีพในอนาคต (Super, 1990) การจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นการรู้จักตนเองและการวางแผนอาชีพในช่วงวัยนี้ จึงมีความเหมาะสมและช่วยวางรากฐานการพัฒนาอาชีพในระยะยาว

ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชดลดา พันธุ์นตร (2561) ที่ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวอาชีพตามทฤษฎีของแฟรงก์ พาร์สันส์ และทฤษฎีของเกอแลต ต่อความสามารถ

ในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพบว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพช่วยพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพและทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนว่าการใช้กิจกรรมแนะแนวที่มีโครงสร้างชัดเจนและยึดหลักทฤษฎีสามารถส่งเสริมทักษะการวางแผนและการตัดสินใจด้านอาชีพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัย พบว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุนทั้งหมด และการวิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ สะท้อนให้เห็นว่าการใช้แบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนว เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการวางแผนเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนสามารถนำแบบทดสอบ Habitscan ร่วมกับชุดกิจกรรมแนะแนวไปใช้ในชั้นเรียนแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองและวางแผนเส้นทางอาชีพได้ตั้งแต่เนิ่น ๆ

1.2 ครูแนะแนวสามารถใช้ผลการทดสอบบุคลิกภาพเป็นข้อมูลรายบุคคลเพื่อให้คำปรึกษาและดูแลนักเรียนได้ตรงกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพนำไปใช้กับห้องอื่น ๆ ด้วย

2.2 ควรมีการพัฒนาแบบทดสอบให้มากกว่านี้ เพื่อคลอบคลุมทุก ๆ กิจกรรม

2.3 ควรมีการพัฒนา และปรับเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ในทุกสายชั้น

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นางสาวจุไรรัตน์ มัดผิน และดร.มณีนุช รองพล ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะ และสนับสนุนข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยและการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทำให้งานวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมและการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชดลดา พันธุ์นตร. (2561). *การเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวอาชีพตามทฤษฎีของแฟรงก์ พาร์สันส์กับทฤษฎีของเกอแลตที่มีต่อความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York, NY: Bantam Books.

Habitscan. (n.d.). Habitscan personality assessment tool. *HabitsCode*. https://www.habitscode.com

Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed., pp. 197–261). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร

SERVICE QUALITY AFFECTING THE DECISION TO USE FITNESS SERVICES AMONG CONSUMERS IN BANGKOK METROPOLITAN AREA

พีรเชษฐ์ ทรัพย์สุดาวงศ์[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2*]
Peerachet Sapsudawong[1] and Nathanicha Na Nakorn[2*]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: judy2211@gmail.com โทรศัพท์ 09 8585 9999

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอิทธิพลของคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาระดับการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มีประวัติเป็นสมาชิกฟิตเนสในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการศึกษา พบว่า 1) คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภค มีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสมีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า คุณภาพบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภค โดยคุณภาพด้านความใส่ใจในการให้บริการ ส่งผลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมา ด้านความน่าเชื่อถือ คิดเป็นร้อยละ 20.4 ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ คิดเป็นร้อยละ 15.2 ด้านความใส่ใจในการให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 13.3 และด้านการตอบสนองของพนักงาน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ฟิตเนส คุณภาพบริการ การตัดสินใจ

Abstract

This research aims to 1) to study the influence of service quality on consumer’s decision to use fitness services in Bangkok metropolitan area 2) to study the level of decision to use fitness services among consumers in Bangkok metropolitan Area

This was quantitative research. The sample consisted of 400 consumers who were current and former members of fitness centers in the Bangkok Metropolitan Area. The research tool was a questionnaire. The statistics used for the analysis were mean, standard deviation and multiple regression analysis.

The result of the study found that 1) Overall opinions regarding service quality Affecting consumers’ decisions to use fitness services were at a high level 2) The overall level of decision-making to use fitness services was at the highest level. The hypothesis testing revealed that service quality affecting the consumers’ decisions to use fitness services. Among the service quality dimensions, Empathy had the greatest impact, accounting for 30.5%, followed by Reliability (20.4%), Tangible (15.2%), Assurance (13.3%), and Responsiveness (11.1%), respectively

Keywords: Fitness, Service Quality, Decision-making

บทนำ

ปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญและมีค่านิยมในการใส่ใจสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภูมิทัศน์ด้านฟิตเนสในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ชื่นชอบการออกกำลังกายระยะสั้น ใช้เวลาน้อยแต่ได้ผลลัพธ์ที่ดี รวมทั้งจะต้องเดินทางง่าย และสะดวก ทำให้การแข่งขันในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ไทยรัฐ, 2567) คุณภาพการบริการนับเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความแตกต่างและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจบริการ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูงอย่างธุรกิจฟิตเนส การให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มโอกาสในการรักษาฐานลูกค้าและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการได้ถูกอธิบายว่าเป็นความสามารถของผู้ให้บริการในการส่งมอบบริการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจในภาคบริการทั้งในด้านผลกำไรและความพึงพอใจของลูกค้า (Ramya, Kowsalya & Dharanipriya, 2019)

ในบริบทปัจจุบัน แนวโน้มการใส่ใจสุขภาพและการออกกำลังกายที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจฟิตเนสมีการเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการใช้บริการที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นในธุรกิจฟิตเนส ผู้ประก อบการจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับกลยุทธ์การดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพการบริการให้ไปในทางเดียวกันกับพฤติกรรม ความต้องการ และความคาดหวังของผู้ใช้บริการ เพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มโอกาสที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกใช้บริการในระยะยาวจากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยหวังว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการฟิตเนสและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

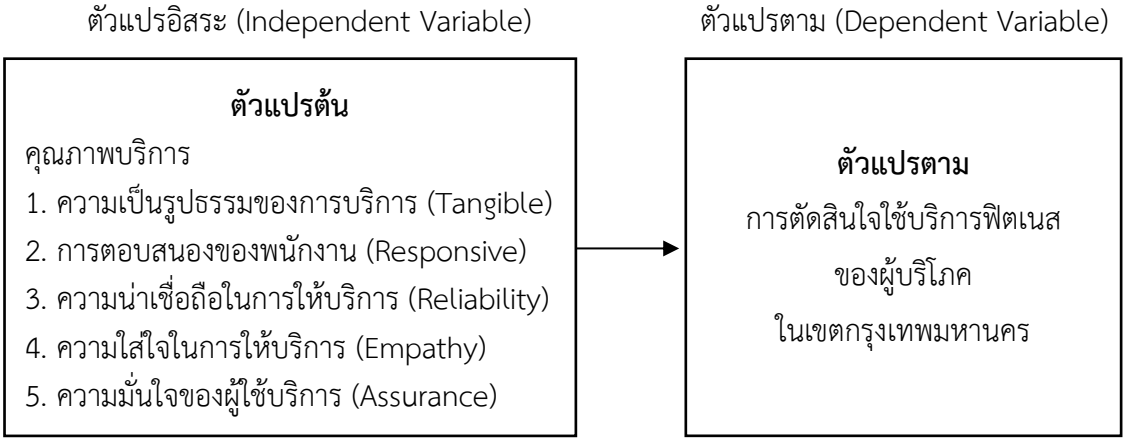
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

คุณภาพบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพบริการ

พาราสุรามาน และคณะ (Parasuraman et al, 1988) อธิบายถึงการรับรู้ของผู้ใช้บริการที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังก่อนการใช้บริการกับสิ่งที่ได้รับจริงภายหลังการเข้ารับบริการ หากผลลัพธ์ของการบริการสามารถตอบสนองหรือสูงกว่าความคาดหวังดังกล่าว จะส่งผลให้ผู้ใช้บริการรับรู้ว่าการบริการนั้นมีคุณภาพ โดยกำหนดมิติคุณภาพการบริการ ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านลักษณะที่สามารถรับรู้ได้ทางกายภาพของการบริการ (Tangibility) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่ใช้ในการให้บริการ ผู้ที่ใช้บริการสามารถรับรู้ได้โดยตรง 2) ด้านความน่าเชื่อถือของการบริการ (Reliability) สะท้อนถึงความสามารถของผู้ให้บริการในการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่ได้สื่อสารไว้กับลูกค้าอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม 3) ด้านการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า (Responsiveness) คือระดับความพร้อมและความตั้งใจของพนักงานในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้บริการ ตลอดจนความสามารถในการให้บริการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 4) ด้านการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Assurance) เป็นการรับรู้ของผู้ใช้บริการต่อความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของพนักงาน ส่งผลต่อความมั่นใจในการเข้ารับบริการ 5) ด้านความเอาใจใส่ต่อลูกค้า (Empathy) เป็นการให้ความสำคัญกับลูกค้าในฐานะรายบุคคล โดยผู้ให้บริการต้องแสดงความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของลูกค้า พร้อมทั้งปรับรูปแบบการให้บริการเพื่อให้สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละราย

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการ

การตัดสินใจ เป็นกระบวนการสำคัญที่บุคคลใช้ในการพิจารณาและเลือกแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมภายใต้เงื่อนไขของสถานการณ์ ทรัพยากร และข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมลวรรณ สุขสมัย, 2560)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณภาพบริการ หมายถึง ลักษณะหรือคุณสมบัติของการให้บริการทั้งในส่วนที่สามารถรับรู้ได้ทางกายภาพและส่วนที่ไม่สามารถจับต้องได้ ผู้ให้บริการนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรมของการบริการ การตอบสนองความต้องการของลูกค้า ความน่าเชื่อถือของการบริการ ความเอาใจใส่ในการบริการ และความมั่นใจของผู้ใช้บริการ

2. การตัดสินใจใช้บริการ หมายถึง กระบวนการพิจารณาและเลือกใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อาศัยการเปรียบเทียบและประเมินทางเลือกของการใช้บริการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเลือกบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับเกณฑ์การตัดสินใจของผู้บริโภคมากที่สุด

3. ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ที่มีประวัติเป็นสมาชิกฟิตเนสในเขตกรุงเทพมหานคร
4. ฟิตเนสในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานออกกำลังกายฟิตเนสที่ตั้งอยู่ภายในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่มีประวัติเป็นสมาชิกฟิตเนสในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนมากและไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีขนาดตัวอย่างโดยการคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากร และ กำหนดให้มีขนาดความแปรปรวนสูงสุด คือ p=0.5 และ q=0.5 โดยยอมรับความคลาดเคลื่อนใน ขอบเขตร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตร Cochran ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสอบถามเรื่องเคยเป็นสมาชิกฟิตเนสหรือไม่ ถ้าไม่เคยแบบสอบถามจะสิ้นสุดลงทันที ถ้าตอบว่าเคย แบบสอบถามจะมีอีก 3 ส่วนที่เหลือ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพบริการ ประกอบไปด้วย ความเป็นรูปธรรมของการบริการ การตอบสนองของพนักงาน ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ความใส่ใจในการให้บริการ ความมั่นใจของผู้ใช้บริการ จำนวน 25 ข้อ และส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนส จำนวน 10 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย แจกให้กับผู้ที่มีประวัติเป็นสมาชิกฟิตเนสในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นด้วย Google Form

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 สถิติ คือ

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความคิดเห็นของตัวแปรที่ศึกษา มีรายละเอียดดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์สถิติด้วยค่าร้อยละ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพบริการไทย วิเคราะห์สถิติด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนส วิเคราะห์สถิติด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงอนุมานในการอธิบายผลศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย คุณภาพบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 21-30 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001 - 45,000 บาท

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นของคุณภาพบริการทั้ง 5 ด้าน

คุณภาพบริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.264	0.669	มากที่สุด
ด้านการตอบสนองของพนักงาน	4.376	0.644	มากที่สุด
ด้านความน่าเชื่อถือ	4.486	0.585	มากที่สุด
ด้านความใส่ใจในการให้บริการ	4.226	0.670	มากที่สุด
ด้านความมั่นใจของผู้ใช้บริการ	4.197	0.656	มาก
รวม	**4.309**	**0.644**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพบริการทั้ง 5 ด้าน มีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.309, S.D. = .644) และหากพิจารณาแยกตามด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความน่าเชื่อถือ ($\bar{X}$= 4.486, S.D. = .585) รองลงมาคือ ด้านการตอบสนองของพนักงาน ($\bar{X}$= 4.376, S.D. = .644) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ($\bar{X}$= 4.264, S.D. = .669) ด้านความใส่ใจในการให้บริการ ($\bar{X}$= 4.226, S.D. = .670) และค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด คือ ด้านความมั่นใจของผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$= 4.197, S.D. = .656)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นของการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนส

การตัดสินใจใช้บริการฟิตเนส	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
รวม	**4.396**	**0.615**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.396, S.D. = .615)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	1.915	.180		10.617**	<0.01
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	.228	.033	.322	6.868**	<0.01
ด้านการตอบสนองของพนักงาน	.128	.035	.184	3.631**	<0.01
ด้านความน่าเชื่อถือ	.030	.044	.036	.677	.499
ด้านความใส่ใจในการให้บริการ	.140	.038	.188	3.721**	<0.01
ด้านความมั่นใจของผู้ใช้บริการ	.054	.041	.064	1.319	.188

R^2 = 0.367, F = 45.719, Sig of F = <0.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า คุณภาพบริการ ประกอบด้วย ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการตอบสนองของพนักงาน ด้านความใส่ใจในการให้บริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และคุณภาพบริการที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนส ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ และด้านความมั่นใจของผู้บริการ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อใช้ในการอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

คุณภาพบริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการฟิตเนส ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากฟิตเนสในปัจจุบันมีอุปกรณ์ออกกำลังกายที่ทันสมัย มีความครบครัน และอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน รวมถึงมีบริการและโปรแกรมการออกกำลังกายที่หลากหลาย สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของผู้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ รุ่งทิพย์ นิลพัท (2561) พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ เช่น การที่สถานที่มีความสะอาด มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย และมีการบริการที่มีความพร้อมเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ สะท้อนถึงมาตรฐานและความเอาใจใส่ขององค์กร และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการ รวมถึงการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้บริโภค

ด้านการตอบสนองของพนักงาน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการฟิตเนส ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ วิลาสินี จงกลพืช (2563) พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองต่อลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว และมีความถูกต้อง สามารถสร้างความประทับใจ อีกทั้งยังถือเป็นกลยุทธ์สำคัญของธุรกิจที่สามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดและเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจที่จะใช้บริการนั้นเพิ่มมากขึ้น

ด้านความใส่ใจในการให้บริการ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการฟิตฟิตเนสในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ วรัสสิญา ศุภธนโชติพงศ์ (2562) ระบุว่า การให้ความเอาใจใส่และความเข้าใจต่อผู้รับบริการในเชิงรายบุคคล ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการ และแนวโน้มการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้บริโภค

2. เพื่อศึกษาระดับการการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อใช้ในการอภิปรายผลได้ดังนี้

การตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิเคราะห์ในแต่ละมิติ พบว่า ความสะอาดของสถานที่และอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาดังกล่าวมีแนวโน้มสอดคล้องกับงานวิจัยของ SOMSANOUK NONPASITH (2564) ระบุว่าผู้บริโภคในเขตนครหลวงเวียงจันทน์ให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพของฟิตเนสในระดับสูง โดยเฉพาะเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

ความสะอาดช่วยสร้างความรู้สึกปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ และความมั่นใจในการใช้บริการ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการซ้ำและตัดสินใจเลือกใช้บริการฟิตเนสในระยะยาวมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ผู้ประกอบการธุรกิจฟิตเนส ควรมีการให้ความสำคัญต่ออุปกรณ์และพื้นที่ให้มีความเป็นระเบียบ และตรวจสอบอุปกรณ์การออกกำลังกายให้มีความปลอดภัย หากมีเครื่องมือชำรุดเสียหายควรมีข้อความแจ้งไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อป้องกันอุบัติเหตุและสร้างการรับรู้แนวปฏิบัติที่ถูกต้องแก่ผู้ใช้บริการ อันจะช่วยเสริมสร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจฟิตเนสในสายตาผู้บริโภค

1.2 ด้านการตอบสนองของพนักงาน ผู้ประกอบการธุรกิจฟิตเนส ควรมีการจัดพนักงานประจำจุดในแต่ละจุดเพื่อให้คำแนะนำ รวมทั้งเพื่อให้สามารถเข้ารับคำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือแก่ลูกค้าในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน โดยให้มีจำนวนพนักงานที่เพียงพอและเหมาะสมต่อขนาดของกิจการ

1.3 ด้านความน่าเชื่อถือ ผู้ประกอบการธุรกิจฟิตเนส ควรมีการฝึกอบรมโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่พนักงานให้สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่นต่อลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการที่สูงขึ้น

1.4 ด้านความใส่ใจในการให้บริการ ผู้ประกอบการธุรกิจฟิตควรให้ความสำคัญกับการสร้างความใส่ใจในการให้บริการรายบุคคล โดยพนักงานควรมีการจดจำชื่อ ความต้องการเฉพาะโปรแกรมของลูกค้าแต่ละราย เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า อีกทั้งยังสามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดฟิตเนสได้

1.5 ด้านความมั่นใจของผู้ใช้บริการ ผู้ประกอบการธุรกิจฟิตเนส ควรมีการกำหนดราคาและโปรโมชั่นที่น่าสนใจในแต่ละเดือนหรือรายปีให้สอดคล้องเหมาะสมกับพฤติกรรมและฐานรายได้ของลูกค้า เพื่อทำให้ลูกค้านั้นรู้สึกว่าการใช้บริการที่ฟิตเนสมีคุณภาพการบริการคุ้มกับค่าใช้จ่ายที่เสียไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยเฉพาะด้านคุณภาพบริการ ดังนั้นการศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจมากขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะธุรกิจฟิตเนสในกรุงเทพมหานคร ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่ต่างจังหวัด เพื่อให้สามารถทราบถึงพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าที่แตกต่างกันที่สามารถนำมาพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและการขยายสาขาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการสำรวจเชิงปริมาณ การศึกษาในอนาคตควรพิจารณานำระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเข้ามาใช้ควบคู่กัน อาทิ การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการได้ถ่ายทอดมุมมอง ความรู้สึก และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการใช้บริการฟิตเนสอย่างละเอียดมากขึ้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จะช่วยเสริมความเข้าใจในพฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้บริโภคในมิติที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลเชิงตัวเลขเพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การออกแบบบริการ และการพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจฟิตเนสให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐนิชา ณ นคร อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ตรวจทานและชี้แนะแนวทางที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย อาจารย์ณรงค์ ผลดก ที่ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ส่งผลให้งานวิจัยครั้งนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์สำเร็จไปได้ด้วยดี รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดการดำเนินงานวิจัย ที่มีส่วนไม่มากก็น้อยในการช่วยเหลือและแนะนำองค์ความรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ทางผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ สุขสมัย. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชุติมา ห้าวหาญ. (2559). *ความพึงพอใจและความต้องการใช้บริการซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วน จำกัด ทวีวัฒน์กำจัดปลวก.* การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

ธุรกิจออกกำลังกายบูม สร้างรายได้กว่า 4.22 หมื่นล้าน. (2568). *แนวหน้า.* สืบค้นจาก https://www.naewna.com/business/896341#google_vignette.

นัฐกานต์ เครือชัยแก้ว. (2557). *การรับรู้ภาพลักษณ์ของตราสินค้าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

น้ำลิน เทียมแก้ว. (2561). *การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2560*. มหาสารคาม: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุศรัน เหลืองภัทรวงศ์. (2565). *การศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่มีต่อความพึงพอใจในการใช้บริการศูนย์บริการยางรถยนต์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปราชญ์ ศิริบาล. (2562). *ส่วนประสมทางการตลาดบริการ คุณภาพการให้บริการ และปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสเซ็นเตอร์ ของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปรีชญา เอี่ยมวงค์นที. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าท็อปซูเปอร์มาร์เก็ต (Tops Supermarkets) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภูมิ พบสุวรรณ. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการร้านอาหารขนาดเล็กประเภท อาหารและเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รุ่งทิพย์ นิลพัท. (2561). *คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้รับบริการโรงพยาบาล เปาโลรังสิต* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วฤณดา ทองเนื้อสุก. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคอร์สเรียนภาษาอังกฤษออนไลน์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรัสสิญา ศุภธนโชติพงศ์. (2562). *คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการซ้ำของลูกค้าธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษาพื้นที่ส่วนกลางกรุงเทพมหานคร ภาค 203* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิลาสินี จงกลพืช. (2563). *ศึกษาถึงคุณภาพการให้บริการในมุมมองของผู้บริโภคที่มีต่อธุรกิจเครื่องแก้ววิทยาศาสตร์ กรณีศึกษา บริษัทเอ็น เค แลบอราทอรี (ประเทศไทย) จำกัด* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2549). *การวิจัยการตลาด.* กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สุดาพร กุณฑลบุตร. (2549). *หลักการตลาดสมัยใหม่.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรีย์นิภา ไทยประยูร. (2560). *การศึกษาการรับรู้คุณภาพการให้บริการ (Perceived Service Quality) ที่มีผลต่อการตัดสินใจจ้างผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาบริษัท A* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สมสนุก นนท์ประสิทธิ์. (2564). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสของผู้บริโภคในเขตนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เหมชาติ สุวพิศ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการตลาดนัดของผู้บริโภคในพื้นที่ ต.เขาขลุง อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อารยา ลิมทวีสมเกียรติ. (2563). *คุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Nail Spa ของผู้บริโภค Gen Y ในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Cochran, W. G. (1963). *Sampling technique* (2nd ed.). New York: John Wiley and Sons.

Johnston, E. (2013). *5 Steps to understanding your customer’s buying process.* Retrieved from http://goo.gl/YLFKX.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2006). *Marketing management* (12th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing, 64*, 12-40.

Ramya, N., Kowsalya, A., & Dharanipriya, K. (2019). Service quality and its dimensions. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD), 4*(2), 38-41.

ไทยรัฐ มันนี่ (Thairath Money). (2567). ตลาดฟิตเนส ระอุ! เทรนด์รัก “สุขภาพ” มาแรง เปิดสาขา อัดโปรฯ คนไทยยอมจ่ายสูงถึง 4 หมื่น. *ไทยรัฐออนไลน์.* สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/ money/business_marketing/marketing_trends/2796626

การวิเคราะห์กระบวนการให้คำปรึกษาของครูเกี่ยวกับสุขภาวะทางการเรียนของนักเรียน
AN ANALYSIS OF TEACHERS’ CONSELING PROCESSES RELATED OF STUDENTS’ LEARNING WELL-BEING

พีรพล เข็มผง[1*] กนิษฐ์ ศรีเคลือบ[2] และสิวะโชติ ศรีสุทธิยากร[3]
Peerapon Khemphong[1*] and Kanit Sriklaub[2] and Siwachoat Srisuttiyakorn[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of education, Chulalongkron University

*Corresponding author, E-mail: peeraponkhemphong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะ ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จของการให้คำปรึกษาของครูในการส่งเสริมสุขภาวะในการเรียนของนักเรียนในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจของครู การใช้ข้อมูลของนักเรียน และข้อจำกัดเชิงระบบที่ส่งผลต่อการให้คำปรึกษาในสถานการณ์การทำงานจริง งานวิจัยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างรายบุคคลเป็นเครื่องมือหลัก ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 15 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถูกถอดความแบบคำต่อคำ และนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงธีม โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล การกำหนดรหัส การจัดกลุ่มรหัสเป็นธีมย่อย และการสังเคราะห์ธีมหลัก ผ่านกระบวนการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างต่อเนื่องและการย้อนกลับไปตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลดิบ เพื่อคงความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของการตีความ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การให้คำปรึกษาของครูมีลักษณะเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลภายใต้ข้อจำกัดของระบบข้อมูลภายในโรงเรียน ครูใช้ข้อมูลเดิมของนักเรียนผสานกับประสบการณ์และดุลยพินิจเชิงวิชาชีพในการตัดสินใจ ปัญหาหลักไม่ได้อยู่ที่ความสามารถของครู แต่เกิดจากการกระจัดกระจายของข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่ทันท่วงที จากผลการสังเคราะห์ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบกระบวนการให้คำปรึกษา 8 ขั้นตอน ซึ่งสะท้อนการปฏิบัติงานจริงของครูในลักษณะเชิงวงจร มากกว่าการดำเนินการตามขั้นตอนเชิงทฤษฎีแบบเส้นตรง งานวิจัยนี้จึงมีส่วนช่วยขยายความเข้าใจเชิงวิธีวิทยาเกี่ยวกับการวิเคราะห์กระบวนการเชิงปฏิบัติในงานวิจัยทางการศึกษา และเป็นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนางานวิจัยในระยะถัดไป

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษาของครู สุขภาวะในการเรียนของนักเรียน การตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

Abstract

This study aimed to analyze the characteristics, challenges, constraints, and success factors of teachers’ counseling practices in promoting students’ learning well-being within a secondary school context. A qualitative research design was employed to explore teachers’ decision-making processes, their use of student data, and systemic conditions shaping counseling practices in real school settings. Data were collected through semi-structured individual interviews with 15 teachers responsible for student support and counseling functions. All interviews were transcribed verbatim and analyzed using thematic analysis following a systematic and iterative procedure. The analytical process included data familiarization, inductive coding, development of sub-themes, and synthesis of overarching themes. Constant comparison and repeated reference to raw data were applied throughout the analysis to enhance analytical rigor and ensure the credibility of interpretations.

The findings reveal that teachers’ counseling practices operate as a data-driven decision-making process under conditions of fragmented and limited school data systems. Teachers integrate existing student records with professional experience and contextual judgment to guide counseling decisions. The major challenges identified were not related to teachers’ competencies but rather to the lack of integrated, timely, and accessible student data, which constrained systematic data use. Based on the synthesized findings, this study developed an eight-step counseling process framework that reflects teachers’ actual practices as cyclical, adaptive, and context-responsive rather than linear or theory-driven. Methodologically, the study contributes to process-oriented qualitative research in education by demonstrating how counseling practices can be analytically reconstructed from practitioners’ lived experiences, providing a foundation for future research on systematic support for teacher counseling practices.

Keywords: Teacher Counseling, Student Learning Well-being, Data-Driven Decision Making

บทนำ

ในบริบทของการศึกษาปัจจุบัน บทบาทของครูได้ขยายจากการถ่ายทอดความรู้ไปสู่การดูแล สนับสนุน และให้คำปรึกษาในมิติด้านจิตใจ สังคม และการเรียนรู้ โดยเฉพาะสุขภาวะในการเรียน ซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วม ความต่อเนื่องทางการศึกษา และพัฒนาการของผู้เรียน (McCallum et al., 2017; Dreer, 2023) งานวิจัยชี้ว่า การติดตามและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดช่วยลดความเสี่ยงด้านพฤติกรรม ปัญหาทางอารมณ์ และการออกกลางคันได้อย่างมีนัยสำคัญ (Turgut & Taşçı, 2024; Verma, 2024) ทว่า การดำเนินงานของครูยังอยู่ภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา ภาระงาน และระบบข้อมูลที่กระจัดกระจาย ทำให้ไม่สามารถใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ (Hershkovitz et al., 2024; GPE KIX, 2024) และทำให้การช่วยเหลือพึ่งพาประสบการณ์ส่วนบุคคลมากกว่ากระบวนการที่เป็นมาตรฐานแนวคิดการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (data-driven decision making) จึงได้รับความสนใจ โดยเน้นการใช้ข้อมูลผู้เรียนรองรับการตัดสินใจเชิงวิชาชีพ (Tayem, 2024; Sandoval-Ríos et al., 2025) อย่างไรก็ดี งานวิจัยยังให้ความสำคัญกับการสอนและการประเมินมากกว่าการทำความเข้าใจกระบวนการให้คำปรึกษาในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะด้านสุขภาวะในการเรียน

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ลักษณะ ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จของการให้คำปรึกษาของครูต่อสุขภาวะในการเรียน โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจการตัดสินใจ การใช้ข้อมูล และข้อจำกัดเชิงระบบในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาจะช่วยเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้ และเป็นฐานสำหรับสังเคราะห์กรอบการทำงานที่สะท้อนสภาพจริง เพื่อพัฒนาแนวทางสนับสนุนการทำงานของครูอย่างเป็นระบบในระยะถัดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะ ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จของการให้คำปรึกษาของครูในการส่งเสริมสุขภาวะในการเรียนของนักเรียน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของครูในการให้คำปรึกษาด้านสุขภาวะทางการเรียน

ในบริบทการศึกษาปัจจุบัน ครูทำหน้าที่ทั้งผู้นำทางจิตใจและผู้แนะแนว เพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางการเรียน (learning well-being) ช่วยให้นักเรียนมีความสุข เห็นคุณค่าในตนเอง และรับมือกับความท้าทายได้อย่างเหมาะสม การให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงต้องดำเนินอย่างเป็นระบบและอิงหลักจิตวิทยา เช่น แนวคิด Social-Emotional Learning (SEL) ซึ่งเน้นพัฒนาทักษะอารมณ์และสังคม (McCallum et al., 2017) ครูจึงต้องใช้ทักษะการฟังเชิงรุก การตั้งคำถามกระตุ้นการคิด และสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์แบบพี่เลี้ยงยังช่วยสร้างความผูกพันและความมั่นคงทางจิตใจให้ผู้เรียน (Kutsyuruba et al., 2019)

งานวิจัยชี้ว่า ระบบการให้คำปรึกษาช่วยพัฒนาการเรียนและจิตใจของนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาสในระยะยาว (Dreer, 2023) และช่วยลดการออกกลางคัน รวมถึงปัญหาส่วนตัวที่กระทบการเรียน (Turgut & Taşçı, 2024) เนื่องจากสุขภาวะที่ดี ทั้งด้านโภชนาการ อารมณ์ และความรับผิดชอบเป็นฐานสำคัญของความสำเร็จผู้เรียน (Tiyabut & Sirimas, 2017) ครูจึงมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาวะควบคู่กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Verma, 2024)

1. บทบาทพื้นฐานของครูในการส่งเสริมสุขภาวะและการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

การจัดการเรียนรู้ของครูไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ในชั้นเรียน แต่ยังรวมถึงการติดตาม ดูแล และสนับสนุนนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทั้งด้านการเรียนรู้และอารมณ์ สุขภาวะของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย และเอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ของผู้เรียน ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างเป็นองค์รวม (Turgut & Taşçı, 2024; Verma, 2024)

2. แนวทางการให้คำปรึกษาโดยตรงและทางอารมณ์

การให้คำปรึกษาของครูจำเป็นต้องผสมผสานทั้งการให้คำปรึกษาเชิงวิชาการและเชิงอารมณ์ เนื่องจากการใช้เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นของผู้เรียน การบูรณาการทั้งสองแนวทางช่วยสนับสนุนสุขภาวะของผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านวิชาการและอารมณ์ (Tiyabut & Sirimas, 2017; Turgut & Taşçı, 2024)

3. ขั้นตอนในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

การให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาให้สามารถเข้าใจตนเองและปัญหาของตนเอง รวมถึงมีความรู้และทักษะในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจด้วยตัวเองตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสม กระบวนการให้คำปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่เหมาะสม กระบวนการให้คำปรึกษามี 8 ขั้นตอน หลักดังนี้

3.1 ขั้นเริ่มการปรึกษา (Initiating)

ครูเตรียมความพร้อมและสร้างสัมพันธภาพเชิงบวก เพื่อให้นักเรียนรู้สึกไว้วางใจและปลอดภัย อันเป็นฐานสำคัญของการเปิดเผยปัญหา (สถาบันการบินพลเรือน, 2565; ศรุตพันธุ์ จักรพันธุ์ ณ อยุธยา, 2565; ชุติมา สุรเศรษฐ, 2564)

3.2 ขั้นระบุปัญหา (Problem Identification)

ครูใช้การฟังอย่างใส่ใจและการตั้งคำถามเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาอย่างรอบด้าน โดยไม่ตัดสินและมองผู้เรียนแบบองค์รวม (สถาบันการบินพลเรือน, 2565; ภัทรกร มุขศรีนาค และคณะ, 2566; ชุติมา สุรเศรษฐ, 2564)

3.3 ขั้นระบุวัตถุประสงค์ (Objective Setting)

ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นทิศทางของการให้คำปรึกษา (วัชรี ทรัพย์มี, 2556; ชุติมา สุรเศรษฐ, 2564)

3.5 ขั้นวางแผนแก้ปัญหา (Planning)

ครูสนับสนุนให้นักเรียนพิจารณาทางเลือกอย่างรอบคอบ และตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (ชุติมา สุรเศรษฐ, 2564)

3.6 ขั้นดำเนินการ (Implementing)

นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนด โดยมีครูคอยสนับสนุนและช่วยปรับแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทจริง (ภัทรกร มุขศรีนาค และคณะ, 2566; ชุติมา สุรเศรษฐ, 2564)

3.7 ขั้นประเมินผล (Evaluation)

ครูและนักเรียนร่วมกันสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ปรับปรุงกระบวนการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง (สถาบันการบินพลเรือน, 2565; ชุติมา สุรเศรษฐ, 2564)

3.8 ขั้นยุติการปรึกษา (Termination)

ครูสรุปผลและเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของนักเรียน พร้อมพิจารณาการยุติหรือส่งต่อเมื่อเหมาะสม (ศรุตพันธุ์ จักรพันธุ์ ณ อยุธยา, 2565; จุไรฤทัย เมตตา, 2563; ชุติมา สุรเศรษฐ, 2564)

3.9 ขั้นติดตามผล (Follow-up)

ครูติดตามความต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลง และให้การสนับสนุนเพิ่มเติมหากยังพบปัญหา (ภัทรกร มุขศรีนาค และคณะ, 2566; ชุติมา สุรเศรษฐ, 2564)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือหลัก เน้นการทำความเข้าใจประสบการณ์ กระบวนการตัดสินใจ และการใช้ข้อมูลของนักเรียนในการตัดสินใจในแต่ละขั้นของการให้คำปรึกษา และปัจจัยด้านระบบข้อมูลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในบริบทการทำงานจริง เพื่อใช้เป็นฐานในการวิจัยระยะถัดไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง จำนวนทั้งหมด 15 คน มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดูแล การให้คำปรึกษา และการติดตามนักเรียนในด้านพฤติกรรมและสุขภาวะอื่น ๆ ประกอบไปด้วย ครูแนะแนว จำนวน 1 คน ครูฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 7 คน และครูฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน จำนวน 7 คน โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีประสบการณ์ตรงในการใช้ข้อมูลของนักเรียนประกอบการตัดสินใจช่วยเหลือนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่พัฒนาจากการสังเคราะห์กระบวนการให้คำปรึกษา 8 ขั้นตอน เพื่อสำรวจการปฏิบัติของครูในบริบทโรงเรียนอย่างครอบคลุม คำถามมุ่งตรวจสอบการตัดสินใจของครู การใช้ข้อมูลของนักเรียน และข้อจำกัดของระบบที่ส่งผลต่อกระบวนการ

ในแต่ละขั้น เครื่องมือได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวและการให้คำปรึกษา และผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และสะท้อนกระบวนการให้คำปรึกษาของครูได้อย่างเหมาะสมก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในระยะนี้ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบรายบุคคล เพื่อเปิดโอกาสให้ครูถ่ายทอดประสบการณ์ กระบวนการคิด และการตัดสินใจในการให้คำปรึกษาได้อย่างลึกซึ้งและเป็นธรรมชาติ วิธีการนี้ช่วยลดแรงกดดันและเอื้อให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองของตนเองโดยไม่ต้องปรับคำตอบตามผู้อื่น ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ฟังและผู้สนับสนุนการสนทนา การสัมภาษณ์มีความยืดหยุ่น ใช้คำถามปลายเปิดและถามต่อยอดจากบริบทของคำตอบ พร้อมทบทวนสาระสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนกระบวนการปฏิบัติจริงของครูอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้รับการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงธีม เพื่อทำความเข้าใจลักษณะ ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จของการให้คำปรึกษาของครูในการส่งเสริมสุขภาวะการเรียน โดยเน้นบทบาทการใช้ข้อมูลของครูอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ดำเนินตามแนวคิดของ Braun and Clarke (2006) เริ่มจากถอดความการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และอ่านทบทวนหลายรอบก่อนกำหนดรหัสข้อมูล (coding) ซึ่งรหัสสะท้อนการกระทำ การตัดสินใจ และการใช้ข้อมูลของครูในกระบวนการให้คำปรึกษา ผู้วิจัยจัดกลุ่มรหัสเป็นธีมย่อยและธีมหลัก ผ่านการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลดิบโดยย้อนกลับไปพิจารณาคำพูดของผู้ให้ข้อมูล เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือของการตีความ ผลการวิเคราะห์นำไปสู่การสังเคราะห์กระบวนการให้คำปรึกษาของครูเป็นลำดับขั้นที่เชื่อมโยงกัน สะท้อนการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลภายใต้ข้อจำกัดของโรงเรียน และช่วยอธิบายการใช้ข้อมูลเดิมของนักเรียน บทบาทประสบการณ์และดุลพินิจของครู ตลอดจนช่องว่างเชิงระบบในการจัดการข้อมูลได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัย

การวิจัยการวิเคราะห์กระบวนการให้คำปรึกษาของครูเกี่ยวกับสุขภาวะทางการเรียนของนักเรียน มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ลักษณะ ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จของการให้คำปรึกษาของครูในการส่งเสริมสุขภาวะในการเรียนของนักเรียน ได้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นผลการวิจัยดังนี้

1. ลักษณะของการให้คำปรึกษาของครูในการส่งเสริมสุขภาวะในการเรียนของนักเรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การให้คำปรึกษาของครูในพื้นที่วิจัยมีลักษณะเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล มากกว่าการยึดเทคนิคการให้คำปรึกษาที่เป็นสากลเพียงอย่างเดียว ครูมักเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเดิมของนักเรียน เช่น ผลการเรียน การมาเรียน ข้อมูล

การเยี่ยมบ้าน บันทึกพฤติกรรม และแบบประเมินต่าง ๆ มาประเมินการให้การช่วยเหลือ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“พี่ก็จะดูจาก SDQ CMST ดูประวัติ ดูข้อมูลเยี่ยมบ้าน ผลการเรียน แล้วก็มานั่งคุยกับเด็ก”
“ถ้าพี่ไม่รู้จักเด็กมาก่อน ก็จะไปดูข้อมูลเยี่ยมบ้าน ดูผลการเรียน แล้วถามครูที่ปรึกษาเพิ่ม”
“ใช้ข้อมูลเยี่ยมบ้านเป็นหลักก่อน จะได้รู้ว่าพื้นฐานครอบครัวเขาเป็นยังไง มันอาจเป็นสาเหตุสำคัญนะ”
การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัว (พฤศจิกายน, 2568)

จากการสนทนาของผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ยังสะท้อนให้เห็นว่า ครูหลีกเลี่ยงการสรุปปัญหาของนักเรียนจากข้อมูลเชิงระบบหรือการสนทนาเพียงอย่างเดียว แต่เลือกผสานข้อมูลเดิมจากการรับฟังประสบการณ์ของนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่รอบด้าน ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“ปกติแล้วเราจะถาม ให้เขาเล่าเหตุการณ์จริงก่อน ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง”
“เราเองต้องแยกให้ได้ว่าอันไหนคือความรู้สึก อันไหนคือเรื่องที่เกิดขึ้นจริง ก่อนจะให้เด็กสะท้อนตัวเอง”
“ครูจะให้เด็กเค้าเล่าเป็นลำดับนะ จะได้รู้ว่าปัญหาจริง ๆ คือจุดไหน”
จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัว (พฤศจิกายน, 2568)

เมื่อพิจารณาโดยรวม จะเห็นว่ากระบวนการให้คำปรึกษาในพื้นที่วิจัยเกิดจากการผสานข้อมูลเดิมในระบบโรงเรียนเข้ากับการรับฟังประสบการณ์ของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ครูหลีกเลี่ยงการสรุปปัญหาจากการสนทนาเพียงด้านเดียว ทำให้การให้คำปรึกษามีความยืดหยุ่น ปรับตามบริบทของผู้เรียน และเอื้อต่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ปัญหาและอุปสรรคของการให้คำปรึกษาในพื้นที่วิจัย

ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคของการให้คำปรึกษาของพื้นที่วิจัยนี้ไม่ได้อยู่ที่ความรู้ เจตคติ หรือความเข้าใจในกระบวนการให้คำปรึกษาเท่านั้น แต่เกิดจากข้อจำกัดของระบบข้อมูลนักเรียนของโรงเรียน ซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมีอยู่หลายแหล่ง กระจายอยู่หลายฝ่ายงานในโรงเรียน และมีอยู่ในรูปแบบที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ในทันที ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า

“พี่ว่าข้อมูลมันเป็นกระดาษหมด ต้องไปค้นเอง เปรียบเทียบเอง มันไม่ขึ้นมาทีเดียวแบบคลิ๊กเดียว”
“ข้อมูลมันไม่ได้ดึงมาใช้ได้ทันที บางทีมันเป็นปัญหาเวลาเด็กมีปัญหาดึก ๆ แล้วเราไม่มีข้อมูลทันที”
“พี่อยากเช็กข้อมูลเร็ว ๆ นะ แต่ระบบของโรงเรียนเรามันไม่ค่อยเอื้อ”
จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัว (พฤศจิกายน, 2568)

อุปสรรคสรรคดังกล่าสะท้อนผลกระทบที่เกิดขึ้นว่า ข้อจำกัดของระบบข้อมูล ทำให้ครูต้องอาศัยประสบการณ์ร่วมกับนักเรียน ความจำ และการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการระหว่างครูท่านอื่นเป็นหลักในการตัดสินใจ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“หลายครั้งที่ครูต้องอาศัยความจำของตัวเอง เพราะข้อมูลบางทีครูที่ปรึกษาเขาไม่ได้ตั้งใจทำ มันปลอม”
“พอข้อมูลไม่เชื่อมกัน พอเปลี่ยนปีการศึกษา ก็ต้องเริ่มดูใหม่ แล้วไม่รู้ว่าเล่มเก่าหายไปไหนอีก”
“พี่ว่าครูต้องจำเองเยอะเป็นส่วนมากเลย แล้วพอเวลาผ่านไปมันก็ลืมรายละเอียดไป”
จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัว (พฤศจิกายน, 2568)

3. ปัจจัยความสำเร็จของการให้คำปรึกษาของครู

แม้จะมีข้อจำกัดด้านระบบข้อมูลของพื้นที่วิจัย แต่ผลการวิเคราะห์พบว่า การให้คำปรึกษายังดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัจจัยที่สำคัญคือความใกล้ชิด ความเข้าใจในบริบทของนักเรียนและโรงเรียน ความเข้าใจผ่านประสบการณ์ และการใช้ดุลยพินิจของครูเพื่อตีความร่วมกับข้อมูลที่มีอยู่แต่เดิมของนักเรียน ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“สุดท้ายต้องเป็นเขาที่เลือกเอง เราที่เป็นครู ทำได้แค่ช่วยคิด สะท้อนข้อเสีย ข้อดีเท่านั้น”
“ถ้าเขาไม่เลือกเอง เขาจะไม่ทำ อันนี้สำคัญเลยมันจะเหมือนมีคนบังคับเราทำ”
“เราเป็นครูอะน้อง เราชี้ทางได้ แต่ไม่ใช่ตัดสินใจแทนเขา ไม่งั้นเขาจะทำอะไรไม่ได้เลย”
จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัว (พฤศจิกายน, 2568)

จากปัจจัยความสำเร็จดังกล่าว ครูจึงทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมโยงข้อมูลจากหลายแหล่ง กระบวนการให้คำปรึกษาจึงมีลักษณะเป็นวงจรอย่างต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“พี่ว่าแผนมันไม่ได้ตายตัว พอทำไปแล้วเห็นว่าไม่เหมาะ ก็ต้องเปลี่ยน”
“บางครั้งพอทำจริงแล้วมันไม่เวิร์กกับนักเรียนจริง ๆ เขาไม่ให้ความร่วมมือด้วย ก็ต้องมาคุยกันใหม่”
“พอเห็นว่าไม่เหมาะ เราก็ต้องปรับตามสถานการณ์ที่เจอจริง ส่วนใหญ่ปัญหามันจะหนักขึ้น”
จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัว (พฤศจิกายน, 2568)

ปัจจัยเหล่านี้จึงช่วยให้ครูสามารถออกแบบการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละราย แม้จะเกิดข้อบกพร่องด้านระบบการจัดการข้อมูลก็ตาม

4. ภาพรวมของกระบวนการให้คำปรึกษา

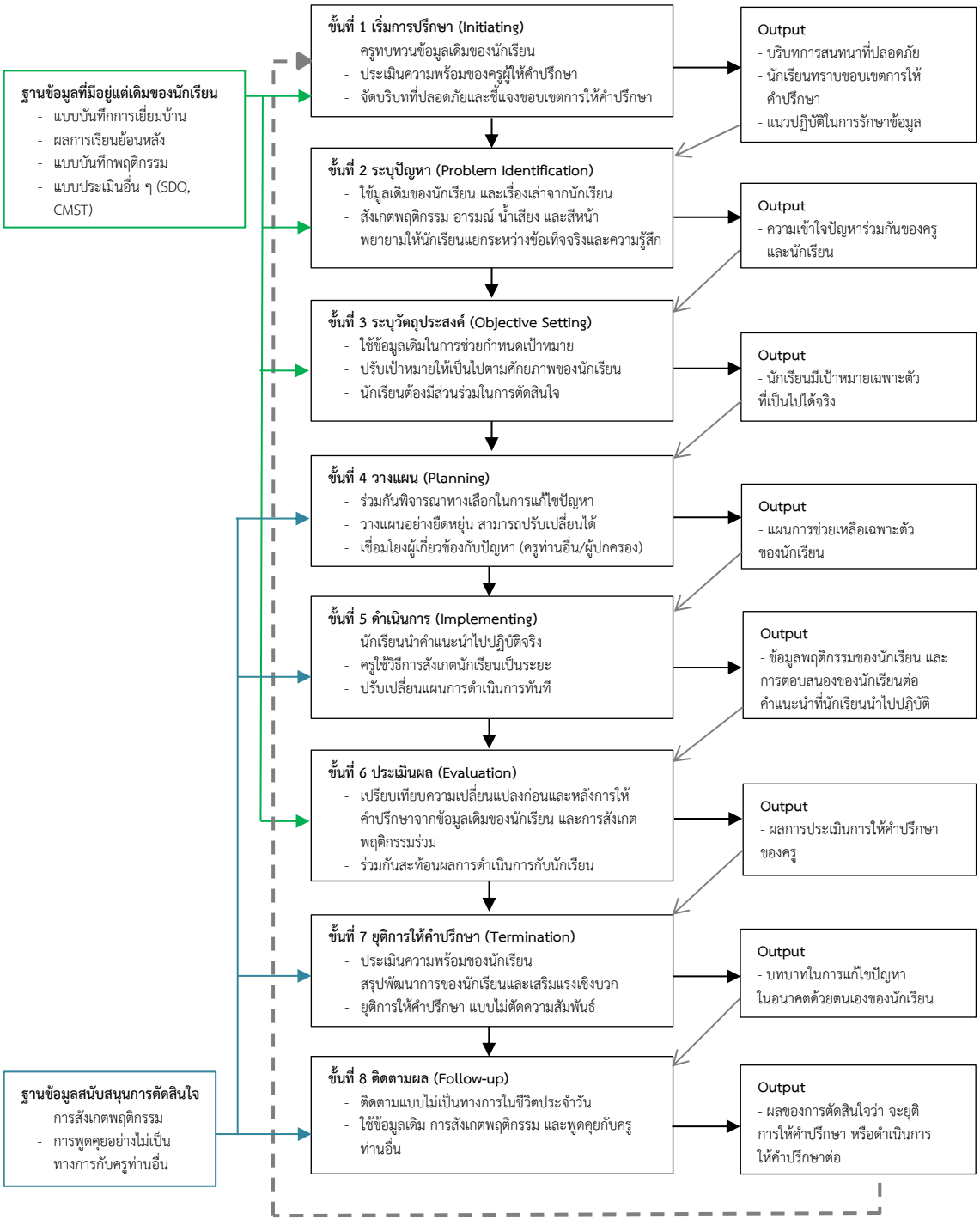
จากการสนทนาของผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการให้คำปรึกษาของครูในพื้นที่วิจัยมีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงวงจรที่เชื่อมโยงการใช้ข้อมูล การตัดสินใจ และการปรับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ไม่ได้เป็นแนวปฏิบัติที่ตายตัว ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“พอพี่ประเมินแล้วเห็นว่ายังไม่โอเค ก็ยังไม่จบ ต้องกลับไปคุยกันใหม่”
“ผลที่ได้จากการประเมิน มันช่วยให้เราตัดสินใจได้ว่าจะทำยังไงต่อ”
“ถ้าดูแล้วเขาดีขึ้นจริง ครูก็จะค่อย ๆ ปล่อย แต่ถ้ายังมีบางจุด ก็ต้องกลับมาช่วยต่อ”
จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัว (พฤศจิกายน, 2568)

จากการสนทนาของผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล สะท้อนให้เห็นว่า กรอบการทำงานในการให้คำปรึกษาที่สังเคราะห์ขึ้น มิได้ทำหน้าที่เป็นคู่มือเชิงเทคนิค แต่เป็นภาพสะท้อนการตัดสินใจของครูภายใต้บริบทจริงของโรงเรียน ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูใช้ดุลยพินิจและข้อมูลร่วมกันอย่างยืดหยุ่น ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“แค่เขาทำได้ดีกว่าเดิมนิดหนึ่ง สำหรับครูก็ถือว่าผ่านแล้ว”
“ครูจะไม่เอาเด็กไปเทียบกับเพื่อนทั้งห้อง แต่ดูว่าเขาดีขึ้นจากเดิมไหม”
“การช่วยเหลือมันไม่ใช่เส้นตรง ต้องคอยดู คอยปรับ มันเป็นลักษณะวงจร เดี๋ยวปัญหามันก็ต้องเกิดอีก”
จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัว (พฤศจิกายน, 2568)

การศึกษาในครั้งนี้มีการพิจารณาลักษณะ ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จของการให้คำปรึกษาของครู ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการให้คำปรึกษาในบริบทพื้นที่วิจัยออกมาเป็นกรอบการทำงานในการให้คำปรึกษาของครู สะท้อนการปฏิบัติงานจริง แต่ละขั้นเชื่อมโยงกันในลักษณะของกระบวนการเชิงวงจร เปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ดุลยพินิจในการปรับการตัดสินใจตามบริบทของปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน กรอบการทำงานนี้จึงเป็นภาพรวมของการให้คำปรึกษาของครูในพื้นที่วิจัย มีรายละเอียดตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบการทำงานในการให้คำปรึกษาของครู

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า การให้คำปรึกษาของครูในการส่งเสริมสุขภาวการณ์เรียนของนักเรียนในพื้นที่วิจัยเป็นกระบวนการเชิงวิชาชีพที่ซับซ้อนและขับเคลื่อนด้วยข้อมูล โดยไม่ได้ดำเนินไปตามขั้นตอนเชิงทฤษฎีอย่างตายตัว แต่เป็นการผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงระบบ ประสบการณ์ของครู และการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน เพื่อน และครูท่านอื่นในโรงเรียน ผลการศึกษาได้สรุปเป็นแนวทางสำคัญดังต่อไปนี้

ประการแรก การให้คำปรึกษาของครูมีลักษณะเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (data-driven decision making) ครูใช้ข้อมูลเดิมของนักเรียนเป็นฐาน เช่น ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ผลการเรียนย้อนหลัง และข้อมูลการมาเรียน สอดคล้องกับบทบาทในการติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและส่งเสริมสุขภาวะ (Turgut & Taşçı, 2024; Verma, 2024) อย่างไรก็ดี การใช้ข้อมูลดังกล่าวยังต้องอาศัยการตีความและดุลพินิจของครูอย่างมาก

ประการที่สอง อุปสรรคหลักไม่ได้อยู่ที่ความรู้หรือทักษะของครู แต่อยู่ที่ข้อจำกัดของระบบข้อมูลนักเรียนซึ่งกระจัดกระจายหลายแหล่งและเข้าถึงยาก ส่งผลให้ครูไม่สามารถใช้ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ จึงต้องพึ่งพาความทรงจำและการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ ช่องว่างนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ระบุว่า แม้โรงเรียนมีข้อมูลจำนวนมาก แต่ข้อจำกัดด้านการเข้าถึงและการบูรณาการทำให้การใช้ข้อมูลเชิงระบบทำได้ยาก (Hershkovitz et al., 2024; Tayem, 2024; GPE KIX, 2024)

ประการที่สาม ปัจจัยความสำเร็จสำคัญคือความสัมพันธ์เชิงบวกและความใกล้ชิดระหว่างครูกับนักเรียน รวมถึงความเข้าใจบริบทของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิด mentoring ที่ช่วยเสริมความมั่นคงทางจิตใจและการเรียนรู้ (Kutsyuruba et al., 2023; Dreer-Goethe, 2023) ครูทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งข้อมูลระบบโรงเรียน การสังเกต และการสนทนา เพื่อออกแบบการช่วยเหลือเฉพาะราย

ประการที่สี่ การสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่กรอบกระบวนการ 8 ขั้น ตั้งแต่การเริ่มต้นปรึกษาถึงการติดตามผล ซึ่งสะท้อนการทำงานจริงที่เป็นวงจรของการรับข้อมูล การตีความ และการปรับการตัดสินใจ มากกว่าการดำเนินการตามขั้นตอนเชิงทฤษฎีอย่างตายตัว สอดคล้องกับงานที่ชี้ว่าการตัดสินใจของครูพึ่งพาข้อมูลหลายช่วงเวลาและดุลยพินิจเชิงวิชาชีพ (Sandoval-Ríos et al., 2025; Tayem, 2024)

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการให้คำปรึกษาของครูเป็นกระบวนการตัดสินใจเชิงข้อมูลภายใต้ข้อจำกัดของระบบข้อมูลที่กระจัดกระจาย ขณะเดียวกัน ความสำเร็จเกิดจากการผสานข้อมูลเดิมกับประสบการณ์และความเข้าใจบริบทของครู เพื่อออกแบบการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับนักเรียนเป็นรายบุคคล และสะท้อนความจำเป็นของการพัฒนากลไกระบบเพื่อสนับสนุนการใช้ข้อมูลของครูอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยชี้ว่า กระบวนการให้คำปรึกษาที่สังเคราะห์ขึ้นสามารถสะท้อนการปฏิบัติงานจริงของครู ช่วยให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลนักเรียน การตีความสถานการณ์ และการตัดสินใจในแต่ละขั้น โดยใช้เป็นกรอบทบทวนและพัฒนาการทำงานให้เหมาะสมกับบริบท มากกว่าการยึดทฤษฎีแบบตายตัว

1.2 ผลการวิจัยยังสะท้อนว่า ครูต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูลจากหลายแหล่งร่วมกับดุลพินิจและประสบการณ์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางพัฒนาครู เน้นสมรรถนะด้านการใช้และตีความข้อมูล การอ่านแนวโน้มนักเรียน และการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ภายใต้ข้อจำกัดของระบบ มากกว่าการอบรมด้านเทคนิคเพียงอย่างเดียว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้สะท้อนกระบวนการให้คำปรึกษาของครูในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะด้านระบบข้อมูลและการทำงานร่วมกัน งานวิจัยต่อไปควรขยายไปยังบริบทที่มีระดับความพร้อมด้านข้อมูลแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบลักษณะ ปัญหา และปัจจัยความสำเร็จภายใต้เงื่อนไขที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา เพื่อลดอคติในการสรุปผล

2.2 ผลการวิจัย พบว่า การให้คำปรึกษามีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่องของการใช้ข้อมูล การตีความ และการปรับการตัดสินใจ งานวิจัยในอนาคตจึงควรติดตามกระบวนการดังกล่าวในระยะยาว โดยคำนึงไม่ให้การเก็บข้อมูลรบกวนการทำงานจริงของครู และรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูลนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

จีน แบร์รี. (2538). *คู่มือฝึกทักษะการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุไรฤทัย เมตตา. (2563). ทักษะการให้คำปรึกษา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ประจวบคีรีขันธ์, 2*(2), 190-206.

ชุติมา สุรเศรษฐ. (2564). *การปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรกร มุขศรีนาค, กลุธิดา สีบัวบาน และนงคราญ วงษ์ศรี. (2566). การปรึกษารายบุคคลในภาวะวิกฤต. *วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 13*(1), 1-11.

วัชรี ทรัพย์มี. (2556). *ทฤษฎีให้บริการปรึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรุตพันธุ์ จักรพันธุ์ ณ อยุธยา. (2565). *เทคนิคการให้คำปรึกษา และกระบวนการแก้ไขปัญหา*. สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต.

สถาบันการบินพลเรือน. (2565). *การให้คำปรึกษา* (เอกสารประกอบการสอน). https://www.catc.or.th/

Dreer, B. (2023). On the outcomes of teacher wellbeing: A systematic review of research. *Frontiers in Psychology, 14*, 1205179. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1205179

Global Partnership for Education Knowledge and Innovation Exchange. (2024). *Education data systems and data use: Research synthesis*. https://www.gpekix.org/sites/default/files/2025-02/Data%20Research%20Synthesis%20EN%20Final.pdf

Hershkovitz, A., Knight, S., Jovanović, J., & Dawson, S. (2024). Instructors’ perceptions of the use of learning analytics for decision-making. *Education Sciences, 14*(11), 1180. https://doi.org/10.3390/educsci14111180

Kutsyuruba, B., Walker, K. D., & Godden, L. (2019). Contextual factors in early career teaching: A systematic review of international research on teacher induction and mentoring programs. *Journal of Global Education and Research, 3*(2), 85-123.

McCallum, F., Price, D., Graham, A., & Morrison, A. (2017). *Teacher wellbeing: A review of the literature*. Association of Independent Schools of NSW.

Sandoval-Ríos, M., García-Morales, V. J., & Martín-Rojas, R. (2025). Role of data literacy training for decision-making in teaching practice: A systematic review. *Frontiers in Education, 10*, 1485821. https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1485821

Tayem, Y. I. (2024). Data-based decision making by teachers in K–12 schools: A scoping review. *Canadian Journal of Learning and Technology, 50*(2). https://cjlt.ca/index.php/cjlt/article/view/28781

Tiyabut, W., & Sirimas, P. (2017). Teacher’s perspective toward school-based mentoring system (Master’s thesis, Mahasarakham Rajabhat University).

Turgut, S., & Taşçı, G. (2024). Learning to hear students’ voices: Teachers’ experiences on student mentoring. *International Education Studies, 17*(2), 1-14. https://doi.org/10.5539/ies.v17n2p1

Verma, R. (2024). Empowering teachers in schools with basic counseling skills: Review article. *Journal of Psychological Science and Research, 4*(4), 1-6. https://doi.org/10.53902/JPSSR.2024.04.000572

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

A STUDY OF NEEDS OF SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS HIGH PERFORMANCE ORGANIZATION FOR SCHOOLS UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เพ็ญศิริ สวัสดิชิตัง[1*] ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์[2] และพงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[3]
Pensiri Sawatdichitang[1*] Praporntip Kunagornpitak[2] and Phongsak Srichan[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1,2,3]Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 67120605135@udru.ac.th โทรศัพท์ 08 5007 8944

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 367 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.98 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประเมินความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยรวม ($PNI_{modified}$) มีค่าเท่ากับ 0.334 โดยด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการจัดการความรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ และด้านการจัดการกระบวนการ ตามลำดับ

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น การบริหารสถานศึกษา องค์การสมรรถนะสูง

Abstract

The purpose of this research was to study the current and desired conditions and needs of school administration towards high performance organization for schools under Udon Thani Primary Educational Service Area Office. This research is a quantitative study. The sampling group included 367 teachers under Udon Thani Primary Educational Service Area Office academic year 2025 with stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with a 5-level rating scale. In the current condition, the confidence equals value at 0.98. The desirable condition had the confidence equals value at 0.90. The data was analyzed by finding mean, standard deviation and need assessment.

The finding reveals that the current conditions of school administration towards high performance organization for schools under Udon Thani Primary Educational Service Area Office are at a high level and the desired conditions of school administration towards high performance organization for schools under Udon Thani Primary Educational Service Area Office are at the highest level. The overall priority needs index modified ($PNI_{modified}$) is 0.334. Considering each component, stakeholder management showed the highest priority need, followed by knowledge management, personnel development, strategic management and process management, respectively.

Keywords: current conditions, desired conditions, needs, school administration, high performance organization

บทนำ

ประเทศไทยกำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษา โดยกำหนดความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา 7 ว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 3) ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, น. 93-139)

การเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 เป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นองค์การสมรรถนะ ซึ่งเป็นองค์การที่มีขีดความสามารถในการเปลี่ยนแปลง สามารถรับมือกับแรงกดดันจากภายในและภายนอกองค์กร บุคลากรในองค์กรมีความพึงพอใจ มุ่งมั่นต่อความสำเร็จและทำงานได้ตามวัตถุประสงค์ เป็นการบริหารองค์การให้มีความแข็งแกร่งและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการทำงานอย่างเป็นระบบ (พัสตราภรณ์ แย้มกาญจนวัฒน์, 2567, น. 470-471)

จากแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า สถานศึกษาบางแห่งยังมีการบริหารจัดการที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยผู้เรียนบางส่วนขาดทักษะในด้านการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ ผลการทดสอบระดับชาติต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ และมีการนำนวัตกรรม งานวิจัยในการพัฒนาทางการศึกษามาใช้ค่อนข้างน้อย (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี, 2568, น. 81)

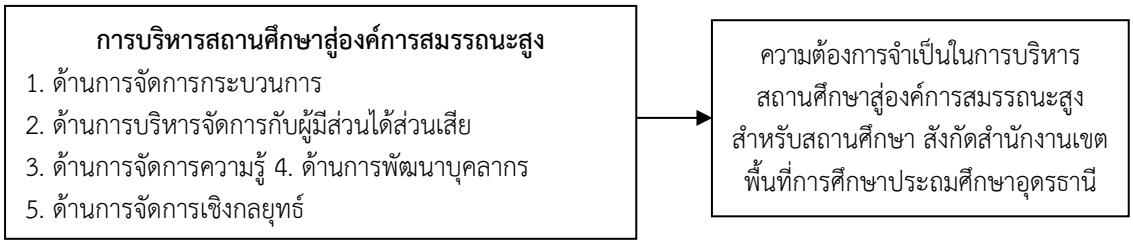
จากข้อมูลสภาพปัจจุบันที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง จะช่วยในการพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาทุกฝ่ายให้ได้รับประโยชน์จากการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ว่าเป็นอย่างไร จัดทำเป็นข้อมูลเพื่อนำไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2551), นิสดารก์ เวชยานนท์ (2554), วินุลาศ เจริญชัย (2562), ธนัตถ์พร โคจรานนท์ (2562), ชลธิชา บุนนท์ (2564), โพโพวิช (Popovich, 1998), เคริวและคณะ (Carew et al., 2000), ลินเดอร์และบรูคส์ (Linder and Brooks, 2004), แฟรงก์ ไบร์ทเทนดิก (Frank Buytendijk, 2006), เดอ วาล (De Waal, 2007), สภาส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (International Economic Development Council, 2011) และ มิลเลอร์ (Miller, 2012) โดยมีเนื้อหาเป็นองค์ประกอบขององค์การสมรรถนะสูง ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านการจัดการกระบวนการ 2. ด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3. ด้านการจัดการความรู้ 4. ด้านการพัฒนาบุคลากร 5. ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียน ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร และบริหารจัดการทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

2. องค์การสมรรถนะสูง หมายถึง สถานศึกษาที่ดำเนินการในการจัดการกระบวนการ การจัดการเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ การจัดการความรู้ มีการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพัฒนาบุคลากร เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา สามารถรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต มุ่งมั่นต่อความสำเร็จและความเป็นเลิศ สามารถสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพสูง รักษาคุณภาพของผลงานได้อย่างดีเยี่ยมและเป็นที่ยอมรับในสังคม องค์ประกอบที่นำมาเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ

2.1 ด้านการจัดการกระบวนการ หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการระบุ วิเคราะห์ วางแผนและออกแบบแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ มีการนำแผนไปปฏิบัติร่วมกัน สื่อสารให้

บุคลากรเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนร่วมกัน มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และนำผลการประเมินไปหาแนวทางการป้องกันปัญหาและพัฒนาแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2 ด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการวิเคราะห์ ระบุความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นระบบ กำหนดแผนการบริหารจัดการเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา จัดโครงการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีการประเมินความพึงพอใจ และตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานตามแผนการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำผลการประเมินไปพัฒนาระบบในการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.3 ด้านการจัดการความรู้ หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา กำหนดวิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการจัดการความรู้ ส่งเสริมบุคลากรในการนำความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและบริหารจัดการความรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา และเผยแพร่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ติดตามและประเมินผลการจัดการความรู้ นำผลการประเมินไปพัฒนาระบบการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา

2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ส่งเสริมบุคลากรในการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานตามสายงานที่ส่งเสริมโอกาสการเติบโตในสายงาน ติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ นำผลการประเมินมาพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ สร้างแรงจูงใจ และความผูกพันต่อองค์กร เพื่อรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์การอย่างยั่งยืน

2.5 ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการวิเคราะห์บริบทในสถานศึกษา เพื่อกำหนดกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ จัดทำแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่กำหนด ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ นำผลการประเมินมาพัฒนากลยุทธ์ให้เหมาะกับสถานการณ์ในปัจจุบัน รับฟังข้อเสนอแนะจากบุคลากร เพื่อพัฒนากลยุทธ์ของสถานศึกษา

3. สภาพปัจจุบัน หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่หรือเกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งเป็นไปตามการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

4. สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง สิ่งที่คาดหวังหรือพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

5. ความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

6. ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่มีหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

7. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี หมายถึง หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 ประกอบด้วย 774 โรงเรียน รวมครูผู้สอน จำนวน 7,214 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 367 คน โดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีแบบชั้นภูมิ ใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ที่	ขนาดของโรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	โรงเรียนขนาดเล็ก (0 - 119 คน)	2,547	130
2	โรงเรียนขนาดกลาง (120 - 719 คน)	3,856	196
3	โรงเรียนขนาดใหญ่ (720 – 1,679 คน)	533	27
4	โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (1,680 คนขึ้นไป)	278	14
	รวมทั้งหมด	**7,214**	**367**

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2568, https://edustatistics.moe.go.th/teacher41

ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในสถานศึกษาตามที่ผู้วิจัยกำหนด จำแนกตามขนาดโรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี	ขนาดของสถานศึกษา				รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่พิเศษ	
เขต 1	38	63	5	14	120
เขต 2	34	39	6	-	79
เขต 3	35	40	5	-	80
เขต 4	23	54	11	-	88
รวมทั้งหมด	**130**	**196**	**27**	**14**	**367**

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ในรูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบ (Checklist) เป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การดำเนินการของสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นมามีเกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert Five's Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 121) ซึ่งกำหนดระดับการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง ดังนี้

5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี นำมาวิเคราะห์สร้างแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยศึกษาหลักเกณฑ์วิธีการสร้างแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ (Dual- Response Questionnaire) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล เพื่อนำมาเขียนแบบสอบถามฉบับร่างและนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจความถูกต้องของเนื้อหา

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขด้วยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Index of Item Objective Congruence: IOC)

3.4 ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มี IOC ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 นำมาใช้ แต่หากได้ IOC ต่ำกว่า 0.60 ควรพิจารณาปรับปรุง หรือตัดทิ้ง (วรรณี แกมเกตุ, 2555: 221) และนำแบบสอบถามที่แก้ไขเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 28 ข้อ พบว่ามี IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 21 ข้อ เท่ากับ 0.80 จำนวน 6 ข้อ และเท่ากับ 0.60 จำนวน 1 ข้อ

3.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เมื่อผ่านการพิจารณาอนุมัติแล้วจึงขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

3.6 ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้ กับกลุ่มประชากรจำนวน 4 ขนาดโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และกำหนดความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2562: 215) แบบสอบถามตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90

3.7 ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยประสานกับเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ออกหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยถึงครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่สร้างผ่าน Google Form และจัดทำเป็นคิวอาร์โค้ด แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน แล้วนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามรายละเอียด ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม โดยนำมาประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2562: 215) ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

5.2 จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เรียงลำดับจากความต้องการจำเป็นมากที่สุด ไปหาความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด โดยคำนวณดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น เกณฑ์ $PNI_{modified} \geq 0.30$ ขึ้นไปนับว่ามีความจำเป็นในการพัฒนา (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562, น. 92)

ผลการวิจัย

จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผล ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับที่ของความต้องการจำเป็นของการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

การดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง	สภาพปัจจุบัน (D)		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์ (I)		แปลผล	ความต้องการจำเป็น	
	$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.		(I-D)/D	ลำดับที่
1. ด้านการจัดการกระบวนการ	3.57	0.74	มาก	4.72	0.50	มากที่สุด	0.322	4

การดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง	สภาพปัจจุบัน (D)		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์ (I)		แปลผล	ความต้องการจำเป็น	
	$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.		(I-D)/D	ลำดับที่
2. ด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.46	0.78	ปานกลาง	4.66	0.54	มากที่สุด	0.347	1
3. ด้านการจัดการความรู้	3.52	0.78	มาก	4.70	0.51	มากที่สุด	0.335	2
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.52	0.78	มาก	4.70	0.50	มากที่สุด	0.335	2
5. ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์	3.55	0.75	มาก	4.72	0.49	มากที่สุด	0.330	3
โดยรวม	**3.52**	**0.77**	**มาก**	**4.70**	**0.51**	**มากที่สุด**	**0.334**	**-**

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผล ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และลำดับที่ของความต้องการจำเป็นของการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ได้ผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการกระบวนการ ($\overline{X}$ = 3.57) มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ($\overline{X}$ = 3.55) ด้านการจัดการความรู้ ($\overline{X}$ = 3.52) ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.52) และด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\overline{X}$ = 3.46) ตามลำดับ

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.70) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการกระบวนการและด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ($\overline{X}$ = 4.72) มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการความรู้ ($\overline{X}$ = 4.70) ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.70) และด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\overline{X}$ = 4.66) ตามลำดับ

3. ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของการดำเนินการของสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.334 พบว่า ลำดับแรก คือ ด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($PNI_{modified}$ = 0.347) ลำดับที่สอง คือ ด้านการจัดการความรู้และด้านการพัฒนาบุคลากร ($PNI_{modified}$ = 0.335) ลำดับที่สาม คือ ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ($PNI_{modified}$ = 0.330) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการกระบวนการ ($PNI_{modified}$ = 0.322)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาในยุคปัจจุบัน มีเป้าหมายในการเน้นคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในสังคม จึงต้องมีการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด สอดคล้องกับ ปนัดดา ทีบัวบานและคณะ (2567) ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการบริหารจะต้องมีองค์ประกอบเกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การอำนวยการ การประสานงาน และการควบคุม รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การสร้างอิทธิพล การนำ การรายงานผล เป็นต้น ซึ่งกระบวนการบริหารดังกล่าว สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพขององค์การที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาคน การกำหนดทิศทางที่ชัดเจน กระบวนการทำงานที่มีคุณภาพ และการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนา จะนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนของสถานศึกษาในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ แชนนอนและไบล์สมา (Shannon & Bylsma, 2007) ได้ศึกษาลักษณะของสถานศึกษาที่มีสมรรถนะสูง พบว่า 1) มีเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน 2) มีมาตรฐาน และคาดหวังต่อนักเรียนสูง 3) มีความเป็นผู้นำโรงเรียน 4) มีการร่วมมือและการสื่อสารในระดับสูง 5) มีหลักสูตรงานวิชาการ และการประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานของรัฐ 6) มีการนิเทศติดตามการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ 7) มุ่งเน้นพัฒนาความเป็นมืออาชีพ 8) จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง

3. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวม พบว่า มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.334 ปัจจัยสำคัญในการยกระดับสถานศึกษาสู่สมรรถนะสูง ควรมุ่งเน้นความร่วมมือ การพัฒนาบุคลากร การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีกระบวนการที่มีคุณภาพ และการใช้ความรู้เป็นพลังขับเคลื่อนองค์การ ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.347 ซึ่งมากที่สุด การบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์การกับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อมีการรับฟังและนำข้อคิดเห็นมาปรับใช้ในองค์การ จะทำให้เกิดความขัดแย้งน้อยลงและสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายอย่างราบรื่น สอดคล้องกับ ครีมเมอร์และคณะ (Creemers et al., 1998) ได้ศึกษาสถานศึกษาที่มีสมรรถนะสูง พบว่า 1) ผู้บริหารเป็นผู้นำที่เด็ดเดี่ยว 2) การมีส่วนร่วมของผู้บริหารคนอื่น ๆ 3) การมีส่วนร่วมของครู 4) ความสามัคคีของครู 5) การมีโครงสร้างหลักสูตร 6) การเรียนการสอนที่ท้าทายน่าสนใจ 7) สภาพแวดล้อมที่มุ่งงาน 8) การให้

ความสำคัญกับเวลา 9) การให้ความสำคัญในการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน 10) การเก็บบันทึกข้อมูล 11) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และ 12) บรรยากาศเชิงบวก

ลำดับที่สอง คือ ด้านการจัดการความรู้และด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.335 การจัดการความรู้ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานภายในองค์การ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำความรู้มาพัฒนาปรับปรุงเพิ่มความสามารถ และการพัฒนาบุคลากรจะทำให้องค์การได้เปรียบในเรื่องของการแข่งขัน และเกิดความสำเร็จในองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ แซนโธพูโล เอสและคณะ (Xanthopoulou S. et al., 2023) พบว่า การจัดการความรู้ มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกเชิงตัวกลาง ที่เชื่อมโยงระหว่างการเป็นองค์การสมรรถนะสูงกับการพัฒนานวัตกรรมขององค์การ การนำแนวปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการความรู้มาใช้และการให้ความสำคัญกับบุคลากรในการพัฒนาความรู้ ทักษะ สมรรถนะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึง แลกเปลี่ยน และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและการปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์การ

ลำดับที่สาม คือ ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.330 การจัดการเชิงกลยุทธ์ จะทำให้องค์การมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์การได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของธันวา วาทิตต์พันธ์ (2564) พบว่า ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโรงเรียน ต้องอาศัยการวางแผนในด้านต่าง ๆ ที่ชัดเจนและครอบคลุม สื่อสาร และแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่สามารถใช้ได้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ

ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการกระบวนการ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.322 การจัดการกระบวนการ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแข่งขันขององค์การ ทำให้ทราบลำดับขั้นตอนการกระทำและนำผลมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินุลาศ เจริญชัย (2562) พบว่า มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 3) การจัดการความรู้ 4) การจัดการกระบวนการ 5) การพัฒนาบุคลากร 6) การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 7) การมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด จึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเป็นอันดับแรก เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษา ช่วยส่งเสริมความร่วมมือและสนับสนุนทรัพยากร จะทำให้เกิดการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

1.2 ด้านการจัดการความรู้และด้านการพัฒนาบุคลากร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นอันดับสอง การพัฒนา 2 ด้านนี้ จะเป็นกลไกสนับสนุนการยกระดับสมรรถนะขององค์การอย่างต่อเนื่อง หากพัฒนาอย่างเป็นระบบ จะช่วยรักษามาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานของสถานศึกษาในระยะยาว

1.3 ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นอันดับสาม การจัดการเชิงกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจน ทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความเป็นระบบ มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ช่วยกันตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ทันต่อสถานการณ์ในยุคปัจจุบันและรองรับในยุคอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีต่อไปได้

2.2 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะข้อมูลการบริหารสถานศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จึงควรมีการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ด้วยเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568, 24 มิถุนายน). *สารสนเทศด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2568: ครู/บุคลากรทางการศึกษา-จังหวัดอุดรธานี.* จาก https://edustatistics.moe.go.th/teacher41.

ชลธิชา บุนนท์. (2564). การศึกษาองค์ประกอบขององค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21, *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22* (น. 894-901). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2551). *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 9). รัตนไตร.

ธนัตถ์พร โคจรานนท์. (2562). *การพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาสู่องค์การสมรรถนะสูง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธันวา วาทิตต์พันธ์. (2564). *องค์ประกอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมรรถนะสูง* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิสดารก์ เวชยานนท์. (2554). *มิติใหม่ในการบริหารทุนมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ดี.เค.ปริ้นติ้งเวิลล์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2562). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สุวีริยาสาส์น.

ปนัดดา ทีบัวบาน, สุภาพ ผู้รุ่งเรือง และศิริ ถีอาสนา. (2567). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, *6*(1), 352-366.

พัสตราภรณ์ แย้มกาญจนวัฒน์. (2567). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงในยุคดิจิทัล. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)*, 6(3), 464- 477.

วรรณี แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วินุลาศ เจริญชัย. (2562). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี. (2568, 22 พฤษภาคม). *แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566-2570 จังหวัดอุดรธานี.* https://web.udonpeo.go.th

Buytendijk, F. (2006). The Five Key to Building a High-performance Organization. *Business Performance Management*, *4*(1), 24-47.

Carew, E.P. et al. (2000, December). *LEADERSHIP 2005. Office of the Future Report.* https://helenagmartins.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/05/life-skills-leadership-ken-blanchards-leadership-2005.pdf

Creemers, B. et al. (1998). The Future of School Effectiveness and Improvement. *School Effectiveness and School Improvement*, *9*(2), 125-134.

De waal, A.A. (2007). The Characteristics of High-Performance Organization. *Business strategy Series, 8*(3), 179-185.

International Economic Development Council. (2011). *High performance economic development organizations*. Author.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607-610.

Linder, J. C., & Brooks, D. (2004). *The High-Performance Organization: Creating Dynamic Stability and Sustainable Success*. Accenture Institute for High Performance Business.

Miller, L.M. (2012, 31 July). *The High-Performance Organization An Assessment of Virtues and Values.* Bahá'í Library Online. http://www.bahai-library.com/1743

Popovich, M.G. (1998). *Creating High-Performance Government Organization: A Particle Guide for Public Managers*. Jossey-Bass.

Shannon, G. S. & Bylsma, P. (2007). *The Nine Characteristics of High-Performing Schools: A Research-based Resource for Schools and Districts to Assist with Improving Student Learning* (2nd ed.). OSPI.

Xanthopoulou S., Tsiotras, G., Kafetzopoulos D. and Kessopoulou E. (2023, 15 September). *Investigating the Relationships among High-Performance Organizations, Knowledge-Management Best Practices, and Innovation: Evidence from the Greek Public Sector.* Sustainability 2023. https://doi.org/10.3390/su151813810

จากหลักฐานการสอนสะท้อนสู่ความเชื่อมโยงในมโนทัศน์ TPACK ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์

FROM TEACHING EVIDENCE TO TPACK CONCEPTUAL CONNECTIVITY: A CONCEPT NETWORK ANALYSIS

ฟาอิซ ดือราแม[1*] สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร [2] และกนิษฐ์ ศรีเคลือบ[3]
Fais Dueramae[1*] Siwachoat Srisuttiyakorn[2] and Kanit Sriklaub[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Chulalongkorn University

* E-mail: Fais.due@gmail.com โทรศัพท์ 093 606 5596

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของครูตามกรอบแนวคิด TPACK จากหลักฐานการสอนด้วยการวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิดีโอบันทึกการสอนในห้องเรียนและเอกสารประกอบการสอนของครูชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 คน ในหัวข้อสารพันธุกรรม ข้อมูลถูกนำมาสกัดองค์ความรู้ด้านเนื้อหา วิธีการสอน และเทคโนโลยี ด้วยเทคนิคการทำเหมืองข้อความ ร่วมกับโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (GPT-4o) และสร้างเป็นเครือข่ายมโนทัศน์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เครือข่าย

ผลการวิจัย พบว่า ครูแต่ละคนมีคุณภาพการบูรณาการ TPACK ในระดับสูง และมีดัชนีความสมดุลของการกระจายน้ำหนักองค์ความรู้สูงกว่า 0.95 แต่มีรูปแบบโครงสร้างที่แตกต่างกันตามบริบทการสอน โดยครูคนที่ 1 มีรูปแบบการสอนที่เน้นเนื้อหา มุ่งเน้นความถูกต้องของเนื้อหาผ่านสื่อนำเสนออย่างสไลด์การสอน ขณะที่ครูคนที่ 2 มีรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการและวิธีสอน โดยใช้วิธีสอนนำหน้าเทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์ร่วมกับ AI สามารถเปิดเผยลักษณะวิธีการสอนของครูที่ซ่อนอยู่ได้อย่างชัดเจน และช่วยลดอคติจากการประเมินแบบดั้งเดิม และเป็นแนวทางใหม่สู่การประเมินสมรรถนะครูอัตโนมัติที่ที่ใช้ฐานข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: TPACK เครือข่ายมโนทัศน์ การวิเคราะห์เครือข่าย โมเดลภาษาขนาดใหญ่ การทำเหมืองข้อความ

Abstract

This research aims to analyze teachers' instructional practices based on the Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) framework using concept network analysis of teaching evidence. Data were collected from classroom recordings and supplementary documents of two upper secondary biology teachers conducting lessons on genetic material. Content Knowledge (CK), Pedagogical Knowledge (PK), and Technological Knowledge (TK) were extracted using Text Mining techniques integrated with a Large Language Model GPT-4o. Subsequently, concept networks were constructed to examine structural relationships via network analysis techniques.

The results revealed that both teachers demonstrated a high level of TPACK integration quality, with a knowledge distribution balance index exceeding 0.95. However, distinct structural patterns emerged reflecting their specific teaching contexts. Teacher 1 exhibited a Content-Driven pattern, prioritizing content accuracy facilitated by presentation media. Conversely, Teacher 2 demonstrated a Process-Driven pattern, prioritizing pedagogy over technology to stimulate students' knowledge construction. This study indicates that integrating concept network analysis with AI can effectively unveil the hidden cognitive architectures of teaching. This approach reduces the biases inherent in traditional assessments and offers a novel pathway toward automated, evidence-based teacher competency assessment.

Keywords: TPACK, Concept Network, Large Language Model, Network Analysis, Text Mining

บทนำ

การเรียนรู้ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) และความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ (AI) นั้น กรอบแนวคิดความรู้ด้านเทคโนโลยี-วิธีสอน-เนื้อหา (TPACK) ที่พัฒนาขึ้นโดย Mishra & Koehler (2006) ซึ่งต่อยอดจากแนวคิด PCK ของ Shulman (1986) กลายเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ใช้แสดงศักยภาพของความเป็นครูสมัยใหม่ โดยเน้นการบูรณาการความรู้สามด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา (CK) ความรู้ด้านวิธีการสอน (PK) และ ความรู้ด้านเทคโนโลยี (TK) เพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Koehler & Mishra, 2007) อย่างไรก็ตาม การวัด TPACK แบบเดิมในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่มักใช้เครื่องมือวัดระดับการรับรู้ ผ่านแบบสอบถาม ซึ่งอาจไม่สามารถมองถึงพฤติกรรมการสอนจริงได้ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแยกส่วน ทำให้ขาดความชัดเจนในเชิงโครงสร้าง

ความสัมพันธ์ในการบูรณาการความรู้ที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน (ธนากร ม่วงกล้วย และคณะ, 2568; วรงค์ศรี แสงบรรจง, 2555; วิไลลักษณ์ แซ่โล้ว, 2565) เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของข้อจำกัดดังกล่าว งานวิจัยระยะหลังจึงเริ่มมีการนำ TPACK มาวิเคราะห์ร่วมกับโครงสร้างความรู้อื่น ๆ เพื่อให้เห็นภาพการบูรณาการในบริบทปฏิบัติจริงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (de Benito et al., 2017) โดยหันมาให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงประจักษ์ คือ เน้นวิเคราะห์จากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ เช่น วิเคราะห์ผ่านคลิปวิดีโอและเอกสารการสอนด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์

การวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์เป็นการผสมผสานแนวคิด ผังมโนทัศน์ เข้ากับ การวิเคราะห์เครือข่าย เพื่อแปลงโครงสร้างของความรู้เชิงนามธรรมให้เป็นค่าสถิติที่สามารถเข้าใจได้ โดยจะมองว่ามโนทัศน์ คือ โหนด และ ความสัมพันธ์ คือ เส้นเชื่อม อีกทั้งการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดต่าง ๆ ทางการวิเคราะห์เครือข่ายนั้น จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถมองเห็นถึงวิธีคิดหรือกระบวนการสอนของครูได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยอาศัยตัวชี้วัดสำคัญ เช่น ค่าความเป็นศูนย์กลาง ค่าความหนาแน่นของเครือข่าย ค่าสัมประสิทธิ์การเกาะกลุ่ม และความยาวเส้นทางเฉลี่ย เป็นต้น วิธีนี้จะช่วยเปลี่ยนมุมมองจากการแค่นับว่าครูรู้อะไรบ้าง มาเป็นการดูว่าครูได้เชื่อมโยง เนื้อหา วิธีสอน และเทคโนโลยีเข้าด้วยกันอย่างไรบ้าง (Dado, 2017; Novak & Cañas, 2008)

แต่สำหรับการสร้างเครือข่ายมโนทัศน์ด้วยวิธีแบบเดิมหรือการใช้เทคนิคทาง NLP แบบเก่ายังไม่ค่อยยืดหยุ่นเท่าไหร่นั้น ปัจจุบันจึงหันมาใช้เทคนิคทาง การทำเหมืองข้อความ ร่วมกับ โมเดลภาษาขนาดใหญ่ (LLMs) เช่น GPT-4 มาใช้ในการสกัดความสัมพันธ์เชิงมโนทัศน์จากข้อมูลจำนวนมากได้อย่างแม่นยำ เป็นระบบมากขึ้น การทำเหมืองข้อความเป็นเทคนิคประมวลผลภาษาธรรมชาติในการสกัดข้อมูลจากหลักฐานการสอนที่แตกต่างกัน เช่น คลิปวิดีโอ แผนการสอน โดยวิธีการสำคัญของวิธีนี้ คือ การสกัดเพื่อระบุเอนทิตี (NER) และความสัมพันธ์ (RE) เพื่อจะนำไปสร้างเป็นชุดข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบ Triple ซึ่งจะอยู่รูปแบบ แนวคิด-ความสัมพันธ์-แนวคิด สำหรับใช้ในการสร้างเครือข่ายมโนทัศน์ ในส่วนของโมเดลภาษาขนาดใหญ่นั้นมีความสามารถสูงในการเข้าใจบริบทภาษาที่ซับซ้อน เข้าใจภาษามนุษย์มากขึ้น สามารถทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้ช่วยวิจัยเพื่อใช้ในการสกัดมโนทัศน์จากข้อมูลปริมาณมากได้อย่างแม่นยำและรวดเร็วยิ่งขึ้น และวิธีนี้ยังสามารถลดอคติจากการตีความของมนุษย์ได้ (Yang et al., 2025; Zhai, 2025)

ในปัจจุบันจะเริ่มเห็นการนำการทำเหมืองข้อความกับ LLMs มาใช้ในการประเมินผลการศึกษากันบ้างแล้ว อย่างเช่นในงานวิจัยของ สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร และคณะ (2568) ที่ใช้โมเดลภาษาขนาดใหญ่ช่วยสกัดและจัดกลุ่มสมรรถนะบัณฑิตครูมาแล้ว แต่การประยุกต์ใช้ในสร้างและวิเคราะห์เครือข่าย TPACK จากหลักฐานการสอนจริงในการศึกษาของประเทศไทยยังคงมีน้อย ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นในการใช้ LLMs มาจับคู่กับการทำเหมืองข้อความ เพื่อช่วยในการสกัดให้ได้ว่าในห้องเรียนจริง ๆ นั้น ครูสอนอะไรและเชื่อมโยงความรู้กันยังไง จากนั้นใช้การวิเคราะห์เครือข่ายมาช่วยขุดข้อมูลของมโนทัศน์ที่ได้ให้เห็นภาพชัดยิ่งขึ้น และเป้าหมายของงานวิจัยนี้ คือ สามารถสร้างเครื่องมือที่ทำให้เห็นการสอนของครูได้แบบจับต้องได้จริง ช่วยลบจุดอ่อนของการประเมินแบบเก่า และปูทางไปสู่การพัฒนาครูยุคใหม่ที่ใช้ข้อมูลจริงเป็นตัวนำทาง (Data-driven) อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของครูตามกรอบแนวคิด TPACK จากหลักฐานการสอนด้วยการวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของครูตามกรอบแนวคิด TPACK จากหลักฐานการสอนด้วยการวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อความร่วมกับโมเดลภาษาขนาดใหญ่ และการวิเคราะห์เครือข่าย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ดังนี้

แหล่งข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย โดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิคทางวิทยาการข้อมูลเพื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ (ชีววิทยา) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 คน ที่มีประสบการณ์ในการสอนที่แตกต่างกัน กำหนดด้วยรหัส T1 และ T2 ในหัวข้อสารพันธุกรรม และดำเนินการเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ ได้แก่ วิดีโอบันทึกการสอนในห้องเรียน รวมทั้งเอกสารประกอบการเรียนและใบงาน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรหลักที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ การจัดการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิด TPACK ซึ่งสกัดจากพฤติกรรมการสอนจริงของครูทั้งสองคน แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

ความรู้ด้านเนื้อหา (CK) หมายถึง คำศัพท์เฉพาะทางมโนทัศน์ หลักการ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสารพันธุกรรมที่ครูอธิบายหรือกล่าวถึงในชั้นเรียน

ความรู้ด้านวิธีการสอน (PK) หมายถึง พฤติกรรมการสอนหรือกิจกรรมที่ครูใช้ในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ตาม ทฤษฎีโครงสร้างทาง ซึ่งไม่ได้มองเพียงเทคนิคการสอนทั่วไป แต่มุ่งเน้นขั้นตอนที่ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ของ รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 1

ความรู้ด้านเทคโนโลยี (TK) หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสื่อดิจิทัลที่ครูใช้งานจริงเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ทั้งในรูปแบบของ เครื่องมือและโปรแกรมประยุกต์ โดยในงานวิจัยนี้จะพิจารณาเทคโนโลยีในฐานะเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในเรียนการสอน โดยจำแนกประเภทตามลักษณะฟังก์ชันการใช้งานออกเป็น 4 ประเภทหลัก ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบข้อมูลขององค์ประกอบความรู้ด้านวิธีการสอน (PK) และเทคโนโลยี (TK)

หมวดหมู่	โหนด	คำอธิบาย
มิติกระบวนการสอน (PK)		
Intro Review Basics (ขั้นนำ/ทบทวน/ตั้งกรอบ)	Elicit Prior Knowledge	เน้นทบทวนความรู้เดิม
	Set Learning Goals	แจ้งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง
Teaching Core (ขั้นสอนเนื้อหาหลัก/จัดโครงสร้าง)	Present Core Model	อธิบายหลักการ นิยาม เนื้อหา
	Use Examples Contrast	ยกตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบ
	Contextualize Learning	เชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์จริง
	Brief Instruction Handover	สาธิตและให้ผู้เรียนลงมือทำ
Cognitive Conflict (ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด/เปลี่ยนมโนทัศน์)	Elicit Misconceptions	ชี้ประเด็นที่มักเข้าใจผิด
	Introduce Discrepant Event	นำเสนอเหตุการณ์ขัดแย้ง
	Justify Question Ideas	ถามหาเหตุผล (ทำไม/อย่างไร)
Reflection (ขั้นไตร่ตรอง)	Before After Reflection	ตรวจสอบตนเอง ก่อน-หลังเรียน
	Identify Confusion Clarity	ชี้จุดที่เข้าใจแล้วหรือจุดที่ยังสับสน
Reconstruct Structure (ขั้นสร้างความเข้าใจใหม่)	Construct New Schema	ให้สร้างข้อสรุป นิยาม ผังมโนทัศน์
	Align With Disciplinary Model	เชื่อมโยงกับหลักวิชาการ
Conclusion Practice (ขั้นสรุป/ฝึก/ประเมิน)	Learner Summary	สรุปประเด็นสำคัญด้วยตนเอง
	Transfer To New Problems	ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่
	Assess Conceptual Change	ตรวจสอบการเปลี่ยนแนวคิด
ประเภทเทคโนโลยี (TK)		
ฮาร์ดแวร์	คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต ไมโครโฟน	อุปกรณ์ประมวลผลและรับข้อมูล
อุปกรณ์แสดงผล	โปรเจกเตอร์ จอภาพ ทีวี กระดาน	อุปกรณ์แสดงผลและนำเสนอภาพ
ซอฟต์แวร์และแอปพลิเคชัน	Line, GoodNotes, YouTube	โปรแกรมและแอปพลิเคชัน
สื่อดิจิทัลและเอกสาร	สไลด์ คลิปวิดีโอ รูปภาพ ใบงาน	สื่อดิจิทัลและเอกสารประกอบ

การเก็บรวบรวม

1. การเตรียมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากคลิปวิดีโอการสอน เอกสารประกอบการเรียน และใบงานในห้องเรียน นำมาผ่านกระบวนการถอดบทเรียน (Transcription) เพื่อแปลงข้อมูลภาพและเสียงให้เป็นข้อมูลตัวอักษร ที่เป็นบันทึกคำพูดและการกระทำสำคัญอย่างละเอียด จากนั้นทำการแปลงข้อมูลทั้งหมดให้อยู่ในรูปแบบ Markdown สำหรับการนำไปสู่วิเคราะห์ในโปรแกรม R และดำเนินการแบ่งส่วนข้อมูล (Data Chunking) เพื่อให้มีขนาดเหมาะสมกับขอบเขตการประมวลผลของโมเดลภาษา โดยใช้ฟังก์ชัน chunk for keyword extraction จาก library-Tidy Chunking (Datakruroo, 2025)

2. การสกัดองค์ความรู้และสร้างเครือข่าย ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้โมเดลภาษาขนาดใหญ่ GPT-4o ผ่าน OpenAI API ร่วมกับไลบรารี tidyllm ในโปรแกรม R เพื่อสกัดคำสำคัญตามองค์ประกอบของ TPACK โดยมีการควบคุมคุณภาพอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การออกแบบชุดคำสั่ง Prompt ที่ได้กำหนดบทบาทและนิยามตัวแปรแต่ละตัวอย่างชัดเจน บังคับให้ผลลัพธ์ที่ได้มาอยู่ในรูปแบบ JSON Schema และกำหนดค่าพารามิเตอร์ temperature = 0.1 เพื่อให้ผลลัพธ์มีความเที่ยงตรง

เมื่อได้ข้อมูลองค์ประกอบความรู้ของ TPACK ที่ผ่านการสกัดมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเครือข่ายมโนทัศน์ ด้วยชุดคำสั่ง igraph และ ggraph ในโปรแกรม R โดยทำการกำหนดให้ โหนด เป็น องค์ประกอบความรู้ที่สกัดได้ โดยมีโหนดของ CK PK TK ต่อมาทำการสร้างเส้นเชื่อม เมื่อพบว่าองค์ประกอบทั้งสามนั้นปรากฏร่วมกัน (Co-occurrence) ในหน่วยวิเคราะห์เดียวกัน ผลลัพธ์ที่ได้ คือ โครงสร้างกราฟที่แสดงภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา วิธีสอน และเทคโนโลยี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการบูรณาการความรู้ในชั้นเรียนของครูแต่ละคนได้อย่างเป็นรูปธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เครือข่ายเป็นขั้นตอนการแปลงโครงสร้างของเครือข่ายมโนทัศน์ที่อยู่ในรูปแบบแผนภาพสู่ตัวชี้วัดต่าง ๆ เพื่อสามารถอธิบายคุณภาพการบูรณาการ TPACK ของครูแต่ละคนได้ โดยจะแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ตัวชี้วัดระดับเครือข่าย 2) ตัวชี้วัดระดับโหนด และ 3) ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ โดยรายละเอียดของแต่ละตัวชี้วัดจะแสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สูตรคำนวณตัวชี้วัดสำหรับการวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์ TPACK

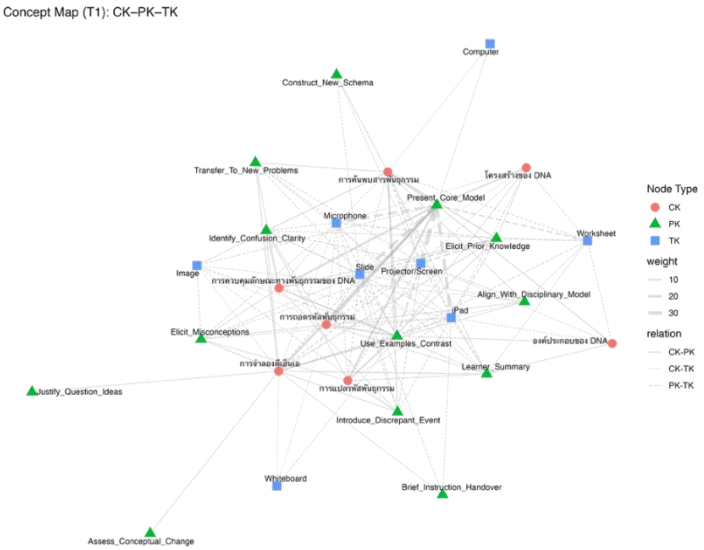
ตัวชี้วัด	สูตร	คำอธิบาย
ดัชนีการบูรณาการ TPACK (TII)	$\mathrm{TII} = \frac{\mathrm{N_{trianges}}}{\mathrm{N_{ck}N_{pk}N_{tk}}}$ N_trianges คือ จำนวนสามเหลี่ยม N_ck N_pk N_tk คือ จำนวนโหนด	วัดสัดส่วนการบูรณาการสมบูรณ์เทียบกับโอกาสเชื่อมโยงที่เป็นไปได้ทั้งหมด
ความหนาแน่นของเครือข่าย (Density)	$\mathrm{D} = \frac{2\mathrm{m}}{\mathrm{n}(\mathrm{n}-1)}$ m คือ จำนวนเส้นเชื่อมจริง n คือ จำนวนโหนดทั้งหมด	ดัชนีชี้วัดความเข้มข้นของการเชื่อมโยงในภาพรวมของเครือข่าย
อัตราการปิดวงสามเหลี่ยม (TCR)	$\mathrm{TCR} = \frac{3\mathrm{N_{triangle}}}{\mathrm{N_{triplets}}}$ triplet: โหนด 3 ตัวที่มีอย่างน้อย 2 เส้นเชื่อม	วัดสัดส่วนกลุ่ม 3 โหนดที่เชื่อมกันครบวงจร สะท้อนความต่อเนื่องของโครงสร้างความรู้

ตัวชี้วัด	สูตร	คำอธิบาย
สัมประสิทธิ์การเกาะกลุ่มเฉพาะที่ (Clustering Coefficient)	$C_i = \frac{2e_i}{k_i(k_i-1)}$ k_i คือจำนวนเพื่อนบ้านของโหนด i e_i คือจำนวนเส้นเชื่อมระหว่างเพื่อนบ้าน	วัดความแน่นแฟ้นของกลุ่มความรู้รอบข้าง ว่าเชื่อมโยงกันเองหรือไม่
คะแนนความซับซ้อนของการ บูรณาการ (ICS)	$ICS = \sum(W_i \times f_i)$ w คือ น้ำหนักการบูรณาการ f คือ ความถี่	ตัวชี้วัดระดับความลึกซึ้งเชิงโครงสร้าง คำนวณจากผลรวมถ่วงน้ำหนักตามลำดับชั้นการบูรณาการ
ดัชนีความสมดุล (Balance index)	$B = -\sum(p_i \times \log_2 p_i)$ p_i คือสัดส่วนของโหนดหรือเส้นเชื่อมในแต่ละประเภท (CK, PK, TK) ต่อจำนวนทั้งหมด	วัดความสมดุลการกระจายน้ำหนักองค์ประกอบความรู้ทั้ง 3 ด้าน ประยุกต์ใช้สูตร Shannon Entropy

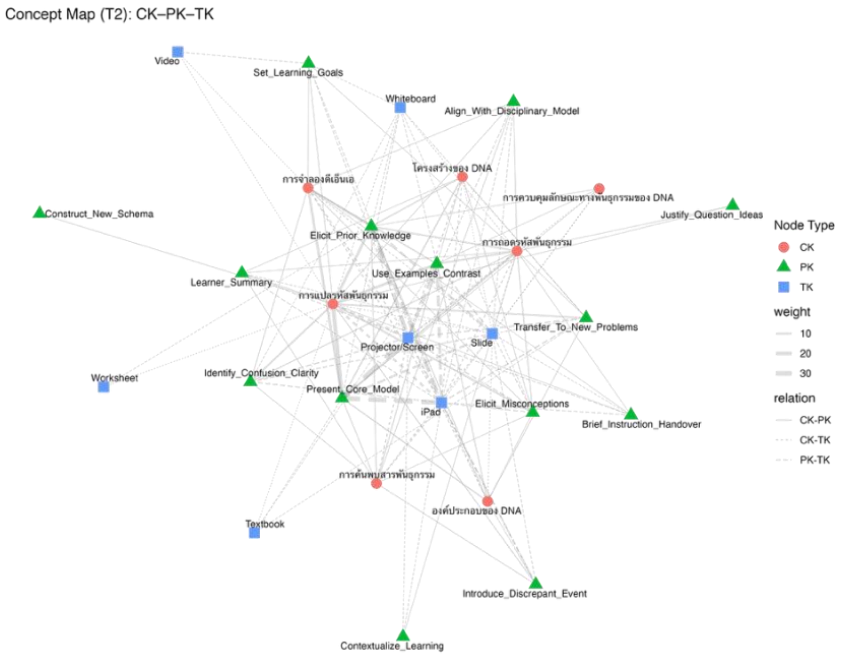
ผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1) ผลการสร้างเครือข่ายมโนทัศน์ และ 2) ผลการวิเคราะห์เครือข่าย ซึ่งจะมีการวิเคราะห์ทั้งหมด 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ การวิเคราะห์ระดับเครือข่าย (Network-Level) การวิเคราะห์ระดับโหนด (Node-Level Analysis) และการวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพและสรุปภาพรวม รายละเอียดมีดังนี้

ภาพแสดงเครือข่ายมโนทัศน์การจัดการเรียนรู้ของครูตามกรอบแนวคิด TPACK

ภาพที่ 1 เครือข่ายมโนทัศน์ของครู T1

ภาพที่ 2 เครือข่ายมโนทัศน์ของครู T2

ผลการวิเคราะห์เครือข่าย

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับเครือข่าย

ตัวชี้วัดเครือข่าย (Network Metrics)	ครูคนที่ 1 (T1)	ครูคนที่ 2 (T2)
1. โครงสร้างพื้นฐาน (Basic Structure)		
จำนวนโหนดรวม (Total Nodes)	28	28
- CK	7	7
- PK	13	14
- TK	8	7
จำนวนเส้นเชื่อม (Total Edges)	136	129
จำนวนสามเหลี่ยมบูรณาการ (Triangles)	202	175
ความหนาแน่น (Density: D)	0.36	0.34
2. ตัวชี้วัดการบูรณาการ (Integration Metrics)		
ดัชนีการบูรณาการ (TII Score)	0.28	0.26
อัตราการปิดวงสามเหลี่ยม (Closure Rate: TCR)	0.39	0.36

ตัวชี้วัดเครือข่าย (Network Metrics)	ครูคนที่ 1 (T1)	ครูคนที่ 2 (T2)
สัดส่วนการกระจายตัว (Integration Distribution)		
- TPACK (%)	59.8	57.6
- PCK (%)	14.2	18.4
- TPK (%)	15.7	15.1
- TCK (%)	10.4	8.9

จากตารางที่ จะพบว่าครูทั้งสองคนมีจำนวนมโนทัศน์รวมเท่ากัน คือ 28 เมื่อพิจารณาครู T1 มีการเชื่อมโยงมโนทัศน์ได้มากกว่าครู T2 เนื่องจากมีเส้นเชื่อมสูงถึง 136 เส้นเชื่อม ส่งผลให้ค่าความหนาแน่นของเครือข่ายสูงตามไปด้วย (D = 0.36) ในมิติของการบูรณาการทาง TPACK พบว่าครู T1 มีการบูรณาการ TPACK สูงถึง 202 วง และมีค่าดัชนีการบูรณาการ (TII = 0.28) รวมถึงอัตราการปิดวงสามเหลี่ยม (TCR = 0.39) ค่าเหล่านี้บ่งบอกว่าครู T1 มีการบูรณาการความรู้ของเนื้อหาในด้านใดด้านหนึ่งไปรวมกับด้านอื่น ๆ เข้ามาด้วย ทำให้ครู T1 มีการผสมความรู้ต่าง ๆ ที่ซับซ้อนกว่า แล้วเมื่อพิจาณาค่าสัดส่วนการกระจายตัวพบว่า ครู T1 ซึ่งค่า (TPK 15.7% , TCK 10.4%) สูง แสดงให้เห็นว่าครู T1 ใช้เทคโนโลยีผนวกกับวิธีการสอน และเทคโนโลยีผนวกเนื้อหาการสอนเป็นส่วนมาก ในทำนองเดียวกัน ครู T2 ถึงจะมีจำนวนโหนดเท่ากัน แต่เครือข่ายมีความหนาแน่นน้อยกว่าเล็กน้อย (D= 0.34) เนื่องจากมีเส้นเชื่อมเพียง 129 เส้นเท่านั้น ซึ่งแปลว่าครู T2 มีการเชื่อมโยงที่กระชับน้อยกว่าเล็กน้อย เมื่อพิจารณาการบูรณาการ พบว่าครู T2 มีการบูรณาการ TPACK 175 วง มีค่าดัชนีการบูรณาการ (TII = 0.26) และอัตราการปิดวงสามเหลี่ยม (TCR = 0.36) ค่านี้บ่งบอกว่าครู T2 มีความพยายามในการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน แต่อาจจะยังมีความซับซ้อนหรือความสมบูรณ์ของการผสมผสานองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านไม่เข้มข้นเท่ากับครู T1 อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาที่ค่าสัดส่วนการกระจายตัว พบว่าครู T2 มีค่า PCK (%) สูงถึง 18.4 ซึ่งแสดงให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวว่าครู T2 ยังคงเน้นหนักไปที่การผนวกเนื้อหาเข้ากับวิธีการสอนเป็นฐานสำคัญในการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระดับโหนด

ตัวชี้วัดระดับโหนด (Node Metrics)	ครูคนที่ 1 (T1)	ครูคนที่ 2 (T2)
สัมประสิทธิ์การเกาะกลุ่มเฉลี่ย (Avg. Clustering)	**0.45**	**0.44**
- CK Average	**0.46**	0.42
- PK Average	0.42	0.42
- TK Average	0.48	**0.51**

โหนด	ครูคนที่ 1 (T1) : แกนหลัก	ครูคนที่ 2 (T2) : แกนหลัก
Ck	การจำลองดีเอ็นเอ (18)	การแปลรหัสพันธุกรรม (20)
PK	Present Core Model (14)	Elicit Prior Knowledge (12)
TK	Slide (17)	Projector (19)

จาก

ตารางที่ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การเกาะกลุ่มเฉลี่ย ของทั้งสองคนมีค่าใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดย่อยแตกต่างกันเล็กน้อย ครู T1 จะเด่นในความรู้ด้านเนื้อหา ซึ่งหมายความว่ามีการสอนที่เนื้อหาเข้มข้น ในขณะที่ครู T2 มีจุดเด่นในด้านเทคโนโลยี และเมื่อวิเคราะห์ในส่วนของโหนดที่เป็นแกนหลักของครูทั้งสองจะมีความแตกต่างกันได้ชัด โดยครู T1 มี การจำลอง DNA เป็นแกนกลางในการสอนผ่านการอธิบายหลักการ นิยาม (Present_Core_Model) เป็นหลัก และใช้สไลด์เป็นสื่อหลัก ซึ่งสะท้อนการสอนที่เน้นการสาธิตให้เห็นภาพจริง ตรงกันข้ามกับครู T2 ที่เน้นเนื้อหา การแปลรหัสพันธุกรรม โดยให้ความสำคัญกับ การดึงหรือทบทวนความรู้เดิม (Elicit_Prior_Knowledge) มาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ โดยใช้โปรเจกเตอร์ เป็นเครื่องมือสนับสนุนหลักในการจัดการเรียนรู้เป็นหลัก

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ

มิติการเปรียบเทียบ	ครู T1	ครู T2
ดัชนีคุณภาพ (Quality Indices)		
Integration Complexity Score (ICS)	878	783
TPACK Balance Index (B)	0.97	0.95

จากตารางที่ เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่าครู T1 มีระดับความลึกซึ้งของการบูรณาการที่สูงกว่า (ICS = 878) ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างที่มีการเชื่อมโยงระดับสูง ที่เข้มข้นกว่าครู T2 (ICS = 783) สำหรับดัชนีความสมดุล พบว่าครู T1 มีค่าสูงกว่าเล็กน้อย (B = 0.97) เมื่อเทียบกับครู T2 (B = 0.95) ซึ่งบ่งบอกว่าครูทั้งสองคนมีการกระจายน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้อย่างกลมกลืนและสมดุล

โดยสรุปผลการวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์แสดงให้เห็นว่า แม้ครูทั้งสองท่านจะมีจำนวนโหนดเท่ากันและมีดัชนีความสมดุลของการกระจายน้ำหนักความรู้ที่สูงทั้งคู่ แต่การจัดการเรียนรู้ของทั้งคู่มีความแตกต่างกัน ซึ่งผลลัพธ์นี้ยืนยันว่าการวิเคราะห์เครือข่ายสามารถวิเคราะห์สารสนเทศที่ซ่อนอยู่ของครู

แต่ละคนได้อย่างชัดเจน ซึ่งประเด็นความแตกต่างเชิงโครงสร้างเหล่านี้จะถูกนำไปขยายความและอภิปรายผลในบทถัดไป

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีจุดเด่นในเรื่องของการเปลี่ยนวิธีการวัด TPACK แบบดั้งเดิมที่เป็นการรับรู้สู่การประเมินด้วยข้อมูลจริง จากคลิปการสอน เอกสารประกอบการสอน และใบงาน มาเป็นฐานในการวิเคราะห์ งานวิจัยนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าการใช้ข้อมูลเหล่านี้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ซ่อนลึกในชั้นเรียนของครูได้ ซึ่งในการวิเคราะห์ยังค้นพบอีกว่า TPACK ไม่ใช่เพียงความรู้ที่ครูมี แต่เป็นพฤติกรรมที่ครูแสดงออกมาจากการเรียนการสอนในห้องเรียนจริง ๆ Mishra & Koehler (2006) สำหรับอีกหนึ่งสิ่งที่งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากคือ การได้นำวิธีการใหม่ในการวิเคราะห์ด้วย TPACK ด้วย เครือข่ายมโนทัศน์ เพื่อแปลงโครงสร้างความรู้ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม โดยจุดเด่นของงานวิจัยนี้คือสามารถแก้ปัญหาการสร้างเครือข่ายมโนทัศน์ด้วยวิธีแบบดั้งเดิมที่ล่าช้า และเปลืองทรัพยากร ด้วยการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงอย่าง การทำเหมืองข้อความ และ โมเดลภาษาขนาดใหญ่มาทำหน้าที่เป็นตัวช่วยในการสกัดมโนทัศน์และความสัมพันธ์ อีกทั้งยังช่วยลดอคติของผู้วิจัย ต่อมาได้มีการประมวลผลร่วมกับการวิเคราะห์เครือข่าย (Network Analysis) จึงทำให้สามารถวัดค่าสถิติเชิงโครงสร้างที่สะท้อนคุณภาพการบูรณาการความรู้ได้อย่างแม่นยำ

นัยสำคัญของวิธีการสอนที่สะท้อนผ่านเครือข่ายมโนทัศน์

ผลการวิเคราะห์ในเชิงลึกแสดงให้เห็นว่า แม้ครูทั้งสองคนจะมีทรัพยากรตั้งต้นคือจำนวนโหนดที่เท่ากัน แต่โครงสร้างเครือข่ายสามารถจำแนกรูปแบบการสอน ที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน โดยครู T1 มีรูปแบบเครือข่ายที่ เน้นความเข้มข้นของเนื้อหา สะท้อนจากค่าความหนาแน่น และดัชนีความซับซ้อน (ICS) ที่สูงกว่า โดยมีโหนดแกนกลางคือ การจำลอง DNA และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการนำเสนอเพื่อขยายความเข้าใจในเนื้อหาที่ซับซ้อนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในส่วนของ ครู T2 มีรูปแบบเครือข่ายที่เน้นกระบวนการและวิธีการสอน สังเกตได้จากสัดส่วน PCK ที่สูงถึงร้อยละ 18.4 และมีโหนดแกนกลางคือ การดึงความรู้เดิม (Elicit Prior Knowledge) โดยมีการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือทางปัญญาหรือพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดระหว่างนักเรียน

วิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นว่าการใช้เครือข่ายมโนทัศน์ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการวิเคราะห์การสอนของครู ทำให้เห็นถึงกลยุทธ์การบูรณาการการสอนที่แตกต่างกันตามบริบทและเป้าหมายการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่อาจค้นพบได้ด้วยวิธีการประเมินแบบดั้งเดิม

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การส่งเสริมรูปแบบการสอนที่หลากหลายตามบริบท โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ควรกำหนดรูปแบบการสอนที่เป็นสูตรสำเร็จตายตัว แต่ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาและผู้เรียน โดยใช้ผลการวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์เป็นเครื่องมือสะท้อนคิดเพื่อปรับปรุงจุดแข็งและปิดจุดอ่อน

1.2 การปรับสู่ระบบประเมินฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคุรุสภา ควรพิจารณาการนำหลักการวิเคราะห์เครือข่ายมโนทัศน์มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการประเมินสมรรถนะครู หรือการนิเทศการสอน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการใช้ดุลยพินิจและสะท้อนสภาพจริงในชั้นเรียนได้อย่างแม่นยำ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายผลสู่การวิเคราะห์ระดับมหภาค ควรนำระเบียบวิธีวิจัยนี้ไปขยายผลกับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เพื่อสร้างเครือข่ายมโนทัศน์ของครูทั้งระบบ ซึ่งจะช่วยระบุความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิชาชีพครูในระดับนโยบายได้อย่างตรงจุด

2.2 การพัฒนาระบบประเมินผลอัตโนมัติ ควรมุ่งเน้นพัฒนาต่อยอดเป็นแพลตฟอร์มที่ให้ฟีดแบ็คแบบเรียลไทม์ เพื่อสนับสนุนกระบวนการสะท้อนความคิดของครูได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องรอรอบการประเมินจากภายนอก อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ธนากร ม่วงกล้วย, พัชระ นวลปาน, พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ, และจีระวรรณ เกษสิงห์. (2568). TPACK ในการศึกษาไทยช่วงปี 2020 - 2024. *Journal of Education and Innovation*, *27*(2), 321-335.

วิไลลักษณ์ แซ่โล้ว. (2565). *การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์โดยรูปแบบ TPACK เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สำหรับนิสิตปริญญาตรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วรงค์ศรี แสงบรรจง. (2555). *เครื่องมือและโมเดลการวัดทีแพค-เอสของนิสิตนักศึกษาครู: การพัฒนาและวิเคราะห์เปรียบเทียบโมเดลแข่งขัน* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร, ยศวีร์ สายฟ้า และกนิษฐ์ ศรีเคลือบ. (2568). การออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: การวิจัยหลักสูตรด้วยการทำเหมืองข้อความและการเรียนรู้ของเครื่อง. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, *38*(2), 91-128.

Dado, M., & Bodemer, D. (2017). A review of methodological applications of social network analysis in computer-supported collaborative learning. *Educational Research Review*, *22*, 159-180. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.08.005

Datakruroo. (2025). TidyChunking: Smart markdown chunking for text analysis [R package]. GitHub. https://github.com/datakruroo/TidyChunking

De Benito, B., Lizana, A., & Salinas, J. (2017). Using concept mapping for faculty development in the context of pedagogic frailty. *Knowledge Management & E-Learning*, *9*(3), 329. http://hdl.handle.net/11201/164658

Koehler, M. J., Mishra, P., & Yahya, K. (2007). Tracing the development of teacher knowledge in a design seminar: Integrating content, pedagogy and technology. *Computers & Education*, *49*(3), 740-762. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2005.11.012

Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, *108*(6), 1017-1054. https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x

Novak, J. D., & Cañas, A. J. (2008). The theory underlying concept maps and how to construct and use them. *Institute for Human and Machine Cognition*.

Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, *15*(2), 4-14.

Yang, T., Ren, B., Gu, C., He, T., Ma, B., & Konomi, S. (2025). Examining GPT's capability to generate and map course concepts and their relationship. *arXiv preprint arXiv*: 2504.08856. https://doi.org/10.48550/arXiv.2504.08856

Zhai, X. (2025). Generative Large Language Models for Knowledge Representation: A Systematic Review of Concept Map Generation. *arXiv preprint arXiv*: 2509.14554. https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.14554

การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชน ของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

A STUDY OF GUIDELINES FOR IMPLEMENTING EXTRACURRICULAR CLUB ACTIVITIES USING COMMUNITY AT BAN TAK “PRACHAWITTHAYAKARN” SCHOOL, BAN TAK DISTRICT, TAK PROVINCE

ภวัฐ คำภาพันธุ์[1] ภาสกร เรืองรอง[2] อนุชา กอนพ่วง[3] และนรินทร์ทิพย์ กอนพ่วง[4]
Pawat Kampapan[1*] Passakorn Ruengrongr[2] Anucha Kornpuang[3] and Narintip Kornpuang[4]

[1,2,3,4]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1,2,3,4]Factory of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000

*Corresponding author, E-mail: pawatka67@nu.ac.th โทรศัพท์ 08 4153 4168

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้วิจัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 2 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน 3) ชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 20 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” จำนวน 72 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือศึกษาชุมชน 2 ชนิด คือ ปฏิทินชุมชน และประวัติศาสตร์ชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” จากการใช้เครื่องมือสำรวจชุมชน พบว่า โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่หลากหลาย สามารถจำแนกต้นทุนชุมชนออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนมนุษย์ ต้นทุนทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม และต้นทุนทางวัฒนธรรม ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านเครือข่ายทางสังคม ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมและอาหารพื้นบ้าน อีกทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญ 2) ผลการศึกษาแนวทางดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชน ได้แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมชนโดยดำเนินงานตามวงจรการบริหารคุณภาพ PDCA (Plan–Do–Check–Act) เป็นกรอบการดำเนินงาน เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น และสนับสนุนความยั่งยืนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐาน

คำสำคัญ: แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม, ต้นทุนชุมชน, อัตลักษณ์วิถีชุมชน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study and analyze community capital of Bantak “Prachawitthayakarn” School, Bantak District, Tak Province, and 2) to study guidelines for implementing club activities based on community capital. The key informants consisted of the researcher, three members of the Basic Education School Board, two teachers, two local wisdom holders, and one parent representative. The community participants included 20 parents and 72 students from Grades 7–12 at Bantak “Prachawitthayakarn” School. The research instruments were two types of community study tools, a community calendar and community history.

The findings revealed that 1) The study and analysis of community capital of Ban Tak “Prachawitthayakharn” School, based on the use of community study tools, indicated that the school is situated in a community with diverse historical development, cultural heritage, and ways of life. Community capital could be classified into five dimensions: social capital, human capital, economic capital, environmental capital, and cultural capital. The community demonstrates strong social networks, ethnic diversity, and local wisdom in handicrafts and traditional food production, as well as significant natural resources and cultural sites. and (2) The study of the approach to implementing club activities using community capital resulted in a structured implementation framework based on the PDCA (Plan–Do–Check–Act) quality management cycle. This approach emphasizes experiential learning and active community participation, which promotes meaningful learning, strengthens local identity, and supports the sustainability of community-based learning management.

Keywords: Guidelines for Implementing Extracurricular Club Activities, Community Capital, Community Identity and Way of Life

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นการจัดการศึกษาโดยชุมชนหรือท้องถิ่น มีวัดเป็นศูนย์กลางสำคัญของการจัดการศึกษา การถ่ายทอดความรู้โดยพระสงฆ์เป็นหลักรวมทั้ง ผู้อาวุโส บิดา มารดา ปราชญ์ชาวบ้าน ช่างฝีมือ เป็นต้น ได้ร่วมกันทำหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนความรู้ต่าง ๆ แก่บุตรหลานของตนเองด้วยจึงเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เยาวชนไทยสมัยก่อนจึงได้รับทั้งภูมิธรรมและภูมิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวัด หรือพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่เก่าแก่เคียงคู่มากับชาติไทยเป็นรากฐานของระบบจริยธรรมของสังคมไทยที่เป็นที่ยอมรับยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานกันต่อ ๆ มา ด้วยเหตุนี้วัดและบ้านจึงมีบทบาทอย่างสำคัญใน การเป็นเครื่องมือที่ได้ช่วยพัฒนาชีวิตและสังคมไทยในอดีต (เยาวภา ประคองศิลป์, 2551, น. 1)

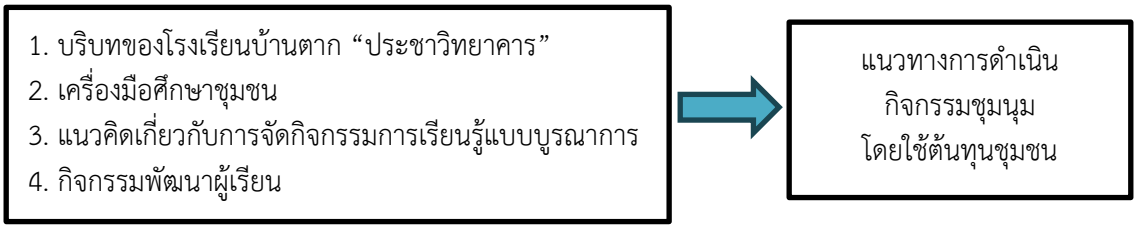
อย่างไรก็ตาม การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2464 ได้ทำให้การจัดการศึกษาเปลี่ยนสู่ระบบโรงเรียนที่มีการรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลาง แม้จะช่วยยกระดับมาตรฐานทางการศึกษา แต่กลับส่งผลให้บทบาทของชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาพื้นบ้านถูกลดทอนลง ส่งผลให้การเรียนรู้ในโรงเรียนแยกออกจากบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน ต่อมา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบครัว และภาคีเครือข่ายทางสังคม หลักการดังกล่าวนำไปสู่แนวคิดการจัดการศึกษาที่บูรณาการโรงเรียนกับชุมชนผ่านกระบวนการ “นำโรงเรียนออกสู่ชุมชนและนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน” โดยใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ อันประกอบด้วยทรัพยากร บุคคล ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย พัฒนาอัตลักษณ์วิถีชุมชนของผู้เรียน และสนับสนุนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่อย่างยั่งยืน การเรียนรู้จากต้นทุนชุมชน ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากร บุคคล ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในโรงเรียนกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน โดยการเข้าถึงและศึกษาต้นทุนชุมชนจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือการเข้าถึงชุมชน 7 ชิ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละชุมชนและสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่นั้น

จากบริบทดังกล่าว การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านภูมิปัญญา ของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐาน จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียนกับชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอัตลักษณ์วิถีชุมชนของนักเรียน ผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัติจริง การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ไม่เพียงมุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง แต่ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี และสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้เป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาที่บูรณาการโรงเรียนกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในบริบทอื่นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม หมายถึง กระบวนการวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงกิจกรรมชุมนุมของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อย่างเป็นระบบตามวงจร PDCA เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของชุมนุม บริบทของสถานศึกษา และบริบทชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและชุมชน
2. ต้นทุนชุมชน หมายถึง ทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนอำเภอบ้านตาก ซึ่งนำมาใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมชุมนุมของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนมนุษย์ ต้นทุนทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม และต้นทุนทางวัฒนธรรม
3. อัตลักษณ์วิถีชุมชน หมายถึง ลักษณะเฉพาะของวิถีชีวิต ความเชื่อ ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอบ้านตาก ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของท้องถิ่น และถูกนำมาใช้เป็นสาระสำคัญในการจัดกิจกรรมชุมนุม เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจและการตระหนักรู้ในคุณค่าของท้องถิ่นให้แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านภูมิปัญญาของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากโดยวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan)

ศึกษาทบทวนวรรณกรรม และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน คือ หมู่บ้านสันป่าลาน ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล จำแนกเป็นครูผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ โดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านภูมิปัญญาของนักเรียนโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2. ขั้นปฏิบัติ (Action)

ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองจากการสัมภาษณ์ ในพื้นที่เขตที่ตั้งของโรงเรียน บริเวณหมู่ 3, 4, 5 พร้อมทั้งใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น โดยผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือมาใช้ในการดำเนินการวิจัย จำนวน 2 เครื่องมือ ได้แก่ ปฏิทินชุมชน และประวัติศาสตร์ชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย 2) นักพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 2 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน 3) ชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 20 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” จำนวน 72 คน

3. ขั้นสังเกต (Observe)

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง มาสร้างปฏิทินชุมชน และประวัติชุมชน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อหาต้นทุนชุมชนจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนมนุษย์ ต้นทุนทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม และต้นทุนทางวัฒนธรรม

4. ขั้นสะท้อนผล (Reflect)

ผู้วิจัยดำเนินการประชุมร่วมกับโรงเรียน ตัวแทนชุมชน และตัวแทนผู้ปกครอง เพื่อนำเสนอต้นทุนชุมชนของโรงเรียนให้ที่ประชุมทราบ พร้อมทั้งช่วยกันนำเสนอความเห็นเพื่อร่วมกันสร้างแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนของโรงเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

1.1 ผลการศึกษาต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร”

โรงเรียนบ้านตาก“ประชาวิทยาคาร” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ที่ตั้ง 90/1 หมู่ที่ 4 ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก รหัสไปรษณีย์ 63120 บนเนื้อที่ทั้งหมด 5 ไร่ เปิดการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6

ชุมชนรอบโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มและที่ดอนสลับกัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขา ทำให้มีพื้นที่เกษตรกรรมจำกัด อย่างไรก็ตาม การมีแม่น้ำปิงไหลผ่านกลางอำเภอถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต การคมนาคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบกับการคมนาคมที่สะดวกผ่านถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ส่งผลให้ชุมชนมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียงและสามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างหลากหลาย

ทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชน และปฏิทินชุมชนของอำเภอบ้านตากนั้นได้สะท้อนวิถีชีวิตและกิจกรรมสำคัญตลอดรอบปี โดยเชื่อมโยงกับศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ และเศรษฐกิจฐานราก เช่น ประเพณีสงกรานต์ ตานข้าว ตานก๋วยสลาก กิ๋นฮ้าว เลี้ยงเจ้าตี้ ขึ้นธาตุเดือนเก้า(เหนือ) ประเพณีลอยกระทงสาย รวมไปถึงประเพณีทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมเหล่านี้สะท้อนระบบคุณค่า และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำหน้าที่หล่อหลอมคุณธรรมและความสามัคคีของคนในชุมชน อีกทั้งสามารถนำมาใช้เป็นต้นทุนชุมชนในการจัดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ได้อย่างมีความหมาย

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันยาวนาน อำเภอบ้านตากจึงมีต้นทุนชุมชนที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี ความเชื่อ ภาษา และเครือข่ายความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมชุมนุมของโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์วิถีชุมชนของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาต้นทุนชุมชนของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่าชุมชนมีทรัพยากรและทุนทางสังคม-วัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศ และระบบนิเวศในพื้นที่ตลอดจนทุนทางวัฒนธรรม ต้นทุนเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนกับบริบทจริงของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการและการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) อาทิ การนำประเพณีและปฏิทินชุมชนมาใช้เป็นกรอบในการจัดกิจกรรมชุมนุม การเรียนรู้ภาคสนาม และการทำโครงงานเกี่ยวกับชุมชน

การนำต้นทุนชุมชนดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ได้มีส่วนร่วมในการสืบค้นข้อมูล สังเกต วิเคราะห์ และสะท้อนคุณค่าของทรัพยากรและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านตาก นอกจากนี้ นักเรียนยังพัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการแก้ปัญหา พร้อมทั้งเกิดเจตคติที่ดีต่อชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

การใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้แตกต่างจากหลักสูตรท้องถิ่นของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในเชิงแนวคิดและกระบวนการ โดยเน้นความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วมของผู้เรียนและชุมชน และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มากกว่าการจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสามารถทำหน้าที่เสริมและต่อยอดหลักสูตรท้องถิ่นให้มีชีวิตและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้จึงไม่เพียงช่วยให้การเรียนการสอนมีความหมายและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์วิถีชุมชนให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม อันนำไปสู่การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืน

1.2 ผลการวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร”

จากการลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชนอำเภอบ้านตากเพื่อค้นหาต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่าชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายและมีคุณค่า ซึ่งสะท้อนถึงองค์ความรู้ที่สั่งสมจากประสบการณ์และการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจำแนกเป็นต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนมนุษย์ ต้นทุนทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม และต้นทุนทางด้านวัฒนธรรม ดังนี้

1.2.1 ต้นทุนทางสังคม

ชาวบ้านตากมีทั้งคนที่อยู่กันมาแต่ดั้งเดิม ภายหลังมีคนจากภาคเหนือที่คนบ้านตากเรียกว่า “ลาว” มาจากอำเภอฮอด อำเภอจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง นอกจากนี้ยังมีพวกลาวจากเวียงจันทน์อพยพลงเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านตาก ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนกระจายไปทั่วตำบลทุ่งกระเชาะ และตำบลท้องฟ้า นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนชาติอื่น ๆ เข้ามาตั้งหลักแหล่งมีหลายเชื้อชาติ เช่น จีน อินเดีย พม่า ขมุ มอญ ม้ง และกะเหรี่ยง ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์นั้นก็มีวิถีชีวิต และประเพณีที่แตกต่างกัน แต่ด้วยความที่อยู่ร่วมกันในลักษณะพึ่งพิงอิงกัน มีการเข้าไปมีส่วนร่วมในประเพณีต่าง ๆ ทำให้แต่ละชาติพันธุ์นั้นได้กิจกรรมร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบเครือญาติขึ้น

1.2.2 ต้นทุนทางมนุษย์

ภูมิปัญญาที่มาจากปราชญ์ชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านหัตถกรรมและการแปรรูปอาหารพื้นถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างชัดเจน ได้แก่ งานเครื่องจักสาน การทอผ้าเกล็ดเต่า หมวกใบลาน งานกะลามะพร้าวและกระถางต้นไม้ รวมถึงการสานแห ซึ่งล้วนใช้วัสดุจากธรรมชาติและแรงงานฝีมือในท้องถิ่น ควบคู่กับภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน เช่น เต้าเจี้ยว ข้าวหมาก ข้าวแคบ น้ำตาลสด และขนมทองพับ ตลอดจนงานประดิษฐ์โคมตุง ภูมิปัญญาเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการดำรงชีพของชุมชนเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาใช้

เป็นต้นทุนชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการต่อยอดงานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

1.2.3 ต้นทุนทางเศรษฐกิจ

ผลผลิตทางการเกษตร ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าเกณฑ์ สาเหตุมาจากดินมีความอุดมสมบูรณ์น้อย น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในฤดูแล้ง นอกจากนี้ยังไม่มีตลาดกลางระดับท้องถิ่นเป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ราคาต่ำ อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังมีการต่อยอดผลผลิตทางการเกษตรและทรัพยากรในท้องถิ่นผ่านการแปรรูปและการผลิตสินค้าพื้นบ้าน ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชนอำเภอบ้านตาก

สินค้าพื้นบ้านที่สะท้อนภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ท้องถิ่น ได้แก่ ข้าวแคบเต้าเจี้ยว ไส้เมี่ยง ครกหินแกรนิต และผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นลาน ซึ่งได้รับการพัฒนาเป็นของฝากและสินค้าชุมชน สินค้าเหล่านี้ไม่เพียงสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ การผลิตและจำหน่ายสินค้าชุมชนยังเอื้อต่อการรวมกลุ่มของคนในชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

1.2.4 ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม

ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายและมีคุณค่าในอำเภอบ้านตาก มีแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ 1) อุทยานแห่งชาติดอยสอยมาลัย-ไม้กลายเป็นหิน (เตรียมการ) 2) แหล่งหินแกรนิตที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ 3) หนองเล่ม ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติของชุมชน 4) น้ำตกแก่งห้วยตาก และ 5) วนอุทยานห้วยแม่ไข ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศ แหล่งธรรมชาติเหล่านี้ไม่เพียงมีบทบาทในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม แต่ยังสามารถนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติศึกษา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2.5 ต้นทุนทางด้านวัฒนธรรม

ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและทรงคุณค่า สะท้อนพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แหล่งโบราณคดี และศาสนสถานที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์เมืองตากเก่า เจดีย์ยุทธหัตถีพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เสาหลักเมือง เจดีย์ท่าชัย โองโมงธรรมศุทธิ เจดีย์เจ็ดยอด วัดพระบรมธาตุบ้านตาก วัดพระพุทธบาทดอยโล้น วัดพระพุทธบาทดอยงู และวัดพระธาตุน้อยดอยเจดีย์ ซึ่งล้วนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และศูนย์รวมศรัทธาทางพระพุทธศาสนาของชุมชน

นอกจากนี้ มีประเพณีและพิธีกรรมที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งประเพณีที่เกี่ยวของกับพระพุทธศาสนา และประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งสะท้อนคุณค่าทางสังคม ความสามัคคี และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประเพณีเหล่านี้ไม่เพียงทำหน้าที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน แต่ยังเป็นพื้นที่การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต

ต้นทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมของสถานศึกษา โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และประเพณีท้องถิ่นเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น การตระหนักรู้ในคุณค่าทางวัฒนธรรม และการสืบสานอัตลักษณ์วิถีชุมชนอย่างยั่งยืน

2. แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชน

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลต้นทุนชุมชนมาแล้ว ทางผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดการประชุมเพื่อพูดคุย สอบถาม ถึงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย 1) นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย 2) นักพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 2 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน เพื่อให้ได้มาถึงซึ่งข้อสรุปในการจัดกิจกรรมชุมนุม ได้ผลสรุปว่า ในการจัดกิจกรรมชุมนุมจะเลือกต้นทุนทางด้านมนุษย์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถกรรม และต้นทุนทางด้านวัฒนธรรม โดยบูรณาการการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา คุณธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่นนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมชุมนุม ให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน และตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง ผ่านประสบการณ์ตรง ฝึกทักษะการคิด การทำงานร่วมกัน และการลงมือปฏิบัติจริง โดยดำเนินงานตามวงจรการบริหารคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) อย่างเป็นระบบ ดังนี้

2.1 ขั้นวางแผน (Plan)

กำหนดการจัดกิจกรรมชุมนุมโดยปราชญ์ชาวบ้านด้านงานจักสาน และหัตถศิลป์พื้นบ้าน ให้มีการสอดแทรกความเชื่อ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน-วัด-ชุมชน โดยมีเป้าหมายพัฒนานักเรียนให้เข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านงานหัตถศิลป์ ตระหนักถึงบทบาทของความเชื่อ ศาสนา เพื่อหล่อหลอมคุณธรรม และวิถีชีวิตเข้าด้วยกัน ซึมซับคุณธรรม เพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ท้องถิ่น และเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง ผ่านรูปแบบกิจกรรม “เรียนรู้จากช่าง-เชื่อมโยงอดีต-สะท้อนคุณค่า-สร้างอัตลักษณ์” โดยให้ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

2.2 ขั้นดำเนินการ (Do)

กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้หัตถกรรมจากปราชญ์ชาวบ้าน

ให้นักเรียนเรียนรู้กระบวนการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านจากปราชญ์ชุมชน โดยศึกษาที่มา วัสดุ อุปกรณ์ ลวดลาย และความหมายเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

กิจกรรมที่ 2 เชื่อมโยงศาสนา ความเชื่อ และคุณธรรม

เรียนรู้บทบาทของวัด ศาสนา และความเชื่อ ในการสืบสานภูมิปัญญา โดยสนทนาแลกเปลี่ยนกับพระสงฆ์ และผู้นำทางความเชื่อ เรื่องคุณธรรมที่แฝงอยู่ในงานหัตถกรรม

กิจกรรมที่ 3 ลงมือปฏิบัติและสร้างสรรค์ผลงาน

นักเรียนสร้างชิ้นงาน หรือผลงานหัตถกรรม โดยให้นักเรียนประยุกต์เพื่อต่อยอดงานให้มีความยั่งยืน และสามารถนำไปใช้ได้จริง ผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการร่วมมือ ความรับผิดชอบ

2.3 ขั้นตรวจสอบและประเมินผล (Check)

มีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การสังเกตพฤติกรรม การสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียน ชิ้นงานหรือผลงานจากกิจกรรม รวมถึงการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น นักเรียน ครู และปราชญ์ชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความสำเร็จของกิจกรรมในด้านการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการตระหนักรู้ในคุณค่าของท้องถิ่น

2.4 ขั้นปรับปรุงและพัฒนา (Act)

นักเรียน ครู และปราชญ์ชาวบ้าน ร่วมสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม แลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะ สิ่งที่ควรปรับปรุง และสิ่งที่ควรต่อยอด และนำผลที่ได้มาปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกัลป์บริบทและศักยภาพของนักเรียน เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดกิจกรรม คือ นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม เสริมสร้างจิตสำนึกในการรักและหวงแหนอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชน อีกทั้งโรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์อันดี และพึ่งพาอาศัยกันอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่าโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” ตั้งอยู่ในบริบทชุมชนที่มีความหลากหลายด้านภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยมีศาสนา ประเพณี และความเชื่อดั้งเดิมเป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตชุมชน บริบทดังกล่าวเอื้อต่อการนำทรัพยากรและองค์ความรู้ท้องถิ่นมาใช้เป็นฐานการเรียนรู้ เนื่องจากโรงเรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน และสามารถบูรณาการบริบทพื้นที่เข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนด้านปฏิทินชุมชน ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ชี้ให้เห็นว่าชุมชนอำเภอบ้านตากมีอัตลักษณ์และองค์ความรู้ที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ทั้งในมิติศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ และเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นต้นทุนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะการส่งเสริมอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ

กล่าวโดยสรุป การใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านตาก “ประชาวิทยาคาร” เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และมีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อันนำไปสู่การอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ปัณฑิตา ไชยโย (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองน่าน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมผ่านฐานการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านฐานการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

2. ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐาน และบริหารจัดการตามวงจร PDCA พบว่า รูปแบบการดำเนินงานดังกล่าวมีความเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทจริงของผู้เรียนและชุมชน ขั้นวางแผนที่เริ่มจากการศึกษาบริบทและสำรวจต้นทุนชุมชน ช่วยให้การออกแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้นักเรียน และปราชญ์ชาวบ้าน มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้กิจกรรมชุมนุมมีความหมายและตอบสนองเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน

ในขั้นดำเนินการ การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์จริงได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ขั้นตรวจสอบและประเมินผลช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเห็นพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านทักษะ การมีส่วนร่วม และการตระหนักรู้ในคุณค่าของท้องถิ่น นอกจากนี้ ขั้นปรับปรุงและพัฒนาทำให้กิจกรรมชุมนุมสามารถนำผลสะท้อนกลับไปพัฒนาอย่างต่อเนื่องและขยายผลสู่การจัดการเรียนรู้ในระดับหรือกลุ่มสาระอื่นได้

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนตามวงจร PDCA เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการของผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันนำไปสู่ความยั่งยืนของการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนในระยะยาว สอดคล้องกับ จิราพรรณ บูรณพันธ์ (2568) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนสามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนตามวงจร PDCA ไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากบริบทจริงและเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้แก่นักเรียนอย่างเป็นระบบ

1.2 ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความยั่งยืนในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมโดยใช้ต้นทุนชุมชนต่อทักษะหรือคุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียน เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น หรือทักษะศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เห็นผลลัพธ์เชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังโรงเรียนหรือชุมชนที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ต้นทุนชุมชนให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับบริบทที่แตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

จิราพรรณ บูรณพันธ์. (2568). *แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปัณฑิตา ไชยโย. (2565). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองน่าน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เยาวภา ประคองศิลป์. (2551). *ความจำเป็นของการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน.* เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการทางการศึกษา เรื่องจำเป็นจริงหรือกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เรณู วิชาศิลป์. (2562). *วันวานที่บ้านตาก.* เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

สำนักงานจังหวัดตาก. (2568, 3 มีนาคม). *บ้านตาก.* http://web.tak.go.th/page/amphur/2/

การพัฒนาเครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา
THE DEVELOPMENT OF A READINESS ASSESSMENT FOR THE TRANSITION FROM PRIMARY TO SECONDARY SCHOOL

ภัทราพร แย้มยิ้ม[1*] และ ชุติมา สุรเศรษฐ[2]
Patrapon Yaemyim [1*] and Chutima Suraseth[2]

[1,2]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2] Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: poonptpyy@gmail.com โทรศัพท์ 08 1682 8194

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา โดยอิงกรอบการรับรู้ความท้าทายและภัยคุกคามตามแบบสอบถาม ITCT (Sirsch, 2003) และทฤษฎีความเครียดเชิงปฏิสัมพันธ์ (Folkman & Lazarus, 1986) เพื่อประยุกต์ใช้กับผู้เรียนไทยในโรงเรียนสาธิตในกำกับของรัฐ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองใช้แบบวัด (try out) คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน คัดเลือกแบบเจาะจง แบบวัดประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสังคมและสภาพแวดล้อม โดยแยกเป็น 6 มิติ (ความท้าทายและภัยคุกคาม) รวม 48 ข้อ ใช้มาตรประมาณค่า 4 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า I-CVI เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในมีค่าแอลฟาครอนบาครวม .947 และรายองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .826-.908 ค่าอำนาจจำแนก (CITC) อยู่ในช่วง -.060 ถึง .838 โดยมีข้อคำถามผ่านเกณฑ์ 45 ข้อ และไม่ผ่าน 3 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงถ้อยคำเพื่อให้ชัดเจนและสอดคล้องกับทิศทางการวัด ส่งผลให้ได้เครื่องมือฉบับสุดท้าย 48 ข้อ ผลการวิจัยชี้ว่าแบบวัดมีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยง และความสามารถในการจำแนก สามารถใช้ประเมินความพร้อมก่อนการเปลี่ยนผ่าน และเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการคัดกรองและการวางแผนสนับสนุนผู้เรียนรายบุคคล รวมถึงการออกแบบโปรแกรมส่งเสริมความพร้อมช่วงเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนต่อไป

คำสำคัญ: ความพร้อมในการเปลี่ยนผ่าน เครื่องมือวัด ประถมศึกษา

Abstract

This study aimed to develop and examine the quality of a Transition Readiness Scale for students moving from primary to secondary education. The scale was developed based on the Impending Transition to Secondary School Perceived as a Challenge and Threat (ITCT) framework (Sirsch, 2003) and the Transactional Theory of Stress (Folkman & Lazarus, 1986), and was adapted to the Thai context of a publicly supervised demonstration school. The try-out sample comprised 40 Grade 6 students, selected through purposive sampling. The instrument covers three domains Academic, Emotional and Mental, and Social and Environmental and assesses perceptions in two appraisal dimensions (challenge and threat), yielding six dimensions in total with 48 items rated on a 4-point Likert scale. Content validity was evaluated by three experts, and the results showed an I-CVI of 1.00 for all items. Internal consistency reliability was high (Cronbach’s alpha = .947 overall), with domain-level alphas ranging from .826 to .908. Item discrimination assessed using corrected item–total correlation (CITC) ranged from -.060 to .838; 45 items met the criterion, while three items did not and were revised to improve clarity, alignment with measurement direction, and coverage of the construct, resulting in a final 48-item version. Overall, findings indicate that the developed scale demonstrates strong content validity, internal consistency, and discriminative capacity, supporting its use for assessing students’ readiness prior to transition and for informing screening, individualized support planning, and evidence-based transition support program design in schools.

Keywords: transition readiness, measurement instrument, primary education

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาเป็นช่วงรอยต่อสำคัญในพัฒนาการและเส้นทางการศึกษาของผู้เรียน เนื่องจากต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงพร้อมกันทั้งด้านวิชาการ อารมณ์และจิตใจ ตลอดจนสังคมและบริบทแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งอาจส่งผลเชิงบวกหรือเชิงลบต่อผลลัพธ์ระยะยาวของผู้เรียน (Jindal-Snape et al., 2023) งานวิจัยชี้ว่า ความสามารถในการปรับตัวในช่วงเปลี่ยนผ่านสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการเรียน สุขภาวะทางอารมณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับมัธยมศึกษา (Evangelou et al., 2008; Symonds & Galton, 2014) โดยรอยต่อนี้มักมาพร้อมความท้าทายด้านวิชาการ เช่น เนื้อหายากขึ้น ครูหลายวิชา ตารางเรียนซับซ้อน และความคาดหวังสูงขึ้น (Rice

et al., 2011) รวมถึงความวิตกกังวลต่อโรงเรียนและเพื่อนใหม่ ซึ่งส่งผลต่อความมั่นใจและทัศนคติต่อโรงเรียน (Jindal-Snape & Rienties, 2016; Zeedyk et al., 2003) ขณะเดียวกัน การปรับตัวทางสังคมและสภาพแวดล้อม เช่น การสร้างความสัมพันธ์ใหม่ วัฒนธรรมโรงเรียนมัธยม และระบบสนับสนุนในโรงเรียน มีบทบาทต่อความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของผู้เรียน (Martins et al., 2024) ผู้เรียนที่มีความพร้อมสูงจึงมักปรับตัวได้ดี มีแรงจูงใจและทักษะสังคมที่เหมาะสม ขณะที่ผู้เรียนที่ขาดความพร้อมมีแนวโน้มเกิดปัญหาพฤติกรรม ผลสัมฤทธิ์ลดลง และการถอนตัวจากโรงเรียน (Bagnall et al., 2020; Coelho et al., 2017)

แม้ต่างประเทศมีเครื่องมือเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านหลายฉบับ เช่น SCQ (Rice et al., 2011), ITCT (Sirsch, 2003), TSSQ (West et al., 2010) และ SDQ (Goodman, 1997) แต่ส่วนใหญ่มุ่งวัดเฉพาะด้าน ทำให้ยังมีช่องว่างของเครื่องมือที่ประเมิน “ความพร้อมในการเปลี่ยนผ่าน” แบบองค์รวมครอบคลุมมิติวิชาการ อารมณ์และจิตใจ และสังคมและสภาพแวดล้อมภายใต้กรอบแนวคิดเดียวกัน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียน ป.6 สำหรับประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นแนวทาง/โปรแกรมสนับสนุนการปรับตัว มากกว่าการพัฒนาเครื่องมือวัดโดยตรงที่มีกรอบทฤษฎีชัดเจนและผ่านการตรวจสอบคุณภาพทางจิตพิสัยอย่างเป็นระบบ (ดลฤดี บุญชู และศรสลัก นิ่มบุตร, 2566; โชติกา กังสนันท์, 2564) สอดคล้องกับแนวคิด MMT ของ Jindal-Snape (2016) ที่มองการเปลี่ยนผ่านเป็นกระบวนการหลายมิติซึ่งส่งผลต่อกัน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาแบบวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมสู่มัธยมศึกษาที่ครอบคลุม3 ด้าน ดังกล่าว และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยง และอำนาจจำแนก เพื่อให้ได้เครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับประเมินความพร้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างเป็นรูปธรรมและเชื่อถือได้ ตลอดจนสนับสนุนการวางแผนพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบตามแนวทางการศึกษาไทย(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ความสำคัญของการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา

การเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตนักเรียนช่วงวัย 10-13 ปี ซึ่งเป็นระยะพัฒนาการที่ละเอียดอ่อน ผู้เรียนต้องปรับตัวจากบริบทการเรียนรู้ที่คุ้นเคยในระดับประถมซึ่งมีครูประจำชั้นดูแลใกล้ชิด ไปสู่ระบบมัธยมศึกษาที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การเรียนแบบแบ่งกลุ่มวิชา ครูหลายคน และความคาดหวังทางวิชาการที่สูงขึ้น (Evangelou et al., 2008; Jindal-Snape et al., 2021) งานวิจัยชี้ว่าการเปลี่ยนผ่านอาจกระทบทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมั่นใจในตนเอง ความผูกพันกับโรงเรียน และสุขภาวะทางจิตใจ (Abrams et al., 2009; Bagnall et al., 2024; Hopwood, 2016) โดยหากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมอาจนำไปสู่การถอนตัวจากการเรียนและความเสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษาในระยะยาว (Hanewald, 2013; Rice et al., 2011) แม้ภาพรวมการจัดการเรียนรู้ของสองระดับอาจดูคล้ายกัน แต่ในทางปฏิบัติผู้เรียนต้องปรับตัวอย่างมาก ทั้งต่อโครงสร้างโรงเรียนใหม่และต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองเมื่อก้าวเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น

ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ จึงทำให้ช่วงรอยต่อดังกล่าวเป็นความท้าทายที่ควรได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบ (กุลทัต หงส์ชยางกูร และคณะ, 2552; ยศวีร์ สายฟ้า, 2557; Rice et al., 2011)

การสังเคราะห์องค์ประกอบของการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านแนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบ ตลอดจนเครื่องมือวัดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา พบว่า มีการศึกษาจากหลากหลายบริบทโดยใช้กรอบแนวคิดที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการใช้ทฤษฎีและแบบจำลองที่หลากหลาย แต่งานวิจัยจำนวนมากต่างสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยร่วมบางประการที่ส่งผลต่อความพร้อมและประสบการณ์ของนักเรียนในช่วงการเปลี่ยนผ่าน ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดกลุ่มองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือและกิจกรรมสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปรายละเอียดไว้ในตารางที่ 1

ตัวเลขที่ปรากฏในช่องของตาราง หมายถึงลำดับขององค์ประกอบ ที่ผู้วิจัยถอดออกมาจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยแต่ละฉบับตามการนำเสนอของผู้เขียนต้นฉบับ โดยเลข 1 คือ องค์ประกอบที่ถูกกล่าวถึงหรือจัดลำดับเป็นอันดับแรก เลข 2 คือ อันดับถัดไป และเรียงต่อไปตามลำดับ ทั้งนี้ หากแหล่งอ้างอิงใดไม่ได้ระบุลำดับไว้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยกำหนดลำดับจากการจัดเรียงหัวข้อหรือการปรากฏก่อน-หลังในเนื้อหาของเอกสารนั้น

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา พบว่าองค์ประกอบที่มีความถี่มากที่สุด ได้แก่ ด้านสังคมและสภาพแวดล้อม ด้านวิชาการ และด้านอารมณ์และจิตใจ และสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการเปลี่ยนผ่านที่มีความซับซ้อน ครอบคลุมทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของผู้เรียน องค์ประกอบทั้ง 3 มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านของ Schlossberg โมเดลการเปลี่ยนผ่านของ Bridges รวมถึงทฤษฎี ELT และ MMT ซึ่งต่างเน้นบทบาทของบริบททางสังคม ความคาดหวังทางวิชาการ และประสบการณ์ด้านอารมณ์ในช่วงเปลี่ยนผ่าน ผู้วิจัยจึงจัดลำดับองค์ประกอบโดยพิจารณาจากการผสมผสานระหว่างแนวคิดทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ ได้แก่ ด้านวิชาการเป็นลำดับแรกในฐานะเป้าหมายหลักของระบบการศึกษา รองลงมาคือด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวและการเรียนรู้ และด้านสังคมและสภาพแวดล้อมเป็นลำดับสุดท้ายในฐานะบริบทภายนอกที่ส่งผลต่อองค์ประกอบอื่น ๆ

เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้มีความชัดเจนในการกำหนดขอบเขตของแนวคิด ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีและเสาเครื่องมือวัดในงานวิจัยต่าง ๆ สามารถสรุปองค์ประกอบของการเปลี่ยนผ่านเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านอารมณ์ และจิตใจ และด้านสังคมและสภาพแวดล้อม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา

องค์ประกอบ	นักวิชาการ												ความถี่	ลำดับ
	แนวคิดและทฤษฎี			องค์ประกอบ				เครื่องมือวัด						
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
1. สังคมและสภาพแวดล้อม														**15**	**2**
- สถานการณ์	1														
- การสนับสนุน	3														
- การเปลี่ยนผ่านในชีวิตประจำวัน		2													
- มิติสังคม			2							2					
- มิติทางวัฒนธรรมและบริบท			3												
- การจัดโครงสร้างโรงเรียนใหม่					2										
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม						2									
- ความท้าทายด้านสังคม							2								
- ภัยคุกคามด้านสังคม							4								
- สถานการณ์ทางสังคม								2							
- ด้านสังคม													2		
- ด้านสิ่งแวดล้อม													4		
- ด้านผู้ช่วยเหลือ										4					
- ด้านวิถีชีวิต												2			
2. ด้านโครงสร้าง														**4**	**4**
- มิติเชิงระบบ			4												
- การจัดโครงสร้างโรงเรียนใหม่					2										
- การสื่อสารระหว่างโรงเรียนประถมและมัธยม					5										
- มิติด้านโครงสร้างและการจัดการ										3					
3. ด้านวิชาการ										1			1	**10**	**3**
- การเปลี่ยนผ่านด้านวิชาการ		1													
- พื้นฐานวิชาการ						1									
- มิติการเรียนรู้			5												
- ความพร้อมด้านวิชาการพื้นฐาน					1										
- ความต่อเนื่องทางหลักสูตร									5						
- ความท้าทายด้านวิชาการ							1								
- ภัยคุกคามด้านวิชาการ							3								
- ความเป็นอยู่ที่ดีด้านวิชาการ											1				
4. ด้านสภาพอารมณ์และจิตใจ														**19**	**1**
- ตัวบุคคล	2														
- กลยุทธ์เผชิญ	4														
- มิติทางบุคคล			1												

องค์ประกอบ	นักวิชาการ												ความถี่	ลำดับ
	แนวคิดและทฤษฎี			องค์ประกอบ				เครื่องมือวัด						
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
- ความสามารถในการจัดการตนเองและการวางแผน				1										
- ทักษะการสื่อสาร				2										
- ความตระหนักรู้ด้านอารมณ์				4										
- การสนับสนุนทางอารมณ์และสังคม														
- การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่าน					3									
- ด้านสภาพอารมณ์และจิตใจของนักเรียน					4									
- กฎและข้อคาดหวังใหม่ ๆ						3								
- นักเรียนคนอื่น ๆ								1						
- การสร้างมิตรภาพใหม่และการเพิ่มความมั่นใจในตนเอง								3						
- การปรับตัวเข้าสู่ชีวิตในโรงเรียนมัธยม									1					
- ความสนใจที่เพิ่มขึ้นต่อการเรียนและโรงเรียน									2					
- ความสามารถในการปรับตัวต่อกิจวัตรใหม่ในโรงเรียน									3					
- ด้านส่วนตัว									4					
- ความเป็นอยู่ที่ดีด้านสังคม-อารมณ์											2		3	
- ความพร้อมทางจิตใจและคุณค่าภายใน												1		
- การควบคุมตนเองและสติรู้												3		

หมายเหตุ: *A= Schlossberg (1981) B= Jindal-Snape & Ingram (2013) C= Jindal-Snape (2016) D=Adams (2008) E= Zeedyk et al. (2003) F=โชติกา กังสนันท์ (2562) G= Sirsch (2003) H=Thomasson et al. (2006) I= Evangelou et al. (2008) J= Smith et al. (2008) K=Garner & Moots (2018) L= Bharara, G., & Duncan, S. (2024) M= Bagnall et al. (2025)
**ตัวเลขในตารางแสดงลำดับองค์ประกอบของแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ

1. ด้านวิชาการ (Academic Domain) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวต่อรูปแบบการเรียนรู้เชิงวิชาการที่มีความซับซ้อนและหลากหลายในระดับมัธยมศึกษา (Akos, 2002; Evangelou et al., 2008) เช่น ความยากของเนื้อหาวิชา การเรียนกับครูประจำวิชาที่หลากหลาย วิธีการเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งรวมถึงความเข้าใจในบทเรียน การจัดการปริมาณงาน ความมั่นใจในความสามารถ

ของตนเอง การตอบสนองต่อความคาดหวังด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคาดหวัง ของครูและครอบครัว ความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการตั้งเป้าหมายด้านการเรียนอย่างเหมาะสม (Adams, 2008; Zeedyk et al., 2003)

2. ด้านอารมณ์และจิตใจ (Emotional and Mental Domain) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตน ทั้งด้านความรู้สึกและภาวะจิตใจ เช่น ความกลัว ความวิตกกังวล ความมั่นใจในตนเอง การปรับตัวต่อบทบาทใหม่ และการสร้างอัตลักษณ์ในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้และการสร้างความสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมใหม่ (Jindal-Snape & Cantali, 2019; Rice et al., 2011) รวมไปถึงการวางแผนรับมือกับสถานการณ์ การใช้วิธีการที่ยืดหยุ่นเพื่อปรับตัวในการจัดการและควบคุมอารมณ์ การแก้ปัญหา และการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น หากนักเรียนมีทักษะดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถจัดการกับความเครียด ความไม่แน่นอน และแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การเปลี่ยนผ่านมีแนวโน้มราบรื่นมากขึ้น (Gutman & Eccles, 2007; Rice et al., 2011; Schlossberg, 1981; Skinner & Zimmer-Gembeck, 2007)

3. ด้านสังคมและสภาพแวดล้อม (Social and Environmental Domain) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวต่อบริบทภายนอกที่ส่งผลต่อนักเรียนในช่วงเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่ ครูใหม่ ความพร้อมของระบบสนับสนุนในโรงเรียน เช่น กิจกรรมแนะแนว ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียนรู้ ตลอดจนการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อาคารเรียนใหม่ ตารางเรียนใหม่ และวัฒนธรรมในโรงเรียนใหม่ (Pratt & George, 2005; Zeedyk et al., 2003) ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจและเอื้อต่อการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาเครื่องมือที่สามารถใช้วัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ครอบคลุมทุกมิติ มีคุณภาพ สามารถวัดความพร้อมของนักเรียนได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยมีการพัฒนาเครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา แล้วนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาหาคุณภาพของเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นทั้งด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาที่มีคุณภาพ

1. ประชากรและตัวอย่างวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัย

ในกำกับของรัฐ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 262 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้แบบวัด (try out) คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) และเป็นผู้ยินยอมให้ข้อมูลในการวิจัย จำนวน 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาโดยอิงโครงสร้างของแบบสอบถาม ITCT (Sirsch, 2003) ภายใต้โครงการ Vienna School Transition Study (VSTS) ประเทศออสเตรีย ซึ่งประเมินการรับรู้ของผู้เรียนต่อการเปลี่ยนผ่านว่าเป็น “ความท้าทาย” หรือ “ภัยคุกคาม” ตามทฤษฎีความเครียดเชิงปฏิสัมพันธ์ของ Lazarus และ Folkman (1984) ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดดังกล่าวกับบริบทผู้เรียนไทย โดยสังเคราะห์องค์ประกอบความพร้อมเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสังคมและสภาพแวดล้อม แต่ละด้านสะท้อน 2 มิติ (challenge/threat) มิติละ 8 ข้อ รวม 48 ข้อ ใช้มาตรประมาณค่า 4 ระดับ (4 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) โดยข้อคำถามเชิงบวกให้คะแนนตามลำดับ และข้อคำถามเชิงลบให้คะแนนย้อนกลับก่อนรวมคะแนน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาที่สร้างขึ้น มีการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้**การวิเคราะห์ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (content validity index)** ใช้ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านประถมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล และ**ความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน** (internal consistency reliability) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) นอกจากนี้ มีการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อคำถามรายข้อกับข้อคำถามอื่น ๆ ทั้งฉบับ (corrected item-total correlation)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อและส่งหนังสือเพื่อขออนุญาตโรงเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยผู้วิจัยเอง และคัดเลือกนักเรียนจากการเลือกแบบเจาะจง และเป็นผู้ยินยอมให้ข้อมูลในการวิจัย จำนวน 40 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา และความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน ซึ่งด้านความตรงเชิงเนื้อหา คำนวณค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (I-CVI) โดยใช้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) และวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือ (corrected item-total correlation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 29

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาเครื่องมือตรวจความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา

การพัฒนาเครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาในครั้งนี้ เป็นการนำกรอบแนวคิดการรับรู้ความท้าทายและภัยคุกคามต่อเหตุการณ์ตามแบบสอบถาม ITCT ของ Sirsch (2003) ซึ่งอิงทฤษฎีความเครียดเชิงปฏิสัมพันธ์ของ Lazarus และ Folkman (1984) มาประยุกต์ใช้กับบริบทการประเมินความสามารถของผู้เรียนไทยในการปรับตัวสู่โรงเรียนมัธยมศึกษา ในการวิจัยนี้ เป็นการสร้างแบบวัดที่มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Likert scale) 4 ระดับ ซึ่งแบ่งเป็นข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของความพร้อมในการเปลี่ยนผ่าน ครอบคลุม 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสังคมและสภาพแวดล้อม ซึ่งแต่ละองค์ประกอบพัฒนาให้สะท้อนการรับรู้ทั้งด้านความท้าทายและด้านภัยคุกคาม รวมเป็น 6 มิติ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามสำหรับแต่ละมิติไว้ 8 ข้อ รวมทั้งหมด 48 ข้อ โดยแบ่งเป็นข้อคำถามเชิงบวก จำนวน 24 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบจำนวน 24 ข้อ

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา

ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความต้องเชิงเนื้อหา เป็นการพิจารณาความถูกต้องสอดคล้องของเครื่องมือกับนิยามและวัตถุประสงค์ของการวัด พิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความชัดเจนของเครื่องมือและภาษาที่ใช้ พบว่า ผลการประเมินดัชนีความตรงของเครื่องมือวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านประถมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ค่าดัชนี I-CVI ของข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 1

ผลการตรวจสอบความเที่ยง

ผลการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้น พบว่า แบบวัดความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคในภาพรวมเท่ากับ .947 เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า ด้านวิชาการมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ .826 ด้าน อารมณ์และจิตใจ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ .908 และด้านสังคมและสภาพแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ .884

นอกจากนี้ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อคำถามรายข้อกับข้อคำถามอื่น ๆ ทั้งฉบับ พบว่า แบบสอบถามสมรรถนะครูสะเต็มที่พัฒนาขึ้นมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง -.060 - .838 อย่างไรก็ตาม พบว่ามีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 45 ข้อ และมีข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 3 ข้อ ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับปรุง

ถ้อยคำของข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ เพื่อให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับทิศทางของการวัดและครอบคลุมนิยาม ส่งผลให้ได้เครื่องมือฉบับสุดท้ายจำนวน 48 ข้อ

อภิปรายผล

ข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์อำนาจจำแนกส่วนหนึ่งอยู่ในมิติภัยคุกคาม (threat) ซึ่งเป็นข้อความเชิงลบสะท้อนความกังวล ความกลัว และการมองรอยต่อเป็นความเสี่ยง ลักษณะของข้อคำถามดังกล่าวอาจทำให้ผู้เรียนลังเลหรือเลือกตอบแบบค่ากลางเพื่อหลีกเลี่ยงการยอมรับความรู้สึกเชิงลบ ส่งผลให้การกระจายคะแนนแคบและความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมลดลง นอกจากนี้ข้อคำถามกลุ่มภัยคุกคามมีความเสี่ยงต่อความกำกวมของถ้อยคำหรือการตีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ความสามารถในการรับรู้อารมณ์และการสะท้อนตนเองยังหลากหลาย หากถ้อยคำมีความเป็นนามธรรมสูงหรือใช้ถ้อยคำรุนแรงเกินวัย อาจทำให้คะแนนไม่สะท้อนความแตกต่างของระดับความพร้อมจริง ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นข้อเรียนรู้ในการพัฒนาเครื่องมือว่า ข้อคำถามภัยคุกคามควรใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม เหมาะสมกับวัย และระบุสถานการณ์ให้เฉพาะเจาะจงเพื่อช่วยให้ผู้เรียนตอบได้ตรงตามประสบการณ์ ทั้งนี้ เนื่องจากการทดลองใช้เป็นการศึกษาเบื้องต้นและมีขนาดตัวอย่างจำกัด ค่าทางสถิติรายข้ออาจยังไม่เสถียร ผู้วิจัยจึงปรับปรุงถ้อยคำของข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ให้สอดคล้องกับทิศทางการวัดและครอบคลุมนิยามมากยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมการตรวจสอบคุณภาพในระยะต่อไป ก่อนนำแบบวัดไปใช้เพื่อการตีความเชิงตัดสินหรือคัดกรอง ควรมีการยืนยันโครงสร้างของมิติภัยคุกคามร่วมกับมิติความท้าทาย และทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายขึ้น รวมถึงจัดทำคำชี้แจงการตอบที่ชัดเจนเพื่อลดความกังวลและอคติจากการตอบให้ดูดี ซึ่งจะช่วยเพิ่มความแม่นยำของการประเมินความพร้อมช่วงเปลี่ยนผ่านและสนับสนุนการวางแผนช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการตรวจคุณภาพเครื่องมือ

1.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองใช้แบบวัด (try out) และมุ่งตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเบื้องต้น จึงยังไม่ควรนำแบบวัดไปใช้เพื่อการคัดกรองหรือสรุประดับความพร้อมของผู้เรียนในเชิงตัดสิน จนกว่าจะมีการตรวจสอบ ความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) และการทดสอบในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่และหลากหลาย รวมทั้งการพัฒนาเกณฑ์การแปลผล/ระดับคะแนน เพื่อให้การตีความคะแนนมีความถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.2 เนื่องจากแบบวัดมีโครงสร้างครอบคลุม 3 องค์ประกอบ และสะท้อนการรับรู้ทั้งมิติความท้าทายและภัยคุกคาม รวมเป็น 6 มิติ ส่งผลให้มีจำนวนข้อคำถามค่อนข้างมาก ดังนั้น การนำเครื่องมือไปใช้ควรจัดสรรเวลาในการตอบแบบวัดอย่างเพียงพอ รวมถึงให้คำชี้แจงที่ชัดเจนแก่ผู้เรียนเพื่อช่วยลดความสับสนและเพิ่มความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านประเภทโรงเรียน ภูมิภาค และบริบททางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงทั่วไปของแบบวัด

2.2 ควรดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อยืนยันโครงสร้างเชิงมิติของแบบวัดในระดับสถิติ และสนับสนุนความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการตรวจสอบความเที่ยงแบบทดสอบซ้ำ (test–retest reliability) เพื่อประเมินความคงทนของการวัดเมื่อใช้ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

2.4 การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านกับตัวแปรและผลลัพธ์ทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้และประโยชน์เชิงการนำไปใช้ของแบบวัดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลทัต หงส์ชยางกูร, วารุณี ฟองแก้ว, จรัส ศรีเย็นบุตร และ Schroeder, C. (2552). การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง: เสียง สะท้อนของเด็กวัยรุ่นตอนต้น. *Thai Journal of Nursing Research, 13*(1), 68-79.

โชติกา กังสนันท์. (2564). รอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา. *Journal of MCU Nakhondhat, 8*(9), 34-46.

ดลฤดี บุญชู และศรสลัก นิ่มบุตร. (2566). โปรแกรมจิตวิทยาเชิงบวกกับการเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่เปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา. *วารสารราชพฤกษ์, 21*(2), 32-48.

ยศวีร์ สายฟ้า, (2557). รอยเชื่อมต่อการเรียนรู้ระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา: ก้าวย่างที่สำคัญของเด็กประถมศึกษา. *Journal of Education Studies, 42*(3), 143-159.

Abrams, D., Rutland, A., Pelletier, J., & Ferrell, J. M. (2009). Children’s group nous: Understanding and applying peer exclusion within and between groups. *Child development*, *80*(1), 224-243.

Akos, P. (2002). Student perceptions of the transition from elementary to middle school. *Professional School Counseling*, *5*(5), 339.

Bagnall, C. L., Jindal-Snape, D., Panayiotou, M., & Qualter, P. (2024). Design and Validation of the Primary-Secondary School Transitions Emotional Wellbeing Scale (P-S WELLS); the First Scale to Assess Children’s Emotional Wellbeing in the Context of Primary-Secondary School Transitions. *International Journal of Educational and Life Transitions*. https://doi.org/10.5334/ijelt.79

Bagnall, C. L., Skipper, Y., & Fox, C. L. (2020). ‘You're in this world now’: Students’, teachers’, and parents’ experiences of school transition and how they feel it can be improved. *British Journal of Educational Psychology*, *90*(1), 206-226. https://doi.org/https://doi.org/10.1111/bjep.12273

Coelho, V. A., Marchante, M., & Jimerson, S. R. (2017). Promoting a Positive Middle School Transition: A Randomized-Controlled Treatment Study Examining Self-Concept and Self-Esteem. *J Youth Adolesc*, *46*(3), 558-569. https://doi.org/10.1007/s10964-016-0510-6

Colwell, J., & O'Connor, T. (2003). Understanding nurturing practices a comparison of the use of strategies likely to enhance self‐esteem in nurture groups and normal classrooms. *British Journal of Special Education*, *30*(3), 119-124.

Evangelou, M., Taggart, B., Sylva, K., Melhuish, E. C., Sammons, P., & Siraj-Blatchford, I. (2008). What makes a successful transition from primary to secondary school?

Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1986). Stress-processes and depressive symptomatology. *J Abnorm Psychol*, *95*(2), 107-113. https://doi.org/10.1037//0021-843x.95.2.107

Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: a research note. *J Child Psychol Psychiatry*, *38*(5), 581-586. https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x

Gutman, L. M., & Eccles, J. S. (2007). Stage-environment fit during adolescence: Trajectories of family relations and adolescent outcomes. *Developmental Psychology*, *43*(2), 522-537. https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.2.522

Hanewald, R. (2013). Transition Between Primary and Secondary School: Why it is Important and How it can be Supported. *Australian Journal of Teacher Education*, *38*. https://doi.org/10.14221/ajte.2013v38n1.7

Hopwood, N. (2016). Professional practice and learning. *D ordrecht: Springer*.

Jindal-Snape, D., Bradshaw, P., Gilbert, A., Smith, N., & Knudsen, L. (2023). Primary-secondary school transition experiences and factors associated with differences in these experiences: Analysis of the longitudinal Growing Up in Scotland dataset. *Review of Education*, *11*(3), e3444. https://doi.org/https://doi.org/10.1002/rev3.3444

Jindal-Snape, D., & Cantali, D. (2019). A four-stage longitudinal study exploring pupils' experiences, preparation and support systems during primary–secondary school transitions. *British Educational Research Journal*, *45*(6), 1255-1278. https://doi.org/https://doi.org/10.1002/berj.3561

Jindal-Snape, D., & Rienties, B. (2016). *Multi-dimensional Transitions of International Students to Higher Education*. Routledge. https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781315680200

Jindal-Snape, D., Symonds, J. E., Hannah, E. F. S., & Barlow, W. (2021). Conceptualising Primary-Secondary School Transitions: A Systematic Mapping Review of Worldviews, Theories and Frameworks [Systematic Review]. *Frontiers in Education*, *6*. https://doi.org/10.3389/feduc.2021.540027

Martins, J., Rosário, P., Cunha, J., Carlos Núñez, J., Vallejo, G., & Moreira, T. (2024). How to help students in their transition to middle school? Effectiveness of a school-based group mentoring program promoting students' engagement, self-regulation, and goal setting. *Contemporary Educational Psychology*, *76*, 102230. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2023.102230

McIntosh, J. E., Wells, Y. D., Smyth, B. M., & Long, C. M. (2008). Child-focused and child-inclusive divorce mediation: comparative outcomes from a prospective study of postseparation adjustment. *Family Court Review*, *46*(1), 105-124. https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2007.00186.x

Mudaly, V. (2015). Mathematics Learning in the Midst of School Transition from Primary to Secondary School. *INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATIONAL SCIENCES*, *11*. https://doi.org/10.31901/24566322.2015/11.03.02

Pratt, S., & George, R. (2005). Transferring friendship: girls' and boys' friendships in the transition from primary to secondary school. *Children & Society*, *19*(1), 16-26. https://doi.org/https://doi.org/10.1002/chi.830

Rice, F., Frederickson, N., & Seymour, J. (2011). Assessing pupil concerns about transition to secondary school. *British Journal of Educational Psychology*, *81*(2), 244-263. https://doi.org/https://doi.org/10.1348/000709910X519333

Schlossberg, N. K. (1981). A Model for Analyzing Human Adaptation to Transition. *The Counseling Psychologist*, *9*(2), 2-18. https://doi.org/10.1177/001100008100900202

Sirsch, U. (2003). The impending transition from primary to secondary school: Challenge or threat? *International Journal of Behavioral Development*, *27*(5), 385-395. https://doi.org/10.1080/01650250344000082

Skinner, E. A., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2007). The development of coping. *Annu Rev Psychol*, *58*, 119-144. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085705

Symonds, J., & Galton, M. (2014). Moving to the next school at age 10–14 years: An international review of psychological development at school transition. *Review of Education*, *2*. https://doi.org/10.1002/rev3.3021

West, P., Sweeting, H., & Young, R. (2010). Transition matters: pupils’ experiences of the primary–secondary school transition in the West of Scotland and consequences for well-being and attainment. *Research Papers in Education*, *25*(1), 21-50.

Zeedyk, M., Gallacher, J., Henderson, M., Hope, G., Husband, B., & Lindsay, K. (2003). Negotiating the Transition from Primary to Secondary School: Perceptions of Pupils, Parents and Teachers. *School Psychology International - SCHOOL PSYCHOL INT*, *24*, 67-79. https://doi.org/10.1177/0143034303024001010

การศึกษาความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

A STUDY OF NEEDS OF THE COLLABORATIVE NETWORK FOR SCHOOLS UNDER THE UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ภัสราภรณ์ คำหารพล[1*] ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์[2] และ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[3]
Phassaraporn Kamhanpon[1*] Praporntip Kunakornpitak[2] and Pongsak Srichan[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1,2,3]Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 67120605139@udru.ac.th โทรศัพท์ 06 1164 6041

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 367 คน ปีการศึกษา 2568 ได้จากการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.872 และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.946 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) มีค่าเท่ากับ 0.101 ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ 1) ด้านการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 3) ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย 4) ด้านการใช้เทคโนโลยี และ 5) ด้านการติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น เครือข่ายความร่วมมือ สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

Abstract

The objectives of this research were to investigate the current state, the desirable state, and needs of collaborative network for schools under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office. The study employed a quantitative research methodology. The sample consisted of 367 teachers under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office during the 2025 academic year, selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$).

The research findings were as follows: The overall current state of collaborative networks for schools was at a high level, while the overall desirable state was at the highest level. The analysis of Needs Index ($PNI_{modified}$) indicated an overall value of 0.101. Based on the five components, the priority needs were ranked from highest to lowest as follows: 1) interaction and communication, 2) participation in operational practices, 3) development of network members, 4) utilization of technology, and 5) monitoring and evaluation.

Keywords: current state, desirable state, needs, collaborative network, schools under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน (Disruption) ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในทุกมิติ สถานการณ์ดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษาของประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับแนวโน้มโลก ซึ่งรวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (ยูเนสโก, UNESCO, 2015: 47) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ทั่วถึงและยั่งยืน โดยสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการศึกษาและการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่นและสถานศึกษา ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้สถานศึกษา

มีความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, น. 6) นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษายังได้เน้นย้ำถึงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54) เครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา มุ่งเน้นให้การนิเทศดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อใช้ในการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิผล (ทนงศักดิ์ สุนทราธรณ์, 2567, น. 4)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมความเครือข่ายร่วมมือยังคงประสบปัญหา โดยเฉพาะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ทั้งหมด 4 เขต ซึ่งมีโรงเรียนทั้งในเขตเมืองและชนบทห่างไกล ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การขาดการประสานงานที่ชัดเจน ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ ความแตกต่างของบริบทโรงเรียน การสื่อสารและประสานงานระหว่างสมาชิกเครือข่ายไม่สม่ำเสมอ รวมถึงปัญหาขอบข่ายและภารกิจงานไม่มีความชัดเจน และขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนความร่วมมือ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของกิจกรรมและการยกระดับคุณภาพการศึกษา (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี, 2567, น. 60-61)

ดังนั้น การศึกษาความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สร้างความเข้มแข็งของสมาชิกเครือข่าย และส่งเสริมการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งดำเนินการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

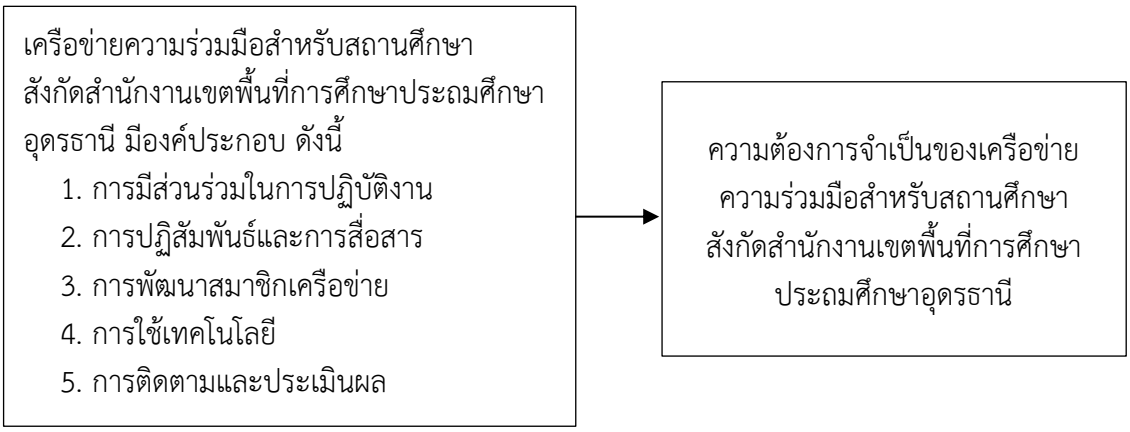
วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

อุดรธานี จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545), จิระศักดิ์ สร้อยคำ (2561), อัมพร พินะสา (2561), วาลิกา อัครนิตย์ (2562), สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ (2562), สุดา มงคลสิทธ์ (2562), กริช ธีรางศุ (2563), ชัชวาลย์ สิงหาทอง (2563), สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ. (2564), หวานใจ เวียงยิ่ง (2564), Goldsmiths & Eggers, (2004), Eric D. Nichols (2024), Lin (2025)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยนี้ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร การพัฒนาสมาชิกเครือข่าย การใช้เทคโนโลยี และการติดตามและประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคลากรในเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน โดยการเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจเชิงนโยบาย การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ส่งเสริมความเป็นเจ้าของร่วม และความสามัคคีในเครือข่าย รวมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานของเครือข่ายมีความชัดเจน และตรวจสอบได้

1.2 การปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้บุคลากรในเครือข่ายเกิดความเข้าใจร่วมกันในแนวทางการดำเนินงาน โดยมีระบบการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบการประชุม การรายงาน และการพูดคุย รวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์อันดีที่เชื่อมโยงบุคลากรในเครือข่าย นำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น

1.3 การพัฒนาสมาชิกเครือข่าย หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในเครือข่ายพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติในการทำงานร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการเครือข่ายทำหน้าที่วางแผน ประสาน และติดตามการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ ผ่านการอบรม สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อให้บุคลากรปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีศักยภาพในการทำงานร่วมกัน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องภายในระบบการศึกษา

1.4 การใช้เทคโนโลยี หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่ให้บุคลากรในเครือข่ายนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้สนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้ภายในเครือข่าย ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ลดข้อจำกัด เพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันของเครือข่าย

1.5 การติดตามและประเมินผล หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาที่ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของบุคลากรในเครือข่ายอย่างเป็นระบบ มุ่งสร้างความตระหนักถึงเป้าหมาย พันธกิจ และความรับผิดชอบร่วมกัน โดยใช้หลักการบริหารจัดการเครือข่าย การใช้เครื่องมือวิธีการประเมินและกำหนดเกณฑ์ที่สอดคล้องกับบริบทของเครือข่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และนำไปปรับปรุงพัฒนางานให้มีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. สภาพปัจจุบัน หมายถึง ลักษณะหรือพฤติกรรมที่ปรากฏและดำเนินอยู่ในปัจจุบัน เกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

3. สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะหรือพฤติกรรมที่คาดหวังหรือมุ่งหมายให้เกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

4. ความต้องการจำเป็น หมายถึง ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ พร้อมการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

5. ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพครูที่มีหน้าที่สอนนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

6. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี หมายถึง หน่วยงานภายใต้การกำกับ ดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษาในจังหวัดอุดรธานี แบ่งออกเป็น 4 เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี หลังจากศึกษาเอกสาร ตำรา สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 7,214 คน ปีการศึกษา 2568

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 367 คน ปีการศึกษา 2568 โดยการเปิดตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีแบบชั้นภูมิ ใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างของ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ที่	ขนาดของสถานศึกษา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	โรงเรียนขนาดเล็ก (0-119 คน)	2,547	130
2	โรงเรียนขนาดกลาง (120-719 คน)	3,856	196
3	โรงเรียนขนาดใหญ่ (720-1,679 คน)	533	27
4	โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (1,680 คน ขึ้นไป)	278	14
	รวมทั้งหมด	**7,214**	**367**

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2568, https://edustatistics.moe.go.th/teacher41

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Rating Scale) 5 ระดับ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ มีลักษณะแบบตรวจสอบ (Checklist) ซึ่งประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด (ไม่รวมระดับการศึกษาที่ยังไม่สำเร็จการศึกษา) ประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษาจนถึงปัจจุบัน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการสร้างแบบสอบถาม และแนวคำถามที่นักวิชาการสร้างไว้ นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือแล้วนำไปเขียนแบบสอบถามฉบับร่าง

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจความถูกต้องของเนื้อหา และขอคำแนะนำ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขด้วยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Index of Item Objective Congruence: IOC)

3.3 ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มี IOC ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 นำมาใช้ แต่หากได้ IOC ต่ำกว่า 0.60 ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงหรือตัดทิ้ง (วรรณี แกมเกตุ, 2555, น. 221) โดยมีข้อคำถามเกี่ยวกับเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา ทั้งหมด 30 ข้อ พบว่ามี IOC ตั้งแต่ 0.60 - 1.00

3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เมื่อผ่านการพิจารณาอนุมัติแล้ว จึงขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

3.5 ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรจำนวน 4 ขนาดโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และกำหนดความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2562, น. 215) การศึกษาสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.949 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.980 และนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลในลำดับต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยประสานกับเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย ออกหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีถึงครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่สร้างผ่าน Google Form และจัดทำเป็นคิวอาร์โค้ดไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งหมด 367 คน ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามรายละเอียด ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งรายข้อและรายด้าน มีเกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาจากค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ โดยยึดเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2562, น. 215) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายความว่า มากที่สุด 3.51-4.50 หมายความว่า มาก 2.51-3.50 หมายความว่า ปานกลาง 1.51-2.50 หมายความว่า น้อย และ 0.51-1.50 หมายความว่า น้อยที่สุด

5.2 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร $PNI_{modified}$ คือ เป็นสูตรที่ปรับปรุงการหาผลต่างของ (I-D) แล้วหารด้วยค่า D มีความจำเป็นในการพัฒนา (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562, น. 92) จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาน้อย

ผลการวิจัย

จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ตารางที่ 2 คาเฉลี่ย สวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผล จัดเรียงค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวม

เครือข่ายความร่วมมือ สำหรับสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	(I-D)/D	ลำดับ
1. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	4.07	1.01	มาก	4.58	0.71	มากที่สุด	0.127	2
2. การปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร	3.95	1.06	มาก	4.56	0.70	มากที่สุด	0.157	1
3. การพัฒนาสมาชิกเครือข่าย	4.19	0.99	มาก	4.60	0.71	มากที่สุด	0.099	3
4. การใช้เทคโนโลยี	4.31	0.92	มาก	4.62	0.68	มากที่สุด	0.073	4
5. การติดตามและประเมินผล	4.43	0.89	มาก	4.64	0.67	มากที่สุด	0.047	5
โดยรวม	**4.19**	**0.97**	**มาก**	**4.60**	**0.70**	**มากที่สุด**	**0.101**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการจัดเรียงค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวม ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.19) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.43) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.31) ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.19) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.07) และด้านการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.95) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

2. สภาพที่พึงประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.64) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.62) ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.60) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.58) และด้านการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.56) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 การปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร ($PNI_{modified}$ = 0.157) ลำดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ($PNI_{modified}$ = 0.127) ลำดับที่ 3 การพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ($PNI_{modified}$ = 0.099) ลำดับที่ 4 การใช้เทคโนโลยี ($PNI_{modified}$ = 0.073) ลำดับที่ 5 การติดตามและประเมินผล ($PNI_{modified}$ = 0.047)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการจัดการศึกษา ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดทฤษฎีระบบ ซึ่งมองว่าสถานศึกษาเป็นระบบเปิดที่ต้องพึ่งพาปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกในการขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ (2564) และ ศักดิ์รินทร์ สมพิศนภา (2565) ที่พบว่าสภาพการดำเนินงานเครือข่ายความร่วมมือในโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. สภาพที่พึงประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงสภาพที่พึงประสงค์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องการให้การบริหารจัดการเครือข่ายดำเนินไปอย่างเป็นระบบ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และนำผลการประเมินไปใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงบริหารและการพัฒนาเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ษณอนงค์ ชูรา (2566) ที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์รินทร์ สมพิศนภา (2565) ที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยทั้งสองงานวิจัยต่างเน้นให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของระบบการติดตามและประเมินผลในฐานะกลไกหลักที่ช่วยเสริมสร้างความต่อเนื่อง ความโปร่งใส และความยั่งยืนของเครือข่ายความร่วมมือ

3. ความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวม พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.101 ซึ่งการจัดค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น จัดเรียงจากความต้องการจำเป็นมากไปหาน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.157 ซึ่งมากที่สุด ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ทฤษฎีเครือข่าย ที่เน้นความสำคัญของ "สายใยความสัมพันธ์" หากการสื่อสารบกพร่องย่อมส่งผลต่อความแข็งแกร่งของเครือข่าย และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในแนวราบเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการความร่วมมือ เพื่อลดความขัดแย้ง

และสร้างความไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฮันสัน อี. มาร์ก (E. Mark Hanson, 2003) และ คัลแลนและแอชเวิร์ธ (Callan and Ashworth, 2004) ที่กล่าวว่า ระบบการสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน รวดเร็ว และราบรื่น เป็นปัจจัยสนับสนุนหลักที่ทำให้เกิดความร่วมมือข้ามขอบเขตองค์กรที่มีประสิทธิผล

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.127 การมีส่วนร่วมเป็นความต้องการจำเป็นลำดับที่สอง สะท้อนว่าบุคลากรต้องการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ส่งเสริมความเป็นเจ้าของร่วม และความสามัคคีในเครือข่าย รวมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แอ็กกรานอฟ (Agranoff, 2006) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จของเครือข่ายภาครัฐต้องอาศัยการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน และอาศัยความไว้วางใจเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความยั่งยืนของการทำงานร่วมกัน

3.3 ด้านการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.099 ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเพิ่มพูนสมรรถนะของสมาชิก เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของการบริหารการศึกษายุคใหม่ สอดคล้องกับแนวคิด การพัฒนาองค์กรและ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่มุ่งพัฒนาทักษะและเจตคติให้สมาชิกเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศักรินทร์ สมพิศนภา (2565) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมให้สมาชิกเข้าใจบทบาทหน้าที่อย่างถ่องแท้ผ่านการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นหัวใจของการปฏิรูปกระบวนการทำงานในระดับเครือข่าย

3.4 ด้านการใช้เทคโนโลยี มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 0.073 แม้จะมีความต้องการจำเป็นในลำดับรองลงมา แต่เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการเครือข่ายยุคดิจิทัลจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อลดข้อจำกัดด้านระยะทาง และเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ หลิน (Lin, 2025) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นแพลตฟอร์มกลางเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์

3.5 ด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ 0.047 แสดงให้เห็นว่าระบบการกำกับติดตามเดิมมีความเข้มแข็งและดำเนินงานได้น่าพอใจอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม สมาชิกยังคงเห็นความสำคัญของกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ตามพันธกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ษณอนงค์ ชูรา (2564) ที่กล่าวว่า การติดตามและประเมินผลช่วยให้ทราบถึงผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรนำผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรก ไปใช้ดังนี้

1.1 การปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดตั้ง "แพลตฟอร์มการสื่อสารเครือข่ายดิจิทัล" ที่เอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทาง และการสื่อสารในแนวราบระหว่างสถานศึกษา เพื่อลดช่องว่างในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเป้าหมายร่วมกัน

1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารเครือข่ายควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจากการสั่งการไปสู่การบริหารแบบร่วมมือ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และลดแรงต้านในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา

1.3 การพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรเครือข่ายรายปีที่เน้นสมรรถนะการทำงานร่วมกัน โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน รวมถึงการสร้างระบบพี่เลี้ยงระหว่างโรงเรียนที่มีระดับความสำเร็จต่างกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของเครือข่าย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างไปยังสถานศึกษาภายใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือบริบทที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความครอบคลุมขององค์ความรู้และเสริมสร้างความสามารถในการนำผลการวิจัยไปใช้เชิงนโยบายในระดับที่กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568, 24 มิถุนายน). *สารสนเทศด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2568: ครู/บุคลากรทางการศึกษา-จังหวัดอุดรธานี.* จาก https://edustatistics.moe.go.th/teacher41

ทนงศักดิ์ สุนทราธรณ์. (2567). *แนวทางการนิเทศแบบคลินิกโดยใช้เครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2562). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วรรณี แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศักรินทร์ สมพิศนภา. (2565). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ษณอนงค์ ชูรา. (2566). *รูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 15 สิงหาคม). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.* กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. จาก https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title_2560&utm_source=chatgpt.com

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของผู้เรียนทุกช่วงวัย: กรณีศึกษาของต่างประเทศและประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สกศ.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี. (2567, 15 กรกฎาคม). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* จาก https://www.udonpeo.go.th/data/app/2565/index.php

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Agranoff, R. (2006). Inside collaborative networks: Ten lessons for public managers. *Public Administration Review,* 66(s1), 56–65. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00666.x

Callan, V., & Ashwork, P. (2004). *Working together: Industry and VET provider training partnerships.* Adelaide: National Centre for Vocational Education Research.

Hanson, M. E. (2003). *Educational administration and organizational behavior* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Lin, P. (2025). *Investigating leadership in formal school clusters: The case of education collectives in China* (Doctoral dissertation). Manchester Institute of Education, The University of Manchester.

UNESCO. (2015). *Building learning societies: A report on UNESCO’s lifelong learning strategy*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

PERFORMANCE EFFICIENCY OF THE DEPARTMENT OF MARINE AND COASTAL RESOURCES GOVERNMENT EMPLOYEES

มินทรตรา จุ้ยจู่เอี้ยม[1*] และวัลลภ รัฐฉัตรานนท์[2]
Mintra Juijueam[1*] and Wanlop Rathachatranon[2]

[1,2]มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
[1,2]Kasetsart University

*Corresponding author, E-mail: memintra.juii@gmail.com โทรศัพท์ 08 0892 6408

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 2) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จำนวน 280 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีค่าความเชื่อมั่นด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เท่ากับ 0.93 และด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เท่ากับ 0.88สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher’s Least Significance Difference: LSD และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัย พบว่า 1) พนักงานราชการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพของงาน ($\bar{X}$ = 4.67) รองลงมา คือ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}$ = 4.65) และด้านความรับผิดชอบในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.59) ตามลำดับ 2) ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.255)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พนักงานราชการ รัฐในอุดมคติ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

Abstract

This research aims to 1) study the level of work performance of civil servants in the Department of Marine and Coastal Resources, 2) compare the work performance of civil servants in the Department of Marine and Coastal Resources classified by personal factors, and 3) study the relationship between work motivation and work performance of civil servants in the Department of Marine and Coastal Resources. This is a quantitative research study, collecting data from a sample of 280 civil servants in the Department of Marine and Coastal Resources using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.93 for work motivation and 0.88 for work performance. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, and standard deviation. The data were analyzed using t-tests, one-way ANOVA, Fisher’s Least Significance Difference (LSD) pairwise comparisons, and Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient, with a statistical significance level of 0.05. The research findings revealed that: 1) Civil servants of the Department of Marine and Coastal Resources had a high overall work performance level ($\bar{X}$ = 4.59). Considering individual aspects, the aspect with the highest mean score was work quality ($\bar{X}$ = 4.67), followed by interpersonal skills ($\bar{X}$ = 4.65) and responsibility in work ($\bar{X}$ = 4.59), respectively. 2) Hypothesis testing regarding the relationship showed that work motivation had a positive correlation with the work performance of civil servants of the Department of Marine and Coastal Resources, with statistical significance at the 0.01 level (r = 0.255).

Keywords: Performance efficiency, work motivation, civil servants, the ideal state, new public sector management

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด (Disruptive Technology) ระบบราชการทั่วโลกกำลังเผชิญกับแรงกดดันมหาศาลที่ต้องปรับตัวให้เท่าทันพลวัตทางเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ส่งผลเพียงแค่รูปแบบการทำงาน แต่ยังสะท้อนถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางประสิทธิภาพระหว่างภาคเอกชนที่มีความคล่องตัวสูงกับภาครัฐที่มักถูกมองว่าล่าช้าและยึดติดกับกฎระเบียบ ทรัพยากรมนุษย์จึงกลายเป็น "ทุนทางปัญญา" (Intellectual Capital) ที่สำคัญที่สุดในการลดช่องว่างดังกล่าว

หากองค์กรภาครัฐล้มเหลวในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีสมรรถนะสูง ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการบริการสาธารณะ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลกการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคใหม่จึงไม่ใช่เพียงการบริหารงานบุคคลทั่วไป แต่คือกลยุทธ์สำคัญที่จะชี้ชะตาความสำเร็จหรือล้มเหลวของการพัฒนาประเทศ การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูง การบริการสาธารณะของไทยจึงไม่อาจหยุดนิ่ง แต่จำเป็นต้องเร่งยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรให้สอดรับกับมาตรฐานสากลและบริบทโลกที่เปลี่ยนไป

ในทางทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM)รัฐไทยได้พยายามยกระดับมาตรฐานการทำงานผ่านการปฏิรูประบบราชการ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การสร้าง "องค์กรสมรรถนะสูง" (High Performance Organization) ที่ยึดหลักธรรมาภิบาลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐ ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างประจำ โดยถือว่าบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้กับองค์กร จึงมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะความรู้และสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่สนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) รัฐในอุดมคติ(Ideal State) ที่ควรจะเป็นคือ หน่วยงานรัฐต้องมีโครงสร้างที่กะทัดรัด ยืดหยุ่น และมีบุคลากรที่เปี่ยมด้วยคุณภาพ ทั้งข้าราชการและ "พนักงานราชการ" ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจหลักที่สำคัญจะต้องมีความสุขในการทำงาน มีความมั่นคง และได้รับการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิผล (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) สูงสุดในการตอบสนองความต้องการของประชาชน การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดีจึงต้องสามารถเปลี่ยน "คน" ให้เป็น "สินทรัพย์ที่ทรงคุณค่า" ขององค์กรได้อย่างแท้จริง หลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ จึงได้กำหนดให้ผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน สร้างความผูกพันในองค์กร และพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากร เพื่อให้สามารถส่งมอบคุณค่าสาธารณะ(Public Value) แก่ประชาชนได้อย่างเต็มศักยภาพลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และตอบสนองต่อภารกิจได้อย่างรวดเร็วและโปร่งใส

อย่างไรก็ตาม แม้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะดำเนินภารกิจในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติมายาวนานกว่า 20 ปี เพื่อตอบสนองต่อนโยบายรัฐและความต้องการของประชาชน เร่งแก้ปัญหาเร่งด่วนให้กับประชาชน มุ่งมั่นดำเนินการเพื่อการสงวน อนุรักษ์ รักษา และป้องกันทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพื่อประโยชน์ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ยังคงเผชิญกับความท้าทายในการนำศักยภาพของบุคลากรออกมาใช้ให้เต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลุ่ม "พนักงานราชการ" ซึ่งมีจำนวนมากถึง 1,158 คน และเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนภารกิจภาคสนาม พนักงานราชการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ถือเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมขับเคลื่อน สนับสนุนภารกิจต่าง ๆ ให้ดำเนินไปได้ถึงเป้าหมาย แต่ในทางปฏิบัติยังคงปรากฏช่องว่างทางวิชาการ (Research Gap) ที่สำคัญ กล่าวคือ ท่ามกลางภารกิจที่ซับซ้อนและเร่งด่วนในการปกป้องทรัพยากรของชาติ เรายังขาดองค์ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับ "ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน" ของกลุ่มพนักงานราชการจำนวน 1,158 คน ซึ่งเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ขององค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพของบุคลากร เรายังขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) ว่าภายใต้บริบทงานที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและความกดดันในการแก้ปัญหาทรัพยากร ปัจจัยด้านแรงจูงใจ สภาพแวดล้อม หรือปัจจัยส่วนบุคคลใดกันแน่ที่เป็นตัวแปรวิกฤต (Critical Variables) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการปฏิบัติงาน ความขัดแย้งระหว่างความคาดหวังของนโยบายกับผลลัพธ์ที่เป็นอยู่ คือโจทย์ใหญ่ที่ต้องเร่งหาคำตอบ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง" จึงมุ่งเน้นที่จะปิดช่องว่างทางความรู้นี้ โดยการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยจูงใจ และสภาพแวดล้อมการทำงานกับระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การวิจัยนี้ไม่ได้มุ่งหวังเพียงแค่การอธิบายข้อมูลทางสถิติ แต่จะเป็น "เครื่องมือเชิงกลยุทธ์" ที่มีนัยสำคัญ สำหรับผู้บริหารในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Evidence-Based Policy) ซึ่งจะช่วยยกระดับขีดความสามารถและเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานราชการให้เป็นมืออาชีพ พร้อมที่จะขับเคลื่อนภารกิจพิทักษ์รักษาทรัพยากรทางทะเลของชาติให้เกิดความยั่งยืน อันจะนำไปสู่การยกระดับการบริหารราชการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

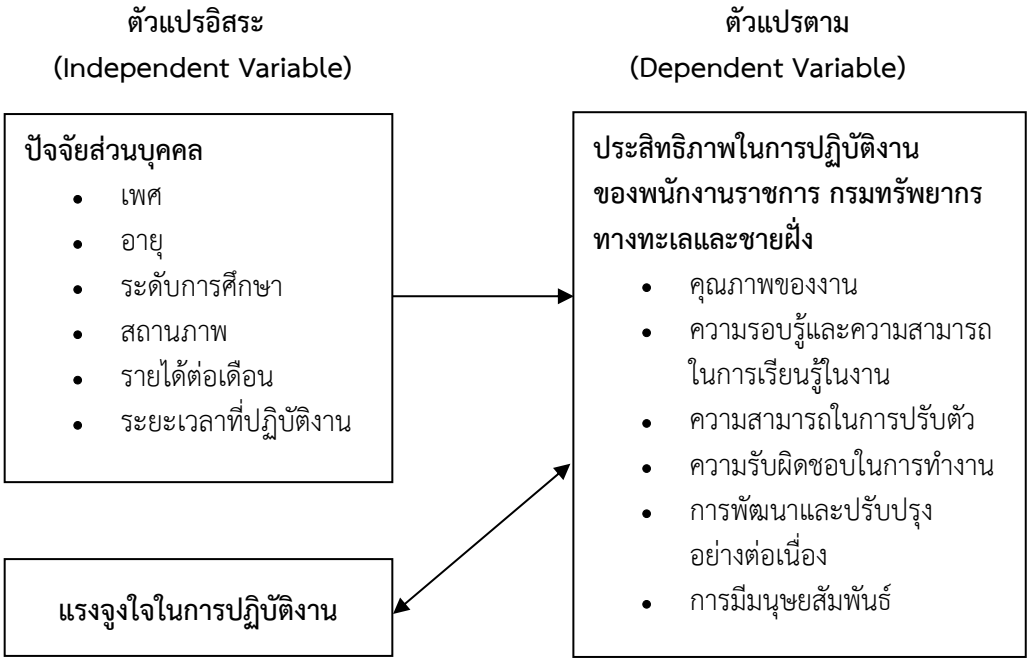
1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

สมมติฐานของการวิจัย

1. พนักงานราชการที่มีเพศต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน
2. พนักงานราชการที่มีอายุต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน
3. พนักงานราชการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน

4. พนักงานราชการที่มีสถานภาพต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน
5. พนักงานราชการที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน
6. พนักงานราชการที่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน
7. แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Concepts and Theories of Operational Efficiency) ในทางรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ ภายใต้กระบวนทัศน์การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ความหมายของ "ประสิทธิภาพ" (Efficiency) ได้ขยายขอบเขตจากมิติด้านความประหยัด (Economy) ไปสู่การสร้าง "คุณค่าสาธารณะ" (Public Value) และผลสัมฤทธิ์ของงาน (Result Based Management) ในระดับสากล นักวิชาการด้านการจัดการการปฏิบัติการอย่าง Heizer, Render & Munson (2020) นิยามว่า ประสิทธิภาพคือ "การทำงานให้สำเร็จโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดและเกิดของเสียน้อยที่สุด" สอดคล้องกับ Robbins & Judge (2022) เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมองค์การ ที่มองว่าประสิทธิภาพคือความสามารถในการ "ทำสิ่งที่ถูกต้อง" โดยเน้น

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้าและผลผลิตเพื่อลดความสูญเปล่า นอกจากนี้ Armstrong และ Taylor (2020) ยังได้เสนอทัศนะที่ลึกซึ้งขึ้นว่า ประสิทธิภาพไม่ได้วัดเพียงแค่ผลลัพธ์ (Outcomes) แต่ต้องพิจารณารวมถึง "พฤติกรรม" (Behaviors) และสมรรถนะของบุคลากรในการส่งมอบผลงานด้วย ในบริบทของประเทศไทย ติน ปรัชญพฤทธิ์ (2546) อธิบายว่าประสิทธิภาพของการบริหารงานบุคคลภาครัฐ คือความสามารถในการใช้ทรัพยากรทางการบริหาร (คน เงิน วัสดุ) เพื่อให้บริการสาธารณะตามเป้าหมาย โดยมีการสูญเสียน้อยที่สุด ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2546) ได้กำหนดนิยามตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ว่าต้องมุ่งเน้นความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนและการตอบสนองความต้องการของประชาชน

องค์ประกอบและมิติของประสิทธิภาพ จากการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่า องค์ประกอบของประสิทธิภาพสามารถจำแนกได้หลายมิติ โดย Becker และ Neuhauser (1975) เสนอแบบจำลองประสิทธิภาพองค์การ (Model of Organizational Efficiency) ที่มองผ่านสมการ "ประสิทธิภาพ = ผลผลิต/ปัจจัยนำเข้า" อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดที่ครอบคลุมมิติด้านพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์โดยอ้างอิงองค์ประกอบ 4 ด้านหลักของ ธงชัย สันติวงษ์ (2543) ได้แก่ ปริมาณ (Quantity), คุณภาพ (Quality), เวลา (Time), และค่าใช้จ่าย (Cost) ผสมผสานกับแนวคิดสมรรถนะของสำนักงาน ก.พ. และทฤษฎีของ Emerson (1992) จนได้ตัวชี้วัดประสิทธิภาพ 6 ด้าน ดังนี้ 1) คุณภาพของงาน 2) ความรอบรู้และความสามารถในการเรียนรู้ในงาน 3) ความสามารถในการปรับตัว 4) ความรับผิดชอบในการทำงาน 5) การพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 6) การมีมนุษยสัมพันธ์

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (Concepts and Theories of Work Motivation) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพคือ "แรงจูงใจ" โดยงานวิจัยนี้ยึดตาม ทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) ของ Frederick Herzberg (1959) ซึ่งเป็นทฤษฎีคลาสสิกที่ได้รับการยอมรับทั่วโลกในการอธิบายแรงจูงใจของบุคลากร 1) ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors): เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจและเพิ่มประสิทธิภาพงานโดยตรง ได้แก่ ความสำเร็จในงาน, การได้รับการยอมรับ, ลักษณะงานที่ทำ, ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า 2) ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors): เป็นปัจจัยภายนอกที่ช่วยป้องกันความไม่พึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ นโยบายและการบริหาร, การบังคับบัญชา, ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน, สภาพการทำงาน และค่าตอบแทน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการจ้างตามสัญญาจ้าง โดยได้รับค่าตอบแทนจากงบประมาณของส่วนราชการ เพื่อเป็นพนักงานของรัฐในการปฏิบัติงานให้กับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (Work Motivation) หมายถึง กระบวนการทางจิตวิทยาที่เป็นตัวกำหนดทิศทาง (Direction) ความพยายาม (Intensity) และความมุ่งมั่นอดทน (Persistence) ของบุคคลในการกระทำพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความต้องการความสำเร็จ และปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมที่องค์กรจัดให้ เช่น ผลตอบแทนและการยอมรับนับถือ ในบริบทราชการไทย แรงจูงใจยังครอบคลุมถึงความปรารถนาที่จะสร้างคุณค่าสาธารณะและผลสัมฤทธิ์ต่อส่วนรวม

3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Operational Efficiency) หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัด (คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ) เพื่อผลิตผลงานหรือบริการสาธารณะให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมุ่งเน้นการลดความสูญเปล่าในกระบวนการทำงาน การประหยัดทรัพยากรและการรักษามาตรฐานคุณภาพของงานในระดับสูงสุด นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงการปรับตัวของบุคลากรให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพลวัตของสังคมในศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างคุณค่าสาธารณะได้อย่างยั่งยืน

4. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) หมายถึง การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการ และการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมืออาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวราบ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขันการให้บริการสาธารณะการให้ความสำคัญต่อค่านิยม จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดทั้งการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนโดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ

5. รัฐในอุดมคติ (Ideal State) หมายถึง รูปแบบการปกครองหรือสังคมในอุดมคติที่สมบูรณ์แบบที่สุดตามหลักปรัชญา โดยเน้นความยุติธรรม ความดีส่วนรวม และความกลมกลืนในสังคม มีเป้าหมายให้พลเมืองทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและบรรลุศักยภาพสูงสุด โดยมักมีผู้นำที่เป็นผู้ทรงคุณธรรมและปัญญาปกครอง เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาจากประชากร คือ พนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 จำนวน 1,158 คน ข้อมูลโดยส่วนการเจ้าหน้าที่ สำนักงานเลขานุการกรม กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ซึ่งคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติทั้ง t-test, ANOVA และ Correlation ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 280 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (มาตรประมาณค่า 5 ระดับ) และ 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แบ่งเป็น ด้านคุณภาพของงาน ด้านความรอบรู้และความสามารถในการเรียนรู้ในงานด้านความความสามารถในการปรับตัว ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน การพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ โดยเครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับพนักงานราชการ กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 42 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.867 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลส่วนบุคคลและระดับตัวแปร และใช้สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ประกอบด้วย การทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) สำหรับเปรียบเทียบตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม พร้อมทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผลทางสถิติเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยสามารถสรุปผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ ดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างพนักงานราชการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จำนวนทั้งหมด 280 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 และเป็นเพศหญิง จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี จำนวน 94 คน (ร้อยละ 33.6) รองลงมา คือ อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 92 คน (ร้อยละ 32.9) อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 53 คน (ร้อยละ 18.9) และอายุ 41-50 ปี จำนวน 41 คน (ร้อยละ 14.6) ตามลำดับ ด้านสถานภาพพบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 และสถานภาพสมรส จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 รองลงมาคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 15,001-25,000 บาท จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 55.7 รองลงมาคือ รายได้ระหว่าง 25,001-35,000 บาท จำนวน 55 คน (ร้อยละ 19.6) รายได้ 35,001 บาทขึ้นไป จำนวน 37 คน (ร้อยละ 13.2) และรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 32 คน (ร้อยละ 11.4) ตามลำดับ สำหรับระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมาแล้วเป็นระยะเวลา 4-6 ปี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมาคือ ระยะเวลา 7-9 ปี จำนวน 75 คน (ร้อยละ 26.8) ระยะเวลาน้อยกว่า 3 ปี จำนวน 57 คน (ร้อยละ 20.4) และปฏิบัติงานมาแล้ว 10 ปีขึ้นไป จำนวน 49 คน (ร้อยละ 17.5) ตามลำดับ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงในการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารงาน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.83 รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 และด้านค่าตอบแทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ในขณะที่ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บังคับบัญชารับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ใต้บังคับบัญชา รองลงมาคือ ท่านมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานเท่าเทียมกับผู้อื่น ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าพนักงานราชการมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมากในทุกมิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติภารกิจขององค์กร อย่างไรก็ตาม หากผู้บริหารต้องการยกระดับแรงจูงใจให้ดียิ่งขึ้น ควรพิจารณาส่งเสริมใน 2 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.95 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรมีความมั่นใจในศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ในการทำงานของตนเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.90
2. ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86
3. ด้านการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82
4. ด้านคุณภาพของงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80
5. ด้านความความสามารถในการปรับตัว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78
6. ด้านความรอบรู้และความสามารถในการเรียนรู้ในงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มเท่ากับ 4.74

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการมีความเข้มแข็งในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความรับผิดชอบในการทำงาน ที่สะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณหรือเป้าหมายหลัก ที่มีความโดดเด่นที่สุด ส่วนด้านความรอบรู้และความสามารถในการเรียนรู้ในงาน แม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น แต่ก็ยังคงอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ซึ่งยืนยันถึงมาตรฐานการทำงานที่สูงของบุคลากรในภาพรวม

ผลการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใช้สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยจำแนกผลการทดสอบออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

1. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จากการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

ปัจจัยด้านเพศ: ผลการทดสอบที (t-test) พบว่า พนักงานราชการเพศชายและเพศหญิงมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าเพศสภาพไม่ได้เป็นตัวกำหนดระดับความสามารถ หรือผลสัมฤทธิ์ในการทำงานของหน่วยงานนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเพศชายในบางด้าน เช่น ด้านความรอบรู้และความสามารถในการเรียนรู้ในงาน และด้านความความสามารถในการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญ

ปัจจัยด้านอายุ: ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า พนักงานราชการที่มีช่วงอายุต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี

ปัจจัยด้านระดับการศึกษา: ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอย่างชัดเจน

ปัจจัยด้านสถานภาพ: ผลการทดสอบที (t-test) พบว่า พนักงานราชการที่มีสถานภาพต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่มีสถานภาพสมรสมีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพโสด

ปัจจัยด้านรายได้และระยะเวลาปฏิบัติงาน: ทั้งสองปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกันและมีอายุงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ โดยกลุ่มที่มีประสบการณ์ทำงานช่วง 4-6 ปี และกลุ่มที่มีรายได้สูง มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ในระดับสูงที่สุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .255 แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ (Low Correlation) ซึ่งหมายความว่าการเพิ่มขึ้นของแรงจูงใจมีส่วนช่วยให้ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้นได้ แต่ยังอาจมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการกลุ่มนี้ มากกว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจเพียงอย่างเดียว

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง" ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน: ภาพสะท้อนของ "การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์" (RBM) จากผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในภาพรวมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน และด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ ผลการค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรมีความเข้าใจในเป้าหมายและพันธกิจขององค์กรอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management) ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้วางกรอบไว้ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 การที่พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณในระดับสูง แสดงถึงความสามารถในการแปลงทรัพยากร (Inputs) ให้เกิดเป็นผลผลิต (Outputs) ได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของ Heizer, Render & Munson (2020) ที่มองว่าประสิทธิภาพคือการทำงานให้สำเร็จโดยใช้ทรัพยากรและเกิดของเสียน้อยที่สุด รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของสมคิด บางยี่ขัน (2544) ที่ระบุว่าประสิทธิภาพวัดจากความสำเร็จของงานภายใต้เงื่อนไขเวลาและปริมาณที่ครบถ้วนตามเป้าหมาย

2. ปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพ: นัยแห่ง "วุฒิภาวะ" และ "ทุนมนุษย์" จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

มิติด้านวุฒิภาวะ (Maturity & Responsibility): ผลการวิจัยชี้ว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรสมีประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มโสดอย่างมีนัยสำคัญ ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า "ความรับผิดชอบต่อครอบครัว" อาจเป็นตัวแปรแฝงที่ส่งผลบวกต่อความรับผิดชอบในงาน (Work Responsibility) และความมั่นคง

ทางอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของข้าราชการที่ดีตามแนวคิดของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ที่เน้นเรื่องความเสียสละและรับผิดชอบ

มิติด้านทุนมนุษย์ (Human Capital) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีระดับประสิทธิภาพสูงที่สุด ผลการวิจัยนี้ สนับสนุนทฤษฎีทุนมนุษย์ที่ว่า การศึกษาช่วยยกระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งสอดรับกับแนวคิดของ Pradhan & Jena (2017) ที่อธิบายว่าประสิทธิภาพเกิดจากการนำความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skills) มาประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์องค์กร

มิติด้านความเชี่ยวชาญ (Expertise Curve): กลุ่มที่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน 4-6 ปี และกลุ่มที่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน 31-40 ปี เป็นช่วงที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด นี่คือข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ยืนยันถึง "Learning Curve" ในระบบราชการ ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นจุดที่บุคลากรเปลี่ยนผ่านจาก "ผู้เรียนรู้งาน" มาเป็น "ผู้ชำนาญการ" ที่เข้าใจวัฒนธรรมองค์กรและระเบียบปฏิบัติอย่างถ่องแท้ ทำให้สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำกว่ากลุ่มที่เพิ่งเริ่มงานใหม่

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพ: พลวัตในระบบราชการ ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อย่างไรก็ตาม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับ "ต่ำ" กล่าวคือ

3.1 ระบบราชการขับเคลื่อนด้วยกฎระเบียบ (Rule-Driven System): ในระบบราชการประสิทธิภาพมักถูกกำกับด้วยมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedures) และสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ทำให้พนักงานต้องปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำไม่ว่าจะมีแรงจูงใจส่วนตัวมากหรือน้อยก็ตาม

3.2 ปัจจัยค้ำจุน vs ปัจจัยจูงใจ: ตามทฤษฎี Two-Factor Theory ของ Herzberg แรงจูงใจที่ศึกษาอาจเน้นไปที่ "ปัจจัยค้ำจุน" (Hygiene Factors) เช่น ความมั่นคงหรือนโยบาย ซึ่งช่วยลดความไม่พอใจแต่ไม่ได้กระตุ้นให้เกิดประสิทธิภาพที่พุ่งทะยาน (High Performance) ได้มากเท่ากับ "ปัจจัยจูงใจ" (Motivators) ที่แท้จริง เช่น ความสำเร็จของงาน หรือการได้รับการยอมรับ

3.3 ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลมากกว่า: การที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำ บ่งชี้ว่าอาจมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพมากกว่าแรงจูงใจ เช่น สมรรถนะ (Competency), เทคโนโลยีที่ใช้สนับสนุนหรือระบบการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Armstrong & Taylor (2020) ที่มองว่าประสิทธิภาพเป็นผลรวมของทั้ง "ความสามารถ" และ "แรงจูงใจ" หากมีแรงจูงใจแต่ขาดทักษะหรือระบบงานไม่เอื้ออำนวย ประสิทธิภาพก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้เต็มที่

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีบุคลากรที่มีศักยภาพสูง โดยปัจจัยขับเคลื่อนประสิทธิภาพที่แท้จริง คือ "ทักษะและประสบการณ์" (Education & Experience) มากกว่าแรงจูงใจทางจิตวิทยาเพียงอย่างเดียว ดังนั้น การพัฒนาองค์กรในอนาคตจึงควรมุ่งเน้นการสร้าง

เส้นทางความก้าวหน้า (Career Path) เพื่อรักษาบุคลากรกลุ่มที่มีประสบการณ์ (Mid-Career) ไว้ในระบบ เพราะนี่คือกำลังหลักที่สร้างผลสัมฤทธิ์สูงสุดให้กับองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ (Academic Recommendations)

1.1 การต่อยอดองค์ความรู้ด้านสมรรถนะบุคลากรภาครัฐ: ควรมีการนำผลการวิจัยของประสิทธิภาพทั้ง 6 ด้าน (คุณภาพงาน, ความรอบรู้, การปรับตัว, ความรับผิดชอบ, การพัฒนาต่อเนื่อง และมนุษยสัมพันธ์) ไปพัฒนาเป็นโมเดลสมรรถนะ (Competency Model) เฉพาะทางสำหรับพนักงานราชการที่ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรธรรมชาติ

1.2 การศึกษาเปรียบเทียบเชิงพหุระดับ (Multi-level Analysis): ควรศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่าง "แรงจูงใจ" และ "ประสิทธิภาพ" ในกลุ่มพนักงานราชการที่มีลักษณะงานต่างกัน เช่น งานภาคสนามและงานสนับสนุนในส่วนกลาง เพื่อระบุปัจจัยวิกฤต (Critical Variables) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในแต่ละบริบทงาน

1.3 การบูรณาการแนวคิดรัฐในอุดมคติกับการปฏิบัติงานจริง: ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์ว่า แนวคิด "รัฐในอุดมคติ" ที่เน้นความยุติธรรมและความดีส่วนรวม สามารถแปลงเป็นพฤติกรรมการบริการสาธารณะของพนักงานราชการได้อย่างไร เพื่อปิดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

1.4 นโยบายสนับสนุนการศึกษาและฝึกอบรม: เนื่องจากระดับการศึกษาที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ หน่วยงานควรมีนโยบายส่งเสริมให้พนักงานราชการได้รับการศึกษาต่อหรือฝึกอบรมระดับสูงกว่าปริญญาตรี เพื่อยกระดับ "ทุนทางปัญญา" ขององค์กร

1.5 ฝ่ายบริหารควรนำค่าเฉลี่ยแรงจูงใจที่อยู่ในระดับสูง มาเป็นฐานในการออกแบบระบบรางวัลที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non-monetary Rewards) เช่น การประกาศเกียรติคุณ หรือการขยายขอบเขตอำนาจหน้าที่ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภาพรวมให้สูงขึ้นไปอีก

1.6 ควรมุ่งเน้นนโยบายการจัดโครงสร้างองค์กรที่กะทัดรัดและลดขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองและสนับสนุนต่อภารกิจพิทักษ์ทรัพยากรทางทะเลได้อย่างรวดเร็วและคุ้มค่าที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงสังคม (Social Recommendations)

1.7 การส่งมอบคุณค่าสาธารณะ (Public Value Delivery): พนักงานราชการควรนำทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการปรับตัวที่ได้รับคะแนนประเมินในระดับสูง ไปใช้ในการสร้างเครือข่าย

ความร่วมมือกับภาคประชาชนและชุมชนชายฝั่ง เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรที่กินรวมไปถึงมิติทางสังคม

1.8 การเป็นต้นแบบด้านธรรมาภิบาล: องค์กรควรเปิดเผยผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่อสาธารณะ เพื่อแสดงถึงความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรภาษีอากรในการดูแลสมบัติของชาติ สร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมตามหลักกิจการบ้านเมืองที่ดี

1.9 การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนผ่านความเชี่ยวชาญ: สนับสนุนให้พนักงานราชการที่มีความรอบรู้สูงถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่เยาวชนและคนในพื้นที่ เพื่อเปลี่ยนจากงานในหน้าที่ไปสู่การสร้างวัฒนธรรมทางสังคมที่หวงแหนทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกสาเหตุ (Qualitative Deep-Dive)

2.1 การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาของกลุ่มประสิทธิภาพสูง: ควรใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มพนักงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น กลุ่มอายุ 41-50 ปี หรือกลุ่มที่มีอายุงาน 4-6 ปี เพื่อศึกษาว่าปัจจัยเชิงบริบทหรือกระบวนการคิดใดที่ผลักดันให้พนักงานราชการกลุ่มดังกล่าวมีผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่นกว่ากลุ่มอื่น

2.2 การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในหน่วยงาน (Organizational Ethnography): ควรมีการเข้าไปสังเกตการณ์การปฏิบัติงานจริงในภาคสนามของพนักงานราชการในหน่วยงาน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการทำงาน (Work Culture) และอุปสรรคที่หน้างาน ซึ่งอาจส่งผลต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพในมิติที่ตัวเลขสถิติเข้าไม่ถึง

การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยสถิติขั้นสูง (Advanced Causal Modeling)

2.3 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM): ควรนำตัวแปร "แรงจูงใจ" มาศึกษาในฐานะตัวแปรส่งผ่าน (Mediator Variable) เพื่อพิสูจน์ว่าปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพผ่านแรงจูงใจอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเลือกมาตรการจูงใจได้ตรงจุดมากขึ้น

2.4 เนื่องจากพนักงานราชการกระจายตัวอยู่ในหลายส่วนงาน ควรมีการศึกษาว่า "บรรยากาศระดับกอง/ส่วน" (Unit Climate) ส่งผลต่อประสิทธิภาพรายบุคคลอย่างไร เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของสภาพแวดล้อมระดับกลุ่มร่วมกับปัจจัยส่วนบุคคล

ภาพรวมเชิงนโยบายและสังคม (Public Policy & Social Perspective)

2.5 การประเมินผลกระทบเชิงนโยบายต่อสังคม (Social Impact Assessment): ควรวิจัยความเกี่ยวเนื่องระหว่างระดับประสิทธิภาพของพนักงานพิทักษ์ทรัพยากร (Efficiency) กับความพึงพอใจและผลประโยชน์ที่ชุมชนชายฝั่งได้รับจริง เพื่อให้เห็นภาพความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรภาครัฐในเชิงประจักษ์ต่อสังคม

2.6 การศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างองค์กร (Comparative Study): ควรนำโมเดลประสิทธิภาพนี้ไปเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่มีภารกิจใกล้เคียงกัน เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อหาโมเดลการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับ "พนักงานราชการ" ในสายงานอนุรักษ์ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2546). *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรพงษ์ จันทรพันธุ์. (2564). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ: แนวคิดและแนวปฏิบัติเชิงกลยุทธ์.* สงขลา: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นันทนา กู้เจริญประสิทธิ์. (2565). *การจัดการองค์การและพฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงษ์ศักดิ์ รัตนวงศ์. (2566). *ประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการและการวัดผลสัมฤทธิ์.* เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิสัณห์ นุ่นประดิษฐ์. (2562). *การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ในภาครัฐ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2564). *การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่: แนวคิด ทฤษฎี และกรณีศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). โฟร์เพซ.

สมคิด บางโม. (2562). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). วิทยพัฒน์.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2564). *คู่มือสมรรถนะข้าราชการพลเรือนสามัญ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

Armstrong, M., & Taylor, S. (2020). *Armstrong's handbook of human resource management practice* (15th ed.). Kogan Page.

Berman, E. M., Bowman, J. S., West, J. P., & Van Wart, M. R. (2021). *Human Resource Management in Public Service: Paradoxes, Processes, and Problems.* Thousand Oaks, CA: SAGE.

Heizer, J., Render, B., & Munson, C. (2020). *Operations management: Sustainability and supply chain management* (13th ed.). Pearson.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2022). *Organizational behavior* (19th ed.). Pearson.

Schermerhorn, J. R., & Bachrach, D. G. (2020). *Management* (14th ed.). Wiley.

Slack, N., & Brandon-Jones, A. (2019). *Operations management* (9th ed.). Pearson.

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแนะแนว เรื่อง การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

THE DEVELOPMENT OF CLASSROOM PARTICIPATION AND LEARNING ACHIEVEMENT IN GUIDANCE EDUCATION THROUGH A POINT-BASED REWARD INNOVATION AMONG MATTHAYOM 1 STUDENTS AT MUNICIPAL SCHOOL 5 (WAT HUAPOMNOK), MUEANG SONGKHLA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

มูรณี เจะโด[1] มณีนุช รองพล[2*] เพชร รองพล[3] ชุติมา จันทรจิตร[4] และนิศารัตน์ บุญมี[5]
Murnee Chedo[1] Maneenuch Rongpol[2*] Petch Rongpol[3] Chutima Chantarajit and Nisarat Boonmee[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
[1-5]Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: maneenuch.ro@skru.ac.th โทรศัพท์ 09 8899 9853

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนโดยใช้นวัตกรรมเทคนิคเสริมแรงทางบวกด้วยวิธีแต้มใจแลกรางวัล 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเทคนิคเสริมแรงทางบวกด้วยวิธีแต้มใจแลกรางวัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 48 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาแนะแนวที่บูรณาการเทคนิคเสริมแรงทางบวกด้วยวิธีแต้มใจแลกรางวัล แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยรวมอยู่ในระดับ

น่าพอใจ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมเทคนิคเสริมแรงทางบวกด้วยวิธีแต้มใจแลกรางวัลสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน, เทคนิคเสริมแรงทางบวก, แต้มใจแลกรางวัล

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop students’ classroom participation behaviors using a positive reinforcement innovation through a point-based reward system and 2) to compare students’ classroom participation behaviors before and after implementing the positive reinforcement innovation. The sample consisted of 48 Matthayom 1/4 students at Municipal School 5 (Wat Huapomnok), Mueang Songkhla District, Songkhla Province, during the first semester of the 2025 academic year, selected by purposive sampling. The research instruments included guidance lesson plans integrated with a positive reinforcement technique using a point-based reward system and a classroom participation behavior observation form administered before and after the intervention. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and a dependent samples t-test.

The results revealed that after implementing the learning activities using the point-based reward system, students’ classroom participation scores were significantly higher than those before the intervention at the .01 level. When analyzed individually, most students achieved scores above the predetermined criterion. In addition, students’ overall satisfaction with the learning activities was at a high level. These findings indicate that the positive reinforcement innovation using a point-based reward system effectively enhances classroom participation and motivates students to engage more actively in learning.

Keywords: classroom participation, positive reinforcement technique, point-based reward system

บทนำ

การจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจตนเอง สามารถปรับตัว ดำรงชีวิต และวางแผนอนาคตได้อย่างเหมาะสม โดยมุ่งส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และทักษะชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก การรู้จักตนเอง และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ไม่ปรากฏปี) ทั้งนี้ การออกแบบกิจกรรมแนะแนวจำเป็นต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ จุดเน้นของหลักสูตร จุดประสงค์ชั้นปี และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับช่วงวัย ปัญหา และความต้องการของผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

อย่างไรก็ตาม จากการจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา พบว่า นักเรียนจำนวนมากยังไม่ให้ความสำคัญกับรายวิชาแนะแนว เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ไม่ได้มีการประเมินผลในรูปแบบคะแนนหรือเกรดอย่างชัดเจน ส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจ ขาดความกระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในชั้นเรียนในระดับต่ำ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของรายวิชาแนะแนว ซึ่งควรเป็นรายวิชาที่ช่วยพัฒนาทักษะชีวิต เจตคติ และการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน (กาญจนา กั้วสิทธิ์, 2562)

สาเหตุสำคัญของปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนแนะแนว พบว่า นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของเนื้อหาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือการวางแผนอนาคตได้อย่างเป็นรูปธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบรรยายหรือการเสริมแรงด้วยคะแนนเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการสร้างแรงจูงใจรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในปัจจุบัน

แนวคิดการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมของสกินเนอร์ (Skinner) ชี้ให้เห็นว่า การให้สิ่งเสริมแรงที่เหมาะสมภายหลังการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จะช่วยเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมนั้นในอนาคต การนำนวัตกรรมการเสริมแรงเชิงบวกในรูปแบบ “แต้มใจแลกรางวัล” มาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถกระตุ้นแรงจูงใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยสร้างความตื่นตัว ความสนุกสนาน และความตั้งใจในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนกล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในการตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น และทำกิจกรรมร่วมกับครูและเพื่อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนสามารถส่งเสริมทั้งพฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ (กาญจนา กั้วสิทธิ์, 2562)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาแนะแนว เรื่อง การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก)

อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ และพัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนวให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นวัตกรรมเทคนิคเสริมแรงทางบวกด้วยวิธีแต้มใจแลกรางวัล
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเทคนิคเสริมแรงทางบวกด้วยวิธีแต้มใจแลกรางวัล

สมมติฐานของการวิจัย

1. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล มีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ตามเกณฑ์ที่กำหนด

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) โดยเฉพาะแนวคิดการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ซึ่งอธิบายว่า พฤติกรรมของผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ผ่านการให้สิ่งเสริมแรงที่เหมาะสมภายหลังการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การใช้นวัตกรรม แต้มใจแลกรางวัล จึงเป็นการนำแนวคิดการเสริมแรงทางบวกมาประยุกต์ใช้เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (ตัวแปรต้น): การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล

ตัวแปรตาม: พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วย การตอบคำถามในชั้นเรียน, การแสดงความคิดเห็น, การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้, ความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการเรียน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีการเสริมแรงทางบวก

ทฤษฎีการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เป็นแนวคิดสำคัญในทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ของสกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งอธิบายว่า พฤติกรรมของมนุษย์สามารถถูกปรับเปลี่ยนได้ด้วยการให้สิ่งเสริมแรงหลังจากการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เมื่อผู้เรียนได้รับรางวัลหรือสิ่งจูงใจที่เหมาะสม จะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำมากขึ้น (Skinner, 1953)

การเสริมแรงทางบวกในบริบทการเรียนการสอน เช่น คำชมเชย การให้กำลังใจ การให้รางวัลหรือสิ่งจูงใจรูปแบบต่าง ๆ สามารถช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Slavin, 2018)

2. นวัตกรรมการเสริมแรงกับการจัดการเรียนรู้

นวัตกรรมการเสริมแรงในรูปแบบการให้คะแนนสะสมหรือการแลกรางวัล เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น งานวิจัยหลายฉบับ พบว่าการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมแรงเชิงบวกสามารถช่วยเพิ่มพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (กาญจนา กั้วสิทธิ์, 2562)

การใช้นวัตกรรม แต้มใจแลกรางวัล จึงเป็นการประยุกต์แนวคิดการเสริมแรงทางบวกให้เหมาะสมกับบริบทของรายวิชาแนะแนว ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เจตคติ และพฤติกรรมของผู้เรียนมากกว่าการวัดผลด้วยคะแนนเพียงอย่างเดียว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แต้มใจแลกรางวัล หมายถึง นวัตกรรมการเสริมแรงทางบวกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้รับแต้มใจเมื่อแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เช่น การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น และการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้เรียนสามารถสะสมแต้มใจเพื่อนำไปแลกรางวัลหรือสิ่งจูงใจตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการเข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การตั้งใจเรียน การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น การซักถาม การทำกิจกรรมร่วมกับครูและเพื่อน และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น.

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

4. นวัตกรรมเทคนิคเสริมแรงทางบวก หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยนำแนวคิดการเสริมแรงทางบวกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้คำชมเชย การให้กำลังใจ และการให้รางวัลในรูปแบบแต้มใจแลกรางวัล เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการปรับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล โดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพร้อยละ 80 และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล รายละเอียดการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 401 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 48 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน เรื่อง การปรับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 แผน ได้แก่ อาชีพในครอบครัวฉัน บุคคลต้นแบบ (My Idol) การดูแลช่วยเหลือครอบครัว รอบรู้เรื่องหลักสูตร (โรงเรียนของเรา) ท่องโลกไร้พรมแดน

2.2 นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล จำนวน 1 ชุด ใช้เป็นเครื่องมือเสริมแรงทางบวกในการกระตุ้นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน

2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมมาตรประมาณค่า มี 4 ระดับ จำนวน 17 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.2 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาแนะแนว

3.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผน แผนละ 50 นาที

3.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอครูพี่เลี้ยงเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3.5 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

3.6 นำแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

4.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาแนะแนวโดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล จำนวน 5 แผน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด

4.3 ประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตฉบับเดิม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลกับเกณฑ์ร้อยละ 80

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล พบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่านักเรียนที่มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 25 คน และนักเรียนที่มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 23 คน ทั้งนี้ นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์มีจำนวนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่ปรากฏต่ำกว่า 16 แต้มใจ จึงไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตพฤติกรรมพบว่านักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนดีขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรม กล่าวคือ จากเดิมนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการพูดหน้าชั้นเรียน ภายหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล นักเรียนเริ่มมีการตอบคำถามและมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในเชิงบวก โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนได้ในระดับที่น่าพอใจ

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	20	5	17	11.00	3.43		
หลังเรียน	20	9	20	15.08	3.46	8.19	P <.01

จากตาราง พบว่า ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.00 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 5 คะแนน คะแนนสูงสุดเท่ากับ 17 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.43 ขณะที่หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 15.08 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 9 คะแนน คะแนนสูงสุดเท่ากับ 20 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.46 แสดงให้เห็นว่าคะแนนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล ด้วยสถิติ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 8.19$, $p < .01$) โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนเฉลี่ย 4.08 คะแนนผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

ประการแรก ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเสริมแรงทางบวกในทฤษฎีพฤติกรรมนิยมของสกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งอธิบายว่า การให้รางวัลหรือสิ่งเสริมแรงภายหลังการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จะช่วยเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมนั้นในอนาคต ทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจและแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัล พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างชัดเจน ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการออกแบบสิ่งเสริมแรงอย่างเหมาะสมสามารถช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น กล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นบทบาทของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (Bonwell & Eison, 1991)

นอกจากนี้ การใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและเป็นมิตร ทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองเมื่อได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อน ส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนวิชาแนะแนว ซึ่งเป็นรายวิชาที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและพฤติกรรมมากกว่าการวัดผลด้วยคะแนน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา กั้วสิทธิ์ (2562) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นสามารถส่งเสริมทั้งพฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลเป็นแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมในการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการด้านแรงจูงใจของผู้เรียน และช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาแนะแนวเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้และปรับให้เหมาะสมกับบริบทและความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนสามารถนำนวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยควรออกแบบรางวัลให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เช่น สติ๊กเกอร์ เครื่องเขียน คำชมเชย หรือสิทธิพิเศษเล็กน้อย เพื่อกระตุ้นความตั้งใจในการเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านการเสริมแรงทางบวก การใช้แต้มใจแลกรางวัลควรใช้ร่วมกับคำชมเชยและการให้กำลังใจ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน ทั้งนี้ควรปรับรูปแบบการเสริมแรงให้ยืดหยุ่นตามความแตกต่างระหว่างผู้เรียน

1.3 ด้านการขยายผล ควรนำแนวทางการใช้นวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาหรือระดับชั้นอื่น รวมถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมแรงจูงใจของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายกลุ่มตัวอย่าง ควรเพิ่มระดับชั้นและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัย

2.2 การเปรียบเทียบนวัตกรรม ควรเปรียบเทียบนวัตกรรมแต้มใจแลกรางวัลกับเทคนิคเสริมแรงรูปแบบอื่น เช่น เกมมิฟิเคชัน หรือระบบคะแนนสะสม เพื่อหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 การเพิ่มตัวแปรในการศึกษา ควรศึกษาผลกระทบด้านอื่น ๆ เช่น ความมั่นใจ ทักษะการทำงานร่วมกัน และทัศนคติต่อการเรียน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.มณีนุช รองพล อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาและการแนะแนว ที่ได้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และตรวจสอบแก้ไขงานวิจัย ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ครูสวการย์ ชูแสง ครูเกตน์พิมพ์ ไพรจิตจินดา และครูนุรฮูดา สาแมหาดี ที่ให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงบิดา มารดา และครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจมาโดยตลอด จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กาญจนา กั้วสิทธิ์. (2562). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 30(2), 45–58.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). *แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. George Washington University.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.

Slavin, R. E. (2018). *Educational psychology: Theory and practice* (12th ed.). Pearson Education.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

อิทธิพลของการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย (Influencer Marketing) ต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย

THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA INFLUENCER MARKETING ON GENERATION Z CONSUMERS’ PURCHASE DECISIONS IN THAILAND

เมธาวี จัตุรัส[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2*]
Methavee Jatturat[1] and Nathanicha Na Nakorn[2*]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: judy2211@gmail.com โทรศัพท์ 09 8585 9999

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล (Credibility) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย และ 3) เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เจน Z ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z (Gen Z) ในประเทศไทย จำนวน 400 คน คำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ Cochran (1977) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยด้านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ผู้บริโภคเจน Z มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพล โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือมากที่สุด รองลงมาคือความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ความน่าดึงดูดใจ ความน่าไว้วางใจ และความเชี่ยวชาญ ตามลำดับ และ 3) ระดับการตัดสินใจซื้อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยขั้นตอนที่ได้รับอิทธิพลสูงสุด คือการรับรู้ถึงความต้องการ รองลงมาคือการประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมภายหลังการซื้อ และการค้นหาข้อมูล

คำสำคัญ: การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพล, ผู้บริโภคเจน Z, การตัดสินใจซื้อ, โซเชียลมีเดีย, พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

This research aimed: 1) to examine social media influencer factors namely credibility, expertise, attractiveness, trustworthiness, and similarity that influence the purchase decisions of Generation Z consumers in Thailand; 2) to investigate the level of influencer marketing factors; and 3) to examine the level of purchase decision behavior among Generation Z consumers in Thailand. The sample consisted of 400 Generation Z consumers in Thailand, determined using Cochran’s (1977) formula for an unknown population size. The statistical methods employed for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, content analysis, and multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) social media influencer factors, including credibility, expertise, attractiveness, trustworthiness, and similarity, significantly influenced the purchase decisions of Generation Z consumers in Thailand at the 0.05 level of statistical significance; 2) Generation Z consumers perceived influencer marketing factors at a high level overall, with credibility being the most important factor, followed by similarity, attractiveness, trustworthiness, and expertise, respectively; and (3) the overall level of purchase decision behavior was high, with need recognition being the most strongly influenced stage, followed by evaluation of alternatives, purchase decision, post-purchase behavior, and information search.

Keywords: Influencer Marketing, Generation Z Consumers, Purchase Decision, Social Media, Consumer Behavior

บทนำ

ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารและการตลาด โดยเฉพาะต่อพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเจเนอเรชัน Z (Gen Z) ซึ่งเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2540–2555 และเติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล รีวิวสินค้า และคำแนะนำจากผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียได้อย่างสะดวก ส่งผลต่อทัศนคติและการตัดสินใจซื้อโดยตรง จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) พบว่าประเทศไทยมีประชากรกลุ่ม Gen Z ประมาณ 9.48 ล้านคน หรือร้อยละ 14.4 ของประชากรทั้งหมด โดยกลุ่มนี้มีพฤติกรรมเด่นด้านการใช้จ่ายออนไลน์และการมีส่วนร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ แม้ส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียนหรือเริ่มทำงาน แต่กำลังซื้อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

สอดคล้องกับการเติบโตของตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของไทย ซึ่งมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 10-15 ต่อปี อันเป็นผลจากจำนวนผู้บริโภคออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม Gen Z (กรมธุรกิจการค้า, 2567) ขณะเดียวกัน ความเชื่อมั่นต่อโฆษณาแบบดั้งเดิมมีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากสามารถถ่ายทอดประสบการณ์จริงและสร้างความน่าเชื่อถือได้ดีกว่า (ดุษยา สุขวราภิรมย์, 2565) ทั้งนี้ แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ได้แก่ ไลน์ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ติ๊กต๊อก และอินสตาแกรม ซึ่งสะท้อนศักยภาพของสื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงผู้บริโภคยุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ (จริยา แก้วหนองสังข์, 2564)

การโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นกลไกสำคัญของร้านค้าออนไลน์ในการขยายโอกาสทางธุรกิจ โดยเฉพาะการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย (Influencer Marketing) ซึ่งช่วยให้แบรนด์สื่อสารกับผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรมชาติและน่าเชื่อถือมากกว่าการโฆษณาแบบดั้งเดิม รูปแบบการดำเนินงานมีความหลากหลาย เช่น การรีวิวสินค้า การโฆษณาแบบไทอิน และการใช้ผู้มีอิทธิพลหลายรายเพื่อเพิ่มการรับรู้แบรนด์ กลยุทธ์ดังกล่าวเหมาะกับธุรกิจขนาดเล็ก เนื่องจากสามารถสร้างการรับรู้ ขยายฐานลูกค้า และกระตุ้นยอดขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อารยา โขงจำปา, 2566) บทบาทของผู้มีอิทธิพลในการถ่ายทอดประสบการณ์จริงและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น ประสิทธิภาพของการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลเกิดจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญ ความน่าดึงดูดใจ ความน่าไว้วางใจ และความใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลที่ให้ความสำคัญกับคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์จริงมากกว่าการสื่อสารเชิงโฆษณา (ชลิตา บำรุง, 2565) ในบริบทประเทศไทย การเติบโตของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, TikTok และ YouTube ได้เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผู้บริโภคอย่างกว้างขวาง ทำให้การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้สื่อออนไลน์ในชีวิตประจำวัน การเลือกผู้มีอิทธิพลที่สามารถสร้างเนื้อหาสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายช่วยเสริมความน่าเชื่อถือ การจดจำแบรนด์ และประสิทธิภาพการสื่อสารทางการตลาด (ณัฐสิทธิ์ อรรถเดโช, 2567; ทรรศิรัษฎ์ ทองตาล่วง, 2566; โชษิตา แสงอธิคม, 2566)

ดังนั้น การศึกษาเรื่องนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ในเชิงทฤษฎี งานวิจัยจะช่วยเสริมสร้างและขยายองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการทำความเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีและมีพฤติกรรมการบริโภคแตกต่างจากเจเนอเรชันก่อนหน้า นอกจากนี้ ยังช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการเกี่ยวกับบทบาทของ Influencer Marketing ในฐานะกลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดที่ทรงพลัง และสามารถนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดหรือแบบจำลองทางทฤษฎีใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียกับพฤติกรรมผู้บริโภค

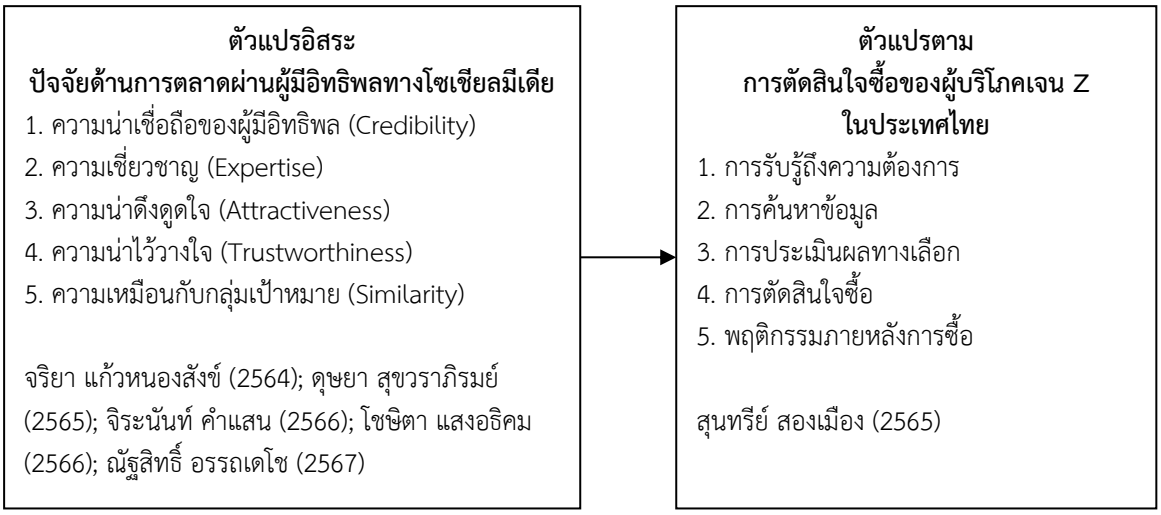
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล (Credibility) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย
3. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เจน Z ในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยด้านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย (Influencer) ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล (Credibility) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เจเนอเรชัน Z (Generation Z: Gen Z) หมายถึง กลุ่มประชากรที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2540-2555 ซึ่งเติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันสูง นิยมซื้อสินค้าออนไลน์ และได้รับอิทธิพลจากผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ

2. การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย (Influencer Marketing) หมายถึง กลยุทธ์ทางการตลาดที่ใช้ผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียในการสื่อสาร แนะนำ หรือรีวิวสินค้าและบริการ โดยอาศัยการรับรู้ของผู้บริโภคในด้านความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญ ความน่าดึงดูดใจ ความน่าไว้วางใจ และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนคติและการตอบสนองของผู้บริโภค

3. การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค หมายถึง กระบวนการเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ตั้งแต่การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ โดยอาจได้รับอิทธิพลจากการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z (Gen Z) ในประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลและการซื้อสินค้าออนไลน์ในระดับสูง โดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ Cochran (1977) สำหรับกรณีไม่ทราบขนาดประชากร กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2549 อ้างถึงใน สุนทรีย์ สองเมือง, 2565) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Close - Ended หรือ Fixed Form) มีตัวเลือกให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว ประกอบด้วย เพศ อายุ (ปี) ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล (Credibility) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย

(Similarity) โดยคำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกในลักษณะการประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยใช้มาตราวัดตามแนวของ Likert’s Scale มาปรับใช้โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศ ซึ่งลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Close - Ended หรือ Fixed Form) มีตัวเลือกให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว ประกอบด้วย ช่องทางทางโซเชียลมีเดียที่ใช้ในการซื้อ ประเภทสินค้าจากการเห็นผู้มีอิทธิพลแนะนำ ความถี่ในการซื้อสินค้าทางโซเชียลมีเดีย ช่วงเวลาในการซื้อสินค้าทางโซเชียลมีเดีย จำนวนครั้งที่ใช้โซเชียลมีเดียต่อวัน และค่าใช้จ่ายในการซื้อเฉลี่ยต่อครั้ง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย คำถามประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย ประกอบด้วย การรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ โดยคำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกในลักษณะการประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยใช้มาตราวัดตามแนวของ Likert’s Scale มาปรับใช้โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาด้านตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียควรมีแนวทางอย่างไร จึงจะมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย จำนวน 1 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยดำเนินการเพื่อให้แบบสอบถามมีความเหมาะสมสอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์การวิจัย โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตามแนวคิดของ Rovinelli and Hambleton (1997) ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม จากนั้นตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรเป้าหมาย จำนวน 30 คน และประเมินค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) ซึ่งต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 ตามเกณฑ์ของ Nunnally & Bernstein (1994)

4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลกระทบของการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z ในประเทศไทย โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการขออนุญาตและชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขต และการรักษาความลับของข้อมูลแก่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงความหลากหลายด้านลักษณะประชากร เมื่อเก็บข้อมูลครบ 400 ชุด ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล

ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน และจัดทำรายงานโดยเชื่อมโยงผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี และบริบทของประเทศไทย

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter Method เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย 5 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญ ความน่าดึงดูดใจ ความน่าไว้วางใจ และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ค่า R^2 ค่า p-value ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พร้อมตรวจสอบสมมติฐานการถดถอยและปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุคูณด้วยค่า VIF และTolerance ทั้งนี้ใช้ค่าสัมประสิทธิ์เบตาแบบมาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ของปัจจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 70.3 มีอายุระหว่าง 21-25 ปี จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.8 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 338 คน คิดเป็นร้อยละ 84.5 ประกอบอาชีพเป็นพนักงานประจำ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 20,001–25,000 บาท จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.7

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย: ภาพรวม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด พบว่า ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล (Credibility) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 รองลงมา คือ ความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และความเชี่ยวชาญ (Expertise) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ตามลำดับ ซึ่งสามารถอธิบายเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

2.1 ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล (Credibility) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า ผู้มีอิทธิพลที่ท่านเชื่อถือมักแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 รองลงมา คือ ผู้มีอิทธิพลที่ท่านติดตามมักให้ข้อมูลที่ถูกต้องและไม่เกินจริง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.91 ท่านรู้สึกว่าผู้มีอิทธิพลที่น่าเชื่อถือมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของท่าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ผู้มีอิทธิพลมักอัปเดตข้อมูลอย่าง

สม่ำเสมอ ทำให้ท่านเชื่อถือได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และผู้มีอิทธิพลที่ท่านติดตามมักบอกแหล่งที่มาหรือรายละเอียดของสินค้า/บริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ตามลำดับ

2.2 ความเชี่ยวชาญ (Expertise) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า ผู้มีอิทธิพลที่มีประวัติหรือประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสินค้า/บริการ มีอิทธิพลต่อการซื้อของท่านมากกว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.82 รองลงมา คือ ท่านมองว่าความเชี่ยวชาญของผู้มีอิทธิพลช่วยลดความเสี่ยงในการซื้อ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รีวิว/คำอธิบายเชิงเทคนิคจากผู้มีอิทธิพลมีผลต่อความตั้งใจซื้อของท่าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 เท่ากับ ท่านมักหาข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อผู้มีอิทธิพลแสดงความเชี่ยวชาญด้านสินค้า ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 3.73 และผู้มีอิทธิพลที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งทำให้ท่านเชื่อคำแนะนำเกี่ยวกับสินค้านั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.61 ตามลำดับ

2.3 ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า ผู้มีอิทธิพลที่น่าดึงดูดทำให้ท่านมีแนวโน้มจะทดลองสินค้ามากขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.84 รองลงมา คือ ถ้าผู้มีอิทธิพลมีสไตล์ที่ท่านชอบท่านมักจะลองซื้อสินค้าที่เขาแนะนำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 สไตล์และการนำเสนอของผู้มีอิทธิพลมีผลต่อการรับรู้คุณค่าของสินค้า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ความน่าดึงดูดใจทำให้เนื้อหาน่าสนใจและจดจำได้ง่ายขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และภาพลักษณ์/รูปลักษณ์ของผู้มีอิทธิพลมีผลต่อความสนใจในสินค้าที่ผู้มีอิทธิพลโปรโมต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.62 ตามลำดับ

2.4 ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า ผู้มีอิทธิพลที่ซื่อสัตย์ในการแสดงความเห็น ทำให้ท่านไว้วางใจคำแนะนำของเขา/เธอ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.91 รองลงมา คือ ท่านมีแนวโน้มจะซื้อสินค้าที่ผู้มีอิทธิพลแนะนำ ถ้ารู้ว่าเขา/เธอใช้จริง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ผู้มีอิทธิพลที่ตอบคำถามผู้ติดตามอย่างจริงใจ ทำให้ท่านเชื่อคำแนะนำมากขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 การเปิดเผยการเป็นสปอนเซอร์ (Sponsored) อย่างชัดเจนเพิ่มความไว้วางใจของท่าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และท่านเชื่อว่าผู้มีอิทธิพลที่ท่านติดตามจะไม่แนะนำสินค้าที่ไม่ดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.59 ตามลำดับ

2.5 ความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า ผู้มีอิทธิพลที่ “เหมือนท่าน” ทำให้ท่านคิดว่าสินค้านั้นเหมาะกับท่านมากขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.92 รองลงมา คือ ท่านมักเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลที่สะท้อนตัวตนของท่าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 เมื่อตัวตนของผู้มีอิทธิพลใกล้เคียงกับท่าน ท่านมักให้ความสำคัญกับคำแนะนำมากขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 3.76 ความคล้ายคลึงด้านอายุ/ความสนใจ/งบประมาณทำให้ท่านตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และท่านรู้สึกเชื่อมโยงกับผู้มีอิทธิพลที่มีไลฟ์สไตล์หรือค่านิยมคล้ายกับท่าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.61 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมซื้อสินค้าผ่าน Shopee/ Lazada มากที่สุด จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 พบการแนะนำสินค้าประเภทแฟชั่นมากที่สุด จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 ส่วนใหญ่ซื้อสินค้า 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.2 นิยมซื้อสินค้าในช่วงเวลา 18.01-21.00 น. มากที่สุด จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 ใช้โซเชียลมีเดีย 3-4 ครั้งต่อวัน จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48.2 และมียอดใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้งอยู่ที่ 301-500 บาท จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7

4. ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า การรับรู้ถึงความต้องการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.79 รองลงมา คือ การประเมินผลทางเลือก และ การตัดสินใจซื้อ ซึ่งอยู่ในระดับมากเท่ากัน มีค่าเฉลี่ย 3.73 พฤติกรรมภายหลังการซื้อ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.71 และ การค้นหาข้อมูล อยู่ในระดับมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 3.70 ตามลำดับ ซึ่งสามารถอธิบายเป็นรายด้านได้ดังนี้

4.1 การรับรู้ถึงความต้องการ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า ผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียช่วยกระตุ้นให้ท่านตระหนักถึงความต้องการซื้อสินค้า/บริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.99 รองลงมา คือ การติดตามผู้มีอิทธิพลทำให้ท่านรับรู้ถึงสินค้า/บริการใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ซึ่งอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ผู้มีอิทธิพลช่วยสร้างความต้องการซื้อสินค้าที่ท่านอาจไม่เคยนึกถึงมาก่อน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72 ท่านรู้สึกว่าคำแนะนำจากผู้มีอิทธิพลช่วยให้ท่านเห็นความสำคัญของการซื้อสินค้า/บริการ อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.70 และคอนเทนต์จากผู้มีอิทธิพลทำให้ท่านเกิดแรงจูงใจในการซื้อสินค้า/บริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64 ตามลำดับ

4.2 การค้นหาข้อมูล ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับ พบว่า ท่านได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและทันสมัยจากผู้มีอิทธิพลเกี่ยวกับสินค้า/บริการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.87 รองลงมา คือ ท่านเชื่อว่าข้อมูลจากผู้มีอิทธิพลมีความน่าเชื่อถือมากกว่าช่องทางอื่น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 คำแนะนำจากผู้มีอิทธิพลช่วยให้ท่านมั่นใจมากขึ้น

ในการตัดสินใจซื้อสินค้า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.74 การติดตามผู้มีอิทธิพลช่วยให้ท่านประหยัดเวลาในการค้นหาข้อมูลสินค้าด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.63 และท่านใช้คอนเทนต์ของผู้มีอิทธิพลเป็นแหล่งข้อมูลหลักก่อนการตัดสินใจซื้อ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.49 ตามลำดับ

4.3 การประเมินผลทางเลือก ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับ พบว่า การรีวิวจากผู้มีอิทธิพลช่วยให้ท่านตัดสินใจเลือกระหว่างสินค้าที่คล้ายกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.89 รองลงมา คือ การติดตามผู้มีอิทธิพลทำให้ท่านมั่นใจว่าท่านได้เลือกสินค้าที่เหมาะสมที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.77 ท่านเชื่อว่าผู้มีอิทธิพลนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเลือกสินค้า/บริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 ผู้มีอิทธิพลช่วยให้ท่านเห็นข้อดีและข้อด้อยของสินค้าก่อนตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 และท่านใช้ความคิดเห็นของผู้มีอิทธิพลในการเปรียบเทียบคุณภาพของสินค้า/บริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 ตามลำดับ

4.4 การตัดสินใจซื้อ ของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า ท่านยินดีซื้อสินค้าตามคำแนะนำของผู้มีอิทธิพลที่ท่านติดตาม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.86 รองลงมา คือ ผู้มีอิทธิพลช่วยเพิ่มความมั่นใจให้ท่านในการตัดสินใจซื้อสินค้า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79 ผู้มีอิทธิพลมีผลต่อการเลือกซื้อแบรนด์ที่ท่านตัดสินใจเลือก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.76 ท่านตัดสินใจซื้อเร็วขึ้นเมื่อได้รับคำแนะนำจากผู้มีอิทธิพล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 และการแนะนำจากผู้มีอิทธิพลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของท่าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 ตามลำดับ

4.5 พฤติกรรมภายหลังการซื้อ ของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ พบว่า ท่านพอใจต่อสินค้าที่ซื้อจากคำแนะนำของผู้มีอิทธิพล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.95 รองลงมา คือ คำแนะนำจากผู้มีอิทธิพลช่วยลดความลังเลหลังการซื้อ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.82 ประสบการณ์การซื้อที่ดีทำให้ท่านกลับไปติดตามคำแนะนำจากผู้มีอิทธิพลซ้ำอีก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 ท่านมีแนวโน้มบอกต่อหรือแนะนำสินค้าให้เพื่อน/คนรอบข้าง หลังได้รับอิทธิพลจากผู้มีอิทธิพล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.59 และหลังการซื้อ ท่านมักแชร์ประสบการณ์การใช้สินค้าตามที่ผู้มีอิทธิพลแนะนำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.57 ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า ประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดคือ ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ผู้มีอิทธิพลแสดงความซื่อสัตย์ ไม่โฆษณาเกินจริง และควรทดลองใช้สินค้าจริงก่อนรีวิว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ติดตามและผู้บริโภค ถัดมาคือประเด็นเกี่ยวกับ รูปแบบคอนเทนต์ที่ต้องการ จำนวน 96 คน คิดเป็น

ร้อยละ 24.0 โดยผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าต้องการคอนเทนต์ที่มีข้อมูลชัดเจน รีวิวจริง ตัวอย่างการใช้สินค้าจริง และมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อแบรนด์หรือธุรกิจ พบว่ามีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 โดยเสนอว่าแบรนด์ควรเลือกผู้มีอิทธิพลให้เหมาะกับลักษณะสินค้า มีความโปร่งใสเมื่อเป็นสปอนเซอร์ และควรสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาเพื่อรักษาความเชื่อถือของผู้บริโภค สำหรับประเด็น การควบคุมมาตรฐานโฆษณา มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ที่เห็นว่าควรลดโฆษณาเกินจริง และมีมาตรการกำกับดูแลหรือการตรวจสอบมาตรฐานโฆษณา เพื่อป้องกันการหลอกลวงหรือข้อมูลที่บิดเบือน นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการวิจัย จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ที่เสนอให้มีการศึกษาต่อเนื่อง เช่น การเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้บริโภคระหว่างแพลตฟอร์มต่าง ๆ หรือการวิเคราะห์ประเภทอินฟลูเอนเซอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับที่แตกต่างกัน สุดท้ายคือ ข้อความสะท้อนประสบการณ์หรือความคิดเห็นทั่วไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเล่าประสบการณ์ซื้อสินค้า การชื่นชมผู้มีอิทธิพล

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยด้านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย (Influencer) ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล (Credibility) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพล (Credibility) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทย

จากการศึกษา พบว่า ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (Similarity) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สะท้อนว่า Gen Z ให้ความสำคัญกับความจริงใจ ความเป็นมืออาชีพ และภาพลักษณ์ของผู้มีอิทธิพลที่สอดคล้องกับตนเอง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงและเสริมความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซและการใช้โซเชียลมีเดียอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เปิดรับอิทธิพลจากคอนเทนต์รีวิวมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ สุนทรีย์ สองเมือง (2565) ที่พบว่าผู้บริโภคเจน Z

ให้ความสำคัญกับการค้นหาข้อมูล การได้รับคำแนะนำจากผู้มีอิทธิพล และการซื้อผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้ออย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลด้านความชื่นชอบการตัดสินใจ และการบอกต่อที่ช่วยกระตุ้นการบริโภค ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ ชลิตา บำรุง (2565) ที่ชี้ว่าความเชี่ยวชาญ ความไว้วางใจ และความน่าดึงดูดของผู้มีอิทธิพลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ สรุปได้ว่าผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z โดยการสร้างคอนเทนต์ที่น่าเชื่อถือ ซื่อสัตย์ และสอดคล้องกับความต้องการผู้บริโภคเป็นปัจจัยหลักในการโน้มน้าวพฤติกรรมการซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระดับปัจจัยด้านการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย

จากการศึกษา พบว่า ผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทยประเมินปัจจัยด้านการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) สะท้อนบทบาทสำคัญของผู้มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตัดสินใจซื้อในยุคดิจิทัล โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญ ความน่าดึงดูดใจ ความน่าไว้วางใจ และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ล้วนอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ ความน่าเชื่อถือเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อ รองลงมาคือความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ความน่าดึงดูดใจ และความน่าไว้วางใจ ขณะที่ความเชี่ยวชาญแม้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่น แต่ยังอยู่ในระดับมาก สะท้อนความคาดหวังต่อความรู้ ประสบการณ์ และการใช้สินค้าจริงของผู้มีอิทธิพล ซึ่งโดยรวมชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะของผู้มีอิทธิพลมีบทบาทเชิงจิตวิทยาและเชิงพฤติกรรมต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z อย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่า ปัจจัยด้านผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย ทั้งด้านความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญ ความน่าดึงดูดใจ ความน่าไว้วางใจ และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย มีผลต่อทัศนคติและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในระดับมากนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าหลายฉบับ โดยเฉพาะงานศึกษาของ จิระนันท์ คำแสน (2566) ซึ่งพบว่าความเชี่ยวชาญ ความน่าไว้วางใจ และความน่าดึงดูดใจของอินฟลูเอนเซอร์บนแพลตฟอร์ม TikTok มีอิทธิพลเชิงบวกต่อทั้งความภักดีของผู้ติดตามและความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง อีกทั้งความภักดีดังกล่าวยังเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อของผู้ติดตามด้วย ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคุณลักษณะของผู้มีอิทธิพล โดยเฉพาะด้านความเชื่อถือได้และความดึงดูดใจ มีบทบาทสำคัญต่อการโน้มน้าวพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับผลการศึกษาของผู้บริโภคเจน Z ในครั้งนี้ที่ให้คะแนนสูงต่อปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือและความน่าดึงดูดใจเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานของ โชษิตา แสงอธิคม (2566) ที่ศึกษาผู้ทรงอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแบรนด์ยูนิโคล่ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติต่อผู้มีอิทธิพลในด้านความดึงดูดใจ ความไว้วางใจ ความเชี่ยวชาญ และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมายในระดับดี และพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งด้านลักษณะ

เนื้อหาและทัศนคติที่มีต่อผู้ทรงอิทธิพล ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการซื้อได้ถึงร้อยละ 38.9 และ 40.7 ตามลำดับ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคเจน Z มีแนวโน้มตัดสินใจซื้อสินค้าเมื่อรู้สึกว่าผู้มีอิทธิพลมีความซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือ มีความชำนาญจริง และสะท้อนตัวตนที่คล้ายกับผู้ติดตาม

3. ระดับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เจน Z ในประเทศไทย

จากการศึกษา พบว่า ระดับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ในประเทศไทยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้บริโภคกลุ่มนี้ตอบสนองต่อข้อมูลและคอนเทนต์จากผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียอย่างชัดเจน โดยเมื่อพิจารณาตามกระบวนการตัดสินใจซื้อ พบว่าขั้นการรับรู้ความต้องการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงบทบาทของผู้มีอิทธิพลในการกระตุ้นความต้องการสินค้าและบริการ รองลงมาคือขั้นการค้นหาข้อมูลและการประเมินทางเลือก ซึ่งผู้บริโภคใช้รีวิวและคำแนะนำจากผู้มีอิทธิพลเพื่อเปรียบเทียบสินค้า ลดความไม่แน่นอน และประหยัดเวลา ขณะที่ขั้นการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมภายหลังการซื้อยังอยู่ในระดับมากเช่นกัน สะท้อนว่าผู้บริโภคมีความมั่นใจ ยินดีซื้อสินค้าตามคำแนะนำ มีความพึงพอใจ และมีแนวโน้มบอกต่ออย่างต่อเนื่อง โดยรวมชี้ให้เห็นว่าผู้มีอิทธิพลมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z ครอบคลุมทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการซื้ออย่างเป็นระบบ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะงานของ ญาณิกา ตันอุดม (2566) ซึ่งพบว่าผู้บริโภคมีระดับการรับรู้อิทธิพลของ Pets Influencer และระดับการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านบุคคลของผู้มีอิทธิพล ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ ความไว้วางใจ และความเคารพ รวมถึงลักษณะนิสัยของสัตว์เลี้ยง ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ที่ชี้ว่าคุณลักษณะของผู้มีอิทธิพล เช่น ความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญ และความไว้วางใจ มีบทบาทสำคัญต่อทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจน Z นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ อารยา โขงจำปา (2566) ที่พบว่าผู้บริโภคมีการรับรู้อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์และการตัดสินใจซื้อผ่าน TikTok อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านความเชี่ยวชาญ ความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย และความไว้วางใจ ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่พบว่า ผู้บริโภคเจน Z ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของผู้มีอิทธิพลในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจซื้อ รวมถึงมีความไวต่อความสอดคล้องกับตนเองของผู้มีอิทธิพลด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการเลือกผู้มีอิทธิพลที่มีความน่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ และใช้สินค้าจริง เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z ในระดับสูง

1.2 ควรสนับสนุนการผลิตคอนเทนต์จากประสบการณ์จริงที่มีความชัดเจน โปร่งใส และให้ข้อมูลครบถ้วน เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคสามารถประเมินและเปรียบเทียบสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 แบรนด์ควรเลือกผู้มีอิทธิพลที่มีลักษณะหรือไลฟ์สไตล์สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความเชื่อมโยงทางจิตวิทยาและเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมเจเนอเรชันอื่นหรือพื้นที่ที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการตัดสินใจซื้อ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียและประเภทของผู้มีอิทธิพลในระดับต่าง ๆ เพื่อระบุช่องทางและรูปแบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสานหรือเพิ่มตัวแปรด้านจิตวิทยาผู้บริโภค เพื่ออธิบายกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยขอขอบคุณเอกสารและแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้งานวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

กรมธุรกิจการค้า. (2567). *รายงานประจำปี 2567*. กรมธุรกิจการค้า.

จริยา แก้วหนองสังข์. (2564). *อิทธิพลของบุคคลผู้มีชื่อเสียง (Influencer) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำหอมของผู้บริโภควัยทำงาน* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

จิระนันท์ คำแสน. (2566). *อิทธิพลความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ต่อความตั้งใจซื้อในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางบนแพลตฟอร์มติ๊กต็อก* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชลิตา บำรุง. (2565). *ปัจจัยความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพลบนสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โชษิตา แสงอธิคม. (2566). *ผู้ทรงอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแบรนด์ยูนิโคล่ของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ญาณิกา ตันอุดม. (2566). *ปัจจัยของ Pets Influencer ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเสริมสัตว์เลี้ยงของผู้บริโภคเจเนอเรชั่นวาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐสิทธิ์ อรรถเดโช. (2567). *การศึกษาปัจจัยอิทธิพลของ Influencer ในสื่อโซเชียลมีเดีย TikTok ที่มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าประเภทสินค้าไอที* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดุษยา สุขวราภิรมย์. (2565). *อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย YouTube Facebook และ Instagram ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในปัจจุบัน ของกลุ่มคนอายุ 20–55 ปี ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ทรรศิรัษฎ์ ทองตาล่วง. (2566). *ปัจจัยด้าน Influencer ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลผิวของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *รายงานสถิติประชากรและสังคมของประเทศไทย พ.ศ. 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุนทรีย์ สองเมือง. (2565). พฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชัน Z และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล 4.0 ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 15(1), 117-133. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/mbs/article/view/252570/175205

อารยา โขงจำปา. (2566). *อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคเจเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research,* 2(2), 49–60.

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง

THE DEVELOPMENT OF SCIENCE PROCESS SKILLS THROUGH INQUIRY-BASED LEARNING INTEGRATED WITH GAME-BASED ACTIVITIES ON CHEMICAL CHANGES FOR GRADE 5 STUDENTS AT THESABAN 2 WAT PRASAT THONG SCHOOL

ยศกร ตั้งจิตต์ธรรม[1*] และสิรภัทร จันทะมงคล[2]
Yodsakon Tangjittham[1*] and Sirapat Juntamongkol[2]

[1,2]คณะอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
[1,2]Faculty of Industrial Education, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

*Corresponding author, E-mail: 367180512093-st@rmutsb.ac.th โทรศัพท์ 08 4394 2478

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ก่อนและหลังเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม และ 3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง จำนวน 25 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม เกมสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัยพบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบสืบเสาะ, ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์, การเปลี่ยนแปลงทางเคมี, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, เกมการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop science process skills on the topic of chemical changes through inquiry-based learning integrated with game-based activities 2) compare Grade 5 students' learning achievement on chemical changes before and after learning through inquiry-based learning integrated with game-based activities and 3) examine the satisfaction level of Grade 5 students toward the inquiry-based learning integrated with game-based activities. The sample consisted of 25 Grade 5 students from Thesaban 2 Wat Prasat Thong School, selected using cluster random sampling. The research instruments included lesson plans on chemical changes using inquiry-based learning integrated with game-based activities, games used in the learning activities, a science process skills assessment form, a pretest and posttest on science achievement in chemical changes, and a student satisfaction questionnaire toward the inquiry-based learning integrated with game-based activities. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and a t-test to test the hypothesis regarding pre- and post-learning achievement. The results revealed that the overall science process skills were at a good level. Posttest learning achievement was significantly higher than pretest achievement at the .05 level. Overall student satisfaction was at the highest level (Mean = 4.51, S.D. = 0.49).

Keywords: Inquiry-Based Learning, Science Process Skills, Chemical Changes, Educational Games, Learning Achievement

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารส่งผลต่อสภาพสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเร่งพัฒนาตนเอง ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพ มีความสามารถทางสติปัญญา รวมไปถึงการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมในปัจจุบัน การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นวิชาที่มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ วิชาวิทยาศาสตร์เน้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้จาก

ประสบการณ์ตรง โดยผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติ ทดลอง สังเกต รวมทั้งสืบค้นข้อมูลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ถือเป็นหัวใจในการพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับสถานการณ์จริง และพัฒนาสมรรถนะในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นำไปสู่การเรียนรู้แบบสืบเสาะค้นหาผ่านการสังเกต ทดลอง สร้างแบบจำลอง และวิธีการอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศและหลักฐานเชิงประจักษ์มาสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดหรือองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะ เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อศึกษาสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม ความคิด และลงมือเสาะแสวงหาความรู้ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ และนำไปประยุกต์ใช้ (แน่งน้อย อินคะเน, 2558) และการนำเกมมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนช่วยเพิ่มความน่าสนใจ เกิดความสนุกสนาน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำบทเรียนได้อย่างรวดเร็วและคงทน (วราภรณ์ ถิรสิริ, วารีย์ เมืองเกษม และวิรัตน์ เจริญสุข, 2551) ประกอบกับการใช้เกมดิจิทัล Wordwall เป็นเว็บไซต์สำหรับสร้างและออกแบบกิจกรรม ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน การนำเกมเข้ามาใช้ ทำให้นักเรียนรู้จักบริหารจัดการอารมณ์และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การบูรณาการและสร้างกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบ และการเคารพกฎกติกาหรือผลแพ้ชนะอย่างมีเหตุผล ขณะเดียวกันนักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระสำคัญและฝึกทักษะต่าง ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเกม (ชนารดี ศรีเรือง และอัมพร วัจนะ, 2567)

จากการศึกษาผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม มาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ผ่านกระบวนการสืบเสาะและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกมในชั้นเรียน

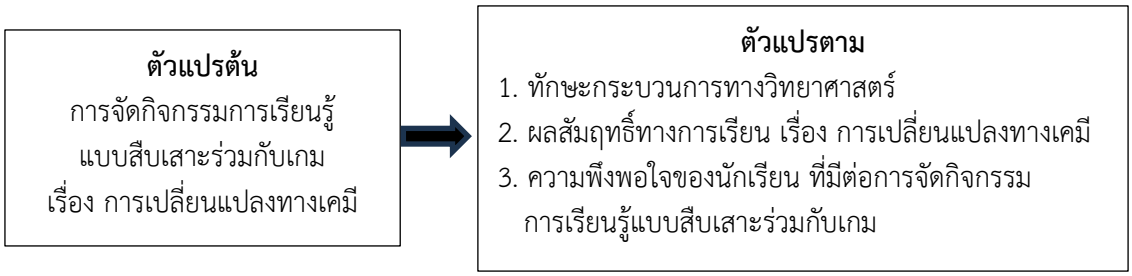
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี หลังเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การเรียนรู้แบบสืบเสาะ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ มีรากฐานมาจากทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการและปรัชญาการศึกษาสากล เพื่ออธิบายกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและการสร้างองค์ความรู้ (Cognitive Constructivism) ของ Jean Piaget (1971) ให้ความเห็นว่า ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการทางปัญญา ทางด้านนักการศึกษาได้นำแนวคิดนี้มาเป็นฐานในการอธิบายการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ดังนี้ การปรับโครงสร้างทางปัญญา ประสาท เนืองเฉลิม (2558) นักการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา ได้ใช้แนวคิดของ Piaget เพื่ออธิบายว่า การเรียนรู้แบบสืบเสาะเริ่มต้นเมื่อผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์ที่ขัดแย้งกับความรู้เดิม ซึ่งกระตุ้นให้เกิด กระบวนการดูดซึมข้อมูลใหม่ และการปรับโครงสร้างทางปัญญา เพื่อให้กลับสู่สมดุลอีกครั้ง พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2548) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ท้าทายให้ผู้เรียนได้สร้างความหมายของสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นฐาน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีความหมายและคงทน

1.2 ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยปัญญาทางสังคม (Social Constructivism) แนวคิดนี้พัฒนาโดย Lev Vygotsky (1978) ที่เน้นบทบาทของสังคมและภาษาในการเรียนรู้ มีส่วนสำคัญกับทฤษฎีนี้ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ดังนี้ พื้นที่รอยต่อของพัฒนาการ ชาตรี ฝ่ายคำตา (2563) เสนอว่า การสืบเสาะหาความรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อครูทำหน้าที่เป็นฐานการช่วยเหลือของผู้เรียน คือช่วงที่ผู้เรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองแต่ทำได้เมื่อได้รับคำชี้แนะ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2558) ได้กล่าวว่า การสร้างองค์ความรู้ตามแนวคิด Social Constructivism ผู้เรียน

ต้องมีโอกาสแสดงออกทางความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับการสืบเสาะในขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ที่ต้องอาศัยการตรวจสอบจากกลุ่มเพื่อน เพื่อยืนยันความถูกต้องของความรู้

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการลงมือทำ (Learning by Doing) แนวคิดของ John Dewey (1938) เป็นฐานสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ดังนี้ ประสบการณ์และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ประสาท เนืองเฉลิม (2558) กล่าวว่า การศึกษาคือชีวิต และการเรียนรู้ที่ดีที่สุดเกิดจากประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด แก้ปัญหา และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2558) มีแนวคิดเรียนรู้โดยการลงมือทำ คือ การปฏิบัติในรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตื่นตัวทางความคิดควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมการสืบเสาะจึงต้องมีการวางแผนการปฏิบัติ และการตรวจสอบผล สะท้อนกระบวนการคิด

1.4 การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (The 5E Instructional Model) รูปแบบการสอนที่พัฒนาโดย Bybee R. (2006) เป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดของการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ในฐานะเครื่องมือหลักในการเรียนวิทยาศาสตร์ ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเก็บข้อมูล 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) สร้างคำอธิบายด้วยเหตุผล 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ และ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation) ตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน

2. เกมการศึกษา กิจกรรมหรือการละเล่นที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน พร้อมทั้งพัฒนาทักษะทางกาย การเรียนรู้ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี โดยการเล่นจะต้องมีกติกา กระบวนการที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และอาจเล่นได้ทั้งแบบเดี่ยวหรือแบบกลุ่ม มีแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectionism Theory) ของ Edward L. Thorndike (1913) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ผ่านกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ

2.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) ของ B.F. Skinner (1968) ซึ่งเน้นเรื่องการเสริมแรง ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้เข้มข้นขึ้น มีส่วนสำคัญต่อการออกแบบกลไกของเกมการเรียนรู้

2.3 ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล (Information Processing Theory) จาก Herbert J. Klausmeier (1985) ซึ่งนำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาการทางสติปัญญา ภายใต้กรอบการประมวลผลสารสนเทศ โดยอธิบายว่าผู้เรียนรับข้อมูล จัดลำดับ และสร้างเป็นองค์ความรู้หรือมโนทัศน์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านการตั้งคำถาม การสำรวจ การค้นคว้า การทดลอง และการอธิบาย โดยครูมีบทบาทเป็นผู้จัดสถานการณ์หรือปัญหาเพื่อกระตุ้นนักเรียน (ทิศนา แขมมณี, 2561) การเรียนรู้

แบบสืบเสาะมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้น เกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านเว็บไซต์ Wordwall มีการออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการเล่นเกม โดยเกมมีกฎกติกาและเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นความสนใจ ทบทวนความรู้ และขยายความเข้าใจของผู้เรียน ได้แก่ เกมนักสืบตามล่าการเปลี่ยนสถานะ ใช้ในขั้นสร้างความสนใจ, เกมตีตุ่นเอเลี่ยน การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ใช้ในขั้นการขยายความรู้ และเกมโชว์ฮีโร่ ผันกลับมา ผันกลับไม่ได้แล้ว ใช้ในขั้นการขยายความรู้

2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการใช้วิธีการคิดและการปฏิบัติที่เป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ หรือคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ โดยอาศัยขั้นตอน กระบวนการ และทักษะที่สอดคล้องกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จากการศึกษาแนวคิดและหลักการ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็น 5 ด้าน ได้แก่ การสังเกต การตั้งสมมติฐาน การทดลอง การตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป และการสร้างแบบจำลอง สามารถวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ โดยใช้แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความรู้ความสามารถของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติที่แสดงถึงความชอบ พอใจ ของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม ผ่านแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในชั้นเรียน แบบกลุ่มเดียววัดก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างถูกต้อง และครอบคลุมในทุกประเด็น ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง จำนวน 96 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง จำนวน 25 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยเป็นการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม จำนวน 2 แผน แผนการจัดการเรียนละ 3 คาบ คาบละ 60 นาที

1.1 ศึกษา และวิเคราะห์เนื้อหาสาระ จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และศึกษาหลักการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 สร้างแผนจัดการเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี จำนวน 3 คาบ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงที่ผันกลับได้และผันกลับไม่ได้ จำนวน 3 คาบ

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ กิจกรรมการสอน การวัดผลและประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อแนะนำ

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแผนจัดการเรียนรู้ด้านภาษา และความเที่ยงตรงของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการสอน การวัดผลและประเมินผล ความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลและภาษา และนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

2. เกมที่พัฒนาบน Wordwall ใช้สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม

2.1 ศึกษาผลการเรียนรู้ ตัวชี้วัด การสร้าง และบทบาทของเกมในแผนการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ระบุจุดที่จะใช้เกม เช่น เพื่อเร้าผู้เรียน หรือเพื่อขยายความรู้

2.2 พัฒนาเกมบน Wordwall และตั้งค่าพารามิเตอร์ เช่น เวลาเล่น จำนวนข้อ จำนวนครั้งที่สามารถผิดได้ การสุ่ม โหมดจัดอันดับ อุปกรณ์และการเข้าถึง

2.3 นำเกมที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเกมและความเที่ยงตรงของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการสอน การวัดผลและประเมินผล ความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลและภาษา และนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

3. แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3.1 ศึกษาแนวคิด และทฤษฎี วิธีการวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ วิธีการสร้างแบบประเมินจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบและวัตถุประสงค์ ระบุว่าแบบประเมินใช้ในกิจกรรมการทดลอง เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี เพื่อจัดกลุ่มทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3.2 แบ่งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมเขียนเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้และวัดได้ 3 ระดับต่อทักษะให้ชัดเจน แบบรูบริก (Rubric) โดยมีการแปลความหมาย ดังนี้ ร้อยละ 80-100 หมายถึง ดี, ร้อยละ 60-79 หมายถึง พอใช้ และร้อยละ 0-59 หมายถึง ปรับปรุง

3.3 นำแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการสอน การวัดผลและประเมินผล ความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลและภาษา และนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 ข้อ

4.1 สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ (Test Blueprint) ให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์

4.2 สร้างแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ใช้สำหรับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ครอบคลุมเนื้อหาตามแผนการสอน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้มีค่าความยากง่าย อำนาจจำแนกที่เหมาะสม

4.3 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลและภาษา และนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4.4 ทดลองแบบทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง

4.5 วิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ ค่าความยาก (P) อยู่ระหว่าง 0.20-0.80, ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป, ความเชื่อมั่น (KR-20) แบบทดสอบมีเชื่อมั่น เท่ากับ 0.84

5. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม

5.1 ศึกษาแนวคิดการสร้างแบบสอบถาม กำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม

5.2 สร้างรายการคำถามให้ชัดเจนและตรงกับจุดประสงค์แบบมาตราส่วน ประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาและกิจกรรม 2) ด้านการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด, 3.51-4.50 หมายถึง ความพึงพอใจมาก, 2.51-3.50 หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง, 1.51-2.50 หมายถึง ความพึงพอใจน้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด

5.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลและภาษา และนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 25 คน มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อดำเนินการวิจัย

1.2 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ

1.3 ผู้วิจัยเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

2. ขั้นดำเนินการทดลอง

2.1 ผู้วิจัยทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบ และบันทึกคะแนน

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม และประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2.3 ผู้วิจัยทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบ และบันทึกคะแนน

2.4 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเกมการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$), ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), ร้อยละ (%) และ t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการสังเกต ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการทดลอง ทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป และทักษะการสร้างแบบจำลอง

รายการทักษะ	ระดับดี	ร้อยละ	ระดับพอใช้	ร้อยละ	ระดับปรับปรุง	ร้อยละ
	จำนวน		จำนวน		จำนวน	
1. ทักษะการสังเกต	21	84	4	16	-	-
2. ทักษะการตั้งสมมติฐาน	20	80	5	20	-	-
3. ทักษะการทดลอง	20	80	5	20	-	-
4. ทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป	21	84	4	16	-	-
5. ทักษะการสร้างแบบจำลอง	22	88	3	12	-	-
ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	-	83.2	-	16.8	-	-

จากตารางที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี โดยมีผู้เรียนอยู่ในระดับดีคิดเป็นร้อยละ 83.2 และระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 16.8 เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ทักษะการสร้างแบบจำลองมีจำนวนผู้เรียนอยู่ในระดับดี 22 คน คิดเป็นร้อยละ 88 รองลงมาคือทักษะการสังเกตมีจำนวนผู้เรียนอยู่ในระดับดี 21 คน คิดเป็นร้อยละ 84 และทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุปมีจำนวนผู้เรียนอยู่ในระดับดี 21 คน คิดเป็นร้อยละ 84 ส่วนทักษะการตั้งสมมติฐานมีจำนวนผู้เรียนอยู่ในระดับดี 20 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และทักษะการทดลองมีจำนวนผู้เรียนอยู่ในระดับดี 20 คน คิดเป็นร้อยละ 80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 2 คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม

คะแนน	จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	25	20	8.20	2.75	*14.37	.00
หลังเรียน	25	20	15.72	2.19		

*p < .05 t(.05, df 24) t = 1.71

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 8.20 คะแนน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.75 และคะแนนเฉลี่ยหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 15.72 คะแนน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.19 เมื่อพิจารณาค่า t (Dependent Samples t-test) ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ *14.37 ที่นัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05 แสดงว่าหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ทำแบบสอบถามความพึงพอใจ

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้	4.50	0.49	มาก
ด้านกิจกรรมเกมการเรียนรู้	4.55	0.48	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.48	0.49	มาก
ความพึงพอใจในภาพรวม	**4.51**	**0.49**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยพิจารณาจากลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านกิจกรรมเกมการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 รองลงมาได้แก่ ความพึงพอใจรวมด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 และความพึงพอใจโดยรวมด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี โดยผู้เรียนอยู่ในระดับดี มีร้อยละ 83.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ พบว่า ทุกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดีในทุกด้าน ได้แก่ ทักษะการสังเกต ร้อยละ 84 ทักษะการตั้งสมมติฐาน ร้อยละ 80 ทักษะการทดลอง ร้อยละ 80 ทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป ร้อยละ 84 และทักษะการสร้างแบบจำลอง ร้อยละ 88 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้ในทุกด้าน อธิบายได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ตั้งคำถาม สำรวจ ทดลอง และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง ด้านการนำเกมมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ท้าทาย และเอื้อต่อการมีส่วนร่วม ผู้เรียนจึงมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น และกล้าแสดงออกทางความคิด ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัย มุกดาวัลย์ จิตรติภิญโญ และพรชัย ผาดไธสง (2567) ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการ

ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการเกมเข้ากับกระบวนการสืบเสาะเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา และผลการวิจัยสอดคล้องกับผลวิจัยของ นงนุช บริเอก (2565) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ชีวิตของมนุษย์และสัตว์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับเกม พบว่า นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบของงานวิจัยในครั้งนี้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถส่งเสริมทั้งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาทักษะการตั้งสมมติฐานและทักษะการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าทักษะด้านอื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทักษะทั้งสองเป็นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องอาศัยการเชื่อมโยงความรู้เดิม การระบุตัวแปร และการวางแผนที่เป็นระบบ ซึ่งมีความซับซ้อน ประกอบกับการใช้เกมผ่าน Wordwall ในงานวิจัยนี้ ที่ใช้กระตุ้นความสนใจ และขยายความรู้ มากกว่าการจำลองสถานการณ์การทดลอง จึงทำให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมในด้านการลงมือปฏิบัติการทดลองผ่านตัวเกมได้ไม่เต็มที่

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน โดยก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.75 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.19 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เมื่อทดสอบด้วยสถิติ t-test พบว่าค่า paired-samples t-test ที่คำนวณได้เท่ากับ 14.37 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเคมี อธิบายได้ว่า จากลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการตั้งคำถาม สำรวจ ตรวจสอบ ทดลอง สังเกต และสรุปผล ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับความรู้ในลักษณะการท่องจำเพียงอย่างเดียว แต่ได้ลงมือปฏิบัติจริงเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมของตนเอง การบูรณาการเกมเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนที่สนุกสนานและท้าทาย ในวิชาวิทยาศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน รู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนความรู้ และทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหา จึงส่งผลต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยข้อนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มลิวัลย์ จันทร์บาง (2565) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะช่วยยกระดับทั้งความรู้และทักษะของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยข้อนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุกดาวัลย์ จิตรติภิญโญ และพรชัย ผาดไธสง (2567) ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการเกมกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น กล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมในการสอนเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเคมี มีส่วนสำคัญในการทำให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีด้านการเรียนรู้ที่มองว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายเมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด

3. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสมมติฐานในทิศทางที่คาดไว้ และสูงกว่าระดับที่กำหนด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมประมาณ 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมเกมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งล้วนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงให้นักเรียนรู้สึกชอบ และเห็นคุณค่าของกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ ทั้งในด้านความสนุกสนาน ความน่าสนใจของเกม ตลอดจนประโยชน์ต่อการเรียนรู้เนื้อหาวิทยาศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเคมี อธิบายได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากการฟังครูบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่ได้มีโอกาสคิด ตั้งคำถาม ทดลอง แก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนควบคู่ไปกับการเล่นเกมที่ออกแบบให้เชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชา ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก ท้าทาย ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นรายวิชาที่ยาก นอกจากนี้ เกมยังช่วยลดความตึงเครียดในการเรียน ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น และรู้สึกใกล้ชิดกับครูและเพื่อนร่วมชั้น ส่งผลให้มีทัศนคติและความรู้สึกที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงพงา สุวพิศ (2561) ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ ในระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และระบุว่าการใช้เกมช่วยให้เนื้อหาที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมมีความน่าสนใจและจับต้องได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ชี้ให้เห็นว่าเกมสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาการเปลี่ยนแปลงทางเคมีได้ดีขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ จากผลการศึกษาความพึงพอใจแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกม

เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีและความรู้สึกเชิงบวกต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจวิทยาศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การออกแบบกิจกรรมเกมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และระดับความสามารถของผู้เรียน โดยกำหนดกติกา กรอบเวลา และบทบาทของผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทั้งความรู้และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ควบคู่ไปกับการเล่นเกม

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทดลอง สังเกต และอภิปรายร่วมกันอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีจำนวนมากขึ้น และครอบคลุมโรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงของผลการวิจัยสามารถอ้างอิงไปยังบริบทอื่นได้

2.2 การวิจัยในครั้งต่อไปควรใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองที่มีกลุ่มควบคุม เช่น การมีกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติเปรียบเทียบกับกลุ่มที่เรียนด้วยการสืบเสาะร่วมกับเกม หรือการเรียนแบบร่วมมือรูปแบบต่าง ๆ หรือการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในด้าน การตั้งสมมติฐานและการทดลอง ให้ดียิ่งขึ้น โดยอาจปรับรูปแบบเกมให้เป็นสถานการณ์จำลอง ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการระบุตัวแปร การคาดคะเนคำตอบ และการลำดับขั้นตอนการทดลองที่ซับซ้อนขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือ ความกรุณา และอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรภัทร จันทะมงคล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แนะนำแนวทาง และให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้อย่างใกล้ชิด จนทำให้ข้าพเจ้าสามารถพัฒนางานวิจัยฉบับนี้ได้อย่างสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี และสนับสนุนทุกขั้นตอนของการทำ

วิจัย ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณครอบครัว เพื่อน ๆ และทุกกำลังใจที่มีส่วนทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสิ้นด้วยดี หากมีข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้ายินดีน้อมรับไว้ด้วยความเคารพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชนารดี ศรีเรือง และอัมพร วัจนะ. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โครงสร้างและการเจริญเติบโตของพืชดอกโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค TGT ร่วมกับเกมการศึกษาบนเว็บไซต์ Wordwall ในรายวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 7*(24), 120-129.

ชาตรี ฝ่ายคำตา. (2563). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เคมี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงนุช บริเอก. (2565). *การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง “ชีวิตของมนุษย์และสัตว์” โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับเกม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นงพงา สุวพิศ. (2561). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น โดยใช้เกมประกอบ เรื่อง สมบัติสาร ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดน้อมถวาย จังหวัดชุมพร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

แน่งน้อย อินคะเน. (2558). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, *10*(19), 85-96.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2558). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2548). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธีและเทคนิคการสอน 1*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มลิวัลย์ จันทร์บาง. (2565). *การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มุกดาวัลย์ จิตรติภิญโญ และพรชัย ผาดไธสง. (2567). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 18*(1), 169-179.

วราภรณ์ ถิรสิริ, วารีย์ เมืองเกษม, และ วิรัตน์ เจริญสุข. (2551). *การใช้เกมในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Bybee, R. W., Taylor, J. A., Gardner, A., Van Scotter, P., Powell, J. C., Westbrook, A., & Landes, N. (2006). *The BSCS 5E instructional model: Origins and effectiveness*. BSCS.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.

Klausmeier, H. J. (1985). *Educational Psychology* (5th ed.). New York: Harper & Row.

Piaget, J. (1971). *Biology and knowledge: An essay on the relations between organic regulations and cognitive processes*. University of Chicago Press.

Skinner, B. F. (1968). *The Technology of Teaching*. Appleton-Century-Crofts.

Thorndike, E. L. (1913). *Educational Psychology: The Psychology of Learning* (Vol. 2). Teachers College, Columbia University.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University.

การศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน
THE IMPACT OF CROSS-CULTURAL COMMUNICATION AND CULTURAL DIVERSITY ON EMPLOYEE PERFORMANCE IN THAI-CHINESE JOINT VENTURES

เย่วตาน เซียว[1*] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2]
Yuedan Xiao[1*] and Nathanicha Na Nakorn[2]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: yuedan.xiao@bumail.net โทรศัพท์ 06 3149 3550[1] 09 8585 9999[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในกิจการร่วมทุนไทย-จีน รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยพิจารณาความเข้าใจทางภาษา ทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ ความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนลักษณะการทำงาน อุปนิสัย และจริยธรรม

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานในกิจการร่วมทุนไทย–จีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจงร่วมกับการสุ่มแบบสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) สมาการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีนอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ได้แก่ ความเข้าใจทางภาษา ทักษะภาษาต่างประเทศ และความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านลักษณะการทำงาน อุปนิสัย และจริยธรรม มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า องค์กรไทย–จีนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะภาษา การสร้างความเข้าใจร่วมด้านวัฒนธรรมองค์กร และการบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานและเสริมสร้างความร่วมมือทางธุรกิจอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน กิจการร่วมทุนไทย-จีน พนักงาน

Abstract

This study aims to examine the levels of cross-cultural communication, cultural diversity, and employee performance in Thai–Chinese joint venture enterprises, as well as to analyze the cross-cultural communication factors that influence employee performance. The factors considered include language understanding, foreign language proficiency, understanding of organizational culture, as well as work characteristics, personality traits, and ethics.

This research employs a quantitative research approach, using a questionnaire as the data collection instrument. The sample consists of 400 employees working in Thai–Chinese joint venture enterprises in Bangkok and its surrounding areas. The sampling methods used are purposive sampling combined with convenience sampling. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, as well as inferential statistics, specifically multiple regression analysis.

The findings reveal that the level of cross-cultural communication is moderate, the level of cultural diversity is moderate, and the level of employee performance in Thai-Chinese joint venture enterprises is also moderate. Hypothesis testing results indicate that cross-cultural communication factors namely language understanding, foreign language skills, and understanding of organizational culture have a statistically significant effect on employee performance at the 0.05 significance level. In addition, cultural diversity factors, including work characteristics, personality traits, and ethics, also have a statistically significant effect on employee performance at the 0.05 significance level.

The results suggest that Thai–Chinese organizations should place importance on developing language skills, fostering shared understanding of organizational culture, and effectively managing cultural diversity in order to enhance employee performance and promote sustainable business cooperation.

Keywords: Cross-cultural Communication, Cultural Diversity, Work Performance, Thai-Chinese Joint Ventures, Employees

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเป็นหนึ่งในจุดหมายสำคัญของการลงทุนจากบริษัทจีน เนื่องจากทำเลที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ นโยบายการลงทุนที่เอื้ออำนวย และความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายใต้โครงการ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับประเทศในอาเซียนมีความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ภาษา ระบบกฎหมายแรงงาน และรูปแบบการทำงาน ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจข้ามชาติ

แม้การลงทุนจากบริษัทจีนในประเทศไทยจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการจ้างงาน แต่ในทางปฏิบัติ บริษัทจีนจำนวนมากยังประสบปัญหาด้านการสื่อสารและการบริหารจัดการข้ามวัฒนธรรม โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านภาษาและความแตกต่างของแนวคิดในการทำงาน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง ความล่าช้า และลดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าองค์กรข้ามชาติและกิจการร่วมทุนระหว่างประเทศมักประสบปัญหาด้านการสื่อสารอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อความเข้าใจในการทำงานร่วมกันและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน (Gudykunst, 2003; Hofstede, 1980) แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอยู่บ้าง แต่การศึกษาที่เชื่อมโยงการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในบริบทกิจการร่วมทุนไทย-จีนยังมีจำนวนจำกัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาประเด็นดังกล่าว

ดังนั้น การทำความเข้าใจและบริหารจัดการการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของกิจการร่วมทุนไทย-จีน จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในกิจการร่วมทุนไทย-จีน เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน

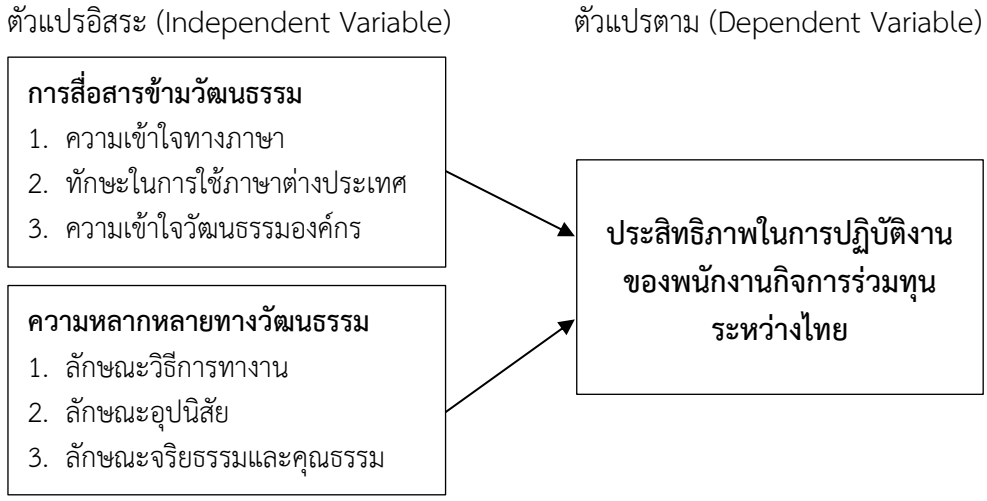
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมในกิจการร่วมทุนระหว่างไทยกับจีน โดยพิจารณาจากความเข้าใจทางภาษา ทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ และความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร
2. เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมในกิจการร่วมทุนระหว่างไทยกับจีน โดยพิจารณาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ลักษณะวิธีการทำงาน ลักษณะอุปนิสัย และลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม
3. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน
4. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้แก่ (ด้านความเข้าใจทางภาษา ด้านทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ ด้านความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร) มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน
2. ปัจจัยความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้แก่ (ด้านลักษณะวิธีการทางานด้านลักษณะอุปนิสัย ด้านลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม) มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

วัฒนธรรมโดยทั่วไปถูกมองว่าเป็นระบบของค่านิยม ความเชื่อ และรูปแบบพฤติกรรมที่สมาชิกในสังคมเรียนรู้และยึดถือร่วมกัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิธีคิด การตัดสินใจ และการปฏิบัติงานของบุคคล (Tylor, 1871) แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาในสาขาการจัดการ โดย Hofstede (1980) อธิบายว่าวัฒนธรรมคือ “โปรแกรมทางจิตใจร่วมกัน” ที่หล่อหลอมวิธีคิดและพฤติกรรมของกลุ่มคน และก่อให้เกิดความแตกต่างด้านคุณค่า แนวปฏิบัติ และรูปแบบการสื่อสารระหว่างประเทศและองค์กร

ในบริบทขององค์กรข้ามชาติ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการประสานงานและประสิทธิภาพในการทำงาน งานวิจัยในบริบทองค์กรไทย-จีนชี้ให้เห็นว่า ความเข้าใจทางภาษา ทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ และความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยลดอุปสรรคในการสื่อสารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน (Phongpichitphoom, 2017; เทวิกา กล้าถิ่นภู, 2561; เก็จจิรา ปิณฑะดิษ และพีรยุทธ โอรพันธ์, 2565)

แนวคิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้รับการอธิบายผ่านกรอบทฤษฎีของ Gudykunst (2003) ซึ่งมองว่าการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการจัดการความแตกต่างด้านค่านิยม ความคาดหวัง และอัตลักษณ์ของผู้สื่อสาร ขณะที่ Hall (1976, 1981) เสนอแนวคิดวัฒนธรรมบริบทสูงและบริบทต่ำ เพื่ออธิบายความแตกต่างของการตีความสารระหว่างวัฒนธรรม ทฤษฎี SMCR ของ Berlo (1960) เน้นองค์ประกอบของผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับ โดยชี้ว่าทักษะการสื่อสาร ระดับความรู้ และพื้นฐานวัฒนธรรมของผู้สื่อสารมีผลต่อคุณภาพของการสื่อสาร ในขณะที่ Orbe (1998) เสนอแนวคิดการสื่อสารระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมที่มีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งสะท้อนสภาพการทำงานจริงในองค์กรข้ามชาติที่พนักงานจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมหมายถึงความแตกต่างด้านค่านิยม ความเชื่อ รูปแบบพฤติกรรม และวิธีการทำงานของบุคคลที่มาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งในระดับประเทศและระดับองค์กร (เหมิง ฟ่านซง, 2553) งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมของแต่ละชาติเป็นกรอบความคิดที่หล่อหลอมรูปแบบการสื่อสาร การบริหารจัดการ และความสัมพันธ์ภายในองค์กร (ณัฐอนัญญา ทองศิริรุจจิรา, 2568)

ในองค์กรร่วมทุนไทย-จีน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมมักปรากฏในหลายมิติ เช่น ระดับการยอมรับอำนาจ รูปแบบการสื่อสาร วิธีการทำงาน และมุมมองด้านจริยธรรม ซึ่งอาจส่งผลต่อความเข้าใจร่วมกันและประสิทธิภาพการทำงาน หากขาดการจัดการที่เหมาะสม (เว่ย เฉินหัว, 2565; หวาง จิง และ ฉิน อันจี, 2555) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถเป็นทรัพยากรสำคัญขององค์กร หากได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการปรับตัวขององค์กร (ซ่ง ย่าเฟย์, 2557)

ทฤษฎีมิติวัฒนธรรมของ Hofstede เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการอธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ โดยประกอบด้วยมิติหลัก ได้แก่ ลัทธิปัจเจกบุคคลกับลัทธิรวมหมู่ ระยะห่างของอำนาจ การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ค่านิยมเชิงชาย–หญิง และการมุ่งเน้นระยะยาวหรือระยะสั้น ทฤษฎีนี้ได้รับการนำไปใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยด้านการจัดการข้ามวัฒนธรรม และช่วยอธิบายความแตกต่างด้านแนวคิดการบริหารและการสื่อสารในองค์กรข้ามชาติได้อย่างเป็นระบบ (หยวน อี้จวิน, 2549; ไช่ จวิ้นเหยียน และหยาง ซี, 2565)

3. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหมายถึงความสามารถของพนักงานในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในการทำงาน การศึกษาของ Thamwongsa et al. (2025) ชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์การทำงาน ความสัมพันธ์ภายในทีม และบรรยากาศองค์กร มีผลต่อระดับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน

ในบริบทขององค์กรร่วมทุนไทย–จีน การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพและการบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ในทางตรงกันข้าม หากเกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมหรือการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจ ความเคารพ และความสามารถในการปรับตัวต่อความแตกต่างด้านภาษา ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรม เพื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพและลดความเข้าใจผิด

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระดับความสามารถของพนักงานในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ โดยพิจารณาจากคุณภาพของงาน ปริมาณของงาน ความถูกต้อง ความรวดเร็ว และความรับผิดชอบในการทำงาน

3. วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง รูปแบบของค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐาน ทัศนคติ และพฤติกรรมที่สมาชิกในองค์การยึดถือร่วมกัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิธีการคิด การตัดสินใจ การสื่อสาร และการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์การ

4. กิจการร่วมทุนระหว่างไทย–จีน หมายถึง องค์กรหรือกิจการที่เกิดจากการร่วมลงทุนระหว่างนักลงทุนหรือบริษัทจากประเทศไทยและประเทศจีน โดยมีการแบ่งปันทรัพยากร ความเสี่ยง อำนาจการบริหาร และผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อดำเนินธุรกิจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานประจำที่ปฏิบัติงานอยู่ในกิจการร่วมทุนระหว่างไทย-จีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานชาวไทยและชาวจีน โดยประชากรทั้งหมดคือจำนวนพนักงานของกิจการร่วมทุนที่อยู่ในขอบเขตการศึกษา ในกรณีที่ไม่สามารถทราบจำนวนประชากรทั้งหมดได้อย่างแม่นยำ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงสูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ 385 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เพื่อรองรับกรณีแบบสอบถามไม่สมบูรณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม การสำรวจแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เผยแพร่แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการเผยแพร่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม Wenjuanxing และ Google Forms โดยส่งลิงก์แบบสอบถามให้กับพนักงานในกิจการร่วมทุนไทย-จีน ผ่านช่องทางการสื่อสารภายในองค์กร เช่น Line Group และ WeChat Group หลังจากได้รับแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ลงรหัสคำตอบ และนำข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมสถิติ เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย ทั้ง 2 ข้อ

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้แก่ (ด้านความเข้าใจทางภาษา ด้านทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ ด้านความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร) มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน ใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้แก่ (ด้านลักษณะวิธีการทำงาน ด้านลักษณะอุปนิสัย ด้านลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม) มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน ใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยอยู่ในช่วงอายุ 26-35 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานในกิจการร่วมทุนไทย-จีน 1-3 ปี และส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในฝ่ายการผลิต

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความเข้าใจทางภาษา	2.7350	1.27884	ปานกลาง
2. ด้านทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ	2.7767	1.21056	ปานกลาง
3. ด้านความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร	2.7083	1.27370	ปานกลาง
รวม	**2.7400**	**1.20868**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7400) แต่หากพิจารณารายข้อ พบว่าด้านทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7767) ลำดับที่ 2 ได้แก่ ด้านความเข้าใจทางภาษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7350) ลำดับที่ 3 ได้แก่ ด้านความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7083)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านลักษณะวิธีการทางาน	2.7483	1.25257	ปานกลาง
2. ด้านลักษณะอุปนิสัย	2.7167	1.27078	ปานกลาง
3. ด้านลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม	2.7583	1.20864	ปานกลาง
รวม	**2.7411**	**1.20159**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7411) แต่หากพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ด้านลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7583) ลำดับที่ 2 ได้แก่ ด้านลักษณะวิธีการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7483) ลำดับที่ 3 ได้แก่ ด้านลักษณะอุปนิสัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7167)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ภาพรวมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน	**2.7123**	**1.23494**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.7123)

ตารางที่ 4 แสดงสมมติฐานที่ 1 การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม	B	Std.	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.045	0.045		0.994	0.321
ด้านความเข้าใจทางภาษา	0.267	0.036	0.276	7.480	0.000
ด้านทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ	0.276	0.037	0.270	7.453	0.000
ด้านความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร	0.433	0.035	0.447	12.463	0.000

R^2=0.918 Adjusted R^2=0.917 F= 1468.251 Sig of F=0.000

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจทางภาษา ด้านทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ และด้านความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 5 แสดงสมมติฐานที่ 2 ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม	B	Std.	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.007	0.043		0.153	0.878
ด้านลักษณะวิธีการทำงาน	0.261	0.036	0.265	7.228	0.000
ด้านลักษณะอุปนิสัย	0.374	0.035	0.385	10.611	0.000
ด้านลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม	0.353	0.036	0.345	9.701	0.000

R^2= 0.923 Adjusted R^2=0.923 F= 1590.435 Sig of F=0.000

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 พบว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะวิธีการทำงาน ด้านลักษณะอุปนิสัย และด้านลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง การศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์มาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้แก่ ด้านความเข้าใจทางภาษา ด้านทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ ด้านความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทวิกา กล้าถิ่นภู (2561) ที่ศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของพนักงานระดับปฏิบัติ การในบริษัทญี่ปุ่น ซึ่งประกอบด้วย ทักษะในการสื่อสาร และทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ พบว่า ทั้งสองด้านมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการทำงานเป็นทีม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Beta) เป็นบวกและมีค่า Sig < 0.05 เช่นเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถในการทำความเข้าใจภาษา การใช้ภาษาต่างประเทศ และการเข้าใจบริบทวัฒนธรรมขององค์กรคู่ร่วมงานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

การสื่อสารที่คลาดเคลื่อนหรือการตีความที่ผิดพลาดอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้า ความขัดแย้ง และลดทอนประสิทธิภาพของงานได้ ในทางกลับกัน หากพนักงานมีทักษะด้านภาษาที่ดี และเข้าใจวิธีปฏิบัติและค่านิยมของอีกฝ่าย จะช่วยให้การประสานงานเป็นไปอย่างราบรื่น ลดความเข้าใจผิด และ

เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวม ผลการวิจัยของผู้วิจัยจึงสะท้อนแนวโน้มเดียวกับงานของ เทวิกา กล้าถิ่นภู (2561) ว่าการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ในครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในด้านความเข้าใจทางภาษา ทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ และความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทย–จีน ตามสมมติฐานที่ 1 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ มีผลให้สมมติฐานที่ 1 ได้รับการยอมรับ

สมมติฐานที่ 2 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านลักษณะวิธีการทำงาน ด้านลักษณะอุปนิสัย ด้านลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทวิกา กล้าถิ่นภู (2561) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพนักงานระดับปฏิบัติการในบริษัทญี่ปุ่น และพบว่าความแตกต่างของพฤติกรรม วิธีคิด ค่านิยม และรูปแบบการทำงานระหว่างบุคลากรที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม งานวิจัยของ เทวิกา กล้าถิ่นภู (2561) อธิบายว่า เมื่อพนักงานมีพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ย่อมมีวิธีการทำงาน ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ตลอดจนมุมมองด้านจริยธรรมที่ไม่เหมือนกัน ความแตกต่างเหล่านี้อาจสร้างความคลาดเคลื่อนในการทำงาน หากไม่มีการปรับตัวหรือทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ในขณะเดียวกัน ความหลากหลายดังกล่าวสามารถเป็นประโยชน์ต่อทีมหากได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม เพราะจะช่วยเพิ่มมุมมองใหม่ ๆ และสร้างแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งสุดท้ายจะส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น ดังนั้น ผลการวิจัยของผู้วิจัยจึงสะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะวิธีการทำงาน ความแตกต่างด้านนิสัย และค่านิยมด้านจริยธรรมของพนักงานไทยและจีน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการประสานงาน ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เทวิกา กล้าถิ่นภู (2561) ที่ชี้ว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของทีมงานอย่างมีนัยสำคัญ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ไม่สามารถละเลยได้ในการบริหารจัดการทีมงานระหว่างวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ใช่อุปสรรค แต่เป็นเงื่อนไขที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม หากองค์กรสามารถสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมได้

ก็จะช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร และส่งเสริมผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานของพนักงานในกิจการร่วมทุนไทย–จีนได้ จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในด้านลักษณะวิธีการทำงาน ลักษณะอุปนิสัย และลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทย–จีนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 ที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่าสมมติฐานที่ 2 ได้รับการยอมรับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ด้านความเข้าใจทางภาษา มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน (Bata=0.276) คิดเป็นร้อยละ 27.60 ดังนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจทางภาษามีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่าหากพนักงานสามารถเข้าใจภาษาได้ถูกต้อง จะช่วยลดข้อผิดพลาดในการทำงานและเพิ่มความรวดเร็วในการประสานงาน องค์กรควรจัดอบรมเกี่ยวกับคำศัพท์ทางธุรกิจที่จำเป็นในการทำงานร่วมไทย-จีน ส่งเสริมการสื่อสารแบบตรวจสอบความเข้าใจ (Check-back Communication) เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของสาร

1.2 การศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ด้านทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน (Beta=0.270) คิดเป็นร้อยละ 27.00 ดังนั้นผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง องค์กรควรสนับสนุนให้พนักงานผ่านการสอบมาตรฐาน เช่น HSK, TOEIC หรือใช้เทคโนโลยีช่วยสื่อสาร เช่น แอปแปลภาษา หรือระบบสนับสนุนการประชุมหลายภาษา

1.3 การศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ด้านความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน (Beta=0.447) คิดเป็นร้อยละ 44.70 ดังนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง องค์กรควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เช่น การปฐมนิเทศร่วมไทย-จีน ให้หัวหน้างานมีบทบาทสำคัญในการอธิบายความคาดหวังขององค์กรอย่างชัดเจน เพื่อให้พนักงานแต่ละวัฒนธรรมปรับตัวได้ถูกต้อง

1.4 การศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านลักษณะวิธีการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน (Beta=0.265) คิดเป็นร้อยละ 26.50 ดังนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าลักษณะวิธีการทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง พนักงานไทยและจีนมีรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกัน เช่น ความเร็วในการตัดสินใจ วิธีการแก้ปัญหา หรือระดับความเป็นทางการ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดในกระบวนการทำงาน องค์กรควรจัดระบบการทำงานที่ชัดเจน เช่น SOP ร่วมไทย-จีน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงานและกำหนดบทบาทและหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนและลดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน

1.5 การศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านลักษณะอุปนิสัย มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน (Beta=0.385) คิดเป็นร้อยละ 38.50 ดังนั้นผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าลักษณะอุปนิสัยมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับ

ปานกลาง ความแตกต่างด้านอุปนิสัย เช่น ความกล้าแสดงออก การรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความละเอียดรอบคอบ หรือระดับความเคร่งครัด สามารถมีผลต่อคุณภาพงานและบรรยากาศการทำงาน องค์กรควรส่งเสริมการสร้างความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมที่ยอมรับได้ในองค์กร เพื่อให้พนักงานแต่ละฝ่ายปรับตัวได้ง่าย พัฒนาทักษะผู้บริหารในการจัดการทีมงานหลากหลายวัฒนธรรม เช่น การเข้าใจแรงจูงใจของพนักงานแต่ละกลุ่ม สร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็นของพนักงานทั้งสองฝ่าย เพื่อลดความเครียดและปัญหาที่เกิดจากความต่างทางบุคลิกภาพ

1.6 การศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านลักษณะจริยธรรมและคุณธรรม มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกิจการร่วมทุนระหว่างไทยจีน (Beta=0.345) คิดเป็นร้อยละ 34.50 ดังนั้นผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าลักษณะจริยธรรมและคุณธรรมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ค่านิยมด้านจริยธรรมของไทยและจีน เช่น ความสำคัญของลำดับชั้น การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ หรือวิธีการแก้ปัญหาแบบประนีประนอม ย่อมมีความแตกต่างกัน และส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน ดังนั้นองค์กรควร จัดอบรมด้านจริยธรรมในการทำงาน เพื่อให้พนักงานมีมาตรฐานเดียวกัน ให้ผู้บริหารเป็นแบบอย่างด้านจริยธรรมในการทำงาน เพราะพนักงานจากต่างวัฒนธรรมมักให้ความสำคัญกับบทบาทผู้นำ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาพนักงานในหลายพื้นที่หรือหลายอุตสาหกรรมมากขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของบริบทองค์กรได้ดียิ่งขึ้น

2.2 ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเสริม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าใจประสบการณ์จริงเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ชัดเจนและลึกซึ้งขึ้น

2.3 ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรเปรียบเทียบองค์กรหลายประเภท เช่น บริษัทข้ามชาติประเภทอื่น เพื่อให้เห็นลักษณะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันในแต่ละวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษารศ.ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร ซึ่งให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันมีคุณค่าในด้านการเลือกหัวข้อ วิธีการวิจัย และการเขียนรายงาน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามและผู้มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกการสนับสนุนที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

เก็จจิรา ปิณฑะดิษ และพีรยุทธ โอรพันธ์. (2565). ความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของพนักงาน สัญชาติไทยในองค์กรสัญชาติจีน: กรณีศึกษาองค์กรธุรกิจแพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิง. *Media and Communication Inquiry, 4*(3), 1-27.

ไช่ จวิ้นเหยียน และหยาง ซี. (2565). อิทธิพลของความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อการจัดการองค์กรข้ามชาติและมาตรการจัดการข้ามวัฒนธรรม. *ความทันสมัยของตลาด, 1,* 103-105.

ซ่ง ย่าเฟย์. (2557). *การจัดการบริษัทข้ามชาติ.* ปักกิ่ง: มหาวิทยาลัยชิงหวา.

ณัฐอนัญญา ทองศิริรุจจิรา. (2568). *ความแตกต่างทางวัฒนธรรมขององค์กรไทยและจีน* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

เทวิกา กล้าถิ่นภู. (2561). *การศึกษาปัจจัยบุคลิกภาพ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพนักงานระดับปฏิบัติการที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมแบบผสมผสาน* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

บุษยากร ตีระพฤกษไชย. (2561). ปัญหาในการสื่อสารและการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวต่างชาติที่ทำงานในสถาบันการศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26*(1), 189-204.

พรวดี ธรรมวงศา, เดวิด สมัญญาภรณ์, อารมณ์ เพ็ชรมณี และฐานิสรา เพ็ชรรื่น. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมในภาคใต้ประเทศไทย. *Journal of MCU Haripunchai Review, 9*(1), 31-42.

พลอยทิพย์ ศรีกิตติ์กิติกา. (2565). *ปัจจัยการสื่อสารที่ส่งผลต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มเจเนอเรชั่นวายที่ปฏิบัติงานในองค์กรเอกชนเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เว่ย เฉินหัว. (2565). กลยุทธ์และข้อเสนอแนะสำหรับการยกระดับความสามารถในการจัดการข้ามวัฒนธรรมขององค์กรข้ามชาติของจีน. *การปฏิรูปและการจัดการองค์กร, 10,* 160-162.

หลี่ เวินจวาน. (2552). มิติวัฒนธรรมของฮอฟสเตดและการศึกษาข้ามวัฒนธรรม. *วิทยาศาสตร์สังคม, 12,* 126-185.

หวาง จิง และฉิน อันจี. (2555). การวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมของบริษัทข้ามชาติ: มุ่งเน้นตามทฤษฎีมิติวัฒนธรรมของฮอฟสเตด. *ฟอรั่มประชาชน, 26,* 184-185.

เหมิง ฟ่านซง. (2553). บทวิจารณ์การศึกษาการจัดการข้ามวัฒนธรรมตะวันตก. *เศรษฐกิจการค้า, 15,* 31-33.

Berlo, D. K. (1960). *The process of communication.* New York: Holt, Rinehart and Winston.

Gudykunst, W. B. (2003). *Bridging differences: Effective intergroup communication* (4th ed.). CA: Sage.

Hall, E. T. (1976). *Beyond culture.* New York: Anchor Press.

Hall, E. T. (1981). *The silent language.* New York: Anchor Books.

Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences.* Beverly Hills, CA: Sage.

Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: software of the mind: Intercultural cooperation and its importance for survival* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

Lasswell, H. D. (1948). The structure and function of communication in society. *The Communication of Ideas,* 37-51.

Newstrom, J. W. (2014). *Organizational behavior: Human behavior at work* (14th ed.). Boston, Mass: McGraw-Hill Education.

Orbe, M. P. (1998). *Constructing co-cultural theory: An explication of culture, power, and communication.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Phongpichitphoom, P. (2017). *English communication problems affecting Thai employees’ performances in international online travel agencies*. Master’s Independent Study, Thammasat University, Thailand.

Schein, E. H. (1991). *What is culture? In P. Frost et al. (Eds.), Reframing organizational culture* (pp. 243–253). Newbury Park, CA: Sage.

Vidheechroen, P. (2544). *การจัดการวัฒนธรรมข้ามชาติ.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

Zhuorui Registration. (2025). *Record high! thailand's BOI announces investment amount exceeds one trillion baht in the first half of 2025.* Retrieved from https://weibo.com/ttarticle/p/show?id=2309405194118887768147.

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10

THE DEVELOPMENT AND VALIDATION OF TEACHING COMPETENCY INDICATORS OF ENGLISH TEACHERS UNDER INSPECTORATE AREA 10

ระวี ดีแป้น[1*] และจตุภูมิ เขตจัตุรัส[2]
Rawee Deepan[1*] and Jatuphum Ketchatturat[2]

[1,2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
[1,2]Faculty of Education, Khon Kaen University

*Corresponding author, E-mail: rawee.d@kkumail.com โทรศัพท์ 065-0088890

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10 และ 2) ตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนที่พัฒนาขึ้น การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษาสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10 เครื่องมือวิจัยเป็นแบบประเมินสมรรถนะการสอนแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยดัชนีความตรงของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) การหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยใช้โปรแกรม Mplus ผลการวิจัย พบว่า โมเดลสมรรถนะการสอน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนและการดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาผ่านภาษาอังกฤษ 2) การจัดการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (3) การประเมินและพัฒนาการสอน โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2 p-value = 0.13, RMSEA = 0.036, CFI = 0.999 และ TLI = 0.993 ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นมีความตรงเชิงโครงสร้างและสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการประเมินและนิเทศเชิงพัฒนาครูผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับเขตตรวจราชการได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: สมรรถนะการสอน ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ การพัฒนาตัวบ่งชี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop teaching competency indicators for English teachers under Inspectorate Area 10 and 2) examine the quality of the developed indicators. This study employed a research and development (R&D) design. The sample consisted of English teachers working in schools under Inspectorate Area 10. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire assessing teaching competencies. Data were analyzed using descriptive statistics, content validity index (CVI), Cronbach’s alpha coefficient, and confirmatory factor analysis (CFA) using Mplus software.

The results revealed that the teaching competency indicators comprised three components: 1) planning and instructional implementation to enhance students’ understanding through English, 2) classroom learning management and interaction to promote student learning, and 3) assessment and instructional development. The measurement model demonstrated good fit with the empirical data (χ^2 p-value = 0.13, RMSEA = 0.036, CFI = 0.999, TLI = 0.993). All indicators showed positive factor loadings with statistical significance at the .05 level, indicating adequate construct validity.

The findings suggest that the developed teaching competency indicators possess strong psychometric properties and can be effectively utilized as a framework for evaluating and conducting developmental supervision of English teachers at the inspectorate area level.

Keywords: Teaching Competency, English Language Teachers, Indicator Development, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถสื่อสารและใช้ภาษาอังกฤษในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมโลก อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติสะท้อนให้เห็นอย่างต่อเนื่องว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทยยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการเรียนรู้ดังกล่าว คือ สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

ในบริบทของสถานศึกษาในสังกัดเขตตรวจราชการที่ ๑๐ ประกอบด้วย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดเลย และจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ ที่มีความหลากหลายทั้งด้านบริบทชุมชน ขนาดโรงเรียน และศักยภาพของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษต้องเผชิญกับความท้าทายเฉพาะ เช่น ความแตกต่างของพื้นฐานทางภาษาอังกฤษของผู้เรียน ข้อจำกัดด้านสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ รวมถึงภาระงานด้านอื่นของครู จากการนิเทศ ติดตาม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอนภาษาอังกฤษในพื้นที่พบว่า การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ยังขาดกรอบสมรรถนะที่มีความชัดเจนและใช้เป็นมาตรฐานร่วมกันทั้งเขตพื้นที่ ส่งผลให้การนิเทศยังคงพึ่งพาดุลยพินิจและประสบการณ์ส่วนบุคคลของศึกษานิเทศก์เป็นสำคัญ มากกว่าการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการพัฒนา

แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้กำหนดกรอบสมรรถนะครูในภาพรวมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา แต่กรอบสมรรถนะดังกล่าวมีลักษณะเป็นสมรรถนะทั่วไป และยังไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมการสอนเฉพาะด้านของครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะในมิติของการใช้ภาษาอังกฤษเชิงสื่อสาร การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2560) และอาภรณ์ ใจเที่ยง (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาครูภาษาอังกฤษจำเป็นต้องมีกรอบสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงในห้องเรียน

จากการทบทวนงานวิจัยไทยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาสมรรถนะครูในเชิงการรับรู้หรือความคิดเห็นของครู และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในระดับสถิติเชิงพรรณนาเป็นหลัก ขณะที่งานวิจัยที่มุ่งพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะเชิงพฤติกรรมและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีความชัดเจน เป็นระบบ และผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้วยกระบวนการทางการวัดและประเมินผลที่น่าเชื่อถือ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการนิเทศเชิงพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษของสถานศึกษา ในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนในด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความเชื่อมั่นและความตรงเชิงโครงสร้าง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในหัวข้อนี้จะครอบคลุมประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

การศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้รับความสนใจในระดับนานาชาติ เนื่องจากสมรรถนะของครูถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน (Darling-Hammond, 2017; OECD, 2019) แนวคิด Competency-Based Approach ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาครูควรเน้นทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งสามารถประเมินได้ผ่านพฤติกรรมการสอนที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม (Spencer & Spencer, 1993; Prahalad & Hamel, 1990)

งานวิจัยที่ผ่านมาเน้นว่าการประเมินสมรรถนะของครูภาษาอังกฤษควรครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ การใช้ภาษาและความรู้เนื้อหา การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การจัดการชั้นเรียน การใช้สื่อและเทคโนโลยี รวมถึงจรรยาบรรณและการพัฒนาวิชาชีพ (Richards, 2015; Freeman, 2016; Brown, 2007) การแบ่งสมรรถนะออกเป็นหลายองค์ประกอบช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความสามารถของครูอย่างละเอียด และนำข้อมูลไปพัฒนาการสอนและเครื่องมือประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. สมรรถนะด้านภาษาและเนื้อหา (Language and Content Competency) ครูต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องและสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเข้าใจของผู้เรียน (Brown, 2007) ส่วน สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ (Pedagogical Competency) ครอบคลุมเทคนิคการสอน การวางแผนการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Shulman, 1987; Kumaravadivelu, 2006)

2. สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล (Assessment Competency) เน้นความสามารถในการออกแบบเครื่องมือวัด การให้ข้อเสนอแนะ และการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน (Stiggins, 2005) ในขณะที่สมรรถนะด้านการจัดการชั้นเรียน (Classroom Management Competency) ครูต้องสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและจัดระเบียบชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Evertson & Weinstein, 2006)

3. สมรรถนะด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี (Technology and Media Competency) เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ครูต้องสามารถนำเทคโนโลยีและสื่อมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างสร้างสรรค์ (Harris et al., 2009) สุดท้าย สมรรถนะด้านจรรยาบรรณและการพัฒนาวิชาชีพ (Professional and Ethical Competency) ครูควรมีจรรยาบรรณวิชาชีพและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการสอนและตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษาสากล (Darling-Hammond, 2017; OECD, 2019)

ในเชิงการประเมิน สมรรถนะเหล่านี้ถือเป็นตัวแปรแฝง (Latent Variables) ซึ่งไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถอนุมานได้จากตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม (Observed Indicators) เช่น การวางแผนบทเรียน การใช้เทคนิคการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดการชั้นเรียน (Kline, 2016; Brown,

2015) งานวิจัยหลายฉบับชี้ว่า การใช้วิธี Confirmatory Factor Analysis (CFA) ช่วยตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมรรถนะและความน่าเชื่อถือของตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยในบริบทไทยและต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า การประเมินสมรรถนะครูผู้สอนภาษาอังกฤษอย่างครบมิติทั้ง 6 องค์ประกอบสามารถสะท้อนคุณภาพการสอนที่แท้จริง และสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ (OBEC, 2021; Richards, 2015; Freeman, 2016) การพัฒนาตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้าง เครื่องมือประเมินสมรรถนะการสอนที่มีคุณภาพ และนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการนิเทศเชิงพัฒนาของครูอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้พัฒนาขึ้นบนฐานแนวคิดสมรรถนะ (Competency-based Approach) และแนวคิดการวัดและประเมินผลทางการศึกษา โดยถือว่าสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นตัวแปรแฝง (latent variable) ซึ่งไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถอธิบายและวัดได้ผ่านพฤติกรรมการสอนที่เป็นรูปธรรมและสามารถสังเกตได้ในบริบทการจัดการเรียนรู้จริง โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษา

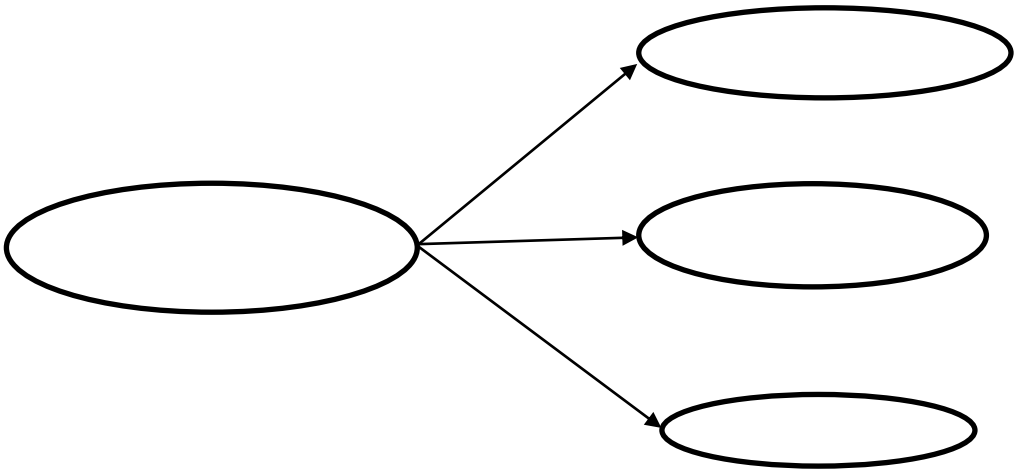
การกำหนดกรอบแนวคิดเริ่มจากการศึกษากรอบสมรรถนะครูของหน่วยงานด้านการศึกษา แนวคิดสมรรถนะครูด้านการสอนภาษาอังกฤษ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นจึงสังเคราะห์และจัดกลุ่มสมรรถนะที่มีความสัมพันธ์เชิงแนวคิดร่วมกันให้เป็นโครงสร้างสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษจำนวน 3 องค์ประกอบหลัก ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแปรแฝงในโมเดลการวัด ดังนี้

1. การวางแผนและการดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาผ่านภาษาอังกฤษเป็นองค์ประกอบที่ครอบคลุมสมรรถนะด้านภาษาและเนื้อหา รวมถึงสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นความสามารถของครูในการวางแผนการสอน การใช้ภาษาอังกฤษในการถ่ายทอดเนื้อหา และการดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน การจัดการชั้นเรียน และการใช้สื่อหรือเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในบริบทการสอนภาษาอังกฤษ

3. การประเมินและพัฒนาการสอน เป็นองค์ประกอบที่ครอบคลุมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล รวมถึงการสะท้อนผลการสอนและการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ โดยมุ่งเน้นการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบทั้งสามนี้ถูกนำมาใช้เป็นโครงสร้างหลักของโมเดลการวัดสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โดยอธิบายผ่านตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและประเมินได้ และนำไปตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่มุ่งพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษของสถานศึกษาในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10 ดำเนินการตามขั้นตอนเชิงระบบ ประกอบด้วย การออกแบบตัวบ่งชี้ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู เลย และบึงกาฬ โดยจากการตรวจสอบพื้นที่เชิงระบบและสถิติเบื้องต้นของสำนักงานตรวจราชการ พบว่ามีสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่เปิดการจัดการเรียนการสอนประมาณ 200-220 โรงเรียน ในพื้นที่ดังกล่าว (การประมาณตามโครงสร้างเขตพื้นที่จริง) และมีครูผู้สอนภาษาอังกฤษรวมทั้งสิ้นประมาณ 500–550 คน ซึ่งเป็นการประมาณจากสัดส่วนครูผู้สอนภาษาอังกฤษโดยเฉลี่ยต่อสถานศึกษาและข้อมูลบริการเชิงภูมิศาสตร์ของเขตตรวจราชการที่ 10

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10 จำนวน 300 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยคำนึงถึงความหลากหลายของขนาดสถานศึกษาและบริบทของชุมชนเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม ภายใต้ข้อจำกัดของการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่จริง

ขนาดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของโมเดลการวัดที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ เนื่องจากสอดคล้องกับข้อเสนอของ Hair et al. (2019) ที่แนะนำให้ใช้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 200 คน เพื่อให้การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลมีความเสถียรและมีความน่าเชื่อถือทางสถิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษานี้ เครื่องมือวิจัยถูกออกแบบเพื่อวัด สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โดยอิงจากกรอบแนวคิด Competency-Based Approach และการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการสอน 3 มิติ ได้แก่

1. การวางแผนและการดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาผ่านภาษาอังกฤษ
2. การจัดการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. การประเมินและพัฒนาการสอน

โดยสมรรถนะแต่ละองค์ประกอบถือเป็น ตัวแปรแฝง (Latent Variable) ที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถประเมินได้ผ่าน ตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม (Observed Indicators/Behavioral Indicators) ซึ่งสะท้อนการปฏิบัติจริงในบริบทการจัดการเรียนการสอน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยนำแบบประเมินสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ซึ่งพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดสมรรถนะการสอนที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนและการดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาผ่านภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการประเมินและพัฒนาการสอน ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10

2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบประเมินถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้องและความเหมาะสมก่อนการวิเคราะห์ทางสถิติ จากนั้น นำเข้าสู่โปรแกรม Mplus เพื่อดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ตามโครงสร้างโมเดลการวัดที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โดยพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของตัวบ่งชี้แต่ละข้อ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบสมรรถนะที่เป็นตัวแปรแฝง

4. นอกจากนี้ ผู้วิจัยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit Indices) ตามเกณฑ์ทางสถิติที่ยอมรับได้ เพื่อประเมินความเหมาะสมของโมเดลการวัด และความสามารถของโมเดลในการอธิบายโครงสร้างสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้อย่างสอดคล้องกับข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

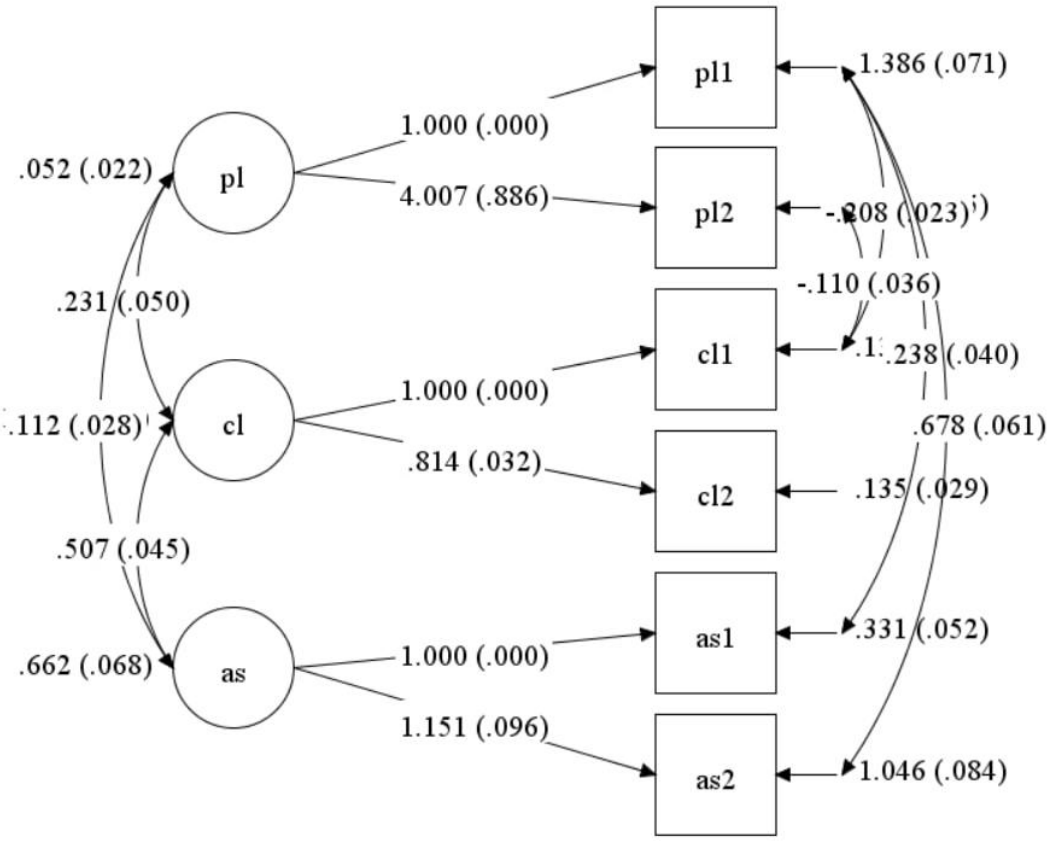
1. แจกแบบประเมินสมรรถนะการสอนให้ครูผู้สอนภาษาอังกฤษจำนวน 300 คน หลังจากอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถาม
2. เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม–มีนาคม 2568
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และตัดข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ออกก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดสมรรถนะการสอน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของโมเดลการวัดสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรแฝงจำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนและการดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาผ่านภาษาอังกฤษ (Pl) 2) การจัดการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Cl) และ 3) การประเมินและพัฒนาการสอน (As) ซึ่งวัดด้วยตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมจำนวน 6 ตัวบ่งชี้ พบว่า โมเดลการวัดเริ่มต้นยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้
2. ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดหลังการปรับโมเดล ผู้วิจัยดำเนินการปรับโมเดลการวัดโดยพิจารณาค่า Model Modification Indices ภายใต้กรอบแนวคิดและเหตุผลทางทฤษฎีที่สอดคล้องกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ หลังการปรับโมเดล ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-square ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .13$) ค่า RMSEA เท่ากับ 0.036 และค่า CFI และ TLI มีค่าสูงกว่า 0.95 (CFI = 0.999, TLI = 0.993) แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวัดมีความเหมาะสมและสามารถอธิบายข้อมูลได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 1 ตารางค่าสถิติองค์ประกอบของโมเดลการวัด

องค์ประกอบของโมเดลการวัด		เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			β	Factor Score	R^2
		b	SE	t			
Pl	Pl1	1.000	0.000	999.000	0.190	0.021	0.036
	Pl2	4.007	0.886	4.524	0.722	0.053	0.521
Cl	Cl1	1.000	0.000	999.000	0.950	0.641	0.902
	Cl2	0.814	0.032	25.657	0.925	0.279	0.856
As	As1	1.000	0.000	999.000	0.817	0.487	0.667
	As2	1.151	0.096	11.988	0.675	0.260	0.456

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสังกัดเขตตรวจราชการที่ 10 สามารถจัดโครงสร้างเป็น **3 องค์ประกอบหลัก** ได้แก่ 1) การวางแผนและการดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาผ่านภาษาอังกฤษ 2) การจัดการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 3) การประเมินและพัฒนาการสอนซึ่งวัดด้วยตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมรวมทั้งสิ้น **6 ตัวบ่งชี้** โครงสร้างดังกล่าวครอบคลุมพฤติกรรมการสอนที่สำคัญและสามารถสังเกตได้ในบริบทการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ทางสถิติที่ยอมรับได้ และตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้สามารถสะท้อนตัวแปรแฝงด้านสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสม และมีความตรงเชิงโครงสร้างตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดโครงสร้างสมรรถนะการสอนให้เหลือ 3 องค์ประกอบหลักสอดคล้องกับแนวคิด Competency-Based Approach ซึ่งเน้นการประเมินสมรรถนะจากพฤติกรรมการปฏิบัติจริงที่สามารถสังเกตและวัดได้ รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Darling-Hammond et al. (2017) ที่เสนอว่าการพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพการสอนควรอาศัยตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน มีโครงสร้างที่กระชับ และสามารถนำไปใช้ในบริบทจริงได้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยังสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ขณะที่องค์ประกอบด้านการวางแผนและการดำเนินการสอนผ่านภาษาอังกฤษ และองค์ประกอบด้านการประเมินและพัฒนาการสอน มีบทบาทสนับสนุนอย่างเป็นระบบในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านสมรรถนะครูที่ชี้ให้เห็นว่าสมรรถนะการสอนเป็นโครงสร้างเชิงบูรณาการที่ต้องพิจารณาทั้งกระบวนการก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังการสอน

ในเชิงการประยุกต์ใช้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือประเมินสมรรถนะครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้อย่างมีความเป็นระบบ ช่วยลดความลำเอียงจากดุลยพินิจส่วนบุคคลของผู้ประเมิน และเพิ่มความชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ของกระบวนการประเมิน ทั้งยังสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการนิเทศเชิงพัฒนาและการวางแผนพัฒนาวิชาชีพครูในระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป

ควรนำตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน รวมถึงการวิเคราะห์ความแตกต่างของสมรรถนะครูตามประสบการณ์การสอน คุณวุฒิทางการศึกษา หรือบริบทของสถานศึกษา เพื่อขยายองค์ความรู้ด้านการพัฒนาครูอย่างรอบด้าน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 การนิเทศเชิงพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและศึกษานิเทศก์สามารถนำตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นกรอบในการประเมินและให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาแก่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ เพื่อวางแผนพัฒนาวิชาชีพรายบุคคลและรายโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

2.2 การขยายผลเชิงนโยบาย หน่วยงานทางการศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงสามารถนำโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะการสอนไปปรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบสมรรถนะครูภาษาอังกฤษในระดับเขตพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้การประเมินและพัฒนาครูมีความชัดเจน เป็นมาตรฐาน และสอดคล้องกับการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2561). *กรอบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา.* กระทรวงศึกษาธิการ.

บุญยงค์ จันทรพฤกษ์. (2561). การใช้ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการนิเทศเชิงพัฒนา: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยม. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 16(2), 55-74.

พันธ์พิมพ์ เดชะคุปต์. (2560). การพัฒนาสมรรถนะครูภาษาอังกฤษ. *วารสารการศึกษา*, 25(2), 45-60.

สมชาย ศรีสุข. (2563). การประเมินสมรรถนะครูและการพัฒนาวิชาชีพเชิงต่อเนื่อง. *วารสารวิชาการศึกษาไทย*, 31(1), 87-105.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2562). สมรรถนะครูภาษาอังกฤษกับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน. *วารสารวิชาการการศึกษา*, 27(3), 112-130.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge.

Darling-Hammond, L. (2010). The flat world and education: How America’s commitment to equity will determine our future. *Teachers College Press.*

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Learning Policy Institute.

European Commission. (2013). *Supporting teacher competence development for better learning outcomes.* Publications Office of the European Union.

Freeman, D., & Johnson, K. E. (1998). Reconceptualizing the knowledge-base of language teacher education. *TESOL Quarterly, 32*(3), 397-417.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage.

Ingersoll, R. M., & Strong, M. (2011). The impact of induction and mentoring programs for beginning teachers: A critical review of the research. *Review of Educational Research, 81*(2), 201-233.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.

OECD. (2019). *Teaching and learning international survey (TALIS) 2018 results.* OECD Publishing.

Popham, W. J. (2017). *Classroom assessment: What teachers need to know* (8th ed.). Pearson.

Richards, J. C., & Farrell, T. S. C. (2011). *Practice teaching: A reflective approach.* Cambridge University.

Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review, 57*(1), 1-22.

UNESCO. (2016). *Global education monitoring report 2016: Education for people and planet: Creating sustainable futures for all.* UNESCO Publishing.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย

AN INVESTIGATION OF THE FACTORS INFLUENCING THE PURCHASE DECISION OF E-SPORTS PRODUCTS IN THAILAND

รัฐทนุ วงศ์พานิชย์[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2]
Ruttanu Vongpanich[1*] and Nathanicha Na Nakorn[2]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: Ruttanu.vong@bumail.net โทรศัพท์ 09 91915055

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ได้แก่ 1) ส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด 2) ปัจจัยด้านแฟชั่น และ 3) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบสะดวก (Convenience Sampling)

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.51 จึงอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ โดยปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.45 จึงอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.37 จึงอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.30 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ปัจจัยด้านราคามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.19 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านแฟชั่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.97 ซึ่งอยู่ในระดับมาก แต่ถือว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดใน 6 ปัจจัยดังกล่าว

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านแฟชั่น และปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า ทุกปัจจัยมีนัยสำคัญทางสถิติจึงยอมรับสมมติฐาน

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ สินค้าอีสปอร์ต ส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า แฟชั่น

Abstract

This study examined three key factors influencing consumers’ purchasing decisions regarding e-sports products in Thailand: 1) the marketing mix (product, price, place, and promotion), 2) fashion-related factors, and 3) brand image. A quantitative approach was employed using a structured questionnaire, with data collected from 400 respondents through purposive and convenience sampling.

The majority of respondents were male, aged 21–30 years, held a bachelor’s degree, worked in the private sector, and earned a monthly income of 15,001–25,000 Thai Baht. Multiple regression analysis revealed that all dimensions of the marketing mix had statistically significant positive effects on purchasing decisions. In particular, distinctive products that reflect gamer identity and emotional attachment to e-sports teams significantly enhanced purchase intentions, while value-based pricing influenced perceived value.

Moreover, accessible online distribution channels and social media promotions significantly increased brand awareness and encouraged repeat purchases. Fashion-related factors and brand image also demonstrated statistically significant positive effects. Therefore, all research hypotheses were accepted.

Keywords: Purchase decision, E-sports products, Marketing mix, Brand image, Fashion

บทนำ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมอีสปอร์ต (E-Sports Industry) ได้เติบโตอย่างรวดเร็วทั่วโลกและได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในธุรกิจดิจิทัลที่มีศักยภาพสูงที่สุดในศตวรรษที่ 21 (Newzoo, 2024) โดยประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในตลาดอีสปอร์ตที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยมูลค่าตลาดกว่า 40,000 ล้านบาทต่อปี และมีแนวโน้มเติบโตเฉลี่ย ร้อยละ 15–20 ต่อปี (LangLinking, 2025; Wantayakul, 2023) การยอมรับให้อีสปอร์ตเป็น “กีฬาอาชีพ” โดยการกีฬาแห่งประเทศไทย (กกท.) ตั้งแต่ปี 2562 ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเติบโตของอุตสาหกรรมนี้อย่างกว้างขวาง (Saisama, 2023) การเติบโตของอุตสาหกรรมอีสปอร์ตไม่ได้จำกัดเฉพาะการแข่งขันเกมเท่านั้น แต่ยังขยายไปสู่อุตสาหกรรมสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ต (E-Sports Merchandise Industry) เช่น เสื้อผ้า อุปกรณ์เกมมิ่ง และของสะสมจากทีมอีสปอร์ต ซึ่งมีมูลค่าตลาดรวมทั่วโลกกว่า 1.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2024 (Allied Market Research, 2023)

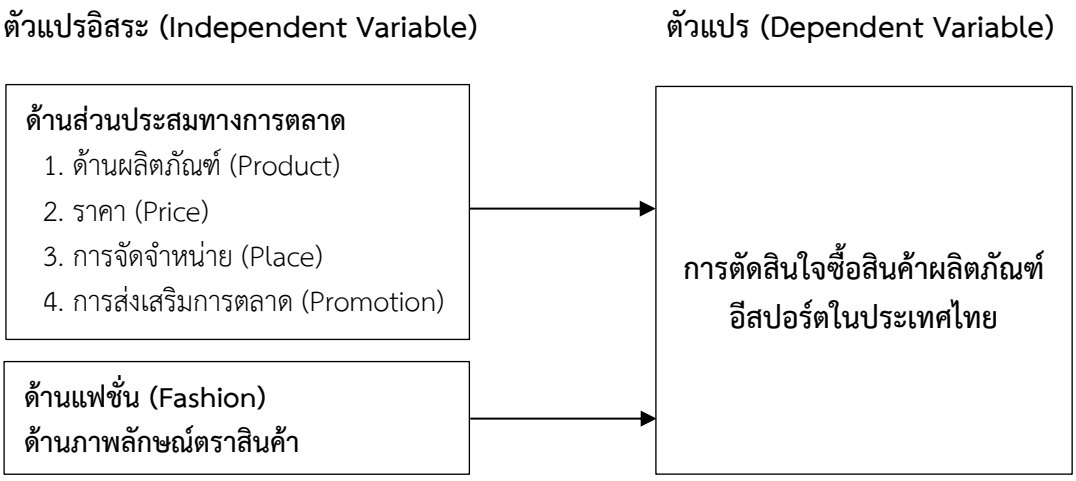
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแฟชั่น ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย
2. ปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย
3. ปัจจัยด้านการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย
5. ปัจจัยด้านแฟชั่นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย
6. ปัจจัยด้านด้านภาพลักษณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

Qian et al. (2020) ที่ศึกษาองค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์ของอุปกรณ์เกมมิ่งในกลุ่มผู้เล่นอีสปอร์ต พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณสมบัติทางเทคนิคและภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต

Lee & Kim (2021) ที่ศึกษาเรื่องการกำหนดราคาของสินค้าอีสปอร์ตในกลุ่มเยาวชน พบว่า ความยืดหยุ่นของราคา มีผลต่อพฤติกรรมซื้อ ด้านราคาที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต

Park & Kim (2020) มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต โดยเฉพาะในด้านความสะดวกและความรวดเร็วแพลตฟอร์มออนไลน์ในตลาดสินค้าอีสปอร์ต พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับระบบจัดส่งและการเข้าถึงสินค้าที่ราบรื่น ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต

Lim et al. (2021) ที่ศึกษาบทบาทของ influencer ในการสร้างพฤติกรรมการซื้อในกลุ่มผู้บริโภคอีสปอร์ต พบว่า การตลาดผ่านบุคคลมีชื่อเสียงสร้างความเชื่อมั่นสูง ด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต

Keller (2009) ภาพลักษณ์ของแบรนด์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะแบรนด์ที่มีความเกี่ยวข้องกับทีมอีสปอร์ตหรือกิจกรรมที่ผู้บริโภคติดตามอย่างต่อเนื่อง ด้านภาพลักษณ์แบรนด์ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต

Cumming (2025) วิเคราะห์เสื้อทีมอีสปอร์ตว่าเป็น “วัตถุทางวัฒนธรรม” ที่ทำหน้าที่ทั้งเป็นของสะสม สัญลักษณ์การเป็นแฟนคลับ และเครื่องมือทางการตลาด โดยพบว่าแฟชั่นอีสปอร์ตช่วยขยายอัตลักษณ์ของผู้เล่นไปสู่การรับรู้ของสาธารณะ และสร้างการมีส่วนร่วมแบบ “identity consumption” ด้านแฟชั่นที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับอีสปอร์ต เช่น เสื้อผ้า อุปกรณ์เกมมิ่ง หรือของสะสมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของเกมและทีมอีสปอร์ต โดยพิจารณาคุณภาพ การออกแบบ ฟังก์ชันการใช้งาน และความโดดเด่นของสินค้า

2. ราคา (Price) หมายถึง มูลค่าที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายเพื่อแลกกับสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ต ซึ่งรวมถึงการรับรู้ถึงความคุ้มค่า ความเหมาะสมของราคาเมื่อเทียบกับคุณภาพสินค้า และการใช้กลยุทธ์ราคาที่กระตุ้นการซื้อ

3. การจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง ช่องทางที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตได้อย่างสะดวก เช่น ร้านค้าออนไลน์ แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ หรือร้านจำหน่ายอุปกรณ์เกมมิ่ง ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ความสะดวกและความน่าเชื่อถือในการซื้อสินค้า

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง กิจกรรมทางการตลาดที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์สินค้าอีสปอร์ต เช่น การใช้ผู้มีอิทธิพล (Influencers) การโฆษณาผ่านโซเชียลมีเดีย หรือกิจกรรมส่งเสริมการขายที่กระตุ้นการรับรู้และสร้างความผูกพันกับแบรนด์

5. แฟชั่น (Fashion) หมายถึง ลักษณะ รูปแบบ หรือสไตล์ของการแต่งกายและอุปกรณ์อีสปอร์ตที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ ความนิยม และค่านิยมของกลุ่มผู้บริโภคในชุมชนเกมเมอร์ โดยมองว่าแฟชั่นมีอิทธิพลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์และแรงจูงใจในการซื้อสินค้า

6. ภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) หมายถึง การรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อชื่อเสียง คุณภาพ และเอกลักษณ์ของแบรนด์สินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ต ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่สร้างความไว้วางใจและความภักดีต่อแบรนด์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ

7. การตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ต (Buying Decision of eSports Products) หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริโภคพิจารณาและเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ต ตั้งแต่การรับรู้ถึงความต้องการ การประเมินทางเลือก ไปจนถึงการตัดสินใจซื้อจริง โดยได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด แฟชั่น และภาพลักษณ์ตราสินค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ซึ่งมีจำนวนมาก โดยไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่ชัดได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เคยใช้บริการซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย จำนวน 400 คน โดยใช้การคำนวณของกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Yamane (1967) ได้ขนาดกลุ่มขนาดตัวอย่างอยู่ที่ 385 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บตัวอย่างเป็นจำนวน 400 ตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล และผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตนเอง (Self-administered Questionnaire)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากผู้เคยใช้บริการซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย เพื่อสามารถเข้าถึงได้ง่ายผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Form

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีการนำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการรวบรวมและประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยอธิบายตัวแปรของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทยวิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทยวิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านแฟชั่นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทยวิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยด้านด้านภาพลักษณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตในประเทศไทย วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของโดยรวมปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.30	0.466	มากที่สุด
2. ปัจจัยด้านราคา	4.19	0.538	มาก
3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.51	0.453	มากที่สุด
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	4.37	0.726	มากที่สุด
รวม	**4.34**	**0.545**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.545) โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ “ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย” ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.453) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ “ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด” ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.726) และ “ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์” ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.466) ซึ่งทั้งสองอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ “ปัจจัยด้านราคา” ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.538) แม้อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านแฟชั่น

ปัจจัยด้านแฟชั่น	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
รวม	**3.97**	**0.73**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านแฟชั่น พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.97, S.D. = 0.73)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
รวม	**4.45**	**0.561**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.561)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ต

พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ต	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
รวม	**3.93**	**0.045**	**มาก**

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.045)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	ค่า t	Sig (P-Value)
	B	Std. Error	Beta (β)		
ค่าคงที่ (Constant)	0.729	0.255		2.855	0.005**
ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์	0.155	0.057	0.141	2.723	0.007**
ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา	0.111	0.047	0.116	2.378	0.018*
ส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่าย	0.111	0.059	0.265	5.131	0.000**
ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด	0.120	0.045	0.200	2.667	0.009**
ด้านแฟชั่น	0.076	0.035	0.107	2.145	0.033*
ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า	0.150	0.045	0.164	3.373	0.001**
R^2 = 0.180, F = 38.47, n = 400, (p < 0.01), (p < 0.05)					

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยที่อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตในประเทศไทย คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านแฟชั่น และปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า โดยทุกปัจจัยมีนัยสำคัญทางสถิติจึงยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากการศึกษา ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต โดยเฉพาะความหลากหลายของสินค้า คุณภาพของวัสดุ และความทันสมัย สอดคล้องกับงานของ Qian et al. (2020) ที่ศึกษาองค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์ของอุปกรณ์เกมมิ่งในกลุ่มผู้เล่นอีสปอร์ต

ด้านราคาที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการรับรู้ถึงความคุ้มค่าของราคาต่อคุณภาพสินค้า สอดคล้องกับงานของ Lee & Kim (2021) ที่ศึกษาเรื่องการกำหนดราคาของสินค้าอีสปอร์ตในกลุ่มเยาวชน พบว่า ความยืดหยุ่นของราคา มีผลต่อพฤติกรรมซื้อ

ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต ผลการศึกษา พบว่า ช่องทางจัดจำหน่ายมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต โดยเฉพาะในด้านความสะดวกและความรวดเร็ว สอดคล้องกับ Park and Kim (2020) ที่ศึกษาแพลตฟอร์มออนไลน์ในตลาดสินค้าอีสปอร์ต พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับระบบจัดส่งและการเข้าถึงสินค้าที่ราบรื่น

ด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต ผลการศึกษา พบว่า การส่งเสริมการตลาด โดยเฉพาะการใช้ influencer การจัดโปรโมชั่น และกิจกรรมแบรนด์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต สอดคล้องกับ Lim et al. (2021) ที่ศึกษาบทบาทของ influencer ในการสร้างพฤติกรรมการซื้อในกลุ่มผู้บริโภคอีสปอร์ต พบว่า การตลาดผ่านบุคคลมีชื่อเสียงสร้างความเชื่อมั่นสูง

ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต ผลการศึกษา พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ตอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะแบรนด์ที่มีความเกี่ยวข้องกับทีมอีสปอร์ตหรือกิจกรรมที่ผู้บริโภคติดตามอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานของ Keller (2009) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ตราสินค้าและพฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าสามารถสร้างคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (symbolic value) จะช่วยเสริมแรงจูงใจในการ

ด้านแฟชั่นที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต ผลการศึกษาพบว่า ด้านแฟชั่น ได้รับคะแนนเฉลี่ยในระดับมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีสปอร์ต แสดงว่าความนิยมในรูปลักษณ์ภายนอกของผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยชี้ขาดในกลุ่มผู้บริโภคอีสปอร์ต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์อีสปอร์ตมากที่สุด รองลงมาคือด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าและด้านผลิตภัณฑ์ จึงสามารถเสนอแนะแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับภาคธุรกิจได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. เพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การจัดจำหน่ายผ่าน e-commerce platform, marketplace และช่องทางโซเชียลมีเดียอย่าง TikTok Shop

2. สร้างและพัฒนาภาพลักษณ์ตราสินค้าอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงแบรนด์กับอัตลักษณ์ของอีสปอร์ต เช่น เพิ่มความภักดีและการจดจำแบรนด์

3. พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ทั้งด้านฟังก์ชันและไลฟ์สไตล์ เช่น การออกแบบเสื้อผ้าหรือความสวยงาม ทันสมัย และสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. เน้นกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดแบบมีส่วนร่วม (engagement marketing) เช่น การจัดกิจกรรม live stream การแจกของรางวัล การปล่อยคอลเลกชันพิเศษร่วมกับทีมอีสปอร์ต

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น เช่น แยกตามเพศ อายุ ภูมิภาค หรือระดับความผูกพันกับอีสปอร์ต เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างเชิงลึกของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

2. เสนอให้ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือ focus group ร่วมกับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้นเกี่ยวกับแรงจูงใจ ความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้บริโภค

3. เสนอให้ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือ focus group ร่วมกับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้นเกี่ยวกับแรงจูงใจ ความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้บริโภค

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยความสมบูรณ์ได้รับความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ด้วยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในด้านวิชาการ ด้านการดำเนินงานวิจัย รวมถึงการปรับปรุงเนื้อหาต่าง ๆ และแก้ไขเนื้อหาต่าง ๆ ด้วยความใส่ใจเป็นอย่างยิ่งและยินดีเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัยมาโดยตลอด ผู้ทำวิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร มา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยยังต้องขอขอบพระคุณอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพทุก ๆ ท่าน ที่ได้ส่งต่อข้อคิดและแนะแนวทาง ทั้งในทางทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาชีพ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการนำไปต่อยอดใยอนาคต อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์และขยายของเขตการเรียนรู้ในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จตามเป้าหมาย

สุดท้ายนี้ก็ต้องขอบคุณเพื่อน ๆ ในกลุ่มปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพที่ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และให้ความช่วยเหลือในการแนะนำข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ช่วยเหลือในการตัดสินใจและขอขอบพระคุณผู้ที่ตอบแบบสอบถาม 400 ท่าน ที่ได้ดำเนินการตอบแบบสอบถามส่งต่อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำมาวิเคราะห์ในวิจัยฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

Allied Market Research. (2023). *Esports market by application and device type: Global opportunity analysis and industry forecast, 2021–2030*. https://www.alliedmarketresearch.com/esports-market-A06025

Cumming, D. (2025). Reconfiguring gaming masculinities through the Esports jersey: An object-based analysis. *Book of Abstracts - Esports Research Network Conference*. https://esportsresearch.net

Keller, K. L. (2009). Building strong brands in a modern marketing communication environment. *Journal of Marketing Communications, 15*(2–3), 139–155. https://doi.org/10.1080/13527260902757530

LangLinking. (2025). *Thai game localization: Succeed in Thailand’s gaming market*. Gamescom Asia. https://games.langlinking.com/blog-thai-game-localization-lqa-strategies-thailand-gamescom-asia-2025/

Newzoo. (2024). *Global esports market report 2024: Trends, revenues, and forecasts*. https://newzoo.com

Park, H., & Kim, Y. (2020). The impact of online shopping convenience on customer satisfaction and purchase intention in fashion e-commerce. *Fashion and Textiles, 7*(1), 1–18. https://doi.org/10.1186/s40691-019-0192-2

Saisama, C. (2023). Factors affecting creation of job opportunities in gaming and e-sports business of Bachelor of Business Administration. *ICMIESS Proceedings*. https://www.icmiess.com/40.Chompoo331-337.pdf

Wantayakul, N. (2023). Factors related to consumer behavior in e-sports arena of Thailand. *International Conference on Management, Innovation, Economics, and Social Sciences (ICMIESS)*.

Liu, D., & Kim, S. (2021). Engagement and loyalty in esports merchandise consumption: The role of team attachment. *Journal of Business Research, 134*, 789–798.

Qian, T. Y., Zhang, J. J., Wang, J. J., & Hulland, J. (2020). Beyond the game: Dimensions of esports online spectator demand. *Sport Management Review, 23*(2), 171-182. https://doi.org/10.1016/j.smr.2019.06.001

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา
A STUDY OF THE COMPONENTS OF SOCIAL JUSTICE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS

ราชันย์ ผดุงเวียง[1*] พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ[2] และพนายุทธ เชยบาล[3]
Rachan Phadungwiang[1*] Patcharin Chompuwiset [2] and Panayuth Choeybal[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1,2,3]Faculty of Education, Udonthani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author, E-mail: 67120605136@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบยืนยันองค์ประกอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม 2) การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา 3) การจัดการศึกษาที่มีความเสมอภาค 4) การคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง 5) การยอมรับความหลากหลาย 6) การเคารพและให้คุณค่ากับความหลากหลายของชุมชนในห้องเรียน 7) การมีความตระหนักรู้เชิงวิพากษ์ด้านความยุติธรรมทางสังคม 8) การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 9) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 10) การสร้างความร่วมมือ ข้ามหน่วยงานในระบบ

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, ภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to investigate the components of social justice leadership among school administrators. It was employed and conducted in two stages. The first stage involved synthesizing the components through a review of documents and related research from ten sources. The second stage focused on validating the components through expert judgment by five specialists. The research instrument was a component

verification form. Data were analyzed using frequency and percentage. The results indicated that the components of social justice leadership of school administrators had ten components: they were comprised 1) Equitable distribution of resources, 2) Enhancement of educational opportunities, 3) Equitable educational management, 4) Protection of vulnerable groups, 5) Recognition of diversity, 6) Respect for and valuing diversity within classroom communities, 7) Critical consciousness of social justice, 8) Providing opportunities for stakeholder participation in educational management, 9) Participation in decision-making, and 10) Building cross-agency collaboration within the system.

Keywords: Components**,** Social Justice Leadership, School Administrators

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในฐานะที่เป็นผู้มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในมีหน้าที่กำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา กำหนดนโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ผู้บริหารต้องมีสมรรถนะในการบริหารงาน ที่โดดเด่น มีทักษะทางปัญญาสูง บริหารการศึกษาอย่างมืออาชีพ เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ ที่เกิดจากการบริหาร มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำยุคใหม่ มีทักษะยุคใหม่ที่มีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่เพื่อพัฒนาตนเองและสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก (อดุล โตเขียว, 2563) ความยุติธรรมทางสังคมเป็นประเด็นและปัจจัย ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความหลากหลายทางวัฒนธรรม การให้ความสำคัญกับความยุติธรรมทางสังคมในการจัดการศึกษาจะช่วยให้ การจัดการศึกษา มีความสอดคล้องกับความหลากหลายทางสังคม ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (ภิรมย์ จีนธาดา, เอกรินทร์ สังข์ทอง และเรชา ชูสุวรรณ, 2559) และความยุติธรรมทางสังคมถือเป็นแนวคิดสำคัญที่มีความเชื่อมโยง กับหลากหลายมิติของชีวิตในโรงเรียน การกำหนดนโยบาย การออกแบบหลักสูตรหลักการ ของความยุติธรรมทางสังคมในระบบการศึกษานั้นมุ่งเน้นความยุติธรรม ความเสมอภาค ครอบคลุม ในทุกกระบวนการและนโยบายทางการศึกษา (Miller & Martin, 2015)

จากผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในโรงเรียนและกระบวนการทางการศึกษานั้น เป็นความท้าทายที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสวงหากลยุทธ์ในการบริหารจัดการ รวมทั้ง การสร้างเครือข่ายชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้องค์การเกิดความยุติธรรมในสังคม และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ในสภาวการณ์ที่เป็นพลวัต โดยมุ่งให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้รับโอกาส

ทางการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีความงอกงามอย่างยั่งยืน (Jean-Marie, Normore, & Brooks, 2009) จากที่กล่าวมาข้างต้น ภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรการศึกษาให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่ตลอดเวลาในวงการการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา องค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำ การเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นและเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคม ของผู้บริหารสถานศึกษา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

โสมสุดา สวรรคทัต (2559) ทำการศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของรัฐ อธิบายถึง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของรัฐ และแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของรัฐ

ภิรมย์ จีนธาดา (2562) ทำการศึกษา รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า องค์ประกอบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม 2) การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 3) การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา 4) การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม 5) การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 6) การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และ 7) การส่งเสริมให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรม

Theoharis (2007) ทำการศึกษา ผู้นำทางการศึกษาด้านความยุติธรรมทางสังคมและการต่อต้าน: สู่การพัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคม อธิบายถึง วิธีการที่ผู้บริหารขับเคลื่อนความยุติธรรมทางสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นผู้นำทางการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม

Forde & Torrance (2017) ทำการศึกษา การทบทวนเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาภาวะผู้นำด้านความยุติธรรมทางสังคม อธิบายถึง กรอบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านความยุติธรรมทางสังคม ซึ่งระบุองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ คุณค่า ความรู้และความเข้าใจ การปฏิบัติที่ครอบคลุมนโยบาย ประเด็นด้านความเสมอภาคและความเท่าเทียม

Bayram Bozkurt (2021) ทำการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำด้านความยุติธรรมทางสังคมกับพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีขององค์การ อธิบายถึง การนำแนวปฏิบัติที่ยึดหลักความยุติธรรมทางสังคมไปใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องในบริบทของโรงเรียน จะช่วยส่งเสริมสมรรถนะและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูให้เพิ่มสูงขึ้น

Koçak (2021) ทำการศึกษา ภาวะผู้นำด้านความยุติธรรมทางสังคมในการศึกษาช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและความยืดหยุ่นทางจิตใจของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสงค์จะเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางวิชาการและสังคมของผู้เรียน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และส่งเสริมจิตสำนึกเชิงวิพากษ์แก่ผู้เรียน เพื่อให้สามารถวิพากษ์และท้าทายการปฏิบัติที่เลือกปฏิบัติและกดทับได้ โดยสรุป ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาท ในการพัฒนาความยืดหยุ่นของผู้เรียนผ่านการปรับปรุงบริบทของโรงเรียนในทุกมิติอย่างรอบด้าน

Ayanoğlu & Arastaman (2023) ทำการศึกษา ภาวะผู้นำด้านความยุติธรรมทางสังคมในการศึกษา: ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการอย่างไรเพื่อส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม อธิบายถึงข้อค้นพบเชิงนัยต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา ภายใต้กรอบหลักการของความยุติธรรมทางสังคม โดยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาใหม่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเป็นธรรมในการให้บริการทางการศึกษา การคุ้มครองกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

Farfán Mejía et al., (2024) ทำการศึกษา ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคม: การศึกษาผู้บริหารมหาวิทยาลัยครุศาสตร์แห่งชาติ เม็กซิโกซิตี อธิบายถึง ปัจจัยสนับสนุนภาวะผู้นำ ได้แก่ การทำงานเป็นทีมผ่านการสร้างฉันทามติและการยอมรับความสำเร็จ การยึดมั่นต่อประโยชน์ ของนักศึกษา และการมีจิตสำนึกเชิงวิพากษ์

Joseph Moraca (2024) ทำการศึกษา การบูรณาการความยุติธรรมทางสังคมในการบริหารการศึกษา: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ อธิบายถึง ความยุติธรรมทางสังคมในการบริหารการศึกษาถูกนิยามในฐานะกรอบแนวคิดพหุมิติที่ครอบคลุมการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย การมีส่วนร่วมในการเป็นตัวแทนและการตัดสินใจ และการสร้างอัตลักษณ์

Kavrayıcı (2024) ทำการศึกษา ภาวะผู้นำด้านความยุติธรรมทางสังคมในบริบทโรงเรียน: การวิจัยเชิงคุณภาพ อธิบายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา “การเอาใจใส่นักเรียน” “การสนับสนุนบุคลากร” และ “การส่งเสริมบรรยากาศองค์การเชิงบวก”

Robson (2025) ทำการศึกษา ความยุติธรรมในภาวะผู้นำ กล่าวถึง ภาวะผู้นำที่ดีคือภาวะผู้นำที่มีความยุติธรรม (Good Leaders are Just) โดยผู้นำที่ยุติธรรมจะสามารถสร้างความสมดุลระหว่าง “ประโยชน์ส่วนรวม” กับ “สิทธิของแต่ละบุคคล” และรักษาความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมในทุกระดับขององค์กร ความยุติธรรมจึงทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำที่มีคุณภาพเพราะ ช่วยหล่อหลอมลักษณะผู้นำให้มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเคารพผู้อื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการนำแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยการกำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญไว้ ดังนี้

1.1 อาจารย์ สถาบันอุดมศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ด้านการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีวุฒิการศึกษาด้านบริหารการศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้น และมีประสบการณ์การบริหารในสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

1.3 ศึกษานิเทศก์ มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีวุฒิการศึกษาด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์งานนิเทศการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีรายการประเมิน เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย จำนวน 1 ฉบับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ

3.2 ผู้วิจัยจัดส่งแบบยืนยันองค์ประกอบความเป็นเพื่อนร่วมงานให้กับผู้เชี่ยวชาญ และติดต่อรับแบบยืนยันคืนด้วยตนเอง

3.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบยืนยันมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบยืนยันที่ได้รับคืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การหาความถี่ ร้อยละ การประเมินยืนยันของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินยืนยันของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วย ร้อยละ 60.00 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ในองค์ประกอบนั้น

ผลการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 10 แหล่ง โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ร้อยละ 50.00 ขึ้นไป และโดยได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา แสดงผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา	การยืนยัน		แปลผล
	เห็นด้วย	ร้อยละ	
1. การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการตัดสินใจและการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งบริหารจัดการงบประมาณ กำลังคน วัสดุอุปกรณ์ และการสนับสนุนทางการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์และสภาพจริงของโรงเรียน เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุดลดความเหลื่อมล้ำและตอบสนองความจำเป็นเฉพาะของผู้เรียนและบุคลากรอย่างเหมาะสม	5	100.00	ใช้ได้
2. การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานและการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มุ่งขยายช่องทางการเข้าถึงกิจกรรมการเรียนรู้ ทรัพยากร ทางวิชาการ และประสบการณ์การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ทักษะและศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ตามความสามารถและความสนใจ	5	100.00	ใช้ได้
3. การจัดการศึกษาที่มีความเสมอภาค นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการบริหารและกำกับดูแลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ผ่านการออกแบบระบบการเรียนการสอน การติดตามผล และการสนับสนุนผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาและการดูแลทางการศึกษาอย่างเหมาะสมตามบริบทและความจำเป็น	5	100.00	ใช้ได้
4. การคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการเชิงบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มุ่งป้องกันความเสี่ยงและผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียนที่อยู่ในภาวะเสียเปรียบหรือเผชิญข้อจำกัดเฉพาะ ผ่านการกำหนดมาตรการ การเฝ้าระวัง และการตอบสนองอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงอยู่และพัฒนาในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยและเกื้อหนุน	5.00	100.00	ใช้ได้
5. การการยอมรับความหลากหลาย นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงท่าทีเชิงบวกและการยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนและบุคลากรในมิติต่าง ๆ ผ่านการกำหนดนโยบายการสื่อสาร และการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และลดอคติหรือการเหมารวมในกระบวนการจัดการศึกษา	5.00	100.00	ใช้ได้

องค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา	การยืนยัน		แปลผล
	เห็นด้วย	ร้อยละ	
6. การเคารพและให้คุณค่ากับความหลากหลายของชุมชนในห้องเรียน นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สะท้อนถึงการตระหนักและส่งเสริมการนำบริบทวิถีชีวิต ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้เรียนจากชุมชนที่แตกต่างกันมาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนรู้สึกว่าตนมีตัวตนและบทบาทในกระบวนการเรียนรู้	5	100.00	ใช้ได้
7. การมีความตระหนักรู้เชิงวิพากษ์ด้านความยุติธรรมทางสังคม นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สะท้อนความสามารถในการตั้งคำถาม วิเคราะห์ และทบทวนโครงสร้าง นโยบาย และแนวปฏิบัติทางการศึกษาที่อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม รวมถึงการใช้เหตุผลเชิงหลักฐานในการปรับปรุงการบริหารจัดการ เพื่อป้องกันการตอกย้ำความเหลื่อมล้ำในสถานศึกษา	5	100.00	ใช้ได้
8. การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการรับฟังการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีบทบาทของบุคคลหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในกระบวนการพัฒนาและดำเนินงานทางการศึกษา ผ่านกลไกที่เป็นระบบ โปร่งใส และเข้าถึงได้โดยคำนึงถึงความหลากหลายของมุมมองและบริบทของผู้เกี่ยวข้อง	5	100.00	ใช้ได้
9. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดพื้นที่ให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวทางการเลือกทางเลือกและการตัดสินใจในประเด็นสำคัญของสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการที่ยึดหลักเหตุผล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบร่วม	5	100.00	ใช้ได้
10. การสร้างความร่วมมือข้ามหน่วยงานในระบบ นิยามปฏิบัติการ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งประสาน เชื่อมโยง และพัฒนาความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานทางการศึกษาให้มีความต่อเนื่อง เกื้อหนุนกัน และตอบสนองต่อบริบททางสังคมที่ซับซ้อน	5	100.00	ใช้ได้

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.00 ขึ้นไป สังเคราะห์องค์ประกอบได้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม 2) การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา 3) การจัดการศึกษาที่มีความเสมอภาค 4) การคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง 5) การการยอมรับความหลากหลาย 6) การเคารพและให้คุณค่ากับความหลากหลายของชุมชน

ในห้องเรียน 7) การมีความตระหนักรู้เชิงวิพากษ์ด้านความยุติธรรมทางสังคม 8) การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 9) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 10) การสร้างความร่วมมือข้ามหน่วยงานในระบบ การยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของแต่ละองค์ประกอบโดยใช้ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าโครงสร้างองค์ประกอบมีความเหมาะสมและสามารถอธิบายภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างครอบคลุม

อภิปรายผล

องค์ประกอบภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารต้องตัดสินใจจัดสรรงบประมาณ กำลังคน และทรัพยากรทางการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์และบริบทจริงของโรงเรียน เพื่อใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ลดความเหลื่อมล้ำ และตอบสนองความจำเป็นที่แตกต่างของผู้เรียน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Fleischacker (2004) ที่เน้นความยุติธรรมเชิงการกระจายทรัพยากรบนพื้นฐานของคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม โดยรัฐและองค์กรมีหน้าที่สร้างกลไกเพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเกิดความเป็นธรรมในทางปฏิบัติ ซึ่งในบริบทสถานศึกษา ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการ นำหลักการดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบที่ 2 การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยสะท้อนถึงการดำเนินงานและการตัดสินใจที่มุ่งขยายช่องทางการเข้าถึงกิจกรรมการเรียนรู้ ทรัพยากรทางวิชาการ และประสบการณ์การพัฒนาศักยภาพทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพได้อย่างเต็มที่ตามความสามารถและความสนใจ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Chang (2023) ซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานแนวคิดความยุติธรรมทางสังคมช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้เรียน โดยเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่มีภูมิหลังด้อยโอกาส ทั้งนี้สะท้อนว่าการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเป็นธรรม

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการศึกษาที่มีความเสมอภาค เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารมีบทบาทในการบริหารและกำกับดูแลที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้ ผ่านการออกแบบระบบการเรียนการสอน การติดตามผล และการสนับสนุนผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาและการดูแลทางการศึกษา

อย่างเหมาะสมตามบริบทและความจำเป็น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Smith (2012) ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรมทางสังคม เนื่องจากการตัดสินใจด้านการศึกษาเกี่ยวข้องโดยตรงกับโอกาสและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน ดังนั้น การจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความเสมอภาคจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม

องค์ประกอบที่ 4 การคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารมีบทบาทเชิงบริหารในการป้องกันความเสี่ยงและผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียนที่อยู่ในภาวะเสียเปรียบ ผ่านการกำหนดมาตรการ การเฝ้าระวัง และการตอบสนองอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงอยู่และพัฒนาในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยและเกื้อหนุน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Ayanoğlu & Arastaman (2023) ซึ่งพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับความยุติธรรมเชิงการแจกจ่ายและ การยอมรับ โดยสะท้อนผ่านการสนับสนุนกลุ่มด้อยโอกาส การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ครอบคลุม และการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวตอกย้ำว่า การคุ้มครองกลุ่มเปราะบางเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารในการสร้างและรักษาความยุติธรรม ทางการศึกษา

องค์ประกอบที่ 5 การยอมรับความหลากหลาย เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยสะท้อนผ่านการปฏิบัติของผู้บริหารที่แสดงท่าทีเชิงบวกและการยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนและบุคลากรในมิติต่าง ๆ ผ่านการกำหนดนโยบาย การสื่อสาร และการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และลดอคติหรือการเหมารวมในกระบวนการจัดการศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Adams et al. (1997) และ Warren (1998) ที่มองว่าความยุติธรรมทางสังคมในการจัดการศึกษามุ่งสร้าง ความเท่าเทียมในการเข้าถึงคุณภาพการศึกษา ควบคู่กับการคุ้มครองความปลอดภัยทางวัฒนธรรม ร่างกาย และจิตใจของผู้เรียนทุกคนซึ่งตอกย้ำว่าการยอมรับความหลากหลายเป็นกลไกสำคัญ ในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเป็นธรรม

องค์ประกอบที่ 6 การเคารพและให้คุณค่ากับความหลากหลายของชุมชนในห้องเรียน เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารตระหนักและส่งเสริมการนำบริบทวิถีชีวิต ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้เรียนจากชุมชนที่แตกต่างกันมาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนรู้สึกว่าตนมีตัวตนและมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Chiu & Walker (2007) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมควรเริ่มจากความเข้าใจความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ โดยเฉพาะมิติด้านชุมชนและบริบทการเรียนรู้ รวมทั้งสอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัย

ของ Karina (2024) ที่เน้นการปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนอง ต่อความหลากหลายของผู้เรียน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการลดช่องว่างทางสังคมและส่งเสริม ความเป็นธรรมทางการศึกษา

องค์ประกอบที่ 7 การมีความตระหนักรู้เชิงวิพากษ์ด้านความยุติธรรมทางสังคม เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยสะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารในการตั้งคำถาม วิเคราะห์ และทบทวนโครงสร้าง นโยบาย และแนวปฏิบัติทางการศึกษาที่อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม พร้อมทั้งใช้เหตุผลเชิงหลักฐานในการปรับปรุงการบริหารจัดการ เพื่อลดการตอกย้ำความเหลื่อมล้ำภายในสถานศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Koçak (2021) ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและความยืดหยุ่นทางจิตใจของนักเรียน โดยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำคัญ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการพัฒนาความตระหนักเชิงวิพากษ์ของผู้บริหารมีบทบาทในการท้าทายแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 8 การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหาร เอื้อต่อการรับฟัง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านกลไกที่เป็นระบบโปร่งใส และเข้าถึงได้ โดยคำนึงถึงความหลากหลายของมุมมองและบริบทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Fei Wang (2012) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษานำค่านิยมด้านความยุติธรรมทางสังคมไปสู่การปฏิบัติผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน การทำงานที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการสร้างความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน ซึ่งสะท้อนว่าการมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการขยายความรับผิดชอบของโรงเรียนไปสู่มิติทางสังคมและคุณธรรมอย่างเป็นธรรม

องค์ประกอบที่ 9 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารเปิดพื้นที่ให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวทางและการตัดสินใจในประเด็นสำคัญของสถานศึกษา ผ่านกระบวนการที่ยึดหลักเหตุผล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบร่วม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hayes et al. (2004 อ้างถึงใน Niesche & Keddie, 2010) ที่เสนอว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลควรส่งเสริมการกระจายภาวะผู้นำและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงานในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมขององค์กร อันเป็นฐานสำคัญของการบริหารสถานศึกษาที่เป็นธรรมและยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 10 การสร้างความร่วมมือข้ามหน่วยงานใน เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารมุ่งประสาน เชื่อมโยง และพัฒนาความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน

ทางการศึกษาให้มีความต่อเนื่อง เกื้อหนุนกัน และตอบสนองต่อบริบททางสังคมที่มีความซับซ้อน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ โสมสุดา สวรรคทัต (2559) ซึ่งพบว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นหนึ่งในบทบาทสำคัญของผู้บริหารในการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การพัฒนาวิชาชีพ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลัก ความเป็นธรรม สะท้อนว่าความร่วมมือข้ามหน่วยงานเป็นกลไกสำคัญในการขยายศักยภาพการจัดการศึกษา และสร้างความยุติธรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่เป็นธรรมและยั่งยืนในบริบทสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรนำองค์ประกอบที่พบไปใช้ดำเนินการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้เป็นข้อมูลในการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาการเรียนรู้หรือใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำผลการวิจัยที่พบไปหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและนำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาต่อยอดหรือพัฒนาโมเดลใหม่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โสมสุดา สวรรคทัต. (2559). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของรัฐ* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภิรมย์ จีนธาดา. (2561). *รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภิรมย์ จีนธาดา, เอกรินทร์ สังข์ทอง, & เรชา ชูสุวรรณ. (2559). ความยุติธรรมทางสังคมกับการจัดการศึกษา. *วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 27*(3), 171-181.

อดุล โตเขียว. (2563). รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8*(2), 515–526.

Adams, M., Bell, L. A., & Griffin, P. (Eds.). (1997). *Teaching for diversity and social justice: A sourcebook*. Routledge.

Ayanoğlu, E., & Arastaman, G. (2023). Social justice leadership in education: What do school principals do for social justice? *Educational Sciences: Theory & Practice, 23*(1), 1–15.

Bozkurt, B. (2021). The relationship between social justice leadership and organizational citizenship behaviours. *Participatory Educational Research, 9*(2), 88–102.

Chang, T.-H. (2023). Examining U.S. higher education’s function in fostering social justice leadership development among college student leaders of color. *Education Sciences, 13*(8), Article 820.

Farfán Mejía, E., Aguilar Bobadilla, M. del R., & Slater, C. (2024). Leadership for social justice: A study of directors of the National Pedagogical University of Mexico City. *Journal of Educational Leadership, Policy and Practice, 38*(1), 47–67.

Fleischacker, S. (2004). *A short history of distributive justice*. Harvard University Press.

Forde, C., & Torrance, D. (2017). Social justice and leadership development. *Professional Development in Education, 43*(1), 106–120.

Jean-Marie, G., Normore, A. H., & Brooks, J. S. (2009). Leadership for social justice: Preparing 21st century school leaders for a new social order. *Journal of Research on Leadership Education, 4*(1), 1–31.

Moraca, J. (2024). Integrating social justice in educational management: A systematic review. *Lex Localis – Journal of Local Self-Government, 23*(S5), 182–195.

Karina, M. (2024). The role of education in promoting social justice: A systematic literature review. *SOSHUM: Journal of Social Sciences and Humanities, 14*(1), 45–56.

Kavrayıcı, S. (2024). Social justice leadership in school settings: A qualitative study. *Educational Leadership Review, 25*(2), 1–15.

Koçak, S. (2021). Does social justice leadership in education improve the school belonging and resilience of students? *Educational Administration: Theory and Practice, 27*(1), 1061–1084.

Miller, C. M., & Martin, B. N. (2015). Principal preparedness for leading in demographically changing schools: Where is the social justice training? *Educational Management Administration & Leadership, 43*(1), 129–151.

Chiu, M., & Walker, A. (2007). Leadership for social justice in Hong Kong schools: Addressing mechanisms of inequality. *Journal of Educational Administration, 45*(6), 724–739.

Niesche, R., & Keddie, A. (2010). Foregrounding issues of equity and diversity in educational leadership. *School Leadership & Management, 31*(1), 65–77.

Robson, A. (2025). Justice in leadership. *Journal of Business Ethics*. Advance online publication.

Shields, C. M. (2010). Transformative leadership: Working for equity in diverse contexts. *Educational Administration Quarterly, 46*, 558–589.

Smith, E. (2012). *Key issues in education and social justice*. SAGE.

Theoharis, G. (2007). Social justice educational leaders and resistance: Toward a theory of social justice leadership. *Educational Administration Quarterly, 43*(2), 221–258.

Wang, F. (2012). *Leading diverse schools: Tempering accountability policy with social justice*. University of Toronto Press.

Warren, K. (1998). Educating students for social justice in service learning. *Journal of Experiential Education, 21*(3), 134–139.

การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนา ของโรงเรียนวัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

THE STUDY OF GUIDELINES FOR CLUB ACTIVITY MANAGEMENT USING COMMUNITY ASSETS ON RICE FARMING OCCUPATION OF WADNONSADAO SCHOOL, PHICHIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วนิดา ทักสิน[1*] ทักษ์ อุดมรัตน์[2] ภาสกร เรืองรอง[3] อนุชา กอนพ่วง[4] และ นรินทิพย์ กอนพ่วง[5]
Wanida Taksin[1*] Thak Udomrat[2] Passakorn Rueangrong[3] Anucha Kornpuang[4] and Narintip Kornpuang[5]

[1-5]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1-5]Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000

*Corresponding author, E-mail: wanidat67@nu.ac.th โทรศัพท์ 09 5347 6164

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียน วัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนวัดโนนสะเดา ได้แก่ ผู้บริหารและคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนบ้านหนองสะเดา โรงเรียนกลุ่มทดลอง คือ โรงเรียนวัดโนนสะเดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู จำนวน 4 คน นักเรียน จำนวน 40 คน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือศึกษาชุมชน 4 ชนิด ได้แก่ แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ ประวัติศาสตร์ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน บันทึกการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนวัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จากการใช้เครื่องการสำรวจชุมชนทั้ง 4 ชนิด พบว่า ต้นทุนชุมชนมีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ต้นทุนเศรษฐกิจ ต้นทุนสังคม ต้นทุนมนุษย์ ต้นทุนวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา เมื่อระดมความคิดเห็นจาก 5 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนผู้ปกครอง และตัวแทนนักเรียน เลือกต้นทุนชุมชนด้านเศรษฐกิจ คือ การประกอบอาชีพการทำนา และเลือกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรมชุมนุมมาร่วมขับเคลื่อน จึงนำมาสู่การกำหนดแนวทางของชุมนุม “ปลูกข้าว ปลูกอนาคต”

2. ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนา ทำให้ได้แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม “ปลูกข้าว ปลูกอนาคต” ของโรงเรียนวัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

คำสำคัญ: แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม ต้นทุนชุมชน ทักษะอาชีพทำนา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study and analyze the community capital of Wadnonsadao School, Phichit Primary Educational Service Area Office 1; and 2) to explore guidelines for implementing school club activities based on community capital related to rice farming occupations. The informants consisted of stakeholders of Wadnonsadao School, including administrators, teachers, the school board, parents, local sages, and members of the Nong Sadao community. The experimental group included 4 administrators and teachers, and 40 students from Wadnonsadao School. The study employed a Participatory Action Research (PAR) process. Research tools included four types of community study instruments: walking maps, kinship diagrams, community history, and local sages, as well as focus group discussion records.

The research findings revealed that

1. The study and analysis of community capital at Wadnonsadao School using the four community survey tools identified four dimensions of capital: economic capital, social capital, human capital, and cultural-traditional-wisdom capital. Following a brainstorming session among five key sectors-administrators and teachers, the school board, local sages, parent representatives, and student representatives-economic capital (specifically rice farming as a primary occupation) was selected to drive learner development through school club activities. This led to the establishment of the club titled "Planting Rice, Planting the Future."

2. The study of guidelines for implementing club activities using community capital from rice farming resulted in a practical framework for the "Planting Rice, Planting the Future" club at Wadnonsadao School under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1.

Keywords: Guidelines for School Club Activities, Community Capital, Rice Farming Skills

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับบทบาทจากการเน้นเพียงความรู้ (Knowledge) สู่การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ (Trilling & Fadel, 2009) การจัดการเรียนรู้จึงต้องสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นผ่านแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning: Kolb, 1984) และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

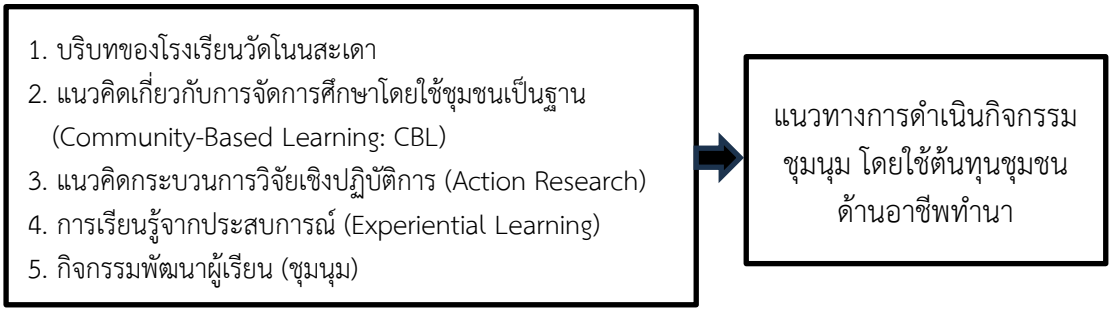
สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและรองรับนักเรียนจากครอบครัวเกษตรกรรมที่มีรายได้น้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) แม้จะมีจุดแข็งด้านความใกล้ชิดกับชุมชน แต่ปัจจุบันกลับเผชิญความท้าทายจากค่านิยมที่เปลี่ยนไปทำให้เยาวชนสนใจอาชีพเกษตรกรรมลดลง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2561) การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและต้นทุนชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ พร้อมสร้างความภาคภูมิใจในถิ่นฐานให้นักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม (ธำรง ทัศนาญชลี, 2562)

โรงเรียนวัดโนนสะเดา ในฐานะโรงเรียนขยายโอกาส จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ท่ามกลางช่องว่างระหว่างภูมิปัญญากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนากิจกรรมชุมนุม “ปลูกข้าว ปลูกอนาคต” ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เสริมสร้างทั้งความรู้ เจตคติ และทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนวัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนา

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ มาเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนา อ้างอิงในส่วนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) (Kemmis & McTaggart, 1988) แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (จิราพรรณ บูรณพันธ์, 2568) ทุนทางปัญญาและทุนทางสังคมในการพัฒนาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน (สีลาภรณ์ บัวสาย, 2552) นันทิยาภรณ์ บุญเนตร และนิพนธ์ ทิพย์ศรีบุตร (2561) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Saul McLeod, 2017) ความหมายของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทักษะในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2557) การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและการใช้ทรัพยากรชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียน (Smith, 2002) นิยามและรูปแบบของ การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Flecky, 2011; ประยูร บุญใช้, 2558; กล้า ทองขาว, 2561) ที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม หมายถึง กระบวนการวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมชุมนุมภายในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน โดยยึดคุณสมบัติทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ (Career and learning skills) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (8C) เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักเรียนมีสมรรถนะด้านการสืบสอบและเข้าสังคม ด้านความเชี่ยวชาญอาชีพท้องถิ่น ด้านการใช้นวัตกรรมแก้ปัญหา ด้านความฉลาดใช้สื่อดิจิทัล และด้านการคิดขั้นสูงและภูมิใจในตนเอง

2. ต้นทุนชุมชน หมายถึง ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล ปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกรท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเครือข่ายความร่วมมือ ผ่านเครื่องมือสำรวจชุมชน คือ แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ ประวัติศาสตร์ชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ต้นทุน 4 ด้าน ได้แก่ ต้นทุนเศรษฐกิจ ต้นทุนสังคม ต้นทุนมนุษย์ ต้นทุนวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และต้นทุนที่คณะกรรมการสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน นักเรียนโรงเรียนวัดโนนสะเดาเลือกนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกิจกรรมชุมนุม ได้แก่ ต้นทุนเศรษฐกิจ คือ อาชีพทำนา

3. ทักษะอาชีพทำนา หมายถึง องค์ความรู้ ทักษะเชิงปฏิบัติ และเจตคติที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้านการทำนา ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดิน การเพาะปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ตลอดจนทักษะการวางแผนและการบริหารจัดการปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยกระบวนการได้มาซึ่งทักษะดังกล่าวเน้นการสืบเสาะและศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) เพื่อให้เข้าถึงการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ที่มีวิวัฒนาการและได้รับการพัฒนาต่อยอดจากภูมิปัญญาดั้งเดิมในอดีต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียน วัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนา โดยมีขอบเขตของการวิจัยแต่แต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมนุม “ปลูกข้าวปลูกอนาคต” โดยใช้ต้นทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพทำนาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล จำแนกเป็นแหล่งข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมนุม “ปลูกข้าวปลูกอนาคต”โดยใช้ต้นทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพทำนาของนักเรียนโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action) สำรวจต้นทุนชุมชน โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 4 ชนิด ได้แก่ แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ ประวัติศาสตร์ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และบันทึกสนทนากลุ่ม โดยการบูรณาการการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้วิจัย, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 คน, ครูผู้สอน จำนวน 2 คน, ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน, ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ,ชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 20 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดโนนสะเดา จำนวน 40 คน

ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาชุมชน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อค้นหา “ต้นทุนชุมชน” กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้วิจัย นักพัฒนา ได้แก่ ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection) สะท้อนผลและบันทึกการสนทนากลุ่ม การดำเนินเลือกการจัดกิจกรรมในโรงเรียนและเลือกต้นทุนชุมชุน 1 ด้าน มาขับเคลื่อนในขั้นตอนต่อไป กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้วิจัย, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 คน, ครูผู้สอน จำนวน 2 คน, ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน, ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ,ชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 20 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดโนนสะเดา จำนวน 40 คน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนวัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

1.1 ผลการศึกษาบริบทของโรงเรียนวัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

1.1.1 โรงเรียนวัดโนนสะเดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ที่ตั้ง 296 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านนา อำเภอวชิรบารมี จังหวัดพิจิตร รหัสไปรษณีย์ 66140 บนเนื้อที่ทั้งหมด 5 ไร่ เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 2 ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเขตพื้นที่บริการ 3 หมู่บ้าน

ได้แก่ หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 15 ตำบลบ้านนา อำเภอวชิรบารมี จังหวัดพิจิตร ปัจจุบัน นางสาวนวพร เฉลยไข ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน สภาพชุมชนรอบโรงเรียนมีลักษณะมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นาทำการเกษตร มีประชากรในเขตพื้นที่บริการ 3 หมู่บ้าน ประมาณ 1,700 คน อาชีพหลักของชุมชนคือ เกษตรกร และรับจ้าง

1.1.2 ต้นทุนเศรษฐกิจ พบว่า คนในชุมชนหนองสะเดา ประกอบอาชีพในการทำนาและเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการดำรงชีวิต มีแหล่งน้ำหนองสะเดาเป็นแหล่งน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน มีคลองที่ผ่านหมู่บ้าน ปัจจุบันมีการสร้างที่เก็บน้ำคันคลองจึงทำให้ไม่มีน้ำที่หลากเข้าท่วมเหมือนแต่ก่อนทำให้สามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี ด้านพื้นที่ พบว่า ชุมชนหนองสะเดา พื้นที่ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร

1.1.3 ต้นทุนสังคม พบว่า ชุมชนแห่งนี้มีรากฐานความเข้มแข็งที่โดดเด่นจาก ทุนทางสังคม (Social Capital) ที่แข็งแกร่ง เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกัน แม้จะอพยพมาตั้งถิ่นฐานจากต่างถิ่น แต่การมาพร้อมกันทำให้เกิดความสัมพันธ์และความสามัคคีที่แน่นแฟ้น โครงสร้างความเป็นเครือญาตินี้ส่งผลให้การสื่อสารและกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ความขัดแย้งไม่ค่อยเกิดขึ้น

1.1.4 ต้นทุนมนุษย์ พบว่า ชุมชนแห่งนี้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง โดยมีแกนหลักคือ การทำนาปลูกข้าว ตลอดจนกระบวนการเก็บเกี่ยวเพื่อจำหน่าย ในด้านทุนทางความรู้ และความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ บทบาทของปราชญ์ชาวบ้าน ในการพัฒนาชุมชนนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยปราชญ์ในฐานะผู้นำชุมชนได้พัฒนาหมู่บ้าน วัด และโรงเรียนไปพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ของตนเองช่วยเหลือในการพัฒนา ทำให้ ประหยัดค่าใช้จ่าย ในการจ้างงานภายนอก นอกจากนี้ ปราชญ์ยังทำหน้าที่ประสานงาน กับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายภายนอกเพื่อเข้ามาดูแลงานที่เกินความสามารถของคนในชุมชน ปราชญ์ยังมีบทบาทในการจัดตั้ง กองทุนเงินกู้เงินออม ที่มีการฝากและปันผลประจำปี และนำกำไรที่ได้ไปเป็น เงินทุนสนับสนุนการศึกษา ให้แก่นักเรียนโรงเรียนวัดโนนสะเดาทุกปี

1.1.5 ต้นทุนวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา พบว่า ชุมชนหนองสะเดามีรากฐานที่มั่นคงจาก ทุนวัฒนธรรม ทางพระพุทธศาสนา โดยมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาและร่วมพัฒนาวัดอย่างสม่ำเสมอ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการร่วมมือของ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งเห็นได้ชัดในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานวันลอยกระทงที่มีการจัด ตักไข่ชาละวัน เพื่อระดมทุนสนับสนุนวัดและโรงเรียน การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายโดยผู้นำก็เป็นกลไกสำคัญในการระดมคนเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ ชุมชนยังส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกผ่านกิจกรรมนาฏศิลป์ และให้การสนับสนุนเงินทุนการศึกษาแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลการวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนวัดโนนสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ได้ผลวิเคราะห์ต้นทุนชุมชน เพื่อนำจัดทำขั้นตอนของกิจกรรมชุมนุม โดยระดมความคิดเห็นจาก 5 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนผู้ปกครอง และตัวแทนนักเรียน ได้เลือก ต้นทุนชุมชนด้านเศรษฐกิจ คือ การประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา นำมาสู่การกำหนดแนวทางของชุมนุม “ปลูกข้าว ปลูกอนาคต” โดยมีรายละเอียดการนำข้อมูลมาปรับใช้ใน 5 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างภูมิปัญญาเดิมกับการพัฒนาใหม่เพื่อนำไปจัดทำแนวทางของชุมนุม “ปลูกข้าว ปลูกอนาคต”

1.2.1 สืบค้นภูมิปัญญา นำผลจากการใช้ เครื่องมือศึกษาชุมชน 4 ชนิด โดยเฉพาะแผนผังเครือญาติและเครื่องมือปราชญ์ชาวบ้าน มาเป็นฐานข้อมูลให้นักเรียนลงพื้นที่ ได้ขั้นตอนกิจกรรมสัมภาษณ์ปราชญ์

1.2.2 ลงมือปลูกสร้างประสบการณ์ นำประเด็นการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบการผลิตที่มุ่งสู่ "เกษตรประณีตและวิถีอินทรีย์" มากำหนดเป็นกิจกรรมหลัก ได้ขั้นตอนกิจกรรมดำนา/วิถีอินทรีย์

1.2.3 บูรณาการ AI พัฒนา นำแนวคิดการเปลี่ยนเกษตรกรดั้งเดิมให้เป็น "ผู้ประกอบการท้องถิ่น" ที่ก้าวทันโลกยุคศตวรรษที่ 21 ได้ขั้นตอนกิจกรรมใช้ Gemini/ChatGPT ออกแบบ

1.2.4 สื่อสารวิถีข้าว นำผลการสำรวจต้นทุนทางวัฒนธรรมและความสำเร็จของชุมชนมาสื่อสารผ่าน สื่อดิจิทัลสมัยใหม่ ได้ขั้นตอนกิจกรรมผลิตสื่อผ่าน CapCut/Canva

1.2.5 นำเสนอและถอดบทเรียน ใช้กระบวนการสะท้อนผล (Reflection) เพื่อประเมินความสำเร็จและความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมตามวงรอบการวิจัย ได้ขั้นตอนกิจกรรมฉายโรงหนังชุมนุม

สรุปการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ชุมชนหนองสะเดาได้พัฒนาจากการทำนาที่พึ่งพิงธรรมชาติเพียงอย่างเดียว มาเป็นการทำนาที่ใช้ "ทุนมนุษย์" (ปราชญ์ชาวบ้าน) ผสานกับ "เทคโนโลยีสมัยใหม่" (AI และสื่อดิจิทัล) เพื่อเปลี่ยนจากเกษตรกรแบบดั้งเดิมให้กลายเป็น "ผู้ประกอบการท้องถิ่น" ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและปรับตัวเข้ากับยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเข้มแข็ง

2. แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม "ปลูกข้าว ปลูกอนาคต" ได้ออกแบบแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงในกระบวนการ และสื่อสารองค์ความรู้ออกมาในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

2.1 การสืบค้นภูมิปัญญาและรากเหง้าวัฒนธรรม คือ กิจกรรมเริ่มต้นด้วยการลงพื้นที่จริงเพื่อศึกษาวิถีชุมชนและการสืบสอบความรู้ โดยมีการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องพันธุ์ข้าวและฤดูกาลที่เหมาะสม พร้อมทั้งใช้การจดบันทึกและอัดเสียงเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพ โดยผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ นักเรียน ปราชญ์ชาวบ้าน และครูที่ปรึกษา

2.2 การลงมือปลูกสร้างประสบการณ์ในแปลงนา เป็นขั้นตอนที่เน้นการเรียนรู้ปนเล่นผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่การสืบค้นวิธีเตรียมดิน การเพาะกล้า การดำนาและการดูแลรักษาด้วยวิถีอินทรีย์ ไปจนถึงการเก็บเกี่ยว เพื่อมุ่งพัฒนาทักษะอาชีพเกษตรกรรมและการทำงานเป็นทีม โดยผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ นักเรียนทุกกลุ่ม และเครือข่ายผู้ปกครอง

2.3 การบูรณาการเทคโนโลยี AI เพื่อการพัฒนาเกษตรกรุ่นใหม่ คือ นักเรียนจะได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้ในการออกแบบเพื่อพัฒนาการเกษตรในชุมชน โดยมี AI เช่น Gemini, NotebookLM, ChatGPT เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพแวดล้อม โดยผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ นักเรียน ปราชญ์ชาวบ้าน และครูที่ปรึกษา

2.4 การสื่อสารวิถีข้าวผ่านสื่อสร้างสรรค์ คือ ในขั้นตอนนี้จะเน้นการสรุปบทเรียนผ่านการวางแผนบท (Script) และการถ่ายทำคลิปวิดีโอ โดยนักเรียนจะได้ฝึกใช้แอปพลิเคชันตัดต่อ เช่น CapCut หรือ Canva เพื่อพัฒนาความฉลาดใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ โดยผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ นักเรียนทุกกลุ่ม และครูที่ปรึกษา

2.5 การนำเสนอและถอดบทเรียนสู่ความภาคภูมิใจ คือ ขั้นตอนสุดท้ายคือการจัดกิจกรรม "ฉายโรงหนังชุมนุม" และการจัดนิทรรศการกึ่งออนไลน์ เพื่อให้เกิดการคิดขั้นสูงและการสะท้อนคิดผ่านการให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) เชิงบวก ซึ่งจะช่วยสร้างความภูมิใจในตนเองให้แก่ผู้เรียน โดยผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ นักเรียนทุกกลุ่ม และครูที่ปรึกษา

ภาพที่ 2 แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนากิจกรรมชุมนุม “ปลูกข้าว...ปลูกอนาคต”

การดำเนินกิจกรรมทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ เป็นการเปลี่ยน "ข้อมูลดิบ" จากการสนทนากลุ่มให้กลายเป็น "นวัตกรรมการเรียนรู้" ที่ใช้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นฐานรากและใช้เทคโนโลยี AI เป็นเครื่องมือในการก้าวนำการเปลี่ยนแปลง เพื่อปลูกฝังสมรรถนะผู้เรียนให้เติบโตอย่างยั่งยืนในชุมชนของตนเอง

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพทำนาของโรงเรียนวัดโนนสะเดา ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบูรณาการต้นทุนชุมชนสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การนำต้นทุนชุมชนทั้ง 4 ด้าน (เศรษฐกิจ สังคม มนุษย์ และวัฒนธรรม) มาเป็นฐานในการออกแบบกิจกรรม “ปลูกข้าว ปลูกอนาคต” เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพบว่าชุมชนหนองสะเดามีความเข้มแข็งของ ทุนทางสังคม (Social Capital) ในลักษณะเครือญาติ และมีทุนมนุษย์ (Human Capital) คือ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรม ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำไปใช้เป็นฐานในการกำหนดเนื้อหาและบทบาทของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละขั้นตอน

สอดคล้องกับแนวคิดของ จิราพรรณ บูรณพันธ์ (2568) ที่ระบุว่าการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Academic Management) ต้องเริ่มต้นจากการศึกษาและสังเคราะห์บริบทชุมชนเพื่อนำมาวางแผนงานวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ การที่โรงเรียนใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน และแผนผังเครือญาติ ช่วยให้เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น สะท้อนทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาได้อย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความผูกพันและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

2. กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการพัฒนาทักษะชีวิต การดำเนินกิจกรรมชุมนุมทั้ง 5 ขั้นตอน เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) เริ่มตั้งแต่การสืบค้นภูมิปัญญาไปจนถึงการเก็บเกี่ยวในแปลงนา สอดคล้องกับทฤษฎี การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการสะท้อนคิด นอกจากนี้ การที่นักเรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับปราชญ์ชาวบ้านและทำงานร่วมกับเครือข่ายผู้ปกครอง ยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม (Life and Social Skills) ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ จิราพรรณ บูรณพันธ์ (2568) ที่เสนอว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบกิจกรรมจะช่วยพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนผ่านการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการสื่อสารกับผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์สำคัญของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3. นวัตกรรมทางการเรียนรู้ การผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ประเด็นที่ถือเป็นข้อค้นพบใหม่ (New Discovery) ของการวิจัยครั้งนี้ คือ การบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เช่น Gemini, NotebookLM และ ChatGPT รวมถึงการสื่อสารผ่านสื่อสร้างสรรค์ดิจิทัล (CapCut, Canva) เข้ากับวิถีเกษตรกรรมดั้งเดิม ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในอดีตที่มักเน้นเพียงการอนุรักษ์ตามรูปแบบเดิมเพียงอย่างเดียว การที่ผู้เรียนใช้ AI เป็นเครื่องมือในการสืบค้นและออกแบบนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเกษตรในชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงการก้าวข้ามการเรียนรู้แบบดั้งเดิมสู่การเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (8C) โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์และความฉลาดใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาเรื่องการทำนาได้รับการพัฒนาต่อยอดและมีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน (Digital Transformation)

สรุป แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม “ปลูกข้าว ปลูกอนาคต” ไม่ใช่เพียงกิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่เป็นนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการที่ใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งในด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิตอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การนำแนวทางการจัดกิจกรรมชุมนุมไปใช้ เน้นการบูรณาการ บวร อย่างต่อเนื่อง ควรใช้จุดแข็งของกลไก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และความสัมพันธ์แบบเครือญาติในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมนุม "ปลูกข้าว ปลูกอนาคต" อย่างเป็นระบบ โดยโรงเรียนทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน

1.2 ดึงปราชญ์และผู้นำเป็นแกนหลัก เชื้อเชิญปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการทำนาเข้ามาร่วมเป็น วิทยากรหลักในการถ่ายทอดทักษะการทำนาอย่างครบวงจร ตั้งแต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นจนถึงเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและส่งเสริมการสืบทอดความรู้

1.3 สร้างมูลค่าเพิ่มและทักษะการตลาด กิจกรรมชุมนุมไม่ควรหยุดแค่การทำนา แต่ควรเน้นการแปรรูปผลผลิต และการเรียนรู้ด้านการตลาด เช่น การสร้างแบรนด์ข้าว การบรรจุภัณฑ์ เพื่อใช้โอกาสจากเศรษฐกิจหมุนเวียนและร้านค้าที่มีอยู่รอบโรงงานนันยางการ์เม้นท์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการแปรรูป ควรทำการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างรูปแบบหรือนวัตกรรมในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว ของชุมชนให้มีมาตรฐานและสามารถแข่งขันในตลาดภายนอกได้ โดยใช้ต้นทุนความรู้และทักษะด้านการค้าขายที่มีอยู่ในชุมชน

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนชุมชน ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) ต้นทุนชุมชนด้านอาชีพของโรงเรียนวัดโนนสะเดากับโรงเรียนอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีอาชีพหลักแตกต่างกัน เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุด ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการชุมนุม “ปลูกข้าวปลูกอนาคต” โดยใช้ต้นทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพทำนาของนักเรียนโรงเรียนมัธยมขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาข้อคิดข้อแนะนำ และนางรัชนี เตชา ที่ช่วยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจนกระทั่งการวิจัยครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบคุณ นางสาวนวพร เฉลยไข ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโนนสะเดา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนในชุมชนหนองสะเดา จังหวัดพิจิตร ที่ให้ความอนุเคราะห์ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและอำนวยความสะดวกให้อย่างดี ขอขอบคุณเพื่อนผู้มีอุปการะคนทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์งบประมาณเพื่อสนับสนุนจัดทำงานวิจัย และขอขอบคุณตัวเองที่มุ่งมั่น

ตั้งใจอดทนในการทำวิจัย สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กล้า ทองขาว. (2561). ยุทธศาสตร์ศึกษา - การจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community Based Education Management = CBEM). *วารสารวิทยาจารย์*, *117*(8), 34-39.

จิราพรรณ บูรณพันธ์. (2568). *แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ประยูร บุญใช้. (2558). การวิจัยและพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาในชุมชนรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, *12*(58), 125-136.

วิจารณ์ พานิช. (2557). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สุนันทา ศิริวัฒนานนท์. (2544). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

สีลาภรณ์ บัวสาย. (2552). *การวิจัยเพื่อท้องถิ่น: ทิศทางและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561, 23 สิงหาคม). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning : CBL)*. คลังความรู้ SciMath. https://www.scimath.org/article-science/item/18436-community-based-learning-cbl

Flecky, K. (2011). *Community-based learning: An introduction*. Jones & Bartlett Learning.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Deakin University.

Smith, M. K. (2002). Community learning and development. *The encyclopedia of informal education*. http://www.infed.org/community/clanddev.htm

Yukl, G. A. (1981). *Leadership in organizations*. Prentice-Ha

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภค ในจังหวัดปทุมธานี

FACTORS AFFECTING CONSUMERS' DECISION TO PURCHASE CLEAN FOOD VIA ONLINE MEDIA IN PATHUM THANI PROVINCE

วริศรา พงษ์เผือก[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2*]
Waritsara Phongphuek[1*] and Nathanicha Na Nakorn[2*]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: judy2211@gmail.com โทรศัพท์ 09 8585 9999

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการรศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี”กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบสะดวก (Convenience Sampling) และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอ้างอิง (Inference Statistics) วิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วน ใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ และ มีรายได้ต่อเดือน 15,001-30,000 บาท พบว่า โดยรวมอยู่เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว การตระหนักต่อสุขภาพอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ คุณภาพอาหาร ช่องทางการจัดจำหน่าย ประสิทธิผลของการโฆษณา การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง อยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี คือ ปัจจัยการตระหนักต่อสุขภาพ ช่องทางการจัดจำหน่าย การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ประสิทธิผลของการโฆษณา และคุณภาพอาหาร โดยทุกปัจจัยมีนัยสำคัญทางสถิติจึงยอมรับสมมติฐาน

คำสำคัญ: อาหารคลีน การตัดสินใจซื้อ สื่อออนไลน์

Abstract

This study aimed to examine factors influencing consumers’ decisions to purchase clean food through online media in Pathum Thani Province. The sample consisted of 400 respondents. This study employed a quantitative research approach using a questionnaire as the research instrument. The samples were selected through purposive sampling and convenience sampling methods. Descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, were used for data analysis, while inferential statistics were analyzed using multiple regression analysis.

The results revealed that most respondents were female, aged between 21 and 30 years, held a bachelor’s degree, were self-employed or business owners, and had a monthly income ranging from 15,001 to 30,000 baht. Overall, when classified by each factor, health awareness was found to be at the highest level, followed by food quality, distribution channels, advertising effectiveness, and reference group influence, all of which were at a high level.

The hypothesis testing results indicated that factors significantly influencing consumers’ decisions to purchase clean food through online media in Pathum Thani Province included health awareness, distribution channels, reference group influence, advertising effectiveness, and food quality. All factors were statistically significant; therefore, the research hypotheses were accepted.

Keywords: Clean food; Purchase decision; Online media

บทนำ

ในปัจจุบันแนวโน้มการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องสะท้อนจากจำนวนผู้บริโภคที่หันมาใส่ใจสุขภาพและเลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงโดยเฉพาะอาหารคลีน ซึ่งหมายถึงอาหารที่ผ่านกระบวนการปรุงแต่งน้อย ไม่มีการเติมสารปรุงแต่งที่ไม่จำเป็น และใช้วัตถุดิบธรรมชาติเป็นหลัก อาหารคลีนได้รับความสนใจในหมู่ผู้บริโภคที่ต้องการดูแลสุขภาพ ลดน้ำหนัก และลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวานและโรคหัวใจ (ศุภลักษณ์, 2564) ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคการซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์กลายเป็นหนึ่งในวิธีที่ได้รับความนิยมการสั่งซื้ออาหารคลีนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก

อินสตาแกรม และแอปพลิเคชันสั่งอาหาร ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายให้แก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มคนวัยทำงานที่มีข้อจำกัดด้านเวลา (Wang & Somogyi, 2020) การซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์เป็นแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในยุคดิจิทัลผู้บริโภคจำนวนมากเลือกซื้ออาหารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เนื่องจากความสะดวกและการเข้าถึงที่ง่ายอย่างไรก็ตามแม้ว่าการเติบโตของตลาดอาหารคลีนออนไลน์จะมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ยังคงมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อคุณภาพของอาหารคลีนที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ งานวิจัยของ Wang & Somogyi (2020) ระบุว่าผู้บริโภคมีความกังวลเกี่ยวกับคุณภาพและความสดใหม่ของอาหารที่ไม่ได้เห็นหรือสัมผัสก่อนตัดสินใจซื้อ

วัตถุประสงค์การวิจัย

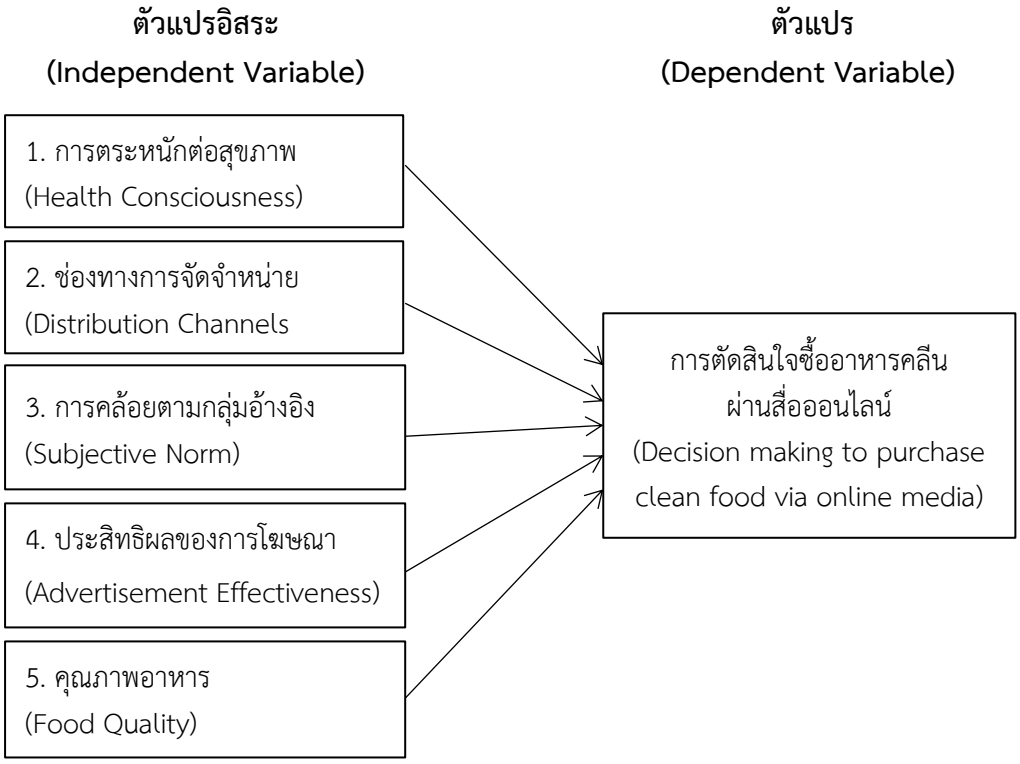
1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการตระหนักต่อสุขภาพ ช่องทางการจัดจำหน่าย การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ประสิทธิผลของการโฆษณา และคุณภาพอาหารที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคใน จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยการตระหนักต่อสุขภาพส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี
2. ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี
3. ปัจจัยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี
4. ปัจจัยประสิทธิผลของการโฆษณาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี
5. ปัจจัยคุณภาพอาหารส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการตระหนักต่อสุขภาพ

ศรัณยพงศ เที่ยงธรรม (2565) ความตระหนักเรื่องสุขภาพ (health consciousness) หมายถึงระดับที่ผู้บริโภคเกิดการกระทำหรือมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมไปในทางสงเสริมดูแลสร้างเสริมสุขภาพพลานามัยที่ดี ตั้งแต่การเปิดรับข้อมูล สารสนเทศด้านสุขภาพ

2. แนวคิดเกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่าย

Zhang et al. (2010) และ Neslin et al. (2006) พบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายแบบหลายช่องทาง (Multiple Channel) หมายถึง ชุดกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นโดยมี ความเกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มากกว่าหนึ่งช่องทาง และชุดกิจกรรมเหล่านี้ได้ถูกออกแบบพัฒนา ประสานงาน และประเมินผลในแต่ละช่องทางการจัด จำหน่าย เพื่อเพิ่มคุณค่าของลูกค้า Beck & Rygl (2015)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล หากกลุ่มบุคคลนั้นทำพฤติกรรมใดๆและต้องการให้กระทำด้วยจะมีแนวโน้มที่คล้อยตามได้ง่าย และตั้งใจในการทำพฤติกรรมนั้น เช่น พฤติกรรมของพ่อแม่ส่งผลต่อพฤติกรรมของลูก ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลทั้งทางใกล้และไกล เช่น ครอบครัว เพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน หัวหน้า ซึ่งการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่งผลต่อพฤติกรรมการตั้งใจ (Fishbein and Ajzcn,1975) อิทธิพลทางสังคมมีผลในเชิงบวกต่อความตั้งใจในพฤติกรรมของผู้ใช้งานเทคโนโลยีที่มีผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ (Suk Won Lee et al, 2017)

4. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการโฆษณา

ชลลัดดา เจียรธีรวิทย์ และปฐมา สตะเวทิน (2565) อธิบายว่า ประสิทธิผลของการโฆษณาออนไลน์สามารถเปรียบเทียบข้ามแพลตฟอร์มได้โดยพิจารณาทั้งผลลัพธ์เชิงการตลาด เช่น ยอดขาย และตัวชี้วัดของแคมเปญ เช่น การเข้าถึงและการตอบสนอง โดยงานวิจัยชี้ว่าการเลือกใช้แพลตฟอร์มโฆษณาที่แตกต่างกันให้ผลต่อยอดขายแตกต่างกันในกรณีศึกษาธุรกิจประกันภัย

5. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพอาหาร

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภคทั้งในระดับบุคคลและอุตสาหกรรมบริการอาหาร แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพอาหารครอบคลุมทั้งมิติทางกายภาพ ประสาทสัมผัส และการบริหารจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต โดยแต่ละมิติช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีที่ผู้บริโภครับรู้และประเมินคุณค่าของอาหาร ในมิติทางกายภาพ คุณภาพของอาหารถูกกำหนดจากลักษณะเฉพาะ (Food Network Solution, n.d.) จากงานวิจัยของ สุพิชชา และสุนันทา (2563) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพอาหารในบริบทของผู้บริโภคชาวไทย พบว่า ปัจจัยด้านรสชาติและความปลอดภัยของอาหารเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการยอมรับของผู้บริโภคในร้านอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

6. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์

Sparks (2018) การตัดสินใจซื้ออาหารคลีนถูกกำหนดโดยปัจจัยหลายประการ เช่น ความตระหนักในสุขภาพ การรับรู้ถึงประโยชน์ทางโภชนาการ ความสะดวกในการเข้าถึงอาหารคลีน ราคาของอาหารคลีน, และการตลาดของแบรนด์ต่าง ๆ (Wang & Zhang, 2021).

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การตระหนักต่อสุขภาพ หมายถึง การรู้ถึงสุขภาพของตนเองได้อย่างมีคุณภาพแสวงหาประโยชน์หรือข้อมูลที่ทำให้เกิดสุขภาพดี

2. ช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง กระบวนการของสินค้าที่ส่งผ่านไปยังผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ช่องทางการจัดจำหน่ายถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งสินค้าเข้ากลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หมายถึง การรับรู้ข้อมูลและส่งต่อข้อมูลจากผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการความคาดหวังจากบุคคลหรือกลุ่มที่มีความสำคัญต่อตนเอง บุคคลรับรู้ว่ากลุ่มอ้างอิงเหล่านั้นเห็นด้วยหรือสนับสนุนพฤติกรรมใด บุคคลจะมีแนวโน้มคล้อยตามและเกิดความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมนั้นมากขึ้น

4. ประสิทธิผลของการโฆษณา หมายถึง การบรรลุเป้าหมายในการโฆษณาบรรลุวัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์สินค้า การรับรู้ เข้าถึงตัวสินค้าหรือบริการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการสร้างความตั้งใจซื้อ การตัดสินใจซื้อในที่สุด

5. คุณภาพอาหาร หมายถึง การตอบสนองคามต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือบริการสินค้าหรือบริการส่งผลต่อการรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจ การตัดสินใจเลือกของผู้บริโภคคุณภาพอาหาร

6. การตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ หมายถึง กระบวณการพิจารณาเลือกการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนออนไลน์ผ่านสื่อดิจิทัลแพลตฟอร์มออนไลน์โดยกระบวนการตัดสินใจความสะดวกสบายในการสั่งซื้อจัดส่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีที่สนใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ โดยผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) โดยการทดสอบแบบสอบถามกับทางกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้โปรแกรมใช้โปรแกรม SPSS เพื่อวิเคราะห์สถิติวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง และเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)"

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือสำหรับการศึกษา คือ แบบสอบถามปลายปิด (Close-ended Questionnaire) โดยคำถามสร้างมาจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวมข้อมูล

โดยผู้วิจัยมีการจัดเตรียมแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google Form) ส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างผ่านแอปพลิชัน อินสตาแกรม (Instagram) และแอปพลิชันไลน์ (Line)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการรวบรวมและประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยอธิบายตัวแปรของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ข้อมูลในส่วนบุคคล วิเคราะห์สถิติด้วยค่าร้อยละ ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี

วิเคราะห์สถิติด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีวิเคราะห์สถิติด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอ้างอิง (Inference Statistics) ใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการตระหนักต่อสุขภาพส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยประสิทธิผลของการโฆษณาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยคุณภาพอาหารส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การตระหนักต่อสุขภาพ	4.27	0.754	มากที่สุด
ช่องทางการจัดจำหน่าย	4.12	0.805	มาก
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	4.01	0.923	มาก
ประสิทธิผลของการโฆษณา	4.12	0.843	มาก
คุณภาพอาหาร	4.18	0.832	มาก
รวม	3.08	0.831	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.08, S.D. = 0.831) โดยเมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า การตระหนักต่อสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.27 รองลงมา คือ คุณภาพอาหาร มีค่าเฉลี่ย = 4.18 ถัดมา คือ ช่องทางการจัดจำหน่าย และประสิทธิผลของการโฆษณา มีค่าเฉลี่ย = 4.12 และสุดท้ายคือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีค่าเฉลี่ย = 4.01

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์

การตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รวม	4.14	0.83	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าการตัดเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่มีแนวคิดการจัดส่งแบบยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.14, S.D. = 0.83)

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยและค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี

ตัวแปร	การตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์						
	$\bar{X}$	S.D.	β	S.E.	b	t	Sig.
คงที่	-	-	.216	.091	-	2.377	.018
การตระหนักต่อสุขภาพ	4.26	.754	-.279	.068	-.256	-4.069	.000**
ช่องทางการจัดจำหน่าย	4.12	.805	-.263	.067	-.258	-3.953	.000**
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	4.01	.923	-.269	.071	-.303	-3.763	.000**
ประสิทธิผลของการโฆษณา	4.11	.843	.865	.022	.889	8.819	.000**
คุณภาพอาหาร	4.19	.832	.162	.080	.164	2.015	.045*

R^2= 0.858, F=475.772, **p < 0.01, *p<0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี คือ ปัจจัยการตระหนักต่อสุขภาพ ช่องทางการจัดจำหน่าย การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ประสิทธิผลของการโฆษณา และคุณภาพอาหาร โดยทุกปัจจัยมีนัยสำคัญทางสถิติจึงยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี สามารถนำผลสรุปมาอภิปรายได้ดังนี้

จากการการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยการตระหนักต่อสุขภาพส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรัณยพงศ เที่ยงธรรม (2565) ความตระหนักเรื่องสุขภาพ หมายถึง ระดับที่ผู้บริโภคเกิดการกระทำหรือมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมไปในทางส่งเสริมดูแลสร้างเสริมสุขภาพพลานามัยที่ดี

ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดของ Zhang et al. (2010) และ Neslin et al. (2006) พบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายแบบหลายช่องทาง (Multiple Channel) หมายถึง ชุดกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นโดยมี ความเกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มากกว่าหนึ่งช่องทาง

ปัจจัยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดของ (Fishbein & Ajzcn,1975) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล หากกลุ่มบุคคลนั้นทำพฤติกรรมใด ๆ และต้องการให้กระทำด้วยจะมีแนวโน้มที่คล้อยตามได้ง่าย และตั้งใจในการทำพฤติกรรมนั้น

ปัจจัยประสิทธิผลของการโฆษณาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 สอดคล้องกับ ชลลัดดา เจียรธีรวิทย์ และปฐมา สตะเวทิน (2565) อธิบายว่า ประสิทธิผลของการโฆษณาออนไลน์สามารถเปรียบเทียบข้ามแพลตฟอร์มได้ โดยพิจารณาทั้งผลลัพธ์เชิงการตลาด เช่น ยอดขาย และตัวชี้วัดของแคมเปญ

และปัจจัยคุณภาพอาหารส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับแนวคิดของงานวิจัยของ สุพิชชา และสุนันทา (2563) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพอาหารในบริบทของผู้บริโภคชาวไทย พบว่า ปัจจัยด้านรสชาติและความปลอดภัยของอาหารเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการยอมรับของผู้บริโภคในร้านอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี พบว่า การตระหนักต่อสุขภาพ (Health Consciousness) มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี ดังนั้น ผู้บริโภคควรตัดสินใจเลือกซื้ออาหารคลีน เป็นผลมาจากสื่อเทคโนโลยีการเข้าถึงข้อมูลผ่าน Social Media (Facebook, Instagram) ทำให้เกิดการรับรู้และสร้างแรงบันดาลใจในการดูแลตัวเอง และการตลาดออนไลน์ก็ช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรเป็นผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งในครั้งต่อไป ผู้ที่สนใจควรมีการศึกษาในจังหวัดอื่นๆ ด้วยเพราะตัวช่องทางการจัดจำหน่ายจะได้ตอบปัญหาหรือเพื่อเป็นประโยชน์ทางผู้ประกอบธุรกิจอาหารคลีน และธุรกิจขนส่งมากยิ่งขึ้น

2.2 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา พฤติกรรมของผู้บริโภค ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้จากการให้คำแนะนำและการสนับสนุนของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ผู้ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบและชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ และเอาใส่ใจเป็นอย่างดี ทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนางานวิจัยฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

บุษราคัม. (2563). ความคาดหวังของผู้บริโภคต่อคุณภาพอาหาร. *วารสารการบริการและการจัดการ*, 15(3), 12–20.

รุ่งนภา ชัยธนฤทธิ์. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรัณยพงศ์ เที่ยงธรรม. (2565). ความตระหนักเรื่องสุขภาพและทัศนคติที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อประกันสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 4(1), 1-15.

ศุภลักษณ์ วิไลวรรณ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจ,* 13(2), 45–58.

สุพิชชา และสุนันทา. (2563). คุณภาพอาหารในบริบทของผู้บริโภคชาวไทย. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยรังสิต,* 7(2), 34–45.

ชลลัดดา เจียรธีรวิทย์ และ ปฐมา สตะเวทิน. (2565). ประสิทธิผลของการโฆษณาออนไลน์.

ศรัณยพงศ เที่ยงธรรม. (2565). ความตระหนักเรื่องสุขภาพ (Health Consciousness).

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.

Beck, N., & Rygl, D. (2015). Categorization of multiple channel retailing in multi-, cross-, and omni-channel retailing for retailers and retailing. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 27, 170-178.

Cohen, J. (1977). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*

Fishbein, M., and Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior.*

Food Network Solution. (n.d.). *Food quality*.

Lee, S. W., Kim, B. G., & Kim, H. (2017). An integrated view of social influence and behavioral intention to use new technology. *Sustainability,* 9(12), 2273.

Neslin, S. A., et al. (2006). Challenges and opportunities in multichannel customer management. *Journal of Service Research*, 9(2), 95-112.

Sparks, B. (2018). *Factors influencing clean food purchase decision.*

Wang, O., & Somogyi, S. (2020). Consumer attitudes toward clean eating and health consciousness. *Appetite,* 154, 104763.

Wang, O., and Zhang, Y. (2021). Factors influencing online clean food purchase decision.

Zhang, J., et al. (2010). Crafting integrated multichannel retailing strategies. *Journal of Interactive Marketing*, 24(2), 168–180.

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

THE EFFECTS OF THE 5E INQUIRY-BASED LEARNING MODEL INTEGRATED WITH COOPERATIVE LEARNING ON GRADE 10 STUDENTS’ INTERPERSONAL CONDUCT WITH THE OPPOSITE SEX

วาสนา ชูศรี[1*] มณีนุช รองพล[2] นิพัทธา ชัยกิจ[3] และวสันต์ ยอดศรี[4]
Wassana Choosri[1*] Maneenuch Rongpol[2] Niphattha Chaikit[3] and Wasan Yodsri[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
[1-4]Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: 0936729151pang2546@gmail.com โทรศัพท์ 08 1510 4694

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการวางตัวกับเพศตรงข้ามของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 37 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดความรู้ก่อน–หลังเรียน 2) แบบสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน 3) แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว หน่วยการเรียนรู้เรื่องการวางตัวต่อเพศตรงข้าม จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ และ 4) แบบสอบถามวัดทัศนคติ/ความคิดเห็น วิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วยการทดสอบก่อน–หลังเรียน การสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน และการเก็บข้อมูลแบบสอบถามวัดทัศนคติ/ความคิดเห็น ผลการวิจัย พบว่า 1) หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักเรียนมีคะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: การสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ ทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้าม

Abstract

This study aimed to 1) compare the cross-gender interaction skills of students before and after participating in activities using the 5E inquiry-based learning model combined with cooperative learning, and 2) examine students’ opinions regarding the learning activities. The participants were 37 Grade 10/12 students at Woranari Chaloem Songkhla School, Songkhla Province, during the first semester of the 2025 academic year, selected by purposive sampling. The research instruments included 1) pre- and post-tests, 2) classroom behavior observation forms, 3) a guidance learning plan on cross-gender interaction skills consisting of one unit, and 4) a questionnaire on students’ attitudes and opinions. Data were collected through pre- and post-tests, classroom observations, and questionnaires.

The results indicated that 1) after participating in the learning activities using the 5E inquiry-based model combined with cooperative learning, students’ post-test scores were significantly higher than pre-test scores at the .05 level, and their learning behaviors improved noticeably, and 2) students’ satisfaction with the learning activities was rated at a very good level.

Keywords: Inquiry-based learning, Cooperative learning, Cross-gender interaction skills

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่เพียงเน้นด้านวิชาการ แต่รวมถึงทักษะชีวิต การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะประเด็นเรื่องเพศศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ซึ่งเป็นเรื่องท้าทายสำหรับวัยรุ่นในปัจจุบัน

สภาพสังคมไทยพบปัญหาพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมเพิ่มขึ้น เช่น การตั้งครรภ์ในวัยเรียน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และอิทธิพลจากสื่อออนไลน์ ทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของนักเรียนอย่างจริงจัง โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้สามารถตัดสินใจและประพฤติตนได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การบูรณาการทั้งสองแนวทางจึงเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวเรื่องการวางตัวกับเพศตรงข้าม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ต่อทักษะการวางตัวกับเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนและนำไปใช้ได้จริงในโรงเรียนมัธยมศึกษา

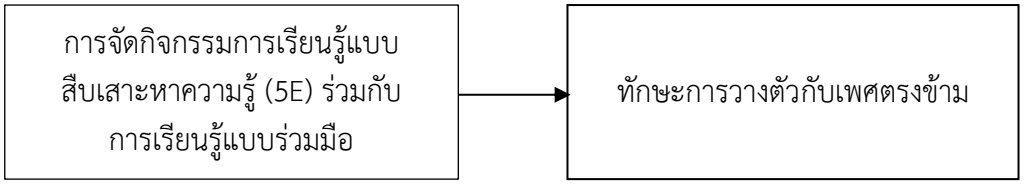
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการวางตัวกับเพศตรงข้ามของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ
2. เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวต่อทัศนคติและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการวางตัวกับเพศตรงข้าม

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีทัศนคติและความคิดเห็นต่อการวางตัวกับเพศตรงข้ามอยู่ในระดับดี หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา ได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีหลักสูตร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังประเด็นต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มุ่งพัฒนา “ผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์” ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิด การสื่อสาร และคุณธรรมจริยธรรม โดยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการหล่อหลอมความประพฤติและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน โดยกิจกรรมแนะแนวในหลักสูตรยังมุ่งเน้นพัฒนาการปรับตัว การวางตัวในสังคม และการตัดสินใจอย่างเหมาะสม จึงสัมพันธ์โดยตรงกับทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นประเด็นที่งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญ

2. ทฤษฎีการเสริมแรงและพฤติกรรมผู้เรียน

งานวิจัยนี้อาศัยแนวคิดทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ (Operant Conditioning Theory) ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลสามารถปรับเปลี่ยนได้ผ่านการเสริมแรง โดยเฉพาะการเสริมแรงทางบวก เช่น การให้คำชม การให้รางวัล หรือการยอมรับทางสังคม งานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ พระสุวรรณ สุเมธ ปุญโญ (2561) ซึ่งพบว่า การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรช่วยพัฒนาระเบียบวินัยของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และงานของกล่างสอน และศิวะแพทย์ (2558) ที่รายงานว่าการเสริมแรงทางบวกสามารถลดพฤติกรรมก่อกวนของนักเรียนสมาธิสั้นได้อย่างชัดเจน ดังนั้น การประยุกต์ใช้การเสริมแรงร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E และการเรียนรู้แบบร่วมมือ จึงมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมและทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของผู้เรียน

3. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

กระบวนการ 5E (Engage – Explore – Explain – Elaborate – Evaluate) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม คิดเป็น ทำเป็น และพัฒนาทักษะการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ งานวิจัยหลายชิ้นสนับสนุนประสิทธิผล

งานวิจัยของสุพรรณี และอมรรัตน์ (2563) พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน และงานของหฤทัย และวิเชียร (2560) รายงานว่าการใช้ 5E ร่วมกับผังกราฟิกช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากหลักฐานดังกล่าวสะท้อนว่า การเรียนรู้แบบ 5E ช่วยส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึกและทักษะกระบวนการคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในบริบททางสังคม

4. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และร่วมกันแก้ปัญหา กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ และทักษะการสื่อสารทางสังคม Johnson &

Johnson (1999) ระบุว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและส่งเสริมทักษะทางสังคมของผู้เรียน ขณะที่ดนุพล (2565) พบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยเพิ่มทั้งความพึงพอใจและทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน

ดังนั้น การเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเป็นฐานสำคัญในการฝึกการวางตน การเคารพผู้อื่น และการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้าม

5. งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้าม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ทรายแก้ว ก่องแก้ว และคณะ (2560) พบว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น นอกจากนี้ งานของรัตนวงศ์แข และจารึกจารีต (2567) ยังชี้ให้เห็นว่าการใช้ทฤษฎีการเสริมแรงร่วมกับทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษาดังกล่าวสนับสนุนว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิด การมีปฏิสัมพันธ์ และการเสริมแรงเชิงบวก เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามในวัยมัธยมศึกษาตอนปลาย

6. สรุปภาพรวมจากงานทบทวนวรรณกรรม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า

6.1 กิจกรรม 5E ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และความเข้าใจเชิงลึก

6.2 การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม มนุษยสัมพันธ์ และการสื่อสาร

6.3 ทฤษฎีการเสริมแรงช่วยปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้เหมาะสม

6.4 งานวิจัยหลายฉบับสนับสนุนว่ากิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเชิงโต้ตอบช่วยพัฒนาพฤติกรรมการวางตัวกับเพศตรงข้ามได้จริง

ดังนั้น การผสานรูปแบบ 5E เข้ากับการเรียนรู้แบบร่วมมือในงานวิจัยของผู้ศึกษา จึงมีความเหมาะสมสอดคล้องกับฐานทฤษฎีและผลงานวิจัยก่อนหน้า และมีแนวโน้มว่าจะส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ Engagement, Exploration, Explanation, Elaboration และ Evaluation เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง

2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางรูปแบบหนึ่ง มีแก่นกลางหรือหัวใจสำคัญในการเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรม

หรือแก้ไขปัญหาหนึ่ง ๆ ร่วมกันในรูปแบบกลุ่มจนเกิดความสำเร็จ เกิดเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีความหมายร่วมกันหรือมีการพัฒนาทักษะหนึ่ง ๆ

3. ทักษะการวางตัวกับเพศตรงข้าม หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม มีมารยาท และสามารถตัดสินใจหรือปฏิเสธสถานการณ์เสี่ยงทางเพศอย่างมั่นใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ต่อทักษะการวางตัวกับเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การออกแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือให้กับกลุ่มตัวอย่าง แล้วเปรียบเทียบทักษะการวางตัวกับเพศตรงข้ามของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Population and Sample)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 589 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 37 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอน และเหมาะสมต่อการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ตัวแปรตาม คือ ทักษะการวางตัวกับเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว เรื่องการวางตัวต่อเพศตรงข้าม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ รวม 4 คาบเรียน

4.2 แบบทดสอบวัดความรู้เรื่องการวางตัวกับเพศตรงข้าม แบบปรนัย ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4.3 แบบสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน เพื่อประเมินพฤติกรรมการแสดงออกและการมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.4 แบบสอบถามวัดทัศนคติและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวางตัวกับเพศตรงข้าม

เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ

5.2 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดความรู้และทักษะการวางตัวกับเพศตรงข้ามของนักเรียน

5.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยดำเนินการสอนครบตามแผนที่กำหนด

5.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.5 ดำเนินการทดสอบหลังเรียนและให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามวัดทัศนคติและความคิดเห็นหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

6.2 เปรียบเทียบผลคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบค่าที (t-test แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน)

6.3 วิเคราะห์ผลการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและการแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

6.4 วิเคราะห์ผลแบบสอบถามวัดทัศนคติและความคิดเห็นของนักเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลตามระดับความคิดเห็น

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 สรุปผลการทำแบบทดสอบวัดความรู้เรื่องการวางตัวต่อเพศตรงข้าม ก่อนและหลังจากการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{x}$	S.D.	T	Sig
ก่อนเรียน	69.19	27.41		
หลังเรียน	133.38	13.01	11.86	0.000

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้าม ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ ($\bar{x}$ = 69.19, S.D. = 27.41) และหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{x}$ = 133.38, S.D. = 13.01) โดยผลต่างมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 11.86, Sig = 0.000) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 สรุปผลการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนรายบุคคล ก่อนและหลังจากการใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ต่อทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{x}$	S.D.	T	Sig
ก่อนเรียน	2.65	0.74		
หลังเรียน	4.30	0.65	10.19	0.00

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า แสดงผลการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนรายบุคคลก่อนและหลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการวางตัวต่อเพศตรงข้ามก่อนเรียนเท่ากับ ($\bar{x}$ = 2.65, S.D. = 0.74) และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.65) ค่าความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 10.19, Sig. = 0.00)

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักเรียนมีพฤติกรรมการวางตัวต่อเพศตรงข้ามที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่า นักเรียนมีทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 3 สรุปผลการทำแบบสอบถามวัดทัศนคติ/ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางตัวต่อเพศตรงข้ามก่อนและหลังจากการใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ต่อทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{x}$	S.D.	T	Sig
ก่อนเรียน	89.97	5.47		
หลังเรียน	127.00	6.03	143.27	0.00

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้าม ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการวางตัวก่อนเรียนเท่ากับ ($\bar{x}$ = 89.97, S.D. = 5.47) และหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{x}$ = 127.00, S.D. = 6.03) โดยผลต่างมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1.2.1 และผลการศึกษาทัศนคติ/ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการวางตัวต่อเพศตรงข้ามก็พบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน หลังเรียนผู้เรียนมีทัศนคติและความคิดเห็นในทางบวกต่อการวางตัวกับเพศตรงข้ามมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เพื่อประเมินผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือในการพัฒนาทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยสามารถสรุปผลและอภิปรายได้ดังนี้

1. ประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผลการวิจัย พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ออกแบบโดยใช้โครงสร้าง 5E และการเรียนรู้แบบร่วมมือมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามได้จริง นักเรียนมีความเข้าใจที่เหมาะสมในการสื่อสาร การรักษาระยะห่างทางสังคม การควบคุมตนเอง และการปฏิบัติตนในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเพศตรงข้ามเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bybee (1997) ที่ระบุว่ากระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ผ่านการตั้งคำถาม สำรวจ และการอภิปรายระหว่างผู้เรียน ในขณะเดียวกัน การเรียนรู้แบบร่วมมือตามทฤษฎีของ Johnson & Johnson (1999) ช่วยให้นักเรียนฝึกทักษะทางสังคม มนุษยสัมพันธ์ และความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการวางตัวอย่างเหมาะสมต่อเพศตรงข้าม

นอกจากนี้ งานวิจัยของ ดนุพล (2565) และ สุพรรณี & อมรรัตน์ (2563) ที่พบว่า การจัดกิจกรรม 5E ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ ยังสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ผลการทดลองแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของกิจกรรมขึ้นอยู่กับระดับความสามารถทางสังคมของผู้เรียน นักเรียนที่มีพื้นฐานการสื่อสารที่ดีมักมีพัฒนาการที่เด่นชัดกว่า ในขณะที่นักเรียนบางคนอาจต้องใช้เวลามากขึ้นในการปรับตัว ดังนั้น ครูควรมีการให้คำแนะนำ (Scaffolding) อธิบายสถานการณ์จำลอง และจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมหลัก เพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำของพื้นฐานทางสังคมของผู้เรียน

2. การพัฒนาพฤติกรรมด้านการวางตัวต่อเพศตรงข้ามในบริบทการเรียนรู้ ผลการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทำกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความมั่นใจในการสื่อสารกับเพศตรงข้ามเพิ่มขึ้น มีความสุภาพ ให้เกียรติ และสามารถควบคุมพฤติกรรมได้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น การทำงานกลุ่มระหว่างเพศมีความราบรื่นขึ้น นักเรียนลดพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น การแซวหรือใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมทางสังคมเกิดจากการสังเกตและการปฏิสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวย

นอกจากนี้ การลงมือปฏิบัติจริงระหว่างกิจกรรมยังช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการควบคุมตนเองและการมองมุมมองของผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามที่เหมาะสมในวัยรุ่น ผลการวิจัยจึงสนับสนุนว่ากิจกรรมที่ใช้สถานการณ์ใกล้เคียงชีวิตจริงมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมอย่างแท้จริง

3. การพัฒนาทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของผู้เรียน ผลดังกล่าวสะท้อนว่ากระบวนการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไม่เพียงช่วยพัฒนาทักษะการปฏิบัติของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ความรู้สึก และมุมมองของผู้เรียนเกี่ยวกับการวางตัวต่อเพศตรงข้ามในทางที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนมีความตระหนักในความสำคัญของการให้เกียรติ การสื่อสารอย่างสุภาพ และการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในบริบททางสังคม

ซึ่งนักเรียนรายงานว่ากิจกรรมทำให้พวกเขารู้สึกมั่นใจมากขึ้น มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสามารถนำทักษะที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตจริง ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Permcheewa & Cojorn (2024) และงานของ Ryan & Deci (2017) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้ที่กระตุ้นการลงมือปฏิบัติและการมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นจะเพิ่มแรงจูงใจภายในและทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม นักเรียนบางส่วนให้ข้อมูลว่าช่วงแรกของกิจกรรมอาจรู้สึกเกร็งเมื่อต้องทำงานกับเพื่อนต่างเพศ จึงควรมีการจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมและการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยทางจิตใจ (Psychological Safety) ก่อนเริ่มกิจกรรมหลัก เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ขยายผลการใช้นวัตกรรม เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จึงควรพิจารณาขยายการนำวิธีการเรียนรู้นี้ไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ หรือในรายวิชาอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาทักษะการวางตัวหรือทักษะทางสังคมของผู้เรียน

1.2 ส่งเสริมบทบาทครูผู้สอน ครูผู้สอนรายวิชาอื่น ๆ ควรสำรวจเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียนที่เกี่ยวกับการวางตัวต่อเพศตรงข้ามเป็นรายบุคคล เพื่อประเมินความเข้าใจและปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถและลักษณะของผู้เรียนแต่ละคน

1.3 ติดตามผลระยะยาว ควรเพิ่มระยะเวลาในการติดตามและเก็บข้อมูลหลังจากการจัดกิจกรรม เพื่อประเมินว่าทักษะและพฤติกรรมการวางตัวที่เกิดขึ้นมีความยั่งยืนหรือไม่ และพฤติกรรมดังกล่าวจะคงอยู่หรือเสื่อมลงหลังสิ้นสุดกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาทักษะการวางตัวต่อเพศตรงข้ามโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถปรับใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับชั้น นักวิจัยครั้งต่อไปสามารถทดลองปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยหรือบริบทของผู้เรียน เช่น ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน หรือปรับวิธีการวัดผลให้หลากหลายมากขึ้น เช่น การใช้แบบสอบถาม การสังเกตพฤติกรรม หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและการสนับสนุนอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.มณีนุช รองพล ที่ได้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนโรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดียิ่ง

รวมถึงขอขอบพระคุณบิดา มารดา และบุคคลในครอบครัวที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงมีจากรายงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

กล่างสอน, ส., & ศิวะแพทย์, ส. (2558). ผลของการเสริมแรงทางบวกต่อพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนของเด็กสมาธิสั้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา, 9*(4), 212–219.

ดนุพล สืบสำราญ. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้และประเมินความพึงพอใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12*(3), 211-226.

ทรายแก้ว ก่องแก้ว, เกิดในมงคล อุรปรีย์, & ประเสริฐสุข นวลฉวี. (2560). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศอย่างเหมาะสมของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนหา (สมัครพลผดุง). *วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10*(2), 2618–2628.

พระสุวรรณ สุเมธ ปุญฺโญ (ขำ โพธิ์ทัย). (2561). การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนในวิชาภาษาไทย. *วารสารการศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4*(1), 1-10.

รัตนวงศ์แข, อ., & จารึกจารีต, อ. (2567). การส่งเสริมพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมในวัยเด็กด้วยทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของ Skinner และทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของ Bandura. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 17*(2), 1–12.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2.

หฤทัย รัตน์, & วิเชียร ทอง. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับผังกราฟิกและการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องแรงในชีวิตประจำวัน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

Bybee, R. W. (1997). *Achieving scientific literacy: From purposes to practices*. Heinemann.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). *Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning* (5th ed.). Allyn & Bacon.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press

การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

A STUDY OF GUIDELINES FOR ORGANIZING STUDENT CLUB ACTIVITIES USING COMMUNITY CAPITAL AT BAN NONG HUA YANG SCHOOL, MUEANG DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

วิลาศ พ้นเวร[1*] ทักษ์ อุดมรัตน์[2] ภาสกร เรืองรอง[3] อนุชา กอนพ่วง[4] และ นรินทิพย์ กอนพ่วง[5]
Wilat Phonwen[1*] Thak Udomrat[2] Passakorn Rueangrong[3]
Anucha Kornpuang[4] and Narintip Kornpuang[5]

[1-5]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1-5]Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author, E-mail: wilatp67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง และ 2) ศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนบ้านหนองหัวยางและชุมชนบ้านไผ่วง โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ได้แก่ แผนที่เดินดินและปฏิทินชุมชน ร่วมกับการประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู ตัวแทนชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมชุมนุมของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยางสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ต้นทุนทางสังคม คือ ความเหนียวแน่นของชุมชนจากรากเหง้าทางเครือญาติ 2) ต้นทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ แหล่งประกอบอาชีพและสถานประกอบการในชุมชน เช่น ฟาร์มจระเข้ ร้านรับซื้อของเก่า ร้านทำบ้านนอร์คดาวน์ และสถานีขนถ่ายมูลฝอย 3) ต้นทุนทางประเพณีและวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่น 4) ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หนองน้ำ คลองน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และ 5) ต้นทุนทางมนุษย์ ได้แก่ ทักษะอาชีพของคนในชุมชน เช่น การทำนา การทำดิน และการทำไม้กวาดทางมะพร้าว

แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชน พบว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้นอกสถานที่ การลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ช่วยส่งเสริมความรู้ด้านอาชีพ

ทักษะชีวิต และความรักความภาคภูมิใจในชุมชนบ้านเกิด สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมชุมนุมเป็นแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

คำสำคัญ: ต้นทุนชุมชน กิจกรรมชุมนุม การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

Abstract

The research entitled A Study of Guidelines for Organizing Student Club Activities Using Community Capital at Ban Nong Hua Yang School, Mueang District, Phitsanulok Province aimed to 1) study and analyze the community capital of Ban Nong Hua Yang School and 2) examine guidelines for organizing student club activities based on community capital. This study employed a qualitative research approach. Data were collected through fieldwork conducted in Nong Hua Yang and Phai Wong communities using community study tools, including transect mapping and community calendars. In addition, participatory meetings were held with school administrators, teachers, community representatives, and parents to collaboratively develop guidelines for student club activities.

The findings indicated that the community capital of Ban Nong Hua Yang School could be classified into five dimensions: 1) social capital, reflected in strong community cohesion based on kinship ties; 2) economic capital, including local enterprises such as a crocodile farm, a recycling shop, a knockdown house construction business, and a municipal waste transfer station; 3) cultural capital, encompassing religious activities and local traditions; 4) environmental capital, including reservoirs, canals, and natural resources within the community; and 5) human capital, consisting of local occupational skills such as rice farming, soil production, and coconut broom making.

Regarding the guidelines for organizing student club activities, the results revealed that activities emphasizing field-based learning, hands-on experiences, and learning from local wisdom holders were appropriate and effective. These activities enabled students to acquire vocational knowledge, develop life skills, and foster a sense of pride and attachment to their local community. The findings suggest that utilizing community capital as a foundation for organizing student club activities is appropriate to the local context and contributes to holistic student development.

Keywords: community capital, student club activities, community-based learning

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเสริมสร้างความรู้ ทักษะชีวิต สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทจริงของผู้เรียนและสังคมรอบตัว แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) จึงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผ่านการมีส่วนร่วมกับแหล่งเรียนรู้ บุคคล และทรัพยากรในชุมชน ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายและยั่งยืน (Dewey, 1938; UNESCO, 2017)

กิจกรรมชุมนุมเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนในด้านความสนใจ ความถนัด และความสามารถเฉพาะด้าน โดยเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) หากกิจกรรมชุมนุมได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน จะช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม และจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น

ต้นทุนชุมชนหมายถึงทรัพยากรและศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต แหล่งเรียนรู้ และบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ซึ่งสามารถนำมาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า การนำต้นทุนชุมชนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยลดข้อจำกัดด้านงบประมาณ เพิ่มความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (Epstein, 2011; Hands, 2010)

โรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนซึ่งมีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น วิถีชีวิตเกษตรกรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเครือข่ายบุคคลที่สามารถเป็นวิทยากรหรือแหล่งเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม การนำต้นทุนชุมชนดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมชุมนุมของโรงเรียนยังขาดการศึกษาและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ทำให้การจัดกิจกรรมอาจยังไม่สามารถใช้ศักยภาพของชุมชนได้อย่างเต็มที่

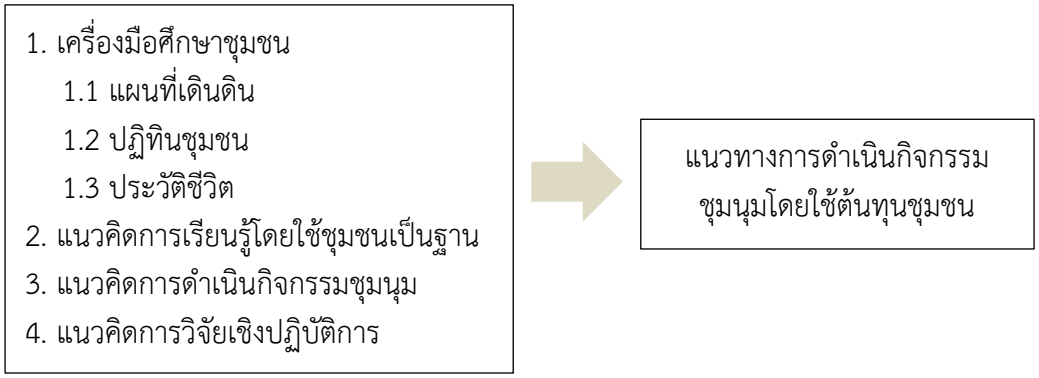
ดังนั้น การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จึงมีความสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง และ 2) ศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนเป็นฐาน ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมชุมนุม

ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถใช้เป็นต้นแบบให้แก่สถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan) ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเครื่องมือศึกษาชุมชน 7 เครื่องมือ โดยผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือมาใช้ในการดำเนินการวิจัย จำนวน 2 เครื่องมือ ได้แก่ แผนที่เดินดิน และปฏิทินชุมชน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลในชุมชนที่เป็นเขตบริการของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง

จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองหัวยาง หมู่ที่ 7 ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และชุมชนบ้านไผ่วง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2. ขั้นปฏิบัติ (Act) ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองด้วยการสัมภาษณ์โดยตรง ในพื้นที่เขตบริการของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านหนองหัวยางและหมู่บ้านไผ่วง

3. ขั้นสังเกต (Observe) ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง มาสร้างแผนที่เดินดินและปฏิทินชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อจำแนกหาต้นทุนชุมชนจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางประเพณีวัฒนธรรม ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมและต้นทุนมนุษย์

4. ขั้นสะท้อนผล (Reflect) ผู้วิจัยดำเนินการประชุมร่วมกับโรงเรียน ตัวแทนชุมชนและตัวแทนผู้ปกครอง เพื่อนำเสนอต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยางให้ที่ประชุมทราบ พร้อมทั้งช่วยกันเสนอความคิดเห็นเพื่อร่วมกันสร้างแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง

ผลการวิจัย

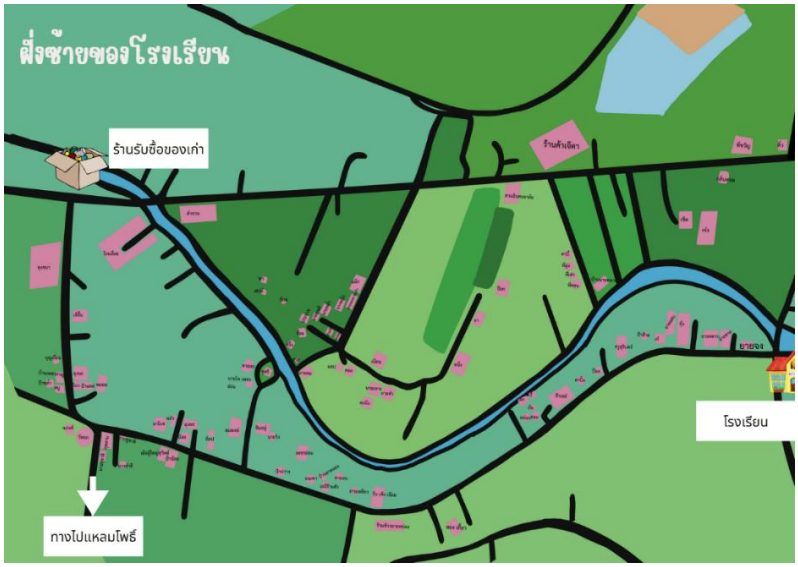
1. การศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

1.1 การศึกษาต้นทุนชุมชนโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลชุมชนบ้านหนองหัวยางและบ้านไผ่วงโดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 2 ชนิด ได้แก่ แผนที่เดินดินและปฏิทินชุมชน ด้วยการสัมภาษณ์พูดคุยกับชุมชน ได้ผลดังนี้

ภาพที่ 1 แผนที่เดินดินฝั่งขวาของโรงเรียน

ภาพที่ 2 แผนที่เดินดินฝั่งซ้ายของโรงเรียน

ปฏิทินชุมชนทางวัฒนธรรม รอบโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง													
กิจกรรม		เดือน											
		มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม
1	มาฆบูชา												
2	สรงน้ำพระ												
3	บวชนาคหมู่												
4	วิสาขบูชา												
5	อาสาฬหบูชา												
6	เข้าพรรษา												
7	ทำขวัญข้าว												
8	เรี่ยรายข้าวเปลือก												
9	ออกพรรษา												
10	ทำบุญกลางหมู่บ้าน												
11	แข่งเรือพลาสติก												
12	ฟุตบอลประเพณี												

ภาพที่ 3 ปฏิทินชุมชนทางวัฒนธรรม

ปฏิทินชุมชนทางเศรษฐกิจ รอบโรงเรียนบ้านหนองห้วยาง													
กิจกรรม		เดือน											
		มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม
1	รับจ้างทั่วไป												
2	ทำนาปรัง												
3	ทำนาปี												

ภาพที่ 4 ปฏิทินชุมชนทางเศรษฐกิจ

โรงเรียนบ้านหนองห้วยางเป็นโรงเรียนที่มีเขตบริการจำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านหนองห้วยาง หมู่ 7 ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และ 2) ชุมชนบ้านไผ่วง หมู่ 9 ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยในอดีตเป็นพื้นที่รกร้าง แต่ได้มีประชาชน จำนวน 8 ครัวเรือน เข้ามาบุกเบิกเพื่อทำการเกษตร ปลูกข้าว และได้อยู่อาศัยสืบต่อกันมา เนื่องจากที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งในบริเวณนี้มีต้นยางใหญ่ตั้งอยู่และมีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่ภายในบริเวณ จึงได้ตั้งชื่อว่า “บ้านหนองห้วยาง” และหนองน้ำขนาดใหญ่ชื่อว่า “หนองเรือโกรน” ต่อมาในปัจจุบันได้มีการขยายครัวเรือนมีบุตรหลานสืบต่อกันมากขึ้น อีกทั้งยังมีประชาชนจาก ตำบลบ้านกร่าง และอื่นๆ ย้ายเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้นจึงมีการก่อตั้งเพิ่มอีกหนึ่งหมู่บ้านชื่อว่า “บ้านไผ่วง” เนื่องจากมีต้นไผ่รายล้อมหนองน้ำ โดยหมู่บ้านทั้ง 2 นี้มีคลองอ้ายแมวที่เป็นคลองน้ำที่มีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปีเป็นเส้นแบ่งเขตแดนชุมชนบ้านหนองห้วยางและชุมชนบ้านไผ่วงมีพระพุทธรูป “หลวงพ่อกึ่ง” แห่งวัดหนองห้วยางเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการประกอบประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆของชุมชน ได้แก่ วันสำคัญทางศาสนา งานทำขวัญข้าว งานเรี่ยไรข้าวเปลือก งานทำบุญกลางบ้าน งานแข่งเรือพลาสติก งานแข่งขันรถไถทางเลนและงานฟุตบอลประเพณี ซึ่งล้วนแต่เกิดจากความร่วมแรงร่วมใจในจัดงานสืบต่อกันมา สิ่งที่ทำให้ชุมชนนี้มีความเข้มแข็งทางความร่วมมือสืบเนื่องจากโดยพื้นเพแล้วครอบครัวส่วนมากล้วนมาจากต้นตระกูลรากเหง้าเดียวกัน จึงมีความสนิทเหนียวแน่น อยู่กันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย นอกจากนั้นในปัจจุบัน เริ่มมีการขยายเมืองจากตัวเมืองเข้ามาในพื้นที่ชุมชนมากขึ้นจึงทำให้มีสิ่งต่างๆเข้ามามากมาย เช่น สถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยเทศบาลนครพิษณุโลก ร้านรับซื้อของเก่าวงษ์พาณิชย์ ปัทมานนท์ฟาร์มฟาร์มจระเข้ ร้านจัดทำบ้านนอร์คดาวน์ นอกจากนั้นประชาชนในชุมชนก็มีความรู้ความสามารถอื่นๆนอกจากการทำนา คือ การทำดิน และการทำไม้กวาดทางมะพร้าว ที่สามารถนำมาประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี

1.2 การวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองและนำข้อมูลมาจัดทำเป็นแผนที่เดินดินและปฏิทินชุมชน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจำแนกเป็นต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ต้นทุนทางสังคม ได้แก่ ความเหนียวแน่นในชุมชนเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีรากเหง้ามาจากตระกูลเดียวกัน

1.2.2 ต้นทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ร้านรับซื้อของเก่าวงษ์พาณิชย์ ปัทมานนท์ฟาร์ม ฟาร์มจระเข้ ร้านจัดทำบ้านนอร์คดาวน์ และสถานีขนถ่ายมูลฝอยเทศบาลนครพิษณุโลก

1.2.3 ต้นทุนทางประเพณีวัฒนธรรม ได้แก่ วันสำคัญทางศาสนา งานทำขวัญข้าว งานเรี่ยไรข้าวเปลือก งานทำบุญกลางบ้าน งานแข่งเรือพลาสติก งานแข่งขันรถไถทางเลนและงานฟุตบอลประเพณี

1.2.4 ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มีที่นาส่วนกลางของวัด, มีคลองน้ำตัดผ่านหมู่บ้านมีน้ำตลอดทั้งปี, มีอ่างเก็บน้ำหนองเรือโกรน และมีต้นไม้หลากหลายชนิด

1.2.5 ต้นทุนทางมนุษย์ ได้แก่ ทักษะอาชีพทำนา ทักษะอาชีพทำดิน และทักษะอาชีพทำไม้กวาดทางมะพร้าว

2. แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประชุมร่วมกับโรงเรียน ตัวแทนชุมชนและตัวแทนผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันสร้างแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมของนักเรียนโดยใช้ต้นทุนทั้ง 5 ด้าน ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ผลออกมา โดยทุกฝ่ายมีความเห็นที่จะดำเนินกิจกรรมชุมนุมที่จะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านต้นทุนชุมชนที่โรงเรียนมี โดยกิจกรรมจะมีลักษณะดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางการจัดกิจกรรมชุมนุม

ต้นทุนชุมชน	กิจกรรม	สิ่งที่อยากให้นักเรียนได้รับ
1. ปัทมานนท์ฟาร์ม ฟาร์มจระเข้ 2. การทำไม้กวาดทางมะพร้าว 3. การทำบ้านนอร์คดาวน์ 4. หนองน้ำหนองเรือโกรน 5. สถานีขนถ่ายมูลฝอย เทศบาลนครพิษณุโลก	การเรียนรู้นอกสถานที่ในแหล่งความรู้นอกโรงเรียนจากต้นทุนชุมชน ได้แก่ 1. ปัทมานนท์ฟาร์ม ฟาร์มจระเข้ 2. การทำไม้กวาดทางมะพร้าว 3. การทำบ้านนอร์คดาวน์ 4. หนองน้ำหนองเรือโกรน 5. สถานีขนถ่ายมูลฝอย เทศบาลนครพิษณุโลก	1. ความรู้ในการประกอบอาชีพ ผ่านการสังเกตจริง 2. ความรู้สึกรักและภูมิใจในชุมชนบ้านเกิด

ต้นทุนชุมชน	กิจกรรม	สิ่งที่อยากให้นักเรียนได้รับ
การทำดิน	การเรียนรู้ผ่านปราชญ์ชาวบ้านที่มีอาชีพการทำดินและได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยปราชญ์ชาวบ้าน	ทักษะอาชีพการทำดิน
สิ่งแวดล้อมที่อุดมณ์สมบูรณ์	เก็บขยะข้างทางระหว่างทางกลับบ้าน	ความรู้สึกรักในชุมชนบ้านเกิด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

พบว่า ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยางสามารถจำแนกออกเป็นหลายด้าน และสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมชุมนุมได้อย่างเหมาะสม สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพเป็นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” ที่นักวิชาการไทยให้ความสำคัญมาอย่างต่อเนื่อง โดย สุวิมล ว่องวาณิช (2558) ระบุว่า ชุมชนมิได้เป็นเพียงแหล่งสนับสนุนทางกายภาพ แต่เป็นแหล่งทุนทางสังคมและทุนทางปัญญาที่สามารถนำมาใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ในมิติต้นทุนทางสังคม ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความร่วมมือของคนในชุมชนเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุทัย บุญประเสริฐ (2557) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กในชนบท

2. ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านสามารถนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในกิจกรรมชุมนุมได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (2560) ซึ่งศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เห็นคุณค่าในอาชีพและวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชนของตนเอง

สำหรับแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้นอกห้องเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธำรง บัวศรี (2559) ที่เสนอว่าการเรียนรู้จากสภาพจริงในชุมชนช่วยพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้ดีกว่าการจัดกิจกรรมในลักษณะเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว

เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ที่ศึกษาการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า การบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่นเข้ากับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วยส่งเสริมความรักความผูกพันต่อท้องถิ่น และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้จึงช่วยยืนยันข้อค้นพบดังกล่าว และสะท้อนให้เห็นว่า กิจกรรมชุมนุมเป็นกลไกสำคัญที่โรงเรียนสามารถใช้เชื่อมโยงการเรียนรู้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านหนองหัวยาง

ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทยที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ต้นทุนชุมชนในการจัดการศึกษา และช่วยขยายองค์ความรู้ในเชิงบริบทของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ชนบท ซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่มีศักยภาพด้านชุมชนเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนบ้านหนองหัวยางมีต้นทุนชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม เศรษฐกิจ ประเพณีวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และมนุษย์ โรงเรียนควรนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไปจัดทำเป็นฐานข้อมูลต้นทุนชุมชน เพื่อใช้เป็นกรอบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในโรงเรียน

1.2 จากผลการวิจัยที่ได้สร้างแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมร่วมกับโรงเรียน ตัวแทนชุมชนและตัวแทนผู้ปกครอง สามารถให้ครูผู้ออกแบบกิจกรรมชุมนุมใช้รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นแนวทางหลักในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยที่มุ่งเสนอแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนที่มีต่อสมรรถนะ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในเชิงประจักษ์

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าต้นทุนชุมชนมีความแตกต่างตามบริบทพื้นที่ การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตพื้นที่การศึกษาต้นทุนชุมชนในพื้นที่ขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมชุมนุมที่สามารถเป็นแนวทางร่วมกันในหลาย ๆ โรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. (2560). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์, 28*(2), 45–58.

ธำรง บัวศรี. (2559). *การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมคิด บางโหมู่ที่ (2558). *การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *การจัดการศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2556). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา, 11*(1), 1–14.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York, NY: Macmillan.

Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (2nd ed.). Boulder, CO: Westview Press.

Hands, C. M. (2010). Why collaborate? The differing reasons for secondary school educators’ establishment of school–community partnerships. *School Effectiveness and School Improvement*, 21(2), 189–207.

UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. Paris: UNESCO.

การพัฒนาภาระงานและเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

DEVELOPMENT OF PERFORMANCE TASKS AND ASSESSMENT RUBRICS FOR CLASSIFYING AND DATA ORGANIZING & COMMUNICATING SKILLS IN BIOLOGY FOR GRADE 10 STUDENTS

ศศิธร งามเอนก[1] รุจิรา ชนะชัย[2] และกมลวรรณ ตังธนกานนท์[3*]
Sasithorn Ngamanek[1] Ruchira Chanachai[2] and Kamonwan Tangdhanakanond[3*]

[1,2,3]ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2,3]Department of Educational Research and Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: tkamonwan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภาระงานและเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และตรวจสอบคุณภาพของเกณฑ์การประเมินด้วยโมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์ ตัวอย่างวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 50 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ ภาระงานและแบบบันทึกผลกิจกรรม Bug karyotype และเกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาระงานสำหรับการประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล พัฒนาขึ้นตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยปรับปรุงจากกิจกรรมในโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ 2) เกณฑ์การประเมินที่พัฒนาขึ้นเป็นเกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความถูกต้องของการจัดทำแคริโอไทป์ การแปลผลและสรุปฟีโนไทป์ และการนำเสนอผลงาน และ 3) ผลการตรวจสอบคุณภาพของเกณฑ์การประเมิน พบว่า เกณฑ์การประเมินมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีค่าความเที่ยงของข้อรายการประเมินอยู่ในระดับสูง (.87) สามารถจำแนกระดับความสามารถของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ไม่พบอคติระหว่างผู้ประเมินกับข้อรายการประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่งผลให้คะแนนที่ได้จากการประเมินมีความยุติธรรมและน่าเชื่อถือ เกณฑ์การประเมินที่พัฒนาขึ้นมีค่าความเที่ยงระหว่าง

ผู้ประเมินอยู่ในระดับที่ใช้ได้ (r_{xy} = 0.70) และความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินมีความสอดคล้องกันในระดับพอใช้ (ICC = 0.69)

คำสำคัญ: ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล รูบริกแบบแยกองค์ประกอบ โมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์

Abstract

The objectives of this study were to develop performance tasks and assessment rubrics for assessing classifying and data organizing & communicating skills in Grade 10 Biology, and to examine the quality of the developed rubrics using the Many-Facet Rasch Measurement Partial Credit Model. The research sample consisted of Grade 10 students, totaling 50 participants, selected through purposive sampling. The research instruments included the performance tasks, a Bug Karyotype activity record form, and an analytic scoring rubric used to assess students’ Bug Karyotype performance tasks.

The findings revealed that 1) The performance tasks were developed in accordance with the Learning indicators of science learning area (Revised Edition B.E. 2560) under the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008) regarding chromosomes and genetic material, and were adapted from the Power of 10 Science Project of Mahidol Wittayanusorn School. 2) The assessment tool was an analytic scoring rubric comprising three dimensions: accuracy of karyotype construction, phenotypic interpretation and conclusion, and presentation. and 3) The quality examination indicated that the rubrics met acceptable measurement standards. Specifically, the items demonstrated high reliability (.87), effectively discriminated between students' performance levels, and showed no statistically significant rater–item bias. These results suggest that the assessment scores derived from the instrument were fair, consistent, and trustworthy. Additionally, the developed rubrics demonstrated an acceptable level of inter-rater reliability (r_{xy} = 0.70), and the rater consistency was at a moderate level (ICC = 0.69).

Keywords: Classifying Skills, Data Organizing and Communicating Skills, Analytic Scoring Rubric, Many-Facet Rasch Measurement Partial Credit Model

บทนำ

การประเมินผลการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากทำหน้าที่สะท้อนระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ควบคู่ไปกับการชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน แนวคิดการประเมินในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับ การประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) และการประเมินภาคปฏิบัติ (performance assessment) มากยิ่งขึ้น เนื่องจากสามารถประเมินความรู้ ทักษะ และกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน สอดคล้องกับบริบทการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active Learning) มากกว่าการประเมินที่มุ่งเน้นการท่องจำเพียงอย่างเดียว ในการประเมินภาคปฏิบัติ เครื่องมือทางการศึกษาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในการประเมินทักษะและผลงานของผู้เรียน คือ รูบริก (rubrics) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการประเมินภาระงานที่มีลักษณะซับซ้อนหรือเป็นงานปลายเปิด (open-ended tasks) รูบริกช่วยกำหนดเกณฑ์การประเมิน (criteria) ผ่านคำอธิบายลักษณะพฤติกรรมหรือผลงานที่คาดหวังของผู้เรียนในระดับคะแนนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ส่งผลให้การประเมินมีความเป็นระบบ โปร่งใส และช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการให้คะแนน นอกจากนี้ รูบริกยังมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความเที่ยงของการประเมินผลงานที่มีลักษณะเป็นอัตนัยหรือเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ตลอดจนช่วยเพิ่มความสม่ำเสมอในการให้คะแนนระหว่างผู้เรียน ภาระงาน และผู้ประเมินหลายคน (Panadero et al., 2013; ภูรินท์ เทพสถิต และกมลวรรณ ตังธนกานนท์, 2568)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูบริกที่มีการนำมาใช้และได้รับการศึกษาอย่างแพร่หลาย ได้แก่ รูบริกแบบองค์รวม (holistic rubrics) และรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ (analytic rubrics) (Brookhart, 2018; Jönsson, 2022) โดยรูบริกแบบองค์รวมมุ่งประเมินคุณภาพของผลงานในภาพรวม ซึ่งคำอธิบายในแต่ละระดับคะแนนจะสะท้อนคุณภาพขององค์ประกอบหลายด้านที่ควรปรากฏในผลงาน ในขณะที่รูบริกแบบแยกองค์ประกอบจะจำแนกการปฏิบัติงานออกเป็นองค์ประกอบย่อยและประเมินคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบแยกจากกัน ทำให้สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับที่ละเอียดชี้จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน จึงเหมาะสมกับการประเมินเพื่อพัฒนาในบริบทของการเรียนการสอนในชั้นเรียน

โมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์ (Many-Facet Rasch Measurement Partial Credit Model: MFRM-PCM) ใช้สำหรับการตรวจสอบเครื่องมือการประเมินที่มีหลายฟาเซต (facet) และมีการตรวจให้คะแนนมากกว่าสองค่า (polytomous) โดยฟาเซต หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการประเมิน เช่น นักเรียน ผู้ประเมิน และข้อรายการประเมิน ซึ่งโมเดล MFRM-PCM จะวิเคราะห์แต่ละฟาเซตอย่างเป็นอิสระ และข้อรายการประเมินแต่ละข้อไม่จำเป็นต้องมีระดับคะแนนที่เท่ากันก็ได้ (Eckes, 2015; Linacre, 2002; Linacre, 2023)

ในบริบทของรายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยเฉพาะเนื้อหาเรื่องโครโมโซมและสารพันธุกรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและซับซ้อน ผู้เรียนมักประสบปัญหาในการทำความเข้าใจในเนื้อหา หากขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมปฏิบัติการที่เหมาะสมควบคู่กับเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึกและพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการจำแนกประเภท (classifying skill) และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล (organizing data and communicating skill) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำแคริโอไทป์ โดยผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะการจำแนกประเภทในการสังเกตและระบุความเหมือนหรือความแตกต่างของโครโมโซม เพื่อจับคู่โครโมโซมคู่เหมือน (homologous chromosomes) ได้อย่างถูกต้อง และใช้ทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูลในการเปลี่ยนข้อมูลดิบจากภาพโครโมโซมที่กระจัดกระจาย นำมาจัดเรียงอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐานในการจัดทำแคริโอไทป์ นำไปสู่การแปลความหมายและสรุปฟีโนไทป์ (phenotype) เพื่อวินิจฉัยความผิดปกติทางพันธุกรรมหรือระบุเพศของสิ่งมีชีวิตได้อย่างแม่นยำ ดังนั้น การนำกิจกรรม Bug Karyotype จากโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ สาขาวิชาชีววิทยาและวิทยาศาสตร์สุขภาพ โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ มาปรับปรุงเป็นกิจกรรมปฏิบัติการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับโครโมโซม การจัดเรียงแคริโอไทป์และความแปรผันทางพันธุกรรมผ่านการลงมือทำจริง (โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์, 2566) จึงเอื้อต่อการประเมินภาคปฏิบัติและการประเมินตามสภาพจริง อย่างไรก็ตาม การนำกิจกรรมดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลจำเป็นต้องมีเครื่องมือวัดและประเมินผลที่ผ่านการออกแบบอย่างเป็นระบบ และได้รับการตรวจสอบคุณสมบัติทางจิตมิติอย่างเหมาะสม

จากความสำคัญดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภาระงานและเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมุ่งเน้นการประเมินภาคปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรและตัวชี้วัด ตลอดจนตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงและความเที่ยง และตรวจสอบคุณภาพของเกณฑ์การประเมินที่พัฒนาขึ้นด้วยโมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์ (Many-Facet Rasch Measurement Partial Credit Model: MFRM-PCM) โดยมีฟาเซตในการตรวจสอบ 3 ฟาเซต คือ นักเรียน ผู้ประเมิน และข้อรายการประเมิน เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

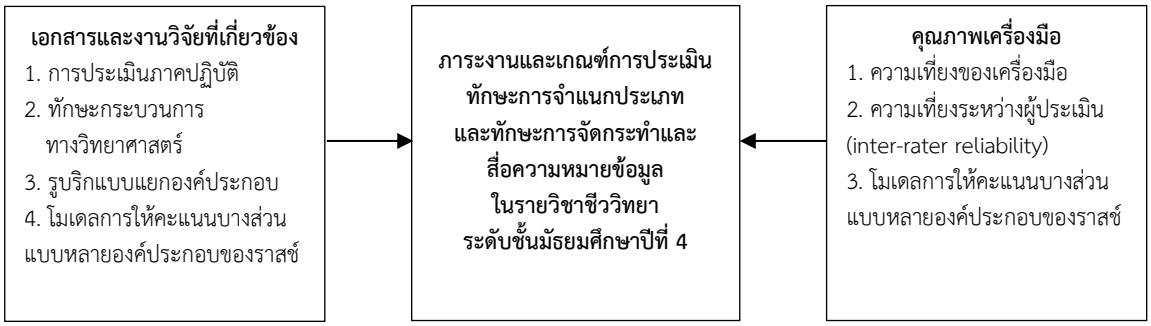
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาภาระงานสำหรับการประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อพัฒนาเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3. ตรวจสอบคุณภาพของเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้โมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ณ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 110 คน

ตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนในรายวิชาชีววิทยา จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องโครโมโซมและสารพันธุกรรม ผ่านกิจกรรม Bug Karyotype

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ภาระงานและแบบบันทึกผลกิจกรรม Bug karyotype 2) เกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ (analytic scoring rubric) สำหรับกิจกรรม Bug Karyotype ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความถูกต้องของการจัดทำแคริโอไทป์ การแปลผล และสรุปฟีโนไทป์ และการนำเสนอผลงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง โครโมโซมและสารพันธุกรรม รายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และกิจกรรม Bug karyotype จากเอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนแม่ข่ายโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครั้งที่ 2/2566 สาขาวิชาชีววิทยาและวิทยาศาสตร์สุขภาพ โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์
2. สร้างเกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ (analytic scoring rubric) โดยแบ่งประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความถูกต้องของการจัดทำแคริโอไทป์ การแปลผลและสรุปฟีโนไทป์ การออกแบบอินโฟกราฟิก และการนำเสนอผลงาน
3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงของเกณฑ์การประเมินกิจกรรม Bug karyotype โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 ท่าน
4. ปรับปรุงเกณฑ์การประเมินกิจกรรม Bug karyotype ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
5. นำเกณฑ์ในการประเมินกิจกรรม Bug karyotype ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปใช้ในการประเมิน โดยใช้ผู้ประเมินจำนวน 2 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) วิเคราะห์สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการกระจายของคะแนนการประเมินภาระงาน โดยใช้โปรแกรม jamovi 2) วิเคราะห์ความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (inter-rater reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient : ICC) และ 3) วิเคราะห์โดยใช้โมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์ (Many-Facet Rasch Measurement Partial Credit Model: MFRM-PCM)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ผลการพัฒนาภาระงานสำหรับการประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผู้วิจัยพัฒนาภาระงานสำหรับการประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล โดยพัฒนาภาระงานจำนวน 5 ข้อ ดังนี้

1.1 ให้นักเรียนจัดกลุ่ม กลุ่มละ 3-4 คน ศึกษาพันธุกรรมของแมลงชนิดหนึ่งจากเอกสารประกอบการเรียน

1.2 จัดทำแคริโอไทป์จากข้อมูลทางพันธุกรรมของแมลงที่กำหนดให้จำนวน 1 ตัว

1.3 เปรียบเทียบผลการทำแคริโอไทป์กับโครโมโซมปกติ

1.4 แปลผลและสรุปฟีโนไทป์ของแมลงที่ได้รับ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เพศ ปล้อง ลายที่ปีก หนวด จำนวนหัว ขนาดลำตัว

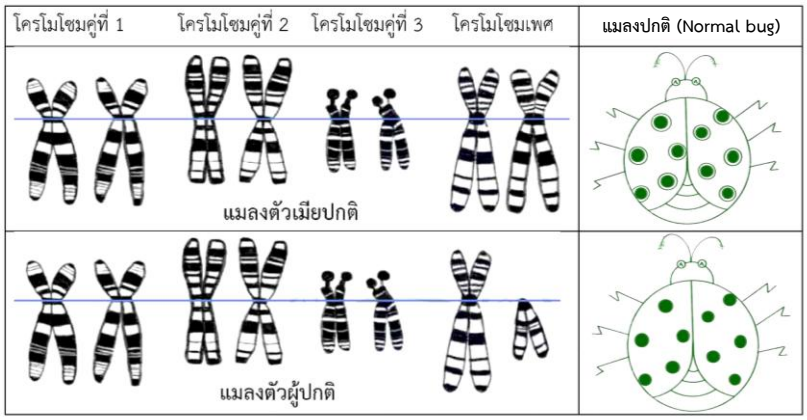
1.5 นำเสนอเนื้อหา ซึ่งประกอบด้วยชื่อแมลง (ความผิดปกติของแมลง) แคริโอไทป์ ฟีโนไทป์ และภาพแสดง ลักษณะของแมลง กลุ่มละไม่เกิน 3 นาที

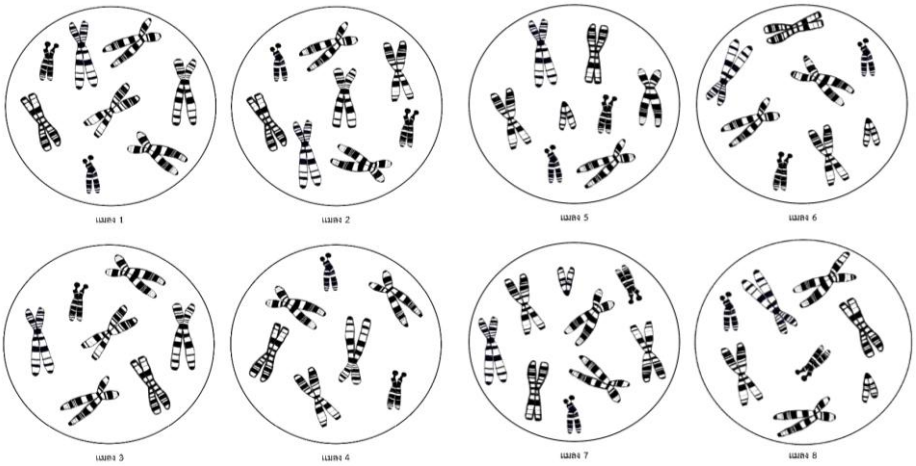
ภาระงานในกิจกรรมนี้ถูกออกแบบให้มีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่ต้องการวัด โดยภาระงานข้อที่ 2 เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของทักษะการจำแนกประเภท ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และจับคู่โครโมโซม ในขณะที่ภาระงานข้อที่ 2 3 4 และ 5 ทำหน้าที่สะท้อนทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ผ่านการจัดระเบียบแผนภาพแคริโอไทป์ การแปลผลและสรุปฟีโนไทป์ และการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยภาระงานและแบบบันทึกผลกิจกรรม Bug karyotype แสดงดังนี้

กิจกรรม Bug karyotype

1. ให้นักเรียนจัดกลุ่ม กลุ่มละ 3-4 คน ศึกษาพันธุกรรมของแมลงชนิดหนึ่งจากเอกสารประกอบการเรียน
2. จัดทำแคริโอไทป์จากข้อมูลทางพันธุกรรมของแมลงที่กำหนดให้จำนวน 1 ตัว
3. เปรียบเทียบผลการทำแคริโอไทป์กับโครโมโซมปกติ
4. แปลผลและสรุปฟีโนไทป์ของแมลงที่ได้รับ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เพศ ปล้อง ลายที่ปีก หนวด จำนวนหัว ขนาดลำตัว
5. นำเสนอเนื้อหา ซึ่งประกอบด้วยชื่อแมลง (ความผิดปกติของแมลง) แคริโอไทป์ ฟีโนไทป์ และภาพแสดงลักษณะของแมลง กลุ่มละไม่เกิน 3 นาที

ข้อมูล Karyotype ของแมลงที่ศึกษา

บันทึกผลกิจกรรม Bug karyotype

1. ชื่อแมลง : _____

2. ผลการจัดทำแคริโอไทป์

3. แมลงตัวนี้มีฟีโนไทป์ ดังนี้
   - 3.1 เพศ : _____
   - 3.2 ปล้อง : _____
   - 3.3 ลายที่ปีก : _____
   - 3.4 หนวด : _____
   - 3.5 จำนวนหัว : _____
   - 3.6 ขนาดลำตัว : _____

4. ภาพแสดงลักษณะของแมลง

2. ผลการพัฒนาเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผู้วิจัยพัฒนาเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูลด้วยรูปแบบของเกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ (analytic scoring rubric) สำหรับกิจกรรม Bug Karyotype ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความถูกต้องของการจัดทำแคริโอไทป์ 2) การแปลผลและสรุปฟีโนไทป์ และ 3) การนำเสนอผลงาน ดังตารางที่ 1 โดยมีการให้คะแนน 4 ระดับ คือ 0, 1, 2 และ 3 คะแนน

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินงาน Bug karyotype

ข้อรายการประเมิน	ระดับคะแนน			
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
1. ความถูกต้องของการจัดทำแคริโอไทป์ (7 คะแนน)				
1.1 การตัดและจับคู่โครโมโซม (ข้อรายการประเมินที่ 1)	ตัดและจับคู่โครโมโซมคู่เหมือนได้ถูกต้องครบถ้วนทั้ง 4 คู่	ตัดและจับคู่โครโมโซมคู่เหมือนได้ถูกต้อง 2-3 คู่	ตัดและจับคู่โครโมโซมคู่เหมือนได้ถูกต้องเพียง 1 คู่	ตัดและจับคู่โครโมโซมคู่เหมือนผิดพลาดทั้งหมด
1.2 การจัดเรียงลำดับโครโมโซม (ข้อรายการประเมินที่ 2)		จัดเรียงลำดับโครโมโซมตามขนาดและตำแหน่งเซนโทรเมียร์ได้ถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักการ	จัดเรียงลำดับโครโมโซมตามขนาดหรือตำแหน่งเซนโทรเมียร์ไม่ถูกต้อง	จัดเรียงลำดับโครโมโซมตามขนาดและตำแหน่งเซนโทรเมียร์ไม่ถูกต้องทั้ง 2 ประเด็น
1.3 การระบุโครโมโซมเพศ (ข้อรายการประเมินที่ 3)		ระบุคู่โครโมโซมเพศและจัดวางตามหลักการได้อย่างถูกต้อง	ระบุคู่โครโมโซมเพศหรือจัดวางไม่ถูกต้องตามหลักการ	ไม่สามารถระบุคู่โครโมโซมเพศและจัดวางตามหลักการไม่ถูกต้อง
2. การแปลผลและสรุปฟีโนไทป์ (4 คะแนน)				
2.1 การระบุเพศของแมลง (ข้อรายการประเมินที่ 4)			ระบุเพศของแมลงได้อย่างถูกต้อง	ระบุเพศของแมลงไม่ถูกต้อง
2.2 แปลผลฟีโนไทป์อื่น ๆ จากลักษณะโครโมโซมได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน 1) ปล้อง 2) ลายที่ปีก	แปลผลฟีโนไทป์ได้ถูกต้องทั้ง 5 ประเด็น	แปลผลฟีโนไทป์ได้ถูกต้อง 3-4 ประเด็น	แปลผลฟีโนไทป์ได้ถูกต้อง 1-2 ประเด็น	แปลผลฟีโนไทป์ไม่ถูกต้องทั้งหมด

ข้อรายการประเมิน	ระดับคะแนน			
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
3) ลักษณะหนวด 4) จำนวนหัว 5) ขนาดลำตัว (ข้อรายการประเมินที่ 5)				
3. การนำเสนอผลงาน (4 คะแนน)				
3.1 การใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ - แคริโอไทป์ - ฟีโนไทป์ - เซนโทรเมียร์ - ชื่อลักษณะความผิดปกติของแมลง (ข้อรายการประเมินที่ 6)		นำเสนอเนื้อหาได้ถูกต้อง ชัดเจน ใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ได้ถูกต้อง เหมาะสม	นำเสนอเนื้อหาโดยใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ไม่ถูกต้อง 1-2 คำ	นำเสนอเนื้อหาโดยใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ไม่ถูกต้องทั้งหมด
3.2 การนำเสนอ (ข้อรายการประเมินที่ 7)		พูดนำเสนอได้อย่างคล่องแคล่ว มีการกวาดสายตาไปยังผู้ฟัง และนำเสนอครบถ้วนภายในเวลาที่กำหนด	พูดนำเสนอไม่คล่องแคล่วหรือไม่มีการกวาดสายตาไปยังผู้ฟังหรือนำเสนอเกินเวลาที่กำหนด	พูดติดขัด ไม่มีการกวาดสายตาไปยังผู้ฟังและนำเสนอเกินเวลาที่กำหนด

3. ผลการวิเคราะห์สถิติบรรยายของการประเมินภาระงาน โดยใช้โปรแกรม jamovi

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติบรรยายของการประเมินภาระงาน

N	*M*	*SD*	Skewness	Kurtosis
16	27.0	1.83	-0.826	3.52

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติบรรยายของการประเมินภาระงาน พบว่า คะแนนจากการประเมินกิจกรรม Bug karyotype โดยผู้ประเมินจำนวน 2 คน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 27 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน (*M* = 27.0) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.83 (*SD* = 1.83) เมื่อพิจารณาการแจกแจงของข้อมูล พบว่า ค่าความเบ้ เท่ากับ -0.826 (Skewness = -0.826) แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีลักษณะเบ้ซ้าย (Negatively Skewed) ซึ่งหมายความว่า คะแนนส่วนใหญ่ของผู้เรียนกลุ่มนี้

อยู่ในเกณฑ์สูง สะท้อนให้เห็นว่าภาระงานอาจมีความยากง่ายอยู่ในระดับค่อนข้างง่ายสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้ หรือผู้เรียนส่วนใหญ่บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในระดับดี ค่าความโด่ง เท่ากับ 3.52 (Kurtosis = 3.52) แสดงว่าการแจกแจงเป็นแบบโด่งมาก สะท้อนให้เห็นว่าคะแนนของนักเรียนส่วนใหญ่มีการกระจายตัวน้อย หรือเกาะกลุ่มกันสูงบริเวณค่ากลาง ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้เรียนในกลุ่มนี้มีคุณลักษณะหรือความรู้ความสามารถที่ใกล้เคียงกัน

4. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของผลการประเมินภาระงานระหว่างผู้ประเมินด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient : ICC) โดยใช้โปรแกรม jamovi

ตารางที่ 3 ค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน

	ความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน	*p*
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน	0.70	0.006
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น	0.69	0.022

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (inter-rater reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient : ICC) ของผู้ประเมินจำนวน 2 คน พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันมีค่าเท่ากับ 0.70 (r_{xy} = 0.70, p = 0.006) แสดงว่าเกณฑ์การประเมินที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินอยู่ในระดับที่ใช้ได้ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น โดยใช้แบบจำลอง Two-way mixed effects, absolute agreement, multiple raters ตามแบบจำลองการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ภายในชั้นของ McGraw & Wong (1996) มีค่าเท่ากับ 0.69 (ICC = 0.69, p = 0.022) แสดงว่าความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินมีความสอดคล้องกันในระดับพอใช้

5. ผลการวิเคราะห์โมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์ (Many-Facet Rasch Measurement Partial Credit Model; MFRM-PCM) โดยใช้โปรแกรม Minifac64

ผลการวิเคราะห์โมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์ พบว่าข้อมูลไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับโมเดลราสช์ (probability = .9999) จำนวนระดับความแตกต่างขององค์ประกอบภายในฟาเซต เท่ากับ 3.52 (Strata = 3.52) และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .85 (Reliability = .85)

ผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถของนักเรียน (Student Measurement Report) พบว่า ค่าความเที่ยงในการวัดความสามารถนักเรียน (Reliability) เท่ากับ .66 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากจำนวนข้อรายการประเมินและกลุ่มตัวอย่างที่มีจำกัด นักเรียนส่วนใหญ่มีค่าความสามารถอยู่ในช่วง 1.57 ถึง 2.14 และพบนักเรียนจำนวน 2 คน ที่ได้คะแนนเต็ม

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของผู้ประเมิน (Rater Measurement Report) จำนวน 2 ท่าน พบว่า จำนวนระดับความแตกต่างขององค์ประกอบภายในฟาเซต เท่ากับ 2.85 (Strata = 2.85) และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .78 (Reliability = .78) ซึ่งแสดงว่า ผู้ประเมินทั้งสองท่านมีมาตรฐานความเข้มงวดในการให้คะแนนที่แตกต่างกัน โดยผู้ประเมินคนที่ 2 มีความเข้มงวดสูง ให้คะแนนเฉลี่ยแก่ผู้เรียน 1.88 คะแนน ส่วนผู้ประเมินคนที่ 1 มีความเข้มงวดต่ำ ให้คะแนนเฉลี่ยแก่ผู้เรียน 1.97 คะแนน การวิเคราะห์ความสอดคล้องภายใน (Intra-rater Consistency) พบว่า ผู้ประเมินทั้งสองท่านมีค่าสถิติความเหมาะสม (Fit Statistics) อยู่ในเกณฑ์ที่ดี โดยค่า Infit MnSq อยู่ระหว่าง 0.88 - 1.19 และค่า Outfit MnSq อยู่ระหว่าง 0.97 - 1.05 ซึ่งอยู่ใกล้เคียงค่าเกณฑ์มาตรฐาน แสดงให้เห็นว่าผู้ประเมินแต่ละท่านมีพฤติกรรมการให้คะแนนที่คงเส้นคงวา ไม่มีความแปรปรวนที่ผิดปกติ การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater Agreement) พบว่า ค่าความสอดคล้องของการให้คะแนนที่ตรงกัน (Exact Agreement) คิดเป็นร้อยละ 87.5 ซึ่งใกล้เคียงและต่ำกว่าค่าคาดหวังของโมเดล (Expected Agreement) ที่ร้อยละ 88.3 เพียงเล็กน้อย แสดงถึงความสอดคล้องในการประเมินที่ยอมรับได้

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของข้อรายการประเมิน (Item Measurement Report) จำนวน 7 ข้อ พบว่า จำนวนระดับความแตกต่างขององค์ประกอบภายในฟาเซต เท่ากับ 3.52 (Strata = 3.52) ข้อรายการประเมินมีค่าความเที่ยง เท่ากับ .85 (Reliability = .85) แสดงว่าชุดข้อรายการประเมินนี้สามารถจำแนกระดับความสามารถของผู้เรียนและความยากง่ายของข้อรายการประเมินได้อย่างน่าเชื่อถือ โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับความยากง่าย (Item Difficulty) มีความแตกต่างกัน โดยข้อที่ยากที่สุด คือ ข้อ 7 รองลงมา คือข้อ 6 ส่วนข้อที่ง่ายที่สุดคือข้อ 5 และข้อ 2 เนื่องจากข้อ 1 และข้อ 4 มีข้อมูลระบุว่าเป็น Minimum (Extreme Scores) ซึ่งหมายถึงนักเรียนทุกคนอาจได้คะแนนในระดับเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถคำนวณค่าความยากที่แท้จริงได้ และข้อรายการประเมินสองข้อนี้ไม่มีอำนาจจำแนกในกลุ่มตัวอย่างนี้ การวิเคราะห์ความเหมาะสมของข้อรายการประเมิน (Item Fit) พบว่า ข้อรายการประเมินส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับโมเดล ยกเว้นข้อ 5 และข้อ 2 ที่พบค่า Infit MnSq สูงกว่าเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ ข้อ 5 มีค่า Infit MnSq เท่ากับ 1.87 และข้อ 2 มีค่า Infit MnSq เท่ากับ 1.51 ซึ่งค่าที่สูงกว่า 1.5 บ่งชี้ว่าข้อรายการประเมินเหล่านี้มีความคลาดเคลื่อนหรือมีความไม่ชัดเจน ซึ่งผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันอาจตอบได้ไม่ตรงตามรูปแบบที่คาดการณ์ไว้

ผลการวิเคราะห์อคติหรือปฏิสัมพันธ์ (Bias/Interaction Analysis) พบว่า การตรวจสอบอคติระหว่างผู้ประเมินและข้อรายการประเมิน (Rater-Item Interaction) เพื่อดูว่าผู้ประเมินมีความลำเอียงในการให้คะแนนข้อใดข้อหนึ่งเป็นพิเศษหรือไม่ ผลปรากฏว่าค่า Chi-squared เท่ากับ 6.4 (df = 10) ค่าระดับนัยสำคัญ (Probability) เท่ากับ .78 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญ .05 จึงสรุปได้ว่าไม่มีอคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผู้ประเมินและข้อรายการประเมิน หมายความว่า ถึงแม้ผู้ประเมินคนที่ 2 จะมีความเข้มงวดมากกว่าผู้ประเมินคนที่ 1 แต่ความเข้มงวดนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกข้อรายการประเมิน ไม่มีการกดคะแนนหรือปล่อยคะแนนในข้อใดข้อหนึ่งอย่างผิดปกติ

จากการวิเคราะห์ MFRM-PCM พบว่า เกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยข้อรายการประเมินมีความเที่ยงสูง (Reliability = .87) สามารถจำแนกความยากง่ายได้ครอบคลุม แม้จะพบข้อรายการประเมินบางข้อที่มีค่าความคลาดเคลื่อนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ในส่วนของผู้ประเมิน พบว่า แม้จะมีระดับความเข้มงวดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผู้ประเมินทั้งสองท่านมีพฤติกรรมการให้คะแนนที่คงเส้นคงวา และไม่พบอคติปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประเมินกับข้อรายการประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .78) ส่งผลให้คะแนนที่ได้จากการประเมินมีความยุติธรรมและน่าเชื่อถือ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การพัฒนาภาระงานและเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องโครโมโซมและสารพันธุกรรม กิจกรรม Bug Karyotype พบว่า เครื่องมือมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และมีค่าความเที่ยงสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาเครื่องมือที่เป็นระบบ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง และเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านก่อนนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ส่งผลให้เกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และลักษณะการปฏิบัติที่ต้องการวัดอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินภาคปฏิบัติ และการประเมินตามสภาพจริง เน้นการวัดความสามารถของผู้เรียนจากการลงมือปฏิบัติงานที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง โดยการใช้เกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ ช่วยให้สามารถจำแนกและประเมินคุณภาพของทักษะแต่ละด้านได้อย่างชัดเจน การใช้เกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการให้คะแนน และเพิ่มความเที่ยงของการประเมิน (Brookhart, 2018; Jönsson, 2022) นอกจากนี้ การใช้เกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบยังเอื้อต่อการให้ข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการประเมินเพื่อการเรียนรู้

(assessment for learning) และช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดและการปฏิบัติของผู้เรียนในรายวิชาชีววิทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิเคราะห์อคติหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประเมินและข้อรายการประเมินด้วยโมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์ (MFRM-PCM) พบว่า ไม่ปรากฏอคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 = 6.40, df = 10, p = .78) แสดงให้เห็นว่าผู้ประเมินไม่มีความลำเอียงในการให้คะแนนข้อใดข้อหนึ่งเป็นพิเศษ แม้ว่าผู้ประเมินจะมีระดับความเข้มงวดแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างดังกล่าวเป็นไปอย่างสม่ำเสมอในทุกข้อรายการประเมิน ส่งผลให้คะแนนที่ได้มีความยุติธรรมและน่าเชื่อถือ และผลการวิเคราะห์ด้วยโมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์ (Many-Facet Rasch Measurement Partial Credit Model; MFRM-PCM) แสดงให้เห็นว่าเกณฑ์การประเมินทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ในรายวิชาชีววิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง (Reliability = .87) สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของเครื่องมือในการจำแนกระดับความสามารถของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Linacre (2002) ที่ระบุว่า โมเดล MFRM สามารถใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและความยุติธรรมของการให้คะแนนจากผู้ประเมินหลายคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะพบข้อรายการประเมินบางข้อที่มีค่าความคลาดเคลื่อนสูงกว่าเกณฑ์ แต่โดยภาพรวมยังไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเครื่องมือโดยรวม ในส่วนของผู้ประเมิน แม้จะพบความแตกต่างด้านระดับความเข้มงวดในการให้คะแนน แต่ผู้ประเมินทั้งสองมีความคงเส้นคงวาในการให้คะแนน และไม่พบอคติปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประเมินกับข้อรายการประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .78) แสดงให้เห็นว่าการใช้เกณฑ์การประเมินรูบริกแบบแยกองค์ประกอบร่วมกับการวิเคราะห์ด้วย MFRM-PCM ช่วยเพิ่มความยุติธรรมและความน่าเชื่อถือของการประเมินภาคปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูรินท์ เทพสถิต และกมลวรรณ ตังธนกานนท์ (2568) ซึ่งกล่าวว่า การพัฒนารูบริกผ่านการวิเคราะห์ด้วยโมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์และการปรับประสิทธิผลระดับคะแนน มีประโยชน์ในการช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับจำนวนระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมในกระบวนการพัฒนารูบริกได้ การพัฒนารูบริกผ่านการวิเคราะห์ด้วยโมเดลนี้ สามารถตรวจสอบความตรงและความเที่ยงผ่านการวิเคราะห์ฟาเซตที่เกี่ยวข้องกับการประเมินได้มากกว่า 2 ฟาเซต ซึ่งเหมาะสมกับการประเมินภาคปฏิบัติที่มีผู้ประเมินเข้ามาเกี่ยวข้องในการให้ผลการประเมิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลการประเมินที่ได้จากรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ และโมเดล MFRM-PCM ควรถูกส่งต่อถึงผู้เรียนในรูปแบบข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะในหัวข้อที่ผู้เรียนยังทำคะแนนได้ไม่ถึงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถพัฒนาทักษะในส่วนนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ครูผู้สอนสามารถนำหลักการออกแบบเครื่องมือประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) และกระบวนการตรวจสอบคุณภาพตามแนวทางของการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในหัวข้ออื่น ๆ รวมถึงสาระการเรียนรู้ที่หลากหลาย

1.3 สารสนเทศเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์ด้วยโมเดล MFRM-PCM บ่งชี้ถึงคุณภาพของเกณฑ์การให้คะแนนในระดับข้อรายการได้อย่างละเอียด สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงเกณฑ์การประเมินให้มีความชัดเจนและเป็นปรนัยมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนอันเกิดจากความลำเอียงของผู้ประเมิน (Rater Bias) พร้อมทั้งส่งเสริมความยุติธรรมและความเชื่อมั่นในระบบการวัดและประเมินผลระดับองค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ประเมินที่เป็นครูผู้สอนวิชาชีววิทยา สำหรับการวิจัยในระยะต่อไป ควรขยายผลสู่การศึกษาความเที่ยงของผู้เรียนในฐานะผู้ประเมินร่วม (Peer Rater) โดยประยุกต์ใช้โมเดล MFRM-PCM ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการให้ข้อมูลป้อนกลับระหว่างผู้เรียน (Peer Feedback) ให้มีความแม่นยำและครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.2 ควรต่อยอดการวิจัยสู่การพัฒนาเกณฑ์รูบริกแบบแยกองค์ประกอบเพื่อวัดทักษะทางวิทยาศาสตร์ขั้นสูง โดยประยุกต์ใช้โมเดล MFRM-PCM ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อให้มั่นใจว่าผลการประเมินสามารถสะท้อนสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน และปราศจากความลำเอียงจากปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมิน

เอกสารอ้างอิง

ภูรินท์ เทพสถิต และกมลวรรณ ตังธนกานนท์. (2568). โมเดลการให้คะแนนบางส่วนแบบหลายองค์ประกอบของราสช์และการปรับประสิทธิผลระดับคะแนนสำหรับรูบริก: แนวคิดและตัวอย่างการวิเคราะห์. *Journal of Education and Innovation, 27*(2), 336-351.

โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์. (2566). กิจกรรม Bug karyotype. ใน โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์, *การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนแม่ข่าย โครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครั้งที่ 2/2566* (น. 4-12).

Brookhart, S. M. (2018). Appropriate criteria: Key to effective rubrics. *Frontiers in Education, 3*, Article 22. https://doi.org/10.3389/feduc.2018.00022

Eckes, T. (2015). Introduction to Many-Facet Rasch Measurement. *Peter Lang*. DOI: 10.3726/b20875

Jönsson, A. (2022). Scoring rubrics. *Routledge*. https://doi.org/10.4324/9781138609877-REE2-1

Linacre, J. M. (2002). Understanding Rasch measurement: Optimizing rating scale category effectiveness. *Journal of Applied Measurement, 3*(1), 85-106.

Linacre, J. M. (2023). *A user guide to FACETS Rasch-Model Computer Programs Program Manual 3.87.0*. Winsteps Program Manual. https://www.winsteps.com/a/Facets-Manual.pdf#page=10.07

McGraw, K. O., & Wong, S. P. (1996). Forming inferences about some intraclass correlation coefficients. *Psychological Methods, 1*(1), 30–46. https://doi.org/10.1037/1082-989X.1.1.30

Panadero, E., Jonsson, A., & Strijbos, J. W. (2013). The use of scoring rubrics for formative assessment purposes revisited: A review. *Educational Research Review, 9*, 129–144. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2013.01.002

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมปัญญาประดิษฐ์

FACTORS AFFECTING ATTITUDES AND BEHAVIORAL INTENTION TO USE AI TECHNOLOGY FOR THE TRANSITION TO AN AI SOCIETY

ศิรวิชญ์ งามพันธุ์ดิศร[1*] ศิริญญา ศิริ[2] สวรรยา นามพรหม[3] รตา มหัทธนศักดิ์[4]
จิระ จิรานุภาพ[5] และเนาวนิตย์ สงคราม[6]
Sirawit Ngarmphandisorn[1*] Sirinya Siri[2] Sawanya Namprom[3] Rata Mahuttanasuk[4]
Jira Jiranuparp[5] and Noawanit Songkram[6]

[1-6]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1-6]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: Sirawit.engineer@gmail.com โทรศัพท์ 09 0814 7663

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ทางดิจิทัลด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) ที่ประกอบด้วย ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (Attitudes toward AI) และ ความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (Behavioral Intention to Use AI) เพื่อรองรับ "แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565 - 2570)" เพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้าน AI ให้กับประชาชนคนไทย โดยเครื่องมือมีค่าความตรงอยู่ที่ 1.00 และค่าความเที่ยงอยู่ที่ 0.933 โดยสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย จำนวน 164 คน

จากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยทั้ง 4 มีสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ต่อทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (ATT) ร้อยละ 51.8 และความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (BI) ร้อยละ 56.6 โดยพบว่า ปัจจัยด้านการประเมิน (EVA) และการใช้งาน (USE) ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อตัวแปรตามทั้งสองด้าน ในขณะที่ปัจจัยด้านการรับรู้ (AWA) ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะต่อความตั้งใจในการใช้งาน (BI) ส่วนปัจจัยด้านจริยธรรม (ETH) ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้งานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมทักษะการประเมินและการใช้งานจริงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความพร้อมสู่สังคมปัญญาประดิษฐ์

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ ปัจจัย ทัศนคติ ความตั้งใจ

Abstract

This research aimed to investigate factors affecting AI Literacy, comprising Attitudes toward AI (ATT) and Behavioral Intention to Use AI (BI), in alignment with the "National AI Action Plan for Development (2022–2027)" to enhance AI awareness among the Thai population. The research instrument exhibited a content validity index (CVI) of 1.00 and a reliability coefficient of 0.933. Data were collected from a sample of 164 individuals in Thailand.

The analysis revealed that the four factors could predict Attitudes toward AI (ATT) by 51.8% and Behavioral Intention to Use AI (BI) by 56.6%. The findings indicated that Evaluation of AI (EVA) and Usage of AI (USE) had statistically significant positive effects on both outcomes. Meanwhile, Awareness of AI (AWA) had a statistically significant positive effect only on Behavioral Intention (BI). Conversely, Ethics of AI (ETH) had no statistically significant effect on either attitudes or behavioral intention. These results suggest that promoting evaluation skills and practical usage are key mechanisms for establishing readiness for the transition to an AI society

Keywords: Artificial Intelligence, Factors, Attitudes, Behavioral Intention

บทนำ

ในโลกเทคโนโลยีพัฒนาอย่างเป็นพลวัต ทำให้ปัจจุบันเกิดเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของสังคม โดยแทรกซึมเข้าสู่วิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ ตั้งแต่กระบวนการสืบค้นข้อมูล การขอความช่วยเหลือ ไปจนถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมสื่อดิจิทัลผ่าน Generative AI ความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดนี้ส่งผลให้ประชากรทุกช่วงวัย ทั้งกลุ่มเยาวชน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ สามารถเข้าถึงและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างแพร่หลาย จนอาจกล่าวได้ว่าสังคมกำลังก้าวเข้าสู่ยุค AI อย่างเต็มรูปแบบ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว องค์กรชั้นนำระดับนานาชาติได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ นำไปสู่การบัญญัติสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่า “ความฉลาดรู้ทางดิจิทัลด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy)” ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเข้าใจ ใช้งาน และประเมินเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีวิจารณญาณและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บุคคลสามารถตัดสินใจและคัดกรองสารสนเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสม แนวคิดนี้

สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่ได้กำหนดกรอบสมรรถนะ AI Literacy สำหรับครูและผู้เรียน โดยเน้นย้ำว่าเป็นกุญแจสำคัญในการบ่มเพาะพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพในอนาคต

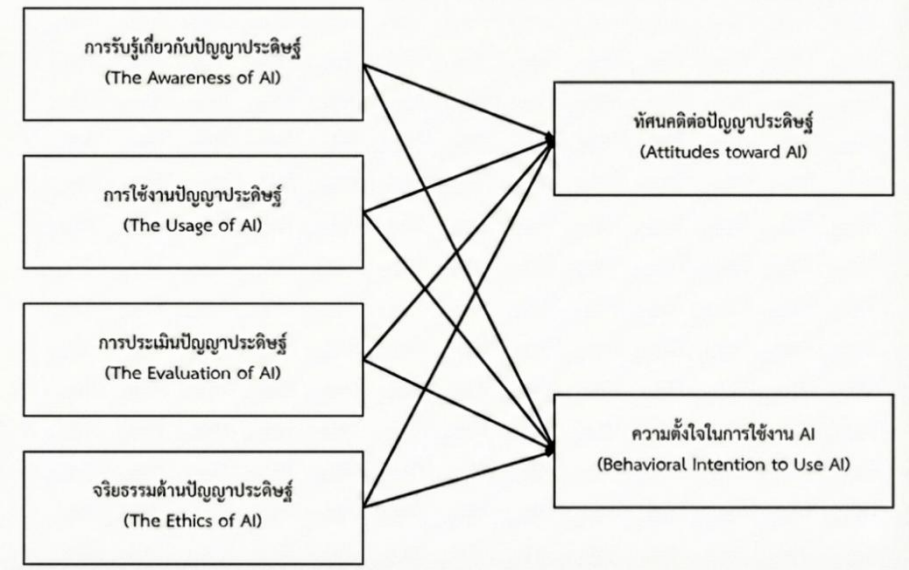
สำหรับประเทศไทย แม้ในปัจจุบันจะยังไม่มีกฎหมายบังคับใช้เกี่ยวกับมาตรฐาน AI Literacy เป็นการเฉพาะ แต่ภาครัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและกำหนดทิศทางผ่าน "แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565 - 2570)" ซึ่งระบุยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมกำลังคน และการสร้างความตระหนักรู้ด้าน AI ไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้เชิงลึกที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย ดังนั้น การศึกษา "ปัจจัยที่ส่งผลต่อ AI Literacy" จึงเป็นประเด็นวิจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ทราบถึงตัวแปรทำนายและพื้นฐานบริบทที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ด้าน AI ของประชากรไทย อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้พร้อมรับมือกับยุคสมัยแห่งปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในกลุ่มนักเรียน นิสิต/นักศึกษา พนักงานองค์กรเอกชนและข้าราชการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ทางดิจิทัลด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบหลักของความฉลาดรู้ด้าน AI ได้ 4 ปัจจัยสำคัญ (ณัฐพล บัวอุไร, 2568) ซึ่งเป็นตัวแปรต้นของการวิจัย ได้แก่ 1) การรับรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ 2) การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ 3) การประเมินปัญญาประดิษฐ์ และ 4) จริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 และตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความฉลาดรู้ทางดิจิทัลด้านปัญญาประดิษฐ์ 2) ความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (Guan et al., 2025; Kirişçi-Sarıkaya, 2025) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการประเมินเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีวิจารณญาณและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บุคคลสามารถตัดสินใจและคัดกรองสารสนเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถแสดงกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การรับรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (The Awareness of AI) หมายถึง ความสามารถในการระบุและเข้าใจเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการใช้งานแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับ AI โดยเป็นกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) ที่เกิดขึ้นก่อนการใช้เทคโนโลยีใดเทคโนโลยีหนึ่ง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Wang et al., 2025)

2. การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (The Usage of AI) หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี AI เพื่อทำภารกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จอย่างชำนาญ โดยเน้นในระดับปฏิบัติการ (Operational Level) ซึ่งสัมพันธ์กับทักษะการคิดเชิงคำนวณและการแก้ปัญหา (Guan et al., 2025)

3. การประเมินปัญญาประดิษฐ์ (The Evaluation of AI) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์ เลือกสรร และประเมินแอปพลิเคชัน AI รวมถึงผลลัพธ์ที่ได้จาก AI อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้มั่นใจในความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล (ณัฐพล บัวอุไร, 2568; Wang et al., 2025)

4. จริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ (The Ethics of AI) หมายถึง ความสามารถในการตระหนักถึงความรับผิดชอบและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี AI รวมถึงการเข้าใจและตัดสินประเด็นทางจริยธรรมอย่างถูกต้อง เพื่อให้มั่นใจว่า AI ถูกนำไปใช้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย (ณัฐพล บัวอุไร, 2568)

5. ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (Attitudes toward AI) หมายถึง การประเมินเชิงอัตวิสัยทางอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับ AI เช่น ChatGPT และ Sora ซึ่งสะท้อนความคิดเห็น ความรู้สึก และการตอบสนองทางอารมณ์ที่บุคคลมีต่อการใช้งานเทคโนโลยี AI (Li et al., 2025; Zhang et al., 2026)

6. ความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (Behavioral Intention to Use AI) หมายถึง ความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ หรือความมุ่งมั่นและแผนการของบุคคลที่จะนำเทคโนโลยี AI มาใช้ในการเรียนรู้ การทำงาน หรือในชีวิตประจำวัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงความพร้อมที่จะติดตามความก้าวหน้าและพัฒนาการของเทคโนโลยี AI อย่างต่อเนื่อง (Wang et al., 2025; Zhang et al., 2026)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ AI Literacy ในกลุ่มนักเรียน นิสิต/นักศึกษา พนักงานองค์กรเอกชน และข้าราชการ เนื่องจากในปัจจุบันความรู้และความเข้าใจถึง AI Literacy หรือความสามารถในการเข้าใจ การใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวิจารณญาณและมีประสิทธิภาพทำให้การใช้ AI ปัจจุบันมีความสำคัญอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากทุกคนสามารถเข้าถึงการใช้งาน AI ได้อย่างอิสระ แต่ทั้งนี้การใช้งาน AI ผู้ใช้งานควรมีวิจารณญาณในการใช้และตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย และข้อจำกัด ของ AI เพื่อให้การใช้งานมีประสิทธิภาพมากที่สุด

เมื่อได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย จึงได้มีการจัดทำเครื่องมือสำหรับสำรวจความฉลาดรู้ทางดิจิทัลด้านปัญญาประดิษฐ์ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ การเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ และส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) โดยใช้มาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 14 ข้อ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1 และได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้ค่าความตรง CVI (Content Validity Index) ซึ่งรับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน ได้ค่า CVI อยู่ที่ 1.00 และค่าความเที่ยง ผ่านการพิจารณาจากค่า Cronbach alpha ด้วยโปรแกรม SPSS version โดยใช้กลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 39 คน ได้ค่าความเที่ยง Cronbach alpha อยู่ที่ 0.933

ตารางที่ 1 แสดงข้อคำถามของแบบสำรวจเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy)

ปัจจัย	ข้อคำถาม
การรับรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (The Awareness of AI)	1. คุณสามารถแยกความแตกต่างระหว่างอุปกรณ์อัจฉริยะ เช่น smartphone, smartwatch, smart TV กับ AI ได้ 2. คุณสามารถระบุได้ว่าเทคโนโลยี AI ถูกนำไปใช้ในแอปพลิเคชันและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้

ปัจจัย	ข้อคำถาม
การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (The Usage of AI)	3. คุณสามารถใช้แอปพลิเคชันหรือผลิตภัณฑ์จาก AI เช่น Chat GPT เพื่อช่วยในการทำงานในชีวิตประจำวันได้อย่างคล่องแคล่ว 4. คุณมักจะพบว่าการเรียนรู้วิธีใช้แอปพลิเคชันหรือผลิตภัณฑ์จาก AI ใหม่ ๆ นั้นเป็นเรื่องง่าย 5. คุณใช้แอปพลิเคชันหรือผลิตภัณฑ์จาก AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน
การประเมินปัญญาประดิษฐ์ (The Evaluation of AI)	6. คุณสามารถเลือกแอปพลิเคชันหรือผลิตภัณฑ์ AI ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อใช้ในแต่ละงานที่แตกต่างกันได้ 7. คุณสามารถประเมินสมรรถนะและข้อจำกัดของการใช้งาน AI ได้ หลังจากที่ได้ใช้งานไประยะหนึ่ง
จริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ (The Ethics of AI)	8. คุณตระหนักถึงการใช้เทคโนโลยี AI ในทางมิชอบอยู่เสมอ 9. คุณปฏิบัติตามหลักการทางจริยธรรมเสมอในการใช้งานแอปพลิเคชันหรือผลิตภัณฑ์จาก AI
ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (Attitudes toward AI)	10. คุณคิดว่ามันเป็นเรื่องที่ฉลาดมากในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เช่น การตอบคำถาม, การสร้างรูปภาพ, การแต่งเพลง 11. คุณสนุกและเพลิดเพลินอย่างยิ่งกับความสะดวกสบายที่ได้จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI
ความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (Behavioral Intention to Use AI)	12. คุณจะติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี AI ที่คุณใช้อย่างต่อเนื่อง 13. คุณวางแผนที่จะใช้ AI เพื่อช่วยในการเรียนรู้และการทำงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต 14. คุณจะประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI เพื่อแก้ปัญหาที่พบเจอในชีวิตต่อไป

กลุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูล

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักเกณฑ์ของ Hair et al. (2010) ที่เสนอว่ากลุ่มตัวอย่างควรมีสัดส่วนอย่างน้อย 10 เท่าของจำนวนข้อคำถาม ซึ่งคำนวณจำนวนขั้นต่ำได้ 140 คน ทั้งนี้ จากการสำรวจได้รับข้อมูลตอบกลับที่สมบูรณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยนักเรียน จำนวน 82 คน นิสิต/นักศึกษา จำนวน 49 คน ข้าราชการ/ครู จำนวน 15 คน และพนักงานเอกชน/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 18 คน โดยการเก็บข้อมูลเป็นการส่งแบบสำรวจทางดิจิทัล เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการถดถอยพหุคูณแบบหลายตัวแปร (Multivariate Multiple Regression : MMR) ที่สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เพื่อทำนายผลลัพธ์หลายตัวแปรและพยากรณ์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้โปรแกรม Jamovi version 2.6.44 ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumptions) พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ และไม่พบปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ทั้งนี้ ในการนำเสนอผลการวิจัย เพื่อให้เห็นอิทธิพลของปัจจัยทำนายที่มีต่อตัวแปรตามแต่ละด้านอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอผลการวิเคราะห์จำแนกตามรายสมการ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 164 คน แสดงว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ จากแบบสอบถาม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษา และผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรตามดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 164 คน ได้แสดงข้อมูลดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลประชากร	ประเภท	จำนวน	สัดส่วน
เพศ	ชาย	71	43.3 %
	หญิง	87	53.0 %
	ไม่ระบุ	6	3.7 %
สถานภาพ	นักเรียน	82	50 %
	นิสิต/นักศึกษา	49	29.9 %
	ข้าราชการ/ครู	15	9.1 %
	พนักงานเอกชน/รัฐวิสาหกิจ	18	11.0 %
ความถี่ในการใช้ AI	ใช้ทุกวัน	47	28.7 %
	5 – 6 ครั้งต่อสัปดาห์	39	23.8 %
	3 – 4 ครั้งต่อสัปดาห์	38	23.2 %
	1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์	32	19.5 %
	ไม่ใช้เลย	8	4.9 %

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของตัวแปรที่ศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความฉลาดรู้ทางดิจิทัลด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า จริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ (ETH) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 รองลงมา คือ การรับรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AWA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 การประเมินปัญญาประดิษฐ์ (EVA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษา

นิยามศัพท์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความแปรปรวน (S.D.)
AWA	4.26	0.43
USE	4.20	0.45
EVA	4.21	0.45
ETH	4.33	0.60
ATT	4.10	0.68
BI	4.07	0.58

3. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาอำนาจในการพยากรณ์ของตัวแปรอิสระ (AWA, USE, EVA, ETH) ที่มีต่อตัวแปรตาม 2 ด้าน ได้แก่ ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (ATT) และความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (BI) ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยหลายตัวแปร (Multivariate Multiple Regression: MMR) ผลการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสถิติวิเคราะห์การถดถอยหลายตัวแปร

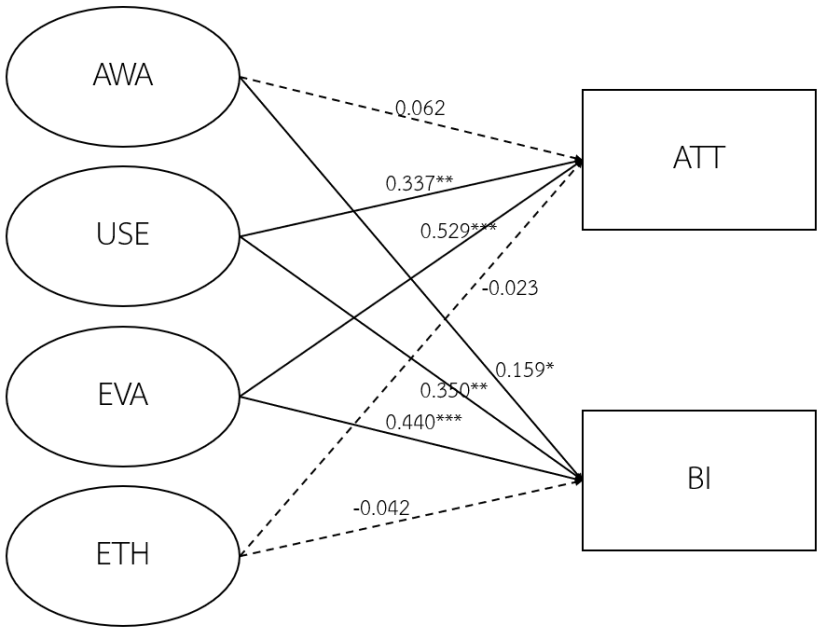
ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น	Estimate	β	P
ATT	AWA	0.062	0.052	0.491
ATT	USE	0.337	0.284	0.008 **
ATT	EVA	0.529	0.445	<.001 ***
ATT	ETH	-0.023	-0.022	0.786
BI	AWA	0.159	0.142	0.046*

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น	Estimate	β	P
BI	USE	0.350	0.317	0.002 **
BI	EVA	0.440	0.398	<.001 ***
BI	ETH	-0.042	-0.043	0.576
** p<0.05 ** p<0.01 *** p<0.001*				

จากตารางที่ 4 และการวิเคราะห์ข้อมูลสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Coefficient of determinant) สามารถสร้างสมการพยากรณ์ของตัวแปรตามทั้ง 2 ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (ATT) มีค่า R-squared อยู่ที่ 51.8 เปอร์เซ็นต์ มีสมการทำนาย $\hat{y}_{ATT} = 0.052_{AWA}+0.284_{USE}^{**}+0.445_{EVA}^{***}-0.022_{ETH}$

ปัจจัยที่ส่งผลถึงความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (BI) มีค่า R-squared อยู่ที่ 56.6 เปอร์เซ็นต์ มีสมการทำนาย $\hat{y}_{BI} = 0.142_{AWA}^{*}+0.317_{USE}^{**}+0.398_{EVA}^{***}-0.043_{ETH}$

** p<0.05 ** p<0.01 *** p<0.001*

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดล (แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย: Unstandardized Estimate)

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปราย ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมปัญญาประดิษฐ์ ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (ATT) คือ การประเมินปัญญาประดิษฐ์ (EVA) และการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (USE) ซึ่งมีความสอดคล้องที่ส่งผลในเชิงบวก สะท้อนให้เห็นว่าการเลือกใช้งาน AI ไม่ได้เป็นเพียงความต้องการส่วนบุคคล แต่ผู้ใช้สามารถที่จะประเมิน แยกแยะ และทำความเข้าใจการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงเข้าใจในข้อจำกัดของ AI สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li et al. (2025) ที่พบว่า ความฉลาดรู้ด้าน AI (AI Literacy) เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้ใช้งานในขณะเดียวกัน การรับรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AWA) และจริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ (ETH) ส่งผลต่อทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (ATT) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้งานมุ่งเน้นผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่ได้จาก AI มากกว่าความเข้าใจเกี่ยวกับระบบของ AI และการตระหนักรู้ด้านจริยธรรมการใช้ AI ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang et al. (2026) ที่ผู้ใช้งานมุ่งหวังผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้งาน AI เป็นสำคัญ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (BI) คือ การรับรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AWA) การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (USE) และการประเมินปัญญาประดิษฐ์ (EVA) ซึ่งมีความสอดคล้องที่ส่งผลในเชิงบวก สะท้อนถึงความต้องการของผู้ใช้งาน AI ควรจะต้องมีทักษะความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ การใช้งาน และการประเมิน AI หากขาดสิ่งเหล่านี้ผู้ใช้อาจส่งผลกระทบต่อการเลือกใช้งาน AI สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang et al. (2025) ที่พบว่า ความฉลาดรู้ด้าน AI เป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งาน AI อีกทั้งงานวิจัยของ Kirişçi-Sarıkaya (2025) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตและความรู้เท่าทันดิจิทัลเป็นตัวแปรทำนายสำคัญของการรู้เรื่อง AI ซึ่งนำไปสู่การใช้งานที่ยั่งยืน ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านจริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ (ETH) ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (BI) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำว่าผู้ใช้ยังคงเลือกใช้งาน AI โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์มากกว่าจะตระหนักรู้ด้านจริยธรรม เช่น ในกรณีของนักเรียน จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนใช้ AI ในการหาคำตอบและเชื่อ AI ในทันที นอกจากในชั้นเรียนแล้วนักเรียนมองว่าการใช้ Generative AI เพื่อความสนุก สามารถทำได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อมูลหรือภาพส่วนตัว ว่าจะถูกนำไปเป็นฐานข้อมูลให้ผู้อื่นสามารถดึงไปใช้ในที่สาธารณะได้โดยง่าย ทำให้ส่งผลกระทบในเชิงลบเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธ์ หรือกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act : PDPA) ได้เช่นกัน จะเห็นได้ว่านักเรียนสามารถเรียนรู้และใช้งาน AI ได้อย่างรวดเร็ว แม้ไม่ได้ถูกสอนจากโรงเรียน ดังนั้น การพัฒนาของ AI อย่างเป็นพลวัตทำให้นักเรียนขาดจริยธรรมในการใช้งาน AI โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังและส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงจริยธรรมทาง AI อย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (USE) และการประเมินปัญญาประดิษฐ์ (EVA) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้น ผู้จัดการฝึกอบรมหรือพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับ AI Literacy ควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้งานเครื่องมือ AI จริง ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จาก AI

1.2 ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AWA) และปัจจัยจริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ (ETH) ไม่ส่งผลต่อการใช้งาน AI ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง บุคคลมุ่งเน้นผลลัพธ์ในการใช้งาน AI ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องการฝึกอบรมหรือพัฒนาหลักสูตร ควรพิจารณาส่งเสริมปัจจัยดังกล่าว เพื่อป้องกันการนำ AI ไปใช้ในทางที่ผิดในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษา ไปยังกลุ่มประชากรในส่วนอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมกลุ่มประชากรมากยิ่งขึ้น

2.2 นอกจากองค์ประกอบด้าน AI Literacy แล้ว ในอนาคตอาจศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ความวิตกกังวลต่อเทคโนโลยี หรือ อิทธิพลทางสังคม เพื่อเพิ่มอำนาจในการพยากรณ์ความตั้งใจในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ ให้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมปัญญาประดิษฐ์" ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และการสนับสนุนจากภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน ที่กรุณาสละเวลาในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงและสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปจำนวน 164 ท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพล บัวอุไร. (2568). *การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจของความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.* วารสารการทดสอบและการประเมินทางการศึกษาระดับชาติ, 6(1), 39–62.

Guan, Y., Zhang, C., He, H., Zhang, W., Hu, Z., Bi, T., & Jin, X. (2025). *AI literacy predicts Computational thinking through multidimensional interactions among Chinese high school students.* Scientific Reports, 15, Article 33092.

Kirişçi-Sarıkaya, A. (2025). *Lifelong learning predicting artificial intelligence literacy: A hierarchical multiple linear regression analysis.* International Journal of Social Sciences and Education, 7(13), 455–482.

Li, R., Ouyang, S., & Lin, J. (2025). *Mediating effect of AI attitudes and AI literacy on the relationship between career self-efficacy and job-seeking anxiety.* BMC Psychology, 13, Article 454.

Wang, C., Wang, H., Li, Y., Dai, J., Gu, X., & Yu, T. (2025). *Factors influencing university students’ behavioral intention to use generative artificial intelligence: Integrating the theory of planned behavior and AI literacy.* International Journal of Human-Computer Interaction, 41(11), 6649–6671.

Zhang, L., Fang, C., Lin, H., Liang, G., & Luo, S. (2026). *Factors influencing attitudes and behavioral intentions toward GenAI in creative collaboration: A cross-cultural comparison via a hybrid multistage approach.* Thinking Skills and Creativity, 59, Article 102020.

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS TOWARDS AN INNOVATIVE ORGANIZATION UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHICHIT

ศิริพร เคียนยี่คิ้ว[1*] และทักษ์ อุดมรัตน์[2]
Siriporn Khianyikhio[1*] and Thak Udomrat[2]

[1,2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1,2]Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author, E-mail: siripornk67@nu.ac.th โทรศัพท์ 08 9959 8110

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยมีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 285 คน โดยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และครู จำนวน 264 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวม พบว่า ด้านบุคลากร มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมา ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ และด้านบรรยากาศองค์กร ตามลำดับ 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า ผู้บริหารควรปรับโครงสร้างให้ยืดหยุ่นและลดขั้นตอนควบคู่กับการจัดสรร

ทรัพยากรพัฒนาทักษะครูตามวิสัยทัศน์ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสร้างบรรยากาศปลอดภัยและวัฒนธรรมกล้าทดลองผ่านบทบาทโค้ช ใช้เทคโนโลยีสื่อสารรับฟังความเห็นรอบด้าน และขับเคลื่อนการเรียนรู้ร่วมกันผ่าน PLC และระบบพี่เลี้ยงที่เชื่อมโยงกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเพื่อสร้างนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การพัฒนาสถานศึกษา องค์กรนวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

Abstract

This research investigated 1) to study the priority needs for developing educational institutions into innovative organizations under the Secondary Educational Service Area Office Phichit and 2) to study guidelines for developing educational institutions into innovative organizations under the Secondary Educational Service Area Office Phichit. The study employed a two-phase research design. Phase 1 assessed priority needs through a survey of 285 participants, consisting of 21 school administrators and 264 teachers selected via stratified random sampling. Data collection utilized a five-point rating scale questionnaire, with analysis performed using mean, standard deviation, and priority needs ranking. Phase 2 involved the development of guidelines based on interviews with three experts, analyzed via content analysis.

The findings indicated that 1) the personnel dimension exhibited the highest priority need, followed by strategy and vision, and organizational climate, respectively; and 2) in response to these findings, the proposed guidelines recommend that administrators implement flexible structures and streamline operational processes while allocating resources for teacher skill development aligned with a student-centered vision. Furthermore, the study concludes that fostering a safe environment for experimentation through coaching, leveraging technology for communication, and driving collaborative learning via Professional Learning Communities (PLC) and mentoring systems linked to professional advancement are essential for establishing systematic innovation.

Keywords: Development of educational institutions, Innovative Organization, Secondary Educational Services Area Office

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการศึกษาที่ต้องปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและทำงานในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2019) ได้เน้นย้ำว่าการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียนที่ไม่ได้จำกัดเพียงแค่ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ทว่าการพัฒนาทักษะระดับสูงเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อสถานศึกษาเองสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องผ่านการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการนวัตกรรม รัฐบาลไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรมโดยกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่เน้นความจำเป็นในการพัฒนาภาคการศึกษาให้เป็นฐานสำคัญในการสร้างนวัตกรรม สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2567) ที่มุ่งส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาเพื่อต่อยอดให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

การพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมถือเป็นรากฐานสำคัญในการบรรลุพันธกิจหลักด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล ควบคู่กับการส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ความเป็นองค์กรนวัตกรรมยังเปรียบเสมือนกลไกขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษามีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาท้าทายในยุคปัจจุบันได้อย่างชาญฉลาดและมีประสิทธิผล (พยัต วุฒิรงค์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอินท์ชลิตา ปิติพันธุ์เลิศ และ ธนาธร สระบัว (2567) เกี่ยวกับปัจจัยการเป็นสถานศึกษานวัตกรรมโลกยุคใหม่ โดยพบว่า การที่สถานศึกษาจะเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร 2) วัฒนธรรมองค์การ 3) ระบบสนับสนุน 4) บรรยากาศองค์การ และส่งผลต่อการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม โดยจะบ่งชี้ถึงคุณลักษณะของความเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม 5 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และเป้าหมาย 2) โครงสร้าง 3) บุคลากร 4) การสื่อสาร 5) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรมีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาภายใต้นโยบายในการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยนวัตกรรมผ่านระบบ SPM PHICHIT 4Q Model และกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนโดยใช้สหวิทยาเขตเป็นฐาน แต่ผลการดำเนินงานจริงยังห่างไกลจากเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญ จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2567 พบว่า ใน 30 โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดมีเพียงร้อยละ 14.47 เท่านั้นที่ส่งผลงานนวัตกรรม ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ถึงร้อยละ 75.53 สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างครั้งใหญ่ระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง ประกอบกับผลการวิเคราะห์ SWOT

Analysis และการประเมินสถานภาพองค์กรยังชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษาจำนวนหนึ่งยังมีจุดอ่อนในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร, 2567) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนนโยบายนวัตกรรมในระดับสถานศึกษายังขาดความเป็นระบบและความต่อเนื่อง ซึ่งอาจเกิดจากหลายปัจจัย ทั้งความพร้อมของบุคลากร ทรัพยากรที่จำกัด กระบวนการบริหารจัดการ และวัฒนธรรมองค์กรที่ยังไม่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม

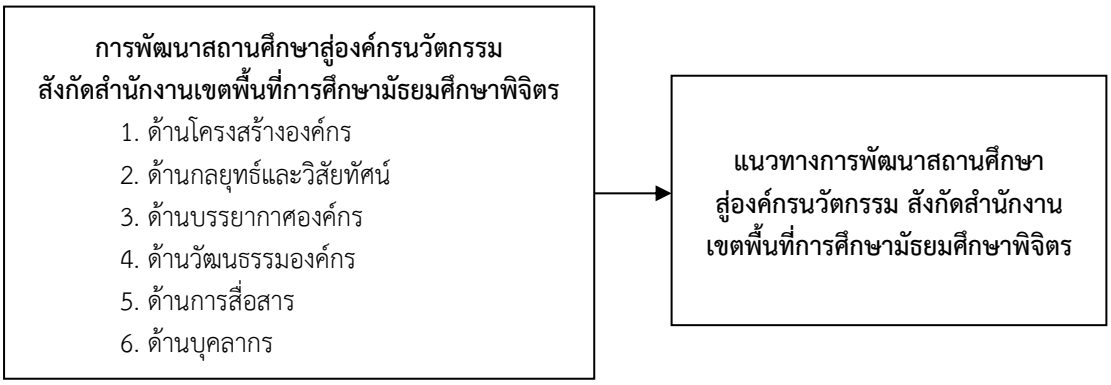
จากปัญหาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางไปใช้ในการการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ยังสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแนวทางสนับสนุนสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรมตามแนวคิดของ จิติมา วรรณศรี (2563), สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564), พยัต วุฒิรงค์ (2565), ศิวาวุฒิ รัตนะ (2566), อินท์ชลิตา ปิติพันธุ์เลิศ และธนาธร สระบัว (2567), Sherwood, Dennis (2001) และ Dawson & Andriopoulos (2017) ผู้วิจัยนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 30 โรงเรียน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 76 คน และครู จำนวน 936 คน รวมทั้งหมด 1,012 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 285 คน โดยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และครู จำนวน 264 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และวิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสหวิทยาเขต

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง สหวิทยาเขตและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างองค์กร 2) ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ 3) ด้านบรรยากาศองค์กร 4) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 5) ด้านการสื่อสาร 6) ด้านบุคลากร รวมทั้งหมด 25 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ชนิดตอบสนองรายคู่

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยคัดเลือกข้อคาถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ปรากฏว่าได้ข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ได้ รวมทั้งสิ้น 25 ข้อ พบว่า มีค่ารายข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้น นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .97

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรมโดยใช้วิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง (สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ความรู้ และความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารหรือด้านนวัตกรรม จำนวน 3 คน ได้โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้มาจากการวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม ในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 6 ด้าน ด้านละ 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 6 ข้อ

ผู้วิจัยสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และผลที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 แล้วพิจารณาเลือกด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้ง 6 ด้าน มาจัดทำเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ตารางที่ 1 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	อันดับ
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านโครงสร้างองค์กร	3.87	0.69	มาก	4.49	0.49	มาก	0.160	4
2	ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์	3.91	0.73	มาก	4.55	0.33	มากที่สุด	0.164	2
3	ด้านบรรยากาศองค์กร	3.91	0.75	มาก	4.55	0.37	มากที่สุด	0.163	3

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	อันดับ
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
4	ด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.11	0.59	มาก	4.54	0.35	มากที่สุด	0.103	6
5	ด้านการสื่อสาร	4.06	0.68	มาก	4.58	0.37	มากที่สุด	0.127	5
6	ด้านบุคลากร	3.96	0.92	มาก	4.61	0.42	มากที่สุด	0.165	1
	รวม	**3.97**	**0.65**	**มาก**	**4.55**	**0.34**	**มากที่สุด**	**0.147**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.97) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.06) และด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.96) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.61) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58) และด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์และด้านบรรยากาศองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55)

ส่วนการประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า ในภาพรวมเท่ากับ 0.147 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified}$ = 0.165) รองลงมา ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.164) และด้านบรรยากาศองค์กร($PNI_{modified}$ = 0.163) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ตารางที่ 2 แสดงแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ที่	การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม	แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม
1	**ด้านโครงสร้างองค์กร** การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ เช่น ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้,	1. ผู้บริหารสถานศึกษาปรับโครงสร้างโดยสร้างพื้นที่ทดลองหรือหน่วยงานเฉพาะกิจที่เปิดโอกาสให้ครูมารวมตัวกันทำงานโดยไม่ยึดติดกับรูปแบบที่เป็นทางการ

ที่	การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม	แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม
	ทีมพัฒนาหลักสูตรเชิงรุก, หรือชมรมคิดค้นนวัตกรรมของครู เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนและสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมภายในองค์กร	2. ผู้บริหารสถานศึกษาลดขั้นตอนการอนุมัติที่ยุ่งยากเพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงานเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และเทคโนโลยี 3. ผู้บริหารสถานศึกษาปรับโครงสร้างการบริหารงานบุคคล โดยจัดสรรเวลาเฉพาะสำหรับการระดมสมอง (Brainstorm) หรือการทำ PLC และจัดให้มีระบบพี่เลี้ยงจากผู้เชี่ยวชาญ
2	**ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์** วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายในการผลักดันให้องค์กรเป็นองค์กรนวัตกรรมและแนวทางในการนำไปปฏิบัติที่เห็นผลชัดเจน	1. ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นนวัตกรรมเพื่อการแก้ปัญหาของผู้เรียน 2. ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นงบประมาณไปที่การพัฒนาทักษะของครู โดยเฉพาะด้านดิจิทัลและกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์งาน 3. สำนักงานเขตพื้นที่จัดเวทีในระดับเขตพื้นที่ฯ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์
3	**ด้านบรรยากาศองค์กร** วิธีการจัดการหรือส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและรู้สึกว่าความคิดเห็นนั้นมีความหมาย	1. ผู้บริหารสถานศึกษาปรับบทบาทจากผู้สั่งการเป็นโค้ชที่สร้างความรู้สึกปลอดภัย ให้ครูกล้าแสดงความคิดเห็น โดยใช้เทคนิคการฟังอย่างลึกซึ้งและไม่ด่วนตัดสิน 2. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบการตอบรับความคิดเห็นเมื่อครูเสนอแนวคิดต้องมีการตอบสนองและอธิบายเหตุผล 3. ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศที่ยอมรับความแตกต่างทางความคิดและโต้แย้งด้วยเหตุผลทางวิชาการ
4	**ด้านวัฒนธรรมองค์กร** การกำหนดค่านิยมร่วมด้านการสร้างนวัตกรรมที่ครูและบุคลากรทุกคนยึดถือในการทำงานร่วมกัน	1. ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างวัฒนธรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยนวัตกรรมทุกชิ้นต้องเกิดจากความเข้าใจปัญหาของผู้เรียนและตอบโจทย์การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง 2. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมวัฒนธรรมกล้าทดลองและยอมรับความล้มเหลว 3. ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างผู้นำต้นแบบพร้อมทั้งมีการแสดงความยินดีกับความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การทำสิ่งใหม่กลายเป็นวิถีปกติขององค์กร
5	**ด้านการสื่อสาร** วิธีการหรือช่องทางที่ทำให้ครูและบุคลากรสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้ปกครอง ชุมชน	1. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการรับฟังความคิดเห็นและปัญหาจากผู้ปกครองและผู้เรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนานวัตกรรม 2. ผู้บริหารสถานศึกษาปรับเปลี่ยนรูปแบบการประชุมเป็นเวที

ที่	การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม	แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม
	หรือองค์กรภายนอก เพื่อใช้ในการออกแบบนวัตกรรมให้ตรงกับความต้องการขององค์กร	ระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อรับฟังความต้องการที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น 3. ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดใจรับฟังข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) จากชุมชนและผู้ปกครองเพื่อให้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นสามารถแก้ปัญหาได้
6	**ด้านบุคลากร** วิธีการหรือกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทำงานเป็นทีมและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเอง	1. ผู้บริหารสถานศึกษาขับเคลื่อนกระบวนการ PLC เพื่อแลกเปลี่ยนทักษะและสร้างนวัตกรรมร่วมกัน 2. ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เพื่อแบ่งปันเทคนิคหรือเครื่องมือใหม่ ๆ 3. ครูมีการพัฒนาตนเองให้เข้ากับข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) และใช้ระบบจับคู่ดูแล (Buddy) ระหว่างครูเพื่อถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า ด้านบุคลากร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด และด้านวัฒนธรรมองค์กร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด

1.1 ด้านบุคลากร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ แต่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านทักษะสมัยใหม่ ขาดกระบวนการทำงานเป็นทีม และทัศนคติที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมถึงขาดการเชื่อมโยงผลการปฏิบัติงานสู่ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ดังนั้น การเร่งยกระดับสมรรถนะและศักยภาพของบุคลากรจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของพยัต วุฒิรงค์ (2565) กล่าวว่า องค์การต้องสนับสนุนให้พนักงานมีการเรียนรู้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยการให้ความสำคัญกับคนในองค์การ การเลือกบุคลากรที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เข้าไปในองค์การ มีการฝึกอบรมทักษะและความรู้ใหม่ๆ มีการสร้างแรงจูงใจที่เน้นการยอมรับทางสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญพิมล พลสมบัติ และบุญชม ศรีสะอาด (2566) ได้วิจัยแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นองค์ประกอบขององค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 ด้านบุคลากร มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด

1.2 ด้านวัฒนธรรมองค์กร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีรากฐานค่านิยมร่วมที่เข้มแข็งในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อผู้เรียนตามระบบราชการ ส่งผลให้ช่องว่างการพัฒนามีน้อยกว่าด้านอื่น ประกอบกับมุมมองที่ว่าการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร

เป็นกระบวนการระยะยาวที่สืบเนื่องจากการพัฒนาความพร้อมของบุคลากรและระบบงาน จึงทำให้ระดับความจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินการด้านนี้ต่ำกว่าปัจจัยอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ จัตตุพรพงษ์ (2567) ได้วิจัยองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า องค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้านวัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด รองจากด้านระบบสารสนเทศ

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ควรพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม ดังนี้

2.1 ด้านโครงสร้างองค์กร พบว่า การปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมมุ่งเน้นการเพิ่มความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน จัดตั้งหน่วยงานนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการวางระบบบริหารงานบุคคลที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน ผ่านการจัดสรรเวลาสำหรับการระดมสมองและกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) รวมถึงการจัดระบบพี่เลี้ยงเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564) กล่าวว่า การปรับปรุงโครงสร้างองค์การให้เอื้อต่อการเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อส่งเสริมกิจกรรมที่สนับสนุนให้ครูและบุคลากรในการคิดค้นและสร้างนวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อินท์ชลิตา ปิติพันธุ์เลิศ และธนาธร สระบัว (2567) ได้วิจัยปัจจัยการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโลกยุคใหม่ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการกระจายอำนาจให้บุคลากรมีอำนาจหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดให้มีฝ่ายงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2.2 ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์โดยมุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่กับการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเร่งยกระดับสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและกระบวนการคิดเชิงออกแบบ นอกจากนี้ ยังมีการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดในการจัดเวทีวิชาการเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวช่วยสร้างบรรยากาศเชิงแข่งขัน กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว และยกระดับคุณภาพของนวัตกรรมให้เป็นที่ยอมรับและเกิดประสิทธิผลในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Sherwood (2001) กล่าวว่า องค์กรต้องมีวิสัยทัศน์ที่ประกาศเจตนารมณ์ในการมุ่งสู่นวัตกรรมอย่างชัดเจน เพื่อเป็นทิศทางร่วมกันของทุกคนในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวาวุฒิ รัตนะ (2566) ได้วิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การที่องค์การมีการกำหนดทิศทาง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์ที่ชัดเจนในทุกระดับ ซึ่งเป็นแนวทางให้สามารถพัฒนาองค์การสู่การเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ด้านบรรยากาศองค์กร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปรับเปลี่ยนบทบาทสู่การเป็นผู้นำที่มุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยทางจิตใจ ผ่านกระบวนการรับฟังอย่างลึกซึ้งและการสะท้อนข้อมูลย้อนกลับอย่างมีเหตุผล เพื่อให้บุคลากรตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง ควบคู่กับการส่งเสริมบรรยากาศที่เปิดกว้างต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการโดยยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การดำเนินการดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการขจัดความกังวลและสร้างความมั่นใจ ซึ่งเอื้อต่อการกล้าตัดสินใจริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพิมล พลสมบัติ และบุญชม ศรีสะอาด (2566) ได้วิจัยแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมปรับปรุง พัฒนา เสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของนวัตกรรม มีพื้นที่ให้บุคลากรแสดงความสามารถและศักยภาพของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงาน ยอมรับและเห็นประโยชน์จากความแตกต่างของบุคลากรในสถานศึกษา

2.4 ด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อนวัตกรรมมุ่งเน้นการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผลักดันให้นวัตกรรมเกิดจากการทำความเข้าใจและแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างแท้จริง ควบคู่กับการส่งเสริมค่านิยมที่เปิดกว้างต่อการทดลองและยอมรับความล้มเหลว ทั้งนี้ การที่ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นต้นแบบและให้การยกย่องความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ ขจัดความกังวล และเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่บุคลากร อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้การสร้างสรรค์นวัตกรรมกลายเป็นวิถีปฏิบัติปกติขององค์กรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ จิติมา วรรณศรี (2563) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรควรสร้างให้เป็นวิถีปฏิบัติในหน่วยงานซึ่งจะส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากร นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมใหม่อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรหทัย ภู่สวัสดิ์ (2565) ได้วิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากความกล้าคิด กล้าลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง บุคลากรภายในสถานศึกษายอมรับแนวทางและขั้นตอนการทำงานที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันจนเกิดเป็นวัฒนธรรมในสถานศึกษา

2.5 ด้านการสื่อสาร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนานวัตกรรม ควบคู่กับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานสู่การระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ความต้องการและทักษะที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การเปิดกว้างรับฟังข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยให้สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบโจทย์และแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ส่งผลให้ผลงานที่เกิดขึ้นได้รับการยอมรับและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับแนวคิดของ Dawson & Andriopoulos (2017) กล่าวว่าการสื่อสารในองค์กรแบบเปิด มีช่องทางสื่อสารที่หลากหลายระหว่างสมาชิกและทีมงาน

จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อเสนอใหม่ๆ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยนำมาใช้ในการสร้างสรรคสิ่งใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อินท์ชลิตา ปิติพันธุ์เลิศ และธนาธร สระบัว (2567) ได้วิจัยปัจจัยการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโลกยุคใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารองค์กรมีรูปแบบการสื่อสารที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและแอพพลิเคชั่นในการสื่อสารแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว

2.6 ด้านบุคลากร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ภายในเพื่อเป็นเวทีหลักในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรมร่วมกัน ควบคู่กับการนำระบบเพื่อนคู่คิดมาประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดทักษะระหว่างบุคลากร นอกจากนี้ ยังได้เชื่อมโยงแนวทางการพัฒนาตนเองเข้ากับข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการยกระดับสมรรถนะวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะที่หลากหลายและจำเป็นต่อการขับเคลื่อนนวัตกรรมของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564) กล่าวว่า การพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์ ฝึกการแก้ไขปัญหา ใช้เทคนิคและกระบวนการต่าง ๆ ในการกระตุ้นและพัฒนาความคิดด้านนวัตกรรม นำไปสู่ความสำเร็จขององค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพิมล พลสมบัติ และบุญชม ศรีสะอาด (2566) ได้วิจัยแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ได้เรียนรู้วิธีการกระบวนการทางด้านนวัตกรรม รวมทั้งมีการสร้างการเรียนรู้ ทักษะที่แตกต่าง และหลากหลายให้กับบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ครูและบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ควรพัฒนาตนเองโดยเชื่อมโยงกับข้อตกลงในการพัฒนางานผ่านการมีส่วนร่วมในกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานให้ยืดหยุ่นและจัดตั้งหน่วยงานด้านนวัตกรรม พร้อมทั้งปรับบทบาทเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม สนับสนุนทรัพยากรและสร้างความมั่นใจให้แก่บุคลากร

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรอย่างต่อเนื่องและกำหนดนโยบายการพัฒนานวัตกรรมให้ชัดเจน ควบคู่ไปกับการจัดเวทีวิชาการในระดับเขตพื้นที่ฯ และกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2.2 ควรศึกษาผลการนำแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรไปใช้ปฏิบัติจริงและนำมาปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิติมา วรรณศรี. (2563). *นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

พยัต วุฒิรงค์. (2565). *การจัดการนวัตกรรม : ทรัพยากร องค์การแห่งการเรียนรู้ และนวัตกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญพิมล พลสมบัติและบุญชม ศรีสะอาด. (2566). แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(2), 658-672.

ภัทรหทัย ภู่สวัสดิ์. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศิวาวุฒิ รัตนะ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา มศว,* 20(38), 31-38.

สมศักดิ์ จัตตุพรพงษ์. (2567). องค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารเซนต์จอห์น*, 27(41), 268-281.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2568*. พิจิตร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). *การบริหารสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา.* ตักสิลาการพิมพ์.

อินท์ชลิตา ปิติพันธุ์เลิศ และธนาธร สระบัว. (2567). ปัจจัยการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโลกยุคใหม่. *วารสารบริหารธุรกิจราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 1(3), 24–33.

Dawson, P. and Andriopoulos, C. (2017). *Managing Change, Creativity and Innovation* (3rd Ed.). SAGE.

Sherwood, Dennis. (2001). *Smart Things To Know About Innovation & Creativity*. Capstone Publishing Limited.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร
SYNTHESIS OF BUDDHIST ADMINISTRATIVE COMPONENTS FOR PERSONNEL MANAGEMENT

ศิริพร ปัญญายิ่ง[1*] ภูเบศ พวงแก้ว[2] ชูชีพ พุทธประเสริฐ[3] และณัฐิยา ตันตรานนท์[4]
Siriporn Punyaying[1*] Phubet Poungkaew[2] Choocheep Putthaprasert[3] and Nuttiya Tantranoon[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[1-4]Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: siriporn0819988590@gmail.com

บทคัดย่อ

การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร 2) เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร

วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ระยะ ระยะที่ 1 การสังเคราะห์หลักธรรมการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหารจากเอกสารงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 แหล่งภายในระยะเวลา 10 ปี และศึกษาพระราชบัญญัติการบริหารบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศึกษา พ.ศ. 2562 ระยะที่ 2 ตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลจำนวน 7 รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการบริหารงานบุคคลมากที่สุด และการศึกษาเนื้อหาการบริหารบุคคลของโรงเรียนสังกัดพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า มีทั้งหมด 6 หมวด ประกอบด้วย 1) การบริหารงานบุคคล 2) การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ 3) วินัยและการรักษาวินัย 4) การดำเนินการทางวินัย 5) การออกจากราชการ 6) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ ผลการตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร ผู้ให้ข้อมูลมีมติให้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ประกอบไปด้วย ทาน, ปิยวาจา, อัตถจริยา, สมานัตตตา และการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจาก ให้มี 4 หมวด คือ 1) วินัยและการรักษาวินัย 2) การดำเนินการทางวินัย 3) การออกจากราชการ 4) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ ใช้ในการบริหารงานบุคคลเพื่อการธำรงรักษาบุคลากร

คำสำคัญ: องค์ประกอบ การบริหางงานบุคคล พุทธบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

Abstract

Synthesis of Buddhist Administrative Components for Personnel Management. The objectives of this research were: 1) to synthesize the elements of Buddhist-based personnel administration, and 2) to validate and confirm these elements.

The research methodology was conducted in two phases. Phase 1 involved a synthesis of Buddhist principles for personnel administration from 15 domestic research sources published within the last 10 years, along with a study of the Personnel Administration Act for Phrapariyattidhamma Schools B.E. 2562 (2019). Phase 2 focused on validating and confirming the synthesized elements through an evaluation by 7 experts.

The findings revealed that *Sangahavatthu IV* (The Four Bases of Sympathy) was the most frequently utilized principle in personnel administration. Furthermore, the analysis of personnel administration for Phrapariyattidhamma schools (General Education Department) identified six initial categories: 1) Personnel Administration, 2) Performance Enhancement Development, 3) Discipline and Disciplinary Maintenance, 4) Disciplinary Procedures, 5) Termination of Service, and 6) Appeals and Grievances. Following the validation and confirmation process, the experts reached a consensus to integrate *Sangahavatthu IV* consisting of *Dana*, *Piyavaca*, *Atthacariya*, and *Samanattata* with four specific administrative categories: 1) Discipline and Disciplinary Maintenance, 2) Disciplinary Procedures, 3) Termination of Service, and 4) Appeals and Grievances. These integrated elements serve as the framework for personnel administration to ensure personnel retention.

Keywords: Components, Personnel Management, Buddhist Administration, Pariyattidhamma School (General Education Division)

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้ประเทศ การขับเคลื่อนสถานศึกษาที่มีคุณภาพย่อมส่งผลต่อผู้เรียนที่มีคุณภาพ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์มีทักษะคุณธรรม และมีบุคลากรที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของผู้เรียนและสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยการนำวิธีการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ วินัย ภูมิสุข

(2562) ที่กล่าวว่า การที่จะทำให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเกิดขึ้นอย่างได้ผลจริงในบริบทของสังคมไทยจะต้องกลับไปสู่รากฐานดั้งเดิมของเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

ในขณะเดียวกันที่นักวิชาการหลายท่านนำศาสตร์ทางตะวันออก หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มุมหนึ่งของการศึกษาก็มีการจัดการศึกษารูปแบบการศึกษาทางธรรม และมีการยกระดับขึ้นอย่างเป็นระบบในปัจจุบันด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ ส่วนการบริหารบุคคลมีบันทึกอยู่ 6 หมวด ได้แก่ การบริหารบุคคล, การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพ, วินัยและการรักษาวินัย, การดำเนินการทางวินัย, การออกจากงาน และการอุทธรณ์การร้องทุกข์ พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม (2562)

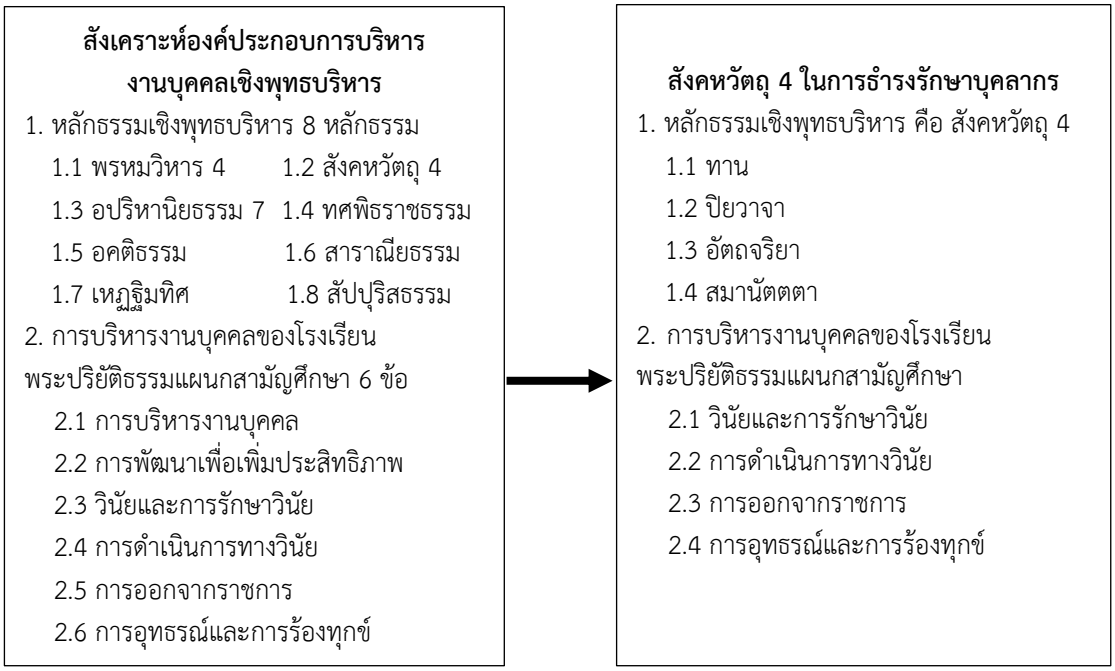
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีบริบทเฉพาะภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 แต่ด้วยการเริ่มบังคับใช้พระราชบัญญัติใหม่ จึงทำให้การบริหารงานบุคคลบางส่วนที่ยังไม่ชัดเจน จากข้อมูลการสอบถามเบื่อต้นพบว่า ปัจจุบันมีบุคลากรทางการศึกษาจำนวนมากที่มีสถานะเป็น "เจ้าหน้าที่นอกกรอบ" จากเกณฑ์อัตราครู 1 รูป/คนต่อนักเรียน 20 รูป และจากสถิติจำนวนนักเรียนที่ลดลง ส่งผลให้จำนวนครูลดลง ทำให้ครูนอกกรอบเกิดปัญหาขาดรายได้, ความมั่นคงในอาชีพ, รวมถึงขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ พระมหาเกรียงไกร ฐิตวีโร (2565) ที่กล่าวถึงผู้บริหารว่าต้องใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้ในการบริหารเพื่อครองใจของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีขวัญกำลังใจและสนองงานได้เต็มที่ และไม่มีอคติ ลำเอียง มีความเสมอภาค

จากที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารงานบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีความเฉพาะว่าควรประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง และนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร
2. เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักธรรมการบริหารบุคคล : หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย

ทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของ การให้ความรู้ การให้อภัย การให้โอกาส และการให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม

ปิยวิจา หมายถึง การสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ เป็นจริง เป็นประโยชน์ และชื่นชมเมื่อบุคลากรทำความดีหรือประสบความสำเร็จการสื่อสารที่ชัดเจนและให้เกียรติ

อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูล ส่งเสริมความสำเร็จ และแสดงออกถึงความมีน้ำใจ และความพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

สามานัตตตา หมายถึง ความเสมอภาค ความยุติธรรม การวางตัวเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติและปฏิบัติต่อพนักงานทุกคนภายใต้กฎระเบียบเดียวกัน ให้รางวัลและลงโทษอย่างเป็นธรรมตามผลงานและความผิด ไม่ลำเอียง

2. การบริหางงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หมายถึง วินัยและการรักษาวินัย, การดำเนินการทางวินัย, การออกจากราชการ, การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

3. การบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหาร หมายถึง การนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาใช้ร่วมกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Design) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 2 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 สังเคราะห์หลักธรรมการบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหาร จากเอกสารงานวิจัย จำนวน 15 แหล่ง และศึกษาพระราชบัญญัติการบริหารบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศึกษา พ.ศ. 2562 วันที่ 20 สิงหาคม 2568

เก็บรวบรวมข้อมูล

ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบหลักธรรมเชิงพุทธบริหาร

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ความถี่, ค่าร้อยละ, สังเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 ตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมทั้งหมด 7 รูป/คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนมีประสบการณ์บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 รูป
2. อาจารย์มหาวิทยาลัยสาขาการบริหารการศึกษามีประสบการณ์สอนมาอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 1 ท่าน
3. เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 ท่าน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขต 5 จำนวน 1 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อนัดนัดหมายผู้ให้ข้อมูล
2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอเชิญผู้ให้ข้อมูล ในการสนทนากลุ่ม วันที่ 8 ธันวาคม 2568 เวลา 13.00 น-16.00 น. ณ ห้องประชุมบัณฑิต 3 (ชั้น 13) อาคารราชภัฏ เฉลิมพระเกียรติ (อาคาร 27) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พร้อมชี้แจงและแนบเอกสารตารางข้อมูลการสังเคราะห์การบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาล่วงหน้าก่อนการสนทนากลุ่ม
3. ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร ทำหน้าที่ดำเนินการสนทนากลุ่มวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร ในระหว่างการดำเนินการสนทนากลุ่มผู้วิจัยทำหน้าที่บันทึกผลการ สนทนากลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

3.1 ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มชี้แจงจุดประสงค์และประเด็นการตรวจสอบองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหารให้กับที่ประชุม ทั้งนำเสนอผลการศึกษาการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร

3.2 ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิร่วมในการตรวจสอบและวิพากษ์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหารตามประเด็นการสนทนากลุ่ม

3.3 ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มและผู้ให้ข้อมูลร่วมกันสรุปผลการตรวจสอบและวิพากษ์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหารในประเด็นต่าง ๆ พร้อมสรุปมติในที่ประชุม เพื่อให้ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อนำองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหารไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ค่าร้อยละ, วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา

ผลการวิจัย

การสังเคราะห์หลักธรรมการบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหาร และผลการศึกษาพระราชบัญญัติการบริหารบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศึกษา พ.ศ. 2562

ตารางที่ 1 สังเคราะห์หลักธรรมการบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหาร

หลักธรรม เชิงพุทธบริหาร	1.ฉันทิพย์ จำเดิมเผด็จศึก (2562)	2.วินัย ภูมีสุข (2562)	3.พระสมุห์กฤติพิสิฐ กิตติธมโม (2563)	4.เมตตา เจริญโพธิ์ (2563)	5.ธีรภัทร ภักดี (2564)	6.นนทัฐศิริ แก้วแจ้ง (2564)	7.ธัญญลักษณ์ ด่วนชะเอม (2565)	8.พระธนพร คุณสมุปปันโน (อาคะนิช) (2565)	9.เอกลักษณ์ เพ็งพรหม (2565)	10.ณัฐเพ็ญ ทันโน (2566)	11.ศรัยณภัทร เสาวรา (2566)	12.นิรมล คาบเงิน (2566)	13.ประมล สอนสุภาพ (2566)	14.พระมหาเกรียงไกร ฐิตวีโร (2566)	15.พระครูศรีธรรมวิเทศ (2567)	ความถี่(15)	ร้อยละ(100)
พรหมวิหาร 4		✓							✓					✓		3	20
สังคหวัตถุ4				✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓		8	53
อปริหานิยธรรม 7														✓		1	6
ทศพิธราชธรรม										✓				✓		2	13
อคติธรรม			✓											✓		2	13
สาราณียธรรม														✓		1	6
เหฏฐิมทิศ														✓		1	6
สัปปุริสธรรม 7	✓											✓			✓	3	20

หมายเหตุ: ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก หลักธรรมเชิงพุทธบริหารต้องสอดคล้องความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไปมาใช้เป็นองค์ประกอบ

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักธรรมที่ผ่านเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกต้องสอดคล้องที่ความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไปมาใช้เป็นองค์ประกอบ ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 ร้อยละ 53 ประกอบด้วย ทาน, ปิยวาจา, อัตถจริยา, สมานัตตตา และการบริหารบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีทั้งหมด 6 หมวด ประกอบด้วย 1) การบริหารงานบุคคล 2) การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ 3) วินัยและการรักษาวินัย 4) การดำเนินการทางวินัย 5) การออกจากราชการ 6) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

ตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร

ตารางที่ 2 ตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร

องค์ประกอบการบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหาร	ถูกต้อง	เหมาะสม
	100	100
ทาน : การให้วัตถุสิ่งของ การให้ความรู้ การให้อภัย การให้โอกาส และการให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม		
1.1 ทานในเรื่องวินัยและการรักษาวินัย	100	100
1.2 ทานในเรื่องการดำเนินการทางวินัย	100	100
1.3 ทานในเรื่องการออกจากราชการ	100	100
1.4 ทานในเรื่องการอุทธรณ์และการร้องทุกข์	100	100
ปิยวาจา : การสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ เป็นจริง เป็นประโยชน์ และชื่นชมเมื่อบุคลากรทำความดีหรือประสบความสำเร็จการสื่อสารที่ชัดเจนและให้เกียรติ		
2.1 ปิยวาจาในเรื่องวินัยและการรักษาวินัย	100	100
2.2 ปิยวาจาในเรื่องการดำเนินการทางวินัย	100	100
2.3 ปิยวาจาในเรื่องการออกจากราชการ	100	100
2.4 ปิยวาจาในเรื่องการอุทธรณ์และการร้องทุกข์	100	100
3. อัตถจริยา :การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูล ส่งเสริมความสำเร็จ และแสดงออกถึงความมีน้ำใจ และความพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน		
3.1 อัตถจริยาในเรื่องวินัยและการรักษาวินัย	100	100
3.2 อัตถจริยาในเรื่องการดำเนินการทางวินัย	100	100
3.3 อัตถจริยาในเรื่องการออกจากราชการ	100	100
3.4 อัตถจริยาในเรื่องการอุทธรณ์และการร้องทุกข์	100	100
4. สมานัตตตา :ความเสมอภาค ความยุติธรรม การวางตัวเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติต่อพนักงานทุกคนภายใต้กฎระเบียบเดียวกัน ให้รางวัลและลงโทษอย่างเป็นธรรมตามผลงานและความผิด ไม่ลำเอียง		
4.1 สมานัตตตาในเรื่องวินัยและการรักษาวินัย	100	100
4.2 สมานัตตตาในเรื่องการดำเนินการทางวินัย	100	100

องค์ประกอบการบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหาร	ถูกต้อง	เหมาะสม
	100	100
4.3 สมานัตตตาในเรื่องการออกจากราชการ	100	100
4.4 สมานัตตตาในเรื่องการอุทธรณ์และการร้องทุกข์	100	100

หมายเหตุ: ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก หลักธรรมเชิงพุทธบริหารต้องสอดคล้องความถี่ร้อยละ 80 ขึ้นไป มาใช้เป็นองค์ประกอบ

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีมติเห็นชอบให้ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 คิดเป็นร้อยละ 100 ในการบริหารบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย ทาน, ปิยวาจา, อัตถจริยา, สมานัตตตา และหลักการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจาก 6 หมวด ให้เหลือ 4 หมวด คือ 1) วินัยและการรักษาวินัย 2) การดำเนินการทางวินัย 3) การออกจากราชการ 4) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ คิดเป็นร้อยละ 100 ให้นำมาใช้ในการบริหารบุคคลเพื่อการธำรงรักษาบุคลากร

สรุปผลการวิจัย

การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร ตามวัตถุประสงค์

จากการสังเคราะห์งานวิจัยและศึกษาเอกสารงานบริหารบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เหมาะเป็นหลักธรรมที่ใช้ในการบนริหารงานบุคคล และการบริหารบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีทั้งหมด 6 หมวด ประกอบด้วย 1) การบริหารงานบุคคล 2) การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ 3) วินัยและการรักษาวินัย 4) การดำเนินการทางวินัย 5) การออกจากราชการ 6) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

จากการตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร ผู้ให้ข้อมูลมีมติให้หลักธรรมสังคหวัตุ 4 ประกอบไปด้วย ทาน, ปิยวาจา, อัตถจริยา, สมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการบริหารบุคคล และการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้ใช้ 4 หมวด คือ 1) วินัยและการรักษาวินัย 2) การดำเนินการทางวินัย 3) การออกจากราชการ 4) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ เป็นองค์ประกอบในการธำรงรักษาบุคลากร

อภิปรายผล

การอภิปรายผลผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร ผู้วิจัยขออภิปรายผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมในการบริหารบุคคล หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่นิยมนำมาใช้ในการบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหารมากที่สุด สอดคล้องกับ

นนัฐศิริ แก้วแจ้ว (2566) กล่าวว่าหลักสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลประสานจิตใจ และจากการศึกษาหลักการศึกษาการบริหารบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั้งหมด 6 หมวด ประกอบด้วย การบริหารงานบุคคล, การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ, วินัยและการรักษาวินัย, การดำเนินการทางวินัย, การออกจากราชการ, การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ ถือเป็นการบริหารบุคคลที่ครอบคลุมทั้งหมดที่ใช้ในการบริหารบุคคลในขณะนี้ ซึ่งอาจจะแตกต่างจากสถานศึกษาอื่น พระราชบัญญัติ การศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 (2562) ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีบุคลากรทั้งพระภิกษุและฆราวาสที่ทำงานร่วมกัน

การตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหาร จากมติผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ให้องค์ประกอบการบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหาร ประกอบด้วย หลักธรรมสังคหวัตุ 4 ได้แก่ ทาน, ปิยวาจา, อัตถจริยา, สมานัตตตา เพราะหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ถือเป็นหลักธรรมที่ใช้สำหรับยึดเหนี่ยวใจคน เพราะเมื่อใจเขาอยู่งานก็จะออกมาดีโดยไม่ต้องบังคับ และบุคลากรก็จะผูกพันกับองค์กรระยะยาว ส่วนหลักการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้ใช้ 4 หมวด ได้แก่ วินัยและการรักษาวินัย, การดำเนินการทางวินัย, การออกจากราชการ, การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ หากนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ร่วมกับหลักการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในการบริหารสถานศึกษา จะทำให้สถานศึกษาพัฒนายิ่งขึ้น และถือเป็นการธำรงรักษาบุคลากรที่ตรงกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับหลักการของพระมหาเกรียงไกร ฐิตวีโร (2566) ที่กล่าวว่า การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ผ่านผู้บริหารที่ครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่มีอคติ ไม่ลำเอียง มีความเสมอภาค และบุคลาการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำองค์ประกอบไปศึกษาปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาการบริหารบุคคลเชิงพุทธบริหารต่อไป
2. ควรพัฒนากระบวนทัศน์การบริหารงานบุคคลเชิงพุทธบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ฉัณทิพย์ จำเดิมเผด็จศึก และณัฏฐิพล ปูรานิธี. (2562). การจัดการความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธ. *วาสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7*(2), 263. https://so02.tci-thaijo.org

ณัฐนพิน ทินโน, บุญมี ก่อบุญ และวาโร เพ็งสวัสดิ์. (2566). การใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, *17*(3), 126-130. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sskrujournal/article/view/264651

ตรัยณภรัท เสาวรา. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1*(3), 6-7. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/article/view/496

ธัญญลักษณ์ ต่วนชะเอม, พระราชวชิรเมธี, ประเทือง ภูมิภัทราคม, และวรกฤต เถื่อนช้าง. (2565). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ, 5*(2), 178-179. https://doi.org/10.14456/jra.2022.41

ธีรภัทร ภักดี, กษมา ศรีสุวรรณ และพระมหาสุพจน์ สุเมโธ. (2565). แนวทางการบริหารบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 8*(2), 274-280. https://so03.tci-haijo.org/index.php/human/article/view/258052

นนัฐศิริ แก้วแจ้ง และพระมหาธำรงค์ ฐิตปุญโญ. (2566). การบริหารงานบุคคลเชิงบูรณาการหลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2. *วารสารบัณฑิตศาส์น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, *21*(1), 321-327. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mgsj/article/view/268611

นิลวรรณ วัฒนา. (2566). กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารการศึกษาแห่งอนาคต. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20*(39), 38. https://ejournals.swu.ac.th/index.php/EAJ/article/view/15959

ประมวล สอนสุภาพ, พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ และพระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร. (2566). การบริหารบุคคลในยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, *3*(2), 123-126. https://ojs.mbu.ac.th/index.php/RJGE/article/view/2204/1410

พระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปณฺโณภาโส), พระครูศรีปริยัตยาภิมณฑ์ (นพพล เขมนโร) และวันชัย พวยไพบูลย์. (2567). *การบริหารงานบุคคลด้วยหลักพุทธธรรม. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, *7*(3), 192-193. https://so03.tcithaijo.org/index.php/human/article/view/258052

พระธนพร คุณสมฺปนฺโน (อาคะนิช), สุนทร สายคำ และพระฮอนด้า วาทสทฺโท. (2565). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรแผนกสามัญศึกษา เขต 7. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 7*(3), 166-167. https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/4100

พระมหาเกรียงไกร ฐิตวีโร. (2566). หลักพุทธธรรมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี, 5*(3), 131-132. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/2935

พระราชบัญญัติ การศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. (2562, เมษายน 16). *ข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมว่าด้วยการบริหารงานบุคคลการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2563.* https://deb.onab.go.th/th/file/get/file/20250708862939fdf1509cdbdc4abadb13ee6eb5134615.pdf

พระสมุห์กฤติพิสิฐ กิตฺติธมฺโม(จ่าพันธ์). (2563). การบริหารงานบุคคลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดหนองคาย. *วารสารปัญญาปณิธาน, 5*(1), 87. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/article/view/242846

เมตตา เจริญโพธิ์. (2563). ประสิทธิภาพการบริหารงานนบบุคคลเชิงพุทธโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ปีที่, 8*(3), 143-151. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jgsnsbc-journal/article/download/249126/168153

วินัย ภูมิสุข, และณัฏฐิพล ปูรานิธี. (2562). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7*(3), 470-471. https://nkr.mcu.ac.th/research/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=570

เอกลักษณ์ เพ็งพรหม. (2565). รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามกลักธรรมในพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์. *วารสารพุทธมัคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนอาวุธวิกสิตาราม, 7*(1), 199-203. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bdm/article/view/249157

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

GUIDELINES FOR STRENGTHENING ORGANIZATIONAL CULTURE IN SCHOOLS UNDER CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ศุภิสญา แสงสว่าง[1*] กัญภร เอี่ยมพญา[2] และนิวัตต์ น้อยมณี[3]
Subhissaya Saengsawnag[1*] Kanporn Aiemphaya[2] and Niwat Noimanee[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
[1,2,3]Rajabhat Rajanagarindra University

*Subhissaya Saengsawang, E-mail: dpateacherkwang@gmail.com โทรศัพท์ 08 7147 2544

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 302 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 8 คน สถิติที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีจำแนก ประเภทข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์คำหลัก

ผลการวิจัย พบว่า ระดับแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมแบบราชการ ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ ด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติ ด้านวัฒนธรรมแบบการเรียนรู้และการปรับตัว ตามลำดับ

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ด้านวัฒนธรรมแบบการเรียนรู้และการปรับตัว ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ ควรมีการตั้งเป้าหมายการดำเนินงานให้ชัดเจน ด้านวัฒนธรรมแบบราชการ ควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติ ควรมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

คำสำคัญ: แนวทาง ส่งเสริม วัฒนธรรมองค์กร

Abstract

The objectives of this study were: 1) to examine the level of guidelines for strengthening organizational culture in schools under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 2, and 2) to propose guidelines for strengthening organizational culture in schools under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 2. This study implemented a mixed-method research design, integrating both quantitative and qualitative approaches. The quantitative sample consisted of 302 key informants selected by stratified sampling, while the qualitative data were obtained from 8 key informants selected through purposive sampling. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, whereas qualitative data were analyzed through data categorization and keyword analysis.

The result of the study found that the overall level of guidelines for strengthening organizational culture in schools under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 2 was high. When considering each dimension in descending order, bureaucratic culture ranked highest, followed by achievement culture, clan culture, and learning and adaptive culture.

The proposed guidelines for strengthening organizational culture in schools under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 2 are as follows: learning and adaptive culture should emphasize continuous professional development; achievement culture should focus on clear operational goals; bureaucratic culture should prioritize the development of standardized operational manuals; and clan culture should promote teamwork and collaboration.

Keywords: guidelines, strengthening, organizational culture

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคมและการเมือง ทำให้ทุกองค์กรหันมาวิเคราะห์สถานการณ์ของตนเองเพื่อปรับมุมมอง เปลี่ยนกลยุทธ์และความคิดในการบริหารองค์กรให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง ตามที่แผนยุทธศาสตร์ชาติ (2561-2580) ยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 6 ที่ระบุว่าการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและ

ประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล มีการปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 สำนักงานข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐ การพัฒนาขีดสมรรถนะและวัฒนธรรมในการทำงานที่มีความหลากหลายอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งเสริมให้มีการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนกำหนดให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกระดับมีหน้าที่พัฒนาตนเองตามขีดสมรรถนะที่กำหนดไว้ สร้างจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในหน่วยงานให้ปฏิบัติงานด้วยความประพฤติชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ ยึดถือคุณธรรม และจริยธรรมเป็นหลักในการทำงาน (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2562)

วัฒนธรรมองค์กรเป็นความคิด ความเชื่อและแบบแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรหนึ่ง ๆ ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดยึดถือปฏิบัติบุคลากรที่ต้องการความสุขและความเจริญก้าวหน้าจะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรนั้น ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรทำได้ยากกว่าการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น (สมคิด บางโม, 2562) วัฒนธรรมองค์กรมีความสำคัญ คือ เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ โดยผ่านการสังเกต การจดจำ และมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งมีลักษณะร่วมกันเป็นสิ่งที่คนในกลุ่มหรือ ในสังคมยอมรับร่วมกัน มีการปฏิบัติร่วมกัน สามารถถ่ายทอดได้และส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คน รุ่นหนึ่ง มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคน สามารถกำหนดและสร้างรูปแบบพฤติกรรม กำหนดแนวคิด กำหนดมุมมอง สร้างการรับรู้ให้แก่คนในองค์กร ทำให้เกิดสำนึก ความผูกพัน ความจงรักภักดี ต่อองค์กรที่ตนทำงานอยู่ และท้ายที่สุดต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงได้ (นิติพล ภูตะโชติ, 2562) ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความรู้ วัฒนธรรมองค์กรยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างลึกซึ้ง ผู้บริหารจำนวนมากให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ เพราะตระหนักดีว่าความสำเร็จขององค์กรในยุคนี้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรเพียงอย่างเดียว หากแต่อยู่ที่ความสามารถในการจัดการองค์ความรู้ร่วมกับวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม (ธนาพนธ์ ตาขัน, 2562)

บริบทของการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ผู้อำนวยการสถานศึกษาถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน ตนเอง และวิชาชีพ รวมถึงการปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐและกฎหมายทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องใช้อำนาจหน้าที่ในการบังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนบุคลากรอื่นในสถานศึกษา เพื่อร่วมกันดำเนินการจัดการศึกษาให้บรรลุ

เป้าหมาย อย่างไรก็ตาม บุคลากรในสถานศึกษาแต่ละคนล้วนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน ทั้งด้านแนวคิด พฤติกรรม ประสบการณ์ และค่านิยม การที่จะทำให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมี สิ่งยึดเหนี่ยวร่วม ซึ่งก็คือ วัฒนธรรมองค์กร ที่เป็นแบบแผนหรือแนวทางปฏิบัติที่บุคลากรส่วนใหญ่ในองค์กรให้การยอมรับและยึดถือร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เป็นกรอบแนวทางที่ส่งผลต่อการทำงาน การตัดสินใจ และการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของบุคลากรในองค์กร วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมเชิงบวกของครู โดยเฉพาะการแสดงออกถึงความตั้งใจและความเสียสละเพื่อส่วนรวม วัฒนธรรมองค์กรทำหน้าที่เป็นพลังแห่งแรงจูงใจ ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรมีความผูกพัน ทุ่มเทกายใจให้กับการทำงานและองค์กร อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาในภาพรวม (Downer, 1989)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 (2568) ได้กำหนดแผนการปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่ 1 ด้านความมั่นคง ได้ระบุโดยสรุป ดังนี้ วัฒนธรรมองค์กร เป็นวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความสมานฉันท์ รู้รักสามัคคี มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้มีความมั่นคงในระยาวต่อไป ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้น (pilot study) โดยการใช้แบบสอบถามปลายเปิดสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำนวน 50 คน ผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น และพบปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ 1) วัฒนธรรมแบบเครือญาติ ได้แก่ การเกิดจากความเคยชินของตัวบุคลากร วัฒนธรรมดั้งเดิมที่ปฏิบัติกันมานาน หากจะส่งเสริมวัฒนธรรมขององค์กรใหม่จะทำรูปแบบใหม่ต้องค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนแก้ไข 2) วัฒนธรรมแบบราชการ ได้แก่ ด้านการจัดการภายใน ความชัดเจนของเนื้องานและคำสั่ง การสื่อสารภายในองค์กร 3) วัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับตัว ได้แก่ ปัญหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของนโบบาย

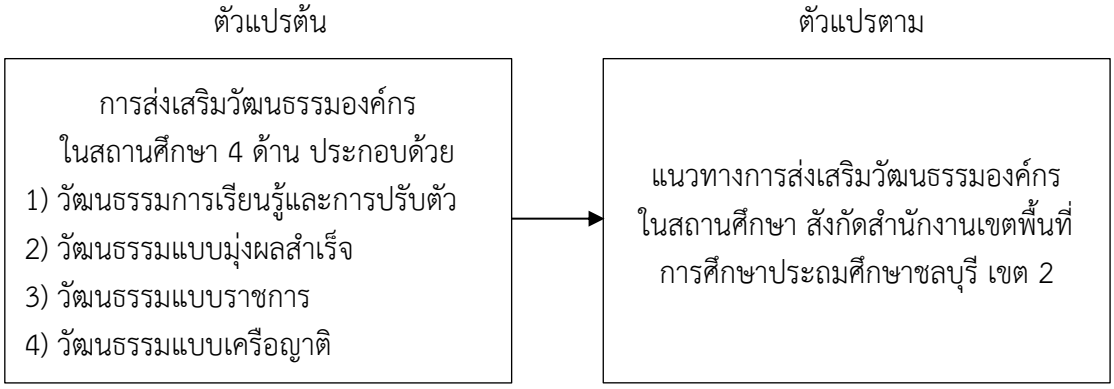
จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปพัฒนาและส่งเสริมในเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ซึ่งสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 แสดงออกถึงการกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว โดยการทำให้บุคลากรมีแนวความคิดมีค่านิยม มีความเข้าใจ และมีความเชื่อในทิศทางเดียวกัน มีการส่งเสริมให้บุคลากรสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททั้งภายในและภายนอกขององค์กร บุคลากรสามารถบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้เพื่อปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกขององค์กร โดยบุคลากรใหม่สามารถรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมองค์กรจากบุคลากรรุ่นพี่เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและมีการเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้บุคลากรทุกคนสามารถปฏิบัติงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 วัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับตัว หมายถึง ผู้บริหารแสดงออกถึงการส่งเสริมให้บุคลากรองค์กรสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวได้อย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการอบรมอย่างอิสระตามความสนใจอย่างต่อเนื่อง มีการยอมรับและการสนับสนุนความแตกต่างทางความคิดและความหลากหลายทางบุคลิกภาพของบุคลากร มีการสร้างนวัตกรรมและวิธีการใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มความได้เปรียบในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้องค์กรสามารถเติบโตและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกสถานการณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.2 วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการดำเนินงานที่เน้นการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนและสามารถวัดผล ประเมินผลได้ โดยมีการให้ความสำคัญกับการตั้งเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด บุคลากรในองค์กรมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานที่จะสร้างผลงานเพื่อสะท้อนถึงความสามารถและความสำเร็จขององค์กร โดยมีการริเริ่มการแข่งขันเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่มีคุณค่า บุคลากรมีความขยันขันแข็งและทุ่มเทในการปฏิบัติงาน มีการส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกันจากทุกระดับในองค์กร มีการประเมินผลความสำเร็จร่วมกัน โดยการกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายเป็นการช่วยให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

1.3 วัฒนธรรมแบบราชการ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการทำงานที่ยึดมั่นในโครงสร้างขององค์กร ยึดกฎระเบียบ และการปฏิบัติงานตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด บุคลากรภายในองค์กรมีหน้าที่ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายและดำเนินการตามกรอบที่กำหนดไว้ เพื่อเน้นความมั่นคง ความเสถียรภาพ และความเป็นระเบียบภายในองค์กร ทุกกระบวนการทำงานมีความเป็นระบบและเป็นทางการ มีการให้ความสำคัญกับการประหยัดทรัพยากรและการดำเนินงานที่สมเหตุสมผล มีการใช้ข้อมูลที่สามารถวัดผล ประเมินผลได้ มีการสื่อสารภายในองค์กรแบบเป็นระบบและเคารพในอำนาจตามลำดับขั้น ผ่านการกำหนดขอบเขตของอำนาจอย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร

1.4 วัฒนธรรมแบบเครือญาติ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม โดยเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือและความผูกพันในองค์กรโดยมีลักษณะเหมือนความสัมพันธ์และมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อกันเหมือนบุคคลในครอบครัว มีความเป็นมิตรและมีความเอื้ออาทรต่อกัน บุคลากรทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อมุ่งผลสำเร็จตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย การทำงานมีความยืดหยุ่น มีการส่งเสริมความรับผิดชอบและยอมรับข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกัน บุคลากรมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าขององค์กร มีการยอมรับผลการปฏิบัติงานร่วมกันทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลวของการปฏิบัติงาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางที่ยึดมั่นในความเป็นธรรมและเสมอภาค

2. แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการทำงานเป็นทีม โดยกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ และภาระงานของบุคลากรอย่างชัดเจนพร้อมจัดสรรงานตามความสามารถ ความถนัด และความสมัครใจเพื่อให้บุคลากรแต่ละคนสามารถใช้ศักยภาพใน การปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ มีการดำเนินงานภายในองค์กรโดยเน้นบรรยากาศที่เป็นมิตร และมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประสานงานอย่างราบรื่น มีการกำกับดูแล การติดตามการปฏิบัติงาน การให้คำแนะนำ และสนับสนุนบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่าน การอบรม มีการจัดโครงการเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร เพื่อเพิ่มความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้าง

สภาพแวดล้อมขององค์กรส่งเสริมการทำงานอย่างเข้มแข็ง ก่อให้เกิดความสามัคคี และสามารถขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาชลบุรี เขต 2

4. ครู หมายถึง ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

5. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 การดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methods research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 112 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 1,344 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 302 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified sampling)

2. กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แนวคิดของซูอาด (Souad, 2023) ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ทำหน้าที่ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย และข้อคำถามการสนทนากลุ่ม เรื่อง แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามเพื่อการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert, 1967)

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ประกอบไปด้วยข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับสภาพและแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือฉบับที่ 1 แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 รวบรวมข้อมูลมาใช้เป็นกรอบและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

2. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการวิจัย และตัวแปรทุกตัวตามกรอบแนวคิดและขอบเขตของการวิจัย

3. เสนอแบบสอบถามฉบับร่างและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างฉบับร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมองค์ประกอบเนื้อหาที่ต้องการวัด

4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้วิธีหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC: index of item objective congruence) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try-out) กับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient method) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .97 แล้วไปดำเนินการเก็บข้อมูลกับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

6. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ตรวจสอบแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไปทดลองใช้ (try-out) สัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน เพื่อหาความเหมาะสม

และความเป็นไปได้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกในสถานการณ์จริง แล้วนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

1. เขียนคำร้องเสนอต่องานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ออกหนังสือ ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่ผู้วิจัยกำหนด

2. ส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างไปพร้อมกับหนังสือที่ผ่านการพิจารณาเห็นชอบของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 การส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างทางระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดส่งแบบสอบถามที่ตอบแล้วส่งคืนให้ผู้วิจัยทางระบบออนไลน์เช่นเดียวกัน

3. รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ส่งแบบสอบถามโดยระบบออนไลน์ และติดตามในส่วนของแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน

ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

1. การสรรหาและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้สรรหาผู้มีประสบการณ์ในเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ ผู้บริหารกลุ่มงาน ผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 3 ปี หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานงานบริหารวิชาการในสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานบริหารงบประมาณในสถานศึกษา และหัวหน้างานบริหารบุคคลในสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์สอนในสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

2. การเข้าพบด้วยตัวเอง พร้อมทั้งแนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์ โดยก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าพบผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้โทรศัพท์สอบถามข้อมูลเบื้องต้น ทำความรู้จัก และสร้างความสัมพันธ์อันดีก่อนแล้วเพื่อให้เกิดความเชื่อใจและพร้อมที่จะให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ จากนั้นจึงนัดหมายวันเวลา และสถานที่/ระบบออนไลน์ที่สะดวกแก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้แนะนำตัวอย่างเป็นทางการ และแจ้งวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนอีกครั้ง ก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

3. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยกำหนดระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยใช้ระบบออนไลน์ โดยใช้แนวคิดของซูอาด (Souad, 2023) ตามแนวร่างคำถามของการสัมภาษณ์เชิงลึก

4. เครื่องมือในการบันทึกข้อมูลข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้เครื่องมือบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลไปพร้อม ๆ กันผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบบันทึกผลและการบันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก และเมื่อจบการสัมภาษณ์

เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตข้อมูลเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ หากข้อมูลที่ได้นั้นไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์และสรุปผลวิจัย

5. การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยเริ่มจากการถอดเทปหรือถอดคำการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลักและสร้างเอกสารของแต่ละคนไว้ จากนั้นผู้วิจัยได้อ่านเอกสารที่ได้จากการถอดเทปร่วมกับอ่านข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึก เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยและรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแต่ละคนไว้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) โดยใช้การวิเคราะห์คำหลัก (domain analysis) แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาประเด็นหลัก แล้วแบ่งเป็นประเด็นย่อยอีกครั้ง จากนั้นสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) เพื่อสรุปข้อมูลเพื่อนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎีหรือทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบคำถามงานวิจัยและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (descriptive research) เครื่องมือเก็บข้อมูลใช้แนวคำถามซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสาร และภาคสนามได้เพียงพอต่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์บ้างแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบตามเค้าโครงเรื่องแล้วสรุปออกมาเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาโดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ซึ่งแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ได้ตามเกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของ ชูศรี วงศ์รัตนะ (2564) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้วิธีจำแนกประเภทข้อมูล (typological Analysis) โดยใช้การจากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์คำหลัก (domain analysis) แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาประเด็นหลัก แล้วแบ่งเป็นประเด็นย่อยอีกครั้ง จากนั้นสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) เพื่อสรุปข้อมูลเพื่อนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

ระดับแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96, *S.D.* = .52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมแบบราชการ ($\bar{X}$ = 4.01, *S.D.* = .54) ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ ($\bar{X}$ = 3.99, *S.D.* = .55) ด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติ ($\bar{X}$ = 3.95, *S.D.* = .58) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับมากเป็นลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับตัว ($\bar{X}$ = 391, *S.D.* = .60)

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัยโดยรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการทำงานเป็นทีม โดยกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ และภาระงานของบุคลากรอย่างชัดเจน พร้อมจัดสรรงานตามความสามารถ ความถนัด และความสมัครใจ เพื่อให้บุคลากรแต่ละคนสามารถใช้ศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่มี การดำเนินงานภายในองค์กรโดยเน้นบรรยากาศที่เป็นมิตร และมีความเคารพซึ่งกันและกันมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประสานงานอย่างราบรื่น มีการกำกับดูแล การติดตามการปฏิบัติงาน การให้คำแนะนำ และสนับสนุนบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการอบรม มีการจัดโครงการเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร เพื่อเพิ่มความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ และแรงจูงใจใน การปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมขององค์กรส่งเสริมการทำงานอย่างเข้มแข็ง ก่อให้เกิดความสามัคคี และสามารถขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา แสดงออก

ถึงการสร้างความรู้สึกถึงอัตลักษณ์ขององค์กรในหมู่บุคลากร เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย โดยการวางแผนการจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร มีการบริหารงานบุคคล มีการอำนวยการ และมีการควบคุมการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานมีทิศทางและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น บุคลากรมีความเข้าใจในวิสัยทัศน์และค่านิยมขององค์กรอย่างชัดเจนทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร รวมถึงมีการให้รางวัลเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ คูทซ์และไวริช (Koontz & Weihrich, 1988) กล่าวว่า ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร เป็นการวางแผนการจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม การวางแผนที่มีประสิทธิภาพช่วยกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับองค์กร รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในแต่ละด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์ประภา ผลประพฤติ และวรชัย อุปรโคตร (2563) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการทำงานเป็นทีม โดยกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ และภาระงานของบุคลากรอย่างชัดเจน พร้อมจัดสรรงานตามความสามารถ ความถนัด และความสมัครใจ เพื่อให้บุคลากรแต่ละคนสามารถใช้ศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ มีการดำเนินงานภายในองค์กรโดยเน้นบรรยากาศที่เป็นมิตร และมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประสานงานอย่างราบรื่น มีการกำกับดูแล การติดตามการปฏิบัติงาน การให้คำแนะนำ และสนับสนุนบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการอบรม มีการจัดโครงการเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร เพื่อเพิ่มความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ส่งผลให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับแนวคิดของ ดัชชุน และพลาวแมน (Duchon & Plowman, 2005) กล่าวโดยสรุปว่าวัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่รวมบุคลากรในองค์กรเข้าไว้ด้วยกัน เป็นการชี้เป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของบุคลากร เป็นกระบวนการขับเคลื่อนที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และการกระทำของบุคลากรในองค์กร ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะด้านการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยอานนท์ ภูมิลำเนา (2560) ได้วิจัยเรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี โดยรวมพบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร

ผู้บริหารควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วิธีการปฏิบัติงาน โดยสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาครูตามความสนใจของครู และมีการกำกับติดตามประเมินผลการหลังจากได้รับการอบรม ผู้บริหารควรเปิดใจยอมรับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ จากครูผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูศึกษาเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ขององค์กร และปฏิบัติงานตามนโยบายขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นประจำอย่างหลากหลายช่องทาง ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ครูสนใจและกระตือรือร้นในการรับข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนางาน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของครูและบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระทางความคิดในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับตนเองโดยไม่ถูกจำกัดมากเกินไป ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระทางความคิดในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับตนเองโดยไม่ถูกจำกัดมากเกินไป

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับตัว 2) ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ 3) ด้านวัฒนธรรมแบบราชการ 4) ด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดเป้าหมาย มีการมอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน ควบคู่กับการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม เพื่อพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

1.3 สถานศึกษาควรนำปัญหาและแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ไปเป็นแนวทางในการกำหนดวัฒนธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุนครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการปฏิบัติงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นกันอย่างตรงไปตรงมา มีการยึดกฎระเบียบ แบบแผนในการปฏิบัติ อีกทั้งควรมีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาตามความต้องการของครูและบุคลากรในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

จันทร์ประภา ผลประพฤติ และวรชัย วิภูอุปรโคตร. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 16 (2), 1-15.

ชัยอานนท์ ภูมิลำเนา. (2560). *การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ธนาพนธ์ ตาขัน. (2562). *ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นิติพล ภูตะโชติ. (2562). *พฤติกรรมองค์กร.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมคิด บางโม. (2562). *องค์การและการจัดการ Organization and Management*. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 2561-2580.* สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2562). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. สำนักงานข้าราชการพลเรือน.

Cronbach, Lee J. (1990). *Essentials of Psychological Testing (5th ed.)*. Harper & Row.

Downer, D. F. A comparision of the attitude structures of five sub-public in newfoundland concerning the factors and definitions of effective school. *Dissertation Abstracts Internationa*l, 52(9), 3136-A.

Duchon, D. & Plowman, D. A. Nurturing the spirit at work: Impact on work unit performance. *Leadership Quarterly*, 16, 807-833.

Koontz, H. & Weihrich. H. (1998). *Management*. McGraw-Hill.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30* (3), 607-610.

Likert, Rensis. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale, Reading. Attitude Theory and Measurement* (4th ed). Me graw-Hill.

Souad. In-depth interviews: knowledge- producing Dialogue. *Journal of Human and Society sciences, 12* (1), 449-46

การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ANALYSIS OF NURSING STUDENT IDENTITIES, FACULTY OF NURSING, NARESUAN UNIVERSITY

สมาพร ฉิมนาค[1*] และระวีวรรณ พิไลยเกียรติ[2]
Samaporn Chimnak[1*] and Raweewan Pilaikiat[2]

[1,2]คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1,2]Faculty of Nursing, Naresuan University

*Corresponding author, E-mail: sama.kk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนานิสิตมีเป้าหมายหลักที่สำคัญคือการพัฒนานิสิตให้มีอัตลักษณ์ตามที่สถาบันกำหนด งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (analytic research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ (CARING) ที่ประกอบด้วย รอบรู้ทางวิชาการ (C) กล้าคิด (A) ยืดหยุ่นปรับตัว (R) คิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม (I) จิตอาสา (N) และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (G) 2) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลทั่วไปกับอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 3) วิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดให้นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการวิเคราะห์อัตลักษณ์นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2567 จำนวน 461 คน และแบบบันทึกการวิเคราะห์โครงการ กับโครงการที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนานิสิต ประจำปีงบประมาณ 2564-2568 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพรรณาและสถิติอนุมาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1. อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์โดยภาพรวม มีคะแนนจิตอาสา (N) อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ ความรอบรู้ทางวิชาการ (C) กล้าคิด (A) ยืดหยุ่นปรับตัว (R) คิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม (I) และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (G)

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลทั่วไป พบว่า เพศ ชั้นปี ศาสนา ที่พักของนิสิตขณะที่เรียนในมหาวิทยาลัยนเรศวร และเหตุผลในการเลือกเรียนคณะพยาบาลศาสตร์ กับอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ส่งเสริมอัตลักษณ์นิสิตด้านยืดหยุ่นปรับตัว (R) สูงที่สุด รองลงมา คือ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (G) กล้าคิด (A) รอบรู้ทางวิชาการ (C) จิตอาสา (N) และคิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม (I)

4. แนวทางการส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตอย่างต่อเนื่อง ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ควรมอบหมายรายวิชาที่ช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของนิสิต เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงการวิจัยเป็นฐาน ส่งเสริมให้นิสิตเรียนรู้ผ่านแบบอย่าง (Role Models) เพื่อเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมวิชาชีพจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง มีการบูรณาการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ร่วมกับงานบริการวิชาการเพื่อผลักดันให้นิสิตเกิดอัตลักษณ์ด้านจิตอาสา เช่น การให้บริการตรวจสุขภาพประชาชนในชุมชน สังคม เป็นต้น

คำสำคัญ: การวิเคราะห์อัตลักษณ์ อัตลักษณ์นิสิต นิสิตพยาบาล

Abstract

The main purpose of student development is to develop students' identities as defined by the institution. This analytical research aimed to 1) analyze the nursing students' identities (CARING) which includes Competence (C), Autonomy (A), Resilience (R), Innovation (I), Nurturing (N), and Growing (G), 2) compare the differences of general characteristics which affected to the nursing students’ identities of Faculty of Nursing, Naresuan University, 3) analyze the extracurricular activities which provided to nursing students, and 4) propose the guidelines for developing extracurricular activities that promote the nursing students' identities of Faculty of Nursing, Naresuan University. The instruments for data collection as the student identity analysis questionnaires and the project analysis record forms. Data were collected from undergraduate students who registered in the 2024 academic year, a total of 461 people, and the student development projects according to the annual action plans of 2021-2025. Quantitative data were analyzed by using descriptive statistics and inferential statistics and qualitative data were analyzed by using content analysis. The results revealed that:

1. The overall of nursing students' identities showed that the identity of Nurturing (N) is the highest level. As for the identity of Competence (C), Autonomy (A), Resilience (R), Innovation (I), and Growing (G) are at a high level, respectively.

2. The results of the comparison of differences in general characteristics revealed that gender, year of study, religion, type of residence while studying at Naresuan University, and reasons for choosing to study in the Faculty of Nursing significant differences in the overall identities of nursing students at the .05 level.

3. The analysis of the extra-curricular activities which provided to students found that the most of activities promote identity of Resilience(R). As for the identity of Growing (G), Autonomy (A), Competence (C), Nurturing(N), and Innovation (I) are promoted, respectively.

4. The guidelines which propose for developing extracurricular activities to promote the nursing students' identities includes of allocating the budget to support the nursing student development projects continuously, arranging the course and teaching and learning activities which help to support the students' identities through project base learning, supporting nursing student learning by using role model, and integrating the extracurricular activities with academic services for promoting the identity of Nurturing by providing health care services in community.

Keywords: Identity analysis, Students’ identity, Nursing students

บทนำ

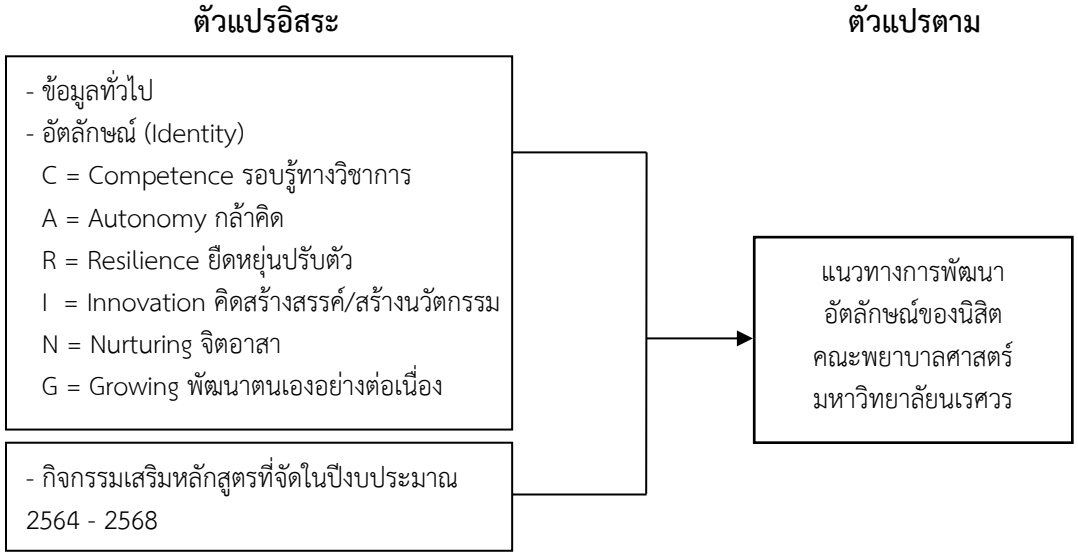
งานพัฒนานิสิตและศิษย์เก่าสัมพันธ์ คณะพยาบาลศาสตร์ เป็นฝ่ายงานที่ช่วยสนับสนุนและดูแลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับนิสิตในแต่ละปีงบประมาณ เพื่อส่งเสริมให้นิสิตทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน (CARING) ประกอบด้วย รอบรู้ทางวิชาการ (C) กล้าคิด (A) ยืดหยุ่นปรับตัว (R) คิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม (I) จิตอาสา (N) และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (G) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาอัตลักษณ์ให้กับนิสิต ร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์นิสิตระดับอุดมศึกษา Waterman (1994) ได้กล่าวว่าการสร้างอัตลักษณ์จะเกิดขึ้นในช่วงการเรียนระดับมหาวิทยาลัยมากกว่าในช่วงมัธยมศึกษา วรากรณ์ สามโกเศศ (2546) กล่าวว่าการช่วยให้นักศึกษามีพัฒนาการที่เหมาะสม เป็นหน้าที่สำคัญของมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมให้ชีวิตตนเองและครอบครัวดีขึ้น รวมถึงมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม สามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และพนมพร จันทรปัญญา (2558) ที่กล่าวว่าการสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกระบวนการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ปัจจัยการบริหารการศึกษา ทั้งด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านวิธีการสอน ด้านหลักสูตร ด้านผู้บริหาร ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และด้านระบบประกันคุณภาพการศึกษา เป็นประโยชน์ในการพัฒนานิสิตให้มีคุณภาพ และ

เพื่อให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานการอุดมศึกษา ด้านมาตรฐานคุณภาพบัณฑิต และเพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ (Learning Outcomes) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใช้หลักการพัฒนาบัณฑิตตามแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตที่พึงประสงค์ ดังนั้น หากการวิเคราะห์ อัตลักษณ์ด้านใดเป็นอย่างไร จะได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการจัดกิจกรรมและสิ่งส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานิสิตต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค่าเฉลี่ยของอัตลักษณ์นิสิตในแต่ละด้าน และวิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดให้นิสิต ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2564-2568 ช่วยส่งเสริมให้เกิด อัตลักษณ์ของนิสิตพยาบาลหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1 - 4 ที่กำลังศึกษา ในปีการศึกษา 2567
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลส่วนบุคคลกับอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดให้กับนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีงบประมาณ 2564 - 2568
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์นิสิตระดับอุดมศึกษา โดยทฤษฎีของ Erikson (1971) เชื่อว่า การสร้างอัตลักษณ์บุคคลเป็นกระบวนการตลอดทั้งชีวิต และช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงวัยของบุคคลที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งนับเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญเนื่องจากบุคคลในวัยนี้ต้องการแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง ทั้งนี้ อัตลักษณ์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาถือเป็นอัตลักษณ์บุคคล (Individual Identity) และการศึกษาจากแนวคิดในงานวิจัยของ Lairio, M., Puukari, S., & Kouvo, A. (2013) ได้แบ่งประเภทอัตลักษณ์ที่สถาบันอุดมศึกษาสร้างให้เกิดแก่ผู้เรียน คือ 1) อัตลักษณ์ทางวิชาการ (Academic Identity) หมายถึง การมีทักษะในการคิดอย่างเป็นระบบ (Scientific Thinking Skills) และทักษะทั่วไป (Generative Skills) ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและสร้างความรู้ใหม่ได้ และ 2) อัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (Professional Identity) หมายถึง การมีทักษะ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ รวมทั้งมีทักษะทางสังคม จากการศึกษาของทวีศักดิ์ อินทโชติ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ผลการวิจัยสรุปว่า อัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ภาพรวมอัตลักษณ์ของนิสิตอยู่ในระดับมาก และพบว่ากิจกรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และพนมพร จันทรปัญญา (2558) พบว่าการสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกระบวนการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา นอกจากนี้ สุภาพร แนวบุตร และสมาพร ฉิมนาค (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ 5 เก่งของนิสิตพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยอัตลักษณ์ของนิสิตพยาบาลศาสตร์ทั้ง 5 ด้านมีคะแนนเฉลี่ยอัตลักษณ์อยู่ในระดับมาก 2 ด้านคือ อัตลักษณ์ด้านเก่งครองชีวิต และอัตลักษณ์ด้านเก่งพิชิตปัญหา และอีก 3 ด้านมีคะแนนเฉลี่ยอัตลักษณ์อยู่ในระดับปานกลาง คือ อัตลักษณ์ด้านเก่งงาน อัตลักษณ์ด้านเก่งคน และอัตลักษณ์ด้านเก่งคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย/แหล่งข้อมูล

1. นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 461 คน

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรของงานพัฒนานิสิตและศิษย์เก่าสัมพันธ์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2564 - 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสอบถามการวิเคราะห์อัตลักษณ์นิสิต โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคล และส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ แบ่งเป็น 5 ด้าน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.0

2. แบบบันทึกการวิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโครงการตามแผนการจัดกิจกรรม และผลการประเมิน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การดำเนินการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลอัตลักษณ์นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่จัดทำด้วย google form โดยให้นิสิตทุกคนที่กำลังศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2567 ร่วมตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) แบบสอบถามส่วนที่ 1 ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ และ 2) แบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลทั่วไปกับอัตลักษณ์ของนิสิต โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

3. วิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้แบบบันทึกการวิเคราะห์โครงการ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้ข้อมูลของวัตถุประสงค์โครงการ กลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการจัดกิจกรรม และผลการประเมินโครงการ ที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2564 - 2568

4. แปลผลค่าเฉลี่ยอัตลักษณ์นิสิต โดยหาความกว้างของช่วงคะแนนเฉลี่ย ระดับใน Likert scale 5 ระดับ ได้ค่าความกว้างแต่ละช่วงเป็น 0.8 โดยการคำนวณอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยความกว้างของอันตรภาคชั้น = (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด)/จำนวนชั้น ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์ (2539, p.15) ทำให้ได้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด, 1.81 - 2.60 = น้อย, 2.61 - 3.40 = ปานกลาง, 3.41 - 4.20 = มาก, 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนิสิต จำนวน 461 คน โดยมีผู้ยินดีตอบแบบสอบถาม จำนวน 404 คน คิดเป็นร้อยละ 87.64 เป็นนิสิตหญิง ร้อยละ 85.40 เป็นนิสิตชาย ร้อยละ 14.40 และเพศที่สาม ร้อยละ 0.20 นิสิตส่วนใหญ่อายุระหว่าง 19-20 ปี ร้อยละ 42.40 และอายุ ระหว่าง 21-22 ปี ร้อยละ 47.00 เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 20.20 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 23.40 ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 29.60 และชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 26.40 นิสิตส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 97.00 ที่พักอาศัยของนิสิตขณะที่เรียน

ในมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนใหญ่พักหอพักภายนอกมหาวิทยาลัย (หอพักเอกชน) ร้อยละ 71.30 และพักในหอพักของมหาวิทยาลัย ร้อยละ 26.00 ข้อมูลการรับเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนมาเป็นนิสิตที่เข้ามาด้วยระบบแอดมิชชั่น ร้อยละ 64.10 และนิสิตมีเหตุผลในการเลือกเรียนในคณะพยาบาลศาสตร์ส่วนใหญ่คิดว่าเรียนจบแล้ว มีงานทำแน่นอน คิดเป็นร้อยละ 41.80

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร รายด้านดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยภาพรวมแต่ละด้าน

อัตลักษณ์นิสิต	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
C = Competence ความรอบรู้ทางวิชาการ	3.54	0.66	ระดับมาก
A = Autonomy กล้าคิด	3.96	0.61	ระดับมาก
R = Resilience ยืดหยุ่นปรับตัว	4.14	0.63	ระดับมาก
I = Innovation คิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม	3.76	0.70	ระดับมาก
N = Nurturing จิตอาสา	4.25	0.59	ระดับมากที่สุด
G = Growing พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.04	0.65	ระดับมาก
รวม	**3.95**	**0.53**	**ระดับมาก**

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตอาสามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ความรอบรู้ทางวิชาการ กล้าคิด ยืดหยุ่นปรับตัว คิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลทั่วไปกับอัตลักษณ์ของนิสิตจากการวิเคราะห์ข้อมูล ดังแสดงใน ตารางที่ 2

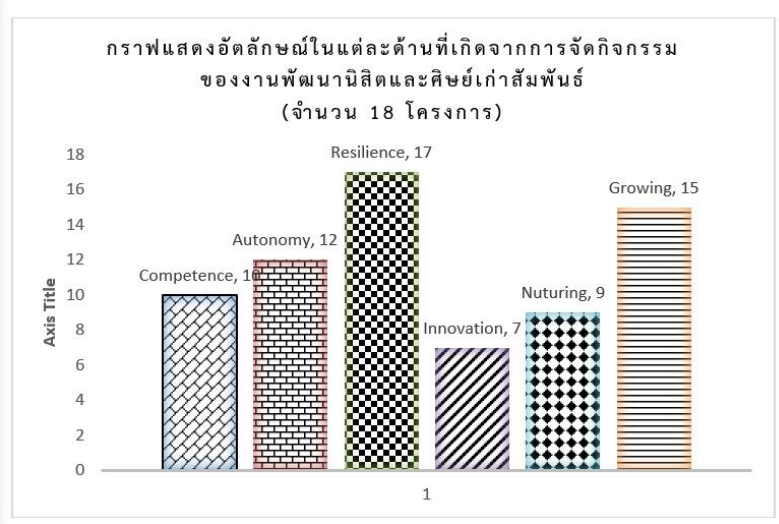
ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลทั่วไปกับอัตลักษณ์ของนิสิต

ข้อมูลส่วนบุคคล	ค่าสถิติ (F)	p-value
1. เพศ	3.397	.034*
2. อายุ	1.834	.140
3. ชั้นปี	2.982	0.31*
4. ศาสนา	2.823	0.39*
5. สถานที่พักของนิสิตขณะเรียนที่มหาวิทยาลัยนเรศวร	4.130	0.17*
6. วิธีการรับเข้าศึกษาของนิสิตที่เข้าศึกษาในคณะพยาบาลศาสตร์	.976	.432
7. เหตุผลที่นิสิตเลือกเข้ามาศึกษาที่คณะพยาบาลศาสตร์	5.378	.000*

*p < .05

จากตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างข้อมูล เพศ ชั้นปี ศาสนา สถานที่พักของนิสิตขณะเรียนที่มหาวิทยาลัย และเหตุผลที่เลือกเข้ามาศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ กับ อัตลักษณ์นิสิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังแสดงใน กราฟที่ 1 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตรของงานพัฒนานิสิตและศิษย์เก่าสัมพันธ์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรที่ส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์นิสิตในแต่ละด้าน ทั้ง 6 ด้าน (C-A-R-I-N-G)

กราฟที่ 1 แสดงอัตลักษณ์ของนิสิตในแต่ละด้านที่เกิดจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของงานพัฒนานิสิตและศิษย์เก่าสัมพันธ์ จำนวน 18 โครงการ

จากกราฟที่ 1 พบว่า กิจกรรมที่จัดให้แก่นิสิตด้านความยืดหยุ่นปรับตัวสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านการกล้าคิด ด้านความรอบรู้ทางวิชาการ ด้านจิตอาสา และด้านความคิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ของนิสิต ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตอย่างต่อเนื่อง ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ควรมอบหมายรายวิชาช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของนิสิต เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงการวิจัยเป็นฐาน (Project base learning) ส่งเสริมให้นิสิตเรียนรู้ผ่านแบบอย่าง (Role model) เพื่อเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมวิชาชีพจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง มีการบูรณาการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ร่วมกับงานบริการวิชาการเพื่อผลักดันให้นิสิตเกิดอัตลักษณ์ด้านจิตอาสา เช่น การให้บริการตรวจสุขภาพประชาชนในชุมชนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรมีการส่งเสริมให้นิสิตได้ได้ออกแบบโครงการที่จะช่วยพัฒนาอัตลักษณ์ด้านจิตอาสา เช่น มีเวทีให้นิสิตได้ส่งโครงการเข้าประกวด โครงการที่ได้รับรางวัล จะนำเข้าบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีในปีต่อไป อัตลักษณ์ด้านคิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม ควรจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรม ในการทำงานวิจัยของนิสิตชั้นปีที่ 3 โดยกำหนดให้มีหัวข้องานวิจัยที่เป็นการสร้างนวัตกรรม 30 และควรมีการส่งเสริมให้นิสิตที่ทำวิจัย ได้มีโอกาสออกแบบงานวิจัยที่มีการร่วมทำวิจัยร่วมกับคณะอื่น ๆ ที่มีศาสตร์ด้านนวัตกรรม เช่น สาขาคอมพิวเตอร์ที่สามารถเขียนโปรแกรมได้ หรือสาขาวิศวะที่มีการสร้างนวัตกรรม เป็นต้น

อภิปรายผล

1. จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของนิสิตทั้ง 6 ด้าน พบว่า N = Nurturing จิตอาสา มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ C = Competence ความรอบรู้ทางวิชาการ A = Autonomy กล้าคิด R = Resilience ยืดหยุ่นปรับตัว I = Innovation คิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม G = Growing พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายด้านการผลิตบัณฑิต และนโยบายด้านการพัฒนานิสิตที่มุ่งผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตบริการ และมีความเป็นผู้นำด้านสุขภาพ ตามแผนปฏิบัติการคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (2564-2568) และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยภาพรวม พบว่าเมื่อนิสิตเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้นมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร แนวบุตร และสมาพร ฉิมนาค (2562) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ 5 เก่ง ของนิสิตพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และได้ตั้งสมมติฐานวิจัยว่า นิสิตพยาบาลศาสตร์ แต่ละชั้นปี มีระดับคะแนนเฉลี่ยอัตลักษณ์แต่งต่างกัน และคะแนนเฉลี่ยอัตลักษณ์ทุกด้านของนิสิตชั้นปีที่ 4 มีค่าคะแนนสูง และค่าเฉลี่ยของคะแนน อัตลักษณ์ทุกด้านของนิสิตชั้นปีที่ 1 มีคะแนนต่ำกว่าทุกชั้นปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของเพศ มีผลต่ออัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ทั้งรายด้านและภาพรวม พบว่านิสิตมีเพศแตกต่างกันมีอัตลักษณ์ภาพรวมที่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อัตลักษณ์ด้านความยืดหยุ่นปรับตัว และด้านจิตอาสา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ อินทโชติ (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน เมื่อวิเคราะห์การเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของนิสิตกับอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ที่มีเพศแตกต่างกันมีผลต่ออัตลักษณ์ในภาพรวมที่แตกต่างกัน อัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ด้านจิตอาสา (N=Nurturing) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สินาพร วิทยาวนิชชัย, อรพินทร์ ชูชม และอัจศรา ประเสริฐสิน (2562) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์แห่งตนและอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล พบว่า อัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ด้านจิตอาสา เป็นหนึ่งในคุณลักษณ์ 5 คุณลักษณ์ ที่เป็น อัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลที่แสดงออกในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมอย่างเสียสละ โดยเห็นผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีน้ำใจเอื้ออาทรด้วยความเต็มใจ มีความเมตตากรุณา ปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุขพ้นจากความทุกข์ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ “พยาบาลจะต้องเป็นคนที่พร้อมให้การช่วยเหลือคนอื่น” “คนที่จะเป็นพยาบาลจะต้องมีความเมตตากรุณา มีความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์”

3. การวิเคราะห์กิจกรรมเสริมหลักสูตร ในแต่ละด้าน พบว่า กิจกรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนานิสิตให้เกิดอัตลักษณ์ในแต่ละด้านแตกต่างกัน โดยพบว่ากิจกรรมส่วนใหญ่ช่วยพัฒนานิสิตให้เกิดอัตลักษณ์ด้านความยืดหยุ่นปรับตัวสูงที่สุด รองลงมาคือการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ อินทโชติ (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และการพัฒนา อัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน พบว่านิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน เห็นด้วยว่ากิจกรรมที่ช่วยพัฒนาอัตลักษณ์ในแต่ละด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งกิจกรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน อยู่ในระดับมากแยกเป็นรายด้าน พบว่ากิจกรรมของมหาวิทยาลัยในภาพรวมช่วยพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตอยู่ในระดับมาก กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ มีส่วนช่วยในการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตเป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลรัตน์ โพธิ์พัฒนชัย และศุลีพร เพชรเรียง (2015) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี เสนอแนะผลการวิจัยว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลควรกำหนดยุทธศาสตร์กิจกรรมการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาพยาบาลที่เป็นแผนระยะยาวรวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเน้นการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ของนักศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนา อัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล และกิจกรรมที่พัฒนา

อัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาลเฉพาะด้าน เช่น ด้านมีวินัย ด้านจิตบริการ และด้าน ใฝ่รู้ เพื่อเป็นรูปแบบเฉพาะของนักศึกษาพยาบาลที่สถาบันการศึกษาพยาบาลสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. เสนอแนวทางในการส่งเสริมอัตลักษณ์นิสิต ไปใช้ในการบริหารองค์กร หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งสอดคล้องกับการทำวิจัยของ หนึ่งฤทัย โพธิ์ศรี และวิจิตรา กุสุมภ์ (2017) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยให้วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา นำผลการการศึกษาไปเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาลให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารองค์กร

1.1.1 คณะฯ ควรมีระบบและกลไกการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ให้ชัดเจน และสื่อสารให้คนในองค์กรทราบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตไปในทิศทางเดียวกัน

1.1.2 จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ อย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านการบริหารหลักสูตร

1.2.1 ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรจัดทำแผนพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรรมการหลักสูตร กรรมการวิชาการ กรรมการพัฒนานิสิต เพื่อให้การพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตครอบคลุมในทุกด้าน

1.2.2 แผนการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตควรจะครอบคลุมทั้งแผนระยะยาวและแผนระยะสั้น โดยแผนระยะยาวเป็นการวางแผนพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตตลอด 4 ปี และแผนระยะสั้นเป็นการวางแผนพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตใน 1 ปีการศึกษา ที่ครอบคลุมนิสิตทั้ง 4 ชั้นปี

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน

1.3.1 ภาควิชาฯ ควรนำแผนพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตลงสู่การจัดการเรียนการสอน มีการมอบหมายรายวิชาที่จะรับผิดชอบพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิต เช่น การพัฒนานิสิตให้มีคุณลักษณะจิตอาสา จะเริ่มพัฒนาตั้งแต่เข้าเรียนในชั้นปีที่ 1 โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรและกำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (Project base learning) การพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์/สร้างนวัตกรรม กำหนดให้รายวิชาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรีของนิสิตชั้นปีที่ 3 เป็นรายวิชาที่พัฒนาอัตลักษณ์ และ

มีเวทีให้นิสิตประกวดนวัตกรรมจากงานวิจัย เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างงานวิจัยที่เป็นการสร้างนวัตกรรม

1.3.2 ส่งเสริมให้นิสิตชั้นปีที่ 3 ทำวิจัยในรายวิชาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี โดยทำวิจัยร่วมกับคณะอื่นที่มีศาสตร์ด้านนวัตกรรม เช่น สาขาคอมพิวเตอร์ที่สามารถเขียนโปรแกรมได้ หรือสาขาวิศวะที่มีการสร้างนวัตกรรม เป็นต้น

1.4 ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1.4.1 เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสโมสรนิสิตคณะฯ ได้คิดรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ และนำแนวคิดดังกล่าวแสดงในงานแสดงอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีกองกิจการนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นผู้จัดกิจกรรมในทุกปี

1.4.2 ส่งเสริมให้นิสิตออกแบบโครงการที่พัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตด้านการมีจิตอาสา และจัดเวทีให้นิสิตส่งโครงการเข้าประกวด ถ้าโครงการใดได้รับรางวัล จะนำโครงการดังกล่าวบรรจุเข้าในแผนปฏิบัติการประจำปีในปีต่อไป

1.4.3 จัดโครงการสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ ด้วยการเรียนรู้ผ่านแบบอย่าง (Role Model) และการถ่ายทอดวัฒนธรรมวิชาชีพ จากรุ่นพี่ศิษย์เก่าสู่รุ่นน้องศิษย์ปัจจุบัน

1.4.4 เปิดโอกาสให้นิสิตเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการพัฒนานิสิต และนำไปบรรจุในแผนปฏิบัติการประจำปี เช่น โครงการค่ายอาสาพยาบาลเพื่อสุขภาวะของประชาชน โครงการ Student well-being และ โครงการกีฬาสีสัมพันธ์คณะพยาบาลศาสตร์

1.4.5 มีการบูรณาการกิจกรรมเสริมหลักสูตรของงานพัฒนานิสิตและศิษย์เก่าสัมพันธ์ร่วมกับงานบริการวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ ในการผลักดันให้นิสิตเกิดอัตลักษณ์ในเรื่องการมีจิตอาสา โดยการออกไปให้บริการตรวจสุขภาพประชาชนในชุมชนหรือโรงเรียน หรือออกแบบการจัดกิจกรรมในการจัดกิจกรรมให้แก่ชุมชน สังคม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอัตลักษณ์นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่นการสัมภาษณ์นิสิต เพื่อจะได้ข้อมูลในการส่งเสริมอัตลักษณ์นิสิตได้ประโยชน์สูงสุด

2.2 ควรมีการวิจัยพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และรูปแบบการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิต

2.3 ควรทำวิจัยที่พัฒนารูปแบบการจัดเรียนการสอนแบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project base Learning)

เอกสารอ้างอิง

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2564-2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2564-2568, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.* คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุภาพร แนวบุตร และสมาพร ฉิมนาค. (2562). อัตลักษณ์ 5 เก่งของนิสิตพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 17*(2), 229-239.

ทวีศักดิ์ อินทโชติ. (2561). *การศึกษาอัตลักษณ์และการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน* (ปริญญานิพนธ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สินาพร วิทยาวนิชชัย, อรพินทร์ ชูชม และอัจศรา ประเสริฐสิน. (2562). การศึกษาอัตลักษณ์แห่งตนและอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13*(3), 125-136.

อุบลรัตน์ โพธิ์พัฒนชัย และศุลีพร เพชรเรียง (2015). การพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 25*(2), 103-115.

หนึ่งฤทัย โพธิ์ศรี และวิจิตรา กุสุมภ์. (2017). อัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 9*(1), 135-145.

ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2539). *สถิติพื้นฐาน : พร้อมตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Minitab, SPSS/PC+ และ SAS* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Erikson, E. H. (1971). *Identity: youth and crisis.* (reprint). Faber & Faber.

Lairio, M., Puukari, S., & Kouvo, A. (2013). Studying at university as part of student life and identity construction. *Scandinavian Journal of Educational Research, 57*(2), 115-131.

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครูประถมศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

COMMUNITY ENGAGEMENT AND CULTURALLY RESPONSIVE TEACHING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN REMOTE HIGHLAND SCHOOLS

สรศักดิ์ ตุ้ยเฝือ[1*] ลภัสพิชชา สุรวาทกุล[2] และกนิษฐ์ ศรีเคลือบ[3]
Sorasak Tuipua[1*] Laphatphitcha Surawatakul[2] and Kanit Sriklaub[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: sorasak.tuipua@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครูโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง 2 คน และครูผู้สอน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลชุมชน แบบบันทึกผลงานการสอนของครู และแบบวัดความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม

ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างหลักที่กำกับวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ที่ตัดขาดจากทุนทางวัฒนธรรมส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ ครูยังเผชิญข้อจำกัดในการออกแบบหลักสูตรเฉพาะ เกิดภาวะมองข้ามทางวัฒนธรรม และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับบริบท นอกจากนี้ ความแตกต่างทางวันธรรมระหว่างครูและนักเรียนยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ยังขาดแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบในระดับนโยบายโรงเรียน ประกอบกับเงื่อนไขด้านวิถีชีวิตของครอบครัวได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการศึกษา ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่มองวัฒนธรรมเป็นทรัพยากร และมีระบบสนับสนุนของชุมชนเข้ากับการทำงานของโรงเรียนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน การสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรม โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

Abstract

The purpose of this research is to develop an in-depth understanding of the community context, cultural foundations, and instructional practices of highland schools in remote areas that work collaboratively with local communities. This qualitative study adopts participatory approaches and draws on data from community leaders, stakeholders, and teachers in highland schools in Chiang Mai Province. Research instruments included a community information record form, a teaching performance record form, and a culturally responsive teaching assessment.

The findings reveal that local culture serves as a central structure shaping students’ lives and learning. Instruction disconnected from cultural capital undermines students’ motivation, while structural constraints in curriculum design create cultural blind spots and misaligned classroom practices. Cultural differences between teachers and students, combined with economic pressures and changing family conditions, disrupt educational continuity. The study highlights the need for participatory learning management that views culture as a resource and integrates community support systems into school operations.

Keywords: Community Engagement, Culturally Responsive Teaching, Cultural Capital, Remote Highland Schools

บทนำ

เมื่อการจัดการเรียนรู้ไม่ได้คำนึงถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ช่องว่างระหว่างสิ่งที่โรงเรียนสอนกับชีวิตจริงของนักเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกห่างเหิน ขาดแรงจูงใจ และไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา แนวคิดการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (Culturally Responsive Teaching: CRT) จึงถูกนำเสนอขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางที่ช่วยเชื่อมช่องว่างดังกล่าว ด้วยการนำวัฒนธรรม ประสบการณ์ และเสียงของผู้เรียนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย เปิดโอกาสอย่างเท่าเทียม และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกกลุ่ม (Acquah, 2020; Anuas et al., 2023; Charoensilp, 2024; Gay, 2002)

ข้อค้นพบต่อไปนี้สังเคราะห์จากกระบวนการสะท้อนคิดร่วมกันของผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิบัติงานจริงของผู้วิจัย โดยอาศัยการวิเคราะห์บริบทพื้นที่

วิจัยเบื้องต้นประกอบกับการทบทวนการดำเนินงานและประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ผ่านมา พบว่า โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ผู้เรียนมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากครูและจากกรอบองค์ความรู้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน ความแตกต่างนี้ครอบคลุมวิถีชีวิต ระบบความเชื่อ รูปแบบการทำงานของครอบครัว บทบาทในชุมชน และแนวปฏิบัติด้านการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริง อย่างไรก็ตาม หลักสูตรและแบบเรียนจำนวนมากยังคงตั้งอยู่บนกรอบของสังคมกระแสหลัก ไม่สามารถสะท้อนวัฒนธรรมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตประจำวัน อีกทั้งความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังดำเนินไปในระดับจำกัด ทำให้ครูจำนวนหนึ่งขาดความมั่นใจในการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจบริบทชุมชนและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งผ่านการทำงาน ร่วมกับครู ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน งานวิจัยครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมในกระบวนการศึกษา ตั้งแต่การสะท้อนปัญหา อธิบายบริบท ไปจนถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่สูง (Amauchi et al., 2022; Corrigan & Oppenheim, 2024) แนวทางดังกล่าวช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชุมชน นำไปสู่ความเข้าใจที่รอบด้าน ทั้งต่อบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนลักษณะการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนได้มีพื้นที่ในการสะท้อนปัญหา แลกเปลี่ยนมุมมอง และร่วมกันคิดแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนและบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครูประถมศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะทางจิตวิญญาณ วัตถุ ภูมิปัญญา และความรู้สึกร่วมของกลุ่มคนหนึ่งซึ่งครอบคลุมวิถีการดำรงชีวิตทั้งหมดของผู้คนในสังคมนั้น วัฒนธรรมสามารถปรากฏออกมาในรูปของศิลปะ วรรณกรรม วิถีชีวิต ระบบคุณค่า ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมที่สมาชิกยึดถือร่วมกัน คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้สังคมหนึ่งแตกต่างจากอีกสังคมหนึ่ง และมักเห็นได้ชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมที่มีแนวปฏิบัติแตกต่างกัน (UNESCO, 2013) อย่างไรก็ตาม ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” มีความเป็นพลวัตไปตามยุคสมัยและกรอบความคิดของนักวิชาการ Hammersley (2019)

ตั้งแต่อดีตที่วัฒนธรรมถูกมองว่ามี “มาตรฐาน” ที่บางกลุ่มมีมากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง และจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าอาจสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม สู่แนวคิดวัฒนธรรมในฐานะ “กระบวนการสร้างความหมาย” ที่ผู้คนใช้ประสบการณ์ร่วมกันมาสร้างความหมาย ผ่านภาษา สัญญะ และวาทกรรม

วัฒนธรรมจึงไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนเท่านั้น การออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่ละเลยมิติทางวัฒนธรรมย่อมเสี่ยงต่อการทำให้ผู้เรียนรู้สึกแปลกแยก และทำให้การเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง Gay (2018) ที่พัฒนาแนวคิดการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมขึ้นมาจากปัญหา การมองข้ามวัฒนธรรม แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานทฤษฎีวิพากษ์และความยุติธรรมทางการศึกษา ความสามารถในการออกแบบการสอนของครูในอดีตถูกยึดโยงกับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ของกลุ่มวัฒนธรรมหลักในสังคม

มโนทัศน์เกี่ยวกับความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครู

ครูที่มีความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมจะสามารถเลือกใช้วิธีการสอนที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียน รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในตัวตนของตนเองและเคารพผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่ความเท่าเทียมทางการศึกษาและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (Acquah, 2020; Anuas et al., 2023; Charoensilp, 2024; Gay, 2002) จากการสืบค้นงานวิจัยมีการกล่าวถึงองค์ประกอบของการวัดความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครูประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ที่สะท้อนถึงแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้แก่ 1) การใช้กลยุทธ์และกิจกรรมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ 2) การรับรู้ของครูเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ ภายใต้ความเชื่อที่ว่าวัฒนธรรมเป็นพลวัติที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาและวัฒนธรรมก็มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคม ซึ่งไม่ควรมีการเลือกนำเสนอเพียงวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งเท่านั้น

ลักษณะของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลักษณะพิเศษและเป็นสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในพื้นที่ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนกรณีศึกษาแห่งนี้ เนื่องจากตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงและมีประชากรที่เป็นชาติพันธุ์และมีวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ อีกทั้งเป็นพื้นที่ปฏิบัติการสอนจริงของผู้วิจัย ทำให้สามารถศึกษาและทำความเข้าใจปัญหา ความต้องการ รวมถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่ลักษณะพิเศษได้อย่างลึกซึ้งและเป็นรูปธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สนใจลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครูประถมศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร การวิจัยจึงถูกออกแบบร่วมกับครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ในการสำรวจบริบทชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม และลักษณะการจัดการเรียนรู้

ของครู ซึ่งต้องทำความเข้าใจบริบท ความเชื่อ ที่มีส่วนในการสร้างวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างกรอบการทำงานที่เปิดพื้นที่ให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ตีความ และกำหนดแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง กระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างความร่วมมือเชิงระยะยาว ลดความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจระหว่างนักวิจัยและชุมชน และทำให้เสียงของผู้มีประสบการณ์จริงมีส่วนกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง (Amauchi et al., 2022; Corrigan & Oppenheim, 2024; Finch & Quecchia, 2024)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชน สภาพการจัดการเรียนการสอน ความสามารถของครูในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม รวมถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ในการศึกษาในครั้งนี้ต้องเป็นบุคคลที่เต็มใจและมีความต้องการที่จะเข้าร่วมการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ โดยแต่ละกลุ่มมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

กลุ่ม 1 กลุ่มบุคคลที่ไม่ได้เป็นครูมีคุณลักษณะดังนี้ 1) บุคคลที่เป็นผู้นำการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2) มีภูมิลำเนาถาวรในชุมชนและอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นหลัก และ 3) มีส่วนร่วมกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชน เช่น เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา หรือเป็นผู้ปกครองของบุตรหลานที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนของชุมชน จำนวน 2 ท่าน

กลุ่ม 2 กลุ่มบุคคลที่เป็นครูมีคุณลักษณะดังนี้ 1) บรรจุหรือปฏิบัติงานในโรงเรียนจริงในช่วงการเก็บข้อมูล 2) สมัครใจเข้าร่วมและให้ความยินยอมในการวิจัย โดยไม่จำกัดภูมิลำเนา (อยู่ในชุมชน/นอกชุมชน) 3) เคยหรือไม่เคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งเมื่อครูยืนยันการเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการวัดความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครูก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้

ในการศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ จากการบันทึกข้อมูลด้วยแบบบันทึกข้อมูลชุมชน แบบวัดความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครู ลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ซึ่งออกแบบขึ้นเพื่อสะท้อนทักษะและวิธีคิดของครูผ่านสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับบริบทจริงในห้องเรียนและชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และแบบบันทึกผลงานการสอนของครูจากหลากหลายแหล่ง เช่น ผลงานที่ครูเคยดำเนินการ ผลผลิตหรือสื่อการสอน เอกสารประกอบการสอน บันทึกกิจกรรม หรือหลักฐานที่แสดงการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของผู้เรียน จากการรวบรวมของผู้วิจัยเองและการสอบถามอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้วิจัยและครูที่เข้าร่วมในงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนพื้นที่สูงให้สะท้อนบริบทจริงและตอบสนองต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำเนินงานอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมระหว่างครู ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ ชี้แจงเป้าประสงค์ และเชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในฐานะนักวิจัยร่วมผ่านการสำรวจพื้นที่และจัดทำแผนที่เดินดิน จากนั้นร่วมกันกำหนดประเด็นและวิธีการเก็บข้อมูลตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนคิดร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลถูกรวบรวมทั้งจากครู นักเรียน เอกสาร แผนการสอน ภาพถ่าย และบุคคลในชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจบริบทวัฒนธรรม และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจวัฒนธรรมในชุมชนแห่งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกันด้วยผู้วิจัยและนักวิจัยร่วมดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายลักษณะและสภาพของประเด็นที่ศึกษา จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาเขียนสรุปเป็นรายงานการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และสิทธิ์ในการปฏิเสธหรือถอนตัวได้ตลอดเวลา โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใด ๆ ต่อผู้เข้าร่วม ข้อมูลทั้งหมดได้รับการเก็บรักษาอย่างเป็นความลับ ใช้รหัสแทนชื่อ และไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถระบุตัวตนมาเปิดเผย ผลการนำเสนออยู่ในระดับภาพรวมเพื่อป้องกันความเสียหายต่อบุคคลและชุมชน และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในระยะนี้เป็นการนำเสนอภาพรวมของข้อมูลที่ได้จากการทำงานร่วมกับครูและบุคคลในชุมชนในพื้นที่สูง ผ่านการเดินสำรวจชุมชนและสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนระหว่างการเดินสำรวจ โดยมุ่งอธิบายบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนของครู ตลอดจนความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม รวมถึงปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สามารถนำเสนอผลการวิจัยตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1. ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

ชุมชนตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ประกอบด้วยประชากรชาติพันธุ์ม้งที่มีสัญชาติไทยและมีประวัติการตั้งถิ่นฐานยาวนานกว่า 50 ปี โครงสร้างสังคมของชุมชนยึดระบบตระกูลหรือ “แซ่” เป็นกลไกสำคัญ โดยบ้านของตระกูลดั้งเดิมทำหน้าที่เป็น “หัวใจทางวัฒนธรรม” ใช้ประกอบพิธีกรรม

สำคัญที่กำกับทั้งโครงสร้างครอบครัวและความสัมพันธ์ในชุมชน พิธีกรรมของแต่ละแซ่ก็มีความแตกต่างกัน และเมื่อมีการแต่งงาน บุคคลจะเปลี่ยนสถานะเข้าสู่ตระกูลใหม่ ต้องเรียนรู้ระเบียบพิธีและวิถีชีวิตชุดใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทของวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงการดำรงชีวิตกับโครงสร้างสังคมอย่างลึกซึ้ง

ในด้านวิถีชีวิต ชุมชนยังคงพึ่งพาเกษตรเป็นหลัก อาหารการกินเรียบง่าย ใช้เกลือและสมุนไพร ภูมิปัญญาถูกถ่ายทอดผ่านงานหัตถกรรม เช่น การปักผ้าและการทำผ้าจากใยกัญชง ขณะเดียวกัน ภาษาในครัวเรือนยังใช้ภาษาม้งควบคู่กับภาษาไทย แต่เริ่มพบแนวโน้มที่เด็กบางคนพูดภาษาม้งได้ไม่ชัด เนื่องจากผู้ปกครองให้ความสำคัญกับภาษาไทยเพื่อโอกาสการทำงานในอนาคต

> ...เดี๋ยวนี้เด็กพูดไทยคล่อง แต่บางทีภาษาม้งก็เริ่มลืม ๆ กันไป เพราะพ่อแม่อยากให้ใช้ภาษาไทยมากกว่า
>
> (ผู้ปกครอง คนที่ 4, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2568)

จากการสนทนาของครูและผู้ปกครอง ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบชีวิตของเด็กในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน เด็กในอดีตมักใช้เวลาช่วยพ่อแม่ทำสวน เดินป่า หรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนบ้าน แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ผู้ปกครองหลายคนสะท้อนว่า

> ...ถ้าให้ลูกเล่นโทรศัพท์อยู่บ้าน เราก็สบายใจ ยังเห็นว่าเขาอยู่ไหน ไม่ต้องออกไปไกล
>
> (ผู้ปกครอง คนที่ 2, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2568)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กใช้โทรศัพท์บ่อยขึ้น ครูเริ่มพบผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียน โดยเฉพาะเรื่องความรับผิดชอบต่อการบ้านและสมาธิในห้องเรียน ครูบางคนเล่าว่า

> ...ช่วงหลัง เด็กอยู่กับโทรศัพท์เยอะ การบ้านก็ไม่ค่อยทำ เราก็สอนไม่ได้ เด็กไม่ค่อยฟังเลย
>
> (ผู้ปกครอง คนที่ 2, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2568)

แนวโน้มดังกล่าวจึงไม่เพียงเปลี่ยนรูปแบบการพักผ่อนและปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับความท้าทายด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งเป็นประเด็นที่ชุมชนและโรงเรียนเริ่มให้ความสำคัญในการหาแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามชุมชนนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การผสานระหว่างโครงสร้างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับการสนับสนุนดังกล่าว ทำให้ชุมชนสามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่าง

เหมาะสม วิถีชีวิตและอาชีพจึงค่อย ๆ พัฒนาตามสภาพธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็ปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายจากส่วนกลางและวัฒนธรรมกระแสหลัก

แม้ชุมชนจะมีศักยภาพสูง แต่ยังเผชิญปัญหาด้านการศึกษา เด็กบางส่วนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ผู้ปกครองหลายคนมองว่าเนื้อหาการเรียนยากขึ้นและตนไม่สามารถช่วยการบ้านได้ อีกทั้งภาระงานและปัญหาเศรษฐกิจทำให้บางครอบครัวต้องให้ลูกออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยงาน หรือหยุดเรียนชั่วคราวเพื่อเลี้ยงน้อง จึงเกิดแนวคิดว่า

...เรียนไม่จบก็กลับมาทำสวนได้

(ผู้ปกครอง คนที่ 3, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2568)

อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองอีกจำนวนหนึ่งยังเห็นความสำคัญของการศึกษา และต้องการให้บุตรหลานเรียนต่อ หากมีโอกาสและทรัพยากรเพียงพอ โดยสะท้อนว่า

...ถ้าส่งให้เรียนต่อได้ อยากให้ลูกมีงานมั่นคง ไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อแม่

(ผู้ปกครอง คนที่ 1, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2568)

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

แม้โรงเรียนตั้งอยู่ภายในชุมชน แต่รูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังค่อนข้างจำกัด ความสัมพันธ์ส่วนใหญ่เป็นลักษณะ “ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่” โรงเรียนดูแลการเรียนการสอน ขณะที่ชุมชนดูแลวิถีชีวิตและกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตนเอง กิจกรรมที่ทำร่วมกันมีเพียงบางช่วงเวลา เช่น งานประเพณีหรือกิจกรรมพิเศษที่โรงเรียนร้องขอ แต่ไม่ได้พัฒนาให้เป็นความร่วมมือเชิงระบบอย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการประสานงานและให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว อย่างไรก็ตาม การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านเวลา ทรัพยากร และความเข้าใจบทบาทซึ่งกันและกัน

....ถ้าโรงเรียนขอให้ช่วย เราก็ช่วย แต่ปกติก็ไม่ค่อยได้ทำอะไรร่วมกัน

(ผู้นำชุมชน คนที่ 1, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2568)

ผู้ปกครองบางส่วนมองว่าโรงเรียนเป็นหน้าที่หลักของครูจึงไม่กล้าเข้าไปมีส่วนร่วมมากนัก ขณะเดียวกัน ครูจำนวนหนึ่งยังรู้สึกลังเลในการนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมาบูรณาการในห้องเรียน เนื่องจากขาดช่องทางการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนและผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ

...เรื่องเรียนก็ให้ครูดูแล เราแค่ส่งลูกไปโรงเรียน

(ผู้ปกครอง คนที่ 1, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2568)

ภาพรวมจึงสะท้อนว่า แม้ชุมชนมีศักยภาพด้านวัฒนธรรมแต่การเชื่อมต่อกับโรงเรียนยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนยังไม่ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

3. ความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครู

จากการวิเคราะห์ข้อมูลรายครู พบว่า ครูทั้งสามคนมีความพยายามในการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงบริบทของผู้เรียนและชุมชนในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ยืดหยุ่น และเคารพความแตกต่าง อย่างไรก็ตาม การตอบสนองต่อวัฒนธรรมยังคงกระจุกอยู่ที่ “การปรับตัวของครู” มากกว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ชุมชน และครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมเชิงระบบ

ประเด็นที่ยังขาด ผู้วิจัยสามารถสรุปได้เป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

3.1 การเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมเข้ากับเป้าหมายทางวิชาการอย่างเป็นระบบ

3.2 การใช้ข้อมูลผู้เรียนเพื่อออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและติดตามพัฒนาการระยะยาว

3.3 การประเมินผลที่สะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของผู้เรียน

3.4 การสร้างพื้นที่ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับโครงสร้าง ไม่ใช่เฉพาะกิจกรรมรายครั้ง

ผลดังกล่าวชี้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมในบริบทโรงเรียนพื้นที่สูง ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น และต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงระบบเพื่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

4. ปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครู

ผลการวิจัยระยะนี้ได้มาจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ผ่านแนวทางการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยคัดเลือกแบบสมัครใจ ประกอบด้วยผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน 2 คน และครูผู้สอน 3 คน จากการสนทนาและสะท้อนคิดร่วมกัน สามารถสังเคราะห์ปัญหาและสาเหตุได้อย่างสอดคล้องดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปปัญหา สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่วิจัย

ประเด็น	ปัญหา	สาเหตุ	ผลกระทบ
(1) การใช้กลยุทธ์และกิจกรรมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้	- การออกแบบกิจกรรมยังยึดกรอบหลักสูตรแกนกลางฯ มากกว่าบริบทท้องถิ่น - ไม่สามารถติดตามผู้เรียนระยะยาวได้ต่อเนื่อง - การให้พื้นที่ของนักเรียนในการกำหนดประเด็นจากประสบการณ์จริงยังจำกัด	- ตัวชี้วัดและเนื้อหาหลักสูตรจำนวนมาก - ระบบการเวียนครูทำให้ครูไม่อยู่กับผู้เรียนตลอด - กังวลไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินหากปรับกิจกรรมมากเกินไป	- กิจกรรมยังไม่เชื่อมโยงชีวิตผู้เรียนอย่างแท้จริง - ปัญหาการเรียนรู้ของเด็กสะสมและไม่ได้รับการแก้ไข - นักเรียนมีบทบาทเชิงรุกในห้องเรียนค่อนข้างน้อย
(2) การรับรู้ของครูเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	- วัฒนธรรมถูกใช้เพียงในลักษณะกิจกรรมเสริม - ครูยังไม่สืบค้นหรือทำความเข้าใจบริบทพื้นที่อย่างลึกซึ้ง	- ความคุ้นชินกับกรอบหลักสูตรแกนกลางฯ - กังวลเรื่องการประเมินและผลสัมฤทธิ์ - ขาดแรงจูงใจ/พื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน	- ไม่เกิดการเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับเป้าหมายวิชาการอย่างเป็นระบบ
(3) การจัดสภาพแวดล้อมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้	- เด็กบางส่วนยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ - การสนับสนุนจากครอบครัวจำกัด - เด็กบางคนต้องหยุดเรียนหรือช่วยงานบ้าน	- ภาระเศรษฐกิจและทรัพยากรครอบครัวจำกัด - ทัศนคติบางอย่างของผู้ปกครองบางส่วนต่ออนาคตลูก - การประสานงานชุมชนและโรงเรียนไม่ต่อเนื่อง	- โอกาสการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ - เกิดวงจรซ้ำซ้อนของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ด้วยสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครูโดยรวมแล้ว สาเหตุของปัญหาไม่เพียงเกิดจากตัวครูหรือผู้เรียน แต่เป็นผลจากโครงสร้างการจัดการเรียนรู้กับหลักสูตรที่ตายตัว ภาษา และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของครอบครัว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในระยะนี้ทำให้เห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างชุมชน วัฒนธรรม และโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเมื่อกระบวนการวิจัยดำเนินไปบนฐานของความร่วมมือระหว่างครู ผู้นำชุมชน และผู้วิจัย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่เพียงเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา แต่สะท้อนความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเงื่อนไขที่กำหนดรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในพื้นที่ดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมของชุมชนไม่ได้เป็นเพียงบริบทแวดล้อม หากแต่ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างที่กำกับความสัมพันธ์ บทบาทในครอบครัว และการตัดสินใจของสมาชิกในชีวิตประจำวัน ดังนั้น เมื่อการจัดการเรียนรู้ถูกตัดขาดจากทุนทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ย่อมทำให้แรงจูงใจและความหมายของการเรียนรู้ลดลง ในทางกลับกัน เมื่อครูเชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับบทเรียน ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่มองว่า วัฒนธรรมคือ ทรัพยากรการเรียนรู้ ไม่ใช่อุปสรรค ทั้งยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ Ko-Wong et al. (2025) ที่ชี้ว่าการสร้างเป้าหมายและประสบการณ์ร่วมช่วยกระตุ้นกำลังใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ปัญหาการจัดการศึกษายังสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของครอบครัว ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า การยกระดับการเรียนรู้จำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับกลไกสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน การออกแบบการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน เปิดพื้นที่ให้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเสริมสร้างการตระหนักถึงคุณค่าการศึกษาภายในครอบครัว (Anuas et al., 2023)

การทำงานร่วมกันในฐานะผู้ร่วมออกแบบทำให้ครูและชุมชนเกิดการสะท้อนคิดต่อบทบาทของตนมากขึ้น การพัฒนาในพื้นที่เฉพาะจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายร่วมและทำงานแบบบูรณาการ มากกว่าการแก้ปัญหาแยกส่วน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Amauchi et al., 2022) ในขณะเดียวกัน กระบวนการวิจัยที่ตั้งอยู่บนการเจรจาและการตีความร่วมกัน จำเป็นต้องนำเสนอภาพชุมชนอย่างรอบด้าน และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเก็บข้อมูล โดยเน้นการทำความเข้าใจคุณค่าและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่มากกว่าการพึ่งพาข้อมูลเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2554)

2. ความสามารถในการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมของครู

ด้านการใช้กลยุทธ์และกิจกรรมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ โรงเรียนและครูพยายามจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ทำให้การบูรณาการวัฒนธรรมมักเกิดขึ้นในลักษณะเฉพาะกิจมากกว่าจะพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติประจำ ครูบางส่วนจึงเลือกใช้แบบเรียนสำเร็จรูป แม้ตระหนักว่าสื่อเหล่านั้นไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนทั้งหมดก็ตาม แนวโน้มเช่นนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของ Gay (2018) ที่ชี้ว่า การสอนที่ยึดเนื้อหาจากส่วนกลางหรือวัฒนธรรมกระแสหลัก แม้ดูง่ายและสะดวกต่อการจัดการเรียน

การสอน แต่กลับมองข้ามความแตกต่างของกลุ่มวัฒนธรรมย่อย และส่งผลให้การสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมไม่อาจพัฒนาได้อย่างยั่งยืน หากโรงเรียนยังคงยึดกรอบที่เน้น “ความเหมือนกัน” มากกว่าการยอมรับ “ความแตกต่างหลากหลาย” ของผู้เรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ

ด้านการรับรู้ของครูเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่า การที่หลักสูตรหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นยังตั้งอยู่บนฐานการออกแบบมาเพื่อใช้กับกลุ่มวัฒนธรรมหลัก อีกทั้งการนำไปปฏิบัติของโรงเรียนไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ครูจึงต้องตัดสินใจด้วยตนเอง นำไปสู่ความแตกต่างของโอกาสในการเรียนรู้ระหว่างห้องเรียน ผลการศึกษานี้ยืนยันว่า การจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ที่ผู้เรียนและผู้สอนมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม การพัฒนาครูให้เข้าใจและตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม จะทำให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับความรู้ทางวิชาการ และสร้างบรรยากาศที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Acquah et al., 2020; Charoensilp, 2024; Gay, 2002)

และด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ ด้วยสภาพปัจจุบันของโรงเรียนที่นักเรียนบางส่วนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การสนับสนุนจากครอบครัวจำกัด และการขาดเรียนบ่อยครั้ง สะท้อนว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ยังมีข้อจำกัดที่ทำให้โอกาสเรียนรู้ไม่ต่อเนื่องส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จนนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำซ้ำเดิม การจัดสภาพแวดล้อมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ จึงควรถูกออกแบบควบคู่กับความสามารถของครู (Anuas et al., 2023) ในการวิเคราะห์สิ่งที่ยังขาดเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อม และสร้างการสนับสนุนจากครูร่วมกับครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่อง (Acquah et al., 2020) เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและเกิดความรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ (Charoensilp, 2024; Gay, 2002)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ใช้เป็นฐานในการวางแผนพัฒนาครูที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการออกแบบการอบรมเชิงลึกเกี่ยวกับการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม

1.2 โรงเรียนควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในฐานะแหล่งเรียนรู้ และผู้ร่วมสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาในบริบทเฉพาะที่โดยชุมชนเป็นฐาน ผลลัพธ์ที่ได้จึงไม่ได้มุ่งเสนอรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้ในทุกพื้นที่ แต่เป็นการสะท้อนหลักคิด กระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยจึงอยากนำเสนอการนำผลการวิจัยไปใช้ จึงควรตีความในฐานะแนวทางมากกว่าการนำไปขยายผลเชิงโครงสร้างหรือเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นโดยตรง

2.1 แบบวัดความสามารถที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินและสะท้อนตนเองของครู รวมทั้งใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อวางแผนพัฒนาครูรายบุคคลและรายโรงเรียน

2.2 การศึกษากระบวนการสร้างบทบาทของชุมชนให้เข้ามาร่วมออกแบบบทเรียนมากยิ่งขึ้นและศึกษาว่ากระบวนการดังกล่าวส่งผลต่อแรงจูงใจของผู้เรียนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, คณิศร เต็งรัง, ราตรี ปิ่นแก้ว และวรัญญา เพ็ชรคง. (2554). *วิถีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก* (พิมพ์ครั้งที่ 9). หนังสือดีวัน.

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (30 เมษายน 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 102-120. https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17087271.pdf

Acquah, E. O., & Szelei, N. (2020). The potential of modelling culturally responsive teaching: pre-service teachers’ learning experiences. *Teaching in Higher Education, 25*(2), 157-173. https://doi.org/10.1080/13562517.2018.1547275

Anuas, S. A. A., Mohamad Nasri, N., & Alias, A. (2023). Needs analysis for developing culturally responsive teaching for remedial education: What do teachers need? *Specijalna Edukacija I Rehabilitacija, 22*(4), 277-296. https://doi.org/10.5937/specedreh22-43326

Amauchi, J. F. F., Gauthier, M., Ghezeljeh, A., Giatti, L. L. L., Keats, K., Sholanke, D., Zachari, D., & Gutberlet, J. (2022). The power of community-based participatory research: Ethical and effective ways of researching. *Community Development, 53*(1), 3-20. https://doi.org/10.1080/15575330.2021.1936102

Charoensilp, P. (2024). Intercultural sensitivity as a factor in perceived culturally responsive teaching of teachers in Northern Thailand. *rEFLections, 31*(1), 90-117. https://doi.org/10.61508/refl.v31i1.271669

Corrigan, P. W., & Oppenheim, M. (2024). The power of community-based participatory research (CBPR). *Psychiatric Rehabilitation Journal, 47*(1), 2-8. https://doi.org/10.1037/prj0000568

Finch, A., & Quecchia, M. (2024). Relational knowledge and young people’s cancer care: how community-based participatory research promotes learning and directs action in practice. *Educational Action Research*, *33*(1), 96-114. https://doi.org/10.1080/09650792.2024.2420901

Gay, G. (2002). Preparing for culturally responsive teaching. *Journal of Teacher Education, 53*(2), 106-116.

Gay, G. (2018). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice* (3rd ed.). Teachers College Press.

Hammersley, M. (2019). *The concept of culture: A history and reappraisal*. Palgrave Pivot Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-22982-5

Ko-Wong, L., & Lee, Y. M. (2025). The cultural assets of students of color in STEM at predominantly white high schools: Using the community cultural wealth model. *Equity in Education & Society*. https://doi.org/10.1177/27526461251348604

UNESCO. (2013). *Intercultural competences: Conceptual and operational framework* (W. Leeds-Hurwitz, Ed.). UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768

กรอบแนวคิดสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่บูรณาการการจัดกลุ่มและการประเมินผลบนฐานของสมการ $a^2 = b - c$

A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR COOPERATIVE LEARNING INTEGRATING GROUP FORMATION AND ASSESSMENT BASED ON THE EQUATION $A^2 = B - C$

สฤษดิ์ ผาอาจ[1*]
Sarit Paarch[1*]

[1]คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก
[1]Faculty of Public Health and Allied Health Sciences, Praboromarajchanok Institute

*Corresponding Author, E-mail: sarit@yala.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเชิงแนวคิดนี้นำเสนอกรอบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มอง “การจัดกลุ่มผู้เรียน” ในฐานะกลไกทางการจัดการเรียนรู้ มากกว่าขั้นตอนเชิงการบริหารจัดการ กรอบแนวคิดดังกล่าวเสนอการใช้สมการ $a^2 = b - c$ ในฐานะเครื่องมือเชิงแนวคิดสำหรับการออกแบบขนาดกลุ่ม ลำดับปฏิสัมพันธ์ การหมุนเวียนบทบาทของผู้เรียน และความรับผิดชอบด้านการประเมินผล โดยสมการนี้มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการคำนวณทางคณิตศาสตร์ หากแต่ทำหน้าที่เป็นตรรกะการออกแบบที่กำหนดโอกาสในการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบรายบุคคล และการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ

ภายใต้กรอบแนวคิดนี้ ผู้เรียนจะหมุนเวียนบทบาทเป็นผู้นำเสนอ ผู้มีส่วนร่วม และผู้ประเมิน ซึ่งช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และตอกย้ำความรับผิดชอบของผู้เรียนแต่ละคนในกิจกรรมกลุ่ม การประเมินตนเองและการประเมินโดยเพื่อนถูกบูรณาการไว้ในโครงสร้างการจัดกลุ่มโดยตรง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินผลงานของผู้อื่น สะท้อนบทบาทและการมีส่วนร่วมของตนเอง และมีส่วนร่วมในกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับที่สนับสนุนทั้งการเรียนรู้รายบุคคลและการเรียนรู้ร่วมกัน

การบูรณาการการจัดกลุ่ม โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ และการประเมินผลไว้ภายในกรอบการออกแบบเดียวกัน ทำให้กรอบแนวคิดนี้เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติในการตอบโจทย์ปัญหาที่พบอย่างต่อเนื่องในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น การมีส่วนร่วมที่ไม่สม่ำเสมอ ปัญหาการอาศัยผลงานผู้อื่น และความไม่เป็นธรรมในการประเมินผล กรอบแนวคิดดังกล่าวจึงสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับอาจารย์และผู้สอนระดับอุดมศึกษาในการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมความมีส่วนร่วม การมีตัวตนของผู้เรียน และการประเมินผลที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง

บทคัดย่อ: การเรียนรู้แบบร่วมมือ ตัวตนผู้เรียน การประเมินเพื่อการเรียนรู้ การตัดสินเชิงประเมิน การจัดกลุ่มผู้เรียน

Abstract

This conceptual paper presents a design-oriented framework for cooperative learning that positions group formation as a core pedagogical mechanism rather than an administrative step. The framework introduces the equation $a^2 = b - c$ as a conceptual tool for organizing group size, interaction sequences, rotational roles, and assessment responsibilities. Instead of serving as a mathematical calculation, the equation operates as a design logic that shapes participation, accountability, and learning opportunities.

In this model, students rotate through the roles of presenter, participant, and evaluator, ensuring equitable participation and reinforcing individual responsibility within group tasks. Peer and self-assessment are embedded directly into the grouping structure, enabling learners to evaluate peers, reflect on their own contributions, and engage in feedback processes that support both collective and individual learning.

By integrating grouping, interaction structure, and assessment within a single coherent design, the framework offers a practical response to longstanding challenges in cooperative learning, including uneven participation, free-riding, and assessment inequity. The model provides guidance for educators seeking to design inclusive, agency-driven, and assessment-rich cooperative learning environments in higher education.

Keywords: cooperative learning, student agency, assessment for learning, evaluative judgment, group formation

บทนำ

การทำงานกลุ่มและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ความรับผิดชอบร่วมกัน และการมีส่วนร่วมเชิงลึกของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา (Johnson & Johnson, 2009; Johnson, Johnson & Smith, 2014) อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์จะสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กลุ่มเป็นฐานยังคงเผชิญกับปัญหาซ้ำเดิม เช่น การมีส่วนร่วมที่ไม่เท่าเทียม การครอบงำของสมาชิกบางคน การมีส่วนร่วมอย่างเฉื่อยของผู้เรียนบางกลุ่ม และความยากลำบากในการประเมินผลงานรายบุคคลอย่างเป็นธรรม

งานวิชาการร่วมสมัยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การเป็นตัวแทนของผู้เรียน และความเป็นหุ้นส่วนทางการเรียนรู้ในฐานะมิติสำคัญของการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Healey, Flint & Harrington, 2014; Bovill, 2020; Klemenčič, 2015) จากมุมมองนี้ การมีส่วนร่วมของผู้เรียนมิได้เป็นคุณลักษณะเฉพาะบุคคลโดยกำเนิด หากแต่เป็นผลลัพธ์ที่ถูกกำหนดและหล่อหลอมผ่านโครงสร้างการเรียนรู้ ความคาดหวัง และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่ถูกออกแบบไว้ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีเจตนาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม

ขณะเดียวกัน แนวคิดด้านการประเมินผลในระดับอุดมศึกษาได้เปลี่ยนผ่านอย่างมีนัยสำคัญ จากการมองการประเมินเป็นเครื่องมือวัดผลปลายทาง ไปสู่การมองการประเมินเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะผ่านแนวปฏิบัติ เช่น การประเมินโดยเพื่อน การประเมินตนเอง การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงรูปแบบ และการประเมินเชิงสนทนา (Nicol & Macfarlane-Dick, 2006; Carless, 2007; Sadler, 2010; Topping, 1998) แนวทางการประเมินเหล่านี้เน้นความเป็นอิสระของผู้เรียน การตัดสินเชิงประเมิน และความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเกณฑ์คุณภาพ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ช่องว่างสำคัญที่ยังคงปรากฏอยู่ในวรรณกรรมคือ “การจัดกลุ่มผู้เรียน” งานวิจัยจำนวนมากยังคงมองการจัดกลุ่มในฐานะขั้นตอนเชิงการบริหารหรือกระบวนการเชิงเทคนิค เช่น การตัดสินใจว่าใครทำงานร่วมกับใคร มากกว่าการมองว่าเป็นการตัดสินใจเชิงการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อรูปแบบปฏิสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ และโอกาสในการเรียนรู้ เมื่อการจัดกลุ่มถูกทำความเข้าใจเพียงในเชิงโลจิสติกส์ ความไม่เท่าเทียมในการมีส่วนร่วมจึงกลายเป็นผลลัพธ์ที่หลีกเลี่ยงได้ยาก (Goodyear & Dimitriadis, 2013)

แม้ว่างานวิจัยก่อนหน้าจะนำเสนอเครื่องมือและแนวทางต่าง ๆ เช่น การกำหนดบทบาทอย่างมีโครงสร้าง กิจวัตรการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Kagan, 1994) และกลยุทธ์การประเมินโดยเพื่อน เครื่องมือเหล่านี้มักถูกนำไปใช้ในลักษณะของการแทรกแซงแบบแยกส่วน มากกว่าการเป็นองค์ประกอบภายในกรอบการออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่งผลให้การเชื่อมโยงระหว่างการจัดกลุ่ม โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ และกระบวนการประเมินผลยังคงมีข้อจำกัด แม้วรรณกรรมด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม และการประเมินเพื่อการเรียนรู้จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การจัดกลุ่มผู้เรียน โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ และการประเมินผลยังคงถูกมองเป็นขอบเขตการจัดการเรียนรู้ที่แยกจากกัน ความแยกส่วนดังกล่าวจำกัดศักยภาพของการออกแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเรื้อรัง เช่น การมีส่วนร่วมที่ไม่เท่าเทียม การอาศัยผลงานผู้อื่น และความไม่เป็นธรรมในการประเมินผล

บทความนี้เสนอว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องปรับกรอบคิดใหม่ โดยมอง “การจัดกลุ่มผู้เรียน” เป็นกลไกเชิงการออกแบบ เป็นการตัดสินใจเชิงโครงสร้างที่กำหนดทิศทาง

ของความรับผิดชอบ ปฏิสัมพันธ์ และการประเมินผล เพื่อสนองต่อประเด็นดังกล่าว บทความนี้นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงการออกแบบสำหรับการจัดกลุ่มผู้เรียน โดยอาศัยสมการ $a^2 = b - c$ ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่องการพัฒนากิจกรรมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่าทศวรรษ สมการดังกล่าวมิได้ทำหน้าที่เป็นการคำนวณทางคณิตศาสตร์ หากแต่ทำหน้าที่เป็นตรรกะเชิงแนวคิดสำหรับการจัดกลุ่มขนาดเท่ากัน การออกแบบการมีส่วนร่วมแบบหมุนเวียน และการบูรณาการความรับผิดชอบด้านการประเมินไว้ภายในโครงสร้างการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. อธิบายตรรกะเชิงแนวคิดของสมการจัดกลุ่ม และบทบาทของสมการดังกล่าวในการกำหนดโครงสร้างและความรับผิดชอบของผู้เรียน
2. บูรณาการหลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม และการประเมินเพื่อการเรียนรู้เข้าไว้ในกรอบแนวคิดเดียวกัน
3. เสนอแบบจำลองเชิงการออกแบบสำหรับอาจารย์และผู้สอนที่มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและความเป็นธรรมในการประเมินผลในกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม

ด้วยการวางตำแหน่งการจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นองค์ประกอบศูนย์กลางของสถาปัตยกรรมทางการจัดการเรียนรู้ มากกว่าจะเป็นองค์ประกอบรอง กรอบแนวคิดนี้มีส่วนช่วยขยายการอภิปรายทางวิชาการด้านการออกแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการประเมินผลในระดับอุดมศึกษา ส่วนถัดไปของบทความจะนำเสนอกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบหลักของกรอบแนวคิด และอภิปรายผลเชิงนัยต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมและอุดมด้วยกระบวนการประเมินเพื่อการเรียนรู้

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี (Theoretical Background)

การเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับการอธิบายมาอย่างยาวนานในฐานะแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า ความรู้ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความรับผิดชอบร่วมกัน และการสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียน หัวใจสำคัญของแนวคิดดังกล่าว คือ ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันทางสังคม (social interdependence theory) ซึ่งเสนอว่า “การพึ่งพาอาศัยกันเชิงบวก” (positive interdependence) ภาวะที่ผู้เรียนรับรู้ว่าความสำเร็จของตนเชื่อมโยงกับความสำเร็จของผู้อื่นจะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงส่งเสริม ความรับผิดชอบรายบุคคล และการมีส่วนร่วมทางสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง (Johnson & Johnson, 2009; Johnson, Johnson & Smith, 2014) หลักการเหล่านี้ได้รับการเชื่อมโยงอย่างสม่ำเสมอกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น การพัฒนาทักษะการสื่อสาร และความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ปรากฏซ้ำในวรรณกรรมด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือคือความสำคัญของ “การออกแบบอย่างมีเจตนา” งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า การทำงานกลุ่มที่ขาดโครงสร้างมักจะผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมมากกว่าจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ โดยนำไปสู่ปัญหาที่คาดการณ์ได้ เช่น การมีส่วนร่วมที่ไม่เท่ากัน การครอบงำของสมาชิกที่แสดงออกมากกว่า และการถอนตัวของผู้เรียนที่เงียบกว่า (Burke, 2012) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดบทบาทอย่างชัดเจน มีรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่เป็นระบบ และมีกลไกความรับผิดชอบที่ชัดเจน เช่น โครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Kagan และกิจวัตรการทำงานตามบทบาทของ Johnson & Johnson ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถยกระดับทั้งคุณภาพและความเท่าเทียมของการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Kagan, 1994; Johnson & Johnson, 2009) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การหมุนเวียนบทบาทอย่างเป็นระบบช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่สมดุล ผ่านการกำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในหน้าที่เชิงสติปัญญา สังคม และการสื่อสารที่หลากหลาย

ในขณะเดียวกัน งานวิชาการด้านอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การเป็นตัวแทนของผู้เรียน และเสียงของผู้เรียนในฐานะรากฐานของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ครอบคลุม การมีส่วนร่วมถูกทำความเข้าใจมากขึ้นว่าไม่ใช่คุณลักษณะส่วนบุคคลโดยกำเนิด หากแต่เป็นผลลัพธ์ทางการจัดการเรียนรู้ที่ถูกกำหนดโดยการออกแบบการเรียนรู้ (Healey, Flint & Harrington, 2014; Klemenčič, 2015) การเป็นตัวแทนของผู้เรียน ซึ่งหมายถึงความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีข้อมูล การรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายต่อการเรียนรู้ร่วมกัน จะได้รับการส่งเสริมเมื่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างมีโครงสร้างและการตัดสินใจร่วมกัน (Bovill, 2020)

ขนานไปกับพัฒนาการดังกล่าว แนวคิดด้านการประเมินผลได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (learning-oriented assessment) ซึ่งมองการประเมินเป็นกระบวนการที่ฝังอยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้ มากกว่าการเป็นจุดสิ้นสุดเพื่อสรุปผลสัมฤทธิ์ การประเมินแบบรูปแบบ การประเมินโดยเพื่อนและการประเมินตนเองได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการตัดสินเชิงประเมิน ความรับผิดชอบ และความเข้าใจในเกณฑ์คุณภาพของงาน (Nicol & Macfarlane-Dick, 2006; Carless, 2007; Sadler, 2010) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินโดยเพื่อนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการตัดสินเชิงประเมิน เมื่อถูกบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีโครงสร้าง (Topping, 1998) ขณะที่การประเมินตนเองช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้เชิงอภิปัญญาและความรับผิดชอบส่วนบุคคล โดยเฉพาะเมื่อได้รับการพยุงเชิงโครงสร้างในบริบทการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Nicol, 2010)

แม้ว่าพัฒนาการด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการประเมินเพื่อการเรียนรู้จะมีทิศทางที่สอดคล้องกัน งานวิชาการที่มีอยู่ยังคงมีแนวโน้มมองการจัดกลุ่มผู้เรียน โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ และการประเมินผลเป็นขอบเขตการจัดการเรียนรู้ที่แยกจากกัน ส่งผลให้การออกแบบการเรียนรู้มีลักษณะกระจัดกระจาย การจัดกลุ่มผู้เรียนมักถูกทำความเข้าใจในฐานะขั้นตอนเชิงกระบวนการ เช่น การตัดสินใจว่าใครทำงานร่วมกับใคร มากกว่าการเป็นกลไกเชิงการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดโอกาส

ในการมีส่วนร่วม รูปแบบปฏิสัมพันธ์ และโครงสร้างความรับผิดชอบ (Goodyear & Dimitriadis, 2013) ในทำนองเดียวกัน การกำหนดบทบาทและกิจกรรมการประเมินมักถูกเพิ่มเข้าไปในกิจกรรมกลุ่มในลักษณะของเทคนิคแยกส่วน มากกว่าการเป็นองค์ประกอบของระบบการออกแบบเดียวกัน

ความแยกส่วนดังกล่าวจำกัดศักยภาพของการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีนัยสำคัญ เมื่อการจัดกลุ่ม โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ และการประเมินผลไม่ถูกจัดวางให้สอดคล้องกันอย่างมีเจตนา ปัญหาที่คาดการณ์ได้จะเกิดขึ้นซ้ำ เช่น การมีส่วนร่วมที่ไม่เท่าเทียม การกระจายความรับผิดชอบที่ไม่สมดุล การประเมินโดยเพื่อนและการประเมินตนเองที่ขาดฐานโครงสร้างรองรับ และกระบวนการความรับผิดชอบที่ไม่สม่ำเสมอหรือถูกมองว่าไม่เป็นธรรม

เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางทฤษฎีดังกล่าว บทความนี้จึงเสนอกรอบแนวคิดเชิงการออกแบบที่บูรณาการการจัดกลุ่มผู้เรียน โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ และกระบวนการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ผ่านตรรกะการจัดกลุ่มที่ตั้งอยู่บนสมการ $a^2 = b - c$ ซึ่งสมการดังกล่าวนี้สังเคราะห์มาจากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา และได้ใช้กรอบแนวคิดนี้จัดการเรียนการสอนมามากกว่าสิบปี (Paarch, S., 2022, 2025) โดยการมองการจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลไกเชิงการจัดการเรียนรู้ มากกว่าขั้นตอนเชิงกระบวนการ กรอบแนวคิดนี้ทำให้หลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ การมีส่วนร่วมที่เน้นการเป็นตัวแทนของผู้เรียน และการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ถูกนำมาปฏิบัติได้จริงภายใต้โครงสร้างการออกแบบเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ

กรอบแนวคิดที่นำเสนอ (The Propose Framework)

1. เหตุผลเชิงการออกแบบ (Design Rationale)

กรอบแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานสำคัญว่า การจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นการตัดสินใจเชิงการออกแบบทางการสอน มากกว่าการเป็นเพียงขั้นตอนเชิงธุรการ งานวิจัยด้านการออกแบบการเรียนรู้ชี้ให้เห็นอย่างสม่ำเสมอว่า โครงสร้างของกิจกรรม มิใช่เพียงตัวกิจกรรมเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดลักษณะการปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบของผู้เรียน (Goodyear & Dimitriadis, 2013; Laurillard, 2012) การจัดกลุ่มที่ขาดโครงสร้างที่เหมาะสมมักจะยิ่งขยายความเหลื่อมล้ำในกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ไม่เท่าเทียมและความรับผิดชอบที่ไม่สม่ำเสมอ ในทางตรงกันข้าม การจัดกลุ่มอย่างมีเจตนาการออกแบบสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกค้ำจุนการมีส่วนร่วม กระจายความรับผิดชอบ และสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการประเมินผลที่มีความหมายกรอบแนวคิดนี้พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อประเด็นดังกล่าว โดยใช้สมการ $a^2 = b - c$ ซึ่งมิได้ทำหน้าที่เป็นสูตรคำนวณทางคณิตศาสตร์ หากแต่ทำหน้าที่เป็น หลักการเชิงการออกแบบ ที่กำกับการจัดกลุ่มให้มีความสมดุล การไหลของปฏิสัมพันธ์ และการกระจายโอกาสในการมีส่วนร่วม ตรรกะดังกล่าวทำหน้าที่เป็นโครงสร้างการจัดกลุ่มที่สนับสนุนการปฏิสัมพันธ์เชิงเกื้อหนุน (promotive interaction) และความรับผิดชอบรายบุคคล ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Johnson & Johnson, 2009)

2. ตรรกะและโครงสร้างการจัดกลุ่ม (Grouping Logic and Structure)

กรอบแนวคิดนี้ใช้สมการ $a^2 = b - c$ เป็นตรรกะเชิงการออกแบบเพื่อกำกับโครงสร้างการจัดกลุ่มผู้เรียน โดยมิได้มุ่งหมายให้สมการดังกล่าวทำหน้าที่เป็นสูตรคำนวณทางคณิตศาสตร์ หากแต่ทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงการสอนที่ช่วยจัดระเบียบขนาดกลุ่ม ลำดับการปฏิสัมพันธ์และการกระจายบทบาทผู้เรียนอย่างเป็นระบบ สมการดังกล่าวกำหนดองค์ประกอบของการจัดกลุ่ม ดังนี้

a หมายถึง จำนวนกลุ่ม และในขณะเดียวกันสะท้อนจำนวนสมาชิกต่อกลุ่มซึ่งได้รับการออกแบบให้มีค่าเท่ากันหรือถูกจัดการให้มีค่าเท่ากันหรือใกล้เคียงกันเพื่อรักษาความสมดุลของโครงสร้างกลุ่ม

b หมายถึง จำนวนผู้เรียนทั้งหมดในบริบทของหน่วยการเรียนรู้หนึ่ง ๆ

c หมายถึง จำนวนผู้เรียนส่วนที่เหลือ โดยมีค่าอยู่ในช่วงมากกว่าหรือเท่ากับ 0 และน้อยกว่าหรือเท่ากับสองเท่าของจำนวนกลุ่ม ($0 \leq c \leq 2a$)

การกำหนดโครงสร้างกลุ่มพื้นฐานในกรอบแนวคิดนี้เริ่มจากการกำหนดค่า a ในฐานะตัวแปรเชิงการออกแบบหลัก ซึ่งสะท้อนจำนวนกลุ่มและจำนวนสมาชิกต่อกลุ่มในเวลาเดียวกัน การเลือกค่า a มิได้เกิดจากการคำนวณเชิงตัวเลขล่วงหน้า หากแต่เป็นการตัดสินใจเชิงการสอนที่ตั้งอยู่บนการพิจารณาคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ การสื่อสารและการทำงานร่วมกันที่คาดหวังในกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โครงสร้างที่จำนวนกลุ่มเท่ากับจำนวนสมาชิกต่อกลุ่มช่วยให้แต่ละกลุ่มมีขนาดที่เหมาะสมต่อการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมเชิงลึก ขณะเดียวกันยังเอื้อต่อการออกแบบบทบาทการเรียนรู้ที่สามารถหมุนเวียนได้อย่างเป็นระบบ และกระจายความรับผิดชอบทางการเรียนรู้ไปยังผู้เรียนทุกคน ลดโอกาสที่ผู้เรียนบางคนจะถูกลดบทบาทหรือไม่ปรากฏตัวในกระบวนการเรียนรู้

ภายใต้โครงสร้างดังกล่าว จำนวนผู้เรียนทั้งหมดในห้องเรียนหรือในหน่วยการเรียนรู้หนึ่ง ๆ (b) จะถูกนำมาพิจารณาภายหลังผ่านตรรกะของสมการ $a^2 = b - c$ เพื่อปรับโครงสร้างกลุ่มให้สอดคล้องกับข้อจำกัดเชิงบริบท โดยกำหนดช่วงค่าของ c ให้อยู่ภายใต้เงื่อนไข $0 \leq c \leq 2a$ การกำหนดช่วงค่าดังกล่าวมิได้มีที่มาจากข้อจำกัดทางคณิตศาสตร์ หากแต่เป็นข้อจำกัดเชิงการออกแบบทางการสอน (pedagogical design constraint) ที่มุ่งรักษาความสมมาตรของโครงสร้างกลุ่มและเสถียรภาพของการหมุนเวียนบทบาทในแต่ละรอบการเรียนรู้ เมื่อค่า c อยู่ภายในช่วงดังกล่าว ผู้เรียนส่วนที่เหลือสามารถถูกจัดวางในลักษณะของการจับคู่ร่วมบทบาท ซึ่งช่วยคงความสมดุลของภาระงานและโอกาสในการมีส่วนร่วมโดยไม่รบกวนจังหวะการเรียนรู้โดยรวม

ในทางตรงกันข้าม หากค่า c สูงเกินกว่า 2a ความสามารถในการรักษาความสมดุลเชิงบทบาทและการกระจายโอกาสในการมีส่วนร่วมจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้โครงสร้างการปฏิสัมพันธ์เริ่มไม่เสถียร และเพิ่มความเสี่ยงต่อความเหลื่อมล้ำด้านภาระงานและการมีส่วนร่วม ดังนั้น ช่วงค่าของ c จึงทำหน้าที่เป็นขอบเขตการออกแบบที่ช่วยค้ำจุนคุณลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ความสามารถในการคาดการณ์บทบาท และความรับผิดชอบรายบุคคล

กรอบแนวคิดนี้มิได้มีเป้าหมายเพื่อรองรับทุกความเป็นไปได้เชิงตัวเลขของการจัดกลุ่ม หากแต่ถูกออกแบบให้ใช้กับบริบทการเรียนรู้ที่สามารถรักษาความสมมาตรของโครงสร้างกลุ่มและเสถียรภาพของรอบการเรียนรู้ได้อย่างมีเจตนา ในกรณีที่จำนวนผู้เรียนอยู่นอกช่วงเงื่อนไขดังกล่าว ($c > 2a$) ผู้สอนจำเป็นต้องปรับค่าพารามิเตอร์ของการจัดกลุ่มใหม่ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ มิใช่ข้อบกพร่องของกรอบแนวคิด

กล่าวโดยสรุป สมการ $a^2 = b - c$ ทำหน้าที่เป็นตรรกะการออกแบบ (design logic) ที่ช่วยเชื่อมโยงการจัดกลุ่ม โครงสร้างปฏิสัมพันธ์และการกระจายความรับผิดชอบของผู้เรียนเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบมากกว่าการเป็นสูตรคำนวณเชิงตัวเลขเพียงอย่างเดียว

3. ลำดับกระบวนการเรียนรู้และการหมุนเวียนบทบาท (Learning Flow and Role Rotation)

การหมุนเวียนบทบาทอย่างมีโครงสร้างเป็นองค์ประกอบสำคัญของกรอบแนวคิดนี้ โดยสอดคล้องกับแนวคิดจากงานวิจัยด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้บทบาทเป็นฐาน (role-based cooperative learning) (Kagan, 1994; Johnson et al., 2014) ผู้เรียนแต่ละคนจะหมุนเวียนผ่านบทบาทหลักสามประการ ได้แก่ 1) ผู้นำเสนอ (Presenter) ทำหน้าที่อธิบายหรือสาธิตเนื้อหาการเรียนรู้ 2) ผู้มีส่วนร่วม (Participant) มีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม อภิปราย และการแก้ปัญหา และ 3) ผู้ประเมิน (Peer) ทำหน้าที่สังเกต วิเคราะห์ และให้ข้อมูลป้อนกลับ

เนื่องจากการออกแบบให้จำนวนกลุ่มเท่ากับจำนวนสมาชิกต่อกลุ่ม ในแต่ละรอบของการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกคนจึงต้องปฏิบัติบทบาททั้งสามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โครงสร้างดังกล่าวช่วยป้องกันการครอบงำของผู้เรียนบางคนและการวางตัวแบบเฉื่อยของผู้อื่น พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม กระจายภาระด้านการคิดและการสื่อสาร และเสริมสร้างความรับผิดชอบรายบุคคลอย่างเป็นระบบ (Johnson & Johnson, 2009) และเมื่อรอบการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดซ้ำอย่างต่อเนื่อง บทบาทที่หมุนเวียนจะช่วยสร้าง “จังหวะการเรียนรู้” (learning rhythm) ที่ผู้เรียนสามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า โครงสร้างที่คาดการณ์ได้นี้ช่วยลดภาระทางความคิด (cognitive load) และเอื้อให้ผู้เรียนเตรียมตัวสำหรับบทบาทของตนอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการออกแบบการเรียนรู้ที่ชี้ว่าโครงสร้างที่ชัดเจนจะช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการประสานในกิจกรรมกลุ่ม (Goodyear & Dimitriadis, 2013; Laurillard, 2012)

ในมิติของการประเมิน การบูรณาการการประเมินตนเองและการประเมินโดยเพื่อนในแต่ละรอบของการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมความตระหนักรู้เชิงอภิปัญญา (metacognitive awareness) และความสามารถในการตัดสินคุณภาพงาน (evaluative judgment) ของผู้เรียนตามแนวคิดของ Sadler (2010) และ Nicol (2010) ซึ่งการฝังการประเมินไว้ในโครงสร้างกิจกรรมอย่างเป็นระบบช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความเป็นธรรมของการประเมิน โดยทำให้เกณฑ์คุณภาพและความคาดหวังของการเรียนรู้ถูกสื่อสารและใช้งานอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

4. การทำงานของสมการในฐานะกลไกทางการสอน (How the Equation Functions as a Pedagogical Mechanism)

สมการ $a^2 = b - c$ มิได้มุ่งเน้นความแม่นยำเชิงตัวเลข หากแต่สะท้อนถึงความแม่นยำเชิงการออกแบบทางการสอน (pedagogical precision) โดยทำหน้าที่เป็นกลไกการออกแบบที่ก่อให้เกิดผล ดังต่อไปนี้

4.1 จัดระเบียบพื้นที่การเรียนรู้ผ่านขนาดกลุ่มที่คาดการณ์ได้ และรอบกิจกรรมที่มีเสถียรภาพและสามารถทำซ้ำได้

4.2 สนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ด้วยการสร้างโอกาสที่ขนานกันในการนำเสนอการทำงานร่วมกัน และการประเมินสำหรับผู้เรียนทุกคน

4.3 เอื้อให้เกิดการประเมินอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงบทบาท ความรับผิดชอบ และวงจรของข้อมูลป้อนกลับภายในแต่ละรอบของการเรียนรู้ให้สอดประสานกัน

4.4 สร้างจังหวะการเรียนรู้ผ่านรอบกระบวนการที่เกิดซ้ำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเตรียมการ ⟶ การนำเสนอ ⟶ การประเมิน ⟶ การสะท้อนคิด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการออกแบบการเรียนรู้ (Laurillard, 2012)

4.5 ฝังกลไกความรับผิดชอบไว้ในโครงสร้างการเรียนรู้ ด้วยการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนให้ผู้เรียนแต่ละคนในทุก ๆ รอบของกิจกรรม ส่งผลให้ลดพฤติกรรมการอาศัยผู้อื่น (free-riding) และเสริมสร้างความรับผิดชอบรายบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม (Johnson & Johnson, 2009)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม กลไกเหล่านี้ทำให้การจัดกลุ่มมิใช่เพียงขั้นตอนเชิงกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อนการสอน หากแต่ทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนทางการสอน (active pedagogical driver) ที่กำหนดรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ และการเรียนรู้ตลอดทั้งกิจกรรม

5. กลไกทางการสอนของกรอบแนวคิด (Pedagogical Mechanisms of the Framework)

5.1 ปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ที่มีโครงสร้าง (Structured Learning Interactions)

กรอบแนวคิดนี้ออกแบบให้ปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีโครงสร้าง มิใช่เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ การจัดกลุ่มที่มีความสมดุลเอื้อต่อการกำหนดรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่สม่ำเสมอ เช่น การนำเสนอ การทำกิจกรรมเชิงสืบค้น และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ซึ่งช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงเกื้อหนุน (promotive interaction) และการมีส่วนร่วมร่วมกันของผู้เรียน (Johnson & Johnson, 2009)

ความสามารถในการคาดการณ์รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ช่วยทำให้ความคาดหวังของผู้เรียนมีความชัดเจน เอื้อให้การประสานงานระหว่างผู้เรียนเป็นไปอย่างราบรื่น และส่งผลให้ประสบการณ์การเรียนรู้มีความเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.2 การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม (Equitable Participation)

การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมเกิดขึ้นจากกลไกที่เชื่อมโยงกันสองประการ ได้แก่

5.2.1 โครงสร้างการจัดกลุ่มที่มีความสมดุล และ

5.2.2 การหมุนเวียนบทบาทอย่างเป็นระบบ

คุณลักษณะเชิงการออกแบบทั้งสองประการนี้ช่วยขจัดอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่ขัดขวางการมีส่วนร่วม และลดความเป็นไปได้ที่ผู้เรียนบางคนจะมีบทบาทโดดเด่นเกินไป ขณะที่บางคนกลับมีส่วนร่วมน้อยหรือหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วม งานวิจัยด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือชี้ให้เห็นว่า บทบาทที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และมีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่องช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกัน เสริมสร้างความรับผิดชอบรายบุคคล และลดพฤติกรรมการอาศัยผู้อื่น (social loafing) (Kagan, 1994) ตลอดรอบการเรียนรู้ที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจะค่อย ๆ พัฒนาชุดทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสาร และการคิดเชิงรู้คิด (cognitive skills) ที่หลากหลายและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

5.3 การประเมินโดยเพื่อนเพื่อการเรียนรู้ (Peer Assessment as Learning)

การประเมินโดยเพื่อนมิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นเครื่องมือในการตัดสินผลการปฏิบัติงานเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก กระบวนการประเมินทั้งภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนซึมซับเกณฑ์การประเมิน อธิบายเหตุผลเชิงการประเมิน และร่วมกันต่อรองเพื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพร่วมกัน (Sadler, 2010; Nicol, 2010)

เมื่อการประเมินโดยเพื่อนถูกบูรณาการไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีโครงสร้าง การประเมินจะสอดประสานไปกับกระบวนการเรียนรู้โดยตรง แทนที่จะถูกจัดวางเป็นกิจกรรมที่แยกออกมา หรือเป็นเพียงเหตุการณ์ปลายทางของการเรียนรู้

5.4 การประเมินตนเองและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ (Self-Assessment and Accountability)

การประเมินตนเองมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความตระหนักรู้เชิงอภิปัญญา (metacognitive awareness) และความรับผิดชอบรายบุคคล โดยกำหนดให้ผู้เรียนสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการเตรียมตัว การมีปฏิสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของตนเองในกิจกรรมการเรียนรู้ (Nicol, 2020) ผ่านวงจรการตัดสินเชิงสะท้อนคิดอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนจะตระหนักชัดยิ่งขึ้นถึงพฤติกรรมการเรียนรู้และมาตรฐานการปฏิบัติงานของตน

แนวปฏิบัติด้านการสะท้อนคิดดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบรายบุคคล ซึ่งเป็นหนึ่งในเงื่อนไขหลักของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ และช่วยหล่อหลอมความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบของผู้เรียนภายในงานกลุ่มให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น (Johnson et al., 2014)

5.5 ผลกระทบเชิงบูรณาการทางการจัดการเรียนรู้

การบูรณาการระหว่างโครงสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ออกแบบอย่างเป็นระบบ การหมุนเวียนบทบาท การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินตนเอง ก่อให้เกิดระบบการเรียนรู้ที่มีความสอดประสาน

ภายใน ซึ่งทำให้การมีส่วนร่วมของผู้เรียนเกิดขึ้นอย่างเท่าเทียม การรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ถูกกระจายไปยังผู้เรียนทุกคน และการประเมินทำหน้าที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้อย่างแท้จริง แทนที่จะพึ่งพาการอำนวยความสะดวกเฉพาะหน้า หรือการจัดการชั้นเรียนเชิงตอบสนองภายหลัง กรอบแนวคิดนี้ได้ฝังหลักความเสมอภาคและความรับผิดชอบไว้ในกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ตั้งแต่ต้น

ในบริบทนี้ สมการ $a^2 = b - c$ มิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสูตรเชิงตัวเลข หากแต่ทำหน้าที่เสมือน “กลไกทางการสอน” ที่กำกับการปฏิสัมพันธ์ จัดโครงสร้างกระบวนการประเมิน และค้ำจุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่องภายในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

โดยภาพรวม กรอบการจัดกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ที่นำเสนอในบทความนี้ผสานการปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง การหมุนเวียนบทบาท และการประเมินหลายระดับไว้ภายใต้ตรรกะการออกแบบเดียวกันอย่างเป็นระบบ การวางตำแหน่งสมการ $a^2 = b - c$ ให้เป็นกลไกทางการจัดการเรียนรู้ แทนการมองว่าเป็นเพียงเครื่องมือเชิงคำนวณ ทำให้กรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงการจัดกลุ่ม โครงสร้างการมีส่วนร่วม และกระบวนการประเมินเข้าด้วยกันในลักษณะที่งานวิจัยด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ผ่านมาแทบไม่ได้นำมาพิจารณาร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม

การจัดวางดังกล่าวเอื้อให้เกิดวงจรการเรียนรู้ที่สามารถคาดการณ์ได้ การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่มักเกิดขึ้นได้ยากในกิจกรรมกลุ่มแบบดั้งเดิม ส่วนถัดไปจะอภิปรายถึงการทำงานของคุณลักษณะด้านการออกแบบเหล่านี้ในทางปฏิบัติ การตอบช่องว่างเชิงทฤษฎีที่ได้ระบุไว้ก่อนหน้า และนัยสำคัญที่มีต่อองค์ความรู้ด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือและการออกแบบการสอนในระดับอุดมศึกษา

คุณูปการเชิงแนวคิดและการวางตำแหน่งทางทฤษฎี (Conceptual Contributions and Theoretical Positioning)

1. คุณูปการเชิงแนวคิด (Conceptual Contributions)

กรอบแนวคิดที่นำเสนอในบทความนี้สร้างคุณูปการเชิงแนวคิดที่สำคัญสามประการต่อองค์ความรู้ด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือ การออกแบบการเรียนรู้ และการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 การนิยามการจัดกลุ่มใหม่ในฐานะกลไกการออกแบบทางการสอน (Reframing Group Formation as Pedagogical Design Mechanism)

คุณูปการประการแรกคือการนิยาม “การจัดกลุ่มผู้เรียน” ใหม่ จากเดิมที่ถูกมองว่าเป็นเพียงภารกิจเชิงการบริหารหรือขั้นตอนเตรียมการก่อนการสอน ให้กลายเป็นกลไกทางการสอนที่มีนัยสำคัญเชิงออกแบบ ในแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิม การจัดกลุ่มมักถูกมองว่าเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นก่อนการจัดการเรียนรู้ ขณะที่กรอบแนวคิดนี้มองการจัดกลุ่มเป็นการตัดสินใจเชิงการออกแบบที่ส่งผลต่อระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้งหมด

การนำสมการ $a^2 = b - c$ มาใช้เป็นตรรกะเชิงแนวคิดในการออกแบบ ทำให้โมเดลนี้สามารถเสนอวิธีการจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างกลุ่มที่มีความสมดุล เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้าง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม การปรับมุมมองดังกล่าวท้าทายสมมติฐานเดิมที่ฝังรากอยู่ในแนวคิดการจัดการเรียนรู้ และตอกย้ำแนวคิดที่ว่า “การจัดวางผู้เรียน” มิใช่เพียงเรื่องเชิงเทคนิค หากแต่เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการทางการสอนโดยตัวมันเอง (Goodyear & Dimitriadis, 2013; Laurillard, 2012)

1.2 การฝังกลไกการหมุนเวียนบทบาทอย่างมีโครงสร้างไว้ในโครงสร้างการจัดกลุ่ม (Embedded Structured Role Rotation within Group Design)

คุณูปการประการที่สองคือการบูรณาการการหมุนเวียนบทบาทอย่างมีโครงสร้างเข้าไว้ในสถาปัตยกรรมของการจัดกลุ่มผู้เรียน งานวิจัยด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือชี้ชัดว่าการกำหนดบทบาทเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Johnson & Johnson, 2009; Kagan, 1994) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การหมุนเวียนบทบาทมักถูกนำไปใช้ในลักษณะที่ไม่เป็นระบบ หรือขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอนเป็นหลัก

กรอบแนวคิดนี้เสนอแนวทางที่แตกต่างออกไป โดยฝังการหมุนเวียนบทบาทไว้โดยตรงในโครงสร้างของการจัดกลุ่ม กล่าวคือ เนื่องจากจำนวนกลุ่มถูกออกแบบให้เท่ากับจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม ผู้เรียนทุกคนจึงต้องหมุนเวียนผ่านบทบาทของผู้นำเสนอ (presenter) ผู้มีส่วนร่วม (participant) และผู้ประเมิน (evaluator) อย่างเป็นระบบในแต่ละรอบของการเรียนรู้

โครงสร้างดังกล่าวช่วยกระจายความรับผิดชอบอย่างทั่วถึง ลดปัญหาการครอบงำของผู้เรียนบางคนและการมีส่วนร่วมเชิงรับของบางคน พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากหลากหลายมุมมอง กรอบแนวคิดนี้จึงขยายขอบเขตของโมเดลการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากเทคนิคในระดับกิจกรรมไปสู่ความสอดคล้องเชิงออกแบบในระดับระบบการเรียนรู้โดยรวม

1.3 การบูรณาการการประเมินโดยเพื่อนและการประเมินตนเองหลายระดับเข้ากับตรรกะการจัดกลุ่ม (Integrating Multilevel Peer and Self-Assessment into Desing Logic)

คุณูปการประการที่สามของกรอบแนวคิดนี้ คือการบูรณาการการประเมินภายในกลุ่ม การประเมินระหว่างกลุ่ม และการประเมินตนเอง เข้าไว้ในโครงสร้างของการจัดกลุ่มโดยตรง งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าการประเมินโดยเพื่อนและการประเมินตนเองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึกและการพัฒนาวิจารณญาณในการประเมินผล (evaluative judgment) ของผู้เรียน (Topping, 1998; Nicol & Macfarlane-Dick, 2006; Carless, 2007) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ กลวิธีเหล่านี้มักถูกนำมาใช้ในลักษณะเป็นเทคนิคแยกส่วน มิได้เชื่อมโยงกับโครงสร้างการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดนี้เสนอให้ฝังการประเมินไว้ในตรรกะการออกแบบของสมการจัดกลุ่ม โดยวางตำแหน่งของการประเมินให้เป็นทั้งกระบวนการเรียนรู้เชิงรูปแบบ (formative learning process) และเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างความรับผิดชอบรายบุคคล (Johnson, Johnson &

Smith, 2014) เครื่องมืออย่างแบบประเมินตนเอง กส.1 จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงองค์ประกอบเสริม แต่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการเรียนรู้ที่ช่วยตอกย้ำความรับผิดชอบและการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน

2. การกำหนดกรอบทฤษฎี (Theoretical Positioning)

กรอบแนวคิดนี้อยู่ตรงจุดตัดของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning theory) การออกแบบการเรียนรู้ (learning design) และการประเมินผลที่เน้นการเรียนรู้ (learning-oriented assessment) การมีส่วนร่วมเชิงทฤษฎีของกรอบแนวคิดนี้เป็นลักษณะ บูรณาการ มากกว่าการเพิ่มองค์ความรู้ใหม่เพียงอย่างเดียว

2.1 ความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Alignment with Cooperative Learning) โมเดลนี้สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันทางสังคม (social interdependence theory) ได้แก่ การพึ่งพาอาศัยกันในเชิงบวก (positive interdependence) ความรับผิดชอบต่อแต่ละบุคคล (individual accountability) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงส่งเสริม (promotive interaction) และการประมวลผลของกลุ่ม (group processing) (Johnson & Johnson, 2009) อย่างไรก็ตาม โมเดลนี้ได้พัฒนาต่อยอดทฤษฎีโดย ฝังหลักการเหล่านี้ลงในการออกแบบโครงสร้าง ลดการพึ่งพาการอำนวยความสะดวกเพียงอย่างเดียว ในทางปฏิบัติ การเรียนรู้แบบร่วมมือจึงกลายเป็นผลลัพธ์ของการออกแบบมากกว่าการเกิดขึ้นโดยบังเอิญ การสร้างโครงสร้างที่ชัดเจนเช่นนี้ช่วยขยายแนวคิดของ Johnson และ Johnson เกี่ยวกับการวางแผนการสอนอย่างรอบคอบ

2.2 ความเชื่อมโยงกับการปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของ Kagan (Connection to Kagan’s Structure Interaction) โครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Kagan เน้นคุณค่าของรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่สามารถคาดการณ์และทำซ้ำได้ (Kagan, 1994) ในขณะที่ Kagan มุ่งเน้นไปที่โครงสร้างระดับกิจกรรม เช่น Round Robin หรือ Rally Coach กรอบแนวคิดปัจจุบันได้เปลี่ยนความสนใจไปที่การจัดกลุ่มผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าการจัดกลุ่มเองสามารถทำหน้าที่เป็นโครงสร้างระดับมหภาค (macro-structure) ที่กำหนดรูปแบบปฏิสัมพันธ์ การหมุนเวียนบทบาท และการประเมินที่ฝังอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ ด้วยวิธีนี้ กรอบแนวคิดจึงขยายการเรียนรู้แบบร่วมมือเชิงโครงสร้างจาก การออกแบบกิจกรรมไปสู่การออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2.3 มีส่วนร่วมต่อทฤษฎีการออกแบบการเรียนรู้ (Contribution to Learning Design Theory) งานวิจัยด้านการออกแบบการเรียนรู้เน้นว่า โครงสร้างที่ถูกออกแบบอย่างรอบคอบมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ (Laurillard, 2012; Mor et al., 2013) กรอบแนวคิดนี้ได้เสนอรูปแบบการออกแบบที่เรียบง่าย สามารถปรับใช้ได้ และยึดโยงกับการปฏิบัติในห้องเรียน สมการ $a^2 = b - c$ กลายเป็นตรรกะการออกแบบ (design logic) ที่จัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมของการเรียนรู้ ทำให้เกิดวงจรการมีส่วนร่วมที่คาดการณ์ได้ และมีกระบวนการประเมินที่ฝังอยู่ในกิจกรรม ด้วยวิธีนี้ กรอบแนวคิดจึงเป็นตัวอย่างของ

แนวทางวิทยาการออกแบบ (design-science approach) ซึ่งรูปแบบปฏิสัมพันธ์ถูกสร้างขึ้นผ่านการเลือกโครงสร้างอย่างมีเจตนา

2.4 ความสอดคล้องกับการประเมินผลที่เน้นการเรียนรู้ (Alignment with Learning-Oriented Assessment)

กรอบแนวคิดนี้สอดคล้องอย่างใกล้ชิดกับ หลักการประเมินผลที่เน้นการเรียนรู้ (learning-oriented assessment) (Carless, 2007) รวมถึง การให้ข้อเสนอแนะแบบสนทนา (dialogic feedback) (Nicol, 2010) การพัฒนาความสามารถในการตัดสินคุณภาพงาน (evaluative judgment) และความรับผิดชอบร่วมกันในการประเมินผล โดยการฝังการประเมินเพื่อนและการประเมินตนเองหลายระดับไว้ในโครงสร้างการจัดกลุ่ม กรอบแนวคิดนี้ทำให้หลักการเหล่านี้เกิดขึ้นจริงในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การประเมินจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีส่วนร่วมและเน้นการพัฒนา สนับสนุนทั้งการเรียนรู้แบบกลุ่มและแบบบุคคล

สรุปการมีส่วนร่วมของกรอบแนวคิด โดยรวมแล้ว กรอบแนวคิดนี้

2.4.1 มองการจัดกลุ่มเป็น กลไกทางการสอน (pedagogical mechanism)

2.4.2 ฝังการ หมุนเวียนบทบาทและการประเมินผล เข้าไปในโครงสร้างการจัดกลุ่ม

2.4.3 บูรณาการ แนวคิดทฤษฎีหลักหลายประการ

2.4.4 นำเสนอ โมเดลใหม่ที่ใช้งานได้จริงและทำซ้ำได้

กรอบแนวคิดนี้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ยึดโยงกับประสบการณ์ในห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่สามารถอธิบายผ่านตรรกะเชิงวิชาการอย่างรอบคอบ

การอภิปราย

การศึกษานี้ก้าวหน้าในด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยแสดงให้เห็นว่า การจัดกลุ่ม โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ และกระบวนการประเมินสามารถสอดประสานกันได้ผ่านกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นการออกแบบเพียงกรอบเดียว งานวิจัยก่อนหน้านี้เน้นความจำเป็นของการออกแบบอย่างตั้งใจเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ (Johnson & Johnson, 2009; Laurillard, 2012) แต่โดยทั่วไป มักจะนำไปใช้ในระดับกิจกรรมมากกว่าการจัดกลุ่มในระดับโครงสร้าง

โดยการฝังหลักการทางการสอนลงไปในโครงสร้างการจัดกลุ่มผ่านสมการ $a^2 = b - c$ กรอบแนวคิดนี้มองการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน เป็นผลลัพธ์จากการออกแบบไม่ใช่แค่ความคาดหวังเชิงพฤติกรรม

ข้อสังเกตสำคัญของโมเดลนี้ คือ ความสามารถในการเปลี่ยนการมีส่วนร่วมจากตัวแปรที่ไม่เท่าเทียมและไม่แน่นอน ให้กลายเป็นส่วนที่คาดการณ์ได้ของวงจรการเรียนรู้ กลไกการหมุนเวียนบทบาทช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบการนำเสนอ การอภิปราย และการประเมิน ลดการครอบงำของผู้เรียนบางคน ลดความเฉื่อยชา และปรับปรุงการกระจายความรับผิดชอบทาง

ปัญญา ความสัมพันธ์แบบมีโครงสร้างนี้ยังสนับสนุนการพัฒนา ความสามารถในการตัดสินคุณภาพงาน (evaluative judgment) ทักษะการสื่อสาร และความตระหนักรู้เมทาคอกนิเชียล (metacognitive awareness) (Topping, 1998; Sadler, 2010)

กรอบแนวคิดนี้ยังแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติการประเมินผลสามารถบูรณาการเข้ากับการจัดกลุ่มได้อย่างสอดคล้อง ในขณะที่การประเมินเพื่อนและการประเมินตนเองมักถูกใช้เป็นเทคนิคการสอนแยกส่วน โมเดลนี้ฝังการประเมินภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และการประเมินตนเองเข้าไปในตรรกะการจัดกลุ่มโดยตรง การฝังเชิงโครงสร้างนี้ช่วยเพิ่มความเป็นธรรม ความโปร่งใส และลักษณะเน้นการเรียนรู้ของการประเมิน (Carless, 2007; Nicol, 2010) ทำให้การประเมินเป็นส่วนต่อเนื่องและสนทนาของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไม่ใช่แค่สิ่งเพิ่มเติม

อีกหนึ่งการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ ความเรียบง่ายเชิงปฏิบัติของสมการการจัดกลุ่ม แม้จะเป็นตรรกะเชิงแนวคิดมากกว่าทางคณิตศาสตร์ แต่ตรรกะของ $a^2 = b - c$ ช่วยให้สามารถสร้างกลุ่มที่สมดุล หมุนเวียนบทบาท และจัดเส้นทางการประเมินเพื่อนได้อย่างชัดเจน ความสามารถในการปรับตัวของกรอบแนวคิดทำให้สามารถใช้งานได้กับวิชาที่หลากหลาย ขนาดชั้นเรียนที่แตกต่างกัน และบริบทการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่ผู้สอนต้องจัดการกับพลวัตการมีส่วนร่วมที่ซับซ้อน

โดยรวม การอภิปรายนี้เน้นว่า การรวมการจัดกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์ และการประเมินเข้ากับระบบการออกแบบเดียว สามารถตอบโจทย์ปัญหาเก่าในด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือ การมีส่วนร่วมที่ไม่เท่าเทียม ความรับผิดชอบที่ไม่สม่ำเสมอ และการประเมินที่แยกส่วน กรอบแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่าปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ไม่เพียงแค่ผ่านการอำนวยความสะดวก แต่ผ่านการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างตั้งใจ

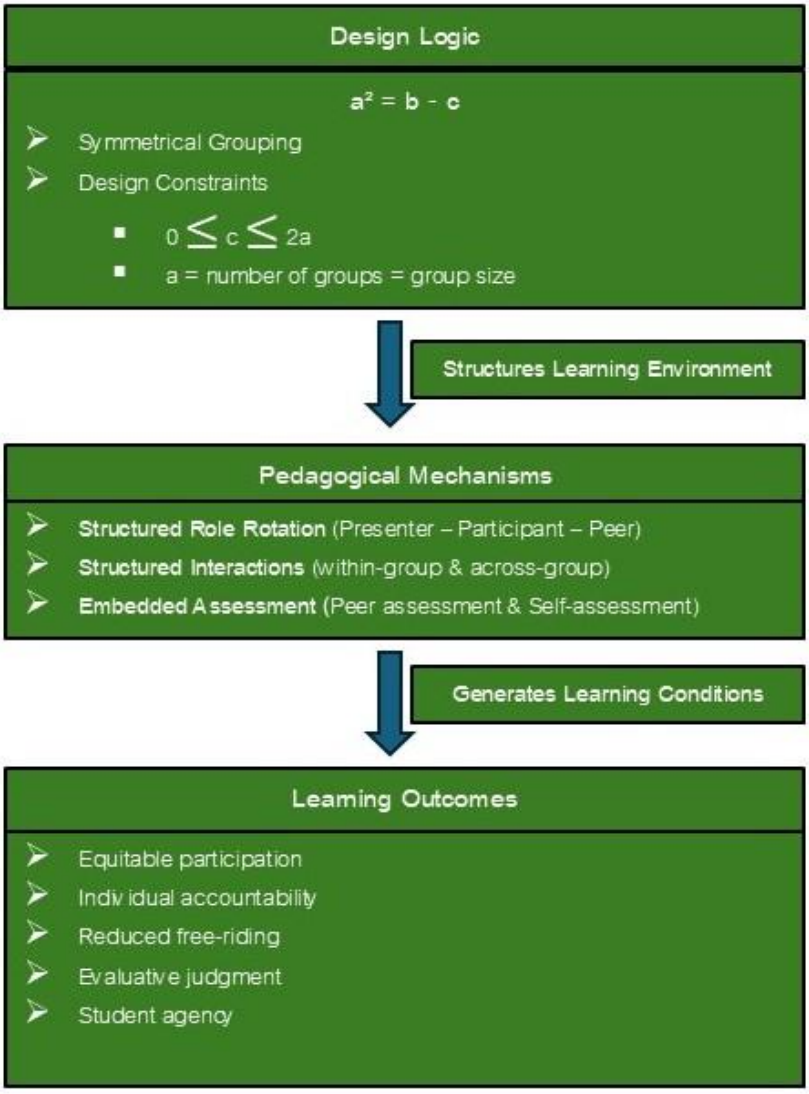
บทสรุป

บทความเชิงแนวคิดนี้ได้นำเสนอกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นการออกแบบ ซึ่งปรับเปลี่ยนมุมมองการจัดกลุ่มให้กลายเป็นกลไกทางการสอนที่สำคัญ ภายในการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยการใช้ตรรกะการจัดกลุ่ม $a^2 = b - c$ กรอบแนวคิดนี้สามารถจัดระเบียบโครงสร้างกลุ่ม การหมุนเวียนบทบาท และกระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ส่วนบุคคลอย่างยั่งยืน

โมเดลนี้ยังต่อยอดทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยฝังหลักการของการพึ่งพาอาศัยกันในเชิงบวก (positive interdependence) ปฏิสัมพันธ์เชิงส่งเสริม (promotive interaction) และความรับผิดชอบต่อบุคคล (individual accountability) (Johnson & Johnson, 2009) ลงไปในการออกแบบโครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ แทนที่จะพึ่งพาการอำนวยความสะดวกเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ กรอบแนวคิดยังมีส่วนสนับสนุนการประเมินผลที่เน้นการเรียนรู้ (learning-oriented assessment) โดยรวม

การประเมินเพื่อนและการประเมินตนเอง เป็นส่วนประกอบที่ต่อเนื่องและเน้นการพัฒนาในวงจรการเรียนรู้ ด้วยวิธีนี้ การประเมินไม่ได้เป็นเพียงจุดสิ้นสุดของการวัดผล แต่กลายเป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้ การสะท้อนคิด และความรับผิดชอบร่วมกัน

เพื่อสรุปภาพรวมของกรอบแนวคิดที่นำเสนอ บทความนี้ได้นำเสนอแบบจำลองเชิงการออกแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตรรกะการจัดกลุ่มด้วยสมการ $a^2 = b - c$ กลไกการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และผลลัพธ์ด้านการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของผู้เรียนดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 The $a^2 = b - c$ Cooperative Learning Design Framework

เอกสารอ้างอิง

Boud, D., & Falchikov, N. (Eds.). (2007). *Rethinking assessment in higher education: Learning for the longer term*. Routledge.

Bovill, C. (2020). Co-creation in learning and teaching: The case for a whole-class approach in higher education. *Higher Education, 79*(6), 1023-1037. https://doi.org/10.1007/s10734-019-00453-w

Burke, P. J. (2012). *The right to higher education: Beyond widening participation*. Routledge.

Carless, D. (2007). Learning-oriented assessment: Conceptual bases and practical implications. *Innovations in Education and Teaching International, 44*(1), 57-66.

Goodyear, P., & Dimitriadis, Y. (2013). In medias res: Reframing design for learning. *Research in Learning Technology, 21*, 19909. https://doi.org/10.3402/rlt.v21i0.19909

Healey, M., Flint, A., & Harrington, K. (2014). *Engagement through partnership: Students as partners in learning and teaching in higher education*. Higher Education Academy.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher, 38*(5), 365–379. https://doi.org/10.3102/0013189X09339057

Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. (2014). Cooperative learning: Improving university instruction by basing practice on validated theory. *Journal on Excellence in College Teaching, 25*(3-4), 85-118.

Kagan, S. (1994). *Cooperative learning*. Kagan Publishing.

Klemenčič, M. (2015). What is student agency? In A. Curaj et al. (Eds.), *The European higher education area* (pp. 223-236). Springer.

Laurillard, D. (2012). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. Routledge.

Mor, Y., Craft, B., & Hernández-Leo, D. (2013). Learning design: Reflections upon the current landscape. *Research in Learning Technology, 21*, 19060. https://doi.org/10.3402/rlt.v21i0.19060

Nicol, D. (2010). From monologue to dialogue: Improving written feedback processes. *Assessment & Evaluation in Higher Education, 35*(5), 501-517. https://doi.org/10.1080/02602931003786559

Nicol, D. J., & Macfarlane-Dick, D. (2006). Formative assessment and self-regulated learning: A model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education, 31*(2), 199–218. https://doi.org/10.1080/03075070600572090

Paarch, S. (2022). The grouping Innovation for learning by the a² = b – c equation. *Journal of Curriculum and Instruction, Sakon Nakhon Rajabhat University, 14*(39), 199-209.

Paarch, S. (2025). The development of assessment tools and evaluation in the innovative grouping forlearning based on the equation a² = b – c (Research report). Sirindhorn College of Public Health, Yala, Thailand.

Sadler, D. R. (2010). Beyond feedback: Developing student capability in complex appraisal. *Assessment & Evaluation in Higher Education, 35*(5), 535-550. https://doi.org/10.1080/02602930903541015

Topping, K. J. (1998). Peer assessment between students in colleges and universities. *Review of Educational Research, 68*(3), 249-276. https://doi.org/10.3102/00346543068003249

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

FACTORS RELATED TO THE BEHAVIOR OF CHOOSING TO SUPPORT THE MOVE FORWARD PARTY (PEOPLE'S PARTY) AMONG KASETSART UNIVERSITY STUDENTS

สัณหวัจน์ ภาคสวรรค์[1*] และวัลลภ รัฐฉัตรานนท์[2]
Sunhawat Paksawan[1*] and Wanlop Rathachatranon[2]

[1,2]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
[1,2]Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

*Corresponding author, E-mail: punpun960@gmail.com โทรศัพท์ 09 3161 4651

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) วิเคราะห์การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 324 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) นิสิตมีพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.74) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความตั้งใจลงคะแนน รองลงมาคือ การสนับสนุนเชิงออนไลน์ ส่วนด้านการสนับสนุนเชิงออฟไลน์อยู่ในระดับน้อย 2) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า นิสิตที่มีเพศและภูมิลำเนาต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่ม LGBTQ+ และกลุ่มที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีระดับการสนับสนุนสูงกว่ากลุ่มอื่น ส่วนปัจจัยด้านชั้นปี คณะ และที่พักอาศัย ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างในการสนับสนุน 3) การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม

การเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ (r = 0.119) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือพรรคการเมืองควรให้ความสำคัญกับกลุ่มความหลากหลายทางเพศในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับ การมีส่วนร่วมจากออนไลน์สู่ออฟไลน์

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล พรรคประชาชน และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

The purpose of this research article is to 1) to study the level of behavior in choosing to support the Move Forward Party (People's Party) among Kasetsart University students; 2) to compare the behavior of choosing to support the Move Forward Party (People's Party) among Kasetsart University students classified by personal factors; and 3) to analyze the political news perception related to the behavior of choosing to support the Move Forward Party (People's Party) among Kasetsart University students. This study employed a quantitative research methodology. Data were collected from a sample group of 324 undergraduate students at Kasetsart University. The research instrument used was a questionnaire. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient.

The research findings revealed that: 1) The overall behavior of students in choosing to support the Move Forward Party (People's Party) was at a high level ($\overline{X}$ = 3.74). The aspect with the highest mean score was voting intention, followed by online support, while offline support was at a low level. 2) The comparison of personal factors indicated that students with different genders and domiciles had statistically significant differences in supporting behavior at the .05 level. Specifically, the LGBTQ+ group and those domiciled in Bangkok and its vicinity showed higher levels of support compared to other groups. However, factors including year of study, faculty, and accommodation did not result in significant differences in support. 3) Political news perception had a positive relationship with the behavior of choosing to support the Move Forward Party (People's Party) at the .05 level of significance, with a low level of correlation (r = 0.119).

Recommendations from the research suggest that the political party should prioritize the gender diversity group as strategic partners and develop strategies to transition engagement from online to offline platforms.

Keywords: Voting behavior towards the Move Forward Party, the People's Party, and Kasetsart University.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้กลายเป็นประเด็นที่สังคมและนักวิชาการให้ความสนใจมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้ถือเป็นพลังสำคัญที่สามารถกำหนดทิศทางและอนาคตของประเทศได้ พวกเขาไม่เพียงแต่เป็นประชากรวัยแรงงานในอนาคต แต่ยังเป็นกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์ เปิดกว้าง และตื่นตัวทางการเมืองสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านบทบาทและพฤติกรรมที่หลากหลายในการมีส่วนร่วมกับประเด็นทางการเมืองพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาไทยในการแสดงออกทางการเมืองในปัจจุบัน มีทั้งในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ การเข้าร่วมชุมนุมหรือกิจกรรมสาธารณะ การจัดกิจกรรมรณรงค์ในมหาวิทยาลัย การตั้งคำถามและวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐ ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรที่มีเป้าหมายทางการเมืองหรือทางสังคม นอกจากนี้ ยังมีเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่เริ่มสนใจและเข้าร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นและ ระดับประเทศ ซึ่งแสดงถึงการตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยการที่เยาวชนไทย โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษา เริ่มมีบทบาทและเสียงในทางการเมืองมากขึ้น เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมจากประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการกระจายข่าวสารและสร้างพื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดเห็น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่รวดเร็วและหลากหลาย ทำให้เยาวชนมีโอกาสได้เรียนรู้ วิเคราะห์ และตั้งคำถามต่อสถานการณ์บ้านเมืองได้อย่างทันต่อเหตุการณ์

ผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ที่จัดโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) แสดงให้เห็นถึงพลังของประชาชนกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งพรรคก้าวไกล (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคประชาชน) ได้รับคะแนนเสียงอย่างถล่มทลาย ทั้งในระบบแบ่งเขตและระบบบัญชีรายชื่อในกรุงเทพมหานคร รับคะแนนบัญชีรายชื่อรวม 1,594,775 คะแนน คิดเป็น 48.23% ของผู้มาใช้สิทธิทั้งหมดใน กทม.พรรคก้าวไกลชนะ 32 จาก 33 เขตเลือกตั้ง แบบแบ่งเขตใน กทม. (คิดเป็น 97% ของเขตทั้งหมด) เขต จตุจักร (เขตเลือกตั้งที่ 22) ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้สมัครจากพรรคก้าวไกลคือ นายสุภกร ตันติไพบูลย์ธนะ

ได้รับคะแนนสูงสุดถึง 43,083 คะแนน คิดเป็น 46.50% ของคะแนนทั้งหมดในเขตนี้กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18–39 ปี (รวมกลุ่มวัย 18–25 ปี) เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนการออกมาใช้สิทธิจำนวนมากในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะช่วงอายุ 20–39 ปี (Gen Y) ซึ่งมีมากกว่า 1.4 ล้านคน และเป็นกลุ่มที่สื่อมวลชนและนักวิชาการหลายสำนักวิเคราะห์ว่ามีแนวโน้มสนับสนุนพรรคก้าวไกลในสัดส่วนสูงที่สุดแม้ กกต. จะยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นทางการแยกตามอายุและพรรคที่เลือก แต่จากผลคะแนนรวมและรายงานของสื่อ เช่น The Standard, Thai PBS และ Workpoint News ต่างสอดคล้องกันว่า พรรคก้าวไกลได้รับแรงสนับสนุนสูงสุดจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก (First-time voters) และนิสิตนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

ในบริบทนี้ จึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมีนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของเยาวชน ความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน และภาพลักษณ์ที่ทันสมัย อย่างไรก็ตาม แม้พรรคนี้จะได้รับความนิยมในกลุ่มเยาวชน แต่ยังไม่มีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ศึกษาเจาะลึกถึงปัจจัยเฉพาะในระดับนิสิตมหาวิทยาลัย งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเลือกสนับสนุนพรรคประชาชนของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของนิสิตในยุคปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะหรือกลยุทธ์การสื่อสารของพรรคการเมืองในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อวิเคราะห์การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์" ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง (Voting Behavior Theory) พฤติกรรมการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกของมนุษย์ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดย Skinner (1953) และ

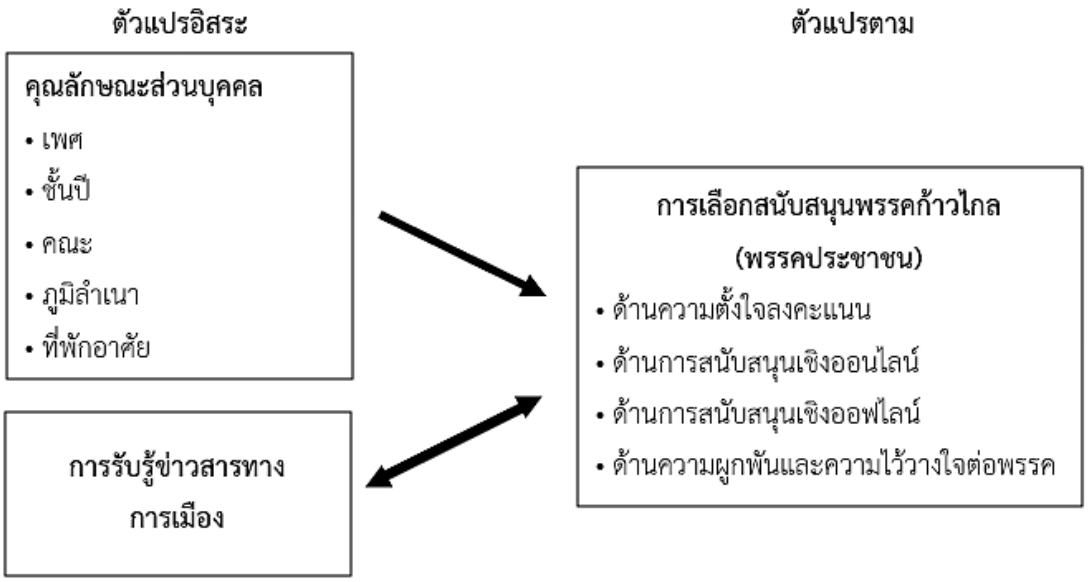
Hilgard, Atkinson, & Atkinson (1971) ได้อธิบายว่าพฤติกรรมมนุษย์ถูกกระตุ้นจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) สิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) ได้แก่ ความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพหรือจิตใจ และ 2) สิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus) ได้แก่ สภาพแวดล้อม สังคม และการอบรมเลี้ยงดู สำหรับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้ง บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ (2542) ได้จำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การกำหนดเกณฑ์ตัดสินใจ การประเมินผู้สมัคร และการตัดสินใจลงคะแนน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากนโยบายพรรคและคุณสมบัติของผู้สมัคร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ (Media Influence Theory) การเปิดรับข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมือง Klapper (1960) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเลือกรับข่าวสาร ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ 1) การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) โดยบุคคลมักเลือกรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความสนใจของตน 2) การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) 3) การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception & Interpretation) ให้สอดคล้องกับทัศนคติเดิม และ 4) การเลือกจดจำ (Selective Retention) เฉพาะข้อมูลที่สนับสนุนความเชื่อของตน นอกจากนี้ ในยุคปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation Theory) การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางการเมือง เพื่อส่งผลต่อการกำหนดนโยบายและการบริหารงานของรัฐ อมร รักษาสัตย์ (2544) แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมแบบเป็นทางการ (เช่น การเลือกตั้ง) และการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ (เช่น การชุมนุม) โดยการมีส่วนร่วมนี้ถือเป็นดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยของสังคมและช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบการเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการทบทวนวรรณกรรม พบงานวิจัยที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารและพฤติกรรมทางการเมือง อาทิ Alodat, Mohammad, & Jabali (2023) พบว่าโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในจอร์แดน สอดคล้องกับเมษิยา ญาณจินดา (2557) ที่พบว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ พระวิชาญ จนฺทสาโร (2563) ยังพบว่าสื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุด เมื่อเทียบกับกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ซึ่งสอดรับกับบริบทของนิสิตมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความตื่นตัวในการใช้สื่อออนไลน์เพื่อแสวงหาข้อมูลทางการเมือง

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษาจากประชากร คือ นิสิตระดับปริญญาตรีที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน จำนวนทั้งสิ้น 36,799 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ได้จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม 324 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้คณะเป็นชั้นภูมิเพื่อจัดสัดส่วนตัวอย่างให้ครอบคลุมกลุ่มวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างเหมาะสม และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) จนครบตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล 2) การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง 3) พฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ และ 4) ข้อเสนอแนะ เครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.77

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับของตัวแปร ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พร้อมเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 324 คน สามารถสรุปผลการวิจัยในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมา คือ เพศชาย ร้อยละ 38.2 และกลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQ+) ร้อยละ 9.3 ด้านระดับการศึกษาส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 (ร้อยละ 49.4) สังกัดกลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ร้อยละ 53.4) มีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนภูมิภาคอื่น ๆ (ร้อยละ 58.3) และพักอาศัยในหอพักเอกชนหรืออพาร์ตเมนต์มากที่สุด (ร้อยละ 46.0)

2. การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง นิสิตมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.74) โดยช่องทางหลักที่นิสิตรับรู้ข่าวสารมากที่สุดคือสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook ($\overline{X}$ = 4.31) และ X (Twitter) ($\overline{X}$ = 4.28) ในขณะที่พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารเน้นไปที่การ “อ่านหรือดูข่าวสารทั่วไป” ($\overline{X}$ = 3.89) มากกว่า “การแสดงความคิดเห็นหรือเขียนโพสต์” ($\overline{X}$ = 1.53) ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ

3. พฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมนิสิตมีพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.74) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความตั้งใจลงคะแนนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.47) โดยเฉพาะความตั้งใจที่จะเลือกพรรคแม้คนรอบข้างจะมีความเห็นต่าง ($\overline{X}$ = 4.74) รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุนเชิงออนไลน์ ($\overline{X}$ = 4.35) และด้านความผูกพันและความไว้วางใจต่อพรรค ($\overline{X}$ = 4.27) ส่วนด้านการสนับสนุนเชิงออฟไลน์อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 1.87) โดยกิจกรรมการบริจาคเงินและการเป็นอาสาสมัครมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน จากการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบความแตกต่างและความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ทำการศึกษา พบผลการวิจัยที่สำคัญ และสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสนับสนุน: นิสิตที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการสนับสนุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มนิสิตเพศทางเลือก (LGBTQ+) มีระดับการสนับสนุนสูงกว่าเพศชายและเพศหญิง เช่นเดียวกับนิสิตที่มีภูมิลำเนาต่างกัน ซึ่งพบว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีระดับการสนับสนุนสูงกว่านิสิตจากส่วนภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านชั้นปี คณะ และที่พักอาศัย ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างในพฤติกรรมการสนับสนุน

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับพฤติกรรมการสนับสนุน: การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ (r= 0.119)

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบสมมติฐาน		
	Sig	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
เพศ	0.000*	✓	
ชั้นปี	0.880		✓
คณะ	0.793		✓
ภูมิลำเนา	0.000*	✓	
ที่พักอาศัย	0.096		✓
การรับรู้นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม	0.032*	✓	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคก้าวไกล (พรรคประชาชน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.74) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความตั้งใจลงคะแนน ($\overline{X}$ = 4.47) รองลงมาคือการสนับสนุนเชิงออนไลน์ ($\overline{X}$ = 4.35) และความผูกพันต่อพรรค ($\overline{X}$ = 4.27) ส่วนการสนับสนุนเชิงออฟไลน์อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 1.87) สำหรับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของนิสิตอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.74) โดยเน้นการรับรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศและภูมิลำเนามีผลต่อพฤติกรรมการสนับสนุนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยด้านชั้นปี คณะ และที่พักอาศัยไม่ส่งผลต่อความแตกต่าง

ส่วนการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ แต่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ (r = 0.119)

พลังของกลุ่มความหลากหลายทางเพศกับการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนิสิตเพศทางเลือก (LGBTQ+) มีระดับพฤติกรรมการเลือกสนับสนุนพรรคสูงกว่ากลุ่มนิสิตเพศชายและเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรม (Behavior Theory) ของ Skinner (1953) และ Hilgard, Atkinson, & Atkinson (1971) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยแบ่งเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus) ในกรณีนี้ นโยบายความเท่าเทียมทางเพศและสมรสเท่าเทียมของพรรคก้าวไกลทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าภายนอกที่มีความชัดเจน เข้าไปกระตุ้นสิ่งเร้าภายในหรือความต้องการการยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่ม LGBTQ+ อย่างตรงจุด ส่งผลให้เกิดการตอบสนองเชิงพฤติกรรมหรือการสนับสนุนที่เข้มข้นกว่าเพศอื่น ๆ ที่อาจไม่ได้มองประเด็นนี้เป็นวาระเร่งด่วนในชีวิต

อิทธิพลของภูมิลำเนาและสภาพแวดล้อมสื่อ นิสิตที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีระดับการสนับสนุนพรรคสูงกว่านิสิตจากส่วนภูมิภาค ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระวิชาญ จนฺทสาโร (2563) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมและการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีกระแสความนิยมและการรณรงค์ของพรรคก้าวไกลเข้มข้นที่สุด (Bangkok-centric) สภาพแวดล้อมดังกล่าวทำหน้าที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการเรียนรู้และซึมซับค่านิยมทางการเมืองของพรรคได้มากกว่านิสิตที่เติบโตในภูมิภาคอื่น ซึ่งอาจมีปัจจัยท้องถิ่นหรือตัวเลือกทางการเมืองที่หลากหลายกว่าเข้ามาเจือจางกระแสความนิยม

การรับรู้ข่าวสารกับการตอกย้ำความเชื่อเดิม แม้ผลการวิจัยจะพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับพฤติกรรมการสนับสนุน แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ (r = 0.119) ซึ่งสะท้อนว่าปริมาณการเสพข่าวสารไม่ใช่ปัจจัยชี้ขาดพฤติกรรม ผลการศึกษานี้สนับสนุนแนวคิดกระบวนการเลือกรับข่าวสาร (Selective Exposure) ของ Klapper (1960) ที่อธิบายว่าบุคคลมักเลือกเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติและความสนใจเดิมของตนเพื่อลดภาวะความไม่สบายใจทางความคิด กล่าวได้ว่า นิสิตส่วนใหญ่มี “จุดยืนทางอุดมการณ์” ที่สนับสนุนพรรคเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ข่าวสารทางการเมืองจึงทำหน้าที่เพียงตอกย้ำ ความเชื่อมั่นที่มีอยู่ให้แข็งแรงยิ่งขึ้น มากกว่าจะเป็นตัวแปรที่สร้างพฤติกรรมใหม่ ดังนั้น แม้นิสิตบางกลุ่มอาจไม่ได้ติดตามข่าวสารอย่างเกาะติด แต่หากมีอุดมการณ์ตรงกันก็พร้อมที่จะสนับสนุนพรรคในระดับสูงเช่นกัน

ความไม่แตกต่างในปัจจัยสถานภาพทางสังคม ผลการวิจัยที่ไม่พบความแตกต่างทางพฤติกรรมในปัจจัยด้านชั้นปี คณะ และที่พักอาศัย สอดคล้องกับแนวคิดการกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) และแนวคิดปัจจัยทางสังคมของ ขวัญเรือน กิตติวัฒน์ (2531) ที่ระบุว่ากลุ่มทางสังคมมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ในบริบทนี้ นิสิตทุกคนต่างดำรงตนอยู่ใน "พื้นที่สังคมของมหาวิทยาลัย" (Campus

Social Space) และเป็นคนรุ่นใหม่ (Digital Natives) ที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะเดียวกัน ทำให้เกิดการหล่อหลอมบรรทัดฐานทางการเมืองร่วมกัน (Shared Political Norms) ที่มีความเป็นเอกภาพ จนสามารถข้ามผ่านความแตกต่างของสาขาวิชาหรือที่พักอาศัยไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

1.1 การยกระดับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศสู่บทบาทหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ผลการวิจัยชี้ว่ากลุ่มนิสิตเพศทางเลือก (LGBTQ+) มีความตื่นตัวและพฤติกรรมการสนับสนุนพรรคสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญ พรรคการเมืองจึงควรยกระดับความสัมพันธ์จากผู้ลงคะแนนเสียง (Voters) สู่การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ โดยเปิดพื้นที่ให้นิสิตกลุ่มนี้มีบทบาทนำในการสื่อสารนโยบายหรือจัดกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความยั่งยืนของฐานเสียงและตอกย้ำจุดยืนด้านความเท่าเทียม

1.2 กลยุทธ์การเปลี่ยนผ่านจากหน้าจอสู่พื้นที่จริง (Online-to-Offline Transition Strategy) เนื่องจากพบช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างการสนับสนุนเชิงออนไลน์ที่สูงกับการสนับสนุนเชิงออฟไลน์ที่ต่ำ พรรคควรออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมรูปแบบใหม่ที่เน้นแนวคิดต้นทุนต่ำแต่มีความหมายสูง (Low Cost, High Impact) เช่น การระดมทักษะความสามารถ (Skill-based Volunteering) หรือกิจกรรมกลุ่มย่อยที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์ เพื่อลดอุปสรรคทางความรู้สึกและดึงดูดนิสิตให้ออกมาร่วมกิจกรรมในพื้นที่จริงมากขึ้น

1.3 การกระจายอำนาจทางการสื่อสารเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ผลการวิจัยพบนิสิตที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ และปริมณฑลสนับสนุนพรรคมากกว่านิสิตส่วนภูมิภาค สะท้อนถึงสารทางการเมืองที่อาจยังมีความเป็นเมืองหลวงนิยม (Bangkok-centric) พรรคจึงควรปรับกลยุทธ์โดยเชื่อมโยงนโยบายระดับชาติเข้ากับปัญหาในชีวิตประจำวันของนิสิตต่างจังหวัด เพื่อให้เนื้อหาครอบคลุมและเข้าถึงรากเหง้าปัญหาของคนทุกภูมิภาคอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป (Future Research Recommendations)

2.1 การใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Approach) ควรนำการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์เชิงลึก มาใช้ร่วมด้วย เพื่ออธิบายเหตุผลเบื้องลึกของพฤติกรรม โดยเฉพาะสาเหตุของช่องว่างระหว่างการแสดงออกบนโลกออนไลน์และออฟไลน์

2.2 การศึกษาตัวแปรเชิงจิตวิทยาและวัฒนธรรมทางการเมือง เนื่องจากพบว่าการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในระดับต่ำ การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง หรือความไว้วางใจต่อสถาบันการเมือง เป็นต้น

2.3 การศึกษาเปรียบเทียบเชิงสถาบันและภูมิศาสตร์ ควรขยายขอบเขตการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ กับส่วนภูมิภาค หรือระหว่างมหาวิทยาลัยรัฐกับเอกชน เพื่อทดสอบสมมติฐานด้านสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อพฤติกรรมการสนับสนุนพรรคการเมืองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4 เพิ่มการศึกษาในพรรคอื่น ๆ ควรขยายขอบเขตการศึกษาเปรียบเทียบพรรคการเมืองอื่น ๆ หรือกลุ่มคนเจนเนอร์เรชั่นอื่น ๆ เพื่อเพิ่มการคลอบคลุมของข้อมูล ซึ่งกลุ่มอายุอาจมีผลต่อการตัดสินใจสนับสนุนพรรคการเมืองด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตั้งแต่ วางโครงร่างจนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตและกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอขอบคุณนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา และครอบครัว ที่เป็นผู้มอบโอกาสทางการศึกษา และคอยให้การสนับสนุน กำลังใจ และความช่วยเหลือในทุกด้านตลอดมา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

ขวัญเรือน กิตติวัฒน์. (2531). *พลศาสตร์ของการสื่อสาร ในเอกสารการสอนชุดวิชาพลศาสตร์การสื่อสาร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ. (2542). *การเลือกตั้งและพรรคการเมือง : บทเรียนจากเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.

พระวิชาญ จนฺทสาโร. (2563). *อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เมษิยา ญาณจินดา. (2557). *การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. สืบค้นจาก http://repository.nida.ac.th/handle/662723737/3642

อมร รักษาสัตย์. (2544). *การเมืองการปกครองไทย ตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วี.เจ.พริ้นติ้ง.

Alodat, A. M., Mohammad, E. A., & Jabali, O. (2023). Social media platforms and political participation: A study among Jordanian youth. *Social Sciences, 12*(7), 402. https://doi.org/10.3390/socsci12070402

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods, 39*(2), 175-191.

Hilgard, E. R., Atkinson, R. C., & Atkinson, R. L. (1971). *Introduction to psychology* (5th ed.). Harcourt Brace Jovanovich.

Klapper, J.T. (1960). *The Effects of Mass Communication*. New York: The Free Press.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

A STUDY OF NEEDS FOR TEACHER EMPOWERMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE UDON THANI

สุชาติ สีเคนา[1*] ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ [2] และพงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[3]
Suchat Seekena[1*] Praporntip Kunagornpitak[2] and Phongsak Srichan[3]

[1,2,3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1,2,3]Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: 67120605137@udru.ac.th โทรศัพท์ 08 4210 6529

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 2,353 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 331 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มีค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 `และค่าความเชื่อมั่นของสภาพที่พึงประสงค์ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย คือ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประเมินความต้องการจำเป็น ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) โดยรวมเท่ากับ 0.509

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น การเสริมสร้างพลังอำนาจของครู – สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

This study aimed to investigate the current conditions, desired conditions, and essential needs regarding teacher empowerment under the Secondary Educational Service Area Office Udon Thani. A quantitative research design was employed. The population comprised 2,353 teachers, and a sample of 331 teachers was selected. With Stratified Random Sampling. The research instrument was a questionnaire constructed as a rating scale, which demonstrated a reliability coefficient of 0.97 for the current conditions and 0.97 for the desirable conditions. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics percentage, frequency, mean, and standard deviation along with an essential needs assessment using the modified Priority Needs Index (PNI modified). The results indicated that the overall current condition of teacher empowerment was at a moderate level, whereas the desired condition was at the highest level. The overall PNI modified value was 0.509.

Keywords: Current State, Desired State, Needs, Teacher Empowerment, The Secondary Educational Service Area Office

บทนำ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้ครูต้องเผชิญกับความท้าทายและแรงกดดันหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ความคาดหวังจากสังคมและผู้ปกครองที่สูงขึ้น รวมถึงการขาดแคลนทรัพยากรบางประการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลให้ครูเกิดความรู้สึกอ่อนล้า ขาดขวัญกำลังใจ และอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายชล ทอนมาตร (2566) ที่พบว่า ประสบการณ์ทำงานเป็นครู จำนวนชั่วโมงสอน ความสัมพันธ์กับเพื่อร่วมงาน มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การที่ครูมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำได้รับอำนาจในการตัดสินใจ ทำให้สามารถพัฒนาครูไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการผลิตสูง มีความพอใจในงาน และทุ่มเทให้กับองค์กรการส่งเสริมให้ครูมีพลังอำนาจในการทำงาน จึงเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้พลังอำนาจของครูไม่ได้หมายถึงอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งเท่านั้น แต่หมายถึงศักยภาพภายใน ความสามารถในการตัดสินใจอย่างอิสระ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Spreitzer, 1995)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยหลายเรื่อง แสดงให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นที่ครูต้องการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ อาทิ ผลการวิจัยของ ศศิวิมล ดอนจันทร์โคตร (2563, น. 273-274) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจครูในการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ของโรงเรียนเอกชน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมพลังอำนาจครูในการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ของโรงเรียนเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนั้นแล้ว ศุภธิดา ปสันตา (2566, น. 56-73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจครู กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับ ได้แก่ ด้านอิสระในการทำงาน ด้านการรับรู้ ความสามารถของตนเอง ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นที่ครูต้องได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งครูในพื้นที่ดังกล่าวต้องรับมือกับความท้าทายทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร นโยบายจากส่วนกลาง และความคาดหวังของชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการจำเป็น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของจังหวัดอุดรธานีให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนต่อไป

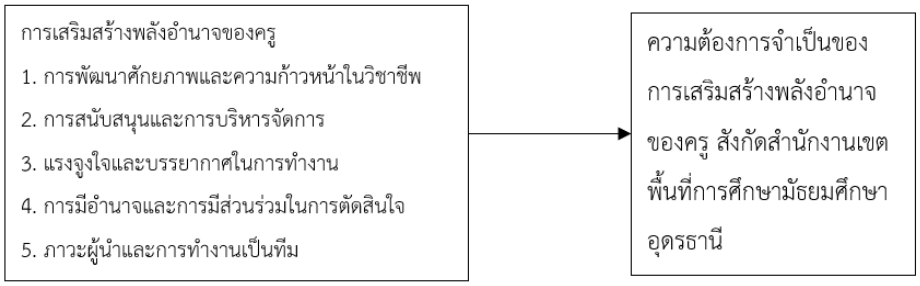
วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู จากแนวคิด ทฤษฎี ของนักวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ Tracy (1990) Scott & Jaffe (1991) Short & Rinehart (1992) Blase & Blasé (1994) Spreizer (1995) Klecker & Loadman (1998) ภิญญาพัชร์ เทียมเมืองแพน (2560) ธัณย์สิตา สุรศิษฐ์ชานล (2561) ยุพิน ภูมิช่วง (2562) สุริยา หึงขุนทด (2563) เกินศักดิ์ ศรีสวย (2564) ภูวไนย สุนา (2564) นิภาภรณ์ ราชบรรดิษฐ์ (2566) ศุภธิดา

ปสันตา (2566) ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ 2) การสนับสนุนและการบริหารจัดการ 3) แรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน 4) การมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 5) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเสริมสร้างพลังอำนาจครู หมายถึง กระบวนการที่มุ่งส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพ ความมั่นคงและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ โดยครูได้รับการพัฒนาและสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในสายอาชีพภายใต้ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการทำงาน ได้รับแรงจูงใจและอยู่ในบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ความร่วมมือ และความสามัคคี ตลอดจนได้รับอำนาจและโอกาสในการมีส่วนร่วมตัดสินใจในงานของตนและขององค์กรอย่างอิสระ ได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน อีกทั้งได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จร่วมกันในองค์กร

1.1 การพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ หมายถึง ครูได้รับพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในสายอาชีพ มีสถานภาพที่มั่นคงในการทำงาน ได้รับการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของงานที่ตนรับผิดชอบ ส่งเสริมให้สามารถรับรู้และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง รวมถึงได้รับโอกาสในการแสดงศักยภาพและนำเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ไปใช้เพื่อสร้างความสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การสนับสนุนและการบริหารจัดการ หมายถึง ครูได้รับการสนับสนุนให้ทำงานภายใต้ระบบและกลไกการบริหารจัดการภายในองค์กรที่เอื้อต่อการทำงาน ทั้งในด้านการให้การสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่สะดวกและทั่วถึง เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสิทธิผลของงานในภาพรวม

1.3 แรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน หมายถึง ครูได้รับการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน มีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน มีวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และความสามัคคี สามารถรับมือกับผลกระทบที่เกิดจากการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนมีเทคนิคในการแก้ปัญหาที่ช่วยให้การทำงานราบรื่นและมีประสิทธิผล

1.4 การมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง ครูได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงานและกิจกรรมขององค์กร ได้รับอำนาจในการดำเนินงานตามขอบเขตหน้าที่มีอิสระในการคิดและปฏิบัติ รวมทั้งได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบและความผูกพันต่อองค์กร

1.5 ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม หมายถึง ครูได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาภาวะผู้นำของตน มีการเสริมสร้างศักยภาพของตนและทีมงานให้มีความเข้มแข็งเกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมายเดียวกัน และการประสานงานระหว่างครูและผู้บริหาร ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จร่วมกัน

2. สภาพปัจจุบัน หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่หรือเกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งเป็นไปตามการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

3. สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง สิ่งที่คาดหวังหรือพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

4. ความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จาก 63 โรงเรียน จำนวน 2,553 คน

กลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอน จำนวน 331 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น แบ่งได้ 4 ขนาดโรงเรียน สุ่มตัวอย่างครูผู้สอนตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้การเทียบสัดส่วนเพื่อกระจายให้ครอบคลุม และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู ลักษณะของเครื่องมือ แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ข้อคำถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Index of consistency: IOC) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบข้อคำถามในแบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.60-1.00

2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ฉบับ และนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2567, น. 253-255) ได้ค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 `และค่าความเชื่อมั่นของสภาพที่พึงประสงค์ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้เครื่องมือที่สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยประสานกับเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย ออกหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยถึงครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เพื่อเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามที่สร้างผ่าน Google Form และจัดทำเป็นคิวอาร์โค้ด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 331 ฉบับ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยยึดเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2562, น. 215) ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

และหาค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) โดยคำนวณดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ใช้เกณฑ์ $PNI_{modified} \geq 0.30$ ขึ้นไปถือว่ามีความจำเป็นในการพัฒนา (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562, น. 92)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ผลการวิจัยดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผล ดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับที่ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

องค์ประกอบการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			ความต้องการจำเป็น($PNI_{modified}$)	
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	(I-D)/D	ลำดับ
1. ด้านการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ	3.11	1.01	ปานกลาง	4.57	0.59	มากที่สุด	0.469	**4**
2. ด้านการสนับสนุนและการบริหารจัดการ	3.00	1.04	ปานกลาง	4.56	0.60	มากที่สุด	0.520	**2**
3. ด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน	3.02	1.00	ปานกลาง	4.60	0.57	มากที่สุด	0.523	**1**
4. ด้านการมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.00	1.03	ปานกลาง	4.56	0.61	มากที่สุด	0.520	**2**
5. ด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม	3.03	1.02	ปานกลาง	4.58	0.59	มากที่สุด	0.512	**3**
โดยรวม	3.03	0.05	ปานกลาง	4.57	0.02	มากที่สุด	0.509	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.03) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ($\bar{x}$ = 3.11) รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม ($\bar{x}$ = 3.03) ด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน ($\bar{x}$ = 3.02) ด้านการสนับสนุนและการบริหารจัดการ ($\bar{x}$ = 3.00) และ ด้านการมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x}$ = 3.00) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากสูงสุด คือ ด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.60) รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.58) ด้านการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.57) ด้านการสนับสนุนและการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.56) และด้านการมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 4.56) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เรียงตามลำดับ โดยใช้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน ($PNI_{modified}$ = 0.523) ลำดับที่ 2 ด้านการสนับสนุนและการบริหารจัดการ และด้านการมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($PNI_{modified}$ = 0.520) ลำดับที่ 3 ด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified}$ = 0.512) และ ลำดับที่ 4 ด้านการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ($PNI_{modified}$ = 0.469)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม และด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันครูได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจะเกิดจากสภาพบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คอนเจอร์ และ คานูนโก (Conger & Kanungo, 1988) ที่อธิบายว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นกระบวนการที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล และเชื่อว่าบุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ เมื่อได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมจากผู้บังคับบัญชาและเมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง ย่อมส่งผลถึงผู้ปฏิบัติงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่าคอนเจอร์ และ คานูนโก ให้ความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาศักยภาพจะทำให้การทำงานมีประวิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวลัญช์ สิงหะ (2566) พบว่า ระดับสภาพปัจจุบันของเสริมสร้างพลังอำนาจครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างพลังอำนาจครูมีถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาครูผู้สอนในสถานศึกษา ทั้งยังอาจส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ รวมถึงผู้เรียนได้รับการพัฒนา

2. ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากสูงสุด คือ ด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม และด้านการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ตามลำดับ

แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะเสริมพลังอำนาจของครูในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งต่อตัวครูผู้สอนเอง ต่อสถานศึกษา ตลอดจนผู้เรียน และในด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงานมีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีโครงสร้างอำนาจในองค์การของแคนเตอร์ (Kanter, 1983) ซึ่งกล่าวถึงสภาพแวดล้อมในการทำงานมีส่วนสำคัญในการกำหนดทัศนคติและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การ สรุปได้ว่าสิ่งแวดล้อมในการทำงาน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภธิดา ปสันตา (2566) ได้พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับ ได้แก่ ด้านอิสระในการทำงาน ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ

3. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น การเสริมสร้างพลังอำนาจของครู พบว่า ความต้องการจำเป็นโดยรวม ($PNI_{modified}$) มีค่าเท่ากับ 0.509 โดยด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนและการบริหารจัดการ ด้านการมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม และด้านการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความต้องการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจของครูผู้สอนในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับ สก็อตต์และเจฟเฟ่ (Scott & Jaffe, 1991) ที่เสนอรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในองค์การไว้ว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจของครูต้องประกอบด้วย การให้แรงจูงใจกับผู้ปฏิบัติงาน การส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือในองค์การ สร้างภาวะผู้นำให้กับผู้ปฏิบัติงาน การสร้างบรรยากาศในองค์การ และการสร้างทีมงาน นอกจากนั้นแล้ว สไปรเซอร์ (Spreitzer, 1995) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานในเชิงจิตวิทยาเป็นแรงจูงใจภายในตน ซึ่งในมิติด้านผลกระทบ ครูควรได้รับการสนับสนุนด้านการบริหารจัดการ และการปฏิบัติงาน ภายใต้บริบทการทำงานที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิวิมล ดอนจันทร์โคตร (2563) พบว่า การจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการจำเป็นของการเสริมพลังอำนาจครูในการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ของโรงเรียนเอกชน โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ 0.134 เรียงลำดับความต้องการจำเป็น ดังนี้ การสร้างบรรยากาศในองค์การ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การยอมรับการตัดสินใจ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรนำผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ไปใช้เป็นฐานในการกำหนดแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู โดยมุ่งเน้นไปยังองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรก ดังนี้

1.1 ด้านแรงจูงใจและบรรยากาศในการทำงาน สถานศึกษา หรือผู้บริหารควรหาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และควรจัดบรรยายกาศที่เอื้อต่อการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงานของครู ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา

1.2 ด้านการสนับสนุนและการบริหารจัดการสถานศึกษา หรือผู้บริหาร ควรพัฒนาเกี่ยวกับระบบการทำงานโดยมุ่งเน้นที่การให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ แก่ครู มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม รวมถึงการมีระบบบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านการมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สถานศึกษา หรือผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้รับอำนาจในการทำงานภายใต้ขอบเขตหน้าที่ และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมของสถานศึกษาผ่านกระบวนการประชุม ปรึกษาหารือ หรือกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาองค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจครูด้านอื่น ๆ ที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมตามบริบทของพื้นที่ที่ศึกษา ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกินศักดิ์ ศรีสวย. (2564). *การเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ธันย์สิตา สุรสิษฐ์ชานล. (2561). *ปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิภาภรณ์ ราชบรรดิษฐ์. (2566). *โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2562). *การวิจัยเบื้องต้น* **(**พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ภิญญาพัชร์ เทียมเมืองแพน. (2560). *แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภูวไนย สุนา. (2564). *การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ยุพิน ภูมิช่วง. (2562). *การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วชิรญาณ์ มณีวรรณ. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรวลัญช์ สิงหะ. (2566). *การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ศศิวิมล ดอนจันทร์โคตร. (2563). *กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจครู้ในการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ของโรงเรียนเอกชน* (ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ศุภธิดา ปสันตา. (2566). *แนวทางพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจครู กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 11* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สายชล ทอนมาตร. (2566). ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟของครูระดับมัธยมศึกษาในเขตสุขภาพที่ 7. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 16*(3), 135-156.

สุริยา หึงขุนทด. (2563). *กระบวนทัศน์การเสริมสร้างพลังอำนาจครูในสถานศึกษา: พหุกรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2567). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับอัพเดต)* สืบค้น 14 สิงหาคม 2568, จาก https://www.moe.go.th/

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Blasé, J & Blase, J. R. (1994). *Empowering Teachers What Successful Principals Do.* USA: Conwin Press, 10.

Kanter, R. M. (1983). *Power Failure in Management Circuits*. in Harvard Business Review: Coping with Difficult Employee, p. 72-82. Massachusetts: Harvard University.

Kerjcie, R.V., & Morgan, D. W. (1970). *Educational and Psychological Measurement.* Determining sample size for research activities.

Klecker, B. M. & Loadman, W. E. (1998). *Empowering Elementary Teachers in Restructuring Schools: Dimensions to Guide the Mission*. Paper Presented at the Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association, New Orleans. 1-13.

Scott, C. D. and Jaffe, D. T. (1991). *Empowerment: Building a committed workplace.* California: Kogan Page.

Short, P.M.& Rinehart, J.S. (1992). School Participent empowerment scale: Assessment of the level of participant empowerment in the school. *Education and Psychological Measurement, 54*(3), 951-690.

Spreitzer, G. M. (1995). Psychological Empowerment in the Workplace: Dimension, Measurement and Validation. *Academy of Management Journal, 39*(11), 1442-1465.

Tracy, D. (1990). *10 Steps to Empowerment: A Common-Sense Guide to Managing People*. New York: William Mor.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา โรงเรียนบ้านนางาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCIES IN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE STEAM EDUCATION CONCEPT AT BANNANGAM SCHOOL UNDER KHON KAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุทธิพงษ์ บัวสี[1*] และสุรินทร์ ภูสิงห์[2]
Suttipong Buasee[1*] and Surin Phusing[2]

[1,2]มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
[1,2]Sripatum University, Khon Kaen Campus

*Corresponding author, E-mail: Buaseesuttipong@gmail.com โทรศัพท์ 09 2986 2469

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา 2) พัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา 3) ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า คือ ครูโรงเรียนบ้านนางาม จำนวน 11 คน ที่ตระหนักและสมัครใจร่วมพัฒนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 62 คน วิธีการพัฒนา 3 วิธี ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสารด้วยตนเอง 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 3) การนิเทศติดตาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า 1) ครูมีพัฒนาการทางความรู้เพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ร้อยละ 23.94 และมีพัฒนาการเชิงบวกปรากฏชัดเจนทุกคนเป็นรายบุคคล สะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการเสริมสร้างองค์ความรู้ 2) ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77) โดยสามารถประยุกต์ใช้ทักษะและการออกแบบการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในชั้นเรียนจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ครูมี

ความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบทั้ง 3 วิธีการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59) ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานวิชาชีพ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71) โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะครู สะตีมศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This study employed Action Research (AR) design. The objectives were: 1) to develop teachers’ knowledge and understanding of Active Learning based on the STEAM education concept; 2) to develop teachers’ competencies in STEAM-based Active Learning; 3) to study teachers’ satisfaction with the competency development process; and 4) to examine students’ satisfaction with STEAM-based Active Learning. The participants consisted of 11 teachers from Ban Na Ngam School who voluntarily participated in the study. The informants were 62 students from Grade 1 to Grade 6. The development methods included: 1) self-study through documents; 2) workshops; and 3) supervision and monitoring. Research instruments comprised tests, lesson plan evaluation forms, competency assessment forms, learning behavior observation forms, satisfaction questionnaires, and interview schedules. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results of the study were as follows: 1) Teachers showed an increase in knowledge, with post-development scores 23.94% higher than pre-development scores. Significant positive development was observed in every individual teacher, reflecting the effectiveness of the knowledge-building process. 2) Teachers’ competencies in STEAM-based Active Learning were overall at the highest level ($\bar{X}$ = 4.77), demonstrating their ability to effectively apply design skills and learning processes in actual classroom practice. 3) Teachers’ satisfaction with the three systematic development methods was overall at the highest level ($\bar{X}$= 4.59), resulting in professional learning exchange and increased professional confidence. 4) Students’ satisfaction with STEAM-based Active Learning was overall at the highest level ($\bar{X}$ = 4.71). The shift in teachers' instructional

patterns positively impacted students' learning behaviors, fostering enthusiasm and creative engagement in learning activities.

Keywords: Teacher Competency Development, STEAM Education, Active Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีปัจจัยชี้ขาดคือการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนให้สามารถเปลี่ยนบทบาทสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการคิดสร้างสรรค์และตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นภารกิจเร่งด่วนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนและสอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งยกระดับสมรรถนะครูให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์รองรับเศรษฐกิจฐานความรู้ ทั้งนี้ การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติถือเป็นปัจจัยชี้ขาดในการขับเคลื่อนคุณภาพพลเมืองให้ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศและทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) จึงถูกนำมาใช้เป็นฐานในการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา โดยนำจุดเด่นของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มาผสมผสานเพื่อส่งเสริมการสืบเสาะหาความรู้และการสร้างนวัตกรรม ซึ่งอาศัยความร่วมมือของครูหลากหลายสาขาในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) แนวคิดนี้ได้พัฒนาสู่สะตีมศึกษา โดยเพิ่มศาสตร์ด้านศิลปะ (Arts) เพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ยังช่วยให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเป็นระบบ (Yakman, 2008) สอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษายุคใหม่ที่มุ่งเน้นการบ่มเพาะทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567; ปรัชญา ชื่อสัตย์, 2563)

วิกฤตคุณภาพการศึกษาไทยสะท้อนชัดจากผลประเมิน PISA 2022 และ TIMSS ที่ระบุว่าทักษะการแก้ปัญหาและการคิดวิเคราะห์ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ยังต่ำกว่ามาตรฐานสากล (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556; OECD, 2023) ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของโรงเรียนบ้านนางามที่มีผลคะแนน O-NET ปีการศึกษา 2566 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ อันมีสาเหตุจากข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กด้านอัตรากำลังและครูไม่ตรงวุฒิ (โรงเรียนบ้านนางาม, 2566)

นอกจากนี้ ข้อมูลจากกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ยังบ่งชี้ว่าครูขาดสมรรถนะการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการเทคโนโลยี จึงสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ที่ให้เร่งพัฒนาการเรียนรู้เชิงปฏิบัติเพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนสู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2564)

จากบริบทความจำเป็นและสภาพปัญหาเร่งด่วนดังกล่าว ผู้ศึกษาค้นคว้าในฐานะครูผู้รับผิดชอบงานพัฒนาคุณภาพวิชาการ จึงมีความสนใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษาร่วมกับคณะครูที่มีความตระหนักและสมัครใจ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ผ่านวิธีการพัฒนา 3 รูปแบบ ในการเปลี่ยนผ่านทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการคิดขั้นสูงและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนสร้างต้นแบบการพัฒนาบุคลากรในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษาได้ให้ความหมายสอดคล้องกันว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นปฏิสัมพันธ์และการลงมือปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการใช้กระบวนการคิด โดย พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2557) เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นขณะทำกิจกรรมเพื่อกระตุ้นกระบวนการคิดขั้นสูง สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่ระบุว่าการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงผ่านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นปฏิสัมพันธ์และการลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดขั้นสูงและการสะท้อนคิด จนเกิดเป็นประสบการณ์ตรงและองค์ความรู้ที่ยั่งยืน

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก นักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษาได้เสนอแนวคิดที่สอดคล้องกันในด้านการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการลงมือปฏิบัติ โดย วิทวัส ดวงภุมเมศ และวารีรัตน์ แก้วอุไร (2560) ให้ความสำคัญกับกระบวนการสืบเสาะ ตั้งแต่การกระตุ้นความสนใจ การวางแผนร่วมกัน ไปจนถึงการขยายความรู้สู่นวัตกรรม ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) เน้นองค์ประกอบเชิงระบบ ได้แก่ การปฏิบัติจริง การใช้สื่อเทคโนโลยี การบริหารจัดการชั้นเรียน และการวัดผลประเมินผล

กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล

2. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษา (STEAM Education)

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษาเป็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรอบด้าน โดย Georgette Yakman (2008) ผู้ริเริ่มแนวคิดนี้ ได้นิยามว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเชื่อมโยงและบูรณาการทั้ง 5 สาขาวิชาเข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ วิสูตร โพธิ์เงิน (2560) ที่ระบุว่าเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่นำศาสตร์ด้านศิลปะ เข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนร่วมกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ สุภัค โอฬาพิริยกุล (2562) ยังให้ความสำคัญกับมิติของการสืบเสาะหาความรู้และการวางแผนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สะตีมศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผสานองค์ความรู้จาก 5 สาขาหลัก ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ ผ่านกระบวนการสืบเสาะและการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

องค์ประกอบและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษา

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษามีกระบวนการที่เป็นระบบ โดย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ได้เสนอขั้นตอนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาและการออกแบบเชิงวิศวกรรม เริ่มจากการระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูล การออกแบบและลงมือปฏิบัติ การทดสอบและนำเสนอผลงาน ขณะที่ วิสูตร โพธิ์เงิน (2560) ได้เติมเต็มมิติของศาสตร์ศิลปะด้วยการเน้นการสร้างความรู้สึกจับใจเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้เข้ากับบริบทของปัญหาอย่างสร้างสรรค์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ คือ 1) การระบุปัญหา 2) การรวบรวมข้อมูล 3) การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา 4) การลงมือปฏิบัติ 5) การนำเสนอ และ 6) การประเมินผล

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายสอดคล้องกันว่าเป็นรูปแบบการวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง โดย Kemmis & McTaggart (1988) ระบุว่าเป็นกระบวนการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของตนเองอย่างเป็นวงจรต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ที่เน้นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่เพื่อให้เห็นผลประโยชน์เชิงประจักษ์ และวิโรจน์ สารรัตนะ (2563) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องในการแสวงหาความรู้เพื่อยกระดับคุณภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง โดยผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติ สังเกตการณ์ และสะท้อนความคิดอย่างเป็นระบบผ่านวงจรวิจัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทำงานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) ซึ่งเสนอวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2560) ที่ระบุว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาและพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการตามวงจร PAOR ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติ 3) การสังเกต และ 4) การสะท้อนผล

4. วิธีการพัฒนาครู

การพัฒนาครูเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดย ยนต์ ชุ่มจิต (2553) นิยามว่าเป็นการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพเพื่อความเป็นครูที่สมบูรณ์ ขณะที่ นารีรัตน์ รักวิจิตรกุล (2560) ให้มุมมองที่ร่วมสมัยมากขึ้นว่าการพัฒนาครูคือกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาครู หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ เจตคติ และสมรรถนะวิชาชีพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบของวิธีการพัฒนาครู

ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาครู นักวิชาการได้เสนอวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของการจัดการเรียนรู้ โดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2563) เน้นการพัฒนาผ่าน

การปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด และการทำงานร่วมกับที่ปรึกษาเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่ สุวิมล ว่องวาณิช (2564) ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ควบคู่ไปกับระบบพี่เลี้ยงเพื่อพัฒนานวัตกรรมการสอนอย่างเป็นระบบ

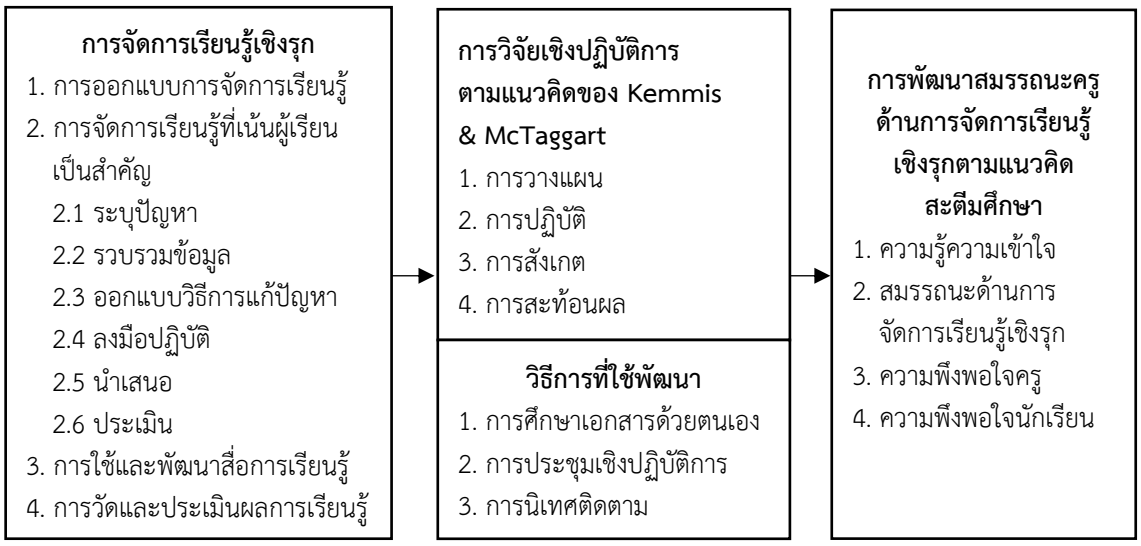
กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาครูในการศึกษาครั้งนี้ มีแนวทางการพัฒนา 3 วิธี คือ 1) การศึกษาเอกสารด้วยตนเอง 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 3) การนิเทศติดตาม

5. สมรรถนะครูผู้สอน

สมรรถนะครูเป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษา โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้จำแนกองค์ประกอบของสมรรถนะครูออกเป็น 3 ด้านหลัก ประกอบด้วย สมรรถนะหลักที่เน้นการมุ่งผลสัมฤทธิ์และการพัฒนาตนเอง สมรรถนะประจำสายงานที่เน้นทักษะวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการชั้นเรียน และด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้ถือเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สมรรถนะครูผู้สอนในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการพัฒนา สมรรถนะประจำสายงานด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครอบคลุมความสามารถในการออกแบบหลักสูตร การใช้สื่อและนวัตกรรม ตลอดจนการวัดและประเมินผลตามแนวคิดสะตีมศึกษาเชิงรุก เพื่อยกระดับพฤติกรรมการสอนและประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

กรอบแนวคิดการศึกษาค้นคว้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) ดำเนินการต่อเนื่อง 2 วงรอบ ระหว่างวันที่ 3 ตุลาคม ถึง 30 พฤศจิกายน 2568 โดยแต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนผล ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยประกอบด้วย ครูโรงเรียนบ้านนางาม จำนวน 11 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจงจากความสมัครใจ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูผ่าน 3 วิธีการหลัก ได้แก่ การศึกษาเอกสารด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตาม และตัวแปรตาม คือ ความรู้ความเข้าใจ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ และความพึงพอใจของครูและนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย แผนการพัฒนาสมรรถนะครู เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้สะตีมศึกษาเชิงรุก แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกการนิเทศ และแบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านวงจร PAOR ใน 2 วงรอบ คือ วงรอบที่ 1 (3 ต.ค.-11 พ.ย. 2568) และวงรอบที่ 2 (12 พ.ย.-30 พ.ย. 2568) มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงลึกสำหรับครูที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากวงรอบแรก โดยใช้กระบวนการนิเทศ ชี้แนะรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วในรูปแบบความเรียงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา

การประเมิน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
ก่อนการพัฒนา (Pre-test)	30	17.27	2.24	57.58	ปานกลาง
หลังการพัฒนา (Post-test)	30	24.45	1.37	81.52	มากที่สุด
พัฒนาการ	**-**	**+7.18**	**-**	**+23.94**	**สูงขึ้น**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภายหลังการพัฒนา กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.45 (S.D. = 1.37) ร้อยละ 81.52 (ระดับมากที่สุด) ซึ่งสูงกว่าก่อนการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.27 (S.D. = 2.24) ร้อยละ 57.58 (ระดับปานกลาง) โดยมีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 7.18 คะแนน ร้อยละ 23.94

2. ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา

ลำดับ	ด้านการประเมินสมรรถนะ	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับคุณภาพ
1	การระบุปัญหา	4.87	0.20	มากที่สุด
2	การรวบรวมข้อมูล	4.81	0.22	มากที่สุด
3	การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา	4.80	0.23	มากที่สุด
4	การลงมือปฏิบัติ	4.78	0.22	มากที่สุด
5	การนำเสนอ	4.73	0.26	มากที่สุด
6	การประเมินผล	4.45	0.35	มาก
	โดยรวมเฉลี่ยทุกด้าน	**4.77**	**0.25**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษาของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการระบุปัญหา ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.20) รองลงมา คือ ด้านการรวบรวมข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.22) และด้านการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.23) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.35)

3. ผลการประเมินความพึงพอใจครูที่เข้าร่วมพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจครูที่เข้าร่วมพัฒนาสมรรถนะ

ลำดับ	ด้านการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านการจัดการโครงการ	4.51	0.51	มากที่สุด
2	ด้านเนื้อหาและเอกสารประกอบ	4.56	0.51	มากที่สุด
3	ด้านกระบวนการถ่ายทอดและการฝึกปฏิบัติ	4.64	0.49	มากที่สุด
4	ด้านการนิเทศติดตามและการประเมินผล	4.65	0.46	มากที่สุด
	โดยรวม	**4.59**	**0.46**	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการนิเทศติดตามและการประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.46) ด้านกระบวนการถ่ายทอดและการฝึกปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.49) และด้านเนื้อหาและเอกสารประกอบ ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

4. ผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา

ลำดับ	ด้านการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู	4.87	0.34	มากที่สุด
2	ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม STEAM	4.66	0.47	มากที่สุด
3	ด้านสื่อ อุปกรณ์ และบรรยากาศการเรียนรู้	4.82	0.38	มากที่สุด
	โดยรวม	**4.71**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.34) รองลงมา คือ ด้านสื่ออุปกรณ์ และบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.38) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม STEAM ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจสูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา และมีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการพัฒนาที่มีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดลำดับความต่อเนื่องเชิงพุทธิปัญญาอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้ครูได้วิเคราะห์และตกผลึกมโนทัศน์ตามจังหวะการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในเนื้อหาพื้นฐาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2552) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างแรงจูงใจภายในและการกำกับตนเองอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ ละเอียด เอี่ยมสุวรรณ (2556) ที่ระบุว่าการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิณัฐตา วรรณเกษม (2566) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการนิเทศติดตาม ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้นจากระดับปานกลางสู่ระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมลมาศ ราชมี (2567) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะตีมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

2. สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการพัฒนาที่เน้นการปฏิบัติจริงควบคู่กับการนิเทศติดตามแบบชี้แนะ ช่วยให้ครูได้ฝึกทักษะการวิเคราะห์หลักสูตรและการบูรณาการศาสตร์ตามแนวคิดสะตีมศึกษาจนเกิดความเชี่ยวชาญ สามารถปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่จัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2558) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ภูสิงห์ (2563) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะของครูหลังการพัฒนาสูงขึ้นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริภา จันทร์เกื้อ (2567) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะตีมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะและทักษะในการออกแบบการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชา เจริญชนะกิจ (2565) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูหลังการพัฒนาสูงขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความพึงพอใจต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการพัฒนาถูกออกแบบอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการสร้างฐานความรู้ผ่านการศึกษาด้วยตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมทางปัญญาก่อนปฏิบัติจริง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจคือการได้รับการสนับสนุนที่ตรงจุดผ่านกลยุทธ์การนิเทศแบบชี้แนะที่ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการออกแบบและบูรณาการหลักสูตรได้สำเร็จ การเห็นพัฒนาการของนักเรียนเชิงประจักษ์ยังเป็นแรงขับเคลื่อนให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในอำนาจแห่งตนและมีความสุขในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่ระบุว่าความพึงพอใจเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมประสิทธิภาพและความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิณัฐตา วรรณเกษม (2566) เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการนิเทศติดตาม และพิมลมาศ ราชมี (2567) เรื่อง การพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะตีมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริมทางวิชาการที่ตรงจุดและการนิเทศอย่างเป็นระบบ ช่วยยกระดับความมั่นใจและความพึงพอใจของครูต่อการจัดการเรียนรู้ให้อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการเรียนรู้สะตีมศึกษาเปิดพื้นที่ให้นักเรียนสืบเสาะและแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านสถานการณ์จริง ส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นและตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ University of Portland (2019) ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้สะตีมศึกษาช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผ่านการทำงานเป็นทีมและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารุณี เพ็งน้อย (2563) เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการสร้างผลงานทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษา และ ธัญชนก ทาระเนตร (2564) เรื่อง การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่าการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นกระบวนการกลุ่มและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านสถานการณ์ปัญหา ส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการนิเทศติดตาม ควรใช้การนิเทศในรูปแบบการชี้แนะ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้คำปรึกษาที่เฉพาะเจาะจงรายบุคคล ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและรักษามาตรฐานการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว

1.2 ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ควรจัดให้มีระบบการวิพากษ์และประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริง เพื่อกลั่นกรองความถูกต้องตามหลักการสะตีมศึกษาและประกันคุณภาพผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญโดยใช้เทคนิควิธีหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น เพื่อเกิดความหลากหลายและเป็นแบบอย่างที่จะนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิณัฐตา วรรณเกษม. (2566). *การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณัชชา เจริญชนะกิจ. (2565). *การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดสะตีมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ดารุณี เพ็งน้อย. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการสร้างผลงานทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ทิศนา แขมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญชนก ทาระเนตร. (2564). *การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นฤมล ภูสิงห์. (2563). *รูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา* (รายงานผลการวิจัย). ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ปรัชญา ซื่อสัตย์. (2563). *การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะตีมศึกษา*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2557). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมลมาศ ราชมี. (2567). *การพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะตีมศึกษา โรงเรียนภูกระดึงวิทยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2563). *ครูไทย 4.0: การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

โรงเรียนบ้านนางาม. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2566*. โรงเรียนบ้านนางาม.

ละเอียด เอี่ยมสุวรรณ. (2556). *การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาบุคลากร*. มิตรสยาม.

วิทวัส ดวงภุมเมศ และวารีรัตน์ แก้วอุไร. (2560). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติในห้องเรียน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, *11*(2), 179-192.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2563). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ทิพยวิสุทธิ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อาร์ แอนด์ พรินท์.

วิสูตร โพธิ์เงิน. (2560). สะตีมศึกษา: นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, *10*(2), 5–18.

ศิริภา จันทร์เกื้อ. (2567). *การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะตีมศึกษา* (รายงานผลการวิจัย). โรงเรียนบ้านท่าเรือ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *คู่มือการสอนสะเต็มศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2564). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Deakin University.

OECD. (2023). *PISA 2022 Results: Factsheets - Thailand*. https://www.oecd.org/pisa/

University of Portland. (2019). *What is STEAM Education.* https://education.up.edu/

Yakman, G. (2008). *STEAM Education: An overview of creating focused insight*. https://www.steamedu.com

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (LESSON STUDY) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

THE DEVELOPMENT OF THE INTERNAL SUPERVISION MODEL BASED ON THE CONCEPT OF LESSON STUDY IN CONJUNCTION WITH PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY (PLC) AT THESABAN 1 SCHOOL (BAN NAI MUEANG)

เสกสรรค์ บัวระภา[1*]
Seksan Buarapa[1*]

[1]โรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)
[1]Thesaban 1 School (Ban Nai Mueang)

*Corresponding author, E-mail: cseksan@gmail.com โทรศัพท์ 08 1236 4885

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศ 3) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครู แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครูและนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาการดำเนินงานการนิเทศภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการพัฒนาการนิเทศภายในที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นที่ 2 การออกแบบการเรียนรู้แบบนำตนเอง ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน ขั้นที่ 4 การนิเทศและพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ขั้นที่ 5 การเปิดชั้นเรียน และขั้นที่ 6 การประเมินผล 5) วิธีการประเมินผลและ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ 3) ผลการดำเนินงานครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองหลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน และนักเรียนมีความสามารถ

ในการเรียนรู้แบบนำตนเองและผลลัพธ์การเรียนรู้หลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน 4) ครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ การนิเทศภายในสถานศึกษา การศึกษาชั้นเรียน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

This research aims to 1) study the basic information for developing the internal supervision model in educational institutions based on the concept of Lesson Study in conjunction with the Professional Learning Community (PLC) of Thesaban 1 School (Ban Nai Mueang), 2) develop the supervision model, 3) study the results of the supervision model, and 4) study the satisfaction with the supervision model. The data sources were teachers and students of Thesaban 1 School (Ban Nai Mueang). The research instruments included questionnaires, interview and assessment form. Data analysis included mean, standard deviation, and percentage.

The research results showed that: 1) The overall results of the basic data study for developing an internal supervision model based on the Lesson Study concept in conjunction with the Professional Learning Community (PLC) of Thesaban 1 School (Ban Nai Mueang) were at a high level. The problems in the implementation of internal supervision were at a high level overall. The need for developing internal supervision that promotes teachers' ability to manage self-directed learning was at the highest level overall. 2) The results of developing the internal supervision model consisted of 6 parts: 1) objectives, 2) principles of the model, 3) systems and mechanisms, 4) methods of conducting internal supervision in the school, consisting of 6 steps: Step 1: creating a professional learning community, Step 2: designing self-directed learning, Step 3: organizing learning and classroom management, Step 4: joint supervision and lesson development, Step 5: opening the classroom, and Step 6: evaluation, 5) evaluation methods, and 6) conditions of the model. 3) Teacher performance showed a higher level of self-directed learning ability after implementation than before, and Students also had a higher self-directed learning ability and learning outcomes after implementation. 4) The results of the evaluation of teacher satisfaction found that were highly satisfied overall.

Keywords: Model development, Internal Supervision, Lesson Study, Professional Learning Community

บทนำ

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีระบบประกันคุณภาพภายในเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องมีการดำเนินงานนิเทศภายในที่เข้มแข็ง มีระบบ และต่อเนื่อง โดยมีงานวิจัยจำนวนมากชี้ว่าการนิเทศภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560)

เป้าหมายสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาคือการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยครูเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน การเสริมสร้างศักยภาพครูจึงต้องอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบและมุ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ฉะนั้นกระบวนการนิเทศที่มีคุณภาพสามารถส่งผลให้ครูพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการออกแบบการสอนและการแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้ดีขึ้น (กนกวรรณ กิตติยามาศ, 2560) นอกจากนี้แนวคิดการพัฒนาครูแบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study: LS) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีความเป็นระบบและเน้นการทำงานเป็นทีมของครูในการออกแบบ วิเคราะห์ ทดลอง และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจริง ครูสามารถสะท้อนคิดจากข้อมูลปฏิบัติจริง ทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน ในขณะเดียวกัน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นกลไกสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาคุณภาพการสอน PLC สนับสนุนให้ครูมีพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รับทราบปัญหาร่วมกันและร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา รวมทั้งเป็นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าเพิ่มคุณภาพผู้เรียนได้จริง

การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study: LS) เป็นวิธีการพัฒนาครูที่มีต้นกำเนิดจากประเทศญี่ปุ่น โดยมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การวางแผนร่วมกัน (Plan) การสอนจริงและสังเกตชั้นเรียน (Do) การสะท้อนผล (See/Reflect) ให้ครูและทีมร่วมกันสะท้อนผล วิเคราะห์ข้อมูล และปรับปรุงแผนการสอน การศึกษาชั้นเรียนช่วยให้ครูมีโอกาสเรียนรู้จากข้อมูลจริงในชั้นเรียน เกิดทักษะวิชาชีพและความเข้าใจผู้เรียนในเชิงลึก (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ, 2554) ส่วนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คือการรวมตัวของครูและบุคลากรการศึกษาเพื่อร่วมกันเรียนรู้ แก้ปัญหาและพัฒนาการสอน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน การพัฒนาความร่วมมือของทีมครู การใช้ข้อมูลสะท้อนผลและการสร้างวัฒนธรรมสนับสนุนทางวิชาชีพ การบูรณาการ LS ร่วมกับ PLC ทำให้การพัฒนาครูเกิดพลังเสริมร่วมกัน กล่าวคือ PLC เป็นฐานสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน ส่วน LS เป็นกระบวนการปฏิบัติร่วมกันในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ เมื่อเชื่อมโยงทั้งสองแนวคิดเข้ากับการนิเทศภายใน ทำให้ระบบนิเทศมีลักษณะ

การนิเทศแบบร่วมพัฒนา (Collaborative Supervision) มากกว่าการตรวจสอบ ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้บริหารมีบทบาทเป็นโค้ชและผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบด้านการบริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการเสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร จึงได้รวบรวมแนวคิดการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของนักเรียนในโรงเรียนโดยเป็นการสะท้อนผลและออกแบบพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูและส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยมุ่งหวังพัฒนาครูให้จัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายหลักสูตรและเป้าหมายของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขอบเขตการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

1. แหล่งข้อมูล มีดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ได้แก่ ครูผู้สอน 53 คน ในสังกัดของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

1.2 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และด้านหลักสูตรและการสอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ หรือเป็นศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญขึ้นไป หรือนักวิชาการที่มีความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศ การพัฒนาบทเรียนร่วมกันและยินดีตอบรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัยครั้งนี้

2. ตัวแปรที่ศึกษา ในการวิจัยระยะที่ 1 ครอบคลุมประเด็น 1) สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษา 2) ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษา 3) ความต้องการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

1. แหล่งข้อมูล มีดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 56 คน

1.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านหลักสูตรและการสอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ หรือเป็นศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญขึ้นไป หรือนักวิชาการที่มีความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศ การพัฒนาบทเรียนร่วมกันและยินดีตอบรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในการวิจัยครั้งนี้

2. เนื้อหา ขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 2 ครอบคลุมประเด็น 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินการ 5) แนวทางการประเมินผล 6) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงร่างของรูปแบบการนิเทศและรวบรวมความคิดเห็นของครูผู้สอนเพื่อจัดทำรายละเอียดของรูปแบบ

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

1. แหล่งข้อมูล มีดังนี้

1.1 การเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครู ระหว่างก่อนและหลังการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้วิจัยกำหนดประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 53 คน และศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.2 การเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียน และการเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้วิจัยกำหนดประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 838 คน และศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 265 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Mogan (1970)

2. เนื้อหา ขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 3 ครอบคลุมประเด็น 1) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู 2) การนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 3) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาหลังการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

3. นวัตกรรมที่ใช้ ได้แก่ รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

4. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนหลังการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

5.1 แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดำเนินการประเมินโดยผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญที่สถานศึกษาแต่งตั้ง

5.2 แบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามองค์ประกอบของการนำตนเองในการเรียนรู้ ได้แก่ การประเมินความต้องการของตนเอง การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ การจัดการเพื่อการเรียนรู้ของตนเอง การเลือกวิธีการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ การเลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้และการกำหนดวิธีการตรวจสอบตนเอง ดำเนินการประเมินด้วยครูผู้สอน ครูประจำชั้นและผู้ปกครองนักเรียน

5.3 แบบประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดำเนินการประเมินด้วยครูผู้สอน ครูประจำชั้น และผู้ปกครองนักเรียน

ระยะที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

1. แหล่งข้อมูล กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ได้แก่ ครูผู้สอน 53 คน ในสังกัดของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ประกอบด้วย การเตรียมพร้อมในการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ และผลสำเร็จจากการนิเทศ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) พบว่า สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ปรากฏดังนี้

2.1 ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการของรูปแบบ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการ 5) วิธีการประเมินผล และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ โดยรายละเอียดในแต่ละส่วนมีดังนี้

2.1.1 วัตถุประสงค์

1) เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูด้วยการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2) เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนด้วยการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

3) เพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2.1.2 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ข้อ ได้แก่ 1) หลักการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม 2) หลักการนิเทศภายในสถานศึกษา 3) หลักการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) และ 4) หลักการพัฒนาการสอนด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2.1.3 ระบบและกลไก ประกอบด้วยระบบและกลไกการดำเนินงานและการกำกับติดตามที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การประชุม ชี้แจง วัตถุประสงค์ สร้างความเข้าใจต่อฝ่ายบริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ ครูและผู้เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ไปใช้ โดยการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ของคู่มือการใช้

2) โรงเรียนตั้งเป้าหมายการบริหารงานวิชาการและดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยนำผลการศึกษาสภาพ ปัญหาแนวทางแก้ไขปัญหา และปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานวิชาการ มาประกอบการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

3) การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ การนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ไปใช้ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระในโรงเรียนและครูผู้สอน

4) การดำเนินการตามคู่มือการดำเนินงานรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

5) สถานศึกษาดำเนินงานสรุปผลการประเมินและประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานของรูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนและตัวแทนนักเรียน รายงานผลการดำเนินงานตามรูปแบบ ได้แก่ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครู ผลการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน และความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียน

6) สถานศึกษาจัดประชุมกลุ่มสะท้อนผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการบริหาร เป็นการสะท้อนปัญหา ข้อคิดและข้อเสนอแนะ เพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากผู้เกี่ยวข้อง นำมาประมวลผล สรุปและรายงานต้นสังกัด รวมทั้งนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) อย่างต่อเนื่อง

2.1.4 วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดำเนินการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจก่อนดำเนินการนิเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินงานได้แก่ การสำรวจข้อมูลแผนการจัดการเรียนรู้ของครูแต่ละคน เทคนิควิธีจัดการเรียนรู้ กำหนดแผนการนิเทศและเครื่องมือสังเกตการสอน และการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นที่ 2 การออกแบบการเรียนรู้แบบนำตนเอง ร่วมมือกันเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง เข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนแต่ละคน

ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน โดยครูสังเกตการณ์สอนกันตามแผนการนิเทศของตนเอง ครูในกลุ่มที่ได้รับเลือกจากเพื่อนในกลุ่มให้เป็นผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ในขณะที่ครูคนอื่นในกลุ่มอย่างน้อย 1 คน

ขั้นที่ 4 การนิเทศและพัฒนาบทเรียนร่วมกัน สังเกตชั้นเรียนและจดบันทึกสภาพปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น พฤติกรรมการเรียนรู้และการตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อวิธีการสอน

ขั้นที่ 5 การเปิดชั้นเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมให้ครูเปิดชั้นเรียนให้เพื่อนร่วมงานได้เรียนรู้ ร่วมกันวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และร่วมกันการสะท้อนผลชั้นเรียนซึ่งจัดสัปดาห์ละหนึ่งครั้งหลังเลิกเรียนของวันใดวันหนึ่ง โดยเน้นการอภิปรายเพื่อให้ได้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น โดยครูผู้สอนเป็นผู้เริ่มต้นการอภิปรายก่อนและอภิปรายมุ่งประเด็นที่ตัวบทเรียนว่าสิ่งใดคือปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนและอภิปรายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น แล้วให้ครูผู้สอนร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้ว่าครูได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการดำเนินงานการสะท้อนผลชั้นเรียน

ขั้นที่ 6 การประเมินผล เป็นการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ของครูแต่ละคน เพื่อตรวจสอบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนและประเมินความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง และความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียน เพื่อนำมาประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน โดยดำเนินการประชุมชี้แนะและปรับปรุงการสอนหลังจากทุกกลุ่มดำเนินการสังเกตการสอนเสร็จแล้ว ให้ทำการประชุมหลังการสังเกตการสอนมีการนำเสนอผลการสังเกต การให้คำชี้แนะและการปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

2.1.5 แนวทางการประเมินผล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้

1) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครู มีลักษณะเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2) แบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามองค์ประกอบของการนำตนเองในการเรียนรู้

3) แบบประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามองค์ประกอบความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองในการเรียนรู้

2.1.6 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 เงื่อนไข ดังนี้

1) ระเบียบ กฎหมาย และแนวนโยบายจัดการศึกษาด้านการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม และการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) เพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน

2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถนำโรงเรียนสู่การบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) เป็นผู้มีความมุ่งมั่น เสียสละ มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ 4) เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมมีผลงานประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ 5) เป็นผู้มีความสามารถระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

3) ภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน

4) การส่งเสริม สนับสนุนด้านศักยภาพของปัจจัยพื้นฐานให้เอื้อต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) เพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน

5) การพัฒนาสร้างแรงจูงใจและให้ขวัญกำลังใจครูในการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) เพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) มีความเหมาะสมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

3. การศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษา ชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ดังนี้

3.1 ครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ที่ได้รับการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง หลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน

3.2 นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองภายใต้การนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง หลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน

3.3 นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองภายใต้การนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีผลลัพธ์การเรียนรู้ หลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พบว่า ครูมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) พบว่า สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ นิพนธ์ กินาวงศ์ (2544, น. 65) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษา หน้าที่ของโรงเรียนคือการให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ งานที่เกี่ยวข้องกับวิชาการที่สำคัญ มีดังนี้ 1) งานด้านหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอน 2) งานด้านการนิเทศและปรับปรุงการเรียนการสอน 3) งานด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวค่อนข้างยุ่งยากทำให้ครูมักขาดความเข้าใจและประสบปัญหาในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก สำหรับแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า ควรพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาด้วยหลักการมีส่วนร่วม ใช้กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นแกนหลักของการปฏิบัติการนิเทศ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ 2) การสังเกตการสอน 3) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 4) การประชุมหลังการสังเกตการสอน ผสมผสานกับการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ และบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้

ร่วมกัน การจัดการเรียนรู้และการสังเกต การสะท้อนผลชั้นเรียน การสรุปผลการเรียนรู้ของครู และการปรับแผนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุปผา พิณวานิช (2550) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนนานาชาตินีวา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า ต้องประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน บรรยากาศการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในขณะที่ ปฏิคม พงษ์ประเสริฐ (2550) กล่าวว่า ปัจจัยพื้นฐานในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในโรงเรียนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีความร่มรื่นสวยงาม เป็นระเบียบ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่เสริมสร้างพัฒนาการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามบริบทของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษา คือ มุ่งเน้นพัฒนาวิชาการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและบุคลากรให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถ มีระเบียบวินัย มีสุขภาพพลานามัยที่ดี มีความรู้วิชาพื้นฐาน มีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน พัฒนาสื่อ วัสดุเทคโนโลยีทางการศึกษาให้ทันสมัยเอื้อต่อการพัฒนางานของครูและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เพียงพอและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ จัดสภาพแวดล้อมให้สวยงามและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการของรูปแบบ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา ออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู กระบวนการนิเทศและพัฒนาบทเรียนที่ดำเนินการ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นที่ 2 การออกแบบการเรียนรู้แบบนำตนเอง ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน ขั้นที่ 4 การนิเทศและพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ขั้นที่ 5 การเปิดชั้นเรียน และ ขั้นที่ 6 การประเมินผล 5) วิธีการประเมินผลและ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ โดยผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ มีความเหมาะสมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ แสดงถึงความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบที่เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษามาก่อนนี้ สอดคล้องกับ ไพลิน สุมังคละ (2559, น. 127-134) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนการสอน

สำหรับครูพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้านคือ 1) บุคลากรนิเทศ 2) กระบวนการนิเทศภายใน 3) เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศภายใน 4) ขอบข่ายการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้ส่วนกระบวนการนิเทศภายใน 6 ขั้นตอนประกอบด้วย 1)วางแผนการนิเทศ 2) การให้ความรู้ความเข้าใจในการทำงาน 3) การลงมือปฏิบัติงาน 4) สร้างเสริมกำลังใจ 5) ประเมินผลการนิเทศ 6) การพัฒนาให้ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ ศิลา สงอาจินต์ และคณะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ของครูตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ของครูตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1) ประเมินความต้องการ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ 4) การดำเนินการนิเทศ และ 5) การประเมินผลการนิเทศ

3. การศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษา ชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) พบว่า ครูโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง หลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน และนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) มีความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง และผลลัพธ์การเรียนรู้ หลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จที่โรงเรียนมีการจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการสร้างความเข้าใจ ให้สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ตามขั้นตอนคู่มือการใช้ มีการวางเป้าหมายที่ชัดเจน ศึกษาสภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานวิชาการมาใช้ประกอบการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ สอดคล้องกับแนวคิดของ คัมภีร์ สุดแท้ (2553) ที่ได้สรุปเกี่ยวกับประเภทรูปแบบไว้ว่า เป็นการแบ่งประเภทรูปแบบหรือแบบจำลองนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการสร้างและสร้างขึ้นจากแนวคิดของทฤษฎี โดยสรุปจากลักษณะการแบ่งประเภทของรูปแบบ พบว่าแบ่งตามวัตถุประสงค์การใช้ของผู้ที่ต้องการนำรูปแบบไปใช้และสร้างจากแนวคิด ทฤษฎีที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ส่วนองค์ประกอบของรูปแบบที่ ธีระ รุญเจริญ (2550, น. 162-163) ได้เสนอไว้ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 6 องค์ประการ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) พบว่า ครูมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูมีความเข้าใจในหลักการ ทฤษฎีการบริหารงานวิชาการมากยิ่งขึ้น สามารถนำรูปแบบและคู่มือการนิเทศไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จัดทำรายงานการวัดและประเมินผลเสนอต่อผู้ปกครองทราบตามปฏิทินวิชาการของโรงเรียน มีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง กำหนดปฏิทินการนิเทศอย่างชัดเจน ประเมินผลการนิเทศการเรียนการสอนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในและมีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างพอเพียง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน อีกทั้งยึดหลักสำคัญในการบริหารวิชาการของผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่ (2562) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการบริหารการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ในจังหวัดแพร่ พบว่า ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการบริหารการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ในจังหวัดแพร่อยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อรูปแบบ/กระบวนการนิเทศฯ ตรงกับวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลจากการวิจัย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การวิจัยรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ในครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายการเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) การวางแผนและพัฒนาการส่งเสริมทางวิชาการ 5) การนิเทศภายใน 6) การวัดและประเมินผล เนื่องจากรูปแบบและคู่มือการนิเทศมีขั้นตอนการดำเนินการในแต่ละขั้นอย่างเป็นระบบ มีรายละเอียดในการปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ในการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ไปใช้ ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการนิเทศโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ส่งเสริมให้ครูร่วมกันพัฒนาบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.2 ผู้เกี่ยวข้องควรศึกษาและดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) โดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก ซึ่งจะส่งผลให้การใช้รูปแบบประสบผลสำเร็จ ทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.3 การนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ไปใช้ ควรเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือระดับอื่น ๆ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการบริหาร

2.2 ควรนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านในเมือง) ไปทดลองใช้กับโรงเรียนอื่นในระดับประถมศึกษา เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสมจนพัฒนาเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาต่อไป

2.3 ควรประเมินผลการเรียนรู้ในตัวแปรที่หลากหลายของผู้เรียนอันเกิดจากการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เช่น การคิดเชิงออกแบบและการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ กิตติยามาศ. (2560). *การพัฒนารูปแบบนิเทศภายในเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครู*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *รูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบ. ในการบรรยายรายวิชาสัมมนาการบริหารการศึกษา*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

นิพนธ์ กินาวงศ์. (2544). *หลักการบริหารการศึกษา*. ภาควิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุปผา พิณวานิช. (2550). *การศึกษาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนนานาชาตินีวาสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปฏิคม พงษ์ประเสริฐ. (2550). *การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิมพ์ใจ วัฒนกุล. (2562). *การนิเทศการสอนแนวใหม่เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพลิน สุมังคละ. (2559). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ. (2554). *ชั้นเรียนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา (Problem Solving Classroom) ในบริบทการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach)*. การประชุมวิชาการทางคณิตศาสตร์ ประจำปี 2554 ครั้งที่ 16, วันที่ 10-11 มีนาคม 2554. ขอนแก่น.

ศิลา สงอาจินต์ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ของครูตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10*(20).

สุขุมาล สงวนศักดิ์ และคณะ. (2561). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบนิเทศภายในสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา, 9*(2), 45-60.

สุวิมล ว่องวานิช. (2555). *ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาครู*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *คู่มือการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่. (2562). *รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการบริหารการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ในจังหวัดแพร่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). *แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbeic. M (Ed.). *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

Sergiovanni, T. (1994). *Building Community in Schools*. San Francisco, CA: Jossey Bass.

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาจีนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

AN INVESTIGATION OF THE FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO CONSUME CHINESE FOOD AMONG CHINESE STUDENTS IN THE BANGKOK METROPOLITAN REGION

หยานฮาง หยาง[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2*]
Yuanhang Yang[1] and Nathanicha Na Nakorn[2*]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: judy2211@gmail.com โทรศัพท์ 09 8585 9999

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกลยุทธ์ E-WOM คุณภาพของอาหาร และรสชาติของอาหารต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง 400 คน คัดเลือกแบบเจาะจงและแบบสะดวก

ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21–30 ปี ระดับปริญญาตรี รายได้ 10,001–20,000 บาท และรับประทานอาหารจีน 1–2 ครั้งต่อสัปดาห์ ภาพรวมความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ E-WOM คุณภาพอาหาร และรสชาติอาหารอยู่ในระดับมาก โดยเด่นที่การรับรู้ผ่านวิดีโอออนไลน์ ความสะอาดของพนักงานและสถานที่ และความเป็นต้นตำรับของรสชาติ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า กลยุทธ์ E-WOM คุณภาพของอาหาร และรสชาติของอาหารมีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดตามลำดับคือ การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต ความสะอาดของพนักงานและการบริการ และความเป็นต้นตำรับของรสชาติ

คำสำคัญ: กลยุทธ์ E-WOM คุณภาพของอาหาร รสชาติของอาหาร การตัดสินใจเลือกรับประทานอาหาร

Abstract

This study investigates the effects of E-WOM strategy, food quality, and taste of food on Chinese students’ decision to consume Chinese food in Bangkok and its surrounding areas. A quantitative survey design was employed. Data were collected through an online self-administered questionnaire from 400 respondents selected via purposive and convenience sampling.

The results show that most respondents were female, aged 21–30, studying at the undergraduate level, with a monthly income of 10,001–20,000 THB, and consuming Chinese food 1–2 times per week. Overall perceptions of E-WOM strategy, food quality, and taste were at a high level, with prominent emphasis on online video-based exposure, cleanliness of staff and premises, and authenticity of taste.

Hypothesis testing indicates that E-WOM strategy, food quality, and taste of food significantly influence the decision to consume Chinese food at the .05 level. The strongest predictors were internet-based word-of-mouth communication, staff/service cleanliness, and authenticity of taste, respectively.

Keywords: Electronic Word-of-Mouth (E-WOM), Food Quality, Food Taste, Decision to Consume Chinese Food

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และการบริโภคอาหารในปัจจุบันมีความหลากหลายมากขึ้นตามบริบทสังคมและวัฒนธรรม (วงศกร คำเพิ่ม, 2553) ในประเทศไทย อาหารจีนแพร่หลายและได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจากทั้งชาวไทยและชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศ (รจรินทร์ สิมธาราแก้ว, 2550) ภายใต้การแข่งขันที่สูงขึ้น ผู้ประกอบการร้านอาหารจีนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ผู้บริโภคใช้ประเมินก่อนเลือกบริโภค โดยเฉพาะคุณภาพของอาหารและรสชาติของอาหาร ซึ่งเชื่อมโยงกับความพึงพอใจและการเลือกใช้บริการของผู้บริโภค ขณะเดียวกัน นักศึกษาจีนในประเทศไทยมีจำนวนมากและกระจายอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาหลายพื้นที่ โดยสัดส่วนสำคัญอยู่ในสถาบันเอกชน (กุลนรี นุกิจรังสรรค์, 2564) เมื่อรวมกับลักษณะการใช้ชีวิตในเมือง ทำให้การตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของกลุ่มนี้ไม่ได้พิจารณาเพียงราคา แต่พึ่งพาข้อมูลและประสบการณ์จากสื่อออนไลน์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสารแบบปากต่อปากในระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือกลยุทธ์ E-WOM ซึ่งเป็นการเผยแพร่

ความคิดเห็นจากประสบการณ์จริงผ่านสื่อดิจิทัลและสามารถส่งผลต่อการประเมินร้านอาหารทั้งทางบวกและลบ (Henning-Thurau et al., 2004) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาว่า กลยุทธ์ E-WOM คุณภาพของอาหาร และรสชาติของอาหาร ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างไร เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการบริโภคและนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดออนไลน์ของธุรกิจร้านอาหารจีนให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัย กลยุทธ์ E-WOM ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2 เพื่อศึกษาปัจจัย กลยุทธ์คุณภาพของอาหารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3 เพื่อศึกษาปัจจัย กลยุทธ์รสชาติของอาหารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่หรือเคยศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม กลุ่มตัวอย่างต้องมีประสบการณ์ในการเลือกรับประทานอาหารจีนในประเทศไทย ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ กลยุทธ์ E-WOM คุณภาพของอาหาร และรสชาติของอาหาร โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 14 กันยายน – 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568

สมมติฐานของการวิจัย

1. กลยุทธ์ E-WOM มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. คุณภาพของอาหารมีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. รสชาติของอาหารมีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนของนักศึกษาชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ E-WOM

การสื่อสารแบบปากต่อปากในระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-WOM) คือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้บริโภคผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งข้อมูลจากประสบการณ์ตรงมักถูกมองว่าน่าเชื่อถือและช่วยลดความเสี่ยงที่รับรู้ในการตัดสินใจซื้อ (Suontausta, 2019) E-WOM สามารถเกิดขึ้นได้ผ่านสื่อออนไลน์หลายรูปแบบ เช่น เว็บไซต์ เนื้อหาวิดีโอ และแพลตฟอร์มชุมชนออนไลน์ (Henning-Thurau et al., 2004) โดยแพลตฟอร์มดิจิทัลเอื้อต่อการเผยแพร่และรับฟังประสบการณ์ได้อย่างรวดเร็ว (Cheung & Lee, 2012) ในเชิงปฏิบัติ พบว่าเว็บไซต์ คอนเทนต์วิดีโอ และโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่อีเมลไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อ (พงศกร งามวิวัฒนสว่าง, 2560) สอดคล้องกับ หซุ่ จิ้ง (2565) ที่พบว่า E-WOM ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ปัจจัยด้านราคาประหยัดไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับธุรกิจร้านอาหาร ระบบรีวิวออนไลน์ช่วยลดความไม่แน่นอนก่อนตัดสินใจ (Fang, 2022) และเนื้อหารีวิวมักมีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณค่ามากกว่าการให้คะแนนเพียงอย่างเดียว (Dabral, 2025)

คุณภาพของอาหาร

คุณภาพของอาหารหมายถึงคุณลักษณะของอาหารที่ตอบสนองความคาดหวังของผู้บริโภค ครอบคลุมความปลอดภัย คุณลักษณะทางกายภาพ คุณภาพเชิงประสาทสัมผัส และคุณค่าทางโภชนาการ (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และนิธิยา รัตนาปนนท์, 2556) งานวิจัยระบุว่า คุณภาพอาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำในบริบทร้านอาหาร (Namin, 2017) อย่างไรก็ตาม เกอ ซ่ง (2559) พบว่า สภาพแวดล้อมภายในร้านและความตระหนักด้านสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจมากกว่า ขณะที่คุณภาพอาหารและการบริการไม่แสดงผลอย่างมีนัยสำคัญ ธุรกิจอาหารจึงควรให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและการจัดการสุขอนามัยอย่างเป็นระบบเพื่อลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ (พิณิชา กิจเกษมพงศา, 2559) สำหรับร้านอาหารจีน คุณภาพอาหารมักสะท้อนผ่านความสะอาด ความปลอดภัย รสชาติ ความหลากหลายของเมนู การจัดวาง และอุณหภูมิของอาหาร ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค (Liu & Jang, 2009) และคุณภาพอาหารยังทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างความคาดหวังก่อนบริโภคกับประสบการณ์จริงที่ได้รับจากร้านอาหาร (Benrit & Trakulmaykee, 2016)

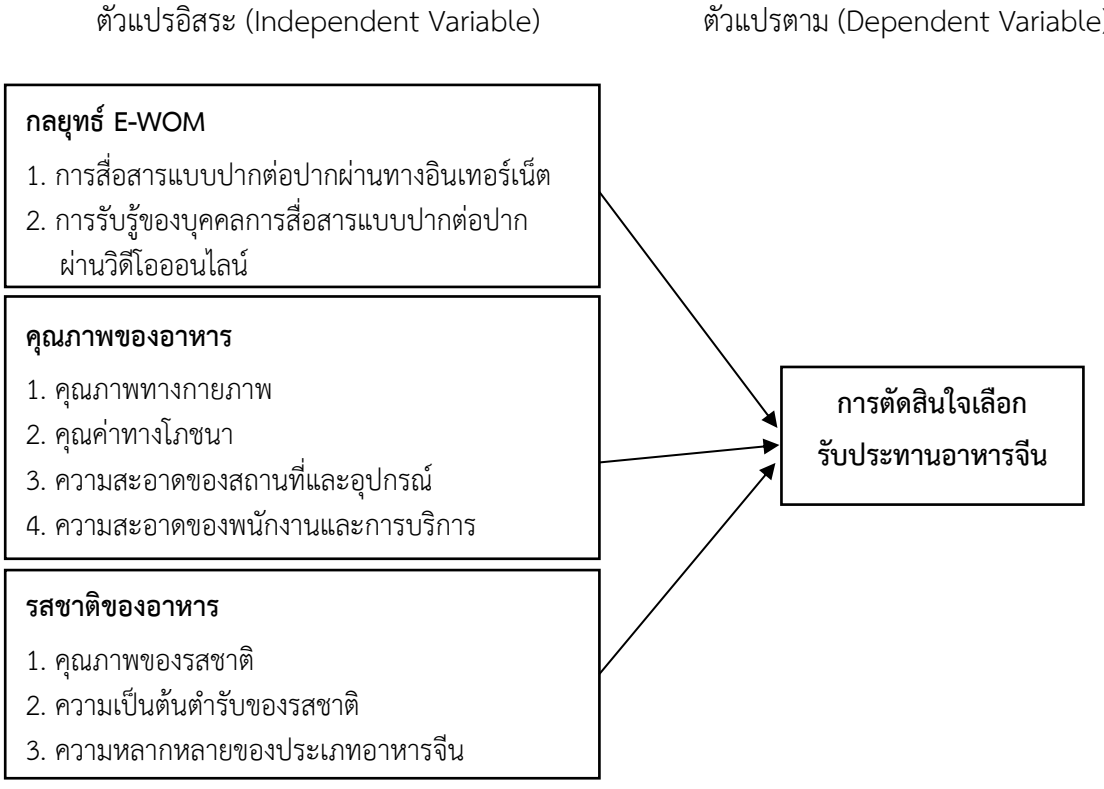
รสชาติของอาหาร

รสชาติของอาหารเป็นผลจากการประมวลผลร่วมของประสาทสัมผัสหลายด้าน เช่น การลิ้มรส กลิ่น และลักษณะทางกายภาพของอาหาร ทำให้ “ความอร่อย” เป็นการรับรู้ของสมองที่ผสานกับประสบการณ์เดิมของผู้บริโภค (ปราณี อ่านเปรื่อง, 2547) รสชาติยังสัมพันธ์กับวัฒนธรรมการบริโภคและความคุ้นชิน จึงสะท้อนอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คน (อชิรญา วิฑูรชาตรี, 2555) งานวิจัยชี้ว่าการยอมรับอาหารได้รับอิทธิพลจากความคาดหวังก่อนการลิ้มลองและการรับรู้ทางสายตา (Elimelech et al., 2024)

การตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีน

การตัดสินใจเลือกบริโภคเป็นกระบวนการพิจารณาทางเลือกก่อนเลือกสิ่งที่เหมาะสมและปฏิบัติได้จริง (ญ่า หลี่ และปิยะนูช เงินชูศรี, 2566) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลแบ่งได้เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งร่วมกันกำหนดรูปแบบการตัดสินใจของผู้บริโภค (อนุพงศ์ กล่าพลู, 2554) กระบวนการตัดสินใจซื้อมักดำเนินเป็นลำดับขั้น และประสบการณ์หลังการบริโภคจะย้อนกลับไปมีอิทธิพลต่อการเลือกในครั้งถัดไป (Kotler & Keller, 2006) ความหลากหลายของประเภทร้านอาหาร คุณค่าทางโภชนาการ และอิทธิพลจากโซเชียลมีเดียส่งผลต่อการเลือกร้านอาหารอย่างมีนัยสำคัญ (ณัฐวุฒิ รุ่งเสถียรภูธร, 2559) สำหรับการเลือกรับประทานอาหารจีน ผู้บริโภคมักเลือกจากความคุ้นเคยของรสชาติและการลดความกังวลด้านสุขอนามัยเมื่ออยู่ต่างบริบท (Chang et al., 2010) ขณะเดียวกัน การบริโภคอาหารจีนยังได้รับอิทธิพลจากรสชาติ ความเคยชินต่อร้าน และอิทธิพลทางสังคมจากคนใกล้ชิด (รจรินทร์ สิมธาราแก้ว, 2550) และในกลุ่มนักศึกษาต่างชาติ อาหารจีนยังช่วยลดความคิดถึงบ้านและเสริมความมั่นคงทางอารมณ์ จึงสัมพันธ์กับการปรับตัวในสภาพแวดล้อมใหม่ (He et al., 2024)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลยุทธ์ E-WOM หมายถึง การเผยแพร่ความคิดเห็นและประสบการณ์การใช้งานจริงของผู้บริโภคผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาและมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ

2. คุณภาพของอาหาร หมายถึง คุณลักษณะของอาหารที่สะท้อนความเหมาะสมต่อการบริโภค เช่น ความปลอดภัย ความสะอาด คุณค่าทางโภชนาการ และการนำเสนอ

3. รสชาติของอาหาร หมายถึง การรับรู้รสชาติร่วมกับกลิ่น รูปลักษณ์ เนื้อสัมผัส และอุณหภูมิ โดยขึ้นกับประสบการณ์และความคุ้นเคยของผู้บริโภค

4. การตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริโภคเลือกบริโภคอาหารจีนจากทางเลือกที่มีอยู่ โดยพิจารณาจากความต้องการ ข้อมูลที่ได้รับ ความสะดวก รสชาติ และความคุ้มค่า ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล สังคม และวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากนักศึกษาชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีประสบการณ์รับประทานอาหารจีน ใช้การสุ่มแบบเจาะจงร่วมกับการสุ่มแบบสะดวก ผ่าน Wenjuanxing ระหว่าง 14 กันยายน-3 พฤศจิกายน 2568 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ 400 ชุด ใช้มาตราส่วนลิเคิร์ท 5 ระดับ ตรวจสอบ IOC = 0.86 และความเชื่อมั่นรวม = 0.917 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบอิทธิพลของ E-WOM คุณภาพอาหาร และรสชาติ ต่อการตัดสินใจ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.3 กลุ่มอายุที่มีสัดส่วนมากที่สุดคือ 21–30 ปี จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 สถานภาพที่พบมากที่สุดคือสมรส จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.3 ระดับการศึกษาสูงสุดที่พบมากที่สุดคือปริญญาตรี จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่พบมากที่สุดอยู่ในช่วง 10,001–20,000 บาท จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 และความถี่ในการเลือกรับประทานอาหารจีนที่พบมากที่สุดคือ 1–2 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0

จากการทดสอบค่าสหสัมพันธ์พบว่า ตัวแปรต้นทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกรับประทานอาหารจีนในระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.01) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสามารถนำมาวิเคราะห์แบบจำลองถดถอยได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรต้นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ E-WOM, คุณภาพของอาหาร และรสชาติของอาหาร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเลือกรับประทานอาหารจีนได้ในระดับสูง โดยมีค่า R^2 เท่ากับ .687, .719 และ .781 ตามลำดับ และค่า Adjusted R^2 เท่ากับ .681, .714 และ .777 ตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือของแบบจำลอง

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ของตัวแปรที่ศึกษาในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลค่า
ตัวแปรอิสระ			
1. กลยุทธ์ E-WOM	3.82	0.920	มาก
2. คุณภาพของอาหาร	3.89	0.893	มาก
3. รสชาติของอาหาร	3.98	0.920	มาก
ตัวแปรตาม			
4. การตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีน	4.00	0.930	มาก

จากข้อมูลในตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้านและตัวแปรตามอยู่ในระดับมาก โดยรสชาติของอาหารมีค่าเฉลี่ย 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.920 ตามด้วยคุณภาพของอาหาร ค่าเฉลี่ย 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.893 และกลยุทธ์ E-WOM ค่าเฉลี่ย 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.920 ขณะที่การตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนมีค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.930 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ผลการถดถอยพหุคูณ: กลยุทธ์ E-WOM

กลยุทธ์ E-WOM	B	Std.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	.802	.112		7.170	.000
ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางอินเทอร์เน็ต	.476	.044	.483	10.836	.000**
ด้านการรับรู้ของบุคคลการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านวิดีโอออนไลน์	.364	.041	.395	8.868	.000**

R = .829, R^2 = .687, Adjusted R^2 = .685, SEE = .52201, F = 434.770, Sig. = .000

จากตารางที่ 2 พบว่า โมเดลถดถอยพหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 434.770$, $p < .05$) และอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนได้ร้อยละ 68.5 (Adjusted $R^2 = .685$) โดยกลยุทธ์ E-WOM ทั้งสองด้านมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต (Beta = .483, $p < .05$) และการรับรู้ผ่านวิดีโอออนไลน์ (Beta = .395, $p < .05$) ซึ่งด้านการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลมากกว่า ดังนั้นสมมติฐานข้อที่ 1 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 3 ผลการถดถอยพหุคูณ: คุณภาพของอาหาร

คุณภาพของอาหาร	B	Std.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	.566	.111		5.081	.000
ด้านคุณภาพทางกายภาพ	.196	.034	.219	5.810	.000**
ด้านคุณค่าทางโภชนา	.135	.051	.143	2.650	.008**
ด้านความสะอาดของสถานที่และอุปกรณ์	.193	.043	.212	4.444	.000**
ด้านความสะอาดของพนักงานและการบริการ	.354	.049	.382	7.221	.000**

$R = .848$, $R^2 = .719$, Adjusted $R^2 = .716$, SEE = .49593, $F = 252.063$, Sig. = .000

จากตารางที่ 3 พบว่า โมเดลถดถอยพหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 252.063$, $p < .05$) และอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนได้ร้อยละ 71.6 (Adjusted $R^2 = .716$) โดยคุณภาพของอาหารทั้ง 4 ด้านมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ คุณภาพทางกายภาพ (Beta = .219, $p < .05$) คุณค่าทางโภชนาการ (Beta = .143, $p < .05$) ความสะอาดของสถานที่และอุปกรณ์ (Beta = .212, $p < .05$) และความสะอาดของพนักงานและการบริการ (Beta = .382, $p < .05$) ซึ่งด้านความสะอาดของพนักงานและการบริการมีอิทธิพลสูงที่สุด ดังนั้นสมมติฐานข้อที่ 2 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 4 ผลการถดถอยพหุคูณ: รสชาติของอาหาร

รสชาติของอาหาร	B	Std.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.451	.099		4.578	.000
คุณภาพของรสชาติ	.314	.048	.310	6.543	.000**
ความเป็นต้นตำรับของรสชาติ	.338	.044	.370	7.661	.000**
ความหลากหลายของประเภทอาหารจีน	.241	.043	.258	5.562	.000**

$R = .884$, $R^2 = .781$, Adjusted $R^2 = .780$, SEE = .43650, $F = 471.791$, Sig. = .000

จากตารางที่ 4 พบว่า โมเดลถดถอยพหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 471.791$, $p < .05$) และอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารจีนได้ร้อยละ 78.0 (Adjusted $R^2 = .780$) โดยตัวแปรด้านรสชาติของอาหารทั้ง 3 ด้านมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความเป็นต้นตำรับของรสชาติ (Beta = .370, $p < .05$) คุณภาพของรสชาติ (Beta = .310, $p < .05$) และความหลากหลายของประเภทอาหารจีน (Beta = .258, $p < .05$) ซึ่งความเป็นต้นตำรับของรสชาติมีอิทธิพลสูงที่สุด ดังนั้นสมมติฐานข้อที่ 3 ได้รับการสนับสนุน

อภิปรายผล

จากผลสมมติฐานที่ 1 สะท้อนว่า ข้อมูลจากช่องทางดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค สอดคล้องกับหซุ่ จิ้ง (2565) ที่พบว่า E-WOM มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหาร ขณะที่ปัจจัยด้านราคาประหยัดไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ Suontausta (2019) อธิบายว่า E-WOM จากประสบการณ์จริงช่วยลดความไม่แน่นอนและเพิ่มความมั่นใจ และ Cheung & Lee (2012) ชี้ว่าพื้นที่ออนไลน์เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภค ซึ่งสอดรับกับ พงศกร งามวิวัฒนสว่าง (2560) ที่พบว่า การบอกต่อผ่านอินเทอร์เน็ต วิดีโอ และโซเชียลมีเดียส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้ออย่างมีนัยสำคัญ

จากผลสมมติฐานที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัยและสุขอนามัยของอาหารมากกว่ามิติด้านรสชาติหรือรูปลักษณ์ สอดคล้องกับ Namin (2017) ที่ชี้ว่าคุณภาพอาหารและบริการสัมพันธ์กับความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ รวมถึง Liu & Jang (2009) และ Benrit & Trakulmaykee (2016) ที่เน้นบทบาทของความสะอาด ความปลอดภัย และรสชาติในการสร้างความพึงพอใจในบริบทร้านอาหารจีน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ต่างจาก เกอ ซ่ง (2559) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมภายในร้านมีอิทธิพลเด่นต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีน ซึ่งอาจสะท้อนความต่างของกลุ่มตัวอย่างระหว่างนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับบรรยากาศ กับนักศึกษาที่พิจารณาความปลอดภัยและสุขลักษณะในฐานะการบริโภคประจำวันมากกว่า

จากผลสมมติฐานที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความเป็นต้นตำรับ คุณภาพรสชาติที่ได้มาตรฐาน และความหลากหลายของเมนูอาหารจีน สอดคล้องกับ ปราณี อ่านเปรื่อง (2547) ที่อธิบายว่าการรับรู้รสชาติเป็นกระบวนการพหุประสาทสัมผัสซึ่งรวมกลิ่น รูปลักษณ์ และเนื้อสัมผัส และส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังสอดรับกับ รจรินทร์ สิมธาราแก้ว (2550) ที่ชี้ว่าผู้บริโภคมักเลือกอาหารจีนจากความอร่อยและความคุ้นเคย และสอดคล้องกับ ณัฐวุฒิ รุ่งเสถียรภูธร (2559) ที่ยืนยันบทบาทของรสชาติและคุณค่าทางโภชนาการต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ด้านกลยุทธ์ E-WOM เสนอให้ผู้ประกอบการบริหารช่องทางดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้ลูกค้าเขียนรีวิวหรือแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อเพิ่มการรับรู้และกระตุ้นการบอกต่อ

1.2 ด้านคุณภาพของอาหาร เสนอให้ผู้ประกอบการยึดมาตรฐานสุขอนามัยเป็นลำดับแรก ครอบคลุมบุคลากร อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม พร้อมรักษารสชาติและคุณค่าทางโภชนาการให้สม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มโอกาสการกลับมาใช้บริการซ้ำ

1.3 ด้านรสชาติของอาหาร เสนอให้ผู้ประกอบการรักษามาตรฐานรสชาติให้คงที่และสะท้อนความเป็นต้นตำรับ ควบคู่กับการพัฒนาเมนูให้รองรับความชอบที่หลากหลาย เพื่อขยายฐานลูกค้า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังร้านอาหารจีนประเภทอื่นที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ร้านอาหารจีนระดับพรีเมียมที่ตั้งอยู่ในโรงแรม ร้านอิสระที่ให้บริการแบบเมนูเฉพาะในย่านการค้า และร้านริมทางหรือร้านที่ตั้งอยู่ในโซนอาหารเฉพาะ เพื่อตรวจสอบปัจจัยการตัดสินใจบริโภคในบริบทที่แตกต่างกัน

2.2 ควรดำเนินการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับผู้บริโภคชาวต่างชาติจากหลากหลายประเทศ เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านรสนิยม มาตรวัดคุณค่า และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกรับประทานอาหาร

2.3 ควรศึกษาพฤติกรรมการสั่งอาหารผ่านช่องทางดิจิทัลที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เช่น GrabFood, LINE MAN หรือ ShopeeFood เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยในการเลือกใช้แพลตฟอร์มและเปรียบเทียบกับพฤติกรรมการบริโภคภายในร้าน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้จากการให้คำแนะนำและการสนับสนุนของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ผู้ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และชี้แนวทางในการปรับปรุงงานอยู่เสมอ ทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนางานวิจัยฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

กุลนรี นุกิจรังสรรค์. (2564). *การศึกษาเบื้องต้นว่าด้วยนักศึกษาจีนในไทย* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกอ ซ่ง. (2560). *คุณภาพอาหาร คุณภาพการบริการ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและความใส่ใจในสุขภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีนในกรุงเทพมหานคร* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ความอร่อยคืออะไรกันแน่??. (ม.ป.ป.). *ความอร่อยคืออะไรกันแน่??* สืบค้นจาก https://vimolchalao8.wixsite.com/fit-ave/umami

ญ่า หลี่ และ ปิยะนูช เงินชูศรี. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคอาหารจีนในจังหวัดนครราชสีมา*. สืบค้นจาก http://www.abstract.ru.ac.th/mbacampus/AbstractPdf/2566-3-3_1718529565.pdf

หซู่ จิ้ง. (2565). *การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ การเน้นราคาประหยัด ความสะดวก คุณภาพอาหารและบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารภายใต้รูปแบบ O2O ของผู้บริโภคในมณฑลกวางสี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ณัฐวุฒิ รุ่งเสถียรภูธร. (2559). *ประเภทของร้านอาหาร คุณภาพของอาหาร คุณภาพการบริการ และสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารสำหรับมื้อค่ำของประชากรในกรุงเทพมหานคร* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปราณี อ่านเปรื่อง. (2547). *หลักการวิเคราะห์อาหารด้วยประสาทสัมผัส*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศกร งามวิวัฒนสว่าง. (2560). *กลยุทธ์ปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางนำเข้าจากต่างประเทศผ่านร้าน Multi-Brand ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พิณิชา กิจเกษมพงศา. (2559). *คุณภาพของอาหาร ความคุ้มค่าด้านราคา ความพึงพอใจ คุณค่าด้านสุขภาพและทัศนคติต่ออาหารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารริมทางของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และนิธิยา รัตนาปนนท์. (2556). *คุณภาพอาหาร*. สืบค้นจาก http://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/3022/food-quality

รจรินทร์ สิมธาราแก้ว. (2550). *ทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมการบริโภคอาหารจีนในห้างสรรพสินค้าในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภค* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วงศกร คำเพิ่ม. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการร้านอาหารเวียดนามของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อชิรญา วิฑูรชาตรี. (2555). *การสื่อความหมายรสชาติอาหารไทยของภาพประกอบในนิตยสารอาหาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุพงศ์ กล่าพลู. (2554). *ทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Benrit, P., & Trakulmaykee, N. (2016). The relationships among food quality, service quality, physical environment and customers’ satisfaction in Thai dining restaurant in Malaysia. *Journal of Management Sciences, 3*(1), 41-61.

Chang, R. C. Y., Kivela, J., & Mak, A. H. N. (2010). Food preferences of Chinese tourists. *Annals of Tourism Research, 37*(4), 989-1011.

Cheung, C. M., & Lee, M. K. (2012). What drives consumers to spread electronic word of mouth in online consumer-opinion platforms. *Decision Support Systems, 53*(1), 218-225. https://doi.org/10.1016/j.dss.2012.01.015

Dabral, P. (2025). Which attributes are important for patrons of fine-dining restaurants? Evidence from online reviews. *Cogent Business & Management, 12*(1), 2549518.

Elimelech, E., Ert, E., Parag, Y., & Hochman, G. (2024). Exploring the impact of visual perception and taste experience on consumers’ acceptance of suboptimal fresh produce. *Sustainability, 16*(7), 2698. https://doi.org/10.3390/su16072698

Fang, L. (2022). The effects of online review platforms on restaurant revenue, consumer learning, and welfare. *Management Science, 68*(11), 8116-8143.

He, R., Köksal, S., Cockayne, H., & Elliot, D. L. (2024). It’s more than just food: The role of food among Chinese international students’ acculturation experiences in the UK and USA. *Food, Culture & Society, 28*(1), 306–324.

Henning-Thurau, T., Gwinner, K. P., Walsh, G., & Gremler, D. D. (2004). Electronic word of mouth via consumer-opinion platforms: What motivates consumers to articulate themselves on the internet? *Journal of Interactive Marketing, 18*(1), 38-52.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2006). *Marketing management* (12th ed.). Pearson.

Liu, Y., & Jang, S. C. (2009). Perceptions of Chinese restaurants in the U.S.: What affects customer satisfaction and behavioral intentions? *International Journal of Hospitality Management, 28*(3), 338-348.

Namin, A. (2017). Revisiting customers’ perception of service quality in fast food restaurants. *Journal of Retailing and Consumer Services, 34*, 70-81.

Suontausta, N. (2019). *eWOM as an information source for consumers*. https://www.theseus.fi/handle/10024/263451

ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทย

CHINESE CULTURAL COMMUNICATION FACTORS AFFECTING WORK PERFORMANCE IN COLLABORATION WITH ORGANIZATIONS IN THAILAND

หวงหมิง เชิ่น[1] และณัฏฐณิชา ณ นคร[2*]
Huangming Zhen[1] and Nathanicha Na Nakorn[2*]

[1,2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
[1,2]Graduate School, Bangkok University

*Corresponding author, E-mail: judy2211@gmail.com โทรศัพท์ 09 8585 9999

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ค่านิยมทางวัฒนธรรมจีนของพนักงานจีน 2) ความเชื่อทางวัฒนธรรมจีน และ 3) วิธีการสื่อสารของพนักงานจีนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรในประเทศไทย โดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนกับประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันของพนักงานไทย-จีนในบริบทขององค์กรจีนในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานชาวไทย จำนวน 400 คน ที่ทำงานร่วมกับพนักงานจีนในองค์กรจีนในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า ค่านิยมทางวัฒนธรรมจีนของพนักงานจีนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.39) ความเชื่อทางวัฒนธรรมจีนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.42) วิธีการสื่อสารของพนักงานจีน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.38) และประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันของพนักงานไทย-จีนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.41) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านค่านิยม ความเชื่อ และวิธีการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันในองค์กรพหุวัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น องค์กรควรส่งเสริมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การอบรมด้านข้ามวัฒนธรรม และการพัฒนาความเข้าใจร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดความขัดแย้งในองค์กร

คำสำคัญ: ค่านิยมทางวัฒนธรรมจีน ความเชื่อทางวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ประสิทธิภาพการทำงาน องค์กรจีนในประเทศไทย

Abstract

This research aimed to examine: 1) Chinese cultural values of Chinese employees, 2) Chinese cultural beliefs, and 3) communication styles of Chinese employees that influence collaborative work performance within organizations in Thailand. The study focused on analyzing the relationship between Chinese intercultural communication factors and the collaborative work performance of Thai–Chinese employees in the context of Chinese organizations operating in Thailand.The sample consisted of 400 Thai employees who work alongside Chinese employees in Chinese organizations in Thailand. The research instrument used for data collection was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, specifically multiple regression analysis.The results indicated that Chinese cultural values of Chinese employees were at a high level ($\bar{X}$ = 3.39), Chinese cultural beliefs were at a high level ($\bar{X}$ = 3.42), communication styles of Chinese employees were at a high level ($\bar{X}$ = 3.38), and the overall collaborative work performance of Thai–Chinese employees was at a high level ($\bar{X}$ = 3.41). Hypothesis testing revealed that Chinese cultural values, beliefs, and communication styles significantly affected collaborative work performance in multicultural organizations at a statistically significant level. Therefore, organizations should promote intercultural communication, cross-cultural training, and the development of mutual understanding in order to enhance work performance and reduce conflict within organizations.

Keywords: Chinese cultural values, cultural beliefs, intercultural communication, work performance, Chinese organizations in Thailand

บทนำ

ในช่วงเวลากว่า 10 ปีของการดำเนินนโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiative: BRI) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจีนและประเทศไทยได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมร่วมกัน โดยรายงานประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI, 2024) ระบุว่า ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีการลงทุนในประเทศไทยมากที่สุด ส่งผลให้เกิดองค์กรที่มีโครงสร้างทีมงานข้ามวัฒนธรรม ซึ่งพนักงานชาวจีน

และพนักงานชาวไทยต้องทำงานร่วมกันเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นลักษณะทั่วไปขององค์กรจีนในประเทศไทยในปัจจุบันภายใต้บริบทดังกล่าว ความแตกต่างด้านภาษา ค่านิยม และวัฒนธรรมได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร โดยเฉพาะในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งงานวิจัยของ ภิสันติ ตินะคัต (2562) ชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างพนักงานจากต่างชาติสามารถก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง และเป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกัน หากขาดการปรับตัวและการเรียนรู้ด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่เหมาะสมในทางกลับกัน งานวิจัยของ พิสุทธิ์ภานนท์ ชินวงศ์ และคณะ (2565) อธิบายว่า “ทักษะข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Skills)” ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสม มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้บุคลากรจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Deepak & Perwez (2023) ที่พบว่า ทีมงานที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถสร้างความร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมในการทำงานได้มากขึ้น เมื่อมีการสื่อสารและการจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ โสภิดา ปัณฑโมรา (2563) ยังระบุว่า วัฒนธรรมองค์กรและการสื่อสารที่คำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมส่งผลต่อ ต่อความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจในการทำงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม ดังนั้น การศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในองค์กรจีนที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทยจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ข้ามวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในบริบทสากล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีน ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ และวิธีการสื่อสารของพนักงานจีน
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานไทย-จีนในองค์กรจีนที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนด้านค่านิยม ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทย

2. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนด้านความเชื่อ ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทย

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนด้านความเชื่อวัฒนธรรมจีน ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในองค์กร

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้าใจร่วมและประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรพหุวัฒนธรรม Hofstede (2010) เสนอว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมสามารถอธิบายผ่านมิติวัฒนธรรมหลัก เช่น ระยะห่างอำนาจ ความเป็นกลุ่มนิยม และการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาว ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารและการตัดสินใจในองค์กร ขณะที่ Hall (1976) แบ่งวัฒนธรรมการสื่อสารออกเป็นวัฒนธรรมบริบทสูงและวัฒนธรรมบริบทต่ำ โดยระบุว่าวัฒนธรรมบริบทสูง เช่น วัฒนธรรมจีนและไทย มักใช้การสื่อสารทางอ้อมและอาศัยบริบทในการตีความสาร

นอกจากนี้ งานวิจัยด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมชี้ให้เห็นว่า หากองค์กรขาดการจัดการการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่ความเข้าใจคลาดเคลื่อน ความขัดแย้ง และลดประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันในองค์กรพหุวัฒนธรรม (Chen & Starosta, 2000; Berry, 1997)

2. แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมและความเชื่อทางวัฒนธรรมจีน

ค่านิยมและความเชื่อเป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคลในสังคม Rokeach (1973) และ Schwartz (2012) อธิบายว่า ค่านิยมเป็นระบบความเชื่อที่ส่งผลต่อการรับรู้ การตัดสินใจ และการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในบริบทวัฒนธรรมจีน ค่านิยมส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊อ ซึ่งเน้นความกลมเกลียว การเคารพลำดับชั้น ความจงรักภักดีต่อองค์กร และการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (Hofstede, 2010; Chen & Starosta, 2000)

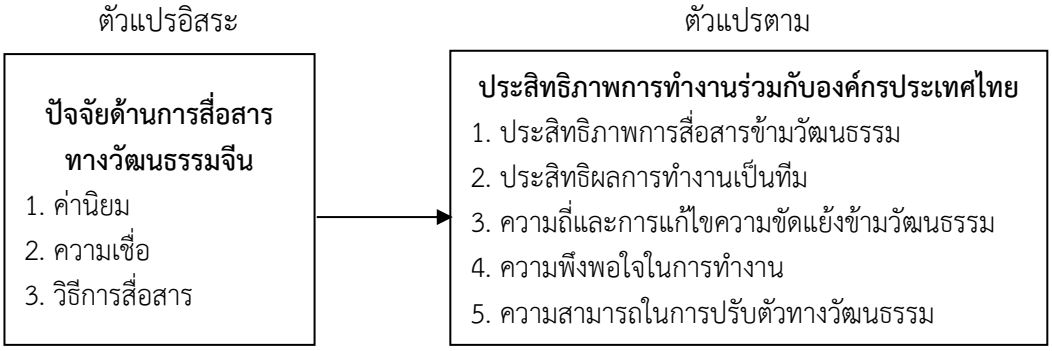
งานวิจัยในองค์กรจีนที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทยพบว่า ความแตกต่างด้านค่านิยมและความเชื่อระหว่างพนักงานชาวจีนและชาวไทยส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารและความเข้าใจร่วมในการทำงาน หากขาดการปรับตัวทางวัฒนธรรม อาจลดประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมขององค์กร (ภิสันติ์ ตินะคัต, 2562; Huang, 2021)

3. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรพหุวัฒนธรรม

ประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรพหุวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับระดับความร่วมมือ ความเข้าใจร่วม และความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในทีม โดยเฉพาะในทีมงานที่มีความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรม Tuckman (1965) อธิบายว่าการพัฒนาทีมงานต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนก่อนที่จะสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในบริบทข้ามวัฒนธรรม ความแตกต่างทางค่านิยมและรูปแบบการสื่อสารอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของทีม

ดังนั้น การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนจากองค์กรในการสร้างความเข้าใจร่วม จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ทีมงานพหุวัฒนธรรมสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Communication) หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ในการถ่ายทอดข้อมูลและสร้างความหมายระหว่างบุคคลที่มาจากพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (จีนและไทย) ภายในองค์กร ครอบคลุมทั้งการสื่อสารทางภาษาและการตีความอวัจนภาษา ซึ่งเป็นแกนกลางของการวิเคราะห์ปัจจัยทางวัฒนธรรมในงานวิจัยนี้

2. ค่านิยม (Values) หมายถึง หลักการหรือมาตรฐานที่บุคคลหรือกลุ่มใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจและพฤติกรรม ในบริบทของงานวิจัยนี้ หมายถึง มิติทางวัฒนธรรมจีน เช่น ลัทธิรวมหมู่ (Collectivism) แนวคิดเรื่อง “หน้า” (Face) และการเน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (Guanxi) ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับค่านิยมของไทย เช่น ลำดับชั้น (Hierarchy) และความกลมกลืน (Harmony) โดยถือเป็นตัวแปรอิสระหลัก

3. ความเชื่อ (Beliefs) หมายถึง แนวโน้มทางความคิดที่เกิดจากประเพณีและวัฒนธรรมที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ในบริบทจีน–ไทยสะท้อนผ่านความแตกต่างระหว่างจริยธรรมแบบจีนดั้งเดิม การรับรู้เรื่องฮวงจุ้ย กับความเชื่อทางพุทธศาสนาและแนวคิดเรื่องกรรมของไทย ซึ่งส่งผลต่อ โดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงาน

4. รูปแบบการสื่อสาร (Communication Styles) หมายถึง แบบแผนการสื่อสารทั้งทางภาษาและอวัจนภาษาที่สะท้อนลักษณะของวัฒนธรรม เช่น ความแตกต่างระหว่างการสื่อสารแบบตรงไปตรงมา

ของจีนกับการสื่อสารแบบอ้อมของไทย รวมถึงพฤติกรรมอวัจนภาษา เช่น การจับมือกับการไหว้ (Wai) และความชอบในช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นเส้นทางโดยตรงที่วัฒนธรรมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

5. ประสิทธิภาพการทำงาน (Work Performance Efficiency) หมายถึง ผลการปฏิบัติงานโดยรวมของพนักงานในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ครอบคลุมทั้งด้านประสิทธิภาพเชิงภารกิจ (คุณภาพและความรวดเร็ว) ด้านความสัมพันธ์ (การทำงานเป็นทีมและการจัดการความขัดแย้ง) และด้านจิตใจ (ความพึงพอใจและความสามารถในการปรับตัว) ซึ่งสอดคล้องกับตัวแปรตามทั้ง 5 ด้านของงานวิจัยนี้

6. การปรับตัวทางวัฒนธรรม (Cultural Adaptation) หมายถึง กระบวนการที่พนักงานจีนและไทยปรับเปลี่ยนการรับรู้และพฤติกรรมเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่าง ประกอบด้วยมิติด้านการรับรู้ความยืดหยุ่น และความยืดหยุ่นทางจิตใจ ซึ่งเป็นดัชนีสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพและเสถียรภาพของทีมงาน

7. การจัดการข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Management) หมายถึง กระบวนการที่องค์กรออกแบบกลยุทธ์เพื่อจัดการและลดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม รวมถึงสร้างการหลอมรวมภายในองค์กร ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมวัฒนธรรมองค์กรและการปรับปรุงนโยบายภายใน เพื่อเพิ่มคุณค่าทางการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มประชากร ได้แก่ พนักงานที่ทำงานอยู่ในประเทศไทยในองค์กรที่มีทุนจดทะเบียนจากจีนถือหุ้นไม่น้อยกว่า 51% และมีการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานชาวจีนและชาวไทยโดยตรง ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนแห่งประเทศไทย (BOI) ปี 2567 มีจำนวนประชากรประมาณ 80,000 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานชาวไทยและพนักงานชาวจีนทั้งเพศชายและหญิงที่มีประสบการณ์ทำงานร่วมกัน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำประมาณ 398 คน และเพิ่มเป็น 400 คนเพื่อรองรับแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ การวิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแพลตฟอร์ม Wenjuan Xing แบบสอบถามจัดทำในรูปแบบสองภาษา (ไทย-จีน) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีน ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยม ความเชื่อ และรูปแบบการสื่อสาร ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน

ระหว่างองค์กรจีนและไทย และส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิด โดยข้อคำถามในส่วนที่ 2 และ 3 ใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ด้วยการประเมินดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.86 และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค จากการทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหลัก จำนวน 40 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.965

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการเผยแพร่แบบสอบถามผ่านแพลตฟอร์ม Wenjuan Xing หลังจากรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาลงรหัสและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรจีนและไทย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุน้อยกว่า 25 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนโดยรวม

ตัวชี้วัด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ค่านิยม	3.38	1.07	ปานกลาง
ความเชื่อ	3.42	1.12	ปานกลาง
วิธีการสื่อสาร	3.37	1.05	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.39	1.01	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 1.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า “ด้านความเชื่อทางวัฒนธรรมจีน” มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.42) รองลงมา คือ “ด้านค่านิยมทางวัฒนธรรมจีน” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X}$ = 3.38) และลำดับสุดท้ายคือ “ด้านวิธีการสื่อสารของพนักงานจีน” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.37) สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสามด้านส่งผลต่อการสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานจีนและไทยในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทย โดยรวม

ตัวชี้วัด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ประสิทธิภาพการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม	3.44	1.10	ปานกลาง
2. ความถี่และการแก้ไขความขัดแย้ง	3.38	1.06	ปานกลาง
3. ความพึงพอใจในการทำงาน	3.43	1.05	ปานกลาง
4. ความสามารถในการปรับตัวทางวัฒนธรรม	3.38	1.06	ปานกลาง
5. ประสิทธิผลการทำงานเป็นทีม	3.41	1.08	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.41	1.07	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.39) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า “ด้านความเชื่อทางวัฒนธรรมจีน” มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.42) รองลงมาคือ “ด้านค่านิยมทางวัฒนธรรมจีน” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.38) และลำดับสุดท้ายคือ “ด้านวิธีการสื่อสารของพนักงานจีน” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ($\bar{x}$ = 3.37)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมของพนักงานจีนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทย

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.314	.066	–	4.722**	.000
ค่านิยมของพนักงานจีน	.336	.033	.361	10.207**	.000
ความเชื่อของพนักงานจีน	.248	.034	.279	7.236**	.000
วิธีการสื่อสารของพนักงานจีน	.329	.036	.347	9.050**	.000

R^2 =.857, Adjusted R^2 = .856, F = 791.392, Sig. of F = .000

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรมจีน ได้แก่ ค่านิยมของพนักงานจีน ความเชื่อของพนักงานจีน และวิธีการสื่อสารของพนักงานจีน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปร

ที่ส่งผลต่อ สูงที่สุดคือ ค่านิยมของพนักงานจีน (Beta = 0.361) รองลงมาคือ วิธีการสื่อสารของพนักงานจีน (Beta = 0.347) และความเชื่อของพนักงานจีน (Beta = 0.279) ทั้งนี้ แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรประเทศไทยได้ร้อยละ 85.70 (R^2 = 0.857) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยทั้งหมด

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านค่านิยม ความเชื่อทางวัฒนธรรม และวิธีการสื่อสารของพนักงานจีนส่งผลต่อ เชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันได้ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานร่วมกันในองค์กรจีนที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 1 ค่านิยมของพนักงานจีนส่งผลต่อ ต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบมิติวัฒนธรรมของ Hofstede et al. (2010) ที่อธิบายว่าวัฒนธรรมจีนให้ความสำคัญกับลำดับชั้น ความเป็นกลุ่มนิยม และการมุ่งเน้นระยะยาว เมื่อพนักงานไทยสามารถเข้าใจและยอมรับค่านิยมดังกล่าวได้ จะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือในการทำงาน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ ภิสันติ์ ตินะคัต (2562) และ Sorndee et al. (2023) ที่ชี้ว่าการเข้าใจค่านิยมของอีกฝ่ายเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับจีนในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2 ความเชื่อทางวัฒนธรรมของพนักงานจีนส่งผลต่อ ต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรในประเทศไทย ซึ่งสามารถอธิบายได้จากแนวคิดของ งามพิศ สัตย์สงวน (2543) ที่มองว่าความเชื่อเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของวัฒนธรรมที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล ในบริบทองค์กรจีน ความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊อและการให้ความสำคัญกับลำดับชั้น ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานและการสื่อสาร (Chen & Starosta, 2000) งานวิจัยของ สุภาวดี อรัณยกานนท์ (2563) และ Huang (2021) ยังยืนยันว่า หากขาดความเข้าใจร่วมด้านความเชื่อ อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและลดประสิทธิภาพการทำงาน

สมมติฐานที่ 3 วิธีการสื่อสารของพนักงานจีนส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับองค์กรในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hall (1976) ที่อธิบายว่าวัฒนธรรมจีนและไทยเป็นวัฒนธรรมบริบทสูง การสื่อสารจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วม ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ รุ่งทิพย์ ไชยโยยิ่งยงค์ และมัทนา วังถนอมศักดิ์ (2567) รวมถึง สุปราณี เวชประสิทธิ์ และคณะ (2566) ที่ชี้ว่าการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่เหมาะสมช่วยเพิ่มความร่วมมือและประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรพหุวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านค่านิยมของพนักงานจีนองค์กรควรกำหนดค่านิยมร่วมไทย-จีนให้ชัดเจน เช่น การทำงานเป็นทีม การเคารพลำดับชั้น ความรับผิดชอบ และการมุ่งผลลัพธ์ พร้อมสื่อสารทั้งภาษาไทยและจีน ควบคู่กับการจัดอบรมด้านค่านิยมการทำงานของชาวจีน เพื่อช่วยให้พนักงานไทยเข้าใจกรอบคิดและปรับตัวได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ควรออกแบบระบบแรงจูงใจที่ผสมผสานทั้งผลงานและความร่วมมือ เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่ทั้งสองวัฒนธรรม

2. ด้านความเชื่อทางวัฒนธรรมของพนักงานจีนองค์กรควรส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อและวัฒนธรรมการทำงานของจีน เช่น การรักษาหน้า การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และความสำคัญของความสามัคคีในทีม รวมถึงใช้บุคลากรที่เข้าใจทั้งสองวัฒนธรรมเป็นผู้ประสานงาน เพื่อลดความเข้าใจคลาดเคลื่อน และบูรณาการความเชื่อเชิงบวกของทั้งสองวัฒนธรรมเข้ากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

3. ด้านวิธีการสื่อสารของพนักงานจีนองค์กรควรพัฒนาแนวปฏิบัติการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เช่น การสรุปสารอย่างชัดเจน การสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษรสองภาษา และการเปิดโอกาสให้สอบถามย้ำความเข้าใจ พร้อมจัดอบรมทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และส่งเสริมบรรยากาศการสื่อสารที่ปลอดภัย เพื่อเพิ่มความกล้าแสดงความคิดเห็นและลดความขัดแย้งในการทำงาน

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหารและฝ่ายทรัพยากรมนุษย์องค์กรควรบูรณาการการจัดการข้ามวัฒนธรรมเข้ากับนโยบาย HR อย่างเป็นระบบ ประเมินผลการทำงานโดยคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพนักงานจีนและไทยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างไปยังอุตสาหกรรมหรือพื้นที่อื่นนอกเหนือจากพื้นที่ศึกษาปัจจุบัน เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความครอบคลุมของผลการวิจัย

2. ควรนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานไทยและพนักงานจีน มาใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้เข้าใจประสบการณ์และบริบทการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. งานวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ความสามารถด้านภาษา ความไว้วางใจระหว่างวัฒนธรรม หรือความสามารถข้ามวัฒนธรรม (Cultural Intelligence: CQ) เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของโมเดลการวิจัย

4. ควรศึกษาเปรียบเทียบมุมมองของพนักงานไทยและพนักงานจีนโดยตรง เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างด้านค่านิยม ความเชื่อ และวิธีการสื่อสารอย่างรอบด้าน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐณิชา ณ นคร ซึ่งให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันมีคุณค่าในด้านการเลือกหัวข้อ วิธีการวิจัย และการเขียนรายงาน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). *มานุษยวิทยากับการจัดการ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรมะ สตะเวทิน. (2524). *หลักนิเทศศาสตร์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กฤษณ์ สนธิ. (2526). *การสื่อสารในองค์การ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภิสันติ์ ตินะคัต. (2562). *การเรียนรู้เพื่อปรับตัวในการทำงานข้ามวัฒนธรรมของพนักงานโรงแรมระบบเครือข่ายนานาชาติ จังหวัดภูเก็ต* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิสุทธิ์ภานนท์ ชินวงศ์, เกื้อกูล โตษกุล และวิศิษฐ์ ทัศนปรีชาชัย. (2565). รูปแบบการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในองค์การภาครัฐของไทย: กรณีศึกษากระทรวงการต่างประเทศ. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 14*(3), 44-77.

โสภิดา ปัณฑโมรา. (2563). *อิทธิพลของการสื่อสารและวัฒนธรรมในองค์กรที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานบัญชีของบริษัทเอกชนด้านธุรกิจค้าปลีกของประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาวดี อรัณยกานนท์. (2563). *วัฒนธรรมการทำงานของคนไทยที่ทำงานในองค์กรจีน: การศึกษาในบริษัทผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รุ่งทิพย์ ไชยโยยิ่งยงค์ และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2567). บทบาทผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภายใต้การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. *Journal of MCU Nakhondhat, 11*(1), 188-198.

สุปราณี เวชประสิทธิ์, พูลพงศ์ สุขสว่าง และปริญญา เรืองทิพย์. (2566). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 12*(1), 19-40.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review, 46*(1), 5-34.

Chen, G.-M., & Starosta, W. J. (2000). The effects of cultural values and the host environment on the communication patterns of Chinese sojourners in America. *Intercultural Communication Studies, 9*(1), 47-68.

Deepak, A., & Perwez, S. K. (2023). Impact of cultural diversity on creativity and innovation: A study. *Journal of Innovation and Entrepreneurship, 12*(1), 20.

Hall, E. T. (1976). *Beyond culture.* Anchor Books.

Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind* (3rd ed.). McGraw-Hill.

Huang, X. (2021). *Research on cross-cultural management and conflict of China power company in Thailand.* Master’s thesis, Ramkhamhaeng University.

Sorndee, K., Siengthai, S., & Swierczek, F. W. (2023). Closing cultural distance: The cultural adaptability in Chinese-related firms in Thailand. *Journal of Asia Business Studies, 11*(2), 229-250.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Rown Xiaomi company’s cross-cultural management based on the perspective of Thailand. Doctoral dissertation, Siam University.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row

องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่

COMPONENTS AND FACTORS CONDUCIVE TO THE MANAGEMENT OF COMPETENCY – BASED SOFT POWER EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN BILINGGUAL/MULTILINGUAL SCHOOLS IN CHIANG MAI PROVINCE

อนุสรา โพฤทธิ์[1*] ชูชีพ พุทธประเสริฐ [2] ศิริมาศ โกศัลย์พิพัฒน์ [3] และภูเบศ พวงแก้ว[4]
Anusara Phorit[1*] Choochip Phuprasert[2] Sirimart Kosanpipat[3] and Phubet Poungkeaw[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[1-4]Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: pinocchio170612@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ 2) ตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ แหล่งข้อมูลที่ใช้ ประกอบด้วย 1) เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบเบื้องต้น จำนวน 11 แหล่งข้อมูล และปัจจัยเบื้องต้น จำนวน 10 แหล่งข้อมูล 2) ผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารเบื้องต้น 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 3) แบบตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ศึกษาบริบทและสำรวจความต้องการจำเป็นของชุมชน, วางแผนการใช้หลักสูตร, การบริหารจัดการหลักสูตร, การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร/กิจกรรม และการประเมินและการพัฒนาหลักสูตร/กิจกรรม 2) ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียน

ในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย กลยุทธ์, โครงสร้าง, ระบบ, ค่านิยม, ทักษะ, บุคลากร และรูปแบบการบริหารจัดการ และปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ด้านสังคมและวัฒนธรรม, ด้านเทคโนโลยี, ด้านเศรษฐกิจ, และด้านการเมืองและกฎหมาย 3) การตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการตรวจสอบและยืนยันทุกองค์ประกอบและปัจจัย มีค่าความถี่ เท่ากับ 9 คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ โรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร

Abstract

This research aimed to 1) synthesize the components and factors conducive to the management of competency-based soft power extracurricular activities in bilingual/multilingual schools in Chiang Mai Province, and 2) verify and validate the components and factors conducive to the management of competency-based soft power extracurricular activities in bilingual/multilingual schools in Chiang Mai Province. Data sources consisted of: 1) documents, textbooks, and research related to preliminary components from 11 sources and preliminary factors from 10 sources, and 2) informants from Focus Group Discussion, comprising 9 educational experts in Chiang Mai Province. Research instruments included: 1) synthesis tables of preliminary components and factors conducive to management, 2) focus group discussion recording forms, and 3) verification and validation forms for components and factors conducive to the management of competency-based soft power extracurricular activities in bilingual/multilingual schools in Chiang Mai Province. Statistics used for data analysis included frequency and percentage.

Research findings revealed that: 1) Components of competency-based soft power extracurricular activity management in bilingual/multilingual schools in Chiang Mai Province consisted of 5 components: studying context and surveying community needs, curriculum planning, curriculum management, supervision and monitoring of curriculum/activities implementation, and evaluation and development of curriculum/activities. 2) Factors conducive to the management of competency-based soft power extracurricular

activities in bilingual/multilingual schools in Chiang Mai Province comprised 2 factors: internal factors consisting of strategy, structure, systems, values, skills, personnel, and management model; and external factors consisting of social and cultural aspects, technological aspects, economic aspects, and political and legal aspects. 3) Verification and validation of all components and factors conducive to the management of competency-based soft power extracurricular activities in bilingual/multilingual schools in Chiang Mai Province showed a frequency value of 9, representing 100 percent.

Keywords: Management of Competency-Based Soft Power Extracurricular Activities, Bilingual/Multilingual Schools, Components and Factors Conducive to Extracurricular Activities Management

บทนำ

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบาย Soft Power เป็นนโยบายเร่งด่วน เพื่อสนับสนุนการสร้างพลังสร้างสรรค์ของประเทศ โดยมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) และการทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจน รัฐบาลได้ผลักดันทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพให้เป็น Soft Power ของไทยผ่านนโยบาย 5F ประกอบด้วย Food (อาหาร), Film (ภาพยนตร์), Fashion (แฟชั่น), Fighting (ศิลปะการป้องกันตัว) และ Festival (เทศกาล) ประเทศไทยมีโอกาสในการยกระดับ Soft Power Index เนื่องจากมีทรัพยากรที่หลากหลายและทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพจำนวนมาก โดยเฉพาะความโดดเด่นในเรื่องของอาหาร ศิลปวัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเสน่ห์ความเป็นคนไทยที่สามารถดึงดูดและสร้างให้เกิดซอฟต์พาวเวอร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ Soft Power แห่งชาติ โดยกำหนดไว้ 5 สาขาที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา ได้แก่ "นวัตกรรมการจัดการ ศิลปวัฒนธรรม แฟชั่น อาหาร ดิจิทัลและสื่อสร้างสรรค์" เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนในสังกัดได้นำองค์ความรู้ขยายผลสู่ชุมชนให้มีรายได้ กลายเป็น "Soft Power ยั่งยืน" สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ 2568-2569 ได้มีประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบระมาณ พ.ศ. 2568-2569 เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตได้รับทราบและใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ โดยเฉพาะนโยบายข้อที่ 7 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศสำหรับผู้ที่มีความสามารถ

พิเศษ โดยกาสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนตามพหุปัญญา ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านภาษา ด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรี ด้านนาฏศิลป์ ด้านกีฬา และด้านอื่น ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน และส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้มีความสามารถพิเศษ และ Soft Power อย่างเต็มศักยภาพตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

ในการแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 72 ปีการศึกษา 2567 ที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ปรับเกณฑ์แข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 72 เพื่อให้สอดคล้องกับการผลักดันเรื่อง Soft Power แห่งชาติ โดยการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมพหุปัญญาด้านกีฬาและนันทนาการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมสร้างสรรค์ และ Soft Power โดยกำหนดแนวทางให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดนำไปปฏิบัติตามนโยบาย เรียนดี มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารของจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการจัดการศึกษาตามแนวทางทวิ/พหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน มีผู้เรียนที่เป็นเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เป็นจำนวนมาก ความหลากหลายของชาติพันธุ์ในโรงเรียนทวิภาษานี้ ทำให้เกิดวัฒนธรรมชนเผ่าที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ นอกจากความรู้เดิมทางด้านภาษาแล้วยังมีวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาและสร้างเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนคุ้นเคย โดยบูรณาการเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ หรือสามารถนำมาจัดกิจกรรมในแผนการสอนรายวิชาอื่น ๆ (ชมรมโรงเรียนทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่, 2564) ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทักษะชีวิตมีความสำคัญต่อนักเรียนอย่างยิ่ง ทักษะเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุขและประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียน การศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนจุดเน้นจากฐานเนื้อหา (Content-based) ไปสู่ฐานสมรรถนะ (Competency-based) ซึ่งสมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในระดับที่สามารถปฏิบัติงานใดงานหนึ่งให้สำเร็จโดยใช้ความรู้ทักษะเจตคติ/คุณลักษณะที่มีอยู่ (สุวันทนา สงวนรัตน์ และชวน ภารังกูล, 2564) อย่างไรก็ตามการที่จะนำเรื่องซอฟต์พาวเวอร์ทั้ง 5 ด้าน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษาอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบ กลยุทธ์และแนวทางการบริหารจัดการไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไป

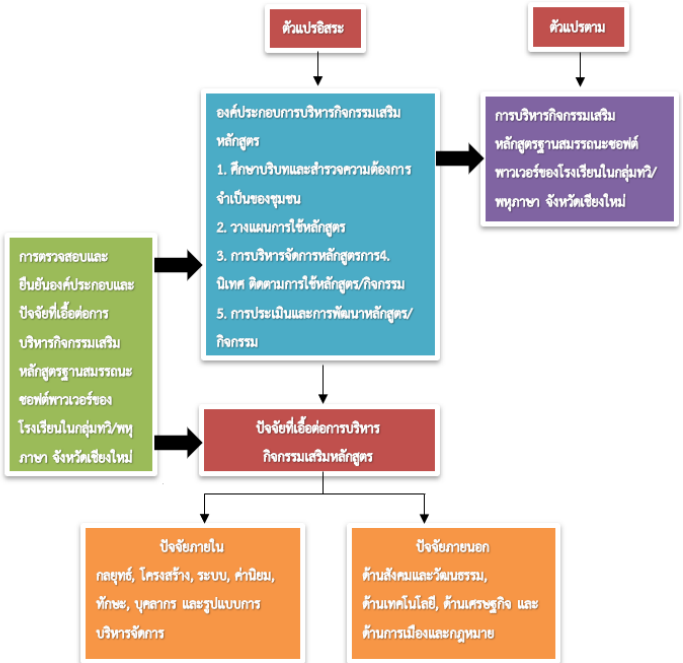
ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นถึงประโยชน์ของการศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/

พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการนำซอฟต์พาวเวอร์ทั้ง 5 ด้านสู่การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ไทย เกิดความตระหนักรู้และชื่นชมในคุณค่าของวัฒนธรรมไทย เห็นศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาเป็นจุดแข็งระดับสากล รวมถึงการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมโดยการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประดิษฐ์อาหาร การออกแบบเครื่องแต่งกาย และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ผลงานใหม่เสริมสร้างทักษะศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะ หมายถึง กระบวนการจัดการและดำเนินการอย่างเป็นระบบในการวางแผนจัดกิจกรรม ติดตามและประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือจากเนื้อหาหลักสูตรปกติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะ (Competency) ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. ซอฟต์พาวเวอร์ หมายถึง การนำเอาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความหลากหลายทางด้านอาหาร และภูมิปัญญาของท้องถิ่นของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษาของจังหวัดเชียงใหม่ มาพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงาน/ชิ้นงานที่สามารถดึงดูดความสนใจและสร้างมูลค่า ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในมิติของการศึกษาที่บูรณาการเข้ากับกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) Food (อาหาร) 2) Film (ภาพยนตร์และซีรีส์) 3) Fashion (แฟชั่นและผ้าไทย) 4) Festival (เทศกาลและวัฒนธรรม) และ 5) Fighting (ศิลปะการต่อสู้)

3. โรงเรียนทวิ/พหุภาษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูงในถิ่นธุรกันดาร มีการจัดการศึกษาตามแนวทางทวิ/พหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการใช้ภาษาสองภาษาในชุมชนที่ประกอบไปด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ หลายกลุ่ม โดยมีจุดประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการใช้ภาษาไทยควบคู่ไปกับภาษาอื่นที่เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรเบื้องต้น จากแนวคิดและผลงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรเบื้องต้น จำนวน 11 แหล่งข้อมูล ดังนี้ คือ 1) มนสิช สิทธิสมบูรณ์ (2563) 2) อ้อมใจ วงษ์มณฑา และคณะ (2560) 3) ปฏิภาณ ตระการ (2561) 4) มารุต พัฒผล (2562) 5) ปุณฑริก พรชนะวัฒนา (2562) 6) ก้องเกียรติ วงศ์ทอง (2566) 7) ศุภวารี สิงโสม (2566) 8) พงษ์เทพ อินทร์อำคา (2567) 9) ภูริวัฒน์ เขนย (2567) 10) Taba (1962) 11) Saylor & Alexandra (1974) และปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรเบื้องต้น จำนวน 10 แหล่งข้อมูล ดังนี้ คือ 1) Herbert A. Simon (1966) 2) รัตนา คำเพชรดี (2559) 3) ทรรศนกร สงครินทร์ (2561) 4) ปฏิภาณ ตระการ (2561) 5) เมรินทกาล พัฒนทรัพย์พิศาล (2562) 6) วิมาลย์ ลีทอง (2563) 7) เรณู บุญเสริฐ์ (2561) 8) ประยงค์ ศรีโทมี (2562) 9) วาสนา ทวีกุลทรัพย์ (2561) และ 10) วริศรา อรุณกิตติพร (2561)

2. ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ข้าราชการบำนาญ 1 คน และอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษาจังหวัดเชียงใหม่
2. แบบตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษาจังหวัดเชียงใหม่
3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามการดำเนินงานของการวิจัยโดยมีวิธีการรและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด หลักการและทฤษฎี ด้านองค์ประกอบการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 11 แหล่งข้อมูล และปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 10 แหล่งข้อมูล นำมาสรุปเป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่
2. การตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2568 ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดแม่แก้ดน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อโดยใช้แบบตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และทฤษฎี ด้านการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 11 แหล่งข้อมูล และปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 10 แหล่งข้อมูล ผลที่ได้นำมาคิดเป็นความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การตรวจสอบแลยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลที่ได้นำมาคิดเป็นความถี่ frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วดำเนินการสรุปผลการตรวจสอบและยืนยัน

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์ประกอบของการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบทและสำรวจความต้องการจำเป็นของชุมชน 2) วางแผนการใช้หลักสูตร 3) การบริหารจัดการหลักสูตร 4) การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร/กิจกรรม และ 5) การประเมินและการพัฒนาหลักสูตร/กิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้ไปดำเนินการตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า องค์ประกอบของการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการตรวจสอบและยืนยันทุกองค์ประกอบ มีค่าความถี่ เท่ากับ 9 คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษาจังหวัดเชียงใหม่

องค์ประกอบของการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษาจังหวัดเชียงใหม่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)									ความถี่	ร้อยละ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1. ศึกษาบริบทและสำรวจความต้องการจำเป็นของชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
2. วางแผนการใช้หลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
3. การบริหารจัดการหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
4. การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร/กิจกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
5. การประเมินและการพัฒนาหลักสูตร/กิจกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100

2. ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย กลยุทธ์, โครงสร้าง, ระบบ, ค่านิยม, ทักษะ, บุคลากร และรูปแบบการบริหารจัดการ และ 2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ด้านสังคมและวัฒนธรรม, ด้านเทคโนโลยี, ด้านเศรษฐกิจ, และด้านการเมืองและกฎหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ได้ไปดำเนินการตรวจสอบและยืนยันปัจจัยที่เอื้อต่อบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการตรวจสอบและยืนยันทุกปัจจัย มีค่าความถี่เท่ากับ 9 คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบและยืนยันปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษาจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนทวิ/พหุภาษาจังหวัดเชียงใหม่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)									ความถี่	ร้อยละ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
ปัจจัยภายใน											
ปัจจัยที่ 1 กลยุทธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 2 โครงสร้าง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 3 ระบบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 4 ค่านิยม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 5 ทักษะ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 6 บุคลากร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 7 รูปแบบการบริหารจัดการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยภายนอก											
ปัจจัยที่ 1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 2 ด้านเทคโนโลยี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 3 ด้านเศรษฐกิจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100
ปัจจัยที่ 4 ด้านการเมืองและกฎหมาย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100

อภิปรายผล

จากการตรวจสอบและยืนยังองค์ประกอบและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำประเด็นต่าง ๆ มาอภิปรายผลดังนี้

ประเด็นที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ศึกษาบริบทและสำรวจความต้องการจำเป็นของชุมชน 2) วางแผนการใช้หลักสูตร 3) การบริหารจัดการหลักสูตร 4) การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร/กิจกรรม และ 5) การประเมินและการพัฒนาหลักสูตร/กิจกรรม จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งมีแนวคิดการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ยอมรับกันโดยทั่วไปทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรสมัยใหม่ ที่เป็นการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อส่งเสริมศักยภาพ ความถนัด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม และเน้นการปฏิบัติจริง เพื่อให้

สอดคล้องกับความสนใจและบริบทสังคม ดังที่ อ้อมใจ วงษ์มณฑา, ชวลิต เกิดทิพย์ และศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2560) ได้อธิบายว่ากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร มี 5 ขั้นตอน 1) การศึกษาบริบท โดยสำรวจความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาในการกำหนดเนื้อหาสาระ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 2) การวางแผนการใช้หลักสูตร วิเคราะห์วิสัยทัศน์ของโรงเรียน พันธกิจ ความต้องการของชุมชนเพื่อจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นกระบวนการ 3) การดำเนินการใช้หลักสูตร โดยมีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน 4) การนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมหลักสูตร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามแบบการประเมินและการนิเทศ โดยเป็นผู้รับผิดชอบการนิเทศภายใน มีแผนงานและระบบกำกับติดตาม ประเมินผล และ 5) การประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร มีการประเมินผล 3 ขั้นตอน คือ ก่อน ระหว่างและหลังการดำเนินการการรายงานผลการใช้หลักสูตรสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มารุต พัฒผล (2562) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเป็นแนวทางกำหนดคุณภาพผู้เรียนในอนาคต พบว่า ระบบการบริหารหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเชื่อมโยงมาจากระบบการร่างหลักสูตร ประกอบด้วย การขออนุมัติใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรสู่กลุ่มเป้าหมาย การวางแผนการใช้หลักสูตร การกำหนดทรัพยากรของหลักสูตร การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และการกำกับดูแลคุณภาพ และประเมินการใช้หลักสูตร ซึ่งทั้ง 6 กิจกรรมมีความเป็นระบบที่มีเสถียรภาพ ดังที่ ปุณฑริก พรชนะวัฒนา (2562) ได้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาใน 6 ด้าน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร การนิเทศกำกับและประเมินผลหลักสูตร การสรุปผลการดำเนินงานการใช้หลักสูตร และการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาช่วยให้การจัดการศึกษามีความทันสมัย มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนรายบุคคล พัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและศตวรรษที่ 21 เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ลดความซ้ำซ้อน อีกทั้งยังช่วยให้สถานศึกษาสามารถนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ได้อย่างคุ้มค่าและมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย กลยุทธ์, โครงสร้าง, ระบบ, ค่านิยม, ทักษะ, บุคลากร และรูปแบบการบริหารจัดการ และปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ด้านสังคมและวัฒนธรรม, ด้านเทคโนโลยี, ด้านเศรษฐกิจ, และด้านการเมืองและกฎหมาย การวิเคราะห์ปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในองค์กร เพื่อให้ทราบถึงสถานะขององค์กรและนำมาสู่การบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ ดังที่ Wheelen, and Hunger (2002) กล่าวว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการบริหาร

กลยุทธ์ เมื่อมีการวิเคราะห์แล้วข้อมูลที่ได้ถูกนำมากำหนดเป็นภารกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์และนโยบาย สอดคล้องกับ ทัศพร ปูมสีดำ (2559) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในว่าเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของสถานศกษาและสถานศึกษาสามารถควบคุมปัจจัยเหล่านี้ได้โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ของสถานศึกษา เช่นเดียวกับ บดินทร์ นารถโคษา (2563) กล่าวว่า การรู้จักสถานภาพหรือสภาวะของหน่วยงาน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ ข้อมูลจากการวิเคราะห์จะมีประโยชน์ในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน โดยอาศัยข้อมูลการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะทำให้หน่วยงานมีทิศทางและเป้าประสงค์ที่ชัดเจน กว้างไกล การวเคราะห์สภาพแวดล้อมต้องมีการวเคราะห์ 2 ส่วน ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนของ องค์กร โดยส่วนใหญ่ใช้แนวคิด McKinsey’s 7S เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติงาน 2) สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เป็นสถานการณ์ภายนอกที่องค์กรเผชิญอยู่หรือเกี่ยวข้องทั้งลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น ความต้องการของผู้รับบริการ นโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาวะเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดถึงสถานการณ์ต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อมภายนอก การศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกช่วยให้โรงเรียนเห็นภาพรวมจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (Threats) ทำให้วางแผนพัฒนาได้อย่างตรงจุด, พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ, จัดสรรทรัพยากรได้เหมาะสม, แก้ปัญหาได้ทันท่วงที, และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงภายนอก เช่น สังคม เศรษฐกิจ เพื่อให้โรงเรียนเติบโตอย่างยั่งยืนและตอบโจทย์ผู้เรียนได้ดีขึ้น

สรุปการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบใหม่ คือ การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรฐานสมรรถนะซอฟต์พาวเวอร์ของโรงเรียนในกลุ่มทวิ/พหุภาษา จังหวัดเชียงใหม่ การบริหารนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการพัฒนาการศึกษาที่มีรากฐานจากอัตลักษณ์และบริบทของท้องถิ่นโดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างมาตรฐานการศึกษาระดับชาติกับความต้องการเฉพาะของท้องถิ่น ชุมชนสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการกำหนดทิศทางการศึกษาที่ตอบโจทย์บริบทเฉพาะของตนเองโดยกลไกความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานระดับปฏิบัติการสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นกระบวนการในการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนที่มุ่งจัดการศึกษาที่บูรณาการและส่งเสริมซอฟต์พาวเวอร์ทั้ง 5 ด้าน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนที่มุ่งเน้นและพัฒนาเรื่องซอฟต์พาวเวอร์เพื่อยกระดับขีดความสามารถของผู้เรียนด้านสมรรถนะต่าง ๆ ในโรงเรียนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารควบคู่ไปกับการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 ควรนำแนวคิดการบริหารจัดการโรงเรียนโดยใช้ซอฟต์พาวเวอร์ ที่เน้นสร้างแรงจูงใจโดยใช้ต้นทุนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทักษะชีวิต มาพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อสร้างบุคลิกแห่งศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ 360. (22 ธันวาคม 2566). *ซอฟต์พาวเวอร์การศึกษา เรียนอย่างสร้างสรรค์ขยายผลสู่ชุมชน.* https://moe360.blog/2023/12/19/moe-soft-power/

ทัศพร ปูมสีดำ. (2559). *การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บดินทร์ นารถโคษา. (2563). ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์การจัดการศึกษาแบบทวิศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11*(1), 29-42.

ปุณฑริก พรชนะวัฒนา.(2562). *การบริหารหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

มารุต พัฒผล (2562). การพัฒนาหลักสูตรเป็นแนวทางกำหนดคุณภาพผู้เรียนในอนาคต. *Journal of MCU Ubon Review, 8(3), 39-52.*

สุวันทนา สงวนรัตน์ และ ชวน ภารังกูล. (2564). การบริหารหลักสูตรที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, *9*(1), 1473-1487.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *เกณฑ์การแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 72 ปีการศึกษา 2567*. https://spv.ssk3.go.th/wp-content/uploads/2024/11/

Wheelen, T. L. & Hunger, D. J. (2002). *Strategic Management and Business Policy* (8th ed.). New Jersey: Prentice - Hall.

การพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

DEVELOPMENT OF A PROGRAM TO ENHANCE TEACHERS’ 21ST CENTURY LEARNING MANAGEMENT SKILLS THROUGH THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY (PLC) APPROACH TO PROMOTE STUDENTS’ THINKING AND PROBLEM-SOLVING SKILLS AT MATTHAYOM DONGYANG SCHOOL UNDER MAHA SARAKHAM PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

อรวรรณ ประเกาทัน[1*]
Orawan Prakaotan[1*]

[1]โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม
[1]Matthayom Dongyang School under Maha Sarakham Provincial Administrative Organization

*Corresponding author, E-mail: orawantim2387@gmail.com โทรศัพท์ 095 183 4956

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน 2) สร้างและพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน 3) ศึกษาผลการใช้โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน 3.1) ศึกษาการวัดทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู 3.2) ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 3.3) เปรียบเทียบความสามารถในการการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมโปรแกรม 4) เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อการพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ระยะที่ 3 ผลการใช้โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ระยะที่ 4 ประเมิน

ความคิดเห็นของครูต่อการพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มเป้าหมายเป็นข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมดงยาง ที่เข้าร่วมโปรแกรม ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินทักษะ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินโปรแกรม และแบบประเมินความคิดเห็นของครู สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90) และสภาพที่พึงประสงค์ของของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49) 2) ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา และการวัดและประเมินผลโปรแกรม วิธีการพัฒนาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ประกอบด้วย การฝึกอบรม การใช้ระบบพี่เลี้ยง และการศึกษาดูงาน ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการศึกษาการใช้โปรแกรม พบว่า 3.1) ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ครูผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีคะแนนวัดทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48) 3.2) ครูผู้เข้าร่วมการพัฒนามีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47) 3.3) นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมโปรแกรม มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาโปรแกรมฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46)

คำสำคัญ: ทักษะการจัดการเรียนรู้ ครูในศตวรรษที่ 21 แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การคิดและแก้ปัญหา

Abstract

This research and development study aimed to: 1) study the current and desired conditions of teachers’ instructional management skills in the 21st century using the Professional Learning Community (PLC) approach to promote students’ thinking and problem-solving skills 2) design and develop a program for enhancing teachers’ instructional management skills in the 21st century using the Professional Learning Community (PLC) approach to promote students’ thinking and problem-solving skills 3) investigate the effects of implementing the program for enhancing teachers’ instructional management skills in the 21st century using the Professional Learning Community (PLC) approach to

promote students’ thinking and problem-solving skills, through 3.1) examining the measurement of teachers’ instructional management skills 3.2) examining teachers’ participation behaviors in developing instructional management skills in the 21st century 3.3) to compare students’ thinking and problem-solving abilities before and after instruction using lesson plans developed by teachers who participated in the program 4) examine teachers’ opinions toward the development of the program for enhancing teachers’ instructional management skills in the 21st century. The research was divided into four phase as follows Phase 1 involved a study of the current and desired conditions of teachers’ instructional management skills in the 21st century Phase 2 involved the design and development of the program for enhancing teachers’ instructional management skills in the 21st century Phase 3 involved the investigation of the results of implementing the program for enhancing teachers’ instructional management skills in the 21st century Phase 4 involved the evaluation of teachers’ opinions toward the program. The target group consisted of 15 civil servant teachers from Dong Yang Secondary School who participated in the program during the 2024 academic year. The research instruments included questionnaires, interview forms, observational assessment forms for instructional management skills, program evaluation forms, and teacher opinion questionnaires. The statistical methods used for data analysis were mean and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) the results of the study on the current conditions of teachers’ instructional management skills in the 21st century showed that the overall mean was at a high level ($\bar{x}$ = 3.90), while the desired conditions of teachers’ instructional management skills in the 21st century showed an overall mean at a high level ($\bar{x}$ = 4.49) 2) the results of designing and developing the program for enhancing teachers’ instructional management skills in the 21st century indicated that the program consisted of key components including principles, objectives, content, development methods, and program measurement and evaluation. The development methods based on the Professional Learning Community (PLC) approach included training, mentoring systems, and study visits. The evaluation of the developed program by experts revealed that the program was appropriate at a high level 3) the results of the implementation of the program revealed that: 3.1) after participating in the program, teachers demonstrated instructional management skills in the 21st century at a high level ($\bar{x}$ = 4.48) 3.2) teachers

who participated in the development exhibited participation behaviors in developing instructional management skills in the 21st century at an overall high level ($\bar{X}$ = 4.47) 4) teachers’ opinions toward the development of the program were at an overall high level ($\bar{X}$ = 4.46).

Keywords: Instructional management skills, 21st-century teachers, Professional Learning Community (PLC), Thinking and problem-solving skills

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางสื่อและเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งด้านการศึกษาในศตวรรษที่ผ่านมา การจัดการศึกษาของประเทศไทยมุ่งเน้นการผลิตคนเพื่อตอบสนองระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อุตสาหกรรมกลายเป็นเรื่องที่ล้าสมัยเมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นนวัตกรรม มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ 3Rs8Cs (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากการศึกษาการปฏิรูปการจัดการศึกษาให้ก้าวทันโลกในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้บริหารครูส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมมาแบบล้าหลัง มีกรอบคิดแบบจารีตนิยม เรื่องที่สำคัญคือต้องเปลี่ยนแปลงครู ให้มีความรู้ ทักษะ คุณสมบัติแบบใหม่ จากครูที่สอนแบบบรรยายให้นักเรียนจำประมวลความรู้ เป็นการเรียนรู้แบบสัมมนา ทดลองทำโครงการทำวิจัย ผู้เรียนจะต้องอ่าน ค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ครูเป็นผู้อำนวยให้เกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องฝึกการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้เป็น ฝึกภาคปฏิบัติ วิจัย ทำโครงการแก้ปัญหา การฝึกทำงานเป็นทีมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการผลิตคนที่มีความรู้และทักษะที่เป็นที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ปัจจุบันการพัฒนาครูยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากวิธีการพัฒนาครูแต่ละวิธีมีอุปสรรคข้อจำกัดต่อการพัฒนา คือ การอบรมมีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการของครู เพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่จัดอบรมจะเป็นผู้กำหนดหัวข้อ หลักสูตรให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม การอบรมมีระยะเวลาน้อยไม่เหมาะกับเนื้อหาและการจัดอบรมมักจะจัดอบรมในช่วงเปิดภาคเรียน ซึ่งครูโรงเรียนขนาดเล็กไม่มีครูเข้าไปสอนแทน และเมื่ออบรมเสร็จแล้วครูไม่มีเวลาสำหรับจัดระบบความรู้หรือการผลิตสื่อ เพราะมีภาระอื่นมาก การอบรมส่วนใหญ่เน้นในหลักการ/ทฤษฎีมากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติ จึงทำให้ครูไม่สามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลได้และการอบรมมักจะขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และการอบรมไม่ได้นำมาขยายผลเพียงแต่ทำรายงานส่งผู้บริหารเท่านั้น (พิมพ์พันธุ์ เดชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน, 2551)

โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ได้สรุปผลรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566 ในด้านสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่เน้นการอธิบาย การบรรยาย สอนตามหนังสือ และมีการใช้สื่อนวัตกรรมน้อย ครูส่วนใหญ่จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แต่ไม่ได้จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่ได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ของครูยังขาดความหลากหลายและไม่สอดคล้องกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านการคิดและแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันของครูในรูปแบบ PLC ยังไม่เข้มแข็ง และขาดความต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาการสอนไม่เป็นระบบ ผู้เรียนจำนวนมากยังมีทักษะการคิดวิเคราะห์ต่ำและไม่สามารถประยุกต์ความรู้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (โรงเรียนมัธยมดงยาง, 2566)

จากปัญหาที่พบจะเห็นได้ว่า เทคนิคการสอนของครูผู้สอนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดและแก้ปัญหาไม่ดีเท่าที่ควร และนักเรียนขาดแรงเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เร้าใจ และได้มีการพัฒนาครูในรูปแบบต่าง ๆ แต่ยังไม่ได้ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร การพัฒนาบุคลากรโดยการประชุมอบรมที่ไม่ประสบความสำเร็จมีสาเหตุมาจาก 1) มีเนื้อหาจำนวนมาก และซับซ้อนแต่ให้เวลาในการเรียนรู้จำกัดและมักเป็นการอบรมระยะสั้น 2) หัวข้อในการพัฒนาหรือจัดการอบรมไม่สัมพันธ์กับความต้องการของครูที่เข้ารับการอบรม 3) ไม่มีโอกาสติดตามผลการนำมโนทัศน์ใหม่ ๆ จากการอบรมไปใช้ 4) ไม่มีโปรแกรมการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องที่ชัดเจน 5) ไม่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างความต้องการ และสภาพปัญหาของครูแต่ละคน 6) กระบวนการอบรมไม่ได้ปรับให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและครู และ 7) ไม่มีมโนทัศน์พื้นฐานในการวางแผนโครงการและนำไปใช้ (สุวิทย์ มูลคำ, 2550) จึงอาจสรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาบุคลากรที่เน้นเชิงปริมาณใช้เวลาที่จำกัด พัฒนาโดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการ/ปัญหาของครู และไม่ใช้ข้อมูลบริบททั่วไปที่ครูเป็นอยู่มาใช้ในการดำเนินการพัฒนาเป็นจุดอ่อนของการพัฒนาโดยทั่วไป จึงควรมีการเลือกใช้วิธีการอื่น ๆ มาใช้ปรับจุดอ่อนของการพัฒนาแบบเดิม เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น และช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้ อันเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริงและรูปแบบและวิธีการพัฒนาครูอีกรูปแบบที่น่าสนคือ วิธีการพัฒนาในรูปแบบของโปรแกรม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาของ Knowles (1980, p. 63); Houle (1996, p. 74); Caffarella (2002, p. 44); Boone (1992, p. 89); วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, น. 38) และสุวิมล ว่องวาณิช (2550, น. 65) พบว่า โปรแกรมเป็นแผนหรือชุดกิจกรรมอันเป็นมวลประสบการณ์ที่วางไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ มีขั้นตอนในการพัฒนาที่สร้างขึ้นโดยการประยุกต์ จากองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันของหลักการ แนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาโปรแกรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กร และ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาพบว่า โปรแกรมการพัฒนามีส่วนทำให้บุคลากรเกิดการพัฒนา มีความสามารถ มีทักษะในการปฏิบัติงานสูงขึ้นส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจ ในปัจจุบันได้มีการนำโปรแกรมการพัฒนาครูมาใช้อย่างกว้างขวาง โปรแกรมการพัฒนาถูกใช้เพื่อช่วยเพิ่มทักษะ ประสิทธิภาพของการทำงาน การฝึกทักษะสามารถจัดทำขึ้นได้หลายรูปแบบ นับตั้งแต่การสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นที่ทักษะเฉพาะอย่างที่ใช้เวลาสั้น ๆ ไปจนถึงโปรแกรมซึ่งครอบคลุมเนื้อหาและการฝึกทักษะในระดับกว้างซึ่งใช้เวลานาน (วิเชียร วิทยาอุดม, 2550)

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยนำเทคนิค วิธีการเทคโนโลยีนวัตกรรม และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเข้ามาช่วยโดยคำนึงถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดและแก้ปัญหา ซึ่งต้องเริ่มจากครูที่ต้องปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน โดยมุ่งมั่นให้เกิดผลลัพธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาชีพสำหรับครูและทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดสังคมแห่งความรู้ที่อาศัยความร่วมมือเป็นฐานในการปรับตัวและสรรค์สร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เป็นชุมชนที่ทำให้เกิดการปรับปรุงทักษะ เจตคติ ความเข้าใจ กระตุ้นการปฏิบัติงานของครูและกลุ่มครู พัฒนาจากการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Training) เป็นการพัฒนาตนเอง (Self-Development) เป็นการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) จนในที่สุดกลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2545, น. 13)

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาผู้ที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการอำนวยการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน มองเห็นปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพผู้เรียน จึงต้องการพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของครูและนักเรียน และบริบทการปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีความมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านวิชาการ และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ผู้รับการพัฒนาเกิดความรอบรู้ และสามารถนำผลการพัฒนามาปฏิบัติงานตามขอบข่ายงานวิชาการที่จะส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนสอดคล้องกับคุณลักษณะครูที่ควรพึงมีในศตวรรษที่ 21 ที่ว่า ครูควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีจิตวิญญาณความเป็นครู หรือมุ่งมั่นที่จะทำให้ศิษย์เป็นคนดี มีความรู้ บุคลิกภาพดี มีความรู้เรื่องที่สอนเทคนิคการสอนดี มีทักษะการพูด ถ่ายทอดเข้าใจง่าย มีความรู้ความชำนาญด้าน ICT เมื่อครูได้พัฒนาตนเองหรือได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการยกระดับมาตรฐานและคุณภาพครูด้านวิชาการ

เพื่อให้ครูเป็นครูดี ครูเก่ง มีคุณธรรม มีศักยภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย นักเรียนมีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

3.1 ศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูด้วยโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน

3.2 ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน

3.3 เปรียบเทียบความสามารถในการการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมโปรแกรม

4. เพื่อประเมินความคิดเห็นของครูต่อการพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจากการศึกษาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ของ ทิศนา แขมมณี และพิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2547; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2547; ธีระ รุญเจริญ, 2550; กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 2550; นิชาภา พราวศรี, 2551;

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2552) โดยนำด้านที่มีค่าความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ได้จำนวน 5 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1.1 การบูรณาการฝึกทักษะการคิดและแก้ปัญหาวิเคราะห์เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและแก้ปัญหา

1.3 การใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนด้านการคิดและแก้ปัญหา

1.4 การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่เน้นการคิดและแก้ปัญหา

1.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. องค์ประกอบของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้มางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ซึ่งประกอบไปด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม ทีมร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมวิชาชีพ การสนับสนุนโครงสร้างชุมชนวิชาชีพ

3. วิธีการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน ประกอบด้วย การฝึกอบรม การใช้ระบบพี่เลี้ยง และการศึกษาดูงาน

4. องค์ประกอบของโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารของสุวิมล ว่องวานิช (2544; Barr & Keating, 1990; Houle, 1996; Caffarella, 2002; Stlyes, 1990; Kmowles, 1980) ซึ่งมีองค์ประกอบของโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา และการประเมินผล ติดตาม และสะท้อนผล การพัฒนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โปรแกรม หมายถึง กิจกรรมหรือแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบที่ออกแบบพัฒนาขึ้นสำหรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแต่ละองค์กร ซึ่งมีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำเอาองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กร

2. การพัฒนาโปรแกรม (Development of a Program) หมายถึง กระบวนการดำเนินการสร้างโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประยุกต์ใช้แนวคิดของขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรม แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยแบบผสานวิธีที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการประเมินโปรแกรม และ

ปรับปรุงโปรแกรม เพื่อให้ได้โปรแกรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ มีการดำเนินการโดยวิเคราะห์ดัชนีความต้องการในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดีเยี่ยมด้านการจัดการเรียนรู้ของครู (Best Practices) สนทนายกร่างโปรแกรมฯ และประเมินโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21

3. ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ความรู้ ความสามารถของครูในการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบคือ การบูรณาการฝึกทักษะการคิดและแก้ปัญหา เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและแก้ปัญหา การใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนด้านการคิดและแก้ปัญหา การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่เน้นการคิดและแก้ปัญหา และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5 ด้าน ดังนี้

3.1 การบูรณาการฝึกทักษะการคิดและแก้ปัญหาเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของครูในการวิเคราะห์หลักสูตร การบูรณาการการฝึกทักษะการคิดและแก้ปัญหาที่เหมาะสม และมีวิธีการสอนที่หลากหลาย

3.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถของครูในการสร้างแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและแก้ปัญหา การกำหนดผลการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้

3.3 การใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนด้านการคิดและแก้ปัญหา หมายถึง ครูมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ โดยการนำรูปแบบและเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ มาใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

3.4 การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่เน้นการคิดและแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถของครูในการผลิตสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการเรียนรู้ และมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์

3.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย สามารถสร้างเครื่องมือวัดประเมินผลไปใช้อย่างเหมาะสม โดยวัดประเมินผลตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

4. การส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกิจกรรมและสิ่งเร้าให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหา แนะนำวิธีการวางแผนแก้ปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล และการประเมินผลให้ผู้เรียนเข้าใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการตามกระบวนการแก้ปัญหา จนกระทั่งสรุปผลการแก้ปัญหาได้

5. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) หมายถึง การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลังร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ ร่วมกันของ ครู ผู้บริหารและนักการศึกษาบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์คุณค่า เป้าหมายและภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

6. สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของครูที่มีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติในการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน

7. สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง ความต้องการที่มีต่อครูในการพัฒนาตนเองด้านทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่วางไว้ของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนมัธยมดงยาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน

3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน และให้ส่งคืนผ่านกระบวนการของฝ่ายธุรการของโรงเรียน ภายใน 5 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแบบสอบถาม

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครูจากโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 4 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารและรองผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ ศึกษานิเทศก์ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 3) แบบประเมินโปรแกรมฯ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจาก Best Practices นำมาสังเคราะห์และสรุปแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม ยกร่างโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 จัดทำคู่มือการใช้งาน สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฯ สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ การพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินโปรแกรมฯ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้การพรรณณาวิเคราะห์

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 15 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 22 คน โรงเรียนมัธยมดงยาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบประเมินทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) แบบสังเกตพฤติกรรม 3) แบบวัดความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยประชุมชี้แจงการใช้โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน ดำเนินการตามแบบแผนที่ได้กำหนดไว้ ประเมินความสามารถด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 และแบบสังเกต

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 4 ประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 15 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความคิดเห็น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำส่งคู่มือการใช้โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน และแบบประเมินสำหรับครู เพื่อทำการประเมินด้านความเหมาะสมของโปรแกรม ด้านความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมฯ และด้านผลลัพธ์โดยรวมของโปรแกรม จำนวน 15 คน คือ ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม และเรียกเก็บคืนภายใน 3 วัน หลังจากได้ประเมินเรียบร้อยแล้ว

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90) และสภาพที่พึงประสงค์ของของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49)

2. โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน มีองค์ประกอบดังนี้คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา และการวัดและประเมินผลโปรแกรม เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาของโปรแกรมโดยเน้นเนื้อหาตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการเรียงตามลำดับคือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.64) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.60) การบูรณาการฝึกทักษะการคิดและแก้ปัญหาวิเคราะห์เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.58) การใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนด้านการคิดและแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.50) และการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่เน้นการคิดและแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.56) ตามลำดับวิธีการพัฒนาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ประกอบด้วย การฝึกอบรม การใช้ระบบพี่เลี้ยง และการศึกษาดูงาน ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาการใช้โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) ครูผู้เข้าร่วมการพัฒนาด้วยโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 มีผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ก่อนเข้าร่วมการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 1.93) และภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ผ่านไป 4 สัปดาห์ ครูผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีคะแนนวัดทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48) 2) ผู้เข้าร่วมการพัฒนามีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพ (PLC) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47) 3) นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมโปรแกรม มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ครูผู้สอนของโรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90) และสภาพที่พึงประสงค์ของของทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49) เนื่องจากการวางแผน จัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและแก้ปัญหา สถานศึกษาจะต้องมีแนวทางปฏิบัติโดยการฝึกอบรมและพัฒนาให้ครูเกิดความรู้ในกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ครูมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรส่งเสริมให้ครูมีการทำหน่วยการเรียนรู้โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานและตัวชี้วัด ด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนด้านการคิดและแก้ปัญหา สถานศึกษาจะต้องมีแนวทางปฏิบัติ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบ เทคนิค วิธีการสอน ที่เหมาะสมให้สำหรับครู ด้วยวิธีการสาธิต การสอน การจัดประชุมปฏิบัติการ และใช้กระบวนการ พี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมให้ครูนำหลักการการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดและแก้ปัญหามาใช้ได้อย่างเหมาะสมด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่เน้นการคิดและแก้ปัญหา สถานศึกษาจะมีแนวทางปฏิบัติ คือ การส่งเสริมให้มีความรู้ด้านการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้วยฝึกอบรมหลักการใช้และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการจัดการนิเทศการใช้สื่อ โดยการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ครู และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สถานศึกษาควรมีแนวทางปฏิบัติโดยการส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลด้วยการประชุมปฏิบัติการการวัดผล ประเมินผลตามหลักสูตร และสร้างองค์ความรู้ในเกี่ยวกับการวัดผลตามสภาพจริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรนิษฐา เลขนอก (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง โปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา พบว่า 1.1) สภาพปัจจุบันการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง

รองลงมาคือ ด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลาย และด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม 1.2) สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รักษ์มณี สารเสวก (2562, น. 148-149) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัยว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน มีองค์ประกอบดังนี้คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา และการวัดและประเมินผลโปรแกรม เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาของโปรแกรมโดยเน้นเนื้อหาตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการเรียงตามลำดับ คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.64) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.60) การบูรณาการฝึกทักษะการคิดและแก้ปัญหาวิเคราะห์เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.58) การใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนด้านการคิดและแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.50) และการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่เน้นการคิดและแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.56) ตามลำดับ วิธีการพัฒนาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ประกอบด้วย การฝึกอบรม การใช้ระบบพี่เลี้ยง และการศึกษาดูงาน ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะก่อนการสร้างโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมและการสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาโปรแกรมก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2555) ที่สรุปว่า การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลังร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารแบบผู้ดูแล สนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพ การออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของนักเรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกใน ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมาภรณ์ ปะการะโพธิ์ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) เนื้อหา

มี 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการปฏิบัติจริง Module 2 การใช้และพัฒนาสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ Module 3 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง Module 4 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Module 5 การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการประชุมเชิงปฏิบัติการ 5) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมพัฒนาและการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผลการประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาการใช้โปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) ครูผู้เข้าร่วมการพัฒนาด้วยโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 มีผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ก่อนเข้าร่วมการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 1.93) และภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ผ่านไป 4 สัปดาห์ ครูผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีคะแนนวัดทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48) และผู้เข้าร่วมการพัฒนามีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี หลักการ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของโปรแกรม 2) กระบวนการพัฒนาโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการ 5) การประเมินผลโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปริญญา มีสุข (2552: 56) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพของครูว่าเป็นระบบแผนโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือครูให้ทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงาน โดยทุกกิจกรรมล้วนมีทางแนวทางเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของครู ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รักษ์มณี สารเสวก (2562, น. 148-149) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีองค์ประกอบดังนี้คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา และการประเมินผล เพื่อพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในการจัดการ

เรียนรู้ ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาของโปรแกรมโดยเน้นเนื้อหาตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการอันดับแรก คือ ด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการบูรณาการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม ตามลำดับ วิธีการพัฒนาคือ การฝึกอบรม การใช้ระบบพี่เลี้ยง และการนิเทศ โดยมีกิจกรรมการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมและการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

4. ครูผู้สอนของโรงเรียนมัธยมดงยาง สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากช่วยให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการศึกษาปัญหาหรือความต้องการในการพัฒนานวัตกรรม ช่วยให้ครูได้ตระหนักถึงการออกแบบการเรียนรู้การคิดหาวิธีการหรือนวัตกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการนำมาพัฒนาผู้เรียน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เงาแข เดือดขุนทด (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง ศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนฉะเชิงเทราปัญญานุกูล จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้และด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และผลการประเมินระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาที่จะนำโปรแกรมไปใช้ ควรนำโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน ไปใช้ในโรงเรียนโดยการจัดอบรมหรือสัมมนาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานได้จริง

1.2 ควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นระยะและต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ครูมีความความตระหนักและพัฒนาตนเอง โดยมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดให้ครูทุกคนจะต้องเข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมฯ นี้ และกำหนดเกณฑ์การผ่านการพัฒนา รวมถึงการกำหนดเป็นนโยบายให้โปรแกรมนี้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

1.3 ควรมีการประสานงานเรื่องคาบสอนของครูผู้เข้าร่วมโปรแกรม เพื่อไม่ให้กระทบกับการจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงสอนอื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยประสิทธิผลที่นำโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียนใช้ในสถานศึกษา

2.2 ควรทำการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ต่อไปอีก และเพิ่มลักษณะการคิดที่หลากหลายขึ้น และควรนำไปใช้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นกระบวนการพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพครูให้มีเครือข่ายที่มั่นคง และสามารถเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การพัฒนาโปรแกรมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนมัธยมดงยาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา เอาใจใส่ดูแล ให้คำปรึกษาดียิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิชาการบัณฑิตศึกษาและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ดร.สมเพชร มัชปะโม ตำแหน่ง ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมร มะลาศรี ตำแหน่ง รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, ดร.อำนาจ เกษศรีไพร ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ หัวหน้ากลุ่มงานนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม, ดร.จำนงค์ อัปภัย ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนโคกก่อพิทยาคม, นายสุรภีร์ ค่ายหนองสวง ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา, นายศุภชาติ ชาวพงษ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนมัธยมดงยาง ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา คำแนะนำ และเสนอแนะข้อคิดเห็นที่มีคุณค่ายิ่งต่อการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

คุณค่าและคุณประโยชน์ของการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณของบิดา มารดา และบูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนทำให้ผู้วิจัยมีความมานะ พยายาม อดทน จนทำให้ผลงานทางวิชาการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

เงาแข เดือดขุนทด. (2564). *รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนฉะเชิงเทราปัญญานุกูล จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ฉะเชิงเทรา: โรงเรียนฉะเชิงเทราปัญญานุกูล จังหวัดฉะเชิงเทรา.

นิชาภา พราวศรี. (2551). *การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโรงเรียนบ้านสิริขุนหาญ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ยูวีเอ็ดยูเคชั่น.

ทิศนา แขมมณี และพิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2547*). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลซิปปา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2551). *รายงานการวิจัยสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

รักษ์มณี สารเสวก. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วรนิษฐา เลขนอก. (2560). *โปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิจารณ์ พานิช (2555). สู่การสร้างสรรค์สูงส่งเต็มศักยภาพการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัย. *วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11*(3), 3-7.

วิเชียร วิทยอุดม. (2550*). ภาวะผู้นำฉบับก้าวล้ำยุค* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธีระฟิลม์และไซเท็กซ์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). *การพัฒนาครู*. สืบค้น 6 มกราคม 2567. สืบค้นจาก http://www.udesa2.go.th/newup/id-plan/present1.ppt.269

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2547*). คู่มือผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุวิทย์ มูลคำ. (2550). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น=Needs Assessment Research*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช. (2544). *คู่มือการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเอกสารประกอบการอบรม โครงการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ.* กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2545). *ความขัดแย้งการบริหารเพื่อสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ตะเกียง.

Barr, M. J., & Keating, L. A. (1990). Introduction: Elements of program development. In M.J. Barr, L.A. Keating and Associates. *Developing effective student services program*. San Francisco: Jossey-Bass.

Boone, E. J. (1992). *Developing Programs in Adult Education.* Englewood cliffs, New Jersey: Prentice-Hall,

Caffarella R.S. (2002). *Planning programmer for Adult Learners*. San Francisco: Jossey-bass.

Houle, Cyrilo. (1996). *The Design of Education*. San Francisco: Jossey-Bass.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
"พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์"
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ปี 6 เดือน

PROBLEM-BASED LEARNING IN PSYCHIATRIC AND MENTAL HEALTH NURSING PRACTICUM: A 2.6-YEAR BACHELOR OF NURSING SCIENCE PROGRAM

อรุโณทัย สิงห์ตาแก้ว[1*]
Arunothai Singtakaew[1*]

[1]คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
[1]Faculty of Nursing, Rajamangala University of Technology Thanyaburi (RMUTT)

*Corresponding author, E-mail: arunothai_s@rmutt.ac.th โทรศัพท์ 08 8266 9207

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning; PBL) เป็นกลยุทธ์การสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหาในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต งานวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และเปรียบเทียบผลการประเมิน PBL ระหว่างปีการศึกษา 2564-2567 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตพยาบาลศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 214 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของ Thavonwong (2008) และแบบประเมินหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า PBL ประสบความสำเร็จในระดับดีมาก โดยคะแนนรวมปี 2565 อยู่ที่ 4.58 จาก 5.00 ด้านกระบวนการและผลลัพธ์ได้คะแนนสูงสุด 4.62 การพัฒนา PBL ตลอด 4 ปี แสดงแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากคะแนนรวม 4.85 (ปี 2564) เพิ่มเป็น 4.95 (ปี 2567) มีการปรับปรุงที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความสามารถแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง สรุปได้ว่า PBL ในการศึกษาพยาบาลจิตเวชแสดงผลลัพธ์เชิงบวกอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพ จึงเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติทางคลินิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การศึกษาพยาบาลจิตเวช การประเมินกลยุทธ์การสอน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินผลการเรียนรู้

Abstract

Problem-Based Learning (PBL) is a teaching strategy that promotes active learning, critical thinking, and problem-solving in psychiatric and mental health nursing practicum courses. This classroom action research aimed to develop learning management and compare PBL evaluation results across academic years 2021-2024. This descriptive cross-sectional study involved 214 nursing students from a private university in Pathum Thani Province. Data were collected using Thavonwong's (2008) questionnaire on input factors, processes, and outputs of PBL instruction, along with course evaluation questionnaires. The findings revealed that PBL implementation was highly successful, with an overall score of 4.58 out of 5.00 in 2022. The process and outcome dimensions achieved the highest scores at 4.62. PBL development over the four-year period showed continuous improvement trends, with overall scores increasing from 4.85 (2021) to 4.95 (2024). Key improvements included enhanced analytical thinking skills, improved problem-solving abilities, and continuously developed self-directed learning capabilities. In conclusion, PBL implementation in psychiatric nursing education demonstrated consistently positive outcomes, promoting critical thinking, collaborative learning, and professional competency development. Therefore, PBL effectively bridges theoretical knowledge with clinical practice requirements.

Keywords: Problem-Based Learning, Psychiatric Nursing Education, Teaching Strategy Evaluation, Self-Directed Learning, Learning Outcomes Assessment

บทนำ

การนำ PBL มาใช้ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชมีความท้าทายที่เป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากความซับซ้อนของสภาวะสุขภาพจิตและความเจ็บป่วยทางจิตที่เกี่ยวข้องกับ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม (Shaygan et al., 2023) ดังนั้น PBL จึงสามารถส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจผ่านสถานการณ์ที่ใช้กรณีศึกษา พัฒนาความสามารถทางวัฒนธรรมผ่านการนำเสนอผู้ป่วยที่หลากหลาย เสริมสร้างทักษะการสื่อสารเชิงการรักษา ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับประเด็นทางจิตสังคมที่ซับซ้อน และเตรียมนิสิตสำหรับการร่วมมือระหว่างสาขาวิชา (Kriki et al., 2025)

งานวิจัยจำนวนมากได้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของ PBL ในการศึกษาพยาบาล โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และความมั่นใจในการปฏิบัติงานทางคลินิก การศึกษาของ Wei et al. (2024) พบว่า PBL ปรับปรุงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนิสิตพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม โดยมีค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมาตรฐาน 0.47 (95% CI = 0.33-0.61, p < .01) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมในนิสิตพยาบาล ในทำนองเดียวกัน Perez-Perdomo & Zabalegui (2023) รายงานผ่านการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของการทดลองแบบสุ่มที่มีการควบคุมว่า กลยุทธ์การสอนต่าง ๆ รวมทั้ง PBL มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลทางคลินิกในนิสิตพยาบาล และมีประสิทธิภาพในการเตรียมนิสิตพยาบาลสำหรับการปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมทางคลินิกที่ซับซ้อน นอกจากนี้ Jamshidi et al. (2021) แสดงให้เห็นว่าการศึกษา PBL ปรับปรุงความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้ของนิสิตพยาบาลต่อความปลอดภัยของผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบเดิม ในบริบทของการพยาบาลจิตเวช โดยเฉพาะ Seo & Kim (2020) พบว่าโมดูล PBL ที่ใช้การจำลองสถานการณ์เสริมสร้างความรู้และความสามารถทางคลินิกของนิสิตพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี

กระบวนการ PBL เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน ค้นคว้าความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยดำเนินการผ่าน 7 ขั้นตอนหลัก (Thavonwong, 2008) ประกอบด้วย 1) การระบุและยกตัวอย่างปัญหา 2) การระดมความคิด 3) การวิเคราะห์ปัญหา 4) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 5) การสังเคราะห์และเผยแพร่ปัญหา 6) การประเมินผลและปรับปรุงผล และ 7) การสะท้อนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการนี้เน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีอาจารย์ช่วยสอน (Facilitator) เป็นผู้สนับสนุนและกระตุ้น โดยผู้เรียนจะต้องค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Self-directed learning) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้เกิดการบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ (Thavonwong, 2008)

ด้วยเหตุนี้ การนำ PBL มาใช้ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตภายในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ปี 6 เดือน โดยเริ่มต้นการใช้ PBL ในปีการศึกษา 2565 จึงเป็นการตอบสนองต่อความต้องการในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาพยาบาลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและความต้องการของระบบบริการสุขภาพในปัจจุบัน การวิเคราะห์มุ่งเน้นไปที่การเปรียบเทียบการรับรู้ของนิสิต ประสิทธิผลการเรียนรู้ ความพึงพอใจ และความมั่นใจในการปฏิบัติงานทางคลินิกก่อนและหลังการนำนวัตกรรมทางการศึกษานี้มาใช้ ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในอนาคต รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลอื่น ๆ ที่สนใจนำ PBL มาใช้ในการสอนพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต

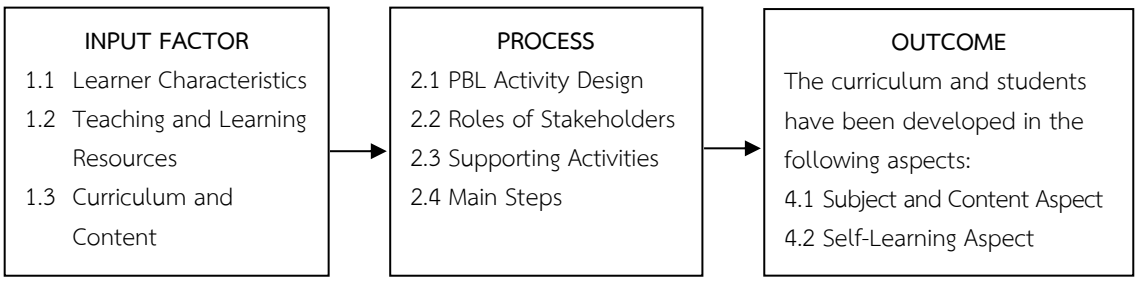
วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning) ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ปี 6 เดือน ระหว่างปีการศึกษา 2564-2567

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตระหว่างปีการศึกษา 2564-2567 มีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย การออกแบบการเรียนการสอนแบบ Problem-Based Learning (PBL) มีโครงสร้างชัดเจนในสามมิติหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome) (Thavonwong, 2008) โดยในปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยลักษณะผู้เรียนที่ต้องมีพื้นฐานความรู้และทักษะเดิม และหลักสูตรที่มีเนื้อหาเหมาะสม ส่วนกระบวนการจะเน้นการจัดกิจกรรม PBL ที่มีบทบาทผู้สอนเป็น Facilitator มีกิจกรรมสนับสนุน และเหมาะสม ในขณะที่ผลผลิตจะได้นิสิตที่มีความรู้และทักษะกระบวนการคิด และทักษะทางสังคม รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ โดยทั้งหมดนี้จะดำเนินการผ่านขั้นตอนการดำเนินงาน PBL ที่มี 7 ขั้นตอนหลัก (Thavonwong, 2008) ตั้งแต่การระบุและยกตัวอย่างปัญหา การระดมความคิด การวิเคราะห์ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสังเคราะห์และเผยแพร่ปัญหา การประเมินผลและปรับปรุงผล และการสะท้อนการเรียนรู้ ซึ่งกรอบแนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 PBL Instructional Management

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การออกแบบการวิจัย (Research Design) การวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-sectional descriptive study) และเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการเรียนตามปกติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning; PBL) และเปรียบเทียบผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตระหว่างปีการศึกษา 2564-2567 เก็บรวมรวมข้อมูลในช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2. ประชากรและกลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Population and Sample)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตพยาบาลศาสตร์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ปี 6 เดือน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตในปีการศึกษา 2564-2567

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตพยาบาลศาสตร์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ปี 6 เดือน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต ในปีการศึกษา 2564-2567 จำนวนทั้งสิ้น 214 คน โดยแบ่งเป็น ปีการศึกษา 2564 จำนวน 53 คน ปีการศึกษา 2565 จำนวน 55 คน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 52 คน และปีการศึกษา 2567 จำนวน 54 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกนิสิตที่เข้าเกณฑ์การคัดเข้า คือ 1) เป็นนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตในปีการศึกษาที่กำหนด 2) เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ PBL ครบทุกขั้นตอน และ 3) สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและตอบแบบสอบถามอย่างสมบูรณ์

3. ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning) ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตในแต่ละปีการศึกษา (2564-2567) ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งรวมถึงลักษณะของผู้เรียน คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน และความเหมาะสมของหลักสูตร 2) กระบวนการ (Process) ซึ่งครอบคลุมขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม PBL ทั้ง 7 ขั้นตอน บทบาทของอาจารย์ในฐานะผู้อำนวยความสะดวก และกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ และ 3) ผลลัพธ์ (Outcome)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต ซึ่งประกอบด้วย 1) คะแนนการประเมินปัจจัยนำเข้าของการจัดการเรียนการสอน PBL 2) คะแนนการประเมินกระบวนการจัด

การเรียนการสอน PBL 3) คะแนนการประเมินผลผลิตจากการจัดการเรียนการสอน PBL และ 4) คะแนนการประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ฉบับ ดังนี้

เครื่องมือที่ 1 แบบสอบถามการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบ PBL เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาโดย Thavonwong (2008) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของการจัดการเรียนการสอนแบบ PBL แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert Scale โดยกำหนดค่าน้ำหนัก 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) มีจำนวน 15 ข้อ ส่วนที่ 2 กระบวนการ (Process) มีจำนวน 21 ข้อ และส่วนที่ 3 ผลผลิต (Output) มีจำนวน 18 ข้อ

คุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถามฉบับนี้ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญด้านพยาบาลจิตเวช และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence; IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 (Thavonwong, 2008) และได้ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนิสิตพยาบาลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.85 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เครื่องมือที่ 2 แบบสอบถามการประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาโดยผู้วิจัยตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อประเมินความพึงพอใจและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดค่าน้ำหนัก 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย และ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้น และปีการศึกษา

ส่วนที่ 2 การประเมินด้านการสอน จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุมความชัดเจนของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ความเหมาะสมของเนื้อหา ความหลากหลายของวิธีการสอน

ส่วนที่ 3 การประเมินด้านการเรียนรู้ของนิสิต จำนวน 6 ข้อ ครอบคลุมความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่พัฒนาขึ้น ความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและการนำเสนอ

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจโดยรวมและข้อเสนอแนะ จำนวน 3 ข้อ ครอบคลุมความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยรวม ความเหมาะสมของการใช้ PBL ในรายวิชานี้ และความประสงค์ที่จะแนะนำให้ผู้อื่นเรียนรายวิชานี้

คุณภาพของเครื่องมือ: แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.82 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในระหว่างปีการศึกษา 2564-2567 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาต และได้รับการอนุมัติก่อนเริ่มเก็บข้อมูล จากนั้นได้แจ้งวัตถุประสงค์การวิจัยให้หัวหน้าภาควิชาพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตทราบ ผู้วิจัยได้เตรียมเอกสารชี้แจงข้อมูลและแบบฟอร์มยินยอมเข้าร่วมการวิจัยสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกคน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนแบบ PBL ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ PBL สำหรับรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต โดยมีการออกแบบกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ตามข้อมูลป้อนกลับจากนิสิตและการประเมินผลในปีก่อนหน้า การจัดการเรียนการสอนดำเนินการตามขั้นตอน PBL ทั้ง 7 ขั้นตอน โดยแบ่งนิสิตเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6-8 คน ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรม PBL กลุ่มละ 6-8 ชั่วโมงต่อกรณีศึกษาหนึ่งกรณี ตลอดภาคการศึกษามีการจัดกิจกรรม PBL รวม 4 กรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การชี้แจงและขอความยินยอม ในสัปดาห์สุดท้ายของการจัดการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษา ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับ สิทธิในการเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบต่อการประเมินผล การรักษาความลับของข้อมูล ผู้วิจัยเน้นย้ำว่าการตอบหรือไม่ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการประเมินผลการเรียนของนิสิต และข้อมูลจะถูกนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับให้กับนิสิตที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยในสัปดาห์สุดท้ายของภาคการศึกษา หลังจากที่ผลการเรียนได้ถูกส่งแล้ว เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกกดดันในการตอบแบบสอบถาม นิสิตใช้เวลาประมาณ 20-25 นาทีในการตอบแบบสอบถามทั้งหมด และส่งคืนผู้วิจัยในวันเดียวกัน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS เวอร์ชั่น 26.0 และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

6.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ในการนำเสนอข้อมูลเพศ ระดับชั้น และปีการศึกษา

6.2 การวิเคราะห์ผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบ PBL ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์คะแนนการประเมินในแต่ละมิติ และการประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ในแต่ละปีการศึกษา

6.3 การวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตลอด 4 ปีการศึกษา ใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และทิศทางการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการประเมินในแต่ละด้าน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยโดยรวม ด้านรายวิชาและเนื้อหา และด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผลการวิจัย

การศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลจากนิสิตในรายวิชาสาขาพยาบาลศาสตร์เป็นระยะเวลา 4 ปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 ถึง 2567 โดยมีกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 214 คน ซึ่งแบ่งเป็นนิสิตชาย 37 คน (คิดเป็นร้อยละ 17.3) และนิสิตหญิง 177 คน (คิดเป็นร้อยละ 82.7) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 Basic Data of Study Sample

Academic Year	Semester	Number of Students	Male	Female
2021	2	45	8 (17.8%)	37 (82.2%)
2022	2	62	11 (17.7%)	51 (82.3%)
2023	2	71	10 (14.1%)	61 (85.9%)
2024	1	36	8 (22.2%)	28 (77.8%)
Total	-	**214**	**37 (17.3%)**	**177 (82.7%)**

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาโดยใช้แบบประเมินการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning: PBL) ของ Thavonwong (2008) เฉพาะปีการศึกษา 2565 พบว่าคะแนนเฉลี่ยประเมินโดยรวม 4.58 จาก 5.00 คะแนนเต็ม ซึ่งจัดอยู่ในระดับ "ดีมาก" เมื่อพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ที่ 0.592 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้ประเมินมีความสอดคล้องกันในระดับดี ไม่มีความแตกต่างที่เด่นชัดเกินไป ซึ่งบ่งบอกถึงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีมาตรฐานและความสม่ำเสมอ โดยพบว่ารายด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และด้านผลลัพธ์ (Output Evaluation) ได้คะแนนสูงถึง 4.62 แปลผลเป็นระดับ "ดีมาก" แสดงว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบ PBL มีคุณภาพสูงมาก แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติการสอนและการเรียนเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนแบบ PBL มีคุณภาพสูงมาก แสดงว่านิสิตได้รับประโยชน์และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้ตามเป้าหมาย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 Overall Average Assessment Scores and by Aspects in Academic Year 2022

Aspect	Mean Score	SD.	Interpretation
Input Factor	4.47	0.692	Good
Process	4.62	0.567	Very Good
Output	4.62	0.589	Very Good
Overall Average Assessment Score	4.58	0.592	Very Good

จากการนำ PBL มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2565 เป็นปีแรก พบว่าจากผลการประเมินทั้งสามด้าน สามารถสังเกตได้ว่าด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์มีคะแนนสูงกว่าด้านปัจจัยนำเข้าอย่างชัดเจน โดยมีความแตกต่าง 0.15 คะแนน สิ่งนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีข้อจำกัดบางประการในด้านปัจจัยนำเข้า แต่อาจารย์และนิสิตสามารถดำเนินกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลลัพธ์ที่ดีเยี่ยม ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่แตกต่างกันในแต่ละด้านก็ให้ข้อมูลที่น่าสนใจ ด้านปัจจัยนำเข้าที่มีค่า SD สูงสุดแสดงว่ามีความหลากหลายในมุมมองของผู้ประเมิน ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ส่วนบุคคล ความคาดหวัง หรือการรับรู้ที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ในขณะที่ด้านกระบวนการมีค่า SD ต่ำสุด แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในการรับรู้คุณภาพของการดำเนินการเรียนการสอน

ตารางที่ 3 Overall Average Assessment Scores in Academic Years 2021-2024

Academic Year	Overall Average Score		Subject and Content Aspect		Self-Learning Aspect		Level
	Mean	SD.	Mean	SD.	Mean	SD.	
2564/2	4.85	0.49	4.85	0.47	4.85	0.51	ดีเยี่ยม
2565/2	4.91	0.35	4.91	0.33	4.92	0.36	ดีเยี่ยม
2566/2	4.89	0.38	4.88	0.40	4.89	0.36	ดีเยี่ยม
2567/1	4.95	0.28	4.95	0.24	4.94	0.33	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 3 คะแนนประเมินการเรียนการสอนในช่วงปีการศึกษา 2564-2567 แสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพสูงและมีความสม่ำเสมอ โดยคะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 4 ปีการศึกษาอยู่ที่ 4.90 คะแนน ซึ่งจัดอยู่ในระดับ "ดีเยี่ยม" เมื่อพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง พบว่าคะแนนมีการปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากคะแนนเฉลี่ย 4.85 ในปีการศึกษา 2564/2 และเพิ่มขึ้น 0.06 เป็น 4.91 ในปี 2565/2 แม้ว่าจะมีการลดลงเล็กน้อยเป็น 4.89 ในปี 2566/2 แต่เมื่อเทียบกับปี 2565 จะเห็นว่าเพิ่มขึ้น 0.04 และกลับปรับตัวสูงขึ้น 0.10เป็น 4.95 ในปีการศึกษา 2567/1 ซึ่งเป็นคะแนนสูงสุดในช่วงที่ประเมิน

ด้านความสม่ำเสมอของผลการประเมิน ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงเสถียรภาพที่ดีเยี่ยม โดยมีพิสัยของคะแนนเพียง 0.10 คะแนน และค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่ 0.85% ซึ่งถือว่าต่ำมาก สะท้อนถึงความคงเสถียรสูงของคุณภาพการเรียนการสอน เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละมิติ พบว่าทั้งด้านรายวิชาและเนื้อหา และด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองมีคะแนนใกล้เคียงกันตั้งแต่ปีการศึกษา 2565 (ปีแรกที่นำ PBL มาใช้) จนถึงปีการศึกษา 2567 โดยในปีนี้ด้านรายวิชาและเนื้อหามีคะแนน 4.95 ขณะที่ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองมีคะแนน 4.94 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่สมดุลในทั้งสองด้าน

ผลการประเมินนี้สะท้อนถึงความสำเร็จของระบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและสามารถรักษามาตรฐานคุณภาพที่สูงไว้ได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังพบว่ามีแนวโน้มการพัฒนาที่ยอดเยี่ยมด้วยค่าสหสัมพันธ์ 0.791-0.868 บ่งชี้ว่ามีการปรับปรุง และพัฒนาต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพในระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 Correlation Coefficients for Analyzing Teaching Trends

Assessment Aspect	Correlation Coefficient (r)	*P*-value	Relationship
Overall Average Score	0.868	< .05	High (Positive)
Subject and Content Aspect	0.816	< .05	High (Positive)
Self-Learning Aspect	0.791	< .05	High (Positive)

อภิปรายผล

การศึกษานี้ได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการนำ Problem-Based Learning (PBL) มาใช้ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตอย่างชัดเจน โดยผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 4 ปีการศึกษา ตั้งแต่ปี 2564-2567 โดยผลการประเมินรวมที่ได้คะแนนเฉลี่ย 4.91 จาก 5.00 ในปีการศึกษา 2565 ซึ่งเป็นปีแรกที่นำ PBL มาใช้ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับและความพึงพอใจของนิสิตที่อยู่ในระดับดีมาก

สอดคล้องกับการศึกษาของ Perez-Perdomo & Zabalegui (2023) ที่พบว่า PBL ช่วยเพิ่มความสามารถในการใช้เหตุผลทางคลินิกและความมั่นใจในการตัดสินใจของนิสิตพยาบาล ความสำเร็จในการนำ PBL มาใช้ครั้งแรกนี้สะท้อนถึงการเตรียมความพร้อมที่ดีของทีมงานและการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสม

การที่ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลลัพธ์ (Output) ได้คะแนนสูงถึง 4.62 ขณะที่ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ได้คะแนน 4.47 นั้น สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการเตรียมความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า แต่อาจารย์และนิสิตสามารถดำเนินกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลลัพธ์ที่ดีเยี่ยม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Matlala (2021) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของอาจารย์และการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสม นอกจากนี้แล้วผลการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 4.85 ในปีการศึกษา 2564 เป็น 4.95 ในปีการศึกษา 2567 การปรับปรุงที่สำคัญพบในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ (จาก 4.87 เป็น 4.94) ความสามารถในการแก้ปัญหา (จาก 4.91 เป็น 4.94) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (จาก 4.85 เป็น 4.94) ซึ่งเป็นทักษะหลักที่ PBL มุ่งเน้นในการพัฒนา ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สูงในทุกด้าน (0.791-0.868) แสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงอย่างมีระบบและต่อเนื่อง สิ่งนี้สะท้อนถึงการเรียนรู้และการปรับปรุงของทีมงานจากประสบการณ์การสอนในแต่ละปี รวมถึงการรับฟังข้อเสนอแนะจากนิสิตและการพัฒนาวิธีการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้การใช้ PBL ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตได้ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะที่สำคัญหลายด้าน ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ozamiz-Etxebarria et al. (2022) ที่รายงานว่า PBL ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมในนิสิตพยาบาลจิตเวช อีกทั้งการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาจริงและสถานการณ์จำลองช่วยให้นิสิตสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติได้ดีขึ้น ส่งเสริมความเข้าใจในความซับซ้อนของปัญหาสุขภาพจิต และพัฒนาทักษะในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชอย่างองค์รวม นอกจากนี้ PBL ยังส่งเสริมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและความไวทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดูแลพยาบาลจิตเวชอีกด้วย (Günter, 2020)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการนำ PBL มาใช้ แต่ยังมีความท้าทายที่สำคัญหลายประการ ประการแรก การใช้ PBL ต้องการเวลาและทรัพยากรมากกว่าการสอนแบบดั้งเดิม อาจารย์ต้องเตรียมกรณีศึกษา ออกแบบสถานการณ์ และทำหน้าที่เป็น Facilitator ซึ่งต้องใช้ทักษะเฉพาะด้าน ประการที่สอง การประเมินผลใน PBL มีความซับซ้อนกว่าการประเมินผลแบบเดิม เนื่องจากต้องประเมินทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ ทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ

สรุปการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการนำ Problem-Based Learning (PBL) มาใช้ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ปี 6 เดือน โดยแสดงผลลัพธ์ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านกระบวนการและผลลัพธ์ ส่วนแนวโน้มการพัฒนา

ต่อเนื่อง จากผลการติดตามเป็นเวลา 4 ปีการศึกษา (2564-2567) แสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 4.85 เป็น 4.95 พร้อมกับการพัฒนาทักษะสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และความสามารถทางวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการปฏิบัติพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ สถาบันการศึกษาพยาบาลควรขยายการใช้ PBL ไปยังรายวิชาปฏิบัติการอื่น ๆ โดยพัฒนาศักยภาพอาจารย์ให้เป็น Facilitator ที่มีประสิทธิภาพผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดสรรทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอทั้งห้องเรียนกลุ่มย่อย แหล่งเรียนรู้ และพัฒนาธนาคารกรณีศึกษาที่มีคุณภาพ ควรบูรณาการ PBL กับนวัตกรรมการศึกษาอื่น ๆ เช่น Simulation และ Flipped Classroom พร้อมใช้การประเมินผลที่หลากหลาย (Authentic Assessment, Peer Assessment, Self-Assessment) และมีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผล PBL กับวิธีสอนอื่น ๆ ด้วยการวิจัยเชิงทดลอง และติดตามผลระยะยาวต่อความสามารถทางคลินิกของบัณฑิตในการปฏิบัติงานจริง ศึกษาเจาะลึกกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ (การสังเกต สัมภาษณ์ วิเคราะห์วาทกรรม) และปัจจัยความสำเร็จ (ขนาดกลุ่ม กรณีศึกษา บทบาท Facilitator) รวมถึงศึกษาการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน (การสื่อสารเชิงการรักษา การทำงานสหสาขาวิชาชีพ Reflective Practice) ประสบการณ์ของอาจารย์ผู้สอน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (VR, AR, แพลตฟอร์มออนไลน์) ร่วมกับ PBL เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เข้าร่วมทุกท่านที่ร่วมให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ และกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.มรรยาท รุจิวิชชญ์ คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ตลอดจนคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยารัตนบัณฑิต สำหรับการสนับสนุนงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

Günter, T. (2020). Effectiveness of a Problem-Based Learning (PBL) scenario for enhancing academic achievement of energy metabolism. *Research in Science Education, 50*(5), 1713-1737.

Jamshidi, H., Hemmati Maslakpak, M., & Parizad, N. (2021). Does problem-based learning education improve knowledge, attitude, and perception toward patient safety among nursing students? A randomized controlled trial. *BMC nursing, 20*(1), 70.

Kriki, M. N., Christodoulou, N. G., Fradelos, E. C., Paralikas, T., Kleisiaris, C., Malliarou, M., Tsaras, K., Moisoglou, I., & Papathanasiou, I. V. (2025). Assessing the Relation Between Problem-based Learning Methods and Critical Thinking Skills of Undergraduate Nursing Students in Mental Health Sector. *Acta Informatica Medica, 33*(2), 146.

Matlala, S. (2021). Educators’ perceptions and views of problem-based learning through simulation. *CURATIONIS Journal of the Democratic Nursing Organisation of South Africa, 44*(1), 2094.

Ozamiz-Etxebarria, N., de Azúa García, S. R., Gorrotxategi, M. P., & Cornelius-White, J. H. (2022). Reducing stigma towards mental disorder in social education students through case studies and problem-based learning. *Behavioral Psychology Psicología Conductual, 30*(2), 465-481.

Perez-Perdomo, A., & Zabalegui, A. (2023). Teaching strategies for developing clinical reasoning skills in nursing students: A systematic review of randomised controlled trials. *Healthcare, 12*(1), 90.

Seo, D. H., & Kim, S. J. (2020). The effect and development of a simulation learning module based on schizophrenic patients care of nursing students. *Journal of Korean Academy of psychiatric and Mental Health Nursing, 29*(2), 106–118.

Shaygan, M., Jaberi, A., Hosseini, F. A., & Fereidooni Moghadam, M. (2023). How to prepare nursing students for mental health clinical engagement: a qualitative study. *BMC Medical Education, 23*(1), 672.

Thavonwong, N. (2008). *An Evaluation of Problem-Based Learning in Preclinical Courses of Doctor of Medicine Program Bangkok.*

Wei, B., Wang, H., Li, F., Long, Y., Zhang, Q., Liu, H., Tang, X., & Rao, M. (2024). Effectiveness of problem-based learning on development of nursing students’ critical thinking skills: A systematic review and meta-analysis. *Nurse educator, 49*(3), E115-E119.

การศึกษาความสามารถการตรวจแก้หลังแปลของนักศึกษาบริหารธุรกิจในการแปลอีเมลไทย-อังกฤษด้วย ChatGPT และความสัมพันธ์กับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์

A STUDY OF BUSINESS ADMINISTRATION STUDENTS’ POST-EDITING ABILITY IN TRANSLATING THAI–ENGLISH EMAILS USING CHATGPT AND ITS RELATIONSHIP WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE LITERACY

อัจฉริน จิตต์ปรารพ[1*]
Acharin Chitprarop[1*]

[1]วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
[1]Business English program, Rajamangala University of Technology Lanna

*Corresponding author, E-mail: Acharinja@gmail.com โทรศัพท์ 09 1789 5495

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความสามารถการตรวจแก้หลังการแปล (post-editing) อีเมลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษที่สร้างด้วย ChatGPT ของนักศึกษาบริหารธุรกิจ 2) วิเคราะห์ประเภทข้อผิดพลาดที่ผู้เรียนสามารถตรวจพบและไม่สามารถตรวจพบ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) กับคุณภาพงานตรวจแก้หลังการแปล กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจชั้นปีที่ 3 จำนวน 60 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการแปลภาษาอังกฤษธุรกิจ ภาคเรียนที่ 1/2568 โดยคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบความสามารถภาษาอังกฤษก่อนเรียนจำนวน 20 ข้อ แบบงานตรวจแก้ร่างแปลอีเมลธุรกิจ ซึ่งประเมินด้วยเกณฑ์ 4 ด้าน และแบบสอบถามความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 12 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ข้อผิดพลาด ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านการตรวจแก้หลังการแปลอีเมลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษที่สร้างด้วย ChatGPT อยู่ในระดับดีถึงปานกลางของเกณฑ์การประเมินทั้ง 4 ด้าน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดที่ผู้เรียนตรวจพบและไม่พบชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนยังไม่สามารถตรวจพบและแก้ไขข้อผิดพลาดบางประเภทได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะข้อผิดพลาดด้านวัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ ระดับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพงานตรวจแก้หลังการแปลในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยผู้เรียนที่มี AI literacy สูงกว่ามีแนวโน้มตรวจจับข้อผิดพลาดด้านความหมาย วัจนปฏิบัติ และความสอดคล้องของข้อความได้มากกว่า

ดังนั้นการบูรณาการ AI literacy กับทักษะ post-editing ในการเรียนการสอนจึงจำเป็นต่อผู้เรียนสำหรับการทำงานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ทั้งปัจจุบันและอนาคต

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ การตรวจแก้หลังการแปล ภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ การแปลอีเมล

Abstract

This study aimed to 1) assess the post-editing competence of business administration undergraduates in revising Thai–English business email drafts generated by ChatGPT, 2) analyze the types of errors that students were able or unable to detect during the post-editing process, and 3) examine the relationship between students’ levels of AI literacy and the quality of their post-editing performance. The target group consisted of 60 third-year business administration students enrolled in a Business English Translation course in the first semester of the 2025 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included a 20-item English proficiency pretest, post-editing task involving AI-generated business email drafts assessed using a four-dimension analytic rubric, and a 12-item AI literacy questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson’s correlation coefficients, and error analysis. The findings indicated that the students demonstrated an overall good-moderate level of post-editing performance across all rubric dimensions. However, the error analysis revealed that some types of errors were not consistently detected or revised, particularly those related to business register, politeness, and cultural nuances. In addition, AI literacy showed a positive relationship with post-editing quality at a low-to-moderate level. Students with higher levels of AI literacy tended to identify semantic, pragmatic, and discourse-related errors more frequently than those with lower AI literacy. These results highlight the integrating AI literacy skills with advanced post-editing skills in pedagogy in order to better prepare students in AI-mediated work environments.

Keywords: artificial intelligence, post-editing, business English, email translation

บทนำ

การสื่อสารทางธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางสำหรับการประสานงาน การทำธุรกรรม และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเชิงอาชีพ (Darics, 2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารผ่านอีเมลเป็นช่องทางหลักในภาคธุรกิจสมัยใหม่ ซึ่งต้องการความถูกต้อง กระชับ สุภาพ และสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากยังชี้ว่าผู้เรียนมักประสบปัญหาในการถ่ายทอดความหมาย การเลือกใช้สำนวนธุรกิจ การรักษาระดับความสุภาพ และการเรียบเรียงข้อความให้ลื่นไหล (Pan, 2023) ด้วยเหตุที่ผู้เรียนต้องเขียนหรือแปลจำนวนมากภายใต้เวลาจำกัด เครื่องมือแปลและโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (LLM) จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวช่วยอย่างแพร่หลายแต่การพึ่งพาผลลัพธ์ AI โดยไม่ตรวจสอบความถูกต้องอาจเกิดความคลาดเคลื่อนด้านความหมายและมารยาททางธุรกิจได้

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะระบบแปลภาษาด้วยโครงข่ายประสาท (Neural Machine Translation: NMT) และโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Models: LLMs) เช่น Google Translate, ChatGPT, Gemini และ DeepL ได้เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของการแปลอย่างรวดเร็ว งานวิจัยจำนวนมากรายงานว่า LLM สามารถสร้างข้อความที่มีความถูกต้องเชิงไวยากรณ์สูงและให้ภาษาที่เป็นธรรมชาติใกล้เคียงมนุษย์ (Macken, 2024) อย่างไรก็ตาม ระบบโมเดลภาษาขนาดใหญ่เหล่านี้ยังมีข้อจำกัด เช่น ความคลาดเคลื่อนของความหมาย การใช้คำไม่เหมาะสมตามบริบทธุรกิจ ความไม่สม่ำเสมอของระดับความสุภาพ และปัญหาการแต่งข้อมูล (hallucination) ซึ่งยังคงพบอย่างต่อเนื่องในโมเดลรุ่นใหม่ (Raunak et al., 2023) ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้เกิดทักษะด้านความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในยุคที่ AI ถูกใช้ในงานด้านภาษาอย่างแพร่หลาย งานวิจัยของ Long & Magerko (2020) และ Laupichler et al. (2022) ระบุว่า AI literacy ประกอบด้วยองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการทำงานของ AI ความสามารถในการใช้เครื่องมือได้อย่างเหมาะสม การประเมินผลลัพธ์อย่างมีวิจารณญาณ และการตระหนักถึงจริยธรรม โดยเฉพาะในบริบทการเรียนรู้ภาษาที่ผู้เรียนใช้เครื่องมืออย่าง ChatGPT ในชีวิตประจำวันเพื่อการเขียน แปล และสรุปข้อความ ความสามารถในการประเมินความถูกต้องและข้อจำกัดของผลลัพธ์ AI จึงเป็นปัจจัยสำคัญของคุณภาพงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น

ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ทักษะการประเมินผลลัพธ์ AI อย่างมีวิจารณญาณ (AI literacy) และความสามารถในการตรวจแก้หลังการแปล (post-editing) กลายเป็นทักษะคู่กันที่จำเป็นต่อการสื่อสารเชิงวิชาชีพในบริบท AI-mediated communication ดังนั้นความรู้ความสามารถการตรวจแก้หลังการแปล ของมนุษย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อปรับความถูกต้อง ความเหมาะสมเชิงบริบท และโทนภาษาที่ AI ไม่สามารถจัดการได้อย่างสมบูรณ์ (Koponen, 2010) กรอบแนวคิดด้านความรู้ความสามารถในการตรวจแก้หลังการแปลมุ่งอธิบายความสามารถของผู้เรียนในการประเมิน ตรวจจับ และแก้ไข

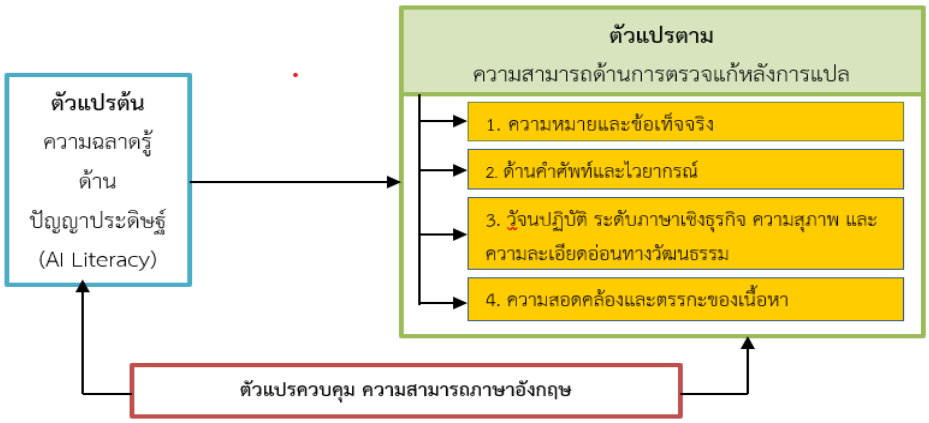
ข้อผิดพลาดทั้งด้านความหมาย ไวยากรณ์ สำนวน การจัดลำดับข้อมูล และเจตนาทางภาษา (pragmatic intent) ที่เกิดจากระบบแปลอัตโนมัติ นอกจากนี้ การทำ post-editing ยังสะท้อนถึงความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และการใช้ความรู้สองภาษา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในบริบทที่มนุษย์ และ AI ต้องทำงานร่วมกัน แม้งานวิจัยเกี่ยวกับ AI-assisted translation และ post-editing จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนสาขาบริหารธุรกิจยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในบริบทการแปลอีเมลธุรกิจ ที่ต้องอาศัยความถูกต้องเชิงภาษา ความสุภาพเชิงวัฒนธรรม และความสอดคล้องของเจตนาทางธุรกิจ อีกทั้งยังไม่มีงานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถ post-editing และ AI literacy ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้ประเมินความสามารถของนักศึกษาบริหารธุรกิจในการตรวจแก้ร่างแปลอีเมลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษที่ผลิตโดย ChatGPT ตลอดจนวิเคราะห์การตรวจแก้งานแปล รวมถึงความสัมพันธ์ด้านความฉลาดรู้ปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) ที่อาจส่งผลต่อความสามารถดังกล่าว เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับออกแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจที่เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ในยุคที่มนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ทำงานร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการตรวจแก้หลังการแปล (post-editing competence) ของนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจในการปรับปรุงร่างแปลอีเมลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษที่สร้างด้วย ChatGPT
2. เพื่อวิเคราะห์ประเภทข้อผิดพลาดที่นักศึกษาสามารถตรวจจับและแก้ไขได้จากการแปลของ ChatGPT
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) ของนักศึกษากับคุณภาพของงานตรวจแก้หลังการแปล (post-editing quality)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสามารถการตรวจแก้หลังแปลของนักศึกษาบริหารธุรกิจในการแปลอีเมลไทย–อังกฤษด้วย ChatGPT และความสัมพันธ์กับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวคิดและรูปแบบของการวิจัยดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะการตรวจแก้หลังการแปล (post-editing competence) 2) Generative AI กับข้อจำกัดด้านความหมาย วัจนปฏิบัติ และความสอดคล้องของวาทกรรมในข้อความธุรกิจ 3) แนวคิดความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) เพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรของงานวิจัยฉบับนี้

1. ความสามารถด้านการตรวจแก้หลังการแปล (post-editing competence) หมายถึง ความสามารถของผู้ใช้ภาษาในการประเมินตรวจจับและปรับปรุงผลลัพธ์จากระบบแปลอัตโนมัติหรือปัญญาประดิษฐ์ให้มีความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทการสื่อสารจริง งานวิจัยด้านการแปลด้วยเครื่อง (Machine Translation: MT) และการตรวจแก้หลังการแปล (post-editing) ระบุว่า post-editing มิได้เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดเชิงไวยากรณ์หรือคำศัพท์ แต่ครอบคลุมถึงการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับความหมาย เจตนาทางภาษา (pragmatic intent) ระดับภาษา และความสอดคล้องของเนื้อหาในระดับวาทกรรม (Carl et al., 2015; Koponen, 2010) ในบริบทการเรียนการสอนภาษา งานวิจัยเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า post-editing เป็นพื้นที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และอภิปัญญา (metacognition) ของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนต้องเปรียบเทียบข้อความต้นฉบับ ผลลัพธ์จาก AI และวัตถุประสงค์การสื่อสารจริงก่อนตัดสินใจแก้ไข (Chen, 2023) โดยเฉพาะในงานแปลเชิงธุรกิจ สมรรถนะ post-editing จำเป็นต้องครอบคลุมทั้งความถูกต้องเชิงเนื้อหา ความสุภาพเชิงวัฒนธรรม และการจัดลำดับข้อมูลให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของการสื่อสารในวิชาชีพ

2. Generative AI หมายถึง เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ประเภทหนึ่งที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ จากข้อมูลที่มีอยู่ได้อย่างหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ข้อความ รูปภาพ วิดีโอ เสียง รูปสาม

มิติ เป็นต้น โดยระบบจะเรียนรู้จากชุดข้อมูลขนาดใหญ่และสร้างผลลัพธ์ที่สมจริงและซับซ้อนใกล้เคียงกับผลงานของมนุษย์ (เมทนีธร, 2567) แม้ Generative AI และ LLMs เช่น ChatGPT จะสามารถสร้างข้อความที่ถูกต้องเชิงไวยากรณ์สูง งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นข้อจำกัดเชิงคุณภาพที่ยังคงปรากฏโดยเฉพาะในระดับความหมาย วัจนปฏิบัติ และวัฒนธรรม (Karpinska & Iyyer, 2023; Raunak et al., 2023) ในบริบทของข้อความธุรกิจปรากฏข้อจำกัดดังกล่าวในรูปของการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม การจัดระดับความสุภาพไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ หรือการเรียบเรียงข้อมูลที่ขาดตรรกะข้อความ งานวิจัยด้านการแปลและการเขียนอีเมลธุรกิจรายงานตรงกันว่า LLMs มีแนวโน้มสร้างข้อความที่“ดูดี” ในระดับผิวเผิน แต่ยังไม่สามารถประเมินบริบททางสังคม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หรือความคาดหวังของผู้รับสารได้อย่างแม่นยำ โดยเฉพาะในสถานการณ์อ่อนไหว เช่น การตอบข้อร้องเรียน การปฏิเสธ หรือการเจรจาทางธุรกิจ (Pan, 2023) ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้บทบาทของมนุษย์ในฐานะผู้ตรวจแก้ยังคงมีความจำเป็น เพื่อทำหน้าที่ประเมินและปรับความหมาย วัจนปฏิบัติ และความสอดคล้องของข้อความให้เหมาะสมกับการใช้งานจริง

3. แนวคิดความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) ความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจหลักการทำงานของ AI การใช้เครื่องมือ AI อย่างเหมาะสม การประเมินผลลัพธ์อย่างมีวิจารณญาณ และการตระหนักถึงข้อจำกัดและประเด็นด้านจริยธรรม (Laupichler et al., 2022; Long & Magerko, 2020) ในบริบทการเรียนรู้ภาษา AI literacy ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ทักษะเชิงเทคนิค แต่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถในการตั้งคำถาม ตรวจสอบ และไม่ยอมรับผลลัพธ์จาก AI โดยปราศจากการพิจารณาแบบมีวิจารณญาณ งานวิจัยล่าสุดในบริบทการเขียนและการแปลภาษาที่สองชี้ว่า ผู้เรียนที่มีระดับ AI literacy สูงมีแนวโน้มใช้ AI ในลักษณะ “ผู้ช่วยร่วมคิด” (collaborative tool) มากกว่าการใช้แทนมนุษย์โดยสิ้นเชิง และสามารถตรวจจับข้อผิดพลาดเชิงความหมาย วัจนปฏิบัติ และโครงสร้างข้อความได้ดีกว่า (Huang et al., 2025; Zhang & Doherty, 2025) ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนว่า AI literacy ทำหน้าที่คล้ายทักษะอภิปัญญาและการคิดเชิงวิจารณญาณ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพงานที่เกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์กับ AI

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมข้างต้น สามารถเห็นได้ว่าความสามารถการตรวจแก้หลังการแปลและความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์อาจจะเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดในบริบทการใช้ Generative AI เพื่อการแปลและการสื่อสารเชิงธุรกิจ ขณะที่ Generative AI มีข้อจำกัดในระดับความหมาย วัจนปฏิบัติ และความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ดังนั้น ความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) จะทำหน้าที่เป็นฐานความสามารถที่ช่วยให้ผู้เรียนและผู้ใช้งานทั่วไป สามารถประเมินข้อจำกัดเหล่านั้นได้อย่างมีวิจารณญาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงสหสัมพันธ์ (correlational quantitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการตรวจแก้หลังการแปลและความสัมพันธ์ระหว่างระดับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) กับคุณภาพงานตรวจแก้ (post-editing quality) ของนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ โดยใช้ ChatGPT เป็นเครื่องมือผลิตร่างแปลของอีเมลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เนื่องจากผลสำรวจในชั้นเรียนพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับ ChatGPT มากกว่าเครื่องมือแปลภาษาชนิดอื่น จึงถือเป็นเครื่องมือที่สะท้อนสภาพการใช้จริงของผู้เรียนมากที่สุด

กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจชั้นปีที่ 3 จำนวน 60 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการแปลภาษาอังกฤษธุรกิจ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ นักศึกษาผ่านการเรียนรายวิชาการเขียนจดหมายโต้ตอบทางธุรกิจแล้ว และไม่เคยผ่านการอบรมการแปลด้วยปัญญาประดิษฐ์มาก่อน เพื่อควบคุมประสบการณ์เดิมที่อาจมีผลต่อความสามารถด้าน post-editing

งานวิจัยนี้มีตัวแปรหลักที่ศึกษาความสัมพันธ์กัน 2 ตัวแปร และตัวแปรควบคุม 1 ตัวแปร โดยอิงตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ ความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) การวัด AI literacy ประเมิน 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับ AI ความสามารถในการใช้งานเครื่องมือ AI การประเมินผลลัพธ์อย่างมีวิจารณญาณ และความตระหนักด้านจริยธรรมของการใช้ AI

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ คะแนนคุณภาพงาน post-editing หรือที่เรียกว่าความสามารถในการตรวจแก้หลังการแปล (post-editing competence) การประเมินคุณภาพการตรวจแก้ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความหมายและข้อเท็จจริง 2) ด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ 3) วัจนปฏิบัติระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม 4) ความสอดคล้องและตรรกะของเนื้อหา

3. ตัวแปรควบคุม (Control Variable) คือ ระดับความสามารถภาษาอังกฤษพื้นฐาน (CEFR B1–B2) ตัวแปรนี้ถูกควบคุมโดยการใช้แบบทดสอบก่อนเรียน (pretest) เพื่อวัดทักษะความสามารถภาษาอังกฤษพื้นฐานของผู้เรียน โดยปรับระดับความยากให้อยู่ในระดับ B1–B2 ตามกรอบ CEFR เพื่อควบคุมประสบการณ์เดิมที่อาจมีผลต่อความสามารถด้าน post-editing และแยกแยะผลที่เกิดจาก AI literacy หรือทักษะ post-editing ออกจากพื้นฐานทางภาษาเดิมของผู้เรียน

งานวิจัยนี้ได้ใช้เครื่องมือวิจัยหลัก 4 ชนิด เพื่อวัดตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม โดยมีรายละเอียดการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. แบบทดสอบก่อนเรียนถูกสร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถภาษาอังกฤษพื้นฐาน (English proficiency) ของผู้เรียนก่อนการทำงานตรวจแก้หลังการแปล ประกอบด้วย ข้อคำถามประเภทอ่านจับใจความและประเมินโครงสร้างประโยค (reading comprehension and sentence structure) จำนวน 20 ข้อ ปรับระดับความยากให้สอดคล้องกับระดับความสามารถภาษาอังกฤษระดับ B1–B2 ตามกรอบ CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) (Council of Europe, 2020) เพื่อใช้เป็นตัวแปรควบคุมด้านระดับความสามารถภาษาอังกฤษของผู้เรียน และได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) มีค่า 0.89 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2. ร่างแปลอีเมลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษที่สร้างด้วย ChatGPT (GPT-4 series, OpenAI) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลตั้งต้น (input) สำหรับการทำงานตรวจแก้หลังการแปลของนักศึกษา การเลือกใช้ ChatGPT สะท้อนจากผลการสำรวจในชั้นเรียนที่พบว่านักศึกษามีความคุ้นเคยกับ ChatGPT มากกว่าเครื่องมือ AI อื่น ทำให้สภาพการทดลองใกล้เคียงกับการใช้งานจริง ผู้วิจัยคัดเลือกอีเมลภาษาไทย แล้วป้อนข้อความเข้า ChatGPT เพื่อสร้างร่างแปลภาษาอังกฤษโดยไม่ปรับแต่งเพิ่มเติม ผลลัพธ์ที่ได้ถูกนำไปใช้ทั้งในการทำ post-editing และการวิเคราะห์ประเภทข้อผิดพลาดของ AI ในขั้นตอนถัดไป

3. แบบประเมินคุณภาพการตรวจแก้พัฒนาขึ้นโดยอ้างอิงประเมินคุณภาพงาน post-editing และการจำแนกข้อผิดพลาดในงานวิจัยด้าน MTPE (Koponen, 2010; Salmi & Koponen, 2017) และออกแบบเกณฑ์การประเมินการเขียนอีเมลและจดหมายธุรกิจภาษาอังกฤษในบริบทภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง (Keller et al., 2023; Nguyen & Ho, 2024) 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความหมายและข้อเท็จจริง 2) คำศัพท์และไวยากรณ์ 3) ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม และ 4) ความสอดคล้องและตรรกะของเนื้อหา แต่ละด้านมีน้ำหนักคะแนน 1-5 คะแนน เต็ม 20 คะแนน โดยระดับคะแนนแปลงเป็นค่าร้อยละและตีความหมาย ดังนี้ 80–100% = ดีมาก 70-79% = ดี 60–69% = ปานกลาง และต่ำกว่า 60% = ต่ำ โดยได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทดสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (interrater reliability) โดยผู้ประเมิน 2 ท่านให้คะแนนแบบ blind rating ผลค่าดัชนีความสอดคล้องภายใน (ICC) อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

4. แบบสอบถามความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ได้ออกแบบเพื่อประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้าใจเกี่ยวกับ AI 2) ความสามารถในการใช้งานเครื่องมือ AI 3) การประเมินผลลัพธ์อย่างมีวิจารณญาณ และ 4) ความตระหนักด้านจริยธรรมของการใช้ AI ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 12 ข้อ ใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับแบบลิเคิร์ต (Likert scale) ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ค่า IOC มีค่า 0.80 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. นักศึกษาทุกคนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (pretest) วัดความสามารถภาษาอังกฤษพื้นฐาน โดยเน้นทักษะการอ่านจับใจความและการทำความเข้าใจโครงสร้างประโยค เพื่อใช้เป็นตัวแปรควบคุมระดับความสามารถภาษาอังกฤษเดิมของผู้เรียน

2. ผู้วิจัยจัดอบรมประมาณ 30 นาทีเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์และหลักการตรวจแก้หลังการแปล เนื้อหาประกอบด้วย 1) การใช้ ChatGPT ในฐานะเครื่องมือช่วยสร้างร่างแปลอีเมลธุรกิจจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ 2) ข้อจำกัดของ ChatGPT ด้านระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และบริบททางวัฒนธรรม และ 3) หลักเกณฑ์การตรวจแก้ตามเกณฑ์ประเมิน 4 ด้าน

3. ผู้วิจัยแจกสำเนาร่างแปลอีเมลธุรกิจภาษาไทยเป็นอังกฤษที่สร้างด้วย ChatGPT ให้แก่นักศึกษาแต่ละคน โดยอีเมลทั้งสามฉบับมีลักษณะและวัตถุประสงค์ต่างกัน (สอบถาม ชี้แจง และตอบข้อร้องเรียน) นักศึกษาได้รับคำชี้แจงให้ตรวจแก้ โดยยึดเนื้อหาภาษาไทยต้นฉบับเป็นหลักและปรับปรุงร่างแปลภาษาอังกฤษให้มีความถูกต้องและเหมาะสมกับบริบททางธุรกิจมากที่สุด

4. ผลงานการตรวจแก้ของนักศึกษาทุกฉบับถูกประเมินโดยผู้ประเมิน 2 คน ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ โดยใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพการตรวจแก้ 4 ด้าน

5. หลังจากส่งงานตรวจแก้แล้ว ผู้วิจัยส่งลิงก์แบบสอบถามออนไลน์เกี่ยวกับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ให้แก่นักศึกษาทุกคน แบบสอบถามวัดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการใช้ AI ในด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าใจหลักการทำงานของ AI การใช้ AI ในการเรียนอย่างมีวัตถุประสงค์ การประเมินผลลัพธ์อย่างมีวิจารณญาณ และการตระหนักถึงข้อจำกัดและจริยธรรมในการใช้ AI

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน post-editing ในแต่ละมิติ คะแนน AI literacy และคะแนน pretest ภาษาอังกฤษ 2) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation) ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับ AI literacy กับคุณภาพงาน post-editing 3) การวิเคราะห์ข้อผิดพลาด (error analysis) จำแนกข้อผิดพลาดที่ปรากฏในร่างแปลของ ChatGPT และข้อผิดพลาดที่นักศึกษาตรวจพบหรือตรวจไม่พบออกเป็นหมวดหมู่

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสามารถในการตรวจแก้หลังการแปลของนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างระดับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์กับคุณภาพงานตรวจแก้ (post-editing quality) โดยใช้ ChatGPT เป็นเครื่องมือผลิตร่างแปลอีเมลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยรายงานตามลำดับวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับความสามารถในการตรวจแก้หลังการแปล

ประเภทข้อผิดพลาด (error analysis)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ความหมายและข้อเท็จจริง	72.10	9.02	ดี
2. ด้านคำศัพท์และไวยากรณ์	78.55	7.88	ดี
3. วัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม	68.40	10.11	ปานกลาง
4. ความสอดคล้องและตรรกะของเนื้อหา	74.92	8.10	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถในการตรวจแก้หลังการแปล โดยรวมอยู่ในระดับดีถึงปานกลาง โดยมิติที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ (78.55%, SD = 7.88) รองลงมาคือด้านความสอดคล้องและความลื่นไหลของข้อความ (74.92%, SD = 8.10) และด้านความถูกต้องของความหมายและข้อเท็จจริง (72.10%, SD = 9.02) ขณะที่ด้านความเหมาะสมเชิงวัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (68.40%, SD = 10.11) ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนยังมีข้อจำกัดในมิติที่เกี่ยวข้องกับโทนภาษาและบริบทเชิงธุรกิจมากกว่ามิติด้านโครงสร้างภาษา

ตารางที่ 2 สัดส่วนข้อผิดพลาดตามประเภทที่นักศึกษาตรวจพบและตรวจไม่พบในการตรวจแก้ร่างแปลจาก ChatGPT

ประเภทข้อผิดพลาดในการแปลจาก ChatGPT	สัดส่วนข้อผิดพลาดที่มีอยู่ในร่างแปลทั้งหมด (%)	สัดส่วนที่นักศึกษาตรวจพบและแก้ไข (%)	สัดส่วนที่ยังคงหลุดรอดไม่ถูกแก้ไข (%)
1. ความหมายและข้อเท็จจริง	25	15	10
2. ด้านคำศัพท์และไวยากรณ์	30	24	6
3. วัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความละเอียดอ่อนวัฒนธรรม	30	11	19
4. ความสอดคล้องและตรรกะเนื้อหา	15	6	9
รวม	**100**	**56**	**44**

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาข้อผิดพลาดทั้งหมดที่ปรากฏในร่างแปลอีเมลจาก ChatGPT พบว่า ข้อผิดพลาดด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ มีสัดส่วนสูงที่สุด (30% ของข้อผิดพลาดทั้งหมด) โดยนักศึกษาสามารถตรวจพบและแก้ไขได้ 24% และยังคงเหลือข้อผิดพลาดที่ไม่ถูกแก้ไข 6% แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสามารถค่อนข้างดีในการระบุและแก้ไขข้อผิดพลาดเชิงโครงสร้างภาษา สำหรับข้อผิดพลาดด้านความหมายและข้อเท็จจริง พบในสัดส่วน 25% ของข้อผิดพลาดทั้งหมด โดยนักศึกษาตรวจพบและแก้ไขได้ 15% และยังเหลืออยู่ 10% ขณะที่ข้อผิดพลาดด้านวัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมมีสัดส่วนเท่ากับข้อผิดพลาดด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ (30%) แต่ผู้เรียนตรวจพบได้เพียง 11% และปล่อยให้หลุดรอดอยู่ถึง 19% ส่วนข้อผิดพลาดด้านความสอดคล้องและตรรกะของเนื้อหามีสัดส่วน 15% โดยตรวจพบและแก้ไขได้ 6% และยังเหลือ 9% เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนข้อผิดพลาดที่ตรวจพบกับข้อผิดพลาดที่ยังคงอยู่จะเห็นว่า นักศึกษามีแนวโน้มตรวจพบข้อผิดพลาดเชิงรูปภาษาที่สังเกตได้ชัดเจน มากกว่าข้อผิดพลาดเชิงความหมาย บริบท และโทนภาษาเชิงธุรกิจ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับ AI literacy กับการตรวจจับข้อผิดพลาดงาน post-editing (N=60)

ตัวแปร	r
ความหมายและข้อเท็จจริง	.38**
ด้านคำศัพท์และไวยากรณ์	.22**
วัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และวัฒนธรรม	.49**
ความสอดคล้องและตรรกะของเนื้อหา	.41**
คุณภาพงานตรวจแก้หลังการแปล (คะแนนรวม)	**.46****

** $p < .01$

จากตารางที่ 3 แสดงค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างระดับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) ของนักศึกษากับความสามารถในการตรวจจับข้อผิดพลาดแต่ละประเภทจากร่างแปลของ ChatGPT พบว่า AI literacy มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำถึงปานกลางกับการตรวจจับข้อผิดพลาดด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ ($r = .22$) ความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการตรวจจับข้อผิดพลาดด้านความหมายและข้อเท็จจริง ($r = .38$) รองลงมา คือ ข้อผิดพลาดด้านความสอดคล้องและตรรกะของเนื้อหา ($r = .41$) และความสัมพันธ์กับการตรวจจับข้อผิดพลาดด้านวัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมอยู่ในปานกลาง ($r = .49$) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระดับ AI literacy กับคะแนนความสามารถการตรวจแก้งานแปล

โดยรวม พบค่า สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .46$, $p < .01$) สะท้อนว่า นักศึกษาที่มีระดับ AI literacy สูงกว่ามีแนวโน้มที่จะตรวจจับและแก้ไขข้อผิดพลาดระดับสูงด้านความหมาย วัจนปฏิบัติ และความสอดคล้องของเนื้อหาได้มีประสิทธิภาพมากกว่า

อภิปรายผล

1. การประเมินคุณภาพงานตรวจแก้หลังการแปลของนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ พบว่า นักศึกษามีคุณภาพงาน post-editing โดยรวมอยู่ระดับดีถึงปานกลาง ด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือความถูกต้องด้านความหมายและข้อเท็จจริง และความสอดคล้องและตรรกะของเนื้อหา ส่วนความเหมาะสมเชิงวัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมอยู่ระดับปานกลาง ผลลัพธ์นี้สะท้อนว่าผู้เรียนสามารถใช้ร่างแปลของ ChatGPT เป็นฐานช่วยจัดรูปประโยคและปรับไวยากรณ์ได้ดี แต่ยังขาดความสามารถในการปรับแต่งความหมายเชิงลึกโทนธุรกิจ และการเชื่อมโยงเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมทางธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ประเมินคุณภาพการแปลของระบบ MT และโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (LLMs) ซึ่งรายงานว่า แม้ LLMs จะสร้างข้อความที่ลื่นไหลและถูกต้องเชิงไวยากรณ์ แต่ยังมีข้อผิดพลาดด้านความหมาย การตัดตอนข้อมูล และการบิดเบือนเจตนาของต้นฉบับ โดยเฉพาะเมื่อจัดการกับข้อความยาวหรือข้อความเฉพาะทาง เช่น ข้อความทางธุรกิจและงานเขียนเชิงวิชาการ งานของ Karpinska & Iyyer (2023) พบว่า GPT-3.5 สามารถลดข้อผิดพลาดทางโครงสร้างได้จริง แต่ยังคงสร้างข้อผิดพลาดประเด็นหลักสำคัญ (critical error) ที่ส่งผลต่อความเข้าใจในบริบทและความสัมพันธ์เชิงธุรกรรม เช่น การละประเด็นสำคัญหรือเปลี่ยนโทนความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยฉบับนี้ที่พบว่า นักศึกษามักยอมรับรูปภาษาที่ดูเรียบร้อยและสุภาพ จาก ChatGPT แต่ยังปล่อยให้ข้อผิดพลาดในระดับกลยุทธ์การสื่อสารทางธุรกิจและด้านความเหมาะสมเชิงวัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมคงอยู่หลังการตรวจแก้ โดยสรุป การใช้ ChatGPT ช่วยสร้างร่างแปลสามารถยกระดับความถูกต้องเชิงรูปภาษาของอีเมลธุรกิจได้พอสมควร แต่การขัดเกลาโทนภาษาให้กลายเป็นข้อความที่เหมาะสมในบริบททางธุรกิจยังต้องอาศัยทักษะการคิดเชิงวิจารณญาณด้านความหมายและวัจนปฏิบัติทางธุรกิจของผู้เรียน

2. การวิเคราะห์ประเภทข้อผิดพลาดที่นักศึกษาสามารถตรวจจับและแก้ไขได้จากร่างแปลของ ChatGPT พบว่า นักศึกษาสามารถตรวจจับและแก้ไขข้อผิดพลาดด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ได้ในสัดส่วนสูงสุด คิดเป็น 24% ของข้อผิดพลาดทั้งหมดที่ปรากฏ ขณะที่ข้อผิดพลาดในกลุ่มนี้ไม่ถูกตรวจจับและแก้ไขมีสัดส่วนเพียงประมาณ 6% ในทางกลับกันข้อผิดพลาดด้านวัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพ และความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมมีสัดส่วนเท่ากัน แต่ผู้เรียนตรวจพบข้อผิดพลาดได้เพียง 11% ส่วนข้อผิดพลาดด้านความหมายข้อเท็จจริง และด้านความสอดคล้องและตรรกะของ

เนื้อหาถูกตรวจพบในระดับไม่ถึงครึ่งของที่มีอยู่จริง แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมองเห็นและกล้าแก้ไขข้อผิดพลาดเชิงรูปภาษาที่ตรวจจับได้ง่าย เช่น tense, agreement, word choice มากกว่าข้อผิดพลาดที่ต้องอาศัยการตีความระดับข้อความและบริบทธุรกิจ เช่น การเลือกกลยุทธ์การตอบข้อร้องเรียน การจัดลำดับประเด็น หรือระดับความสุภาพในสถานการณ์ สอดคล้องกับงานของ Yoon & Chon (2022) และ Shin & Chon (2023) ในบริบทผู้เรียนเกาหลีรายงานแนวโน้มคล้ายกัน คือ ผู้เรียน L2 สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดไวยากรณ์ได้ดี แต่มีปัญหามากที่สุดในการตรวจจับการตีความผิดและข้อผิดพลาดด้านความหมายโดยรวม รวมทั้งมักใช้กลยุทธ์แก้ไขเชิงไวยากรณ์ แทนที่จะทบทวนความหมายและหน้าที่ของข้อความ อีกทั้งลักษณะการสร้างข้อความแปลที่ใช้รูปภาษาดูดีและสุภาพของ ChatGPT จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ผู้เรียนจะยอมรับข้อความนั้นโดยไม่ตั้งคำถามต่อระดับภาษาเชิงธุรกิจ และความสอดคล้องของเนื้อหา จึงมีแนวโน้มที่ข้อผิดพลาดเชิงวัจนปฏิบัติและความสัมพันธ์เชิงวาทกรรมจะหลุดรอดจากกระบวนการ post-editing ในสัดส่วนที่สูงกว่าประเภทข้อผิดพลาดอื่น เมื่อพิจารณาร่วมกับวรรณกรรมด้านวัจนปฏิบัติของผู้เรียนไทย พบว่าปัญหานี้ไม่ได้เกิดจากการใช้ ChatGPT เพียงอย่างเดียว แต่เป็นจุดอ่อนเชิงระบบของผู้เรียนไทยด้วย การวิจัยศึกษาเกี่ยวกับการตอบข้อร้องเรียนทางอีเมลธุรกิจของผู้เรียนไทยพบว่าผู้เรียนมีแนวโน้มใช้กลยุทธ์ขอบคุณ ขอโทษ และให้คำมั่นสัญญาแต่รูปแบบการจัดลำดับกลยุทธ์สื่อสารทางตรงและทางอ้อม และระดับความสุภาพยังต่างจากมาตรฐานเจ้าของภาษาอย่างมีนัยสำคัญ (Thongtong, 2022) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wannaruk (2008) พบว่าผู้เรียนไทยมีแนวโน้มถ่ายโอนบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมจากภาษาแม่เข้าสู่การใช้ภาษาอังกฤษ ทำให้การเลือกโทนและกลยุทธ์การสื่อสารไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับสารเจ้าของภาษา

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI literacy) กับความสามารถในการตรวจจับข้อผิดพลาดของนักศึกษาจากร่างแปลที่สร้างด้วย ChatGPT พบว่า AI literacy มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำถึงปานกลางกับการตรวจจับข้อผิดพลาดด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ ($r \approx .22$) ขณะที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการตรวจจับข้อผิดพลาดด้านความหมายและข้อเท็จจริง ($r \approx .38$) ด้านวัจนปฏิบัติ ระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพและความอ่อนไหวเชิงวัฒนธรรม ($r \approx .49$) และด้านความสอดคล้องและตรรกะของเนื้อหา ($r \approx .41$) ผลลัพธ์ดังกล่าวบ่งชี้ว่า AI literacy มีบทบาทสำคัญต่อการตรวจจับข้อผิดพลาดในระดับความหมาย วัจนปฏิบัติระดับภาษาเชิงธุรกิจ ความสุภาพและความอ่อนไหวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดที่ต้องอาศัยการการตีความจากบริบทในระดับข้อความ มากกว่าการตรวจจับข้อผิดพลาดเชิงรูปภาษาเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ แม้ผลการประเมินคุณภาพงานตรวจแก้หลังการแปลด้วยเกณฑ์การให้คะแนนแบบวิเคราะห์จะชี้ให้เห็นว่ามิติด้านความสอดคล้องและการจัดองค์ประกอบของข้อความอยู่ในระดับดี แต่ความสัมพันธ์ในระดับปานกลางระหว่าง AI literacy กับการตรวจจับข้อผิดพลาดด้านความสอดคล้องสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนที่มี AI literacy สูงกว่ายังมีแนวโน้มที่จะระบุและพิจารณาปรับปรุงประเด็น

ด้านตรรกะ การเชื่อมโยงเนื้อหา และการจัดลำดับข้อมูลในวัจนปฏิบัติได้ดีกว่า รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวสนับสนุนมุมมองที่ว่า AI literacy ทำหน้าที่คล้ายทักษะอภิปัญญา (metacognitive skills) และทักษะเชิงวิจารณญาณ (critical skills) มากกว่าการเป็นเพียงความรู้เชิงเทคนิคเกี่ยวกับการใช้งานเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีระดับ AI literacy สูงกว่าจะสามารถตั้งคำถามต่อผลลัพธ์ของ ChatGPT ตรวจสอบความสอดคล้องของความหมายกับต้นฉบับ และพิจารณาความเหมาะสมของโทนภาษาเชิงธุรกิจและกลยุทธ์การสื่อสารได้อย่างรอบคอบยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม ความสามารถในการตรวจจับข้อผิดพลาดเชิงไวยากรณ์ยังคงมีความเชื่อมโยงกับพื้นฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษและประสบการณ์ด้านไวยากรณ์ของผู้เรียนมากกว่า AI literacy โดยตรง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดด้าน AI literacy ที่เน้นว่า AI literacy สำหรับผู้ใช้ทั่วไปจำเป็นต้องเข้าใจหลักการทำงานของ AI การใช้ AI อย่างเหมาะสมในบริบทต่าง ๆ รวมถึงความสามารถในการประเมินและตรวจจับข้อจำกัดของ AI พร้อมการตระหนักถึงประเด็นด้านจริยธรรม ทั้งนี้ งานวิจัยของ Carolus et al. (2023) ซึ่งพัฒนา Meta AI Literacy Scale (MAILS) และงานของ Huang et al. (2025) ที่พัฒนา AI Literacy in L2 Writing Scale ต่างสนับสนุนข้อค้นพบในทิศทางเดียวกันว่า AI literacy มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการประเมินผลลัพธ์จาก AI อย่างมีวิจารณญาณและการจัดการกระบวนการเขียนและแก้ไขงานในระดับสูง

สรุปได้ว่า ผู้เรียนที่มีระดับ AI literacy สูงกว่าอาจมีแนวโน้มใช้ร่างแปลจาก ChatGPT เป็นจุดตั้งต้นสำหรับการประเมินและปรับปรุงในระดับสูงมากขึ้น กล่าวคือ รูปแบบค่าสหสัมพันธ์ชี้ว่า AI literacy มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตรวจจับข้อผิดพลาดด้านความหมาย วัจนปฏิบัติ และความสอดคล้องของเนื้อหาในระดับต่ำถึงปานกลาง ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดที่ต้องอาศัยการตีความระดับข้อความและบริบทธุรกิจ ขณะที่ความสัมพันธ์กับข้อผิดพลาดด้านคำศัพท์และไวยากรณ์อยู่ในระดับต่ำกว่าผลลัพธ์นี้สนับสนุนมุมมองว่า AI literacy เกี่ยวข้องกับทักษะการประเมินผลลัพธ์จาก AI อย่างมีวิจารณญาณมากกว่าการแก้ไขเชิงรูปภาษาเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การสร้างแบบฝึกหัดสถานการณ์อีเมลจริง เช่น ตอบร้องเรียน แจ้งเลื่อนส่งของ ขอใบเสนอราคา ฯลฯ เพื่อเน้นทักษะวัจนปฏิบัติ ที่ AI มักพลาด

1.2 การพัฒนาความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ของผู้เรียน เช่น การตั้ง prompt อย่างรับผิดชอบ การตรวจสอบข้อเท็จจริง การรู้ข้อจำกัดของภาษา และจริยธรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์

1.3 การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงรูปแบบที่ชี้ตำแหน่งข้อผิดพลาดระดับความหมายหรือวัจนปฏิบัติและให้ผู้เรียนสะท้อนคิด (reflection) หลังแก้ไข

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายกลุ่มตัวอย่างต่างสาขาและระดับภาษา รวมทั้งเปรียบเทียบกลุ่มที่ได้รับการสอน AI literacy และการทำ post-editing กับกลุ่มที่ใช้ ChatGPT โดยไม่ได้รับการสอนเฉพาะด้าน

2.2 เพิ่มวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือ think-aloud ขณะแก้ไขร่างแปล จะช่วยให้เข้าใจกระบวนการตัดสินใจของผู้เรียนเมื่อทำงานร่วมกับ ChatGPT ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุติมา เมทนีธร. (2567). ปัญญาประดิษฐ์แบบรู้สร้างในการศึกษา: ChatGPT และ Gemini ในบทบาทของเครื่องมือทางการศึกษา (Generative AI in education: ChatGPT and Gemini as an educational tool). *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม*, *23*(1), 84-99.

Carl, M., Gutermuth, S., & Hansen-Schirra, S. (2015). *Post-editing machine translation: A usability test for professional translation settings*. In A. Ferreira & J. W. Schwieter (Eds.), Psycholinguistic and cognitive inquiries into translation and interpreting (pp. 145–174). John Benjamins Publishing Company. https://doi.org/10.1075/btl.115.07car

Carolus, A., Koch, M. J., Straka, S., Latoschik, M. E., & Wienrich, C. (2023). MAILS Meta AI literacy scale: Development and testing of an AI literacy scale based on well-founded competency models and psychological change- and usage-factors. *Computers in Human Behavior: Artificial Humans*, 1(2), 100014. https://doi.org/10.1016/j.chbah.2023.100014

Chen, X. (2023). Machine translation and post-editing in foreign language teaching and learning: A systematic review. *Journal of Electronics and Information Science*, 8(4), 21-24. https://doi.org/10.23977/jeis.2023.080404

Council of Europe. (2020). Common European framework of reference for languages: *Learning, teaching, assessment: Companion volume.* https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages

Darics, E. (2015). *Introduction: Business communication in the digital age Fresh perspectives.* In E. Darics (Ed.), Digital business discourse (pp. 1–16). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137405579_1

Huang, Z., Nazar, N., Abbas, G., & Jiang, Z. (2025). *Assessing AI literacy in second language writing: A scale development and validation study*. Education and Information Technologies. Advance online publication. https://doi.org/10.1007/s10639-025-13767-3

Karpinska, M., & Iyyer, M. (2023). *Large language models effectively leverage document-level context for literary translation, but critical errors persist*. In P. Koehn, B. Haddow, T. Kocmi, & C. Monz (Eds.), Proceedings of the Eighth Conference on Machine Translation (WMT) (pp. 419–451). Association for Computational Linguistics. https://doi.org/10.18653/v1/2023.wmt-1.41

Keller, S., Trüb, R., Raubach, E., Meyer, J., Jansen, T., & Fleckenstein, J. (2023). Designing and validating an assessment rubric for writing emails in English as a foreign language. *Research in Subject-Matter Teaching and Learning*, 6(1), 16-48. https://doi.org/10.2478/ristal-2023-0002

Koponen, M. (2010). Assessing machine translation quality with error analysis. *MikaEL: Electronic Proceedings of the KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies*, 4, 27-41. https://doi.org/10.61200/mikael.129675

Laupichler, M. C., Aster, A., Schirch, J., & Raupach, T. (2022). Artificial intelligence literacy in higher and adult education: A scoping literature review. *Computers and Education: Artificial Intelligence,* 3, 100101. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100101

Long, D., & Magerko, B. (2020). “What is AI literacy? Competencies and design considerations.” *In Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1–16). Association for Computing Machinery. https://doi.org/10.1145/3313831.3376727

Macken, L. (2024). Machine translation meets large language models: Evaluating ChatGPT’s ability to automatically post-edit literary texts. In B. Vanroy, M.-A. Lefer, L. Macken, & P. Ruffo (Eds.), *Proceedings of the 1st Workshop on Creative-text Translation and Technology* (pp. 65–81). European Association for Machine Translation. https://aclanthology.org/2024.ctt-1.7/

Nguyen, T. C. H., & Ho, L. M. N. (2024). Steps to create a scaffold in EFL writing course: An example in planning stage. *In Proceedings of the 6th VietTESOL International Convention*. https://proceedings.viettesol.org.vn/index.php/vic/article/view/190

Pan, Y. (2023). AI-assisted strategies for business text translation: Innovations and challenges. *New Explorations in Education and Teaching,* 2(8), Article 5535. https://doi.org/10.70711/neet.v2i8.5535

Raunak, V., Sharaf, A., Wang, Y., Awadalla, H., & Menezes, A. (2023). *Leveraging GPT-4 for automatic translation post-editing.* In H. Bouamor, J. Pino, & K. Bali (Eds.), Findings of the Association for Computational Linguistics: EMNLP 2023 (pp. 12009-12024). Association for Computational Linguistics. https://doi.org/10.18653/v1/2023.findings-emnlp.804

Salmi, L., & Koponen, M. (2017). Post-editing quality: Analysing the correctness and necessity of post-editor corrections*. Linguistica Antverpiensia, New Series: Themes in Translation Studies*, 16, 137-148.

Shin, D., & Chon, Y. V. (2023). Second language learners’ post-editing experiences with neural machine translation output: Cognition and tackling translation errors. *Language Learning & Technology*, 27(1), 1-25.

Thongtong, T. (2022). Complaint responses in business emails: Transfer of Thai EFL learner. *Education Quarterly Reviews*, 5(3), 309-324. https://doi.org/10.31014/aior.1993.05.03.547

Wannaruk, A. (2008). Pragmatic transfer in Thai learners of English. *International Journal of Applied Linguistics*, 39(3), 318-337. https://doi.org/10.1177/0033688208096844

Yoon, C. W., & Chon, Y. V. (2022). Machine translation errors and post-editing strategies: Email genre by text type and English proficiency. *English Teaching*, 77(3), 153-179.

Zhang, Y., & Doherty, S. (2025). Investigating novice translators’ post-editing experiences with neural machine translation. *The Interpreter and Translator Trainer.* https://doi.org/10.1080/1750399X.2025.2541478

การหาสัดส่วนคะแนนข้อสอบเลือกตอบ แบบบูรณาการความรู้ โดยค่าแชปลีย์
PROPORTION SCORES FOR INTEGRATED KNOWLEDGE-BASED MULTIPLE-CHOICE QUESTIONS BY SHAPLEY'S VALUE

อัศวิน วงศ์วิวัฒน์[1*] และถิรนันท์ วงศ์วิวัฒน์ [2]
Asawin Wongwiwat[1*] and Turanun Wongwiwat[2]

[1]คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
[2]คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
[1]Faculty of Science king Mongkut’s institute of technology Ladkrabang
[2]School of Liberal Arts Sripatum university

*Corresponding author, E-mail: asawin.wo@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ใช้ค่าแชปลีย์ (Shapley values) จากทฤษฎีเกมแบบร่วมมือ (Cooperative Game Theory) สำหรับการกำหนดสัดส่วนคะแนนในการวัดผลเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียน การใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ โดยใช้ข้อมูลจากแบบทดสอบมาตรฐานวิชาภาษาอังกฤษระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ซึ่งแบ่งโครงสร้างคะแนนเดิมออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ไวยากรณ์ (Structure) 25 คะแนน, คำศัพท์ (Vocabulary) 25 คะแนน และการอ่าน (Reading) 50 คะแนน ผลการวิเคราะห์พบว่าข้อสอบในส่วนการอ่านมีการบูรณาการความรู้ด้านไวยากรณ์และคำศัพท์ร่วมด้วย เมื่อคำนวณด้วยค่าแชปลีย์ พบว่าสัดส่วนคะแนนที่เหมาะสมควรมีการปรับเปลี่ยนดังนี้: ส่วนไวยากรณ์ปรับเป็น 28.83 คะแนน ส่วนคำศัพท์ปรับเป็น 30.33 คะแนน และส่วนการอ่านปรับลดลงเป็น 40.83 คะแนน ผลลัพธ์ที่ได้ช่วยให้ผู้ออกข้อสอบสามารถออกแบบตารางวิเคราะห์ข้อสอบ (Test Blueprint) และปรับปรุงแผนการสอนให้สอดคล้องกับน้ำหนักความสำคัญของเนื้อหาการสอน

คำสำคัญ: ข้อสอบแบบเลือกตอบ การกระจายคะแนน ค่าแชปลีย์ ทฤษฎีเกม การวัดผลและประเมินผล

Abstract

This article uses Shapley values from Cooperative Game Theory to determine scoring proportions for assessments that align with the content and learning objectives of multiple-choice tests. Data from a standardized English-language test at the university level were used, with the original scoring structure divided into three sections: Structure (25 points), Vocabulary (25 points), and Reading (50 points). Analysis revealed that the reading section integrated knowledge of both grammar and vocabulary. Using Shapley values, the optimal scoring proportions were adjusted as follows: Grammar to 28.83 points, Vocabulary to 30.33 points, and Reading to 40.83 points. The results help test designers develop a test blueprint and improve lesson plans to better reflect the weighting of the teaching content.

Keywords: Multiple-choice test, Score distribution, Shapley values, Game theory, Assessment and evaluation

บทนำ

ข้อสอบมาตรฐานที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ที่ใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ (Multiple-choice questions) เพื่อการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้ทดสอบ ตัวอย่างเช่น วิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยทักษะด้านโครงสร้างประโยค คำศัพท์ และการอ่าน พบว่า การบูรณาการเนื้อหา คือ ข้อสอบหนึ่งข้ออาจไม่ได้วัดทักษะด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยความรู้พื้นฐานจากทักษะอื่นมาร่วมด้วย เช่น การทำข้อสอบการอ่านให้ถูกต้อง บางครั้งผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้ด้านคำศัพท์และโครงสร้างประโยคเป็นพื้นฐาน ส่งผลให้การกำหนดสัดส่วนคะแนน แบบตายตัวตามหัวข้อหลัก (เช่น 25-25-50) อาจส่งผลให้คะแนนที่ผู้เรียนได้รับ อาจไม่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงในแต่ละทักษะ และทำให้การวางแผนการสอนคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง การกระจายคะแนนให้เป็นไปตามสัดส่วนของเนื้อหา Petrovic (2024) ได้มีการนำวิศวกรรมย้อนกลับ มาปรับปรุงและประเมิน แผนผังแบบทอสอบของข้อสอบแบบเลือกตอบ เพื่อการสุ่มเลือกข้อสอบจากคลังข้อสอบเพื่อให้ตรงกับขอบเขตของเนื้อหา และวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ Dana (2019) ใช้วิธีการประเมินทางเลือก ในชั้นเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes - ESP) สำหรับนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ โดยมีการวัดแบบองค์รวม ในแต่ละทักษะของภาษาอังกฤษ Xiangmei (2025) มีการนำปัญญาประดิษฐ์ ใช้สำหรับการเรียนรู้แบบปรับตัว การแนะนำอัจฉริยะ และการรู้จำ

คำพูด เพื่อปรับให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม Dimitrios (2024) ได้มีการรวบรวม ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการประเมินที่แท้จริง โดยงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิด ค่าแชปลีย์ โดย Shapley (1951) ซึ่งเป็นหลักการจัดสรรผลประโยชน์ในทฤษฎีเกมแบบร่วมมือ ที่เสนอโดย Von Neumann (1928) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาสัดส่วนคะแนนที่เหมาะสม โดยเปรียบเทียบเนื้อหาแต่ละหัวข้อเสมือน ผู้เล่น (Player) ที่ร่วมมือกันทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการทำข้อสอบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดน้ำหนักคะแนนใหม่ที่สอดคล้องกับโครงสร้างของข้อสอบ การกระจายสัดส่วนของคะแนน สำหรับข้อสอบแบบเลือกตอบกรณี ที่มีการบูรณาการเนื้อหาใน 1 ข้อ มากกว่า 1 เรื่อง ยกตัวอย่างเช่น เนื้อหาการเรียนมี 3 ส่วน ได้แก่ Structure 25 คะแนน Vocabulary 25 คะแนน และ Reading 50 คะแนน แต่ในการออกข้อสอบในส่วนของ Reading มีการนำ ความรู้จาก Structure มาร่วมถามในข้อสอบในส่วนของ Reading ส่งผลให้ผู้ทำต้องมีความรู้ในด้าน Structure และ Reading จึงจะสามารถทำข้อสอบข้อนี้ได้ แต่คะแนนในข้อนี้ วัดในด้าน Reading จึงเกิดคำถามถึง สัดส่วนคะแนนที่วัดผลน่าจะมีการกระจายให้กับ Structure หรือไม่ การกระจายควรมีค่าเท่าไหร่ดังแสดงในภาพที่ 1 เนื่องจากการออกข้อสอบเพื่อวัดผลการเรียนรู้มีความจำเป็นต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน โดยสัดส่วนของข้อสอบต้องสัมพันธ์กับหัวข้อที่ทำการสอนแต่ มีบางครั้งที่ข้อสอบมีการบูรณาการ หัวข้อในการวัดผลมากกว่าหนึ่งหัวข้อ เพื่อวัดผลส่งผลให้การคิดสัดส่วนคะแนนในการวัดผลมีการคลาดเคลื่อน ยกตัวอย่าง เช่น ข้อสอบ ภาษาอังกฤษ 1 มีการสอนทั้งหมด 3 หัวข้อ คือ โครงสร้างประโยค (Structure: S) คำศัพท์ (Vocabulary: V) และ (Reading: R) โดยการทดสอบมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก การออกข้อสอบที่ใช้ความรู้ในส่วนของ Structure และ Vocabulary หรือเรียกว่า SV สำหรับข้อสอบข้อนี้มาจากคะแนนเต็ม 25 คะแนน ในส่วนของ Structure จากการออกข้อสอบที่มีเนื้อหาร่วมกันของ Part Structure และ Vocabulary หรือ (SV) จำนวน 5 คะแนน สำหรับข้อสอบที่มีสัดส่วนผสมนี้คะแนนควรมีการกระจายเข้าไปเพิ่มในหัวข้อของคำศัพท์ หรือไม่ ถ้าต้องการกระจายควรคิดสัดส่วนอย่างไร เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ของวิชา

ภาพที่ 1 แสดงถึงการกระจายของคะแนน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการกระจายคะแนนสำหรับข้อสอบที่มีเนื้อหามากกว่า 1 หัวข้อในข้อสอบ 1 ข้อ นั้น สัดส่วนคะแนนที่กระจายไปควรทำอย่างไรให้เหมาะสม ค่าแชปลีย์ สามารถช่วยในการกระจายคะแนนในกรณีนี้ได้ โดยพื้นฐานของ ค่าแชปลีย์ พัฒนามาจากทฤษฎีเกม สำหรับเกมแบบร่วมมือแต่ละเกมจะแจกแจงการแบ่งส่วนแบ่งที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือระหว่างผู้เล่นให้เป็นการเฉพาะ โดยในหลักการดังกล่าว เราจะมองค่าของฟีเจอร์แต่ละตัวเป็น ผู้เล่น ของเกม และผลจากการทำนายของโมเดลเป็นผลลัพธ์ของเกม แชปลีย์ เป็นค่าที่ระบุว่าควรจะแบ่งผลลัพธ์ของเกมให้แก่ผู้เล่นแต่ละคนอย่างไรให้ยุติธรรมโดยอ้างอิงจากสัดส่วนการมีส่วนร่วม ของผู้เล่นแต่ละคน เมื่อนำหลักการดังกล่าวมาใช้กับการวิเคราะห์โมเดล ค่าแชปลีย์ เป็นวิธีหนึ่งในการแบ่งสัดส่วนตามการมีส่วนร่วมของผู้เล่นทุกคน โดยมีสมมุติฐานว่าทุกคนร่วมมือกันอย่าง ยุติธรรม ซึ่งเป็นการแจกจ่ายเดียวที่มีความยุติธรรมตามการมีส่วนร่วมของแต่ละคนตามค่าแชปลีย์ จำนวนที่ผู้เล่น i ได้รับในเกมการรวมกลุ่ม (v, N) คือ

$$\emptyset_i(v) = \sum_{S \subseteq N \setminus \{i\}} \frac{|S|!(n-|S|-1)!}{n!} (v(S \cup \{i\}) - v(S))$$

โดย n คือ จำนวนผู้เล่นทั้งหมดในเกม

$n!$ คือ จำนวนวิธีในการสร้างพันธมิตรของผู้เล่น n คน

$|S|$ คือ จำนวนสมาชิกในเซต S

$|S|!$ คือ จำนวนวิธีที่กลุ่ม S สามารถก่อตัวได้

$(n - |S| - 1)!$ คือ จำนวนกลุ่ม หลังจากผู้เล่น i เข้าร่วมกลุ่ม

$v(S)$ คือ มูลค่า (คะแนน) ของกลุ่มพันธมิตร S

$(v(S \cup \{i\}) - v(S))$ คือ ค่าผลกระทบส่วนเพิ่มของแต่ละการรวมกลุ่ม S ของแต่ละบริษัท

โดยที่ n คือจำนวนผู้เล่นทั้งหมดและผลรวมของ n จะครอบคลุมทุกเซตย่อย S ของ N ที่ไม่รวมผู้เล่น *i* (รวมถึงเซตว่าง) โดย $\binom{n}{k}$ คือตัวประกอบทวินาม (binomial coefficient) หมายถึง ผู้เล่นแต่ละคนสามารถเรียกร้องส่วนแบ่งตามที่พวกเขามีส่วนร่วมอย่างยุติธรรม $v(S \cup \{i\}) - v(S)$ จากนั้นจะใช้ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสำหรับผู้เล่นแต่ละคนในลำดับการรวมกลุ่มพันธมิตรวิธีที่นำเสนอคือ แชปลีย์ใช้ในเกมความร่วมมือ

ตัวอย่างที่แสดงเป็นการจำลองข้อมูลแบบทดสอบมาตรฐานเพื่อแสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของแต่ละหัวข้อ สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างคะแนนและหัวข้อ

หัวข้อ	จำนวนข้อ	คะแนน
Structure (S)	25	25
Vocabulary (V)	25	25
Reading (R)	50	50
Total	**100**	**100**

เนื้อหาข้อสอบอาจมีรูปแบบในการบูรณาการที่มากกว่า 1 แบบขึ้นอยู่กับหัวข้อที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ยกตัวอย่างเช่นถ้ามี 3 หัวข้อ จะสามารถมีรูปแบบในการผสม ดังนี้

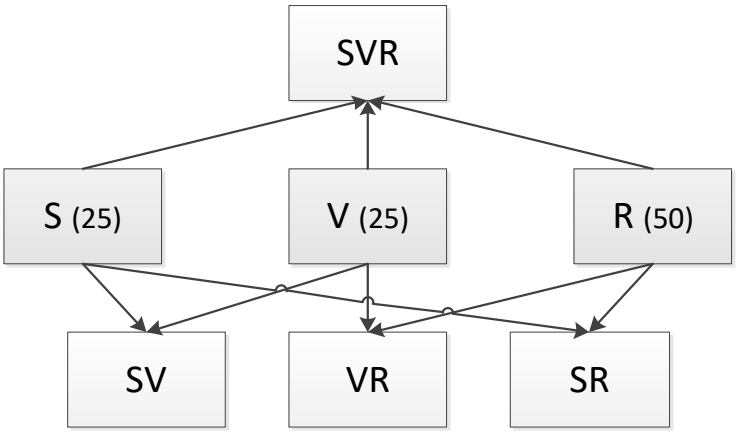
SV แทนข้อสอบที่มีทั้ง Structure และ Vocabulary ในข้อเดียว

SR แทนข้อสอบที่มีทั้ง Structure และ Reading ในข้อเดียว

VR แทนข้อสอบที่มีทั้ง Vocabulary และ Reading ในข้อเดียว

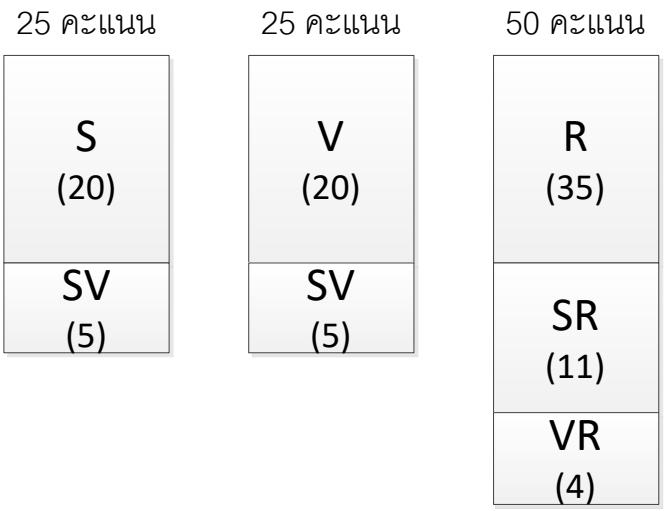
SVR แทนข้อสอบที่มีทั้ง Structure Vocabulary และ Reading ในข้อเดียว

ดังรูปด้านล่าง ให้ S แทน Structure V แทน Vocabulary R แทน Reading สำหรับ

ภาพที่ 2 ลักษณะความเป็นไปได้ในการผสมกันของข้อสอบสามหัวข้อ

จากการจำลองข้อมูลตัวอย่างสำหรับข้อสอบมาตรฐานเมื่อนำมาวิเคราะห์พบว่า ถ้าในแต่ละส่วนของการออกข้อสอบมีส่วนผสมของเนื้อหามากว่า 1 เรื่อง สามารถสรุปได้ตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์การกระจายของคะแนน

เพื่อความสะดวกในการคำนวณ กำหนดให้ N = {S, V, R}

Set $\boldsymbol{\sigma}$ = {(S, V, R), (S, R, V), (V, S, R), (V, R, S), (R, S, V), (R, V, S)}

มาจาก 3! = 6 กรณี

ให้ Q ($\boldsymbol{\sigma_j}$, i) เป็นกลุ่มของสมาชิกก่อนหน้าของผู้เล่น i ใน $\boldsymbol{\sigma_j}$ โดยที่ $\boldsymbol{\sigma_j}$ เป็นองค์ประกอบของ $\boldsymbol{\sigma}$ ตัวอย่างเช่น หาก $\boldsymbol{\sigma_j}$=(S, V, R) และ i=V ดังนั้น Q ($\boldsymbol{\sigma_j}$, i)={S}

$$\emptyset_i(N,v) = \frac{1}{|N|!}\sum_{\sigma_j \in \sigma}\left[(v(Q(\sigma_j,i) \cup \{i\}) - v(Q(\sigma_j,i))\right]$$

จากภาพที่ 3 ผลวิเคราะห์การกระจายคะแนนในส่วนของ

V({S}) = 20

V({V}) = 30

V({R}) = 35

V({S,V}) = 20+(5+5) =30

V({S,R}) = 11+35 =46

V({V,R}) = 4+35 =39

V({S,V,R}) = 100

เมื่อนำมาหาค่าแชปลีย์ตามสมการข้างต้น จะได้

ตารางที่ 2 แสดงค่า ค่าผลต่างระหว่าง Weight และ Marginal

ลำดับการรวมกลุ่ม σ_j	Structure (S)	Vocabulary (V)	Reading (R)	รวม
S, V, R	20	10	70	100
S, R, V	20	54	26	100
R, S, V	11	54	35	100
R, V, S	61	4	35	100
V, R, S	61	30	9	100
V, S, R	0	30	70	100
ผลรวม	**173**	**182**	**245**	**-**
$\phi_{i(N,V)}$	28.83	30.33	40.83	100

เนื่องจากมีหัวข้อที่เรียน 3 เรื่อง สามารถหาเรียงสับเปลี่ยน ได้ 3! = 3x2x1 คือ 6 แบบ

$Q(\sigma_6,S)=Q(\{V, S, R\}, S)=\{V\}$

$v(\{V\})=30$

$v(\{V\}\cup\{S\}) = v(\{S,V\}) =30$

$v(\{S,V\})-v(\{V\}) = 0$

จากการหาค่าแชปลีย์ สัดส่วนคะแนน ที่เหมาะสมของ Structure คือ 30 คะแนน Vocabulary ประมาณ 30 คะแนน และ Reading 40 คะแนน

ผลการวิจัย

สัดส่วนคะแนน มีความแตกต่างจากการกำหนดน้ำหนักคะแนนแบบเดิม โดยเฉพาะในส่วนของการอ่านที่คะแนนลดลงจาก 50 เหลือเพียง 40.83 คะแนน ในขณะที่คะแนนส่วน โครงสร้างประโยคและคำศัพท์ มีการปรับเพิ่มขึ้นเป็น 28.83 และ 30.33 คะแนนตามลำดับ ผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นว่าทักษะการอ่าน มีการปรับลดลงของคะแนนมากที่สุด คำศัพท์มีการปรับเพิ่มขึ้นสูงสุด (+5.33 คะแนน) ดังนั้น การใช้ค่าแชปลีย์ช่วยการปรับสัดส่วน ของคะแนนให้สอดคล้องกับสัดส่วนของเนื้อหาในข้อส อบ ถ้าไม่สามารถปรับสัดส่วนคะแนนในของข้อสอบได้ สามารถนำผลของการคำนวณ แจ้งให้ผู้ออกข้อสอบและผู้สอน เพื่อใช้ในการปรับปรุงการวิเคราะห์ข้อสอบ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาการเรียน หรือปรับแผนการสอน จากการคำนวณค่าแชปลีย์ ครบทั้ง 6 กรณีที่เป็นไปได้ พบว่าสัดส่วนคะแนนที่เหมาะสมสำหรับ

แต่ละหัวข้อมีการเปลี่ยนแปลงจากคะแนนดิบเดิม ดังแสดงในตารางที่ 3 โดยคะแนนในส่วน Structure คือ 28.83 คะแนน (เพิ่มขึ้นจากเดิม 3.83 คะแนน) ส่วน Vocabulary คือ 30.33 คะแนน (เพิ่มขึ้นจากเดิม 5.33 คะแนน) และส่วน Reading ปรับเป็น 40.83 คะแนน (ลดลงจากเดิม 9.17 คะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลเปรียบเทียบระหว่างคะแนนเดิมกับคะแนนใหม่

หัวข้อ (Topic)	คะแนนเดิม (Original Score)	คะแนนใหม่ (Shapley Score)	ส่วนต่าง
Structure (S)	25	28.83	+3.83
Vocabulary (V)	25	30.33	+5.33
Reading (R)	50	40.83	-9.17
Total	**100**	**100**	

จากตารางที่ 3 แสดงถึงสัดส่วนคะแนนในการออกข้อสอบที่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการเพิ่มสัดส่วนคะแนนของ Structure จากเดิม 25 คะแนน เป็น 30 คะแนน เช่นเดียวกันกับ Vocabulary จากเดิม 25 คะแนนเป็น 30 คะแนน และ Reading จากเดิม 50 คะแนน ลดลงเป็น 40 คะแนน

สรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การมีกำหนดคะแนนแบบเดิมคือ (25-25-50) อาจไม่ได้สอดคล้องกับแบบทดสอบที่มีการวัดหลายหัวข้อ โดยในส่วนของ Reading มีสัดส่วนคะแนนเดิมสูง (50%) เมื่อทำการวิเคราะห์ผ่านค่าแชปลีย์ พบว่าคะแนนบางส่วนมาจากเนื้อหาความรู้ด้าน Structure และ Vocabulary การปรับสัดส่วนคะแนนตามค่าแชปลีย์จะช่วยให้ผู้ออกข้อสอบหรือผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถออกข้อสอบ ที่เข้ากับเนื้อหา และสามารถนำไปปรับปรุงแผนการสอนหรือตารางวิเคราะห์ข้อสอบ

ข้อเสนอแนะ

1. **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้**
   การวิเคราะห์เนื้อหาของข้อสอบ ที่มีการวัดผลมากกว่า หนึ่งหัวข้อขึ้นอยู่กับผู้วิเคราะห์
2. **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป**
   มีการนำผลการวิเคราะห์ ข้อมูลนำไปทดสอบในแบบทดสอบมาตรฐานอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

Liu, X. (2025). System design of English teaching system based on artificial intelligence technology. *Procedia Computer Science, 261*, 1276+1283.

Petrovic-Dzerdz, M. (2024). Reverse engineering a multiple-choice test blueprint to improve course alignment. *Collected Essays on Learning and Teaching, 15*(1), 1-15. https://doi.org/10.22329/celt.v15i1.7856

Rus, D. (2019). Assessment techniques in teaching English for specific purposes to engineering students. *Procedia Manufacturing, 32*, 368-373.

Shapley, L. S. (1951). *Notes on the n-person game II: The value of an n-person game* (Research Memorandum RM-670). RAND Corporation.

Vlachopoulos, D., & Makri, A. (2024). A systematic literature review on authentic assessment in higher education: Best practices for the development of 21st century skills, and policy considerations. *Studies in Educational Evaluation, 83*, Article 101425. https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2024.101425

Von Neumann, J. (1928). Zur Theorie der Gesellschaftsspiele [On the theory of social games]. *Mathematische Annalen, 100*, 295-320.

การพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน โดยใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

DEVELOPING STUDENT PARTICIPATION BEHAVIOR IN THE CLASSROOM USING LOYALTY CARDS COMBINED WITH POSITIVE REINFORCEMENT AMONG SIXTH-GRADE STUDENTS AT MUNICIPAL SCHOOL 4 (WAT KHLONG RIAN), HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

อาทิตยา อิสรโชติ[1*] มณีนุช รองพล[2] วีระพันธ์ เจริญลิขิตกวิน[3] และนัยนา ยีหมะ[4]
Atitya Itsarachot[1*] Maneenuch Rongpol[2] Werapan Jaruanlikitkawin[3] and Naiyana Yeema[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
[1-4]Songkhla Rajabhat University

*Corresponding Author, E-mail: 654194015@parichat.skru.ac.th โทรศัพท์ 0816903520

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน หลังใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และเพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 ประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชากิจกรรมแนะแนว 2) บัตรสะสมแต้ม ร่วมกับ การเสริมแรงทางบวก 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน 4) แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ทำได้โดยการวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. หลังเรียนโดยใช้บัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า นักเรียนมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 30 คน และนักเรียนมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 0 คน

2. คะแนนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนหลังการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกสูงกว่าก่อนใช้ โดยก่อนใช้มีคะแนนเฉลี่ย 47.03 คะแนน (S.D. = 6.39) และหลังใช้มีคะแนนเฉลี่ย 56.13 คะแนน (S.D. = 3.72) แสดงให้เห็นว่าการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมแรงทางบวกตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

คำสำคัญ: บัตรสะสมแต้ม การเสริมแรงทางบวก การพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

Abstract

This research aimed to compare the development of student participation behavior in the classroom after using a loyalty card system combined with positive reinforcement, with a benchmark of 80%, and to compare the development of student participation behavior before and after learning with the loyalty card system combined with positive reinforcement among sixth-grade students at Municipal School 4 (Wat Khlong Rian), Hat Yai District, Songkhla Province. The sample group for this research consisted of 30 students from class 6/3, academic year 2025, at Municipal School 4 (Wat Khlong Rian), Hat Yai District, Songkhla Province, selected using a purposive sampling method. The research instruments included: 1) a lesson plan for guidance activities; 2) a loyalty card system combined with positive reinforcement; 3) a classroom participation behavior observation form; and 4) an interview form. Data analysis was performed using percentage, mean, and standard deviation. The research results can be summarized as follows

1. After learning with the loyalty card system combined with positive reinforcement, students' overall average scores were higher than the benchmark of 80%. When considering individual scores, it was found that: 1. Thirty students scored above 80%, and zero students scored below 80%.

2. Students’ classroom participation behavior scores after the intervention were higher than those before the intervention. The mean score before implementation was 47.03 (S.D. = 6.39), whereas the mean score after implementation increased to 56.13 (S.D. = 3.72).

These results indicate that the loyalty card system combined with positive reinforcement effectively enhanced students’ classroom participation behaviors, consistent with the principles of positive reinforcement derived from behaviorist theory.

Keywords: loyalty card, positive reinforcement, development of classroom participation behavior

บทนำ

กิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้เชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างรอบด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการเตรียมความพร้อมสู่โลกอาชีพ โดยการจัดกิจกรรมแนะแนวควรสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และธรรมชาติของผู้เรียน รวมถึงอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รายวิชาแนะแนวเป็นรายวิชาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากเป็นรายวิชาที่มุ่งเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจตนเองและผู้อื่น การปรับตัวทางอารมณ์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กระบวนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชานี้มักใช้การบรรยายควบคู่กับกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทำใบงาน การเล่นเกม และการทำงานกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่ายังมีนักเรียนบางส่วนขาดความร่วมมือ ไม่ตั้งใจเรียน และไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Slavin, 2018)

จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนรายวิชาแนะแนวในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) พบว่าปัญหาการขาดความร่วมมือในชั้นเรียนส่งผลต่อบรรยากาศการเรียนรู้และประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรม ผู้เรียนบางส่วนยังไม่แสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร เช่น การไม่ตอบคำถาม การไม่เข้าร่วมกิจกรรม หรือการขาดความตั้งใจเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) โดยเฉพาะแนวคิดการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ของสกินเนอร์ อธิบายว่า การให้แรงเสริมในรูปแบบของคำชมเชย การให้

กำลังใจ หรือรางวัล สามารถเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Skinner, 1953) นอกจากนี้ ระบบบัตรสะสมแต้ม (Token Economy) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยทำให้การเสริมแรงมีความเป็นรูปธรรม ชัดเจน และช่วยกระตุ้นแรงจูงใจของผู้เรียนให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง (Kazdin, 1982)

จากสภาพปัญหาและแนวคิดทางทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนานวัตกรรมบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดความตั้งใจเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ อันจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

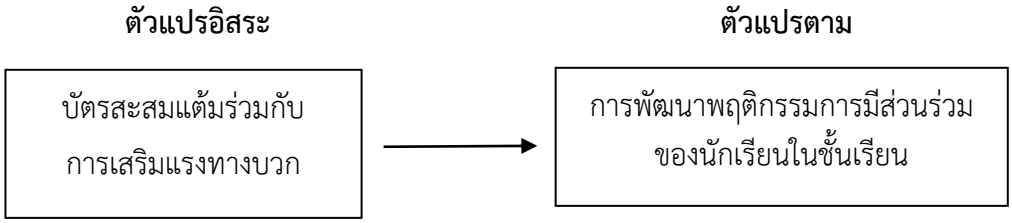
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนหลังการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก จะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80
2. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก สูงกว่าก่อนการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บัตรสะสมแต้ม หมายถึง เป็นบัตรที่จัดทำขึ้นเพื่อมอบให้แก่นักเรียนในการสะสมแต้มจากการให้ความร่วมมือในชั้นเรียน เช่น การตั้งใจเรียน การตอบคำถาม การตั้งใจร่วมกิจกรรม เป็นต้น โดยเมื่อสะสมแต้มครบตามที่กำหนด นักเรียนสามารถนำไปแลกเป็นของรางวัลได้ บัตรสะสมแต้มเป็นการเสริมแรงทางบวกเพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการให้ความร่วมมือเพิ่มขึ้น

2. การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การกระทำ หรือการให้สิ่งของ คำชมเชย หรือรางวัล หลังจากที่มีการแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ

3. การพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน หมายถึง เป็นการพัฒนาและกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และมีความร่วมมือในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนไม่ว่าจะเป็นการตั้งใจเรียน การตอบคำถาม การตั้งใจร่วมกิจกรรม เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตั้งใจการเรียน หรือให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 96 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 ประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชากิจกรรมแนะแนว
2. นวัตกรรมบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน
4. แบบสัมภาษณ์ของนักเรียน (หลังใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก)

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชากิจกรรมแนะแนว
   1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551
   1.2 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาแนะแนว
   1.3 กำหนดหัวเรื่อง หน่วยการเรียนรู้ย่อย เวลาเรียน
   1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ให้ครูพี่เลี้ยงพิจารณาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะ

1.5 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของครูพี่เลี้ยง และได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ จำนวน 1 แผน

2. การสร้างบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 สร้างบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก จำนวน 1 ชุด

2.3 นำเสนอครูพี่เลี้ยง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำมาแก้ไข

2.4 นำบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน

3.1 ศึกษาเนื้อหารายวิชากิจกรรมแนะแนว จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

3.2 ศึกษาวิเคราะห์จุดประสงค์ในหลักสูตรกิจกรรมแนะแนว

3.3 กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในหลักสูตรกิจกรรมแนะแนว

3.4 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ 15 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ โดยมีเกณฑ์การประเมินดังต่อไปนี้

ระดับ 4 (ดีมาก) นักเรียนแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ ชัดเจน และต่อเนื่อง มีความตั้งใจและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้นจากครูผู้สอน

ระดับ 3 (ดี) นักเรียนแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้งและต่อเนื่องเป็นส่วนใหญ่ มีความตั้งใจและมีส่วนร่วมดี แต่อาจต้องได้รับการกระตุ้นจากครูผู้สอนเป็นบางครั้ง

ระดับ 2 (พอใช้) นักเรียนแสดงพฤติกรรมเป็นบางครั้งและไม่สม่ำเสมอ มีส่วนร่วมตามสถานการณ์ และต้องได้รับการกระตุ้นจากครูผู้สอนอยู่บ่อยครั้ง

ระดับ 1 (ปรับปรุง) นักเรียนแสดงพฤติกรรมน้อยมากหรือไม่แสดงพฤติกรรมขาดความตั้งใจและการมีส่วนร่วม แม้ได้รับการกระตุ้นจากครูผู้สอนแล้ว

3.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและจุดประสงค์ โดยการหาค่า IOC

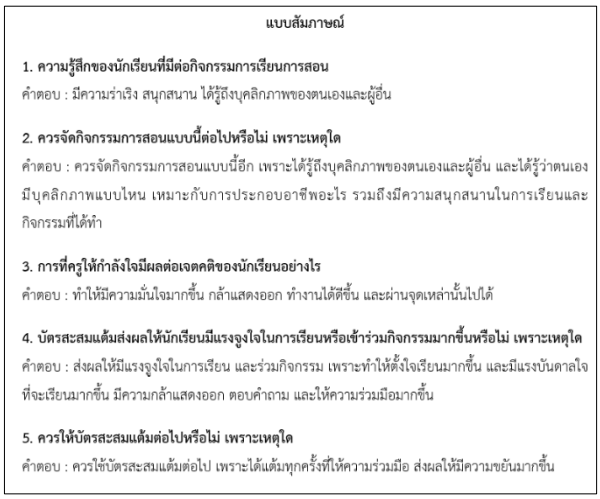
3.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แล้วนำมาพิมพ์เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมเพื่อนำไปใช้สังเกตพฤติกรรมกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การสร้างแบบสัมภาษณ์

4.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 5 ข้อ

4.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ครูพี่เลี้ยงตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม

4.3 นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบสัมภาษณ์

1. ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

คำตอบ : มีความร่าเริง สนุกสนาน ได้รู้ถึงบุคลิกภาพของตนเองและผู้อื่น

2. ควรจัดกิจกรรมการสอนแบบนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบ : ควรจัดกิจกรรมการสอนแบบนี้อีก เพราะได้รู้ถึงบุคลิกภาพของตนเองและผู้อื่น และได้รู้ว่าตนเองมีบุคลิกภาพแบบไหน เหมาะกับการประกอบอาชีพอะไร รวมถึงมีความสนุกสนานในการเรียนและกิจกรรมที่ได้ทำ

3. การที่ครูให้กำลังใจมีผลต่อเจตคติของนักเรียนอย่างไร

คำตอบ : ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น กล้าแสดงออก ทำงานได้ดีขึ้น และผ่านจุดเหล่านั้นไปได้

4. บัตรสะสมแต้มส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบ : ส่งผลให้มีแรงจูงใจในการเรียน และร่วมกิจกรรม เพราะทำให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น และมีแรงบันดาลใจที่จะเรียนมากขึ้น มีความกล้าแสดงออก ตอบคำถาม และให้ความร่วมมือมากขึ้น

5. ควรให้บัตรสะสมแต้มต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบ : ควรใช้บัตรสะสมแต้มต่อไป เพราะได้แต้มทุกครั้งที่ให้ความร่วมมือ ส่งผลให้มีความขยันมากขึ้น

ภาพที่ 2 ผลการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนก่อนใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน
2. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง
3. หลังใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนกับกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. เปรียบเทียบผลการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนหลังการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
2. เปรียบเทียบผลการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนก่อนและหลังใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนหลังใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

รายการ	สรุปผล
จำนวนนักเรียนทั้งหมด	30 คน
ผ่านเกณฑ์	30 คน
ไม่ผ่านเกณฑ์	0 คน
คะแนนสูงสุด	60 คะแนน
คะแนนต่ำสุด	48 คะแนน
คะแนนเฉลี่ย	56.13 คะแนน

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 60 คะแนน เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 (ผ่านเกณฑ์ 48 คะแนน)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า หลังเรียนโดยใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า นักเรียนมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 30 คน และนักเรียนมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 0 คน แสดงให้เห็นว่าการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ตารางที่ 2 แสดงคะแนน ระดับพฤติกรรม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ก่อนและหลังเรียนด้วยนวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก

การเปรียบเทียบผลก่อน-หลังใช้นวัตกรรม

รายการ	ก่อนใช้นวัตกรรม	หลังใช้นวัตกรรม
คะแนนเฉลี่ย	47.03	56.13
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	6.39	3.72
คะแนนสูงสุด	58	60
คะแนนต่ำสุด	37	48

จำนวนคนและร้อยละตามระดับพฤติกรรม (ก่อน-หลังใช้นวัตกรรม)

ระดับ	ก่อนใช้ (จำนวนคน)	ก่อนใช้ (%)	หลังใช้ (จำนวนคน)	หลังใช้ (%)
4 = ดีมาก	10	33.33%	23	76.66%
3 = ดี	13	43.33%	7	23.33%
2 = พอใช้	7	23.33%	0	0%
1 = ปรับปรุง	0	0%	0	0%
รวม	**30**	**100**	**30**	**100**

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าก่อนใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวกนักเรียน ทำคะแนนสูงสุดได้ 58 คะแนน คะแนนต่ำสุด 37 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 47.03 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.39 และจำนวนคนและร้อยละ พบว่า นักเรียนอยู่ในระดับดีมาก 10 คน (33.33%) ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในระดับดี 13 คน (43.33%) และมีนักเรียนในระดับพอใช้ 7 คน (23.33%) และหลังใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวกนักเรียนทำคะแนนสูงสุดได้ 60 คะแนน คะแนนต่ำสุด 48 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 56.13 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.72 และจำนวนคนและร้อยละ พบว่า นักเรียนมรพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเป็น 23 คน (76.66%) ระดับดี ลดลงเหลือ 7 คน (23.33%) และไม่มีนักเรียนที่อยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุงเลย แสดงให้เห็นว่าหลังใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวกช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ให้ความร่วมมือในชั้นเรียนดีขึ้นได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัย

1. หลังเรียนโดยใช้บัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า นักเรียนมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 30 คน และนักเรียนมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 0 คน

2. ก่อนใช้บัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก นักเรียนทำคะแนนสูงสุดได้ 58 คะแนน คะแนนต่ำสุด 37 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 47.03 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.39 และจำนวนคนและร้อยละพบว่านักเรียนอยู่ในระดับดีมาก 10 คน (33.33%) ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในระดับดี 13 คน (43.33%) และมีนักเรียนในระดับพอใช้ 7 คน (23.33%) และหลังใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวกนักเรียนทำคะแนนสูงสุดได้ 60 คะแนน คะแนนต่ำสุด 48 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 56.13 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.72 จำนวนคนและร้อยละพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเป็น 23 คน (76.66%) ระดับดี ลดลงเหลือ 7 คน (23.33%) และไม่มีนักเรียนที่อยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุงเลย แสดงให้เห็นว่าหลังใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้ม ร่วมกับ

การเสริมแรงทางบวกช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ให้ความร่วมมือในชั้นเรียนดีขึ้นได้อย่างชัดเจน เช่น มีแรงจูงใจในการเรียนมีความกล้าแสดงออก ตอบคำถาม และให้ความร่วมมือมากขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบผลการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หลังการจัดกิจกรรมโดยใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกกระตุ้นแรงจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม การให้ความร่วมมือ และการตอบคำถาม โดยนักเรียนจะได้รับแต้มทุกครั้งที่แสดงพฤติกรรมดังกล่าว และสามารถนำแต้มที่สะสมไปแลกเป็นรางวัล นอกจากนี้การให้คำชมเชยและการให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอยังช่วยเสริมสร้างกำลังใจ ความมั่นใจ และความกล้าแสดงออกของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกสามารถพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 และสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ซึ่งระบุว่าการเสริมแรงทางบวก เช่น การให้รางวัล คำชมเชย หรือกำลังใจ สามารถเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างชัดเจน (Skinner, 1953) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา กั้วสิทธิ์ ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก พบว่า หลังการจัดกิจกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนรายวิชากิจกรรมแนะแนวสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเนื่องมาจากการเสริมแรงด้วยบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวก ซึ่งทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าภายนอกที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้น เช่น ความตั้งใจเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การให้ความร่วมมือ และการตอบคำถาม ประกอบกับการเสริมแรงในรูปแบบการพูดให้กำลังใจและการชมเชยจากครู ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ดียิ่งขึ้น

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 และแนวคิดระบบบัตรสะสมแต้ม (Token Economy) ซึ่งเน้นการทำให้ผู้เรียนรับรู้ผลของพฤติกรรมของตนเองอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง (Kazdin, 1982) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา กั้วสิทธิ์ ที่รายงานว่าการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมสามารถส่งผลให้พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจทางการเรียนรู้ ซึ่งอธิบายว่าการให้แรงเสริมภายนอก เช่น คำชมเชย รางวัล หรือสิทธิพิเศษ สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในระยะแรก และนำไปสู่การพัฒนาแรงจูงใจภายในในระยะยาว (Deci & Ryan, 2000) โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้เรียนยังต้องการแรงกระตุ้นจากภายนอกเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวก ความมั่นใจในตนเอง และความมีวินัยในการเรียน

เมื่อพิจารณาในบริบทของรายวิชากิจกรรมแนะแนว ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านส่วนตัวและสังคม การใช้นวัตกรรมบัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนอย่างทั่วถึง ส่งผลให้การจัดกิจกรรมแนะแนวสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการใช้บัตรสะสมแต้มร่วมกับการเสริมแรงทางบวกเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นหรือบริบททางการศึกษาที่คล้ายคลึงกันได้ ทั้งนี้ ผู้สอนควรคำนึงถึงการปรับลดการใช้แรงเสริมภายนอกอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยที่ได้มาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพฤติกรรมการให้ความร่วมมือในชั้นเรียน โดยการใช้บัตรสะสมแต้ม ร่วมกับการเสริมแรงทางบวก ทั้งครูผู้สอน ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ต้องการทำวิจัยในเรื่องนี้ สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบท และนักเรียนแต่ละระดับชั้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้ที่ต้องการทำวิจัยในครั้งถัดไป ในการใช้บัตรสะสมแต้มผู้วิจัยควรกำหนดกติกาและระยะเวลาให้ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง รวมถึงผู้วิจัยสามารถนำบัตรสะสมแต้มไปปรับใช้ร่วมกับกิจกรรม หรือนวัตกรรมอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบว่ารูปแบบใดที่ช่วยทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการให้ความร่วมมือในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา กั้วสิทธิ์. (2562). *การพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการหายใจระดับเซลล์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.

กาญจนา บุหงอ. (2562). *ผลการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry, 11*(4), 227-268.

Kazdin, A. E. (1982). The token economy: A decade later. *Journal of Applied Behavior Analysis, 15*(3), 431-445.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.

Slavin, R. E. (2018). *Educational psychology: Theory and practice* (12th ed.). Pearson.

การพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร: ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

CURRICULUM DEVELOPMENT FOR CAREER-ORIENTED PREPARATION EDUCATION AT POTISARNPITTAYAKORN SCHOOL: A STUDY OF CURRENT CONDITIONS, PROBLEMS, AND NEEDS OF STAKEHOLDERS

อำนาจ ไพนุชิต[1] พัชดาพรรณ อุดมเพ็ชร[2] อรวรรณ เพอโรดิน[3] วีรพล เทพบรรหาร[4]
ศิวาวุฒิ รัตนะ[5] และวุฒิชัย วรชิน[6]
Amnart Painuchit[1] Phachadapan Odompet[2] Orawan Perrodin[3] Weerapol Tepbunharn[4]
Siwawut Rattana[5] and Woottichai Worachin[6]

โรงเรียนโพธิสารพิทยากร สพม.กท. เขต 1[1, 4, 5, 6]คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล[2]
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1[3]
Potisarnpittayakorn School, Bangkok Secondary Educational Service Area Office 1[1, 4, 5, 6]
Faculty of Medicine Siriraj Hospital[2] Saraburi Primary Educational Service Area Office 1[3]

*Corresponding author, E-mail: painuchit2512@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร: ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีผสมผสาน เก็บข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ด้วยแบบสอบถามปลายเปิดด้วย Google form เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และเก็บข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการดำเนินงานตามหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร 2) ศึกษาความต้องการและความคาดหวังของการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร และ 3) จัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครู จำนวน 88 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน นักเรียนปัจจุบัน จำนวน 20 คน และศิษย์เก่า จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษา พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน: หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความสนใจและแนวทางการประกอบอาชีพเร็วขึ้น นักเรียนมีเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถวางแผนอนาคตของตนเองได้ นักเรียนรุ่นแรกสามารถเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นนำได้จำนวนมาก แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่เลือกเรียนไม่ตรงเป้าหมาย แผนการเรียนบางแผนเป็นที่ยอมรับจากสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของประเทศ เช่น สาขานิติศาสตร์ฯลฯ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นบางส่วนเลือกแผนการเรียนตามเพื่อน หรือมีผู้ปกครองเป็นผู้ชี้นำ ระบบแนะแนวยังขาดเครื่องมือการค้นหาตัวตนเชิงลึก หลักสูตรมีเป้าหมายที่ดี แต่บางแผนการเรียนยังขาดความชัดเจน จุดแข็ง: โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง มีอัตลักษณ์และภาพลักษณ์เป็นของตนเอง ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองและสังคม มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีความร่วมมือระหว่างองค์กรภายในประเทศและต่างประเทศ การฝึกประสบการณ์ของผู้เรียนจากองค์กรภายนอกทำให้นักเรียนมองเห็นภาพของอาชีพ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ตัดสินใจรวดเร็ว จุดอ่อน/ความท้าทาย: ยังขาดเป้าหมายและระบบการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน ครูบางส่วนขาดความพร้อม และขาดบุคลากรเฉพาะทาง นักเรียนบางส่วนขาดทักษะพื้นฐานทางภาษาและคอมพิวเตอร์ ทรัพยากรและงบประมาณยังไม่เพียงพอ การสื่อสารระหว่างครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองยังสื่อไม่ตรงกัน ระบบบริหารหลักสูตรยังพึ่งพาผู้นำมากเกินไป วิชาเลือกบางรายวิชายังไม่น่าสนใจ

2. ความต้องการ และความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร: ต้องการให้มีการปรับหน่วยกิตและเนื้อหาในบางรายวิชา มีการจัดการโครงการ/กิจกรรม การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนนักเรียนให้มากขึ้น เพิ่มความร่วมมือกับภาคเอกชน มีระบบการวัดและประเมินผล เทคโนโลยีและ e-learning และสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียน มีความพร้อมด้านการแนะแนวอาชีพ ความหลากหลายของแผนการเรียน/รายวิชา เช่น รายวิชาการจัดงานอีเว้นท์สื่อรุ่นใหม่ รายวิชากฎหมายแบบเต็มรูป ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ระบบพัฒนาทักษะความรู้ของบุคลากร ครูผู้สอน การสนับสนุนด้านอัตรากำลัง และงบประมาณที่เหมาะสม

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตร: ควรเพิ่มแผนการเรียนและรายวิชาเลือกใหม่ ๆ ที่ทันสมัย ปรับรายชื่อวิชาให้มีความน่าสนใจ และพัฒนาระบบการสื่อสารระหว่างบุคลากรให้มีความชัดเจน พัฒนาระบบการค้นหาตัวตนของผู้เรียนเชิงลึกด้านสมรรถนะและทัศนคติต่อเส้นทางอาชีพ ระบบการคัดกรองและพัฒนาทักษะพื้นฐานของผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่งเสริมทักษะวิชาชีพ พัฒนาระบบการวัดและประเมินผล ระบบการเทียบโอนผลการเรียน การเปลี่ยนแผนการเรียนที่เป็นมาตรฐาน การแบ่งปันข้อมูล ระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน มีแผนการพัฒนาครูและบุคลากรที่ชัดเจน และมีระบบวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเพื่อการส่งต่อที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ

Abstract

The research titled "Curriculum Development for Career-Oriented Preparation Education at Potisarnpittayakorn School: A Study of Current Conditions, Problems, and Needs of Stakeholders" is a qualitative study utilizing a mixed-methods approach for data collection. Data from the majority sample group, consisting of teachers and educational personnel, was collected via open-ended questionnaires (Google Forms). Information from key informants was gathered through in-depth interviews, while data from stakeholders was obtained via focus group discussions. The objectives of this research were: 1) to investigate the current conditions and operational problems regarding the career preparation curriculum at Potisarnpittayakorn School; 2) to examine the needs and expectations for the development of said curriculum; and 3) to establish guidelines for the development of the career preparation curriculum at Potisarnpittayakorn School. The sample group comprised 5 school administrators, 88 teachers, 3 members of the Basic Education Institution Committee, 6 parents, 20 current students, and 20 alumni. Data was analyzed using Content Analysis. The research findings are as follows:

1. Current Conditions and Operational Problems: The career preparation curriculum effectively enables learners to discover their interests and career paths at an early stage. Students possess clear goals and are capable of future planning, evidenced by the first cohort’s successful admission into numerous leading universities. However, discrepancies remain where some students selected study plans misaligned with their goals. While certain plans (e.g., Pre-Law) have gained acceptance from leading higher education institutions, some lower secondary students chose plans based on peer influence or parental direction. The guidance system lacks tools for deep self-discovery, and despite strong objectives, clarity is lacking in certain study plans. Strengths: The school demonstrates serious commitment to curriculum development, possesses a distinct identity, and enjoys trust from parents and society. Strengths include strong extracurricular activities, domestic and international partnerships, and external internship opportunities that enhance students' professional visualization. Administrators are noted for their vision and decisive leadership. Weaknesses/Challenges: Challenges include a lack of clear goals and systems for curriculum development in some areas, insufficient

teacher readiness and specialized personnel, and a lack of fundamental language and computer skills among some students. Furthermore, resources and budgets are inadequate, communication among stakeholders is inconsistent, the administration relies heavily on individual leadership, and certain elective courses lack engagement.

2. Needs and Expectations: Stakeholders expressed a need for adjustments in course credits and content, effective project/activity management, personnel development, and increased student support. There is a demand for enhanced cooperation with the private sector, improved measurement and evaluation systems, integration of technology and e-learning, and a conducive learning environment. Additionally, stakeholders require comprehensive career guidance and a diversity of study plans that meet learner demands (e.g., Event Management, New Media, Full Law Courses). Support for personnel skill development, adequate staffing, and appropriate budgeting are also essential.

3. Guidelines for Curriculum Development: The proposed guidelines suggest introducing modern study plans and new elective courses, renaming courses to increase appeal, and improving the clarity of the internal communication system. It is recommended to develop a system for deep self-discovery regarding students' competencies and career attitudes, as well as a screening and fundamental skill development system spanning from lower to upper secondary levels. The guidelines also emphasize promoting vocational skills, developing measurement and evaluation systems (including credit transfer), standardizing study plan changes, and sharing data among teachers, administrators, and parents to foster mutual understanding. Finally, clear professional development plans for staff and a continuous research and development system are necessary for sustainable curriculum progression.

Keywords: Curriculum, Curriculum Development, Career-Oriented Preparation Education

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับพลวัตของสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี อันเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาการ (สุวัฒน์ รุ่งพาณิชย์, 2562) โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่

สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) แม้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะได้ปรับปรุงเนื้อหาและโครงสร้างเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา แต่การดำเนินงานในสถานศึกษายังคงเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านความพร้อมของครู การบูรณาการเทคโนโลยี และการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 (Trilling & Fadel, 2009) งานวิจัยหลายชิ้นสะท้อนว่า ผู้เรียนยังขาดทักษะสำคัญ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ (Partnership for 21st Century Skills, 2019) ในบริบทดังกล่าว การจัดการศึกษาไม่เพียงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมโลก แต่ควรเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียน รู้จักตนเอง ค้นพบศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของตนเอง เพื่อนำไปสู่การเลือกเส้นทางการเรียนและอาชีพที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่ หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้เชิงวิชาการกับการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะแห่งอนาคต โรงเรียนโพธิสารพิทยากร แม้จะมีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ แต่ยังคงพบปัญหาในการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ความพร้อมด้านสมรรถนะของครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนการจัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะอาชีพ ทำให้การดำเนินงานยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มศักยภาพ

การวิจัยครั้งนี้ จึงให้ความสำคัญในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และความคาดหวังต่อการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง ค้นหาความถนัด และเลือกเส้นทางอาชีพที่เหมาะสม ได้อย่างมั่นใจ อันนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรให้มีความยั่งยืน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาศักยภาพครู และเป็นแนวในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น และเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสังคมในวงการศึกษา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการดำเนินงานตามหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร
2. เพื่อศึกษาความต้องการ และความคาดหวังของการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร

3. เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร ให้มีความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ด้วยแบบสอบถามปลายเปิดด้วย Google form เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และเก็บข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group)

ประชากรที่ศึกษา

กลุ่มประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนปัจจุบัน และศิษย์เก่า โรงเรียนโพธิสารพิทยากร แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

1. ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงบประมาณ และรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทั่วไป
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 88 คน
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน
4. ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน
5. นักเรียนปัจจุบัน จำนวน 20 คน
6. ศิษย์เก่าโรงเรียนโพธิสารพิทยากร จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถามปลายเปิด การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้เกณฑ์ความชัดเจนของข้อคำถาม กล่าวคือ สร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ส่งแบบสอบถามปลายเปิดไปให้กลุ่มผู้วิจัย และที่ทีมที่ปรึกษาวิจัยพิจารณา จากนั้นปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อแนะนำ โดยมีประเด็นคำถามขั้นตอนสุดท้าย ดังนี้

1. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร ในปัจจุบัน โปรดระบุ ตามที่ท่านเห็น หรือรับผิดชอบ

2. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านมีความต้องการ ความคาดหวัง และข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากรในอนาคต อย่างไรบ้าง

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากรให้มีความยั่งยืน ท่านต้องการเพิ่มวิชาเลือก หรือเพิ่มแผนการเรียน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนโพธิสารพิทยากร ช่วยตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms โดยเขียนบรรยายเพื่อตอบคำถามปลายเปิด และขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) ตลอดจนกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ดำเนินการบริหารหลักสูตรแผนการเรียนต่าง ๆ ในปัจจุบัน รวมไปถึงคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียนปัจจุบัน และศิษย์เก่าโรงเรียนโพธิสารพิทยากร

ผลการศึกษา

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการดำเนินงานตามหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียนปัจจุบัน และศิษย์เก่าโรงเรียนโพธิสารพิทยากร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของการดำเนินงานตามหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร มีประเด็น/เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน รายวิชา/ความหลากหลาย การค้นพบตัวตน/ความถนัด การเตรียมความพร้อม การประชาสัมพันธ์และสนับสนุน คุณภาพการสอนและเนื้อหาและการบริหารจัดการ รายละเอียด สรุปได้ดังตาราง

ประเด็น	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
การพัฒนาหลักสูตร	ต้องการการปรับปรุงโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้สอดคล้องกับระดับมัธยมปลายและอาชีวศึกษา	หลักสูตรมีความทันสมัย แต่ยังต้องพัฒนาให้ตอบโจทย์ของสังคมและผู้เรียน โดยใช้การวิจัยพัฒนาหลักสูตร
การจัดการเรียนการสอน	มีปัญหาเรื่อง ระบบลงทะเบียน เช่น เกิดการเรียนซ้ำวิชา วิชาที่เปิดไม่ตรงความต้องการของผู้เรียน	ควรจัดการเรียนการสอนตามความถนัดของผู้เรียน และปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตร การวัดประเมินผล
รายวิชา/ความหลากหลาย	วิชาเลือกยังไม่เพียงพอ ไม่ครอบคลุมนักเรียนทุกคน	ควรมีวิชาเลือกที่หลากหลายและตัดวิชาที่ไม่จำเป็นออกไป

ประเด็น	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
การค้นพบตัวตน/ความถนัด	หลักสูตรควรช่วยให้นักเรียนค้นพบศักยภาพและแรงบันดาลใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง	ควรมีการเรียนตามความถนัด และใช้วิทยากรมืออาชีพมาสร้างแรงบันดาลใจ
การเตรียมความพร้อม	ปูพื้นฐานสำหรับการเลือกตามแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และการทำความเข้าใจอาชีพ	มีกิจกรรมฝึกประสบการณ์อาชีพ/โครงการแนะแนว เพื่อเตรียมเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา
การประชาสัมพันธ์และสนับสนุน	ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มีความชัดเจน และสนับสนุนนักเรียนที่มีความสามารถเฉพาะด้าน	เน้นการสนับสนุนทักษะชีวิตและการทำงานในชีวิตจริง
คุณภาพและเนื้อหา	วิชาเลือกควรมีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน	ปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับอาชีพที่หลากหลาย และเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน
การบริหารจัดการ	กล่าวถึงปัญหาของระบบลงทะเบียนเรียน	ควรปรับปรุงการบริหารหลักสูตรและวิธีการวัดประเมินผล

2. ความต้องการ และความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร จากประสบการณ์ของผู้บริหาร ครู และบุคลากร

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียนปัจจุบัน และศิษย์เก่าโรงเรียนโพธิสารพิทยากร มีความต้องการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพโรงเรียนโพธิสารพิทยากร คือ ต้องการให้ปรับหน่วยกิตและเนื้อหา การพัฒนาหลักสูตร การจัดการโครงการ/กิจกรรม การบริหารจัดการและบุคลากร การสนับสนุนนักเรียน ความร่วมมือกับภาคเอกชน ระบบการวัดและประเมินผล เทคโนโลยีและ e-learning สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ รายละเอียด สรุปได้ดังตาราง

ประเด็น	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
การปรับหน่วยกิตและเนื้อหา	ปรับหน่วยกิตให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และปรับระบบการให้เกรดในวิชาเลือกอาชีพ	ปรับเนื้อหาและโครงสร้างรายวิชาให้เหมาะสมต่อการเตรียมสอบและการศึกษาต่อ
การพัฒนาหลักสูตร	จัดหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องตลาดแรงงาน เพิ่มวิชา STEM ทักษะคิดวิเคราะห์ ภาษา เทคโนโลยี ฯลฯ	ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย บูรณาการและเพิ่มรายวิชาเลือกให้หลากหลาย เช่น STEM ทักษะชีวิต การประกอบการ
การจัดการโครงการ/กิจกรรม	ลดโครงการที่ไม่จำเป็น คงไว้ซึ่งโครงการสำคัญ เช่น ห้องเรียนสีขาว	จัดกิจกรรมศึกษาดูงาน การแนะแนวอาชีพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันต่าง ๆ

ประเด็น	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
การบริหารจัดการและบุคลากร	พัฒนาระบบการบริหารจัดการและการอบรมบุคลากรเพื่อให้สามารถสอนรายวิชาใหม่ ๆ	เน้นการพัฒนาครู เช่น ศึกษาดูงาน พัฒนาหลักสูตรร่วมกัน และให้การสื่อสารมีเป้าหมายที่ชัดเจน
การสนับสนุนนักเรียน	ระบบแนะแนวเพื่อการศึกษาและอาชีพ สนับสนุนด้านสุขภาพจิตและการให้คำปรึกษา	สนับสนุนด้านการศึกษา การให้คำปรึกษา สุขภาพจิต การแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ
ความร่วมมือกับภาคเอกชน	ร่วมมือพัฒนาหลักสูตร การฝึกงานและการหางาน	ร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาหลักสูตร การฝึกงาน ทุนการศึกษาและการจัดหางาน
ระบบการวัดและประเมินผล	เสนอระบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและทันสมัย	พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลแบบองค์รวมและมีประสิทธิภาพ
เทคโนโลยีและe-learning	ใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมความเข้าใจและการปฏิบัติจริง	พัฒนาระบบ e-learning และเน้นการใช้เทคโนโลยีเต็มรูปแบบ
สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้	สร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	เน้นบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเติบโตของผู้เรียน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียนปัจจุบัน และศิษย์เก่าโรงเรียนโพธิสารพิทยากร มีความคาดหวังเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากรในปัจจุบัน ในประเด็น ความพร้อมด้านอาชีพ ความหลากหลายของรายวิชา/แผนการเรียน การพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรครูผู้สอน และการตอบสนองความต้องการผู้เรียน รายละเอียด สรุปได้ดังตาราง

ประเด็น	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
ความพร้อมสำหรับอาชีพ	- หลักสูตรควรช่วยเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพตั้งแต่เริ่มต้น - มีเครื่องมือ เช่น สมุดเลือกอาชีพเพื่อช่วยผู้เรียนได้ค้นหาตัวเอง	- เน้นการเตรียมความพร้อมผ่านการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การฝึกงาน ศึกษาดูงานโครงการจริง
ความหลากหลายของรายวิชา/แผนการเรียน	- เปิดวิชาเลือกที่หลากหลาย ตรงตามความสนใจของนักเรียน - ประเมินผลคะแนนรายวิชาเลือกอาชีพอย่างรอบคอบ	- ปรับเพิ่ม/ลดหน่วยกิตให้เหมาะสม - แยกห้องเรียนตามแผนการเรียนเฉพาะ

ประเด็น	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
การพัฒนาทักษะและความรู้	- สอนให้มีมาตรฐานสูง - พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย - วัดผลการเรียนแบบองค์รวม	- ใช้วิทยากรผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาเฉพาะ - ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน
บุคลากรครูผู้สอน	- (ระบุโดยมีนัยว่า ครูควรมีความพร้อมในการสอน รายวิชาทันสมัย และได้มาตรฐาน)	- ครูควรได้รับการสนับสนุน/อบรมเพิ่มพูนทักษะทางวิชาการ - ใช้ครู/วิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
การตอบสนองความต้องการผู้เรียน	- ช่วยค้นพบความสนใจ/ถนัดของผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้น - ประเมินผลรายวิชาเลือกอย่างเหมาะสม	- วิเคราะห์และตอบสนองความต้องการผู้เรียนเป็นรายบุคคล - ช่วยวางแผนการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ โรงเรียนโพธิสารพิทยากรให้มีความยั่งยืน หากโรงเรียนโพธิสารพิทยากรต้องการเพิ่มวิชาเลือก หรือเพิ่มแผนการเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียนปัจจุบัน และศิษย์เก่าโรงเรียนโพธิสารพิทยากร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพว่า ควรพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนโพธิสารพิทยากรให้มีความยั่งยืน หากโรงเรียนโพธิสารพิทยากรต้องการเพิ่มรายวิชาเลือก หรือรายเพิ่มเติมตามแผนการเรียนตามหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ ก็ควรมีการเพิ่มรายวิชาเลือก/แผนการเรียน จัดทำ/โครงสร้างแผนการเรียน ทำแผนการพัฒนาครูและบุคลากร พัฒนาระบบการวัดประเมินผล/ปรับปรุง การค้นหาตัวตน/เส้นทางอาชีพ การส่งเสริมทักษะวิชาชีพ รายละเอียด สรุปได้ดังตาราง

ประเด็น	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
การเพิ่มรายวิชาเลือก/แผนการเรียน	- ควรเพิ่มรายวิชาเลือกให้สอดคล้องกับแผนการเรียนและความสนใจของผู้เรียน - เน้นรายวิชาเลือกที่ช่วยเตรียมความพร้อมนักเรียนเพื่อเข้าสู่ ม.ปลาย	- ส่วนหนึ่งเห็นด้วยกับการให้เพิ่มแผนการเรียนด้านกีฬา หรือสายอาชีพ - บางกลุ่มเห็นว่า ยังไม่ควรเพิ่มทันที ควรทำความเข้าใจแผนการเรียนเดิมให้ชัดเจนก่อน

ประเด็น	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
การจัดทำ/โครงสร้างแผนการเรียน	- ควรมีการศึกษาความต้องการของนักเรียน–ผู้ปกครองอย่างรอบคอบก่อนเปิดแผนการเรียนใหม่	- เห็นว่า ควรมีความหลากหลายของแผนการเรียน และบูรณาการรายวิชาให้มีความสอดคล้องกัน
การพัฒนาครูและบุคลากร	- ต้องมีการอบรมและพัฒนาครูให้มีความพร้อมในการสอนรายวิชาใหม่ ๆ - จัดหาอุปกรณ์และทรัพยากร ในการจัดการเรียนการสอน	- การพิจารณาเพิ่มแผนการเรียนต้องดูความสามารถของครูผู้สอน - พัฒนาครูให้มีทักษะสอดคล้องกับรายวิชา/แผนการเรียนใหม่ ๆ
การประเมินผล/ปรับปรุง	- หลังจากเพิ่มแผนการเรียนหรือรายวิชาใหม่ ควรมีการประเมินและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ	- (ไม่มีการระบุที่ชัดเจนเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล แต่มีการกล่าวถึงการค้นหาตัวเองและการบูรณาการระหว่างแผนการเรียน)
การค้นหาตัวตน/เส้นทางอาชีพ	- เพิ่มรายวิชาเลือกเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัดและความสนใจตั้งแต่ ม.ต้น	- เน้นให้แผนการเรียนช่วยนักเรียนได้ค้นหาตัวเองและเลือกเส้นทางสู่อาชีพ/มหาวิทยาลัย
การส่งเสริมทักษะวิชาชีพ	- (เน้นทักษะที่สอดคล้องกับแผนการเรียน)	- เพิ่มแผนการเรียนที่เน้นทักษะวิชาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานจริง

สรุปผลการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียนปัจจุบัน และศิษย์เก่าโรงเรียนโพธิสารพิทยากร มีความเห็นว่า หลักสูตรปัจจุบัน

1. ในภาพรวม ช่วยให้นักเรียนค้นพบความสนใจ แนวทางอาชีพเร็วขึ้น แต่การเลือกเรียนของผู้เรียนบางส่วนเลือกตามเพื่อน ยังขาดระบบการค้นหาตัวเองเชิงลึก ทั้งนี้หลักสูตรมีเป้าหมายดี แต่บางแผนการเรียนยังไม่ชัดเจน

2. จุดแข็ง โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรจริง สร้างอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของตน ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองและสังคม กิจกรรมเสริมหลักสูตร Internship Connection ภายนอก ทำให้นักเรียนเห็นภาพอาชีพจริง ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว

3. จุดอ่อน ความท้าทาย ขาดเป้าหมายและระบบการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน ครูบางส่วนยังไม่มีความพร้อม ขาดบุคลากรเฉพาะทาง นักเรียนบางคนขาดทักษะพื้นฐานด้านภาษา คอมพิวเตอร์ บางส่วนยังทรัพยากร งบประมาณยังไม่เพียงพอ การสื่อสารระหว่าง ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ยังสื่อไม่ตรงกัน โรงเรียนพึ่งพาตัวบุคคลมากเกินไป วิชาเลือกบางรายวิชายังไม่น่าสนใจ

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางปรับปรุง ควรเพิ่มแผนการเรียน รายวิชาเลือกใหม่ ๆ ที่ทันสมัย (เช่น การจัด Event, New Media, รายวิชากฎหมายเต็มรูปแบบ) ปรับชื่อรายวิชาให้น่าสนใจและสื่อสารให้มี

ความชัดเจน สร้างระบบการค้นหาตัวตนเชิงลึก (ถึงระดับสมรรถนะ และทัศนคติ) ควรมีระบบเทียบโอนเพื่อเปลี่ยนแผนการเรียนที่เป็นมาตรฐาน ควรมีการสร้างระบบ Shared Understanding ระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ควรจัดทำระบบการส่งต่อข้อมูล เพื่อความยั่งยืน และควรคัดกรองและพัฒนาทักษะพื้นฐานของผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อเนื่องจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรสนับสนุนอัตรากำลังและงบประมาณอย่างเหมาะสม

5. ความสำเร็จที่เกิดขึ้น นักเรียนมีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น และสามารถวางแผนอนาคตของตนเองได้ ผลงานนักเรียนรุ่นแรกสามารถเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยชั้นนำได้จำนวนมาก นักเรียนบางส่วนแม้ยังไม่ถึงเป้าหมายตามเป้าเดิม แต่ยังก็มีเส้นทางที่สามารถต่อยอดได้ แผนการเรียนบางสาย (เช่น นิติศาสตร์) ได้รับการยอมรับจากสถานบันอุดมศึกษาระดับสูง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการดำเนินงานตามหลักสูตรนั้น หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพของโรงเรียน มีจุดเด่นในการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและเตรียมความพร้อมสู่อนาคต ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น การทัศนศึกษา การออกค่าย และการฝึกประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนไม่สามารถใช้เวลาในภาคปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ มีการแบ่งย่อยแผนการเรียนมากเกินไป รวมถึงมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (Ornstein & Hunkins, 2018)

2. การศึกษาความต้องการและความคาดหวังต่อการพัฒนาหลักสูตร ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบสนองต่อความถนัดและความสนใจของผู้เรียนมากขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มรายวิชาและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับอาชีพจริง การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามแผนการเรียน และการจัดระบบแนะแนวเพื่อช่วยให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของ Super (1990) ที่เน้นการสร้างอัตลักษณ์ทางอาชีพตั้งแต่วัยเรียน นอกจากนี้ ความคาดหวังต่อบทบาทของผู้สอนในการใช้นวัตกรรมและการสร้างแรงบันดาลใจยังสอดคล้องกับแนวคิด Constructivism ที่มองว่าครูทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ (Vygotsky, 1978)

3. การจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีความยั่งยืน สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพให้มีความยั่งยืน การพัฒนาหลักสูตรจากการมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ของ Ornstein & Hunkins (2018) ควบคู่กับการพัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับ

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสภาพแวดทางสังคม (Fullan, 2007) รวมถึงความสมดุลระหว่างการเรียนรู้เชิงวิชาการและการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962) และ Tyler (1949) แนวทางดังกล่าว จะช่วยให้หลักสูตรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม ควรศึกษาและพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัย ครอบคลุมรายวิชาและกิจกรรมเสริมอาชีพ พร้อมทั้งเน้นการสร้างทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน และการค้นพบศักยภาพของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

2. การพัฒนาบุคลากรและครูผู้สอน ควรทำการวิจัยและพัฒนาระบบการพัฒนาผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างแรงบันดาลใจ และสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงเพิ่มความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเป้าหมายของหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมสู่อาชีพ

3. การออกแบบรายวิชาและแผนการเรียนควรให้เหมาะสมและมีความหลากหลาย ศึกษาความต้องการของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น เพื่อปรับปรุงจำนวนและเนื้อหาของรายวิชาเลือก รวมถึงแยกสาระรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมออกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อรองรับความสนใจและอาชีพที่หลากหลาย

4. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเรียนการสอน ควรวิจัยการใช้สื่อดิจิทัล e-learning และนวัตกรรมการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติจริงในสายอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ

5. การติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ แนะนำให้มีการวิจัยและพัฒนาระบบการติดตามและการประเมินผลที่ชัดเจน ครอบคลุมการวัดผลแบบองค์รวม ทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง และปรับปรุงผลการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

6. การศึกษาผลกระทบของปัจจัยภายนอกต่อการเลือกแผนการเรียน และความสำเร็จของผู้เรียน ควรทำการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครอง การสนับสนุนจากภาคเอกชน และความพร้อมทางการเงินของผู้เรียน ต่อการเลือกแผนการเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอาชีพ เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริงของผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณโรงเรียนโพธิสารพิทยากร แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice Hall.

Beane, J. A. (1997). *Curriculum integration: Designing the core of democratic education*. Teachers College.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College.

Gardner, H. (1993). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences* (2nd ed.). Basic Books.

Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy*. Cambridge Books.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Mezirow, J. (1997). Transformative learning: Theory to practice. *New Directions for Adult and Continuing Education, 1997*(74), 5-12. https://doi.org/10.1002/ace.7401

Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum: Foundations, principles, and issues* (7th ed.). Pearson.

Piaget, J. (1972). *The psychology of the child*. Basic Books.

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed., pp. 197-261). Jossey-Bass.

Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. Harcourt, Brace & World.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.

Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

PROJECT-BASED LEARNING OUTCOMES ON SMART GOVERNANCE FOR DEVELOPING DIGITAL COMPETENCE OF PUBLIC ADMINISTRATION STUDENTS, PRINCE OF SONGKHLA UNIVERSITY, SURAT THANI CAMPUS

อุบลวรรณ บุญแก้ว[1*]
Ubonwan Bunkaew[1*]

[1]คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
[1]Faculty of Liberal Arts and Management Science, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus

*Corresponding author, E-mail: ubonwan.u@psu.ac.th โทรศัพท์ 09 4929 4915

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ 2) เปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและหน่วยงานภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้ การวิจัยเป็นแบบการทดลองกลุ่มเดียวกันกับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 112 คน และบุคลากรภาครัฐ จำนวน 19 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินสมรรถนะดิจิทัล แบบประเมินโครงงาน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่าที (t – test) ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนเรียน 2) ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านดิจิทัลเพิ่มขึ้นในทุกด้าน และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาและบุคลากรภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ สมรรถนะด้านดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare students’ learning achievement before and after project-based learning on smart public administration; 2) to compare students’ digital competencies before and after the learning intervention; and 3) to examine the satisfaction of students and public sector personnel with the project-based learning approach. The study employed a one-group experimental design. The participants consisted of 112 third-year undergraduate students and 19 public sector personnel. The research instruments included a digital competency assessment form, a project evaluation rubric, and a satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and t-test. The results revealed that: 1) students’ learning achievement after the implementation of the activities was higher than before learning; 2) students’ digital competencies increased in all dimensions; and 3) the satisfaction levels of both students and public sector personnel toward the project-based learning approach were at a high level.

Keywords: Project-Based Learning, Smart Governance, Digital Competence

บทนำ

รายงานการวิเคราะห์กรณีศึกษากว่า 800 กรณีจาก 83 ประเทศ ภายใต้โครงการ Call for Government Innovations ของ OECD (2024) สะท้อนแนวโน้มสำคัญของการพัฒนาบริการสาธารณะที่มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ และยึดหลักสิทธิมนุษยชน โดยหลายประเทศได้นำโซลูชันที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามาใช้เพื่อยกระดับการให้บริการสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในวงกว้าง (OECD, 2024) ทั้งนี้ การเสริมสร้างการให้บริการสาธารณะและการเข้าถึงบริการผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมธรรมาภิบาล ประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาครัฐ และการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี 2030 โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 16 และ 17 (United Nations, 2020) ในบริบทของการบริหารจัดการอัจฉริยะ เทคโนโลยีล้ำสมัย เช่น อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้กลายเป็นฐานสำคัญของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล โดย Smart Governance มุ่งเน้นการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาโซลูชันนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความโปร่งใส ความเป็นธรรมในการกระจายทรัพยากร และ

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการยกระดับคุณภาพการบริการสาธารณะ (Liang et al., 2023) นอกจากนี้ การกำกับดูแลที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการของรัฐบาลและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (Jiang, 2021) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความพร้อมด้านรัฐบาลดิจิทัลของหน่วยงานภาครัฐไทยในปี พ.ศ. 2567 พบว่า ตัวชี้วัดด้านศักยภาพดิจิทัล (Digital Capability) ของบุคลากรภาครัฐมีระดับความพร้อมต่ำที่สุด (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2567) สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการยกระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของกำลังคนภาครัฐเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่รัฐบาลดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

การพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจจึงมีความสำคัญ เนื่องจากนักศึกษากลุ่มนี้จะเป็นข้าราชการและบุคลากรภาครัฐในอนาคต ซึ่งต้องปฏิบัติงานภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนรู้จึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงควบคู่กับองค์ความรู้ทางทฤษฎี การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และการทำงานร่วมกันผ่านการดำเนินโครงการที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงของการบริหารภาครัฐ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจ เนื่องจากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านการออกแบบและดำเนินโครงการที่เชื่อมโยงกับบริบทการบริหารจัดการภาครัฐในยุคดิจิทัล ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในหลายมิติ นอกจากนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนความสามารถในการทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการในการแก้ไขปัญหาสาธารณะที่มีความซับซ้อน อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่านักศึกษาบางส่วนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และมีข้อจำกัดในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางทฤษฎีกับสถานการณ์จริงของการบริหารภาครัฐ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการอัจฉริยะ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะด้านดิจิทัล และความพึงพอใจของนักศึกษาและหน่วยงานภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านการบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัล เสริมสร้างสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจ และสนับสนุนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนากำลังคนภาครัฐในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

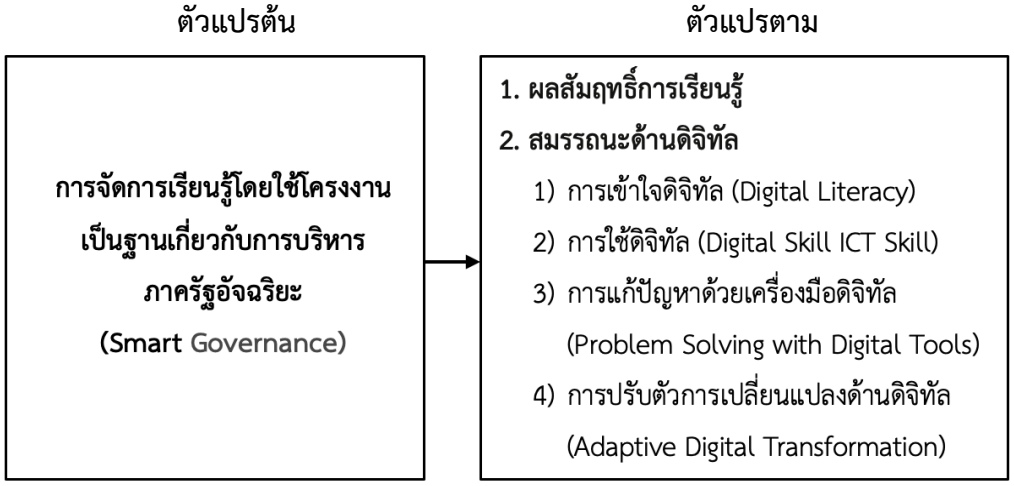
1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและหน่วยงานภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. สมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. นักศึกษาและหน่วยงานภาครัฐมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะอยู่ในระดับมากขึ้นไป

กรอบแนวคิดการวิจัย/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) เพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านการสร้างโครงงาน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมตั้งแต่การเลือกหัวข้อ การสำรวจปัญหา การวางแผนการศึกษาข้อมูล การดำเนินงาน ไปจนถึงการนำเสนอผลงานและการสะท้อนผลการเรียนรู้ (ทิศนา แขมมณี, 2566) แนวคิดดังกล่าวเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดอย่างมีความหมายเมื่อเชื่อมโยงกับบริบทจริง และผู้เรียนได้เข้าสู่กระบวนการสืบสอบ (Inquiry Process) ซึ่งส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม (Guzdial, 1998) ในบริบทของการศึกษายุคดิจิทัล PBL ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะสมรรถนะด้านดิจิทัล เนื่องจากผู้เรียนต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญตลอดกระบวนการทำโครงงาน ทั้งในการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการสร้างและนำเสนอผลงานในรูปแบบดิจิทัล (Prachagool & Nuangchalerm, 2021) การเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณและเหมาะสมกับบริบทของการเรียนรู้และการทำงาน นอกจากนี้ การบูรณาการ PBL เข้ากับการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมดิจิทัลหรือการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ยังช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยใช้สื่อดิจิทัลและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Purwasih et al., 2021) ผลการศึกษาเชิงประจักษ์พบว่า PBL มีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะด้านดิจิทัล โดยเฉพาะในรายวิชาที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้และการสร้างนวัตกรรม อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันและความรับผิดชอบทางสังคมของผู้เรียนผ่านการทำโครงงานกลุ่มในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance)

การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐ เสริมสร้างความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน และการตัดสินใจบนฐานข้อมูลเพื่อให้การดำเนินงานของรัฐตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิผลและยั่งยืน Smart Governance เป็นหนึ่งในเสาหลักของเมืองอัจฉริยะ หมายถึงขีดความสามารถขององค์กรภาครัฐและเอกชนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้ เข้าใจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและกำหนดนโยบายที่ตอบสนองได้อย่างเหมาะสม (Pereira et al., 2018) การใช้ข้อมูลแบบบูรณาการดังกล่าวช่วยให้เกิดความโปร่งใส การมีส่วนร่วมและความไว้วางใจระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ซึ่งการเชื่อมโยงแนวคิด Smart Governance เข้ากับ

การเรียนรู้เชิงโครงงาน (Project-Based Learning: PBL) ยังสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรภาครัฐในยุคดิจิทัลได้เช่นกัน Oliveira & Campolargo (2015) ยกตัวอย่างโครงการเรียนรู้แบบ PBL ที่ให้นักศึกษาวิศวกรรมร่วมกับนักศึกษานโยบายสาธารณะออกแบบระบบขนส่งอัจฉริยะ ซึ่งสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้ความรู้เทคโนโลยีร่วมกับการคิดเชิงนโยบาย เพื่อแก้ปัญหาจริงในสังคม

3. สมรรถนะด้านดิจิทัล (Digital Competency)

สมรรถนะด้านดิจิทัลเป็นความสามารถในการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม ปลอดภัย สร้างสรรค์อิสระ และมีจริยธรรม ได้แก่ การทำงาน การแก้ปัญหา การสื่อสาร การจัดการข้อมูล การร่วมมือ การสร้างเนื้อหาและความรู้ ในส่วนของกรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทยได้แบ่งเป็น 4 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ได้แก่

3.1 การเข้าใจดิจิทัล หมายถึง บุคคลมีสมรรถนะในการเข้าถึง ค้นหา คัดกรองวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการ ประยุกต์ใช้ สื่อสาร สร้าง แบ่งปัน และติดตามข้อมูล สารสนเทศ และสาร ได้อย่างเหมาะสม ปลอดภัย มีความรับผิดชอบ มีมารยาท เคารพสิทธิและกฎหมาย ด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสมและหลากหลาย

3.2 การใช้ดิจิทัล หมายถึง บุคคลมีสมรรถนะในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ ด้านดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลากหลาย และสามารถประยุกต์ใช้ในงานได้มากขึ้น ได้แก่ การประกอบอาชีพ การศึกษาและเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง การดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3.3 การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล หมายถึง บุคคลมีสมรรถนะในการระบุความต้องการและทรัพยากรได้ สามารถตัดสินใจใช้เครื่องมือดิจิทัลที่หมาะสมได้อย่างชาญฉลาดตามวัตถุประสงค์และความต้องการได้ สามารถแก้ปัญหาอย่างเชื่อมโยงกันด้วยเครื่องมือดิจิทัลได้ สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาเชิงเทคนิค และสามารถปรับปรุงพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เท่าทันโลกได้

3.4 การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล หมายถึง บุคคลมีสมรรถนะในการยืดหยุ่นและปรับตัวต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกระแสความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นต้น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถริเริ่มและเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ต่างเน้นย้ำความสำคัญของการปรับปรุงหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความต้องการของภาครัฐในปัจจุบัน Schenk & Dolata (2020) ศึกษาการออกแบบหลักสูตรด้านการจัดการการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับเทศบาลจริง พบว่าสามารถสร้างผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและหน่วยงาน

ภาครัฐ ในขณะที่ Kernaghan & Gunraj (2004) ชี้ให้เห็นบทบาทของการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการฝึกอบรมด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผ่านการเรียนรู้ออนไลน์และการฝึกอบรมแบบโต้ตอบ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน แม้จะเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงก็ตาม ด้านการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล Budai et al. (2023) พบว่าการตระหนักรู้ถึงช่องว่างระหว่างสมรรถนะที่ประเมินตนเองกับสมรรถนะที่แท้จริงช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติและกระตุ้นการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนักศึกษา ขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) ของ Kasmaini et al. พบว่านักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ แม้ต้องเผชิญความท้าทายด้านการทำงานร่วมกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือทำงานจริงผ่านการสร้างโครงงาน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การออกแบบแนวทางแก้ไข การค้นคว้า การปฏิบัติงาน ไปจนถึงการสะท้อนผลและนำเสนอผลงาน โดยมุ่งให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง

2. การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ หมายถึง แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล และนวัตกรรม เพื่อเสริมประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายโดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย

3. สมรรถนะด้านดิจิทัล หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์ โดยครอบคลุมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การศึกษา และการทำงานในสังคมยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจดิจิทัล การใช้ดิจิทัล การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล

4. โครงงานด้านการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ หมายถึง โครงงานที่ผู้เรียนออกแบบและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานวัตกรรมบริการสาธารณะ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล ระบบบริการออนไลน์ หรือเครื่องมือดิจิทัลอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐ

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับความสามารถของผู้เรียนในการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ตั้งแต่การจดจำความรู้ การทำความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า จนถึงการสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้การวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินสมรรถนะดิจิทัล แบบประเมินโครงงานที่พัฒนาเป็น Rubric และแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาและบุคลากรภาครัฐ ผู้วิจัย

มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.96 โดยการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 13 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 52 ชั่วโมง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) Define (กำหนดปัญหาหรือประเด็นท้าทาย) 2) Plan (การวางแผน) 3) Do (ลงมือทำ) 4) Review (ทบทวน) และ 5) Presentation (การนำเสนอโครงงาน) เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้วผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังการเรียนรู้ (posttest), แบบประเมินสมรรถนะดิจิทัล และประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ในส่วนของบุคลากรภาครัฐผู้วิจัยให้ประเมินความพึงพอใจพร้อมกับการส่งมอบโครงการบริหารภาครัฐอัจฉริยะของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และ t - test แบบ Dependent

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

คะแนน	$\bar{x}$	S.D.	Mean Difference	t	P-value
ก่อนเรียน	16.45	2.18	8.33	16.79	0.00**
หลังเรียน	24.78	3.89			

** p < .01

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 16.45 คะแนน (S.D. = 2.18) และเพิ่มขึ้นเป็น 24.78 คะแนน (S.D. = 3.89) หลังเรียน คิดเป็นค่าเฉลี่ยส่วนต่างเท่ากับ 8.33 คะแนน การทดสอบด้วยสถิติ Paired Samples t-test พบว่า t = 16.79, p<.01 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

สมรรถนะด้านดิจิทัล	Paired Differences					t	Sig (1 tailed)
	$\bar{x}$	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper		
1. การเข้าใจดิจิทัล	3.96	1.20	0.11	3.74	4.18	36.00	0.00**
2. การใช้ดิจิทัล	3.58	1.30	0.12	3.34	3.82	29.83	0.00**
3. การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	3.55	1.15	0.11	3.33	3.77	32.27	0.00**
4. การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล	3.76	1.18	0.11	3.54	3.98	34.18	0.00**

** $p < .01$

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน โดยด้านที่มีการพัฒนามากที่สุด คือ ด้านการเข้าใจดิจิทัล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยส่วนต่างสูงถึง $\bar{x}$ = 3.96 (t = 36.00, p < .01) รองลงมาคือด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยส่วนต่างเท่ากับ $\bar{x}$=3.76 (t = 34.18, p < .01) ในขณะที่ด้านการใช้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยส่วนต่างเท่ากับ $\bar{x}$ = 3.58 (t = 29.83, p < .01) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล อยู่ในลำดับสุดท้ายด้วยค่าเฉลี่ยส่วนต่าง $\bar{x}$ = 3.55 (t = 32.27, p < .01) ตามลำดับ

3. ผลการประเมินโครงการการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Rubrics)

จากการจัดกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 112 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม พบว่าได้แบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 19 กลุ่ม และประเมินผลการนำเสนอผลงานตามเกณฑ์คะแนนเต็ม 100 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินโครงการการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

ระดับคะแนนผลการประเมินโครงการ การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (100 คะแนน)	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
1) ระดับดีมาก (90-100 คะแนน)	6	31.58
2) ระดับดี (70-89 คะแนน)	9	47.37
3) ระดับพอใช้ (50-69 คะแนน)	2	10.53
4) ระดับต้องปรับปรุง (0-49 คะแนน)	2	10.53
รวม (กลุ่ม)	**19**	**100**

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับดีมาก (90-100 คะแนน), ระดับดี (70-89 คะแนน), ระดับพอใช้ (50-69 คะแนน) และระดับต้องปรับปรุง (ต่ำกว่า 50 คะแนน) ซึ่งผลการประเมิน พบว่า กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดี จำนวน 9 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 47.37 รองลงมาคือ กลุ่มที่อยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 31.58 ในขณะที่กลุ่มที่อยู่ในระดับพอใช้ มีจำนวน 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 10.53 และกลุ่มที่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง มีจำนวน 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 10.53 ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและหน่วยงานภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

4.1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ จำนวน 112 คน มีผลการศึกษาดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1) ด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ	4.07	0.52	มาก
2) ด้านสมรรถนะดิจิทัล	4.07	0.48	มาก
3) ด้านการประยุกต์ใช้และประโยชน์จากโครงการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ	4.07	0.50	มาก
4) ด้านการสนับสนุนจากอาจารย์	4.14	0.45	มาก
5) ด้านการประสานงานและการทำงานร่วมกับบุคลากรภาครัฐ	4.13	0.43	มาก
รวม	**4.10**	**0.48**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ พบว่า ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10, SD = 0.48) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนจากอาจารย์ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ($\bar{x}$ = 4.14, SD = 0.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ ด้านสมรรถนะดิจิทัล และด้านการประยุกต์ใช้และประโยชน์จากโครงการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.07 ตามลำดับ

4.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

ผลการศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ จำนวน 112 คน มีผลการศึกษาดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ

ความพึงพอใจของบุคลากรภาครัฐต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1) ด้านความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ	4.20	0.40	มาก
2) ด้านสมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษา	4.15	0.45	มาก
3) ด้านการใช้ประโยชน์จากโครงการการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ	4.10	0.50	มาก
4) ด้านการประสานงานและระบบการจัดการเรียนรู้	4.25	0.35	มากที่สุด
รวม	**4.18**	**0.43**	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่า จากการเก็บข้อมูลจากบุคลากรภาครัฐจำนวน 19 คน ใน 19 พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นักศึกษาจัดทำโครงงาน พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.18, SD = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการประสานงานและระบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.25, SD = 0.35) รองลงมา คือ ด้านความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20, SD = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น คือ ด้านการใช้ประโยชน์จากโครงการการบริหารภาครัฐอัจฉริยะอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10, SD = 0.50) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐอัจฉริยะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งนักศึกษาและหน่วยงานภาครัฐมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากขึ้นไป ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิผลของแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Schenk & Dolata (2020) ที่เน้นความสำคัญของการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและการแก้ปัญหาในโลกจริงผ่านการพัฒนาโซลูชันดิจิทัล ซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้เตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้งานวิจัยของ Kernaghan & Gunraj (2004) ได้ยืนยันว่า การบูรณาการเทคโนโลยีในการฝึกอบรมภาครัฐ เช่น การเรียนรู้ออนไลน์และการใช้เครื่องมือดิจิทัล สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างชัดเจน และสามารถส่งเสริมความพึงพอใจและสมรรถนะของนักศึกษาได้ในระดับสูงในแง่ของสมรรถนะดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Budai et al. (2023) พบว่า การพัฒนาทักษะดิจิทัลในสาขารัฐประศาสนศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่านักศึกษามีการพัฒนาทักษะการเข้าใจ ใช้ และแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล รวมถึงการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ ด้านการเรียนรู้แบบโครงงาน ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Solida & Amir (2023) ที่พบว่า การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และทักษะการสื่อสารของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่แสดงให้นักศึกษามีพัฒนาการด้านทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยสะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิผลในการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม สมรรถนะด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัลยังพัฒนาน้อยกว่าด้านอื่น จึงควรยกระดับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาเชิงซับซ้อน โดยพัฒนาโจทย์ที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานภาครัฐจริง และบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบบริการภาครัฐ และการตัดสินใจเชิงนโยบาย

1.2 ความพึงพอใจของบุคลากรภาครัฐต่อการดำเนินโครงงานอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการประสานงาน สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้แบบ PBL สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิชาการสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมการนำผลงานโครงงาน

ที่มีคุณภาพไปต่อยอดเชิงนโยบายหรือเชิงปฏิบัติ ผ่านความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มคุณค่าการใช้ประโยชน์ของงานวิจัยในระดับพื้นที่

1.3 บทบาทของอาจารย์ผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบ PBL โดยนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการสนับสนุนจากอาจารย์ในระดับสูง สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับบทบาทอาจารย์จากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกและที่ปรึกษาทางวิชาการ ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคณาจารย์ด้านการโค้ชและการสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยรวม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรออกแบบการวิจัยให้มีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หรือใช้การวิจัยแบบกึ่งทดลองเพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงเชิงภายในของงานวิจัย และเสริมความชัดเจนในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะด้านดิจิทัลของนักศึกษา

2.2 ควรบูรณาการระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มกับนักศึกษาและบุคลากรภาครัฐ เพื่อสะท้อนมุมมองเชิงกระบวนการประสบการณ์การเรียนรู้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัล โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสมบูรณ์ของข้อค้นพบทางวิชาการ

2.3 การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างไปยังสถาบันการศึกษาและบริบทเชิงพื้นที่ที่หลากหลาย รวมถึงการศึกษาผลกระทบในระยะยาว เพื่อประเมินความคงทนของผลลัพธ์การเรียนรู้ การพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัล และการนำผลงานโครงงานไปใช้ประโยชน์จริงในบริบทการบริหารภาครัฐ อันจะช่วยเพิ่มคุณค่าเชิงนโยบายและการนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับระบบได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ขอขอบคุณนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการจัดการรัฐกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ที่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2566). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2567, 24 ธันวาคม). *ผลการสำรวจความพร้อมของรัฐบาลดิจิทัลประเทศไทย ปี พ.ศ. 2567*. https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dg-readiness-survey/readinesssurvey67/111606/

Budai, B. B., Csuhai, S., & Tózsa, I. (2023). Digital competence development in public administration higher education. *Sustainability*, *15*(16), 12462.

Guzdial, M. (1998). Technological support for project-based learning. In C. Dede (Ed.), *Learning with technology* (pp. 47–72). ASCD.

Jiang, H., Jiang, P., Wang, D., & Wu, J. (2021). Can smart city construction facilitate green total factor productivity? A quasi-natural experiment based on China’s pilot smart city. *Sustainable Cities and Society*, *69*, 102809.

Kasmaini, K., Amrullah, F. H., & Syafryadin, S. (2023, November). Students’ Perception and Challenges Toward the Implementation of Project-based Learning in Public Speaking Class. In International Conference on Social Science and Education (ICoeSSE 2023) (pp. 296-310). Atlantis Press.

Kernaghan, K., & Gunraj, J. (2004). Integrating information technology into public administration: Conceptual and practical considerations. *Canadian Public Administration*, *47*(4), 525-546.

Liang, J., Liu, L., & Wang, X. H. (2023). Innovation efficiency and firm competition. *Journal of Economy and Technology, 1*, 16-28.

OECD. (2024, December 19). Global trends in government innovation 2024. OECD Public Governance Reviews. https://www.oecd.org/en/publications/global-trends-in-government-innovation-2024_c1bc19c3-en.html

Oliveira, Á., & Campolargo, M. (2015, January). From smart cities to human smart cities. In 2015 48th Hawaii international conference on system sciences (pp. 2336-2344). IEEE.

Pereira, G. V., Parycek, P., Falco, E., & Kleinhans, R. (2018). Smart governance in the context of smart cities: A literature review. *Information Polity, 23*(2), 143-162.

Prachagool, V., & Nuangchalerm, P. (2021). Perspectives of Thai educators toward 21st century instruction. *Journal of Education and Learning (EduLearn), 15*(3), 432-437.

Purwasih, R., Rahimullaily, R., & Suryani, A. I. (2021). Blended Learning Model in Improving 4C Abilities of Information System Students. *JPI (Jurnal Pendidikan Indonesia), 10*(4). 742-753.

Schenk, B., & Dolata, M. (2020). Facilitating digital transformation through education: A case study in the public administration.

Solida, A., & Amir, A. (2023). Implementation Of Project-Based Learning In Improving Critical Thinking Skills and Communication Skills of Public Health Students. *LITERACY: International Scientific Journals of Social, Education, Humanities*, *2*(1), 193-206.

United Nations. (2020, July). United Nations e-government survey 2020 (pp. 1-36). https://doi.org/10.18356/4734d1dd-en.

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
"พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์"
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู: หลักฐานเชิงประจักษ์จากการพัฒนาเครื่องมือวัดนำร่อง

STRATEGIC IMAGINATION IN PRESERVICE TEACHERS' LEARNING MANAGEMENT PROBLEM SOLVING: EVIDENCE FROM A PILOT MEASUREMENT STUDY

เอกมงคล ชอบสะอาด[1*] และวัชรศักดิ์ สุดหล้า[2]
Eakmongkon Chorbsaard[1*] and Watcharasak Sudla[2]

[1,2]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2]Faculty of Education, Chulalongkorn University

*Corresponding author, E-mail: eak.good16@gmail.com โทรศัพท์ 09-7175-0348

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและวิเคราะห์ระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูตามภูมิหลัง กลุ่มตัวอย่างวิจัยเป็นนักศึกษาครูจากคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ที่ผ่านการเรียนรายวิชาทางด้านการสอนและการฝึกปฏิบัติการสอน จำนวน 108 คน ได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบวัดการจินตนาการเชิงกลยุทธ์มีลักษณะเป็นแบบวัดสถานการณ์ จำนวน 6 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 5 ข้อ รวม 30 ข้อ ให้คะแนนระดับ 0-2 คะแนน ตามกระบวนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ 5 ขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยาย การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา ความตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยง และอำนาจจำแนก ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดมีหลักฐานเบื้องต้นด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยง และอำนาจจำแนกที่เหมาะสมสำหรับการศึกษานำร่อง นอกจากนี้ ระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ ไม่แตกต่างกันตามเพศ สาขาวิชา และวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน ขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 มีระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์สูงกว่านักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ยังสะท้อนแนวทางการปรับปรุงข้อคำถามเพื่อเพิ่มคุณภาพของเครื่องมือต่อไป

คำสำคัญ: การจินตนาการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาแบบวัด การแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาครู

Abstract

This study aimed to develop a measurement instrument and analyze levels of strategic imagination in preservice teachers’ learning management problem solving across background characteristics. The participants were 108 preservice teachers from faculties of education who had completed coursework in teaching methods and teaching practicum, selected through multistage random sampling. The instrument was a situational strategic imagination measure consisting of six scenarios with five items each (30 items), scored on a three-point scale (0-2) reflecting five stages of the strategic imagination process. Data were analyzed using descriptive statistics and multivariate analysis of variance (MANOVA), alongside psychometric evaluation of content validity, construct validity, reliability, and item discrimination. The findings indicated that the instrument demonstrated preliminary evidence of adequate psychometric quality for pilot use. Levels of strategic imagination did not differ by gender, academic major, or preferred classroom problem-solving approaches. However, preservice teachers in their first and second years showed significantly higher levels of strategic imagination than those in their third year and above at the 0.05 significance level. The results also provide directions for further refinement of the instrument.

Keywords: Strategic imagination, instrument development, learning management problem solving, preservice teachers

บทนำ

การจินตนาการเชิงกลยุทธ์ (strategic imagination) เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่อาศัยจินตนาการร่วมกับข้อมูลและประสบการณ์ในอดีต เพื่อวางแผนและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีกลยุทธ์ภายใต้สภาวะที่มีความไม่แน่นอน โดยให้ความสำคัญกับการพิจารณาจุดเริ่มต้นของปัญหา การตรวจจับสัญญาณอ่อน (weak signals) และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการระดมความคิด (Armstrong et al., 2023; Geat et al., 2023; Nilsson & Ferholt, 2014; Mölder, 2022; Voinea et al., 2022; Hontvedt et al., 2021; Bransford et al., 2000) กระบวนการดังกล่าวช่วยเปิดโอกาสให้พิจารณาแนวทางการแก้ปัญหารูปแบบใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทในชั้นเรียนมากกว่าการแก้ปัญหาแบบเดิม และเอื้อต่อการวางแผนแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

แม้ว่าการจินตนาการเชิงกลยุทธ์จะมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน แต่จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัย

ด้านการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในบริบทการศึกษายังมีอยู่อย่างจำกัด ส่วนใหญ่อยู่ในบริบทด้านการตลาด (Glaser, 1994; Manu, 2007) และรัฐศาสตร์ (Bleiker, 2025; Mckenna, 2025; Laird, 2025; Sargeant, 2021) และยังไม่พบเครื่องมือวัดจินตนาการเชิงกลยุทธ์โดยตรง แม้จะมีเครื่องมือวัดตัวแปรที่มีความใกล้เคียง เช่น แบบสอบถามการคิดเชิงกลยุทธ์ของ Pisapia (2011) แต่ยังไม่ครอบคลุมหลักการของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในส่วนของการระดมความคิด และการวางแผนเพื่อรับมือกับปัญหาที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ยิ่งไปกว่านั้นเครื่องมือนี้ยังเป็นการประเมินด้วยมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับการวัดการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ที่ควรพิจารณาจากพฤติกรรมการตัดสินใจในการจัดการปัญหาของนักศึกษาครูมากกว่า

ผู้วิจัยจึงเห็นความเหมาะสมของแบบวัดสถานการณ์ (situational test) ที่สามารถใช้สถานการณ์ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริงเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรมการตัดสินใจของนักศึกษา และสามารถออกแบบเงื่อนไขให้สะท้อนระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน (สมถวิล วิจิตรวรรณา, 2565) ซึ่งมีความเหมาะสมกับตัวแปรจินตนาการเชิงกลยุทธ์มากกว่าการประเมินด้วยมาตรประมาณค่า

ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาเครื่องมือวัดระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในลักษณะของแบบวัดสถานการณ์ โดยศึกษาในบริบทปัญหาการจัดการเรียนรู้ระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู เพื่อวิเคราะห์การตัดสินใจในการแก้ปัญหาภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด และเนื่องจากตัวแปรดังกล่าว ยังมีการศึกษาในบริบททางการศึกษาที่จำกัด จึงเปรียบเทียบระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ตามเพศ ชั้นปี สาขาวิชา และวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน ทั้งนี้ ผลจากการศึกษานำร่องคาดว่าจะนำไปใช้เป็นสารสนเทศสำหรับการออกแบบนวัตกรรมที่ส่งเสริมการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาครูในส่วนที่ยังขาดหรือจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาเครื่องมือและวิเคราะห์ระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูตามภูมิหลัง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การจินตนาการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Imagination: SI) หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาครูในการใช้จินตนาการควบคู่กับข้อมูลจริงและประสบการณ์ที่มีอยู่ เพื่อมองเห็นสัญญาณหรือสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน สามารถตีความผลกระทบที่อาจตามมา ระบุปัญหาที่เกิดขึ้น คิดค้นแนวทางการจัดการหรือการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และตรวจสอบความเป็นไปได้ของแนวทางดังกล่าวอย่างรอบคอบ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอน (Armstrong et al., 2023; Glaser, 1994; Roos & Victor, 1999; Sargeant, 2021) ทั้งนี้ SI ประกอบด้วย จินตนาการ

3 ประเภท ได้แก่ 1) จินตนาการเชิงบรรยาย (descriptive imagination) ซึ่งเป็นการอธิบายและสร้างมโนภาพของสถานการณ์ที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ชัดเจน 2) จินตนาการเชิงสร้างสรรค์ (creative imagination) ซึ่งเป็นการคิดค้นหรือปรับเปลี่ยนสิ่งใหม่จากสิ่งที่มีอยู่เดิม และ 3) จินตนาการเชิงท้าทาย (challenging imagination) ซึ่งเป็นการพิจารณาความเป็นไปได้ของแนวคิดเชิงบรรยายและเชิงสร้างสรรค์ในบริบทความเป็นจริง (Roos & Victor, 1999) นักวิชาการเสนอว่า การใช้การจินตนาการเชิงกลยุทธ์สามารถเกิดขึ้นผ่านการตั้งชุดคำถามเชิงจินตนาการ (imaginative questions) ภายในพื้นที่การคิดเล่นชั่วคราว (temporary play space) เพื่อกระตุ้นการค้นหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างรอบด้าน รวมถึงการระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีความชำนาญ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม (Manu, 2007; Roos & Victor, 1999; Sargeant, 2021; Armstrong et al., 2023; Voinea et al., 2022)

กระบวนการของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์

กระบวนการของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตรวจพบสัญญาณ (signal discovery) ซึ่งเป็นการรวบรวมและตีความข้อมูลด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อระบุเหตุการณ์หรือเงื่อนไขใหม่ที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Glaser, 1994; Manu, 2007; Mölder, 2022) 2) การวินิจฉัยโอกาสของสัญญาณ (diagnostic of opportunity) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ของผลกระทบทั้งด้านบวกและลบจากเหตุการณ์ใหม่อย่างเป็นระบบโดยอาศัยการระดมความคิดจากผู้เกี่ยวข้อง (Glaser, 1994; Manu, 2007; Sargeant, 2021) 3) การตั้งชุดคำถามเชิงจินตนาการ (imaginative questioning) เพื่อทำความเข้าใจและระบุประเด็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข โดยเชื่อมโยงข้อมูลและสถานการณ์ปัจจุบันอย่างรอบด้าน (Armstrong et al., 2023; Manu, 2007; Voinea et al., 2022) 4) พื้นที่การคิดเล่นแบบชั่วคราวและการสร้างโมเดลเชิงประสบการณ์ (temporary play space and experience opportunity modelling) ซึ่งเป็น การสร้างต้นแบบของแนวทางการแก้ปัญหาโดยผสานจินตนาการกับข้อมูลเชิงประจักษ์และประสบการณ์เดิม (Armstrong et al., 2023; Mölder, 2022) และ 5) การเรียนรู้หลังสัญญาณ (post-signal learning) เป็นการทบทวนและตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางแก้ปัญหา เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่พร้อมนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Manu, 2007; Roos & Victor, 1999)

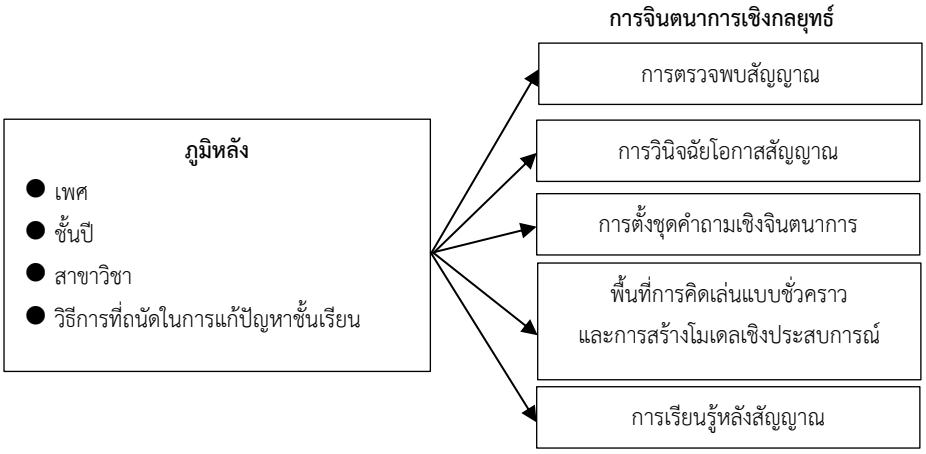
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ ประสบการณ์ของบุคคล ความสามารถในการตรวจจับรูปแบบ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Feng et al., 2017; Salmador, 2001; Wengel et al., 2021) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประสบการณ์ของบุคคลพิจารณาจากชั้นปีและวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน ความสามารถในการตรวจจับรูปแบบพิจารณาจากเพศและสาขาวิชา ขณะที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสะท้อนผ่านกระบวนการของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ที่วัดด้วยแบบวัดสถานการณ์

สถานการณ์ปัญหาและการใช้แบบวัดสถานการณ์

สถานการณ์ปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน การขาดเรียน การจัดการเรียนรู้ การจัดทำเอกสาร การรับมือกับเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอน และการใช้สื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู แบบวัดสถานการณ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือหลักในการวัดระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ โดยนำสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมาเป็นตัวกระตุ้นการตัดสินใจของผู้ตอบ เพื่อให้ได้สารสนเทศเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะและระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์อย่างเหมาะสม (Waddell, 1982; สมถวิล วิจิตรวรรณา, 2565)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ SI ผู้วิจัยสามารถพิจารณาตามทฤษฎีได้ว่าข้อมูลด้านภูมิหลัง ได้แก่ เพศ (ชายและหญิง) ชั้นปี (ต่ำกว่าชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป) สาขาวิชา (วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และสังคมศาสตร์) และวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน (การขอคำแนะนำจากผู้ที่มีประสบการณ์ การปรึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาทางออกร่วมกัน และการสืบค้นและคิดวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง) ซึ่งเกี่ยวข้องหรือส่งผลให้ระดับ SI ของแต่ละคนมีระดับที่แตกต่างกันในแต่ละขั้นตอนของ SI ดังภาพที่

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นักศึกษาครู ซึ่งผ่านการเรียนวิชาทางด้านการสอน หรือผ่านการฝึกปฏิบัติการสอน เนื่องจากนักศึกษาครูที่ผ่านการฝึกปฏิบัติการสอน จะมีความเข้าใจสภาพปัญหาบริบทจริงในชั้นเรียน และกำหนดตัวอย่าง โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างวิจัยโดยอิงการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA) จากการคำนวณผ่านเว็บไซต์ของ Daniel Soper โดยกำหนดอำนาจการทดสอบ

ทางสถิติ (desired statistical power level) เท่ากับ 0.80 จำนวนตัวแปรสังเกตได้ของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ (number of observed variables) เท่ากับ 5 ขั้นตอน จำนวนตัวแปรแฝง (number of latent variables) เท่ากับ 1 ตัวแปร ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (probability level) เท่ากับ .05 และกำหนดขนาดอิทธิพลที่คาดหวัง (anticipated effect size) เท่ากับ 0.10 เนื่องจากการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ยังมีการศึกษาในบริบทที่จำกัด และเมื่อพิจารณาการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างตามแนวทางสมการโครงสร้าง พบว่าการกำหนดค่าอิทธิพลที่มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในระดับต่ำมีความเหมาะสม (Hussain, 2018) จากการคำนวณดังกล่าวได้จำนวนตัวอย่างวิจัยที่เหมาะสมจำนวน 100 คน และวิธีการสุ่มเป็นแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) ซึ่งมีขั้นตอนที่ 1 และ 2 เป็นการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยขั้นตอนที่ 1 หน่วยการสุ่มคือมหาวิทยาลัยจากมหาวิทยาลัยทางครุศาสตร์ในประเทศไทย ได้ทั้งสิ้น 3 มหาวิทยาลัย สำหรับการศึกษานำร่อง ส่วนขั้นตอนที่ 2 หน่วยการสุ่มคือนักศึกษา ได้ตัวอย่างทั้งหมด 108 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ (SI) เพื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและกระบวนการของ SI รวมถึงพิจารณาตัวแปรภูมิหลัง ได้แก่ เพศ ชั้นปี สาขาวิชาเอก และวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน เพื่อนำมาใช้สร้างข้อคำถามในตอนที่ 1 และเป็นกรอบในการพัฒนาข้อคำถามในตอนที่ 2 ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ดำเนินการสร้างข้อรายการคำถาม โดยตอนที่ 1 เป็นข้อมูลด้านภูมิหลัง ให้นักศึกษาเลือกตอบเพียงหนึ่งตัวเลือกในแต่ละประเด็น ได้แก่ เพศ ชั้นปี สาขาวิชาเอก และวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน ส่วนตอนที่ 2 เป็นแบบวัดสถานการณ์จำนวน 6 สถานการณ์ ซึ่งสะท้อนปัญหาการจัดการเรียนรู้ในบริบทการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู แต่ละสถานการณ์ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ ตามกระบวนการของ SI รวมทั้งหมด 30 ข้อ โดยแต่ละข้อมีตัวเลือก 3 ระดับ ให้คะแนนตั้งแต่ 0-2 คะแนน เพื่อบ่งชี้ระดับของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่ขาดคุณลักษณะมีบางคุณลักษณะและมีคุณลักษณะครบถ้วน ทั้งนี้ แบบวัดดังกล่าวมุ่งวัดผ่านการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ ไม่ใช่การวัดความรู้

3. ตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามด้านความตรงเชิงเนื้อหา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อนำข้อคิดเห็นมาปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

4. ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปสร้างเป็นแบบวัดผ่านระบบแบบสอบถามออนไลน์ LimeSurvey และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อหน่วยงานต้นสังกัดของนักศึกษาครูที่มีลักษณะดังกล่าว ผ่านทางผู้ประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาทำแบบวัดถามออนไลน์ผ่านใน LimeSurvey จากรายชื่อที่กำหนด หลังจากนั้นจะใช้การกำกับติดตาม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายตอบแบบวัดได้จนครบจำนวนที่คาดหวัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) สถิติเชิงบรรยายสำหรับวิเคราะห์สภาพตัวแปร ใช้สถิติเชิงบรรยาย (descriptive statistics) เพื่ออธิบายภาพรวมของข้อมูลด้านภูมิหลังของกลุ่มผู้ตอบแบบวัด และตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างวิจัยในการเป็นตัวแทนของประชากร 2) สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ใช้การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของโครงสร้างขั้นตอนของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ ตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ของแบบวัดด้วยสัมประสิทธิ์ความเที่ยงโอเมกา (omega coefficients) และสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแอลฟาแบบเรียงลำดับ (ordinal alpha) รวมทั้งวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยค่า Corrected Item-Total Correlation (CITC) และ 3) สถิติสำหรับการเปรียบเทียบตามภูมิหลัง ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม (MANOVA) เพื่อเปรียบเทียบระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในแต่ละขั้นตามตัวแปรภูมิหลังที่กำหนด

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังและระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ของตัวอย่างวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นักศึกษาครูจำนวน 108 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (n = 76, 70.37%) ขณะที่เพศชายมีจำนวน 32 คน (29.63%) นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าชั้นปีที่ 3 (n = 90, 83.33%) และมีนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไปจำนวน 18 คน (16.67%) ในด้านสาขาวิชา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์–คณิตศาสตร์ (n = 95, 87.96%) ขณะที่สาขาสังคมศาสตร์มีจำนวน 13 คน (12.04%) สำหรับวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ถนัดการขอคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ (n = 45, 41.67%) รองลงมาคือการปรึกษากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาทางออกร่วมกัน (n = 38, 35.19%) และการสืบค้นและแก้ปัญหาด้วยตนเอง (n = 25, 23.14%)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างวิจัยโดยรวมมีระดับคะแนนอยู่ในระดับปานกลางค่อนไปทางสูง โดยค่าเฉลี่ยรวมของนักศึกษาเพศหญิง (M = 1.52, SD = 0.13) มีแนวโน้มสูงกว่านักศึกษาเพศชาย (M = 1.46, SD = 0.08) ในทำนองเดียวกัน นักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 มีคะแนนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์โดยรวมสูงกว่า (M = 1.53, SD = 0.12) นักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป (M = 1.37, SD = 0.16) ขณะที่ในด้านสาขาวิชา นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่า (M = 1.51, SD = 0.12) นักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ (M = 1.42, SD = 0.15) สำหรับวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน นักศึกษาที่ถนัดการสืบค้นและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงที่สุด (M = 1.54, SD = 0.11) เมื่อเปรียบเทียบกับการปรึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

(*M* = 1.50, *SD* = 0.10) และการขอคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ (*M* = 1.47, *SD* = 0.14) โดยสรุปรายละเอียดค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์จำแนกตามภูมิหลัง แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของตัวอย่างวิจัยและค่าเฉลี่ยคะแนนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์จำแนกตามภูมิหลัง

ภูมิหลัง	จำนวน	คะแนนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์					รวม
		ขั้นที่ 1	ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 4	ขั้นที่ 5	
	n (%)	*M* (*SD*)	*M* (*SD*)	*M* (*SD*)	*M* (*SD*)	*M* (*SD*)	*M* (*SD*)
เพศ							
ชาย	76 (70.37)	1.57 (0.32)	1.51 (0.37)	1.40 (0.44)	1.43 (0.38)	1.37 (0.26)	1.46 (0.08)
หญิง	32 (29.63)	1.68 (0.30)	1.62 (0.32)	1.43 (0.34)	1.49 (0.32)	1.36 (0.25)	1.52 (0.13)
ชั้นปี							
ปี 1 – 2	90 (83.33)	1.67 (0.31)	1.61 (0.33)	1.44 (0.36)	1.52 (0.33)	1.39 (0.24)	1.53 (0.12)
ปี 3 ขึ้นไป	18 (16.67)	1.56 (0.30)	1.51 (0.36)	1.33 (0.41)	1.24 (0.28)	1.21 (0.27)	1.37 (0.16)
สาขาวิชา							
วิทย์ - คณิต	95 (87.96)	1.66 (0.31)	1.59 (0.34)	1.41 (0.37)	1.49 (0.34)	1.38 (0.24)	1.51 (0.12)
สังคมศาสตร์	13 (12.04)	1.56 (0.29)	1.55 (0.34)	1.46 (0.36)	1.32 (0.27)	1.23 (0.31)	1.42 (0.15)
วิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน							
ขอคำแนะนำ	45 (41.67)	1.65 (0.30)	1.58 (0.33)	1.37 (0.37)	1.46 (0.34)	1.30 (0.27)	1.47 (0.14)
ปรึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้อง	38 (35.19)	1.64 (0.32)	1.57 (0.33)	1.40 (0.39)	1.48 (0.36)	1.42 (0.22)	1.50 (0.10)
สืบค้นด้วยตนเอง	25 (23.14)	1.65 (0.31)	1.63 (0.37)	1.53 (0.31)	1.49 (0.31)	1.39 (0.24)	1.54 (0.11)

หมายเหตุ: ระดับของ SI เทียบจาก 2 คะแนน

ส่วนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. หลักฐานคุณภาพด้านความตรง (validity)

1.1 หลักฐานด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ (I-CVI) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานักศึกษาครู การวิจัยทางการศึกษา การวัดและประเมินผล คุณลักษณะเชิงจิตวิทยา และการออกแบบเกมทางการศึกษา พบว่า S-CVI/Ave = .96 และข้อคำถามส่วนใหญ่ I-CVI เท่ากับ 1.00 บางข้อมีค่า .67 และ .33 (Rodrigues et al., 2017) นำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

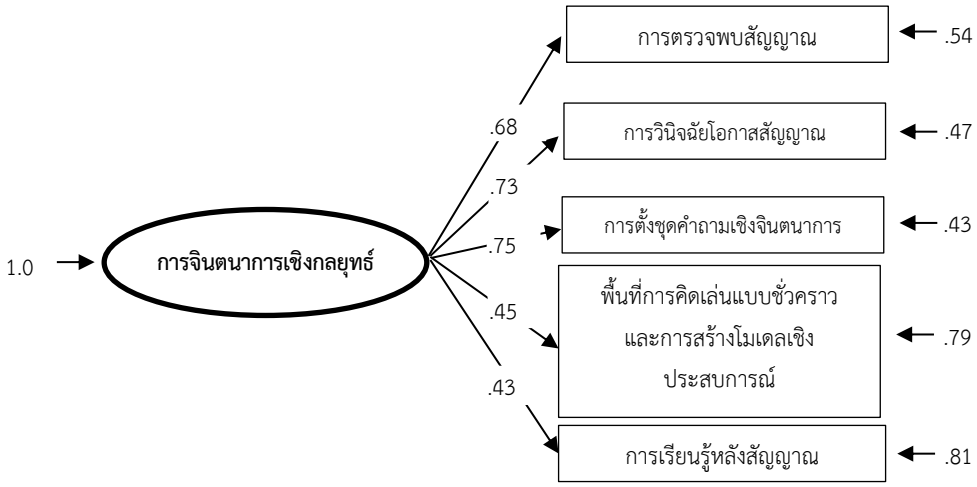
1.2 หลักฐานด้านความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity)

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ตามโครงสร้างตัวแปรตามทฤษฎี โดย SIประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ทั้งนี้ เนื่องจากแบบวัดมีลักษณะตามหัวข้อเครื่องมือวิจัย จึงดำทำ item parceling โดยรวมข้อคำถามที่วัดขั้นตอนเดียวกันจากทุกสถานการณ์เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างคะแนนตัวแทนของแต่ละขั้นตอน (stage-level parcel scores) ทำให้ได้ตัวแปรสังเกตได้จำนวน 5 ตัว (SI1–SI5) แทนกระบวนการย่อยของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ และก่อนการวิเคราะห์ CFA ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ซึ่งแทนกระบวนการย่อยของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ทั้ง 5 ขั้นตอน (SI1–SI5) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s correlation) ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ในช่วง .21 ถึง .54 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดแต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับต่ำถึงปานกลาง

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด SI ในภาพรวม พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยค่าไค-สแควร์ไม่แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดัชนีความสอดคล้องของโมเดล ได้แก่ CFI และ TLI มีค่าเป็น 1.00 และค่า RMSEA มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ซึ่งสะท้อนว่าโมเดลการวัดมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่เหมาะสม เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 5 ขั้นตอน มีน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าอยู่ในช่วง .44 ถึง .76 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการย่อยมีความสามารถในการอธิบายตัวแปรแฝง SI ในภาพรวมได้ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยขั้นตอนที่ 2 และ 3 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ขณะที่ขั้นตอนที่ 4 และ 5 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการจินตนาการเชิงกลยุทธ์

ขั้นตอนจินตนาการเชิงกลยุทธ์	น้ำหนักองค์ประกอบ		*t*	*p*	R^2
	b(SE)	β			
การตรวจพบสัญญาณ (SI1)	1.00	.68	-	-	.41
การวินิจฉัยโอกาสของสัญญาณอ่อน (SI2)	1.17(0.18)	.73	6.53	<.001	.53
การตั้งชุดคำถามเชิงจินตนาการ (SI3)	1.33(0.19)	.76	6.95	<.001	.58
พื้นที่การคิดเล่นแบบชั่วครามฯ (SI4)	0.74(0.18)	.45	4.09	<.001	.20
การเรียนรู้หลังสัญญาณ (SI5)	0.53(0.13)	.44	4.07	<.001	.19
$\chi^2(5, N = 108) = 1.99, p = .849$, CFI = 1.00, TLI = 1.00, RMSEA < .001, SRMR = 0.02					

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโมเดลการวัดการจินตนาการเชิงกลยุทธ์

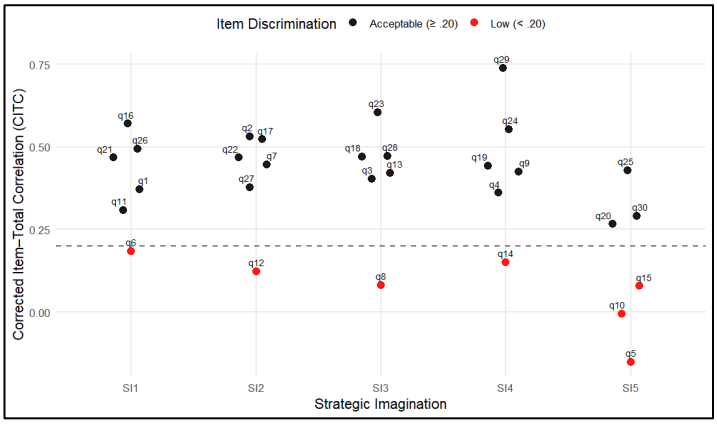
2. หลักฐานคุณภาพด้านความเที่ยง (reliability)

การวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบวัด โดยใช้ค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ความเที่ยงโอเมกา (omega coefficients) พบว่า มีค่าตั้งแต่ .35 - .60 และสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแอลฟาแบบเรียงลำดับ (ordinal alpha) พบว่า มีค่าตั้งแต่ .31 - .71 ซึ่งอยู่ในระดับที่เหมาะสม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าความเที่ยงของแบบวัดการจินตนาการเชิงกลยุทธ์

ขั้นตอนของ SI	McDonald’s omega	Cronbach’s alpha
การตรวจพบสัญญาณ	.50	.67
การวินิจฉัยโอกาสของสัญญาณ	.56	.68
การตั้งชุดคำถามเชิงจินตนาการ	.60	.67
พื้นที่การคิดเล่นแบบชั่วคราวและการสร้างโมเดลเชิงประสบการณ์	.55	.71
การเรียนรู้หลังสัญญาณ	.35	.31

การวิเคราะห์คุณภาพรายข้อคำถามโดยพิจารณาค่าอำนาจจำแนกด้วยค่า corrected item–total correlation (CITC) โดยแต่ละข้อให้คะแนนระดับ 0-2 คะแนน ทั้งนี้ ไม่ได้วิเคราะห์ค่าความยากของข้อคำถาม เนื่องจากแบบวัดมุ่งวัดระดับพฤติกรรมของ SI ไม่ใช่ความถูกต้องของคำตอบ ผลการวิเคราะห์พบว่า ขั้นตอนที่ 1-4 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วงตั้งแต่ระดับต่ำถึงค่อนข้างสูง (0.08-0.74) ขณะที่ขั้นตอนที่ 5 มีค่าอำนาจจำแนกบางข้ออยู่ในระดับต่ำหรือเป็นลบ (-0.15-0.43) ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการพิจารณาปรับปรุงข้อคำถามในขั้นตอนดังกล่าว แสดงค่าอำนาจจำแนกดังภาพ 3

ภาพที่ 3 อำนาจจำแนกของข้อถามในแบบวัดการจินตนาการเชิงกลยุทธ์

ส่วนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการจินตนาการเชิงกลยุทธ์จำแนกตามภูมิหลัง

ส่วนนี้เป็นผลการวิเคราะห์ MANOVA โดยการเปรียบเทียบเวกเตอร์ค่าเฉลี่ยของตัวแปร SI ที่แยกตามกระบวนการ SI ในแต่ละขั้นตอน ที่จำแนกตามภูมิหลังในด้านเพศ ชั้นปี สาขาวิชา และวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน เพื่อตรวจสอบว่าเวกเตอร์ค่าเฉลี่ยจะต่างแตกต่างตามภูมิหลังหรือไม่

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น โดยการตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (homogeneity of variance) โดยใช้ Box’s M test ผลการทดสอบ พบว่า ไม่มีเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของกระบวนการ SI ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับภูมิหลังด้านเพศ (Box’s M = 17.96, $F(15,14932.52) = 1.12$, $p = .33$) ชั้นปี (Box’s M = 18.05, $F(15,3613.02) = 1.07$, $p = .38$) สาขาวิชา (Box’s M = 15.84, $F(15,1711.40) = 0.85$, $p = .62$) และวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน (Box’s M = 22.56, $F(30,22077.26) = 0.70$, $p = .89$) ดังนั้นเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของกระบวนการ SI แต่ละขั้นตอนที่จำแนกตามภูมิหลังในด้านเพศ ชั้นปี สาขาวิชา และวิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน นั่นคือความแปรปรวนร่วมเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น เนื่องจากผ่านข้อตกลงเบื้องต้นทั้งสามประเด็น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติทดสอบ Wilk’s Lambda ในผลการทดสอบ MANOVA ในแต่ละด้าน

ผลการวิเคราะห์ MANOVA ของขั้นตอนกระบวนการ SI ที่จำแนกตามภูมิหลังจะพบว่า เพศ สาขาวิชา และวิธีการแก้ปัญหาที่ถนัดในชั้นเรียน ไม่มีความแตกต่างกันกับเวกเตอร์ค่าเฉลี่ยในแต่ละขั้นตอนของ SI ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ในขณะที่ชั้นปีมีความแตกต่างกันในเวกเตอร์ค่าเฉลี่ยของแต่ละขั้นตอนของ SI อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Wilk’s Lambda = 0.86, $F(5,102) = 3.47$, $p < .001$) แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4 เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงต้องดำเนินการทดสอบว่าค่าเฉลี่ยของ SI ด้านใดที่แตกต่างกันตามภูมิหลังชั้นปี

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ MANOVA ของเพศ ชั้นปี สาขาวิชา และวิธีที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	Wilk’s Lambda	*F*	*df*1	*df*2	*p*
เพศ	0.95	1.05	5	102	.39
ชั้นปี	0.86	3.47	5	102	<.001
สาขาวิชา	0.91	2.13	5	102	.07
วิธีการที่ถนัดในการแก้ปัญหาชั้นเรียน	0.92	0.88	10	202	.55

ต่อมาผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ตามภูมิหลังด้านชั้นปี ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้านความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนก่อนการวิเคราะห์ ด้วยสถิติทดสอบ Levene’s test พบว่าความแปรปรวนของคะแนนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในแต่ละขั้นตอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 และกลุ่มนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป ทั้งในขั้นตอนที่ 1 (SI1) (Levene Statistic = 0.12, $p = .91$) ขั้นตอนที่ 2 (SI2) (Levene Statistic = 0.79, $p = .38$) ขั้นตอนที่ 3 (SI3) (Levene Statistic = 0.26, $p = .61$) ขั้นตอนที่ 4 (SI4) (Levene Statistic = 0.63,

p = .43) และขั้นตอนที่ 5 (SI5) (Levene Statistic = 0.93, p = .34) แสดงว่าข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างแบบรายตัวแปร (between-subjects effects) พบว่าความแตกต่างของการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ตามชั้นปีปรากฏอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะในขั้นตอนที่ 4 พื้นที่การคิดเล่นแบบชั่วคราวและการสร้างโมเดลเชิงประสบการณ์ และขั้นตอนที่ 5 การเรียนรู้หลังสัญญาณ โดยพบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 มีค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดเล่นแบบชั่วคราวและการสร้างโมเดลเชิงประสบการณ์สูงกว่า (M = 1.52, SD = 0.33) นักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป (M = 1.24, SD = 0.28) และนักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 (M = 1.39, SD = 0.24) มีค่าเฉลี่ยการเรียนรู้หลังสัญญาณสูงกว่า นักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป (M = 1.21, SD = 0.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ขั้นตอนที่ 1-3 แม้ว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 จะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเล็กน้อยในทุกขั้นตอน แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ ANOVA ของขั้นตอนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ตามภูมิหลังด้านชั้นปี

ขั้นตอนของ SI	*M*	*SD*	*F*	*df1*	*df2*	*p*
การตรวจพบสัญญาณ						
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 2	1.67	.31	1.97	1	106	.16
นักศึกษาสูงกว่าชั้นปีที่ 2	1.56	.30				
การวินิจฉัยโอกาสของสัญญาณอ่อน						
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 2	1.61	.33	1.24	1	106	.27
นักศึกษาสูงกว่าชั้นปีที่ 2	1.51	.34				
การตั้งชุดคำถามเชิงจินตนาการ						
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 2	1.44	.36	1.15	1	106	.29
นักศึกษาสูงกว่าชั้นปีที่ 2	1.33	.41				
พื้นที่การคิดเล่นแบบชั่วคราว						
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 2	1.52	.33	11.13	1	106	< .001
นักศึกษาสูงกว่าชั้นปีที่ 2	1.24	.28				
การเรียนรู้หลังสัญญาณ						
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 2	1.39	.24	7.87	1	106	< .001
นักศึกษาสูงกว่าชั้นปีที่ 2	1.21	.27				

อภิปรายผล

ประเด็นแรกเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการพิจารณาร่วมกันระหว่างผลการวิเคราะห์เชิงบรรยายและการเปรียบเทียบระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ตามภูมิหลัง พบว่าแม้นักศึกษาครูในกลุ่มเพศหญิง กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ และกลุ่มที่ถนัดการสืบค้นและแก้ปัญหาด้วยตนเองจะมีแนวโน้มคะแนนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น แต่ความแตกต่างดังกล่าวยังไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลลัพธ์นี้สะท้อนข้อจำกัดด้านความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้น ควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากขึ้นในอนาคต

ประเด็นที่สอง เรื่องปัจจัยภูมิหลังที่มีผลต่อความแตกต่างของระดับ SI จาผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภูมิหลังด้านชั้นปีมีความสัมพันธ์กับระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะในขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการทบทวนตรวจสอบแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยการระดมความคิดเห็น การพิจารณาทางเลือก และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในบริบทการทำงาน ลักษณะดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดด้านวัฒนธรรมองค์กรที่ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยมักต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า (Chaisilwattana et al., 2017) ขณะเดียวกัน ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับความรอบคอบในการตรวจสอบแนวทางการแก้ปัญหาอาจไม่แสดงความแตกต่างอย่างชัดเจนในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ไม่พบความแตกต่างด้านความเป็นระเบียบในช่วงวัยดังกล่าว (Jackson et al., 2009)

ประเด็นที่สาม การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปร SI กับกระบวนการ โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าโมเดลการวัดในแต่ละขั้นตอน 5 ขั้นตอนตามกระบวนการ SI ในระดับภาพรวมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีดัชนีความสอดคล้อง (CFI) เข้าใกล้หนึ่ง และค่ากัชนีความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เข้าใกล้ศูนย์ ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Hair et al., 2019) ดังนั้นแบบวัด SI จึงมีความตรงเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ในขั้นตอนที่ 4 และ 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า .50 (Hair et al., 2019) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากโมเดลการวัดขั้นตอนที่ 5 กับข้อคำถาม พบว่ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบส่วนใหญ่น้อยกว่าศูนย์ จึงควรปรับปรุงข้อคำถามเพิ่มเติมหรือพิจารณาความเหมาะสมของกระบวนการ SI ใหม่ และเมื่อพิจารณาโมเดลการวัดขั้นตอนที่ 2 กับข้อคำถามพบว่าต้องพิจารณาความสัมพันธ์เพิ่มเติมในคำถามข้อที่ 12 กับ 17 ในโมเดลจึงควรปรับปรุงข้อคำถามทั้ง 2 ข้อด้วย

ประเด็นสุดท้าย ความเที่ยงและอำนาจจำแนก จากผลการวิเคราะห์ความเที่ยงเชิงความสอดคล้องภายในของแบบวัดการจินตนาการเชิงกลยุทธ์พบว่าค่าความเที่ยงแตกต่างกันในแต่ละขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 2 และ 4 มีค่าความเที่ยงสูงกว่าขั้นตอนอื่น ขณะที่ขั้นตอนที่ 4 และ 5 มีค่าความเที่ยงน้อยกว่า .60 (Nunnally & Bernstein, 1994) ซึ่งส่วนใหญ่ค่าสัมประสิทธิ์แบบความเที่ยงแบบเมกาจะต่ำกว่าค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาแบบเรียงลำดับ เนื่องจาก อัลฟาจะเกี่ยวข้องกับความเป็นเอกพันธ์ของ

คำตอบ (homogeneity) ซึ่งไม่ได้แสดงว่าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน (Cho & Kim, 2014) ในขณะที่โอเมกาจะเหมาะกับแบบวัดหลายมิติ (multi-dimensional scale) โดยมีโครงสร้างปัจจัย (factor structure) ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ดังนั้นจะมีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมของแบบวัดกับตัวแปรแฝง (Morera & Stokes, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ โดยอัลฟาแบบเรียงอันดับที่ได้จากการวิเคราะห์ CFA ในโปรแกรม R studio โดยใช้วิธีการประมาณค่า WLSMV (Weighted Least Squares Mean and Variance adjusted) เหมาะกับแบบวัดที่มีระดับการวัดที่เรียงระดับได้ โดยในงานนี้จะเป็นตัวเลือก 0-2 คะแนน และเมื่อพิจารณาอำนาจจำแนกของข้อคำถาม เมื่อพิจารณาจากค่า CITC ≥ 0.20 (Ebel & Frisbie, 1991) พบว่ายังมีข้อคำถามที่ 5 6 8 10 12 14 และ 15 ซึ่งควรปรับปรุงเพิ่มเติม ซึ่งข้อคำถามส่วนใหญ่จะเป็นขั้นตอนที่ 5 ของ SI ซึ่งการที่อำนาจจำแนกและความเที่ยงต่ำในขั้นตอนที่ 4 และ 5 อาจพิจารณาได้ว่าการคิดวิธีการแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่ 4 และการตรวจสอบแนวทางการแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่ 5 จะอาศัยประสบการณ์และมีส่วนร่วมในการวางแผนทบทวนแนวทางการดำเนินงานในบริบทที่ทำงานจริง ซึ่งนักศึกษาครูอาจยังมีประสบการณ์ที่ไม่แตกต่างกันมาก จึงทำให้ผลการตอบไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ MANOVA ที่พบความแตกต่างของระดับ SI ตามภูมิหลังด้านชั้นปีเฉพาะขั้นตอนที่ 4-5 จึงสะท้อนว่าการปรับปรุงสถานการณ์และตัวเลือกในขั้นตอนดังกล่าวให้เอื้อต่อความแตกต่างของการตัดสินใจเลือกคำตอบมากขึ้น อาจช่วยเพิ่มคุณภาพของแบบวัดในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

คณาจารย์หรือผู้รับผิดชอบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถนำแบบวัดที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินระดับการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาครู และใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการจัดการปัญหาในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจินตนาการเชิงกลยุทธ์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรศึกษาประสิทธิผลของกระบวนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์โดยเปรียบเทียบการแก้ปัญหาด้วยตนเองกับการระดมความคิดร่วมกับผู้อื่น รวมถึงพิจารณาบทบาทของการตรวจสอบแนวทางการแก้ปัญหาก่อนนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ ควรปรับปรุงข้อคำถามของแบบวัดและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่มีความหลากหลายด้านเพศ สาขาวิชา และชั้นปี เพื่อเพิ่มความเหมาะสมและความแข็งแรงของกระบวนการจินตนาการเชิงกลยุทธ์ตามกรอบทฤษฎี

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ ประจันบาน อาจารย์ ดร.กณิชชา ศิริศักดิ์ และอาจารย์ ดร.ลภัสพิชชา สุรวาทกุล ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้ทุนในการนำเสนอผลงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาซีเรียสเกมโดยใช้การวิเคราะห์เกมเพื่อส่งเสริมจินตนาการเชิงกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู

เอกสารอ้างอิง

พิสิษฐ บรรจง. (2566). *การพัฒนาแบบทดสอบสถานการณ์ออนไลน์เพื่อประเมินสมรรถนะด้านความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยประยุกต์ใช้กรอบพัฒนาการความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/12531/

สมถวิล วิจิตรวรรณา. (2565). แบบวัดเชิงสถานการณ์: ประยุกต์ใช้วัดคุณลักษณะนิสัย. *วารสารการวัดประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 3*(1), 11-19. https://doi.org/10.14456/jsmesr.2022.2

Armstrong, F., et al. (2023). Healthy, regenerative and just: Guiding the development of a national strategy on climate, health and well-being for Australia. *The Journal of Climate Change and Health, 10*, Article 100205. https://doi.org/10.1016/j.joclim.2023.100205

Bransford, J. D., et al. (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. National Academy.

Carr, A. (2025). *Strategic imagination: Essays in honour of Brendan Sargeant*. ANU. https://doi.org/10.22459/SI.2025

Chaisilwattana, R. (2016). *Thai culture and its effects on organizational engagement in Thai privately held companies* (Thematic paper, Mahidol University). CMMU Digital Archive. https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/2443

Cho, E., & Kim, S. (2015). *Cronbach’s coefficient alpha: Well-known but poorly understood. Organizational Research Methods, 18*(2), 207-230. https://doi.org/10.1177/1094428114555994

Ebel, & Frisbie. (1991). *Essentials of Educational Measurement*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs.

Feng, Z., et al. (2017). A cross-cultural exploration of imagination as a process-based concept. *Imagination, Cognition and Personality, 37*(1), 69-94. https://doi.org/10.1177/0276236617712006

Geat, M., & Piccione, V. (2023). *Idee, processi, prospettive per l’educazione e il terzo settore.* Roma TrE-Press.

Glaser, S., (1994). The strategic imagination. *Management Decision, 32*(6), 31-34. https://doi.org/10.1108/00251749410065105

Hair, et al. (2020). Assessing measurement model quality in PLS-SEM using confirmatory composite analysis. *Journal of Business Research, 109*, 101-110. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.11.069

Hontvedt, M. et al. (2019). Professional collaboration in Teacher Support Teams A study of teacher and nurse educators’ creative problem-solving in a shared space for professional development. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Advance online publication. https://doi.org/10.1080/00313831.2019.1665098

Hussain, S., et al. (2018). Structural equation model for evaluating factors affecting quality of social infrastructure projects. *Sustainability, 10*(5), Article 1415. https://doi.org/10.3390/su10051415

Jackson, J., et al. (2009). Not all conscientiousness scales change alike: A multimethod, multisample study of age differences in the facets of conscientiousness. *Journal of Personality and Social Psychology, 96*(2), 446-459. https://doi.org/10.1037/a0014156

Manu, A. (2007). *The imagination challenge: Strategic foresight and innovation in the global economy*. Peachpit.

Morera, F., & Stokes, M. (2016). *Coefficient* α *as a measure of test score reliability: Review of 3 popular misconceptions*. *American Journal of Public Health, 106*(3), 458-461. https://doi.org/10.2105/AJPH.2015.302993

Mölder, H., & Shiraev, E. (2021). Global knowledge warfare, strategic imagination, uncertainty, and fear. In *Global politics in the information age* (pp. 13-32). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-73955-3_2

Nilsson, M., & Ferholt, B. (2014). Vygotsky’s theories of play, imagination and creativity in current practice: Gunilla Lindqvist’s “creative pedagogy of play” in U.S. kindergartens and Swedish Reggio-Emilia inspired preschools. *Perspectiva, 32*(3), 919-950. https://doi.org/10.5007/2175-795X.2014v32n3p919

Nunnally, J.C. & Bernstein, I.H. (1994) The Assessment of Reliability. *Psychometric Theory, 3*, 248-292.

Pisapia, J. et al. (2011). The Strategic Thinking Questionnaire: Validation and confirmation of constructs. *Proceedings of the 31st SMS Annual International Conference*

Rodrigues, I. B., et al. (2017). Development and validation of a new tool to measure the facilitators, barriers and preferences to exercise in people with osteoporosis. *BMC Musculoskeletal Disorders, 18*(1), 540. https://doi.org/10.1186/s12891-017-1914-5

Roos, J., & Victor, B. (1999). Towards a new model of strategy-making as serious play. *European Management Journal, 17*(4), 348-355. https://doi.org/10.1016/S0263-2373(99)00015-8

Salmador, M. P. (2007). Enabling contexts for knowledge creation in organizations. *European Journal of Innovation Management, 10*(3), 269-284. https://doi.org/10.1108/14601060710776763

Sargeant, B. (2021). *Challenges to the Australian strategic imagination*.

Voinea, C. F., et al. (2022). The state and the citizen: Overview of a complex relationship from a paradigmatic perspective. *Quality & Quantity, 57*(S1), 1-17. https://doi.org/10.1007/s11135-022-01474-x

Waddell, G. (1982). Simulation: Balancing the pros and cons. *Training & Development Journal, 36*(1), 80-83.

Wengel, Y., et al. (2021). A critical consideration of LEGO® SERIOUS PLAY® methodology for tourism studies. *Tourism Geographies, 23*(1-2), 162-184. https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1611910

การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 13
และการประชุมสัมมนาวิชาการการวัดผล ประเมินผล และวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33
“พลิกโฉมการศึกษาไทย สู่การวิจัยและการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์”
วันที่ 16 - 17 มกราคม 2569

การศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นประศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

A STUDY OF SCHOOL CLUB ACTIVITY GUIDELINES USING COMMUNITY ASSETS TO PROMOTE VOCATIONAL SKILLS FOR GRADE 6 STUDENTS AT WAT CHULAMANEE SCHOOL UNDER PHITSANULOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

เพ็ญนภา สุขใส[1*] ภาสกร เรืองรอง[2] อนุชา กอนพ่วง[3] และนรินทิพย์ กอนพ่วง[4]
Phennapha Suksai[1*] Passakorn Rueangrong[2] Anucha Kornpuang[3] and Narintip Kornpuang[4]

[1-4]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1-4]Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000

*Corresponding author, E-mail: phennaphas67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ดำเนินการระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2568 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2569 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารและครู จำนวน 2 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน ปราชญ์ชาวบ้าน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชนบ้านวัดจุฬามณี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือศึกษาชุมชน 4 ชนิด ได้แก่ แผนที่เดินดิน (Transect Walk) แผนผังเครือญาติ (Kinship Diagram) ประวัติศาสตร์ชุมชน (Community History) และปราชญ์ชาวบ้าน (Local Sages) รวมถึงแบบประเมินก่อนทำกิจกรรม แบบประเมินหลังทำกิจกรรม และแบบประเมินทักษะและผลงาน โดยมีครูและปราชญ์ชุมชนร่วมเป็นผู้ประเมิน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ต้นทุนชุมชนของบ้านวัดจุฬามณีมีความหลากหลายและเข้มแข็ง ทั้งในด้านต้นทุนบุคคล (ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ประกอบการท้องถิ่น) ต้นทุนทางสังคม (เครือข่ายเครือญาติตระกูลน้อยด้วง) ต้นทุนทางวัฒนธรรม (ภูมิปัญญางานฝีมือและสมุนไพรท้องถิ่น) และต้นทุนทางกายภาพ (พื้นที่เกษตรกรรม คลอง และสถานประกอบการชานเมือง) 2) แนวทางการดำเนินกิจกรรม

ชุมนุมส่งเสริมทักษะอาชีพโดยใช้ต้นทุนชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ ริบบิ้นติดหน้าอก พวงมาลัยผ้าขาวม้า ดอกไม้ลวดกำมะหยี่ และสมุนไพรแช่เท้า ซึ่งบูรณาการการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีปราชญ์ชุมชนร่วมออกแบบและประเมินผล ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะอาชีพเพิ่มขึ้น มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และสามารถนำทักษะที่ได้รับไปต่อยอดในชีวิตจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การบริหารกิจกรรมชุมนุม, ต้นทุนชุมชน, การส่งเสริมทักษะอาชีพ, การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to: 1) study and analyze the community assets of Wat Chulamanee School under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1, and 2) develop guidelines for organizing school club activities using community assets to promote vocational skills among Grade 6 students at Wat Chulamanee School, Phitsanulok Province. A Participatory Action Research (PAR) methodology was employed, conducted from May 16, 2025 to March 31, 2026. The research participants consisted of 2 school administrators and teachers, 20 Grade 6 students, local sages, school board members, parents, and community members of Ban Wat Chulamanee. Research instruments included four community study tools: Transect Walk, Kinship Diagram, Community History Profile, and Local Sages Documentation, along with pre-activity assessment forms, post-activity assessment forms, and skill and performance evaluation rubrics co-assessed by teachers and community sages.

The findings revealed that: 1) Wat Chulamanee community possessed rich and diverse assets encompassing human capital (local sages and entrepreneurs), social capital (the Noi-Duang kinship network), cultural capital (traditional craftsmanship and herbal wisdom), and physical capital (agricultural land, canals, and peri-urban commercial establishments). 2) The community asset-based club activity guidelines comprised four core activities—ribbon corsage making, pha khao ma garland weaving, wire and velvet flower crafting, and herbal foot soak preparation—integrated through a Community-Based Learning (CBL) approach within the school curriculum. Community sages co-designed and co-evaluated activities, resulting in measurable improvements in

students' vocational skills, heightened pride in local identity, and the practical ability to apply acquired skills as a foundation for future career development.

Keywords: School Club Activity Management, Community Assets, Vocational Skill Promotion, Community-Based Learning, Participatory Action Research

บทนำ

"ในปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว (วิจารณ์ พานิช, 2555) การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพและมีสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะอาชีพที่เชื่อมโยงต่อโลกแห่งการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้คนในทุกช่วงวัยสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการเป็นเพียงผู้ส่งผ่านความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกนี้ได้ การจัดการเรียนรู้จึงต้องมุ่งเน้นความสอดคล้องกับบริบทจริงผ่านแนวคิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนและทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นตนเองได้เป็นอย่างดี (กล้า ทองขาว, 2561; บัว คำอ่อง, 2567)"

โรงเรียนวัดจุฬามณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่จัดการศึกษา มีลักษณะเด่นเชิงพื้นที่คือตั้งอยู่ในเขต "สังคมชานเมือง" ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างความเป็นเมืองและชนบท ส่งผลให้บริบทของชุมชนบ้านวัดจุฬามณีมีความหลากหลายสูง พื้นที่บางส่วนยังคงรักษาอัตลักษณ์เกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เช่น การทำนา แต่ในขณะเดียวกันก็มีการขยายตัวของอาชีพในภาคบริการ การค้าขาย งานฝีมือช่าง และธุรกิจสร้างสรรค์ขนาดเล็กในครัวเรือน ความหลากหลายนี้ถือเป็น "ต้นทุนชุมชน" ที่ทรงพลังและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ไม่มีวันหมดสิ้นและสามารถต่อยอดได้

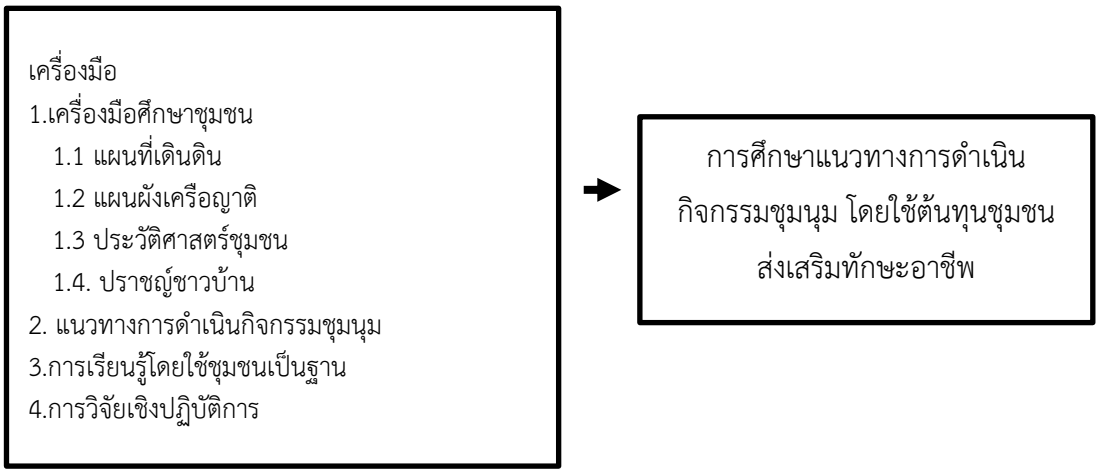
อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่มักพบในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขยายโอกาสในเขตชานเมืองคือการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่สามารถดึงศักยภาพของต้นทุนชุมชนมาใช้อย่างเต็มที่ ทำให้นักเรียนขาดการเชื่อมโยงทักษะจากห้องเรียนสู่การประกอบอาชีพจริงในอนาคต อีกทั้งความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงทักษะเดียว แต่ต้องการผู้เรียนที่มีความสามารถหลากหลาย (ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการสร้าง **"แนวทางการบริหารกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพ"** ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงอาชีพใดอาชีพหนึ่ง แต่เป็นการเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้คนในชุมชน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนผ่านเครื่องมือศึกษาชุมชน 4 ชนิด ได้แก่ แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ ประวัติศาสตร์ชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ข้อมูลเหล่านี้จะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมชุมนุมส่งเสริมทักษะอาชีพที่ สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนและบริบทของชุมชนชานเมือง ซึ่งจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตและพัฒนาทักษะอาชีพให้นักเรียนโรงเรียนวัดจุฬามณีสามารถพึ่งพาตนเองและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชน เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารกิจกรรมชุมนุม หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่ประกอบด้วยการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การติดตาม และการประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพภายในโรงเรียนวัดจุฬามณี โดยเน้น การมีส่วนร่วม (Participation) ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ปกครอง เพื่อออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการระหว่างหลักสูตรสถานศึกษาเข้ากับวิถีชีวิตจริงในสังคมชานเมือง

2. ต้นทุนชุมชน หมายถึง ทรัพยากรและศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนบ้านวัดจุฬามณีทั้งที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมและนามธรรม ประกอบด้วย ต้นทุนบุคคล ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการท้องถิ่นและผู้มีความเชี่ยวชาญในอาชีพต่างๆ (ทั้งภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมต้นทุนทางสังคม เครือข่ายความร่วมมือ ประวัติศาสตร์ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นต้นทุนทางกายภาพ แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ร้านค้า สถานประกอบการ และพื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองที่โรงเรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นฐานข้อมูลและแหล่งฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียน

3. ทักษะอาชีพ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และเจตคติเชิงบวกต่อการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลาย ตามบริบทสังคมชานเมือง ครอบคลุมทั้งทักษะอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เช่น การทำนา และการแปรรูปผลผลิต และทักษะอาชีพสมัยใหม่ที่ปรากฏในชุมชน เช่น งานช่าง งานบริการหรือการค้าขาย ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on Learning) การแก้ไขปัญหา และการเตรียมความพร้อมเพื่อการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนชุมชนของโรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุม โดยใช้ต้นทุนชุมชนส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนชั้นประศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยมีขอบเขตของการวิจัยแต่แต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning 1) ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจกรรมชุมนุม“ทักษะอาชีพ”โดยใช้ต้นทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนวัดจุฬามณีศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูลจำแนกเป็นแหล่งข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจกรรมชุมนุม“ทักษะอาชีพ”โดยใช้ต้นทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนวัดจุฬามณีด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action 1) สำรวจต้นทุนชุมชน โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 4 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ ประวัติศาสตร์ชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน โดยการบูรณา

การการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย 2) นักพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย ครูผู้สอน จำนวน 2 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน คน 3) ชุมชน ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจุฬามณี จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาชุมชน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อค้นหา “ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น” กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย 2) นักพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection 1) ประเมินความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมชุมนุมโดยใช้ต้นทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพทำนาของนักเรียนโรงเรียนมัธยมขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย 2) นักพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย ครูผู้สอน จำนวน 2 คน

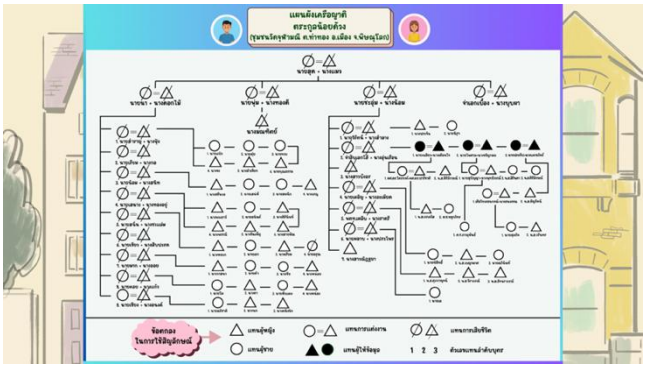
ผลการวิจัย

1.ผลการศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนของโรงเรียนวัดจุฬามณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

1.1 บริบทของโรงเรียนวัดจุฬามณี

โรงเรียนวัดจุฬามณี จังหวัดพิษณุโลก พื้นที่ 3 ไร่เศษ จัดการศึกษาชั้น อ.1-ป.6 สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเกษตรกรรม ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งแต่มีการคมนาคมสะดวกเนื่องจากติดถนนหลวงสายหลักและสี่แยกสำคัญ ชุมชนมีประชากรประมาณ 1,700 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กโดยรอบ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 6,000 บาทต่อปี ซึ่งถือเป็นภาวะเศรษฐกิจระดับรายได้น้อยในเขตชานเมือง

1.2 แผนผังเดินดิน (Transect Walk) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า วัดจุฬามณีเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาตั้งอยู่ทิศตะวันตกของชุมชนที่มีลักษณะสังคมชานเมืองกึ่งเมือง บริบทเศรษฐกิจมีความหลากหลายทั้งกลุ่มค้าขายริมน้ำ ร้านวัสดุก่อสร้าง และอาคารพาณิชย์ให้เช่าริมถนนสายหลักซึ่งสะท้อนศักยภาพด้านทักษะช่างและพาณิชยกรรม พื้นที่รอบโรงเรียนมีความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยทั้งบ้านเรือนดั้งเดิมและหมู่บ้านจัดสรรทำให้สะดวกต่อการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ อีกทั้งยังมีต้นทุนทางธรรมชาติจากคลองและพื้นที่สีเขียวที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นฐานเรียนรู้ทักษะอาชีพและเกษตรกรรมชานเมืองอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 แผนผังเดินดิน

1.3 แผนผังเครือญาติ (Kinship Diagram) พบว่า ตระกูลน้อยด้วงมีรากเหง้าจากนายสุดและนางแมว ขยายเป็น 4 สายหลักที่มีสมาชิกหนาแน่นหลายรุ่นในชุมชนวัดจุฬามณี ถือเป็น "ทุนทางสังคม" ที่เข้มแข็งและมีเครือข่ายความสัมพันธ์เหนียวแน่น แผนผังเครือญาตินี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือวิจัยเพื่อระบุตัวตนปราชญ์ชาวบ้านและแหล่งเรียนรู้ที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ช่วยให้โรงเรียนสามารถเข้าถึง "ครูภูมิปัญญา" และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองที่เป็นเครือญาติกันส่วนใหญ่ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพได้รับการสนับสนุนอย่างดีและมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 3 ภาพแสดงแผนผังเครือญาติ

1.4 ประวัติศาสตร์ของปราชญ์ชาวบ้าน

คุณเตือนใจ เปลี่ยนแสง เป็นชาวพิษณุโลก ศิษย์เก่าโรงเรียนจ่าการบุญและเฉลิมขวัญสตรี สมรสปี 2524 และไม่หยุดเรียนรู้จนคว้า ปวส. ในปี 2556 การทำงาน ทุ่มเททำงาน ณ การไฟฟ้า

ส่วนภูมิภาคจังหวัดพิจิตร ยาวนานกว่า 38 ปี เริ่มต้นจากพนักงานพัสดุระดับ 3 เติบโตก้าวหน้าในสายงานคลังพัสดุ จนเกษียณอายุราชการในตำแหน่ง หัวหน้าแผนกคลังพัสดุ (ระดับ 8) ปี 2561 ในงานชุมชน หลังเกษียณได้รับความไว้วางใจให้เป็นประธานชุมชนวัดจุฬามณี และทำงานขับเคลื่อนวัฒนธรรมในตำบลท่าทอง ส่วนปัจจุบัน อุทิศตนเป็น รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ และรองประธานเครือข่ายวัฒนธรรมตำบลท่าทอง จังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ 4 ภาพแสดงประวัติศาสตร์ของปราชญ์ชาวบ้าน

1.5 ประวัติศาสตร์ของชุมชน (Timeline / Historical Profile)

วัดจุฬามณีเป็นชุมชนประวัติศาสตร์ที่มีรากเหง้าตั้งแต่สมัยขอมและรุ่งเรืองในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งอยุธยา โดยมีข้าราชบริพารตั้งถิ่นฐานจนกลายเป็นหมู่บ้านรายล้อมโบราณสถานพระปรางค์ ปัจจุบันมีสภาพเป็นสังคมชานเมืองที่ผสมผสานระหว่างบ้านเรือนดั้งเดิมและหมู่บ้านจัดสรร มีวิถีชีวิตผูกพันกับอาหารเอกลักษณ์อย่างแกงฟักซักส้มและขนมฟักกวน อีกทั้งยังมีต้นทุนมนุษย์ที่เข้มแข็งจากปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มเกษตรอินทรีย์สวนน้อมไทยและเครือข่ายตระกูลน้อยด้วง ซึ่งเป็นฐานทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนทักษะอาชีพของเยาวชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 4 ภาพแสดงประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดจุฬามณี

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรม โดยใช้ต้นทุนชุมชน ทำให้ได้แนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษอาชีพของโรงเรียนวัดจุฬามณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการดำเนินกิจกรรมชุมนุม “ส่งเสริมทักษะอาชีพ”

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	สมรรถนะที่ต้องการพัฒนา	วิธีการจัดการ/เครื่องมือ	มีส่วนร่วม
1. ริบบิ้นติดหน้าอก (สัปดาห์ที่ 1)	- เรียนรู้พื้นฐานการพับริบบิ้นรูปแบบต่างๆ -การเลือกคู่สีริบบิ้นให้สวยงาม	- ทักษะงานฝีมือ (Fine Motor Skills) -ความอดทนและสมาธิ	- การสาธิตจากวิทยากร - ฝึกปฏิบัติจริงรายบุคคล	- นักเรียน - ปราชญ์ชาวบ้าน - ครูผู้สอน
2. พวงมาลัยผ้าขาวม้า (สัปดาห์ที่ 2)	- เทคนิคการจับจีบผ้าให้เป็นดอกไม้ -การร้อยและประกอบเป็นพวงมาลัย	- ความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์วัสดุ -การสืบสานเอกลักษณ์ผ้าพื้นเมือง	- เรียนรู้เป็นกลุ่ม - การใช้เข็มและอุปกรณ์ช่วยร้อย	- นักเรียนทุกกลุ่ม - ผู้ปกครอง/ชาวบ้าน - ครูผู้สอน

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	สมรรถนะที่ต้องการพัฒนา	วิธีการจัดการ/เครื่องมือ	มีส่วนร่วม
3. ดอกไม้ลวดกำมะหยี่ (สัปดาห์ที่ 3)	- การดัดลวดเป็นรูปกลีบดอกไม้และใบไม้ - การเข้าช่อดอกไม้เพื่อเพิ่มมูลค่า	- ทักษะการออกแบบและองค์ประกอบศิลป์ - การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า	- ใบความรู้ประกอบการทำ - การทดลองจัดช่อดอกไม้	- นักเรียน - วิทยากรท้องถิ่น - ครูผู้สอน
4. สมุนไพรแช่เท้า (สัปดาห์ที่ 4)	- การจำแนกชนิดและสรรพคุณสมุนไพร - ขั้นตอนการตากแห้งและการบรรจุภัณฑ์	- ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์และสุขภาพ - ทักษะการแปรรูปสมุนไพรใกล้ตัว	- ลงพื้นที่ศึกษาในสวนสมุนไพร - การจดบันทึกสูตรผสม	- นักเรียน -ชาวบ้าน (ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพร) - ครูผู้สอน

การขยายความแบบประเมิน เพื่ออธิบายกระบวนการวัดผลให้ชัดเจนตามหลักวิชาการวัดและประเมินผล ได้ดังนี้

1. แบบประเมินก่อนทำกิจกรรม ใช้เป็นเครื่องมือสำรวจ "ทุนเดิม" ของนักเรียน เช่น ทักษะพื้นฐานด้านงานประดิษฐ์หรือความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพร เพื่อให้ครูและปราชญ์ชาวบ้านทราบความพร้อม และนำข้อมูลไปปรับระดับความยากง่ายของกิจกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพรายบุคคล

2. แบบประเมินหลังทำกิจกรรม เน้นประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on Learning) เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดสมรรถนะและทักษะอาชีพตามเป้าหมายหรือไม่ รวมถึงใช้สะท้อนความคิด (Reflection) ของนักเรียนที่มีต่อทักษะอาชีพนั้น

3. แบบประเมินทักษะและผลงาน (ประเมินโดยครูและปราชญ์ชุมชน) เป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) แบบพหุภาคี โดยปราชญ์ชุมชนจะประเมินด้านความถูกต้องตามหลักภูมิปัญญาและความประณีต ในขณะที่ครูประเมินกระบวนการเรียนรู้และเจตคติ ทำให้ผลการประเมินรอบด้านและสะท้อนคุณภาพชิ้นงานที่นำไปต่อยอดอาชีพได้จริง

ตารางที่ 2 แบบประเมินทักษะและผลงาน (ประเมินโดยครูและปราชญ์ชุมชน)

หัวข้อการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน (1-5)	ประเมินหลัก
1. ความถูกต้องตามหลักวิชาการ/ภูมิปัญญา	การเลือกใช้วัสดุ, เทคนิคพื้นฐาน	ปราชญ์ชุมชน
2. ความประณีตและสวยงาม	ความละเอียดของงาน, ความเรียบร้อย	ปราชญ์ชุมชน
3. ความคิดสร้างสรรค์	การประยุกต์ใช้, การออกแบบใหม่ๆ	ครู
4. เจตคติและวินัยในการทำงาน	ความตั้งใจ,การตรงต่อเวลา, การเก็บอุปกรณ์	ครู
5.การนำไปใช้ประโยชน์/ต่อยอดอาชีพ	ความทนทาน,ความต้องการของตลาด	ปราชญ์ชุมชน และครู

จากตารางที่ 2 เครื่องมือนี้จะแบ่งคะแนนออกเป็นส่วนๆ เพื่อให้ปราชญ์ชุมชนช่วยดูเรื่องความประณีตตามภูมิปัญญา และครูช่วยดูเรื่องกระบวนการเรียนรู้

สรุปการอภิปรายผล

1. การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 4 ชนิดกับการค้นพบต้นทุนชุมชน ผลการวิจัยข้อที่หนึ่งพบว่าการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 4 ชนิด ได้แก่ แผนที่เดินดิน (Transect Walk) แผนผังเครือญาติ (Kinship Diagram) ประวัติศาสตร์ชุมชน (Community History) และปราชญ์ชาวบ้าน (Local Sages) สามารถเปิดเผยต้นทุนชุมชนที่หลากหลายของบ้านวัดจุฬามณีได้อย่างเป็นระบบ ผลการค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Asset-Based Community Development (ABCD) ของ Kretzmann and McKnight (1993) ที่มองชุมชนว่ามิใช่แหล่งรวมของปัญหา แต่เป็นแหล่งรวมของทรัพยากรและศักยภาพที่ซ่อนอยู่ และกระบวนการ "ทำให้มองเห็น" ต้นทุนเหล่านั้นผ่านเครื่องมือที่มีส่วนร่วม (Participatory Tools) เป็นก้าวแรกของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนผังเครือญาติของตระกูลน้อยด้วงที่แผ่ขยายออกเป็น 4 สายหลักนั้น ไม่เพียงแต่เป็นข้อมูลทางสังคมวิทยา แต่ยังทำหน้าที่เป็น "แผนที่ทุนทางสังคม" ที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถเข้าถึงปราชญ์ชุมชนและผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) ของ Bourdieu (1986) ที่อธิบายว่าเครือข่ายความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างบุคคลเป็น "ทุน" รูปแบบหนึ่งที่มีคุณค่าไม่แพ้ทุนทางเศรษฐกิจ เมื่อโรงเรียนสามารถระบุและเชื่อมต่อกับเครือข่ายเหล่านั้นได้ การสนับสนุนจากชุมชนจึงเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ มิใช่จากการบังคับหรือนโยบายเพียงอย่างเดียว ผลวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรวิชญ์

สุประดิษฐ (2565) ที่พบว่าการนำทุนชุมชนมาใช้เป็นฐานในการพัฒนา จะทำให้กิจกรรมได้รับความร่วมมือจากชุมชนในระดับสูงและเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2. กระบวนการมีส่วนร่วมในฐานะตัวขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะอาชีพ ผลการวิจัยข้อที่สองพบว่า แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมนุมส่งเสริมทักษะอาชีพทั้ง 4 กิจกรรม ประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมทักษะของนักเรียน โดยมีปราชญ์ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามาร่วมเป็น "ครูภูมิปัญญา" ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) ที่มีหลักการว่า การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงและมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้หลัก จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง มีแรงจูงใจในการเรียนรู้สูง และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในอนาคต (กล้า ทองขาว, 2561) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บัว คำอ่อง (2567) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานด้วยทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น สามารถพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับที่การวิจัยครั้งนี้ใช้ทักษะงานฝีมือท้องถิ่นเป็นสื่อกลางในการพัฒนาสมรรถนะอาชีพ กิจกรรม "สมุนไพรแชะเท้า" ที่นักเรียนได้ลงพื้นที่ศึกษาในสวนสมุนไพรจริง และกิจกรรม "ดอกไม้ลวดกำมะหยี่" ที่ต้องการทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและความคิดสร้างสรรค์ ล้วนสะท้อนหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb (1984) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นผ่านวงจร ได้แก่ การมีประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด การสร้างแนวคิด และการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งทุกกิจกรรมในการวิจัยนี้ได้ออกแบบมาให้ครบวงจรดังกล่าว สะท้อให้เห็นว่าทักษะอาชีพที่ได้รับมาจากการลงมือทำ (Hands-on Learning) มีความคงทนและสามารถนำไปต่อยอดอาชีพได้จริง

3. บทบาทปราชญ์ชุมชนกับการประเมินตามสภาพจริง ประเด็นที่โดดเด่นที่สุดประเด็นหนึ่งของการวิจัยนี้คือการนำปราชญ์ชุมชนเข้ามาเป็นผู้ประเมินผลงานนักเรียนร่วมกับครู ซึ่งสะท้อนหลักการการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ของ Wiggins (1990) ที่เน้นว่าการประเมินที่มีคุณภาพควรเป็นการประเมินจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในบริบทจริง ไม่ใช่เพียงการทดสอบในห้องเรียน เพราะการประเมินในลักษณะนี้จะสะท้อนคุณภาพของผลงานได้ตรงกับความต้องการของโลกแห่งการทำงานจริงมากกว่า ในการวิจัยนี้พบว่านักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในระดับที่สูงขึ้นเมื่อได้รับการยอมรับจาก "ผู้รู้จริง" ในชุมชน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ แสงระวี ณ ลำพูน และสมชาย ใจบาน (2563) ที่พบว่าการเชิญผู้มีประสบการณ์ในท้องถิ่นเข้ามาร่วมในกระบวนการเรียนรู้และประเมินผล จะเพิ่มแรงจูงใจและความมั่นใจในตนเองของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้น การที่ปราชญ์ชุมชนทำหน้าที่ประเมินด้านความประณีตและความถูกต้องตามหลักภูมิปัญญา ในขณะที่ครูประเมินด้านกระบวนการเรียนรู้และเจตคติ แสดงถึงการแบ่งบทบาทที่เติมเต็มซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิด การประเมินแบบพหุภาคี (Multi-rater Assessment) ที่เชื่อว่าการมองผู้เรียนจากมุมมองที่หลากหลายจะให้ภาพที่ครบถ้วนและยุติธรรมกว่าการประเมินจากผู้ประเมินเพียงคนเดียว (สายเพ็ญ บุญทองแก้ว, 2563)

นอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังช่วยสร้าง "เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้" ระหว่างคนรุ่นใหม่กับผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นอย่างยั่งยืน

4. ผลลัพธ์เชิงทักษะและความสอดคล้องกับบริบทสังคมชานเมือง ผลการดำเนินกิจกรรมทั้ง 4 ชนิด แสดงให้เห็นว่าทักษะอาชีพที่นักเรียนได้รับนั้นมีความสอดคล้องกับบริบทสังคมชานเมืองของชุมชนวัดจุฬามณีซึ่งผสมผสานระหว่างความเป็นเมืองและชนบท ความหลากหลายของกิจกรรม ทั้งงานประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ และการแปรรูปสมุนไพร ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในยุคปัจจุบันที่ต้องการผู้ที่มีสมรรถนะหลากหลาย (Multi-competency) ดังที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งมุ่งให้คนไทยมีทักษะอาชีพที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่ควรพิจารณาอย่างรอบคอบคือ การที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยเพียง 6,000 บาทต่อปี สะท้อนว่านักเรียนกลุ่มนี้มาจากครอบครัวที่มีทุนทางเศรษฐกิจ (Economic Capital) จำกัด การออกแบบกิจกรรมที่ใช้วัสดุหาง่ายในท้องถิ่น เช่น ผ้าขาวม้า ลวด และสมุนไพร จึงเป็นการออกแบบที่มีความเป็น "ความยุติธรรมทางการศึกษา (Educational Equity)" อยู่ในตัว เพราะช่วยลดอุปสรรคด้านต้นทุนและทำให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับผลวิจัยของ พลอยไพลิน พุทธวงศ์ (2567) ที่เน้นว่าการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสต้องคำนึงถึงบริบทเศรษฐกิจของนักเรียนเป็นพื้นฐาน

โดยสรุป ผลการวิจัยในครั้งนี้ยืนยันว่าการนำต้นทุนชุมชนมาบูรณาการกับกิจกรรมชุมนุมโรงเรียน ไม่เพียงแต่ส่งเสริมทักษะอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่ยังสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และวางรากฐานให้นักเรียนสามารถพึ่งพาตนเองและสร้างคุณค่าให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การบริหารจัดการแบบ "บวร" โรงเรียนควรวางบทบาทเป็นศูนย์กลางประสานงานและวัด (วัดจุฬามณี) โดยใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติในชุมชนขับเคลื่อนกิจกรรมทักษะอาชีพเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเด็กมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน บทบาทปราชญ์ชุมชน ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ลึกซึ้งในพื้นที่ เช่น นางเตือน เปลี่ยนแสง เข้ามาเป็นพี่เลี้ยง เพื่อถ่ายทอดทักษะเฉพาะทาง ไม่ว่าจะเป็นการประดิษฐ์ริบบิ้น พวงมาลัยผ้าขาวม้า ดอกไม้ลวดกำมะหยี่ หรือการปรุงสมุนไพรแช่เท้า ซึ่งเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น การเพิ่มทักษะเชิงพาณิชย์ ขยายผลจากการฝึกทำกิจกรรมไปสู่

การสร้างแบรนด์สินค้าและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย เพื่อให้เด็กๆ สามารถนำผลงานไปจำหน่ายในร้านค้าหรือสถานประกอบการในพื้นที่ที่อยู่หนาแน่นรอบโรงเรียนได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (R&D) ควรต่อยอดการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานมือและสมุนไพรท้องถิ่นให้มีมาตรฐานสากล (เช่น บรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม หรือการยืดอายุการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบโมเดลชุมชนควรศึกษาเปรียบเทียบการนำต้นทุนชุมชนมาใช้ในโรงเรียนอื่นๆ ที่มีบริบทต่างกัน เพื่อหาข้อสรุปและสร้าง "โมเดลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น" ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กล้า ทองขาว. (2561). *การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: แนวคิดและหลักปฏิบัติ*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

บัว คำอ่อง. (2567). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานด้วยทุนทางวัฒนธรรมแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพื่อพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

พลอยไพลิน พุทธวงศ์. (2567). *แนวทางการส่งเสริมอาชีพสำหรับนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ศิรวิชญ์ สุประดิษฐ. (2565). *รูปแบบการดำเนินงานโดยใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

สายเพ็ญ บุญทองแก้ว. (2563). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

แสงระวี ณ ลำพูน, & สมชาย ใจบาน. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนในชุมชนตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย. *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Kretzmann, J. P., & McKnight, J. L. (1993). *Building communities from the inside out: A path toward finding and mobilizing a community’s assets*. ACTA Publications.

Wiggins, G. (1990). The case for authentic assessment. *Practical Assessment, Research, and Evaluation, 2*(1), Article 2.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
เลขที่ 99 หมู่ 9 ถนนพิษณุโลก-นครสวรรค์ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
โทรศัพท์ 0 5596 2405 E-mail: edunuconference@gmail.com